IOANNIS PICI MIRANDVLAE OMNIA OPERA.

Ioannis Pici Mirandulæ uita per Ioannem Franciſcum Illuſtris principis Galeotti Pici Filium elegantiſſime conſcripta.

Heptaplus de opere Sex dierum geneſeos.

Deprecatoria ad Deum elegiaco carmine.

Apologia tredecim quæſtionum.

Tractatus de ente & uno cum obiectionibus qbuſdam & reſponſionibus.

Oratio quædam elegantiſſima.

Epiſtolæ plures Ioannis Pici Mirandulæ.

Teſtimonia eius uitæ & doctrinæ.

Diſputationum aduerſus Aſtrologos libri duodecim.

Cæcilii Cypriani epiſcopi Carthaginenſes de ligno crucis carmen.

Hoc in uolumine ſcribunt Epiſtolas hi uiri clariſſimi.

Ioannes Picus Mirandula
Io.Fran.Miran.Gal.comitis filius
Hermolaus barbarus.
Angelus politianus
Frater Baptiſta carmelita.
Matheus boſſus ueronenſis.
Hieronymus donatus.
Robertus ſaluiatus.
Philippus Beroaldus
Baptiſta guarinus
Chriſtophorus landinus.
Alexander corteſius.
Bartholomeus fontius.
Marſilius Ficinus.
Baccius ugolinus.
Iulianus maius parthenopeus

Ioannes Franciſcus Picus Mirandula Ludouico Mariæ Sfortiæ Viceco miti Anglo Mediolanenſium duci. S. P. D.

Qui uiroꝝ illuſtrium uitas illuſtriſſime princeps lectionibus poſteroꝝ exaratas tradide runt alii id egere:ut eoꝝ noīa qbus aut ſanguinis neceſſitudine deuincti aut parta diſcipli na obnoxii reddebanť edaci uetuſtate non exoleſcerent:ſed ab obliuiōis iniuria prorſus uindicarenť/qď pietatis genus Plynio auūculo Plynius & Plotino præceptori porphy rius exhibuerūt. Alii uero id ipſum & qdem auſpicacius effecere. Lnō tam æternę defun ctoꝝ memoriæ q̄ ſupſtitum cōparādæ uitæ cōſulerēt:ideoq; Ilariōis: Hiero. Atha. Anto. Martini: Seueꝝ: Paulinū: Ambro. ſtudia īdefeſſa: mores exactiſſimos: opa præclariſſima chartis mādaſſe cōperimus: unde & dei gloria ſe p orbē diffudit & hōies ad bene btēq; ui uendū: & doctrina & moribus etiānū concitanť: quoꝝ illectus exēplis opæpreciū me fa cturum putaui ſi uitā Ioānis pici ſtilo pſequerer: tum ut patruo eidēq; præceptori cuius ſpiritalibus bñficiis auctus & cumulatus ſum q̄ſi debitū munus exoluerē tū ut hoīem & nřo & futuris ſęculis pponerē admirādum: eius. n. exemplo mortales & ad frugalitatem inſtituti & impēdentis obitus poſſunt admoneri: ſed & doctrina abūde locupletari cū in ter oīfariam lr̄atos nři tpis (ne citem antiqtatē) extra oēm aleā principē locū obtinuerit: inuidioſum fortaſſe uerbū ſed pculdubio ueꝝ: ſed his cōpertū q eū intus & in cute (ut di ci ſolet) explorauere nec illis futurū abſonum: q qnq; illū noniſſe linguas humanā & di uinam phiam calluiſſe: cunctaſq; hauſiſſe diſciplinas quę in uſu ſunt mo- aliū: ſed quaſdā eruiſſe de tenebris: quaſdam etiā excogitaſſe nec dū undenā trieteride pfunctū: aliqn̄ no uerint. Fidem ampliſſimā facient cōmentatiōes illæ nunq̄ ſatis p meritis celebratę quę in præſentia pdeunt in publicū heptaplus apologiaq; & tractatus de ente & uno aliaq; cō pluſcula: omnia adeo illuſtria ſuapte natura totq; ſapiētum uiroꝝ cōmendata indiciis: ut q eadē/uel dānet/uel minus pbet, aut non ſummis efferat laudibus, prius idē cōtra ſe fer re ſnīam/uel ignoratæ lr̄aturæ maliuoli animi ſuſpitiōi ſitiuuidere ei tam multi poſſunt q̄ uel oēs admirari uel pauciſſimi imitari: uel nemo rephendere: Reliquę illius ſcriptiōes ſe quenti ordine in uulgabunť: potiſſimū aſtrologicæ peſtis cōfutationes: multis laboribus elucubratæ multis ſuſpiriis ab hoībus bene īſtitutæ mētis & expectatæ & flagitatę: mul taq; opa a nobis in unū ex liturato & multas in ptes diſcerpto exēplari redactæ quæ pxi me foras exibūt: ut quæ citiſſime fieri poſſit uiuifico ſuo ſplēdore caligātes oculos & tabi fico ſupſtitionum uapore īfectos illuſtrēt hos libros ſi a tractādis regni negotiis feriatus interdū deguſtaueris: Fies extra oēm cōtrouerſiā certior: Aſtrologoꝝ dogmata meraciſſi mas eſſe nugas & ueluti ſomnia delirantiū eorūq; præſtigias his monumētis pa tefieri: q bus lectis atq; ītellectis uanitatis iſtius pfeſſores q nřates imitati ranas diu coaxauerunt: niſi in aptā īciderint inſaniā macedonicaꝝ more cōticeſcent id qď forte inter diſceptādū ſup hoc negotio me tibi aliqua ex [illegible] libēti ſuſcipies aīo quæ nulli magis q̄ tibi dicanda cēſui/ut meā in te fidē & obſeruātiā quā dum tuis mererē ſtipendiis pſpectā & explotatā habuiſti [illegible] tradità obliuioni/ſed & [illegible]uerare & augeſcere indies agnoſceres: nō ingratam [illegible] tibi rem factuꝝ ſum ratus [illegible] librorum dignitas ſit ut īſcribi eos ſibi maximi reges honeſtū ſemp & glorioſum ſint arbitrati: Reli quum eſt ut quo te amore pſeqnor ad bipartitæ iuſticiæ obeūda mūera exhorter/atq; ad iugiter cōminiſcendum inuitem (qď prudentiſſimi principis ſemp eſt offm̄) non tam ho norem q̄ onus eſſe q regnes: ut ſpectatis circūqnaq; quæ & hominem & principē hoīem obſideant impedimētis eadē moderatiſſimis affectibus ſupare poſſis æternāq; tibi fœlici tatem pmereri: Vale princeps clariſſime: Mirandulæ Kalen. Martii. M. cccc xcvi.

CARD. GABRIELLIS IO. AN. MARIA

IOANNIS PICI MIRANDVLAE VIRI OMNI DISCIPLINARVM GENERE CONSVMATISSIMI VITA PER IOANNEM FRANCISCVM ILLVSTRIS PRINCIPIS GALEOTTI PICI FILIVM EDITA.

IOānis Pici patrui mei uitā ſcribere orſus:pręfandū
lectoribus in primis duco(ne aut ꝙ fris filius:aut
ꝙ diſcipulus fuerim me aliqd in grām:blandientiū
more:dictuꝝ ſuſpicarent̄)Nihil hic amicitiæ da-
tū:Nihil familiæ nihilq; beneficiis:quæ maxima ꝑ
fecto in me extiterūt fictitia laude repēſum:Tantū
qppe ab adulatione ſeiūcta eſt narratio mea:q̄tum
abfuit adulandi neceſſitas:tantūq; caui ne me/uel
mentitū/uel uehementē in laudibus legentes arbi-
trarent̄:Si qcqd de ipō conceperā lr̄is tradidiſſem:
ut illud fuerit fortaſſe ꝑiculum ne parcū potuerit:
uel ipſemet uirtutes excelſæ/uel eaꝝ aſſertores/co
arguere:Quod uel hoc argumento uidere licet:cū plurimæ doctoꝝ nr̄æ ætatis
hoīum/& ex primoribus qdem elucubratiſſimæ ſcriptiōes non modo his quæ ſu
mus dictuti locupletiſſimū reddiderint teſtimoniū:Sed dum uteret̄ hac luce/&
poſtquā eam cū potiore cōmutauit in eius me & moꝝ/& doctrinæ præconiis pręcelluerint:quaꝝ nonnullas in huius libri calce poſt cōmentationes ipſius adſcri-
bi iuſſi:ut firmior teſtibus non gentilitiis fides adhiberet̄. Paternū genus(licet a Pr̄num
Conſtantino cæſare ꝑ Picū ꝓnepotē/a quo totius familiæ eſt cognomētū/memo genus
riæ ꝓditū ſit traxiſſe primordia)miſſum faciētes ab ipſo tp̄e natiuitatis ſumemus
initiū:Tum ꝙ familiæ forſan non minus honoris ille cōtulerit q̄ accepit:Tum ꝙ
ꝓprias animi dotes/reliquaq; totius uitæ & obitus ſeriē præ ſe ferencia:quæ uel
propriis/aut oculis/aut auribus hauſi:uel a grauiſſimis excepi teſtibus aperien-
da duxerim:Poſthabitiſq; & ſtēmate/& præclaris auorum facinoribus recenſen-
da. Anno a ꝑtu uirginis tertio & ſexageſimo ſupra milleſimū & quadringēteſimū
Pio ſecundo pontifice maximo eccleſiæ præſide,& Federico tertio habenas impe
rii Romani moderante:Mater Iulia ex nobili boiardoꝝ familia:Ioāni frāciſco pa Mater Iu
tri ultimo eū partu pepit:Iam.n.Galeottū maiorem natu:ex quo ſum genitus:& lia Ioan.
Antoniū Mariā:Sororeſq; duas enixa fuerat:Quaꝝ altera Leonello iam coniu- frā. pater.
gi Albertum pium ex carpi principibus unū edidit:nūc Rodulphi principis Gō Galeottuſ
zagæ conſors. Altera Pino ordelapho Foroliuenſi principe:cui iāpridē nupſerat Antonius
uita functo:montis agāi comiti ſecūdas nuptias cōceſſit. Prodigiū haud paruum maria frēs
ante ipſius ortū apparuit. Viſa.n.circularis flāma eſt ſupra parientis matris aſta- Albertus
re cubiculū:moxq; euaneſcere/fortaſſe nobis inſinuans orbiculari figuræ intelle pius
ctus ꝑfectione ſimillimū eum futurū:q inter mortales eadē hora ꝓderet̄/uniuer- Prodigiū
ſoq; terræ globo excellentia nōis circūquaq; celebrandū:cuius mens ſemꝑ cœle-
ſtia/ignis inſtar/petitura eſſet cuiuſq; ignita eloqa flāmatæ menti conſona deum
nr̄m q ignis cōburens eſt:totis uiribus qn̄q; celebratura:ſed ſtatim obtutibus ho-
minū ut illa euanuit:occullenda. legimus qppe doctiſſimoꝝ ſanctiſſimorūq; ho-
minum ortus:īſolita qn̄q; ſigna/aut pręceſſiſſe/aut ſubſecuta fuiſſe:ueluti eoꝝ ſcu

nabula infantiũ ab alioꝝ cœtu diuino nutu ſegregantia:ſummiſq; rebus gerendis
Ambro. natos īdicantia:Sic ut omittã reliquos/examẽ apium Ambroſii magni ora luſtra
uit:in eaq; introgreſſum eſt:dein exiens/altiſſimũq; uolans/ſeq; inter nubila con/
Paulinus dens/paternos aſpectus/aliorumq; qui aderant uiſus eluſit:Quod præſagiũ Pau
linus pluriſaciens ſcriptoꝝ eius:fauos nobis indicaſſe diſſeruit:qui cœleſtia dona
Forma & enunciarent:& mentes hominum de terris ad cælum erigerent.Forma aũt inſigni
corpis ha fuit & liberali:procera & celſa ſtatura:molli carne:Venuſta facie in uniuerſum:al
bitudo benti colore decentiq; rubore interſperſa:ceſiis & uigilibus oculis:flauo & inaffe
ctato capillitio:Dẽtibus quoq; cãdidis & æqualibus.Sub matris imperio ad ma
giſtros diſciplinaſq; delatus:ita ardenti animo ſtudia humanitatis excoluit:ut bre
ui inter poetas & oratores tẽpeſtatis illius præcipuos/nec iniuria/collocandus eſ
Ingenium ſet.In diſcendo qdem celerrimus erat:prompto adeo ingenio præditus:ut audita
uelox ſemel a recitante carmina & directo:& retrogrado ordine mira oĩum admiratio/
ne recenſeret:tenaciſſimaq; retineret memoria:quod cæteris cõtra euenire ſolet:
Nam q celeri ſunt ingenio natura fieri ſæpe ſolet/ut non multũ memoria ualeant:
q̃ uero cũ labore pcipiunt tenaciores pceptorum euadant.Dum uero quartũ &
decimũ ætatis annũ ageret/matris iuſſu/quæ ſacris eum initiari uehemẽter opta/
Ius põtiſi bat/diſcendi iuris pontificii gratia/Bononiã ſe tranſtulit:quod cum bienniũ degu
cium pu/ ſtaſſet/meris id inniti traditiõibus cõſpicatus/alio deflexit:non tñ abſq; bonæ fru
er calluit gis fœtura:qñ iam puer/& qdẽ tenellus ex epiſtolis ſummoꝝ pontificũ/quas de/
cretales uocãt epitomen quãdã ſeu breuiariũ cõpilauerit:quo oẽs cõciſius/q̃ fieri
potuit/ſanctionũ illaꝝ ſnias concluſit:cõſumatis pfeſſoribus opus non tenue:ſed
Secretarũ naturæ rerũ cupidus explorator tritas has ſemitas derelinquẽs/intelle
ctus ſpeculationi phiæq; cũ humanæ:tum diuinæ/ſe penitus dedidit:cuius enãci
ſcẽdę grã nõ tm̃ Italię:ſed & galliaꝝ lrãria gymnaſia pluſtrans celebres doctores
tẽpeſtatis illius more Platonis & Apollonii ſcrupuloſiſſime pquirebat.Operam
adeo indefeſſam ſtudiis illis impendẽs:ut cõſumatus ſimul & theologus ſimul &
phus imberbis adhuc & eſſet/& hẽrẽt.Iãq; ſeptenniũ apud illos uerſatus erat qñ
humanæ laudis & gliæ cupidus(Nõdum.n.diuino amore caluerãt ut palã fiet)
Romã migrauit:inibiq; oſtẽtare cupiens quanta eũ a ſũmuſſoribus impoſterum
Nongẽtæ maneret inuidia:nongentas de dialecticis/& mathematicis de naturalibus/diui/
diſputãdę niſq; rebus quæſtiones ppoſuit:nõ modo ex latinorũ petitas arculis:græcorumq;
cõcluſiões excerptas ſcriniis.Sed ex hebræorũ etiam myſteriis erutas:chaldeorũq; arcanis
romę pro atq; arabũ ueſtigatas.Multa item de Pythagoræ:trimegiſtiq;:& Orphei:priſca &
poſitæ ſubobſcura phia:multa de Cabala:hoc eſt ſecreta hebræorũ dogmatũ receptiõe
Origenes cuius & Origenes:& Hilarius ex noſtris potiſſimũ cõminiſcunt:quæſtionibus il
Hilarius lis intexuit:multa ẽt de naturali magia/quã non paruo interſtitio ab impia & ſce/
leſta ſeparari edocuit:Idq; multorum teſtimõio elegantiſſime comprobauit:Nec
duo & ſeptuaginta noua dogmata phyſica & metaphyſica propria inuenta & me
ditata ad quaſcũq; philoſophiæ quæſtiones elucidandas accõmodata defuerunt:
His nouam per numeros philoſophandi inſtitutionem annexuit:Cunctaq; ſimul
publicis locis:quo facilius uulgarentur affixit:pollicitus ſe ſoluturum eis impen
ſas:qui ex remotis oris diſceptandi gratia Romã ſe cõtuliſſent:Verum obtrecta/
torum ſimultate(quæ ſemper/uelut ignis/alta petit)nunquam efficere potuit:ut
dies altercationis præſtitueretur:Ob hanc cauſam Romæ annũ manſit:quo tem

pore

pore uitilitigatores illi palam eum:& libero examine non audebant aggredi:Sed
ſtrophis potius & cuniculis ſugillare/clãculariiſq; telis ſuffodere/peſtitera corru
pti inuidia(Ita.n.arbitrati ſunt plurimi)conabant̃ liuorem hunc uel hac ratione
ſibi maxime eum mouiſſe:exiſtimatũ eſt,quod multi q uel ambitione fortaſſis uel
auaritia litterario negocio diu incubuerant notam ſibi fore autumarent:Si iuue-
nis ille aggeſtis atauoꝝ opibus/multaq; doctrina/quaſi fertilis ager luxurians in
prima orbis urbe de naturalibus diuiniſq; rebus deq; multis per plura ſæcula nr̃is
hoĩbus nõ acceſſis:periclitari doctrinã & ingeniũ non uereret̃:Et cũ nihil aduer
ſus doctrinã ueris machinis moliri poſſe aĩaduerterent attuliſſe eoſdem in mediũ
tormẽta calũniæ:tredecimq; ex nongentis quæſtiones rectæ fidei ſuſpectas accla
mauiſſe qbus forte ſe iũxiſſe nõnullos q qõnes illas utpore inſuetas eoꝝ auribus:
ut pie ita fortaſſe paꝝ erudite & zelo fidei & prætextu religiõis inceſſerent/quas
tñ quæſtiones nõ pauci & qdẽ celebrati theologiæ doctores ceu pias & mundas
prius approbauerant eiſdẽq; ſubſcripſerant:Quoꝝ cœtu Bonfranciſcus Regien Bonfran.
ſis epiſcopus annumeratus eſt:Vir omnigena doctrina:acerrimoq; iudicio:& mo Regienſis
rum grauitate præclarus:q Romæ ad pontificẽ maximũ ea tempeſtate pro Fer- epiſcopus
rarienſiũ duce agebat legatus.Aduerſus tñ eũ Blaterones illi nihil attentarunt cũ
forte ab eis labefactari eius famã nõn poſſe uererent̃ qñ quicqd tractaſſet corre-
ctioni matris eccleſiæ & pontificis ſubmiſiſſet.At is famæ iſtæc diſpendia nõ per
peſſus:Apologiã edidit/Variũ certe opus & elegans multaq; reꝝ ſcitu dignarum Apologia
cognitione refertũ/Vigintiq; tm̃ noctibus elucubratũ.Qua editiõe luce clarius
cõſpici datũ eſt:non tã cõcluſiones catholicos potuiſſe ſenſus recipe q̃ illos q pri-
us adlatrauerant inſolentiæ & ruditatis coarguendos eſſe librũq; ipm̃ & quæ ſcri
pturus erat imposteꝝ matris eccleſię eiuſq; præſidi ſanctiſſimo iudicio chriſtianiſ
ſimi hoĩs more cõmiſit:Id.n.uel expreſſe uel tacite fieri oportere perſuaſiſſimũ ẽ:
quaſi illud Auguſtini ꝓferret:Errare poſſum hæreticus eſſe nõ poſſum qñ alterũ
ſit hominis proprium:Alterum peruerſæ & obſtinatæ uoluntatis.Sed ubi Inno- Innocen.
centius octauus pontifex maximus accepit per editionẽ Apologiæ iterpretatas octauus
cõcluſiones illas quæ prius calumniis infeſtatæ fuerant in catholicum ſenſum & pontifex
a nota criminis releuatas:Referentibuſq; nonnullis quibus cõcluſionum examẽ
demandatũ fuerat decipulas opponi poſſe fidelibus ſi nonnullæ quæſtionum il-
larum(crude quidem & inexplicite diſceptandarũ more iacebant)paſſim uaga-
rentur libelli lectione quo continebant̃ interdixit quæ omnia per Alexandri ſex Alexãder
ti pontificis maximi ſub quo nunc uiuimus Diploma quod breue nominãt liqui ſextus
do uiſuntur:quod cum apologia ipſa impreſſoribus tradere exarandũ duximus.
Verum in ipſo apologiæ calce quod poſtea põtifex auctoritate præſtitit quibus
ille poterat rationibus antea factitauerat.Obſecrauerat quippe amicos & inimi-
cos doctos & indoctos/Ut apologiam legerẽt:libellum uero ipſum concluſionũ Nota
inexplicitarum præterirent illectum:quãdo in eo plurima continerent̃ quæ non
paſſim uulganda triuiis:ſed ſecreto congreſſu inter doctos & paucos diſputanda
ſuſceperat.Scholaſticamq; exercitatiõem more academiarum meditatus/multa
ueterum philoſophorum Alexandri,ſcilicet & Auerrois aliorũq; q̃ plurium im- Alexãder
pia dogmata propoſuiſſẽt quæ ſemper publice & priuatim aſſeruerat:profeſſus Auerrois
fuerat prædicauerat non minus a ueræ rectæq; philoſophię q̃ a fidei ſemitis decli
nare:Atq; in hunc modum de libello illo nongentarum concluſionum uerba faci

ens/Apologeticum opus concluſit. Qui ergo me oderunt ideo illa nō legant/ qa
noſtra ſunt: qui me amant ideo non legant, qa ex illis quæ mea ſunt cogitare plu-
Dei bonitas rima poſſent quæ non ſunt noſtra. Cæteꝝ immenſa dei bonitate: quæ ex malis eti
am bona elicit: effectum eſſe (quēadmodum mihi rettulit) iudicabat: Vt calum-
nia illa falſo a maliuolis irrogata, ueros errores corrigeret: Eiq; in tenebris aberrā
ti (ut q̄tum exorbitaſſet a tramite ueritatis contueri poſſet) ceu ſplendiſſimum iu
bar illuceſceret: prius enim & gloriæ cupidus & amore uano ſuccenſus muliebri
buſq; illecebris commotus fuerat: fœminarum quippe plurimę ob uenuſtatē cor
poris oriſq; gratiā, cui doctrina amplæq; diuitię/& generis nobilitas accedebant/
in eius amorem exarſerunt a quarum ſtudio non abhorrens parumper uia uitæ
Cōuerſio al ad deū poſthabita in delitias defluxerat. Verum ſimultate illa experrectus diffluentem
luxu animum/retudit & conuertit ad Chriſtū/Atq; fœminea blandimenta/ in ſu-
pernæ patriæ gaudia cōmutauit/neglectaq; aura gloriolæ: quā affectauerat, dei
gloriam & eccleſiæ utilitatem tota cepit mente perquirere: adeoq; mores compo
nere/ut poſthac uel inimico iudice comprobari poſſet. Cūq; de ipſo glorioſa ſta-
tim fama/& per uicinas/& per remotas oras uolitare occœpiſſet, plures ex philo
ſophis, qui eruditiſſimi habebantur/ad eum/tanquam ad mercaturam bonarum
Cicero artium (ut inquit Cicero) confluebant/uel ob cōmouenda litteraria certamina/
uel qbus inerat rectior mentis ſentētia: ad audienda tenendaq; recte uiuendi ſalu
bria dogmata: quæ tanto magis expetebantur: quāto ab homine doctiſſimo & pa
riter nobiliſſimo profluebant: qui quandoq; deuios mollitudinis uoluptuariæ an
fractus ſectatus fuerat. Videntur enim ad diſciplinā morū auditorum mentibus
inferendā ea plurimum habere momenti, quæ & ſuapte natura ſint bona/& a prę
ceptore conuerſo ad iuſtitiæ ſemitas/ex diſtorto/& obliquo libidinum calle/pro-
Exuſta amatoria carmina ficiſcantur. Elegiaco carmine amores luſerat, quos quinq; exaratos libris/religio
nis cauſa/ignibus tradidit. Multa itidem Rhithmis luſit Hetruſcis quæ pari cā
pat ignis abſumpſit. Sacras deinde litteras ardentiſſimo ſtudio complexus: ſta-
Studium litterarū ſacrarum. tim in templo dei/ceu frugum primitias/octauum tunc & uigeſimū annū agens/
de operibus ſex dierum Geneſeos/& die quietis heptaplum obtulit: Opus quip
pe & perfectum ingenio: & elaboratum induſtria, cum ſublimibus philoſopho-
rum dogmatis/tum profundiſſimis noſtræ chriſtianæ theologiæ myſteriis/re-
fertiſſimum: Semptemplicíq; uaria enarratione connexum/ſeptennario capitum
numero cuilibet ſeptēnæ expoſitioni conſerto libri nomini maxime quadrans.
Quod tamen ob erutas e naturæ gremio res/& difficiles diuinarum quæſtionū
euolutiones/Atq; ob prophetæ reconditiſſima ſenſa/ſermoniſq; elegantiam/non
ſe paſſim philoſophiæ,& eloquentiæ/rudibus offert: Sed precioſæ illius/& raræ
ſupellectilis uſus paucis paratur: quod & ipſe animaduertens/in eiuſdem proœ-
Quid de ſacris lr̄is ꝑnunciāt pauli epl'ę mii calce mentionem/de hac re/non illepidam fecit. Cum primum ſacras degu-
ſtauit litteras non tantum ueram ſapientiam: ſed & ueram eloquentiam/inueniſ-
ſe lætabundus exultabat. Multaq; ut omittam ab eo teſtamenti noui allata præ-
conia/Pauli epiſtolas oratorum omnium ſcriptionibus eloquentia præſtare dice
bat/Tullii etiam ipſius/Demoſtheniſq; primarii (ut inquit ille) dicendi artificis
lucubrationes nominatim citans/non quod eſſent/ ut illæ calamiſtris inuſtæ/&
Eloqa legis ueteriſ corraſis undiq; fucis/& cincinnis conſtipatæ: Sed ut ueram/ſolidā: & redolerent/
& ſaperent/eloquentiam/ueris ſententiis/uera arte ſuffultam: Eſſentq;/ut dicam
breuius

breuius/ægiptiorum opibus non conſulto ſuffarcinatæ. Omnia porro ueteris le-
gis eloquia conſumatiſſimæ ſcientiæ & ſapiētiæ plena prædicabat: quod etſi cum
alii, tum Auguſtinus/in libro de doctrina chriſtiana luculenter oſtendit. Septimi
uſq; Tertulianus: Euſebius Pāphili & Caſſiodorus affirmant: grāmaticos rheto-
ras: Oratores: philoſophoſq; omnes priſcos eloquentiæ & doctrinæ ſuæ flnenta
ex diuinarum ſcripturarum fontibus epotaſſe: ipſe tamen aliis id muneris rationi
bus proſequebatur: quarum partem in heptapli celebratiſſimę exordiis inq; ipſo
ſecundæ expoſitiōis proemio uidere operæprecium eſt. Inter tot iuges diuinæ le
gis euolutiones ſecundo anno ab heptapli editiōe opuſculum etiā de ente & uno
decem capitibus diſtinctum abſoluit Breue quidem corpore: ſed amplū uiribus.
Sed altiſſimis & philoſophorum dogmatis & theologicis ſenſibus undequaq; re
ſperſum quo ſuperius ente non eſſe unum: ſed ſibi inuicem reſpōdere: æqualiq; eſ
ſe ambitu oſtendit: Controuerſiamq; ſuper ea re a Platonis Ariſtoteliſq; ſectatori
bus habitam recenſuit aſſeuerans academicos illos qui contrarium contenderūt
uerum Platonis dogma nō aſſecutos: ſenſuumq; prorſus cōmunionem inter Ari-
ſtotelem & Platonem de uno & ente: ſicut & de reliqs in uniuerſum etſi uerba diſ
ſiderent demonſtraturus erat non defuiſſe: Vltimo quoq; operis capite: totam di-
ſputationem ad inſtitutionem uitæ & morum emendationem non minus ingenio
ſeq̄ religioſe conuertit. Aduerſum quod opus Antonius fauētinus/egregius alio-
quin philoſophus nonnulla quatuor epiſtolis obiectamēta protulit: quarum tri
bus ipſe reſpōdit quartæ uero uel quia fideliter delata non fuit: uel qa ex præſcri
ptis reſponderi poſſe putauit uel alia quapiam de cauſa quæ iuſta tn̄ credenda eſt
mentionem q̄ ſciuerim non habuit: Cui nos poſtq̄ deceſſit e uita ne falſa uel latrā
di maliuolis: uel ſiniſtri aliquid credendi rudibus præberetur occaſio reſponden
di munus obiuimus: Illudq; potiſſimū curauimus ut ex præcedentibus ipſius ſen
tentiis fuiſſe magna ex parte reſponſum monſtraremus. Vidimus etiam nonnul-
la platonica uernaculo ſermone ab eo digeſta: quibus multa ad priſcoꝝ theologi
am enodandam facientia: multa in enigmatibus & ſcirpis abſtruſa ſapientū ſenſā
reſerantia deprehenduntur quæ forſan maius ocium nacti latina reddere tentabi
mus ne tanti hominis ſupeminens doctrina hiſce de rebus maxime peruia q̄buſq;
uulgi ante ora feratur. Hactenus de perfectis lucubratiōibus/quas ante mortem
emiſerat. Veluti nuntios & ante ambulones præclarorum operum quæ concepe
rat: & procudebat. Vetus enim teſtamentum interpretamenti iam facibus illumi
narat: id ipſum muneris, ut nouo præſtaret accinctus: nec eos tantum/quos litte-
ræ ſeries ferre poterat ſenſus protulerat: Sed in his locis quę tris alios diuinorum
eloquiorum proprios latura fuerant ſuperædificabat. Græciſq; & hebræis exem
plaribus noſtrorum codicum diſcordes ſententias conferebat: Sed hoc potiſſimū
in eius mente conſitum fuit: hoc de uniuerſis propoſitis/quæ in commentandi ge
nere conceperat altius inſedit: ut aliorū dogmata non adduceret utpote quæ iam
haberentur/legerentur noſcerentur: Sed ſua prorſus inuenta & meditata diſſere-
ret/ut propriis non alienis facultatibus famelicas ueritatis animas pro uirili ſatu
raret. Poſt hæc hebraico idiomate pollens: de ueritate tranſlationis Hieronymi
aduerſus hebræorum calumnias libellum edidit: Necnon defenſionem pro ſexa-
ginta interpretibus quantum ad pſalmos attinet aduerſus eoſdem: libellum item
de uera temporum ſupputatione conſcripſit. Poſtremo ad debellādos ſeptem ho

Eloqa legis ueteriſ
Auguſt.
Septimi.
Euſebius
Caſſiodorus
Tertulianus
Libellus de ente & uno
Nota
Antonius fauētinus.
Nōnulla platonica
Vetus teſtamētū interpretatum
Libellus de ueritate tranſlatiōis Hieronymi.
Libellus de uera tēpoꝝ ſupputatione

ſtes eccleſiæ animum appulerat. Qui enim nec Chriſto, nec illius paret eccleſiæ:
& quod eſt ſequens eius eſt hoſtis, aut impius exiſtens nullum recipit credẽdum
dogma ſiue falſis inſeruit idolis/ſubq; hiſce ſimulacris dæmones adorat/Seu Mo-
ſaycam perditiſſimorum iudæorum ritu legem colit/Neſandumue maomethem
ſequitur deteſtandis illius placitis mancipatus: Aut chriſtianam auditu tãtum nõ
operibus & mente ſincera uitam uiuens: euangelica documenta peruertit Catho
licæq; eccleſiæ non conſentiens: obſtinato corde recalcitrat: uel nõ caſta fide: ſed
uariis adulterata/prophanataq; ſupſtitionibus euãgelica ſuſcipit: Aut licet ſolida
nitidaq;, ac conſtanti fide receperit operibus aduerſatur. Hos itaq; ſeptem quaſi
duces ſub quibus reliqui uelut gregarii continẽtur propriis eorum armis confli
cturus: ad cõgreſſum citauerat. Aduerſus impios philoſophos qui nullæ religio-
nis iugo colla depreſſi/nulliq; addicti numini naturales tantum rationes adorant
eiſdem rationibus dimicabat: ueteris teſtamenti ſentẽtiis/propriiſq; iudaicæ ſcho
læ auctoramentis ualidiſſime contra hebręos pręliabatur cum maumethanis Al
corano nixus pedem contulerat. Idolorũ cultores & multis uulneribus & ui non
multa proſtrauerat ſuperſtitionibus uanis irretitos eos præſertim qui diuinatri-
cem colunt aſtrologiam & ueræ philoſophiæ & peculiaribus rationibus aſtrolo
gorum acriter taxauerat: Duodecimq; iam libris & quidem abſolutiſſimis ex tre-
decim ad hoc deſtinatis eorum deliria inſectatus fuerat. Demum hydromantiã:
geomantiam: pyromantiam: haruſpicinã: & cætera id genus inania ſigillatim ex-
ploſerat. Sed in prophetantes aſtrologos cuneũ ex profeſſo direxerat/totiſq; uiri
bus arietem temperauerat quando eorum dogmatis futilibus quidem & nullius
momenti ſuperſtitiones cæteræ ſuis erroribus fulcimenta aucupentur uel inſpe-
ctæ geneſeos momenta trutinantes: uel in eligendis horis: aut hexagonos/aut tri
gonos aſpectus quos benignos uocant conciliantes: & eiuſmodi reliqua: quibus
nec inſanus Oreſtes accederet: Nec cõtentus aſtrologiam omnem funditus euer
tiſſe/ut oſtenderet noſtri temporis aſtrologis græcæ potiſſimum linguæ ignaris:
Vaniſſimam omnium profeſſionum aſtrologiam peruerſis tranſlatiõibus uanio-

Ptolemæi cẽtiloquium e græco in latinum uerſum

rem ſi dici poteſt effectam. Ptolemæi fructus quos centiloquum uulgo nuncupãt
inter ſcribendũ aduerſus eoſdem quaſi aliud agens e græco in latinũ ſermonẽ uer
tit & elegantiſſima expoſitione honeſtauit quo in libro plura/ut ita dixerim erra-
ta q̃ uerba uulgata illa trãſlatione contineri demonſtrat quam tamen ſemper in ar
canis ueluti precioſum theſauꝝ cuſtodierunt eiuſdem cultores ignaui: De chri-
ſti fide perperam ſentientes: nec matris eccleſiæ parentes imperio: quos uſitatiori
uocabulo nominamus hęreticos & nouo inſtrumento & rationibus egregia ob-
iurgatione inceſſiuerat: nonaginta fere hæreſes in propatulo habentur: Verũ ille
cuncta rimatus ducentas inuenit quas ſigillatim nonmodo eliminare/& profliga
re propoſuerat: Sed & pariter docere qua ex parte philoſophiæ nõ rite percepta
ſuos errores traxiſſent, aut furcillaſſent. In chriſtianos poſtremo quorum fides ſi-
ne operibus uiſitur uehemẽter inuectus fuerat: necnon diligenter explorauerat/
q fieri poſſet: ut ignem in meditulio terræ conſtitutũ homines credant: quo ppe-

Nota

tuo datura ſunt pœnas damnatoꝝ corpora cæteraq; id genus tam aïæ q̃ corporis
inexcogitata ſupplicia. immenſa quoq; deitatis uiſæ gaudia qbus animę corpibus
iunctæ beant: atq; dictis eccleſię quæ ad credẽdũ cõpellunt obaudientes nõ ſint/
& nihilominus paſſim debacchent in uitia diuitiiſq; incũbant cumulãdis: nihilq;
minus

minus formidetur:ab eis q̃ pœnæ aut affectetur q̃ regnum dei:pro morborum itē
qualitate idoneam opem admouere tentabat tetros ſcilicet morbos:& ſuapte na-
tura impuros:acribus acerbiſq; medicaminibus inurere:ea uero uulnera quæ mi
nori infecta malitia deprauataq; forent cicatricemq; obducere deſiderarent: leni
bus placabilibuſq; fouere:adeptis uero ualitudinem & recidiua metuentibus:ſa-
luberrimas potiones:celebrataq; antidota præparare. Multa alia opera fuerat ex
orſus quibus ſperari poterat futurum:ut philoſophiæ ſtudia in uniuerſum:elimi-
natis erroribus:exploſaq; barbarie reflorerent. Inter hæc potiſſimum Platonis & Aristotelis numerabatur concordia:quam iam cœptam breui perfecturus erat:ſi
uita comes paucis adhuc annis ſuperfuiſſet. Ita enim philoſophiam ab incunabu
lis lactando nutriuerat:& ad uſq; noſtra tempora perduxerat adultam. Vt noſtræ
tēpeſtatis philoſopho nil amplius aut in græcis:aut in latinis:aut in barbaris co-
dicibus deſiderādum eſſet: citaſſet udum Thaletem:ignitum Heraclitum: circū
fuſumq; atomis Democritum:Orpheus itē:& Pythagoras: priſciq; alii eius ope
& gratia in academiam conueniſſent. Poſtremo philoſophię principes Plato ſcili
cet fabularũ uelamentis:mathematiciſq; inuolucris cōſtipatus:& Ariſtoteles ual
latus motibus dextera data fidē futurę amicitiæ ſanxiſſet. Inter Auerroim quoq;
& Auicennam:Inter Thomam & Scotum:qui iam diu conflictauerant:ſi non pa
cem in uniuerſum:in multis tamen impetraſſet inducias:quando in eorum pluri-
bus controuerſiis:ſi quiſpiam diſſidentia uerba rimetur attentius & exactius li-
brer:ſcrupuloſiuſq; ueſtigans cutem deſerens introrſum ad imas latebras profun
daq; penetralia mente peruadat:unionem ſenſuum in diſſeparatis pugnantibuſq;
uerbis citra ambiguitatē comperiet. Neotericorū turba partim pro meritis: par-
tim pro culpis:& honorata fuiſſet & taxata. Totus igitur deo dicatus eccl'iam q-
bus poterat armis defendebat:Atq; latitantem (ut aiūt) e democriti puteo uerita
tem educebat:& ignorantiæ gramen inexpugnabile quo multorū mentes præfo
cantur:ſubnaſcenteſq; pernitioſas herbas abrumpebat pœnitus & detruncabat.
Sed mors adueniens tot tantarumq; uigiliarũ laborem:& excultæ lucubrationis
partum inanem fere reddidit:hocq; potiſſimum fuit in cauſa:ut plurimas q̃q̃ ma-
gna ex parte exaſſeatas:& dedolatas:imperfectas commentationes dereliquerit:
q; ſcilicet ſibi ipſi tantum:non autem nobis ſcribebat. Nam ſicut celeri in commen
tando ingenio:ita ueloci in ſcribendo manu fuit:Et cum antea pulcherrimos litte
rarum characteres deliniaret:factum erat:ut ex uſu nimiæ in commentando uelo
citatis:uix eorum quæ exarabat capax exiſteret:Huc etiam & illuc ſcribere ſoli-
tus erat. uetuſta interdum ſuperuenientibus nouis oblitterās:ea propter exoleta
quædam & diſpuncta repperi:quædā ſaltim & uellicatim exarata: omnia deniq;
adeo confuſa & inordinata ut ſyluę aut farragines putarentur:ex libro ſeptempli
ci:quem aduerſus hoſtes eccleſiæ prætitulauerat:pars illa quæ diuinaculos aſtro
logos genethliacoſq; potiſſimum inſectatur:Ab incude ut dici ſolet ad limam per-
ducta fuit quam non paruo tamen labore nec mediocri cura ab exemplari litura-
to:& pene diſcerpto deprōſimus quo in opere ſummū philoſophū ſummū theo-
logum:ſummum oratorem:acerrimum Chriſti eccleſiæ propugnatorem: incom
parabili præditū ingenio:quod in cūctis ipſius cōmentationibus cernitur:ſe de-
monſtrat. Quædam item minutula non tornata adhuc apud me comperi. Inter-
pretationē duntaxat dñicæ orōnis:Regulaſq; bene uiuendi; circiter. l. breues ꝓſe

Cōcordia Platonis ac Ariſto.

cto nimis & inexplicitas quas in multa capita ſi uixiſſet diducturus oīno fuerat. Duas quoq; ad deū deprecatorias: quaꝝ unam rithmis hetruſcis elegiaco metro alterā qua grauioribus defatigatum: qñq; ſtudiis aīum cantando ad lyrā mulcere

Muſica exculta

poſſet: cōpoſuerat: primis.n. adoleſcētiæ annis genus omne muſicę artis adeo excoluerat ut excogitata ꝑ ipſum modulamina: notatq; debitis cōcentibus harmoniæ celebres haberent: plurima quoq; in eius ſcriniis quāq̄ inordinata ꝑuidimus: ex qbus tñ utile aliqd præſertim pſalmoꝝ enarrationē cōpilari poſſe putauerim.

Epiſtolæ multiformes

Sed & epiſtolę circiter. l. diuerſis editę tpībus: tum familiares: tum doctrinales: tū adhortatoriæ emerſere una cum oſone: quā Romæ ſi diſputare cōtigiſſet habiturus fuerat: quæ non tam iuuenis quartū & .xx. annum nondum nati perſpicaciſſimum ingeniū & doctrinā uberrimam redolet (quod & cunctæ ipſius ſcriptiones faciunt) q̄ fertiliſſimæ ipſius eloquentiæ locupletiſſimū nobis teſtimonium præ

Probatus dicendi character

bet. Stilo qdem ualde probando uſus eſt ſemp non aſcito: ſed ingenio multiformi etiam pro rerū uarietate: qui & ſi totū (ut aiunt) Iſocratis myrothecion conſumpſerit mundītiæ tamen & decora maieſtatis ornamenta ſeruauit. Nam & celebra

Dicendi genera
Copioſū
Breue
Siccū floridum & pingue

ta illa dicendi genera: quorū tria Gellius Macrobius quattuor enarrat ex cōmentationibus ipſius: nec impendio colligunt ibi copioſum in quo Cic. dominari fert breue quod Saluſtio aſcribit. Siccum Frōtoni datū pingue & floridū in quo Plynium & Symachū laſciuiſſe ꝑdiderunt. At forte copiā hanc brutus non uocaſſet elumbē: nec Saluſtius imoderatā Siccitatē quoq; frontonis humectatā Saluſtii breuitatem elongatā floridā pinguedinē Plynii latiori in cāpo deportatā non difficile recto iudicio orator deprehendet. Adde his Liuii lacteū fontē forte ſine pa

Vt inquit Hieronymus

tauinitate (ut ille inqt) adiectis floſculis plurimis Apulei. Verū nō hic in mutuata a græcis philoſophia ſe exercuit non in atticis noctibus non in fictis ſaturnalibus ad laudandā prope Virg. æneidem fabricatis non in Romana hiſtoria: non in mera hiſtoria naturę altiſſimis difficilibuſq; ſpeculatibus uacua: ſed in admittēda illa mūdi fabrica in inceſſēdis ſacroſanctę catholicæ eccleſiæ hoſtibus deſudauit in eliminandis aſtrologis fatigatus eſt. In theologicis quæſtionibus excutiendis in Ariſt. & Platonis concordia laborauit in enarranda ſacra eloqa incubuit: In cōmonendis & adhortandis amicis nauauit operā. Verū hanc de qua agimus eloquentiā tantū aberat: ut affectaret: ut eos potius dānaret: q pigmentata lenocinia ſcrupuloſius exquirentes oēs ingenii uires in ueſtigandis uocabulorū originibus accōmodabant: Quæ omnia plurimos eo propenſius in eius admirationē conuertere q; inter eorū litteras diu & propenſiſſime uerſatus eſſet: q latinas litteras eloquentiæ floribus refertas non ſunt profeſſi: patiant hæc ęquo animo nimii antiqtatis amatores: nam hęc etſi conciſius cōpendioſiuſq; tamē eo forte uerius quo

Velocitaſ legendi.

me doctiores: & Hermolaus Barbarus & Baptiſta carmelita: & Marſilius ficinus: & Matheus boſſus: & pleriq; alii doctiſſimi & eloquentiſſimi uiri ꝑdidere. Bibliothecas amplas tam latinoꝝ quā græcoꝝ incredibili celeritate & perlegit & excerpſit. Nullaq; (ſi modo facultas data) commentationes illectas præteriit. De priſcis eccleſiæ doctoribus tantum cognitionis adeptus fuerat quantum credere difficile eſt etiam in eo qui in ipſis ſolum euoluendis totum uitæ tempus conſumpſiſſet. De neothericis uero theologis qui eo ſtilo ſunt uſi quem Pariſienſem uulgo nuncupant tantum iudicii apud eum reſidebat: ut ſiquis ex improuiſo abſtruſam illorum cuiuſpiam: maleq; explicatam quæſtionem enucleandam petiiſſet:

tanta ingenii fertilitate adaperiebat tanta ſollertia reſerabat:ut diceres docto/
ris illius uniuerſa dicta præ oculis & innumerato habuiſſe cunctaſq; parimo/
do familias agnouerat: cunctas ſectas excuſſerat: nec uni illarum ſic addi/
ctum credas(qui noſtris hominibus mos eſt)ut cæteras aſpernaretur. Ipſe enim
a teneris ſic inſtitutus fuit:ſic animatus:ut in illis ueritaté quęreret pariq; honore
quouſq; illa eluceſceret:inuenta quoſcunq; ueneraretur priuata affectione nuda
tus quid tamen de ſingulis ſentiret:qui in uniuerſum famoſiores habétur: in Apo
logiæ procœmio:cum de barbaris: græcis: latiniſq; philoſophis: proprietates:pe/
culiareſq; laudes rettulerit:uidere daẽ: Thomã uero aquinatem quando inter lo/ Thomas
quendum de his philoſophis theologiſue:qui gallico more diſceptãdo ſcripſere: aquinas
mentio fieret præ omnibus laudare conſueuerat:utpote ſolidiori præ aliis ueri ta
tis baſi nitentem: Eum quoq; in heptaplo noſtræ theologiæ ſplẽdorem nominat:
De hoc percunctatus creberrime:& a me ipſo:idem reſpondit. Nec oppoſitũ ſua
dere cuiquam debent nonnulla quæ in eius apologetico cõtinentur diſputanda:
alioquin Thomæ opiniõibus ex profeſſo aduerſantia cum iuuenis admodũ eſſet:
gloriæq; tũc cupidus:in urbe celebratiſſima:Gorgię leõtini more quaſcũq; tutan Gorgias
do partis famam aucuparetur. Adde quod ex decẽ millibus propoſitiõum tribus leontinuſ
tantum aut quattuor nõ conſentire:ſed & aduerſari id nõ conuincũt. Diſceptandi
porro peritiſſimus:fuit frequentemq; & impenſiſſimam operam litterariis agoni
bus:dum ferueret animus impedit. Eo obiectãte facile: Scoti acumen:& uigilan/ Scoti acu
tiam:Franciſci acrimoniã:copiã & multitudinem aureoli deprehẽdere potuiſſes men
nec deeſſe nodos illos multiplicibus flexionibus cõplicitos:nec tam titillantibus Aureolus
argutiis:quam grauitate ſubnixos: Eo reſpondente Thomę fortitudinẽ & robur:
Alberti amplitudinẽ cõſpexiſſes. Verum his conflictibus nuncium pridem remi
ſerat:& magis atq; magis id muneris in dies peroſus fuerat:adeoq; detractabat: ut
Herculi eſtenſi Ferrarienſiũ duci:& internunciis:& ſibi ipſi enixiſſime poſtulanti. Hercules
Vt dũ generalis prædicatorũ fratrum Synodus Ferrariæ celebraretur:diſceptare eſtẽſis
nõ ægre ferret. diu obſequi reluctatus fuerit:multis tamen rogatibus annuẽs prin
cipi illi cuius amor in ipſum nõ mediocris extiterat morem geſſit. Vnde datũ eſt
ambigi ſolertior ne an eloquentior: Doctior an humanior appareret. Ex ore qui/
dẽ diſceptãtis talis ſemper animi patebat alacritas:ut de re comi & placida potius
q̃ ſubacida & difficili altercari uideretẽ:quapp q ab ore pẽdebãt audiẽtes:in mirũ
eius amorẽ excitabanẽ:Sed frequẽs ei adagium inerat:munus id eẽ dialectici:nõ Adagium
phi: Aiebat itẽ eas diſputatiões prodeſſe:quæ placido aĩo ad ueſtigãdã perquirẽ
dãq; ueritatẽ priuatis in locis:ſemotiſq; arbitratis:exercebanẽ: At illas obeſſe plu
rimũ quę in propatulo fiebant:ad oſtẽtandã doctrinã uel ad captãdã uulgi aurã:
atq; imperitorũ applauſum: Vixq; poſſe fieri oĩno cẽſebat:ut honoris cupidini:
qua frõtiuagi illi diſputatores exagitanẽ: inſeparabili uinculo annexus nõ ſit illi/ Captiun
us cum quo diſputaẽ deſiderium infamiæ confuſioniſq;:lætale uulnus aĩæ uene culæ ſo
numq; charitatis mortiferum:latuit eum nihil oĩno:quod pertineret ad captiun/ phiſtarũ.
culas:cauillaq; ſophiſtarum:& ſuiſſeticas quiſquilias: quæ calculationes uocan/ Suiſſeti/
tur:hæ mathematicæ cõmentationes ſunt: ſubtilioribus:ne dixerim an moroſiori eæq;
bus excogitationibus naturalibus applicatæ. Verum etſi in eis eſſet eruditus: ac quiſquilię
eiuſmodi ſcriptiones legiſſet:quas forte ad plenum nõ nouit Italia(Nulla.n.tam ei nõ igno
inuia & inacceſſa litterarũ reperiri poterãt:quæ illius ueſtigio luſtrata abundeq; tæ

exploratą uõ eſſent) odiſſe tamẽ & deteſtari uidebatur: Valere meo iudicio earũ
commuuem uſum animaduertens: ad ſociorum parandam infamiam labefactan-
damq; iu replicando memoriam: ueritati uero iuuenieudæ: cui indefeſſam operã
uauandam arbitrabatur: aut nihil: aut parum conducere: Sed ue plura conſecter:
lectoremq; detineam: comprehendam breui. Enituit aliquis eloqueutia: ſed inſci
tia rerum naturæ ſecretarum dehoueſtatus eſt. Alius peregrinas linguas. Sed uni
uerſa philoſophorum decreta uõ calluit: priſcorum alius inuenta perlegit: nõ no-
ua dogmata cõcinuauit: ſcieutiæ ab altero hominũ tautum & humauæ gloriæ cã
non chriſtianæ rei pub. emolumeuto: & diuiuæ: & humanæ quæſitæ ſuut: Ille ue
ro cũcta hæc pari ſtudio ita complexus fuerat: ut turmatim & coaceruatim in eũ
confluxiſſe uiderẽtur: uec ut multi qui aliquo uno excellentes: non omnium par-
ticipes ſunt. Sed in oĩbus uſq; adeo ꝓfecerat ſcientiis: ut quãlibet ex his iu ipſo cõ
ſideraſſes: eam ſibi propriã & peculiarẽ elegiſſe iudicauiſſes: hæc quoq; eo admi-
rabiliora erant. Cum a ſe ipſo ui ingenii: & ueritatis amore: quaſi abſq; præcepto-
re aſſecutus eſſet: ut quaſi de ipſo: illud quod de ſe dicebat epicurus: poſſimus pro
ferre. Se ſibi ipſum. ſ. fuiſſe magiſtrũ. Ad quos mirabiles effectus tam paruo tpis

Q uiuq; cauſæ tam mirabilium effectuum.

ſpatio producendos: quiq; ego cauſas cõueniſſe repperi: incredibile ingeniũ: tena
ciſſimã memoriã: facultates amplas: quibus ad coemendos tum noſtræ: tum græ
cæ: tum barbaræ linguæ libros adiutus eſt. Septẽ quippe aureorũ uummũ milia

Septẽ aureorũ nũmũ milia iu cõparãdis libris erogata

rettuliſſe mihi memoria repeto: iu aſciſcẽdis ſibi uſq; ad diem illam: omnifariæ lit-
teraturæ uoluminibus: erogaſſe: iuge & infatigabile ſtudiũ contẽptiõem poſtre-
mo terrenarũ rerum. Hũc igitur ſi priſca illa ætas laconum tempore protuliſſet.
Si Ariſtoteli credimus diuinũ illum uirũ appellauiſſet: Sed uirtutes intellectus
iam ut arbitror reliuquẽdæ uidentur: & uunc præclaræ eius animæ partes: quæ
actiones ſpectant proſequendæ: exactiſſimiq; mores in publicũ educendi ſunt: ut
flãmatus ipſius in deum animus innoteſcat: ut erogatæ in egenos diuitiæ collau
dẽtur: ut his qui tandẽ diuiuæ legi ſuut addicti. referendi gratias in bonorũ oĩum
auctorem q̃ cumulatiſſimæ paretur occaſio. Trieunio igit̃ priuſq̃ diem obiret: ut
poſthabitis dominandi curis iu alta pace degere poſſet ſecurus quo ſceptra cade
rent. Cuncta patrimonia quæ Mirandulæ Coucordiæq; poſſidebat: hoc eſt tertiã
partem earũ mihi neſcio an douo: an uenditione tradidit. quod factũ poſtea Ma-
ximiliauus Auguſtus: qui nobis ẽ rex & domiuus: ut ita dixerim imediatus (neq;
enim alium tot ſæculis: quot eſt exædificata Mirandula atq; Coucordia niſi qui
ſucceſſiue iu regali imperialiue Romauorum throuo cõſideret recognouimus)

Erogatio in paupe res

cæſarea liberalitate firmauit: Q uicquid aũt ex hoc negocio pecuniarum accepe
rat partim pauperibus elargitus eſt: partim iu emendis agris: V nde & ipſe & eius
familiares alerentur expoſuit: nominatimq; corbulas iu agro Ferrarieñ multis au
reorum milibus nũmum ſibi comparauit. Multa itidem uaſa argentea precioſaſq;

Mediocris menſa

ſupellectilis partes iu pauperũ uſus diſtribuit. Menſa mediocri contentus fuit re-
tiueute tamen uõuihil lautitiæ prioris: quantum ad fercula: & ad uaſa argẽtea ꝑti
neret. Diebus ſingulis preces ad deum ſuis horis effundebat. Pauperibus ſemper
ſi qui occurrerãt pecuuias tribuebat: nec eo cõtentus Hieronymo beniuenio ciui
Florẽtiuo litterato homiui quẽ pro magna in ipſum charitate: proq; moꝝ integri
tate dilexit plurimum demãdauerat: ut ꝓpriis pecuniis ſemp ſubueniret egenis.
Nuptum quoque uirgines traderet: eiq; ſtatim: ut erogatos uummos q̃ primum

reſtituere poſſet renunciaret. Id enim muneris ei delegauerat: quo facilius uelu-
ti fido internuncio pauperũ ciuium calamitates & miſerias: quæ ipſum latuiſſent
releuare quiret. Dedit & ſæpius (quod ſcilentio prætereundum non puto) de cor
pore proprio elemoſynas. Scimus pleroſq; (ut uerbis utar Hieronymi) porrexiſ
ſe egẽtibus manũ: Sed carnis uoluptate: & illecebri ſupatos. At ipſe propriam car
nem diebus illis potiſſimum: qui chriſti cruciatus & mortem noſtræ ſalutis gr̃a re
pñtant in ſummi illius beneficij memoriã: delictorũq; expiatiõem cędebat: meiſq;
oculis ſæpius (cuncta in dei gloriã redeant) flagellum uidi. Vultu hilari ſemper
erat/& placido: adeoq; miti natura: ut nũquam ſe fuiſſe turbatũ multis etiam au-
dictibus teſtatus ſit. Recolo mihi interloquendum dixiſſe in nullũ euentũ (ut res
peſſime cederẽt) ira cõmoueri poſſe credere: niſi ſcrinia quædã deperirẽt: quibus
elucubrationes eius & uigiliæ reconditæ ſtipabantur. Sed cum animaduerteret
pro deo optimo maximo eiuſq; eccleſia laborare. eiſdemque omnia opera ſtudia:
actioneſq; dedicauiſſe. & id fieri minime poſſe: niſi aut eo iubente: aut permitten-
te. Confidebat ſe non contriſtatum iri: o fœlicem mentem: quæ iam nullis poſſet
aduerſis de primi nullis quoq; cõmodis (ut palã fiet) extolli. Non illũ certe uni-
uerſæ philoſophiæ peritia: non hebrææ non chaldææ: Arabicæq; linguę Vltra la
tinam & græcam: cognitio tumidum reddiderant. Non amplæ diuitiæ: non gene
ris nobilitas inflauerant: non corporis pulchritudo: & elegantia: non magna pec
candi licentia in mollem illam: & ſpatioſam multorum uiam: reuocare poterant.
Quid igitur poterat eſſe tam admirabile? quod illius quiret mentem peruerte-
re? quid inquam ſupra illum eſſe poterat? qui (ut uerbis Senecæ utar) Supra for
tunam erat. Cum illam ſiue ſecundis flatibus tumidam ſiue aduerſis reflatibus hu
milem: aliquando contempſerit: ut eius mens chriſto & ſupernę patriæ ciuibus
ſpiritali glutino copularet? quod uel hoc argumento liquido percipitur. Quod
dum eccleſiæ officia & dignitates a pleriſq; noſtri tẽporis (proh dolor) licitatas
auctionataſq;: nõ paucos uideret expeteř: flagitare: ſuſpirare: enixiſſime mercari:
Ipſe a duobus regibus per internũtios oblatas: teſtes adſunt grauiſſimi: teſtis ego
ſe ſacris initiari nolle reſpondens: repudiauit: alter uero quidam cum ſęculi digni
tates: & amplos reditus/ ſe daturum ſpopondiſſet: ſi regem eius adiret: conſpica-
tus angelum non relinqui in quem ſe conderet: ademptaq; eſſe cuncta ſuffugia: ta
le illi dedit reſponſum: Vt intelligeret ſe nõ dignitates: aut diuitias expetere. Sed
potius: ut deo & ſtudiis uacare poſſet: illas neglexiſſe. Ferrarię quoq; cum ex ami
cis quidam Pandulpho collenutio piſaurenſi iuriſcõſulto: perſpicacis ingenii ui-
ro: & multifariæ lectionis quo amico familiariſſime utebatur: ſuaſiſſet: ut cũ ad
duceret quibuſcunq; rationibus poſſet ad cardinalatus dignitatem petẽdam: uel
certe ſi eam pontifex offerret (quod multis futurum uidebatur) amplectendam:
Idq; Pandulphus ſubhæſitãs pertẽtaſſet: quippe qui nõ ignarus eſſet: Omnia illũ
malle: q̃ huiuſmodi honoribus cõmiſceri: ipſe qua erat animi magnitudine reſpõ
deri ꝓtinus propheticũ illud: per epiſtolam iuſſit: Nõ ſunt cogitationes meæ: co
gitationes ueſtræ cõtẽplans forte de bonis eccleſiæ: quoꝝ pars maxima pauperi
bus hæreditario iure debeť: magnificos ducere apparatus nõ oportere. Sanctiſſi
morũ itẽ hoĩum exẽpla ante oculos poſita. Ambro. ſ. Auguſtini: Martini cætero
rũq; q episcopatus dignitatẽ oblatam effugerũt. Diuq; id muneris ante q̃ obirent
detractauerunt. Quid quod & non modo a cardinalatu ipſo: Sed & ab ſupre-

Hierony.
Proprium corpus cę ſũ flagris
Vultus hilaris
Mitis natura
Cõſtantia animi
Quinq; linguarũ notitia
Seneca
A duobus regibus oblatæ dignitates & reiectæ
Diuitiæ pp deum & pp ſtudia neglectæ
Ambro.
Auguſti.
Martinus

Celeſtin⁹ ma ſummi pōtificii poteſtatē ſanctiſſimū celeſtinum ſe abdicaſſe legerat ipſumq;
totius chriſtianæ rei publicæ humeris onus excuſiſſe: onus uere cum ſubeūtibus
maximum paretur præmium inuitis ſcilicet & parendi tantum iuuandiq; gratia
illud amplectentibus perſuaſiſſimum erat: uiro philoſopho non eſſe laudis cumu
laſſe diuitias. non quæſiſſe honores ſed renuiſſe. Et umbratilem renuēdo gloriam
ueram adipiſci quæ ſemper uirtutes ceu comes īdiuidua & aſſecla comitatur. hu
Contem/ptor hūa/næ gloriæ — manam gloriam uel pro nihilo habebat. Aiebatq; ſæpius famam uiuis non nihil
mortuis minime profuturam: tantumq; propriam ęſtimaſſe doctrinam agnoui/
mus: quantum utilitati eccleſiæ: & eliminandis: explodendiſq; aduerſis erroribus
conduceret: quinetiam ad eam perfectionis metam peruenilſe percepimus: ut ſci
licet parum curaret: ſi eius cōmentationes nō ſub proprio nomine publicitus ede
Nota — rentur: dum tamen id ipſum quod ſub pici nomine facturæ fuerant: afferrēt homi
nibus emolumenti: minimūq; aliis amplius affici libris præterquā ueteri nouoq;
teſtamento ætatiſq; reſiduum in eis ſemper uoluēdis: conſumere ſtatuiſſe: niſi pu/
blica eum ſtimularet utilitas: cum uiderer tot & tanta quæ conceperat: & partu/
Vera chri/ſtanæ men/tis inſtitu/tio — rierat: paſſim ab oībus nō efflagitari modo: ſed & immatura exigi. Minutulumq;
quantulūcunq; deuoti: uel ſeniculi: uel aniculæ affectum in deum/ pluris q̄ oēm
eius humanarum diuinarumq; rerum noticiam faciebat. Admenebatq; ſępiſſime
familiares interloquendū: Vt animaduerterent quātum laborāt nutentq; morta
Quid de amādo & cognoſcē/do deo in hac uita iudicarit — lia: quāq; caducum & fluxum quod uiuimus: q̄ firmū & ſtabile quod ſumus futu/
ri. Siue ſcilicet detrudamur ad inferos. Siue ſubleuemur ad cælos: hortabaturq;:
ut ad deum amandū conuerterent & incitarent mentes: quod opus præpondera/
ret cuicūq;: quā in hac uita habere poſſemus: cognitiōi: hoc etiam in libello ipſo
de ente & uno luculentiſſime eſt executus: quando ad Angelum politianum: cui
librum nuncupauit in ipſa diſputatione: conuerſus hæc uerba effatus fuerit. Sed
uide mi Angele: quę nos inſania teneat: amare deum dum ſumus in corpore plus
poſſumus q̄ uel eloqui: uel cognoſcere amando plus nobis proficimus: minus la
boramus: illi magis obſequimur: malumus tamen ſemper per cognitionē nūquā
inuenire quod quærimus: q̄ amando poſſidere id quod non amādo fruſtra etiam
Eulogiū qđ in ore habebat frequens — inueniretur. Illud quoq; diui Franciſci: tantum ſcit homo quantū operatur: illius
in ore frequens fuerat. Cæterum liberalitas ſola in eo modū exceſſit: tantūq; abe/
rat: ut aliquid curæ terrēis rebus apponeret: ut etiā incurioſitatis neuo maculare
tur. Ab amicis quoq; ſæpius admonitum comperimus: ut in totum diuitias nō cō
Liberali/tas nimia — tēneret: Aſſeuerantibus id ſibi probro dari: cum uulgatum foret: ſiue id uerum ſi/
ue falſum: furti diſpenſatoribus præbuiſſe occaſionem nihilominus mēs illa. quæ
ſemper contēplandis: perſcrutādiſq; totius naturæ cōſiliis inhærrebat: demittere
ſe facile nō poterat: ad hæc infima abiectaq; penſiculanda. Memini dum Ferrariæ
cū eo obuerſaret: obſonatorem pagella quadā oblata expenſaꝝ approbationē ex
petere: quo uiſo mirabūdus extiti: percunctatuſq; illū mentē ne ad id/ quod retro
actis tpibus neglexerat: appoſuiſſet: reſpondit familiaris: non modo ab eo efflagi
taſſe: ſed exegiſſe: ut id ſubiret officii: quibus ut morē gereret factitauerat: tātum
uero curæ: quantū prius habuiſſe. Quinetiā dū eius diſpenſator primarius: eū in
terpellaſſet: ut eius pecuniaꝝ quas per multos annos cōtractauerat diſpūctionē
fieri iuberet: quo ſecurius menti ſuæ conſuleret. Atq; eiuſmodi libros coram attu
liſſet talia eidē uerba reſpondiſſe percepimus. Scio me q̄ ſæpiſſime abs te & po/

tuiſſe & poſſe fraudari: Q uia propter librationem expenſarum harum opus nõ eſt.
Si tibi debeo q̃ primum nũmos exoluã. Si mihi debes uel in pñtia: ſi potes: uel in
poſterũ: ſi nõ adeſt facultas debita relue. Amicos uero ſemp multa indulgentia tra
ctauit: qbus cũ hortatoriis ad beneuiuẽdũ locutionibus uti ſolebat. hominẽ noui
qui dũ eius doctrina fretus & fama ſecum loqueretur: & hęret ſermo de moribus
duobus tm̃ ipſius uerbis cõmotũ: ut uia uitiorũ deſerta mores reformauerit. Ver
ba fuerũt eiuſmodi. Si chriſti mortẽ noſtri amore perpeſſam prę oculis hẽremus:
propriã quoq; identidẽ cogitãdo caueremus a uitiis. Modeſtiã & comitatẽ in eos
admirabilẽ exhibuit: quos nõ a uiribus: aut fortuna ꝓbatos: ſibi deuinciẽdos dux
erat ſed & amoribus & doctrina: eos tamen qui quãtulũcunq; pollerẽt litteris: uel
ſaltem bonarũ artiũ ſtudiis: nauos aptoſq; inſpiceret: diligere conſueuerat. Simili
tudo nãq; amoris eſt eã: & erga ſapientẽ uirũ (ut teſte philoſtrato: Apollonius in
qt.) Affinitas: quædã: ſciẽtiam quoq; pficere hoiem: qua hõ eſt pfectã uero boni
tatẽ conſequi: inſup alioſq; ꝓbos eſſe diligendos nõ ambigi(t). Cæterũ nihil ei intol
lerabilius q̃ (ut uerbis Horatii utar) ſupba ciuiũ potẽtiorũ limina. Militiã quoq;
ſæculi & cõiugale uinculum peroſus fuerat: interrogatuſq; interiocandũ qd ei ad
alterũ ſubeũdum onus: ferendumq; & neceſſitate cogente: & optione data: leuius
uideretur: hæſitabũdus aliquãtulũ: nutabũduſq;: necnõ pauxillum ſubridẽs: cõ
iugiũ rñdit cui nõ tm̃ eſſẽt & ſeruitutis annexio: & periculi q̃tũ militiæ ſubeundũ
onus: Libertatẽ.n. ſupra modũ dilexerat: q̃ & natura ſit affecta: & phiæ ſtudia ſug
geſſerant: Vagũq; ob id plurimũ extitiſſe illũ autumo: nec ꝓpriã ſibi unq̃ ſedẽ de
legiſſe: licet Florẽtiæ ſæpius: & Ferrariæ q̃nq; cõmoraretur: quarũ alterã ciuitatẽ
ſibi quaſi domiciliũ præſtituiſſe putauerim: quod. ſ. in eã poſt Bononiam primum
litterarũ ſtudia coluerat: illiuſq; princeps tũ mirifice diligeret. quadãq; ueluti affi
nitate coniunctus: Vtpote ex cuius ego ſorore. ſ. Blancha Maria Eſtẽſi natus ſim:
nec etiam lõge nimis eſſet a patria/ quando triginta tãtum paſſuũ millibus a Mi
randula orientem ſolem uerſus Ferraria diſtet: Alteram ſiue aeris amœnitate: ſiue
plurimum amicorum ſuauitate: ſiue ingeniorum ſubtilitate dilexit plurimum: &
incoluit. quos inter litterario amore duos ſibi potiſſimũ deuinxit Angelũ. ſ. Poli
tianum uirum græce: latineq; doctiſſimum: necnõ uariarum litterarũ florũ refer
tum: ac prope uindicem Romanæ linguæ: Alterum Marſilium ficinum Florenti
num hominem omnifaria litteratura redolentem. Sed maximum ex his qui nunc
uiuunt. Platonicum. cuius opera in academicis ſibi uendicandis: uſus fuerat. Exte
rioris latriæ cultus nõ multum diligẽs fuerat: non de eo loquimur quem obſeruã
dum præcipit eccleſia (geſtaſſe hunc quippe præ oculis eum uidimus) ſed de his
cerimoniis mentionẽ facimus: quas nonnulli poſthabito uero cultu dei: qui in ſpi
ritu & ueritate colendus eſt proſequũtur: & prouehũt. At internis affectibus fer
uentiſſimo deum amore proſequebatur. Interdum etiam alacritas illa animi pro
pemodum elangueſcebat: & decidebat: Maiori quandoq; nixu uires aſſumens: a
deoq; in deũ exarſiſſe illũ memini: Vt cum Ferrariæ in pomario quodã de Chriſti
amore colloquẽtes lõgis ſpatiarẽmur ambulachris: in eiuſmodi uerba proruperit.
Tibi hæc dixerim/ in arcanis recõdito. Opes quæ mihi reliquæ ſunt abſolutis con
ſumatiſq; elucubratiõibus qbuſdã ẽgenis elargiar: & crucifixo muitus: exertis nu
diſq; pedibus: orbẽ pagrans: p caſtella p urbes: xp̃m prædicabo. accepi poſtea illũ
mutuauiſſe ꝓpoſitũ: & prædicatorũ ordini ſe addicere ſtatuiſſe iterim eorũ q̃ cõce

In amicos beniuolentia
Duo aduerſus uitia ſaluberrima remedia
Similitudo amoris cauſa
Horatius
Libertas animi
Blancha Maria eſtenſis
Angelus politanus
Marſilius ficinus
Feruor amoris in deum

Quo anno uitæ ſit mortuus

perat operum quæq; inchoauerat maturabat editionẽ. Sed. M.cccclxxxxiiii. an-
no redẽptionis noſtræ. Dũ ipſe ſcđm & trigeſimũ ætatis annũ ĩpleret: Florẽtiæq;
moraret̃: inſidioſiſſima correptus eſt febræ: quæ adeo in hũores & uiſcera graſſa-
ta eſt: ut nullũ non medicamentorum genus adhibitũ contẽpſerit eũq; oĩno natu
ræ ſatiſfacere intra tertiũ decimum diẽ coegerit. Sed quẽadmodũ in ĩfirmitate ſe
geſſerit: licet eo tpe ab eo ꝓcul eẽm: narrare tamen nõ deſinã: quæ a grauiſſimis te

qualiter in infirmitate ſe geſſerit

ſtibus: q aderant acceperi. Quale illud cũ poſt ſumptũ euchariſtię ſacrm. Sigillũ
ei crucifixi Chriſti offeret̃: ut inde plenos amoris hauſtus ob ineffabilis illius paſ
ſions noſtræ ſalutis gr̃a memoriã: priuſq̃ exhalaret animam: ſumere poſſet fortiſſi
mum dũtaxat aduerſus quæcũq; aduerſa: munimẽ ualidiſſimumq; cõtra iniquos

Chriſtiani hoĩs finis laudãdus narratur

dæmones: ꝓpugnaculũ. Interrogãtiq; mox ſeniori. An firmiter crederet/ uerã eſſe
illam dei ueri: ueriq; hoĩs imaginẽ: qui qua deus eſt ante tẽpus: & æuũ ab ipſo pa-
tre deo: cui æqualis in oĩbus genitus eſſet: deq; ſpũ ſancto: qui & deus ẽ/ ab ipſoq;
& patre: quæ tria unũ ſunt coæterne manẽte in utero Mariæ/ ſemp uirginis: cõce-

Dei imago

ptus eẽt in tempore: q famẽ q ſitim: q labores: ęſtus: uigilias ꝑpeſſus eẽt: q demũ ꝑ
cõtractis ab adę ſemine ſordibus noſtris abluẽdis: proq; reſeranda ianua cœli ma
xima: qua genus humanũ charitate cõplectebat̃ precioſiſſimum ſanguinẽ: & ſpõ-
te & libentiſſime in ara crucis effudiſſet: cęteraq; id genus recenſeri quãdoq; ſoli-

Albertus pius

ta. Nõ modo ſe credere: ſed & certũ eẽ rñderit: & itẽ illud cũ Alberto pio ſororis fi
lio: quẽ nominauimus iter huius uitæ initia: iuueni: & ingenio & bonaꝝ artiũ ſtu-

Alexãder ex aphrodiſiade Themi. Auerrois

diis & moribus conſpicuo eadẽ rõne qua Alex. ex aphrodiſiade: & Themiſtius in
auſcultatorioꝝ libroꝝ procœmio fortitudinẽ e phyſicis cõtẽplationibus ſumi cõ-
tra mortis metũ declarauit quam mox ſententiam uſurpauit Auerrois conãti inq̃
Alberto mortis confinia reddere placabiliora: in hunc modum uerba reddiderit:
Nõ illa dũtaxat ratione pacari aĩum: non ſinẽ mortis cruciatibus poni: ſed hac po
tiſſimum ꝙ dei ſui offenſis: terminus iam poneret̃: quando breuiuſculũ uitæ eius
tempus: crebriores in deũ offenſas: non contentuꝝ arbitraretur. & illud præterea
quãdo pluribus ex prędicatorum collegio probatiſſimis teſtibus: & Alberto ipſo

Cæli reginam ad ægrotãtẽ nocte acceſſiſſe

paulo ante citato reuelauerit. Cæli reginã ad ſe nocte aduentaſſe miro fragrãtem
odore: mẽbraq; oĩa febre illa cõtuſa: cõtractaq; refouiſſe: ſeq; morti omnino non
conceſſurum ꝓmiſiſſe. Hilari placidoq; ore ĩ ſtrato: dũ ęgrotaret: iacuiſſe comper
tum eſt. Atq; iter mortis aculeos. quos ſuſtinebat: quaſi cœlos ſibi patefactos cer
neret loqui ſolitũ: ſalutanteſq; oẽs & operã ſuam: ut moris eſt: pollicentes blãdiſſi
mo ab eo ſermõe & receptos & exoſculatos. A ſeruis itẽ omnibus: ſi cui moleſtus
forte fuiſſet: ignoſci ſibi poſtulaſſe certiores facti ſumus: quibus ante acto anno
teſtamẽto cauerat. Victũ aliis: & tegumentum: dũ uiuerẽt aliis pecunias pro me-
ritis erogari. Hæredes Florẽtini xenodochei paupes inſtituit: eorũ duntaxat: quę
moueri non poterãt: Mobiliũ uero Antoniũ mariã fratrẽ. Quanta uero moleſtia

Obitum eius oẽs gradus hominũ moleſtia affeciſſe

eius obitus ĩfimos: & ſũmos oĩum gradus affecerit. teſtes ſunt Italiæ principes ur
bes & populi. Teſtes hi reges: quos ſupra citauimus. Teſtis iteꝝ Caroli galliaꝝ re
gis benignitas & gr̃a: ſilẽtio nõ prætereũda: Cui cũ Florentiam aduẽtanti: ut inde
Romã peteret: Neapolitanũ regnũ expugnaturus: graui eũ laborare ægritudine
nunciatũ fuiſſet. Duos ſtatim medicos ad eũ/ legatoꝝ etiãnũ fungẽtes officio: ui-
ſitatũ & opitulatũ: ipſe trãſmiſerit/ lr̃aſq; quas & uidimus & legimus propria ſub
ſcriptas manu dedit/ plenas & humanitatis & earum pollicitationum: quas & ma

gnamini regis beniuolentiſſimus animus/& præclare uirtutes ægrotantis exige-
bant: Ei quippe tum fama notiſſimus erat/tū quadā familiaritate coniunctus/Nā
ab eo in gallis/dū pariſios inuiſceret/ honorifice exceptus fuerat enimuero qui cū
dum uixit toti orbi/& multis ſæculis admirandū pręſtitit/ita eius obitū nō minus
celebrē & inauditū celebrari decreuit/quocirca ea in pñtiaꝫ referēda puto/quæ
meis auribus hauſi/dū Florentię quo illius infirmitate ꝑcepta/licet non tēpeſtiue
me cōtuleram in æde ſacra. quæ ſanctæ reperatæ dr̄ Hieronymum ſauonarolam
Ferrariēſem ex prædicatorum ordine/uirū & theologiæ conſultiſſimū/& præcla
riſſimū/famatiſſimūqꝫ ſanctimonia/ſacras hn̄tē ad florētinū populū cōciōes/au-
dirē. Sed prius ſacrarū litterarū ignaros/ Apulei uerbis/ admonere cōſiliū eſt. Ne Apuleius
craſſis auribus: & obſtinato corde/ea putent mendacia: quæ auditu noua: uel uiſu Verba fra
rudia: uel certe ſupra captū cogitatiōis ardua uideātur: quæ ſi paulo altius explo tris Hie.
rauerint nō mō cōpertu euidētia: Verū etiā factu facillima ſentient. Is igitur e pul
pito declamitans: quæ ſum dicturus cūctis qui aderāt inſinuauit. Arcanum tibi o
Florētia pandendū eſt: qđ equidē ita uerū eſt/ ꝗ prouerbiū illud apud te frequēs
Ioānis euangeliū: Subticuiſſem ꝓfecto. Sed ad dicendū cōpellor: & q mihi præ-
cipere pōt: ut hæc palā facerē/imperauit. Neminem porro ueſtrū puto fuiſſe: qui
Ioannē Picū Mirandulā nō nouerit/ magnis ille a deo beneficiis: magniſqꝫ gratiis
cumulatus multifariaqꝫ præditus diſciplina fuerat: nulli forte mortaliū tam cele-
bre obtigit ingenium: Magnam in eo iacturā fecit eccleſia. Arbitrarer/ſi diutius ei
uitæ ſpatiū prorogatum fuiſſet: cūctos qui octingētis ab hinc annis deceſſere/ob
ſcriptionū monumēta: quæ reliqſſet excelluiſſe/hic mecum obuerſari ſolitus erat
ſecreta palam facere: ex qbus nouerā internis eū locutionibus a deo ad religionē
citari/unde afflatibus hiſce obſeq cupiēs: nō ſemel obtēperare propoſuerat. Verū
diuinis beneficiis male gratus uel a ſenſibus uocatus detractabat labores (delica
tæ quippe tēperaturæ fuerat) uel arbitratus eius opera religionē indigere/diffe-
rebat ad tēpus hoc tamen nō ut uerum: ſed ut a me cōiectatū: & præſumptū dixe
rim. Ob id duobus ei annis flagellū īterminatus ſum/ſi opus: quod ei deus patran
dum propoſuerat: neglīgēter exequeret̄. Rogabam fateor deū identidē: ut cæſus
aliquantulū uiā: quæ ex alto eidē oſtenſa fuerat tādē capeſſeret. Nō hoc quæſiui:
quo ꝑculſus eſt nō hoc putauerā ad id deo decretū fuit. Vt uitā hanc relinqueret:
præclaræqꝫ coronæ ī cælis præparatę partē amitteret famāqꝫ: & nōis celebritatē:
quæ ad ſummum cumulum: ſi uixiſſet/fuerat habiturus: ad plenū nō aſſequeret̄.
Verū benigniſſimus iudex/ clemētiſſime erga ipſū ſe habuit. Atqꝫ ob elemoſynas Elemoſy
larga & effuſiſſima manu pauperibus èlargitas: & orationes quæ ad deū inſtātiſſi næ
me effuſæ ſunt: effectū eſt: ut nec eius anima in ſinu pr̄is adhuc ſuper cælos exul- Status ani
tet: nec ad īferos deputata ꝑpetuis tormētis cruciet̄. Sed purgatorio igni ad tem mæ
pus mācipata tēporarias pœnas luat: quod in hac ꝑte libētiſſime dixerim: ut qui
eū nouerūt: & hi potiſſimum: q eius beneficiis cumulati fuere ſuffragiis adiuuēt.
Hæc & plura alia uir dei clara uoce aſſeuerauit. Se addēs nō latuiſſe: ob mēdacia
eiuſmōi: ſi ꝗ miſcerent̄/uerbi dei præcōes dignos effici: de quibus ęternū ſumeret̄
ſuppliciū: nec nō adiiciēs dieb⁹ aliquot: hęc ſibi iuniuerſū fuiſſe cōpta. Sed ꝑp uer
ba ꝗ uirginē dixiſſe ſi ęgrotus affirmauerat: nutabundus ſtetiſſe formidaſſeqꝫ diu:
ne ille dęmonū opa fuiſſet illuſus: qñ ob eius mortē uirgis pollicitatio fruſtraret̄. Duplex
Verū tñ inotuiſſe ſibi defunctū: equocatiōe mortis deceptū. Cū illa de ſecunda & mors

æterna locuta fuiſſet:Hic de prima & tẽporaria credidiſſet:quod ſi quis dixerit
hominẽ hunc uel hypocriſi fuiſſe mẽtitum/uel fantaſmatis ludificatũ/uel dæmo-
num præſtigiis circũuentũ.Is niſi aut male de fide ſentiens/aut mentis emotæ ſit/
fateaťnecesse eſt/deũ multifarie fœlicitatẽ eoꝝ miſeriáqꝫ/qui aĩam effudiſſent ui
uentibus & reuelaſſe iam/& reuelare poſſe.Eodemqꝫ tpis ſpacio/eos quibus hæc
palã fiunt certiores reddere/ſe a nõ uiſis/aut ſpectris illudi/ſed uera eſſe / quæ aut

Laus doctrinæ & probitatis fratris hieronymi

mẽte/aut oculis cernãt & uideant. Tantæ uero & doctrinæ & auctoritatis uirum
tantæ ꝓbitatis & prudẽtiæ/quoꝝ in Ariſto.phĩam/cõpendiaria theoremata/mo-
nitiones publicæ/præclariſſima interpretamenta/ in ſacra eloqa futuroꝝ cõtingẽ
tiũ/prædictiões/ quæ eueniſſead lineã/oĩs fere nouit Italia/ſanctiſſimaqꝫ uitæ cõ
uerſatio teſtatiſſimã pridẽ fecere fidẽ.in principe tẽplo tam celebratæ urbis/ hæc
ut uera/ut inconcuſſa tenẽda/tot millibus hoĩum ueritate nõ cõperta ꝓnunciaſſe/
nemo niſi maleuolus inficiabiť.Adde ꝙ dũ non nihil ſup id negocii ſciſcitarer ui
rũ qui ſermoni interfuerat/adiiſſe cõcionatorẽ audiui/ac eidẽ/ut ea plus hñent ro-
boris/quę uulgauerat rettuliſſe defunctũ uallatũ igne ſibi apparuiſſe/& ꝓfeſſum
ingratitudinis adhuc pœnas dare.Q uinetiam monacha quædã multis præclara
uaticiniis/quæqꝫ ipſi dũ uiueret multa futura prædixit/quæ adamuſſim euenere/
inter reliqua/Hoc unũ protulit biẽnio anteq̃ e uita migraſſet:eũ lilioꝝ tpe opa &
hortatu fratris Hieronymi(de quo mẽtionẽ fecimus(prędicatoꝝ fratrum colle
gio ſe dicatuꝝ.Eodẽqꝫ tẽpore Florentinã quãdã familiã(quã pactiã nuncupant)
tunc exulantẽ/ad patriã redituram cõplures ad quos hæc fama ꝑuenerat/ ſup hac
lilioꝝ nomẽclatura demirabanť/ loqui eã arbitrãtes de uerno tpe quo lilia flore-
ſcunt/Sed liliũ hoc galliarũ regẽ extitiſſe cõperttũ eſt talibus utentem inſignibus
qui pridie q̃ ille religionem uoueret:ita.n.uouerat anteq̃ moreretur/& quatriduo
poſtq̃ extorris illa familia ſe cõtulit in urbẽ patriã/magno comitatu Florentiã in-
greſſus eſt/ iter ꝑ hetruriã faciẽs neapolitanũ regnũ ui & armis in ditionẽ uindica
turus.Verum anteq̃ finẽ faciã:pręfari iterũ paucula in calce opis nõ inutile puto.
Videor.n.mihi uidere ad reuelationes has/ueluti ad lunæ umbram baubãtes mo
loſſos/quibus adhuc offula prioribus fortaſſe non cõtentis(obiiciẽda eſt:ne fru-
ſtra latratibus aera uerberẽt:Video itẽ demẽtibus excuti riſum:Video his q ſcio-
los ſe arbitrentur/ſummoueri ludum:qui forte ob nõ poſthabitũ religionis ingre
diẽdæ ſalubrẽ afflatũ igne torqueri animas nõ debere cõtendẽt/ nec diuino affla-
tos ſpiritu tẽpeſtate nr̃a reperiri homines/qui Chriſti colloquiis ꝑfruantur? At ſi
peccata nõ morte:ſed uenia digna purgatorio igni eſſe plectẽda arbitrarentur/ iu
ſtos etiã pœnas dare non mirarenť:Itẽ ſi ſeruũ qui uoluntatẽ domini ſciẽs nõ adi-
pleuit/teſte ueritate/multis uapulatuꝝ nõ ignorauerit/hũc qui dei uolũtatẽ noue
rat & implere diſtulit/& ſi a noxis qbuſqꝫ aliis fuiſſet imunis ſupplicia luere nõ ex
taſim patereť:Alia ex pte rudẽ & inſulſam eoꝝ aſtutiã mirari ſatis nõ poſſum/qui
cũ chriſtũ pro hominibus mortuũ credãt/ eoſdẽ homines alloqui eũdẽ facile poſ
ſe nõ credãt.Vehemẽtioriqꝫ argumẽto uirginis matris/ angelorũqꝫ beatorũue ho
minũ ſpirituũ affatibus ꝑticipes/eoſdẽ mortales hoĩes nõ poſſe fieri/aĩaduertẽdũ

Diõyſius areopagita

eis ꝑfecto foret iferiora oĩa ꝑ ſupiora gubernari Dionyſio ẽt areopagita teſte ĩ li.
de Hierarchia cęleſti/ſeꝑatiſqꝫ mẽtibus iferioris gradus & naturę/qbus hoĩum cu
ra demãdata eſt/per ſupiores mẽtes/quæ iterum:uel a ſupremis uel ab ipſo deo di
uina myſteria hauriũt/illumĩari hoĩeſqꝫ diuino afflatos ſpũ eaſdẽ reuelatiões ac-

cipere/hominum multitudini cum expedit, patefaciendas/ ſacroſancta hæc diuinitatis lex: quod ab eodem Dionyſio libro cæleſtis Hierarchiæ edocemur ut per prima ſequentia ad auguſtiſſimam lucem ſubuehãtur/ ignari proculdubio ſunt diuinarum litterarum/ inſolentis quoq; & peruicacis ingenii nam in illis cõſpici datur diuina futura myſteria non tm̃ per bonos ſed p̄ ſceleſtos hoĩes/ & pſeudo prophetas quandoq; patefacta/ quid prohibet huic ꝗ fidẽ habere qui & doctrina & tot uirtutibus pollet/ multaq; iam futura/ quæ nunc euenere prædixit. & hoc nõ ſomniculoſe teſtatus ſed aſſeuerãter affirmãs. Adde ꝙ Ariſtotelis phĩa/ his non reclamet/ & platonica ſuffragent̃ licet pro graui teſtimonio niſi ſcripturæ diuinæ auctoritatẽ nõ acceperim/ ſed extraria hæc qn̄q; citare non abſurdũ eſt: Vt maliuolorum telam in auctores maiore ui/ quã uenerint/ reuertantur. Verũ ad noſmetipſos iam redeundũ eſt: quibus nõ tam mœrẽdũ eſt. ꝙ talem amiſimus/ quã quod habuimus & habemus gratias agendũ regi/ cui uiuũt omnia: Q uippe qui mortalis uitæ munere perfunctus/ diuq; cum habitantibus cedar/ quos luce non pauca perfuderat/ conuerſatus inacceſſibile/ & infinitum ſupernæ patriæ lumen iamiam ingrediẽs ineffabili diuinitate nobis etiam in dies laturus opem ſine fine fruetur.

FINIS

A pſeudo prophetis uera quandoq; prædicuntur

Epitaphium Mirandulæ.

Ioannes iacet hic mirandula. Cætera norunt
Et tagus & ganges/ forſan & Antipodes.

Cæcilii Cypriani epiſcopi Carthaginenſis de ligno crucis carmen:

Eſt locus ex omni medium quem credimus orbe
Golgota iudæi patrio cognomine dicunt:
Hic ego de ſterili ſucciſum robore lignum
Plantatum memini fructus genuiſſe ſalubres:
Non tamen hic illis qui ſe poſuere colonos
Præbuit externi fructus habuere beatos
Arboris: hæc ſpecies uno de ſtipite ſurgit:
Et mox in geminos extendit brachia ramos
Sicut plena grauis antennæ carbaſa tendunt:
Vel cum diſiunctis iuga ſunt ab aratro iuuencis
Q uem tulit hoc primo maturo ſemine lapſum
Concepit tellus mox hinc mirabile dictu
Tertia lux iterum terræ ſuperiſq; tremendum
Extulerat ramum uitali fruge beatum:
Sed bis uicenis firmatur & ille diebus
Creuit in immenſum cælumq; cacumine ſummo
Contigit: & tandem ſanctum caput addidit alto:
Dum tamen ingentis biſſeno pondere ramos
Edidit: & totum ſpargens porrexit in orbem.
Gentibus ut cunctis uictum uitamq; perennem

Præberent mortemq; mori qui poſſe docerent.
Explicitis & mox quinquaginta diebus
Vertice de ſummo diuini nectaris hauſtum
Detulit in ramos cæleſtis ſpiritus aura.
Dulci rore graues manabant undiq; frondes:
Ecce ſub ingenti ramorum tegminis umbra
Fons erat:hic nullo caſu turbante ſerenus
Perſpicuis in limis aquis:& gramina circum
Fundebant lætos uario de rore colores
Hunc circum innumeræ gentes populiq; coibant.
Quam uarii generis ſexus ætatis honoris
Innuptæ nuptæq; ſimul uiduæq; nuruſq;
Infantes pueriq; uiri: iuueneſq; ſeneſq;
Hic ubi multigenis flexos incumbere pomis.
Certabant ramos auidis attingere dextris:
Gaudebant madidos cæleſti nectare fructus.
Nec prius hos poterant cupidis decerpere palmis
Quam lutulenta uiæ ueſtigia fœda prioris
Deterrent:corpuſq; pio de fonte lauarent.
Ergo diu circum ſpatiantes gramine molli
Suſpiciunt alta pendentes arbore fructus.
Tunc ſigna ex illis delapſa putamina ramis
Et dulces multo roranti nectare frondes
Veſcuntur ueros optantes ſumere fructus.
Ergo ubi cæleſtem cœperunt ora ſaporem
Permutant animos & mentes perdere auaras:
Sæpe quidem multi renouati mentibus ægros
Reſtituere animos:& qua ſe poſſe negabant
Pertulerant:fructumq; ſui cœpere laboris.
Multi etiam ſanctas auſi contingere mentes
Diſceſſere iterum ſubito retroq; relapſi
Sordibus & cœno mixti uoluuntur eodem.
Multi uero bono portantes pectore:totis
Accipiunt animis:penituſq; in uiſcera condunt:
Ergo qui ſacros poſſunt accedere fontes
Septima lux illos optatas ſiſtit ad undas
Tingunt in liquidis ieiunos fontibus artus.
Sic demum illuuiem mentis uitæq; prioris
Deponunt labem puraſq; a morte reducunt
Illuſtres animas cæliq; ad limen ituras:
Hinc iter ad ramos & dulcia poma ſalutis
Inde iter ad cælum per ramos arboris altæ
Hoc lignum uitæ cunctis credentibus:Amen.

Τέλος.

HEPTAPLVS IOANNIS PICI MIRANDVLAE DE SEPTIFORMI SEX DIERVM GENESEOS ENARRATIONE AD LAVRENTIVM MEDICEM. PROOEMIVM.

MOuit æmulatio me ſtudiorum tuorum Laurenti Medices ut arcana Moſeos uolumina recenſerem: Cum ſuperiore hyeme quantum ocii dabatur a rep. nõ alibi te magis aut libentius operam ſumere q̃ in ea lectione animaduerterẽ. Tum eodem quoq; priuata ratio ſubinuitauit: Quoniam operi alteri meo tuo quidem auſpicio iã pridem: ſed & in tuum nomen creſcenti: quo Dauidicos hymnos a. LXX. uerſos interpretibus: & in eccleſia iugiter perſonantes nõ modo a ſuſpitiõe omni calumniaq; aſſerere: ſed interpreta menti quoq; facibus illuminare tentaui: nulla ꝓrſus utilior tractatio: nulla fructuoſior q̃ eoꝝ librorum: nulla rurſum conſentanea magis (aut ut uerius dixerim) neceſſaria reperit̃. Accidit aũt per hos dies/ut iu mundi fabrica celebratis illis operibus ſex dieꝝ fuerim aſſiduus. Quibus rotius naturæ ſecreta cõtineri/ut credamus magnæ ſe rationes offerũt. Nam ut illud omittã qđ hæc oĩa ꝓpheta noſter deo plenus/ac cæleſti dictãte ſpiritu rotius magiſtro ueritatis excepit: nõ ne eũdem nobis cum noſtroꝝ/tum ſuoꝝ/tum gentiũ deniq; teſtimonia ꝓrſus humanæ ſapientiæ, doctrinarũq; oĩum & litteraꝝ conſultiſſimũ ꝓdiderunt? Extat apud Hebræos Salomonis illius cognomento ſapientiſſimi liber cui ſapientia eſt titulus nõ qui nunc in manibus eſt Philonis opus: ſed alter hieroſolyma/quã uocãr ſecretiore lingua cõpoſitus in quo uir naturæ reꝝ ſicuti putat̃ ĩterpres oẽm ſe illiuſmodi diſciplinam fatetur de Moſaicæ legis penetralibus accepiſſe. Sunt item quãtum attinet ad noſtros/& Lucas/& Philon auctores grauiſſimi illum in uniuerſa Aegyptioꝝ doctrina fuiſſe eruditiſſimũ. Aegyptiis autem uſi ſunr præceptoribus græci omnes qui habiti fuere diuiniores Pythagoras Plato Empedocles/& Democritus. Notum illud Numenii philoſophi non aliud eſſe Platonem q̃ atticum Moſem. Sed & Hermippus Pythagoricus atteſtatur Pythagoram de Moſaica lege plurima in ſuam philoſophiam tranſtuliſſe. Quod ſi rudis in ſuis libris/& popularis interim Moſes potius q̃ aut philoſophus/aut theologus/aut magnæ alicuius ſapientiæ artifex apparet: Reuocemus eo mẽtem fuiſſe ueteꝝ ſapientũ celebre inſtitutũ res diuinas/ut aut plane nõ ſcriberent/aut ſcriberent diſſimulãter. Hinc appellata myſteria/nec myſteria quæ nõ occulta: hoc ab Indis: hoc ab Aethiopibus qbus de nuditate cognomen: hoc ab Aegyptiis obſeruatum. Quod & Sphinges illæ pro templis inſinuabant. Ab eis edoctus Pythagoras ſilentii factus eſt magiſter: nec ipſe qcquam litteris mandauir præter omnino paucula quæ Damæ filiæ moriens cõmendauir. Non enim quæ circunferunt̃ aurea carmina Pythagoræ ſunt: ur uulgo etiam doctioribus perſuaſum eſt/ſed philolai. Legem deinceps eam Pyrhagorici religioſiſſime tutati ſunt. Eam Lyſis ab Hipparcho uiolatam quærit̃. In eam deniq; iuratos Ammonii diſcipulos Origenem Plotinum/& Herennium Porphyrius eſt auctor. Plaro noſter ita in uolucris enigmatum fabularum uelamine mathematicis imaginibus/& ſubobſcuris

Moſeos depreheñſa doctrina

Salomõis liber....

Lucas

Philon

Pythagoras

Plato

Empedocles

Democritus

Numeni⁹

Hermippus

Vnde myſteria unde pythagoræ ſilentium

paucula

neq; aurea carmia pytha. edidir

Lyſis

porphyrius

recedentiũ ſenſuũ indiciis ſua dogmata occultauit:ut & ipſe dixerit in epiſtolis ne
minem ex his quæ ſcripſerit ſuã ſniam de diuinis apte intellecturũ:& re minus cre
dentibus comprobauerit. Quare ſi ob id Moſeos lectionẽ uelut exculcatã puta-
mus ꝙ nihil habeat in primori fronte nõ uulgare non rude damnemus eodẽ exẽ-
plo antiquos oẽs philoſophos ruditatis & ignorãtiæ quos totius ſapiẽtiæ magi-
Ieſus chriſtus — ſtros ueneramur. Quin idẽ obſeruatũ in eccleſia cernimus. Ieſus xps imago ſub-
ſtantiæ dei euangelium nõ ſcripſit:ſed prædicauit. prædicauit aũt turbis qdem in
parabolis ſeorſum aũt paucis diſcipulis:qbus datũ erat noſſe myſteria regni cælo
rum:palam citraq; figuras: Neq; oĩa paucis illis:qa non oĩum capaces:& multa
erant quæ portare nõ poterant:donec adueniens ſpũs docuit oẽm ueritatẽ. Diſci
puli dñi tam pauci electi de tot millibus multa ferre nõ poterant. Turba oĩs iſrae
litica fartores coci macellarii opiliones ſerui ancillæ:quibus oĩbus legenda lex
tradebat̃ totius Moſaicæ uel diuinæ potius ſapientiæ ferre onus potuiſſent? Ille
qdẽ in montis ſublimitate mõtis utiq; illius in quo & dñs ſæpe diſcipulos alloque
bat̃ diuini ſolis lumine colluſtratus tota facie mirũ in modũ ſplendeſcebat:ſed qa
Cur uelata facie Moſes. — lucẽ ferre non poterat populus oculis cecutientibus & noctuinis uellata facie il
lis uerba faciebat. Redeamus ad noſtros. Scripſit Mattheus primus euangeliũ:
& ut inquit ꝓpheta abſcondens in corde ſuo dei eloquia ne peccaret:ita ſolũ quæ
a mattheo primũ ſcriptum eſt euangeliũ — ad chriſti humanitatẽ attinebant hiſtoria proſecutus eſt ne intercideret obliuio-
ne memoria reꝝ geſtaꝝ:ut ꝓpterea in myſtico Ezechielis ſpectaculo per hoĩem
figuratũ illum intelligamus. Ioãnes qui præ oĩbus maxime diuinitatis ſecreta re-
uelauit tribus qdem uulgatis euangeliis/& a dñi cruce multis exactis annis coa-
Ebionitæ — ctus loqui quæ diu tacuerat ad abolendã hæreſim ebionitaꝝ quæ chriſtũ hoĩem
non etiã deum aſſeuerabat de æterna filii gñatione/ſed paucis:ſed obſcuræ ꝓnun
Paulus — ciauit. Inde exorſus. In principio erat uerbũ. Paulus corynthiis negat ſolidũ cibũ
ꝓpterea ꝙ adhuc carnis legibus uiuant nõ aũt ſpũ:& ſapiẽtiam loqtur inter perfe
Dĩoyſius — ctos. Diſcipulus Pauli Dionyſius areopagita ſanctũ & ratũ inſtitutũ fuiſſe ſcribit
eccleſiis ne dogmata ſecretiora per lr̃as:ſed uoce tm̃ his qui rite eẽnt initiati cõica
rent. Hæc pluribus ſum ꝓſecutus quod ſunt multi/qui Moſeos librũ ducto argu
mento de rudi cortice uerboꝝ tanq̃ aliqd de medio & triuiale cõtemnant & aſper
nent:nihilq; apud eos minus credibile q̃ hẽre illum in receſſu diuinius aliqd q̃ qd
fronte ꝓmittat. Quod ſi ſatis eſt confutatũ iam illud creditu facile ſicubi de natu
ra de totius opificio mũdi tractatũ ab eo.i.ſi qua in parte opis ſui uelut agri cuiuſ
piam ſint ab eo theſauri defoſſi oĩs ueræ pħiæ:Factum in primis hoc in hac parte
ubi uel ex profeſſo de reꝝ oĩum emanatiõe a deo de gradu:de numero:de ordinẽ
partiũ mundanarũ altiſſime philoſophat̃. Propterea fuit decretũ ueterũ hebræo
Hieronymus — rum cuius etiam meminit Hieronymus ne hanc mũdi creationẽ quiſq̃ niſi matu-
ra iam ætate attingeret. Videbor igitur fortaſſe feciſſe opæpreciũ ſi imoratus diu
tius exactiore cura & operoſiore (ut licuit p noſtrã imbecillitatẽ) ſtudio rimatus
ſum intellectum Moſaicæ lectionis. In cuius enarratione cũ per multos elaboraſ
Quid cõmentandi poſt totinterpetres cãæ fuerit — ſe latinos græcoſq; uiderem. Præterea chaldæos & hebræos interpretes ueteres/
nouoſq; ppe innumerabiles ne cogitare qdem audebam nouũ aliqd ſup hac re uel
ſcribere uel cõmentari. Cæterũ meminerã cautũ Moſaica lege ne qs agrum ſuum
penitus totũq; demeteret:Sed intactã ex eo portionẽ pauperibus & egenis relin-
queret qui mergites inde & manipulos ad famẽ tollerãdam ſibi acciperent. Hoc

cum

eum ueniſſet in mentem ſagacibus oculis luſtrare cœpi latiſſimos prophetæ cã/
pos indagaturus an cũ doctiſſimi interpretes non minus cultores legis fuerint ꝗ
interpretes iuxta legis edictũ intactam partem aliquã reliquiſſent:nobis utpote
infirmioribus demetendam. Vnde mihi ego quoq; uel pauculas ſpicas decerpe/
rem imponẽdas aris eccleſiæ ꝗſi primitias frugum ne a priuilegiis templi ceu nõ
uerus iſraelita ceu penitus aſymbolus eliminarer. Succeſſit ex uoto res nõ ꝙ poſ
ſim eqdem qeꝗ quod illi nõ potuerĩt:ſed qđ & illi de legis præcepto noluerũt in
duſtriæ poſterioꝝ uiam præſtruere:& ea iſup eſt agri uaſtitas/ea fœcunditas ut
par illi frumentoꝝ numerus nullus eſſe poſſit:ut qꝗ & infinitæ fere & ualentiſſi/
mæ operæ in eo ſe totis uiribus exercuerint:dicere tñ euãgelicũ illud adhuc poſ/
ſumus:Meſſis multa oparii pauci. Quæ igitur ſup hoc libro uiri ſanctiſſimi Am/
broſius:& Auguſtinus:Strabus item & Beda:& Remigius:& ex iunioribus Egi/ Latini iter
dius:& Albertus:Quæ itẽ apud græcos Philon/Origenes/Baſilius/Theodori/ pretes.
tus/Apollinarius/Didymus/Diodorus/Seuerus/Euſebius/Ioſephus/Gẽnadius/ Græci
Chryſoſtomus ſcripſerunt intacta penitus a nobis relinquent:Cũ & temerariũ/
& ſupfluum ſit in ea ſe agri ꝑte infirmũ hoĩem exercere ubi ſe pridẽ robuſtiſſimæ
mẽtes exercuerint. De his itẽ quę uel Ionetes uel Anehelos uel Simeõ antiquus Chaldæi
Chaldaice tradiderũt uel ex hebræis/aut ueteres Eleazarus Aba Ioãnes Neõias
Iſaac Ioſeph:aut Iuniores Gerſonides Sardias Abraam uterq; Moſes Salomõ & Hebræi
Manaem cõſcripſerũt nullã nos in præſentia mẽtionẽ habebimus. Afferemus aũt Septẽ no
præter hæc oĩa ſeptẽ alias expoſitiones noſtra inuẽta & meditata:ĩ qbus illud pri uæ expoſi
mũ curabimus:euincere ſi poterimus tres difficultates cũ qbus uidet his oĩbus ꝗ tiones
enarrandum librum hunc ſuſceperunt magna & difficilis fuiſſe colluctatio. Pri/ Prima dif
ma eſt ne quid aut minus ſufficiẽter aut paꝝ docte & ſapienter a Moſe dictum ui ficultas
deat. A qua ſe quidã hoc pacto exoluerũt:quod idcirco neq; dixit de oĩbus/neq;
attulit grãdia & ſublimia,qa rudi populo loqueret/ꝗ non erat itelligentiæ omni
um ſatis idoneus. Nos credere poſſumus ſatisfactũ rudibus auditoribus ſi lumen
ſcientiæ quod introſpicerent ſapiẽtes craſſioribus uerbis quaſi cornea teſta circũ
datum obduxerit ne hebetiores inde oculi perſtringerent. Attulerit ergo lumen
ut ſanis oculis proforet:incluſum tamen & uelatum attulerit ne lippientibus offi
ceret. Neq; enim minus ille aut debuit/aut potuit/aut uoluit iuuare doctos ꝗ ido
ctos. Secunda eſt difficultas ut tenor idem ſit interpretamenti ſibi conſentiens ex Secunda
ſe aptus/& uno quaſi ductu tota ſeries a quo primitus ſenſu proficiſcit in eundem
illum quaſi memor ꝓpoſiti referatur. Nec ſi fortaſſe hic de ideis loquentẽ introdu
camus proxima clauſula de elementis agere/uel de homine illum uelimus. Arbi/
trarium hoc & uiolentum genus expoſitionis. Quod euitare tamẽ in huius libri
enarratiõe impoſſibile multis ne dicã difficile operoſum ꝓfecto oĩbus uiſum eſt.
Tanta eſt perplexitas:tanta ambiguitas:tanta uarietas uniuerſæ lectionis. Vide
quanti laboris ꝗ non factu ſit facile id qđ animo nos concepimus (utinam conſe/ uide labo
quamur) ut non uno duntaxat/ſed ſeptẽplici ſenſu a capite ſemper nouum opus riſimmen
exorſi perpetuæ & impromiſcuæ expoſitionis ordine totam hanc mundi creatio ſitatem
nem:nihil uſi priorum opibus interpretemur. Tertia difficultas in hoc uerſatur Tertia
ne extraneum aliqd uel prodigioſum/uel alienum a rerum natura quæ nunc con
ſpicit/& a ueritate quam a philoſophis melioribus compertã noſtri etiã recepe/
runt aſſerẽtem prophetam, Immo per prophetam diuinũ ſpiritum faciamus. Cur

autem ſeptem a nobis allatæ expoſitiones qua rõne ſuſceptę: quod noſtrum conſilium: & quę neceſſitas nos ad eas impulerit: Quid omnino ſit nouum hoc quod afferre molimur ſequẽti capite palã faciemus. In quo illius qui de hac materia .i. de mundi creatiõe abſolutiſſime: ad naturæ ipſius æmulatiõem ſit ſcripturus ideã pingens conabitur tum in ſequentibus re cõprobare: ꝓphetam nrm̃ ab illa nihil quaſi archetypo decidiſſe: Sed aſſecutũ oĩbus numeris/ita ut nihil aliud pro tali idea q̃ ipſemet ꝓponendũ ſit oĩbus & magnitudinem eius admirari oẽs facilius q̃ æſtimare pro dignitate poſſimus. Debent̃ aũt tibi hæc nrã qualiacũq; ſint adhuc rudimẽta nrĩ æ iuuentutis Laurenti uir clariſſime uel qa ſunt mea q tibi me ipſum iãpridem dedi & uoui: uel quia hoc ipſum tu nobis in quo ſunt nata feſulani receſſus ociũ paraſti. Quod interuẽtu ẽt crebro uel aſſiduitate potius Angeli politiãi familiaris tui cõditur: cuius amœnum & fertile ingenium q̃ antea flores lrãꝝ uarios extulerat tam nunc ut arbitror ſolidam philoſophiæ maturãq; adeo frugem pollicet̃. Accedit ꝙ cõſuetum eſt cum his quos amamus uel colimus feſtũ aliqd aut lætũ euenit nõ ſolũ uerbis cõgratulari: ſed aliquo etiã munere fauere ut ſic dixerim illoꝝ fœlicitati & teſtatã apud eos facere lætitiã animi nrĩ. Opportũe igit̃ nrã hæc lucubratio ad te uẽit quo tpe Ioãnes filius ea ætate qua nemo antea ſummo chriſtianoꝝ ordinum collegio a pontifice ſummo Innocẽtio .viii. deſtinatus eſt: & indole ipſius quæ de ſe bona oĩa promittit & tuis meritis tuaq; auctoritate id ſibi iure & merito poſtulantibus. Reliquũ ut optemus dignum ſe ille exhibeat hac dignitate. Quod fecerit ſi quem & patrem & dignitatis auctorem habuit eũdem uitæ exemplar: ideſt prudentiæ totiuſq; uirtutis habuerit. Vale.

Moſẽ ideam eſſe recte ſcribẽdi de natura

Angelus politiãus

Innocentius .viii.

ALIVD PROHEMIVM TOTIVS OPERIS.

Triũ mũdorum cõſtitutio

Plato

TRes mundos figurauit antiqtas. Supremum oĩum ultramundanũ quem theologi angelicum/philoſophi autem intellectualem uocant: quẽ a nemĩe ſatis ꝓ dignitate decantatũ Plato inqt in Phœdro. Proximũ huic cæleſtẽ: poſtremũ oĩum ſublunarẽ hunc quẽ nos incolimus. Hic tenebraꝝ mundus: ille aũt lucis: cœlũ ex luce & tenebris tẽperat̃. Hic per aquas notat̃ fluxa inſtabiliq; ſubſtãtia: ille per ignẽ lucis candore & loci ſublimitate: cælum natura media idcirco ab hebræis aſciamaim quaſi ex es & maim .i. ex igne & aqua (quã diximus) cõpoſitũ nuncupat̃. Hic uitæ & mortis uiciſſitudo: illic uita ꝑpetua & ſtabilis opatio: in cælo uitæ ſtabilitas opationũ/locorũq; uiciſſitudo. Hic ex caduca corpoꝝ ſubſtãtia: ille ex diuinæ mentis natura: cælũ ex corpe: ſed incorrupto ex mente/ſed mãcipata corpori cõſtituit̃. Mouet̃ tertius a ſecũdo: ſecũdus a primo regit̃: & ſunt præterea inter eos drĩæ plurimæ: quas hic enarrare nõ eſt cõſiliũ ubi hæc præter fluimus potius q̃ inũdamus. Hoc nõ prætermiſerim figuratos hos mundos tres a Moſe euidentiſſime in admirabilis illius tabernaculi ſui cõſtructione. Partitus eſt .n. tabernaculũ in ptes tres: quaꝝ ſingulæ ſingulos quos diximus mũdos repſentare expſſus nullo mõ poſſent. & .n. prima pars nullo defenſa tecto uel umbraculo imbribus niui ſolibus calori/frigoriq; obuia erat & opportuna: & ꝙ eſt nrĩ .i. ſublũaris mũdi euidentius

Mundus angelicus

Cæleſtis

Sublunaris

Motus ſeries

moſeos tabernaculi admundorũ ſiĺitudinẽ ptitio

dentius ſimulachꝝ inhabitabát eá nó mó hoíes mūdi & imūdi ſacri & ꝓphani:ſed & oí ſarii gn̄is aíalia:eratq̃ in ea uel ob ſacrificia iugeſq̃ imo lationes uitæ & mortis ꝑpetua uiciſſitudo. Reliquæ duæ ꝑtes ambæ obtectæ/& undiq̃ ab oí ꝑegrina iniuria liberę quéadmodū & uterq̃ mundus tá cæleſtis q̄ ſupcæleſtis:nec iniuriæ capax nec cōtumeliæ. Ambæité ſc̄titatis noíe honeſtatæ/ita tn̄ ut quæ erat ſecretior ſc̄tí ſcōꝝ:reliq̄ ſc̄ti tm̄ titulo decorareť ſicuti q̄uis & cæleſtis & angelicus mūdus uterq̃ ſcūs:qm̄ ſupra luná poſt luciferi caſum nec macula/nec pcm̄ aut é/aut eſſe pōt:angelicus tn̄ cæleſti longe ſanctior & diuinior habeť. Sed qd remotiores has ſilitudies ꝓſeqmur? Ná ſi poſtrema ꝑs tabernaculi erat hoíbus & brutis cōis. ſam:quæ tota auri ſplēdore fulgebat:cādelabrū illuminabat ſepté lucernis diſtinctū:quę ut dicūt oés interꝑtes latini græci & hebræi ſepté planetas ſignificát: In tertia ꝑte oíum ſacratiſſima:alata cherubí erāt nō ne nr̄is tres mūdos oculis ſubiiciunt? & hūc qué & bruta/& hoíes icolūt/& cæleſté in quo planetæ corruſcát/& ſupcæleſté habitaculū angeloꝝ. Admonemur aūt hinc ét altioris euágelici ſacri.

Mundoꝝ íterpretatio

Ná qm̄ nobis ad mūdū ſupcæleſté ad angelorū cōſortiū reſerata eſt uia ꝑ xp̄i crucē & ſanguiné:idcirco illo occūbéte ſciſſum eſt uelū tépli quo ſc̄tá ſcōꝝ ꝑ quæ angelicū diximus mūdū ſignificari ab aliis ꝑtibus diſcludebanť. Q d' fuit indicio patere iá aditū hoí ad dei regnū ad deū ip̄m q uolat ſup cherubí aditum ab initio ob pc̄tm̄ primi parétis iuſtitiæ legibus occluſum. Hæc ſatis de tribus mūdis in qbus illud in primis magnope obſeruádum/un̄ & nr̄a fere tota pendet intétio eſſe hos tres mūdos mundū unū:nō ſolū ꝓpterea qd' ab uno principio/& ad eundé finem oés referanť:aut qm̄ debitis numeris téperati & armonica q̄dá naturæ cognatiōe atq̃ ordinaria graduū ſerie colligenť: Sed qm̄ qcqd in oíbus ſimul eſt mūdis id & in ſingulis cōtineť:neq̃ eſt aliqs unus ex eis in quo non oía ſint quæ ſunt in ſingulis:quá Anaxagoræ credo fuiſſe opinioné ſi recte eū ſenſiſſe putamus explicatam deide a pythagoricis & Platonicis. Verū quæ in mundo ſunt inferiori in ſupioribus ſunt:ſed meliore nota:quæ itidé ſunt in ſupioribus:in poſtremis ét uiſunť:ſed degeneri cōditione & adulterata/ut ſic dixerim natura. Eſt apud nos calor q̄litas elemétaris:eſt in cæleſtibus uirtus excalfactoria:é in angelicis métibus idea caloris. Dicá aliqd expreſſius. Eſt apud nos ignis quod é elemétum. Sol ignis in cælo eſt:eſt in regiōe ultramundana ignis ſeraphicus itellectus. Sed uide qd differant. Elementaris urit:cæleſtis uiuificat:ſupcæleſtis amat. Eſt aqua apud nos: eſt aq̄ in cælis huius motrix & dn̄a ueſtibulū.ſ.cæloꝝ luna: Sunt aquæ & ſup cælū mentes cherubieæ. Sed uide quæ in eadé natura diſparilitas cōditiōis humor elemétalis uitæ caloré obruit:cæleſtis eundé paſcit ſupcæleſtis itelligit. In primo mundo deus unitas prima noué angeloꝝ ordinibus q̄ſi ſphęris totidé præeſt imobiliſq̃ ipſe oés mouet ad ſe. In mundo medio.i.cæleſti cęlum empireū noué itidé ſphæris cæleſtibus q̄ſi dux exercitui præeſt/quæ cū ſingulæ motu inceſſabili uoluanť illud tn̄ deum imaginans imotū eſt. Sunt & in mundo elemétari poſt materiá primam ipſius fundamentū noué ſphęræ formaꝝ corruptibiliū. Tres.ſ.corporꝝ uitæ expertium quæ ſunt eleméta & mixta/tum inter hæc media:quæ mixta qdé ſed impfecta quales in ſublimi quæ fiunt impreſſiones. Tres uegetabilis naturę:quę in tria primū genera diuidiť:herbarū fruticū & arborū: Tres aíæ ſenſualis quæ aut impfecta eſt qualis quæ in Zoophitis aut pfecta quidem:ſed intra terminos irrōnalis phátaſię/aut qd' ſummum in brutis eſt humanę ét capax eruditiōis:qd' quaſi me-

Q uid ueli ſciſſio ꝑ Chriſti mortem ſignificet

Tres cáæ mundorū in unū ꝑ Anaxagoram cōuenientiæ a Platóicis Pythagoriciſq̃ explicitæ

Exéplar ꝓpoſitæ ueritatis

Decem ſphæræ mūdi itellectualis

decé ſphęræ mundi cæleſtis

decé ſphęræ mundi elem̄taris

Corpus

Natura

Anima

dium eſt inter hominem & brutum ſicut Zoophitum medium eſt inter brutum/ & plantam. Sed de his plura q̃ opus ſit. hoc tantum addiderimus mundorum mutuam continentiam ſacris etiam litteris indicari: Cum & ſcriptum in pſalmis ſit q creat cælos in itellectu/ & angelos dei legimus ſpiritus eſſe & miniſtros eius flammam ignis urentis: hinc ſæpe diuinis cæleſtia cognomenta ſæpe etiã terrena: dum nunc per ſtellas nunc per rotas & animalia: nũc per elementa figurantur: hinc & terrenis ſæpe cæleſtia nomina. Q uoniam. ſ. aſtricti uinculis concordiæ uti naturas ita etiam appellationes hi omnes mundi mutua ſibi liberalitate condonant. Ab hoc principio (ſiquis fortaſſe hoc non dum aduertit) totius ſenſus allegotici diſciplina manauit. Nec potuerũt antiqui patres aliis alia figuris decenter repreſentare niſi occultas (ut ita dixerim) totius naturæ & amicitias/ & affinitates edocti. Alioquin nulla eſſet ratio cur hoc potius hac imagine aliud alia q̃ contra repreſentaſſent. Sed gnari omnium rerum & acti ſpiritu illo qui hæc omnia non ſolum nouit: ſed fecit naturas unius mundi per ea quæ illis in reliquis mundis nouerant reſpondere aptiſſime figurabant. Q uare eadem opus cognitione (niſi idem adſit & ſpiritus) his qui illorum figuras & allegoricos ſenſus iterpretari recte uoluerint. Eſt autem præter tres quos narrauimus quartus alius mundus in quo & ea omnia inueniantur quæ ſunt in reliquis. hic ipſe eſt homo qui & propterea ut catholici dicunt doctores in euangelio omnis creaturæ appellatione cenſetur: cũ prædicandum hominibus euangelium: non autem brutis & angelis: prædicandũ tamen omni creaturæ a Chriſto demãdatur. Tritum in ſcholis uerbum eſt eſſe hominem minorem mundum: in quo mixtum ex elementis corpus & cæleſtis ſpiritus & plantarum anima uegetalis/ & brutorum ſenſus/ & ratio/ & angelica mens/ & dei ſimilitudo conſpicitur. Q uattuor igitur hos mundos ſi ſtatuamus credibile eſt Moſem dicturum de mundo ſufficienter: de his omnibus diſſeruiſſe: & cum naturam ſcriptor effigiet ſi ſit naturæ conſultus qualem hũc noſtrum ſi quem alium credimus: credibile eſt doctrinam de illis non aliter diſpoſitam q̃ in ſe ipſis illos omnipotens deus opifex diſpoſuit: ut ſit ueta ſcriptura hæc Moſeos imago mundi expreſſa: quemadmodum legimus etiam ei præceptum in monte ubi hæc didicit ut omnia faceret ſecũdum exẽplar quod in monte uiderat. Primum igitur quod eſt omnium maximum ſicut oſtendimus quæ ſunt in omnibus mundis contineri in ſingulis: debuit Moſes æmulator naturæ de nullo uſquam ex illis mundis agere: quin ſub eiſdem uerbis eodemq; cõtextu de omnibus ſimul pariter ageret. V nde quadruplex ſtatim totius moſaicæ lectiõis expoſitio naſcitur/ ut primo loco quicquid ibi eſt ſcriptum: de angelico mũdo & inuiſibili nullam omnino de aliis mentionem habentes enarremus. Secundo loco itidem omnia de cęleſti mũdo: Tum de ſublunari hoc & corruptibili: Q uarto de natura hominis. Nam ſi nuſquam de itelligibili puta tractabitur: quin ſicut ille in ſe poſtremas omnes naturas continet: ita & eadem de reliquis mũdis nos ſcriptura admoneat: poſſumus certe immo debemus omnes particulas de omnibus interpretari. Rurſus ſicut naturæ quanq̃ in ſe ipſis promiſcuæ inuicem contineantur diſcretas tamen proprias ſedes: & peculiaria quædam iura ſortitæ ſunt: ita & ſi ſingulis in partibus præſentis operis de quadruplici natura eadem ſerie litteræ diſſeratur: credendum tamen prima in parte de prima agi natura peculiarius/ atq; eodem ordine deinceps in reliquis: V nde & quintæ exoritur expoſitionis neceſſitas. Accedit quod qua ratiõe hęc ſunt

Apud ſacras lĩas mundorũ quoq; idicium

Q uartus ſupiorib⁹ Mundus ideſt homo addit

De his oĩbus mundis tractaſſe Moſem ſcripturã hãc imaginẽ eſſe naturæ

Radix q̃druplicis expoſitionis

radix quitæ expoſitionis.

hæc ſunt diſtincta:quia tamen nulla eſt multitudo quæ non ſit una diſcordi qua-
dam concordia ligantur & multiformibus nexuum quaſi cathenis deuinciuntur.
Quod cum toto etiam opere agere Moſem ſit ueriſimile:ad ſextam iam nos iter- Radix ſex
pretationem uel inuitos uocat.In qua oſtendemus quindecim eſſe modos.Qui- tæ expoſi
bus rem aliam alii cognatam uel coniunctam intelligere poſſumus: & cum neq; tionis
plures ſint nec pauciores/ita eos omnes & ſufficiēter/& dilucide a ꝓphetā expreſ
ſos:ut nihil expreſſius unquā de rerꝫ natura ſcripſerit Ariſtoteles.Poſtremo quē-
admodū ſex diebus geneſeos ſabbatū ſuccedit:ideſt qes:Congruū ut & nos poſt ꝓ
cedentium a deo rerꝫ ordines diſtributos:& explicatam eorꝫ unionē & differentiā
fœderaq; & habitudines ſeptima iam & ſabbataria(ut ſic dixerim)enarratiōe de Radix ſe-
creaturarꝫ fœlicitate:deq; reditu ad deū q per Moſaicam:& Chriſtianam legē elō ptimæ ex
gato inde ob peccatum primi parentis homini contigit aliqua perſtringamus: te poſitionis
ſerantes quæ de his in præſenti ſcriptura Moſes apertiſſime occultauit:ut fiat pa
lam de Chriſti aduētu de eccleſiæ ꝑfectu de gentium uocatione expreſſiſſimū hic
uaticiniū legi.Vt ſit uere hic liber:ſiquis alius talis:liber ſeptē ſignaculis obſigna
tus:plenus omni doctrina:oībus myſteriis.Non aūt imitabimur eos qui aggreſſi
aliquādo hāc mūdi creationē exponere.Quicqd uſq̄ apud philoſophos & apud
theologos de deo de angelis de materia de cælo deq; tota natura diſputatū ē huc
congeſſerūt.Quod apud hebręos maxime Iſaac Perſa/& Samuel ophinides pec Iſaac pſa
cauerunt:Sed ſolū qd ſibi Moſaica littera uelit:Quid uerborū contextus uel in- Samuel
dicet uel ſignificet declarare pro uiribus annitemur.Nec ſi oſtendemus per firma ophinideſ
mentum puta octauam ſphæram ſignificari ſtatim de illa exordiemur diſputatio
nem quo pacto rapiat cæteras ſphæras:quot ſignis diſtīcta:quot imaginibus:ſim
plici ne motu:an potius duobus an uerius tribus i diuerſa rotet̄.Aut ſicubi dictio
ne aliqua indicari hominis animū dixerimus digrediemur ad oia quæ ſcribuntur
de aīa enucleanda:ſed ea tm̄ de unaquaq; re ſtrictim etiā & curſim annotabimus:
de qbus mentionem auctor expreſſam facere uideatur.Dixi ſtrictim etiam & cur Scripta
ſim:quia nō illud hoc opere eſt conſilium/ut qui hæc alibi non didicerunt hic pri hæc erudi
mum diſcant:ſed ut quæ ſciunt iam eſſe uera in prophetæ uerbis agnoſcāt:& quæ tis non ru
immenſis uoluminibus digeſta a theologis & philoſophis legerūt:quo pacto hic dib᷒ pħiæ
paucis & comprehenderit/& occultauerit intelligentes:reuelata facie legiſlato- deman-
rem loquentem audiant.Quod ſiquis etiam forte actus ſpiritu ſanctæ ruſticita- dantur
tis non tam petita hæc altius myſteria non probauerit q̄ ſimpliciorem potius:&
ſibi accommodatiorem optauerit ſacri contextus enarrationem:Iubebo eum pri
us meminiſſe Pauli præcipientis/ ne aut qui manducat non manducantem ſper- Paulus
nat:aut qui non manducat manducantem iudicet:Tum ipſum non meis/ſed Au- Auguſti.
guſtini in ipſa etiam ſua in geneſim expoſitione alloquar uerbis in hunc modum.
hæc tu ſi potes appræhendas:ſi non dum potes relinquas ualentioribus. Tu ue- Virtus
ro cum ſcriptura non deſerente infirmitatem tuam/& materno inceſſu tecum tar ſcripturę.
dius ambulante proficias:Illa enim ſic loquitur ut altitudine ſuperbos irrideat:
profunditate attentos terreat:ueritate magnos paſcat:affabilitate paruos nutri
at. Sed redeamus ad nos: & ab ipſo corruptibili mundo quem habitamus exor-
dientes præſtemus quantum ſcilicet poſſumus quod polliciti ſumus. Alioquin
& in magnis eſt ſatis uoluiſſe:& ut inquit Pomerius magnarum rerum magnus Pomerius
conatus profectus eſt.

Moſaica uerba exponenda.

Verba ipſa prophetæ quæ exponenda ſuſcepimus hæc ſunt.

Dies primus IN principio creauit deus cælū & terrā:terra autē erat inanis & uacua:& tenebræ erant ſuꝑ faciē abyſſi:& ſpūs dn̄i ferebaẗ ſuꝑ aquas:& dixit deus fiat lux & facta eſt lux:& uidit deus lucē ꝗ eſſet bona:& diuiſit lucē a tenebris appellauitqꝫ lucē diem & tenebras noctē:factumqꝫ eſt ueſpe & mane dies unus. Dixit quoqꝫ deus fiat firmamentū in medio aquarū:& diuidat aquas ab aquis:& fecit deus firmamētū diuiſitqꝫ aquas quæ erant ſub firmamēto ab his quæ erant ſuꝑ firmamentū:& factū eſt ita:Vocauitqꝫ deus firmamen-

Dies ſecūdus tū cælum:& factum eſt ueſpere & mane dies ſecūdus.Dixit uero deus cōgregenẗ aquæ quæ ſub cęlo ſunt in locum unum & appareat arida:& factū eſt ita & uocauit deus aridam terram:congregationeſqꝫ aquaꝝ appellauit Maria:& uidit deus qđ eſſet bonū:& ait germinet terra herbā uirentē:& facientē ſemen & lignū pomiferū facientē fructū iuxta genus ſuum:cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuꝑ terrā:& factum eſt/ita & ꝓtulit terra herbā uirentē & facientem ſemen inxta genus ſuum lignūqꝫ faciens fructū:& habens nnūquodqꝫ ſementē ſm ſpēm ſuā & uidit deus qđ

Dies tertius eſſet bonū:& factū eſt ueſpere & mane dies tertius.Dixit aūt deus:Fiant luminaria in firmamento cæli & diuidāt diē ac noctē & ſint in ſigna & tpa & dies & annos ut luceant in firmamento cæli:& illuminent terrā:& factū ita fecitqꝫ deus duo luminaria magna luminare maius/ut præeſſet diei:& lumīare minus ut præeſſet nocti & ſtellas & poſuit eas in firmamēto cæli ut lucerent ſuꝑ terrā:& præeſſent diei ac nocti & diuiderēt lucē ac tenebras:& uidit deus qđ eſſet bonū:& factum eſt ue-

Dies q̄rtus ſpere & mane dies quartus.Dixit etiā deus ꝓducant aquæ reptile animæ uiuētis & uolatile ſuꝑ terrā ſub firmamēto cæli:Creauitqꝫ deus cete grādia & oēm aīam uiuentem atqꝫ motabilem quas ꝓduxerant aquæ in ſpēs ſuas:& omne uolatile ſecundum genus ſuum:& uidit deus qđ eſſet bonū:benedixitqꝫ eis dicens. Creſcite & multiplicamini & replete aquas maris:aueſqꝫ mnltiplicenẗ ſuper terram:& fa-

Dies q̄ntus ctum eſt ueſpe & mane dies q̄ntus.Dixit quoqꝫ deus ꝓducat terra aīam uiuentem in genere ſuo:iumēnta & reptilia & beſtias terræ ſecūdum ſpecies ſuas: factumqꝫ eſt ita:& fecit deus beſtias terræ iuxta ſpecies ſuas:inmenta & omne reptile ter-

Dies ſextus ræ in genere ſuo:& uidit deus quod eſſet bonū & ait.Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram & præſit piſcibus Maris & nolatilibus cæli & beſtiis uniuerſæ terræ omniqꝫ reptili quod mouetur in terra:& creauit deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam ad imaginem dei creauit illum.

Hactenus exponendū Moſem ſuſcepimus. Totam autem expoſitiōem in ſeptem libros ſiue tractatus partitus ſum:potius ut imitarer Baſilium & Auguſtinū quā propterea quod hac crebra diſtinctione quaſi interiungens legentis intentio recreatur.Accedit quod cum ſeptem ſint expoſitiones ſeptem libris digeſtæ ſingulīqꝫ libri ſeptem capitibus diuidantur ſeptem creationis diebus omnia reſpondēt. Factum item a nobis ratione congruentiſſima: ut quemadmodum ſeptima dies apud Moſem ſabbatum eſt:& dies quietis:Ita expoſitio quælibet noſtra ſeptimo ſemper capite in Chriſtum deriuetur: qui & finis eſt legis:& noſtrum eſt ſabbatum noſtra quies noſtra fœlicitas.

Expoſitio

EXPOSITIO PRIMA DE MVNDO ELEMENTARI.

Libri Primi Caput Primum.

NAturales Philoſophi qui de natura reꝝ corruptibiliũ diſ-
ſerunt de pricipiis earũ ſic ſtatuũt in uniuerſum: eſſe mate
riã rudẽ formaꝝ expertẽ idoneã quidẽ oĩbus formis ſuſci
piẽdis ſua tamẽ natura oĩbus priuatã: Quare præter ma-
teriã priuationem etiam faciũt principiũ reꝝ naturaliũ.
Adiecit Auerrois eſſe materiam trino dimenſu in longitu
dinẽ latitudinẽ altitudinemq; ꝓtenſam: ne. ſ. res corporeæ
de incorporeo ſubiecto fieri dicerent̃. Tũ afferũt trãſmu
tãtẽ cãm quã uocant efficiẽtẽ. Cuius ui tractata materia:
quod eſt potentia actu fiat aliqñ queadmodũ mollis cera
& indefinita ductu manus atq; tractatu in diuerſas figuras pro tractãtis arbitrio
trãſformat̃. Qm̃ aũt nihil natura temere agit ſed boni alicuius cõſequẽdi gratia fi
nalis cã ſe ſtatim infert: & ꝓximus quidẽ finis agentis cæ forma eſt quã de mate-
riæ gremio eruit. Hoc. n. illã cõſilio agit & uerſat ut ad pfectũ habitũ formæ illã p
ducat: unde & forma tertiũ pricipiũ ab Ariſtotele ſtatutũ. Hæc aũt de materiæ ſi
nu educi nõ põt niſi affectæ prius & p̄paratæ cõgruis qualitatibus: Circa quas to
tus opificis labor tota actionis mora cõſumitur ipſa. ſ. ſpẽ indiuiduo momẽto q̄ſi
p̄mio laboris ſtatim effulgẽte. Opificẽ ipſum cãm potius q̄ principiũ uocãt Peri-
pathetici. Diuinoꝝ aũt memores ſemꝑ diuini Platonici admonitos nos uolũt na
turales agẽtes cauſas: & ſi ſolæ appareãt nobis quæ corpora agãt forment & trãſ-
mutẽt haud tñ primarias eſſe cauſas eoꝝ quæ fiũt: ſed iſtrumẽta potius diuinæ ar
tis cui obediũt & famulant̃. Queadmodũ fabri manus & ſi ipſæ totã domus ma-
teriã ligna lapides cemẽta cõponãt ordinẽt & trãſmutẽt: nihilq; uideat̃ pręter eas
in domus fabrica uerſari nouimus tñ organũ illas eſſe obediens arti & ſeruiẽs quę
cõſtituta in aĩo architecti domũ q̄ ſimul concepit particulatim digerit explicatq;
inſenſibili materia: hic factũ ut ipſi duas cauſas adiiciãt orgãicã & exẽplarẽ. Quod
neq; negãt peripathetici: Immo cõfirmãt apud quos tritũ illud: Omne opus natu
ræ opus eſſe intelligentiæ. hæc ſunt quę cõmune dicunt̃ de rebus corruptibilibꝰ:
quæ oĩa ita in ope primi diei cõplexus eſt Moſes ut neq; certius neq; aptius de his
quicquam dixerint philoſophi probatiſſimi.

principiũ reꝝ naturaliũ materiã ꝓ trinã dimenſionem: & priuatio-nẽ ponit.

Efficiens cauſa
Finis
Forma
Materiæ diſpõnes

Naturales cãs agẽtes organa eſſe diuinorum.
Cauſa Organica & exẽplaris

Caput ſecundum

Principio igit̃ duas ſtatuit cauſas agentem & materiã eã. ſ. quæ actu & eã quæ eſt
potẽtia illã cælũ hãc terrã uocat cui noſtræ expoſitiõi atteſtat̃ primũ auctoritas
ſtoicoꝝ qui agentẽ cãm cælũ materialẽ terrã uocauerũt: ut ſcribit Varro ne Græ
cos cõmemorẽ. Atteſtat̃ & ratio. Nã & materia deſpicatiſſima oium naturaꝝ uti
eſt terra oĩum elemẽtorũ: & ſimili oĩno ꝓportione rñdent: ut ꝓbant Peripathetici
agẽs materiæ & terræ cælũ. Terra aũt hæc ideſt materia inanis & uacua ut trãſtu
lit Hieronymus uel ut ſeptuaginta inuiſibilis & incõpoſita: & hæc quidẽ oĩa rudi
materiæ informiq; cõueniũt quæ & expers formaꝝ oĩum merito inanis & uacua
dicitur & oĩno incõpoſita & inuiſibilis eſt. Verũ Hebraicæ dictiones tou & bou
quæ hoc loco legunt̃ a pluribus Hebræis aliter exponunt̃. Tou quidẽ rem brutã
interpretant̃ ſtupentẽ attonitã. Quod ad materiæ etiã tenebricoſam deformẽq;
faciẽ ab illis refertur: ob eã cauſam ꝙ intendentes nos in illius cognitionẽ attoni-
tos reddit: ꝓpter quod & Ariſtoteles ꝓportione: & Plato notha ratione cognoſci

materialis cauſa terra: agens autẽ cælũ a ſtoicis
Dicebat̃ Varro
Tou bouq; interpretatio
Ariſtote.
Plato

a nobis illam dixerunt. Bou aũt ex ui dictionis incohationẽ & rudimentũ formæ multi exponunt. Idem enim ſi uerbũ uerbo reddamus eſt bou ac ſi dicamus in eo eſt ſiue eo aliquid eſt. Quod ſi ſequamur præter ſubiecti potentiã inchoatã in eo formã intelligemus. Quod nõ ſolũ Albertus & plures Peripathetici ſed ueteres etiã Hæbrei crediderunt ut ex monumẽtis antiquiſſimi Simeonis aperte colligimus. Verũ quo pacto hæc ſit inchoatio accipienda declarat adiiciens: & tenebræ erãt ſup faciẽ abyſſi. Abyſſum uocat terrã ideſt materiã trino dimẽſu in altiſſimas ꝓfunditates extẽſam. Sup hãc tenebræ ideſt priuatio eſt: principiũ apud Peripatheticos in primis celebre cui nulla magis appellatio q̄ tenebraꝝ congruerit. Eſt aũt priuatio qua differt a negatione ut magnus Albertus cõſtantiſſime uult ipſa hæc de qua dicimus inchoatio formæ de qua re idẽ phs copioſe & ſubtiliter diſſeruit. Præterea ſi ſubeſt terra aquis & irrigata inde parturit quæ poſtremo & pariat: nõne aquæ hoc loco accidẽtes materiæ qualitates & affectiones ſignificabũt quæ uel ſuo fluxu tractabiliq; natura aquaꝝ ſpeciem gerunt: Quibus ut ita dixerim humectata materia parturit formã quã extremo tẽporis momento edit in lucẽ. Sup has aquas ſpiritus domini ideſt uis cauſæ efficientis dñi organũ & inſtrumentũ merito ferri dicit. neq; dicit ferri ſup terrã quia nõ attingit agens ſubiectũ aut permeat niſi mediis illis intercedẽtibus qualitatibus: quas dum uerſat & agit oritur lux ideſt formæ ſpecies & decor tenebraꝝ quas diximus ideſt priuationis expultrix & fugatrix. ſitq; dei uoce ſic imperantis: qa nihil agũt cauſæ naturales: qđ nõ diuinæ artis ordo ꝑceperit. Tum ſit ex ueſpere & mane dies unus: Cum ex potentiæ actuſq; natura ſubſtãtia tertia qđ cõpoſitũ dicimus diſſultauit: eſtq; ratio iam manifeſta iuxta hũc ſenſum cur dies unus dixerit nõ primus & merito lucem uidit quoniam bona. Cum nihil ſit aliud natura formæ quã primi boni imago tenuis & umbratilis ſimilitudo. Hactenus in uniuerſum de corruptibili ſubſtantia qualis omnis quæ infra lunã eſt: ubi & cælũ & terrã ideſt trãſmutãtẽ naturã & eã quæ trãſmutat & terrã eãdẽ ideſt materiã uidimus inanẽ omni ſpecie ſubſtantiæ uacuam item omni forma accidentali: Superq; eã in trini dimenſus abyſſos extenſam priuationis tenebras inſidentes: non quidem illi intimas (Neq; enim priuatio materiæ eſſentia eſt ut probat Ariſtoteles) ſed extremã eius faciem occupantes. Vidimus item ſuper aquas ideſt fluxas diſpoſitiões materiæ quaſi terræ præſentes ferri ſpiritum domini ideſt uim cauſæ agẽtis non uti cauſam principalem: ſed uti ſpiritum domini ideſt organum diuinæ artis quomodo ſpiritus noſter uitalis organum animi eſt. & ſtatim tractante ſpiritu aquas illas & peruadẽte ſubiectum iuſſu dei artificis exorta eſt lux ideſt formæ decus & ſplendor.

Albertus — Antiquus Simeon — Abyſſus — Tenebræ — Priuatio quid ſit — Ex mareriç diſpoſitiõe origo formæ inſpicitur — Lux a formæ ſpecie habet ortum — Veſpere maneq; adiũctis dies unus effectus — Quid ſit natura formæ — Epilogus — Contra Ariſtotelem propoſitio — Spiritus dñi expoſitio

Caput tertium.

Quoniã aũt a cõmunibus generalibuſq; ad ſpecialia recte ordine deſcẽdimus ut ꝓbat Ariſtoteles: facturus hoc idem Moſes: poſtq̄ dixit de his quæ cõmunia ſunt rebus omnibus elemẽtaribus: elemẽtalem totã ſubſtãtiam ſecunda die trifariam diuidit. Primo aũt intelligendũ materiales omnes formas: aquarũ appellatiõe ab illo hic deſignari quæ cõgruere magis ne poſſit quidẽ. Eſt enim in ſphæra hac reꝝ generabiliũ & corruptibiliũ ſtante materia quaſi alueo mari uti fluxus refluxuſq; undarum perpetuus indeſinens abeuntiũ & aduẽtantiũ formaꝝ cõmeatio. Generatio ſcilicet præterit ut inquit Salomon: & generatio aduenit. terra autem ſtat in æternum: Vocant enim & formę iſtæ apud Platonicos imitatores ſemp hebraicę

Ariſtote. — Quid per aqs ſecunda die intelligam' — Salomon — Platonici hebræorũ imitatorẽs.

diſciplinæ

diſciplinæ generationes potiuſq̄ formę quod fieri quā eſſe dici uerius poſſint. Ob quā etiā cauſam factum ut quo ſupra nomine: aquarū ſcilicet: materiæ qualitates & accidētales formas uocauit: eodem hic uocauerit etiā ipſas materiales ſubſtantias: ſcilicet ut admoneret nō id quidē quod credidit Alexander eſſe qualitates ipſas elementis formas ſubſtātiales: ſed quod Platonici magno opere cōfirmāt eſſe ſpeciem omnē quæ in materia eſt ad accidentis fere potius q̄ ad ueræ ſubſtantiæ conditionē referēdā. Quem titulum ſibi illa legittime uendicant quæ per ſe ſtāt ſibi ipſis innixa & id quod ſunt uera ſunt ratione: in mixta rebus peregrinis & minime adulterata Heraclitus ſenſibiliū rerū ſubſtātiā uocauit mare & apud poetas in uolucris fabularū uelantes philoſophiā: Cum poſt Saturniā unitatē ideſt mūdi intelligibilis unionē intra ſe oīa implicātis in tres ptes ſenſibilē mundū partirent: cæleſtēq; adſcriberēt regionē Ioui: ſubterraneā Plutoni: Neptūno aūt mediā hāc ſ. quæ a Luna ad terrā ꝑtēdit: de q̄ nūc agimus: Neptūnū maris dn̄m dixerūt: qui idē apud Platonicos pro ea uirtute accipit: quæ generatiōibus præeſt. Sed redeamus ad Moſem diuidētē aq̄s ab aqs medio firmamēto. Triplex .n. partitio corporū ſublunariū. Alia ſupra mediā regionē aeris ſunt ſuprema .ſ. pars eiuſdē elemēti & puriſſimus ignis qđ totū ætheris noīe deſignat: Ibi pura in mixta & legittima elemēta: Alia infra ipſum aeris meditulliū quæ apud nos ſunt ubi elementū purū nullū (Neq; .n. purū elemētū ſenſibile) ſed mixta oīa ex fœculenta craſſioreq; pte mūdani corporis cōſtāt. Intercedēs regio æris quæ hic dicit firmamētū: unde & aues ſub firmamēto cœli ab eo uolātes introducunt: ea eſt regio in qua ſublimes illę impreſſiones apparent: pluuiæ: niues: fulgura: tonitrua: cometæ: & cætera id genus. Vide aūt quā recte nō ſolū ſitu: ſed & naturæ ꝓprietatæ hoc firmamētū ſuperiora elemēta ab inferioribus q̄ſi aq̄s ab aqs diſcriminat & diſtinguit. Supra eā pura ſunt elemēta: infra eā pfecta mixtione ab elementali ſimplicitate diſcedunt: inibi mixta fiunt ſed imperfecta mediaq; ut dicatur ueriſſime inter mixtorum elementorumq; naturam.

Alexāder

Heraclitus Poeta

Tribus diis ad ſcripta regna

Prima partitio

Secunda

Tertia

Collige triplex elementum

Caput quartum.

Sed uideamus qd ultra Moſes philoſophet cōgregentur inquit aquæ quæ ſunt ſub cælo ī locū unū: & appareat arida. Arida materia eſt uti iā cōſtituimus nec apparet materia aut conſpicit niſi formarum ſpeciē induta: ſed neq; apparet induta ſpeciem elementi: qa ut diximus & probāt philoſophi elementū ſimplex nec uideri nec tāgi nec ſub ullū oīno ſenſum cadere pōt. Si igitur quæ inuiſibilis olim fuerat terra futurū eſt ut ſub conſpectū ueniat neceſſe eſt aquas quæ ſub cælo ſunt .i. ſub media aeris regiōe cōgregari ad locum unū .i. ad cōem mixtionis colluuiē cōfluentes certis legibus tamē quaſi littoribus præſcriptam in unam mixtionis formam coaleſcere. Quod aquis inferioribus ut oñdimus non item ſupioribus accidit: ubi aut nulla prorſus aut imperfecta mixtio. Quod ſi anima uegetalis mixtionis formam ſtatim conſequit: Quid aliud a noſtro philoſopho expectabamus. q̄ ut poſt illam aquarum congregationem induceret ſtatim terram herbarum fruticum arborumq; fœcundam.

Quomodo terra ſeu arida ab aquarū multitudine ſit diſiuncta

Quid cauſæ terram ſtatim plātas germinaſſe

Caput quintum.

Quāq̄ hinc uidebat ordine cōſequēti ad aīalia trāſeūdum quorū aīa uegetali ꝓxime iūcta eſt: tñ qm̄ ab aīalibus ad hoīem itur: in quē deſinit de mūdo corruptibili oīs tractatio: iccirco interiecit Moſes aliq̄ de his quæ fiunt in firmamēto: & qbus ipſum ornat uti terra ornat his q̄ in ea fiūt metallis plātis & aīantibus. Sunt aūt hæc impreſſiōes illæ quæ ī ſublimi .i. in media regiōe aeris fiūt. hāc ſupra & cælū

quod ē firmamentū
Ennius
Duæ primæ cauſæ

& firmamētū uocauit:hic aūt firmamētū cæli: ut ſciamus nō illud eē qđ uere eſt cælū:ſed qđ cælo ſubeſt. Quare & Ennius in achille hanc partē ſubiices dixit:ꝓpterea qđ cælo ꝓxime ſit ſubiecta.has āt impreſſiōes ſedarias ſtellas & ſydera & aſtra a phis nūcupari notius ē q̄ ut pluribus comprobet̃ aut durinſculū uideri alicui poſſit nos de illis exponere quæ de ſyderibus hic dicunt̃.Q m̄ aūt hoꝝ oīs diuerſitas ad duas prias cās referẽ caliditatē & frigiditatē referem͛ cōueniēter quę a cā ſunt calida ad ſolē quæ uero a frigida ad lunā. Neq; ob id ſolū & ſolis & lunæ & reliquorū ſyderū hæc ſibi appellationem uindicāt qđ idē ſint ipſa īferiori cælo qđ illa ſunt ſuo q̄q̄ diuiniori:uel ꝗ item ſimili facie ſe oſtendāt hoibus lucētia pariter & coruſcātia:quā qđ alia ex illis aliud in cælo ſydus tāq̄ principē & ducē ſequant̃.Vnde & ſigna eaꝝ ſunt reꝝ:quæ ſydera a qbus fuerint excitata portēdere inferioribus ſoleant.huic rei argumento eſt illud quod motum ſyderum ſequuntur quorum ui & influxu de terreſtri confecta materia ideſt uaporoſo halatu conſiſtunt

Caput ſextum.

Pythagoricoꝝ opinio
Timeus

Manifeſta iam quæ ſequuntur de animaliū deq; hoīs productione. Poſt plantas enim ea ſunt mixta quæ ſentiūt & monent̃:q̄q̄ & plātis ſtupidū ſenſum ad ſcribāt. Pythagorici:qđ ī ea quā parturimus cōcordia lōgioris ſubſellii ope diſcutiemus. Hæc autē animātia quæ citra oēm controuerſiā motu ſenſuq; participant:& hic a Moſe & in Timeo inuolatilia & inaqs degētia & terreſtria diſtinguuntur.Supremus omnium & princeps homo:quo mundi corruptibilis natura progreſſa ſiſtit pedem & receptui canit.

Caput ſeptimum

Chriſtus nr̄a fœlicitas

Quēadmodū aūt inferioꝝ omniū abſoluta cōſumatio eſt homo:Ita oīum hominum abſoluta eſt cōſumatio Chriſtus. Quod ut dicunt philoſophi ab eo qđ uno quoq; in genere eſt pfectiſſimū ad cęteros eiuſdē ordinis quaſi a fonte oīs pfectio deriuat̃:Dubiū nemini eſt a Chriſto homine in oēs homines totius bonitatis perfectionem deriuari. Illi ſcilicet uni datus ſpiritus nō ad mēſurā ut de plenitudine eius omnes acciperemus.Vide quā haud dubiæ hæc ei perogatiua debeatur deo & homini:quæ etiam qna homo eſt peculiari ei & legittimo priuilegio conuenit.

EXPOSITIO SECVNDA DE MVNDO CAELESTI. PROOEMIVM.

Trescauſas q̄re Moſes figurate ſcripſerit

SVrgamus ab elementis ad cælum:a corruptibilibus ad incorrupta corpora:ut palam omnibus ſit eiſdē nerbis quibus de elementali nobis tot natura monſtrata ſunt:de cæleſtibus item altiſſima dogmata a propheta comprehenſa.Quod cum nobiſcū aīo reuoluemus:erit præter ea quę diximus in procemiis alia nobis in ꝓmptu ratio.Cur gratia exempli dicturus Moſes de agente canſa & de materia non illam agentem expreſſis nerbis hāc materiā nocanit:ſed cælū & terrā:& materiæ diſpōnes:nō q̄litates ut dicunt phī ſed aq̄s:& formā lucē potius q̄ formā appellauit:Cometas itē & fulmina & cætera id genus nō ꝓpriis cognoīb͛:ſed aſtra & ſtellas noīauit:atq; ita de reliq̄s.In exordiis qdē allata fuit a nobis cū ueterum cōſuetudo ſcribēdi res grādes phyſicas & diuinas occulte & figurate: tū ruditas auditoꝝ q cū ſplendorē diſciplinæ Moſaicę ferre non poſſent:oportuit uelata facie uerba facere illis:ne q illumīnādi ſuſcipiebant̃:nimio lumine obcæcarent̃: Nūc tertiæ rōnis hēmus occaſionē:qa.ſ.ſi materiā & formā & q̄litates & cām agētem noīaſſet.poterāt illa qdē corruptibilis mūdi tractatibus deſeruire:nō aūt & reliq̄s.Quare illud eſt īcogitatum &

tũ & mirũ Moſeos artificiũ diuinaq; uere nõ humana induſtria eis uti dictióibus itaq; oróné diſponere:ut eadé uerba idé cõtextus eadé ſeries totius ſcripturæ figurandis mũdoꝝ oĩum & totius naturæ ſecretis apte cõueniat. Hoc illud eſt in quo Moſeos liber oém gétiũ & doctrinã & eloquétiã & ingeniũ ſupat.hoc nouũ illud & itactũ adhuc qđ nos afferre tétauimus: ut.ſ.factũ a Moſe id nr̃is hoĩbus re ipſa cõprobaremus. Hęc eſt idea hoc eſt exéplar abſolutiſſimi ſcriptoris:nõ ob id ſolũ ꝗ huiuſcemodi ſcribédi gen⁹(ut ſupra demõſtrauim⁹)naturã effigiat & ęmulatᷣ: ꝗ̄ ꝗ ſicut inter mẽtes angelicas auctore Dionyſio & diuo Thomã ſplendore nr̃æ theologiæ illa eſt ſuprema:quæ pauciſſimis ea notióibus & formis p intelligétiã cõprehédit:ꝗ̄ inferiores uariis & multiplicibus ita inter ſcripturas illa é ſũma illa apicé tenet oĩs pfectióis:quę pauciſſimis uerbis oĩa ueluti ſingula & cõgrue & ꝓfunde cõplectitᷣ.Sed qđ ꝓphãm ꝓdeuntẽ reuelata facie moramur ultra:ut de cælestibus nos myſteriis alloquatᷣ? prius tñ ꝗ̄ loquétem ipſum audiamus:ut ſimus uerborum illius capaciores præfari paucula quędã de cælo decimo utile fuerit.

Capur primum.

Supra noué cœlorũ orbes.i.ſeptem planetas & ſphærã octauã quã uocãt inerrãtem nonũq; orbé qui rõne non ſenſu deprehéſus eſt:primuſq; eſt inter corpa quæ mouentur:creditum eſſe decimũ cælum fixũ manés & quietũ:quod motu nullo participet.Neq; hoc tñ creditũ a noſtris maxime iunioribus Strabo & Beda ſed a pluribus ét hebræoꝝ:ꝑtereaq; phis & mathematicis quibuſdam.E quibus ſatis duos ſit attuliſſe Abraam Hiſpanũ aſtrologũ maximũ & Iſaac phm:quoꝝ uterq; hoc atteſtatᷣ.Quin & hic Iſaac decimũ orbé ab Ezechiele deſignatũ itelligit per Zaphirũ in ſimilitudiné throni:ut color Zaphiri lucis nitoré: throni ſimilitudo immobilitaté eius ſignificet.Figuratas ité intelligit decé ſphæras a Zacharia per cãdelabrũ aureũ diſtinctũ ſepté lucernis:& lãpadé ſup caput eius:tum ſup lãpadem oliuas duas.Cum enim ſepté lucernæ ſepté planetas indicent:& lãpas circulũ octauũ tot luminib⁹ fulgétem:uult p duas oliuas idicari nonã & decimã ſphęrã:ppea ꝗ ex oliuis oleum defluit ad lãpadé & lucernas:ad luminis nutrimétum. Quare p rõnis ſimilitudiné cũ cæloꝝ quos nos uidemus lux a ſupremis illis emanet & cõſeruetᷣ(qui enim dat lucé idé cõſeruat)Merito illi quidé oliuis:hi autem lucernis & lãpadi cõparantᷣ. Veꝝ ſi non pñt eiuſdé aquæ duo primi fontes cõſtitui:neceſſe eſt ex illis duabus ſupremis ſphęris alteram eſſe:quæ ſit principiũ totius lucis. Quod ſi ad alterã ad primã utiq;.i.ad decimã referendũ eſt: ut ſit ipſa ꝗ̄ſi unitas luminũ:tũ ꝓxime lumen tota eſſentia ſuæ ſubſtãtię nona recipiat.Inde tertio ad ſolé plena pticipatióe ꝑueniat:a ſole aũt ꝗ̄rto iã ideoq; poſtremo gradu in oés ſtellas partibiliter diuidatur.Supra igr̃ noué cælos decimũ ſtatuamus:quem theologi uocãt empyreũ.Dubitatũ aũt a qbuſdã natura ne eét corporea an incorporea potius.Nã & unitaté forte decet ut nũero coelemétali rñdeat analogia naturæ:ita nõ eé genere eodem.Sed qcqd de hac qõne ſtatuatᷣ remaneat inconcuſſum/inibi eſſe theſauros lucis:& inde qcqd hr̃ luminis uiſiturq; in corporibus quaſi a prio fonte in cætera deriuari.Neq; enim obſtat ſiqs credere ptinacius ꝗ̄ uerius uelit nõ eſſe illũ natura uere corporea: qñ in phenicũ thelogia eſt:ut ſcribit Iulianus Cæſar in orõne de ſole:emanare lucem corpoream ab icorporea natura.Præeſt hæc igitᷣ nouem ſibi ſerie conſequenti ſuccedentibus cælis quaſi dux exercitui quaſi forma materiæ & Monados typum gerens denarium implet.

Mirum Moſeos artificium

Abſolutiſſimum ſcribendi genus

Dionyſi⁹ diuus thomas latinę Thelogiæ niror non iniuria

Decimam eſſe ſphæram ſeu globũ cæleſté/qué Theologi uocãt empyreum/ cum ſtrabus ac beda tũ abraam & Iſaac per Zaphirũ Ezechielᷣ conſtituerunt

Nota

Quo pacto a decima ad ultimã ſphæram lux deſcendat

Quorundam dubitatio

Iulianus Cæſar

Caput ſecundum.

Enarratõ uerborum prophetæ. Cælum & Terra

Veniamus ad Moſem q dicturus de oibus hũc tãq̃ primũ & principalẽ cęli peculiariter appellatiõe dignatus eſt: quẽadmodũ licet nouẽ choros ãgelicos: qa ptici pãt diuinitate uocare deos poſſumus. Vnde illud deus deoꝝ. Abſolute tñ cũ deũ dicimus nõ aliqnẽ ex eis: ſed indiuiduã trinitatẽ accipimus pſidẽtẽ illis quẽadmodũ & empyreũ cælũ nouẽ ſibi ſubiectis orbib⁹ præſidet. Terrã autẽ uocauit octo ſphæras poſtremas: neq; id ſine cauſa: ſed ob id factũ qm̃ huius numeri extrema ſibi terræ appellationẽ uẽdicãt.

De octaua ſphæra pythago. academicoꝝ ariſtoteliſq; ſententia

Ea ſunt luna & cælum ſtellatũ quorũ utrũq; terrã uocare & ueterũ auctoritate & rõe præterea cogimur. De ſphęra enim octaua frequentiſſimũ fuit in cademia dare illi terræ appellationẽ. Lunã item Ariſto. terræ ſimilẽ dixit imitatus .ſ. Pythagoricos: qui eã & terrã cęleſtẽ & terreſtre cęlũ appellãt. Sed uide quæ rõ ad utrũq; nos ducat: Si .n. in cælo quærimus elemẽta lunã terrã ſtatuimus infimã ignobiliſſimãq; oium ſydeꝝ: uti eſt terra oium elemẽtoꝝ opacitate itidẽ ſubſtãtię & maculis illi pſimilẽ:

Lucanus

Tũ aquã Mercuriũ uerſipelle ſydus & trãſformabile: iõq; apud Lucanũ undæ arbitꝝ appellatũ Venerẽ aerẽ temperato calore uiuificã ſolẽ ignẽ rõne manifeſtiſſima:

Stellarũ comentatio

Tũ ordine in uerſo martẽ ignẽ: Iouẽ aerẽ cognatũ Veneri natura: Saturnũ aquã ſenẽ .ſ. dãnatæ frigiditatis: reliquũ ut ſphærã octauã: & nõ erraticã terrã uocem⁹: uel ipſo ſic cõputatiõis ordine poſtulãte. Recte igit̃ hoc totũ qđ binis utrinq; terris cõcludit̃: ſupra quod nihil uiſibile nobis terrã uocauit.

Multarũ Virtutum lux receptaculum

Tũ ſubdit & terra erat inanis & uacua inanitate .ſ. lucis nõdũ a prio cælo ꝓpagatæ ad eã: & reliquarũ uirtutũ: quarũ uehiculũ eſt lux. Neq; hoc dicimus ex nobis: ſed ipſe auctor declarat: cuius rei dicat inanitatẽ adiiciẽs & tenebrę erãt ſup faciẽ abyſſi: altitudinẽ tãtã tot nũero orbiũ & mirã ꝓfunditatẽ iure abyſſum uocãs.

Quid Abyſſus

Veꝝ ne crederemus inter octauã ſphærã & ſedes empyreas nihil mediũ eſſe: ut crediderũt multi ſecuti inditia tãtũmodo ſenſuũ: admonuit nos orbis intercedẽtis: quẽ p aquas ipſe cũ figurauerit cõſonea iuniorib⁹ chryſtallinũ cælũ ẽ nũcupatũ.

Syrus Effren

Sup hũc ferebatur: aut ut ueritas hẽt hebraica: & Syrus Effren trãſtulit incubabat huic ſpũs dñi .i. ꝓxie adhærens ſpiritalis olympus ſedes ſpirituũ dñi fouebat eũ ſua luce uiuifica.

Per chryſtallinũ: locum inter octauã de cimãq; intelligit ſuper quem ſpiritus domini &c.

& recte ẽ factũ ut q attinẽs eſt pricipio lucis toto corpe & tota ſui mole lucẽ cõbiberet: ꝓpterea nobis inuiſibilẽ qa corpulẽtia ſolidiore nõ terminat̃. Illi igit̃ primũ icubãs ſuã lucẽ largiebatur empyreus: quæ mox & in reliqs ſphæras quas p terrã & p abyſſum dicimus dẽſignatas excuſſis tenebris deo ſic iubẽte eſt deriuata & factũ eſt ueſpere & mane dies unus: qa p lucis & ſuperni influxus receptionẽ fœderant̃ primis cæli inferiores.

Dies unus

Sũmatim igitur prima die & primi cæli eminẽtia i reliquos & deriuatio idẽ lucis ad eos: & p aquę ac terrę cognomina de noni orbis & alioꝝ multa ꝓprietatibus indicant̃.

Cap. iii.

Epilogus

Iam uero de motis orbibus particularius ꝓnuntiãs docet nõ erraticã ſphęrã quã dicimus firmamẽtũ mediã eſſe iter duas aquas: cuius dicti rõ mãifeſta ex his quæ diximus. nã & nonus orbis & ſaturni planetes ut declarauimus aquaꝝ ſibi appellationẽ uẽdicant.

Firmamentum inter aquas

Poſitũ ergo a deo eſt firmamẽtũ in medio aquarũ. & aquæ quæ ſunt ſub cælo congregatæ ſunt ad locũ unũ: & factũ ut appareret arida .i. terra totũq; hoc ꝓcuratũ ad ſalutẽ uiuẽtium.

Ex quo aquarum congregatio

Videamus qd hæc ſibi uelit. Moſeos dicta. Aquæ quæ ſub cælo ſunt ſeptẽ ſydera ſunt quæ ſũt ſub firmamẽto qđ uocauit cælũ: quoꝝ primus Saturnus. hæ aquæ cõgregatæ in locũ unũ iõ ſunt: qa oĩs planetaꝝ uirtus i uno ſole collecta ẽ: qđ oẽs phi oẽs mathematici uno ore cõfirmãt: &

ſi hæc

ſi hæc cõgregatio aquaꝝ dicta ẽ mare nõ abſurde hic ille erit oceanus q pr̃ deorũ Oceanus
& hoium ab illis dr̃ qui planetas deoꝝ noie dignati ſunt. Terra aũt qd aliud dice- Terra ap-
mus q̃ lunã ſic ab Ariſtotele & Pythagoricis nũcupatã: quæ cũ tota prædicti ma paret
ris undis obruit̃: nec utilis nobis nec uiſibilis itẽ eſt: ſed tũc & aialiũ & nr̃is uſibus
idonea: Cũ ab eo ſecedẽs mari magis magiſq; ſub aſpectũ uenit. Tunc fertilis tunc
fœcũda eoꝝ præſertim quę a uegetali natura ſunt: Cuius munera auctio nutritio
& generatio. In hæc.n. præcipua uis lunæ ut dixerunt chaldæi. Q d' & hic a Mo-
ſe apertiſſime demonſtrat̃. Cũ eã ſimul atq; apparet & herbaꝝ & fruticũ & arbo-
rũ parẽtẽ facit: Vide ut nobis naturam lunæ & ſolis pauciſſimis figurateq; ſub idi
cauit. Sed cur tacet de reliqs quẽ tractatuꝝ de oibus ſufficienter & docte in ꝓhœ
miis nr̃is ꝓmittamus. Cur inq̃ cũ de decima nona octauaq; ſphęra de Saturno itẽ Cur de q̃-
ſole & luna fecerit mẽtionẽ de quatuor q ſupſunt Venere & Mercurio Ioue itẽ & tuor pla-
Marte ne uerbũ quidẽ. Dixeris forſan iõ factũ qa rudis populus Solẽ tm̃ nouit & netis nul
lunã. Sed hoc ꝑfugiũ ipſe mihimet ademi: nec poſſum nõ erubeſcẽs iſthuc diuer- la mentio.
tere qui ſupra ſum atteſtatus nihil ppea omiſſum a Moſe quod ad ꝑfectam mũdo Solutio
rũ oium intelligẽtiã faceret. Dicat alius quod ſole ac luna egit egiſſe de reliqs: qd prima
hi regnũ obtinẽt cęli & cũ particularis aliorũ ſit uirtus: uniuerſali hęc duo ſydera Confuta-
influxu pollẽt. Sed neq; hoc nobis ſatisfacit: & debuit eadem rõne omiſiſſe Satur tio
num de quo tñ nos factã mẽtionẽ oñdimus. Altius credo latere myſteriũ ueteris Solutio
hebræorũ diſciplinæ: inter cuius dæ cælo dogmata hoc ẽ p̃cipuũ concludi a ſole ſecunda
Iouẽ & Martẽ: a luna uero Venerẽ & Mercuriũ. Nec ſi hoꝝ naturas ſydeꝝ penſi Cõfutatõ
temus obſcura eſt rõ opinionis: q̃q̃ ipſi rõnẽ nullã ſui dogmatis afferãt. Calat Iup Solutio
piter calat Mars: calat & Sol: ſed martis calor acer & uiolẽtus Iouis bñficus: i ſole tertia
eſt acre illud ac uiolẽtum Martis & Iouis beneficã ꝓprietatẽ uidemus. i. mixtam Affinitas
ex his tẽperatãq; mediã quandã ut ita dixerim naturã Iuppiter fœlix Mars infau- ſolis cum
ſtus ſol ꝑtim quidẽ bonus ꝑtim eſt malus radiatiõe bonus pocula malus. Eſt aries Ioue &
Martis domus cancer dignitas Iouis: ſol in cãcro ſublimitatẽ in ariete dignitatem Marte
adeptus manifeſtã cũ utroq; ſydere cognationẽ oñdit. Veniamus ad lunã quæ & Affinitas
aqs Mercurii mãifeſte ꝑticipat: & quantã hẽat cũ Venere affinitatẽ præſerti hinc lunæ cum
indicat q̃ ita in tauro Veneris domicilio ſublimat̃: ut nuſq̃ fœlicior aut magis bñ Venere &
fica iudicet̃. De cęlo igit̃ empyreo de nono orbe de firmamẽto de ſydere ſaturni: mercurio
deq; ſole ac luna q reliqua cõplectunt̃ ipſo ſilentio huius cõplexus nos admonẽs Epilogus
ſufficienter hactenus dixit.

Caput quartum.

Reſtabat ut poſtq̃ de natura ſydeꝝ dixerat de opibus deq; eoꝝ officio diſſereret
declarãs in quẽ uſum fundata & cui mũeri delegata a deo fuerint. Scito aũt agi ad
huc de cęlo ut de lucido corpe. nihil de itellectu nihil de motrice ui eius adhuc di
ctũ a ꝓphã quẽ ordinẽ etiã timæus ſeqtur. Primo corpus fabricãs tũ corpori abſo Timæus.
luto aium apponẽs: cæleſtiũ corpoꝝ duæ in uniuerſum manifeſtæ opationes mo
tus & illuminatio. Motu duplex ſtatuitur: alter mundi totius quo cælũ & æther. Motus
xxiiii. horis p totũ ſpatiũ uniuerſi ꝑfecto ambitu circũuoluũt̃: alteꝝ ſydeꝝ ꝓpri- Illumina
us multiplex & uarius ite quos pricipalis ẽ motus ſolis q ſpatio. xii. menſiũ Zo- tio
diaci ſigna oia circuit. Ille diẽ facit unde & diurnus dr̃: hic aũt annũ reliq ſyderũ
motus uariis tẽpoꝝ iterualis pagũtur. Recte igit̃ & breuiter nos oium admonu
it Moſes: cũ dixit poſita ſydera in firmamẽto i dies annos & tpa. Addidit in ſigna
qd' quia ſatis ab aliis iterptibus exponit̃ ego p̃tereo. Indicauit præterea expreſ

quid cœleſtia influant iſerioribus

Ariſtoteles

Auerrois

Abraam

Auicenna

Babylonii

ſe reliquã opationẽ ſydeꝝ quæ eſt illuminatio cũ dixit ſtatuta illa ut lucerẽt in cælo & terrã illuminarẽt. Quãq̄ aũt diuerſæ ſint ſnĩæ ueteꝝ qđ cœleſtia influãt inferioribus in quãlibet tñ apte cadũt Moſeos uerba. Nã ſi nihil aliud ifluũt q̄ lucem qđ uidet̃ Ariſtoteles uoluiſſe ſi religioſo & nõ ꝓ nr̃o arbitrio illius uerba iterpretemur: nihil poterit cogitari moſaicis dictis cõueniẽtius: ſi præter lucẽ calorẽ etiã influunt nihilq; præterea aliud ut Auerrois arabs & Abraam iudęus uolunt ſatis fuit dixiſſe de luce a qua idẽ auctores ꝓuenire calorẽ fatent̃. Si itẽ plures aliæ uirtutes atq; multiplices iſthuc cælitus demittũtur ut Auicẽnę ut Babyloniis uiſum non temere de ſola luce mentio facta: qñ ut ipſe ſcribit Auicenna ſola eſt lux quæ reliquas omnes uirtutes de cælo uehit ad nos. In hæc igitur miniſteria & lunæ & ſolis & ſtellarum ſunt corpora diſtributa.

Caput quintum

Signa octauæ & nonæ ſphæræ

Signa cæleſtia ægiptii Indiq; notauere

Reliquũ erat ut & ſignorũ que ſpectabilia ſunt in Zodiaco: & eoꝝ quæ q̄q̄ inuiſa nobis longe tñ efficatiora in cælo ſunt chryſtallino mentionẽ faceret. De his. n. nihil hactenus dictũ: hoc igit̃ ſibi uolũt aĩalia quæ & aquæ ꝓducũt & terra ꝓducit: utiq; illæ aquæ quæ ſunt ſup cælos & terra quę ipſum eſt firmamentũ ut ſupra eſt cõprobatum. Signa. n. quæ in illis ſolis duobus orbibus uiſunt̃ in ſpeciem animaliũ qualia quæ apud nos ab ægyptiis & indis notata ſunt quæ potuerunt illi & facilius & rectius q̄ noſtri dep̄hendere adiuti ab ipſa ſoliſplanitie & cæli ſerenitate. Alioquin aĩalium quæ hic ſunt caduca ꝓductio nõ magis attinet ad hæc duo elemẽta terram & aquam quam ad reliqua uidelicet ignẽ & aerem: & quoniã aquæ dedit appellationem orbi chryſtallino congruenter quæ ibi animalia piſces: rurſus quæ in firmamento quod terram dicit iumenta & beſtias uocauit.

Caput ſextum.

Plotinus

Timæus

Hactenus de corporea cęloꝝ natura. Nũc prędita ea aĩo rõnali declaraturus allegorice hoĩs meminit nõ utiq; illius q eſt caducus & terreus & quẽ uidemus: ſed a quo ut inqt Plotinus is regit̃ hõ qui uidet̃. Ille ipſe aĩus eſt rõnalis: quẽ ex eiſdem elemẽtis: & in eadẽ patera ex quibus & cæli animã cum Timæus cõſtituat nõ incongrue quæ dicuntur de hoĩs animo ad cæli etiã animũ transferuntur. Aſtipulãtur noſtræ expoſitioni litteræ ſacrę: in quibus ſæpe angelica oĩs natura & rationalis per hoĩem deſignat̃. Frequẽtiſſimum hoc in prophetis de bonis angelis: Et de malo etiã dęmone: qui nihil natura differt ab illis ſcriptũ eſt in euãgelio inimicus homo hæc fecit. Adiecit igit̃ deus cæleſti machinæ uiuã ſubſtãtiã & rationalẽ participẽ: Intellectus: Ideoq; ad imaginẽ & ſimilitudinẽ ſuam hanc uoluit pręeſſe

Cæleſtia cũcta motori ſuo parere obedireq; opus eſt

his de quibus paulo ãte diximus aĩantibus. i. ſydereis oĩbus ſignis & planetis: quę illius ita nutu uerſant̃: ita dicto obediunt ut nulla mora nulla ſit cõtumacia: Qđ brutis elemẽtoꝝ corporibus nõ pariter accidit. Neq; temere aliud inuenies i quo magis deſudẽt peripathetici q̄ ut ꝓbent nihil reluctari cęleſte corpus ſuo motori quẽadmodũ noſtra nobis corpa reluctant̃. Quare neq; illis ut nobis ex ꝑpetuo motu aut tediũ aut difficultas aut fatigatio: hoc ẽ imperij quod tetigit Moſes cæleſtis hoĩs in animalia. Non item uacat myſterio ꝙ illũ hominẽ marẽ & fœminã

Epilogus

creauit. Eſt. n. hæc prærogatiua aĩorum cæleſtium ut ſimul utrunq; obeãt munus & cõtemplandi & regẽdi corpora: neq; aut hoc illi aut huic illud obſtrepat impedimẽto ue eſſe poſſit. Vſurpatũ aũt maxime a ueteribus: q̄ in orphicis etiã hymnis obſeruamus duas has uires in eadẽ ſubſtantia: quaꝝ altera contẽplatur altera præeſt corpori cognominibus maris & fœmię deſignare: hęc de cæleſti mũdo de

diuio.ſ.corpe de numero orbiũ de natura & ꝓprietatibus de officio. Poſtremo de motrice ui eius rõnali ſubſtãtia deqꝫ eius ingenio a ꝓpheta tradunť. Caput.vii.

Nobilis hæc creatura & a nobis ſuſpicienda & celebrãda. Sed ſi uel platonicę ſententiæ ut theologos taceam cuius modo meminimus non ſumus obliti temperatos animos noſtros ab opifice deo in eodem cratere ex eiſdẽqꝫ elemẽtis cũ cæleſtibus animis: uideamus ne nos illoꝝ ſeruos uelimus: quoꝝ nos fratres eſſe natura uoluit. Neqꝫ nr̃am conditionẽ de hoc infirmo corpore metiamur. Neqꝫ.n.homo ut ſcriptum in alcibiade hoc qđ uidemus fragile & terrenum: ſed aĩus eſt: ſed itellectus q oẽm ambitum cæli oẽm decurſum tpis excedit. Cauendum igitur ne quod multi faciunt plus cælo dantes plus tribuentes q̃ ſit neceſſe & uoluntati opificis & ordini uniuerſi repugnemus/ſimulqꝫ ipſi cælo cui dei conſilia & mũdi ordo maxime cordi ſunt: dum ſtudemus placere diſpliceamus. Hoc admonent Chaldæi dicentes. Ne augeas fatum. hoc p̃dicat Hieremias. Ne timeatis inqt ſigna cæli quæ gentes timent. hoc præcipit alibi ꝓpheta noſter admonens cauendũ homini ne ſuſpiciens ſolem lunam & ſtellas colat ea quæ deus creauit in miniſteriũ cunctis gentibus. Quod ſi in eũ ſenſum qs non accipiat quaſi illa ſeruiant nobis uti ignobiliora & mortua corpora: ſignificari tamen intelligamus auctorem aut dominã naturæ noſtræ cã ſubſtantiã eſſe non poſſe: cuius uel altera pars etiã uilior aliqua parte quæ ſit in nobis ignobilior iueniať. Neqꝫ.n.in opere pfectius alíqd eſſe aut poteſt/aut debet his quę ſũt in opifice. Illũ igitur timeamus amemus & ueneremur. In quo ut inqt Paulus creata ſunt oĩa ſiue inuiſibilia/ſiue iuiſibilia. Quod eſt pricipiũ in quo fecit deus cælum & terrã: hoc autẽ eſt chriſtus. Ipſe.n.percunctatus qs eſſet optime ſui gnarus rñdit. Ego pricipium q loquor uobis. Quare neqꝫ ſtellaꝝ imagines in metallis: ſed illius.i.uerbi dei imaginẽ in noſtris animis reformemus: Neqꝫ a cælis aut corporis/aut fortunæ/quæ nec dabunt: ſed a domino cæli dño bonoꝝ oĩum cui data omnis poteſtas in cælo & in terra/& p̃ſentia bona quatenus bona ſunt/& ueram æternæ uitæ fœlicitatem queramus.

Quaten° a nob̃ honorãdum cælum
Plato
Q ñ Macrobi° eũ diuiniorẽ aĩa maxi meqꝫ ſpiritalẽ ponit
Chaldæi
Hierẽias
moſes xp̃s unus colẽdus a quo oẽ bonũ
Paulus

EXPOSITIO TERTIA DE MVNDO ANGELICO ET INVISIBILI. PROHEMIVM TERTII LIBRI.

HActenus quũ de cęleſti mũdo ꝓ uiribus noſtri ĩgenii myſteria Moſeos reuelantes diſputauerimus. Nunc aũt qs dabit mihi pẽnas/ſicut colũbæ pẽnas de argẽtatas & rutilas pallore auri: & uolabo ſup cæleſtem regionẽ ubi uera eſt qes uera pax uera tranqllitas: pax utiqꝫ quã hic uiſibilis & corpeus mũdus dare nõ põt. Reuelate uos oculos meos ultramũdani ſpũs & cõtẽplabor miracula ur̃æ ciuitatis: ubi repoſuit deus timẽtes ſe: quæ nec uidit oculus nec auris audiuit/neqꝫ cor cogitauit. Cũ ãt de hac natura angelica & inuiſibili ab hebræis ueteribus multa: multa item a Dionyſio tradanť erat cõſiliũ Moſeos uerba exponere iuxta doctrinã utriuſqꝫ familiæ. Sed qm̃ quæ ab hæbreis dicunť cũ ſint inuſitata apud latinos intelligi a noſtris hoibus facile non poſſent niſi a gemino qđ aiunt ouo exorſi plurima/& fere oĩa ueteris diſciplinæ hebraicæ gentis dogmata enarraremus: Cogitaui differendũ donec de his alibi latius ſcripſerimus: & noſtratibus notas feceri-

Pẽnas eo quo ſupi° modo deſiderat
Diõyſius
Antiq̃ dogmata hebręoꝝ ſũt differẽda.

mus illoꝝ opinióes:ubi q̃tum ægyptiis moniḿetis:q̃tum platonicæ pħiæ:q̃tum catholicæ ueritati cōſonent examinantes:ſicubi q̄dem cōcordabunt nobiſcū iubebimus hebræos ſtare in antiq̄s patrū ſuoꝝ traditióibus:ſicubi diſſonabunt inſtructi catholicis legióibus impſſioné faciemus in eos. Deniq̄ q̄cq̄d alienū ab euāgelica ueritate dep̄hendemus cōfutabimus ꝓ uirili:q̄cq̄d ſctm̄ & ueꝝ:a ſynagoga ut ab in iuſto poſſeſſore ad nos ltíos iſraelitas trāſferemus. Interea Diōyſii uegiſtiis

Diōyſius
Paulus
Hierotheus

inſiſtentes aut Pauli potius & hierothei quos ille eſt ſecutus conabimur tenebris legis quas auctor legis ſpiritus Dei poſuit ſuum latibulum pro noſtra imbecillitate lucem inuehere.

Caput primum.

Vnitas
Numerus

Q uicq̄d eſt poſt unitatem numerus unitate pfectus & conſumatus eſt. Sola unitas oīno ſimplex a ſe pfecta non egredit̃ ſe:ſed īdiuidua ſimplicitate:& ſolitaria ſibi cohæret:q̄a ſupeſt ſibi nullius īdiga plena ſuis diuitiis. Numerus ſua natura cū ſit multitudo unitatis bñficio fit ſimplex q̃tum ipſe ſimplicitatis capax q̄q̄ aūt numerus q̄ſq̄ quo magis ab unitate fit ꝓcul ī maioré ſemp īcidat multitudiné pluſq̄ ī eo diſſimilitudinis plus ptium plus cōpoſituræ ſit nullus é tñ ita unitati ꝓximus q̄ multitudo non ſit aduétitiá hñs unitaté unaq̄ nō natura:ſed cōpoſitióe. trāſferamus hæc ad diuina more Pythagorico. Solus deus q̄ a nullo a quo ſunt oīa ſimpliciſſima eſſentia & īdiuidua eſt. q̄cq̄d habet a ſe habet:eadé re qua eſt eadé ſapit eadem uult eadem bonus eadem iuſtus. Neq̄ rem aliquā intelligere poſſumus q̃ ipſe ſit præterq̃ ip̄m eſſe qđ ipſe eſt. Cætera non illud.i. ip̄m eſſe:ſed illo ſunt. Igit̃ angelus nō eſt ipſa unitas:alioq̄n deus eſſet:aut plures eēnt dei qđ concipi ne pōt quidé. Q uid.n. erit unū ſi ne ip̄a quidé unitas una? Reliquū ut angelus numerus ſit. Q đ ſi eſt numerus alia ſui parte multitudo una. Eſt auté oīs numerus eatenus impfectus quatenus multitudo:pfectus aūt quatenus unus. Q uare q̃cq̄d in angelo impfectum eſt angelicæ multitudini:quā īde habet unde eſt numerus.i. creatura:& q̄cquid pfectū eſt accedéti unitati quā inde hét unde deo cōiungit̃ adſcribamus.

Anathéaticis aſcenſus ad diuina.

Angelum duplex citat imperfectio

Impfectioné in angelo duplicé īuenimus:Alterā q̄a nō eſt ip̄m eſſe:ſed eſſentia tm̄ cui pticipatu eſſe accidit ut ſit:Alteram q̄a nō eſt ipſa ītellectio ſed aduenit ei ut ītelligat:Cū ipſe ſua natura intellectus ſit intelligétiæ capax. Pédet aūt ſecūda ex prima q̄m̄ q̄ ex ſe nō eſt utiq̄ neq̄ ītelligit ex ſe:cū ibi eſſe nihil poſſit ubi nō eſt ip̄m eſſe. Vtrūq̄ igit̃ hoꝝ euenit angelo qua multitudo eſt. Reliquū ut abſolutio illi & cōſumatio ab accedéte deſup fiat. unitate. Deus aūt unitas:uñ ad angelmu & eſſe/& uita/& oīs pfectio deriuat̃. Q uéadmodū auté duplex eſt impfectio q̄ſi duplex multitudo:ita duplicé ītelligamus unitatis acceſſum ut utraq̄ pficiat̃.

Terra inanis

Prima ea eſt qua eſt eēntia rudis ac īformis exps uitæ & eſſe hæc eſt terra inanis & uacua quā & deus creauit. Nec forte crederes ut q̄dam crediderūt formationé tñ eſſentiæ ptinere ad opificé nō aūt & creationé. Simul cū terra creauit & cęlū.i. actum illius eſſentiæ participatāq̄ unitaté in multitudīe hoc eſt ip̄m eſſe: Vt ſit q̄ſi eadem creatio cæli & terræ utpote cōparis complexus & duaꝝ ad idē ſimili nexu cōuenientiū naturaꝝ. Nec diſſone a ueteribus ip̄m eſſe pticipationé diuinitatis uocamus cælū:q̄ñ & mundū archetypum Zenophanes ſphærā appellauit/ & Saraceni quiimmo & nr̄i deū circulū uocant.

Zéophanes
Saraceni

Caput ſecundum.

Eſt angelus per ea quæ diximus iam ſuam naturam perfecte adeptus intellectualemq̄ p̄prietatem. Verumtamé non dum habet unde ſua munera impleat intelligendi.ſ. & contemplandi:niſi a deo prius formis intelligibilibus ueſtiat̃. Propterea adhuc

rea adhuc ſunt tenebræ ſuper faciem abyſſi.Abyſſus intellectualis proprietas eſt
profunda quæq; penetrãs & ꝑſcrutans.Super hanc tenebræ ſunt: donec ſpiritaliũ
notionũ q̃bus omnia uidet & intuetur radiis nõ illuſtratur.Scriptũ eſt autẽ ſuper
faciẽ abyſſi nõ ſuꝑ abyſſum.quia idẽ locus tenebræ & lucis.Lux autẽ.i.ſpecies in
telligibiles faciẽ tenẽt.i.extrema angelici intellectus quia accidẽtes ei ſunt q̃lita-
tes nõ ad ipſius eſſentiã ſpectãt.Q uid autem mediũ intercedat priuſq̃ tenebra de
pulſa oboriaṫ lux ſtatim annectit dicẽs.& ſpũs dñi ferebaṫ ſuꝑ aquas.Domini ſpi
ritus qd erit potiuſq̃ ſpiritus amoris? Neq;.n.ſpiritũ ſciẽtiæ ita proprie dñi ſpiritũ
dicemus.Q uoniã & ſcia q̃nq; abducit a deo. Amor aũt ad deũ ſemꝑ adducit.Hic
niſi ſuꝑ abyſſum illã feraṫ nõ fiet lux.Q uoniã queadmodũ nõ implebiṫ luce ocu
lus niſi ad ſolẽ cõuerſus:ita neq; angelus ſpiritali luce impleṫ niſi conuertatur ad
deũ.Motus aũt hic cõuerſionis neq; eſt neq; eſſe aliud põt in natura angelica quã
motus amoris.Erat igiṫ ſpũs domini amatorius ſpũs ſuꝑ abyſſum.i.ſuper angeli
cũ intellectũ(intelligentiã.n.amor cõſequiṫ)quo dũ acta & excitata angeli mẽs
ad deũ cõuertiṫ:Dixit deus fiat lux & facta eſt lux in angelo lux.ſ.formaꝝ intelli-
gibiliũ & fuit ex ueſpere & mane dies unus:ꝗ ut ꝓbat Auerrois ex intellectu &
intelligibili fit magis unũ q̃ ex materia.& forma qđ ut idẽ affirmat: & ſcribit etiã
Moſes Aegyptius lõge magis in angelis q̃ in hoïe ueꝝ deprehenditur.Cuius ut il
los omittamus hæc nobis ſatis ſit ratio ꝙ ſpecies angelicæ menti indiuidua copu
la nõ ut humano intellectui accidit uaga & trãſlatitia perpetuis nexibus uniunṫ.

Abyſſi de ſcriptio cum illa lactantii chaos coit

Spiritus domini

Fiat lux

Dies unus

Auerrois

Moſes Agyptius

Caput tertium.

Vidimus creatã a deo naturã angeli:eandẽ ad deũ cõuerſam ſpiritu amoris:tũ ab
eo illuſtratã & abſolutã luce intelligibiliũ rõnũ. Videamꝰ nũc quo iter ſe ordine
angelici exercitus diſtinguanṫ.Legimus aũt poſitũ firmamentũ in medio aquaꝝ
ubi tres nobis angelicæ hierarchiæ(ſic.n.eas ſemper uſitato uocabulo appellabi
mus)indicanṫ.haꝝ prima & ultima ꝑ aquas deſignaṫ:illa ꝑ ſupcæleſtes:hæc per
eas quæ ſunt ſub cælo:media illas diuidens diciṫ firmamentũ. Q uæ oïa ſi naturã
triũ hierarchiarũ & officia pẽſitemꝰ cõſonare Dionyſii doctrinæ magis nequeãt:
Suprema hierarchia cũ ut ſcribit ille ſoli uacet cõtẽplatiõi merito ꝑ aquas figura
ta eſt:quæ ſuper cælos ideſt ſuper omnẽ circa mundana ſiue cæleſtia ſiue terrena
actionẽ ſunt cõſtitutæ & deum perenni ſono indeſinenter laudãt.Medius aũt or-
do cũ ſit cæleſtibus officiis delegatus ꝓfecto non poterat cõgruẽtius q̃ per firma
mẽtũ.i.ꝑ cælũ ſignificari. Poſtrema hierarchia & ſi natura ſupra omne ſit corpus
ſupraq; cælũ:curat tamen ea quæ ſunt ſub cælo: & cum diuidaṫ in principatus ar
chãgelos & angelos oïum hoꝝ operatio omnis circa ea eſt tñ quæ ſunt ſub luna:
principatuũ circa res publicas & reges ac principes ut ex Daniele cognoſcimus
archangelorũ circa myſteria & ſacras cerimonias. Angeli priuatis ſtudent rebus
& ſinguli ſingulis hominibus adhibenṫ. Recte igiṫ hic ſubcæleſtis exercitus per
ſubcæleſtes aquas eſt figuratus.Q ui & rebus præeſt fluxis atq; caducis & illi or
dini ſubeſt qui uerſatur circa cæleſtia.

Firmamẽtũ in medio aq̃rũ

Aquæ ſupercæleſtes

Firmamẽtum

Aquæ ſubcæleſtes

Caput quartum.

Q uid aũt ſit aquas quæ ſunt ſub cælo colligi ad locũ unũ dubiũ eſſet fortaſſe ni-
ſi hoc nobis Paulus declararet apud quẽ de his angelis qui ad mũdi huius obeũ-
da munera mittũtur legimus eſſe oẽs adminiſtratorios ſpiritus in miniſteriũ miſ-
ſos ꝓpter eos qui hæreditatẽ capiũt ſalutis.Vnde poſſumus intelligere ſubcæle-
ſtes has aquas ideſt angelicos exercitus ad unũ locũ ad unius ſcilicet hominis bo

Paulus

nũ ſalutẽq; ꝓcurandã cõgregatos pro qua & mittunť ad nos & nunc ſm qui etẽ
nũc etiã uigilantibus nobis:aliis atq; aliis & formis & locis & tẽporibus apparẽt.
Q uæ ſnia quo pacto ſit accipienda tũc demum cognoſcemus cum & quo pacto
id ſit uerũ quod dicit Moſes:aquas.ſ.ad locũ unũ fuiſſe congregatas: animum ad-

quæ afferri poſſet obiectio

uerterimus. Neq; enim illud ita eſt uerum ut nuſquã diſtinctis diſcluſiſq; in locis
aquæ ſueniantť:cum Indicũ mare ab hircano hircanũ ab adriatico adriaticum ab
euxino:inumera præterea fluuioꝝ fontiũ lacuũq; fluẽta longiſſima locoꝝ inuicẽ
intercapedine diſpeſcanť.Sed ideo ad locũ unũ cõgregatæ aquæ dicunť:qa par-
ticulares hæ atq; diuiſæ aquaꝝ collectiones uel marinę uel fluuiatiles oẽs ut inqt

Salomon

Salomon ad primariũ mare tendentes in unũ oceani locũ uniunť & coeũt: haud
aliter eſt nobis de his angelis intelligẽdũ:qui ſublunaria curãt.Diuerſis.n.diuerſi

Platonici

corporalibus rebus aliiſq; ab hoie pręſunt.Q uoniã quẽadmodũ Platonici:ita &
nři crediderũt uariis mũdi huius corruptibilis rebus uarias ſpiritales ſubſtãtias a

Auguſti.

deo præfectas.Q uo circa & Auguſtinus nullã eſſe uiſibilem rẽ apud nos cui non
præſit angelica ptãs:& corpora oia p rõnalẽ ſpiritũ uitæ regi cõſtanter aſſeruit:id

Grego.

qđ & Gregorius poſtea cõfirmauit.Origenes ſimiliter in cõmentariis in librũ nu

Origenes

merorũ opus eſſe inqt mundo angelis:q beſtiis præſint & aialiũ natalibus uirgul

Damaſcenus

torũq; etiã & plãtationũ & cæterarũ reꝝ incremẽtis.In q̃ ſnia cum eſſet & Dama
ſcenus credidit angelũ q peccauit ex his fuiſſe q deſpicatiſſimæ notæ ſint & terre
ſtri ordini præſint.Veꝝ quẽadmodũ hæc oia ĩfra hominẽ ad hominẽ referuntur.
ita & oĩs circa hæc angelorũ cura illi potiſſimũ ſub ancillať & ſeruit operæ & ſtu
dio ut curẽt humana & noſtrę auxiliãtes imbecillitati efficiãt:q̃tũ quidẽ patimur
ipſi ut pię atq; fœliciter uitã uiuamus.Q uare & q̃d ſibi uelit illa aquaꝝ collectio

Terra de qua in euãgelio

ſtatim Moſes intulit ut terra det fructũ herbas & plantas arbores.Q uæ aũt hæc
terra eſt pręter eã de qua ſcriptum in euãgelio ꝙ alia quidẽ affert fructũ cẽteſimũ
alia ſexageſimum alia trigeſimũ? Terra utiq; animi nři:de qua Paulus hæc uerba.

Paulus

Terra excipiẽs frequẽter uenientẽ ſup ſe imbrẽ ſi generet herbã opportunã hiſq
bus colıť pcipiet benedictionem a deo:quæ uero ſpinas & tribulos ꝓfert reproba
eſt & maledicto ꝓxima:Cuius finis in aduſtionẽ.Curemus igitur & nos det terra
nřa fructũ in rpe ſuo:det q̃ſi herbas purgatorias uirtutes:det ſcientiã & ſapientiã
quaſi maiores frutices:det abſolutam pfectãq; uirtutẽ q̃ſi libani cedros:ut ſit finis
eius benedictio non ſit aduſtio: Et audiamus dicentẽ patrem. Ecce odor filii mei
ſicut odor agri pleni quem benedixit deus.Nec miretur quiſpiã aliud cælum no-
bis & terram primo die ſignificare:aliud nũc firmamẽtum & aridã id quod etiã in

Origenes Baſilius

ſuperioribus libris obſeruauimus:quãdo & Origenes & Baſilius & pleriq; alii uo
lunt aliud eſſe apud Moſem cælum & terram primo die: aliud aridam & firmamẽ
tum die ſecundo.

Caput quintum.

Fauẽt aũt terræ huic noſtræ cæleſtes etiã uirtutes.Poſita.n.in firmamẽto & ſol &

Dionyſiaca myſteria

luna & ſtellæ ut terrã noſtrã illuminẽt.Vide q̃ hæc Dionyſiatis myſteriis apte cõ
ueniãt.Diximus de ultima hierarchia delegata curãdis rebus quę ſunt ſub luna.i.
humanis.Nũc de media agiť:cui cæleſtiũ adminiſtratio demandata.Neq; erit de
tertia ſimiliter expectãdũ ut dicat:de qua dicẽdũ nihil præter ea quæ dicta ſunt
eſſe.ſ.eam ſuper cælos ideſt ſupra omnẽ actionis motum ſupraq; reꝝ omniũ mun
danaꝝ adminiſtrationẽ cõtẽplationi tantũ addicta. hoc autẽ loco nec uiolentum
nec alienum a ſacris litteris exiſtimemus ꝙ lunã & ſolem uocet non quę uidemus

ſydera

ſydera ſed rectores lunę & ſolis angelicas uirtutes. Nã & ſcriptura cũ dicit hoíem
dei filiũ fieri per gratiã: hunc nõ intelligit quẽ uidemus caducũ & fragilem: ſed q
regit hunc ipſum quẽ nos uidemus. & in regũ hiſtoria legimus iuxta Hebraicam — Cum ad
litteraturã Salomonẽ his uerbis orantẽ. Exaudi o cælũ: ubi nõ cælum tamen: ſed — inanimatũ
cæli ac terrę rectorẽ & dominũ deũ appellat. Ita & nos hoc in loco cũ ſolem audi — fit conuer
mus & ſtellas nõ ſydera: ſed ſyderꝝ præſides angelos intelligamus: qui cũ ipſi ſint — ſio tũc ſer-
inuiſibiles: inuiſibilẽ etiã terrã illumināt ſubſtãtiã. ſ. animi noſtri. Nec aut temere — mo dici-
aut uulgariter dictũ ſtatuta illa ut illuminẽt. Sed tã ꝓprie tã cõſone his quæ attu — tur figu-
limus: ut ſi non aliũde: hinc certe expoſitio nr̃a maxime cõprobeť. Cum. n. (ut tra — ratus
dit Dionyſius tres ſint actiones angelicę: purgatio: illuminatio: & pfectio: ſic ſunt — Nota
diſtributæ: ut purget ultimus ordo ſupremus pficiat. medius aũt hic: de quo nũc
agimus illuminet. Purgāt igiť terrã nr̃am aquæ inferiores: unde & nitida ſub aſpe
ctũ uenit: Purgatam cæleſtes illuminãt. Sup cæleſtes igneo quodã rore atq; uiui
fico pficiũt & fœcũdãt: ad tãtam ſæpe fœlicitatem: ut nõ ſalutares iam herbas ſed
ipſum germinet ſaluatorem: & nõ una uirtus ſed Chriſtus plenitudo omnium uir
tutum formetur in nobis.

Caput ſextum.

Sequiť dari ab elemẽtis habitatorꝝ multitudinem piſces aues & bruta: ubi me ma
gnæ pfecto anguſtiæ tenuiſſent quales nuſq̃ alibi in toto hoc nr̃o ope: niſi præſto
mihi eſſet & Eſaias apud quẽ alatã legimus Saraphin: & Ezechiel apud quem ſi — Eſaias
Hæbreis credimus & aues & bruta ſpiritales etiam nobis ſubſtãtias indicant: niſi — Ezechiel
accurrerẽt ſuppetiatũ ueteres Hæbrei: qui oẽs hoc loco angelicã multitudinẽ iſi — Veteres
nuari uolunt a Moſe. Dicamus igiť ſectantes horꝝ ueſtigia redargui hic a ꝓpheta — Hebræi
errorẽ philoſophorꝝ: qui crediderũt pricipales quidẽ aliquas eſſe ſubſtãtias intel — Vnitates
lectuales: ſed negauerũt ſingulas ex illis (qď dicũt theologi) numeroſæ deinceps — angelica
multitudini ut legionibus duces præeſſe. Cũ ergo nouẽ ordines angelicos cogita — rũ legionũ
mus: ſitq; unuſq; ordo ſuũ ducẽ ſortitus: fingamus animo ducẽ illum & principẽ
quaſi maximam ſphæram tũ ſequacẽ exercitũ quaſi ſphæræ illius habitatores &
ornamentum ſicut in aqua piſces in aere aues in terra beſtias in ſphæra octaua ſy
dera cogitamus. & uerum erit illud Danielis decies milia aſſiſtebãt ei. & mille mil — Daniel
lia miniſtrabant ei.

Caput ſeptimum.

Poſtremo hoïs meminit nõ qa homo ſit angelus: ſed qa angelici mũdi finis & ter-
minus quẽadmodũ & de natura corruptibili agẽs hominẽ etiã attulit illius natu-
ræ: nõ partẽ ſed principiũ & caput: Quo fit ut ad tres mundos tractatus hoïs pti
neat ad eũ qui ſibi eſt ꝓprius & ad utrunq; extremũ incorporeũ. ſ. & elemẽtarem:
quorꝝ ita eſt medius ut alterius finis: alterius principiũ ſtatuať. Sed uideo paratũ
laqueũ noſtræ expoſitioni: cũ ſubiiciať præeſſe hominẽ piſcibus maris auibus &
brutis. Nã ſi illa nobis naturã angelicã ſignificãt quo pacto uerꝝ erit qď ſcribitur
præeſſe hominẽ illis quẽ deminutũ ab angelis & ſciunt philoſophi & ꝓpheta te-
ſtatur. Adſit ille nobis & laqueũ cõterat qui & cõtriuit Sathanã ſub nr̃is pedibus
Ieſus chriſtus primogenitus oïs creaturæ. hic laqueũ pfecto cõterit & nodũ oẽm — Ieſus chri
ſoluit & abrũpit: qm̃ non ſolum in eo in quo tota diuinitas corporaliter habitauit — ſtus prio
adeo ſublimata eſt natura hũana ut homo Chriſtus q̃ homo eſt ſi credimꝰ Diony- — genitꝰ oïs
ſio angelos doceat illuminet & pficiat: tãto ut inqt Paulus melior angelis effectꝰ — creaturæ
q̃to differẽtius p̃ illis nomẽ hæreditauit: Sed & nos oẽs qbus data ptãs filios dei — Dionyſiuſ
fieri: p gratiã cuius dator eſt Chriſtus: ſupra angelicã dignitatẽ euehi poſſumus. — Paulus

BIBLIOTECA NAZ

EXPOSITIO QVARTA DE MVNDO IDEST HVMANO DE HOMINIS NATVRA.
PROHEMIVM LIBRI QVARTI.

Lr̃a delphica ſuperius libelli de ente in margine notata.
Plato

POſtq̄ de oibus mundi partibus deq; omni natura cæleſti angelica & corruptibili tractatū ſatis a ꝓpheta oñdim⁹: reliquū(ſi ꝓmiſſi memores ſumus)totā iterū lectionē de hoīe interpretari:hoc re ipſa cōprobaturi:nullā eſſe ī uniuerſo hoc ope orōnē:quæ uti de tribus mundis de qbus actū ſupius ita de hoīs ēt natura recōditos ſenſus & ueritates altiſſimas nō cōplectat̃.Nec minus fecerimus opæ preciū ſi in hac q̄rta explicāda enarratiōe diligētes fuerimus q̄ factū in ſupioribus.Q uā utilis.n.hoī q̄ neceſſaria ſit ſui cognitio(ut p̄tereā lr̃am delphicā)ita ē a Platone ī prio Alcibiade demonſtratū/ut nihil fecerit reliquū poſterioribus qđ ſup hac re q̄ſi nouū afferre tēptarēt.& ꝑfecto improbū ac temerariū illius ſtudium:q adhuc ſui ignarus adhuc neſcius an ſcire aliq̄d poſſit:rerū tñ:quæ tam ꝓcul ab ipſo ſunt: cognitionē ſic audacter affectat.Redeamus igit̃ in nos:& uideamus(ut ait ꝓpheta)quāta bona fecit deus aīæ nr̃æ.Ne ſi forſitan inſemet agnoſcēda minus diligens fuerit audiat p̄rem dicentē in canticis:ſi te ignoras o pulcherrima mulierū egredere & abi poſt ueſtigia gregum tuorū.Videtis quæ nos maneat pœna nr̃æ ignorationis.Abeundū eſt.n.a patre.i.quā abitionē & exhæredatio ſeqtur:qua qd infœlicius: Egrediēdum item eſt:utiq; ex nobis.Neq;.n.apud ſe eſt aīus:q ſe ipſum nō uidet.Q ui aūt ſe exit a ſe diuellit̃:quo qd acerbius: Eūdū tertio poſt ueſtigia gregum nr̃orum.i.poſt brutorū ueſtigia:quæ ſunt in nobis:de qbus in expoſitione ſatis dicem⁹:quo qd miſerius: qd deſpicatius & cōtemptibilius: fieri.i.pediſſequos beſtiarū quarū nos duces natura ſtatuerat.Igit̃ nō poſt brutorū ſed poſt Moſeos ueſtigia incedētes ingrediamur nos ipſos:ingrediamur animi penetralia ipſo nobis ꝓpheta aditū reſerante:ut & in nobis cū mundos oēs tum & patrem/& patriā fœliciter agnoſcamus.

Triplex pœna ignorationis ſui
Supra ſe
A ſe
Poſt ſe

Caput primum.

Priuſq̄ iuxta uerba ordinēq; ꝓphetæ expōnē accuratius digeramus:oportet præfari aliq̄ de hoīs natura obiterq; dictiōes aliquas exponere:ut totius deīde ſenſus aptior ſit intellectus.Cōſtat homo ex corpore & aīa rōnali.Rōnalis aīus cælum dicit̃.Nā & cælū aīal a ſe ipſo motū uocat Ariſtoteles:& aīus noſter(ut ꝓbāt Platonici)ſubſtātia eſt ſe ipſam mouēs:Cęlū circulus eſt:& aīus itidē eſt circulus:qn īmo ut ſcribit Plotinus:ideo cælū circulus:qa aīus eius circulus eſt.Cælū in orbē mouet̃.aīus rōnalis a cauſis ad effectus ſe trāſferens:rurſuſq; ab effectibus recurrens in cauſas rōcinationis orbe circūuoluit̃.Atq; hæc qdem ſi ſingula eſſent enarranda his:qui alibi ea nō legerūt:non Moſeos iam:ſed Ariſtotelis Platoniſq; eſſemus interpretes.Corpus dr̃ terra:qm̄ terroſa & graui ſubſtantia eſt.Q uare & de humo factū(ut ſcribit Moſes)homini dedit appellationē.Verū inter terrenū corpus & cæleſtē animi ſubſtantiā opus fuit medio uinculo:qđ tam diſtātes naturas inuicē copularet.huic muneri delegatū tenue illud & ſpiritale corpuſculū:qđ & medici & philoſophi ſpūm uocant.Q uem & diuiniore eſſe natura q̄ elementa & cælo ꝓportione rñdere:Ariſtoteles ſcribit:hic lux nuncupat̃:quæ cognominatio conuenire magis nō poſſet philoſophorū ſniæ & medicorū:quorum oīum cōmunis eſt

Animus rationalis
Ariſtote.
Platonici
Plotinus
Corpus
Spūs
Ariſtote.

nis eſt cōſenſus:eſſe illum ſubſtātia maxime lucida:& nulla re magis q̄ luce gaudere foueri & recreari. Accedit ꝙ queādmodum oīs cæloꝝ uirtus(ut ſcribit Auicēna)uehiculo lucis ad terrā trāſfert:ita oīs animi uirtus:quē cælum uocauimus:oīs poteſtas uita.ſ.motus & ſenſus lucido ſpiritu intercedente ad hoc corpus terrenū:qđ terrā uocauimus cōmeat & trāſfundit:Deſcēdamus iam ad uerba ꝓphetæ:apud quem primo uidemus creari cælū & terram extrema.ſ.noſtræ ſubſtātiæ uim rōnalem:& corpus terrenum quæ poſtremo cū ſit lux.i.lucidus accedit ſpūs: ſic uniuntur:ut ex ueſpere & mane.i.ex corporis nocturna & matutina animi natura unus ſit homo.& qm̄(ut oſtendimus)per hāc lucē oīs uitalis/ſenſualiſq; uirtus ad terrā nr̄am deſcēdit:merito ante lucis natale terra fuit inanis & uacua. Cui uitæ motuſq; beneficia niſi ꝑ internūtiū lumen participare ſuū cælū non poterat. Quare & ſtatim cām adiunxit inanitatis:qa.ſ.ſuꝑ eam adhuc tenebræ erant luce non dum exorta.

Auicenna

Intercedēte ſpū homo cōdit.

Caput ſecundum.

Sed reſtat adhuc quærendum quid illud ſibi uelit:& ſpūs dn̄i ferebat ſuꝑ aquas: Tradit hic de aq̄s indiſcreta & uniuerſalis doctrina:quæ die ſequēti magis diſtinguit:cum alias docet eſſe quæ ſunt ſuꝑ cælum:alias quæ ſunt ſub cælo. Quorum oīum ſi uerū ſenſum deſideramus cōſulamus ipſam naturā quā noſter ꝓpheta(ut ſæpe diximus)adamuſſim effigiat & repn̄tat. Factā uidimus mentionē de triplici parte humanæ ſubſtātiæ uidelicet de rōnali de mortali hoc corpore & medio ſpū. Duæ reliquæ ſunt. Nā inter ꝑtem rōnalem qua hoīes ſumus & oē illud qđ corporeū eſt in nobis ſiue ſit craſſum ſiue ſit tenue & ſpiritale media eſt ꝑs ſenſualis qua brutis cōicamus.& qm̄ nō minor nobis cū angelis q̄ cū brutis cōicatio queādmodum īfra rōnē eſt ſenſus:unde cōmertiū cū aīalibus ita ſupra rōnē ītelligētia eſt ꝑ quā dicere illud Ioānis poſſumus. Societas nr̄a cum angelis eſt. Vides qđ īfra qđ ſupra nr̄am ſit rōnem. Quđ ſi rō cælū dr̄(ut cōprobauimus)manifeſtū iam quæ in nobis aquæ ſuꝑcæleſtes:quæ ītidē ſubcæleſtes. Diuerſa aūt rōne utriq; parti intellectuali.ſ.& ſenſuali aquaꝝ cōgruit appellatio:illi qa diuinaꝝ illuminationū radiis maxime ꝑuia:huic qa caducis rebus & fluxis inhiat & delectat. Cuius diuerſitatis ſatis nos admonet:cū hanc ſtatuit ſub cælo ubi fluxa oīa atq; caduca:illā ſupra cælū ubi ſinceræ & ꝑpetuæ intelligētiæ adminiſtratio. Cū igit primo die ſpm̄ dn̄i incubantē legimus aq̄s ſintq; aquæ bifariā diſcretæ utiq; de his aq̄s quæ ſunt ſub cælo dictū non accipiemus:qm̄ ſuꝑ has non ſpūs dn̄i:ſed cælum potius defertur. Reliquum ut de his dictū ſit quæ ſunt ſuꝑ cęlum. Vnde nobis maximū dogma de aīa reſerat. Intellectum.n.qui eſt in nobis illuſtrat maior atq; adeo diuinus intellectus ſiue ſit deus(ut qdam uolunt)ſiue ꝓxima hoī & cognata mens ut fere oēs Græci/ut Arabes ut Hebræorū plurimi uolūt. Quā ſubſtātiam & Iudæi philoſophi & Albunaſar Alpharabius in libro quē ſcribit de pricipiis exꝓſſis uerbis ſpm̄ dn̄i appellauit. Nec factū ſine cauſa ut priuſq̄ hoīem ex aīo & corpore uinculo lucis cōſtituiſſet huius rei meminerit:ideſt delationis ſpūs ſuꝑ aquas:ſed ob id factū ne forte crederemus non adeſſe ſpūm hunc noſtro ītellectui niſi cum eſſet corpori copulatus. Quod & Moſes Aegyptius & Abubacher Arabs:& qdam alii falſo crediderunt.

Aīa ſenſualis

Ratio

Intelligentia

Ioannes

Intellect⁹ diuinus in ꝑticipatu

Albūaſar

Alpharabius

Moſes Aegypti⁹

abubacħr

Caput tertium.

Reſtat ut exponamus qđ ſit quod ait aquas quæ ſunt ſub cælo/ideſt ſenſuales uires quæ ſub parte ſunt rōnali cōgregari ad locū unū. Manifeſtiſſimū aūt hoc non oīno rudibus philoſophiæ. Nā ſenſitiuæ/omnes uirtutes ad ſenſum quē ex re ipſa

De quib⁹ ſenſibus Ariſtote. in.iii.de anima diffuſe

Plato

uocamus cōmunē: hic aūt ſi ariſtotelē ſequimur eſt in corde: uti flumina ad mare confluūt. Nec abſurde dixerimus ab eo mari quoq; corporis ſenſus: quos uidemus auditū uiſum guſtū tactū olfatū quaſi quinq; maria mediterranea diffuſos intrare corporis cōtinentē: quæ aperta in tehetheto Platonis ſnīa fuit. & qm̄ ex perfectione ſenſitiuarum uiriū quā ex hac ad ſuū fontem collectione intelligimus corpori quod uocamus terrā & uita & ſalus & nutrimētū ꝓuenit: recte: poſt illā aquarum cōgregationem terram inducit ſtatim uiridem & floreſcentem. Præſtiti enim a natura ſenſus omnibus mortalibus ad uitā corpori ſalutemq; ꝓcurandam: ut ꝑ eos cognoſcant quæ ſibi noxia quæ ſalutaria tum cognita per appetentiā ſenſibus annexā illa reſpuāt: hæc deſiderēt: poſtremo per coniugē poteſtatē motricē fugiant mala utilia ꝓſequantur. Videt oculus cibum: olfaciūt nares: accedūt pedes: capiunt manus palatū: experiẗ. Quæ omnia ideo dicimus ut cognoſcamus apte coniunctā ſtabilimento aquarum.i.ſenſitiuarum uirium: terræ quę iamdiu nobis corpus ſignificat uberem fœlicitatem.

Caput quartum.

Neotheri corum philoſophantiū ſnīa.

Platonici Διανοίαν και Δόξαν dixerunt

At uero cū multis rōnalis natura & uiribus & potētiis diſtiguatẽ de nuda eius ſubſtātia ſupra eſt dictū. Nūc de ornatu atq; ut ita dixerim regia eius ſupellectile dicēdū. Hoc eſt ꝙ ſcribit poſita in firmamēto lunā ſolē & ſtellas. & qdē phi iuniores ſolē itellectū q actu eſt lunā eū q ē potētia forte iterpretatenẽ: Sed qm̄ nobis magna de hac re cū illis controuerſia nos iterim ſic exponamus ut q̄ pte ad aq̄s ſupiores ad dn̄i ſpūm aīus uergit ꝑpterea ꝙ totus lucet ſol nūcupeẽ: q̄ uero aq̄s inferiores.i.ſenſuales potētias reſpicit: unde infectiōis aliquā cōtrahit maculā lunæ hēat appellationē. Solē hoc mō acceptū Græci Platonici Διανοιαν lunam uero Δοξαν pro ſuæ doctrinæ dogmatis appellarunt. Qm̄ aūt dum a pr̄ia pegrinamur: & in hac uitæ pn̄tis nocte & tenebris uiuimus ea pte plurimū utimur quæ ad ſenſus deflectiẽ: un̄ & plura opinamur q̄ ſcimus: Cū uero dies futuræ uitæ illuxerit alienia ſenſibus ad diuina conuerſi ſupiori alia pte itelligemus: recte eſt dictū hūc noſtrū ſolē præeſſe diei: Lunā aūt præeſſe nocti. Itidē qa exuti nos moribūdam hāc ueſtē unico ſolis lumine id cōtuebimur. qđ in hac corporis miſerrima nocte plurimis uiribus atq; potētiis uidere potius conamur q̄ uideamus iccirco unico ſole dies luceſcit: nox contra plurimas ſtellas componendi.ſ. uim & diuidendi rōcinādi item definiendi & quæ ſunt reliquæ: lunæ quaſi minus potenti auxiliares corrogat & counit.

Caput quintum.

Chaldæi

Plato

Et theocritus & Plato meminerunt

Senſus interior phātaſia uocatur.

Hactenus de uiribus aī cognoſcētibus: Nūc ad ea ſe trāſfert quoꝝ opus appeteẽ iræ uidelicet & libidinis.i.cōcupiſcētiæ ſedes. has ꝑ beſtias deſignat & irrōnale genus uiuētiū: qa ſunt nobis cū beſtiis cōes: & qđ eſt iſœlicius ad brutalē ſępe nos uitā impellūt. hinc illud Chaldæoꝝ Vas tuū inhabitāt beſtiæ terræ. & apud Platonē in rep. diſcimus hr̄e nos domi diuerſa gn̄a brutorū: ut nō ſit creditu difficile paradoxō Pythagoricū (ſi recte itelligaẽ) iprobos hoīes migrare in bruta. Intus.n. atq; in nr̄is a deo uiſcerib⁹ bruta ſūt ut nō ꝑcul pegrinādū ſit ut migrem⁹ ad illa. hic fabulæ Circę: & Theocriti illud quos deę aſpexerit uirtus.ſ. & ſapīa Circeis poculis labefactari nō poſſe. Sed uideam⁹ q̄ hoꝝ brutoꝝ dr̄iā Moſaica lectio nobis inſinuet. Alia ab aq̄s q̄ ſūt ſub cęlo: alia a terra ꝑducunẽ. Aquę ut dixim⁹ ſignificāt ſenſualē ptē q̄ ē ſub cęlo: qa ſubeſt rōni: & illi ꝓxie famulaẽ. Terra eſt hoc ipm̄ corp⁹ terrenū & fragile quo circūdamur. Cōſideremus igiẽ an ex affectib⁹ qb⁹ moueūẽ alii ad corpus: alii ad ſenſū interiorē quē phātaſiā uocāt p̄hi: magis attineant. Ad

corpus

corpus ſpectare mihi uident̃ q uel ad cibum uel ad uenerem impellũt.Nã hi no
bis dati a deo tum ad tutelã corporis qd' nutrimus/tum ad liberoꝝ ꝓcreationem:
in qbus ſimus ſupſtites cũ in nobis ipſis occũbimus.hiſdem nos abutimur allecti
pluſq̃ decet uoluptatis illecebra:per gulã & p libidinẽ curã carnis/ut inqt Paulus Paulus
facientes in deſideriis.In cuius uerbis id annotandũ nõ eſſe dictũ ne carnis curam
feceritis.ſed ne feceritis in deſideriis:qa.ſ.utendũ illis ad neceſſitatẽ:nõ ẽt ad uolu
ptatem:multo minus nr̃a fœlicitas in eis cõſtituenda.hos ergo affectus p iumẽta
& feras intelligamus:q terræ potiuſq̃ aquaꝝ fœtus dicunt̃:qa p craſſioris huius
corpis mẽbra & explent̃ & excitant̃ & nobis ad eius ſalutẽ ꝓcurati a deo fuerũt:
q̃q̃ illis fiant exitio:q & crapulis marceſcunt & uenere diſſoluuntur.Ad aq̃s aũt.i.
ſenſum imaginatiõis affectiões illas referamus:quæ ſpiritales magis & nr̃ę potius
cogitationis q̃ carnis ſoboles dici pñt.Q uod genus ſunt quæ ad honores ad iram
ad ultionẽ & cognatas his reliquas affectiões nos uocãt.Neceſſaria hæc & utilia
modice utẽtibus.Iraſcẽdũ.n.ſed itra modũ.& ultio ſæpe opus iuſtitiæ:& ſua uni
cuiq; tuẽda dignitas:nec recuſandi honores:q honeſtis artibus cõparant̃.Q d' iõ
dico:ne cũ hæc bruta quæ ſenſuales appetentias indicãt deus creauerit creatiſq;
benedixerit:ſi ſint mala ex ſua natura credamus cũ manicheis a malo principio & Manichei
nõ a bono potius deo cõdita fuiſſe.Bona igit̃ illa oĩa & hoĩ neceſſaria:ſed nos ide
ad ambitionem furorẽ excãdeſcentiã ſupbiamq; excedentes:mala facimus noſtra
culpa:quæ ille optimus optima inſtituerat.

Caput ſextum.

Videte aũt q̃ his quæ diximus adamuſſim cõueniat ꝙ ſubiicit̃ factũ a deo hoĩem
ad ſuã imaginẽ ut præeſſet piſcibus auibus & beſtiis quæ tũ aquæ tũ terra ꝓduxe
rãt:& qdem de hoĩe iã ſupra diſputabamus:ſed nũc primũ i eo dei imaginẽ itelligi
mus:Vñ illi in bruta dictio & impiũ.Sic &.n.a natura inſtitutus hõ ut rõ ſenſibus
dñaret̃ frenareturq; illius lege oĩs tum iræ tũ libidinis furor & appetentia:ſed ob
lr̃ata imagine dei p maculã pc̃ti cœpimus miſeri & infœlices ſeruire beſtiis nr̃is:
& cũ rege chaldæo diuerſari inter illas humi ꝓcumbere cupidi terrenoꝝ obliti pa Rex chal
triæ obliti patris obliti regni:& date in nobis in priuilegium priſtinæ dignitatis. dæus
Scilicet homo cum in honore eſſet non itellexit:ſed comparatus eſt iumentis inſi
pientibus & ſimilis factus eſt illis.

Caput ſeptimum.

Verũ ſicut oẽs in prĩo Adã q obediuit Sathanæ magis q̃ deo:Cuius filii ſm carnẽ
deformati ab hoĩe degeneramus ad brutũ:ita in Adã nouiſſimo Ieſu chriſto q uo Ieſus xp̃s
luntatẽ pr̃is impleuit & ſuo ſanguĩe debellauit neqtias ſpũtales:Cuius filii oẽm Adam no
ſm ſpũm reformati p grãm regeneramur ab hoĩe in adoptionẽ filiorum dei:ſi mõ uiſſimus
uti in illo ita in nobis princeps tenebrarum & mundi huius nihil inuenerit.

EXPOSITIO QVINTA DE OMNIBVS MVNDIS DIVISIM ORDINE CONSEQVENTI.

PROHEMIVM LIBRI QVINTI.

QVemadmodum Moſes uti oſtendimus ſingulis in parti
bus ſui contextus de omnibus ſimul mundis intellectua
li.cæleſti:elementari:humanoq; diſſeruit:imitatus natu
ram:imo naturæ artificẽ deũ:q in ſingulis mũdis oẽs cõ
plexus ẽ:ita ad eiuſdẽ naturæ exẽplũ quæ ꝓprias ſedes ꝓ
ptia iura & peculiares unicuiq; leges diſtribuit:ꝓpheta
ẽt nr̃ mirabili & ꝑfecto diuinę artis magiſterio ſcripturã

ſuam ita diſpoſuit:ut q̄q̄ ubiqꝫ de oı̄bus eadē facie eodēqꝫ uerboꝝ uelamine diſpu
taret:peculiariter tn̄ ſingulis mūdis ſingulas ſui opis ptes cōſequēti ordine adiudi
caret. Quod oñſuri incipiemus primā particulā de primo mundo.i.angelico īter
pretari:tum deinceps reliquas de reliqs aureā illā homericam catenā & Platoni
cos annullos a uiua opificis uirtute quaſi a uero lapide indomiti Herculis appen
ſos in Moſeos uerbis ſagaciter ſpeculantes.

Homerica catena
Platonici annulli

Capur primum.

Dicturi aūt de natura angelica: quæ purus ē intellectus: id primū aio cōcipiam⁹
mētes eſſe quaſi oculos quoſdā. Quod.n. eſt oculus in rebus corporeis:idipſum ē
mēs in genere ſpiritali. Oculus & ſi mixtura ſuæ ſubſtātiæ intimæ aliqd lucis poſ
ſideat:ut uiſionis tn̄ munere fungat̄ externa indiget luce.I qua reꝝ colores:& dif
ferentias ſpeculat̄. Nec eſt ꝑꝑea ꝙ ſua natura nō ſit uiſus.& ſi non uideat niſi bene
ficio lucis. Nā & aures:ne dicā in aı̄ata:& reliquę oēs corpis partes colluſtrant̄ lu
ce:nec tn̄ uidēt. Id igit̄ uidendi naturā ſortitū eſt & per eſſentiæ ſuæ rōnē eſt uiſus:
qđ recepta luce uidere poteſt. Cōſideremus hæc eadē in ītellectibus:Intellectus
oculi ſūt intelligibilis ueritas lumen eſt:& intellectus ipſe intelligibilis cū ſit inti
mæ aliqd lucis hēt:Qua ſe ipſum pōt uidere:ſed nō pōt & reliq̄. Verū indiget for
mis ideiſqꝫ reꝝ qbus uti radiis qbuſdā inuiſibilis lucis ītelligibilis ueritas indubie
cernit̄. Nec ꝑꝑea dicendū eſt ut ꝑ exēplū oculi declarauimus nō eſſe illos natura
intelligētes:atqꝫ ex accidēti pari cū nr̄is aı̄ cōditione intellectualē ꝓprietatē ſorti
tos.hic illorū manat ſn̄ia q intellectus appellationē deo indignā exiſtimāt. Quia
ſi intellectū quaſi oculū capimus q nō ex ſe:ſed lucis participatiōe uidet:cū deus
ſit lux(lux.n.eſt ueritas) & uiſio actio ſit q̄ oculus lucē attingit nō eget deus hac
opatione qui eſt ipſa lux:tanto a reꝝ oı̄um ignoratione q̄ angeli remotior quanto
abeſt magis a tenebris lucis natura q̄ oculi. Sed redeamus ad angelos. Oculus.i.
ſubſtātia intellectualis nō oı̄no eſt ſimplex:alioqn aduētātis lucis cōpoſitionē nō
pateret̄. hinc cōe proloquiū conſtare angelos ex actu & potentia:q̄q̄ anxia eſt di
ſputatio quid ille actus quid illa potētia:& quæ rō cōpoſitiōis:quid itē Auerrois
Arabs uoluerit: cū utrunqꝫ intellectum & eū qui actu & eū q potētia eſt in oibus
citra deū intellectibus eſſe dixerit:ſed ſufficit nobis quantū attinet ad hūc locum
cōis ſententia utcūqꝫ accipiat̄. Hæc quæ diximus omnia aperit nobis Moſes ī pri
mo die. Partitur.n.ſubſtantiā angeli in cælum & terram naturā.ſ.actus & naturā
potētiæ. Eadem aūt res uti diuerſas proprietates:Ita & diuerſa habet cognomia.
Quare hic idem actus dum uti uirtus uiſum oculo largiens:utqꝫ potentiæ conſu
mario accipit̄ dicitur cælum ꝙ ea ſit habitudine ad potentiam: qua eſt cælum ad
terrā. Rurſus qua lucis indigus eſt nec obire per ſe proprium munus intelligētiæ
poteſt per aquas figuratur:Corpus luminis quidē capax ſua tamē natura minime
lucens. Eſt & alia ratio ſimilitudinis ꝙ iſte actus potētiæ: quam terram uocat:uti
aqua terræ proxime adeſt: Sed iam uerbis ꝓphetæ congrediamur. Creauit deus
cælum & terrā:naturam actus & naturam potentiæ:ex quibus angelum conflat.
& terra quidem ideſt potētia inanis eſt & uacua: inanis actu & uacua luce:quam
non niſi aquis intercedentibus excipit: & quoniā circa idē fiunt cōtraria ad idēqꝫ
pertinet hoſpitari lucem & tenebras:adiunxit & tenebræ erant ſuper faciē abyſſi.
Neqꝫ dixit ſuper terrā Abyſſus enim nihil eſt aliud(niſi uocabulo abutamur)q̄
aquarum profunditas. Super has aquas ferebat̄ ſpiritus dn̄i:ſpiritus utiqꝫ qui ab
apoſtolo Iacobo pater luminum dicit̄:a quo mox ſuper eas ideſt ſuper angelicas
mentes

Mens & oculus idē ſecūdū rationē ſunt ſed realiter differunt

Angeli conſtant actu & potentia

Auerrois arabs

Abyſſus quid ſit

Iacobus apoſtolus

mentes lux intelligibilium formarum exoritur. Q uod intellexerunt forte & ſara
ceni dicentes eductos angelos a deo de tenebris ad lucē adimpletoſq; æterna læti
tia. Intelligentiam.n.uoluptas cõſequitur:qua nulla maior qua nulla uerior nul
la eſt permanentior.

Saraceni

Caput ſecundum.

Huic mũdo proximus eſt cæleſtis. Cuius illa pria ꝓprietas q̃ iterſtitiũ ē utriuſq;
mundi intelligibilis.ſ. de quo nũc diximus: & ſenſibilis huius quē nos incolimus.
Nec poſſumus mediæ alicuius naturę eēntiā euidētius indicare q̃ ſi exprimamus
qbus cõcludaᵗ extremis:qñquidē de extremis natura media tēperaᵗ.Maximā igi
tur de cæli cõditione nobis ſcientiā aperit.cũ inter aquas & aquas.i.angelicas &
corruptibiles ſubſtãtias mediũ cælũ nõ tam ſitus q̃ eſſentiæ rõne poſitũ dicit.Per
aquas aũt iam diximus intelligi formas: quæ potentię quaſi terrę ꝓximæ adſunt:
eēntiāq; perficiũt. Q uēadmodũ autē alia angeloꝝ alia elementoꝝ terra:quia di
uerſa in utriſq; potentia: Ita alia atq; alia aquarum utrobiq; ratio ideſt formarum
eſt: Inter has uere medium cælum inde diuinam uitam hinc corporationē:inde in
corruptibilē:hinc uiſibilē ſubſtantiā:inde eſſentiæ firmitatē:hinc loci mutationē:
inde q̄cq̄d idem eſt ſimplex & uniforme:hinc quicq̄d uariũ mixtũ & diſſimile ha
bet:ſic opificis prouidentia diſponente ſortitum eſt.

Nota

Nã ſuperius quomodo aqua ſit cã formalis patet.

Caput tertium.

Poſt hæc de elementoꝝ integritate & poſitura & ordine nos breuiter admonet p
collectionem aquaꝝ ad locum unũ & præſcriptas mari leges ne terrã obruat. Ni
hil eſt.n.quod magis indicet eſſe in elemētis ꝑter corporeæ brutæq; naturæ incli
nationem inditas leges ab intelligente cã:a qua & reguntur & ſuis inſedibus deti
nenᵗ:q̃ hæc aquarũ repagula:qbus cohercitus oceanus:cuius ad totũ ſe terrę am
bitũ impetus ferret:quēadmodũ ignis totus toti aeri icubat quaſi tñ uirga admo
nitus pædagogi pedē refert: nec ſe ulteri⁹ ꝓfert q̃ noſtra ſalus & uita oium animã
tium poſtulat.hoc neq; ad materiæ neceſſitatē quæ ad globi figurã oia potius ele
menta pariter inclinat:nec ad fortuitũ atomoꝝ concurſum:qualē ſomniat epicu
rus:nec ad aim ſeminariam naturę mutā:ut ait Straton:ignare totius finis referri
poteſt:ſed ad ſolã finalē cãm:ad quam dirigere ſolius eſt mentis & prouidentiæ in
tellectualis.Propterea factũ ut & hic Moſes tractaturus de ordine elemētorũ hu
ius tantũ rei meminerit:& a prophetis totiens huc quaſi potiſſimũ argumentũ di
uinæ potētiæ & ſapiæ afferaᵗ in mediũ. Hinc in prouerbiis cũ certa lege & gyro
uallabat abyſſos.hinc illud qui circũdedit mari terminũ ſuũ: & apud Hieremiã.
Me ergo nõ timebitis ait dñs:qui poſui harenã terminũ mari. Et illũ terminũ po
ſuiſti quē nõ trãſgredienᵗ:nec operient aquæ.Q uoniã aũt tota elemētoꝝ conſti
tutio ordinatur admixta ea præſertim quæ ſunt uiua:iccirco poſt terræ aquarũq;
ordinem & firmamentum ſubiecit ſtatim præceptum terræ ut germinaret plan
tas.cuius alioquin operis tractatus ad quintum potius diem ſpectabat.

Senis oceani furoris repreſſio

Epicurus mundum atõis corporibus indiuiſibilib⁹ cõſtare credidit.

Straton

Prouerbium

Hieremias

Caput quartum.

Poſtq̃ egit de ſphæra cæleſti & elemētari:ꝓpteaq; de tota integritate corporeę uni
uerſitatis.reſtabat dicēdũ de icolis & ciuibus(ut ita dixerim)ciuitatis huius mũ
danæ cũ cæleſtibus:de qbus agendũ primo quaſi de ſenatu præfectiſq; urbis:tum
etiã terreſtribus quaſi de plæbe & populo.Cæleſtiũ igiᵗ primo meminit:quæ po
ſuit deus in firmamēto ut eſſent in ſigna & tpa ut lucerent in cælo: & terrã illumi
narent.ſolē dico lunam & ſtellas. Altiſſimæ hic pertractandę eſſent qõnes:& quæ
ſibi ſingulæ iuſtũ uolumen expoſcerēt: quo pacto hæc ſint ſydera in firmamēto?

Comparatio

an uti ptes eius nobiliores: quod ſentiũt pipathetici: au ut aĩalia iu ſuis ſphæris: in
aqua piſces iumẽta in terra: qđ Euſebius Medus & Dyodorus uolũt. Cõgreſſum (Euſebius medus)
hic itẽ locus cũ genethliacis ſibi expoſceret diuinãdi p aſtra & prænoſcendi futu
ros euẽtus ſciam hinc cõfirmantibus ꝙ Moſes ſydera in ſigna poſita a deo dixerit: (Diodoruſ)
ſciam non mõ a nr̃is/ut a Baſilio: q recte eã occupatiſſimã uanitatẽ uocauit: & ab (Baſilius)
Apollinario/& a Cyrillo/& Dyodoro acriter taxatã: ſed quã & boni pipathetici (Apollinarius)
reſpuũt: & Ariſto. contẽpſit: & ꝙ eſt maius/& a Pythagora/& a Platone/& ab oĩ-
bus ſtoicis repudiatã fuiſſe auctor eſt Theodoritus. Q uæ rẽdũ hic etiã de natura (Cyrillus)
ſyderꝫ: de motu: de principatu: de lunæ maculis deq; oĩ ſyderali ſciã aliq̃bus forte (Ariſtote.)
uideret. Verũ ad hæc ſi deſcendamus q̄q̄ ſint pulchra & digna cognitu: audiemus (Theodoritus)
fortaſſis horatianũ illud: Sed nũc nõ erat his locus. Q uare ad opus hæc deſtiatũ
differimus: quo Ariſto. Platoni cõciliantes uniuerſam pħiam ꝓ uiribus tractãdã
examinandamq; ſuſcepimus.

Caput quintum.

Veniamus igit̃ ad Moſem: q poſt̄q de cœleſtibus dixit: terreſtriũ aĩaliũ meminit
ordine cõgruenti: quæ uel aquas uel terrã uel aerẽ inhabitant: ſi tñ ĩhabitare aerẽ (Q uæ nõ ſit tractaturus)
uolucres dici poſſũt. Nemo hic expectet aut exigat a nobis diſputationẽ quo pa-
cto corpa aĩaliũ ex elemẽtis/aut qđ ſint inditæ a deo naturis rerũ ſeminariç rõnes:
ſit ne itẽ uita brutorũ de ſinu educta materiæ: an a diuino potius pricipio oĩs uita
ꝓueniat: ut cõſtantiſſime aſſerit Plotinus: quẽ mox latine legendũ dabit in publi (Plotinus)
cã utilitatẽ Marſilius Ficinus nr̃ lõgioribus ẽt argumẽtis illuminatũ. Cui ſñiæ ſuf
fragari fortaſſe uidebit̃ hoc loco ꝓpheta: cũ poſt̄q dixit: ꝓducãt aquæ reptilæ aĩç
uiuẽtis: adiecit poſtea creauit deus oẽm aĩam uiuentẽ: ubi nõ id duntaxat q̃ſpiam
obſeruaret: q; & aquæ ꝓducãt deo iubente: & deinde ẽt deus producat. Verum &
illud quod ubi de dei opere agitur ſcriptũ eſt creauit deus aĩam uiuentẽ: ubi autẽ
de aquis nõ aĩam: ſed reptile aĩæ uiuẽtis: quaſi aquis uehiculũ potius animi .i. cor
poris mixtio accepta referatur: deo aũt .i. diuino principio aĩæ ſubſtantia: quç ui-
tæ datrix motus & ſenſus tẽperato iã corpori extrĩſecꝰ illuceſcat. Sed de his alias.
Inter aĩalia terræ tria memorat Moſes iumẽta reptilia & beſtias: in q̃bus tres dif- (tres gñales dñæ brutorum)
ferentias brutorum irrationalium: quibus nec plures ſunt: in cõmune nobis inſi-
nuat. Sunt enim beſtiæ quæ perfecta ſunt phantaſia mediũ inter irrõnalia locum
ſortitæ erudiri autem ab homine/aut manſueſcere neſciunt. Sunt reptilia quæ im
perfectam habent phantaſiam media quaſi inter bruta & plantas. Sunt iumenta.
Q uæ & ſi carent ratione diſciplinæ tamen humanæ quoquo modo capaces cum
ſint: rationis aliquid participare uidentur mediam quaſi ſortita conditionem in-
ter bruta & homines.

Caput ſextum.

Hactenus de tribus mundis ſupcæleſti cęleſti & ſublunari. Nunc agendũ de hoĩe
de quo eſt ſcriptũ. Faciamus hoĩem ad imaginẽ nr̃am: q non tam quartus eſt mun
dus quaſi noua aliqua creatura q̄ trium quos diximus cõplexus & colligatio. Eſt
autẽ plerũq; conſuetudo a regibus uſurpata & pricipibus terræ: ut ſi forte magni (Siĩitudo regibus uſitata)
ficam & nobilem ciuitatem cõdiderint Iam urbe abſoluta imaginem ſuam in me
dio illius uiſendam oĩbus ſpectandamq; conſtituant. Haud aliter Principẽ oĩum
deum feciſſe uidemus: qui tota mundi machina cõſtructa poſtremũ oĩum hoĩem
in medio illius ſtatuit ad imaginẽ ſuã & ſimilitudinẽ formatũ. Sed ardua eſt quç-
ſtio cur hoc priuilegiũ ſit hoĩs imaginẽ hr̃e dei. Nã ſi Melitonis exploſa inſania: q (Melitonis error)
humana effigie deũ figurauit: ad rõnis mentiſq; naturã recurramus: quæ uti deus
intelligens

intelligens eſt inuiſibilis itẽ & incorporea ide utiq; cõprobabimus eſſe hoĩem ſi-
milẽ deo præſertim qua parte in aĩo trinitatis imago repræſentat̃. Ve℞ agnoſce-
mus hæc eadẽ q̃to in angelis ſunt q̃ in nobis & potiora/& cõtrariæ minus naturæ
admixta tanto cũ diuina natura plus ſimilitudinis & cognatiõis hñtia. Nos autẽ
peculiare aliq̃d in hoĩe quærimus: Vnde & dignitas ei ꝓpria & imago diuinæ ſub
ſtantiæ cũ nulla ſibi creatura cõis cõperiat̃. Id q̃d eſſe aliud põt: q̃ ꝙ hoĩs ſubſtan
ſtantia (ut Græci ẽt aliq̃ interpretes innuunt) oĩum in ſe natura℞ ſubſtãtias & to
tius uniuerſitatis plenitudinẽ re ipſa complectit̃: Dico aũt re ipſa q̃a & angeli/&
quæcũq; creatura intelligens in ſe quodãmodo cõtinet oĩa: dum plena formis/&
rõnibus oĩum re℞ oĩa cognoſcit. At uero quẽadmodũ deus non ſolũ ob id q̃d oĩa
intelligit: ſed q̃a in ſe ipſo ueræ re℞ ſubſtãtiæ pfectionem totã unit & colligit: Ita
& homo (q̃q̃ aliter ut oñdemus alioq̃n nõ dei imago: ſed deus eſſet) ad integrita-
tem ſuæ ſubſtãtiæ oẽs totius mundi naturas corrogat & counit. Q̃d de nulla alia
creatura ſiue angelica ſiue cæleſti ſiue ſenſibili dicere poſſumus. Eſt aũt hęc diuer
ſitas inter deũ & hoĩem: ꝙ deus in ſe oĩa continet: uti oĩum principiũ: homo aũt in
ſe oĩa continet uti oĩum mediũ: quo fit ut in deo ſint oĩa meliore nota: q̃ in ſe ipſis:
in hoĩe inferiora nobiliori ſint cõditione: ſupiora aũt degenerent. Sunt ignis aqua
aer & terra p ueriſſimam ꝓprietatẽ naturæ ſuæ ĩcraſſo hoc & terreno hoĩs corpo
re: q̃d nos uidemus. Eſt præter hęc ſpiritale aliud corpus diuinius (ut inq̃t Ariſto
teles) q̃ elemẽta: q̃d cælo ꝓportione rñdet. Eſt præterea in hoĩe uita planta℞ oĩ-
bus his apud eũ q̃bus: & apud illas muneribus fungẽs nutriẽdi augẽdi & gñandi.
Eſt ſenſus bruto℞ tam intimus q̃ externus. Eſt cæleſti animus rõne pollẽs. Eſt an-
gelicæ mẽtis participatio. Eſt ha℞ oĩum ſimul in unũ cõfluentiũ natura℞ uere di
uina poſſeſſio: ut libeat exclamare illud Mercurii: Magnũ o Aſclepi miraculũ eſt
homo. hoc præcipue noĩe gloriari humana cõditio põt: quo etiã factum: ut ſerui
re illi nulla creata ſubſtãtia dedignet̃. Huic terra: & elemẽta: huic bruta ſunt præ-
ſto & famulantur: huic militat cælum: huic ſalutẽ bonumq; ꝓcurant angelicæ mẽ
tes: ſi quidem ue℞ eſt: quod ſcribit Paulus: eſſe oẽs adminiſtratorios ſpiritus in mi
niſterium miſſos propter eos qui hęreditati ſalutis ſunt deſtinati: Nec mi℞ alicui
uideri debet amari illum ab omnibus: in quo omnia ſuum aliquid immo ſe tota &
ſua omnia agnoſcunt.

Qua ĩ pte homo dicit̃ ſimilis deo.

Græci interpretes.

Diuerſitas ĩter deũ & hominẽ.

Ariſtote.

Hermes Trimegiſt⁹ nõ mercurius ibi ĩ Aſclepiũ inducitur.

Paulus

Caput ſeptimum.

Homini mancipant̃ terreſtria: homini fauẽt cęleſtia: q̃a & cæleſtiũ & terreſtrium
uinculũ & nodus eſt: nec poſſunt utraq; hæc non hẽre cum eo pacem: ſi modo ipſe
ſecũ pacẽ habuerit: q illo℞ in ſe ipſo pacem & fœdera ſancit. At caueamus quæſo:
ne in tanta dignitate conſtituti nõ intelligamus: Ve℞ illud ante oculos ſemp ani-
mi habeamus uti & certam exploratã & indubiã ueritatem: ſicuti fauẽt oĩa nobis
eam legẽ ſeruantibus quę nobis eſt data: ita ſi p pcm̃ p legis præuaricationẽ de or
bita defecerimus: oĩa aduerſa infeſta/inimicaq; habituros. Rõnabile. n. ut quẽad-
modũ non modo nobis: ſed uniuerſo: q̃d in nobis cõplectimur: ſed auctori ipſius
mundi omnipotenti deo iniuriã facimus: expiamur etiã oĩa: quæ in mundo ſunt:
& deum in primis potẽtiſſimos uindices & acceptæ iniuriæ grauiſſimos ultores.
Hinc extimemus: quæ pœnæ quæ ſupplicia maneãt trãſgreſſores diuĩæ legis. Hi
ſunt: qui (ut dixit oraculum) Δαιμονὲς οἱ φοιτῶσι πέρι Χθονα και πέρι πον
Τον ακαματοι Δαμνανται υπαι μαστιγι θεοιο: ideſt qui pergunt circa
terram & circa pontum & infeſſi domantur ſub uerbere dei. hos cælum: hos ter-

Hõ terreſtriũ & cæleſtiũ uinculũ & nodus eſt: ut ſupra cõplexus ac colligatio

Oraculũ

Hinc & apud poetas cũ naturæ limina protenduntur.

ta:hos tota mũdanæ Reip.inconcuſſa iuſtitia fulminat & pſequit̃.Rei ſunt enim uiolatæ uniuerſitatis:& læſę maieſtatis diuinæ:Cuius imaginem fœdiſſima iniqtatis macula deturparũt.Hinc factum fortaſſe:ut apud ꝓpheras cum quid a deo aut præceptum/aut uetitũ ꝓmulgat̃ citent̃ cælum & terra teſtes.ſ.qa & præcepti tranſgreſſio illa etiam uiolet:& de cõmuni accepta contumelia ipſa quoq; de improbis dum deo miniſtrant pœnas ſunt acceptura.& oĩno oẽm ĩſaniã ſupat adduci ut credamus cuipiam in ciuitate aliqua poſito decorato ſummis honoribus licere in principẽ:in uniuerſam rẽp.de ſe optime meritã impune delinquere : ac nõ potius dari illũ torquẽdũ ſtatim & cruciãdũ lictoribus & carnifici:aut totius populi cõſenſu lapidibus obruendũ.Sunt aũt carnifices:Sũt lictores in hac dei rep.

Improbi dæmones Paulus Orpheus

improbi dæmones uiliſſimo miniſterio addicti in pœnã antiq ſceleris . hinc illud Pauli Tradidi illũ Sathanæ in interitũ carnis.hinc dæmonis ultoris ẽt apud Orpheũ cognominatio:ſi forte nr̃is minus credamus.Q uẽadmodum aũt ſcelera hominum oĩs creatura odit & execrat̃:ita recta illius uita & inſtitutio oĩbus grata ẽ: oĩbus placet.Neq;.n.(ut ita dixerim)nõ admitti in participatũ & boni eius & mali oĩa poſſunt:quę tam arcto nexu illi implicita & coniũcta ſunt.hinc illud euãgelicum:Si penituit peccator exultare lætitia oẽs angelos:hinc myſterii illius apertą ratio:qđ abſconditũ fuit a ſeculis:ut corrupta in primo Adam/& deturbata de ſuo ſtatu natura nr̃a per Chriſti crucẽ inſtauraret̃ .Scilicet noſtra cã filius dei & homo fit & cruci affigit̃.Nam & cõgruũ fuit ut ꝗ eſt imago dei inuiſibilis primogenitus oĩs creaturæ in quo condita ſunt uniuerſa:illi copularet̃ unione ineffabili:ꝗ ad imaginem factus eſt dei:ꝗ uinculũ eſt oĩs creaturæ:in quo concluſa ſũt uniuerſa.Nec erat ſi cũ hoĩe tota natura periclitabat̃ eius iactura aut negligẽda/aut reparanda per alium q̃ p quem tota fuerat inſtituta natura.

EXPOSITIO SEXTA DE MVNDORVM INTER SE ET RERVM OMNIVM COGNATIONE.

PROHEMIVM LIBRI SEXTI.

In creaturis(ꝙ mirũ eſt)trinitatis ueſtigium.

DEus unitas ẽ ita ternario diſticta:ut ab unitatis ſimplicitate nõ diſcedat.Eſt trinitatis diuinę ĩ creatura multiplex ueſtigiũ.Nos hoc unũ dũtaxat hic attulerimus adhuc ꝗ ſciã a nẽine allatũ:ꝙ q̃ in creaturis unitatẽ uidẽus:diſptitã triplici rõne dephẽdim°.ẽ.n.pimũ ea ĩ reb°unitas:q̃ unũqđq; ſibi ẽ unũ ſibiq; cõſtat atq; cohęret.Eſt ea ſ'o:p q̃ altera alteri cratura unit̃:& p quã demũ oẽs mũdi ptes un°ſũt mũdus.Tertia atq; oĩum pricipaliſſima eſt:q̃ totũ uniuerſum cũ ſuo opifice q̃ſi exercitus cũ ſuo duce ẽ unũ.Adeſt trifaria hæc unio unicuiq; rei p ſuã unã ſimplicẽ unitatẽ

Pater Filius Spiritus Radix totius ordinatæ caritatis

deriuatã ab illo uno qđ & primũ unũ & trinũ ſimul atq; unũ eſt:a pr̃e inq̃ filio & ſpiritu ſcõ.Nã & pr̃is ptãs oĩa ꝓducẽs ſuã oĩbus largit̃ unitatẽ:& ſapiẽtia filii rite oĩa diſponens oĩa inuicẽ unit & copulat:& ſpũs amor ad deũ oĩa conuertens totũ opus opificis nexu charitatis adiũgit.Q uẽadmodũ aũt ut magis intimus:Ita magis unus eſt nobis deus q̃ ipſi nobis:rurſus unaquæq; res arctius ſibi q̃ aliis mũdi partibus iũgit̃:ita uniuerſæ charitatis ordinẽ edocti ſi legem diuinã naturæ tabulis ĩſcriptam ſeq uoluerimus primo deũ ipſum ſupra nos/ſupraq; oĩa:ſecũdo loco nos ipſos:Tertio ꝓximũ diligemus.Propheta aũt noſter de ea unitate:qua unũquodq;

quodq; ſibi eſt unũ:tunc ſatis dixit:cũ rerum omnium ſigillatim naturã examina
uit.De illa aũt:qua deo unimur: tractatu ꝓximo agetᷣ: Vbi de fœlicitatis ſumma
diſputabimus. Reliqua ea eſt:qua diuerſæ partes mutuo fœdere inuicem copu-
lantur:de qua in præſentia a nobis agendum eſt.

Caput primum.

Poſtquã igitᷣ diſtinctas reꝝ naturas uidimus:& ſeparatis (ut ita dixerim ſtationi-
bus diſpoſitas:ne crederemus iccirco tãtum ex his omnibus unũ fieri uniuerſum
quia ſingula a ſingulis (ut ſupra oſtendimus) pro ſuæ naturæ cõditione contineã
tur indicare in ſuo etiam contextu propheta uoluit:qui & quot modi eſſent:qbus
naturæ rerũ inter ſe inuicẽ copularentur non ſolũ ad curioſam hãc intelligẽtiam
nos uocãs:ſed ꝑ hoc inſtruẽs & demonſtrãs qua nos uia & ratione his:quæ nobis
ſunt meliora: copulari poſſumus. Cogitanti autẽ mihi priuſq̃ accederẽ ad uerbo
rum enarratiõem quot modi aut eſſent aut cogitari poſſent: quibus res aliquæ in
uicem uel affinitatem uel copulã nãciſcerentur: & diſcurrenti ꝑ omnia dogmata
philoſophorũ:qbus a puero inſudaui:haud ultra q̃ qndecim genera occurrerũt.
Quæ deinde accidẽs ad Moſem ita dilucide ita apposite ſubindicata ab eo uidi:
ut nuſquam melius erudiri de illis quemq̃ poſſe crediderim.

diuerſa rerũ natura inuicẽ coarctatur

Caput ſecundum.

Statim igitur in prima die neſcio breuius an dilucidius quinq; modos complecti
tur:qbus coniungi aliquid alicui poteſt.Quod.n.alteri cõiũctum eſt:aut eius eſ-
ſentia eſt aut eſt eſſentię proprietas:aut ineſt ei uti forma ſubiecto:aut eũ attingit
uel ſicut tranſmutans id qđ tranſmutatur:uel ſicut ars ſubiectã ſibi materiã. Simi
liter quinq; a Moſe legimus inuicẽ q̃ſi comparata & cõnexa cælum & terram: ter
ram & inanitatem:abyſſum & tenebras:ſpiritum dei & aq̃s:lucem & corpora.Pri
mum igitur cõiunctionis modũ deſignat nobis terra inanis & uacua quoniam ter
ra.i.materia ſua natura inanis eſt:niſi aliunde formis adimpleatur. Secundum in-
dicãt tenebre ſup faciẽ abyſſi.Nã abyſſus ſua quidem natura nec lucidus nec tene
broſus:ſed illius tamen naturã tenebræ conſequuntur niſi accedẽs lumen illas fu
gauerit: quẽadmodũ & materiæ informitatẽ inanitatemq; priuatiõis tenebræ cõ
ſequuntᷣ:donec adueniens eas ſpẽs expulerit. Tertiũ oſtendit lux oborta corpori
bus.Eſt enim in eis lux uti forma in ſubiecto.Quartũ cælũ & terra:qm̃ non inhę
ret terræ cælũ uti forma uel accidens ineſt rei quã ꝑficit:ſed coniungitᷣ ei uti effi-
ciens patienti & trãſmutãs eã corpori qđ trãſmutatur.Poſtremi exemplũ eſt ſpi-
ritus dñi:qui fertᷣ ſup aquas.Artifex enim dñi ſapientia & ſpiritalis natura omni-
no abiuncta a cõmertio corporis haud aliter iungi corporibus intelligitur:quam
ars:quæ in mente eſt architecti:cemento lignis & lapidibus iungatur. Rurſus au
tem & hanc cõſidera conſequẽtiæ rationem:eſſe terram ex ſe inanem domeſticas
habere tenebras:tum ꝓxime luci iungi per lucẽ cælo:per cælũ ſubſtãtiæ ſpirita-
li.Sed uideamus qualiter hæc ſe habeãt in nobis.Terra terrenũ eſt corpus inane
uita uacuum ſenſu:ſupq; ipſum ſũt tenebræ mors torpor inefficacia immobilitas
inſenſatio:lux uita eſt quæ illud uegetat excitat agit mouet & ſenſu præditum red
dit:cælum eſt animus fons illius lucis & ſpiritus dei eſt intellectus lumen diuini
uultus.& de his hoc loco plura etiam quam opus ſit.

Quot modis aliqd alteri copulari dicatur

Quinq; Moſeos connexiones.

Cælum ut terræ adnectitur.

Caput tertium.

Examinemus qd ſibi Moſes inſequentibus uelit: & uidebimus decẽ alios modos
ab eo inſinuari:in quibus mutuã inter aliqua fœderationem intelligamus.Præter
enim eos quos diximus ſunt rurſus & hi: quos nũerabimus: qm̃ aut pars aliquid
eſt alterius aut effectus: itẽ ſi eſt pars aut pars indiuidua eſt a ſuo toto quo pacto

& ſol & luna & ſtellæ in firmamento ſunt aut ſeparabilis quẽadmo dum aquæ partes ab integritate ſui elemẽti: ad quod cõfluxerunt. Si eſt effect us aut a ſeminaria ratione intrinſeca pululat ſicuti plantæ e terra pululant: ipſi tñ ſuæ parẽti affixæ: & naturalibus uniculis ligamẽtiſq; connexæ: aut ex ſuis principiis cõſtat & cõflatur: ut mixtum ex elementis: Quo pacto ex aquis & terra animalium corpora fiunt: aut cauſam habet extrinſecam: quæ trifariã diuidi poteſt in efficientem exemplar & finem. Quorum trium exempla habemus a Moſe: dum & hominem deus creat & efficit: & creat ad ſuam imaginem tãquam ad exemplar: & beſtiæ homini ſubſunt: fiuntq; propter hominem ut propter finem.

Caput quartum.

Diximus de parte & effectu: eademq; ratione de toto & cauſa. Reſpondent.n. hæ inuicem rationes. Sed neq; impleuimus omnia genera cognatiõis. Nã & de cauſa

Cã primaria magis influit q̃ ſecunda.

ea eſt reliqua ſpecies affinitatis: qua cauſa ſecundaria primariæ obedit & adiũgitur: ſicut cum deus producit aquæ producũt: & hæ quidem primo: quia proxima ſunt cauſa: ſed nõ aliter quã deo præcipiẽte quia cauſa primaria magis influit quã ſecunda. Similiter eſt finis ſecundarius principali appẽdẽs & ãnexus: quod ſapiẽter ſignificat dicẽs poſita ſydera ut lucerẽt in cælo: & illuminarent terrã. Neq;.n. bonũ inferiorũ primarius finis eſt cæleſtium. Sed id primũ intẽdũt: ut ſibi luceãt:

Homerus

Tum poſtremo ut nos illuminẽt. Quapropter & apud Homerũ cum aurorã tũ ſolem immortalibus primum tũ & mortalibus exoriri ac lucem ferre legimus. Eſt item præter hæc omnia & homo homini & leo leoni cognatus. & tamen leo neq; pars neq; effectus leonis eſt: ſi ab illo genitus non ſit: hoc propheta ſignificat: cũ ſimul piſces: ſimul aues: ſimul beſtias terrę colligit & adunat. Eſt ultima ratio affini-

Hominis conueniẽtia

tatis: quæ eſt mediæ naturæ ad extrema. Nã cõuenit homo homini animal animali: quia eandem participãt eſſentiæ rationem uel ſpecialem uel generalem. At medium non eadem eſt eſſentia qua & extrema: ſed temperatum quoquo modo ex illis: ita ab utroq; diſſentit: ut cum utroq; communicet. Quod indicatum nobis a Moſe: cum ponit firmamentum aquarum mediũ diuidens ſuper cæleſtes aquas ab aquis: quæ ſunt ſub cælo: ubi quæ ſit medii natura ſufficienter aperit: quemadmodũ nos in proœmio primi libri & ſecundo capite quinti abũde declarauimus.

Caput quintum.

Iacobus Iãblicus

Vñ ueteſti quoq; oratores: ut. M. Cato gracchi & alii: a deorũ p̃cibus dicẽdi exordiũ ſumpſere quẽ morẽ poetę etiã inſectantur.

Admonemur autem & hinc quid facto opus ſit nobis: ut naturis melioribus uniamur: in quo uis tota & ſumma poſita eſt noſtrę fœlicitatis. Nam & docet nos prima dies tũc primum aquis depulſa nocte obortã lucẽ cum ſpiritus domini eis incubuit. Vnde illud Iacobi ſignificat᷑. Omne optimum donũ deſuper eſſe a patre luminum. Quod ne noſtros cõmemorẽ. Ita confirmat Iamblicus: ut nihil quaſi uel mediocre promittere ſibi poſſe de ſe humanã naturam uelit: niſi maiori.i. diuino numine ſit adiuta. Quod ſi eſt uerum & non modo a noſtris: ſed a philoſophis etiã cõprobatum profecto omne ſtudiũ noſtrum in eo eſſe debet: ut cõuerſi ad ſupera: quod fit per ſacram religionẽ per myſteria per uota per hymnos preces & ſupplicatiões: inde noſtræ infirmitati uires quæramus. Hinc Platonicæ & Pythagoricæ diſputationes a ſacris precibus exorſæ deſinunt in eaſdem: quibus & Porphyrius & Theodorus & omnes academici nihil utile magis: immo neceſſarium homini eſſe uno ore cõfirmant. Indorũ brachmanæ & magi Perſarũ nihil aggreſſi unq̃ legunt᷑ niſi oratione præmiſſa. Quæ ideo gentiũ teſtimonia affero: ut quibus a malo dæmone perſuaſum: ut gentibus potius credant q̃ eccleſiæ: uel ab his

diſcant

diſcant quibus adhibent fidem neq; ridendam neq; inutilem neq; indignam rem
eſſe philoſopho operam ſumere & quidem magnam atq; aſſiduam in ſacris præca
tionibus in myſteriis in uotis in hymnis deo iugiter decantandis. Quæ res ſi qđ
hominum genus & iuuat maxime & decet: illis præſertim utilis & decora: qui ſtu
diis litterarum & contemplandi ocioſe dederunt. Quibus nihil neceſſarium ma-
gis quã ut quos in dinina identidem mentis oculos intendunt: & uitæ integritate
depurent: & petita per ferulam orationis deſuper luce largius illuminẽt admoni
tiq; propriæ ſemp imbecillitatis cũ apoſtolo dicant ſufficientia noſtra ex deo eſt. Apl'us

Capnt ſextum.

Rurſum examinemus quid nos aquæ: quid terræ diſpoſitio doceat. Diſcamus a
terra non edituros nos frugem: quam parturimus: niſi inuadentis nos fluxæ ma-
teriæ: atque caducæ impetum repreſſerimus: depulerimuſq;/& e ſedibus noſtris
exturbauerimus irruentium in nos quaſi aquarum uoluptatum gurgites & tor-
rentes. Diſcamus ab aquis non prius illas exiſtimatas idoneas piſcibus procre-
andis quam in unam totius ſui elementi integritatem collectæ fuerint. Nam neq;
nos ſi diuulſi/diſtractiq; ad diuerſa fuerimus: ſi non toti collectis omnibus uiti-
bus ad unam feremur intentionem: ſobolem dare aliquam dignam noſtra diuini altius my
tate in lucem poterimus. Continetur antem & hic altius myſterium: quemadmo ſterium
dum ſcilicet guttis aquæ ea eſt fœlicitas: ut ad oceanum: ubi aquarum plenitu-
do: accedant: ita eſſe noſtram fœlicitatem: nt quæ in nobis intellectualis luminis
portio eſt ipſi primo omnium intellectui primæq; menti ubi plenitudo: ubi uni-
uerſitas omnis intelligentiæ aliquando coniungatur.

Caput ſeptimum.

At maximum illud omnium quod firmamenti nobis doctrina ſignificat: ubi ui-
demus non poſſe aquas inferiores ſuperiorum aquarum beneficio aliquo locu-
pletari: niſi cælo intercedente: quod inter eas medium eſt collocatum. Ita nos ani
mo proponamus extremorum copnlam non niſi per eam naturam fieri poſſe:
quæ media extremorum cum ſit utrunque in ſe complexa. Ideo illa ideſt extre-
ma inter ſe commode unit: quia in ſe ipſa illa per proprietatem ſuæ naturæ prius Nõ poſſe
uniuit. Admonemur hinc magni illius ſacramenti: quod gentibus ſtultitia hebræ hoies deo
is ſcandalum nobis dei uirtus & ſapientia eſt: non poſſe hominem deo coniun- cõiũgi ni-
gi: niſi per eum: qui cum in ſe ipſo hominem deo coniunxerit uerus mediator ef- ſi p Xp̄m
fectus poteſt ita homines deo annectere: ut ſicnt in eo filius dei hominem induit deũ & ho
ita per eum homines dei filii fiant. Quod ſi uerum eſt quod dicimus: non copu minem
lari extrema inuicem niſi per medium: id autem uere medium dici quod in ſe ipſo Ioannes
iam extrema uniuit: profecto ſi diſpenſatio illa ineffabilis in ſolo contingit Chri- Paulus
ſto: ut uerbum fieret caro ſolus etiam eſt Chriſtus per quem ad uerbum caro po Chriſtus
teſt aſcendere: nec eſt (ut recte ſcripſit Ioannes) alind ſub cælo nomen in quo
oporteat ſaluos homines fieri. Quod diligenter aduertant qui cum Chriſto
ſe dicunt credere: communem tamen religionem ant ſuam unicuique: in qua
eſt natus: credunt ſufficere ad conſequendam fœlicitatem. Non mihi non ipſis
rationibus credant/ſed Ioanni/ſed Paulo/ſed Chriſto ipſi: qui dixit. Ego ſum
uia. Ego ſum hoſtium: & qui per me non intrat fur eſt & latro.

EXPOSITIO SEPTIMA DE FOELICITATE QVAE EST VITA AETERNA.

PROHEMIVM LIBRI SEPTIMI.

SI totius mundi gradus ordinem & naturam ſexta abſolu
ta expoſitione quaſi ſex diebus exagimus: Reliquum: ut
ſeptimo hoc tractatu quaſi ſabbato noſtræ cõmentatõis
de ſabbato mundi & quiete creaturarꝝ. quarꝝ in ſuperio
Duplex fœlicitas — ribus inſtituimus ideſt de earum fœlicitate rractemus:
aut (ut dicam rectius) tractãtẽ Moſem ut uerũ uatẽ fu
turorꝝ oĩum audiamus. Eſt aũt fœlicitas (ut theologi ꝑ
dicãt) alia: quã per naturã alia: q̃ ꝑ gr̃iam cõſequi poſſu
mus. Illam naturalem: hanc ſupernaturalem appellanr.
De prima ideſt de naturali ſaris dictum a Moſe: quoniam rerum cognita natura:
naturalem quoqꝫ earũ fœlicitatem cognoſcimus. Reliquum igitur ut docear de
Quorundã illuſio — ſecunda ꝓphetam ſe potius exhibens q̃ doctorem: qm̃ cum ſcripſit Moſes nondũ
erat gratia: ſed futurum erat ut eẽt: Verũ quoniã mihi uideor uidere ſciolos quoſ
Fœlicitatis diffinitio. — dam dixerim an uappas potius & nebulones: qui ſe uocant philoſophos cum ni
hil ſint minus: ridentes ſtatim & gratiam & fœlicitatem ſup naturalem: quaſi ua
na hæc noĩa & aniles fabulæ ſinr: uolui breuiuſculã hac de re cũ illis diſputationẽ
Bonũ appetibile qd ſit per Alexãdrũ — ſicuti procœmiũ facere ſeptimi libri: rẽ & ſeorſum oĩbꝰ utilẽ & neceſſariã ualde ope
ri: qđ ſuſcepimus: ubi altiſſimis philoſophiæ radicibꝰ nixã & ſtabilitã ſtare ſnĩam
theologorꝝ dilucide cõprobemꝰ. Fœlicitatẽ ego ſic definio reditũ uniuſcuiuſqꝫ rei
ad ſuum principiũ. Fœlicitas. n. eſt ſummũ bonũ: ſummũ bonũ. i. quod oĩa appe
tunt: qđ aũt oĩa appetunt: id ipſum eſt: qđ oĩum eſt principiũ: ut Alexãder aphro
diſienſis in cõmentariis primæ phĩæ & græci iterpretes in Ariſtoteles ethicẽ atte
Pythagoricos de deo appellatio — ſtant. Idẽ igit̃ finis oĩum quod oĩum principiũ deus unus oĩpotẽs & benedictus
optimũ oĩum quæ aut eẽ aur cogitari pñt. hic duæ illi ꝑcipue appellatiões apud
Pythagoricos unũ. ſ. & bonũ. Vnũ. n. cognominat̃: qua oĩum eſt principiũ: quem
admodũ unitas principiũ eſt totius numeri: bonũ aũt: qua oĩum finis oĩum quies
Vñ dicitur deꝰ eẽ α. και. ω. ur īferiꝰ dicetur — & abſoluta fœlicitas eſt. Videre iam poſſumus: ſi ſimus paulo ſolertiores: rationẽ
duplicis fœlicitatis. Fœlicitas. n. poſſeſſio atqꝫ adeptio eſt huius primi boni. Bonũ
hoc adipiſci duplr̃ pñt res creatæ: aur in ſe ipſis: aut in ipſo. Nã & in ſe ipſo hoc bo
nũ eſt ſup oĩa exaltatũ ſuæ inhabitãs diuinitatis abyſſos: & ꝑ oĩa diffuſum in oĩbꝰ
inuenit̃: hic quidem ꝑfectius: illic impꝑfectius pro rerꝝ cõditione a quibus partici
Poetæ — patur. Vnde (ut ſcribũt poetæ) Iuppirer ẽ quodcũqꝫ uides: & Iouis oĩa plena ſũt:
Quæ ſit naturalis fœlicitas — Vna quęqꝫ igit̃ natura cũ in ſe deũ habeat aliquo mõ: qa tm̃ dei habet quantũ ha
bet & bonitatis (bona aũr oĩa quæ deus fecit) reliquũ: ut cũ perfectã oĩbus nume
ris ſuã habet narurã. ſe adepta deũ quoqꝫ in ſe adipiſcat̃: & ſi dei adeptio: ut cõpro
Quo pacto ignis deũ participat. — bauimus: eſt fœlicitas: in ſe ipſa aliquo mõ ſit fœlix. hæc ẽ naturalis fœlicitas: quã
& maiorẽ & minorẽ diuerſæ res pro naturarũ diuerſitate ſortitæ ſunt. Ignis res eſt
aĩa carens: participat aũt deũ multis rõnibus. Nam primo eſt: & unũ quodqꝫ ꝙ ẽ
participatu dei eſt: qui eſt ipſum eſſe: item qua ignis ſpecies certa & actus eſt: deo
eſt ſimilis: qui prima ſpecies primus eſt actus: & dũ ignis ignẽ producit diuinam
fœcunditatẽ: dum ſe intra terminos ſuæ cõtinet ſphæræ iuſtitiã: dũ nobis deſeruit
beneficentiã pro ſuæ naturæ modulo imitat̃. Hæc ignis dum agit ſuã adeptus ꝑ
ſectionem

fectionē fœlix ē quātū capax ipſe fœlicitatis.Fœliciores plātæ:quæ præterea uitā fœliciora aiantia:q̄ etiā cognitionē ſortita ut plus ꝑfectiōis ita plus ēt in ſe ipſis diuinitatis inueniūt.

Optima oīum mortaliū cōditiō ē hō.

Optima oīum mortaliū conditione hō:qui ſicut natura:Ita naturali fœlicitate aliis præſtat:præditus intelligentia & libertate arbitrii p̄cipuis dotibus & ad fœlicitatē maxime conducentibus.Suprema inter creaturas angelica mens & ſubſtātiæ nobilitate & finis conſecutione:cuius maxime particeps:qa illi & iuncta & proxima eſt.At uero ut ſupra diximus per hanc fœlicitatē nec plātæ nec bruta nec homo nec angelus deū:qui eſt ſummū bonū:i ipſo deo : ſed in ſe ipſis attingunt.

Impfectio naturalis fœlicitatis

Quapp̄ & pro naturaꝝ capacitate gradatim fœlicitatis rō uariat̄ Quare & de hac ſolum loquuti phī fœlicitatem uniuſcuiuſq; rei i optima opatione ſuæ naturæ collocauerūt.& de angelis quidem quos uocant mentes & intellectus:ēt ſi ſummā illoꝝ ꝑfectionem hanc faterent̄ qđ deum intelligerēt:cognitionem tamen dei:quam habent:haud aliā ſtatuere præter eam:qua ſe ipſos cognoſcunt:ut de deo tantum intelligāt:quantū de dei natura in eoꝝ ſubſtātia repræſentat̄.De hoīe aūt & ſi diuerſi diuerſa ſenſerint:oēs tamen intra humanæ facultatis anguſtias ſe tenuerunt:uel in ipſa tantum ueri ueſtigatione quod academici: uel ī adeptione potius per ſtudia phiæ:quod

Alpharabius

Alpharabius dixit:fœlicitatē hoīs determināres.Dare aliqd plus uiſi Auerrois Auicēna Abubacher Alexāder & Platōici noſtrā rōnem in intellectu:qui actu eſt:aut aliquo ſuperiore:nobis tamen cognato quaſi in ſuo fine firmāres:ſed neq; hi hoīem ad ſuū pricipiū neq; ad ſummū bonū adducūt.

Auerrois Auicēna Abubacher Alexāder

Quas ego eoꝝ diſputationes atq; ſnīas nec reprobo nec aſpernor ſi de naturali ſe tm̄ fœlicitate dicere ꝓfiteant̄.Certū.n.per eā non poſſe hoīem aut angelos altius euehi q̄ ipſi dicant.Quod uel hac rōne maxime cōprobatur:qm̄ ſi nixum propria fortitudine nihil ſupra ſe ipſum pōt aſſurgere(alioquin ſe ipſo eēt ualidius)utiq; nihil nitēs per ſe ipſum ad fœlicitatē maius aliqd uel ꝑfectius ſua natura aſſequi poterit.

Nō poſſe hoīem uiribus propriis deo coniungi

Sed dicant mihi phī ſi hæc in rebus ſola fœlicitas : cur uel ipſi fatent̄ inter aīalia ſolum hoīem natū ad fœlicitatē.Cur.n.alia pręter hominē ad ſuos quoq; fines ꝑueniant:poſſumus dicere eē alioꝝ q̄ hoīs minorē fœlicitatē: at nullā eē quo pacto defendemus?Quinimo cū a fine a natura ſtatuto reliqua īfra hoīem nunq̄:hō fere ſemper exorbitet:uidebit̄ niſi alio ſe priuilegio iactet iſœliciſſima oīum humana cōditio.

Theologi

Audiamus igit̄ ſacros theologos dignitatis nr̄æ nos admonētes:& quæ ultro nobis a prē liberaliſſimo diuina bona præſtant̄ : ne quæſo ipſi crudeles in nr̄os aīos & male grati erga deū opificem reiiciamus.

Quid differat ſupnaturalis fœlicitas a naturali

Diximus ſupra ſummā fœlicitatis in dei eſſe adeptione:quod eſt ſummū bonū & principium oīum.Dupliciter aūt illam poſſe cōtingere:qm̄ uel in creaturis:quibus ſe deus participat:uel in ipſo deo deū aſſequimur.Oſtendimus itē: quod & oſtendemus:res creatas nō poſſe uiribus ſuis ad hāc poſtremā:ſed ad illā dūtaxat accedere.Eſt āt illa:ſi aīaduertim⁹:umbra potius fœlicitatis q̄ uera fœlicitas:quemadmodum creatura:in qua deū attingis:nō ſūma bonitas:ſed ſūmæ bonitatis.i. diuinæ tenuis umbra eſt.

Supnaturalis fœlicitatis qui ſint capaces & quo modo

Adde q̄ res per illam ſe ipſis potius q̄ deo reſtituunt̄:nō id aſſequutæ:ut ad ſuū principiū redeāt:ſed hoc tantummō ne a ſe ipſis diſcedant . Vera aūt & cōſumata fœlicitas ad dei faciē contuendā quæ eſt oē bonū:ut ipſe dixit: & ad ꝑfectā cū eo principio:a quo emananimus:unionē nos reuehit & abducit.Ad hāc angeli attoli qdē poſſunt:ſed nō pñt aſcēdere:Quare peccauit Lucifer dicēs. Aſcendā in cælū.Ad hāc ire homo nō pōt:trahi pōt unde Chriſtus de ſe:q eſt ipa

Supnaturalis fœlicitatis qui ſint capaces & quo modo

Exēplum utriuſq; felicitatis in corpibus.

fœlicitas dixit. Nemo uenit ad me niſi pr̃ meus traxerit illũ. Bruta aũt & quæ īfra hoīem nec ire nec trahi ad illã poſſunt. Ideoq; ſolus hõ & angelus ad eã ſunt facti fœlicitatẽ: quæ eſt uera felicitas. Poteſt uapor cõſcendere in altum: ſed non niſi attractus radio ſolis: lapis & corpulenta oīs ſubſtãtia/ neq; radium uſq; quaq; admittere: neq; p illũ tolli in ſublime põt. Hunc radiũ hanc uim diuinã hunc influxum gr̃am appellamus: quia deo & hoīem & angelum gratos efficiat. Habent aũt philoſophi huius doctrinæ manifectum exēplum in corporibus. Corporũ.n. aliqua in rectũ: aliqua in orbem ferunť. Motus rectus: quo elementa ad ꝑprias ſedes uehunť: figurat fœlicitatẽ: p quã in ꝑpriæ naturæ pfectiõe res ſtabiliunť. Motio circularis: per quã corpus ad eundẽ unde abſcedit terminũ circũuoluiť: expreſſiſſima imago eſt ueræ fœlicitatis: per quã creatura ad idẽ principiũ redit: a quo proceſſerat. Sed uide q̃ oīa utrinq; conueniunt. In orbem non mouenť niſi immortalia & incorrupta corpora. Ad deũ non redit niſi īmortalis & æterna ſubſtãtia. Elementa ut ſuos motus pficiãt non alia īdigent ui q̃ īdito ſibi a genitura uel grauitatis impetu uel leuitatis: quẽadmodũ ẽt ad naturalẽ fœlicitatẽ ſingula ꝑprio impetu ꝑpria ui ferunť. At uero cæleſtia etſi idonea ſint motui circulari non ipſa tamẽ ſibi ſufficiunt ad hunc motũ explendũ: ſed diuino opus motore: qui illa uerſet & circumuoluat. Deniq; ſic perpetuæ apta circuitiõi illa corpora ſunt: ut nõ facere eã: ſed ſuſcipe poſſint. Haud aliter nobis atq; angelis accidit. Tales.n. ſumus natura: ut non circumagere nos & reflectere: ſed circũagi motrice ui gratiæ & reflecti in deũ poſſumus. Hinc illud: q agunť ſpũ dei hi filii dei ſunt. Q ui agunť dixit: nõ aũt qui agunt. hoc diſtamus a cælo q, illud naturæ neceſſitate: nos ꝑ noſtra libertate mouemur. Pulſat.n. aſſidue aīum tuum ſpũs motor. Si obaudias tibi reliqueris tuo torpori tuæ infirmitati miſer & īfœlix. Si admittas ſtatim deo plenus p orbem religionis ad pr̃em ad dñm reportaris: in eo uitã ſemp poſſeſſurus: in quo & ſemp etiã anteq̃ fieres uita fuiſti.

Sũma ueræ fœlicicatis

Hęc eſt uera fœlicitas ut unus cũ deo ſpũs ſimus: ut apud deũ non apud nos deũ poſſideamus cognoſcẽtes/ ſicut & cogniti ſumus. Ille.n. nos nõ per nos: ſed per ſe ipm̃ cognouit. Ita & nos cognoſcemus illũ p ipm̃/ & non per nos. Hæc eſt tota merces: hæc eſt uita æterna: hæc eſt ſapia: quã ſapientes ſæculi non cognouerũt: ut ab oī multitudinis impfectione redigamur in unitatem p copulã īdiſſolubilẽ cũ eo qui eſt ipſum unum.

Chriſtus

Paulus

Casus dæmonis

Pro hac fœlicitate Chriſtus orabat ad pr̃em hoc modo. Pater fac quẽadmodũ ego & tu unum ſumus: ita & hi nobiſcũ unũ ſint. Hãc Paulus ſperabat dicens cognoſcã nõ ex parte: ſed ſicuti eſt: & ſi ſperabat nõ ne iure dicebat. Q uis me ſeparabit a caritate chriſti? & cupiebat diſſolui/ ut cũ chriſto fieret unũ. Ab hac cecidit dæmon: q̃m ad illã aſcendere non rapi uoluit: Ideoq; illud amiſit: quod habuiſſet ſi pmanſiſſet. Ex hac radice notum quæ ſors infantiũ: q deceſſere non dũ initiati:

Sors īfantiũ q deceſſerũt nõ dũ initiati.

Scilicet apud ſe manẽt: nec ſuis bonis exuti: nec diuinis locupletati. Nobis in alterutrã partẽ cadendũ: aut ſummã miſeriã: aut ſummã fœlicitatẽ. Q uoniã q in cauſa eſt ne motorẽ recipiat: nõ ſolũ īmunẽ ſe facit gratiæ: ſed & naturã uitiat: ad cuius integritatẽ hoc attinet: ut agnitum ſpũm quærat nõ recuſet: & ꝑculdubio recta eſſe natura non põt: quę maioris boni ꝑpoſiti ſpẽ aut reiicit/ aut contẽnit. Q uare poſtq̃ Chriſtus eſt agnitus ſiqui Chriſtũ non induunť: nõ ſolum prima fœlicitate: ſed & ſæcula.i. naturali iure priuanť: qa gr̃am nolle nõ niſi corruptæ eſt & labefactæ naturæ. Q uẽadmodũ autẽ nos uiuẽtes ſub euangelio: Ideo Chriſtũ dei uirtutẽ & ſapiam in nobis recipimus:

quia uti

quia uti iam datum humano generi amamus/& retinemus: Ita & patres ſub lege uetere illum recipiebant: cū futuꝝ aduentum & credebant indubie/& ſperabant alacriter & ardenter deſiderabant. Sed ſicut non ut præſentē iam: ſed ut futuꝝ recipiebant: ita neqꝫ præſentem quaſi iam ſpūs inhabitātis niſi poſtq̄ aduenit fructū experti ſunt. Cū poſt pactum in ara crucis ineffabile ſacrificiū deſcendente ad eos Chriſto ab eo uti motore circūacti momento turbinis ad libertatem: & euecti ad ſummæ fœlicitatis gradum fuerūt. Ad hāc fœlicitatē religio nos ꝓmouet dirigit/& impellit: queādmodū ad naturalē duce utimur p̄hia. Quod ſi natura rudimentum eſt grāæ: utiqꝫ & p̄hia inchoatio eſt religionis: neqꝫ eſt p̄hia quę a religione hominē ſe mouet. Recte igitur & nos cū a Moſe: poſtq̄ ſex dies de natura ſumus philoſophati: ſeptimo die diuinis uacantes de ſupernaturali fœlicitate dicemus.

Cōtra eos q a p̄hiæ fontib⁹ hæreſin oriri putant.

Caput primum.

Duplex (uti oſtēdimus) ſupremæ huius fœlicitatis natura eſt capax: angelica & humana. Illa cælum: hæc terra dicit̄: quia angeli cælū: nos terram inhabitamus. Et de cælo nō eſt ꝙ dicat amplius: quia non angeloꝝ: ſed hoium legem ſcripturus eſt. Ad hoīes igitur deſcendens inqt. Terra erat inanis & uacua: & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi. Non creat deus inanitatē: nō creat tenebras: Sed terra (inqt) inanis & tenebræ erāt. Non dicit hæc fuiſſe creata: ſed fuiſſe. Quod cur ſit dictū patebit ſimul cū cognouerimus quæ hæc inanitas: quæ hæ tenebræ ſint. Natura humana: quæ terra dr̄ angelis cōparata: ſtatim ab initio: quia ſtatim peccauit: inanis erat & uacua originali iuſtitia: & pcti tenebris facies eius/ideſt ratio obducebat̄. Neqꝫ hæc fecit deus: ſed hois malitia: q uolens ſe his bonis priuauit: qbus illum deus ditauerat. Sic naturæ corruptæ ſtatus a ꝓpheta deſcribit̄: quæ quo pacto deinde adeo per Abraā per Moſem per ꝓphetas nouiſſime uero per unigenitum filiū ſuū & priſtinæ dignitati reſtituta: & ad ſummā fœlicitatem parata fuerit in ſequentibus demonſtrabit. Verū & quo tempore aquæ obductæ tenebris erāt infectæ ſcilicet primæuis ſordibus notæ originalis: ſpiritus tamen domini fouebat eas. Quod eſt dupliciter intelligēdum: & ꝙ lumine diuini uultus quod ſignatum eſt ſuper nos: ideſt lumine naturalis intelligentiæ homines regebantur: & ꝙ diuinæ tum prouidentię cura humanū genus deſtitutū non erat: ſed ſpūs domini fouebat aquas ſpūs ille: qui (ut ait apoſtolus) intercedit pro nobis gemitibus inenarrabilibus/& tunc aſſidue cogitabat quo pacto illas a uenenis purgaret: qbus antiquus ſerpens eas infecerat: & ecce ſtatim iubet oriri lucē: & orta eſt lux. Abraam ſcilicet ille ſapientiſſimus fundator primus ueræ religionis: Primus: q & naturæ legē abſolueret: & de diuina lege meditaret̄: Primus qui cultum unius dei aduerſus idola & gentes hominibus perſuaderet. Primus qui & tenebras erroris depellere: & malis dæmonibus qui principes tenebrarū dicunt̄ bellum indicere eſt aggreſſus: unde merito lux cognominatus. Quod qa & diſcipuli domini oēs fecerunt oēs a dn̄o lux mundi ſunt appellati. Hæc eſt lux prima quæ mundo affulſit: & inter dæmonū ueriqꝫ dei religionem quaſi inter lucem tenebraſqꝫ diſtinxit.

natura angelica & hūana capax eſt ſupernæ fœlicitatis.

Apoſto.

Abraæ emerita.

Caput ſecundum.

Hunc ſecuta eſt lex: quæ merito cognomento dicitur firmamentum ſtatim in ſui exordio hoc ipſo ſcilicet ꝙ nunc tractamus annūtians nobis opera manuum dei (ut cecinit Dauid: & opera manuū eius annunciat firmamentū). Data igitur lex per angelum Moſi firmata uerbo dei: quæ adhuc magis q̄ ſuperior lux gentes ab

Lex Moſaica

Dauidis cantus

Nã iudæi ꝓmi aſtro micas rõ neſdetexe re ut Dio dor⁹ inq̄t. Hieremi.

Iſraelitis/ideſt in pietatem a pietate quaſi aquas ſupercæleſtes ab aquis quæ ſunt ſub cælo diſcriminauit. Dicuntur autem Iudæi aquæ ſupercæleſtes: quia ſoli (ut inquit Hieremias) ſigna cæli non timent: quæ gentes timent ſoli non aut ſtellas aut cælum: ſed ſtellarum & cæli auctorem ac dominum & agnoſcunt & agnitum colunt ac uenerantur. Gentes autem contraria ratione aquæ ſub cælo ſunt quando & dæmones caliginoſi aeris incolas: quæ regio ſupra aquas eſt: adorant & colunt: & uiſibile cælum ſydera/& planetas ſibi deos/ac dominos faciunt.

Caput tertium.

Erat aũt fururum: ut niſi maior aliqua uis & miſericordia dei obſtaret aquæ quæ ſunt ſub cælo .i. idolis ſeruientes totã terrã inuaderent & occuparent: Sic infectio totius mundi de prima macula: Sic Sathanæ ultoris imperium/& ius in nos reos antiquæ noxæ & huiuſmodi ſeruitutis pene obnoxios poſtulabat. Sed benefica ſemper & ſalutaris prouidentia dei unã ex terræ partibus & ſi exiguam quantum iuſtitiæ leges patiebãtur ab aquaꝝ iniuria liberã eſſe uoluit. hæc eſt iudæa uocata terra promiſſionis: quia & abraæ & poſteritati a deo ꝓmiſſa fuit.

Abraæ & reliqs pol licita ẽ iu dęæ cõſer uatio.

Cui noſtræ expoſitioni prophetæ omnes aſtipulantᷓ: apud quos totiẽs gentiũ impetus in Iſraelitas aquarũ & maris incurſionibus comparatur. hinc illud eleuauerunt flumina uocem ſuã: & mirabiles elationes maris: & illud ſonuerunt & turbatæ ſunt aquæ eorũ: & non timebimus dum turbabitur terra/& transferrentur montes in cor maris: & profecto non aliter Iudæam intra haud magnæ regionis terminos concluſam circũuallabant gentes: q̄ nunc terræ hanc portionem utiq; modicã quã habitamus undiq; circũuallet oceanus.

In lr̃is xp̃ianis ꝑ aq̄s gẽtes deſi gnantur.

Sed & pluribus in locis euidentiſſime in litteris chriſtianis per aquas gentes deſignantur. Nam & ſcriptũ eſt aquæ quas uidiſti gentes ſunt: & cum dominus Ieſus uinũ fecit ex aqua: quod in phariſei domo defecerat: figuratę ut noſtri ſcribunt ſignificauit aquas/ideſt gentes ad eam fidem eſſe uocandas: Quæ apud iudæos apud quos fuerat antea impoſterũ deficeret.

Dñs Ieſus

Quare in myſteriis aqua uio miſceatᷓ.

Itidem in myſteriis tradunt iccirco aquã uino miſceri ꝗ aquæ .i. gentes ſanguinẽ Chriſti per fidẽ crucis hauriãt & combibanr. Illa igitur pars aſſerta a iugo aquaꝝ dei prouidentia fuit: ut ſi reliqua terra obruta undis ſpiritalis nequitiæ inutilis & deſerta erat futura nec idonea fructibus ueræ religionis: hæc ſaltem eſſet: quæ luce ſuſcepta quam protulit prima dies/& rore cæli quod ſecũda ſtatutum eſt ideſt doctrina legis ad ubertatem adiuta germinaret interea quaſi herbas plantas & arbores iudicia cerimonias/& bonos mores: donec cum temporis plenitudo ueniſſet ipſum etiam quod Eſaias optabat ſaluatorem fœliciſſima germinaret.

Eſaias

Caput quartum.

Meſſias

Et ecce iam tẽporis plenitudo. Si enim numerus quaternarius plenitudo eſt numeroꝝ nõ ne erit & dies quartus plenitudo dieꝝ? Videte igitᷓ quid nobis afferat quartus dies. Cælũ ſecũdo die firmatũ/ideſt lex ſine ſole ac luna/ac ſtellis erat: capax q̄dem futuræ lucis: ſed obſcurũ adhuc nec inſigni aliquo lumine illuſtratum. Aduenit dies quartus: quo ſol dñs firmamenti/ideſt Chriſtus dñs legis & lunaris eccleſia Chriſti compar & ſpõſa: & qui multos ad iuſtitiã erudirent apoſtolici doctores in firmamẽto uti ſtellæ in perpetuas æternitates eluceſcerent ad æternam ſcilicet uitã mundũ uocantes. Sol firmamentũ non diſſoluit: ſed perficit: & Chriſtus legẽ non uenit/ut diſſolueret: ſed ut perficeret. Lux primi diei Abraã pientiſſimus uidit diem quartã: quæ eſt dies Chriſti & gauiſus eſt. Vidit radiũ ſuæ lucis

Abraã piẽ tiſſimus

ideſt uerę

ideſt ueræ religionis:quē mundo intulerat per ſolem iuſtitiæ per lucem uerā illu
minantem omnes homines in uniuerſum orbē latiſſime diffundēdū. Vidit Ieſum
Chriſtum ſplendorē paternæ ſubſtantiæ illuceſcentē his qui in tenebris & in um
bra mortis ſedebant:& principem tenebrarū principē mundi huius eiici foras:&
de mentibus hominū exterminari. Hæc uidit & exultauit:uidit diem quartā & lę
tatus eſt. Hæc dies quā fecit dñs:qua dñs homo fit qua deus habitauit in nobis
exultemus/& nos & lætemur in ea. Q uam autem uera q̄ ſolida ſit noſtræ ratio ex
poſitionis attendatis quæſo paulo diligētius chriſtiani fratres. Vnde & uobis po
tentiſſima tela contra lapideum cor Hebræorū de armamentariis eorū petita ſub
miniſtrabunť. Probabimus autē illud primo ex teſtimoniis Iudæorū per opa di
ei quarti aduentū Chriſti nobis ſignificari. ſecūdo oſtēdemus nobis Meſſiā repræ
ſentari per nullā rem congruentius q̄ per ſolē:colligemuſq; euidentiſſime ex tem
porū rōne non uenturū in poſterum Chriſtū:ſed Ieſum ex Nazareth filium uirgi
nis promiſſum Hebræis Meſſiā fuiſſe. Eſt inter decreta ueteris Hebraicæ diſcipli
næ ꝑ ſex dies geneſeos ſex mille annos mundi ſic deſignari:ut ſint quæ hic dicunť
opera primi diei uaticiniū eoꝝ:quæ primo mundi millenario futura erant ut con
tingerent:opera item ſecūdi eoꝝ quæ in ſecūdo:& ſic deinceps eodē ſemper utro
biq; ſucceſſionis ordine ſeruato:cui ſententiæ etiā atteſtať inter Iuniores Moſes
Gerundinenſis theologus primæ celebritatis apud Hebræos. Meminit & Diuus
Hieronymus in expoſitiōe pſalmi illius:qui Moſi inſcribiť:uideturq; opinio hæc
fundamento præcipue illi inniti q; mille anni (ut inqt propheta) unus dies ſunt
apud deum. Q uartus igitur dies:ſi uera eſt hæc doctrina:uaticiniū eſt eoꝝ:quæ
quarto millenario mundi euentura ſunt. Age nunc oſtēdamus iuxta annales He
bræoꝝ & quā approbant ipſi annoꝝ ſupputationē quarto mundi millenario Ie
ſum apparuiſſe. cōputant illi ab Adam ad diluuium annos milleqngentos quin
quaginta ſex:a diluuio ad Abraam annos ducentos & nonaginta duos:atq; ita ab
Adam ad Abraā colligunť anni Mille octingenti.xlviii. A genitura autem Iſaac
ad ruinam ſecundi templi:quæ fuit poſt Chriſti mortem numerant annos circiter
(neq;.n.reſeco ad uiuū) mille ſexcētos ſexaginta. Supputant.n.ab Iſaac ad exitū
ex Aegypto annos quadringentos & triginta:ab exitu ad templū quod Salomō
ædificauit totidem fere. a Salomone ad templi deſolationē per Babylonios ānos
quadringentos & decem:a templi inſtauratione ſub Eſdra ad hanc ſub Tito capti
uitatē annos quadringentos.xx. Itaq; ſi omnes ſimul collegeris:cōputabis a mun
di exordio ad Chriſtū iuxta ipſorū Hebræorū mentē annorū tria millia qngētos
& octo:ut & in ipſo quarti millenarii medio Chriſtus aduenerit & intra eiuſdem
millenarii quaſi intra terminos quarti diei & lunæ.i.eccleſiæ lux toti mundo afful
xerit:& innumerabilis martyrū apoſtoloꝝ/doctorūq; multitudo q intra qngētos
annos poſt Chriſti mortem oēs claruere:& firmamenti.i.legis obſcuritatē & no
ſtræ noctis tenebras illuminauerint. At dicent Hebræi Eſto per hæc tempora Ie
ſus aduenerit. Non dū habes Ieſum Chriſtū fuiſſe niſi oſtenderis creditum a no
ſtris futurū/ut per ea tēpora Chriſtus ueniret. Bene res habet & æquū poſtulāt.
& nos præſtare facile poſſumus qđ iure poſtulant. Manifeſta.n.uulgata publica
apud eos ferunť Heliæ oracula citra omnē figurā citra uelamen ex ꝓfeſſo dicen
tia quarto mūdi millenario uenturū Meſſiam:quæ ne uel ficta uideanť a me uel ꝑ
arbitrio interpretata afferā teſtimonia ipſoꝝ Thalmutiſtarū:cum qbus nobis eſt

Ieſus xp̄s ſplēdor p̄næ ſubſtātiæ.

Dogma hebræorū

Moſes gerūdinēſis diu' Hieronymus

Dies dei mille āni.

Q uo tp̄e ieſus apparuit iuxta ānales hebręorum.

Helię oracula

Thalmutiſtæ

controuerſia:qui & illorum faciũt mentionẽ, & ipſa ueritate cogẽte fatentur præ
teriiſſe tẽpus ab Helia prædictũ de aduentu Meſſiæ. Verba hæc ſunt in particula

In Anodazara quomodo dicatur Meſſiæ futurus euẽtus

q̃ inſcribiť Anodazara capite libne edeẽ Tana dbe elihau ſeſeth alaphim ſana ha
ue haolã. Sene alaphim tohu:uſnæ alaphim thora: uſnæ alaphim Iemoth hamas
ſihi uba hauonothema ſerabu iaſhu meon maſeias. hæc ſic latine interp̃temur uer
bũ uerbo reddentes. Dixerũt filii ſiue diſcipuli Heliæ. Sex mille annoꝝ mundus.
Duo mille inane: Duo mille lex: Duo mille dies Meſſiæ: & ꝓpter peccata noſtra
quæ ſunt multa præterierunt de eis quæ præterierũt. Hæc illi. Age nũc ipſis uer-
bis añ omnium oculos propoſitis poſtq̃ nec commentitiũ/nec arbitrarium ego
quicq̃ afferre poſſum diſcutiamus examinemuſq; uerba oraculi/ & ſtatim propo-
ſiti compotes erimus. Sex mille annorum inq̃t eſt mundus: quod uel ſic interpre-
temur Poſt ſex mille annorum curricula: quot etiam ex noſtris multi crediderũt:
conſumationem mundi quaſi ſabbatum futuram: uel ſi (quod eſt uerius) illam di
em nemo nouit: in hunc ſenſum accipiamus: de ulteriori. ſ. tempore nullum in le-
ge uaticiniũ hrĩ: ſed hoc ad propoſitam non attinet quęſtionem. Videamus quod

Hebręi interpretes

ſequitur. Duo mille inane Duo mille lex tum Meſſias. inane uocať (ut hebręi om
nes interpretes dicũt) tempus ante traditam a deo hominibus ullam legem. Sed
uideo inſultantem. Iudæum dicentemq; ſi duo mille anni ſunt ante legem & duo
mille legis uenturus ergo Meſſias non quarta die. i. dum quartus agitur millena-
rius: ſed die potius quinta qa poſt quartum. ſ. millenarium: Sed. n. rñſio facilis: ut
quam ueritas animoſa ſuppeditat. Quod enim dicitur ab Hęlia duo mille inane.
Duo mille lex. haud ſic accipiẽdum q̃ſi integrum tempus duo mille annorum fu-
turus ſit mundus abſq; lege: ſimiliterq; duo mille annos ꝑmanſura ſit lex: ſed ꝙ &
tẽpus legis naturæ ad ſecundũ ꝑueniet millenariũ & tempus legis ad quartũ uſq;
ꝑueniet. Sed & anteq̃ ſecũdus exactus ſit lex: & antequã q̃itus elabatur: erit Meſ-

Helias Thalmutiſtæ

ſias. Quã ego expoſitionẽ mihi ipſe nec fingo nec ſomnio: ſed eam me ipſe Helias
docet: ipſimet docẽt & Thalmutiſtæ. Quod tibi etiam Iudæa aſpis (niſi aures oc
cludas) mox erit manifeſtũ. Inquit Helias duo mille inane. & duo mille lex. Vide
deamus in quem ſenſum fuerit uerũ quod dicitur de inani: indeq; diſcamus rõnẽ

Principiũ legis qũo accipi debeat.

exponẽdi id: qđ diciť de lege. Pricipiũ legis aut a Moſe accipimus aut ab Abraã.
A moſe accipi nõ poteſt quoniam fuiſſet inanitas ſupra quã per duo mille & ter-
cẽtos annos aut circiter. Totidem. n. fere ab Adam ad Moſem. Accipiendum igiť
legis principiũ ab Abraã. cui datum fœdus circũciſionis totius antiquæ legis ra-
dix & firmamẽtũ a: ab Adã aũt ad Abraã ſi ſuas cõſulãt hiſtorias haud integrũ ſpa
tium duo mille annorum: ſed mille dũtaxat octingẽtos quadragintaocto effluxiſ
ſe inueniũt. Quo fit ut non poſt ſecundum millenarium: ſed intra eius terminos
inanitati: legis plenitudo ſuccederet. Quare eadẽ ratione nõ poſt q̃rtum millena
rium: ſed dum quartus agereť inanitati legis: plenitudo euangelica ſuccedere de-

Thalmutiſtæ

buit. quod ſi impudenter etiam & ꝑtinaciter negare pertendant audiãt ſuos Thal
mutiſtas noſtram ſententiam maxime roborãtes. Fatenť. n. ipſi iam tunc cũ ſcribe
bant præteriiſſe tẽpus ab Helia prædictũ de aduentu Meſſiæ: idq; ſuis imputant
peccatis. Quod ſi uerba Heliæ ſic acciperẽtur: ut poſt q̃rtũ millenariũ Chriſtus
eſſet uẽturus nõ intra fines ipſius q̃rti: nec dixiſſent nec dicere potuiſſent Thalmu
tiſtæ præteriiſſe tẽpus ꝓmiſſi a ꝓphetis Meſſiæ: qm̃ quo tpe ſcripta eſt doctrina
Thalmutica: quã nos attulimus: nõ dũ a mũdi exordio fluxerãt anni quattuor mi
lia. Apparuit

lia. Apparuit.n.ut ſupra oſtendimus Ieſus poſt annos a mundi exordio iuxta He/ braeos tria millia qngentos & octo. Scriptū autem (ut ipſi tradūt) Thalmut Hie roſolymitanum trecenteſimo anno poſt Chriſti mortem Babylonium aūt cente/ ſimo anno poſt Hieroſolymū. Quare utrūq intra fines quarti millenarii conſcri ptum eſt:& tamen præteriiſſe tēpus dictū ab Helia de Chriſto uēturo & fatenẽ/ & conquerunẽ. Quo hic ſe condent/aut quas latebras quærent:ut hūc noſtrū ſo lem ipſis inuitis p uniuerſum illuceſcētem oīno fugiant oīno non uideāt: Fatenẽ Thalmutiſtæ (ſi non credunt ueteribus) prædicta a prophetis de aduentu Chri ſti tpa præteriiſſe. Fatenẽ creditū a pphetis uenturū illum p ea tempora:p quæ Ie ſum ipſi aduenisse uolunt. Nec ſui doctores oīno non ueri ſunt cū dicunt ob eorū peccata nō ueniſſe Meſſiam. Neq.n. illis uenit:qui eum non agnouerūt. Neq eſt meſſias.i.redemptor uindex peſſimæ captiuitatis beneficus rex retributor terræ promiſſionis/ideſt ſupernæ Hieruſalē niſi his:qui Meſſiā eū confeſſi ſunt. quod ſi in ppria uenientē ſui non receperūt non ſunt iam ſui:q erant ſui:ſed ab ortu ueni/ unt/& ab occaſu q i ſinu Abrahæ recūbant:filii aūt dilectionis eiiciunẽ in tenebras exteriores. Vnde & importuna eo⁊ ſoluiẽ qſtio ſaluti futurū Meſſiam hebræis: Chriſtum aūt exitio fuiſſe & perditioni. Neq.n. ſunt hebræi:qui pmiſſum hebræ is ex ſtirpe Dauid regem & dñm non modo non ſequuntur/aut colūt:ſed quaſi la tronem quaſi ſacrilegum quaſi pphanū per oēm iniuriam & contumeliam Cruci affigunt. Si filii Abrahæ eſſent:perſtarent in inſtitutis Abrahæ:& cuius diẽ hunc.ſ. quartū ille præuidens gauiſus eſt ipſi quoq gaudētes aduentantē exciperent. At tulit pacē Meſſias hoībus/ſed non oībus. Neq enim dictū ab angelis ſimpliciter: & in terra pax hoībus/ſed adiectū hoībus bonæ uoluntatis. Vtiq idē ſol:q puros oculos illuminat ægros/& debiles cæcat & obſcurat. & recta ſit rōne:ut qui bōis eſt ſalutaris:idē malis ſit noxius:& qui amicos beat utpote porēs/& nō ingratus: Idem etiā hoſtes fulminet & diſperdat. Si male eueniſſet iudæis ſuſcepto Chriſto nō fuiſſet Chriſtus. Sed ſi male euenit crucifixo:utiq fuit Chriſtus: Qui de ſuis ui ctoribus ēt cruci affixus tunc cū maxime uictus apparuit tanta eo⁊ cū ſtrage/& calamitate triūphauit. Quid igiẽ cæci ſolē expectatis: Adeſt ſol & lucet/ſed lucet in tenebris & tenebræ ueſtræ illū nō cōprehēdunt. Præteriit dies quartus:quo or tus eſt ſol. Qui nō diſſoluit legē/ſed perfecit:ſicut neq ſol firmamentum deſtruit: ſed exornat:ſed pficit:ſed illuſtrat. Probauimus ex ordine diei quarti & tpe aduen tus Chriſti intelligenda de eo quæ hic dicuntur. Probemus idē ex figuræ ſimilitu dine:q a per nullā aliam rem imaginari Chriſtū congruentius poſſumus:q̄ p ſolē. Nam & in ſole poſuit tabernaculū ſuū:& exiit de tribu iuda:cuius ſignū eſt leo ſo lare aīal:& cū ſolem in Rep. Plato uiſibilem filiū dei appellet:cur nō itelligamus nos imaginem eſſe inuiſibilis filii. Qui ſi lux uera eſt illumināſ oēm mentem ex/ preſſiſſimū habet ſimulachrū hūc ſolē:q eſt lux imaginaria illuminans oē corpus. Sed quid alia quærimus: ipſum ſolem interrogemus:q patiente Chriſto aduerſa luna deficiens conſenſum nobis ſuæ naturæ euidenter oſtendit. Vt iure optimo nos:ne tangam altiorem cauſam diem quam uocāt mathematici ſolis & diem do mini uocauerimus:& illius cultui totam mancipauerimus. Vel hinc oſtendentes non eſſe cur amplius corporeum ſolem (ut olim gentes) colamus quaſi regē cæ/ li & dominum:poſtq̄ ſol inuiſibilis coæternus patri & coæqualis:per quem & cæ lum & terra condita ſunt ſedentes in umbra mortis homines illuminauit.

Thalmut Hieroſo/lymitanū

Thalmut Babyloni um.

Chriſti ad uentus qd attulerit humanæ gñationi.

Sol Chri ſti imago.

Plato in repu.

Dies ſolis dies dñi.

Caput quintum.

Sed iam examinemus an quæ ſequũtur opera diẽ quartũ reſpõdeãt his quæ poſt
aduentũ Chriſti eueniſſe cõpertũ eſt:ut tunc demum hãc noſtram expoſitionem
ut ueram ut ſtabilem recipiamus:cũ illi undiq; atteſtari:& cõſonare oĩa cognoue
rimus. Videamus qd fiat poſt diem quartum. Producunt aquæ piſces & aues: ꝓ
ducit terra pecora & iumenta. Reuocemus ad mentẽ quid ſuperius ꝑ aquas dixi
Per aquas gentes per terrã iſraelitæ figurantur
mus ſignificari:quæ ſub cælo locatæ collectæ ſunt ad locũ unũ:qd itẽ ꝑ terrã:quę
ab illarũ diluuio facta eſt imũis. Diximus ꝑ aq̃s gẽtes ꝑ terrã iſraelitas figurari:qd
& multis cũ teſtimoniis ꝓphetarũ tum ſimilitudinis rõnibus cõprobauimus: Vi
dimus autem ante ſolis exortum ſteriles aquas nihil ꝓducere:quod eſſet bonum:
Terram aũt feracẽ quidẽ:ſed exigui fructus olerum ſcilicet atq; herbarũ. Poſt ſo
lem & aquæ maiori etiã q̃ terra fœcũditate duo genera proferũt animãtium aues
& piſces. Terra non iam cõtenta arboribus & fruticibus & magna pecora & iumẽ
Simeon
ta producit. Nõne uidetis me etiã tacente impletũ uerbum boni Simeonis:ut eẽt
hic noſter ſol lumẽ ad reuelationẽ gentium & gloriã plebis tuæ iſrael. Nõne habe
mus ſub oculis expreſſam:ſi nihil aliter interꝑtemur & gentiũ uocationẽ & tranſ
formationẽ terreſtris Hieruſalẽ umbratiliſq; ſynagogæ in uerã eccleſiam: & per
Quippe ſole intercedente
petuam dei cæleſtẽq; ciuitatem. Ante ſolis exortum aquæ nihil producunt. Ter
ra producit aliqd:ſed tenue:ſed exiguum. Quoniã ante Chriſti aduentũ apud gẽ
tes nullũ ſpecimẽ uitæ nullus fuit fructus ueræ religionis. Apud Iſraelitas fuit q
Vegetalia ſenſualia ac rationalia generãtur ut inqt Ariſtote.
dem uitæ ſpes aliqua & uiã lucis ex parte cognouerũt & ueram coluerũt religio
nem:ſed ĩchoatam : ſed imperfectam donec ille ueniret:qui eſt uia ueritas & uita.
Et niſi ad hoc myſterium recurramus:afferat mihi quiſpiã rationem:cur terræ or
natum & ſobolẽ ita partitus eſt:ut alia quidem ante ſolẽ protulerit:alia autẽ poſt
ſolem. Cur item ante ſolem nihil producunt aquæ:terra aliquid ꝓducit. Cur duo
genera animantium ab aquis:unum duntaxat genus a terra producitur. Cur auis
aereum animal aquis aſcribitur. Nam(ut agamus de primo)nõ ſatisfacit ſi dica
mus quod quidam dixerunt herbas & plantas de terra educi ante facturam ſolis
ne uirtute eius creatę uiderentͤ. Nam multo magis eadem ratiõe & piſces & aues
& omnis elementorum ornatus debuit fieri ante ſolem.ne uirtute eius factus cre
Moſes omnia callide recenſuit
deretur. Reliquiſſet igitur ſuſpitionem Moſes:& ſi ad plãtas utpote imperfectio
res producendas ſolis lumine opus nõ fuiſſet: fuiſſe tamẽ ad animalia producẽda
quæ ſunt perfectiora. Conſequens enim ut ſi illo non adiuuante perfectiora in lu
cem ueniſſent: poſſent & ſine illo fieri quæ ſunt minus perfecta:Non reciprocatͤ
autem ratio ut ſi abſq; eo fuerint facta quæ ſunt ignobiliora utpote plantæ deſpi
catiſſimum genus uiuentium:potuerit etiam eius opera non intercedente produ
ci omnigena animalium natura. Verius igitur unde nos diximus auctoris conſili
um inueſtigatur. Similiter ſi dicat aliquis relata ad aquas animãtia:quæ in aquis
degunt:uidebit unum potius genus ad eas duo autem ad terram fuiſſe referenda:
quia auium terra potius quã aqua domicilium eſt.& citra omnem cõtrouerſiam
ſi animalis naturam conſideremus aut terreſtre aut aereum animal auis eſt:aqua
Altiſſimæ rationes Ariſtoteles
tile nullo modo eſt. Sed audite altiſſimas omnium rationes ad Chriſti ad eccleſiæ
nos myſteria uel inuitos trahentes. Et profecto ſi omnia(ut inquit Ariſtoteles)
uero conſonant cõſonare omnia maxime Chriſto debẽt:qui eſt ipſa ueritas. Qui
non ab re non de nihilo hebræis totiens dicebat Scrutamini ſcripturas:ipſæ ſunt
q̃ teſtimonium

quæ teſtimoniũ perhibent de me:& prædicta de ſe tam multa. Immo oĩa in lege ĩ
pſalmis in prophetis aſſeuerabat:Sed cæcutimus nos ſæpe ad tantam lucē:nec nĩ
ſi reueláte eo oculos nr̃os cõſiderare poſſumus mirabilia de lege eius. Veniamus
eo nobis opē ferēte ad myſteriorũ figurarũq́ reuelationem. Duo ex aquis anima
lia:unũ ex terra producit:quia maior fuit plenitudo credentiũ ex gẽtibus q̃ ex iu
dæis. Terra aũt & ſi minus multa perfectiora tamen producit animantia his quæ
aquæ producunt iumenta ſcilicet & quadrupedia oĩa. Quia & ſi plures ex ethni-
cis crediderũt q̃ ex hebræis perfectiores tamen qui ex hæbreis:ex quibus apoſto
li fundatores totius religionis. Duo item genera diuerſa duplicẽq́ naturam aquæ
educit auium & piſcium unam tantũmodo terra:quoniam ex gentibus alii quidē
de ſeruitio dæmonum:alii de lege naturæ ad Chriſtum transferũtur. hebræus oĩs
hebræus tantum quia non permiſſum illi uiuere intra terminos naturæ: cui data
lex dei eſt peculiaris ei neq́ reliqs gẽtibus cõmunis. Neq́ enim fecit taliter omni
nationi & iudicia ſua nõ manifeſtauit eis. Significant igitur nobis piſces:qui a dæ
monum cultu ad nos uenerunt nõ ſolum quoniam aquæ (ut ſupra oſtẽdimus) fi
gurant gentium impietatem:ſed quoniam per hęc quæ in aquis degunt animalia
improbos dæmones ſignificari ſæpe in ſacris litteris atteſtatur Ionethes caldęus: Ionethes
Significant aues:qui de naturæ inſtitutis ad gratiam ſunt tranſlati. Cuius manife caldæus
ſta ratio ex his: quæ in proœmio huius libri abunde ſcripſimus de naturali ſuper
naturaliq́ fœlicitate. Oſtẽdimus enim & cælum expreſſimum eſſe ſimulachrum
ſupernaturalis fœlicitatis:& naturalem fœlicitatem ſecundariam quãdam & ima
ginariam potius q̃ ueram eſſe fœlicitatem. Quare qui hanc cõſequuntur naturæ
legibus utentes per aues congruentiſſime denotantur incolas nõ primi & ueri cę
li:ſed aeris:quod ſecundaria & imaginaria quadam ratione cæli etiam ſibi uendi-
cat nomen. Vnde & uolucres cæli & aues celi tam crebro in diuinis litteris appel
lantur. Videte autem q̃ & profundo factum cõſilio: ut nõ ad aerem:ſed ad aquam
aues referantur. Quoniam qui ſecundum naturam uiuebant:genitum tamen &
ipſi populus cenſebantur. Quippe qui & ſe gentes uocabant. & inter gentes uiue
bant quales fortaſſe & Socrates & pleriq́ philoſophorum. Propterea in commu
ne utrunq́ genus ad aquas eſt relatum. Sed quantum euangelicæ quantum apo-
ſtolicæ doctrinę hæc expoſitio cõueniat imprompru eſt obſtendere. Quãdoqui
dem & conuerſi ex hebræis apoſtoli a Paulo per boues terreſtria animalia & a no Paulo
ſtris doctoribus ſuper euangelium:in quo uendentes de templo eiiciuntur:ſunt fi Euágeliũ
gurati:& Chriſtus iſraelitas oues appellat. Apoſtoli autem:quibus mandata con Chriſtus
uerſio gentium:piſcatores a domino ſunt appellati:quorum princeps Petrus:qui
Romæ dominæ gentium: quaſi oceani quaſiq́ cæterarum piſcator erat futurus.
Chriſtus autem:qui ſe dixit non miſſum niſi ad oues quę perierũt de domo iſrael:
ſibi non piſcatoris/ſed paſtoris potius nomen uendicauit.

Caput ſextum.

Manifeſta etiam hinc diſſolutio quæſtionis:quę diu torſit interpretes huius libri:
Cur ſecundo die non fuerit dictum:& uidit deus quoniam bonum. Si enim dica- Cur ſecun
mus quod dici ſolet ideo factum quia opus aquarum eo die abſolutum non fuit. do die nõ
ſed tertio in quo aquæ quæ ſunt ſub cælo confluxerunt ad locum unum haud ple eſt dictum
ne uidebitur ſatiſfactum. Neq́ enim opus ſecundi diei propriũ eſt diſpoſitio aqua quoniam
rum:ſed diſpoſitio firmamenti:quo inter aquas medio loco firmatum eſt. Fuit au- bonum

tem eo die & firmamenti factura:Cũ dixit deus fiat firmamẽtũ:& diſtinctio aqua
rum:cum dixit & diuidat aquas ab aquis ſatis abſoluta. Aquarum autẽ collectio
quæ dicta eſt mare: & terræ reuelatio: & plãtarum ꝓductio ſicut alterius operis
omnino rationem habent: Ita & alio ideſt tertio die ad quem ſpectabant cõſuma
tæ ſunt. Quærenda igitur ratio de altiori myſterio. Firmamentum(ut ſupra oſtẽ
dimus(legem figurat. Et erat firmamentũ uti informe ita neq; perfectum ſimpli-
citer donec ſole luna ac ſtellis fuit inſtructum: Quemadmodum neq; lex non qui

Mãicheus

dem mala(ut dicunt manichei)ſed neq; bona erat ſimpliciter ideſt pfecta: donec

Chriſtus legem impleuit

Chriſtus uenit:qui legem impleuit. Si malum fuiſſet firmamentum:ſolem non re
cepiſſet:Si fuiſſet bonum:ſole non eguiſſet. Sed firmamentum eatenus bonum
quatenus ſolis cæterorumq; ſyderum erat capax:ſicut eatenus bona etat lex qua-
tenus pedagogus nobis erat in Chriſto & multa permiſit Moſes ob duritiam po-
puli:quæ euangelium poſtea nõ permiſit. Quod autem legem non poſſimus ap-

Manes

pellare malam ut credidit Manes poſſimus tamen appellare non bonam apertiſ-
ſime docet propheta:apud quem deus de hebræis loquens inquit dedi eis præce-
pta nõ bona. Non dixit præcepra mala ſed præcepta non bona ideſt non perfecta

Veteres hebræi

non abſoluta non conſumata. quod confirmãt ueteres hebræi doctores:qui illud
interpretãtes eccleſiaſticis. Vanitas uanitatũ & oĩa uanitas. Vana inqunt etiã lex
donec uenerit Meſſias. & de his quidẽ hactenus.

Caput ſeptimum.

Quid operet uirtus baptiſmi

Quoniam autem ſupremum beneficium corporati uerbi id fuit ut per baptiſmi
ſacramettum:per quod uirtus Chriſti in nos transfunditur regeneremur in filios
dei non ex ſanguinibus: ſed ex deo nati. poſtremo hoc nobis indicat Moſes cum
poſt exottum ſolem & mundo demonſtratum:poſt aquarum terræq; fertilitatem
hominem facit ad dei imaginem non terrenum hominem:ſed cæleſtem. Conuer-
ſis enim ad Chriſtum gẽtibus & iudæis hoc erat reliquum: ut per ſanctiſſimum la
uacrum dominicæ cruci ſe cõformantes reformarentur ad imaginem dei. Nam ſi
baptiſmus dei filios facit: filius autem imago patris:nõ ne totius trinitatis uirtus
operans in baptiſmo illa eſt quæ dicit. Faciamus hominem ad imaginem noſtrã?
Si igitur ſumus ad imaginem dei ſumus & filii. Si filii & heredes ſumus hæredes

Paulus

dei coheredes Chriſti. Sed qui ſunt filii? Scriptum a Paulo eſt clamate nos abba
pater in ſpiritu ſancto. Qui igitur ſpiritu uiuunt hii ſunt filii dei: hii Chriſti fra-
tres:hii deſtinati æterne hæreditati quã mercedem & fidei & bene actæ uitæ in cæ
leſti hieruſalem fœliciter poſſidebunt.

EXPOSITIO PRIMAE DICTIONIS IDEST IN PRINCIPIO.

IAm ad calcem uentum eſt operis ſeptiformi uniuerſi con-
textus expoſitiõe decurſa. Sed ſupereſſe aliquid adhuc co
gnoſco itactum a nobis & indiſcuſſum: quod etiam primo
loco exponendum uidebatur ideſt quid ſibi uelit prima di
ctio legis quæ eſt in principio. Non temere autem aut ſine
cauſa de hoc principio in fine totius operis dicere uolui.
Nec aut de dei filio hic ſum diſputaturus quod eſt princi-
pium per quod facta ſũt omnia(Eſt enim ſapiẽtia patris)
Nec ꝓbaturus idẽ ſentire cũ nr̃is hoc loco ueteres hebræ-
os:quod alibi faciemus. Sed cogitamus per aliam interpretandi ratiõe guſtũ da
re lectoribus

relectoribus moſaicæ profunditatis. Quod nõ antea faciemus q̃ cum de dogmate quodam: quod uere paradoxon eſt antiquioris iudaicæ diſciplinæ: paucula delibauerimus. Firma eſt ſententia omnium ueterum: quam ut indubiam uno ore confirmant: omnium artium omnis ſapientiæ & diuinæ & humanæ integrã cognitionem in quinque libris Moſaicæ legis includi: diſſimulatam artem & occultatam in litteris ipſis quibus dictiones legis contextæ ſunt quo modo nunc declarabimus. Sũmamus gratia exempli primam particulam libri geneſeos uidelicet ab exordio uſq; ad locum ubi eſt ſcriptum & uidit deus lucem quod eſſet bonum. Eſt tota illa ſcriptura tribus & centum elementis coagmentata: quæ eo modo diſpoſita: quo ibi ſunt dictiones conſtituunt quas legimus nihil niſi cõmune & triuiale præ ſe ferentes. Corticem ſcilicet cõflat hic litterarum ordo hoc textum medullæ interius abditæ latentium myſteriorũ. At uocabulis reſolutis elemẽta eadẽ diuulſa ſi capiamus & iuxta regulas quas ipſi tradunt quæ de eis conflari dictiones poſſunt rite coagmentemus futurum dicunt ut eluceſcant nobis ſi ſimus capaces occluſæ ſapientiæ mira de rebus multis ſecretiſſima dogmata & ſi in tota hoc fiat lege tum demum ex elementorũ hac quæ rite ſtatuatur & poſitione & nexu erui in lucem omnẽ doctrinam ſecretaq; omnium liberalinm diſciplinaꝝ. Dixi autem ſi ſimus capaces occluſæ ſapientiæ. Nam fieri poteſt ut tractantibus nobis diſſoluentibuſq; & cõponentibus aliquas dictiones pariant̃ inde multa uocabula multiplex item ſeries orationis: quæ magna doceat: magna ſignificet: ſed niſi aliquis de ea re doctrinam alibi ſit conſecutus quid illa ſignificent non intelligens quaſi inutilia atq; fortuita non contemnere nõ poteſt. Neq; enim dogmata & doctrinas ibi diſcere poſſumus: ſed ſolum poſſumus agnoſcere. Hæc ego ut nõ probo aſſerens uel atteſtor: quia de eis nec feci periculũ: nec me facere poſſe cõfido: Ita neq; nego neq; cõtemno: tum quia magnos hæc opinio habet auctores: Tum quia de Moſe: qui in tota domo dei fuit fidelis: Maiora etiã facile credi poſſunt.

Se auctor tale dogma ꝓlatu rũ pollicetur ut ſit iuxta paradoxon ueteris iudæorũ diſciplinæ

Quæ autem mihi non illas quidem abyſſos intranti: ſed huius maris littus radẽti gemmarum diuitiæ occurrerit quas neq; hermus neq; pactolus apud poetas ferre dicuntur: Non ingratum fore putaui noſtris hominibus ſi publicarem. Libuit periclitari in prima operis dictione quæ apud Hebræos Breſir apud nos in principio legit̃ an ego quoq; uſus regulis antiquorum eruere in lucem inde cognitu dignum aliquid poſſem? Igitur præter ſpem meã præter opinionem inueni quod neq; inueniens ipſe credebam neq; credere alii facile potuerunt uniuerſam de mũdi rerumq; omniũ creatione rationem in una ea dictione apertam & explicatam: Rem dico mirabilem inauditam & incredibilem. Sed mox credetis ſi attenderitis & res ipſa uerum me demonſtrabit. Dictio illa apud Hebræos hoc modo ſcribit̃

Moſes in tota domo dei fidelis

Ex hac igitur ſi tertiam litteram primæ ceniungamus fit dictio .i.ab Si geminare primæ ſecundam addamus fit .i.bebar. Si præter primã omnes legamus fit .i.reſit. Si quartam primæ & ultimæ cõnectamus: fit .i.ſciabat. Si tres primas quo iacent ordine ſtatuamus: fit .i.bara. Si prima omiſſa tres ſequentes: fit .i.roſc. Si omiſſis prima & ſecunda duas ſequentes: fit .i.es. Si tribus primis omiſſis quartam ulrimæ copulemus: fit .i.ſeth. Rurſus ſi ſecundã primæ: fit .i.rab. Si poſt tertiã quintã tum Quartam ſtatuamus: fit .i.hiſc. Si primas duas duabus ultimis coagmentemus: fit .i.berith. Si ultimam primæ: fit ultima dictio &

In prima dictione operis uniuerſam rotius mundi rõnem contineri

duodecima quæ eſt   .i.thob uerſo: qđ frequentiſſimũ apud Hebræos thau in
Fida interpretatio
thet elementũ. Videamus autem quid primo hæc latine ſignificent: tum quæ per
ea non ignaris philoſophiæ de tota natura myſteria reuelentur. Ab patrẽ ſignifi-
cat. Bbar in filio & per filiũ (utrũq; enim ſignificat beth præpoſitio) Reſit princi
pium. Sabath quietẽ & finem. Bara creauit. Ros caput. es ignem. Seth fundamẽ-
tum. Rab magni. hiſc hominis. Berit fœdere. Tob bono. & totam ſi ordine conſe-
quenti orationem texamus erit huiuſmodi. Pater in filio & per filium principium
& finem ſiue quietem creauit caput ignem & fundamentum magni hominis fœ-
dere bono: hæc tota oratio ex primæ illius dictionis reſolutione & compoſitione
diſſultat. Cuius q̄ altus q̄ plenus omni doctrina ſit ſenſus haud palam eſſe omni-
bus poteſt. Sed ut aliqua ſtatim non tamen omnia omnibus aperta quæ per has
uoces nobis ſignificantur. Notum omnibus chriſtianis quid ſit patrem in filio &
per filium creaſſe. Quid item ſit filium principium eſſe & finem omniũ: Eſt enim
Ioannes
α & ω (ut ſcribit Ioannes) & ipſe pricipium ſe appellauit: & nos demõſtrauimus
finem rerum omnium eſſe: ut principio ſuo reſtituant̃. Cætera paulo obſcuriora
quid illa ſcilicet ſibi uelint caput ignis & fundamentũ magni hominis: quid illud
ſit fœdus & qua ratione bonum dicatur. Neq; enim ſtatim in ꝓmptu omnibus ui
dere hic explicatam mundorũ quattuor de quibus ægimus omnẽ rationẽ: cogna-
tionem item & fœlicitatem: de quibus poſtremo nos diſputauimus. Primũ igitur
illud aduertendũ uocari a Moſe mũdũ hominẽ magnũ. Nam ſi homo eſt paruus
Mundus magnus/ q̄ ſuperius q̄rtus dicitur/eſt homo
mundus: utiq; mundus eſt magnus homo. hinc ſumpta occaſione tres mundos in
tellectualem cæleſtem & corruptibilẽ per tres hominis partes aptiſſime figurat:
ſimul indicans hac figura non ſolũ contineri in homine mũdos omnes: ſed & quę
hominis pars cui mũdo reſpõdeat breuiter declarans. Cogitemus igit̃ in homine
tres partes ſupremã caput: tum quæ a collo ad umbilicum ꝓtẽditur. Tertiã: quæ
ab umbilico extẽdit̃ ad pedes. Sunt enim & hæ in hominis figura uarietate qua-
Quæ ꝑs in homine cui mundo reſpondeat
dam diſcluſæ & ſeparatæ. Sed mirũ q̄ pulchre q̄ examuſſim per exactiſſimã ratio
nem tribus mundi partibus ꝓportione reſpondeant. Eſt in capite cerebrum fons
cognitionis. Eſt in pectore cor fons motus uitę & caloris. Sunt in parte poſtrema
genitalia membra principium generationis. Itidem aũt & in mũdo ſuprema pars
quæ eſt mundus angelicus ſiue intellectualis eſt fons cognitionis: ꝗa facta illa na
Cognitio
tura ad intelligendum eſt. Pars media: quæ eſt cælum principium uitæ motus &
Motus
caloris in qua ſol uti cor in pectore dominat̃. Eſt infra lunã quod omnibus notũ
Gñatio
generationis principiũ & corruptionis. Videtis quam apte omnes hę mundi par
Vide myſticam auctoris indaginem.
tes & hominis inuicem cõgruant. Deſignanit autem Moſes primam quidem no-
mine proprio capitis.ſ. Secundam autem ignem appllauit: & quia hoc nomine
a multis cælum cenſetur: & quia in nobis hæc portio principium eſt caloris: Ter
tiam uocauit fundamentum quia per eam (ut notum omnibus) totum hominis
corpus fundatur & ſubſtinetur. Adiecit autem ꝙ hæc creauit fœdere bono: quia
inter eas fœdus pacis & amicitiæ ex naturarum cognatione & mutuo conſenſu
per ſapientiæ dei legem ſancitum eſt. Quod fœdus ideo eſt bonum: quia ad de-
um: qui eſt ipſum bonum: ita dirigitur & ordinatur: ut quemadmodum inter ſe to
tus mundus unus: Ita & cum ſuo auctore poſtremo ſit unum. Imitemur & nos ſan
ctiſſimum fœdus mundi: ut & mutua caritate inuicem ſimus unum & ſimul om-
nes per ueram dei dilectionem cum illo unum fœliciter euadamus.

Ioannes

Ioannes Pici Mirandulæ elegiaco carmine ad Deum deprecatoria.

Alme deus/ſumma qui maieſtate uerendus
Vere unum in triplici numine numen habes
Cui ſuper excelſi flammantia mœnia mundi
Angelici ſeruit turba beata chori:
Cuius & immenſum hoc/oculis ſpectabile noſtris
Omnipotens quondam dextra creauit opus:
Aethera qui torques qui nutu dirigis orbem/
Cuius ab imperio fulmina miſſa cadunt:
Parce precor miſeris noſtras precor ablue ſordes/
Ne nos iuſta tui pœna furoris agat.
Quod ſi noſtra pari penſentur debita lance
Et ſit iudicii norma ſeuera tui/
Quis queat horrendum uiuentis ferre flagellum
Vindicis:& plagas ſuſtinuiſſe graues:
Non ipſa iratæ reſtabit Machina dextræ
Machina ſupremo non peritura die.
Quæ mens non primæ damnata ob origine culpæ?
Aut quæ non proprio crimine facta nocens?
Aut certe ille ipſe es proprium cui parcere ſemper
Iuſtitia mq; pari qui pietate tenes:
Præmia qui ut meritis longe maiora rependis/
Supplicia admiſſis:ſic leuiora malis.
Nāq; tua eſt noſtris maior clementia culpis/
Et dare non dignis res mage digna deo eſt.
Quanquam ſat digni:ſi quos dignatur amare
Qui quos non dignos inuenit/ipſe facit.
Ergo tuos/placido miſerans precor aſpice uultu
Seu ſeruos mauis/ſeu magis eſſe reos:
Nempe reos/noſtræ ſi ſpectes crimina uitæ
Ingratæ nimium crimina mentis opus:
At tua ſi potius in nobis munera cernas/
Munera præcipuis nobilitata bonis
Nos ſumus ipſa olim tibi quos natura miniſtros
Mox fecit natos gratia ſancta tuos.
Sed premit(heu)miſeros tantæ indulgentia ſortis:
Quos fecit natos gratia/culpa reos.
Culpa reos fecit/ſed uincat gratia culpam/
Vt tuus in noſtro crimine creſcat honor:
Nam tua ſiue aliter ſapientia/ſiue poteſtas
Nota ſuas mundo prodere poſſit opes/
Maior in erratis bonitatis gloria noſtris
Hecq; præ cunctis fulget amandus amor:

Qui potuit cælo dominum deducere ab alto,
Inqꝫ crucem ſummi tollere membra dei:
Vt male contractas patrio de ſemine ſordes
Ablueret lateris ſanguis & unda tui
Sic amor & pietas tua rex mitiſſime/tantis
Dat mala materiam ſuppeditare bonis.
O amor o pietas noſtris bene prouida rebus
O bonitas ſerui facta miniſtra tui
O amor o pietas noſtris male cognita ſæclis
O bonitas noſtris nunc prope uicta malis:
Da precor huic tanto/qui ſemper feruet/amori
Ardorem in noſtris cordibus eſſe parem:
Da ſathanæ imperium/cui tot ſeruiſſe per annos
Pœnitet/excuſſo depoſuiſſe iugo.
Da precor/extingui ueſanæ incendia mentis/
Et tuus in noſtro pectore uiuat amor:
Vt cum mortalis perfunctus munere uitæ
Ductus erit dominum ſpiritus ante ſuum./
Promiſſi regni fœlici ſorte potitus
Non dominum/Sed te ſentiat eſſe patrem.

FINIS.

Robertus Saluiatus Laurentio Medici Salutem.

Cum eo natus ingenio Laurenti Clariſſime eaqꝫ natura ſim inſtitutus:ut nihil mihi ſit prius ꝙ illos amare colere & uenerari:qui uel ingenio excellentes uel doctrina ſint ſingulares: Non potui Picum tuum Mirandulã non amare præ omnibus & admirari uirum profecto omni admiratione digniſſimum. Is cum nuper tibi librũ de ſeptiformi ſex dierũ Geneſeos enarratione primitias ſtudiorum ſuorum dicauerit opus non meo tantum/ſed omnium iudicio excellentiſſimum:dare operam uolui ut mea impenſa emẽdata impreſſione publicaretur: Nihil dubitans ſimul me & meo in illum amori & publicæ ſtudioſorum utilitati ſatisfacturum.Acceſſit qꝫ non ingratam me tibi rem facturum ſperaui ſi quæ tibi ille phyſica & diuina myſteria communicauit per me deniqꝫ omibus fierent communia. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA LAVRENTIO MEDICIS.

APologiam nſam dicaui tibi Laurenti medices/ut rẽ non utiq;(deũ
teſtor)uiſam mihi dignã tãto uiro:Sed tibi eo iure debitã quo mea
oĩa iam pridẽ tibi me debere intelligo.Hoc.n.habeas pſuaſiſſimum
qcqd ego aut ſum,aut ſum futurus id tuũ eẽ Laurẽti & futuꝝ ſemp
in poſteꝝ:Minus dico q̃ uellẽ/& uerba oĩno frigidiora hæc q̃ ut ſa-
tis exprimãt qđ cõcipio.i.quo amore:q̃ fide:q̃ obſeruantia & ꝓſequar:& a multis
iam annis fuerim te ꝓſecutus.Moueor cũ pluribus in me collatis officiis amantiſ
ſimũ aĩum tuũ plane teſtantibus/tum tuis non tam fortunæ q̃ animi:iiſdẽq; raris
imo tibi peculiaribus bonis/quæ narrare in præſentia pudor me nõ ſinit tuus.Re
deo ad Apologiã:quã hilari quæſo ſuſcipias fronte:exiguũ ſane munus/ſed fidei
meæ/ſed obſeruantiæ profecto in oẽ tp̃s erga te maximæ non leue teſtimonium.
Quã ſi forte eueniat ut a magnis:q̃bus es ſemp occupatiſſimus tractandis rebus
attingas:memineris nõ tam hoc ip̃m & ꝓperatũ.ſ.opus potiusq̃ elaboratũ & opis
argumentũ ex alieno mihi nõ meo ſumendũ fuiſſe iudicio:q̃ nõ iccirco illã nuncu
patã tibi/ut quæ in me non eſt in me agnoſcas ingenii/aut doctrinæ præſtantiam:
ſed ut ſcias:nã dicam iteꝝ:me qcquid ſum tuæ amplitudini eſſe deditiſſimum.

APOLOGIA IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS.

CVM nuper Romã ueniſſem pedes ſummi põtificis Inno-
centii.viii.cui ab innocẽtia uitæ nomẽ meritiſſimũ de mo
re deoſculaturus:ut ſimul & ab inſtituto nõ diſcederẽ meo
cõmentandi/tractãdiq; ſemp aliqd de re lr̃aria,& rẽ facerẽ
ꝓ uiribus dignã urbe Roma:gratã principi xp̃iano:utilẽ
mihi & ſtudioſis:nõgentas de diuinis & naturalibus rebus
quæſtiões ꝓpoſui.Ad quas in publico doctiſſimoꝝ homi
nũ cõſeſſu eſſem rñſurus:Vix in publicũ uenerãt cũ inter
aliquos qui ſi non ingeniũ uel doctrinã ſtudiũ ſaltem bo-
narũ artium in me probarent obtrectatoꝝ turba multiplex aſſurrexit.Et q̃q̃ & fa
ſtidia/& naſos/& cẽſuras/& oĩno iudicia uniuſcuiuſq; uaria eſſe uiderẽ utiq; ut ſem
per accidit cũ nouũ aliqd & non triuiale molimur.Quinq; fere tñ erãt præcipua
quæ ſummuſſores iſti in me dãnarent.Aliq.n.p̄hiam & lr̃as oĩno carpere:illud ẽt
ut uiderent ſcioli.Quãdoq; addentes eiectũ Adam de paradiſo ꝙ per ſciam boni
& mali æqualẽ ſe diis facere uoluit.Exterminãdos pari exẽplo de Chriſti curia q
uolunt ſapere plusq̃ oportet.Alii nõ tam p̄hiam q̃ hoc ipſum diſputãdi genus &
hanc de lr̃is publice diſceptãdi inſtitutionẽ non approbare ad põpã potius inge-
nii & doctrinæ oſtẽtationẽ q̃ ad cõparandã eruditionẽ eſſe illã oblatrãtes.Nõnul
li me audacẽ dicere & temerariũ.Qui hac ætate quartũ.ſ.&.xx.nõdũ natus annũ
de altiſſimis p̄hiæ locis:de ſublimibus chriſtianæ theologię myſteriis:de incogni
tis diſciplinis in celebratiſſima urbe in ampliſſimo doctiſſimoꝝ hoĩum cõſeſſu di
ſputationẽ ꝓponere nõ dubitarem.Multi non tam ꝙ Romæ ꝙ iuuenis q̃ ꝙ de tot
numero.i.de nõgentis diſputaturus eſſem q̃õnibus accuſare/& ſupflue/& ambitio
ſe/& ſupra uires id factũ calũniantes.Ex his aũt qui ſapiam.i.theologiæ ſtudium
ꝓfitebanť:qdã fuere qui conuiciis forte leuioribus non cõtenti non iam audacẽ

Inno.viii. ſummus pont.

Obtrectatoꝝ nugæ

Quo ætatis ãno diſſerere iſti-tuerat.

me non temerarium non glorioſum:ſed magum:ſed impium:ſed nouũ in Chriſti
eccleſia hæreſiarcham prædicarent. Fui ego (deũ teſtor) dubio diu cõſilio diluen
da hæc mihi obiectamenta an ſilentio potius prætereunda eſſent. Mouebant me
Duæ ad ſcribendũ cãæ impedimenta
ut tacerem duo præcipue: Primũ ꝙ ego & contentionis & iurgioꝝ abhorrens ani
mi pacẽ/& quã mihi mea præſtiterunt ſtudia placidiſſimæ uitæ tranqllitatẽ ama
ui ſemp: nec odi ullum magis ſcribẽdi munus/q̃ ꝙ in diſceptatione & amarulenta
quoquomodo altercatione ſit conſtitutum: quippe q non minus referre q̃ inferre
iniuriã uel contumeliã/nec boni uiri duxerim eſſe unq̃ nec phi. Alteꝝ hoc ipſum
erat/ꝙ & ſummi põtificis: cuius mihi merito celebranda ſemp memoria/& ex ſan
ctiſſimo apoſtolico ſenatu cõpluriũ iudicio contentus: quoꝝ & benignitatẽ/& be
niuolẽtiſſimũ in me aĩum obliuiſci nunq̃ aut poſſum/aut debeo. uidebar facile &
odium poſſe negligere & cõuitia hoſum improborũ: & profecto quod attinet ad
cætera in hac eram ſnĩa/ut indignos illos exiſtimarẽ: qbus aliqñ reſponderẽ. Sed
in uno mihi obiecto hæreſeos crimine hoc ſi facerẽ uerebar/ne quod nõ diluerẽ:
Ruffinus
uiderer crimen agnoſcere. Scribit aũt & ſapientiſſime Ruffinus eſſe quidẽ glorio
ſum Chriſti exemplo patienter iniurias tolerare. At unã notã hæreſeos qui ferat/
Hieronymus
uel diſſimulet nõ eſſe chriſtianũ/& Hieronymus noſter q̃ta maxima põt animi cõ
tentione clariſſima exclamat uoce. Nolo in ſuſpitione hæreſeos quẽq̃ eſſe patien
tem. Tacere ergo me non uult Hieronymus & inuitũ, ocioſumq; hoiem pro ſua
qua põt auctoritate ad ſcribendũ trahit/& impellit. Quare ſi qui ſunt q forte me
tacere uellent: ſciant ſibi nõ mecũ/ſed cũ Hieronymo eſſe cõtrouerſiã qui me tace
re non uult. Hieronymo non audire qs põt ſine flagitio? ipſo ergo ſuadẽte imo co
gẽte ẽt breuẽ aggreſſus ſum aſcribere apologiã: nõ ut quẽq̃ lacerem uel accuſem:
ſed ut a maximo qđ mihi iniuria obicit impietatis crimine iure me excuſem. hoc
quæſo patiant obtrectatores mei eo aĩo quo ego iniquã illorum offenſam paſſus
ſum ſemper. Patiant inq̃ ut qui chriſtianus de chriſtianis ſum parentibus natus:
q uexillum Chriſti Ieſu in fronte gero: q pro Chriſti fide ẽt obeã lubens quaſi cũ
Paulus
Paulo hoc ipſis æquo aĩo audientibus exclamẽ uoce. Nõ magus nõ iudæus ſum:
non Iſmaelita nõ hæreticus. ſed Ieſum colo, & Ieſu crucẽ in corpore meo porto: ꝑ
quẽ mihi mũdus crucifixus eſt/& ego mundo. Deniq; cũ & ſanctitatis & ſapiæ, &
id genus egregios titulos/nec mihi arrogẽ/nec illis derogẽ hunc unũ mihi ipſi ꝓ
quo tuendo ẽt ſanguinẽ ultro effundam: quæſo nõ demant/ut. ſ. me poſſim dicere
chriſtianũ. Quod ſi cõcedunt hæc eis nõ ſcribo a qbus iam impetraui quod tota
Vt hæreſis nomen aboleret ſumptũ ẽ apologiæ onus.
noſtra contendit apologia. Aliis ſcribo qui eſſe me aut fuiſſe aliqñ hæreticũ cre
dunt uel ſuſpicant. Quãq̃ aũt principale ꝓpoſitũ eſt hoc ut oñdamus ab ortho
doxo & catholico tramite non me/ſed illos deuiare/qui me hæreticũ calũniant:
tamen poſtq̃ ſcribendũ eſt: dicemus & aliqd de his quę primo nobis obiecta ſunt:
ne meo ſilentio quaſi culpa conſciẽtia abuti poſſint nr̃i obtrectatores. Erat aũt qđ
uitio in primis dabant multi hoc meũ philoſophari. Quibus hoc loco nihil ſum
reſpõſurus: qa & cãm phiæ ſeorſum agere opere peculiari eſt conſilium: & oĩno ſi
turpe eſt dare ſe lr̃is colere bonas artes & diſciplinas malo hanc culpã agnoſcere
quã deprecari. His etiã qui genus hoc diſputandi/& hanc de deo de natura de mo
ribus publice diſceptandi inſtitutionẽ deteſtant. Multa non ſum dicturus qñ hoc
crimen ſi crimen eſt cõe: eſt mihi cũ magnis uiris imo cũ probatiſſimis non ſolum
noſtræ/ſed fere oĩum ętatũ philoſophis. Quibus fuit certiſſimũ nihil ad cõſequẽ
dam quã

dam quã quærebant ueritatis cognitioné ſibi eſſe potius q̃ ut eſſent in diſputandi
exercitatione frequentiſſimi. Sicut.n.per gymnaſticam corporis uires firmiores Diſceptã
fiũt/ita iu hac quaſi lĩaria paleſtra aĩ uires & fortiores lõge & uegetiores euadũt. di utilita
Nec crediderim ego aut poetas aliud p decãtata Palladis arma:aut Hebræos cũ té gymna
ferrũ ſapientũ ſymbolũ eſſe dicũt:ſignificaſſe nobis q̃ honeſtiſſima hoc genus cer ſticæ com
tamina adipiſcẽdæ ſapiæ oppido q̃ neceſſaria. Quo forte fit ut & chaldæi in eius parando
Geneſi q pħus ſit futurus illud deſiderẽt:ut Mars Mercuriũ triquetro aſpectu cõ proponit.
ſpiciat q̃ ſi ſi hos cõgreſſus:hæc bella ſubſtuleris ſomniculoſa & dormitans futura
ſit oĩs pħia. Sed ꝗ attinet ad hæc ut dixi malo auctoritatibus & ꝑiudiciis magno
rũ uiroꝝ q̃ rõnibus me defendere. Illud uẽ opæ maioris ſatiſfacere his q ætate in
genio doctrina imparẽ dicũt me tã magnæ ꝓuinciæ:nec iuxta Horatiũ cõſuluiſ Horatius
ſe hũeros qd ferre ualeãt qd recuſent. Profecto hic mihi difficilis rõ defenſiõis dũ
ſi parẽ me dico imodeſti/& de ſe uimia ſentiẽtis:ſi imparẽ fateor temerari/& icon
ſulti uideor notã ſubiturus. Graues icidi anguſtias dũ nõ poſſum ſine culpa de me
ꝑmittere qd nõ poſſum/& ſine culpa nõ pſtare. Et qdẽ illud Iob afferre poſſem Iob
ſpũm eſſe iu oĩbus/& forſan audire cũ Timotheo. Nemo cõtẽnat adoleſcẽtiã tuã/ Thimote
ſed ex mea uerius hoc cõſcia dixero nihil in nobis eẽ magnũ uel ſingulare. ſtudio us
ſum me forte/& cupidũ bonaꝝ artiũ nõ iſiciatus. docti tñ nomẽ mihi nec uẽdico/
nec arrogo. Nã ut ſcripſit aliqñ Hermolaus meus deliciæ Romanæ liguæ ætatis Hermo
nr̃æ ſplẽdor & gl̃ia uõ põt non idoctus eſſe q ſe doctũ credit. Quare & qd tã gran lai dictũ
de hũeris onus impoſuerim nõ fuit ꝓpea ꝗ mihi cõſcius nr̃æ iſirmitatis nõ eſſem.
ſed ꝗ ſciebã hoc genus pugnis.i.lĩariis eſſe peculiare qd in eis lucꝝ eſt uici. Quo
fit ut imbecilliſſimus qſꝗ uon detrectare mõ,ſed appetere ultro eas iure poſſit &
debeat. Q ñqdẽ q ſuccũbit bñficiũ a uictore accipit:non iniuriã.q̃ppe qui p eũ &
locupletior domũ.i.doctior & ad futuras pugnas redit inſtructior. hac ſpe aĩatus
ego iſirmus miles cũ fortiſſimis oĩum/ſtrenuiſſimiſꝗ tã graué pugnam decernere
nihil ſum ueritus. Q d tñ temere ſit factũ/nec ne rectius utiꝗ de euentu pugnæ q̃
de nr̃a ætate poterat qs iudicare. Reſtat ut his rñdeã q nũeroſa ꝓpoſitaꝝ reꝝ mul
titudĩe offendunẽ:q̃ ſi hoc eorũ hũeris iſideret onus. & uõ poti⁹ hic mihi ſoli quã
tuſcũꝗ eſt labor eẽt exanclãdus. Indecẽs ꝓfecto hoc & moroſum nimis uelle alie
næ iduſtriẽ modũ ponere:& ut inqt Cic.i ea re q̃ eo melior quo maior mediocrita Cicero
té deſiderare:oĩno tã grãdibus auſis erat neceſſe me/uel ſuccũbere,uel ſatiſfacere.
Si ſatiſfacerẽ nõ uideo cur qd in decẽ pſtare qõnibus eſt laudabile iu nõgentis ẽt
præſtitiſſe culpabile eẽt exiſtimandũ. Si ſuccũberẽ erãt habituri uñ accuſarent ſi
me oderũt:ſi amãt uñ excuſarẽt. Q ñ in re tã graui tã magna tẽui igenio exiguaꝗ
doctria adoleſcẽtẽ hoĩem defeciſſe uenia potius dignũ erat q̃ accuſatiõe:qn & iu Gorgiæ
xta poetã.ſi deficiãt uires audacia certe laus erit/& iu magnis uoluiſſe ſat eſt. qd ſi Leontios
& nr̃a ætate multi Gorgiã Leontinũ imitati nõ mõ de uongentis/ſed de oĩbus etiã Vt Pytha
oĩum artiũ qõnibus ſoliti ſunt nõ ſine laude ꝓponere diſputationẽ. Cur mihi nõ li goricorũ
ceat uel ſine culpa de multis qdẽ ſed tñ certis & determiatis diſputare. At ſupfluũ epicureo
iuqunt hoc & ambitioſum. Ego uero nõ ſupfluo mõ:ſed neceſſario factũ hoc a me rumꝗ ita
coutendo qd & ipſi ſi meã philoſophandi rõnẽ cõſiderarint iuiti ẽt fateanẽ plane Thõiſtaꝝ
neceſſe eẽ. Q ui.n.ſe cuipiã ex pħoꝝ familiis addixerũt Thõæ uidelicet/aut Sco Scotiſta
to q nunc plurimũ iu mauibus fauẽtes poſſunt illi qdem uel in paucaꝝ qõuum di rũꝗ fami
ſcuſſione ſuæ doctrinæ piculũ facere. At ego ita me iſtitui ut in nullius uerba iu lia df.

ratuſme per oẽs pħiæ magiſtros funderem oẽs ſchædas excuterem:oẽs familias
agnoſcerẽ.Q uare cũ mihi de illis oı̄bus eſſet dicẽdũ ne ſi priuati dogmatis defen
ſor reliqua poſt habuiſſem illi uiderer obſtrictus.Nõ potuerũt ẽt ſi pauca de ſin-
gulis ꝓponerent nõ eſſe pluria quæ ſimul de oı̄bus afferebant.Nec id in me qſq̃
dãnet ꝙ me quocũq; ferat tẽpeſtas deferar hoſpes.Fuit.n.cũ ab antiqs oı̄bus hoc
obſeruatũ ut oẽ ſcriptoꝝ genus euoluẽtes nullas quas poſſent cõmẽtationes ille
ctas ꝑterirẽt.Tum maxie ab Ariſto.q eã ob cãm ἀναγνώστης. i.lector Plato-
ne nũcupabatur:& ꝑfecto anguſtæ eſt mẽtis intra unã ſe porticũ:aut Academiã cõ
tinuiſſe.Nec põt ex oı̄bus ſibi recte ꝓpriam ſe legiſſe:q oẽs prius familiariter non
agnouerit.Adde ꝙ in unaquaq; familia eſt aliqd iſigne qd nõ ſit ei cõe cũ cæteris:
atq; ut a nr̃is ad quos poſtremo pħia ꝑuenit nũc exordiar.Eſt in Ioãne Scoto ue-
getũ qddã atq; diſcuſſum.In Thoma ſolidũ & æquabile.In Egidio terſum & exa-
ctum:in Frãciſco acre:& acutũ.In Alberto priſcũ amplũ & grãde.In Henrico ut
mihi uiſum eſt ſemꝑ ſublime & uenerandũ.Eſt apud Arabes in Auẽroe firmũ/&
ĩconcuſſum.In auẽpace ĩ Alpharabio graue,& meditatũ.In Auicẽna diuinũ atq;
Platonicũ.Eſt apud græcos in uniuerſum qdẽ nitida ĩ primis/& caſta pħia.Apud
Simpliciũ locuples & copioſa.Apud Themiſtiũ elegãs & cõpendiaria.apud Ale
xãdrũ cõſtans & docta.Apud Theophraſtũ grauiter elaborata.apud Ammoniũ
Enodis & gratioſa.Et ſi ad platõicos te cõuerteris ut paucos ꝑcẽſeam:In Porphy
rio reꝝ copia & multiiuga religione delectaberis.In Iãblico ſecretiorẽ pħiam:&
barbaroꝝ myſteria ueneraberis.In Plotino priuum qcq̃ nõ eſt qd admireris:q ſe
undiq; præbet admirandũ quẽ de dı̄nis dı̄ne:de humanis lõge ſupra hoı̄em docta
ſermonis obliqtate loquẽtẽ ſudãtes platonici uix ĩtelligũt.Prætereo magis noui-
cios Proclũ Aſiatica fertilitate luxuriantẽ:& q ab eo fluxerũt Hermiã Damaſtũ
Olympiodoꝝ & cõplures alios in qbus oı̄bus illud τὸ θεῖον. i.dı̄num peculia-
re Platonicoꝝ ſymbolũ elucet ſemꝑ.Accedit ꝙ ſi qua eſt ſecta quæ ueriora inceſ
ſat dogmata/& bonas cãs ĩgenii calũnia ludificetur:ea ueritatẽ firmat:nõ ĩfirmat:&
uelut motu quaſſatã flãmã excitat.nõ extĩguit.hac ego rõne motus nõ unius mõ
ut qbuſdã placebat:Sed oı̄genæ doctrı̄æ placita in mediũ afferre uolui:ut hac cõ
pluriũ ſectaꝝ collatiõe hac multifariæ diſcuſſiõe pħiæ ille ueritatis fulgor cuius
Plato meminit in ep̃ſis aı̃s nr̃is quaſi ſol oriens ex alto clarius illuceſceret.Q uid
erat ſi latinorũ tm̃ Alberti.ſ.Thomæ:Scoti:Egidii:Franciſci:Hẽriciq; pħia omiſ-
ſis græcorũ/arabũq; phis tractabatur:qñ oı̄s ſapia a barbaris ad græcos a græcis ad
nos manauit.Ita nr̃ates ſemꝑ in philoſophandi rõne ꝑegrinis ĩuentis ſtare & alie-
na excoluiſſe ſibi duxerunt ſatis.Q uid erat cũ ꝑipatheticis egiſſe de naturalibus
niſi & platonicoꝝ accerſebatur academia:quoꝝ doctrina/& de diuinis ſemper ĩter
oẽs pħias teſte Auguſtino habita eſt ſanctiſſima:& a me nũc primũ qd ſciã:uerbo
abſit inuidia:Poſt multa ſæcula ſub diſputãdi examen eſt in publicũ allata.Q uid
erat & aliorũ quotquot erant tractaſſe opiones ſi quaſi ad ſapientũ ſympoſium a
ſymboli accedẽtes:nihil nos quod eſſet noſtrũ nr̃o partum & elaboratũ ĩgenio af
ferebamus.ꝑfecto ingeneroſum eſt:ut ait Seneca ſapere ſolũ ex cõmẽtario & q̃ſi
maioꝝ inuẽta nr̃æ ĩduſtriæ uiã præcluſerint quaſi in nobis effœta ſit uis naturæ:
nihil ex ſe parere quod ueritatẽ ſi nõ demonſtret ſaltẽ ĩnuat/uel de lõginquo.Q d
ſi in agro colonus in uxore maritus odit ſterilitatẽ certe tanto magis ĩfœcundam
animam oderit illi cõplicita & aſſociata diuina mens:quanto inde nobilior longe
proles

Latini phi-loſophantes
Scotus
Thomas
Egidius
Albertus
Henricus
Arabes
Auẽrois
Auẽpace
Alpharabius
Auicẽna
græci ꝑipathetici
Simplici⁹
Thẽiſtius
Alexãder
theophraſtus
Acadẽici
Porphiri⁹
Iãblicus
Plotinus
Proclus
Hermias
Damaſtuſ
Plato
Auguſtinus
Seneca

proles deſideratur. Propterea non contentus ego præter cões doctrinas multa de Mercurii trimegiſti priſca theologia: Multa de Chaldeorum de Pythagoræ diſciplinis: multa de ſecretioribus hebræoꝝ addidiſſe myſteriis: plurima quoqꝫ p nos iuenta & meditata de naturalibus & diuinis rebus diſputãda ꝓpoſuimus. Propoſuimus primo Platonis Ariſtoteliſqꝫ cõcordiã a multis ante hac creditam a nemine ſatis probatã. Boetius apud latinos id ſe facturũ pollicitus non inuenit̃ feciſſe unq̃ quod ſemp facere uoluit. Simplicius apud gręcos idem ꝓfeſſus: utinã id tam præſtaret q̃ pollicet̃. Scribit & Auguſtinus in academicis non defuiſſe plures q ſubtiliſſimis ſuis diſputationibus idem probare conati ſint. Platonis. ſ. & Ariſtotelis eãdem eſſe phiam. Ioãnes item grãmaticus cũ dicat apud eos tm̃ diſſidere Platonem ab Ariſtotele: qui Platonis dicta non itelligunt probandũ tñ poſteris hoc reliqt. Addidimus autẽ & plures locos in qbus Scoti & Thomæ plures in qbus Auerrois/ & Auicẽnæ ſnĩas: quæ diſcordes exiſtimantur cõcordes eſſe nos aſſeueramus. Secũdo loco quæ in phia cũ Ariſtotelica/ tum Platonica excogitauimus nos: tum duo &. lxx. noua dogmata phyſica & methaphyſica collocauimus: quæ ſi qs teneat: poterit niſi fallor quãcũqꝫ de rebus naturalibus diuiniſqꝫ ꝓpoſitã quæſtionem longe alia diſſoluere rõne q̃ per eam edoceamur: quæ & legit̃ in ſcholis: & ab huius æui doctoribus colit̃ phiam. Nec tam admirari qs debet me ĩ primis annis in tenera ætate p quã uix licuit ut iactant qdã alioꝝ legere cõmentariones: nouã afferre uelle phiam q̃ uel laudare illã ſi defendit̃: uel dãnare ſi reprobatur. Deniqꝫ cum nr̃a iuenta hæc nr̃aſqꝫ ſunt lr̃as iudicaturi nõ auctoris annos: ſed illorum merita potius uel demerita numerare. Eſt aũt & præter illã alia quã nos attulimus noua p numeros philoſophandi inſtitutio: antiqua illa qdem & a priſcis theologis a Pythagora præſertim ab Aglaophemo: a Philolao: a Platone prioribuſqꝫ Platonicis obſeruata. Sed quæ hac tẽpeſtare/ ut præclara alia poſterioꝝ incuria ſic exoleuit ut uix ueſtigia ipſius ulla reperiantur. Scribit Plato in Epimenide ĩter oẽs liberales artes/ & ſcias cõtemplatrices præcipuã maximeqꝫ diuinã eſſe ſcientiam numerandi. Q uærens itẽ cur hõ aĩal ſapientiſſimũ. Rñdet qa numerare nouit. cuius ſnĩæ & Ariſtoteles meminit in problematis. Scribit Albumaſar uerbum fuiſſe Auẽzoar Babylonii eum oĩa noſſe qui nouerat numerare. Q uæ uera eſſe nullo modo pñt ſi per numerandi artẽ eam artẽ intellexerunt: cuius nũc mercatores in primis ſunt peritiſſimi. Q uod & Plato teſtat̃ exerta nos admonẽs uoce: ne dĩnam hanc arithmeticã mercatoriã eſſe arithmeticã ĩtelligamus. hanc ego arithmeticã quæ ita extollit̃ cũ mihi uidear poſt multas lucubratiões exploratã hr̃e huiuſce rei piculum facturus ad quatuor & ſeptuaginta qõnes quæ iter phyſicas & dĩnas principales exiſtimant̃ rñſuꝝ per numeros publice me ſum pollicitus. Propoſuimus & magica theoremata in qbus duplicẽ eſſe magiã ſignificam᷒: quarũ altera dæmonũ tota ope & auctoritate conſtat res mediusfidius execranda & portentoſa. altera nihil eſt aliud cũ bene explorat̃ q̃ naturalis phiæ abſoluta cõſumatio. V triuſqꝫ cũ meminerint græci illã magiæ nullo modo noĩe dignantes γοητειαν nũcupant: hãc propria peculiariqꝫ appellatiõe μαγειαν q̃ſi perfectam ſummãqꝫ ſciam uocant. Idem. n. ut ait Porphyrius perſarũ lingua magus ſonat: quod apud nos diuinorũ interpres & cultor. Magna aũt ĩmo maxima inter has artes diſparilitas & diſſimilitudo. Illa non mõ chriſtiana religio: ſed oẽs leges oĩs bene inſtituta R eſp. damnat & execrat̃. Hanc oẽs ſapiẽtes oẽs cæleſtiũ & di-

Nota quę ſtudia excitauerit

Auguſtinus

Ioannes grãmatic᷒

Nota noua dogmata excogitata

Nota

Noua inſtitutio philoſophãdi p nũeros

Plato

Ariſtoteles

Albũaſar

Plato

Duplex magia

Mag᷒ ſm porphyrium quid

uinaꝝ rerũ ſtudioſę nationes approbãt &amplectunt᷑.Illa artiũ fraudulẽtiſſima:
hæc altior ſanctiorq; phia.Illa irrita & uana:hęc firma fidelis & ſolida illã quiſquis
coluit ſemp diſſimulauit:ꝙ in auctoris eſſet ignominiã & cõtumeliã.Ex hac ſũma
litterarũ claritas gloriaq; antiq̃tus & pene ſemp petita.illius nemo unq̃ ſtudioſus
fuit uir phũs & cupidus diſcẽdi bonas artes: ad hanc Pythagoras:Empędocles:
Democritus:Plato diſcẽdã nauigauere:hanc prædicauerunt reuerſi:& in arcanis
præcipuã habuerũt.Illa ut nullis rõnibus ita nec certis ꝓbatur auctoribus.Hæc
clariſſimis q̃ſi parẽtibus honeſtata duos ꝑcipue hẽt auctores Xamolſidẽ:quẽ imi
tatus eſt Abbaris hyperboreus:& Zoroaſtrẽ nõ qui forte credit᷑ ſed illũ Oromaſi
filiũ.utriuſq; magiæ quid ſit:Platonẽ ſi percõtemur reſpõdebit in Alcibiade Zo
roaſtris magiã nõ eẽ aliud q̃ diuinorũ ſciam qua filios Perſarũ reges erudiebãt:ut
ad exẽplar mũdanæ reip.ſuã ipſi regere rempublicã edocerent᷑.Rñdebit in Car
mide magiã Xamolſidis eſſe animi medicinam: per quam.ſ. animo temperãtia ut
per illam corpori ſanitas comparatur horum ueſtigiis poſtea perſtiterunt Caron
das:Damygeron:Apollonius:Hoſtanes:& Dardanus:perſtitit Homerus quẽ ut
omnes alias ſapiẽtias:ita hãc quoq; ſub ſui Vlyxis erroribus diſſimulaſſe:In poe
tica noſtra theologia aliquãdo probabimus.perſtiterũt Eudoxus & Hermippus
perſtiterũt fere oẽs qui pythagorica Platonicaq; myſteria ſũt ꝑſcrutati. Ex iunio
ribus aũt qui eam olfecerint tres reperio:Alchindum arabẽ:Rogeriũ bachonẽ &
Gulielmũ pariſienſem.& tẽpeſtate nr̃a uidi Antoniũ cronicũ q̃q̃ in maximis agen
dis tractandiſq; rebus occupatiſſimũ:quæ illius tamẽ eſt ingenii ſublimitas & ele
gãtia ut oẽs alias liberales artes:ita hanc quoq; pulcherrime attigiſſe.Meminit &
Plotinus ubi naturæ miniſtrũ & non artificẽ magũ demonſtrat.hanc magiã ꝓbat
aſſeueratq; uir ſapiẽtiſſimus alterã ita abhorrẽs ut cũ ad maloꝝ dęmonũ ſacra uo
caret᷑:rectius eẽ dixerit ad ſe illos q̃ ſe ad illos accedere:& merito quidẽ. Vt.n.illa
obnoxiũ mãcipatũq; ĩprobis ptãtibus hoĩem reddit:ita hæc illarũ principẽ & do
minũ:illa deniq; nec artis nec ſciẽtiæ ſibi põt nomen uẽdicare.Hæc altiſſimis ple
na myſteriis profundiſſimã reꝝ ſecretiſſimarũ contemplationem:& demũ totius
naturæ cognitionẽ cõplectit᷑.hæc inter ſparſas dei bñficio & inter ſeminatas mũ
do uirtutes quaſi de latebris euocans in lucẽ nõ tam facit miranda q̃ facienti natu
ræ ſedula famulat᷑:hæc uniuerſi conſenſum quem ſignificantius græci συμπα
θειαν dicũt introrſum perſcrutatius rimata:& mutuã naturaꝝ cognitionẽ habens
perſpectam natiuas addimẽs unicuiq; rei & ſuas illecebras quæ magoꝝ ιυγγες
nominãtur in mũdi receſſibus in naturæ gremio in promptuariis arcaniſq; dei la
titantia miracula quaſi ipſa ſit artifex promit in publicum:& ſicut agricola ulmos
uitibus ita magus terram cælo.i.inferiora ſuperioꝝ dotibus uirtutibuſq; maritat:
quo fit ut q̃ illa prodigioſa & noxia tam hæc diuina & ſalutaris appareat. ob hoc
ꝑcipue ꝙ illa hoĩem dei hoſtibus mãcipãs auocat a deo:hæc ĩ eã operũ dei admi
rationẽ excitat:quã ꝓpenſa caritas fides ac ſpes certiſſime cõſequũtur.Neq;.n.ad
religionẽ ad dei cultũ quicq̃ ꝓmouet magis q̃ aſſidua contẽplatio mirabiliũ dei:
quæ ut per hanc de qua agimus naturalẽ magiã bene explorauerimus in opificis
cultũ amorẽq; ardentius animati illud canere cõpellemur.Pleni ſunt cæli plena ẽ
omnis terra maieſtate gloriæ tuæ.& hæc ſatis de magia: de qua hæc diximus ꝙ
ſunt plures qui ſicut canes ignotos ſemper adlatrant:ita & ipſi ſæpe damnant ode
rũtq; quæ nõ intelligũt.Venio nũc ad ea quæ ex antiquis hebręoꝝ myſteriis eru

ta ad

Platonis i Alcibiade ac carmid de magia auctoritas

Qui fuerint magi Pythagoras Empedocles Democritus Plato Xamolſides Abbaris hyꝑboreꝰ Zoroaſtes Carondas Damigeron Appollonius Hoſtanes Dardanuſ Homerus Eudoxus Hermippus Alechindus Rogeriuſ Guilielmꝰ Antonius

Quid in dei contẽplationẽ ducat

ta ad ſacroſanctã & catholicam:fidẽ cõſirmandã attuli. Q uæ ne forte ab his quibus ſunt ignota cõmenticiæ nugæ:aut fabulæ circulatorũ exiſtimentur. Volo intelligant oẽs quæ & qualia ſint unde petita:quibus & q̃ claris auctoribus confirmata:q̃ repoſita q̃ diuina q̃ noſtris hominibus ad ꝓpugnandã religionẽ cõtra hebræorũ importunas calũnias ſint neceſſaria. Scribunt nõ mõ celebres hebræorũ doctores:ſed ex noſtris quoq; Eſdras:Hilarius:& Origenes : Moſem non legem modo quã quinq; exaratã libris poſteris reliquit:ſed ſecretiorẽ quoq; & ueram legis enarrationẽ in monte diuinitus accepiſſe. Præceptũ autẽ ei a deo ut legẽ quidem populo publicaret:legis interpratationẽ nec traderet litteris nec inuulgaret:ſed ipſe ieſunane tantũ tum ille aliis deinceps ſuccedentibus ſacerdotũ primoribus magna ſilẽtii religiõe reuelaret. & merito qdẽ. Satis enim erat uulgarib⁹ & per ſimplicẽ hiſtoriã nũc dei potentiã:nũc in ĩprobos irã:in bonos clementiã: in oẽs iuſticiã agnoſcere. & per diuina ſalutariaq; ꝓcepta ad bene beateq; uiuẽdũ & cultũ ueræ religiõis inſtitui. At myſteria ſecretiora & ſub cortice legis rudiq; uerborũ prætextu latitãtia altiſſimæ diuinitatis arcana plebi palã facere. Q uid erat aliud q̃ dare ſanctũ canibus:& inter porcos ſpargere margaritas? Ergo hæc clam uulgo habere perfectis cõmunicanda:inter quos tantũ ſapientiã loqui ſe ait Paulus nõ humani conſilii ſed diuini ꝓcepti fuit. Q uẽ morem antiqui quoq; p̄hi ſanctiſſime obſeruarunt. Pythagoras nihil ſcripſit niſi paucula q̃dam:quæ Damæ ſiliæ moriens cõmendauit. Aegyptioꝝ templis inſculptæ ſphynges hoc admonebant:ut myſtica dogmata per enigmatũ nodos a ꝓphana multitudine inuiolata cuſtodirent. Plato Dioni quædam de ſupremis ſcribens ſubſtãtiis per enigmata inquit dicendũ eſt:ne ſi epiſtola forte ad aliorum peruenerit manus quæ tibi ſcribimus ab aliis intelligantur. Ariſtoteles libros primæ p̄hiæ in quibus agit de diuinis editos eſſe & non editos dicebat. Q uid plura Ieſum Chriſtum uitæ magiſtrum aſſerit. Origines multa reuelaſſe diſcipulis:quæ illi ne uulgo fierent cõmunia ſcribere noluerunt. Q uod maxime confirmat Dionyſius areopagita qui ſecretiora myſteria a noſtræ religionis auctoribus

idest ex animo

in aĩum ſine litteris medio intercedẽte uerbo ait fuiſſe trãſfuſa. Hoc eodẽ penitus mõ cũ ex dei pręcepto uera illa legis interp̃tatio Moſi deitus tradita reuelaretur: dicta eſt Cabala:quod idẽ eſt apud hebræos quod apud nos receptio. ob id ſcilicet q illam doctrinã non per litterarũ monumẽta ſed ordinariis reuelationũ ſucceſſionibus alter ab altero q̃ſi hæreditario iure reciperet. Verum poſt q̃ hebræi a Babylonica captiuitate reſtitui p Cyrũ & ſub Zorababel inſtaurato tẽplo ad reparandã legẽ animũ appulerũt. Eſdras tũc eccleſiæ præfectus poſt emẽdatũ Moſeos librũ:cũ plane cognoſceret p exilia cædes:fugas:captiuitatẽ gentis Iſraeliticæ inſtitutũ a maioribus morẽ tradẽdæ p manus doctrinæ ſeruari nõ poſſe:futurũq; ut ſibi diuinitus indulta cæleſtis doctrinæ arcana perirẽt:quoꝝ cõmentariis nõ intercedẽtibus durare diu memoria nõ poterat. Cõſtituit ut cõuocatis qui tũc ſupererãt ſapiẽtibus afferret unuſquiſq; in mediũ q̃ de myſteriis legis memoriter tenebat:adhibitiſq; notariis in ſeptuaginta uolumina:tot enim fere in ſinedrio ſapientes redigerent. Q ua de re q mihi nõ credũt audiãt Eſdrã ip̃m ſic loquẽtem. Exactis quadraginta diebus locutus ẽ altiſſimus dicens. Priora q̃ ſcripſiſti in palã pone legãt digni & indigni. Nouiſſimos ãt .lxx. libros cõſeruabis ut tradas eos ſa

Eſdras
Hilarius
Origenes

Hoc idẽ de pythagora in Heptaplo

Plato

Ariſtoteles

Origines

Dionyſi⁹

Cabala quid ſit

Eſdras ſacerdos qd egerit

Eſdræ uerba

pictibus de populo tuo. In his enim eſt uena intellectus & ſapiẽtiæ fons & ſciẽtiæ
flumẽ atq; ita feci: Hæc Eſdras ad uerbũ. Hi ſũt libri ſciẽtiæ Cabalæ in qbus meri
to Eſdras uenã intellectus. i. ineffabilem deſup ſubſtãtiali deitate theologiã ſapiẽ
tiæ fontẽ. i. de intelligibilibus angelicisq; formis exactã metaphyſicã & ſciẽtię flu
mẽ. i. de rebus naturalibus firmiſſimã philoſophiã eẽ clara in primis uoce ꝓnũci
uit. Hi Libri Sixtus q̃rt᷒ põtifex maximus: q hũc ſub quo uiuimus fœliciter Inno
cẽtiũ octauũ ꝓxime ãnceſſit maxima cura ſtudioq; curauit ut in publicã fidei no
ſtræ utilitatẽ latinis litteris mãdarent. Iamq; cũ ille deceſſit: tres ex illis puenerãt
ad latinos. Hi libri apud hebræos hac tẽpeſtate tãta religione coluntᷓ: ut neminẽ
liceat niſi annos. xl. natũ illos attingere. hos ego libros non mediocri impẽſa mihi
cũ cõparaſſem: ſumma diligentia in defeſſis laboribus cũ perlegiſſem: uidi in illis
(teſtis ẽ deus) religionẽ nõ tã Moſaicã q̃ chriſtianã ibi trinitatis myſteriũ. ibi uer
bi incarnatiõem: ibi meſſiæ diuinitatẽ: ibi de peccato originali. de illius ꝑ chriſtũ
expiatiõe: de cæleſti Hieruſalẽ: de caſu dęmonum: de ordinibus angelorũ: de pur
gatoriis: de inferorũ pœnis. Eadẽ legi quæ apud Paulũ & Dionyſiũ: apud Hiero-
nymũ & Auguſtinũ quotidie legimus. In his uero quæ ſpectant ad philoſophiã
Pythagorã ꝓrſus audias & Platonẽ quoꝝ decreta ita ſunt fidei chriſtiãæ affinia:
ut Auguſtinus noſter imenſas deo grãs agat: q; ad eius manus puenerint libri Pla
tonicorũ. In plenũ nulla ẽ ferme de re nobis cũ hebręis cõtrouerſia: de q̃ ex libris
cabaliſtarũ ita redargui cõuincíq; nõ poſſint: ut ne angulus qdem reliquus ſit in
quẽ ſe cõdant. Cuius rei teſtẽ grauiſſimũ habeo Antoniũ cronicum uirũ eruditiſſi
mum: q ſuis auribus cũ apud eum eſſem in cõuiuio audiuit Dattilum Hebræum
pitum huius ſciæ in chriſtianorũ ꝓrſus de trinitate ſnĩam pedibus manibuſq; de-
ſcẽdere. Et ut reliq̃ meæ diſputatiõis capita ꝑcenſeã: Attulimus & noſtrã de inter
pretãdis Orphei Zoroaſtriſq; carminibus ſnĩam. Orpheus apud græcos ferme i-
teger: zoroaſter apud eos mancus: apud chaldęos abſolutior legitᷓ. Ambo priſcæ
ſapiẽtiæ crediti patres & auctores. Nã ut taceã de zoroaſtre: cuius freques apud
platõicos nõ ſine ſũma ſemp ueneratõe ẽ mẽtio. Scribit Iãblicus calcideus habuiſ
ſe Pythagorã orphicã theologiã tanq̃ exẽplar ad q̃ ipſe ſuã effingeret formaretq;
pħiam. Q uin iccirco tm̃ dicta Pythagoræ ſacra nũcupari dicũt. q; ab Orphei flu
xerit inſtitutis. Inde ſecreta de nũeris doctrina: & qcqd magnũ ſublimeq; habuit
græca pħia ut a primo fõte manauit. Sed q erat ueterum mos theologorũ: ita Or-
pheus ſuorũ dogmatũ myſteria fabulaꝝ intexit inuolucris: & pœtico uelamento
diſſimulauit: ut ſi quis legat illius hymnos nihil ſubeſſe credat præter fabellas nu
gaſq; meraciſſimas. quod uolui dixiſſe ut cognoſcatur qs mihi labor q̃ fuerit diffi
cultas ex affectatis enygmatũ ſcyrpis ex fabulaꝝ latebris latitãtes eruere ſecretæ
pħiæ ſenſus: nulla præſertim in re tã graui tã abſcondita iexplorataq; adiuto alio-
rũ iterpretũ opa & diligẽtia. Et tñ oblatrabãt cães mei minutula quædã & leuia ad
nũeri oſtẽtationẽ me accumulaſſe: q̃ſi ñ oẽs quæ ãbiguæ maxie cõtrouerſæq; ſunt
quæſtiões i qbus pricipales digladiantᷓ acadẽiæ q̃ſi nõ multa attuleri his ipſis q &
mea carpunt: & ſe credunt pħorum principes & incognita prorſus & in tentata.
Q uin ego tantũ abſum ab ea culpa ut curauerim in qnã pauciſſima potui capita
cogere diſputationẽ: quã ſi ut cõſueuerũt alii partiri ipſe in ſua mẽbra & lãcinare
uoluiſſem innumerum ꝑfecto numerũ excreuiſſet. Et ut taceã de cæteris: quis eſt
qui neſciat unũ dogma ex nongentis q. ſ. de cõcilianda eſt Platonis Ariſtoteliſq;
philoſophia

A ſixto co
actus mi-
randula
quaſdam
quæſtio-
nes propa
rare

Auguſti-
nus.

Zoroa-
ſter
Orpheus
que anti-
quitus ſa-
piẽtiſſimi
habebãt
Iãblicus
Nota

ꝓhia potuiſſe me citra oēm affectatæ numeroſitatis ſuſpitionē in ſexcenta ne dicā plura capita deduxiſſe locos.ſ.oēs in qbus diſſidere alii cōuenire ego illos exiſtimo ꝑticulatim enumerātē. Sed qd ego his diutius īmoror:& nō potius ad id deuenio cuius grā totū hoc opus ſuſceptū ē:ut liqdo ut luce clarius: ut extra oēm controuerſiā nō me ſolū nō īpiū:ſed impios & hæreticos eē illos cōprobē:q me hæreticū eē aut fuiſſe aliqñ dicere nō erubeſcunt. Agā aūt hoc ego non cōuiciis & contumeliis:ſed ipſis rebus & rōnibus afferēdo in mediū quæ dixi:q̄ ſcripſi:quę ſenſi. Q uid īte illi dixerint & ſenſerint. Examinabūt hæc deīde alii uiri docti & īſignes & apud nr̄as & apud exteras Academias iudicabit ſancta ſedes & ſedēs in ea Innocētius octauus. Cuius iudiciū negligere aut uiolare nephas & flagitiū. Ipſe iudex ſupremus in terris q eū refert q iudex eſt uiuoꝝ & mortuoꝝ. Ipſe ꝓmptuariū arcanūq ueritatis q eius agit uices q ē ipſa ueritas & caro factus habitauit in nobis ut ueritatē nobis annūciaret. Sed iā ad ipſas examinādas qōnes deſcēdamus: quas magr̄i iſti q̄ſi hæreticas dānarūt. Q d facturo mutāda ē loquēdi rō. Eſt.n.mihi cū barbaris ſermo:& ut lepide ē in ꝓuerbio balbi nō niſi balbos intelligunt. Sancta ſedes. Innocentius. Lepidū ꝓuerbium

QVAESTIO PRIMA DE DESCENSV CHRISTI AD INFEROS.

PRIMA cōcluſio ex ꝓpoſitis a me in diſputatiōe mea quā iſti dānauerūt fuit hæc. Chriſtus nō ueraciter & q̄tū ad realē ꝓſentiā deſcēdit ad inferos:ut ponit Thomas & cōis uia: ſed ſolū quo ad effectū. Circa iſtā cōcluſionē prio uolo declarare ſenſum meū & q̄ ſit mēs & opinio mea de mō deſcēſus Chriſti quā fuit me æ intēriōis explicare in ꝓpoſita cōcluſiōe & oſtēdere illā nō ſolū eē catholicā:& a multis catholicis doctoribus creditā & approbatā. Sed ēt ſua oppoſita lōge ꝓbabiliorē. Secūdo declarabo quō ētipſa ꝓpoſitio de uirture ſermonis & ſcd̄m uim uerborū a doctis uiris nullo mō eſt hæretica uel hæreſim ſapiens ſimplr̄ iudicāda. Tertio declarabo ꝙ ipſi errāt in fide ſi perſiſtunt in hac ſnīa ꝙ ego nō poſſim cōcluſionē meā ēt in ſenſu quē ꝑmittit uis uerborū ab hæreſi defendere. Q uarto & ultio ex ſupabūdāti oſtēdā ꝙ nullo mō pñt ſe excuſare ꝙ in cōſulte non fuerit facta dānatio eoꝝ. Prius āt q̄ exponā modū ſcd̄m quē ego teneo Chriſtū deſcēdiſſe ad inferos uolo hæc ꝑmittere ꝙ licet teneamur explicite & in ꝑticulari credere Chriſtū deſcēdiſſe ad inferos tanq̄ articulū fidei a Philippo nobis traditū & ꝓmulgatū ſic ꝙ ēt ꝓteſtatio mea aut ei ſimilis nō ſaluaret illū q poneret oppoſitum iſtius articuli. Nō uidet̄ tñ ꝙ determinatū modum illius deſcēſus teneat̄ qlibet fidelis explicite & in ꝑticulari credere. Sed ſufficere uīr homini chriſtiano ꝙ credat Chriſtū deſcēdiſſe ad inferos non ſcd̄m corpus nec ſcd̄m corpus & aīam ſed ſecundū aīam tm̄ & hūc deſcēſum ſcd̄m aīam credat fuiſſe mō poſſibili decēti expediēti & oportuno & hoc qa determinatus modus illius deſcēſus nō habet̄ expreſſe:nec uīr cōuinci ex ſcriptura ſacra nec ex aliqua determinatione uniuerſalis eccleſiæ aut ſpeciali dei reuelatiōe uel apoſtoloꝝ fideli relatione. Imo ꝙ plus eſt Scotus in ſacris litteris nō parū exercitatus dicit ꝙ ex ſcriptura ſacra nō habet̄ ꝙ Chriſtus deſcēderit ad inferos:ut refert Frāciſcus de mayronis in quatto ſniarū. Q uāto minus dicere poſſumus ꝙ ex ſcriptura habeat̄ certus & determinatus modus deſcenſus Chriſti. Vnde & non defuit aliquis doctor

Q uomō in declarāda concluſione ꝓceſſurus ſit.

Chriſti deſcenſus a Philippo nobis datus eſt.

Scotus

Fráciſcus de mayronis.

Hinc uidetur illa haud uera eſſe theologica ꝓpoſitio deum ubiqꝫ eſſe p pręſentiã po nam& eſſentiam Thomas

cuius ego ẽt in hoc articulo dãtionẽ nunq̃ legi cui uiſum eſt ꝓbabile:& cũ ueritate articuli defenſabile ꝙ aĩa Chriſti nõ fuerit pſentialiter ĩ inferno.& auctoritates oẽs quas & Frãciſcus ĩ quarto & theologi alii adducũt ĩ tertio:uideri pt alicuĩ ꝙ ita poſſint expõi de deſcẽſu per effectũ ſicut per realẽ pręſentiam. etiam ſequẽdo modũ exponẽdi ſcripturã quẽ ſequũtur ipſimet doctores q̃ tenẽt oppoſitũ. Legit enim eccleſiaſte.xxiiii. Penetrabo omnes inferiores ptes terrę. Quod exponẽs Thomas ĩ tertia pte ſummę dicit intelligẽdũ eẽ p effectum. ergo a ſimili diceret forte aliquis poſſe exponi auctoritates dicẽtes ipſum penetraſſe ad limbũ uel ad ſinum Abrahę. Idẽ enim eſt penetrare ꝙ penitus & intra intrare. quod ẽt plus ẽ q̃ deſcẽdere. Quare ſi nõ ſolũ itraſſe ſed ẽt penitus & intro intraſſe dicetur inferiores partes terrę nõ quia ibi fuit realiter pręſens:ſed quia ibi fuit ſolũ per effectũ.

Quid penetrare

Ita poterit etiã dici fuiſſe in ſinu Abrahę:& intraſſe ſinum Abrahę p effectũ tãtum & nõ per realẽ pręſentiã. Hęc aũt nõ ideo dico:quia ego crediderim unq̃ ꝙ Chriſtus alibi exiſtẽs pręſentialiter ideo ſolum dicat̃ fuiſſe in inferno:quia ibi aliqd fit. operatus ſicut rex exiſtẽs ĩ palatio dicit̃ eẽ ĩ alio loco ꝓuĩcię ubi auctoritate poteſtatis ſuę & imperio ſuo aliqd efficaciter operatur. Neqꝫ enim iſta fuit opinio mea unq̃ ut mox patebit ĩ declaratiõe opiniõis meę. Immo ego firmiter & teneo & tenui & publice ſemp & priuate dixi ꝙ ſicubi fuit aĩa chriſti ĩ triduo ipſa fuit in inferno & ꝙ ipſa uere ibi fuit pręſens. Sed uolui hęc dixiſſe ad pleniorẽ huius materię examinationẽ ut & illud Auguſtini dictũ ĩ libro de hęreſibus uerificari uideamus nihil eẽ difficilius q̃ definire hoc ẽ hęreticũ aut nõ hęreticũ. Unde & ꝓpter hoc dicit ipſe cõtigiſſe ꝙ cũ duo ſcriptores ambo celeberrimi Epiphanius & Philiſtrius de hęreſibus ſcripſiſſent in numerãdis illis multũ diſcordãt nõ ab aliã cauſam q̃ propter ea ꝙ illud ꝙ uni uidebat̃ hęreticũ alteri nõ uidebat̃. Sed iã uenio ad manifeſtãdam opinionẽ meã demodo deſcenſus Chriſti & ad perfecte declarandũ concluſionẽ meam. Primo ſummatim ponẽs intellectum eius. Secũdo illum latius explicãs & probãs. Summarius ſenſus cõcluſionis meę eſt iſte.

Auguſti.

Nota

Subſtãtiarum ſeparatarũ duplex opinio

Quia Chriſtus ſecũdũ animã tantũ deſcendit ad inferos & animę ſicut cuicũqꝫ ſubſtantię ſaparatę uidetur nõ cõpetere locari uel moueri localiter niſi ratione operationis. Ideo dico ꝙ deſcendiſſe ad infernũ:uel fuiſſe in inferno localiter uidet̃ nõ competiſſe chriſto niſi rõne operatiõis ita ꝙ licet uere pſentialiter fuerit aĩa Chriſti in inferno ſubſta tamen ſua nõ fuit ei ratio pręſentialitatis ſed ſolũ ſua operatio. Quę uerba ut plenius intelligãtur: eſt aduertendũ ꝙ eorũqꝫ q̃ ponũt ſbãs ſeparatas nõ eẽ in loco niſi per operationẽ trãſeuntẽ eſt duplex opinio. Quidam enim dicũt ꝙ ſbę incorporeę rõne ſuę ſbę nullo mõ debetur locus:ſicut & ipſa uere nunq̃ eſt alba uel nigra.& ita ꝙ de ipſa ſecũdũ eos nõ irrationabiliter poteſt dici ꝙ nõ eſt in loco & ꝙ nuſq̃ eſt. ſicut etiã uere dicit̃ ꝙ nec eſt calida nec frigida. Auctoritates ãt ſcripturę quę uidẽtur angelis dare locũ dũ dicũt ipſos eẽ ĩ cęlo uel mitti ad hũc locũ uel ad illũ eſſe intelligendas ſic. nõ ꝙ ipſi hic uel ibi ſint eũ ipſi ꝓprie nõ ſint in loco:ſed ꝙ hic operent̃ uel ibi:uel incipiãt operari ubi prius nõ operabatur.& iſti multũ innitunt̃ uerbis Gregorii niſeni:qui dicit ꝙ cum nos deberemus dicere ſpũm operari hic:abuſiue dicimus ipſum eẽ hic. & ita uult iſta opinio ꝙ ſubſtãtia angeli uł aĩę ſepatę nũq̃ põt dici pñs potius huic loco uel illi niſi pñs negatiue.i. indiſtans. Sed ſi qñ dicitur alicubi eſſe uel fuiſſe:idẽ eſt ac ſi diceretur alicubi operari uel operatã fuiſſe: Adduntqꝫ ꝙ iſte modus loquẽdi trãſſumptus ẽ a rebus cor

Prima

Gregori9 niſenus

poralibus

Vide falſam opinionem

poralibus:quas quia nos uidemus non poſſe agere niſi ubi ſunt præſentes ſaltē ſecundū cōem opinionē:ideo ēt idem credentes de incorporeis cōcludimus ꝙ ubi operantur & ubi inueniť eſſe operatio eorū ibi etiā ſit eoꝝ ſubſtantia localiter p̄ſens.Concludūt finaliter ꝙ ruditas eſt ingenii & defectus imaginatiōis non poſſe intelligere ꝙ aliquid ſit ens & non ſit in loco:& ꝙ friuolū eſt argumētū illoꝝ qui dicunt ꝙ eſſe præſupponit operari:quia uera eſt illa ꝓpoſitio ad hunc ſenſum ꝙ non ens nō pōt operari.Oportet enim agēs eſſe in actu iuxta illud ſemp exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens.ſed nō eſt uera ad hūc ſenſum ꝙ operari in loco præſupponit eē in loco cū ſtet operantē eſſe talis naturæ ꝙ ei non plus debeť p̄ſentia aut diſtantia localis q̄ debeať albedo aut nigredo.Dicent ergo ſic opinātes ꝙ aīa Chriſti ſeparata a corpore ſecundū ſuam ſubſtātiam:nec fuit in inferno nec extra infernū:ſed uere nullibi fuit.Diciť aūt fuiſſe in inferno q̇a operata eſt in inferno.& in illa parte inferni principalius diciť fuiſſe ubi principalius ē operata.Iſtā aūt opinionē de mō eſſendi præſentialiter in loco:licet ēt multi doctores teneāt:ego tn̄ nō teneo nec ſecutus ſum eā in cōcluſione mea:ſed eam tenui quam immediate ſubiungā.

Secunda opinio quam auctor tenuit

Eſt ergo alia opinio quæ dicit ꝙ ſubſtantia ſeparata ſicut eſt angelus & aīa non unita corpori eſt q̄dē uere in loco.& ita uere definitiue eſt præſens localiter ſicut res corporea eſt cōmenſuratiue præſens localiter.& in hoc conuenit iſta uia cū cōi quæ eſt uia Scoti & oīum Scotiſtarū.Sed in hoc diſcrepant ꝙ ſcotiſtæ dicūt ꝙ finitio & limitatio eſſentiæ & finaliter intrinſeca determinatio ſuæ ſubſtātiæ eſt ratio ſubſtantiæ ſeparatæ eſſendi in loco.Iſta aūt opinio quā ego ſum ſecutus in cōcluſione dicit ꝙ ſicut licet ſubſtantia corporea ſit cōmenſuratiue in loco tamē ratio ei eſſendi taliter in loco non eſt ſua ſubſtantialitas ſed quātitas quæ eſt extrinſeca & extranea a ratione ſuæ ſubſtantiæ:ita ēt licet ſubſtantia incorporea uere ſit definitiue in loco & præſens localiter:tn̄ ratio ei eſſendi in loco nō eſt ſua ſubſtantia:ſed operatio eius ab ea tranſiens ad extra.

Declaratio opinionis

Quam opinionē ego iudico ſic intelligendam & ſic intellectā iudico non ſolum non hæreticam:ſed etiam probabiliorem ſua oppoſita.& eſt ꝙ etiam ſi finitas uel limitatio naturæ ſeparatæ ſit ei ratio non eſſendi ubiqꝫ,aut ratio ꝙ ſi ſit in uno loco non ſit ſimul in alio totali:& in utroqꝫ per naturam.non tamen eſt ratio eſſendi ſimpliciter in loco ipſo ſubſtantiæ ſeparatæ.Sed eius effectus uel operatio capiendo operationē pro omni habitudine ad corpus uel locum habēte ſe per modū operationis actiuæ uel paſſiuæ.alia ab habitudine præſentialitatis loci & hoc intelligendo de facto non negādo aliū modū poſſibilē deſcenſus uel locationis aīæ ſeparatæ ut dico in ſequēti concluſione:qui tn̄ modus eſt nobis ignotus.hanc ego opinionē ſecutus in cōcluſiōe mea dico Chriſtū fuiſſe in inferno ſolum per effectum:qui ex quo nō fuit ibi niſi ſecundū aīam.

Oſtendit neceſſitatē ſuæ opinionis

Dicēdū eſt ſecundū opinionē iſtā ꝙ ſicut ſubſtantiæ corporeæ nō cōpetit fuiſſe alicubi cōmenſuratiue niſi per quantitatē ita illi aīæ non cōpetebat eſſe in inferno:ubi crediť fuiſſe niſi per effectū & operationē.ſed ſicut rō p̄ſentialitatis aīabus ſanctoꝝ patrū fuit habitudo ad illū locum habēs ſe per modū operationis trāſeūtis ſicut erat detētio & alligatio ad illū locū donec apta ianua a redēptore extraherenť.Ita rō p̄ſentialitatis aīæ Chriſti fuit operatio q̄ ibi ē opatus.& ꝙ illa fuerit mēs mea & ꝙ hoc prætēdant uerba cōcluſiōis meæ infra manifeſtabo ubi declarabiť cōcluſio in ſe ēt de uirtute ſermonis & ſcd̄m uim uerboꝝ nō eē heretica iudicāda.Vtra aūt opinio ſit uerior de mō eſſendi in loco ſubſtantiarum

Nota.

ſeparatarum Scotiſtarũ.f.an eorũ quos ſum ſecutus ego nõ determino hoc tantũ dico a tot tantiſq; magiſtris doctoribuſq; catholicis & doctrina & ſanctitate celebratiſſimis creditã eſſe opinionem meã & habitam pro ueriſſima:ut longe magis temerarii iudicãdi ſint: ſi qui ſunt q opinionẽ doctorum tam probatorũ ꝓ hæreticã aut hæreſim ſapiente audẽt iudicare:q̃ ego q auctoritatẽ ueterũ illorum theologorũ iuniorũ determinationibus anteponã.hanc.n.opinionẽ quã ego ſequor licet aſſertiue teneat nõ ſolũ durãdus ſed & Bernardus de gãnaco in impugnationibus Hẽrici quolibeto ſecũdo. Tenet Thomas anglicus in quolibetis ſuis. Tenet Herueus brito in ſuo ſecundo ſententiarum. Tenuit & beatus Thomas in primo ſententiarum:licet alibi deinde uideri poteſt ſequi aliam opinionem. Tenet archiepiſcopus malphitenſis in ſuo ſecundo. Tenet Ioannes pariſienſis in correctorio corruptorii.& quid plures enumero: tenuerunt credo iſtam opinionẽ pluſq̃ centum doctores catholici & probatiſſimi: quorum libri non ſolum nõ reprobati ab eccleſia:ſed celebres in oibus chriſtianorũ gymnaſiis publice legunť.quos ſiquis uoluerit adire:uidere poterit fundamenta opinionis & cognoſcere probabilitatẽ eius:qđ ego nõ intẽdo hic facere.q ſolũ hoc ago ut ſic ꝓpoſitas a me cõcluſiones declarẽ:ut inde nec ſimplices habere poſſint unde ſcandalizenť. nec detractores ſi q ſunt qđ calumnienť.Exercitii tamen grã adducã quædã argumẽta quæ audiui cõtra iſtã opinionẽ.Primo arguiť p articulũ Pariſien.cciiii.q dicit dicere ſbãm angeli nõ eſſe in loco ſine opatione.error.Secũdo arguiť quia poſſibile eſt ſubſtãtiã ſeparatã nihil operari ad extra.quo poſito q̃riť an ſit alicubi an nuſq̃: an ubiq;: nõ nuſq̃:quia adhuc illo poſito erit pars uniuerſi.& ita erit uerũ dicere ꝙ eſt in mũdo nõ ubiq;:quia hoc eſt ꝓpriũ dei ergo alicubi.Tertio qa angeli dicunť eẽ in cælo empyreo:& tñ nullã operationẽ trãſeũtẽ hñt erga illud cælũ.Itẽ inſtabat qdã magiſter generalis potiſſimũ duabus rõnibus:quarũ prima eſt hæc ꝙ ſecluſa quacũq; operatione ad extra adhuc eſſentia angeli eſt finita:ergo adhuc ut ſic definitur ad locũ.Secũda ẽ hæc quia ſi qd uideť eẽ q̃re negeť locus ab angelo hoc ẽ qa nõ habet extenſionẽ hoc autẽ nihil impedit: quia etiã ſi pũctus dareť ſeparatus a linea adhuc haberet ſitũ:& tamen punctus non habet extenſionẽ. Ad primũ multiplex patet reſponſio ſecundũ p̃nominatos doctores. Sunt enim quidã q uolentes ſaluare articulũ ſimul cũ poſitiõe dicũt ꝙ mẽs articuli ẽ ꝙ opinio ponẽs ſbãm ſeparatã nõ eẽ in loco niſi p opatione quæ eſt exterior motio localis uel alteratio realis ẽ error:& ꝙ illa ſit mẽs articuli patet qa articulus.lxxvii:ſic dicit q̃ſi đclarãdo iſtũ dicere ꝙ ſi eſſet aliqua ſbã ſeparata q̃ non moueret aliquod corpus in hoc mũdo illa nõ claudareť in uniuerſo error.Ecce ꝙ ſicut in articulo quẽ ponit arguens dicit errorẽ eẽ angelũ eẽ ſolũ in loco p opationẽ:ita in iſto dicit errorẽ eẽ dicere ꝙ ſbã ſepata nõ claudiť ĩ hoc uniuerſo niſi p motũ corporis. Vnde uideť idẽ intelligere p opationẽ ĩ articulo.cciiii.ꝙ p motũ ĩ articulo.lxxvii.Nõ põit ãt iſta poſitio ſolũ p opationẽ iſto mõ ſumptã angelũ eſſe in loco: ut patebit in reſpõſiõe ad tertiũ.Itẽ dicit ſolẽnis doctor Gotfredus de fontibus ꝙ iſti articuli ĩdigẽt magna correctiõe:qa nõnulli ſunt falſi nõnulli:adinuicẽ ſibi cõtradicũt.& ꝓfecto in iſta materia neceſſe eſt aut ꝙ articulus exponať mõ immediate p̃poſito: aut ꝙ in ipſis articulis ſit cõtradictio manifeſta.quod ſic probo.Eſt enim articulus.ccxviii.qui dicit ꝙ ſi intelligať ꝙ ſubſtãtia angeli non eſt ei ratio eſſendi in loco uerũ eſt dicere ꝙ nuſq̃ eſt ſecundũ ſubſtantiã.Et teſtatur Henricus ĩ quolibeto ſecũdo.q.ix.ꝙ

omnes

Bernardus de gãnaco

Thomas anglicus

Herueus brito

.S.Thomas

Malphitẽſis

Ioãnes piſienſis

Nota.

Argumẽta contra iſtam opinionem

Primum

Secundũ

Tertium

Quartũ

Solutio primi mltiplex & đclaratio articuli pariſiẽ.

Secunda Gotfred' de fontib'

Nota

Henricus

omnes magiſtri theologiæ cõgregati in hoc unanimiter cõuenerũt: ꝙ ſubſtantia angeli nõ eſt ratio angelũ eẽ in loco: & dicit ſe fuiſſe inter illos magr̃os q̃ hoc determinarũt. & ſubdit ipſe Henricus ibidẽ ꝙ cõſimili ratione uerũ eſt indubitãter ꝙ ſi angelus per potẽtiã ſuã. ſ. ꝑ intellectũ & uolũtatẽ uirtutẽ ſuam nõ applicat ad locum operãdo circa ipſum ꝙ ſimpliciter potẽtia eius intellectus. ſ. & uolũtas non eſt ratio eſſendi ipſum in loco: qui potentia eius nõ eſt minoris abſtractionis q̃ ſit eius ſubſtãtia ergo ſeqtur ꝙ uel erit concedere ꝙ ratio eſſendi eũ in loco erit aliqd habẽs ſe per modum actus ſecũdi in corpus trãſeuntis: quicquid ſit illud. & eſt id quod ponit poſitio q̃ ego ſequor uel in articulis erit manifeſta cõtradictio. Vnde & Henricus in eodem loco fatet̃ ſe non poſſe intelligere quomõ ſubſtãtia ſeparata ſit in loco niſi agat aliquid aut patiat̃ a loco uel a re exiſtẽte in loco. Egidius aũt & multi alii dicũt ꝙ de illis articulis nihil eſt curandũ. quia fuerũt facti nõ cõuocatis oĩbus doctoribus Pariſienſibus. ſed ad requiſitionẽ quorundam capitoſorũ. Et quicqd ſit de hoc hæc duo uolo dicere. Primo ꝙ nõ minus facit pro poſitione noſtra articulus. ccxviii. q̃ faciat cõtra eũ articulus. cciiii. Secũdo ꝙ certum eſt & ipſi etiam Pariſienſes hoc fatentur ꝙ illi articuli nõ obligant oẽs fideles: nec tenemur illis credere niſi inquantũ ſcripturæ ſacræ innitunt̃: aut determinationibus uniuerſalis eccleſiæ. Vnde ſolent dicere anglici ꝙ illi articuli non trãſeunt mare: quare & nos ſi in re tam graui licet iocari: poſſumus dicere ꝙ nõ tranſeunt alpes. Quare & ſi cõcluſio mea eſſet cõtra articulũ meminerint qui me dãnabãt ꝙ oĩo in me dãnando errabãt: quia dicebãt ꝙ cõcluſio mea erat cõtra ſymbolũ apoſtolicũ: cũ debuiſſent dicere ꝙ erat cõtra ſymbolũ Pariſinũ: q̃q̃ & hoc eſt falſum ut prius oſtẽdimus. Videt̃ autem mihi uerus intellectus illorũ articulorum hic eſſe ꝙ in articulo. cciiii. ſi in eo ſit ſermo de operatione cõiter accepta modo prædicto hoc intendatur ꝙ etiam ſecluſa quacunq; operatione adhuc finitas uel limitatio naturæ ſeparatæ erit ei ratio nõ eſſendi ubiq;: aut ratio ꝙ ſi ſit in uno loco non eſt ſimul in alio totali. & in utroq; ꝑ naturã. In articulo autẽ. ccxviii. credo ꝙ intendatur ꝙ ſubſtãtia uel finitas ſubſtantiæ nõ eſt rõ angelo eẽndi ſimpl'r in loco. iſto mõ exponendo in articulis nulla ẽ cõtradictio & articuli ſic intellecti non ſolum ſunt cõtra poſitionem meã: ſed ipſã totaliter ex utraq; parte confirmant. ut patet ex declaratione poſitionis ſupra poſita. Ad ſecundũ dicitur a multis concedendo ꝙ eſt poſſibile eſſe ſubſtantiam incorpoream ſine operatione tranſeunte ad extra. hoc autẽ poſito in argumẽto uidetur adduci ꝙ unum ſequatur ex tribus incõuenientibus. Primũ eſt ꝙ cũ ſit pars uniuerſi incõueniẽs eſt ꝙ nõ ſit in uniuerſo. Ad quod illi dicerent ꝙ arguens æquocat de parte. Si enim per ꝑtem uniuerſi intelligit id quod habet ſitũ determinatũ in uniuerſo: ſic dicẽt ꝙ angelus nec cum operat̃ nec cũ nõ operatur poteſt dici eſſe ꝑs uniuerſi. Si aũt intelligit eſſe partẽ entiũ. i. unũ ex entibus & naturis uniuerſi: ſic cõcedẽt ꝙ tunc eſt una ꝑs uniuerſi immo una ex nobilioribus. Sed ex hoc nõ uidet̃ cõcludi ꝙ habeat ſitũ uel de finitionẽ ad locũ. Secũdũ incõueniens eſt ꝙ non poteſt dici ꝙ ſit ubiq;: quia hoc eſt proprium dei. ad hoc dicit̃ ꝙ eſſe ubiq; eo modo quo deus dicitur a theologis eſſe ubiq; ꝑ eſſentiã. ſ. ꝑ potẽtiam & præſentiã dei propriũ eſt & nulli naturæ creatæ põt cõpetere. Eſſe aũt ubiq;. i. hic uel ibi ꝑ ĩdifferẽtiã aut ubiq; ꝑ ĩdiſtãtiã. i. uere eẽ ſecũdũ ſbãm indiſtãtẽ a quocũq; loco: utrũ repugnet creaturæ audiatis Hẽricũ quolibeto. vii. q. ix. ſic dicẽtẽ. In creatura põt intelligi duplex limitatio. Vna ĩ natura & eſſentia

[Margin:] Tertia Egidius — Nota — Anglicorum dictũ — Declaratio articulorum — Solutio ſecũdi argumenti ſecundum multos — Pars dupliciter capitur — Eſſe ubiq; dupliciter capitur — Henricus — Duplex limitatio

q̄ finita eſt & certis terminis cõtenta:& ſic ſolus deus illimitatus & infinitus in na
tura. Alia poteſt intelligi limitatio naturæ:quæ eſt limitatio ad ſitũ qua ita finita
eſt & certis limitibus cõtenta:ut neceſſe ſit eã eẽ alicubi non nuſq̃ nec ubiq;.ſed ita
hic ꝙ nõ ibi uel ꝙ etiã ſi nõ determinate hic uel ibi tñ ſub determinatione uel hic
uel ibi uel alicubi & ptinet iſta limitatio ad prædicamentũ ubi ꝙ oĩs creatura dif
ferat a deo ꝑ priam limitatiõem ſuã clare uideo. Q ũo aũt neceſſe ſit omnem crea
turam differre: & diſtare ab eo ꝑ ſecundã limitationẽ quia.ſ. ipſe eſt ubiq;. Omnis
autem creatura neceſſario eſt alicubi:ſed non ubiq;. Dico ꝙ penitus ignoro hæc
Henricus ad litterã ex q̄bus uerbis ſatis clare habemus nõ poſſe intelligere Hen
ricũ qũo illud ſit incõueniẽs: quod illi adducunt ꝓ inconueniẽti. Tertiũ incõueni
ens eſt ꝙ niſi cõcedatur ꝙ ſit alicubi ſit cõcedẽdũ ꝙ nuſq̃ ſit. Ad quod audiatis bea
S.Tho. tum Thomam in primo ſniarum di.xxxvii.ſic reſpõdentẽ dicẽdũ inq̄t ꝙ hoc non
reputo inconueniens ꝙ angelus ſine loco poſſit eẽ & nõ in loco quãdo nullã opa
tionẽ circa locũ habet:nec eſt inconueniẽs ut tũc nuſq̃ uel in nullo loco eſſe dicat̃.
Sed tñ hoc nõ eſt imaginabile:q̄a imaginatio cõtinuum nõ tranſcendit:hæc Tho
mas ad litterã. Ad tertiũ dico ꝙ argumẽtatio illa ꝓcedit ex nõ pleno ĩtellectu no
Operatio ſtræ põnis. Nõ enim poſitio per operationẽ per quã dicit locari rem incorporeã
nẽ dupli- intelligit ſolũ opationem quæ eſt exterior motio localis uel alteratio realis ut ali-
citer capi qualiter etiã tetigimus in reſpõſione ad primũ in expoſitiõe articuli Pariſien. Sed
capit operationẽ large pro omni motu uel influxu uel habitudine ſignificata per
modũ opationis trãſeũtis in corpus & exeũtis ab angelo uel ecõtra.& ꝙ ille ſit in
S.Tho. tellectus poſitiõis patet ex uerbis Thomæ in primo ſententiarũ di.xxxvii.q.i.ar-
ticulo primo:ubi uidet̃ ſequi iſtã opinionẽ q̄ ſic dicit. Relinquit̃ igitur ꝙ angelus
nõ põt diffiniri: & determinari ad locũ niſi ꝑ actionem uel operationẽ. Dico autẽ
operationẽ cõmuniter ſecundũ ꝙ angelus ſe habet ad corpus contentum in loco
per modũ præſidentis aut miniſtrantis.aut aliquo mõ agentis aut patientis. Hæc
Thomas ad uerbũ. Ex quibus uerbis patet rñſio ad argumentũ:q̄a licet angeli nõ
habeant opatiõem erga cælũ empyreũ quæ ſit motio localis uel realis alteratio:
habẽt tamẽ aliquid ſe habẽs ꝑ modũ opationis trãſeuntis quale eſt pręſidẽtia uel
aliq̄d ſimile. Ad q̄rtũ. Cui adeo initebat̃ ille magiſter generalis.& ſi quid ſit dicen
dum ſatis patere/poſſet ex uerbis Henrici ſupra allegatis in ſolutione ſecũdi tamẽ
S.Tho. audiamus & q̄d ſanctus Thomas dicat de illa ratione. Dicũt quidã ꝙ angelus nõ
eſt in loco circunſcriptiue ſed definitiue:quia determinat̃ ad locũ aliquẽ ſic quod
eſt in hoc loco ita ꝙ non eſt in alio cũ eſſentia eius finita eſt. Eo enim ꝙ creata eſt.
dicũt ꝙ oportet intelligere ꝙ ſit determinata ad locũ aliquẽ. Sed iſta eſt ualde ru
Finem du dis ꝓbõ:q̄a ꝓcedit ex æquiuocatiõe finis. Cũ enim dicit̃ eſſentia angeli finita ac-
pliciter cipitur finis ꝓ fine eſſentiæ & uirtutis ſecũdũ quod definitio terminus dicit̃ & nõ
capi pro fine dimẽſionis. locus autẽ dicit̃ finitus ſecũdũ tres quãtitatis dimẽſiones. Fi
nis aũt ſecũdũ utrãq; acceptionẽ nullã cõmẽſurationẽ ſeu ꝓportionẽ habet. Vn-
de nõ oportet ut quod finitũ eſt in eſſentiã ad terminos loci finiat̃. hæc Thomas
ad litterã. Ex q̄bus ſeq̄tur ꝙ ſi nõ mentit̃ Thomas rudis eſt iſte magiſter:q̄ rudem
probationẽ ſuã uocabat demõſtrationẽ. Ad aliã rõnẽ de pũcto dico ꝙ adhuc ẽ ru
Q uid pũ dior prima rõne. Pũctus.n.ẽ res de genere quãtitatis hñs ſitũ de ſua natura. res aũt
ctus ĩcorporea oĩo abſtrahit a ſitu:& ꝑfecto magna ẽ ruditas imaginari. Similiter eſſe
de indiuiſibilitate rei ĩcorporeæ & de indiuiſibilitate pũcti quod ut ẽt fiat clarius
iſti magiſtro

iſti magiſtro. Dicat mihi ipſe quæſo:ſi eſſet unitas ſepata utrũ haberet determina tum ſitum.Certe patet ꝙ nõ quãdoquidem ꝑ hoc diſtinguit᷑ unitas a pũcto ꝙ pũ ctus eſt poſitionem habẽs.unitas autẽ nõ.ſed manifeſtum eſt ꝙ angelus & q̃libet ſbã incorporea adhuc eſt abſtractior q̃ ſit quæcũq; quãtitatis ſiue cõtinua ſiue di ſcreta.Methaphyſica enim ut patet ſm oẽs eſt de abſtractioribus q̃ ſit arithmeti ca q̃ eſt una ex mathematicis:ergo multo minus poterit dici de angelo ꝙ habeat ſi tum: ꝙ ſi iſte magiſter nõ poteſt imaginari abſtractionẽ angeli:ſaltem q̃lis eſt ab ſtractio unitatis.Audiat quid de ipſo ſit dicendũ ſecũdum Henricũ.Is enim in lo co ubi ſupra de iſta loquẽs materia inqt. Qui ergo nõ poſſunt angelũ intelligere ſecũdum rationẽ ſubſtantiæ ſuæ ut unitatẽ abſq; rõne pũcti ſunt illi de qbus dicit cõmentator ſuper ſecũdo methaphyſicæ in qbus uirtus imaginatiua dominat᷑ ſu per uirtutẽ cogitatiuã.& iõ ut dicit uidemus iſtos nõ credere demonſtrationibus niſi imaginatio eos comitetur. & qcquid cogitãt quãtũ eſt autẽ ſitũ habẽs in quã to ut punctus:unde tales melancolici ſunt & optimi fiũt mathematici.ſed ſunt na turales inepti.Hæc Henricus ad uerbũ.Ex qbus ſequitur ꝙ ſm Henricũ iſte ma giſter ſit male diſpoſitus ad ſtudiũ p̃hiæ naturalis.peius ad ſtudiũ methaphyſicæ peſſime ad ſtudiũ theologiæ quæ ẽt eſt de abſtractioribus.Relinquit᷑ ergo ei ſo lũ aptitudo ad mathematica:in qbus cũ ſe nõ exercuerit qd᷑ iudiciũ de eo facien dũ ſit relinquat᷑ ipſemet iudicet.Poſtq̃ ſolutæ ſunt rõnes q̃ cõiter ſolẽt adduci con tra fundamẽta poſitiõis:quam ego ſum ſecutus in cõcluſiõe mea de mõ deſcenſus Chriſti.Volo & afferre uerba Alberti nr̃i nõ minus ꝑfecto doctrina q̃ cognomẽ to magni:quæ memini me legiſſe apud eũ de iſta materia in libro phyſicoꝝ.Tra ctatu eñi primo.iiii.libri capitulo primo poſtq̃ illud expoſuit Ariſto.ꝙ antiq de cipiebant᷑:credẽtes ꝙ ſicut qd᷑ nõ eſt in loco:ita nihil ſit ens niſi ſit in loco digredi ens.Deinde ſup iſto paſſu ſic inqt.Sũt aũt ẽt multi modernoꝝ qui cõcedũt cõſe quens huius cõſequẽtiæ:licet ſciant nõ ualere cõſequẽtiã.Ex logicis enim ſcimus nõ ualere cõſequẽtiã in qua ꝓcedit᷑ a deſtructione antecedẽtis ad deſtructionem cõſequẽtis.Et ideo licet uerũ ſit ꝙ illud quod nõ eſt nuſquã eſt tñ nõ ꝓpter hoc ſe quit᷑ id qd᷑ eſt alicubi eſt.& licet hoc nõ ſequat᷑ ex dictis.tñ ſunt multi qui dicunt ꝙ omne qd᷑ eſt in aliquo loco eſt utentes tali ratione: quia omne quod eſt unũ ali quod pticulare eſt. Particulare autem eſt hic & nũc & quod eſt hic & nũc alicubi eſt.ergo omne quod eſt alicubi eſt.Amplius omne quod eſt definitæ eſſentiæ eſt. quia intra terminos ſui coartatur: & quod definitæ eſſentiæ eſt in loco definitur. & quod in loco definit᷑ in loco eſt aliquo.Diſtinguũt aũt iſti ꝑ Ioannem Damaſce num dicẽtem aliquid in loco eſſe dici dupliciter. Eſt enim aliqd circumſcriptiue: cui principiũ & mediũ & ultimũ aſſignatur in loco.& hoc mõ dicũt corpora eſſe in loco.Eſt itẽ aliquid in loco definitiue cuius eſſentia ſic finite claudit᷑ in uno lo co ꝙ extra ipſum nihil ſui inuenit᷑.& hoc mõ indiuiſibilia dicũt eſſe in loco & ſimi liter intelligẽtias & animas &c.Sed nos iſta nõ credimus nam & ultimũ cælũ non definitur nec circũſcribitur loco eo ꝙ omne quod ẽ in loco claudit᷑ & cõtinetur a loco in quo eſt & intelligẽtia ꝑ naturã ſuã nõ eſt in loco nec in aliqua loci differẽ tia.Hæc Albertus ad litterã. Vſitatam illã diſtinctiõem de eſſe in loco definitiue & nõ circũſcriptiue nõ approbãs. quã tamen diſtinctiõnẽ aliquo modo negari ꝙ dã magiſtri omnino nephas exiſtimabãt.Nũc ultimo reſtat ut oñdã q̃liter ſunt in telligẽda uerba cõcluſiõis meæ:& declarẽ ẽt de uirtute ſermonis ipſam eſſe catho

Arguitur contra opponétem. Punctus. Vnitas. Henricus. Magnus Albertus. Ioan.Damaſcenus. Eſſe in loco dupliciter. Declaratio uerborũ cõcluſionis de uirtute ſermonis.

licā.Dicit ergo cōcluſio.Chriſtus nō ueraciter & quātum ad realē præſentiam ut pōit Thomas & cōis uia deſcendit ad inferos:ſed ſolū quo ad effectū.Vbi eſt notandum ꝙ ly & ubi dr̃ & quātū ad realē præſentiā tenetur copulatiuæ. & ly ut cū dicit̃ ut ponit Thomas tenetur ſpecificatiue & determinatiue ut mox declarabo. Ex q̄bus patet ꝙ prædicta concluſio eſt una ꝓpoſitio copulatiua negatiua uel de copulato extremo negatiōe præpoſita coniūctioni copulatiuæ. Cuius ſenſus eſt. Nō eſt ita ꝙ chriſtus ueraciter & quantū ad realem præſentiā eo modo quo pōit Thomas deſcenderit ad inferos &c.& illa copulatiua æquiualet uni diſiunctiuæ affirmatiue de ꝑtibus cōtradicētibus.ſ.iſti.Chriſtus nō deſcēdit ueraciter ad inferos uel non deſcēdit ad inferos ſecundū realem præſentiā &c.Ex quo ſequit̃ ꝙ ex dicta cōcluſione inferēdo ꝙ chriſtus nō ueraciter deſcendit ad inferos eſt arguere a tota diſiunctiua affirmatiua ad alterā eius ꝑtē determinate.Talis aūt argumentatio peccat ſecūdū cōſequēs.Diſiunctiua enim affirmatiua eſt conſequēs ad alterā eius partem.Sequit̃ ulterius ꝙ rōne falſitatis prædictæ partis non debet falſificari tota diſiunctiua prædicta.Vnde in ſimili iſta ꝓpoſitio eſt uera. Socrates eſt homo.& illa eſt falſa Socrates eſt homo:& deus nō eſt deus.Ex qua arguere ergo Socrates non eſt homo:profecto puerile eſt. A ſimili ex iſta copulatiua negatiua chriſtus nō ueraciter & quantū ad realē præſentiam ut pōit Thomas deſcēdit &c. Arguere ergo chriſtus nō ueraciter deſcēdit puerile eſt:& hoīs penitus neſciētis logicam nec philoſophiā nedū theologiam.Nō ſolū aūt non intendo in cōcluſione mea iſtā ꝓpoſitionē eſſe uerā.Chriſtus nō ueraciter deſcēdit ad īferos:ſed neq̧ iſtā. Chriſtus uel aīa chriſti non fuit præſentialiter in inferno:& ꝑ realem ac uerā præſentiam ſuæ ſubſtantiæ:ſed ſolum intendo ꝙ nō fuit ibi ꝑ realē præſentiam eo modo quo ponit Thomas & cōis uia.Ideo dixi ꝙ ly ut tenetur ſpecificatiue & determinatiue de ly realis præſentia.ideo nō ualet nō fuit ibi realiter præſens eo mō quo talis doctor dicit:ergo non fuit ibi realiter præſens. Tenet autē cōis uia.i.uia Scoti Bōauēturæ & omniū Scotiſtaꝝ & q̄ſi oīum nominaliū: ꝙ ita fuerit ibi præſens ꝙ ſua ſubſtātia fuerit ei ratio præſentialitatis & locabilitatis:quā opinionem q̄ ēt Thomas mihi uidet̃ ſe q̄i iſta materia.Ideo dixi ut pōit Thomas & cōis uia. Cōmunē uiā theologorū appellans quæ cōiter nunc tenet̃ Pariſius ubi pręcipue uiget ſtudiū theologiæ:ibi aūt fere oēs incedunt in iſta materia de præſentialitate aīæ ad locū cū Scotiſtis & noīalibus:& ego propter hoc ſolum.i.ꝓpter reuerentiam uniuerſitatis Pariſiē.nolui ponere hanc meā concluſionem niſi tanq̄ probabilem:etiam ꝙ uiderem ipſam ſecundum uiam multorū probatiſſimorū doctorum poſſe etiam aſſertiue poni ꝙ aūt ly ut poſſit teneri in cōmuni modo loquendi determinatiue patet. Nam ſi quis dicat attributa nō diſtinguuntur: ut dicit Scotus apud omnes ꝓpoſitio haberet duplicem ſenſum propriū. Vnus eſſet capiendo ly ut relatiuæ & ęquipolleret huic dictioni ꝙ ac ſi diceret̃ attributa non diſtinguūtur:quod.ſ.attributa non diſtingui dicit Scotus.& propoſitio eſſet falſa etiam ſecūdū Thōiſtas quia etiam ipſi concedunt attributa aliquo modo diſtingui.Alius ſenſus eſſet capiēdo ly ut determinatiue & ſpecificatiue & æquipolleret huic dictioni eo mō quo ac ſi diceretur attributa non diſtinguuntur eo modo diſtinctionis quo dicit ea diſtingui Scotus.& tūc apud Thomiſtas propoſitio eſſet uera & ita eſt in q̄libet ꝓpōne ubi poſt recitatā opinionē pōit̃ auctoritas alicuiꝰ cōiūcta per hāc dictionē ut. Si ergo iſte modus loquendi & ꝓprius & uſitatiſſimus apud

omnes

Scotus
.S.Bonauentura
Noīales
.S.Tho.
cōis uia
Vniuerſitas pariſienſis

Scotus
Thomiſtæ.

omnes theologos concedat: oportet ꝙ ẽt cõcedant ꝙ in ꝓpoſitione nr̃a in qua dicit Chriſtus nõ deſcendit ut dicit Thomas ly ut ſicut põt teneri relatiue ut ſit ſenſus Chriſtus nõ deſcendit qđ.ſ.Chriſtũ deſcendiſſe dicit Thomas.ita ẽt & tã bene & tã ꝓprie teneri ſpecificatiue æq pollendo huic.licet Chriſtus deſcẽderit p̃ntialiter non tñ eo mõ p̃ntialiter quo dicit cõis uia & ẽ ſenſus quẽ ego intẽdo.Sed di- Obiectio
ceret forte qſpiam adhuc non effugis qa deinde addis.ſed ſolũ quo ad effectũ ergo nõ ſolũ excludis realẽ p̃ntiã eo mõ quo ponit eã cõis uia.Sed ſimplr̃ oẽm realẽ p̃ntiã ex quo dicis ꝙ ſolũ quo ad effectum ita ꝙ dicenti iſti ꝓpoſitio nõ tñ eſt negatiua copulatiua ut dicis negando.ſ.p̃ntialitatẽ ad modũ Thomæ &c.Sed ẽt affirmatiua dicens.ſ.affirmatiue ꝙ Chriſtus ſolum quo ad effectum fuit in inferno. Solutio
Sed rudis eſt hæc obiectio nã hæc dictio ſed eſt dictio aduerſatiua & uigore eius importat̃ p ſequẽtia ad ipſam ueritas affirmatiua oppoſita dicto ꝙ negat pars ſuperior cõcluſiõis.Cui iſta aduerſat̃.ſi ergo ut ꝓbatũ ẽ in ſupiori pte negat̃ ſolũ p̃ſentialitas aĩæ p ſbam nõ q̃tũ ad qđ ſed q̃tũ ad quo.i.ꝙ nõ negat̃ ſbam fuiſſe p̃ntẽ ſed ſbam fuiſſe rõnẽ p̃ntialitatis.Ita ẽt in iſta ultia pte q̃ ponit affirmatiuam pciſe aduerſantẽ illi fuiſſe in inferno p effectũ eſt accipiẽdum nõ q̃tum ad rẽ locatã ſed q̃tum ad rõnẽ locãdi ut breuiter ſit ſenſus q ẽt rudibus patere põt ꝙ ex quo ſubſtãtiæ finitas nõ fuit ei rõ localis p̃ntiæ ſolus effectus fuit ei talis rõ.Recolligẽdo ergo breuiter dico ꝙ Chriſtus ueraciter deſcendit ad inferos:& ꝙ p realẽ p̃ntiã fuit Epilogus
in inferno.ſed dico ꝙ non eo mõ ueraciter & p̃ntialiter fuit ibi quo dicit Thomas Cõcluſio-
& cõis uia qa.ſ.ſua ſubſtantia non fuit ſibi rõ eſſendi in loco ut ponunt illi,ſed ſua nis
operatio.Et hæc opinio q̃ ſit ꝓbabilis & a q̃ multis catholicis & excellentiſſimis doctoribus credita.Iã ſatis patuit ſupra ꝙ ẽt de uirtute ſermonis ſit uera & nõ hæretica iudicãda ſatis explicauimus.Scimus.n.ꝙ illa eſt uera.Chriſtus nõ ut deus & homo ut ponit Arrius ſatiſfecit pro nobis quia licet uerũ ſit ꝙ ut deus & homo Arrius
falſum eſt tñ ꝙ eo mõ exiſtẽs homo & deus quo ponit Arrius.Ita licet ſit uerũ ꝙ ueraciter & p̃ntialiter fuerit Chriſtus in inferno tñ ꝓbabile eſt & a multis creditum ꝙ non eo mõ ueraciter & p̃ntialiter quo Thomas dicit & cõis uia mõ ſupra expoſito.Sed unus uidet̃ reſtare ſcrupulus ꝙ hæc nõ fuerit mea intẽtio: cũ poſui concluſionẽ.Quia ſi Thomas in primo ſniarũ tenet iſtã uiã ẽt ipſe ꝙ operatio ſit Obiectio
ratio angelũ eſſe in loco uidet̃ ꝙ cõcluſio ẽt ſit uera ſecundũ Thomã.Quare cũ ego dicã non ut ponit Thomas uidet̃ ꝙ aliud ego ſim opinatus de illo deſcenſu q̃ id quod dixi.Hũc aũt ſcrupulũ non haberẽt ſi bene meas cõcluſiones cõſideraſ- Solutio
ſent.Ego.n.huius ſum opinionis ꝙ Thomas in hac materia de mõ eſſendi in loco rerũ ſeparatarũ diuerſa ſenſerit:& non ubiq; eandẽ ſecutus ſit opinionẽ.Quare licet in primo ſniarũ uideat̃ tenere iſtã uiam quã ego ſequor in cõcluſione tñ & alibi:ut in quarto ſniarũ & maxime in tertia parte ſummæ:ubi tractat de hoc deſcenſu & ex qua potius q̃ ex ſcripto iudicanda eſt opinio eius uidet̃ eſſe cũ opinione Scotiſtarũ.ꝙ ita fuit ibi per eſſentiã ꝙ ſua eſſentia fuerit ſibi rõ locabilitatis & nõ effectus ſolũ uel operatio.Dicit.n.Thomas ibi ꝙ aĩa Chriſti fuit per effectum in aliis partibus inferni.per eſſentiam autem in limbo &c.Ex hoc dicto ego arguto ſic.Vbicũq; eſt aliquid per id quod eſt ſibi ratio locabilitatis ibi eſt per ſuam ſubſtantiam & realẽ præſentiã.ergo ſi effectus fuit aĩæ Chriſti ratio locabilitatis ubicunq; fuit per effectũ ibi fuit per realẽ præſentiam ſuæ ſubſtantiæ.ſed ſecundum Thomã alicubi fuit per effectũ ubi non fuit per realẽ ſui præſentiã.ergo ſecundũ

Diuerſa circa hãc qõnẽ opinatũ Thomã eſſe Scotiſtæ

Thomã effectus non fuit ei ratio locabilitatis.hoc me mouit ad ꝓbabiliter credẽ
dum Thomã in hoc articulo ambulare cũ Scotiſtis.Sed quicquid ſit de opiniõe
Diſſenſio Thomæ nihil ad ꝓpoſitũ:quia errare in opinione Thomæ nõ eſt errare in fide.&
inter Tho ſæpe eſt multiplex opinio inter Thomiſtas de opinione eius.ſufficit hoc qd' eui
miſtas denter appatet:ꝙ cũ ego poſui concluſionẽ credidi hanc eſſe opinionẽ Thomæ.
& ꝙ ego nũc non extorqueo propoſitionẽ ad ſenſum alienũ ab eo quẽ tunc habe
Nota. bã.Quod enim ego hoc a principio crediderim.& hæc fuerit ſnĩa mea de opinio
ne Thomæ cũ poſui cõcluſiones.ex hoc patet euidentiſſime:qa ego iſtã poſui cõ
cluſionẽ ꝙ de mõ eſſendi in loco angeloꝝ non differunt Thomas & Scotus.Sciẽ
autẽ ꝙ expreſſe Scotus dicit ꝙ ſecluſa omni operatiõe adhuc ſubſtantiæ incorpo
reæ debeť locus.Quare oportuit ꝙ ego crederẽ Thomã eſſe in hac ſnĩa. & ideo
licet ego firmiter tenerẽ ꝙ Chriſtus ueraciter & præſentialiter fuerit in inferno:
& in hoc conuenirẽ cum Thoma & cum oĩbus catholicis:tamẽ quia ego putabã
Thomã credere ſuam ſubſtantiã fuiſſe ſibi rationẽ locabilitatis & nõ operationẽ:
Qđ San Ideo dixi in concluſione mea non eo mõ quo ponit Thomas & cõis uia. Nec de
ctus Tho bet alicui uideri mirabile ꝙ Thomas in uno loco ſequať unam opinionem & in
mas qñqꝫ alio aliam.Nam & in primo ſnĩarum ſequiť opinionẽ cõmentatoris de genitis ex
de eadẽ re putrefactione:quã deinde in ſeptimo methaphyſicæ & alibi reprobat.Item in ſe
diuerſa ſẽ cundo ſnĩarum ſequiť opinionem cõmentatoris de materia cæli:quã deinde & in
ſerit. ſecũdo cæli reprobat & in ſumma.Itẽ in quarto & in quæſtionibus ſuper Boetiũ
de trinitate tenet uiam cõmentatoris de dimenſionibus interminatis.& in libello
deinde ꝓprio ut crediť & in multis aliis locis illam nõ tenet.Item in primo ſnĩaꝝ
dicit ꝙ eadẽ actione intelligiť ipſum intelligibile & ipſum intelligere . In prima
uero parte ſummæ & in tertio ſnĩarum tenet actionẽ reflexã differre a directa.Itẽ
in ſcripto tenet ꝙ aĩa Chriſti ſecundũ ꝙ corpori cõiungibilis fuerit ſicut aĩa uiato
ris.ſecundũ uero ꝙ uerbo cõiungibilis ut aĩa cõprehenſoris.In ſumma autẽ tenet
ꝙ aĩa Chriſti totaliter & quantũ ad oĩa fuit ſicut aĩa cõpræhenſoris & ꝙ ipſa cla
ritatis impaſſibilitatiſqꝫ dotẽ in corpus nõ traſſuderit fuiſſe ex diſpenſatione diui
na.Item & de ſcĩa Chriſti aliter ſentit in ſcripto & aliter in ſumma & ita de multis
aliis.q.eſt uidere in qbus ipſe diuerſas diuerſis in locis ſequutus eſt opiniones.ꝙ
ſi iſti oĩno cõtendũt opinionẽ illam de mõ eſſendi in loco ſecundũ operationem
eſſe etiam Thomæ nihil plus habebunt contra me niſi ꝙ opinio mea de modo de
ſcenſus Chriſti tanto eſt ꝓbabilior & minus eſt hæretica iudicanda quanto etiam
Nota. ſecũdũ opinionẽ ſancti Thomæ eſt uera.Ob id autẽ magis miror a magiſtris iſtis
dãnatam cõcluſionẽ meam ꝙ anteq̃ iſtã cõcluſionẽ hæreticã iudicarent ſuper ea
ipſiſmet meã intentionẽ his uerbis non mõ declarauerã ſed etiã ſcribendam anno
tandamqꝫ dictaueram ſic dicẽs.Nemo intelligat me ex hac cõcluſione dicere ani
Verba cõ mam Chriſti non deſcendiſſe ad inferos & animã Chriſti in triduo non fuiſſe in in
cluſionis ferno immo utrũqꝫ cõfiteor.ſed dico ꝙ neqꝫ motus localis neqꝫ alicubi locari cõ
impreſſæ petit alicui ſubſtantiæ ſeparatæ ſicut erat aĩa Chriſti niſi rõne operationis hæc p̃
ciſe & non alia de uerbo ad uerbũ eis notanda pronũciaui pro breui declaratione
huius concluſionis quã cũ adhuc poſtea hæreticam iudicauerint quam iam pro
Arguit cõ catholica habere poſſint ego non uideo.Et ut breuiter per modũ argumẽtationis
tra oppo recapitulando oſtendã errare illos in fide qui credunt propoſitionẽ meam ab hæ
nentes reſi non poſſe defendi.Arguo ſic ponens cõcluſionem in ſe hæreticam põt accu
ſari de

ſari de hæreſi pro quanto hæreſis eſt in intellectu. Sed ponens prædictam meam concluſionē non pōt ex eius poſitione accuſari de hæreſi ergo concluſio ſupradi-cta non eſt in ſe hæretica. maiorē ipſi habent pro cōceſſa minorē ſic probo. Q no tienſcunqꝫ ponendo totum illud ad quod ſequit̃ de neceſſitate. a. propoſitio non pōt quis accuſari de hæreſi ēt ponens a ꝓpoſitionē accuſari non pōt: ſed ponēs to tum illud ad quod ſequit̃ poſitio concluſionis meæ eo modo quo a me eſt poſita non pōt accuſari de hæreſi ergo & ponēs ipſam propoſitionē (ut eā poſui) accu-ſari nō pōt. Probo minorē ſic cōtradictoriū huius dicti rō eſſendi in loco. i. hic uel ibi mō ſupra declarato ſeparatis ſubſtãtiis eſt operatio nō finitatio naturæ nō eſt de fide & contradictoriū huius dicti nō licet arguere a tota copulatiua ad alterā eius partē nō eſt de fide & cōtradictoriū huius dicti. Si qnis poſita aliqua aſſertio ne negatiua uel affirmatiua addat auctoritatē alicuius doc. cū ꝓpoſitione ut ly ut pōt teneri ita bene determinatiue ſicut relatiue. Q nia ita bñ poteſt æquiualere huic dictioni eo mō quo ſicut huic dictioni ꝙ ſimiliter non eſt de fide. & cōtradi-ctoriū huius dicti per cōmunē uiam in rebus theologicis cōgruenter poſſumus intelligere uiam quæ cōiter tenetur in ea uniuerſitate in qua tēpore ſic dicētis ma gis uiget ſtudium theologiæ nō eſt de fide. & cōtradictorium huius dicti hoc tpe in uniuerſitate Pariſienſi magis uidet ſtudium theologiæ q̄ alibi non eſt de fide. & contradictoriū huius dicti in uniuerſitate Pariſienſi nunc cōiter tenet̃ ꝙ finitatio naturæ ſit ratio locabilitatis ſubſtantiæ ſeparatæ. non eſt de fide. & cōtradictoriū huius dicti Scotus & maior pars nominaliū tenet ſupradictā opinionem. & Tho mas eam uidet̃ tenere in tertia parte ſummæ ubi agit de deſcenſu Chriſti non eſt de fide. Tunc ſic. Si contradictoria horum dictoꝝ nō ſunt de fide ſeqtur ꝙ iſta di-cta ponere credere & diſputare nō eſt in ſe hæreticū aut contra fidē nec ipſa diſiū ctiue uel copulatiue ponēs tenens & diſputās pōt accuſari de hæreſi. Sed ad hæc dicta ſimul & copulatiue poſita ſeqtur poſitio cōcluſiōis meæ ut iacet præciſe er go ponens concluſionē meā præciſe ut iacet de hæreſi accuſari nō pōt. Probatio nes aūt oīum ſupradictorū habent̃ ex ſupraſcriptis. nā de primo dicto patet ꝙ nō ſolū eſt hæreticū ſed ēt rationabilius ſuo oppoſito & a multis catholicis doc. cre-ditum & approbatū & in ſecundo cōſentiunt oēs dialectici & oēs theologi q unq̄ dialecticam nouerūt. ita de aliis oībus de quibus ēt ſi qs pōt dubitare uera ſint an falſa nemo tñ tam rudis eſt. tā expers oīs doctrinæ. tā ignarus fidei & eorū quæ ad fidē attinēt qui diceret illa credi non poſſe abſqꝫ hæreſi & ſic eorū contradicto ria eſſe de fide. Tunc aūt ulterius arguatur ſic. Q ui credit concluſionē iſtā Chri-ſtus &c. Ex ui uerborū & ſecundū propriū & nō exortum uſum loquēdi non poſ-ſe habere ſenſum catholicū credit cōtradictorium alicuius uel aliquorū ex ſupra dictis. vii. dictis eſſe de fide. Sed qui aliquid tenent eſſe de fide ꝙ nō ſit de fide ma le ſentiūt de fide. quia cōtra dictum domini deuteronomii. iiii. nō addetis ad uer-bum quod ego loquor uobis neqꝫ minuetis ab eo ergo de cōcluſione mea male ut ſupra ſentientes de fide male ſentiunt. Vide o ſumme pontifex. uidete o apoſtoli-ci ordinis auguſtiſſimi ſenatores uide o uniuerſa Roma immo Italia immo chri-ſtianorū eccleſia ut cōuincātur in hac prima propoſitione in qua me maxime ful minabant & in qua multis non tam accuſandi me q̄ excuſandi ſe de ſua damnatio ne anſam aliquam habere uidebantur & de cæteris quidem concluſionibus pate bit luce clarius nullam uel minimam quidem potuiſſe eos habere occaſionē dā-

Argutiæ quibus cō cluſio nō eē hæreti ca defen-ditur

Exclama-tio

nandi eas de hæreſi & iam de iſta prima in qua erant fortiores uiſum eſt qualis ſit & recte ne an non recte per eos fuerit damnata præſertim iam explicato eis per me ſenſu quem per eam intẽdebam & uerbis cõcluſionis ſine aliquo uel terminorum uel orationis abuſu uel extorſione applicato. Et q̄uis hoc ſufficiat ad defenſionẽ cõcluſionis meæ tñ ad pleniorẽ huius materiæ diſcuſſionẽ. Dico ꝙ etiã interpretando cõcluſionem eo mõ quo ipſi interpretabantur ꝙ. ſ. Chriſtus effectualiter tantũ nõ p̃ntialiter fuerit in inferno adhuc aliq̃bus forte poſſit uideri præſumptuoſe per eos fuiſſe determinatũ ꝙ cõcluſio ſimpliciter eſſet hæretica. cum ſit ꝙ Durandus ordinis prædicatorũ theologus maximus qui forte non minus doctrina magiſtros iſtos excedit q̄ ego excedar ab eis tenuit illam opinionẽ eſſe probabilẽ & cum ueritate articuli bene defenſabilẽ. Sic enim ſcribit in tertio ſniarũ. Ad tertiũ ſic procedit̃ & uidet̃ ꝙ Chriſtus ſecundũ aĩam nõ deſcenderit ad infernum quia idẽ finitũ non põt ſimul eſſe in diuerſis locis ſed aĩa Chriſti cum eſſet creatura finita & ſtatim poſt mortẽ fuit in paradiſo cum aĩa latronis. Cui dictũ eſt Lucæ xxiii. Hodie mecũ eris paradiſo ergo tunc ſaltẽ non potuit eſſe in inferno. Item ea quæ Chriſtus fecit & paſſus eſt in natura aſſumpta ordinata fuerũt ad ſalutẽ humanã. Sed ad hanc nõ profuiſſet ꝙ Chriſtus ad inferos deſcendiſſet quia per paſſionem quã in hoc mundo ſuſtinuit liberauit nos ab omni culpa & pœna ergo uidetur ꝙ Chriſtus ad inferos nõ deſcendit. In cõtrarium eſt quod dr̃ in ſimbolo. deſcendit ad inferos. Et apoſtolus dicit ad epheſios. iiii. ꝙ aũt aſcẽdit quid eſt niſi q̄a deſcendit ad inferiores partes terræ. glo. i. ad inferos reſpondeo ꝙ cũ articulus ſit Chriſtũ ad inferos deſcendiſſe & nõ põt intelligi ratiõe diuinitatis ſecundũ quam eſt ubiq; nec rõne corporis ſecundũ quam fuit in ſepulchro. reſtat ꝙ intelligatur ratione humanæ naturæ animæ ſuppoſito quo uidenda ſunt duo primum eſt per quẽ modũ aĩa Chriſti deſcendit ad infernũ. Secundũ eſt ad quẽ infernũ deſcẽdit.

Defendit poſtremo cõcluſionẽ auctoritate durandi ex ſupabundanti.

Durandi uerba

Quomõ angeli moueãtur ad locum

Quantũ ad primũ ſciendum eſt ꝙ cum anima ſeparata non ſit corpus nec uirtus in corpore nõ poteſt dici ꝙ aĩa Chriſti deſcẽdit ad inferos eo genere motus uel deſcenſus quo corpora mouẽtur eo genere motus quo angeli mouentur non clare patet. Angeli enim dicunt̃ moueri de loco ad locũ inquantũ ſucceſſiue operãtur in diuerſis locis. anima ſeparata non dicitur habere aliquam operationẽ circa locum uel circa corpus exiſtens in loco quia cũ ex natura ſua ſit determinata ad certum corpus nõ poteſt mouere nec agere in aliud niſi mediante corpore proprio. ſed illo caret dum eſt ſeparata. ergo nõ poteſt anima moueri de loco ad locum ratione operationis quam habet circa locum uel circa corpus exiſtens in loco. Nihilominus hoc nõ obſtante põt dici anima ſeparata deſcẽdiſſe ad infernũ dupliciter. Vno modo ſecundũ deputationem. & ſic dicũtur deſcendere ad infernum animæ dãnatorum ſimpliciter. quia ſimpliciter deputatæ ſunt ut reſumpto corpore ſint in inferno ꝓpter quod dicũtur ibi eſſe bi ſunt ſimpliciter deputatæ. animæ autẽ ſanctoꝝ patrũ dicũtur in limbo eſſe uel ad limbum deſcẽdiſſe propter deputationem nõ ſimplicem ſed cõditionatam. q̄a reſumpto corpore niſi liberarẽtur a redemptore. hoc autẽ mõ nõ dicitur anima Chriſti deſcendiſſe ad infernum. ſ. propter deputationẽ quia oĩs talis deputatio eſt propter culpam cõtractam uel commiſſam quæ in Chriſto nõ fuit. Alio modo põt dici aĩa ſeparata deſcendere ad infernum ſecũdum effectum & hoc modo põt dici anima Chriſti deſcẽdere ad infernum propter duplicem effectum quem habuit in illis qui erãt in inferno. Vnus

Animæ ſeparatæ ad infernum dupliciter intelligit̃ deſcenſus

Deputatio duplex

Nota duplicitatẽ effectus

effectus

effectus fuit exhibitio uiſionis diuinæ qua carebant.ad quã ſe habuit paſſio Chri
ſti per modum meriti & quia totum meritum dependet priucipaliter ab actu ani
mæ:Ideo hic effectns attribuitur ſibi ſicut principali principio meredi.Itẽ per ap
priopriationem ſicut Chriſtus ſecundũ animam fuit beatus ſic ſecundũ eam attri
buitur ei fuiſſe cauſam beatitudinis in aliis.Congruum enim eſt ut ens in poten- Vnde di-
tia reducat̃ ad actũ per id quod in actu eſt. Alius effectus fnit ſecũdum quoſdam cit̃ de po
ad quem ſe habuit anima Chriſti directe per modũ agẽtis.ſ.illuminare animas pa tẽtia aliqd
trum quæ erant in limbo & de myſteriis quæ cadunt ſub reuelatione:Secundum reduci ad
enim Dionyſium ſeptimo cæleſtis gerarchiæ:Chriſtns ſecundum animam habet actum p
docere angelos & rõne huius duplicis effectus põt dici anima Chriſti deſcendiſſe actum me
ad infernnm.Confirmatur autẽ hoc trplici ratione. Prima eſt quia moueri uel de dium
ſcendere competit animæ ſeparatæ nõ per modum motus corporum ſed per mo- Dionyſi⁹
dum quo moueri competit ſubſtantię ſpiritali ſed reliquis ſubſtantiis ſpiritalibus Prima rõ
pnta deo & angelo nõ cõpetit ſibi moueri de loco ad locum per motũ qni ſit ſub-
iectiue in ipſis ſed per effectum quem habent in aliis rebus ergo ſimili modo com
petit animæ ſepatæ & cõpetebat animæ chriſti. Secũda rõ talis eſt. Chriſtus dici Secunda
tur deſcẽdiſſe ad infernũ:ut animas ſanctorꝝ patrnm illnminaret ad uidẽdum deũ
in eodẽ aũt inſtanti quo Chriſtus mortuus eſt ſancti patres uiderunt deũ.in eodẽ
aũt iſtanti nõ potuit anima Chriſti eẽ in inferno per motũ ergo nec deſcẽdit illuc
per motũ qui eſſet in ipſa ſed per effectum qnem hauerit in aliis. Item ſicut in illo Tertia
triduo dr̃ anima chriſti fuiſſe ĩ inferno cum animabns ſanctorum patrũ ſic in illo
triduo uel parte tridui dicit̃ fuiſſe in paradiſo cum anima latronis.Cui dictum eſt
Lucæ.xxiii.hodie mecum eris in paradiſo.ſed id nõ poteſt intelligi quo ad locum
acqſitum per motum: cum ſecundum ponentes ſpiritus in loco diſinitiue moueri
de loco ad locum.Idem ſpiritus non poteſt eẽ in pluribus locis nec moueri ſimul
pluribus motibus ad plnra loca tendentibus. quare oportet ut intelligatnr ſecuu
dum effectũ.ꝙ ſi quis dicat ꝙ paradiſus dicit̃ dupliciter. Vno modo locus corpo Paradiſũ
reus.ſ.cælũ empyreum:& ſic nõ fuit anima chriſti in paradiſo niſi poſt aſſnmptio dupliciter
nem.Alio modo dr̃ paradiſus uiſio diuinæ eſſentiæ & ſic anima chriſti fuit in para dici
diſo ab inſtãti cõceptionis & anima latronis in ipſo die paſſionis p quẽ modũ non
repugnat animę Chriſti ꝙ ſimul fuerit ĩ paradiſo ſic dicto.i.ꝙ uiderit deũ & ꝙ fue
rit localiter in inferno ſi ſic inq̃ dicatur non ualet quia ſicut paradiſus dicit̃ dupli Infernum
citer ſit & infernus. Vno enim modo dicit̃ infernus locus correſpondẽs infra ter- dupliciter
ram.Alio modo carentia uiſionis dininæ ſicut ergo anima latronis nõ dicit̃ fuiſſe dici
cũ anima Chriſti in paradiſo niſi qnia merito paſſiõis Chriſti anima latronis uidit
deũ ſic anima Chriũi nõ dr̃ fuiſſe cũ aĩabus electorũ patrũ in iſerno niſi qa aĩæ eo
rum qnæ carebãt uiſione diuina & ſic dicebãt̃ eẽ in inferno merito huius paſſiõis
purgatæ ſunt ab hac carẽtia utrũq; ergo de pari debet intelligi quo ad effectũ nõ
quo ad locũ uel motũ localẽ q fuerit ſubiectiue in ipſa aĩa q̃uis aũt iſtud ꝓbabili
ter ſit dictũ ẽt ſatis uideat̃ ſaluare articulũ & dictnm ſcripturę:qnia tñ uirtus diui
na nõ cõprehendit̃ a rõne hũana.Ideo nõ eſt pertinaciter aſſerẽdũ ꝙ aĩa xp̃i p aliũ
modũ nobis ignotũ nõ potuerit deſcẽdere ad iſernũ.Ad primũ argumentũ dicen
dũ ꝙ idẽ finitũ nõ põt eẽ ſimul in pluribus locis diffinitine uel circũſcriptiue nec
iſto mõ ponit̃ animam Chriſti fuiſſe ſimul in paradiſo & in inferno.ſed ſecundum
effectũ nihil ꝓhibet ꝙ idẽ finitũ dicat̃ eſſe ĩ pluriqus locis qñ effectus ſũt cõpoſ-

ſibiles & ſimul ſubſunt uirtuti eiuſdem agentis & ſic anima Chriſti dr̃ fuiſſe in pa-
radiſo ſimul & in inferno qa merito anima latronis uidit deum quod eſt eſſe in pa
radiſo & animæ patrũ quæ carebant uiſione diuina & ob hoc dicebãtur eſſe in in
ferno liberatæ ſunt ab hac carẽtia & per cõſequẽs ab inferno.immo ſecundũ unũ
& eũdem effectũ.ſ.ſecundũ liberationẽ patrum potuit aĩa Chriſti dici.ſimul eẽ in
paradiſo & in inferno cõſiderãdo terminum a quo & ad quẽ illius effectus ratiõe
enim carẽtiæ uiſionis diuinæ a qua fuerunt per paſſionẽ Chriſti liberati potuit di
ci aĩa Chriſti fuiſſe in inferno rõne uero uiſiõis diuinæ ad quã ſunt admiſſi potuit
dici eſſe in paradiſo. Ad ſecundũ dicẽdũ ꝙ eo ipſo ꝙ per paſſionẽ Chriſti liberati
ſumus a culpa & a pœna dr̃ Chriſtus deſcẽdiſſe in infernũ qa merito eius paſſiõis
aliq adẽpti ſunt a pœnis inferni. Deſcẽſus.n.ille nõ attẽdit̃ ſcdm motũ localẽ exi-
ſtentẽ in aĩa ſed ſecũdum effectũ quẽ habuit in ſaluãdis hæc Durãdus ad uerbũ.
Q ui cũ talẽ opinionẽ nunq̃ inueniat̃ retractaſſe ſi ipſa ſit ſimpliciter hæretica &
cõſequenter cõtra iam determinata ab eccleſia. Sequitur ꝙ Durãdus mortuus ſit
Exclama- hæreticus. O inſignis ordo prædicatoꝝ & nr̃æ religionis maximus ſplẽdor potes
tio hæc pati doctorẽ tuũ primũ fortaſſe poſt Thomã aut ſine dubio inter primos.eu
ius libri quotidie in tuis ſcholis.in tuis clauſtris.in tuis bibliothecis habentur.le-
guntur colũtur nunc eſſe ꝓnũciatũ hæreticũ. Agas tu cãm doctoris tui.ego meã
egi.imo tu o eccleſia tuam agas cãm quæ ꝑmiſiſti per tot annos & nũc permittis
Durãdum publice legi & tam nephandã iuxta hos magiſtros illius hæreſim aut
per ignorantiã nunq̃ agnouiſti.aut per negligẽtiã & rei diuinæ cõtẽptũ agnitam
nõ dãnaſti. Q uod ſi dicãt nõ opus fuiſſe noua dãnatiõe.cũ hæc opinio ſit de iam
dãnatis. Primo ex hoc ſeqtur ꝙ dixi ſupra. Durãdũ.ſ.mortuũ eſſe hæreticum. Se-
cundo & Capreolũ & Durandellũ & multos alios doc.qui opinionẽ Durãdi reci
tant & eã tñ de hæreſi nõ arguũt ignaros fuiſſe & rudes in fide.nec ſcientes diſcer-
nere hæreticũ a nõ hæretico. Tertio dicãt mihi iſti patres ubi ipſi iſtius opiniõis
legerunt dãnationẽ. Ego qdem ut de me fateor me eam uſq̃ legiſſe nõ memini. Cõ
ciliorũ ꝓfecto determinationẽ nullã contra Durãdum afferre poſſunt. Cum nõ
ſolum dãnata hæc unq̃ fuerit opinio in conciliis: ſed nec in aliquo eoꝝ de ipſa ha
bita mẽtio eſt. Dicta itidẽ ſcripturę ſacræ allegare cõtra eum neſcio quo mõ pote
Frãciſcus runt ſi non mẽtiat̃ Scotus qui dicit teſte Franciſco ꝙ ẽt de ipſo deſcenſu Chriſti ne.
dum de mõ deſcenſus non habet̃ expreſſa mẽtio in doctrina euãgelica & per præ
miſſa a nobis in principio. Q .patet de mõ quo uteret̃ forte Durãdus ad exponẽ
dum auctoritates ſcripturæ quæ uiderent̃ eẽ cõtra eũ. De auctoritatibus ſancto
rum forte multas poſſent adducere dicentiũ fuiſſe aĩam Chriſti triduo in inferno
ſicut corpus fuit in ſepulchro & ſimilia.& qeqd ſit de fantaſia Durandi quo.ſ.mõ
ipſo ſupradictas auctoritates exponeret forte dicẽdo de aĩa hoc dici & non de to
Nota to cõpoſito.qa per animã principalr̃ illa ſit operatus quicqd inquã ipſe dicat cu-
Durandi ius ego opinionẽ nec teneo nec unq̃ tenui. Ego hoc dico & firmiter aſſero non ua
opinionẽ lere iſtã cõſequẽtiã.hæc opinio eſt cõtra dicta Auguſtini uel Hieronymi uel Gre
eẽ contra gorii & ſic de cæteris docto.eccleſiæ ergo eſt hæretica & huius dicti ueritas ſicut
Auguſti. eſt a bonis omnibus & ſubtilibus theologis credita ita a me ẽt euidenter probabi
Hierony tur. Q uãuis.n.ſanctoꝝ doc.ſcriptura extra canonẽ bibliæ poſita ſit tradẽda & le
mũ & Gre ganda & cum debita reuerentia ſuſcipiẽda non tamen ſunt eorum dicta ita firme
gorium auctoritatis & imobilitatis ut eis contradicere non liceat & circa ea dubitare niſi

uel per

uel per ſcripturam ſacrã aliter probent euidenter & expreſſe uel firmiter per ec-
cleſiã ipſa auctoriſante determinatũ fuerit illa firmã ueritatẽ & indubiã cõtinere.
Ideo per dicta ſanctoꝝ extra canonẽ bibliæ præciſe nõ põt conuinci opinio hæ-
retica manifeſte.nã ubi nõ eſt infallibilis ueritas ibi nec fides certa & indubia.Cũ
fides certa ueritati infallibili innitat̃.imo circa talia nõ eſt aſſenſus infallibilis nec
adhæſio firma.Ex quo.n.ibi certa ueritas & indubia fides nõ eſt ei ſemper aſſenti
tur cum dubio & cũ formidine falſi:quia ut dicit Auguſtinus in epiſtola ad Hie-
ronymũ &.xi.cõtra Fauſtum.c.viii.&.xvi.cõtra eundẽ Fauſtũ ſi ſcriptura non cõ
tinet infallibilẽ ueritatẽ & in aliqua pte ſui falſa inuenit̃ non remanet in ea certa
fides qua ei firmiter credat̃ & pp falſitatẽ reptã in una ſui parte tota ſuſpecta ha-
betur & ſic fides titubaret.Q uia ut dicit Augu.de fide chriſtiana.c.vii.titubat fi-
des ſi ſacrarũ ſcripturarum uacillat auctoritas.Q uod aũt in dictis ſanctoꝝ extra
canonẽ bibliæ nõ ſit ueritas infallibilis quantũ ad p̃ns attinet tres mihi ſuccurrũt
probatiões. Prima eſt quia ipſimet doc.de dictis ſuis dubitãt an in eis errauerint
an nõ.Vnde Aug.primo de trinitate.c.i.inqt.Nec pigebit me ſicubi heſito quære
re.nec pudebit me ſicubi erro me corrigere.Et.c.ii.perinde quiſqs hoc legit ubi
pariter heſitat.quærat ubi errorẽ ſuũ cognoſcit redeat ad me:ubi meum.reuocet
me.hinc liber retractationũ Auguſtini i quo multa ex dictis ab eo antea dãnat &
retractat.Vnde & ſecũdo de trinitate magis optabo a quolibet reprehendi q̃ ſiue
ab errãte ſiue ab adulãte laudari.Laudator.n.& errans confirmat errorem.adula
tor uero allicit in errorẽ.Emendabit autẽ me iuſtus in miſericordia & arguet me.
oleũ aũt peccatoris non impinguet caput meũ.Et ſicut dicit Guido carmelita in
libro de hæreſibus:licet Auguſtinus in his dictis loquat̃ humiliter nihilominus
loqtur ueraciter.Vnde ipſe ad Vincẽtiũ dicit negare nõ poſſum nec debeo.ſicut
in ipſis maioribus ita in meis tã multis opuſculis multa eſſe quæ poſſunt iuſto iu
dicio & nulla temeritate reprehẽdi.& in libro de uera religione inqt quicquid in
libris meis erroris inueniet̃:hoc ſolum mihi eſt attribuẽdũ quicqd aũt uerum aut
bene expoſitũ illud uni oĩum remuneratori & largitori deo tribuat̃.Pñt ergo di-
cta Auguſtini egregii & diuini doctoris nõ ſemper in oĩbus continere indubiã ue
ritatem.Cum ipſe circa ea dubitet errauerit necne & quod dictũ eſt de Auguſti-
no dictũ intelligat̃ ſimiliter de aliis doctoribus.Secunda ꝓbatio ſumitur a diſcor
dia quæ eſt inter ipſos auctores.Diſcordia enim in ſcriptoribus teſtimoniũ eſt fal
ſitatis.Cum ſit neceſſe ꝙ ſaltem unus diſcordantium falſum dicat:quia neceſſario
altera pars contradictionis eſt falſa.Ideo Auguſtinus.xvi.de ciuitate dei probat
ſcripturæ ſacræ ueritatẽ ex mutua concordia ſcriptorum eius in qua omnes con
cordant:& nullus ab alio diſcordat quod atteſtantur ſcripturæ ſacræ indubiæ &
infallibili ueritati.Vero enim & ueritati ut dicit philoſophus primo ethicorum
omnia cõſonant quod non accidit in aliis ſcripturis.Q uanta.n.ſit diſcordia in di
ctis ſanctorũ extra canonicas ſcripturas nemo non nouit niſi q illorũ libros non
legit.Diſcordat Augu.a cæteris ſanctis doc.circa intelligentiã operũ ſex dierum.
Q uia alii ponunt ꝙ deus fecit illa ſex dierũ opera ſecundũ ſucceſſionem tpis die
rum:a qbus diſcordat Augu.qui ponit oĩa ſimul facta iuxta illud q uiuit in æter-
num creauit oĩa ſimul.Vnde motus Aug.numerat illos ſex dies non ſecundũ ſuc
ceſſionẽ tẽporũ ſed ſecundũ diſtinctionẽ cognitionis angelicæ rerum in proprio
genere & uerbo & tamen non dicuntur illi uel iſti hæretici & conſtat ꝙ una opi-

Ratio

Auguſtinus

Prima ꝓbatio ꝙ in dictis ſanctoꝝ extra bibliæ canonem nõ ſit ueritas infallibilis

Guido carmelita

Secunda

Ariſtoteles

nionum eſt falſa & per conſequens dicta eorum non innituntur infallibili ueritati. Similiter diſcordant Hieronymus & Auguſtinus. quia Auguſtinus omnium pſalmorũ auctorem facit Dauid. quod negat Hieronymus. Diſcordant ſimiliter ſuper reprehenſione Petri a Paulo an fuerit de peccato mortali aut ueniali ipſius Petri. Itẽ etiam diſcordant in ceſſatione legaliũ ſic ꝙ ſibi cõtradicẽdo unus neceſſario falſum dicit & tamẽ ex hoc neuter eorũ hæreticus reputaẽ. Similiter Beda ſuper primo regũ dicit ꝙ Samuel fuit uerus ſacerdos quod expreſſe negat Augu. in libro de q̃onibus noui & uete. teſta. dicẽs Samuel nõ fuiſſe ſacerdotẽ cum non fuerit de filiis Aron. & Hieronymus primo cõtra Iouinianũ dicit ſimulq; cognoſcendum eſt ꝙ Samuel leuita non ſacerdos nec pontifex fuit. Ideoq; non nominatur inter ſacerdotes ſed inter eos qui inuocant nomen dñi. Dicta ergo iſtorum nõ innituntur infallibili ueritati cũ ſibi cõtradicãt quorũ una pars neceſſario eſt falſa ut patet per phũm. iiii. methaphiſice. Quin ipſe Aug. in hac ſñia ſibimet uideẽ aduerſari. nã in libro de q̃onibus noui & uete. te. q. xlyi. dicit ut diximus Samuel non fuiſſe ſacerdotem. & tamen. xii. cõtra Fauſtum. c. xxxv. ſic dicit cõmutatũ ſacerdotium in Samuelẽ reprobato Hely. & cõmutatũ eſt regnũ in Dauid Saule reprobato. ubi clare Augu. dicit tranſlatũ ſacerdotium in Samuelẽ. ſic ꝙ Samuel uere fuerit ſacerdos ſicut Dauid uere fuit rex. De eodẽ etiã Samuele an fuerit reſuſcitatus uidetur a ſeipſo diſſentire Augu. Nã in quæſtionibus noui & uete. teſt. q. xxvii. tenet ꝙ Samuel non fuit per Phitoniſſam uere reſuſcitatus ſed dæmon in ſimilitudine Samuelis apparuit Sauli. & in libro de cura pro mor. agen. ponit ꝙ aĩa Samuelis a dæmone uere excitata per artẽ magicã locuta fuerit Sauli. Hieronymus etiã in illa. q. an Salẽ fuerit Hieruſalem uideẽ in quadã ſua epiſtola de cuius titulo nõ memini ſibi cõtrarius. qui etiã de. lxx. interpretibus contrariũ ſentit Auguſti. Item Greg. & Dyo. diſcordant circa ordines angelorũ & ſolus Hieronymus cæteris circa ꝓmotionem bigami aduerſatur. ipſe. n. tenet & ſcribit in epiſtola ad Occeanũ ꝙ Bigamus ante baptiſmũ poſt baptiſmũ põt promoueri ſi modo poſt baptiſmũ plures non cognouerit uxores. Cui cõtradicunt cæteri dicentes ꝙ Bigamus ſiue ante baptiſmum ſiue poſt baptiſmum non põt promoueri & in hoc exiſtimatur iſtos melius dixiſſe ut ſcribit Aug. de bono cõiugali & Ambroſius de officiis. Itẽ Hiero. ad marcellã de quinq; q̃onibus ſcribẽs dicit ſanctos qui in fine mundi inuenientur non morituros ſed uiuos aſſumendos Aug. aũt in li. de ciui. dei. Omnes tũc morituros affirmat. Itẽ Hiero. ſuper Mattheũ dicit hoc dictũ pſalmi in oẽm terram exiuit ſonus eorũ & c. & illud Chriſti prædicabiẽ euangeliũ hoc in uniuerſo mundo eſſe cõpletum per apoſtolos Aug. autẽ in epiſtola ad Exitiũ cui conſentit Origines ſup Mattheum tenet hoc nondum eſſe cõpletũ. Itẽ Hiero. ſup epiſtola ad Titum. tenet angelos per multa ſæcula ante mundũ uixibilẽ extitiſſe & deo ſeruiſſe quod & Ambro. tenet in Examerõ. Augu. aũt ſuper geneſim tenet ꝙ ſimul cum cœlo empyreo ſint creati. Itẽ Hiero. in prologo libri ſapientiæ tenet ꝙ ille liber ſit philonis & non ſit cõputandus inter ſacras ſcripturas. Aug. autẽ in tertio retractationũ oſtẽdit ſe q̃nq; tenuiſſe ꝙ fuerit editus a Ieſu ſirach quod ibi retractat: & licet nõ exprimat a quo ſit editus tñ in libro de doctrina chriſtiana ipſum enumerat inter libros ſacros. Itẽ Hiero. in libro hebraicarum q̃onum dicit ꝙ deus anteq̃ cœlũ & terrã faceret paradiſum ante cõdiderat pp illud quod dr̃ plantauerat deus paradiſum a principio. Aug. aũt ſuper Geneſim ad litteram exponit a principio

Inter Hieronymus & Auguſti. diſſenſiões

Cũ beda i hac q̃ſtiõe ſentit Hieronymus

Ariſtoteles

Gregorii Dyoniſiique areopa. diſcordia

a principio.i.tertia dic Item Aug.in libro de cõcordia euãgeliſtarũ aſſerit totã ne
gationẽ Petri factã fuiſſe in atrio annæ & quæ dicta ſunt inde poſt miſſum Ieſum
ad Caiphã recapitulãdo dicta eſſe Hiero.aũt ſup Mattheũ uidet̃ uelle ꝙ Petrus
in atrio Caiphæ negauerit.Cui Beda in Lucã cõſentire uidet̃. Item.Hieronymus
ſup illud abacuch.mũdi ſunt oculi tui negat ſingulos angelos prępoſitos ſingulis
corporalibus creaturis.& Aug.l.lxxxiii·quæſtionibus tenet ꝙ ſic.Cui cõſentiunt
Origenes & Dam.Hieronymus ſup illud Ionæ. Tollite me & mittite in mare.di Hierony
cit ꝙ licet ꝓpria pire manu:ubi caſtitas piclitat̃.Aug.uero in libro de ciuitate dei mus &
cõtrariũ affirmat. Multa deniq; repiunt̃ talia qbus ſci doc.inter ſe ſalua fide cõtra Augu.cũ
ria cõſcripſerũt. Sed nec oĩa ſuccurrũt ꝓperanti maxime.neq;.n.elaborari hoc a Dama. &
me opus potuit exactiore diligẽtia qd̃ uolui ueniẽti ſtatim iniuſtæ iſamiæ morbo Origene.
occurrere.ſcripturus alias ſup hac re ut maiore ocio & cura ita & plura & fortaſſe Verba
meliora addã tñ & illud qd̃ nũc occurrit Hieronymi i epiſtola ad Aug.ſic dicẽtis. Hierony
Nec mireris ſi in tuis libris & maxime i ſcripturaꝝ expoſitione quæ uel obſcuriſſi mi
mæ ſunt:qdã a recta linea diſcrepare uideant̃.& hoc dico non ꝙ in operibus tuis
quædam reprehendenda iam cẽſeam.neq; enim lectioni horum unq̃ operam de-
dimec horum exemplariorũ apud nos copia eſt præter ſoliloquiorũ tuoꝝ libros
& quoſdã cõmentarios in pſalmis quos ſi uellẽ diſcutere nõ dicam a me qui nihil
ſum:ſed a ueterum græcorũ docerẽ interpretationibus diſcrepare hæc ille. Sicut
ergo ipſi ad ſe inuicem ita & nos ab eis in multis ſalua fide & ueritate ſcripturæ:&
ſanctæ eccleſiæ determinatione diſſentire poſſumus.Tertia ꝓbatio ſumit̃ ex ſpe Tertia ꝓ
ciali prærogatiua ſacræ ſcripturę & ſanctionum uniuerſalis eccleſiæ quibus ſolis batio
cõcedimus infallibilis ueritatis excellẽtiã.unde Aug. contra Hier.in epiſtola ad Auguſti.
eũ ſic dicit.Ego.n.fateor caritati tuæ ſolis ſcripturæ libris quę iam canones appel
lant̃ didici hũc timorẽ honorẽq; deferre ut nullum horũ auctorũ ſcribẽdo erraſ-
ſe firmiſſime credã:aut ſi aliquid in eis offendo litteris quod uideat̃ cõtrariũ ueri
tati nihil aliud q̃ mẽdoſũ eẽ codicẽ uel interpretẽ nõ aſſecutũ eſſe uel me minime
intellexiſſe nõ ambigã. Aliorũ autẽ ſcripturas ita lego ut quãtalibet ſanctitate &
doctrina polleãt:nõ ideo uerũ putem qa ipſi ſenſerint;ſed quia uel per alios locos
ſacræ ſcripturæ uel ꝓbabili.i. euidẽti ratione quod a uero nõ abhorreat pſuadere
potuerunt.nec te frater mi arbitror ſic libros tuos lege uelle tanq̃ ꝓphãrũ & apo
ſtolorum de quorum ſcriptis ꝙ omni errore careãt dubitare nephãdum eſt.abſit
hoc a pia humilitate & ueraci de temet ipſo cogitatione.Et ipſe Augu.iii.de trini Auguſti.
tate ſane cum in omnibus litteris meis nõ ſolũ piũ lectorẽ ſed etiam liberũ correc
torem deſiderẽ.Verũtamen uelut lectorem meum uolo mihi eẽ deditũ:ita correc
torẽ nolo:ſibi & ſicut illis dico nullis meis litteris q̃ſi ſcripturis canonicis inſerui-
re.Sed in illis & quod non credebas cũ inueneris incũctãter crede in iſtis autẽ lit
teris quod certum nõ habebas niſi certũ intellexeris noli firmiter tenere.Ita illi di
co noli meas litteras ex tua opinione uel contentione ſed ex diuina lectione:uel Auguſti.
incõcuſſa ratione corrigere: Et Aug.in epiſtola ſiue libro ad Vincentiũ. Noli er-
go frater cõtra diuina tam multa tam clara tam indubitata teſtimonia colligere:
uel calumniari epiſcoporũ ſcripta minorum:ſicut Hylarii Cypriani uel Agrippi
ni.Nam hoc genus litterarum ab auctoritate canonũ diſtinguendum eſt.Non.n.
ſic leguntur tanquam ex eis ita teſtimonium proferatur ut contra ſentire non li-
ceat. Et in epiſtola ad Fortunatum idem Auguſtinus nec quorũlibet diſputatio- Auguſti.

nes quáuis catholicorũ laudatorũ hominum uelut ſcripturas canonicas habere debemus: ut nobis nõ liceat ſalua honorificentia quæ illis debetur hominibus aliquid in eorũ ſcriptis improbare atq; reſpuere. Et in libro de unico baptiſmo qs neſcit canonicã ſanctã ſcripturã ueteris & noui teſtamẽti certis ſuis terminis cõtineri eãq; poſterioribus omnibus epiſcoporũ literis ita præponi(ut de illa omnino dubitari nõ poſſit)utrũ uerũ aut ratũ ſit qcquid in ea ſcriptũ conſtitit eſſe. epiſcoporũ aũt literas quæ poſt cõfirmatũ canonẽ ſcriptæ ſunt uel ſcribunť & p ſermonem forte ſapientioris cuiuſlibet & per aliorũ epiſcoporũ grauiorẽ auctoritatem doctiorẽq; prudentiã. & p cõcilia licere repræhẽdi: ſi qd in eis forte eſt a ueritate deuiatũ. Poſſent infinita huiuſmodi adduci. Ex qbus pareret dicta ſanctorũ infallibili ueritati ut præciſe ſanctorũ ſunt nõ inniti. Vnde & ſæpe inuenies modernos

Robertuſ Olchot — doctores diſcedere a dictis ſanctorũ. Dicit enim Robertus Olchot q; ſanctus uir

Ochan — Anſelmus in multis deceptus ppter ignorãtiã logicæ & Ochan de actibus ghierarchicis nõ ſentit cũ Dionyſio.

Scotus — Et Scotus in.iiii.ſen. quaſi deſtruit totum proceſſum Anſelmi in libro Cur deus homo. & ita ſæpe alibi inuenies de aliis doctori-

Durandũ erraſſe concludit — bus. Volui aũt hæc hic adducere nõ tam ob Durandi opinionem quã ego nec teneo nec unq̃ tenui q̃ p p id quod mox in principio ſecũdæ.q. tractabiť. Ex his omnibus concludo q; ſi nõ inuenitur expreſſa determinatio uel ſcripturæ ſanctæ uel uniuerſalis eccleſiæ contra opinionẽ durãdi præſumptuoſũ eſt ipſã dicere ſimpliciter hæreticã. Si aũt inueniatur ferat oportet Durãdus patiẽter hãc notã.

Obiectio — Sed dicet aliqs eſto q; ſenſus tuus quẽ declaraſti te prẽtẽdere p illã ppõnẽ ſit catholicus Eſto q; illũ ẽt pmittat uis uerborũ nõne & ppõ tua poteſt facere illũ ſenſum Durãdi quẽ tu ẽt deteſtaris: & ppea tu erraſti ponẽs cõcluſionẽ q̃ ſcandalũ poſſet face-

Rñſio prima — re in mẽtibus fideliũ. Ad hoc ego dico primo q; alia eſt ratio eorũ quæ pponunť diſputanda: Alia eorũ quæ ad doctrinã in ſcriptis tradunť legẽda. Cũ.n.qd diſputandũ ponitur breuis & cõciſa & inexplicita pponiť ppõ in ſe & uerborũ & ſenſuũ multiplices implicãs difficultates in ipſo diſputãdi cõgreſſu diſſoluẽdas. Alioqn ſi omnia ibi explicarẽtur diſputationi locus nõ relinqueretť ppea ambiguã obſcurã uel æquiuocã ppoſitionẽ ponẽs diſputandã iõ excuſatur qa futurũ eſt ut inter diſputãdũ ipſã diſtinguat & declaret. q uero doctrinaliter aliqd litteris mãdãt id faciũt ſcribẽdo quod hic fit diſputando. Quare ibi omnia clara dilucida & ex-

Secunda — pedita eſſe deẽbt. Secũdo cõſiderẽt ſeueriſſimi iſti cẽſores nõ ſolũ difficile ſed pene impoſſibile eẽ ita librare & examinare uerba omnium ppõnum quas quis pponuit: ut nulla poſſit eſſe in ſenſu ambiguitas & erronea inde opinio nulla elici poſſit nec ego pfecto meis propoſitionibus arrogare uolo q; euangelicæ & apo-

Nota hæreticorũ hæreſes ac unde pullularint — ſtolicæ multæ ppoſitiones nõ habent. Multas.n.& inter illas eſt reperire quæ & multiplices habent intelligentias & ad erroneũ ſenſum transferri pñt immo: quæ & prima facie ſonare hæreſim uidentur. hinc omnes hæreſes pullularũt: dũ.ſ.aliq nõ tam pfunditatẽ ſenſus ĩtroſpiciebãt q̃ qd cortex uerborũ euangelicoꝝ ſonat attẽdebãt. hinc Arrius audiẽs pr̃ maior me eſt pr̃em credidit eẽ maiorẽ filio & filiũ dixit eẽ creaturã. hinc Eluidius audiẽs q; Ioſeph nõ cognouit Mariã donec peperit primogenitũ ſuũ attẽdẽs potius uim grãmaticalẽ illius dictiõis donec q̃ ueritatẽ ſenſus euãgelici de ppetua uirginitate Mariæ dubitauit: hinc Marcion illud Pauli legẽs. Lex aũt ſubintrauit ut abũdaret. delictũ credidit legẽ Moyſi eſſe malã & a malo principio iuxta Manicheũ & Baſilides illud legẽs. ego aliqñ ſine lege

uiuebã credidit animam Pauli in alio corpore aliquãdo uixiſſe. Hinc Eunomius
audiẽs chriſtum rñdentem iudæis accuſantibus eũ ꝙ ſe diceret filiũ dei ſcriptum
eſſe & illud ego dixi dii eſtis & filii excelſi omnes rẽ potius dictã. & id quod ſm ſe
reſponſum eſt attendens q̄ inrentionẽ & propoſitũ reſpondẽtis credidir eo modo
Chriſtũ filiũ dei dici quo & q̃libet ſanctus dicirur dei filius. Similiter & hęc ꝓpõ
illam diẽ neq; filius nouit multis fuit occaſio credendi plura intelligere patrem q̄
credat filius q̄ ſi ſecundũ ſenſum quẽ cõmuniter faciunt uerba etiã interpreremur
id uidetur præſeferre cnm tamen alia ſit latentis ſenſus ueritas: Poſſem infinitas ſi
miles propoſitiones adducere ex canone ſcripturarũ: & ideo bene dixit Hilarius Hilarius
intelligentia dictorum ex cãis eſt aſſumenda dicendi quia non ſermoni res ſed rei
eſt ſermo ſubiectus. Er gloſa ſuper iſtud textum. Inqt non ſemper debemus intelli Gloſa
gere ut uerba prima facie ſonare uidenẽ maxime ubi ambigua ſunt ſed debemus
recurrere ad intentionem loquentis. Et Gregorius inqt plerunq; dũ ꝓprieras uer Grego.
borũ attenditur ſenſus ueritatis amittitur. Et Gregorius. xxvi. libro moraliũ. Nõ
debet aliquis uerba cõſiderare: ſed uoluntatẽ & iutentionẽ: quia nõ debet intẽrio
uerbis deſeruire: ſed uerba intentioni: & Hiero. ſuper epiſtolã ad Galathas teſtaẽ Hierony
nõ in uerbis ſcripturarũ eſſe euangeliũ ſed in ſenſu: non in ſupficie ſed in medulla: mus
non in ſermonũ foliis ſed in radice rationis. Propterea Ochã in dialogo falſificat Ocham
hãc cõmunem propoſitionem. uerba non ex opinionibus ſingulorũ ſed ex cõmu
ni uſu accipienda ſunt maxime: in ſecunda parte. Dicit. n. ꝙ in uerbis ambiguis &
multiplicibus nõ eſt recurrendũ ad cõmunem intelligentiã: ſed potius ad intẽtio
nem loquentiũ. & ita dũ eſt ambiguitas in doctrina alicuius dicentis uel ſcriben-
tis. Similiter recurrendũ eſt ad intentionẽ dicentis ut ipſe ſe exponat & exprimat
uerũ ſenſũ quẽ ꝑmittat uis uerborũ. nec eſt reprobãdus niſi poſſet conuinci ꝙ ta-
lis ſenſus uerus aliis dictis ſuis eſſet cõtrarius uel eſſet imptinẽs ꝓpoſiro ſuo. & ita
etiã in ſimplici loqnela ad intentiõem loquẽtis recurrẽdũ eſſe dicit idem doctor.
& ſtandũ eſſe interꝑtationi eius niſi cõſtat aut probabiliter uel niolẽrer præſuma
tur ꝙ tali modo loquẽdi ambiguo uſus eſt ad decipiẽdum uel ad aliũ malum finẽ.
Ex quibus omnibus concludo ꝙ non ego erraui qui cũ proteſtatione ꝓbabiliter Epilogus
multiplicem ꝓpoſuerim ꝓpõnem inter diſputandũ declarandam. quæ tamen ẽt
nullum poteſt facere ſenſnm quẽ etiã aliquis doctor non reprobatus aut pro tali
nondũ per eccleſiã declaratus tenuerit. ſed errauerũt potius qui ꝓpoſitionem ha
bentẽ ſenſum catholicũ quẽ ꝑmittit uis uerborũ: & ꝙ eſt magis in eo ſenſu catho
lico iam eis a proponẽte declaratã ſimpliciter hæreticam eſſe iudicarunt. Quod
etiã ſi ante declaratũ ſenſum meũ feciſſent: licet forſitan excuſabilius erraſſent: ta
men quia ſi uere docti ſunt ꝑ ſe ẽt poterant cognoſcere habere ꝓpõnem duplicem
ſenſum: quod attendẽtes nõ ſolum ſimpliciter eã dãnare ſed in bonnm etiã potius
eã ſenſum interpretari debuiſſent. Nã aug. in libro de cõcordia euãgeliſtarũ illud Auguſti.
Mathei exponẽs: nolite iudicare & nõ iudicabimini inquit hoc loco nihil aliud p̄
cipi exiſtimo niſi nt ea facta quæ dubiũ eſt quo animo fiant in meliorem partem
inrerpretemur. De factis. n. mediis quæ poſſunt bono & malo animo fieri temera
riũ eſt iudicare maxime ut condẽnemus. Quod ergo de his quæ fiunt dicit Augu
ſtinus dictum pariter intelligamus de his quæ dicuntur & ita ſpeculatiuis appli-
cantes ſententiam Auguſtini. Cõcludamus ꝙ in hiis dictis quæ poſſunnt habere
bonum & malum ſenſum temerarium eſt iudicare maxime ut condemnemus.

QVAESTIO SECVNDA DE POENA PECCATI MORTALIS.

ESt aũt ſecũda cõcluſio quã iſti dãnauerunt hæc.peccato mortali fi
niti tpis nõ debet̃ pœna infinita ſecundũ tp̃s ſed finita tantum.
Et quia dũ pono cõcluſionẽ in libello meo hæc p̃mittuntur uerba.
Niſi eſſent dicta ſanctoꝝ quæ in manifeſto ſui ſermonis uidenẽ di-
cere oppoſitũ firmiter aſſererẽ infraſcriptas cõcluſiones. Aſſero tñ
ipſas eſſe ꝓbabiles & rationabiliter poſſe defendi.Q uatũ prima eſt hæc.Peccatũ
mortale eſt in ſe malũ finitũ.Secũda eſt hæc.peccato mortali finiti tpis &c. Q ui
dam magiſter de hac mecũ cõcluſione habẽs diſputationẽ:quid inq̃t ipſe aliud q̃ ꝑ-
rimus teſtimoniũ ꝙ tua cõcluſio ſit hæretica:cũ tu ipſemet manifeſte dicas eã eẽ
cõtra dicta ſanctoꝝ.Valet.n.cõſequẽtia eſt cõtra dicta ſanctoꝝ ergo eſt hęretica.
oſtendi ego tunc ei ut ẽt inferius oſtẽdã quõ mea cõcluſio ſentẽtiis ſanctorũ nihil
repugnabat.& quõ erãt intelligẽda uerba.ſed qñ ita fuiſſet ꝙ cõcluſio eſſet cõtra
dicta ſanctorũ quãtũ ualeret ſua cõſequẽtia & q̃ docto ut ſe ipſe iactat theologo
eẽt indigna patere põt unicuiq; ex ſupradictis in prima cõcluſione.Scio qd dice-
rẽ hic de iſto magiſtro.Eſt.n.is q totiẽs in patriã lr̃as miſit de me q̃ſi trophæũ triũ
phũq; pollicẽtes.Sed uolo ut p̃miſi a principio rõnibus nõ cõuiciis agere cauſam
meã.Venio ad cõcluſionẽ.& qa iſti magiſtri iudicauerũt & cõcluſionem ipſam &
rñſiones ẽt quas eis ſup hac cõcluſione me interrogãtibus dedi eẽ falſas erroneas
& hæreticas uolo prius declarare ipſam cõcluſionẽ eẽ catholicã & cõſonã dictis
fere oium doctoꝝ.dico aũt meã qa ſi eã in alio ſenſu capias q̃ in eo quẽ ego per ip
ſam intẽdo:iã nõ ẽ iſta mea cõcluſio quã ego ꝓpoſui.Propoſitio.n. multiplex eſt
multæ ꝓpõnes deinde uolo declarare ipſas ẽt rñſiões meas eſſe tales.tã de ipa cõ
cluſione q̃ de ipſis rñſionibus declarãdo ſemp ꝙ ſenſus meos.i.quos p illas intẽdo
permittit uis uerborũ.Pro declaratiõe ergo cõcluſionis qnq; ſunt notãda. Primo

Primũ notãdũ i peccato.ſ.conuerſio & auerſio

notandũ ꝙ in pcõ duo poſſunt cõſiderari.Cõuerſio ad bonũ creatum & auerſio a
bono incõmutabili & increato.Primo mõ peccatũ eſt malũ finitũ ẽt ſcd̃m oẽs do
ctores.Secũdo peccatũ eſt malũ infinitũ ſecundũ cõem uiã.& qa cõuerſio ad bo
nũ creatũ quo peccãdo abutit̃ peccator eſt de intrinſeca rõne ipſius peccati.Ideo
dr̃ ꝙ peccatũ eſt intrinſece malũ finitũ.auerſio aũt a bono increato facit ipm eſſe
extrinſece infinitũ qa ſolũ pro tãto dr̃ infinitũ malũ qa eſt auerſio ab infinito bo-
no & ideo ſolũ relinquitur ꝙ extrinſece & obiectiue infinitũ malũ.Secũdo nota

Secundũ p tp̃s q notetur

ꝙ per tẽpus poſſumus intelligere ſolũ tp̃s uiæ: & hoc mõ certũ ẽ ꝙ neq; peccatũ
nec qcq̃ aliud ad hoiem ptinẽs poſſit eẽ infinitũ ſecundũ tp̃s cũ tp̃s uiæ cuiuſlibet
uiatoris ſit nõ ſolũ duratiõe & finitũ ſed ẽt breue.Alio mõ poſſumus intelligere p
tẽpus :tempus uiæ & termini & hoc mõ accipitur in concluſione.& ſic aliqd po-
teſt in homine durare per tẽpus infinitũ ut patet. Tertio nota ꝙ peccatũ mortale

Tertium peccatum .ſ.duplr̃ ſumi

poteſt capi dupliciter.uno modo pro actu prohibito uel omiſſione actus præce-
pti a deo.Alio modo pro reatu derelicto ex prædicto actu prohibito uel dicta o-
miſſione actus.qui quidẽ reatus in multis locis ſacræ ſcripturæ dr̃ peccatũ.&p ta
le peccatũ denoiatur aliquis peccator ceſſante uel trãſeũte actu peccati prio mõ
dicti.Ex quo tertio notando patet ꝙ rõnabiliter eſt dicendũ ꝙ licet in iſto qui dã
natur pro peccato mortali aliquãdo finiat̃ ipm peccatũ pro quo dãnatur quantũ
ad entitatem intrinſecam ipſius actus qui primo modo denominatur peccatum.
non finit̃ tamen quantũ ad reatũ:immo ſi ſic finiret̃ nõ deberetur ei pœna æter-
na.&

na.& ita peccatū cui debetur pœna infinita eſt infinitū ſecundum tēpus quātum ad reatum. Quarto eſt notandū ꝙ deberi capit dupliciter:uel dupliciter pōt intelligi ꝙ alicui peccato debeat aliqua pœna. Vno mō dr id alicui deberi quod ei aliquando reddet & ſic dicit rationabiliter & catholice ꝙ peccato finiti tpis quā tum ad entitatē intrinſecā & reatū non debet pœna infinita ſecundū tēpus.& iſto mō intelligitur cōcluſio præſens ꝙ peccato finiti temporis nō debetur &c.Omne enim peccatū cui debet iſto modo.i.pro quo aliquando reddet pœna infinita eſt dicto modo infinitū: nec unquā aliquis damnat niſi peccatū pro quo damnatur ſit illo modo infinitū ſecundum tempus. Habet aūt cōcluſio & alio ſenſum catholicum hunc.ſ.ꝙ nunꝗ debetur ita.ſ.ꝙ reddatur alicui pœna infinita ſecundū tempus niſi ipſe ſit finaliter impœnitens & ſine fine omittat pœnitere de illo peccato quod omiſit uel cōmiſit in uita ita ꝙ pro tēporali pctō prædicto mō debetur pœna infinita ſi nō redeat peccator ad iuſticiā. Sicut.n.pœnitentia finit peccatū quātū ad deacceptationē.ſ.iuxta illud quacūq; hora ingemuerit peccator &c.Ita impœnitentia de aliquo peccato ꝑpetuat ipſum in reatu & deacceptatiōe ad pœnā infinitā.& ſic nūquā alicui pœna infinita debet illo primo modo niſi habeat peccatum infinitū ſecundū tēpus. Vindicta.n. quā de peccatore petit deus eſt quod redeat peccator ſpōte ad debitū obedientiæ:dolēdo de contēptu. alias torquebit quo uſq; ſic uelit. Alio modo pōt intelligi aliqd alicui deberi quo meritorie uel demeritorie dignus eſt: & quod ei etiā reddetur ſi in illo decedat: & ſic pro peccato mortali finiti tēporis debet pœna īfinita quia qui mortaliter peccat in tpe unius horę eſt dignus pœna infinita.ipſaq; ei reddet ſi in iſto finaliter decedat etiā poſito ꝙ non habeat aliud peccatū infinitū ſecundū tempus:hæc diſtinctio huius diſtinctionis deberi eſt in frequenti uſu apud theologos. Vnde iuxta iſtā diſtinctionem dicunt doc.ꝙ ꝓſcito ꝓ actu meritorio quem dum eſt ī gratia elicit non detur uita æterna.capiēdo deberi primo mō quia nūꝗ ei reddet. & ſimiliter dicetur ꝙ prædeſtinato dū eſt in pcō mortali non debet pœna æterna.qa nunꝗ ei reddet eo ꝙ peccatū illud finiet.& in eo nō morieť ſed in gratia. Ex prædictis patet ꝙ ipſa cōcluſio mea hēt ſenſum catholicū ēt ſecūdū uſitatū modū loquēdi catholicoꝝ doc.nec fuit dānāda ꝓ hæretica falſa & errōea cū oppoſitū eius potius falſum ſit & erroneū. Ruditatis aūt maxime erat credere ꝙ ex prædicta cōcluſiōe ego intendebā negare pœnā æternā dānatorū. Quinimmo ex cōcluſiōe mea hr ꝑſcrutatio cauſæ qua dānati in æternum puniunt:ꝗ cām ego dixi eſſe ꝑpetuationē reatus in anima peccatoris ꝑ finalē eius impœnitētiā & perpetuā omiſſionē īgemiſcēdi de ſuo peccato:quæ opīo nō ſolū uidet non eſſe hæretica: ſed ita catholica:ut nemo eā ſi ſit catholicus & in ſacris lrīs exercitatus recte & rōabiliter negar poſſit. Qd aūt & ꝑpō ex ui terminorū hunc ſenſum prætendat patet. Sic.n.dicit propoſitio. Peccato mortali finiti tpis nō debet pœna infinita ſecūdū tēpus In qua ꝑpoſitione ego accipio deberi pro eo qd aliqñ ꝑſoluet. ꝙ uſitatiſſimum eē apud doc.iam patuit ſupra.& accipio pctm̄ pro offenſa & reatu:quæ accipio nō ſolū impropria eſt uel abuſiua:ſed frequēs in ſacris lrīs.poſtꝗ.n.mrgr ſententiaꝝ in ſcdo inquirit: an trāſeūte actu peccati peccatū ſit in eo ꝗ peccauit donec ipſe pœniteat ſic reſpōdet. Nō eſt ignorādū pctā duobus mōdis eſſe ī aliquo & trāſire actu.ſ.& reatu. Dicit etiā Durādus ibidē ꝙ dupliciter intelligit finiri peccatū. Vno mō ꝑ ſolā actus ceſſationē. Alio mō per peccati dimiſſionē. Quod aūt etiā reatus dicat aliquādo

Quartū

Deberi capit dupliciter

Nota de uindicta

Epilogus

Nota

Declarat concluſionem ex ui terminoꝝ non eſſe hæreticā

Magiſter ſentētiarū

Durādus

Thomas peccatū expr~ſſe dicit Thomas ibidē ſic dicēdo. Reatus medians inter culpam & pœnā ſortit̄ nomē utriuſq; extremi. Sed nōne etiā accipit̄ peccatū pro reatu ibi. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio ꝑ defunctis exorare ut a peccatis ſoluantur. illi.n.defuncti pro q̄bus eſt orandum ut a peccatis ſolnātur nō ſunt in peccato ca piēdo peccatū pro culpa mortali. neq; a tali peccato ſolnūtur poſt mortē ſed ſolū a peccato capto pro pœna uel reatu pœnæ iſto mō etiā accipit̄ peccatū ibi pecca ta tua elemeſynis redime: & ita in multis aliis paſſibus ſcripturæ. Si ergo & ſenſus ꝓpoſitiōis catholicus & acceptio terminoꝝ in propōne catholica & ꝓbatiſſima:

Rñſiones quas au/ctor dede rat — quid erat cur hāc cōcluſionē meam pro hæretica dānarent? Nūc uenio ad rñſiōes meas & primo dixi q̄ ſi aliq̄s ꝑſeuerabit tanrū per tēpns finitū in peccato mottali iſte nō punietur niſi per tēpus finitū: quod dictū tripliciter uerificat̄.

Primo — Primo cum pctm̄ mortale ꝑ reatu accipimus & nō pro actu cōmiſſiōis uel omiſſionis ut dic/tū eſt in declaratione cōc luſiouis.

Secundo — Secūdo aduertendū q̄ ly pctō mortali de rigo re logicæ accipitur cōfuſe & nō determinate.

Tertio — Tertio q̄a uerū ſit q̄ ſi iſte qni pec/cauit ꝑſeuerauerit tm̄ per tempus finitū in determinato pcō puta in omiſſiōe pœ nitēdi de ſuo pctō. ita q̄ aliq̄n pœnituerit de ipſo iſte non puniet̄ de ipſo niſi per tē pus finitū. & q̄ hos catholicos ſenſus & nullū a fide diſſonū intēderē patet ꝑ id q̄d ſubiūxi in rñſione cū dixi ſtare cum ueritate cōcluſiōis q̄ quilibet decedēs in pctō mortali puniet̄ in æternū. Cum aūt ulterius quæreret̄ a me an aliq̄s q̄ peccat tm̄ ꝑ tempus finitū nno peccato mortali: & moriatur impœnitens puniat̄ in æternū. Reſpōdi q̄ ſic: ſed dixi q̄ talis nō puniet̄ pro illo actu ſolum q̄d uere reſpōſum eſt ad quęſtionē factā q̄q; ēt uerū ſit q̄d ſi ſolū peccaſſet iſto actu pnniret̄ ęternaliter:

Quæſtio — ſed ex quo quæſtio ponit iſtū mori impœnitentē ipſe puniret̄ etiā pro ipſa impœ

Reſpōſio — nitentia. immo pro infinitis omiſſionibus pœnitendi & pro infinitis actibus aliis malis totalibus uel partialibus in q̄bus ꝑſiſtit dānatus. Sicut.n.cōtinue male uult dānatns: & ita cōtinue peccat & demeret̄ nō q̄dē aliā & aliā pœnā eſſentialē ſal/

Nota — tē & quæ nō eſt ipſa culpa ſed eādē multiplicius ita pnnit̄ pro illis actibus malis in q̄bus cōtinuat: quia uero id uidet̄ eē cōtra cōem modū dicēdi ſanctorum. licet nō cōtra rē dictā & ſenſū ſuū. Ideo tā ſcripto q̄ uerbo dixi me nō aſſerere iſtā opi/nionē.ſ.in tali mō dicēdi pp reuerētiā ſanctorū. ſed dixi eā poſſe ꝓbabiliter defen di. Finaliter etiā ultra prædicta addidi: q̄ q̄libet decedens in pcō mortali ex reatu iſtius peccati: ideo punit̄ in æternū: q̄a ex hoc q̄ decedit in iſto reatu ponit̄ in tali ſtatu q̄ neceſſitat̄ ad peccandū in æternū peccato ſaltē perpetuæ omiſſionis pœ/nitēdi & diſponēdi ad grām. Prædictas aūt reſpōſiones meas dixerūt iſti magiſtri nō eſſe ſatisfactorias argumētis & inq̄ſitionibus ſuis: imo q̄ errorē errori ſupaddi di per talē rñſionē: pp quod & reſpōſiones & declarationes dixerūt eſſe falſas erro neas & hæreticas. Quod autē in hac tam reprobāda damnatione ſua errorem er rori ipſi ſuperaddant & nō ego quis non uideat niſi qui catholicas ueritates ſimul

Recapi/tulatio — cum eis oderit uel non intelligat. Breuiter autem recapitulando id quod intendo in hac cōcluſione eſt hoc q̄ uernm eſt quidem q̄ mortale peccatum finiti tempo ris eſt dignum pœna æterna: & ei debetur & etiā aliquādo perſoluetur pœna ęter na ſi non fuerit dimiſſum ante mortem. Tamen ſi peccatum mortale eſt finitum ſe cundū tempus non ſolū quātum ad entitatē intrinſecā poſitiuā actus prohibiti a deo uel priuatiuā omiſſionis actus a deo p̄cepti. Sed etiam quantū ad imputatio nem uel deacceptionem. reatum quoq; & maculam quæ in multis locis ſcriptu/

ræ & in

ræ & in cōi modo loquēdi doctorū ſæpe dicit peccatū & quę ſic eſt de rōne pecca
ti æternaliter puniēdi.ꝙ ſi nō maneat dicta īputatio uł macula nunq̄ peccato de-
bebit & aliqñ pſoluet pœna æterna. De tali inq̄ peccato quantū ad oīa p̄dicta fi-
nito quę quidē finitio fit ꝑ pœnitētiū ſaltē de mortali actuali. Dico ꝙ ei nō debet
pœna ęterna ītelligēdo deberi alicui ꝙ ei aliqñ reddet uel pſoluet imo qbuſcūq;
reddet pœna æterna ꝑ peccato mortali illi ſine fine fuerunt in iſto peccato mō ſu
perius dicto. & hoc eſt ꝙ intēdit Gregorins dicer peccatorē puniri pœna æterna Grego.
quia peccauit in ſuo æterno.i.ſine fine. & ſic nos dicimus omnē hominē q damna
tur mori in pecaato ꝑ quo damnat. Cōſentit & Thomas in quarto ſniarum. dicēs Thomas
ideo durare pœnā damnatorū in æternū:qa culpa durat in ęternū. Dico ꝓpterea
ꝙ in oī iſto qui damnat eſt unū peccatū infiniti tēporis tā loquēdo de tēpore uiæ
q̄ termini.ſ.omiſſio pœnitēdi quæ in dānato nunq̄ habet finē & ita patet ꝙ infini-
tas durationis peccati iſtius qui damnat infinitas dico quātū ad imputationis re
atū uel maculam & impœnitentiā uel omiſſionē pœnitendi de iſto eſt cauſa quod
ei debebit & aliqnādo perſoluetur pœna æterna & hæc ſatis de iſta concluſione.

QVAESTIO TERTIA DE ADORATIONE CRVCIS ET IMAGINVM.

TErtia concluſio quam damnauerunt fuit hæc.
Nec crux chriſti nec ulla imago adorāda eſt adoratione
latriæ etiam eo modo quo ponit Thomas.
Hanc concluſionē per iſtos damnata ego non ſolū credo
eſſe catholicā ſed etiā ueriorē ſua oppoſita quæ eſt hæc.
Crux chriſti & imagines ſunt adorandæ latria eo modo
quo pōit Thomas. Minus enim mihi uidet rationabilis
in hoc opinio Thomæ q̄ ſit opinio Durandi. & Henrici Auctorū
de Gandauo. Ioānis de guarra. Roberti olchot. Petri de diſcōueni
Aquila & aliorum compluriū quos ego ſequor in cōclu- entia
ſiōe. quod ut manifeſtū fiat ponā primo opinionē Thomæ quā ego nō teneo. De
inde opinionē doc. quos ſequor. Ex qbꝰ patebit determinationē iſtoꝝ magiſtroꝝ
de mea cōcluſione p̄ter id quod nec recta ſit nec iuſta. totū ēt oppoſitū p̄ſuppone
re eius quod intēdo ī cōcluſiōe. Dicit ergo Thomas ꝙ qa ſicut dicit phus in libro Thomas
de memoria & reminiſcētia duplex eſt motus aīæ in imaginē unus in ipſam imagi
nē ſecūdū qđ eſt res quędā. alio mō in imaginē ut eſt imago alterius. inter hos du
os motus eſt differētia qa primus motus quo aliqd mouet in imaginē prout eſt
res quædē eſt alius a motu qui eſt in rē cuius illa eſt imago. Secūdus aūt motus q
eſt in imaginē. inq̄tū eſt imago eſt unus & idē cū illo q eſt in rem. & ideo cōcludit
ꝙ licet imagini Chriſti ut eſt res quædā in ſe nō debeat adoratio ei tamē ut ē ima-
go debet eadē reuerētia quæ debet ipſi criſto quæ eſt adoratio latriæ. iſte eſt mo
dus Thomæ qui aliis doc. merito uidet extraneus & p̄iculoſus. nā ipſa imago etiā
ut imago ut ſic eſt diſtincta ab imaginato ut ſic enim refert ad imaginatū tanq̄ ad
aliqd a ſe diſtinctū. quare etiā ſi ut ſic terminabit adorationē latriæ. uidetur ſequi
ꝙ aliquid aliud a deo adorabit latria quod eſt abſurdū. nec poteſt dici ut dicit Ca Contra re
preolus uolens ſaluare dictū Thomæ ꝙ ipſa imago nō adoretur ſeorſum: ſed ima ſponſionē
go & imaginatum ſint unū totale obiectum adorationis. Quia aut huius totalis capreoli.
obiecti altera pars eſt ipſa imago quæ eſt ens creatū reſpectiuum aut nō, Si non

ergo non debet dici ꝙ ex illis duobus fiat unũ obiectum totale quia ex tali dicto ſequitur ꝙ utrũque illorũ ſit obiectũ partiale licet alterũ illorũ principalius ſi ſic ſequit̃ ꝙ aliqua res creata de genere relationis ſaltẽ partialiter terminabit adorationem latriæ. quod certe dicere uidet̃ male catholicũ eo magis ꝙ nõ ſolum hoc nõ põt dici de re creata. ſed etiã ipſæ pſonæ in diuinis ratione ꝓprietatis relatiuæ nõ ſunt formalis terminus adorationis.

Cõtra fundamentũ opionis.

Fundamẽtum aũt Thomæ parũ efficax uidet̃. Nam cũ dicit phũs ꝙ idẽ eſt motus animæ in imaginẽ & imaginatum: nõ ſic intelligit ꝙ aĩa dicat imaginẽ ut imago eſt eſſe idẽ cum exẽplari & ita qcqd uni debetur etiã alteri debeti. ſed ſolũ intendit hoc phus ꝙ motus recordatiuus quo aĩa recordatiue mouet̃ in imaginẽ ut ẽt imago etiã terminat̃ ad imaginatũ. Habet & aliũ ſenſum uerũ & eſt. qa ſi ego habeo cõceptũ definitiuũ unius relatiui intelligo etiã aliũ ſed ꝙ oĩs motus aĩæ & maxime uolũtatis ſit idẽ in imaginẽ & imaginatũ hoc nullo mõ intendit phus patet a ſimili etiã ſecũdũ modũ loquẽdi quo utit̃ ipſe Thomas. Sæpe. n. ipſe dicit ꝙ idẽ eſt motus uoluntatis quo uoluntas fert̃ in finẽ. & in ea. quæ ſunt ad finẽ cũ uult ea ꝓpter finẽ. & tamẽ certũ eſt etiã ſecundũ eũ ꝙ ille motus ut attingit finẽ eſt fruitio ut aũt attingit ea quæ ſunt ad finẽ eſt uſus & nõ fruitio.

Opĩo aliorum doc.

Videtur ergo aliis doctoribus nullo modo dicendũ ꝙ imaginẽ Chriſti etiã ut eſt imago adoremus adoratione latriæ qa ut ſic eſt res creata diuinitati nõ unita & ꝙ magis eſt ut ſic eſt entitas reſpectiua.

Opĩo Durandi.

ꝓpterea dicit Durãdus ꝙ iſta propoſitio crux chriſti adorat̃ latria. in ſenſu ꝓprio eſt falſa habet aũt ſenſum improprtiũ uerũ. & eſt iſte. Chriſtus ut rememoratus per crucẽ uel ut præſens in cruce ſicut imaginatũ eſt præſens in ſua imagine adoratur eadẽ adoratione ac ſi eſſet præſens in ſe. & ſecundũ hũc ſenſum cõcedo ego etiã iſtam ꝓpoſitionẽ. Crux adorat̃ adoratione latriæ.

Opĩo Roberti olchot & Hẽrici & Ioan. de guarra & Petri de aquila.

hoc eſt ergo qd̃ dicit Durãdus ꝙ adorat̃ rememoratiue & eandem ſñiam intẽdit Robertus olchot cũ dicit ꝙ magis ꝓprius modus eſt loquẽdi. dicere adoramus ante crucẽ. q̃ dicere adoramus crucẽ. Eandẽ deniq; ſñiam intendunt Henricus & Ioãnes de guarra. Cum dicũt ꝙ adorat̃ per accidẽs & idẽ dicit Petrus de Aqla. Verũ id qd̃ plus addũt Henricus & Ioãnes de guarra qui in hac materia completius loquuntur eſt hoc.

Quæ addãt Hẽricus & Io. de guarra.

Dicũt. n. iſti ꝙ imagini per accidẽs ſiue rememoratiue debet̃ ille honor q per ſe debet̃ imaginato & rememorato: certũ eſt autẽ ꝙ nihil eſt cui per ſe debeat̃ latria niſi deus trinus & unus & Chriſtus ꝓpter unitatẽ ſuppoſiti dei aũt imago eſſe nõ põt. Reſtat ut ſiqua eſt imago cui per accidens & rememoratiue debeat̃ latria ſit imago chriſti. Verũ qa talis imago principaliter nobis repræſentat humanitatẽ Chriſti. Secũdario aũt diuinitatẽ. uidet̃ ꝙ primario per accidẽs ei talis honor debeat̃ qualis debet̃ p ſe humanitati chriſti, humanitas autẽ chriſti p ſe ſumpta ſolũ adoratur yp̃dulia. ergo & tali imagini primario p accidẽs ſolũ debebit̃ adoratio yp̃duliæ. Secũdario aũt p accidẽs debebit̃ adoratio etiã latriæ eo. ſ. modo quo dictũ eſt. qa & ipſa imago ſecũdario nobis repræſentat & rememorat̃ diuinitatẽ etiã ipſam chriſti & in hoc habẽt cõuenire cũ Hẽrico Frãciſcus de mayronis. & oẽs Scotiſtæ qui dicũt ꝙ humanitati chriſti nõ debet̃ latria.

Franciſci cũ Henrico & ſcotiſtis conſonantia. & a franciſco Thomas dãnatur & a Capreolo nõ põt defẽdi

Thomas aũt quia uidet̃ tenere oppoſitũ de adoratiõe humanitatis chriſti forte etiã in iſto caſu ab Hẽrico diſſentiret: & uere opinio Thomæ ut dicit Fran. in tertio eſt aliq̃liter piculoſa & in iſta materia de adoratione nõ uidet̃ mihi eſſe eius uia bene tuta. eo. n. uſq; pceſſit ut ẽt in tertio ſñiaꝝ diceret ꝙ cruci chriſti in qua pepẽdit ẽt ut rei inanimatæ deberet̃ aliqua adoratio & tñ ſcimus ſecundũ

omnem

oém theologiã ꝙ id pđ nõ poteſt eſſe ſubiectũ ſuſceptiuũ ſanctitatis uel uirtutis nõ põt eẽ terminus alicuius adoratiõis & ille Io. capreolus defenſor Thomæ ipſe ẽt fatet̃ id dictũ Thomæ nõ poſſe defendi. nec hẽt aliã uiã ſaluãdi Thomã niſi ꝙ dicit ꝙ ipſemet Thomas uidet̃ deinde aliter ſenſiſſe in ſumma. Ex his ergo patere põt q̃ ſit catholica cõcluſio mea & rõnabilior ſua oppoſita & cõi uiæ theologorũ magis cõſona cuius ſenſũ breuiter recapitulãdo dico ꝙ hęc ꝓpoſitio crux chriſti adorat̃ põt hr̃e duos ſenſus. unus eſt ꝓprius. ſ. ꝙ crux chriſti ſiue ut res ſiue ut imago ſiue ut partiale ſiue ut totale obiectũ adorat̃ tãq̃ terminus adoratiõis. & iſte ẽ ſenſus quẽ intẽdit Thomas & quẽ ego nego. Alius ẽ ſenſus iproprius dictæ ꝓpõnis. & eſt crux Chriſti adorat̃. i. Chriſtus i ea ut in ſuo rememoratiuo adorat̃ ac ſi eſſet pñs in ſe & iſtũ ſenſum ego cõcedo & cũ eccleſia oro dicens. O crux aue ſpes unica. Et crucẽ tuã adoramus dñe. Ex dictis iã patere multa pñt. Primo patet qđ ego intelligerẽ cũ dixi alias ꝙ ſequẽdo opinionẽ Hẽrici. & Io. de guarra imagini crucifixi debeat̃ ypdulia qđ erat intelligẽdũ rõne eius qđ primario nobis rememorat̃. & eſt humanitas chriſti & trũcate hoc dixi qa ad auctores illos me referebã quos iſtis magiſtris utpote ueteranis & lectos iam decies & plectos exiſtimabã. Secũdo patet ꝙ falſe ipſi dixerũt me negare oẽm modũ adorationis latriæ: cũ expreſſe ego dicã in cõcluſiõe me negare modũ Thomæ qđ ẽt ſi non dixiſſem ſed ſimpliciter ſic ſtaret ꝓpõ nec crux nec ulla imago adorãda eſt latria adhuc de uirtute ſermonis iſta ꝓpõ nõ negaret oẽm modũ adorationis latriæ. nã patet ſecũdũ bonã logicã ꝙ negatio uel diſtributio termini multiplicis nõ negat aut diſtribuit ipm ꝓ oĩ ſuppoſito cuiuſlibet ſignificati. alias iſta ꝓpõ oĩs cãis eſt ſtella eẽt ſimpliciter cõcedẽda uel ſimpliciter negãda. Sicut ergo nõ dicit copulatiue ꝙ oĩs canis cæleſtis & oĩs canis marinus & oĩs canis latrabilis ſit ſtella licet de oĩbus ꝓdictis incõiunctim id dicat̃ ita in iſta negatiua crux nõ adorat̃ adoratione latriæ. ubi ly adorat̃ eſt æquocũ ad adorationẽ ꝑ modũ termini & ad adorationem ꝑ modũ rememoratiui no negat̃ copulatiue oĩs modus adoratiõis incõiũctim tñ. Tertio patet ꝙ iſta ꝓpõ ẽt ſic abſolute & indiſtincte potuit poni. Crux nõ eſt adorãda adoratione latriæ qa in ſenſu ꝓprio eſt uera aut ſaltẽ ꝓbabilior ſua oppoſita q ſenſus magis eſt attẽdendus de rigore ſermõis q̃ ſenſus improprius in quo eſt falſa. ſicut enim terminus analogicus per ſe poſitus ſtat pro famoſiori ſignificato. ita or̃o habẽs ſenſum propriũ & impropriũ ſi ſine ſpecificatiõe dicit̃ magis eſt accipiẽda ſecũdũ ſenſum ꝓpriũ q̃ impropriũ & ideo eam ut dixi ẽt indiſtincte potui poſuiſſe ſenſum in quo eã intelligo declaraturus inter diſputadũ. Ex quo infero ꝙ licet in ꝓpõne multiplici forte melius ſit facere ſicut ego feci in iſta determiare. i. ſenſum in quo ponitur q̃ ipſam indiſtincte ponere maior tñ eſt defectus in damnãdo indiſtincte & ſimpliciter ꝓpõnẽ uerã in ſenſu ꝓprio ꝓpter falſitatẽ ſenſus improprii q̃ ponendo indiſtincte illam ꝓpoſitionẽ ꝓpter ueritatem ſui ſenſus proprii: quod nõ ſolũ uolui hic annotaſſe pro iſta cõcluſione tãtũ in qua ego determinate nego modũ Thomæ q̃ ꝓpter multas alias quæ licet habeant ſenſum catholicũ quem ſemper ꝓmiſſi me declaraturũ ut modo etiã declaro. damnatæ tamen fuerũt ſimpliciter & indiſtincte. Verũ ꝙ qualitercũq; ſit de mea concluſione damnationem ſuam ab errore excuſare nõ poſſunt. ſic euidenter declaro hæc formaliter fuit ſua determinatio quia ipſe negat omnẽ modũ adorationis latriæ ad crucem. ſecundũ uiam catholicoꝝ doctoꝝ & orationẽ quã facit uniuerſalis eccleſia ad crucẽ. ideo

Recapitulatio ſenſus cõcluſionis

Deducuntur multa

Primum

Secundũ

Tertium

Nota

dicimus præfatā concluſionē eſſe ſcandaloſam piarum aurium offenſiuā.& cōtra conſuetudinem uniuerſalis eccleſiæ hæc præciſe fuit illoꝝ ſententia. Primo dicāt mihi ubi uideāt eis ꝙ ego negē oēm modū adorationis latriæ ad crucē ſecūdū uiā catholicorū doctorū nō utiq; habēt hoc ex cōcluſiōe in qua expreſſe & ſpecificate dico me negare modū Thomæ niſi forte qđ credere nō poſſum ꝓpterea ꝙ nullū aliū doctorē uiderint exiſtimarēt modū Thomæ eſſe oēm modū.ex rñſione itē mea hoc hr̄e nō poterāt me negare oēm modū adorationis latriæ ſecundū uiā catholicoꝝ doctoꝝ.Cū expreſſe dicā in rñſione me eū modū cōcedere/quē cōcedit

Scoti præceptor

Ioānes de Guarra q fuit præceptor Scoti:& ſolēnis doctor Hēricus de Gandauo niſi forte & Hēricū & Ioānē uelint dicere nō eſſe catholicos qđ neceſſario ſeqnit̃ ex dictis ſuis nā cū ego eis dixerim me ſeq Henricū & Ioānē: & ipſi deinde dicant me nō ſeq catholicos doctores qs ex hoc nō inferat nō eē illos quos dixi me ſequi doctores catholicos. Quis aūt hoc ferat qs æquo aīo patiat̃. Hēricū & Ioānē tā præclaros tā excellentes doctores eccleſiæ lumina fidei ꝓpugnacula pro non catholicis & cōſequenter Hæreticis & infidelibus reprobari.nō poſſum non ſtomachari aliquādo.ſed tñ me reprimā. Attendamus aūt ad ſecundū errorē.Dicunt ꝙ cōcluſio eſt ſcandaloſa & piarum auriū offenſiua & cōtra cōſuetudinē uniuerſalis eccleſiæ:o dānatiſſimū iudiciū uideāt ut laqueos effugere nō poſſint.Aut.n.concluſio mea nō negat niſi modū Thomæ modo ſupra expoſito.& tūc patet concluſionē meā nō eſſe cōtra cōſuetudinē eccleſiæ ut diffuſiſſime fuit declaratū.Aut ut ipſi uolunt negat oēm modū adorationis: & negat adorādas eſſe imagines forma eccleſiæ cōſueta.& tūc cōcluſio nō eſt ſcādaloſa uel piaꝝ auriū offenſiua ſed ſim-

Damaſcenus

pliciter hæretica.Cū.n.iuxta Damaſcenū honor ſecundū ritū eccleſię imagini exhibitus pueniat ad ꝓtothipon q modū ecclīæ ī adorādis imaginibus nō obſeruat ip̄m imaginatū & rep̄ntatū qđ eſt deus latria non adorat:q̄re q cōcluſionē hoc negantē iudicat ſcādaloſam & nō ſimpl̄r hæreticā ipſe eſt ſimpl̄r dicēdus hæreticus.

QVAESTIO QVARTA AN SVPPOSITARIA DEO POSSIT NATVRA IRRATIONALIS.

QVarta cōcluſio dānata per iſtos eſt hæc. Non aſſentior communi ſententiæ theologorum dicentium poſſe deū quālibet naturam ſuppoſitare ſed de rationabili tantum hoc concedo.

Per hāc concluſionem ego nō intēdo negare deum poſſe quālibet naturā ſuppoſitare. Sed ſolū intendo negare aſſenſum particularē & explicitū huius aſſertionis: Deus poteſt quālibet naturā ſnppoſitare & inter has duas intentiones magna eſt differentia/quia etiā ſi hoc eſſet de poſſibilibus ſecūdum potentiā abſolutā dei ꝓpoſitio tamen de uirtute ſermonis ſolū negās aſſenſum poſitiuum explicitū in particulari illius dicti nō derogat omnipotentiæ dei de uirtute ſermonis nec de uirtute ſermonis hæreſim aliq̄ ſapit. & ratio eſt quia nō omnis fidelis tenet̃ aſſentiri explicite & in particulari oībus poſſibilibus ſecūdū oīpotētiā dei abſolutā aut iſta explicite & in particulari ꝓfiteri.ſed quædā talia ſufficit credere in generali & implicite & nulla ꝑtinaciter diſcredere.ideo ego nō ſine myſterio nō poſui cōcluſionē in iſtis terminis deus nō pōt q̄libet naturā ſuppoſitare: ſed in iſtis nō aſſentior ſnīæ dicenti ꝙ deus pōt q̄libet naturā ſuppoſitare. Ex qua

concluſione

cõcluſione de uirtute ſermonis nõ põt inferri ꝙ deus hoc nõ põt.nec põt dici hæc a me aſſeri in cõcluſiõe.nõ.n.in prima pte quæ eſt negatiua:nec in ſcda ex q̄ ſolũ ſequit̃ ꝙ tñ hẽat actus conceſſiuus de natura rõnabili diſtincte.ſ.& in particulari: Nego igit̃ aſſenſum particularẽ & explicitũ huius aſſertionis in me.deus põt q̄libet naturã ſuppoſitare & negare poſſum rõnabiliter. tũ qa oppoſitũ ẽt ſi ſit uerũ: qa tñ nobis iguotũ eẽ põt in particulari: & explicite uidet̃ ꝙ nõ obligor explicite credere. tũ maxĩe qa nõ eſt facile falſificare aut cõuincere aſſertionẽ illã. deus nõ pot &c.oĩpotẽtię dei derogãte qđ maxime cõfirmat̃ auctoritate ſolẽnis doctoris Henrici de Gandauo:q poſtq̄ oppoſitæ fuit opinionis. ꝙ.ſ.quęlibet natura poſſit aſſumi.ad iſtã deinde declinauit ꝙ ſolũ rõnabilis põt aſſumi: ſic.n.ſcribit Hẽricus qa de naturæ aſſumẽdæ poſſibilitate nõ eſt dubitatio an deus poſſit ſibi aſſumere q̄cũq; naturã aſſumptibilẽ:ideo tota difficultas huius qõnis uertit̃ circa poſſibilitatẽ naturæ aſſumẽdæ.& ſunt circa hoc duæ põnes ſolẽnes.Dicit.n.poſitio communior & ſolẽnior.Cui qñq; aliq̄tulũ aſſentire conſueui ꝙ quælibet natura ſubſiſtens in creaturis põt aſſumi:& iſti tenent ꝙ aliqua natura ſit eleuabilis.cui correſpõdens potẽtia nõ ſit eleuabilis qđ mihi nõ uidet̃ poſſe rõnabiliter poni.Ad cuius intellectũ eſt aduertẽdũ ꝙ deus dupliciter habet eſſe in creaturis Vno mõ naturaliter & mõ cõgruenti naturæ:alio mõ uoluntariæ & mõ ſupgredienti limites naturæ.Primo mõ habet eſſe ꝑ illapſum in oĩ natura & creatura. Secundo modo habet eſſe ſolũmõ in natura aſſumpta ꝑ circũ inceſſionem.& licet ꝑ illapſum deus ſit intimus oĩ creaturæ & intimior q̄ ipſa ſibi aut forma materiæ ꝑ circũinceſſionẽ tñ ſit intimiſſimus oĩ naturæ aſſumptæ.& intimior q̄ inſit alicui naturæ ꝑ ſolũ illapſum.Per intimationẽ.n.circũinceſſiõis naturæ aſſumptæ aſſumẽs unit̃ ineffabiliter & incõpræhẽſibiliter naturæ aſſumptæ;qđ neceſſe eſt naturã aſſumptã amittere ꝓprium eſſe ſubſiſtẽtiæ.ſi qđ ante aſſumptionẽ in ea fuit. uel ſi nũq̄ ipſum habuit ſubintrare eſſe ſubſiſtẽtiæ naturæ:ad quam aſſumit̃ ut ſit idẽ ſuppoſitũ ſubſiſtẽs in duplici natura. Vtraq;.n.illaꝝ naturaꝝ in unione earũ retinet ſuũ ꝓpriũ eẽ eſſentiæ.ꝑ illapſum aũt deus intimatur oĩ creaturæ naturaliter & mõ cõgruẽti naturæ ad duo.ſ.ad actũ naturæ primũ: qđ eſt eſſe ſtabiliẽdũ ut ꝑſiſtat:& ad actum naturæ ſecũdũ qđ eſt opari ꝓducẽdũ ut exiſtat.Sine illo enim illapſu nõ põt creatura in eẽ ꝑſiſtere.neq; ꝓpriã operationẽ elicere. Quia ꝑ illapſum deus creaturã in eſſe conſeruat & coopando oẽm ſuã actionẽ ſiue opationẽ illi miniſtrat dicente Gregorio.lib.xvi.moraliũ.Sup id Iob.xxiii.ipſe ſolus eſt nũq̄d nõ ſunt angeli.& hoĩes cælũ & terra utiq;.Sed aliud eſt eẽ.ſ.abſolute & aliud principaliter eẽ.Sunt enĩ hęc ſed pricipalr̃ nõ ſunt qa in ſemetipſis nõ ſubſiſtũt: ex quo creata ſũt.cũcta q̄ppe ex nihilo facta ſũt eorũq; eſſentia rurſũ ad nichilũ tẽderet/niſi eã auctor regiminis manu teneret. Ecce primũ dictoꝝ. & ſeqt̃ de ſecũdo & ſimul ꝑ ſe nec ſubſiſtere ualerẽt nec moueri.in tm̃ ſubſiſtũt inq̄tũ ut eẽ debeãt accæperũt in tm̃ mouent̃ inq̄tũ occulto inſtinctu diſponunt̃.areſcit terra concutit̃ mare.igneſcit aer. obtenebreſcit cælũ.inardeſcũt hoĩes mouent̃ angelicæ uirtutes.nũ hæc ſuis inſtĩctiõibus & nõ magis diuinis ĩpulſionibus agitant̃. Per circũinceſſionẽ uero deus intimat̃ ſoli naturæ quã uolũtarie aſſumit ſed mõ ſupnaturali.& hoc ſimiliter ad duo.ſ.ad ſublimãdũ naturã ad actũ primũ q eſt eſſe ſubſiſtẽtiæ diuini ſuppoſiti.& potentiã ad actũ.ſ. qui eſt opari actũ beneficũ intelligendi & uolendi.Sine dicta enim circũinceſſionẽ non poſſet natura in eſſe diuinæ ſubſiſtentiæ ſublimari.neq;

Henricus de Gandauo

Verba hẽrici.

Prima poſitio quã recitat Henricus

Contra hanc poſitionẽ ar.

Deum dupliciter hr̃e eſſe in creaturis

Intimari ꝑ illapſũ

Gregori⁹.

Eſſe Abſolute principaliter

Per circũinceſſione cui nã deus intimetur

differentiā opationū pcipere uidēdo.ſ.& amādo diuinā eſſentiā modo congruēti creaturæ. Sed per circūinceſſionē deus naturā aſſumptā ad diuinum eſſe ſubſiſtē tiæ ſubleuat & ad opatiōem diuinam ꝓmouet dicēte Damaſceno.li.xiii.c.xvi.ca ro dñi deificata dicit̄ eſſe.& ideo cōi diuiduali nō ſcdm trāſmutationē naturæ.ſed ſcdm diſpēſationē unionis ſcdm quā indiuiſibiliter deo uerbo unita eſt caro p eā quē inuicē naturarū circūinceſſionē & ita diuina caro diuinis actionibus ditata ē pp ſinceriſſimā ad uerbū unionē. ſumit ibi carnē pro tota humana natura. Ex his arguo.ſic.ſicut ſe habet deus in oī creatura p illapſum naturalē ad duas actiones p̄dictas ſupgrediētes limites naturæ: ut iā patet ex dictis Damaſceni: nec p̄t nega ri ſimile quo ad aliqd: qa ſicut illapſus inq̄tū natus eſt opari in eo cui deus illabit̄ dicta duo. ſic circūinceſſio nata eſt q̄tū ē ex ſe ſemp opari illa duo. Sed nulla crea tura naturæ eſt ſuſceptibilis. neq3 pōt eē ſuſceptibilis illapſus dei ad ſuſcipiēdū in ſe mō cōgruēti naturæ primā dei opationē prędictā quin etiā ſit ſuſceptibilis in ſe opatiōis ſecūdæ. qa nulla creatura pōt eſſe p ſubſtātiā cui nō poſſit cōuenire aliq̄ opatio p potētiā. qa ſcdm phūm in fine.iiii.methaurorū. oīa ope determinant̄: & ſunt pp ſuas opatiōes. & tādiu ſunt q̄diu p̄nt agere ſuas ꝓprias opationes. & cū de ſinūt poſſe opari ſuas ꝓprias opationes: tūc ſimul deſinūt eſſe. ut enī dicit Damaſcenus ibidē ca.xvii. Intellectus inſipiēs & priuatus cognitione nō utiq3 erit unq̄. Si.n. inopabilis & imobilis eſt inexiſtibilis oīno eſt. per hoc apte inſinuās q̄ ſi nō poſſet eleuari pp itellectū nō eſſet aſſumptibilis ipſa ſubſtātia intellectus. nec ipſe homo: qa nec eēt homo ſcdm q̄ p̄mittit ibidē. Q m̄ aut rōnale intellectuale alias homo q̄liter ergo homo actus eſt deus ſi carnē inaīata uel aīam anoin .i. ſine intel lectu aſſumpſiſſet. Nō hoc enī homo. ergo ſimiliter nulla creaturæ natura ē ſuſce ptibilis. aut poſſit eē ſuſceptibilis circūinceſſiōis dei ad ſuſcipiēdū in ſe ſupra limi tes naturæ primā dei opationē prædictā q̄n etiā ſit ſuſceptibilis in ſe opationis ſecūdæ. ſecūdæ aūt nō ē ſuſceptibilis niſi p potētias itellectus & uolūtatis ergo &c. Iccirco licet argumētatio Auguſti. tacta in pria rōne nō tenet de forma. tn̄ nō fallit in aliqua materia q̄n ſequat̄. ſi natura iſta puta hoīs eſt eleuabilis ſcdm eſſentiā q̄n ſit neceſſario ſimul eleuabilis ſcdm potentiā. & ſi non ſcdm potentiā. nec ſcdm eſſentiā. quēadmodū ſequit̄. ſi aīa ſortis eſt imortalis. & cuiuſq3 hoīs aīa eſt imortalis. & ſi nō cuiuſlibet. nec ſortis. quia eadē rō imortalitatis uel mortalitatis eſt in oībus. Et ideo talis argumentatio rōne materiæ talis bene tenet ac ſi teneret ſcdm formā argumēti quæ reuera tenet uirtute formæ hn̄do.ſ. aſpectū ad cōem rationē quæ cōuenit alicui naturę. puta imortalitas aīæ. Illa.n. eadē ē i oī aīa. Videamus ergo de poſſibilitate & ipoſſibilitate huius aſſumptiōis. Et ex pte qdē ut diximus nō eſt dubitatio. Sed qa nobis incognita eſt ex pte ſuſceptibilis: Iccirco nobis eſt difficilis itellectus ueritatis i dicta q̄ōne. Propterea hic ē alia poſitio a p̄dicta licet minus ſolēnis: qa tn̄ magis applicabilis eſt aīo. licet nō uideat̄ ita uera pp incōſue tudinē. tn̄ forte uerior ē q̄.ſ. nulla natura ſuſceptibilis a deo ſit dicto mō p circum inceſſionē: niſi natura itellectualis magis mihi placet. Tenēdo igit̄ hāc opiōnē ad p̄ns. Dico ad primū in oppoſitū icorporeā aīę rōnalis uel angeli & in hoīe naturā corpis inq̄tū ordinat̄ ad aīam: ut pfectibile ad pfectionē. & in quo aīa ſuā opatio nem itellectualē efficacius opat̄ amota ab ipſo oī diſpōne accidētali ipediēte quā cū eſt ſepata ut totū cōpoſitū ex corpe & aīa cū ſua intellectiua ſit ipſum ſuſcepti bile. & corpus mediāte ſubſtātia aīæ & in ordine ad illā ſubſtātiā aīæ. ut ipſa ē po

tentia

Marginal notes: Damaſcenus; Argumētū henrici; Ariſtote.; Damaſcenus; Auguſtinus; Alia poſitio ab henrico recitata

tẽtia ĩtellectiua.ita ꝙ nullo mõ ſuſceptibile ſit id in quo nõ eſt potẽtia ĩtellectiua:
& hoc ſub potẽtia ĩtellectiua cõpræhẽdendo totũ id in quo principaliter cõſiſtit
ratio imaginis exiſtens in ſubſtantia aĩæ ut nihil ſit ſuſceptibile niſi rõne imaginis
dei quæ eſt in illo ut per circũinceſſionẽ uel ſcđm ſubſtãtiã & ſcđm potẽtiã ſimul
ut in ſolo chriſto uel ſecundũ potentiã ſolũ ut in oĩbus his ipſa imago dei quaſi re
imprimit̃ ſuo ꝓthotypo quaſi denarius figurę a qua ſibi imago ſua ĩpreſſa ẽ.hinc
dicit Damaſcenus in ca.prædicto ꝙ ſcđm imaginẽ eſt in re uolẽte uolẽs deus uer
bũ factũ eſt hõ imago dei eſt ſcđm intellectũ. Q uid aũt ꝙ ſecũdũ imaginẽ niſi in
tellectus qđ melius igit̃ derelinquẽs:qđ deterius ẽ aſſũpſit.quaſi diceret nequaq̃
hoc poſſibile fieri eſt niſi rõne ordinis quẽ hẽt ad ĩtellectũ:& loqtur cõtra illos q
poſuerũt corpus humanũ aſſũptũ in chriſto abſq; aĩa rõnali.& cõpræhẽdit ſub in
tellectu etiã ſubſtãtiã aĩæ cuius uim & ptãtẽ ẽ in aſſumptione oñdẽs ſubdit.Intel
lectus.n.ẽ in medio dei & carnis huius ãt inhabitator dei imago.intellectus igit̃
intellectui miſcet̃.& mediat̃ ĩtellectus puritati & carnis groſſitudini.intelligo ãt
permixtionẽ dictã unionẽ per circũinceſſionem ĩtellectus diuini cũ humano qui
ſecundũ tres potẽtias quę.ſunt memoria ĩtelligentia & uolũtas exiſtẽte ſibi unita
eſſe aĩæ unit̃ p circũinceſſionem quandã trinitati pſonaꝝ in unitate diuinæ natu
ræ ut ſic p ſe & ꝓxima cã ſiue rõ pp q̃ aliquid ſit aſſumptibile a deo ſit rõ imaginis
dei quæ nõ eſt niſi in ſubſtãtia ĩtellectuali:ut pp ipſam ſola ſubſtãtia ĩtellectualis
ſit ſuſceptibilis.& ſecũdũ hoc in glorioſa aſſumptione per circũinceſſionẽ qua na
tura diuina ſubintrat naturã aſſumptã. Imago quæ eſt natura intellectuali aſſum
pta unit̃ intime ipſi qđ ẽ in natura diuina quẽadmodũ ſi ceræ in qua eſt ĩpreſſa fi
gura ſigilli ipſum ſigillũ reapplicet̃ ſecundũ eundẽ modũ quo ipſum ĩpreſſit ſub
intrando oẽs angulos eius q̃li mõ non poſſet applicari illi in quo nõ fuiſſet figura
ſua prius ĩpreſſa:ſed ſolũmodo effigies aliqua quale ẽ ueſtigiũ dei ĩ oĩ creatura nõ
intellectuali:ut ſcđm hoc nulla natura nõ ĩtellectualis niſi mediãte ĩtellectuali ſe
cundũ dictũ modũ poſſit aſſumi.Ad ſecundũ ꝙ ad deũ poſſit fieri aſſumptio quia
in ipſo eſt rõ eſſe:& ſubſiſtẽtiæ:quæ eſt in natura aſſumpta.Dico ꝙ uerũ ẽ ꝙ.i.cõ-
cauſa.Niſi.n.illud eſſet nihil poſſet ad deũ aſſumi:ſicut nec una creatura põt aſſu-
mi ad alterã. Sed hæc nõ eſt tota cã licet.n.ſit cã ex pte aſſumẽtis.qa pp id ad ipſũ
poſſit fieri aſſũptio:nõ tñ ex parte aſſumptibilis in quo tota cã aſſumptibilitatis ẽ
ꝙ eſt imago: & per hoc ſolũ circũinceſſibilis a deo & eleuabilis ad dictã unionem
in diuina eſſentia in unitate pſonæ ſecũdũ dictum modũ:V nde nec aliqua cã fina
lis pp quã facienda eẽt a deo alterius naturæ aſſumptio poſſit eſſe ĩ aſſumẽdo aliã
naturam q̃ intellectualẽ:qa nõ eſt naturæ aſſumptio finaliter niſi ad illius aliquã
ꝓmotionẽ & pfectionẽ ĩ ſua eleuatiõe qualẽ nõ põt habere niſi natura ĩtellectua
lis.hæc Hẽricus quaſi ad uerbũ.Nõ recte ergo determinatũ fuit meã cõcluſionẽ
de uirtute ſermonis ſapere hæreſim quæ ſolũ negat poſitiuũ aſſenſum cõtradicẽti
Henrico.Cuius opiniõis dãnationẽ nec ego unq̃ legi .nec credo ipſi unq̃ legerũt.
Hoc ſcio ꝙ nec Scotus nec Gotfredus:nec Io. de guarra: nec Durãdus: nec Tho
mas anglicus nec Robertus de collotorto.nec Bernardus de gãnaco:quos oẽs ui
di recitãtes opinionẽ Hẽrici ipſam unq̃ hæreticã uel hęreſim ſapere iudicauerũt.
Q uod ne ipſi ẽt irrõnabiliter feciſſe uideãtur uolo breuiter ponere modũ ſecũdũ
quẽ uidet̃ Henricus tutari poſitionẽ ſuã.Sũt aũt duæ præcipue rõnes cõtra Hẽ-
ricũ.Prima rõ in hoc ſtat ꝙ in deo ẽ oĩs rõ ſubſtãtiãdi:qa plenitudo eſt oĩs eſſe er-

Damaſce nus

Nota po-tentias

Auctores qui henri co aſſenti untur

Duæ rões cõtra hen ricum

go uidetur ꝙ quálibet naturá poſſit ſubſtantificare & ſuppoſitare. Secunda ratio eſt quia deus in triduo ſuppoſitauit corpus quod erat in ſepulchro: quod tamé nõ erat rõnabile. & ſicut ſuppoſitauit ꝓ triduo poterat ſuppoſitare & ꝓ quárocunqꝫ uoluiſſet tpe. hæc ſunt duo præcipua fundamenta opinionis oppoſitæ. & iſtamet ut uiſum eſt in recitatione opinionis eius adducit Henricus cõtra ſe. Ad primam

Solutio primæ

rõné ut uidimus rñdet ꝙ uerum eſt ꝙ plenitudo totius eſſe eſt in deo & oĩs rõ ſubſtantiádi & ſuppoſitandi pleniſſime in eo repiatur. Sed hæc nõ eſt totalis cauſa aſſumptibilitatis alicuius naturæ. ſed eſt cõcauſa. Niſi. n. id eſſet aſſumẽs non poſſet aſſumere. Sed ultra hoc aliqd requirit́ in aſſumendo per quod ſit aſſumptibile: & hoc é rõ imaginis & finaliter aptitudo ſup naturalis eleuationis ad beatificá operationé: quæ cum in ſola natura intellectuali repiatur. Cõueniens uideť ꝙ ipſa ſola ſit aſſumptibilis. cũ uideať rõnabile ꝙ natura quæ nõ põt eleuari ad actũ ſecundum: nõ poſſit etiá eleuari ad primũ. Ex qua reſpõſione uideť uelle Henricus ſaluare ꝙ nihil derogetur diuinæ omnipotentię qñ quidem totũ id qđ illi in deo ponunt eſſe: tantũ concludũt ipſum poſſe ſic ſuppoſitare: totũ id etiá tribuit Henricus deo. nec negat quin rõne eius quod reqrit́ ex pte aſſumẽtis non poſſit aſſumere quálibet naturá pleniſſime nõ ſit in deo. Sed hoc dicit eé qa natura ipſa irrationalis nõ eſt aſſumptibilis: nõ pp defectũ diuinæ omnipotẽtiæ. Sed potius pp diuinæ naturæ excellẽtiá. & irrõnalis naturæ deformé deficiẽtiá. Ad ſecundá rõnem

Solutio ſcdæ multiplex Prima

uideť multipliciter poſſe dici. Primo eſt reſpõſio Henrici qui dicit ꝙ naturá iſtius corpis aſſumpſit inquãtũ ad aĩam ordinabať intellectualé. rõne cuius ordinationis ẽt ipſum corpus põt dici intellectuale miniſtraliter. ſ. & diſpoſitiue. Et ut cõpletius reſpõdeať eſt dicẽdũ ꝙ cũ dicit́ nõ poſſe a deo aſſumi: niſi naturá intellectualé: intelligit́ ꝙ nihil pter illa ſic poſſit aſſumi ꝙ ſit prio aſſumptũ & totũ adæquatũ aſſũptibile. Corpus aũt in triduo nõ ſic fuit aſſumptũ ut patet. ſed ſolũ ut pars naturæ rõnalis quæ erat totale & ptimo aſſumpũ. Præterea etiá forte dice-

Secunda

ret aliquis ꝙ nõ ꝓprie dicebať ſuppoſitari in triduo id corpus: quia nõ eſt natura ſuppoſitabilis ſuppoſito proprio. Vnde & cõſequẽter dici poſſet nõ iprobabiliter ꝙ terminare depẽdẽtiá naturæ iſtius corporis nõ é ea ſuppoſitare. alias totum terminans dependẽtiam uel innitẽriá partis ſuppoſitaret eam quod nõ dicit́: & ita licet uerbũ in triduo terminaret dependentiá iſtam corporis quá terminaſſet tota humanitas. uirtute cuius corpus in triduo cõmunicabat chriſto id idioma ſuũ iacere in ſepulchro. nõ tamen ꝓprie ſuppoſitabat corpus ſicut ſuppoſitaret naturá humanam. Cuius ſignum euidẽtiſſimũ eſt ꝙ natura iſtius corporis nõ cõmunicauit Chriſto id idioma corpus in triduo: ſicut natura humana cõmunicauetat ſibi & adhuc cõmunicat cõcretiue id idioma homo. Et ſic patet rñſio ad prædicta obiecta cõtra opinionem Hẽrici qui de aliis naturis irrationalibus uideť quaſi hoc dicere ꝙ uerbũ non poſſet eas aſſumere per circũinceſſioné. aut ſuppoſitare ſuppoſitatione præſertim habente cauſam finalem. Inquit enim ſic ipſe. nec aliquis finis poſſit eſſe aſſumptionis alterius naturæ q̃ intellectualis: quia aſſumptio nõ eſt

Auguſti.

niſi propter promotioné naturę aſſumptæ: qualé nõ poteſt habere niſi natura intellectualis. Vnde Auguſtinus ſuper Ioannem. uerbũ uoluit naſci ex homine: ut tu ſecurus naſcereris ex deo. Vnde uideť ꝙ de alia natura quæ nõ naſcitur ex deo per gratiam de ea fruſtra naſceretur deus. Ex his patere poteſt ꝙ nõ irrationabiliter poſſum ego nõ habere actum explicitum cõtradicendi huic opinioni in particulari.

culari. Et quia iſti magiſtri in hoc etiam præcipue inſtabant ꝙ tales concluſiones ſaltem non diſputarentur propter ſcandalum. hoc uolo dicere de iſta concluſione ꝙ etiam ſi ſua oppoſita ſit uerior & magis ſecundum cõem uiam: tamen ſi publice diſputet̃ ſcandoloſa magis erit apud uulgares & piarũ aurium offenſiua. Quis.n. rudis & ſimplex nõ offendatur ſi audiet aliquẽ dicentem poſſibile eſſe ꝙ iſtæ pro poſitiões ſint ueræ. Deus eſt aſinus deus eſt lignũ. Quid ſi etiam illas quas multi ſequẽtes prædictã opinionem cõcedunt. Deus poteſt eſſe dãnatus ad infernũ: de us poſſet torqueri a diabolo in inferno. Diabolus poteſt eſſe Deus quę licet apud multos doctos loquendo de potentia abſoluta nullius ſint ſcandali. tamen uulga res & ſimplices certe multo magis offenderẽtur q̃ ſi audiãt ꝙ aſinus nõ poteſt uni ri naturæ diuinę in unitate ſuppoſiti ut dr̃ mõ declarato in cõcluſiõe mea quã iſti patres dixerunt ex ui ſermonis derogare diuinæ omnipotentiæ: & per hoc ſapere hæreſim. neſcio cui logicæ immo cui theologiæ innitẽtes. Nam dicant quæſo an ille qui dicit ſe non aſſentiri alicui ꝓpoſitioni dicat de rigore ſermonis oppoſitum iſtius cõcluſionis cui nõ aſſentit̃. Dicantq; utrum ualeat cõſequentia: non aſſenti or aut non habeo aſſenſum huius cõcluſionis. Papa ſedet. ergo credo iſtã. Papa nõ ſedet: nõne antecedẽs eſſet uerũ in dormiẽte: & qui nullũ omnino haberet actum in quo cõſequens poſſet eſſe falſum. Præterea ſi præſens concluſio derogaret diui næ omnipotentiæ ſecundũ ueram theologiam: nõ ſolum ſaperet hæreſim ſed hæ retica eſſet iudicanda: immo etiã catholicus dormiens aut paruulus nõ habens ra tionis uſum: & qui nõ haberet aſſenſum illius ꝓpoſitionis. Deus poteſt quãlibet naturã creatam ſuppoſitare eſſet hæreticus. aut ſaltem erraret in fide quod nemo diceret. Ex quibus patet nõ eſſe rectam dãnationem ipſorum. Fuit.n. hæc formali ter determinatio ſua cõſiderata reſpõſione ipſius proponentis & opinione ac mo tiuis & rationibus Henrici cuius opinioni innitit̃ ponẽs cõcluſionem. Viſum eſt nobis præfatam concluſionem ex ui ſermonis derogare diuinæ omnipotentiæ: & per hoc ſapere hæreſim. Primo enim decepti ſunt ꝙ cũ dicerẽ ego me ſequi in hoc Henricum: non intellexerunt ꝙ per pronomen hoc denotabam ipſam concluſio nem de qua quærebant ut exponeret̃. In hoc ergo.i. in ipſa cõcluſione.i. in nõ aſ ſentiendo huic. deus poteſt quãlibet naturam &c. dixi me ſequi Henricũ. & nõ de notaui per hoc opinionem quæ dicit. Deus nõ poteſt quãlibet naturã ſuppoſita re. Sed ipſi forte crediderunt inter unum dictum & aliud nõ eſſe differentiam. cũ tamen ſi docti ſunt theologi ſcite debeant quid interſit inter aliquod poſſibile de potẽtia dei explicite nõ credere & ipſum explicite diſcredere. Secũdo debent me miniſſe quod ex eoꝝ dictis ſequitur ꝙ Henricus ille qui per excellẽtiã doctrinæ ſolennis Doctor uocatur: mortuus ſit hæreticus: qui ut ſupra uiſum eſt in ſene ctute ſua ad iſtam opinionem declinauit & in ipſa permanſit. ꝙ non quælibet na tura a deo ſit ſuppoſitabilis. Tertio ſicut & in damnatione præcedentis concluſio nis: ita & in iſta qualitercumq; ſit de cõcluſione ipſi omnino errant: quia ſi uerum eſt ut ipſi dicunt ꝙ concluſio ſit contra omnipotentiam dei: tunc concluſio eſt ſim pliciter hæretica: & non hæreſim ſapiens ut ipſi dicunt. Quarto & ultimo erra runt: quia ſi etiam opinio Henrici eſſet hæretica omnino concluſio de uirtute ſer monis non eſſet hæretica: quia de uirtute ſermonis non infert illam opinionem ut diffuſiſſime eſt declaratum. & tamen ipſi ſpecificate damnarunt ipſam de uirtu te ſermonis.

Differentia inter ſciẽtes ac uulgares homines

Henricus doctor ſolẽnis qua re dicatur

QVAESTIO QVINTA DE MAGIA NATVRALI: ET CABALA HEBRAEORVM.

QVarta concluſio per iſtos dãnata fuit hæc. Nulla eſt ſci-
entia quæ nos magis certificet de diuinitate Chriſti quã
magia & cabala.

Hanc cõcluſioné ego declarãdo dixi ꝙ inter ſciẽtias quę
ita ſunt ſciẽtię ꝙ neq; ex modo ꝓcedẽdi: neq; ex ſuis prin
cipiis: neq; ex ſuis cõcluſiõibus innitũtur reuelatis, nulla
eſt quæ nos magis certificet eo mõ quo de hoc certifica
te poſſunt ſciẽtiæ humanitus inuentæ quã magia illa de
qua ibi ponuntur concluſiones quæ eſt pars ſciẽtiæ naturalis. & pars illa cabalæ
quæ eſt ſcientia & nõ eſt theologia reuelata. Dixerunt iſti magiſtri ꝙ declaratio
mea nõ erat ad ꝓpoſitũ uerborum præfatæ cõcluſionis. & ꝙ præfata cõcluſio de
uirtute ſermonis erat falſa erronea & hæretica in qua ſua dãnatiõe quot ſint dãnã
Primo da quæſo ſigillatim uideamus: Primo dicant mihi qũo eſſe poteſt magis declara-
tio mea ad ꝓpoſitũ uerboꝝ cõcluſiõis meæ. Quid.n. eſt in illa declaratione aliud
q̃ explicitæ declarare uim ſingulorũ terminorũ in cõcluſione poſitorũ. Ibi.n. pri-
mo exponiť qd intelligã per ſciam cũ dico nulla ſcia & qd pro certificare: qd per
Secundo magiã: quid per cabalã. nec uideo ego qd ulterius reſtet declarandũ. Secundo uo
lo oſtendere ꝙ de uirtute ſermonis non ſolũ eſt falſa & hæretica. ſed immo ſua op
poſita eſt falſa: & ſecũdũ ipſos totaliter hæretica. Dicta.n. cõcluſio eſt una negati
ua quæ exponiť diſiunctiue per tres cathegoricas ſic. Nulla ſcia nõ reuelata &c.
Alia a magia & cabala certificat de diuinitate Chriſti: uel magia & cabala nõ cer
tificãt &c. uel magia & cabala magis nos certificãt de deitate chriſti q̃ alia ſciẽtia
nõ reuelata. Iſta ãt diſiũctiua eſt uera & catholica: qa ſaltẽ hẽt unã partẽ uerã. Et
ita patet iam ꝙ de uirtute ſermonis nõ eſt falſa. ſed ꝙ ſua oppoſita ſecundũ eos ſit
hæretica patet. Nã oppoſita huius nulla ſcia nõ reuelata &c. magis certificat &c.
eſt iſta. Aliqua ſcia nõ reuelata magis certificat de deitate chriſti q̃ magia & caba
la ad quã ſeqtur de uirtute ſermõis ꝙ magia & cabala certificãt de diuinitate chri
ſti qđ ab eis reputať ꝓ hæretico. & ita patet ꝙ dũ uolũt dãnare de uirtute ſermo
nis iſtã negatiuam. nulla ſcia magis certificat de diuinitate xp̃i q̃ magia & cabala
coguntť ꝑ ſuũ iudiciũ ipſimet hr̃e pro catholica iſtã affirmatiuã. Magia & cabala
certificat nos de diuinitate chriſti. Quã ãt ĩ ſe ſit ipſa cõcluſio uera ꝑfecto euidẽ
tiſſime põt declarari. licet.n. nulla ſit ſcia hũanitus inuẽta quæ nos certficare poſ
ſit de diuinitate chriſti: qa certificationẽ de diuinitate eius ut in p̃cedenti diximus
cõcluſione nõ hẽmus niſi ex mõ faciẽdi miracula quæ fecit: quæ miracula & eẽ fa
cta ab eo & eſſe taliter facta nõ niſi ex teſtimonio ſcripturæ ſcimus. Tamẽ ſi qd ad
hoc nos pñt adiuuare ſciæ hũanæ: ſicut & adiuuãt ĩ cognitiõe multarũ ueritatũ
ſup naturaliũ: nulla eſt q̃ magis nos poſſit adiuuaŕ q̃ magia & cabala q̃s diximus.
Quot & q̃ ad co- gnoſcẽdã dei diuini tatem req rantur. Ad hoc.n. ut miracula xp̃i nobis ſuã teſtenť diuinitatẽ oportet cognoſcere prĩo ꝙ
nõ potuerũt fieri ĩ uirtute naturali ſed ſolũ in uirtute dei. Scđo oportet ſcire ꝙ illã
uirtutẽ a ſe hũerit chriſtus & nõ aliũde. In prĩo nulla ſcia hũana nos p̃t adiuaŕ ma
gis q̃ illa q̃ cognoſcũť uirtutes & actiuitates agẽtiũ naturaliũ & eaꝝ applicatiões
proportiõeſq; adinuicẽ & ad ſua paſſa naturalia. & qd pñt uirtute ꝓpria & qd nõ
hoc aũt inter ſcias hũanas magis cognoſcit iſta ſcia quã ego uoco magiã naturalẽ
de qua

de qua poſitæ ſunt cõcluſiões:& illa pſ cabalæ quæ eſt de uirtutibus corpoꝝ cæleſtiũ per q̃s qa cognoſcit̃ nõ poſſe p uirtutes naturales illa opa fieri quæ fecit Chriſtus.Ideo ego inter magicas cõcluſiões iſtã ꝓpoſitionem poſui.Miracula Chriſti nõ potuerũt fieri p magiã utpote illã cõcluſionẽ.ſ.cuius ueritas ex iſta ſcia poſſit ſciri.& ita patet iudiciũ iſtoꝝ magiſtroꝝ nõ bñ fuiſſe magiſtrale & ꝑſertim cũ ipſi de uirtute ſermonis dãnẽt eã quæ eſt talis ꝙ ẽt ſi ſenſus eius quẽ diximus nõ eſſet catholicus adhuc ipſa nõ eſſet in ſe dãnanda:qa de uirtute ſermonis nõ infert illũ ſenſum:cũ ſit ꝓpõ negatiua exponẽda diſiunctiue p tres cathegoricas ut dictũ eſt ſupra.Et ad pleniorẽ huius cõcluſionis declarationẽ:prio eſt ſciẽdũ ꝙ ſicut ſupra dixi p hãc cõcluſionẽ nõ itẽdo cõparare magiã & cabalã ad ſcias reuelatas. Quia nõ accipio in cõcluſione ſciam gñaliter.ſed ꝓ ſcia quæ neq; ex mõ ꝓcedendi: neq; ex ſuis principiis:neq; ex cõcluſionibus innitit̃ reuelatiõi.neq; ẽt in pñti cõcluſione loquor de certitudine ſciæ habitæ ex reuelatione mõ pdicto:ſed de certitudine ſciẽtiæ inuentæ uel acq̃ſitæ per demõſtrationẽ.nõ a priori ſed a poſteriori p effectus.ſ.quare intẽdo dicere ꝙ ſi aliqua ſcia humanitus ad inuẽta & nõ reuelata certificet de diuinitate xpĩ p miracula eius:hoc maxĩe facit ſcia q̃ cognoſcunt̃ uirtutes & actiuitates agẽtiũ naturaliũ & eoꝝ applicatiões adinuicẽ & ad ſua paſſa naturalia.& per q̃s cognoſcit̃ qd pñt agẽtia naturalia uirtute ꝓpria:& qd nõ.Nam hoc cognito uidentes deinde opa Chriſti excedere gradũ & terminũ illoꝝ q̃ pñt fieri per agẽtia naturalia.cõcludimus neceſſario ꝙ fuerũt facta uirtute diuina:qd ſcire non poſſemus illo nõ cognito.Nã ignoratis terminis potentiæ & uirtutis rerum naturaliũ ſtat nos dubitare illa eadẽ opera quæ fecit Chriſtus poſſe fieri per media naturalia.Cũ ergo talia maxime cognoſcat illa pars cabalæ quæ eſt de uirtutibus corporũ cæleſtiũ:& illa pars ſciẽtiæ naturalis:quã ego nunc uoco magiã naturalẽ.& plures ẽt catholici doctores ſic nominauerũt:qualitercũq; alii ipſam noĩare uelint.Ideo nõ hæretice nõ ſupſtitioſe ſed ſcientifice:ſed ueriſſime : ſed catholice dixi per talẽ magiã & cabalã adiuuari nos in cognoſcẽda diuinitate Chriſti.De iſta aũt magia naturali facit mentionem ẽt ſummus theologus Guliel.eps̃ Pariſiẽſis coætaneus Roberti linconienſis:qui dicit ꝙ magi ꝓhibiti dicunt̃ magi quaſi mali qa mala faciũt.Magi ãt naturales dñr magi quaſi magni:qa magna faciunt:& qa iſti tollerare nõ poterãt hoc nomen magiæ:& tota urbe exclamabant me approbare necromãtiam quã tota eccleſia dãnabat.Dico iteꝝ & iterũ dico ꝙ hoc nomẽ magia eſt nomẽ æquocũ ad id qd' dr̃ necromantia quæ fit per pacta & fœdera cũ dæmonibus:& ad ptẽ practicã ſciæ naturalis:q̃ nihil aliud docet q̃ facere opa mirabilia mediãtibus uirtutib⁹ naturalib⁹ p applicationẽ eaꝝ adiuicẽ & ad ſua paſſa naturalia.& hãc nunq̃ dãnauit eccleſia:nec dãnare põt:ſed plures eccleſiaſtici doctores & catholici eam approbauerũt & ſecuti ſunt.De hac ut dixi tractat Gui.pari.in ſuo de uniuerſo corporali & ſpirituali:& dicit ꝙ illa magia prohibita maxĩe abũdauit in ægypto:qa ibi uigebat cultus dæmonũ.Iſta aũt naturalis in æthiopia & india:qa ibi eſt maxima copia herbarũ & aliarũ rerũ naturaliũ habentiũ efficatiã in iſta naturali magia.Et alibi ẽt in ſuo li.de legibus eiuſdem ſciæ meminit eã aſſerẽs eſſe partẽ ſciæ naturalis.Hãc naturalẽ magiã nõ erubeſcit uir catholicus & ſanctiſſimus Alber.ma.dicere ſe fuiſſe ſecutum & experientiis in ea multa cõperiiſſe.Et quid oportet plura dicere? Dicant mihi iſti magiſtri utrum hoc quod ego uoco magiam naturalẽ ſit res prohibita aut aliqd continens quod

Ad hæc enĩ dr̃ ꝙ ſi ulla ẽ ſcia humanit⁹ inuẽta & ñ (ut theologia) a deo reuelata q̃ nos in dei diuinitatẽ ĩtelligendã p ducat ea ẽ potiſſimũ magia & Cabala

q̃re pateat expoſitio Guiliel. pariſienſis

Magiæ æquocatio

Vtraq; magia ubi culta ſit

Albertus magnus

Secunda obiectio — ſit cōtra fidē hoc dicere nō pñt ēt uolēres. At dicēt in hoc te rep̄hēdimus ꝙ eā uo-
cas magiā: & æquocationē uocabuli ſcādalū facis in mentibus fideliū. Itē hēmus
apud doctores nr̄os ꝙ oīs magia eſt ꝓhibita. ſi ergo oīs ꝓhibita ſeqꝛ ꝙ nulla cō-
ceſſa. ſed tu dicis ꝙ aliq̄ ē nō ꝓhibita: ergo cōtradictorie ſentis ad doctores eccle-
Reſpōſio — ſiæ. Mira ꝓfecto ē ruditas ſic dicētiū. Prio. n. īpoſitio noīum nō fit nūc a nobis. ſed
utimur noibus & ſignificatiōibus eoꝝ ex āṫiquorū cōſuetudie. Si ergo ipſi hāc p-
tē ſciæ naturalis magiā uocare uoluerūt. Quid me uis nouare noīa. & ꝙ illi ma-
giā noīauerūt a me uocari geometriā uel arithmeticā. Nec ego primus nec nou°
iſtā ſciam uocaui magiā: ſed multi añ me & ſcti & docti uiri. illi in ius trahanꝛ. illi
dānenꝛ: ſi dānabile ē iſtā ſciam hoc noīe nūcupari. Quā tñ noīs īpoſitionē recte
Magi uocabulū cuius gentis ꝓpriū ſit — fuiſſe īſtitutā. Si recte Paulū cōſiderauerimus poſſumus facil̄r ītelligeꝛ. Vocabu
lū. n. hoc magus nec latinū ē nec græcū: ſed pſicū. & idē lingua pſica ſignificat qđ
apud nos ſapiēs. Sapiētes āṫ apud pſas idē ſunt q apud græcos p̄hi dñr ſic uocati
a pythagora q prius dicebanꝛ ſapiētes. Fere. n. apud diuerſas gētes diuerſis noīb°
Inſpice uerſipellē ſapientis nomē daturam — ſapiētes eoꝝ nūcupabanꝛ: ut druides apud Gallos, ꝓphē apud hebræos uel ſene-
drim: uel phariſei uel cabaliſtæ: apud indos gymnoſophiſtæ: apud Aegyptios ſa
cerdotes: apud græcos p̄hi: apud pſas magi: & ſic de aliis. Sicut etiā regia dignitas
peculiaria apud diuerſas natiōes hēt noīa ut rex ęgyptioꝝ qui prius Ptol. Poſtea
pharao: pſarū artaxerſes: Romanoꝝ Cæ. Indoꝝ præſtā. & ē q nūc corrupto uoca
bulo a nr̄is uulgaribus dr̄ p̄ſbyter Ioā. & ſic de aliis. Si ergo magia idē ē qđ ſapien
tia merito hāc practicā ſciæ naturalis q̄ p̄ſupponit exactā & abſolutā cognitionē
oīum rerū naturaliū q̄ſi apicē & faſtigiū totius p̄hiæ peculiari & appropriato no
mine magiā. i. ſapiam ſicut Romā urbē Virgiliū Poetā: Ariſ. p̄hm dicimus appel
lare uoluerūt. Quđ ſi hoc nomē magi ita abhorremus utiq; neq; euāgeliū patiēter
audiemus dicēs: ꝙ magi uenerūt ab oriēte adoraturi Chriſtū. Nō erāt illi magi ne
cromātes & cū dæmonibus cōfœderati q hoſtē dæmonū imo dñm: & de eis mox
triūphaturū uenerūt adorare. Sed erāt uiri ſapientes cæleſtiū & terrenarū rerum
ſciam edocti: q ipſam p̄ris ſapiam in hūano corpe factā uiſibilē coluerunt & uene
rati ſunt. Hanc aūt drīam aperitiſſime dat intelligere Hiero. in epiſtola ad pauli-
nū: in q̄ mentionē faciēs de Apollonio thianeo ait: Apollonius thianeus ſiue ma
gus ut uulgus ſiue p̄hus ut pythagorici dicunt. In qbus uerbis expreſſe ſignificat
Hiero. ꝙ illud qđ ē uera p̄hia a uulgaribus: qñq; crediꝛ eſſe illud qđ ipſi appellāt
magiā. Nō ergo ego ſum rep̄hendēdus q ex ꝓprio & uſitato mō loquendi nō ſolū
doctoꝝ eccleſiæ: ſed ēt ipſius euāgelii hāc ſapiētiā naturalē magiā uocaueri. Sed
Nota — neq; ꝙ æquocatione uocabuli ſcādalū fecerim fidelibus: qa in cōcluſiōibus meis
nō ſum uſus hoc noīe indiſtīcte & æquoce. ſed ad tollēdā oēm cuiuſcunq; ſiniſtræ
opiniōis occaſionē diſtinxi magiā licitam ab illicita: & naturalē a ſuperſtitioſa: de
clarās qd ſit iſta naturalis & quid poſſit: & quid nō poſſit taliter ut ēt ſimplices &
rudes impiū aliqd uel erroneū in fide de meis cōcluſionibus ſuſpicari nō poſſunt
in qbus magiam ꝓhibitā oīno refellens & deteſtans poſui hāc primā cōcluſionē
præciſe in iis uerbis. Tota magia quæ in uſu eſt apud modernos & quam merito
exterminat eccleſia nullā habet firmitatē: nullam ueritatē: nullū firmamentū: qa
pendet ex manu hoſtiū primæ ueritatis poteſtatū harū tenebrarū quæ tenebras
falſitatis male diſpoſitis intellectibus offendunt. Et poſt iſtā cōcluſionē pono ſe-
cūdam q̄ dicit ꝙ magia naturalis eſt licita & non prohibita: & ꝓteſtor de me iſta
tantum

tm̃ locuturũ.quo facto quæ amplius ſuſpitio remanere põt: aut qđ ſcãdalũ fieri per æquocationẽ huius nõis magia:quã ſic diſtinxiſſe & cũ reprobatiõe illius ſu⸗perſtitioſæ & diabolicæ iſtã naturalẽ approbaſſe nõ ſolũ non ad ſcãdalum:ſed ad ædificationẽ põt eſſe ſimplicibus.Ex qbus ego multos uidi qui audiẽtes ꝙ magi uenerũt adorare Chriſtũ:credentes nihil aliud ſignificare hoc nomẽ mages q̃ ne cromãtes.hinc ſumunt argumẽtũ ꝙ magia nõ ſit ꝓhibita.nec cõtra fidem Chriſti qñ ipm̃ Chriſtũ magiæ cultores primi adorauerũt.Vtile eſt ergo docuiſſe fideles ne cũ magũ audiunt:dæmonũ cultorẽ ſemp intelligãt.Et cũ audiunt apud perſas magos in ſummo honore & reuerẽtia habitos pp eoꝝ doctrinã & ſapientiã ſciant pħos illos fuiſſe nõ necromãtes:quos utpote populis exitiales & damnoſos: imo peſtiferos oẽs gentes ſemp eiectos & male habitos pſecutæ & deteſtatæ ſunt.Si⸗milr̃ cũ legunt Albertũ inter experimẽta magię multũ tpis cõſumpſiſſe de magia naturali hoc intelligãt nõ de ꝓhibita:ne exẽplo tanti uiri illi ſe dedãt qđ illi licuit ſibi quoq licere pſumentes.Scãdala ergo tollunt nõ generãt de mentibus fideliũ nr̃æ magicæ cõcluſiones.Quod ſi qñ legunt apud doctores oẽm magiã eſſe ꝓhi bitã/ſtatim utiq ex cauſis ꝓhitiõis intelligent ipſos de ea ſolũ loq quæ habet cõ⸗mertiũ cum dæmonibus:& de naturali nihil eos intẽdere.Eſt autẽ ut dicit Hila⸗rius intelligentia dictoꝝ ex cauſis aſſumenda dicẽdi.Quod ſi ad uim uerboꝝ uo lunt recurrere poſſunt ſcire ex dialectica ꝙ negatio uel diſtributio termini multi⸗plicis nõ negat aut diſtribuit ipm̃ pro oĩ ſuppoſito cuiuſlibet ſignificati copulati ue.Quare cũ iſte terminus magia ſit æquocus ad ſuperſtitioſam & ad naturalẽ di ſtributio addita ei nõ diſtribuet ipm̃ pro quolibet ſuppoſito cuiuſlibet ſignificati copulatiue.Sed ex dictis ꝙ oĩs magia ꝓhibeť/habebiť ſolũ ꝙ oẽs ſpẽs magiæ ſu perſtitioſæ q̃ oẽs ſecundũ unũ nomẽ & unã rõnẽ dicunť.Nam multæ ſunt ꝓhibi⸗tæ.& hæc oĩa ſunt clara & dilucida ẽt mediocriter eruditis.Nullo ergo mõ debue runt iſtis magiſtris eſſe ſuſpectæ cõcluſiones meæ magicæ:cũ ſicut dixi in pria cõ cluſione refellã oẽm magiã ꝓhibitã ab eccleſia illã dãnans & deteſtans ꝓteſtans me ſolũ loq de magia naturali & expreſſius per ſpãlem cõcluſionem declarans ꝙ per iſtã magicã nihil operamur niſi ſolũ actuãdo uel uniẽdo uirtutes naturales. Sic.n.dicit cõcluſio.xi.cõcluſionũ magicaꝝ.Mirabilia artis magicæ non ſunt niſi per unionẽ & actuationẽ eoꝝ quę ſeminaliter & ſeparatæ ſunt in natura.& idẽ eſt qđ dixi in.xiii.cõcluſione ꝙ magiã operari nõ eſt aliud q̃ maritare mundũ.Prædi ctam aũt ſpecificationẽ & reſtrictionem intentionis meæ.In cõcluſionibus magi cis ad magiã naturalẽ intendo eſſe applicandã cuilibet concluſioni particulari.& ita cũ dico de actiuitate characterum & figuraꝝ in opere magico loquor de uera actiuitate ſua & naturali.Patet.n.ꝙ talẽ hñt ſecundũ oẽs pħos tam in agẽdo q̃ in mõ agendi & patiendi.Et licet ſecundũ peripatheticos lõge minoris ſint actiuita tis & uirtutis q̃ ſint qualitates materiales:tñ dicerent Pythagorici quorũ ego phi loſophiã in concluſione.xxiiii.uoco ſecretiorẽ pħiam qa eſt minus nota & minus in uſu ꝙ ſicut mathematica ſunt formaliora phyſicis:ita etiã actualiora.& ſicut in ſuo eſſe minus depẽdent:ita ẽt in ſuo operari.& ita ꝙ dixi de plus poſſe eoꝝ quis diſcordia Pythagoricorũ & peripatheticoꝝ ſit indifferens ad fidẽ:tñ nõ dixi ut in ſe & abſolute uerũ.ſed ut cõſequens ad ſecretã pħiam Pythagoricorũ modo præ dicto intelligendam.quorum ẽt ſententia eſt inter omnia mathematica numeros ut formaliores: ita etiam eſſe actualiores & inter numeros impares ternarium.

Nota

Nã de Alberto hoc paſſim cõiectatũ ẽ

Hilarius

Pythagorici.

Q uía ſit primus ípar & primũ in unoquoq; genere eſt pfectiſſimũ in illo genere.
& ínter nũeros pares denariũ q eſt oís nũerus ut patet. Ab eo.n.ultra nũeramus
p replícatioñe.& hoc ítẽdebã p id qđ dixi de ternario & denario in magia natura
li. Nũeris ãt ẽt efficẽtiã & uirtutẽ tã ad bonũ q̃ ad malũ attribuunt docto.catholi
Hilarius ci. Vñ Hilarius in cõmẽto ſuo ſup pſalmos ĩqrẽdo cãm cur pſalmoꝝ ordo non ſit
ſcđm hiſtoriã.ſed ſæpe pſalmus q prius fuit cõpoſitus poſterior ĩ ordíe collocat:
ſic inqt. Nõ eſt ãt ignorãdũ indiſcretũ apud hebræos eẽ nũeꝝ pſalmorũ & ſine or
dinis ãnotatiõe eẽ cõſcriptos. Nõ.n.illic prius aut ſcđus aut tertius aut quinq̃geſi
mus aut cẽteſimus pnotant.ſed ſine pſcriptiõe aliq̃ ordis in unũ pmixti ſunt. Heſ
Heſdras dras.n.ut antiq̃ traditiões ferũt.ĩ cõpoſitos eos & p auctorũ ac tporũ diuerſitate
diſperſos ĩ uolumẽ unũ collegit & retulit. Sed.lxx.ſeniores ſm Moyſi traditionẽ
ad cuſtodiã legis atq; doctrĩæ ĩ ſynagoga manẽtes. Poſteaq̃ illis a rege Antiocho
trãsferẽdæ ex hebræo ĩ græcũ ſermonẽ totius legis cura mãdata eſt ſpiritali & cæ
leſti ſcia uirtutes pſalmorũ ĩtelligentes in nũerũ eos atq; ordinẽ redegerũt. ſingu
lis qbuſq; nũeris p efficentia ſua & abſolutiõe pfectis pfectorũ & efficentiũ pſal
morũ ordie deputãtes. hæc Hilarius ad uerbũ. Ex qbus aptiſſime patet q nũerus
Hieronymus uirtutẽ dat & efficentiã. Hiero. quoq; cõtra Iouinianũ ĩfauſtũ dicit eẽ nũerũ.xx.ĩ
quo ſeruiuit Iacob & uẽditus eſt Ioſeph.& quẽ dilexit Eſau ĩ eo q̃dã munera acci
piens.& ĩ eodẽ loco laudat denariũ dicẽs de eius laudibꝰ ſe ſæpius dixiſſe. Et ĩ eo
dẽ li.ca.viii.dicit q iõ in ſcđa die nõ fuit dictũ.& uidit deus qm̃ bonũ: qa binarius
Locus heptapli nũerus ſit malus. Q uinimo ex nũero binario ſumit argumentũ cõtra bigamos.&
pp hoc dicit oĩa aĩalia ĩmunda in arcã Noe bina ingredi: ſeptena ãt q̃ ſunt munda.
Baſilius Siĩa centies inuenies apud Baſiliũ: Nazãzenũ: Ambroſiũ: Origenẽ: Auguſtinũ
Nazãze. & alios. Q uin rabanus ĩſignis doctor eccleſiæ de numerorũ uirtutibus ſpãlem li
Ambro. brum cõpoſuit.& obſeruare ubiq; pprietates ipſoꝝ nũeroꝝ inuenies ſemp eccle
Origenes ſiaſticos doc. etiã qñq; q̃ſi uſq; ad curioſitatem ſi dici põt: dũ nũc ad binariũ duo te
Auguſti. ſtamenta: duo cherubin: duo charitatis pcepta: duas prías dignitates: duos prios
Rabanus populos referunt. Nunc ternarii myſteriũ inſup ſbãli diuinitate in triduo ſepul
Nota de numeris. chri. in tribus theologicis uirtutibus in tribus rpibus naturæ: legis: & gfæ. in tri
bus ſtatibus pfectiõis cõtẽplãt. Nunc nõ ſine myſterio ſed pp ocultã ẽt ipſius nu
meri pprietatẽ eſſe uolũt q.xl.dies Moyſes.xl.Helias.xl.Chriſtus ieiunauerit.&
per.xl.dies poſt reſurrectionẽ aſcẽderit.& per.xl.horas fuerit apud iferos & poſt
xl.dies Niniue q̃ eſt typus figuræ huius mũdi ſubuertet & p totidẽ dies nocteſq;
pluit ſuper terrã dñs. Magnũ itẽ dicunt cõtinere ſacrm̃ q in qnquagenario nũero
in quo fit remiſſio peccatoꝝ. In eodẽ ẽt deſcenderit ſpũs ſctũs. Et in eodẽ numero
Hilarius poſitus ſit pſalmus Miſerere mei deus. qđ maxíe notant Hilarius & Origenes.&
Origenes his p oĩa multũ cõcordãt myſteria cabaliſtaꝝ: q qnquagenariũ numeꝝ attribuũt
Nota ſpiritui ſctõ. q ſpũs ſctũs apud eos ẽt per ignẽ ſignificat. in q̃ forma & in quo nu
mero dieꝝ deſcẽdit ſup apoſtolos. Eſtq; & apud eos ſpũs ſctũs tertia perſona ſiue
pprietas in diuinis pcedens a prima & a ſecunda q̃ ſecunda dr̃ ſapientia & pcedit
Peccatũ ĩ ſpm̃ ſctm̃ pprie qđ ſit. a prima: & differt ab utraq; ſolũ rõne pceſſionis: ſicut.ſ.id quod pcedit differt ab
his a qbus pcedit cum ſit tñ per ſubſtantiã & eſſentiã idẽ cũ illis hæc expreſſe di
cunt cabaliſtæ: quoꝝ dicta iſti magiſtri a me contra Iudæos allata ut ſuſpecta de
fide abominabantur. Vocant autem & eãdem tertiã proprietatem pœnitentiam:
quod cõcordãt mõ dictis ut idẽ ſit numerus attributus ſpiritui ſancto qui & pœ
nitentiæ

nitētiæ ſacro. Vñ & illud poſſumus colligere peccatū in ſpūm ſctūm ꝓprie pec-
catū eē īpœnitētiæ qđ non remittiť in hoc ſæculo neqꝫ in futuro. ſed de his alias.
duo denarii ēt ſecretā aliquam ꝓprietatē in. xii. tribubus iſrael. in. xii. apoſtolis. in
xii. lapidibus cæleſtis Hieruſalē ſpeculanť. Credūt ēt nō ſine cā neqꝫ caſu in dena
riū numerū coincidiſſe & p̄cepta legis. & decē chordas pſalterii. & apud Hebræ-
os ut hr̄ in midraſthillū cātores pſalmoꝝ decēq ſunt Adā. Abraā. Melchiſedech. Cantores
Moyſes. Aſaph. Dauid. Salomō. & tres filii choræ: q̄uis aliter a nr̄is enumerenť. pſalmorū
& corrn̄dēt decē organa. i. decē inſtr̄a uel decē modi muſicæ q̄bus cananť ſic dicti
apud Hebræos.
.i. neſa. nieum. mizinor. ſir. thephila. beracha. alel. odaya. aſre. alleluia. quæ ego ob
ſeruaui ſic diſtinguēda ut p primū cananť ode. Secundum idē eſt qđ organū. Per
tertiū pſalmi. Per q̄rtū cātica. Per q̄ntū oratiōes. Per. vi. bn̄dictiōes. Per. vii. lauda
tiones. Per. viii. grarū actiōes. Per. ix. fœlicitas alicuius. Per ultimū laudes dei tm̄.
Addas tu & meſchil quo canunť cōtēplatiōes & erit alleluia q̄ſi eiſoph nō ponēs
in numerū cū aliis. Addunt &. x. dies q̄bus poſt aſcēſum Chriſti deſcendit ſpūs. &
decē cortinas in tēplo & ſimilia inumera & infinita illud dicētes ſemp q̄ nihil ca-
ſu ſed oīa deus per ſuā ſapiētiā ut in pōdere & mēſura ita in numero diſpoſuit. Ta
ceo quot & q̄ta obſeruēt in nouenario ut p̄ter Ierarchias angelorū & nouē beati
tudinū gradus iuxta Mattheū ēt longitudinē cubitoꝝ Og regis baſan q typus eſt
diaboli nō credāt eē caſualē & ſine myſterio. illud ēt obſeruātes q̄ dn̄s hora nona
clamauit. Nōne ēt ī q̄rtuor euāgeliis: q̄ttuor fluminibus paradiſi q̄ttuor aīalibus
ezechielis q̄ternarii pfectionē cōſiderāt. & ſenarii ī ſex dieb' creatiōis mūdi. & in
ſex ætatibus ſiue ſeptia ſit futura uita: ut uult Aug. ſiue octaua ut Hiero. qn & il- Auguſti.
lud nō p̄termittiť q̄ dn̄s ſexta feria paſſus ē. Quid de ſeptenario cum magna dice Hiero.
rēt attētiōe dignū q̄ die ſeptia dn̄s q̄euit. q̄ ſeptē dona ſpūs ſancti. & ī apocalypſi
ſeptē ſignacula libri. ſeptē cornua. ſeptē oculi. ſeptē āgeli. ſeptē eccleſiæ. ſeptē can
delabra. ſeptē ſtellæ. ſeptē ſpūs neq̄ores & ſeptē neq̄tię apud Salomonē. & ſepties
in die deo canit Dauid ꝓpheta. Quartūdecimū āt numeꝝ ita uidemus obſerua-
tū a Mattheo ut ad hoc q̄ poſſet eū ubiqꝫ in gn̄atiōibus Chriſti retinere nōnullas
etiā gn̄ationes p̄termiſerit. De medicis. de aſtrologis. de ph̄is maxīe Platonicis &
Pythagoricis nihil affero. ſed ſolū de nr̄is eccleſiaſticis doctorib'. Cū de hoc agať
utrū credere eē ꝓprietates in numeris & uirtutes aliq̄s naturales aliquo mō ueri
tati fidei catholicæ repugnet. Quas cū uideamus ēt ut dixi fortaſſe uſqꝫ ad curio
ſitatē a catholicis auctoribus obſeruatas nihil ē āplius cur dubitemus nō eē talē
opiōnē ꝓ hæretica reiiciēdā. Cū ergo in cōcluſionibus meis de figuris: de nume-
ris loquor: nō loquor q̄tū ad ſupſtitioſum uſum ſuū p pacta & cōuētiōes cū dęmo
nibus: q̄a hæc oīa reprobaui in pria cōcluſione mea. Similr̄ de noībus q̄ habeant
aliquā actiuitatē naturalē ēt notū eſt oībus. Quā q̄dē actiuitatē naturalē nō hn̄t
ut ſignificatiua ſunt ad placitū. ſed ut ſunt in ſe q̄dā res naturales. Ideo dixi noīa il
la habere uirtutem in magia naturali nō ut ſignificatiua ſunt niſi forte eſſent aliq̄
quibus ſignificatio eēt naturalis: ſicut Stoici dicunt de oībus noībus q̄bus ut ad- Stoici.
uerſanť pipathetici: ita Plato in cratilo aſſentiť de his q̄ ſunt recte īpoſita. Orige- Peripa-
nes autē de hebraicis hoc ſentit. & ideo dicit q̄ quædā noīa hebraica in ſacris lit- thetici.
teris. ſicut oſanna. ſabaoth. alleluia & ſimilia fuerunt ſic reſeruata & nō mutata in Plato.
aliā linguā in qua nō retinuiſſent ſuā naturalē ſignificationem & cōſequēter uir- Origenes

tutem.& hoc ſolũ intendebã dicere dũ cõparabã noĩa ſignificatiua nõ ſignificati
uis.& noĩa hebraica aliis in ſua efficacia in magia naturali &c. Volo aũt & aliqd
dicere latius de iſta cabala.q̄q̄ & ſupra in prima parte apologiæ nr̃æ multa dixeri
mus:ſed illa forte nõ magis ab iſtis magiſtris intelligent̃ q̄ intelligant̃ barbara ab
eruditis.Quare & hic aliqd ſecũ hoc Pariſiẽſi ſtilo dicemus de iſta cabala.horrẽ-
dũ.n.iſtis p̃ribus ur̃ hoc nomẽ.& ex ipſo pene ſono timendũ:ita ut forte ſint ex ip
ſis qui cabaliſtas nõ hoĩes:ſed hircoceruos potius uel centaurũ uel oĩno mõſtruo
ſum aliqd eſſe ſuſpicent̃.Quinimo audi rẽ ridiculã.cũ ſemel qdã ex eis interroga
ret̃ qd eſſet iſta Cabala rñdit ille fuiſſe pfidũ quendã hoĩem & diabolicũ q dictus
eſt Cabala.& hũc multa cõtra Chriſtũ ſcripſiſſe inde ſequaces eius dictos cabali-
ſtas.Quis queſo hic riſum teneat.Eſt ergo ſciẽdũ opinionẽ eſſe nõ ſolũ Rabi elia
zar:Rabi Moyſis de Aegypto:Rabi ſimeon benlagis:Rabi iſmael:& Rabi iodã.

Hebræi auctores

& Rabi nachinã.& alioꝝ q̄pluriũ ex ſapiẽtibus Hebræoꝝ.ſed noſtrorũ ẽt docto
rũ ut infra oſtẽdã p̃ter legẽ quã deus dedit Moyſi in mõte & quã ille quinq; libris
cõtentã;ſcriptã reliqt.reuelatã quoq; fuiſſe eidẽ Moyſi ab ipſo deo uerã legis ex-
poſitionẽ cũ manifeſtatiõe oĩum myſteriorũ & ſecretorũ quæ ſub cortice & rudi
facie uerboꝝ legis cõtinerent̃.Deniq; duplicẽ accepiſſe legẽ Moyſem in mõte lit
teralẽ & ſpiritalẽ.illã ſcripſiſſe & ex p̃cepto dei populo cõicaſſe.de hac uero man

Moyſi duplex data lex

datũ ei a deo ne ipſam ſcriberet ſed ſapiẽtibus ſolũ q erãt.lxx.cõicaret quos idem
Moyſes ex p̃cepto dei elegerat ad cuſtodiẽdã legẽ eiſq; itidẽ præciperet ne eã ſcri
berẽt:ſed ſucceſſoribus ſuis uiua uoce reuelarẽt.tũ & illi aliis & ſic ordine perpe-
tuo.Ex quo mõ tradẽdi iſtã ſciam p ſucceſſiuã.ſ.receptionẽ unius ab altero dicta
eſt ipſa ſcia.ſcia Cabalæ.qđ idẽ eſt qđ ſcia receptionis:qa idem ſignificat Cabala

Vnde cabala deducta ſit & quare ſic appellata

apud Hebræos qđ apud nos receptio.Fuerũt aũt poſtea hæc myſteria lr̃is mãda
ta tpe & cã infra dicẽdis.& illi libri dicti ſunt libri Cabalæ in qbus libris multa im
mo pene oĩa inueniunt̃ cõſona fidei noſtræ.Fuerũt.n.& ab ore dei traditi & a Iu-
dæis ante Chriſtũ ſcripti quo tpe nulla paſſiõe moueri poterãt ad uiciãdã uel cor
rũpẽdã ipſam ueritatẽ.Ex iſtis libris & auctoribus huius ſcientiæ ego multas po
ſui cõcluſiones ad cõfirmationẽ fidei nr̃æ cõtra Iudæos:quas cũ iſti magiſtri for-
te non bene cõſideraſſent ſuſpectas eſſe dixerũt in fide/& Iudaicã pfidiã ſapiẽtes.

Nota

quod tñ poſteaq̄ intellexerũt qd eſſet cabala multos ex eis puduit dixiſſe. Quod
aũt ita ſit ut ſupradiximus ꝙ deus Moyſi præter litteralẽ legẽ quam ipſæ ſcripſit:

Eſdras
Paulus
Origenes
Hilarius
Euãgeliũ

dederit ẽt & reuelauerit myſteria in lege cõtenta.habeo ex nr̃is qnq; teſtes Eſdrã
Paulũ Origenẽ Hilariũ:& euãgeliũ.Primo.n.habemus hoc ex textu Eſdrę apud
quem loquens dominus ſic inquit Reuelans reuelatus ſum ſuper rubũ. & locu-
tus ſum Moyſi quãdo populus meus ſeruiebat in Aegypto.& miſi eum & eduxi
eum de Aegypto.& adduxi eum ſuper montẽ ſynai.& detinebã eũ apud me die-
bus multis & enarraui ei mirabilia multa.& oſtendi ei temporum ſecreta & finẽs
& præcepi ei dicens:hæc in palam facies uerba & hæc abſcondes.Secundo habe
mus auctoritatẽ Origenis cuius teſtimonium in his in quibus ab eccleſia recipit̃
eſt ualidiſſimum:quia ubi bene nemo melius.Hic ergo ſuper illud Pauli ad Ro-
ma.tertio.Quid ergo amplius uideo aut quæ utilitas circũciſionis multum per

Origenes

omnem modum:primũ quidẽ quia credita ſunt illis eloquia dei. Dicit Origenes
cõſiderandũ eſt quia nõ dixerit litteras eſſe creditas.ſed eloquia dei.Ex quo dicto
Origenis babes ꝙ præter litteralẽ legem aliud quid traditũ fuit Iudæis quod hic

uocat

uocat Paulus eloquia dei. Litteras enim ideſt litteralē legē eis fuiſſe traditam ne-
mo negat. ſed nō imputaṫ eis ad prerogatiuā: qa littera ꝑ ſe occidit. & niſi adſit ſpi
ritus uiuificās oīno ꝑ ſe ē res mortua. Sed ꝑter has lr̃as tradita ſunt eis eloqa dei:
de qbus merito gloriaṅt quæ nihil aliud ſunt q̃ ꝙ apud Hebræos diciṫ cabala. i.
uerus legis ſenſus ab ore dei acceptus: unde & apud Hebræos quandoq; uocatur
qđ idē eſt ꝙ lex de ore nata. quæ pp illā ſucceſſiuā receptio-
nē deinde dicta fuit cabala. Et ꝙ iſtā ſciam deinde Moyſes iā a deo acceptā. lxx.
ſenioribus tm̃ cōicaret. aperte teſtaṫ Hilarius qui in expoſitiōe pſalmi. ii. Q uare Hilarius
fremuerūt gētes &c. ſic ſcribit. erat aūt iam a Moyſe ante inſtitutū in omni ſyna-
goga. lxx. eſſe doctores. Nā idē Moyſes q̄uis ueteris teſtamēti uerba in lr̃is condi
diſſet: tn̄ ſeparatim quædā ex occultis legis ſecretiora myſteria. lxx. ſenioribus q
doctores deinceps manerēt intimauerat. Cuius doctrinæ ēt dn̄s in euāgeliis me-
minit dicēs. Sup cathedrā Moyſi ſederūt ſcribæ & pharifei. Oīa ergo quæcūq; di
xerint uobis facite & ſeruate: ſecundū uero facta eoꝝ nolite facere. doctrina uero
eorū māſit in poſterū. hæc Hilarius ad uerbū. Ecce ꝙ Hilarius exp̄ſſe teſtaṫ fuiſ-
ſe præter legē ſcriptā doctrinā quandā aliā ſecretiorē quā Moyſes ipſis. lxx. ſapiē
tibus intimabat. Q uod aūt & iſta ſectetior & uerior de myſteriis legis expoſitio
oībus paſſim non publicareṫ: ſed ſolū Moyſi ſpāliter a deo: & ab eo aliis tātū. lxx.
ſapiētibus fuerit reuelata: teſtaṫ ēt Origenes in loco p̄allegato ſic dicēs de Moy-
ſe ꝓphetiſq; & cæteris horū ſimilibus. hæc intelligēda ſunt dici qbus ſunt credita
eloqa dei. Adde & ſi qs apud eos ſapiēs & intelligēs auditor & mirabilis conſilia-
rius fuit. hæc Origenes. Per hos aūt mirabiles cōſiliarios illi intelliguṅt quos uo
cāt Hebræi ſenedrim. i. lxx. illos ſeniores quos elegit Moyſes ex p̄cepto dn̄i: quo- Senedri.
rum locū mihi uideṅt tenere Cardinales in nr̃a eccleſia. & ad imitationē numeri
illorū. lxx. ſeniorū ut nunc declarabimus fuerūt redacta myſteria cabalę in. lxx. li
bros principales tp̄e Eſdræ. Vſq; enim ad tēpus Eſdræ de iſta doctrina nihil erat
ſcriptū: ſed ſolū ut dixi ꝑ ſucceſſiuā receptionē tradebaṫ: unde cabaliſtice nomen
accepit. Poſtq̀ aūt a Babylonica captiuitate reſtituti fuerūt ꝑ Cyrū: & ſub Zoro
babel iſtauratū fuit tēplū: tūc Eſdras q fuit præfectus ſynagogæ poſtq̄ reparauit
legē ſcriptā Moyſi & correxit teſtm̄ uetus. Voluit ēt ut iſta ſecreta dei eloqa quæ
uſq; ad illud tēpus ſcripta nō fuerāt ſcriberenṫ. & hoc quia pp captiuitatem gētis De hoc
nō poterant ſeruare illū ordinē tradendi ſibi illā doctrinam per manus. & merito Alibi
erat dubitādū ne pp diſperſionē eorū ſi nō inueniebanṫ ſcripta tandē perirēt. Sta
tuit ergo Eſdras ut ſcriberenṫ adhibitis ad hoc ſpecialiter notariis. & qa erāt. lxx.
ſeniores ſiue cōſiliarii: inter quos erat hæc doctrina: iuſſit ut redigerenṫ oīa illa ſe
creta in. lxx. uolumina principalia. quæ tn̄ deinde ēt non niſi ſapiētibus cōicaren-
tur. & hoc eſt qđ apud Eſdrā legiṫ his uerbis. exactis. xl. diebus locutus eſt altiſſi
mus dicēs: Priora quæ ſcripſiſti in palā pone legāt digni & indigni. nouiſſimos au
tem. lxx. libros cōſeruabis ut tradas eos ſapiētibus de populo tuo. In his. n. eſt ue-
na intellectus & ſapiētiæ fons: & ſciētiæ flumen. & ſic feci. hęc Eſdras ad uerbum.
habeṫ aūt de iſto cōcilio in quo fuerūt ſcripti iſti libri mentio lata & diffuſa apud
Hebræos in libro qui diciṫ Sederolā. i. liber ſæculorū. ubi habetur qui ſederunt Sederolā
in cōcilio: & deniq; totius cōcilii geſta & ordo. Ex qbus oībus ſatis patere pōt nō latine qd
eſſe confictū a me ꝙ præter legē ſcriptā Moyſes uerā quoq; legis expoſitionem a
deo accepit. & ꝙ illa deinceps per ſucceſſionē a Moyſe. lxx. ſenioribus. & ab illis

credunt. Obſcuratū eſt enim inſipiens cor eorū. Et ſicut de illis eloquiis dei quę ſu-
pra declarauimus eē iſtam cabaliſticā traditionem: dicit Paulus in hunc modum.

Paulus apoſtolus

Q uid.n. ſi quidā illoꝝ nō crediderūt: nunqd incredulitas illoꝝ fidē dei euacuauit.
abſit: Eſt.n. deus uerax. oīs aūt homo mendax: Ita & nos dicamus: quid ſi multi non
credunt: nunqd illorū incredulitas huius ſciæ ueritatē & nobilitatē euacuat. abſit.
Sunt aūt maxime digni chriſtiani hac ſcientia: quia: ſicut ipſa eſt lex ſpiritualis nō
carnalis: ita nos ſpirituales ſumus iſraelitæ: nō carnales. Pertinet aūt lex ſpiritualis
ad eū qui iuxta Paulū in abſcondito uidens eſt: nō ad eum qui in manifeſto. Q uod
autem dicant ſe mirari doctores eccleſiæ de iſta doctrina nunq̄ feciſſe mentionem.
ſatis nos ſupra oſtēdimus: & Hilariū & Origenē & Heſdrā: & iuxta hos Paulum &
euāgeliū huius ſcientiæ meminiſſe. Eſt autem & aduertendū ꝗ nunq̄ inuenies aut
rariſſime doctorē aliquē ex noſtris loquor de antiqs: aliquem ex hebræis nomina
tim allegātē: ſed ī uniuerſali tantū uidebis dicētes: ſic dicūt hebræi. Hęc eſt ſentētia
hebræoꝝ. Et ego quidem nō memini me hoc niſi ſemel inueniſſe apud Origenē qui
allegat Huillū patriarchā coætaneū ſuū. Q uare nihil mirū ſi & auctores cabalæ
ab eis nunq̄ audias nominatim allegari. Verū cum de hebræorū teſtimonio uidea

Q uare de cabala nō uideat fieri mē-tio apud nos

mus quandoq; doctores noſtros ita cōfidere: ut ſicut noſter Hieronymus dicit. Cū
uolunt approbare quod dicūt Euſebius maxime Origenes & Clemēs: & q̄plures
aliī: ad hebræos ſe ſemp referāt dicētes: referebat mihi hebræus: audiui ab hebręo.
hebræorū iſta ſententia eſt. Et ipſe Hieronymus etiam eos magiſtros uocet dicēs.
hæc eſt ſententia magiſtroꝝ. nihil dubitandum eſt de doctoribus cabalæ eos intelli
gere: quod: euidēti ratione pōt demōſtrari. Eſt.n. omnis ſchola hebræorū in tres ſe-
ctas diuiſa. In phos in cabaliſtas & in Talmuticos. Talmuticos allegari ab antiqs
doctoribus noſtris nō eſt credendū: tū quia Clemēs & multi alii qui hebræos alle-
gāt fuerint ante cōpoſitionē ipſius Talmut quæ fuit poſt Chriſti mortē pluſq̄ per
cl. annos. tum quia doctrina talmutica eſt totaliter contra nos conficta ab ipſis he
bræis: iā cōtra chriſtianos pugnātibus quare illi doctrinæ talem honorē nō detuliſ
ſent nr̄i ut tūc maxime aliquid dictū ab eis firmum putarēt cū iudæorū teſtimonio
corroboraꝛ̄ phos pariter certū eſt eos nō allegare quia & iſti qui.ſ. ſecūdum phiam
exponere ceperūt bibliā ceperūt a modico tpe. Primus.n. fuit rabi Moyſes de ęgip
to quo adhuc uiuēte floruit Auerrois cordubēſis. nondū aūt fluxerunt trecenti an
ni a morte Auerrois. Relinquiꝛ̄ ergo ut hæc hebræorum doctrina cui doctores ca

Hierony mus

Euſebius

Origenes

Clemens

Hebræorū ſcholæ Diuiſio

Clemens

tholici ex Hieronymi teſtimonio tm̄ deferūt. & quā adeo approbant ſit illa quam
ipſimet nr̄i doc. fateꝛ̄ & credūt a deo Moyſi & a Moyſe p ſucceſſionē aliis ſapiēti-
bus fuiſſe reuelatā: & eſt illa quæ ex hoc mō tradendi dr̄ cabala quā ſæpe etiam ui-
deo a noſtris auctoribus hoc modo deſignari dicēdo ut dicit antiqua traditio. Hæc
eſt prima & uera cabala de qua credo me primū apud latinos explicitā feciſſe mē-
tionē: & eſt illa qua ego utor in meis cōcluſionibus quas cū expreſſe ponā cōtra he
bræos ad cōfirmationē fidei nr̄æ: neſcio quo mō iſti magiſtri hr̄e potuerūt p ſuſpe
ctis in fide. Verū quia iſte modus tradēdi per ſucceſſionē qui dr̄ cabaliſticus uideꝛ̄
cōuenire unicuiq; rei ſecretæ & miſticæ. hinc eſt ꝗ uſurparunt hebræi ut unāquāq;
ſciam quæ apud eos habeaꝛ̄ pro ſecreta & abſcondita cabalā uocent & unūquodq;
ſcibile quod p uiā occultā alicunde habeaꝛ̄ dicaꝛ̄ haberi p uiā cabalæ. In uniuerſa
li aūt duas ſcientias hoc etiā nomine honorificarunt unā quæ dr̄.
.i. ars cōbinandi: & eſt modus quidā procedendi in ſcientiis & eſt ſimile quid ſicut

R. Moyſes ægyptius p̄mus bibliæ expoſitor

Nota tempus auerrois

Cōcluſio cabalæ

Hebręoꝝ uſurpatio

Ars Raymundi — apud noſtros dicit̃ ars Raymundi: licet forte diuerſo mõ procedant. Aliã quæ eſt
de uirtutibus reꝝ ſuperiorum quæ ſunt ſupra lunam & eſt pars magiæ naturalis ſu
prema. Vtraqꝫ iſtaꝝ apud hebræos etiã dr̃ cabala ꝓp rõnem iam dictã: & de utraqꝫ
iſtaꝝ etiam aliqñ fecimus mẽtionem in concluſionibus noſtris. Illa.n.ars cõbinãdi
eſt quã ego cõcluſionibus meis uoco alphabetariã reuolutionẽ. Et iſta quæ eſt de
uirtutibus reꝝ ſuperioꝝ quæ uno mõ põt capi ut pars magiæ naturalis. Alio modo
ut res diſtincta ab ea illa de qua loquor in præſenti concluſione dicens ꝙ adiuuat
nos in cognitione diuinitatis chriſti ad modũ iam declaratum: & licet iſtis duabus
ſciẽtiis nomen cabalæ ex primaria & ꝓpria ĩpoſitione nõ cõueniat: tranſſumptiue
tamen potuit eis applicari. Veꝝ ſicut cũ olim magi tantũ dicerentur ſapientes ne-
cromãtes deinde & diabolici uiri ſapiẽtis ſibi falſo nomen uẽdicantes magos ſe uo
cauerũt: Ita & quidã apud hebræos res diuinas falſis & uanis ſupſtitionibus pollu
entes: immo in rei ueritate quaſi nihil a necromantibus differentes dixerunt ſe ha-
bere ſecreta de nomina & uirtutes quibus dæmones ligarent: & miracula facerẽt &
Vnde Chriſtus criminatio uenerit de miraculis — chriſtum nõ alia uia feciſſe miracula. & iſti falſo ſibi cabaliſtarum nomẽ uendicaue
runt dicẽtes artẽ ſuã eſſe illã uerã cabalã quã reuelauit deus Moyſi. ſicut ẽt dicunt
necromãtes ꝙ illas ſuas ĩcãtatiões & beſtialitates habuerũt a Salomõe & ab Adã
& ab Enoch & a ſimilibus. hanc aũt falſo uocatã cabalam nõ ſolum ego nõ appro-
baui in cõcluſionibus meis aut ſecutus ſum: ſed expreſſe reprobaui ponẽs cõcluſio
nẽ ſpecialem de directo cõtra iſtam quæ dicit ꝙ miracula chiſti nõ potuerunt fieri
per uiam cabalæ hæc ſufficiant de præſenti concluſione quæ ſpecialem librum exi
geret: ſi quid ſit naturalis magia quid cabala exacte uellemus declarare hic ſufficit
oſtendiſſe nihil contineri in eis quod catholicæ & ortodoxæ fidei repugnet.

QVAESTIO SEXTA DE EVCHARISTIAE SACRAMENTO.

SI teneatur cõis uia de poſſibilitate ſuppoſitatiõis reſpectu cuiuſcũqꝫ
creaturæ dico ꝙ ſine conuerſione ſubſtãtiæ panis in corpus Chriſti
uel paneitatis anihilatione fieri põt ut in aliter ſit corpus chriſti ſecũ
dũ ueritatẽ ſacr̃i quod ſit doctũ loquendo de poſſibili nõ de ſic eſſe.
Per hãc cõcluſionem nõ intendo dicer̃ ꝙ panis nõ conuertat̃ in cor-
pus chriſti & ꝙ de facto ſit corpus chriſti in ſacramento de facto inſtituto a Chri-
ſto aut illius ſacramenti ueritas actualis ſit præſentialitas corporis chriſti ad panẽ
de facto aſſumptũ uel ſuppoſitũ a uerbo. Iſta.n.de ineſſe reiicio expreſſe in conclu
ſionis ibi quod ſit dictum de poſſibili non de ſic eſſe. ubi ly poſſibile referri uolo nõ
ſolum ad dictum præcedens de ſuppoſitatione panis a chriſto ſed ad ueritatem ſa-
cramenti euchariſtiæ & etiam ad ipſum ſacramentum. immo etiã ad præſentiã cor
poris chriſti ſimul cũ pane aſſumpto. ita ꝙ forſan nõ eẽt neceſſarium ꝙ uirtute iſti-
us aſſumptionis panis a uerbo incarnato eſſet corpus chriſti quod iam aſſumpſit
de uirgine cum pane. Sed tamen poſſibile eſt ꝙ in altari eſſet ſimul cum pane ſi eſ-
ſet aſſumptus a chriſto. Loquor igitur in præſenti concluſione de ſacramento poſſi
bili & poſſibili eius ueritate & poſſibili præſentia corporis Chriſti ſimul cum iſto
pane aſſumptibili. Ideo miror ꝙ damnata ſit præſens concluſio pro erronea ex eo
ꝙ prædicta ſint falſa de ſacramento euchariſtiæ iam inſtituto de quo dicunt me lo-
qui. cum tamen de poſſibili ſacramento & poſſibili eius ueritate expreſſe loqui ꝓ-
fitear in concluſione. Attẽtius igitur conſiderent uerba concluſionis antequam dã
nent cõcluſionem tam expreſſe refellentem ſenſum quẽ dãnant. immo conſiderent
ꝙ determinatio

ꝙ determinatio ſua male pōt defendi ab errore quia ſi ſic eſſet ꝙ cõcluſio uellet ſal uare ueritatē ſacramēti ſecundū inſtitutionē chriſti quā tenet eccleſia ut ipſi dicūt tunc nō ſolū eſt erronea ſed ſimpliciter hæretica. Si aūt ſenſus concluſionis eſt ille per me explicatus nō ſolū nō erronea in fide. ſed immo ē erroneū dicere oppoſitū. Multa.n.ſunt quæ de ſic eſſe ſunt hæretica quorū oppoſitū de poſſibili eſſet hæreti cum ſicut dicere patrē incarnatū de ſic eſſe ē hæreticū:patrē aūt poſſe incarnari nō ſolū non eſt hæreticū ſed hæreticū eſt eius oppoſitū & hæc ſufficiāt pro declaratio ne cõcluſiōis & defenſione eius. Sed nos ſcholaſticæ exercitationis gratia relinquē tes cõcluſionem meā uideamus. An hoc ſit uerum ꝙ poſſit p aliū modū ſaluari cor pus chriſti poſſe eſſe in altari q̄ per cõuerſionē panis in ipſum.ſ. p ſubſtentationem paneitatis in diuino ſuppoſito una cū humanitate aſſumpta ita ꝙ eſſet unū ſuppo ſitum in tribus naturis.ſ. deitate. humanitate. & paneitate. & ratione ſuppoſiti eſſet prædicatio cuiuſlibet naturæ in concretione ad ſuppoſitū ſumptæ de alia. & cõica tio idiomatum deus eſt panis & homo & ecõuerſo. & chriſtus hō eſt in altari ſicut chriſtus panis eſt in altari & ſic de cõſimilibus. & hoc eſſet ſacramētaliter ſiue uirtu te ſacramenti ſi uirtus ad hoc eſſet data diuinitus uerbo ſacrāli. nec intromittamus nos utrū ad hoc ſufficeret uerbum iſtud cū prędicta uirtute hoc eſt corpus meum: uel aliquid aliud reqreretꝰ. Et primo pro parte affirmatiua arguitꝰ ꝙ hoc ſit tenēdū quia uidetur Dam̄. hoc tenere de facto. hoc.ſ. ſacr̄m eſſe per aſſumptionē. Sic.n.di cit & nunc interrogatus qualiter panis corpus chriſti ſit & uinum & aqua ſanguis chriſti: Dico tibi & ego ſpiritus ſanctus ſupueniet & hoc facit quod eſt ſup rationē & itellectū. Panis āt & uinū aſſumuntꝰ & infra ibidē: & queadmodū in baptiſmate quia cõſuetudo hominibus aqua lauari & oleo ungi iugauit deus aquā & gratiam ſpiritus ſancti: & fecit idem lauacrum regenerationis: ita quia conſuetudo homini bus panē & uinū comedere & bibere iugauit eis deus deitatē & fecit ea corpus & ſanguinē eius. & infra eodē.c. loquēs de hoc altaris ſacro carbonē uidit Eſaias. car bo aūt lignum ſimplex nō eſt ſed unitum igni. Ita & panis coīonis nō panis ſimplex eſt. ſed unitus deitati. Dionyſius aūt de eccleſiaſtica hierarchia tertio.c. uocat iſtud ſacr̄m aſſumptionem. Quod ergo iſti doc. dicere uidentꝰ de ſic eſſe multo magis po teſt teneri de poſſibili. Secundo arguitur quia cū ſecundū Aug. ad Voluſianū in re bus mirabilibus tota ratio facti ſit potentia facientis ſic artare hoc mirabile ſacr̄m ad determinatū defenſionis modū qui ex canone ſcripturæ aut eccleſiæ determina tione non habeatꝰ expreſſus eſt diuinā potentiam artare ad intellectus noſtri capa citatem. quod eſt periculoſum: & cõtra Aug. ibidē dicentē hoc. Si ratio quæritꝰ nō erit mirabile ſi exēplum ponitꝰ nō erit ſingulare. Demus deū aliquid poſſe ꝙ nos fa teamur inueſtigare nō poſſe. Tertio arguitur: q̄a illud cuius oppoſitū etiam de in eſſe nō habetur euidēter ex dictis ſanctorū: multo magis poteſt teneri de poſſibili. Sed oppoſitum huius ꝙ de facto remaneat paneitas in altari ſubſtantiata a ſuppo ſito diuino nō habetꝰ euidēter ex dictis ſanctorū ergo &c. Probatur quia illud Gre gorii in omelia paſchali dicētis ſpecies & ſimilitudo illarū uocabula ſunt rerū quæ ante fuerunt.ſ. panis & uini: hoc quod ante fuerunt exponūt tenentes opinionem quæ ante fuerūt ſola: nūc autē nō ſunt ſola quia ibi latet corpus chriſti. Item illud Ambroſii ꝙ uirtus dei quæ creaturas ex nihilo creat: hic creaturas mutat & aliæ quæ dicunt panem & uinum nō remanere poſt cõſecrationem ſed cõuerti. ſit expo natur ꝙ panis non remanet qui panis fuit. licet eadem ſit paneitas: & hoc propter

Damaſcenus

Primū argumentū pro parte affirmatiua

Dionyſiꝰ

Secundū Auguſtinus

Tertium

Grego.

Ambro.

aliud ſuppoſitũ. Hæc aũt dictio panis dicit ſuppoſitũ in natura paneitatis & hoc
nõ remanet. Multũ aũt intereſt dicere ꝙ remaneat paneitas in diuino ſuppoſito hy
poſtatizata. & ꝙ remaneat paneitas in ꝓprio ſuppoſito: quia hoc ſecũdo mõ nõ ſie
ret cõicatio idiomatũ quæ ſit primo mõ. Has autẽ auctoritates omnino ego credo
Quartũ eſſe cõtra ſic ponẽtes de facto & de ſic eſſe & nõ de poſſibili tantum. Quarto ſic ar
guitur. Iſta opinio approbat̃ de ſic eſſe in cõfeſſione Berengarii approbata per Pa
pam Nicolaum Romæ coram. cxiiii. epiſcopis: ergo multomagis poteſt teneri de
Berengarius poſſibili antecedẽs ſic deducit̃. Quia Berengarius confitet̃ poſt cõſecrationẽ nõ
ſolum ſacramentum ſed etiã uerũ corpus & ſanguinẽ domini noſtri Ieſu chriſti eſſe
in altari & ſenſualiter non ſolũ ſacr̃aliter ſed in ueritate manibus ſacerdotũ tractari
frangi & fidelium dentibus atteri. Quæ uerba uidẽtur nõ poſſe plane accipi in ſen
ſu claro & expedito qualis debet eſſe uerborum confeſſionis ſic ſolẽniter approba
tæ niſi per ſubſtentationẽ paneitatis in ſuppoſito dei cũ corpore chriſti modo præ
dicto. Ita ꝙ ſit idem corpus chriſti hominis & panis & ita ſit integrũ inquantũ cor
pus hominis & atterat̃ inquantũ panis ſicut Chriſtus in cruce moriebat̃ & uiue
bat. ſed hoc ut homo & illud inquãtũ deus & ꝙ quidã ita acceperint uerba prædi
Magiſter ſniarum ctæ cõfeſſionis patet per magiſtrũ ſniarum. iiii. libro. di. vii. Cuius uerba ſunt hæc.
Alii tradũt corpus chriſti eſſentialiter frangi & diuidi & tñ integrũ & incorruptibi
le exiſtere qđ ſe colligere aſſerunt ex confeſſione Berengarii qui confeſſus eſt corã
Nicolao Papa & pluribus epiſcopis panem & uinum quæ in altari ponũtur poſt
cõſecrationẽ. nõ ſolum ſacramentum ſed ẽt uerũ corpus & ſanguinem chriſti eſſe &
ſenſualiter nõ ſolum in ſacr̃o ſed etiã in ueritate manibus ſacerdotũ tractari & fran
gi: & fideliũ dentibus atteri. ecce ꝙ cõfeſſio Berengarii attentata & examinata p ec
cleſiã cõtinet corpus chriſti non in ſacr̃o tantũ ſed in ueritate dẽtibus fideliũ atteri.
quod plane acceptũ ueritatẽ haberet per cõicationem idiomatũ. quia atterit̃ denti
bus ſecundũ paneitatẽ & integrũ manet ſecundũ humanitatem. Qđ ſi aliquis ue
lit exponere dictã confeſſionẽ dicẽs ꝙ ly in ueritate & nõ in ſacramento tantũ refer
tur ad imediatũ uerbum tantũ. ſ. manibus ſacerdotũ tractari: & ſequentia uerba ad
ſpecies ſiue ad exterius ſacr̃m. ſub quo fracto & attrito corpus chriſti integrũ ſumi
tur. Videt̃ ꝙ nõ accipiant̃ uerba cõfeſſionis plane ut iacent: & ut de plano ſonant
cũ tñ uerba cõfeſſionis ſic examinatæ debeant accipi abſq; expoſitione uiolenta. &
Primũ in oppoſitũ extorſiõe ſecũdũ ſenſum quẽ in aperto faciũt. Sed cõtra arguit̃ ad oppoſitum quia
iſta opinio de remanẽtia ſubſtantiæ panis in altari eſt dãnata ab eccleſia ergo uitan
Prima rñſio. da ut hæretica: Rñdetur ſecundũ ſic opinãtes ad hoc primo ꝙ dãnata eſt de ſic eſſe
nõ de poſſibili. Secũdo ꝙ opinio dãnata differt ab iſta quæ ponit paneitatem rema
Secunda nere hypoſtatizatam a uerbo homine. Illa. n. ponit poſt conſecrationem plura ſup
poſita hominis chriſti & panis. hæc unũ ſuppoſitum in tribus naturis: ſicut in diui
Dr̃iæ iter hanc opinionem & opionem dãnatam nis ẽ una natura in tribus ſuppoſitis: Illa ponit ſubſtãtiã panis manere poſt cõſecra
tionẽ. hæc uero nõ per modum ſubſtantiæ ſed per modũ accidẽtis. ſicut eſt de hũa
nitate aſſumpta. Illa ponit panẽ & uinũ remanere. hæc uero nõ. ſed aliũ panem. li
cet ſit eadẽ paneitas. Ex illa ſeqtur corpus chriſti nõ poſſe eẽ in altari ueraciter ſub
ſacramẽto: cũ panis in nullo mutet̃. Ex hac uero nõ cũ ponit panẽ mutari & ẽt pa
neitatẽ quo ad eẽ. ex illa nõ uerificat̃ ꝙ panis ſit corpus chriſti cũ ſint duo ſuppoſi
ta. Ex hac uero uerificat̃ ꝑ unitatẽ ſuppoſiti qđ eſt unũ in duabus naturis. ex illa
ſeqtur ꝙ qcqd eſt in hoc ſacr̃o nõ ẽ adorãdum latria cũ ſint duo ſuppoſita chriſti &
panis: hæc

Panis: hæc uero ponit unica adoratione adorari: q̄cquid eſt ſub ſacr̄o pp unitatem
ſuppoſiti. Secundo arguit̃ ꝙ nullo mō pōt ſaluari ꝙ per illū modum poſſit corpus Secūdum
chriſti eſſe in altari: quia cū quæritur utrum corpus chriſti poſſit eſſe in altari &c.
nō intelligit̃ de corpore quod chriſtus eſt & accipit̃ pro genere. ſed intelligitur de
corpore quod ē pars & nō prædicat̃ de homine in recto. Tale aūt corpus quod eſt
pars nō cōmunicat idioma naturæ coaſſumptæ neq; ſuppoſito neq; econtra. Licet
.n. deus ſit hō & ecōtra nō tamē deus eſt caput chriſti & ecōtra: & licet chriſtus ho
mo ſit ubiq; ratione ſuppoſiti nō tamen caput chriſti hominis eſt ubiq; quia partes
naturæ aſſumptæ nō cōmunicant idiomata ſuppoſito. nec de eo prędicant̃ uel ecō
tra. Quāuis ergo paneitas aſſumat̃ a uerbo una cū corporeitate nō tñ dicet̃ ꝙ cor
pus chriſti eſt panis uel ꝙ corpus Chriſti ſit in altari ſi panis eſt in altari. licet dici
poſſet & uerificari ꝙ panis ſit corpus quod chriſtus eſt ſecundū quod accipitur ut
genus. Quod autem aliter nō accipiat̃ in quæſtione & in ſacramēto apparet. tum
quia corpus genus quod dicitur in recto de chriſto non dicitur corpus chriſti ſicut
animal uel homo quod chriſtus eſt nō dicitur homo uel animal chriſti: tū quia for
ma uerborum in qua inſtitutum eſt hoc ſacramentū eſt hæc. Hoc eſt corpus meū.
Cōſtat autem ꝙ ueritas illius uerbi nō ſaluatur de corpore quod eſt genus. Animal
enim quod de me in recto prædicatur: non eſt animal meum. ſed animal quod ego
ſum. Tum quia ſi in triduo mortis chriſti fuiſſet cōſecratum fuiſſet in altari nō cor
pus genus ſed corpus pars tantū. Corpus enim eſt corpus animatū: quod tūc non
erat igitur corpus chriſti ut hic quæritur & de quo agitur in ſacramēto eſt corpus
pars tantum quod non prædicatur de pane uel deo uel homine. Nec enim cōmuni
cat idiomata cæterarum naturarum. Non ergo eſſet uerum dicere ꝙ corpus chriſti
eſſet in altari modo prædicto ratione panis uel ſuppoſiti. Præterea dato ꝙ ratione Tertium
dictæ ſubſtentificationis in uno ſuppoſito panis eſſet corpus: non tamen ubi panis
in altari ibi corpus chriſti ſed panis in altari erit corpus chriſti in cælo ſicut in tri-
duo anima & corpus erat ſubſtētata in ſuppoſito: nec tamen ꝓpter hoc anima erat
in ſepulchro cum corpore nec corpus in inferno cum anima. Præterea ſi eſſet ſub- Quartū
ſtentificatio iſta ipſa terminaretur ad illud ad quod dicimus cōuerſionem panis ter
minari hoc autem eſt corpus chriſti: ad quod terminari nō poteſt ſubſtentificatio
naturæ alienæ. hoc .n. ſoli ſuppoſito increato eſt proprium ſecundum communem
uiam. ergo non poteſt fieri ſubſtentificatio paneitatis in ſuppoſito alterius naturæ
in hoc ſacramento. Item ſic arguitur quia ſecundum prædictum modum ſubſtenti Quintū
ficationis paneitatis in uerbo una cum corpore chriſti dudum aſſumpto nō incipi
et corpus eē in altari. ſed aliq̄d de nouo incipiet eē corpus chriſti. Si aūt nō incipit
cum prius nō fuerit ſequitur ꝙ nō erit in altari. Item arguitur ꝙ licet poſſet ſuppo Sextum
ſitum uerbi aſſumere paneitatem quam aſſumēdo crearet ſicut de humanitate chri
ſti tenemus. tamen nō poteſt aſſumere paneitatē exiſtentem in proprio ſuppoſito:
quia hoc eſſet paneitatē corrūpere nō aſſumere. Præterea uĩ ꝙ non poſſit conferri Septimū
uirtus uerbo reſpectu unionis paneitatis ad uerbum quia maioris difficultatis eſt
aſſumptio paneitatis in ſuppoſito uerbi quam creatio eo ꝙ magis diſtat eſſe diui-
num a natura paneitatis cui dr̃ cōmunicari in aſſumptione q̄ ens a nō ente: & tamē
non poteſt cōicari creaturæ uirtus ad creationem operando uel cooperando: ergo Thomas
nec ad aſſumptionem. Cōfirmatur auctoritate ſancti Thomæ in .iii. qui dicit ꝙ ad Octauum
unionē creatura cooperari nō pōt. Præterea illo dato poſt ſumptionem ſacr̄i ſacer- Nonum

dos non eſſet ieiunus & non eſſet ibi cibus ſpiritualis tantũ:ſed etiã corporalis: qđ eſt contra dignitatẽ ſacri. Item Chriſtus aliqd dimitteret poſtq̃ aſſumpſiſſet in unitate ſuppoſiti qa aſſumeret paneitatẽ quã dimitteret pane cõuerſo in membra. Ad iſta aũt ſic forte diceret̃ primo. ſaluãdo hoc dictum ꝙ ſine cõuerſione panis in corpus chriſti põt fieri ut in altari ſit corpus chriſti modo prædicto per ſubſtẽtificationem paneitatis in uerbo una cum humanitate dudũ aſſumpta de corpore ut eſt genus nõ ut eſt pars & ita de corpore qđ eſt chriſtus & ſumit̃ a corporeitate quæ eſt natura: & eſt prædicabilis in recto. Et cum arguit̃ quod de corpore ut genus nõ diceretur corpus Chriſti dicet̃ ꝙ immo. ſicut etiã dicit̃ creatura ſalis. i. quæ eſt ſal. & uerbum dei. i. quod eſt deus: ſicut cum dicit̃ uerbo dñi. i. uerbo quod eſt deus cæli firmati ſunt. & dicimus ſubſtantiã materiæ manere per totã tranſmutationẽ naturalem. i. ſubſtantiam quæ materia eſt. ſicut etiã dicit̃ ab aduerſariis ꝙ ſubſtantia panis cõuertitur in corpus Chriſti utiq̃ ſubſtantia quæ eſt panis nõ quæ eſt pars panis. Sic etiã Dameſ. lib. iii. c. xvii. accipit carnẽ Chriſti. i. carnem quæ Chriſtus eſt pro genere dicens ꝙ caro domini deificata eſſe dicit̃ & deo conſubſtantialis. Et cum arguit̃ ꝙ nõ eſſet cõueniens forma uerboꝝ. Hoc eſt corpus meũ eſt corpus pars mei dicet̃ ꝙ forte nõ fieret per talem formã uerboꝝ & forte daretur uirtus diuinitus ſacramentalis uerbo cuicũq̃: & forte etiã oẽm uirtutẽ quã dare poſſet deus. Cuicũq̃ uerbo poſſet deus dare iſti uerbo. Hoc eſt corpus meũ uel etiã nõ ſignificatiuo de abſoluta potẽtia qa uirtus dei nõ eſt aſtricta ſignificationi uerboꝝ. Et cũ arguit̃ ꝙ dato ꝙ panis ſit corpus & ecõuerſo nõ tñ ſeqtur ꝙ ubi panis ibi corpus in altari dicet̃ ꝙ imo ſeqtur: qa qcquid dr̃ de p̃dicato dicitur & de ſubiecto. ſicut. n. quia deus eſt homo & deus eſt ubiq̃ ſeqtur ꝙ hõ Chriſtus ſit ubiq̃ ſicut deus: & ꝙ deus includit̃ in cunabulis & eſt filius uirginis. & ſugit ubera ſicut homo chriſtus: ſic ſeqtur ſi Chriſtus hõ eſt panis & ecõuerſo: ꝙ ſi panis eſt in altari ergo & Chriſtus hõ nõ ſolũ ea rõne qua eſt ubiq̃ inquantũ deus. Sed quia panis in altari eſt. Cõicant enim naturę aſſumptæ idiomata ex p̃te ſubiecti p̃cipue qa in ſubiecto tenet̃ pro ſuppoſito. Dicit̃ aũt ex p̃te ſubiecti qa ex p̃te p̃dicati forte nõ cõicant ſibi idiomata neceſſario qa ibi tenetur pro natura. Vnde forte nõ oportet ꝙ Chriſtus ſit hõ ubiq̃: cũ ſit deus ubiq̃. licet ex p̃te ſubiecti hõ Chriſtus ſit ubiq̃ nec ualet quod adducit̃ de aĩa & corpore in triduo qa nõ ſic uniebant̃ ſuppoſito quod de ſuppoſito prædicarentur uel de ſe inuicem cũ unirent̃ ut p̃tes unius naturæ. & ideo nõ oportet ea inter ſe cõicare idiomata ſicut illæ naturæ quæ de ſe inuicẽ dicũtur. Certũ eſt aũt ꝙ ſi nõ ſeqtur neceſſario ſeqtur ſaltẽ de poſſibili. Quod aũt dicitur ꝙ ſi eſt paneitatis ſubſtentificatio oportet eam terminari ad id ad quod dicimus conuerſionẽ terminari. ad corpus reſpondetur ꝙ hoc nullã habet neceſſitatẽ. Sed dicere poſſumus ſubſtentationem fieri in ſuppoſito ſimpliciter. q̃uis ponẽtes conuerſionẽ dicant eã terminari ad corpus partẽ. Poſſet etiã forte dici ut infra dicet̃ ꝙ ſubſtẽtificatio terminari põt ad corpus nõ ut humanũ: ſed ut unitũ: quia ſi ſuppoſitũ diuinũ habet aliã naturam in ſe ſubſtentare inquantũ eam trahit ad ſuũ eſſe cuicũq̃ cõicat ſuum eſſe infinitũ eidem cõmunicare poſſet in illo eſſe ſubſtẽtare aliam naturam ſibi unitã. & de hoc infra. Cum uero opponitur ꝙ ſecundum modum iſtum non inciperet corpus chriſti eſſe in altari: ſed aliquid inciperet eſſe corpus chriſti uel corpus chriſtus. diceret̃ ꝙ ſicut ſi Chriſto dudũ homini adueniat paneitas icipiet chriſtus hõ eſſe panis ſic incipit ꝑ accidens nouo modo eſſe in altari ꝙ pani cõuenit ſecundũ ſe incipiet. ſ. chriſtus homo

Rñſio. Ad ſcđm in oppoſitum

Damaſcenus

Rñſio ad tertium

Rñſiones ad quartũ

Rñſio ad quintum

ſtus homo eſſe in altari uiſibiliter. & ut cibus fidelium ratione paneitatis aſſumptę
ſicut chriſtus deus incepit eē in gremio uel utero mr̃is nouo modo ratione humani
tatis aſſumptæ. Ad id qđ dicit̃ de aſſumptione paneitatis præexiſtẽtis in ſuppoſito Rñſio ad
proprio. Reſpondet̃ ꝙ deus poteſt aſſumere omnem naturam aſſumptibilem præ ſextum
exiſtẽtem in ꝓprio ſuppoſito & eã in aſſumptione priuare rõne ſuppoſiti: & trahe
re ad ꝓprium eſſe. Conſtat.n. ꝙ uerbũ naturã humanã poſſet dimittere quæ ſtatim
haberet ꝓpriã ſubſiſtentiã & rationẽ ſuppoſiti & ꝑſonæ: licet hoc nõ habeat unita
uerbo & eſſet quo ad eſſentiam eadem humanitas quæ prius erat unita. Poſſet er-
go modo ſimili humanitatẽ prius exiſtentẽ in proprio ſuppoſito aſſumere modo iã
dicto. & eſſet eadẽ natura nũc aſſumpta & prius nõ aſſumpta. Cum aũt arguitur ꝙ Rñſio ad
ad hoc nõ poteſt cõferri uirtus uerbo forte poteſt & forte nõ põt. & ſi non põt dari ſeptimũ.
uirtus inhærẽs quia talis uirtus eſſet creata forte põt dari uirtus aſſiſtens quia talis
eſſet increata & non creata. & hoc modo eſſet ſacramentaliter uirtute uerbi aſſum
ptio paneitatis quomodo etiam ponunt magni uiri uirtutem conferri ſacramẽtis
nouæ legis. & forte ſi põt cõferri uirtus inhærẽs uerbo ſacramẽtali ad cõuertendũ
totũ in totũ & præcipue in præexiſtens ſine eius augumẽto põt etiã cõferri ad effe
ctũ prædictũ: quia forte alicui uidebitur ꝙ hoc ſit tantæ difficultatis ſicut illud. Ad Rñſiones
id qđ dicitur de ſolutione ieiunii. reſponderet quis illud de nõ ſoluẽdo ieiuniũ na- ad octauũ
turę ſequi ad modũ qui cõmuniter ponit̃. ſ. ꝙ ſubſtãtia panis non remaneat. ꝙ ſi po
namus ſubſtãtiã remanere aliud dicemus uel forte dicetur ꝙ nõ propter hoc dicit̃
ſacerdos poſt ſumptionẽ ieiunus quia ibi nõ eſt ſubſtãtia panis: quia quãtũcũq; nõ
ſit ſubſtãtia panis ſi Iudæus uel chriſtianus ſumeret ſpecies ſacramentales per mo-
dũ cibi corporalis. & intẽtione cibãdi ſolueret ieiuniũ. Sed ideo qa ſacerdos non ſu
mit per modũ cibi corporalis. ſed per modũ ſacramenti: ideo nõ ſoluitur ieiuniũ. &
conſimile eſſet quia ſi ſubſtãtia panis remaneret adhuc nõ ſolueret ieiuniũ naturæ:
dũmodo non ſumeretur per modũ cibi corporalis. Id aũt quod dicitur ꝙ Chriſtus Rñſiones
nõ dimittit quod aſſumpſit ſemel dicitur præſuppponẽdo ꝙ teneatur ſolam naturã ad nonum
humanã aſſumpſiſſe: ſicut de facto ipſam ſolam aſſumpſit. poſſet tamen aliam natu
ram aſſumere & eã dimittere. Poteſt etiã dici ꝙ ſi paneitas aſſumeret̃ a uerbo nũq̃
dimitteret̃ a uerbo per ſe & ex parte ſui. ſed per accidens ex cõditione naturę aſſum
ptæ cũ ſuis naturalibus defectibus eam dimitteret propter naturæ aſſumptę corru
ptionẽ: ſicut dimiſit humanitatẽ ĩ triduo. Sed rurſum diſputãdo inquiramus an poſ Argumen
ſit ſaluari corpus quod eſt pars eſſe in altari ueraciter abſq; conuerſione panis in ip tũ ꝓ parte
ſum. & uidetur ꝙ ſic: quia ſicut color ſubſtentat̃ in ſubſtantia ut in ſubiecto median affirmati-
te alio accidẽte uerbi gratia ſuperficie non quidẽ ꝙ ſuperficies ſit ſubiectũ coloris: ua.
quia unũ accidẽs alterius nõ eſt ſubiectũ eo ꝙ ut dicit̃ a philoſopho qualitatis. nõ
eſt qualitas. ſed ideo qa color non ineſt ſubiecto niſi in ordine ad ſuperficiem ſic pa
neitas poteſt ſubſtentari in uerbo mediante corpore non quidẽ ꝙ corpus ſit imme
diatũ ſubſtentatiuũ & ſubſtẽtificatiuum paneitatis aſſumptæ & uerbum primum.
Sed quia nõ ſubſtẽtificat̃ paneitas in ſuppoſito uerbi niſi in ordine ad corpus chri
ſti partem. Hunc.n. ordinem poteſt deus ponere inter naturas aſſumptibiles: licet
in natura ſua non habeant illum ordinem ſicut auferre poteſt ab aliquibus natura
lem ordinem quem habent inter ſe: ut inter calorem: & actum calefaciendi in for-
nace Chaldeorum & in aliis multis. Sicut ergo color quia ſubſtantiæ ineſt in ordi-
ne ad ſuperficiem dicitur de ſuperficie in cõcreto per modum qualis accidentalis

dicendo ſupficies eſt colorata ſic paneitas quæ eſt ſubſtantia dicetur de corpe chriſti in cõcreto ſumpta per modũ qualis ſubſtantialis ſiue per modũ qd dicẽdo filius dei eſt panis & ecõuerſo:ſicut & humanitas de ſuppoſito dicitur in qd dicẽdo filius dei eſt homo & ecõuerſo:ſicut ergo qa deus eſt homo & ecõuerſo.inde cõicant ſibi idiomata ubi deus ibi homo.& ſimiliter de ſupficie & albo ſic de pane & corpore. Nã ſi panis eſt in altari corpus xp̃i eſt in altari.forte aliter dicẽdũ ꝗ naturæ aſſumptæ habẽt modũ accidẽtis ut dicebãt antiqui theologi inquantũ adueniũt ſuppoſito ſubſiſtẽti in actu & nõ cõſtituunt ſuppoſitũ:ſed magis cõſtituunt̃ in eſſe per ipm̃.

Antiquorum theologorum dogma

Sicut ergo in accidẽtibus inuenit̃ unũ eſſe ſubiectũ alterius licet nõ ultimatũ ſicut dicimus potẽtiã aĩæ eſſe ſubiectũ urtutũ & habituum inq̃tum eſt ſubſtẽtata p aĩam & ſimiliter ſupficies reſpectu coloris aliquo mõ ſubiectũ dicit̃.ſic licet una natura aſſumpta nõ poſſit per ſe & primo ſubſtẽtare aliã naturã:tñ inq̃tum eſt uerbo unita & in ipſo ſubſtentata põt aliã ſubſtentare in ſe & habere modũ quaſi ſubiecti reſpectu illius & illa quaſi modũ accidẽtis reſpectu illius quo ad hoc ſolũ ꝗ una in alia ſubſtentet̃ ut ipſa eſt uerbo unita & ab eo ſubſtentata.Si.n.ſuppoſitũ nõ ſubſtentificat naturã aſſumptã niſi rõne ſui eſſe infiniti:ad qd̃ trahit naturã ſibi unitã & aſſociatã cuicũq; naturæ cõicat ſuum eſſe infinitũ eidẽ cõicat poſſe aliã naturã ſibi unitã ſubſtẽtare.

Accidens quo modo dicitur ens

Sic etiã ſubſtãtia inq̃tũ trahit unũ accidẽs ad ſuũ eſſe:eo ꝗ accidẽs nõ eſt ens niſi qa eſt entis in tantũ dat ei ut poſſit aliud accidẽs ſibi adueniens ut actus aduenit potentiæ ſubſtentare in ſe ipſo & in ſuo eſſe. Corpus ergo pro parte acceptũ ut unitũ & ſubſtẽtatũ a uerbo in ſuo eẽ quod eſt eẽ uerbi ſibi cõicatũ põt naturam panis aſſumptibilẽ & modũ accidẽtis habentẽ ſubſtentificare in ſe ipſo. Hoc an.ſupponit̃ ꝗ ſicut deus dat accidentibus modũ ſubſtãtiæ:ſic paneitati poteſt dare modũ accidẽtis ſubſtentando ipſam in alio quod ad eã ſe habebit q̃ſi ſubiectum. nec differt quo ad hoc utrũ ſit pfectũ in ſpecie uel nõ.quia qñq; ſubiectum accidẽtis ẽ impfectũ in ſpecie:ſicut caput uel manus. Sicut etiã deus ꝓducit aliq̃s creaturas immediate:& aliq̃s mediãtibus aliis.& ſicut in ſe ipſo terminat ut i fine aliquas creaturas p alias:ſic ẽt poteſt uerbũ in ſe ipſo terminare ut in ſuppoſito ſubſtentãte aliquã creaturã mediãte alia.& ſicut creaturæ p quas deus ꝓducit.dicuntur ꝓducẽtes & creaturæ p quas in ſe terminat ut in fine dicunt̃ fines ſiue ſubfines.ſic creatura per quã uerbũ in ſe aliã ſubſtentificat dicet̃ ſubſtentificare. ratione ergo talis ſubſtentificationis in corpore chriſti ut in quaſi ſubiecto & immediato ſubſtentamẽto dicet̃ in concreto panis eſt corpus & ecõuerſo.ſicut filius dei eſt homo & ecõuerſo. & cõicabũt ſibi idiomata modo prædicto ſicut ſupficies & coloratũ. Supponit.n.panis pro ſubſtentãte paneitatẽ ſicut albũ pro ſubſtẽtante albedinẽ.

Aristote. Damaſcenus

Sicut.n. dicit pħus primo topicorũ ꝗ albũ eſt corpus talẽ colorẽ ſic habens. dicit Dam̃.li.iii.c.xi.deus eſt qui habet diuinã naturã.& homo qui habet humanã naturã & ſic de cæteris:& ſicut non differt ad hoc ꝗ aliquid ſit albũ ꝗ ipſum in quo ſubſtentat̃ albedo ſit pfectum in ſpecie ul̃ nõ.ſic nõ differt ad hoc ꝗ aliqd dicat̃ panis ꝗ ipſum quod eſt paneitas q̃ſi ſubiectũ in quo.ſ.immediate ſubſtentificat̃ paneitas ſit perfectũ in ſpecie uel imperfectũ ſiue natura uel pars naturę.

Dubitatio

Contra quia natura aſſumpta uel pars naturę aſſumptæ non habet rõnẽ ſuppoſiti:nec habet eſſe ſubſiſtentiæ in ſe quia:licet cõmunicet̃ ei eſſe uerbi:tñ ut eius eſt nõ eſt eſſe ſubſiſtentiæ:ſed exiſtentiæ in alio.Non ergo natura aſſumpta ut unita eſt poteſt ſubſtentare aliã naturam in ſe.nec trahere eam ad ſuppoſitum cum non habeat ipſa rationem ſuppoſiti.

Sed ſi hoc cõcludit nunq̃d ẽt cõcludet ꝙ ſupficies nõ põt in ſe ſubſtẽtificare colorẽ Solutio
cũ eſſe qđ eſt ſubſiſtẽtiæ reſpectu ſubſtãtiæ ut cõicatũ a accidẽti ſit exiſtentiæ.& ita
nõ poterit eſſe ſubiectũ coloris eo ꝙ ipſa ſupficies ſit accidẽs.nunq̃d dicẽdũ ꝙ eſſe
uerbi ut ẽ humanitatis aſſumptæ in habitudine ad uerbũ eſt exiſtẽtiæ.ſed ut ẽ eiuſ-
dẽ humanitatis in habitudine ad paneitatẽ eſt ſubſiſtẽtiæ.ut aũt ẽ ultimo aſſumptę
naturæ eſt exiſtẽtiæ ſimpliciter ſicut de ſupficie poſſet dici.Sed adhuc cõtra prædi Dubita-
cta ſic arguiť natura imediate uniť ſuppoſito non ergo eſt poſſibile ꝙ paneitas ſup tio
poſito uerbi uniať mediante alia natura cũ inter naturã & ſuppoſitũ non poſſit ca-
dere mediũ.Sed forte natura ꝓprio ſuppoſito imediate unitur.ſed de ſuppoſito ex Solutio
traneo reſpectu cuius habet modũ aliquem accidẽtis nõ oportet.ſed una põt uniri
ſuppoſito mediãte altera mõ prædicto.Cõtra ſi tenet ſiĺitudo de ſupficie ſequereť Dubita-
ꝙ ſicut ſupficies ſeparata a ſƀa ẽ ſubiectũ coloris & eſt colorata.ſic ſi corpus ſepa- tio
rareť a ſuppoſito uerbo ipm eẽ poſſet quaſi ſubiectũ paneitatis & adhuc diceretur
panis qđ ẽ abſurdũ.Hoc nõ erit ſi dicamus ꝙ ſicut dicit Hilarius ſupficiei ſeparatę Solutio
a ſƀa põt cõferri eẽ & modus eſſendi ſƀæ rõne cuius ſubiectũ erat accidẽtibus.ſed Hilarius
nõ ſic hũanitati ſeparatæ cõferri põt eẽ ſuppoſiti uerbi infinitũ rõne cuius poterat
ſubſtẽtare naturã ſubſtãtialẽ aliã.Et tu nota ꝙ in his oibus inq̃ſitionibus ſemp fuit
præſuppoſitũ ꝙ ſuppoſitare alienã naturã ſit ꝓpriũ eẽ infiniti.Sed adhuc cõtra ar- Dubita-
guiť ſic.Verbũ aſſumpſit carnẽ mediãte aia.nec tñ pp hoc aia dr̃ de carne uel econ- tio
trario.ergo dato ꝙ uerbũ aſſumpſiſſet paneitatẽ mediãte corpore non pp hoc unũ
diceť de alio.Sed forte nõ ẽ ſimile.q̃a uerbũ dr̃ aſſumpſiſſe carnẽ mediãte aia tanq̃ Solutio
aia exiſtẽte media quo ad eẽ naturæ.Itẽ mediãte aia quoad fieri aſſumptiõis ſed nõ
aſſumpſit carnẽ mediãte aia quaſi aia primo ſubſtẽtata.& aia deinde ſubſtentet car
nẽ ſicut dr̃ de humanitate & paneitate.ſed ideo q̃a nõ aſſumpſit carnẽ niſi in ordine
ad naturã humanã cuius ẽ pars per aiam ſibi unitã. Rurſus pro parte falſa arguiť Argumẽ-
ꝙ cõuenientius ſit ponere ẽt de facto corpus Chriſti eſſe in altari per hypoſtatiza tum ex p-
tionẽ paneitatis in ſuppoſito Chriſti dei q̃ per cõuerſionẽ.Quia ſi illud reputať in te falſa
conueniẽs eſt q̃a ẽ cõtra determinata ab eccleſia ſed ꝓbať ꝙ hoc nõ eſt.Nã ſi in ali Primo.
quo uidereť iſta poſitio eẽ contra determinata ab eccleſia hoc maxime uidereť in
duobus ꝙ uidelicet panis remaneat & ꝙ accidẽtia nõ ſint ibi ſine ſubiecto ſed neu-
trũ dicit iſta poſitio.Cõcedit.n.ꝙ panis nõ remanet q̃a ſuppoſitum panis nõ rema-
net.& põt ẽt dicere ꝙ accidẽtia ſunt ibi ſine ſubiecto.Accidens.n.depẽdet a ſubſtã Accidẽtis
tia q̃tũ ad exiſtentiã tñ ſaltẽ ſecundũ cõem uiã nõ ſecundũ eſſentiã.Quare licet re a ſubſtan-
maneat eſſentia panis cũ tñ deſinat ibi eẽ ſubſiſtẽtia panis per quã ſubſiſtebãt acci- tia depen
dẽtia.relinquiť ꝙ accidẽtia per ſe ſubſiſtãt niſi ponamus ea migrare de ſubiecto in dentia
ſubiectũ.Secũdo arguiť q̃a hæc poſitio ſit cõueniẽtior q̃a plures difficultates tol- Secundo.
luntť p hãc poſitionẽ.Solũ.n.difficultas de unione ẽ hic.pauciora aũt ſunt ponẽda
in articulis fidei niſi fides cogat & aſſũptio ẽ ſpãlis articulus ergo nõ oportet multi
plicare miracula & credibilia ſupra rõnem nr̃am ſine euidenti & cogente neceſſita
te.Tertio q̃a per iſtum modũ melius ſaluať apparentia q̃a apparet in hoc ſacro eẽ Tertio
panis & uinũ quod ſaluat aſſumptio & non cõuerſio.uidemus.n.aliquẽ nutriri ex
hoſtiis ſicut ex uero pane & putreſieri hoſtias.& eis deniq; oia accidere q̃ accidũt
ſubſtantię panis.Quare ſi iſta oia pñt ſaluari cũ hoc non ueraciter corpus Chriſti
ſit in altari & quod ille panis q ut dicit Berẽgarius fideliũ dẽtibus atterrať ſit uerũ
corpus Chriſti melius eſt iſti mõ adhærere q̃ mõ de cõuerſione per quẽ iſta nõ ſal-

Q uarto uantur ſine multiplicatiōe miraculorū.Q uarto q̄a dicit Paulus prio cor.x.Panis
Paulus quē frāgimus nōne participatio corporis dn̄i eſt.Q uinto q̄a ibi eſt Chriſtus ſacra
Q uinto mentaliter ubi eſt uirtute ſacramēti directe.ſed directius fit Chriſtus in altari paſ-
ſumptionē q̄ p cōuerſionē:q̄a forma huius ſacramēti quæ efficit ſignificando dire-
ctius efficit illud qđ magis ꝑprie ſignificat.& hoc eſt unio p aſſumptionē qua cōi
cant᷑ idiomata ita ut hoc ſit illud qđ ſonāt uerba formalia hoc eſt corpus meū.non
autē unio cōuerſionis:q̄a per illā panis nō eſt Chriſtus nec econuerſo.ſed panis fit
Sexto Chriſtus uel cōuertit᷑ in Chriſtū.Sexto quia ille modus de cōnerſiōe eſt intricatus
& multas habet difficultates:hic aūt ē clarus & expeditus.Aſſumptionem.n.credi
mus iam p aliū articulū.quæcūq; aūt ſunt idē ſuppoſito limitata ubicūq; eſt unum
ibi eſt reliquū.ſicut ubicūq; eſt muſica ſortis ibi eſt eius albedo.Dico autē limitata
quia ſi unū eſſet limitatū & aliud illimitatū ubi eēt limitatū ibi eſſet illimitatū non
tn̄ ecōuerſo.Sed pane aſſumpto corpus Chriſti humanū & corpus panis eſſet unū
ſuppoſito & utrūq; eſſet limitatum.ergo cum in altari eſſet panis aſſumptus ibi eēt
per conſequens corpus Chriſti.Item medium eſt propinquius q̄ extremum.Sed ſi
Chriſtus aſſumeret panem uel paneitatem hoc faceret mediante ſua corporeitate:
quia indignius aſſumptibile eſt mediante digniori ſecundū congruitatē aſſumptio
nis.igit᷑ cum ſuppoſitū Chriſti aſſumens eſſet in altari cum pane aſſumpto multo
Vltimo magis ibi eſſet corpus Chriſti quod eſſet medium aſſumptionis.V ltimo uidetur ꝙ
nihil ominus poſſint ſaluari auctoritates ſanctoꝝ de cōuerſione tenēdo aſſumptio
nem:cū enim eſſe differat ab eſſentia unum pōt aſſumi alio nō aſſumpto:unde non
ſic eſt uerbū incarnatum ſicut in paneatum quia in illa aſſumptione præuenta fuit
eſſentia aſſumpta anteq̄ haberet eſſe.V nde nunq̄ habuit eē aliud ab eſſe diuino ſibi
cōicato ꝑpter quod fuit aſſumptio ſine cōuerſione aliqua aſſumpti in aſſumens &
ecōuerſo.V nde eccleſia dicit nō cōnerſione diuinitatis in carnē nec ſupple ecōuer
ſo.ſed aſſumptiōe humanitatis in deū Panis præexiſtens habet eſſe & eſſentiam &
aſſumptio ad humanitatē ſuppoſiti cōſumit ipſum ſubſiſtere nō per annihilationē
ſed per aſſumptionē eſſentiæ ſubſtantialis pficit᷑ hoc myſterium.& ſic oēs auctori
tates de trāſubſtantiatione loquētes & cōuerſione poſſunt referri ad eſſe & non ad
eſſentiā & auctoritates dicētes ꝙ poſt cōſecrationē nō manet panis ſed fuit uerum
eſt ſecundū eſſe:q̄a remanet ſolum ſecundū eſſentiam.Ex quibus uı̄ ꝙ ita ueraciter
pōt eſſe ſacramētaliter in altari corpus Chriſti ſine cōuerſione per aſſumptionē pa
neitatis ſicut modo ponit᷑ cōmuniter per conuerſionē immo iſtoꝝ trium termino-
Aſſūptio. rum aſſumptio.cōuerſio.annihilatio.non pōt intelligi bona diſtinctio niſi præſup
ponendo modū opinionis iſtius dicendo ꝙ illud aſſumitur ꝙ ante aliquod ab ipſo
Annihila præhabitum eſſe ſuppoſitabile ad nouū ſuppoſiti eſſe aſſumunt᷑ illud annihilatur
tio. quod ſimpliciter deſinit eſſe.ita ꝙ ſua reproductio eſſet creatio & imptinēs eſt om
nino ad hoc ſiue ponat᷑ ꝙ ei aliquid ſuccedat ſiue nihil ſuccedat:quia hoc a re quæ
Cōuerſio deſinit eſſe eſt omnino extrinſecū.illud uero conuertit᷑ quod remanens ſecundum
eſſentiā amiſſo proprio eſſe ſuppoſiti tranſit ad eſſe alterius ſuppoſiti:& uere fit il-
lud ſuppoſitum.& hæc eſt uera ratio conuerſionis in qua duo intelliguntur in con
uerſo quod.ſ.remaneat per eſſentiam:& per hoc differt ab annihilato & fiat aliud
Rō cōuer per rationem ſuppoſiti per quod differt a non conuerſo.& dum fit aliud rationem
ſionis proprii ſuppoſiti dimittat & per hoc differt ab aſſumpto.Tenendo autem com-
munem modum cōuerſionis non conuertitur panis ſed annihilatur.& qui nolunt
ſaluare

ſaluare φ ſit cōuerſio ita φ non annihilatio uidet́ potius uerbis q̃ re ſatiſfacere. Vnde & multi de illa uia cōceſſerunt φ ſit annihilatio &c. Ad oppoſitū pro parte uera arguit́ φ opinio ponens ſacr̄m euchariſtiæ de facto confici per aſſumptionē panei tatis ſit inconueniēs & irrationabilis. Primo autē arguit ſic Durādus φ ridiculū eſt φ omni die aſſumatur una natura imo multæ a ſuppoſito diuino & omni die deponant́: qđ eſſet ſi ſubſtātia panis in hoc ſacro de nouo aſſumeret́: qa quot ſunt conſecratiōes tot aſſumerent́. & quot fiunt aſſumptiōes ſacri tot deponerentur. Sed hęc forte ridiculoſitas nō demōſtrat falſitatē ſuppoſiti. Secūdo arguitur quia uidet́ impoſſibile φ talis aſſumptio fiat mediāte aliquo creato ſicut ponit prædicta opinio quia illud mediū uel ſe habet in rōne efficientis talē aſſumptionē uel in rōne terminantis ſed nihil creatū pōtſe habere ad aſſumptionē aliquo iſtoꝶ modoꝶ ergo &c. Minor ꝓbat́ φ enim nihil creatū poſſit eſſe cā efficiens talis aſſumptionis patet qa talis aſſumptio fit per hoc φ res amittit ſuū propriū & naturalē modum eſſendi & alienū induit. quod nō uidet́ poſſe facere niſi auctor naturæ qui ſolus naturas rerū inſtituit. ſic ſolus eas mutare poſſe uidet́. Hoc argumentū Durādi forte oſtendit φ illud creatum nō pōt eſſe cā efficiēs principalis per idē uidet́ φ nihil creatum pōt terminare talē aſſumptionē quia non pōt tribui alicui naturæ quod eſt ſupra naturam & totū curſum naturæ. hoc aūt eſt ſubſtētificare aliā naturā quæ nata eſt in ſe ſubſiſtere. & hæc forte erronea opinio ſupra poſita crederet ſe euitare per quædam ſupra dicta. Non. n. de facili ſemp falſum de ſua falſitate per euidētes rōnes cōuincitur ita eſt debile lumen noſtri intellectus utpote eius qui ultimus eſt in natura intellectuali. Præterea arguit ſic Durādus quicqđ ſit de poſitione talis aſſumptionis oīno tñ incōueniens eſt φ fiat mediante corpore parte. Nunq̃. n. corpus ut accipit́ ut pars humanæ naturæ ponendo unā formā tm̄ in hoīe: cū non pōt noīare ſolam materiā. ſed neceſſario noīet cōpoſitum ex materia & forma dāte eſſe corporeum. neceſſe eſt ut corpus humanū dicat realiter totū & non partē. licet ſecundū rōnem poſſit noīare partē eo φ aīa dat oēs ꝑfectiones quas dant formæ inferiores. Et ideo ſi cōſideret́ cōpoſitū ex materia & forma quæ eſt anima prout dat eſſe corporeum tm̄ & cōparet́ ad idē cōpoſitū prout per animā habet nō ſolū eſſe corporeū ſed ſenſum & uitā & rationē. ſic corpus primo mō ſumit́ ut pars. & ſecūdo mō ut totū. ſed cum hæc differentia ſit ſolū rōnis nō eſt ad ꝓpoſitū eoꝶ cum dicāt realē aſſumptionem panis fieri mediāte corpore parte. Differentia. n. rōnis nihil facit ad differētiā realis aſſumptionis. Quicquid aūt ſit de efficatia iſtius rōnis contra ponentes unā formā. Patet φ contra nō tenētes unam formā non ꝓcedit. Item arguit ſic. Deficit hæc poſitio in hoc φ ponit φ per talē aſſumptionē corpus Chriſti ſumptū de uirgine ſit in hoc ſacramento per cōīcationē idiomatū quia unum prædicat́ de altero: quia qua rōne corpus chriſti eēt in ſacro altaris ꝑ aſſumptionē ſubſtātiæ panis: eadē rōne ſanguis eēt in hoc ſacro ꝑ aſſumptionē ſubſtātiæ uini. ſed hoc nō eſt uerum ut ꝓbabit́ ergo &c. Aſſumptū ꝓbatur qa ſi ſanguis Chriſti eēt in hoc ſacro ꝑ aſſumptionē ſubſtātiæ uini ſicut ponit́ de corpore Chriſti ꝑ aſſumptionem ſubſtātiæ panis tūc oporteret φ ſicut panis aſſumit́ mediāte corpore qđ ꝑtinet ad unitatē ſuppoſiti aſſumētis ſic uinū aſſumeret́ mediante ſanguine ꝑtinēte ad unitatē ſuppoſiti aſſumentis. mō conſtat φ ſanguis Chriſti nō ꝑtinet ad idētitatem ſuppoſiti Chriſti. cū ſanguis nōdū ſit ſub forma humana. ſed ſit humor in uia ad cōuerſionem ut fiat ſub forma humana ergo ip̄m non pōt aſſumi a ſuppoſito Chriſti mediāte ſanguine

Primū durādi argumētū pro parte

Secundū

Reſpōſio

Tertium Hoīem dicēdo eē ex corpore aīaφ iſtud dr̄ ſm rōnē cōpoſitū autē ex corpore &c. iſtud realiter

Reſpōſio

Quartū

niſi forte diceret ꝙ in q̄libet cōſectione huius ſacramēti eſſet aſſumptio ſanguinis
Chriſti īmediate & mediāte ſanguine aſſumptio uini.& ſic oī die eēt aſſumptio no-
uæ naturæ.ſ.ſanguinis abſq; omni ordine ad natutā panis aſſumptam quod alii ne
gant & mediāte iſta eēt aſſumptio uini.Sed in hoc forte multi nō ſolū nō accepta-
Reſpōſio rent rōnē Durādi.ſed nō minus eū repræhēderēt quā ſupradictā opinionē.ſ. de nō
aſſumptiōe & nō hypoſtatica uniōe ſanguinis Chriſti effuſi in cruce & exhibiti in
ſacramēto ad ſuppoſitū filii qa uī ꝙ ſecundum hoc ille ſanguis nō fuiſſet ſufficiens
preciū redēptionis humani generis.Cū nō eēt unitus hypoſtaticæ diuinitati.Vn-
.S.Tho. de ſanctus Thomas.vi.quolibet.q.vi.ſic dicit Sāguis chriſti in paſſiōe effuſus hu-
manū genus ſanctificauit ſecundū illud hebræoꝝ ultimo.Ieſus ut ſanctificaret per
ſanguinē ſuū populū extra portā paſſus eſt.humanitas ēt Chriſti uirtutē ſalutiferā
Damaſcenus habuit ex uirtute uerbi ſibi uniti: ut dicit Damaſcenus.iii.lib.unde manifeſtum eſt
ꝙ ſanguis in paſſiōe effuſus qui maxīe fuit ſalus fuit diuinitati unitus.& ideo opor
Alid Durādi argumentum. tuit ꝙ in reſurrectione iungeret aliis humanitatis partibus &c.hæc ille. Sequitur
Durādus cōtra prædictā poſitionē qa corpus Chriſti eſt in altari uel in ſacramēto
altaris per uerā exiſtentiā ſuæ naturæ.& non ꝓpter ſolā cōicationē idiomatū.ſicut
ponit hæc opinio quod patet qa hoc ſemp refert idē numero quod præceſſit. Sed
Chriſtus inſtituendo hoc ſacramentū dixit hæc uerba Lucæ.xxii. Hoc eſt corpus
meū quod pro uobis tradet &c.Et hic calix in meo ſanguine qui pro uobis effun-
det.ergo illud idē corpus numero quod poſtea fuit traditū apoſtolis in ſacramēto
ad edendū ſed corpus quod fuit traditū ad crucifigendū nō fuit de natura panis ſed
fuit corpus pertinēs ad naturā humanitatis:ergo corpus traditū apoſtolis in ſacra-
mento altaris fuit uere de natura humanitatis:& pari rōne in ſacramēto noſtro eſt
corpus Chriſti pertinēs ad eius humanitatē & nō eſt ibi ſolū per cōicationem idio
Remotio obiectiōis matū ex aſſumptiōe paneitatis. Quod ſi qs dicat ꝙ relatiuū refert idē ſecundū ſup
poſitū nō idē ſecundū naturā.& ſic pōt uere dici demōſtrato pane aſſumpto hoc ē
corpus meū quod pro uobis tradet quia idē eſt ſuppoſitū habēs paneitatē aſſum-
ptā & corporeitatē poſtea traditā.& ſic idē ſuppoſitū fuit prius demōſtratū & dein
de traditū.licet ſecūdū aliā & aliā naturā nō ualet. Quia cū dr̄ hoc eſt corpus meū.
corpus non pōt ibi teneri pro ſuppoſito habēte corporeitatē ſed potius pro natu-
ra habita ut notat ꝓnomē poſſeſſiuū cui addit cū dr̄ corpus meū hoc eſt quod ha-
Reſpōſio beo.Sed forte hoc hēret maiorē efficaciā apud grāmaticos q̄ apud theologos. Vl
Alid Durādi argumentum. terius arguit ſic ꝙ dicta aſſumptio non ſufficit ad hoc ꝙ corpus Chriſti ſit in altari
neq; realiter neq; ſecundū cōicationē idiomatū.nō qdē realiter qa aſſumptio duaꝝ
naturarū ab uno ſuppoſito nō ſufficit ad hoc ꝙ ubi eſt una natura ſit alia.qa ſi ſup-
poſitū filii a principio aſſumpſiſſet humanitatē Petri in Roma & Pauli in Iudæa:
nō ꝓpter hoc ubi eſſet Petrus ibi eſſet Paulus & ecōuerſo niſi quo ad ſuppoſitū qd
de utroq; prædicat & de quo utrūq; prædicatur cōcretiue.Similiter dato ꝙ ſuppo
ſitū filii aſſumpſerit humanitatē & paneitatem:non oportet ꝙ ubi eſt natura panis
ibi ſit natura humanitatis.neq; ratione ſuppoſiti poſſet dici ꝙ ubi panis eſt ibi eſt
corpus Chriſti ꝓpter cōicationē idiomatū qa ſecundum illam opinionem nomen
ſuppoſiti non recipit prædicationem panis aſſumpti nec corporis partes. Non.n.
uerum eſt dicere ſecundum iſtos ꝙ filius dei ſit panis uel corpus quod eſt pars er-
go ratione cōis ſuppoſiti non poteſt unum de alrero prædicari ut ſic dicatur unum
eſſe alterū uel unū eſſe ubi eſt alterum nec eſt ſimile de dente æthiopis & eius al-
bedine

bedine quia album dr̃ dens & dens dicit̃ albus. & ubi eſt unũ eſt alterũ q̃a hoc eſt per hoc ꝙ ſunt unum ſubiecto: & per cõſequens indiſtincta ſubiecto & loco. nõ ſic autẽ põt dici de corpore humano & paneitate aſſumpta & quicq̃d ſit de hoc argumẽto hoc ẽ uerũ ꝙ ſicut nõ ſeq̃t de neceſſitate ſequtur tñ de poſſibili &c. Petrus autẽ Reſpõſio de palude ſic arguit. aut aſſumeret ſubſtãtiã panis cũ accidentibus aut ſine non ſine Argumẽtũ primũ quia hoc eſt ĩpoſſibile q̃a quod nõ eſt per ſe factibile nec ſubſtẽtabile quacunq; uirtute ut relatio uel aliq̃d huiuſmodi nõ eſt per ſe aſſumptibile. Subſtantia autẽ cor Petri de poralis ſine quãtitate fieri non põt: q̃a eſt ſuus terminus & ꝓpria paſſio magis quã palude titas ſiue figura. hoc aũt multi negarẽt. Si autẽ cum accidẽtibus tunc nõ eſſet in altari ſacramẽtaliter ſed localiter per quãtitatẽ cum ſubſtãtia aſſumpta in altare. nec inde mota ſicut localiter fuit in utero per quãtitatẽ cum humanitate ibi aſſumpta. Et forte hoc cõcludit ꝙ non eo mõ ſacraliter quo dicunt Thomiſtæ per conuerſio Reſpõſio nem qui dicunt ꝙ nõ eſt ibi per ſuã quantitatẽ ſed per quãtitatẽ panis quam ſi aſſumat cũ pane iam uidebit̃ ꝙ ſit ibi per quantitatẽ quæ ſit ſua. Modus aũt Thomiſtarũ a multis nõ tenet̃. Secundo arguit Petrus ꝙ non põt intelligi de corpore q̃d eſt Secundũ. genus: ſed ſolũ de corpore quod eſt pars q̃a genus nõ prædicat̃ poſſeſſiue de ſuo inferiori: ſicut pars de toto. Cum. n. dico humanitas mea & manus mea. non autẽ aĩal meum nec hõ meus de me ipſo. Hoc aũt apparet de conſecratione ſanguis qua dr̃ hic eſt calix ſanguinis mei. ſanguis autẽ nõ eſt æquiuocum ad genus & ad partẽ ſicut corpus ſed tantum ſumit̃ pro parte. Dato ergo ꝙ corpus ꝙ eſt Chriſtus per aſſumptiõnẽ eſſet ex ui ſacramenti in altari non tamen corpus Chriſti quod eſt pars niſi tantum ex naturali cõcomitantia q̃a per aſſumptionem non fieret unio in naturis ſed in perſona tantum. Vnde per illã aſſumptionẽ fieret ꝙ panis eſſet corpus ꝙ Reſpõſio eſt Chriſtus non autẽ corpus xp̃i ſicut nec mõ diuinitas ẽ humanitas & de hoc ſatis dictũ eſt ſupra. ſ. de corpore parte & de corpore q̃d eſt genus. Tertio arguit: q̃a ſicut Tertium corpus hoĩs aſſumptũ non debuit corrũpi nec putrefieri: nec in ſubſtantia nec in quantitate. ſic nec deberet corrũpi panis ſi aſſumeret̃. Forte autẽ hæc ſimilitudo nõ currit de neceſſitate. Ad argumẽta pro parte oppoſita rñdet̃ ad auctoritatẽ Da Reſpõſio maſceni dr̃ ꝙ ſicut cõſtat ꝙ aqua baptiſmatis nõ aſſumit̃ in unitate ſuppoſiti diui Ad primũ ni: nec gratia ſancti Spiritus unitur ei ita ut faciãt unũ ſuppoſitũ ſimiliter panis & argumẽtũ uinũ nõ aſſumunt̃ ad diuinum ſuppoſitũ nec eis cõiungit̃ diuinitas in unitate ſup pro parte poſiti. ſed ſicut aqua ibi aſſumit̃ ut materia ſacramẽti permanẽs: ſic panis & uinum oppoſita ut materia trãſiens: q̃a materia ſacri cõuertit̃ in corpus Chriſti: & per cõſequens dr̃ reſponſio aliquo modo uniri diuinitati non per aſſumptionẽ manente natura panis aut uini. ſed per tranſſubſtantiationẽ in humanitatẽ prius aſſumptã. patet hoc ex ſequentibus ubi dr̃ ſic quẽadmodum naturaliter per comeſtionem panis & uinum & aqua per potum in corpus & ſanguinẽ comedentis & bibentis tranſmutantur: & non fit aliud corpus q̃ prius ita & ꝓpoſitionis panis & uinum & aqua per mutationem & aduentum ſpiritus Sancti ſuper naturaliter tranſit in corpus domini & ſanguinem & ideo non ſunt duo ſed unum & idem. Ex quibus uidet̃ ꝙ non eſt intẽtio Damaſceni per ſubſtantiam panis & uinum remaneant & aſſumãtur a diuino ſuppoſito ſed tranſeunt in corpus & ſanguinẽ Chriſti & ſic uniuntur diuinitati. Inſtant autẽ Inſtantia illi quærentes quomõ unitur quod anihilatur. i. uere in ſe deſinit eſſe & inſtãt de illa ſimilitudine carbonis in qua dr̃ ꝙ ſicut carbo lignum ſimplex non eſt ſed unitum igni ita panis cõiõnis non eſt ſimplex panis ſed unitus diuinitati. Et dicitur ꝙ car Solutio.

bo & ignis nõ ſunt ſuppoſito idem unum tamen cũ ſua corruptione tranſit in aliud
ſic panis cõionis nõ eſt cum diuinitate unũ ſuppoſito.ſed ſua deſitione trãſit in cor-
Obiectio pus Chriſti quod eſt unitũ diuinitati.Sed cõtra quia tunc panis cõionis aſſimilare
tur igni in quẽ uidelicet trãſiuit carbo per ſui corruptionẽ & nõ ipſi carboni in quo
Reſpõſio cũ ipſius naturæ ligneæ ſaluatione ſimul inueniẽ natura ignis. Quære reſpõſionẽ
& forte eſt hæc ꝙ ſimilitudo non currit quo ad oĩa & forte fuiſſet melius ꝙ Dama
Damaſce ſcenus nõ poſuiſſet illã ſimilitudinẽ:& cum dicit idẽ Dama.ꝙ deus cõiugauit diui-
nus nitatẽ pani.Dicendũ eſt ꝙ nõ per aſſumptionẽ licet ſicut cibus coniungitur cibato
quia cõuertiẽ in ipſum.Accipiaẽ autẽ inter hanc cõuerſionẽ & illã illa ſimilitudo
S.Tho. quæ ibi põt cadere.S.Thomas in.iiii.li.xi.di.q.i.dicit ꝙ uerbũ Dama.intelligendũ
eſt quantũ ad ſpẽs quibus corpus Chriſti diuinitati unitũ mõ ineffabili cõiungitur
hæc ille.& poſtq̃ modus iſte ẽ ineffabilis non oportet ulterius quærere de ipſo. In
tertia autẽ parte ſummæ.q.lxxv.dicit deus cõiugauit diuinitatẽ ſuam.i.diuinã uir
tutem pani & uino:nõ ut remaneant in hoc ſacramẽto ſed ut inde faciãt corpus &
ſanguinem ſuũ.Ad auctoritatẽ apoſtoli dr̃ ꝙ illa locutio eſt figuratiua tam ex par
te ſubiecti q̃ ex parte prædicati.Nã panis ex parte ſubiecti ſupponit pro ſacramen
Gloſſa au to ſenſibili.ſ.ſpeciebus panis.Corpus autẽ Chriſti ẽt ſumiẽ figuratiue. Vnde ſecun
ctoritatis dum gloſſam.per illã locutionẽ non daẽ intelligi ꝙ ſubſtãtia panis aut ſpecies pa-
apoſtoli nis ſit uere & realiter Chriſtus aut corpus Chriſti:nec ꝙ corpus Chriſti prædiceẽ
in recto de ſubſtãtia panis aut de ſpecie panis:ſed eſt ſenſus panis quẽ frangimus in
ſacramẽto.i.participatio panis fracti in altari.participatio corporis diuini eſt.i.fa
cit nos unũ eſſe cum Chriſto.Meminerint autẽ magiſtri qui mea dãnabãt:ꝙ ſi uer
ba Damaſceni & Pauli in iſta materia acciperenẽ ut prima facie & ſuperficialiter
Ad aliud ſonare uidenẽ:multis poſſent facere ſenſum in fide erroneũ. Cum autẽ dr̃ ꝙ ad hãc
prima ſo- poſitionẽ de aſſumptione minores ſequũtur difficultates.Dicendum ꝙ in his quæ
lutio. ſunt fidei:non ſemp eligendum illud ad quod pauciores ſequũtur difficultates:ſed
id quod eſt magis cõſonum traditionibus apoſtolicis & dogmati eccleſiaſtico etiã
ſi plures difficultates occurrãt.Oportet enim intellectũ captiuare in obſequm fi-
dei:& traditionibus patrum obediẽti ſe humilitate cõmittere:ut bene & religioſiſ-
Plato. ſime dicit ẽt Plato in Thimæo.Item dicet aliqs ꝙ licet illa aſſumptio magis ſalua-
Secunda ret apparentiã ad ſenſum:tamẽ cõuerſio magis ſaluat apparentiã ad intellectum.i.
uerba euangelii quæ melius eſt ſaluare quia nõ poſſunt mẽtiri ſicut ſenſus poſſunt
Inſtantia decipi.Sed cõtra arguiẽ adhuc pro parte oppoſita.Quia ſi hoc non ſit per aſſum-
ptionẽ.ita ꝙ includaẽ in articulo incarnationis.eadem.n.eſſet credulitas.oportuit
de iſta conuerſione eſſe ſpecialẽ articulũ qui tñ nõ eſt in ſymbolo.Dicunt quidam
Reſpõſio ſicut Petrus de palude ꝙ articulus de euchariſtia forte eſt ſpecialis ſub illo uerbo
Petrus de ſanctorum cõionẽ &c.Sanctus Tho.in ſecunda ſecundæ dicit ꝙ in ſacramẽto eu-
palude chariſtiæ duo poſſunt conſiderari unũ.ſ.quod eſt ſacramẽtum & hoc habet eandẽ
.S.Tho. rõnem cum aliis effectibus gratiæ ſanctificãtis.Aliud eſt ꝙ miraculoſe ibi corpus
Chriſti contineẽ:& ſic concludiẽ ſub articulo de omnipotentia:ſicut & omnia alia
miracula quæ omnipotentiæ attribuũtur.In.iii.autem ſententiarum dicit ꝙ fides
de corpore Chriſti & de omnibus ſacramentis & clauibus & omnibus huiuſmodi
Gloſſa cõ includitur in articulo qui eſt de effectu gratiæ qui eſt ſanctam eccleſiam catholi-
feſſionis cam &c. Ad confeſſionem Berengarii dicendum eſt ſicut dicit ibi glo.ꝙ niſi ſane
Beren. intelligas uerba Berengarii in maiorem incides errorem q̃ ipſe habuit. Dicit er-
go Petrus

go Petrus de palude ꝙ cum dr̃ corpus Chriſti frangiť exponendũ eſt.i.manet ſub Petrus de
ſpeciebus quæ franguntur q̃diu remanet in quãtacunq; parte. Subdit autẽ Petrus palude
hæc uerba. Sic ergo dico ꝙ deus poſſet aſſumere panẽ & uinũ ſicut poſſet conuer⸗
tere & ꝙ poſſet uerba inſtituere ad quorũ prolationẽ ſequereť aſſumptio: ſicut nũc
ad horũ prolationẽ ſeqtur conuerſio: non tamen dedit hanc uirtutẽ iſtis uerbis nec
poſſet ſaluari ſenſus modernorũ ſi fieret aſſumptio & non cõuerſio hæc ille. Quæ
uerba efficaciſſima ſunt pro ueritate concluſionis meæ quæ tota eſt de poſſibili nõ
de ſic eſſe &c. Ad id quod quotiẽſcunq; ſunt duo idem ſuppoſito limitata ubicunq; Ad aliud
eſt unum ibi eſt reliquũ. Dicitur ꝙ rõ tenet ſolum in his quæ ſunt in loco per acci⸗ Ad ulti⸗
dens. Secus autem eſt de his quę ſunt in loco per ſe. Cum autem dr̃ ꝙ iſta. uidelicet mum.
panis eſt corpus Chriſti: corpus Chriſti eſt panis: non poſſunt uerificari niſi panis
maneret. dicendum ꝙ exponendum eſt: ideſt ubi erat panis ibi ſit corpus chriſti. Et
hæc ſufficiat diſputaſſe de hac quæſtione. ex quibus omnibus illa teneo quæ ſunt
conſona ſupra explicatæ declarationi concluſionis meæ. Quæ autem diſſona cen
ſeo abiicienda & reprobanda.

QVAESTIO SEPTIMA DE SALVTE ORIGENIS.

RAtionabilius eſt credere Origenem eſſe ſaluũ q̃ credere ipſum eſſe damnatum.

Dixerunt iſti magiſtri ꝙ hæc concluſio eſt temeraria & repræhendẽda & hæreſim ſapiẽs: & cõtra determinationẽ uniuerſalis eccleſiæ. ego autẽ ut de eis modeſtius loquar uolo oſtẽdere ſuũ iudiciũ nõ eſſe rectum: & ꝙ hæc cõcluſio nõ eſt cõtra determinationẽ eccleſiæ: & ꝙ plus ẽ q̃ñ ẽt quæcũq; ipſi contra me afferũt eſſent uera adhuc non põt dici ꝙ hæc cõcluſio ſit hæretica uel hæreſim ſapiat. Erunt autẽ pro pleniori huius materiæ declaratione: ſeptẽ arti
culi. In primo uidebiť an Origenes unq̃ hæreticã aliquã de rebus fidei opinionem Ad Orige
ſcripſerit & crediderit. in ſecundo dato ꝙ ſcripſerit an dogmatice uel adhæſiue uel nis ſalua⸗
inquiſitiue tñ ſcripſerit. In tertio dato ꝙ adhæſiue an taliter adhæſiue ꝙ illa ſcribẽ tionem ſe
do mortaliter peccauerit & hæreticus dici poſſit. In quarto dato ꝙ ſcripſerit & ta⸗ ptẽ articu
liter ſcripſerit ꝙ ſcribẽdo errauerit: an pro talibus unq̃ pœnituerit. In quinto dato lis ſit pro
ꝙ de eius nec pnĩa nec ipœnitẽtia cõſtet. an ſit rõnabilius ipſum credere eẽ dãnatũ ceſſus
an ſaluũ. In ſexto q̃d ex dictis decretorũ iudicãdũ ſit eccleſiã determinaſſe de Ori⸗ De primo
gene. In ſeptimo quantũ obliget in iſta materia credulitatẽ nr̃am determinatio ec⸗ articulo
cleſiæ. In materia primi articuli amara fuit inter Ruffinũ & Hieronymũ cõtentio. Auguſti⸗
quibus (ut dicit Auguſtinus: qui ortã inter eos diſſenſionẽ deplorat) dederat deus nus
ut cõiunctiſſimi & familiariſſimi mella ſcripturarũ ſanctarũ pariter lãberent. Opi
natur Ruffinus hæretica dogmata quæ in libris Origenis inueniunť ab hæreticis
falſo fuiſſe inſerta qui illius deprauauerunt libros & ex Origenis mẽte nõ eſſe. Hie
ro. cõtra ſentit. Sed uideamus quid utraq; opinio habet ꝓbabilitatis & apparebit
forte ꝙ ſalua fide & plenaria ſatiſfactione eorũ oĩum quæ de neceſſitate ſalutis te⸗
nemur credere adhuc libere & ꝓbabiliter põt credi ꝙ principales illæ hæreſes ex
quibus peccatũ cõuinciť Origenis & cõſequẽter dãnatio non fuerint ex Origenis
mẽte ſed ei falſo a perfidis hæreticis illius libros deprauãtibus ipoſitæ. Eſt autẽ ꝓ Pamphi⸗
hac parte primo auctoritas Pamphili martyris cuius liber ferť in defenſionẽ Ori⸗ lus mar⸗
genis in quo glorioſiſſimus martyr ex uerbis ipſius Origenis ex eius libris ibi reci tyr

Hiĕronymi teſtimonia Origenis hæreſim indicantia

tatis oſtẽdit ipſum catholice ſenſiſſe in his in quibus hæreticus accuſať.Hierony-
mus aũt hunc librũ negans eẽ Pãphili in apologia ſua ad Occeanũ & Pãmachium
reſponſiua ſic inqt.Si ab inimicis Origenis libros eius dicitis eſſe uiolatos ut infa-
mareť:q̃re mihi nõ liceat dicere de amicis eius & ſectatoribus cõpoſitũ eẽ ſub noĩe
Pamphili uolumẽ.quod illũ teſtimonio martyris ab infamia uẽdicaret.Ex quibus
uerbis uř quaſi ſatis notari poſſe ꝙ Hieronymus utrũq; ponat probabile innuẽs ſi
cut cõuinci non põt Ruffinus ꝙ illi libri nõ fuerint corrupti:ita nec ipſe põt con-
uinci ꝙ ille liber ſit Pamphili:& infra ſubdit Hiero. & ipm nomẽ apologetici oſtẽ
dit excuſationẽ.Non.n.defendiť niſi quod in crimine eſt.Sed diceret forte qs ergo
& cũ hunc ipm tractatũ in quo hæc ſcribit Hiero.apologiæ titulo notet in quo de
fendit ſe ꝙ Origenis doctrinã nõ dogma ſit ſecutus pariter ſe oſtẽdit reum eẽ crimi
nis poſtq̃ non defendiť niſi quod eſt in crimine:& ſic nemo iuſte poterit excuſari ſi
excuſatio ſemp iuſtã præſupponit accuſationẽ.Sed uideamus tunc qbus coniectu
ris moueať Hieronymus ad credendũ librũ nõ eſſe Pamphili.Primũ quod mouet
Hieronymũ eſt ꝙ eadẽ leguntť in primo li.Euſebii illoꝝ ſex quę ſcripſit pro Orige
ne.Secundũ eſt ꝙ ipſe Euſebius ſcribẽs uitã Pãphili dixit ipſum nihil proprii ope
ris ſcripſiſſe.Sic.n.dicit Hiero.in prio libro cõtra Ruffinũ ad Pãmachium & Mar
cellũ.Sex libros Euſebius cæſarienſis eps Arrianæ quondam ſignifer factiõis pro
Origene ſcripſit latiſſimũ & elaboratũ opus:& multis teſtimoniis approbauit Ori
genẽ iuxta ſe catholicũ.i.iuxta nos Arrianũ eſſe.hoꝝ tu primũ librũ uertis ſub no-
mine martyris & infra.Si iſte Pamphili liber ẽ de ſex libris qs erit primus Euſebii
& infra.Itẽ Euſe.Amator & præco & cõtutbernalis Pãphili tres libros ſcripſit ele-
gantiſſimos uitã Pãphili cõtinẽtes in quoꝝ tertio ſic dicit de Pãphilo:& ipſe qdem
ꝓprii opis nihil oĩno ſcripſit:exceptis epiſtolis q̃s ad amicos forte mittebat.In tan
tum ſe humanitate deiecerat defenſor Origenis & laudator Pamphili dicit Pãphi
lum nihil oĩno nec ꝓprii qcq̃ condidiſſe ſermonis:& hoc dixit iam Pãphilo marty
rio coronato ne hẽas ſuffugiũ poſt editos ab Euſebio libros hoc Pãphilũ ſcripſiſſe
& infra.Quid faciẽt epiſtolæ Theophili epi:qd Papæ Anaſtaſii in toto orbe hæ-
reticũ ꝓſequẽtes.Cũ liber tuus ſub noĩe Pãphili inditus pugnet cõtra epiſtolas eo
rũ & in ſecũdo libro ſic ſcribit Hieto.Cũ ante annos ferme decem: Dexter amicus
meus qui ꝑfecturã adminiſtrauit prætorii me rogaſſet ut auctoꝝ noſtræ religiõis
ei indicẽ texerẽ inter cæteros tractatores poſui.& hũc librũ a Pãphilo editũ ita pu
tans eſſe ut a te & tuis diſcipulis fuerat diuulgatũ.Sed cũ ipſe dicat Euſebius Pam
philũ nihil ſcripſiſſe exceptis epiſtolis &c.Et primus liber ſex uoluminum Euſebii
eadẽ & hiſdẽ uerbis cõtineat quæ ſub noĩe Pãphili a te ficta ſunt:ꝑſpicuũ eſt te: ie-
circo librũ hũc diſſeminare uoluiſſe ut ſub ꝑſona martyris hæreſim ꝓduceres.Cũ
& de ipſo quẽ Pamphili ſimulas multa puerteris & aliter in græco & aliter in lati-
no ſit.In apologia aũt ad Occeanũ & Pãmachiũ reſpõſiua in qua oſtendit ſe doctri
nam Origenis & nõ dogma ſectatũ ſic inqt de eodẽ li.Pamphili loquens uideť uel
Dydimi uel cuiuſlibet alterius fuiſſe opuſculũ.Si cõcedamus ex ſupfluo ut Pãphi
li ſit.ſed nec dũ martyris:ante.n.ſcripſit q̃ martyriũ ꝑpetrauit.Et qũo inges marty
rio dignus fuit.ſ.ut martyrio deleret errorẽ.hæc Hiero.ad uerbũ diuerſis in locis
prout allegatũ eſt de iſto libro Pãphili.Ruffinus aũt cõprobans librum Pamphi-
li martyris eſſe & ad Origenis facere defenſionẽ in ſecundo libro inuectiuo contra
Hieronymũ poſtq̃ dixit ſic de quolibet ope faciliter dici poſſe ꝙ eius nõ ſit aucto-
ris cui

Ruffini cõtra hieronymũ ſententia

tis cui aſcribit̃ ſic deinde inquit. Sed ponamus ꝙ non ſit martyris libellus iſte ſed
cuiuſcũq; unius de eccleſia. nunqd ſuis uerbis uſus eſt qſquis ille eſt ſcriptor ut me-
ritis cedendum uideat̃ auctoris de ipſis Origenis uoluminibus ponit exempla. Et
quid de ſingulis ſentiat nõ ſuis defenſoriis uerbis: ſed eius ipſius qui accuſabit̃ oñ-
dit. & ideo ſuperflua ẽ de auctore qõ ubi defenſio talis eſt quæ aſſertore non egeat.
hæc Ruffinus. Ad ea aũt quæ dicit Hiero. reſpõderet forte aliqs ſic pro Ruffino.
primo cũ dicit Euſebiũ ſex libros ſcripſiſſe in quibus Origenẽ probat Arrianum & Dicta hieronymi a pico confutantur
horũ primũ cõuerſum a Ruffino ſub nomine Pamphili qũo hoc poteſt ſtare ꝙ li-
ber Pãphili ſit primus Euſebii cũ diuerſa omnino & pugnãtia intendantur in illis
libris. Nam Euſebius per te o Hieronyme ſuis libris conatur ꝓbare Origenẽ eſſe
Arrianũ. In libro aũt Pãphili nihil aliud agit̃ q̃ ut probet̃ Origenẽ Arrianũ nõ fuiſ-
ſe. Sed quæcũq; hæreſim Arrii confirmãtia in eius libris inueniuntur ab ipſis Ar-
rianis q̃lis & Euſebius fuit & multi alii fuiſſe inſerta. Diuerſus ergo omnino ſit liber
iſte ab illo neceſſe eſt qui diuerſam penitus immo cõtrariam agit cauſam. Nec ſuffi-
cit ſi quis dicat illa quæ ad Arrianam ſpectabant hæreſim de libro Euſebii fuiſſe cõ-
mutata. Nam & ꝙ pertinet ad alias hęreſes nõ poteſt dicere Hieronymus Euſebiũ
oſtẽdiſſe in illis corruptos eẽ libros Origenis. Quia ipſemet in ſecũdo libro cõtra
Ruffinũ dicit ꝙ præter id qđ attinet ad filiũ & ſpiritũ ſanctũ in aliis dogmatibus
Euſe. & Dydimus aptiſſime in Origenis ſectã cõcedunt. Quare nõ bene poteſt in-
telligi quomodo eadẽ quæ in libro Pamphili legũtur legi poterant in primo Euſe-
bii niſi aliqua forte cõia de Origene & ad articulũ huius cõcluſionis de quo agitur
nõ ꝑtinẽtia: nec uidet̃ adeo mirandũ ut mirat̃ Hierony. ſimilia aliqua ſcripſiſſe Pã-
philum & Euſebium qui ut ipſe dicit Hieronymus fuerant cõtubernales quæ po-
tuit Euſebius uel apud Pamphilũ lecta in ſuis etiã libris retuliſſe uel ut fit quotidie
ſimili mentis motu per ſe inueniſſe & excogitaſſe. Et hæc de primo Euſebii. Quod
aũt dicit Hiero. ſcribere Euſebiũ in uita Pamphili: ꝙ pp humilitatẽ ipſe ꝓprii ope-
ris nihil ſcripſit exceptis epiſtolis. Et ſubdit ꝙ Euſebius defenſor Origenis & lauda-
tor Pãphili hoc dicit. Forte reſponderet Ruffinus hoc non multũ contra ſe facere.
Primo quia & ille tractatulus Pãphili ad epiſtolæ potius breuitatẽ q̃ ad iuſti libri
magnitudinem declinat. Secundo quia illa breuis pro Origene apologia nõ recte
fortaſſe dici poteſt opus propriũ cum ibi nihil dogmatizet Pãphilus imo nec quæ-
ſtio ibi de re in uniuerſum tractet̃ aliqua. ſed de particulari tantũ homine. i. de Ori-
gene breuiter agatur. Fuerint libri eius corrupti nec ne quod ſcribere non eſt pro-
prii opis aliquid cõdere. nec eſt ex ſua humilitate dogmatiſtæ uel auctoris nomen
deuitante ſe ſubleuare. Tertio poſſibile eſt ꝙ & ad Noticiã Euſebii iſte liber nõ per-
uenerit: tum ob libri exiguitatem: tũ ob auctoris quã ipſe affert humilitatẽ & nihil
magnũ ſcribentis & tenuia etiam illa & minutula quæ ſcripſit occultantis potius q̃
oſtentantis. Quarto dicet Ruffinus poſſibile eſt etiã ꝙ Euſebius ut Arrianæ perfi-
diæ defenſor librũ martyris qui ſuam ſectã Origenis teſtimonio priuabat nõ occul-
tare modo uoluerit: ſed hac etiã obliqua ſua teſtatione agere ut nõ eſſe Pamphili a
poſteris crederet̃. Quare ꝙ Hieronymus quaſi ad corroborandum rationem ſuã
dicit defenſor Origenis: dicit Pamphilum nihil ſcripſiſſe &c. potius contra ipſum ẽ
quã pro ipſo. Quia ex quo Euſebius Origenem non ut catholicũ ſed ut Arrianum
defendebat: merito in hoc ſicut dixi potuit eſſe ſuſpectus. Sed quid opotret in his
laborare: aut quomodo omnino poteſt Hieronymus ex Euſebii teſtimonio proba-

te illam pro Origene Apologiá nõ eſſe Pamphili:cum ipſe Euſebius in libro ſexto hiſtoriæ eccleſiaſticæ dicat a ſancto Pãphilo martyre ſcriptã eẽ Apologiã pro Ori gene.Cũ ãt ſubdit Hiero.qd faciẽt epiſtolæ Theophili epiſcopi:Q uid papæ Ana ſtaſii &c.Diceret forte Ruffinus nõ pugnare librũ Pãphili cõtra primariã illorum intẽtionẽ.Fuiſſe.n.illoꝝ ꝓpoſitũ hereſes illas peſſimas & uenenata dogmata cuiuſ cũq; eſſent extirpare de mũdo.quia hoc ad fidem ſpectabat ad religionis confirma tionẽ & ſtabilimẽtũ eccleſiæ Origenis autẽ illa eſſe ut credebatur a multis aut non eſſe paꝝ curaturos fuiſſe religioſiſſimos põtifices. Q uinimmo optabile forte illis & acceptiſſimũ fuiſſe futurũ ſi certis & ualidis ꝓbari potuiſſet argumentis hæreti cas illas opiniones non fuiſſe ab Origene creditas:quia ꝓ fide hoc faceret nõ cõtra fidẽ:cõtra hæreticos:& nõ ꝓ hæreticis q nõ paꝝ tãti uiri & a catholicis tm̃ laudati teſtimonio innitebanť & errorẽ ſuum illius auctoritate defendebant.Q uapp pu gnaturũ Pamphili librũ contra illas epiſtolas:ſi in illo hereſes quas illi accuſabant excuſarenť. Nõ aũt ſi id totis in eo agitur uiribus ut illarũ aſſertores tam bono pa trono priuẽtur quẽ ſi ille ꝓſequũtur epiſtolæ.Certũ eſt ꝙ non niſi ut illarum credi tum opinionũ hæreſiarchã proſequũtur.Ad ea aũt quæ in ſecũdo libro affert Hie ro.ſic fortaſſe reſponderetur.Primo cũ dicit ſe etiã aliquãdo credidiſſe & ita ſcripſiſ ſe illũ eſſe Pamphili librũ priuſq̃ apud Euſebium legiſſet Pãphilũ nihil ſcripſiſſe & cætera.Ex hoc ſuo dicto forte ſic contra eũ argumentareť Ruffinus.ſi lectũ o Hie ronyme Pãphili librũ Pamphili eſſe aliquando & credidiſti & ſcripſiſti:Dic quæſo quæ in eo legebas mẽdacia ne & hæreſes aut hæreſim fauotes eſſe cognoſcebas an potius uera uel ueriſimilia & catholicã fidẽ nihil lædentia: ſi falſa:& hæretica quo pacto adduci poteras ut crederes auctorẽ libri eſſe catholicum martyrẽ de cuius teſtimonio & dictis nihil ſiniſtre ſine flagitio ſuſpicari quis poſſet. Si uero & catho lica & deniq; xpiano martyre digna cur nũc ipſa dãnas & cõmentitia dicis: & ad in troducẽdas hæreſes diſſeminata.& breuiter cur indigna martyre nũc iudicas:quæ tunc martyre digna iudicaſti. cũ eadẽ ſint quæ nunc legis & quæ tunc legebas q̃ſi dicamus ipſum auctoris titulũ ſecludentes.ipſa quæ ibi in defenſionẽ Origenis di cunť ſecundũ ſe conſideremus.Si mala ſunt cur tunc ſancti martyres eſſe iudicaſti. ſi bona cur etiã nunc cuiuſcũq; ſint ꝓ bonis nõ acceptãtur. Præterea quomodo po tes o Hieronyme dicere ad introducendas hæreſes me librũ diſſeminaſſe: cũ in eo libro nihil aliud agať ut ſupra etiam dictũ eſt niſi ut hæretici Origenis teſtimonio ſe corroborare non poſſint:quod ad euellendã facit non ad diſſeminandã hæreſim. Præterea nõ ſolum latinus inueniť iſte liber ſed græcus. Ego Ruffinus latinũ feci ex græco transferendo.Græcum quis edidit ſi nõ Pãphilus.nõ ego utiq; Ruffinus ſecũdũ te qui me de inſcitia arguis græcaꝝ litterarũ librũ tam græce & tã facũde ſcribere potui ut Euſebii ſtilũ æquaret. Si alius ꝓferať ille reſpondet Hiero.ꝙ Dy dimi eſt uel alicuius alterius. Inſtabit Ruffinus. Q uiſquis ſit ille alius iam nõ ego Ruffinus ſed alter huius criminis reus tenebiť. & ſi Dydimus eſt mẽdax ſecũdum te & deceptor eſt Dydimus Pceptor tuus o Hieronyme:quẽ tu & ꝓphetã uiden tẽ & oculũ habentẽ ſpõſe de cantico canticorũ & apoſtolicum uiꝝ in tuis libris no minaſti mendax inquã ipſe qui ipſum græcũ edẽdo falſo Pamphilo adſcripſit: non ego qui inuentũ græcũ titulo Pamphili ſub eiuſdẽ auctoris titulo:transferendo cõ municaui latinis nec mirum tibi eſſe debet ꝙ ego Dydimo in hac re crediderim: cui tu in ſcripturarum explanatione credidiſti. Q uod autem dicit ꝙ aliter in lati no ſit aliter

no ſit aliter ſit in græco. Diceret Ruffinus cur locus non ꝓfers o Hieronyme male
interpretatos an ideo ne mea culpa aſſerere poſſimi ſicut & tu cum Augu. ad te ſcri
bat quædã de tua ex hebræo iterpretatione dãnari & locos nõ ponit. Dicis ideo fa
ctũ ne te poſſis defendere & ueritatẽ tuæ iterpretatiõis cõprobare. Quare qđ tibi
diceret Ruffinus licuit de Auguſtino. liceat & mihi quoq; de te o Hieronyme ſu
ſpicari. hæc ſũt dicta de diſſenſiõe Hieronymi & Ruffini de libro Pãphili: i q̃ ego ſi
cut & i aliis oĩbus Hieronymi iudiciũ iudicio Ruffini ſp añpono.

Libros Origenis corrup tos eẽ alio rũ aucto rum pro bat exem plo

Secũdũ qđ ad poſſibilitatẽ huius affert ꝙ Origẽis libri ſint
corrupti hoc eſt ꝙ hoc ſimiliter uidemus accidiſſe multis aliis libris catholicorum
doctoꝝ. Nã Clemẽs apoſtolorũ diſcipulus qui Romanæ eccleſiæ poſt apoſtolos
ẽps & martyr fuit libros ædidit q appellant recognitio. In q̃bus cũ ex ꝑſona petri
doctrina q̃ſi uere apoſtolica exponat: in aliquibus ita Eunomii dogma inſeritur ut
nullus alius q̃ ipſe Eunomius diſputare credat filiũ dei creatũ de nihilo dicẽs. Item
in Clemẽtis Alexãdrinæ eccleſiæ præſbyteri uiri catholici inuenit ſcriptũ dei fili
um eſſe creatũ. & in Dionyſii Alexãdrinæ urbis epiſcopi q̃ttuor libris ubi cõtra Sa
bellũ diſputat eſt Arriani dogmatis cõprobatio. & quid oportet apoſtolicos ꝓfer
re uiros/cũ ſciamus ipſa euãgelia & ipſorum apoſtolorũ dicta ab hæreticis ſæpe fu
iſſe deprauata: ut maxime ex libro Tertulliani cõtra Marcionẽ cuilibet cõſtare po
teſt. Quod ergo illoꝝ cõtigit libris cur nõ & Origenis libris potuit cõtigiſſe: & om
nino in ſimili cauſa cur ꝑ omnia ſimilis nõ acceptat excuſatio. quę ideo ẽt de Orige
nis libris uidet magis acceptãda: ꝙ ipſemet uiuẽs adhuc de hoc in ſuis epiſtolis ut
infra patebit cõqueritur: corrũpi. ſ. & deprauari ab hæreticis libros ſuos. Quod ſi
hoc pro impoſſibili hẽt Hieronymus illud afferẽs ꝙ ſic q̃cq̃d in libris omnium re
perit: ab aliis dici poſſit eſſe corruptũ. & ꝙ difficile eſt omnia exẽplaria poſſe uicia
ri. Neſcio quo pacto ipſe rñdere poterit Eunomianis cõprobãtibus dogma ſuũ te
ſtimonio Clemẽtis apoſtoloꝝ diſcipuli. in quibus inuenit expreſſe ſcriptũ filiũ dei
eſſe creatũ. Nã ſi ipſe adhæc recurrerit corruptos libros Clementis ab ipſis hæreti
cis ipſius Hieronymi uerbis hoc arguẽt eẽ impoſſibile. illa & ipſi dicẽtes ſic. ſ. q̃cq̃d
reperit in libris oĩum ab aliis corruptũ dici poſſe: & impoſſibile eſſe oĩa exẽplaria
eſſe corrupta. Quare forte cauẽdũ eſt ne dũ hæreticũ oĩno facere uolumus Orige
nẽ hæreticos apoſtolos hæreticoſq; apoſtolorũ diſcipulos eſſe faciamus. Nã cũ ni
hil minus deteſtande & execrãdæ hæreſes nõ minus impia dogmata in illorũ inue
niant libris/q̃ in libris Origenis nõ uideo. Cur nõ uel ſimiliter accuſentur uel excu
ſentur ſimiliter. Hieronymus aũt de libris Clemẽtis & alioꝝ corruptiõe his uerbis
rñdet. & qũo inges in libris eoꝝ uicioſa nõnulla ſunt ſi me cauſas uicioꝝ neſcire rñ
dero/nõ ſtatim illos hæreticos iudicabo. Fieri enim poteſt ut uel ſimpliciter erraue
rint uel alio ſenſu ſcripſerint: uel a librariis imperitis eoꝝ paulatim ſcripta corru
pta ſint: uel inocẽter quædã & minus caute loquuti ſint. & quæ nõ poſſint puerſoꝝ
hominum calũniã declinare. Huic autẽ Hieronymi rñſioni ſic forte rñderet Ruffi
nus ſic ut non ꝓpterea ꝙ in eoꝝ libris uitioſa nõ ulla ſunt etiã ſi cauſas uitiorũ neſci
as/non ſtatim uis illos hæreticos iudicare. Cur uiſis aliquibus in Origenis libro ui
cioſis quibus etiã alibi ipſum legis cõtradicẽtẽ Origenẽ ſtatim hæreticum iudicas:
quæ eſt cauſa diſſimilitudinis maxime cũ & in Origene eã ingenii ſubilimitatẽ cũ
fidei zelũ tale ac tantũ ſcripturarũ ſtudiũ & tu noueris fuiſſe & ſcipſeris & prædica
ueris: ut non immerito in codicibus undecũq; potius quã in mente eius uitiũ fuiſſe

ſuſpicari poſſis. Prætereã ſicut fieri potuit ſecũdum te ut illi .uel ſimpliciter errauerint uel alio ſenſu ſcripſerint uel innocẽter & minus caute locuti ſint. Cur non fieri potuit ſimiliter ut Origenes uel ſimpliciter errauerit: uel alio ſenſu ſcripſerit: ut cõ-
Dydimus rendit Dydimus: uel innocẽter & minus caute locutus ſit quędã quę non põt puer-
ſorũ hominũ calũniã declinare. Et ſicut a librariis impitis dicis potuiſſe illorũ ſcripta corrũpi/ cur nõ ſimililer uel ab impitis librariis uel a perfidis hæreticis ſcripta Origenis potuerũt corrũpi omnino diſſimilitudinis cauſa nõ apparet. Refert etiã
Ruffini exempla Ruffinus ꝙ liber Hilarii cõfeſſoris poſt Ariminẽſem ſynodũ fuit falſatus ab hæreticis: & ꝙ ob hanc cauſam cũ in concilio epiſcoporũ ei quæſtio moueretᷣ ꝓferri librũ de domo ſua iuſſit q neſciẽte ſe in ſcriniis ſuis hæreticus tenebatᷣ. & dicit ꝙ cum ꝓlatus fuiſſet & ab oĩbus hæreticus iudicatus auctor libri Hilarius excõicatus di-
Hieronymus ſceſſerit de cõcilio. Hoc eẽ falſũ & fictũ in calumniã Hilarii dicit Hieronymus nihil aliud afferẽs. ſed ueꝝ fuerit nec ne non bene ſciri poteſt/ nec multũ ad Origenis attinet defenſionẽ. Hoc eſt ueꝝ ꝙ Ruffinus hoc de Hilario recitaturus hæc uerba præfatᷣ. Et ne quid aperte credulitati deſit res adhuc quæ ſunt memoriæ noſtræ retexã quo teſtimonii ueritas neminem lateat. Quare uel uerum fuit uel magna fuit Ruffini impudẽtia in re tã recẽtis memoriæ aptũ mẽdaciũ & nouã texere fabellã. Sed ſiue ueꝝ ſit ſiue falſum non uidetᷣ in Hilarii calumniã uel fictum uel recitatũ: quia potius illos qui Hilarii librũ deprauauerant q̃ ipſum Hilariũ calũniatᷣ. quẽ innocẽtem hæreſis fuiſſe & iniuſte excõicatum & ſubdole deceptũ atteſtatur. Poſt hæc recitat Ruffinus ꝙ Tertuliani liber cuius eſt titulus de trinitate ſub noĩe Cypriani martyris Cõſtantinopoli a Macedonianæ partis hæreticis legebatᷣ. Hieronymus dicit ꝙ nec liber eſt Tertuliani. nec dicitur Cypriani ſed Nouatiani. neuter eoꝝ aliud pro ſe affert: niſi ꝙ Hierony. dicit ꝙ auctoris eloquiũ ſtili ꝓprietatem demõſtrat. Quanq̃ & in multis ſæpe eſt depræhẽdere similẽ ſtili faciẽ & tenorẽ. Sed hæc nihil ad Origenem. Ipſe aũt Ruffinus hoc idẽ oſtendit accidiſſe Hieronymo qđ & libris Origenis. refert. n. ꝙ cũ a Damaſo Romanæ urbis epiſcopo ei traditæ fuiſſent eccleſiaſticæ epiſtolæ dictãdæ Apollinariſtæ Athanaſii librũ ubi dominicus homo ſcriptũ erat ad legẽdũ acceptũ: ita corruperunt ut in libro id quod eraſerãt rurſus ſcriberẽt. ſ. ut non ab illis falſatũ ſed a Hieronymo additũ putaretᷣ. Erad
Nota. uerte ꝙ Hieronymus in hac parte Ruffino reſpondens cũ dicat mihi mea ingeritᷣ fabella. uerũ tamen fuiſſe nõ negat. ſed in fine ſic dicit. fieri poteſt Ruffine ut etiã ſi a me uerum audiſti alius qui huius rei ignarus eſt dicat a te eſſe cõpoſitum & fictũ. Tertiũ ꝙ uerſimile facit libros Origenis fuiſſe corruptos eſt ꝙ de hoc ipſe uiuens
Nota origenis uerba. conqueſtus eſt. Extat. n. in libro quarto Origenis epiſtola eius ad quoſdam charos ſuos in Alexandria: in qua cõqueritur his uerbis. Sed nihil mirũ mihi uidetᷣ ſi adulteretᷣ doctrina mea ab inimicis: & tali adulterio corrumpatur quali adulterio corrupta eſt epiſtola Pauli apoſtoli. Quidam enim ſub nomine Pauli falſam epiſtolã cõſcripſerũt ut cõturbarent Theſſalonicenſes quaſi inſtaret dies domini: & ſeducerent eos ꝓpter hanc ergo epiſtolam in ſecũda epiſtola quã ad Theſſalonicẽſes ſcribit hæc dixit. Rogamus autẽ uos fratres per aduentum domini noſtri Ieſu chriſtĩ & noſtre congregationis in ipſum ut nõ cito moueamini a ſenſu ueſtro: neqꝫ terreamini neqꝫ per ſpiritum neqꝫ per uerbũ neqꝫ per epiſtolam tanquam per uos miſſam quaſi inſtet dies domini. nemo uos ſeducat ullo modo talia ergo quædam uideo accidere nobis. Nam quidam auctor hæreſeos: cum ſub præſentia multorum habita fuiſſet

fuiſſet diſputatio noſtra accipiens ſcripta ab his qui deſcripſerant codicem quæ uoluit addidit.& quæ uoluit abſtulit & quæ ei uiſum eſt permutauit:& circũfert tanq̃ ex noíe noſtro inſultans & oñdens ea quæ ipſe cõſcripſit pro q̄bus indignantes fratres q in paleſtina ſunt miſerũt ad me Athenas hoiem:q acciperet a me ipſa auctẽtica exẽplaria qđ ne relectum q̄dem uel recenſitum a me antea fuerat:Sed ita neglectũ iacebat ut uix inueniri potuerit.miſi tamen & ſub deo teſte loquor:qm̃ cum cõueniſſem illum ipſum qui adulterauerat librum:quare hoc feciſſet uelut ſatisfaciens mihi reſpondit qm̃ magis ornare uolui diſputationẽ atq; purgare ipſam.Videte quali purgatione diſputationem noſtrã purgauit tali nempe quali purgatione Marcion purgauit euangelia uel apoſtolum uel qualis ſucceſſor eius poſt eum Apelles.Nã ſicut illi ſubuerterũt ſcripturarũ ueritatem:ſic iſte ſublatis quæ uere dicta ſunt ob nr̃i criminationẽ inſeruit quæ falſa ſunt.Hæc ad uerbum in Origenis epiſtola legunť.qđ ſi uiuente ipſo nõ dubitabãt hæretici eius libros corrumpere:Q nãto magis credendũ eſt hoc ipſos auſos fuiſſe poſt eius mortẽ.Cõquærit autẽ & de alio quodã hæretico in epheſo q cõferebat multa falſa tãq̃ ſua.& extat etiã in alia eius epiſtola de ſuo℞ libro℞ falſitate quærimonia.Q uartũ qđ eiuſdẽ rei maxime fidẽ facit ꝙ.ſ.hæretica illa Origenis nõ ſint ſed ab hæreticis inſerta eſt:ꝙ de illis eiſdẽ inuenit alibi Origenes pie & catholice determinare.Ex quo ſi illa hæretica Origenis ſunt:ſibi ipſi cõtradicet.Locos aũt ubi catholice agit de illis plurimos eſt uidere in apologia Pãphili.& hoc eſt qđ dicit Ruffinus ꝙ nõ eſt curãdũ de nomine auctoris illius libri qm̃ illa defenſio cuiuſcunq; ſit ꝑ ſe ualida eſt cũ ex uerbis & dictis ꝓpriis ipſius Origenis de eius catholico & orthodoxo dogmate fidẽ faciat.Et ꝑ hoc ẽt uideť ſatisfieri cuidã dicto Hieronymi cõtra Ruffinũ.Nã cũ Ruffinus hoc idẽ diceret pie.ſ.& catholice de illis alibi ab Origene determinatũ ſic inq̄t cõtra eũ.Vbi eſt illa fiducia q̃ inflatis buccis crebertime ꝑſonabas te quæ in aliis libris Origenis legeras emẽdaſſe in libris periarchon.Et nõ aliena:ſed ſua reddidiſſe ſuis.De tãta librorũ ſylua fruticẽ ac ſurculũ ꝓferre nõ potes.Rñderet.n.forte Ruffinus nõ oportere ſe de ea ſylua ſurculos ꝓferre:de qua iã Pãphilus multas ꝓtulerat integras arbores.Locos.n.illos copioſiſſime recitat Pamphilus & illo iam præſuppoſito hoc agit Ruffinus in libello ſuo quẽ Pãphili libro ſuꝑaddit:ut oſtendat unde hoc ꝓuenerit ꝙ in libris Origenis cõtradictoria inueniant.aſſignatq; illã cauſam de falſatione ꝑ hæreticos.Q uintũ qđ & multũ facit ad aſſerẽdũ hoc ꝙ hęreſes illæ nõ ſunt de mẽte Origenis eſt ꝙ ex teſtimonio multo℞ q̄bus merito tenemur fidẽ adhibere habemus Origenẽ in principalibus opinionibus in q̄bus erraſſe dr̃ catholice ſenſiſſe.Duo.n.ſunt principales hæreſes quæ Origeni obiiciunť.Prima eſt de trinitate ꝙ male.ſ.de filio & peius de ſpiritu ſancto ſenſerit.Secũda eſt de ſalute diaboli qđ.ſ.pœna eius & ĩfernale ſuppliciũ nõ ſit æternũ futurũ ſed ab eo ſit aliq̃n liberandus.Ex qua uidenť multæ aliæ depẽdere eidem aſcriptæ.Illa.ſ.ꝙ pro ſalute iſtorũ ſaluãdorũ dæmonũ iterũ in ſublimiori elemento ſit crucifigẽdus chriſtus.& illa ꝙ omnia reſtituẽda ſunt in unũ:& illa ꝙ diabolus pœnitere poſſit:& illa ꝙ pœna dãnato℞ nõ ſit æterna.De iſtis aũt duabus hæreſibus ꝙ nõ fuerũt de mente Origenis uidenť eſſe euidẽtia argumẽta.Nã de trinitate nõ ſolũ Dydimus quo præceptore tãtum gloriatur Hierony.dicit catholice ſenſiſſe Origenem.idq; propriis in periarchon editis cõmentariis cõprobauit.Sed & Athanaſius defenſor niceni cõcilii libris propriis contra Arrianos uoce clara teſtem fidei ſuæ hũc uirum uocauit:

Q uæ nã principalibus hæreſes origeni attribuantur

Primæ hęreſis defenſio

Dydimus

Athanaſius

Origenis dicta qui bus nõ hę retic° ſed chriſtianiſ ſimus cen ſetur

& Methodiũ legimus pœnituiſſe ꝙ Origenẽ damnaſſet. dicitq; eũ tandẽ inuentum
nihil male credẽtẽ de ſancta trinitate. Q uinimo. ipſiuſmet Origenis hẽmus dicta
de trinitate a catholica fide nihil diſcrepantia. nam ſup illud Pauli ad Romanos &
ſpũs adiuuat infirmitatẽ noſtrã expreſſe tenet ſpũm ſanctũ non eſſe creaturã & ſup
illud qui etiã ꝓprio filio nõ pepcit ſed pro nobis omnibus tradidit illũ quo modo
nõ etiã cũ illo omnia donauit hæc Origenes exponens dicit. Nihil enim eſt neq; ui
ſibilis neq; inuiſibilis creaturæ qđ filio poſſit adæquari. nullo enim pacto creatori
ſuo põt creatura cõferri. & ſi creator ipſe donatus eſt nobis quõ non cũ ipſo nobis
omnis creatura donabitur. & infra ſup illud Pauli qui eſt ſuper omnia deus benedi
ctus ſic inquit Origenes. Chriſtum aliud ſecundũ carnẽ eſſe: aliud ſecũdũ ſpiritum/
iam & in prioribus huius ipſius epiſtolæ partibus deſignauit ubi dicit q factus eſt
ex ſemine Dauid ſecundũ carnẽ q deſtinatus eſt filius dei in uirtute ſecundũ ſpũm
ſanctificationis: & quõ ſecundũ ſpiritũ filius dei ſit & ſecundum carnẽ filius Dauid
ibi plenius expoſuimus pro uiribus. quẽ ergo ibi ſecundũ ſpiritũ filiũ dei dixit hic
ꝓcedente doctrina ordine ꝓficiẽtibus utpote auditoribus deũ q eſt ſup omnia ip-
ſum eſſe ꝓnunciat: & miror quomodo qdam legentes ꝙ idẽ apoſtolus in aliis dixit.
Vnus deus pater ex quo omnia & unus dominus Ieſus chriſtus quẽ omnia negent
filiũ dei deũ debere ꝓfiteri. ne duos deos ꝓfiteri & dicere uideant: & qd de hoc lo-
co apoſtoli facient in quo aperte chriſtus per quẽ omnia ſuper omnia deus eſſe de-
ſcribit. Sed non aduertunt qui hoc ita ſentiũt quia ſicut dominum Ieſum chriſtum
nõ ita unũ eſſe dominum dixit ut ex hoc deus pater dominus nõ dicatur. ita & deũ
patrem nõ ita dixit eſſe unũ deũ ut deus filius nõ credatur. Vera eſt enim ſcriptura
quæ dicit. Scitote ꝙ dominus ipſe eſt deus. Vnus aũt uterq; eſt deus quia nõ eſt ali
ud filio diuinitatis initium q̃ pater ſed ipſius unius paterni fontis ſicut ſapiẽtia dicit
puriſſima eſt manatio filius ergo eſt chriſtus deus ſuper omnia quæ omnia illa ſine
dubio: quę & paulo ante diximus ſuper principatus & poteſtates & uirtutes & om
ne nomen quod nominat᷑ nõ ſolũ in hoc ſæculo ſed etiã in futuro. Q ui autẽ ſuper
omnia eſt ſuper ſe neminẽ habet. nõ enim poſt patrem eſt ipſe ſed de patre. hoc idẽ
aũt ſapiẽtia dei etiã de ſpiritu ſancto intelligi debet. ubi dicitur. Spiritus domini re
pleuit orbẽ terrarum & hoc quod cõtinet omnia ſcientiã habet uocis. ſi ergo filius dei
ſuper omnia dicit᷑. & ſpiritus ſanctus continere omnia memoratur. Deus autem pa
ter eſt ex quo omnia. & ſic euidenter oſtenditur natura trinitatis & ſubſtantia una
quæ eſt ſuper omnia. hæc Origenes ad uerbũ. & alibi ſuper illud Pauli quomodo
aũt prędicabũt niſi mittantur ſic inquit. Sunt enim nõnulli qui annunciãt quidẽ &
prædicãt de patre & filio & ſpiritu ſancto ſed nõ ſincere non integre ut ſunt omnes
hæretici qui patrẽ quidem & filium & ſpiritum ſanctũ annũciant ſed nõ bene neq;
fideliter annũciant. Aut enim male ſeparãt filium a patre ut alterius naturæ patrẽ
alterius filiũ dicãt: aut male cõfundũt. ut ex tribus cõpoſitũ deum uel trinæ tantũ-
modo appellationis faciãt. q aũt bene bona annũciãt ꝓprietates qdẽ patri & filio
& ſpiritui ſancto ſuas cuiq; dabũt. nihil aũt diuerſitatis eſſe cõfitebunt᷑ in ſubſtantia

Secundæ hæreſis de fenſio per ipſummet Origenẽ

uel natura. hæc Origenes. Q uibus uerbis quid magis catholicum quid magis ex-
preſſum neceſſe eſt igitur ſicubi aliter ſcriptũ inueniat᷑ in libris Origenis nõ Orige
nis eẽ illud ſed hæreticorum qui p librorum corruptionem patronum habere uolue
runt Origenẽ erroris ſui. De ſecũda autem hæreſi tam euidens extat teſtimonium
ut meo iudicio male negare poſſit. Nã in epiſtola ꝓpria ipſe Origenes ẽt ſecundũ

Hieronym

Hieronymi traductionẽ q illius epiſtolæ mẽtionẽ facit expreſſe negat diabolum poſſe aliqñ ſaluari dicitq; ꝙ nec mẽte qs captus hoc poteſt dicere. Præterea ꝙ ẽt ex-

Origenis dialogum teſtari ueritatem

tat dialogus inter origenẽ & cãdidũ ualẽtiniani dogmatis ſectatorẽ. q cãdidus obiciebat eũdem errorẽ Origeni: & Origenes refutat: negatq; hoc ſe ſentire. & ſupra illud Pauli nunquid ſic offenderũt ut caderẽt ſic dicit Origenes hũc caſum reſpiciẽs Paulus de quo dixit chriſtus quia uidebã ſathanã ſicut fulgur cecidiſſe de cælo ne- gat cecidiſſe iſrael. Illorũ.n. uel in fine ſæculi cõuerſio erit tũc cũ plenitudo ſubin- trauerit omnis iſrael ſaluus fiet. Iſtius autẽ q de cælo cecidiſſe dr̃ nec in fine ſæculi erit ulla cõuerſio. hæc Origenes. Q d' ẽt illa quæ ei imponit' hæreſis ꝙ ſpiritus nõ intelligit filiũ & filius nõ intelligit prẽm falſo ei imponat'. patet ex his quæ ipſe di- cit ſup illud Pauli. O altitudo diuitiaꝝ ſapientiæ & ſcientiæ dei. Sic.n. inqt hãc altitudinẽ dei inſcrutabilem dicit omni creaturæ de filio uero & ſpiritu ſancto dicere iſta nõ poterat: quia filius in euãgelico dicit ad patrẽ. Pater omnia mea tua ſunt & tua mea. & de ſpiritu ſancto ipſe Paulus ꝓnũciat dicens. Nemo ſcit hominum quæ ſunt hominis niſi ſpũs hominis q in ipſo eſt: ita & quę in deo ſunt nemo cognouit niſi ſpũs dei. Q uin ergo dicit Paulus. quis nouit ſenſum domini de creaturis dicit naturã uero trinitatis excepit. hæc Origenes. R eſtare uidet' una hæreſis Origeni at-

Pro hæreſi de aïaꝝ creatione obiecta defenſio.

tributa. ſ. in opinionibus de anima ꝙ fuerint ab æterno creatæ & de cælo delabant' in corpora & de aïa ſcribit qdẽ ipſe Origenes in cõmentariis ſup epiſtolã Pauli ad Titũ ſe nihil poſſe determinati ex eccleſiaſtico dogmate accipere niſi ꝙ omnes animæ ſunt eiuſdẽ ſpeciei ꝙ ſunt liberæ uolũtatis ꝙ ſunt rõnabiles ꝙ ſunt immortales ꝙ a deo creatæ & ꝙ pœnas habituræ pro malis & premia pro bonis: hæc tñ dicit ſe affirmate de anima. Q uia de his in ſcripturis euidẽtia habeantur teſtimonia. In

Q uid ad ſummũ de anima ſenſerit Ruffinus

cæteris aũt de anima quæſtionibus dicere ſe ꝙ magis ſibi ꝓbabile uidet'. & inquiſitiue nõ determinatiue ꝓcedere: qa determinatũ nihil de illis in eccleſiaſtico habeatur dogmate. Id autẽ quod magis uiſum eſt Origeni fuiſſe ꝙ eſſent ante corpa creatæ in cælis uiuẽtes cõſentiũt cõcorditer oẽs. & Ruffinus in apologia ad Anaſtaſiũ Romanæ urbis epũm poſtq̃ tres retulit opiniones de anima in fine ſic inquit. Ego uero cũ hæc ſingula legerim deo teſte dico ꝙ uſq; ad pñs certi uel definiti aliqd de hac qõne nõ teneo: ſed deo relinquo ſcire qd ſit in uero & ſi cui ipſe reuelare dignabit'. ego tamen hæc ſingula legiſſe me nõ nego. & adhuc ignorare cõfiteor. præter hoc qd manifeſte tradit eccleſia deũ eſſe & animaꝝ & corpoꝝ cõditorẽ. In libro ẽt Pãphili nõ negat' Origenẽ illi adhæſiſſe opinioni ſed ſic in eius ſcribit' defenſionẽ. Nũc uero cũ diuerſitas ſit apud eccleſiaſticos & alii alia de anima ſentiãt: & oẽs di- uerſa qũo hic magis q̃ cæteri incuſandus eſt. Tum poſt hæc uerba recitant' opiniones de anima quæ tũc erãt inter quas & illa q̃ nũc tenet' a catholicis: & cũ oſtẽſum eſt manifeſtas pro illis ꝓbationes ex ſcripturis ſacris adhiberi nõ poſſe: accidereq; & illarũ auctoribus magnas difficultates in fine ſic cõcludit'. Q d' aũt ex his omnibus oñdi uolumus illud eſt ꝙ ſicut eos qui unã quãlibet de his quas ſupra expoſuimus opinionẽ uerã putãt. nõ recta rõne hæreticos qs uocat pro eo ꝙ neq; ex diuinis ſcripturis certi aliqd de his uel manifeſti dictũ eẽ uideat': neq; in prædicatione eccleſiaſtica putat' cõtineri. Ita neq; hũc uiꝝ culpari iuſtũ eſt diſſerẽtẽ q d' ſibi ma- gis eſt uiſum. hæc ibi. Ego ãt ex omnibus ſupradictis duas infero ꝓpõnes. Prima ẽ

Prima poſitio

ꝙ ſi Origenes & de trinitate & de dęmonũ ſalute catholice ſenſit ut magis uidet' cõprobatũ teſtimoniis ob erroneam de anima opinionẽ eius cõuincere nõ poſſumus

damnationem. Quia Origenes non oĩa tenebatur ſuo tpe explicite de anima credere quæ nos nunc tenemur: quia nec in ſcriptura habebãtur manifeſta: nec per eccleſiam ut poſtea fuit tũc fuerat determinatũ. Immo nõ ſolum tpe Origenis ſed etiam tpe Auguſtini: qui per. cc. annos poſt Origenẽ adhuc fuerat/per catholicos. i. ꝑ uniuerſalẽ eccleſiã de aĩa aliqd determinatum. Nam ipſe Augu. dubius erat in opinione de aĩa ut patet ex eius epiſtola ad Hierony. an. ſ. ſingulæ ſingulis creent: ut nunc tenet orthodoxa traditio. Ex qua opinione uidebat Auguſtino ſequi ꝙ deus eſſet iniuſtus: an ex illa una quæ facta eſt in Adã a deo. Aliȩ deinde ſicut corpus ex corpore ita animæ ex aĵa fuerint ꝓpagatæ. nec credas ſolũ in iuuentute de hac re dubitaſſe Auguſtinũ. Quia & in primo libro tetractationũ qui fuit de ultimis de hac quæſtione dubitat. Sic. n. ſcribit in primo ſine controuerſia ergo quædã originalis regia beatitudinis animi deus eſt. qui eũ qdẽ nõ ſe ipſo genuit. ſed de nulla rẽ alia condidit ſicut condidit corpus de terra. Nam qđ attinet ad eius originem qua ſit in corpore utrum de illo uno ſit qui primum creatus qñ factus eſt homo in animam uiuentẽ an ſimiliter fiant ſingulis ſingulæ: nec tũc ſciebã nec adhuc ſcio. hæc Auguſti. ad uerbũ. Ex quo patet euidẽter pp erroneam opinionẽ de aĩa prædictam hæreticũ nullo mõ poſſe dici Origenẽ. Secũda ꝓpoſitio quã dico eſt hæc. qđ ſi uerum eſt qd Thomas in quolibetis dicit ut in. vii. arti. defenſionis Origenis patebit latius. & bona dicit theologia nõ obligati nos de neceſſitate ſalutis credere nõ ſolũ eccleſiæ doctoribus ſicut Hiero. ſicut Augu. & ſimiles: ſed neq; ipſi eccleſiæ niſi in his quæ ad ſubſtantiã fidei pertinent/adiunxerimuſq; iſta ad ſubſtãtiam fidei nihil pertinere utrũ illarũ hæreſum auctor fuerit Origenes: aut aliqs alius mõ hæreſes illas hæreſes eſſe. i. impia fateamur dogmata. Videt ſequi ꝙ nõ teneat homo fidelis & uere chriſtianus de neceſſitate ſalutis in hac qõne potius Hieronymo ẽt qđ ad ipſum magis declinet eccleſia q̄ athanaſio dydimo: Methodio Ruffino: Cuius & fides etiã ꝑſecutionis hæreticorũ tpe in ſancta Alexãdrina eccleſia carceribus & exiliis dr̃ ꝓbata immo ipſiuſmet Origenis dictis credere eo maxime ꝙ & in multis aliis quæ ẽt ad fidei ſubſtãtiã magis ꝑtinẽt Hieronymũ non approbamus. Sicut in materia de cerimonialibus & ſicut ẽt Hieronymo piũ eſt nõ credere ubi Ambroſii cõmentaria in lucã nugas uocat. & ipſum Ambroſiũ nũc coruũ nunc corniculã appellat. Et ubi eiuſdẽ de ſpiritu ſancto librũ damnãs dicit ſe de græcis bonis uidiſſe latina nõ bona. & ubi Baſiliũ magnum de ſuperbia taxat: & ubi in epiſtolis Auguſtini dicit ſe quædã hæretica legiſſe: ita forte. & in hoc ꝙ potius uelit illa quæ Originẽ demonſtrat catholicũ eſſe ficta & adulterata q̄ illa quæ eũ cõprobãt hæreticum ei penitus nõ adhætere. nec impiũ eſt nec fidei apparet pernitioſum ad quã uidet potius confirmandã facere Origenis patrociniũ: & teſtimoniũ adimere hæreticis q̄ ad infirmãdã iuxta illud quod in Pamphili libro his uerbis ſcribit. illud cõtẽplari debuerãt quantam ridẽdi materiã q̄tanq; hæreticis præbeãt: cũ eos quos aſſertores chriſtiani dogmatis & defenſores putãt: confurati nũc uideant & refelli a propriis & uelut ciuili bello gaudeãt impugnatã quẽ ipſi hoſtiliter impugnare nõ poterant. Fuerunt autem & exprobatis doctoribus eccleſiæ etiã Hieronymo poſterioribus qui in hac fuerũt ſententia ꝙ hæreſes illæ nõ fuerint de mente Origenis. ſed ei falſo aſcriptæ ab hȩreticis. Vnde Aymo unus ex nobilibus & antiqs doctoribus eccleſiæ in libro de chriſtianarum rerũ memoria ſic dicit. Ego ſane de Origene uiro tam illuſtri abſtinentiſſimȩ uitæ & caſtiſſimæ præclaræ doctrinæ puri

Auguſtinum ĩ animæ creatiõe ſemp fuiſſe dubium

Secunda ꝓpoſitio. S. Tho.

Hieronymo nõ eẽ ſemp credendũ nã dicacitatis uicio plærunq; damnatur

Aymonis uerba ĩ teſtimoniũ Origenis

& lucidi ſermonis ſalua fide patrũ dixetim ꝙ hæc oĩno nõ ſcripſerit ſed ab hæreti/
tis ob præclarũ nomen eius obſuſcandũ maligne conficta ſunt & conſcripta & no
mini ſuo prætitulata. hæc ille ad uerbũ. hæc dicta ſunt de primo articulo examinã
do & inq̃rendo utrum fuerint hæreticæ illæ duæ opiniões Origenis nec ne qua in
re ſicut in aliis oĩbus eccleſiæ iudiciũ aliorũ oĩum iudicio & rõnibus ſemꝑ antepo
no. Pro ſecundo articulo uidet̃ rationabilius ideo exxcuſandus Origenes ꝙ ſi quid De ſcđo
ſcripſit quod a catholicis nõ acceptet̃ in illis ſcribendis: neq̃ dogmatice neq̃ aſſer articulo
tiue. ſed dubitatiue ſemꝑ & inq̃ſitiue procedit. quare ſicut licet in Auguſtini libris
ſuper geneſim multa ſint quæ nõ acceptant̃: tñ ppea excuſantur a nobis ꝙ ut ipſe/
met dicit in libro retractationũ plura in eo libro ſunt quæſita q̃ inuenta: ita & mul
ta eſſe poſſunt in libris Origenis reprobanda & dãnanda quæ q̃a ipſe non determi
nando ſed inquirẽdo dixit non ppea hæreticus eſt dicẽdus quãdo hæreſis aſſertum Hæreſis
proprie dicit dogma cõtra expreſſam uel ſcripturæ ueritatẽ uel eccleſiæ determi/ propria q̃
nationẽ. ꝙ aũt ſic ſemper locutus ſit Origenes ex multis patet locis. Nã & poſt di/ Nota
ſputationem de aĩa inquit: hæc iuxta noſtrã ſniam nõ ſint dogmata ſed quæſita tan Verba
tum atq̃ proiecta ne penitus intractata uiderent̃. & alibi loquens de reſurrectione Origenis
inquit. Si hæc nõ ſunt contraria fidei & cætera: & infra triplex ergo ſuſpicio nobis
de fine ſuggerit̃ e quibus quæ uera & melior ſit lector inquirat: tum tres ſubiungit
opiniones de reſurrectione: & in præfatione librorũ in geneſim inq̃t. Si profundũ
aliq̃d occurrerit de hoc dicendũ q̃dem eſt ſed non tñ affirmatiue: & infra. nos de re
bus magnis quæ ſupra nos ſunt ignorantiã noſtri non ignoramus: & ſuper epiſto/
la ad Romanos li. ii. hæc ea lege dicta ſint a nobis ut ſi qui melius & rõnabilius di/
xerint illa magis q̃ hæc noſtra teneant̃. Et li. iiii. hæc prout potuimus in locis tam
arduis & tam difficilibus prolata: ſi quis forte animi noſtri ſtudiũ cõſideret ample
cti poterit. ſi uero infirmitatẽ ſenſus noſtri notare uelit ueniã petimus: & ei qui me
lius de his diſſerere uel explanare potuerit libẽter cedimus: & alibi. Probet aũt qui
legit q̃d horũ magis ſenſui cõueniat apoſtolico & illud teneat: & libro quinto hæc
interim nobis in pñti loco occurrere potuerũt. Si quis aũt melius aliq̃d ſenſerit nõ
pigeat his obmiſſis illa reſpicere. & quid plura legat̃ liber periarchon. uidebimus
illũ hoc ordine procedere ꝙ primo ponit illa quæ ſibi expreſſe uidebant̃ in ſcriptu
ris eſſe determinata: & in illis nihil aberrat ab eccleſia. Alia dicit ſibi eẽ dubia & de
illis uelle inq̃rere de oĩbus aſſerens illã ſolũ recipiendã eſſe ueritatem quæ in nullo
apoſtolicis & eccleſiaſticis dogmatis aduerſet̃. Pro tertio articulo qui eſt quaſi cõ De tertio
firmatio ſecũdi dico iſtã propoſitionẽ ꝙ ſi ſit aliquis habẽs erroneã opinionẽ de re articulo
bus fidei adhuc per eccleſiã nõ determinatis mõ in uoluntate eius nulla ſit macula Notanda
ſed firmum propoſitũ de illis credere ſemꝑ conſonæ ſcripturæ & eccleſiæ. ille nec ꝓpoſitio
peccat mortaliter nec hæreticus ꝓprie eſt dicendus. Ex qua ꝓpoſitione ſequit̃ cor Correla/
relarie poſſibile eſſe ꝙ opinari aliquã opinionem aliquo tẽpore ſit peccatum mor rium.
tale quod nõ erit alio tẽpore. & hoc eſt quia põt quis ſine pertinacia credere aliq̃d
uno tẽpore quod alio tpe nõ crederet ſine ꝑtinacia ut puta poſt determinationẽ ec
cleſiæ: aut ſacræ ſcripturæ dilucidationẽ. de oppoſito crediti atteſtat̃ ſnia oĩum do
ctorũ dicẽtiũ ꝙ nõ præciſe error intellectus facit hoiem hæreticũ: ſed oportet ꝙ ſit
malitia & peruerſitas in uoluntate. Ideo dicebat Aug. errare poſſum hæreticus eẽ Auguſti.
non poſſum. Cõfirmatur hoc ex determinatione uniuerſalis eccleſiæ: quæ mul Cõfirma/
tos canonizauit qui tamen uſq; ad mortem perſeuerauerunt in erroneis opi/ tio.

Qui fuerint hæretici poſtea canonizati nionibus de fide.& deinde per eccleſiam pro hæreticis reprobatis quas opiniones
nuſq̄ legitur ab illis fuiſſe retractatas.Tales fuerunt Papias epiſcopus hieropolita
nus.Victorinus pictauenſis.Hireneus lugdunēſis:Beatus Cyprianus & multi alii
quos ſcimus erraſſe in fide & eorum opiniones pro hæreticis condēnatas: & tamē
ipſi habentur in canone ſanctorū:ex quo ſequitur ut neceſſario dicendū ſit ꝙ uel il
Papias li etiam ꝙ deceſſerint in illis opinionibus erroneis in fide non tamen deceſſerint in
Victorin⁹ peccato mortali.uel ꝙ eccleſia errauerit in eorū canonizatione quod ſi dixerint ut
Hireneus etiam dixit qdam ex his qui me impugnabant:reſpondēs ꝙ illi forte non erant be-
ne canonizati iam non ego ſed ipſi ſentiunt contra determinationem uniuerſalis ec
Cyprian⁹ cleſiæ.Ex hac aūt ꝓpoſitione infero ad ꝓpoſitum Origenis ſic.ꝙ dato ēt ꝙ Orige
nes multas & plurimas habuerit opiniones erroneas in fide hoc præciſe ſi in uolū
tate eius nulla fuit macula aliquo modo non pōt eſſe argumētū ꝙ aīa eius ſit dāna
ta.Vt ſic arguat̄ aut quātūcunq; magnus error de q̄bulcūq; rebus fidei ſit in intel-
lectu alicuius modo in uoluntate nulla ſit macula nō impedit ſalutē eius aut quā-
tūcunq; paruus & de quacūq; re ſit impedit aut aliquis īpedit & aliquis nō īpedit.
ſi quatūcunq; magnus ſit non īpedir.ergo ēt ꝙ Origenes & in multis errauerit & in
principalioribus illa tamē ſi fuit uoluntas eius bene diſpoſita & nullo modo macu
lata nihil īpediuit eius ſalutē.& ita qui uolunt cōuincere dānationem eius nō ſuffi
cit ꝙ oſtendant errores eius & perſeuerantiā in eis.Sed oportet ꝙ oſtendant perſe
uerantiā.cū pertinacia aut negligentia uel alia malitia uoluntatis. ſi quantūcunq;
paruus ſufficit.ergo error de rebaptizādis hæreticis debuit impedire ſalutem Cy-
Chiliaſtæ priani & hæreſis illorū qui dicuntur chiliaſtæ debuit impedire ſalutem Papię qui
hæretici. fuit auctor illius hæreſis & cum illa deceſſit.& ſi ſic ergo male ab eccleſia fuerūt ca
nonizati.ſi aliqs impedit & aliquis non.dicant oportet qui ſunt illi errores qui im-
pediunt & qui nō.& ubi unq̄ inuenitur facta iſta diſtinctio ab eccleſia ut uerbigra-
tia dicatur habere errorem in his quæ pertinent ad talem uel talē articulum etiam
ſi ſit præciſe debilitas & defectus intellectus & non ſit aliqua peruerſitas nec negli
gentia:nec pertinacia nec quæcunq; alia malicia in uoluntate eſt peccatum mor-
tale.habere autē errorem in his quæ ad talem uel talem materiam pertinent nō eſt
Obiectio peccatū mortale niſi ſit in uoluntate defectus:& ſi non inueniat̄ facta talis diſtin-
ctio aut ab eccleſia aut a doctoribus nec uideantur fieri poſſe rationabiliter appa-
ret non ualere dictū quorūdā dicentiū aliā eſſe rōnem de Cypriano & Papia & ſi-
milibus & aliam de Origene qa Origenes errauit in principalibus. nā quātuncūq;
magnus ſit error mō ſit ſolū error in intellectu & in uoluntate nulla ſit malicia nō
uidet̄ ꝙ taliter errans peccet mortaliter.quapropter cū talē maliciam in uolūtate
Origenis non legamus fuiſſe.dato ꝙ etiā in principalibus fidei myſteriis errauerit
grauiſſimo errore & merito per eccleſiā dānato non pōt conuinci ipſum eſſe dāna
tum in ſe & in aīa ſua.quod ſi quis dicat multos eſſe gradus ꝓpoſitionū credendaꝝ
præter iſtum gradū propoſitionū.ſ. determinatarū per eccleſiā & ꝙ ēt ſi non ſit per
tinacia.ſignū tñ eſt pertinaciæ aſſerere aliqua quorū oppoſita tenet̄ aſſerens expli
cita fide tenere:& credere & ꝙ nō ſolū culpabilis eſt mortaliter error propter per-
Prima rñſio obiectionis. tinaciam ſed ēt quādoq; culpatur propter negligentiā inquirēdi ueritatē quæ ne-
gligentia nō eſt ptinacia ſaltē ꝓprie dicta:uidetur ad hoc rationabiliter poſſe reſpō
deri.Primo ꝙ Origenes de negligentia inquirendi in hoc ueritatē culpari non pōt.
Secunda quia ut bene dicit Hiero.in pſcrutatiōe ſcripturaꝝ diebus ſudauit & noctibus. Se-
cundo ꝙ

cũdo ꝙ in nullo errauit Origenes quod ipſe tunc ſic teneret explicita fide credere
ꝙ oppoſitũ aſſerẽs nõ dogmatice ſed ut ſibi ꝓbabilius uiſum eſt hæreticus dici poſ
ſit & hoc euidẽter probo ex dicto quodã ipſius Hieronymi ſupra allegato. Vbi.n.
Hiero dicit ꝙ etiã ſi in Clemẽtis apoſtoloꝝ diſcipuli & alioꝝ taliũ inueniantur ali
qua uitioſa.nõ tamẽ ꝓpea iſtos ſtatim hæreticos iudicaret. Subiũgit quadruplicẽ — Notãdæ
cãm.Primo ꝙ poterũt libri eſſe corrupti.Secundo ꝙ alio ſenſu ſcripſerint. Tertio — cauſæ qui
ꝙ ſimpliciter errauerint.Quarto ꝙ minus caute locuti ſint.in quibus uerbis debe — bus aliqs
mus aduertere ꝙ dato ꝙ liber Clemẽtis in quo dicit filium dei eſſe creaturã non ſit — hæreticus
deprauatus.& dato ꝙ auctor aliũ ſenſum nõ intẽderit adhuc ſtatim Clemẽs nõ eſt — dicitur
iudicãdus hæreticus.qa potuit ſimpliciter erraſſe.Quid eſt ergo ſimpliciter erraſ
ſe niſi erraſſe ex intellectus defectu & erroneo rõnis iudicio & nõ ex malicia uel ꝑ
uerſitate uoluntatis ꝙ ſi in illa hæreſi ꝙ filius ſit creatura quæ eſt maxima etiã quę
obiiciatur Origeni põt qs ſimpliciter errare qa non ſtet de ipſa adhuc alia eccleſiæ
determinatio uel per maiorẽ ſcripturarũ dilucidationem certior uerificatio in qua
hoc demũ fieri nõ poterit & ſi tunc illud Clemens non tenebatur ſub pena peccati
mortalis explicita fide credere qd poſſumus dicere obligatũ fuiſſe Origenẽ crede — Nota
re explicite de his in qbus dr̃ erraſſe.Notandũ eſt autem ꝙ qa hæreſis eſſe põt & in — Auguſti.
uerbis male & inordinate prolatis ut dicit Aug.& in ſenſu.Ideo dãs Hieronymus — Hiero.
modũ excuſandi qui in utroq; errauerit coniunctim uel diuiſim ex ſolo intellectus
& non uoluntatis defectu dicit uel minus caute locutũ fuiſſe & hoc ſi in uerbis ap
pareat hæreſis uel ſimpliciter erraſſe & hoc ſi ſenſus hæreticus ſit a ſimplici & recta
uoluntate ſed a debili & errante intellectu ꝓlatus & bene notanda & pẽſitãda ſunt
illa uerba Hieronymi:quia in eis utile & ſanũ de hæretica pertinacia dogma recte — De quar-
fundat᷑.Pro quarto articulo quidã dicẽtes Origenẽ pœnituiſſe allegãt plãctũ Ori — to articu-
genis.ſed iſte liber apocriphus reputat᷑ ut habet᷑ de creticis.xv.di.Ego ãt teſtimo- — lo.
niũ allego ipſius Hieronymi ꝙ pro apocripho haberi non põt qui expreſſe Orige — Liber apo
nem de erroribus ſuis pœnituiſſe teſtat᷑:quod non ideo affero:quia hoc ſit neceſſa — chriphus
riũ rõnabiliter ad credendã Origenis ſalutẽ:ut patebit in ſequẽti articulo.ſed quia
iſti magiſtri nunq̃ clamare deſtiterũt oſtendo tibi Origenẽ erraſſe.oſtẽdas tu mihi
eum pœnituiſſe nunquã hoc oſtendes nunquã inuenies ſcriptũ Origenẽ pœnituiſ
ſe de his quæ ſcripſit.Audiant ergo reuerẽdi patres Hieronymum ipſum cuius au
ctoritate Origenẽ fulminant in apologia ſua ad Pãmachiũ & Occeanum in qua ſe
oſtendit doctrinã Origenis nõ dogma ſectatum.Poſtq̃ Origenis recitauit errores
hæc uerba ſubiungentẽ ipſe Origenes in epiſtola quã ſcribit ad Fabianum Roma — Ambro-
næ urbis epiſcopũ pniam agit cur talia ſcripſit & cauſas temeritatis in Ambro.re-
fert ꝙ ſecreto edita in publicũ protulerit:Hæc Hieronymus ad uerbũ.Quid cla-
rius quid expreſſius.qũo iam aut qua fronte dicere poſſunt nuſquã inueniri ꝙ Ori
genes pœnituerit. Dicam autem & quia incurrit quid mihi his diebus cum duo-
bus ex his qui hanc concluſionem damnabant in ſimili propoſito cõtigerit.Cũ.n. — Nota fa-
ego ut Origenẽ de ꝑtinacia defenderẽ cuidã multũ inſiſtẽti determiatũ ab eccleſia — cetiam
Origenẽ ꝓ ꝑtinacia in aĩa dãnatũ. dicerẽ ex græcis hẽre hiſtoriis Origenis dogma
ta poſt mortẽ eius poſt multos annos fuiſſe dãnata remiſiſſemq; illũ ſi libros domi
nõ habebat ad epm̃ traguerienſem uirũ nõ minus doctrina & moribus q̃ ſua dignita
te præſtantem apud quem ego græcum librum uideram in quo de cõciliis multa
erant aggregata dixit ille bonus pater quid me ad græcos remittis quem ſcis græ-

cas litteras penitus ignorare.petamus inquit latinas.nõne habemus faſciculũ tem
porum qui de his rebus elegantiſſime tractat.afferatur dixi ego iſte faſciculus q̄q̄
ſubiunxi.Si mihi quaſi hoc faſciculo ſuppoſito ignem ut hæretico pares abigã ego
protinus & tuum faſciculum in malam crucem.neq; enim illi ulla fides.excanduit
ille ac ſi trinitatem blaſphemaſſem ne excandeſcas inq̄.afferatur faſciculus.nec me
quaſi ſolutis faſcibus iam uelis cedere.allatus eſt & inde in eo Origene hæc legi-
mus Origenes doctor egregius ac ſanctitate uitæ incõparabilis clariſſimus in ec-
cleſia dei & poſt pauca in fine dicit Grandis labyrinthus à diuerſis texitur de San-
ſone.Salamone traiano & iſto Origene an uidelicet ſaluati ſint an nõ quæ quia ſi-
ne periculo neſciuntur nec etiã eccleſia certificata eſt de his dño totaliter cõmittẽ-
da ſunt hæc bonus faſciculus.Q uibus lectis cum audiſſet ille de dãnatione Orige
nis non eſſe certificatã eccleſiã mirũ ut expalluit & apud quem probatiſſimoꝝ fa-
Nota aliã ſces nihil poterant potuit tantũ iſte faſciculus ut ſententiã illico cõmutarit.Sequẽ
ti die cõpellans me acrius q̃dam alius manu ſatis grandẽ geſtãs librũ.Q ũo inquit
aut q̃na oĩno uia audes tu ab æterno ignis ſupplicio Origenẽ defendere ecce ego
tibi oſtendam cui nõ poteris teſtimonio contradicere qui dicit Origenẽ non poſſe
defendi.Producas dixi ego uenerabilis homo:ſi habes tuos teſtes.tum inquit ille.
hic eſt teſtis quidam magnus & nomen ſubiunxit.ego uero nomen uolo ſubticere.
Cuius hi ſunt ſermones & prædicationes.tũc ego quos mihi affers ſermones quas
nugas.nugas ille reſpondit iam excãdeſcens totus.nugas inquã in quibus etiam in
iſta materia ſi de ea habet ſermonẽ(abſit enim ut ego ſimilia unq̄ legerim)niſi ex-
preſiſſimus aliquis inueniatur error.Iam uolo tecum Origenis caput Ixionis rota
perfringere.Impatiẽs & iam ille & bili exæſtuans aperit librũ & legere incipit fu-
rens uoce altiſſima.Feria quarta ſermo.xi.de origeniſtis.tum in perſecutione eorũ
quæ ſcripta erant ad ſingula uerba exclamabat.Hic ne error.& ecce dũ ſic ad Sten
toris inuidiã uociferatur hæc legit in libro ſcripta deniq; Hieronymus ſex milia li
brorũ Origenis legiſſe ſe fateẽ.& dum ſtatim perlecto hoc iterũ clamat hic ne er-
ror:hic inq̄ error & q̃dem magnns.hic apertũ mendaciũ hic falſitas expreſſa:& ut
cõpeſcerẽ illico hoĩem iubeo afferri epiſtolas Hieronymi.& ſtatim accurrẽs ad ſe
cundũ librum inuectiuũ contra Ruffinum.oſtẽdo ei Hieronymũ Ruffino dicen
ti Epiphaniũ papã iactare ſe legiſſe ſex milia librorũ Origenis his uerbis reſpõdẽ-
tem.De ſex milibus aũt libris quos ab eo lectos eſſe cõfingis:quis credet aut te ue
rum dicere aut illũ potuiſſe mẽtiri.Si.n.Origenes ſex milia ſcripſiſſet libros pote-
rat fieri ut uir eruditus & ab infantia ſacris lr̃is inſtitutus pro curioſitate & ſciã le-
giſſet aliena.Q uod uero ille non ſcripſit q̃uo legere potuit.numera indicẽ librorũ
eius:qui in tertio uolumine Euſebii in quo ſcripſit uitã Pamphili cõtineẽ & nõ di
Epilogus co ſex milia ſed tertiã partẽ non reperies:hæc ad uerbum Hiero.Erubuit ille & ſal
ua fuit res mea.Sed redeamus iam ad propoſitũ cõcludẽdo uel cũ Ruffino & aliis
quos ſupra in primo articulo recitauimus debemus concedere Origenẽ nunq̄ pec
caſſe.uel ſi cũ Hieronymo ipſum peccaſſe oĩno cõcẽdimus ſciamus & cum ipſo no
bis concedendũ Origenẽ peccati ſui proprio ad Romanum epiſcopum libello da
to pœnituiſſe.Ego autem poſtq̄ mecum diligenter perpẽdi & examinaui ea præci
pue quæ ab Euſebio & Ruffino & Hieronymo de Origene dicuntur:cõiecto Ori
genem diu in præſcrutatione ſcripturarum elaborantem:de multis arduis & prin-
cipalibus theologiæ quæſtionibus ambiguum fuiſſe cum non certe & indubitate
ſibi ipſe

ſibi ipſe uideret de illis ex ſcripturarũ teſtimonio poſſe aliquid aſſerere.& propter hoc de multis fidei myſteriis forte multa dixiſſe inqrendo & diſputando in priori-bus ſuæ ætatis annis quæ catholica fides nõ reciperet.ppea Origenẽ qui ut ipſe di-cit ſuã ignorantiã nõ ignorabat & ueritatẽ illarũ quæſtionũ ſe nondũ conſecutum plane cognoſcebat ante ſuæ ætatis.lx.annũ nunq̃ a notariis excipi publice uoluiſ-ſe:quæ in eccleſiis pdicabat ut refert Euſebius.Aduertamus ergo ꝙ Euſe.xxvi.ca-pite.vi.libri eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcribit Origenẽ tertio anno Imperii Philippi I-peratoris:& ſub Fabiano põtifice:cũ iam ipſe.lx.annũ ageret cœpiſſe dicta ſua etiã lrĩs publice cõmittere.Et aduertamus ꝙ ſupra.xvii.capite dicit ꝙ ſub Vrbano põ-tifice cui ſucceſſit Pontianus:iam ante tpa Fabiaui Origenes cõſcribẽdi cõmenta-rios in ſcripturas ſanctas initiũ ſumit cõpellẽte ſe Ambroſio.& multa ui precũ ob ſecrationũq; cogẽte.Q ui inqt Euſebius maxĩe dignus uidebat:cui iſtud ĩpendere tur officii.& cui qcqd arcanũ & abſcõditũ in ſacris lrĩs tectũ eſt pãderet. Ex qbus duobus locis Euſebii in qbus appatet q̃ſi cõtradictio colligit euidẽter: qđ urgẽte Ambroſio dictauerit quædã in prioribus annis anteq̃ ueri adhuc aliqd cõperiſſet ipſi tñ Ambroſio priuatim cõicanda:& non in publicũ edẽda.ut quæ bene tuta & ueritati apoſtolicæ conſona nõ cognoſcebat:Ambro.aũt illa ſecreto edita in publi cum protulit.Cõperta deinde p Originẽ iã ſexagenarium catholica ueritate cœpit ĩã audacter:qa & catholice publice ſcribere.& ea quæ ad priuatũ Ambroſii uſum ſcripſerat iam per illũ edita fuiſſe uehemẽter indoluit:ad quæ ſui purgationẽ ut ex uerbis Hiero.& Euſebii cõiecto rei totius ſeriẽ Fabiano Ro.epõ ſcribens de ſua ca tholica fide teſtimoniũ phibuit narrãs.ſ.quæ antea ab eo inueniuntur ſcripta ſe nõ ſcripſiſſe ut ederent.de qbus & ipſe dubius erat catholica ne eẽnt an nõ catholica. Sed Ambroſiũ illa ędidiſſe.hoc eſt.n.qđ dicit Hiero.ipſe Origenes in epiſtola quã ſcribit ad Fabianũ Ro.urbis epm pniam agit cur talia ſcripſerit & cauſas temerita tis in Ambroſiũ refert ꝙ ſecreto edita in publicũ ꝓtulerit Euſe.aũt narrãs quę ſcri pſerit poſt.lx.annũ poſtq̃ librũ contra celſum:& libros.xxv.cõmentarioꝝ in Mat-theũ &.xx.in pphetas cõnumerauit:ſubiungit.ſcripſit & ad Fabianum Ro.ur.epi ſcopũ:& ad alios q̃plurimos eccleſiarrum principes de catholica fide ſua.hæc ille. Sit ergo uerũ ꝙ ante ſexageſimũ annũ fuerit de multis fidei myſteriis dubius Ori-genes. Et ſit uerũ ꝙ ſecreto in ſcriptis multa cõicauerit Ambroſio:quæ tunc non fir miter adhærendo ſed dubitatiue inqrendo opiuabat nunc a catholicis nõ recipien da.& ita uerũ dicat Hiero.ꝙ quæ in multis Origenis libris inueniũtur ẽt nõ catho lica Origenis ſint:qa uere ab ipſo fuerunt dictata.licet non ut credita:& ut quæſita potius q̃ inuenta:& cõſequenter Origeni cui catholica fuit poſtea ueritas cõpertã culpabiliter non adſcribenda in quibus & multa ab hęreticis fuiſſe adinuẽta iuxta Ruffinũ.Pro uero etiam accipere poſſumus maxime de hoc ipſo conquerẽte Ori gene dum uiuebat.Sit ergo uerũ iuxta Euſebiũ in eccleſiaſtica hiſtoria a Hierony mo tanq̃ uera approbata Origenẽ non habere pro ſuis operibus.i.in qbus diffiniti ue aliqđ & adhæſiue dicat niſi quæ poſt ſexageſimum annũ ſcripſit. Sitq; uerum ẽt ſecundũ Hiero.de prius ſcriptis temere ab Ambroſio editis ipſum pœnituiſſe & cõ ſequenter catholicum mortuum eſſe:ut non ſolum ſecundũ Ruffinum Pamphilũ & Euſebium:ſed etiam ſm Hiero.rationabilius ſit credere ipſum eſſe ſaluum q̃ cre dere ipſum eſſe damnatum.Pro quinto articulo dico hanc propoſitionem quãtũ-cunq; aliquis grauiter in uita mortaliter peccet & conſtet ipſum mortaliter pec-

Euſebius

Hiero.

De quito articulo.

Pria ppõ

caſſe:niſi cõſtet de eius finali ĩpœnitẽtia tẽmerariũ eſt uere aſſerete ipſum eẽ dãna-
tum.patet ueritas huius ꝓpõnis ex cõi ſnia oĩum doctoꝝ in dicta ꝓpoſitione con-
ſentientiũ.Ex qua ꝓpoſitione infero duas ꝓpoſitiones correlatias.Prima eſt hæc.

Pria ꝓpo ſitio correlaria

Nõ ꝑpea quia aliqs in uita mortaliter peccauerit:& nobis non cõſtet ꝙ non pœni-
tuerit iudicandũ eſt firmiter a nobis eẽ illũ in inferno.patet qa poſito peccato mor
tali tantũ nõ ponit̃ totũ illud ad qd̃ ſeqtur dãnatio æterna.Sed oportet ultra pec-
catũ ponere & certificari de finali ĩpœnitẽtia.Nec ego qui nego firmiter eẽ credẽ
dum illũ eẽ in inferno.habeo oſtẽdere tibi pniam illius. Sed tu qui aſſeris illum eẽ

Hẽricus de aſſia

dãnatũ habes certificare de ĩpœnitẽtia & pro hoc multũ facit dictũ Hẽrici de aſ-
ſia qui in expoſitiõe.iii.c.libri geneſis dicit hæc uerba formalia. Si ergo argumẽtũ
quorũdã eſſet efficax quo aliquẽ dãnatũ eſſe ſicut de Salamone pſuadẽt per hoc ꝙ
ſcriptura eius pctm̃ cõmemorat & nullã de iuſticia aut pnia eius mentionem facit.
tunc ita primũ hoiem ex peccato ſuo dãnatũ conuinceret̃ ſicut primũ angelũ hæc
Henricus.Nuſq̃.n.habet̃ mentio de pnia.Adam ſed ſolũ de peccato. Similiter iu-
dicũ.viii.legit̃ de peccato Gedeon & nõ de pnia:& tñ a doctoribus bene credit̃ de
eius ſalute dicere & tu potes ꝙ per hoc ẽt argumentũ quidã decepti erronee dice-
bant ꝙ Moyſes erat dãnatus quia legebat̃ peccatũ eius in aquis cõtradictionis &
de eius pnia nihil habebat̃ expreſſum:& tñ dixit deus Ioſue.Moyſes ſeruus meus

Secunda ꝓpõ correlaria.

mortuus eſt.Secũda ꝓpoſitio correlaria eſt hæc nemo põt eſſe certus ꝙ aliquis ſit
dãnatus ad infernum niſi hoc habeat ex ſpeciali reuelatiõe dei uel ab his qbus cre
ditur deus reuelaſſe.patet ueritas huius ex præmiſſis ꝓpoſitionibus qa nemo põt
eſſe certus de finali pœnitẽtia uel de impœnitẽtia:niſi ille qui nouit ſecreta cordis
& cui ille uoluit reuelare.cum.n.nullus de ſtatu alicuius ita ſit certus ſicut ipſemet
de ſe quia quæ ſunt hoĩs nemo nouit niſi ſpiritus hoĩs qui in ipſo eſt.ut dr̃ ad Cor.ii.
& de ſe ipſo homo non poteſt eſſe certus utrum ſit dignus odio uel amore ut dr̃ ec
cleſiaſtes.ix.quanto magis non poterit eſſe certus de alio niſi de hoc habeat ſpecia
lem reuelationem. Ex hac autẽ ꝓpoſitione principali cũ ſuis correlariis infero ad
propoſitum meæ concluſionis ꝙ dato etiam ꝙ Origenes in illis erroribus errando
peccauerit mortaliter tamẽ cũ incerti ſumus deus finali ĩpœnitẽtia uel pœnitentia
aſſerere ipſum eſſe dãnatũ temerariũ eſt oĩno iudicium & reiiciendum. Cum ergo
nec de ſalute poſſumus eſſe certi.nec de dãnatione.piũ eſt tamen & ualde rationa-
bile credere ut dixi ego ꝙ deus eũ ſaluauerit hoĩem talis ac tantæ ſcientiæ. de quo

Hieronymi uerba

Hiero.in præfatione cantici canticorũ.cum in cæteris omnes alios ſuperauerit in
hoc ſeipſum ſuperauit & de ipſo illud uerificatur.Introduxit me rex in cubiculum
ſuũ & alibi imitari uolens ex parte Origenem.quem poſt apoſtolos eccleſiarũ ma

Origenes Adamantius iuſte dicitur

giſtrũ nemo niſi imperitus negat.& alibi Origenes tanto ſcripturarum labore ſuda
uit ut iuſte adamantis nomen acceperit:& poſt quædam hęc ſubiungit.Q uis unq̃
tanta legere põt quanta ipſe cõſcripſit & pro hoc ſudore quid accepit premii dãna
tur a Demetrio epiſcopo:exceptis Paleſtinæ & Arabiæ & phænicis atq; Achaię ſa
cerdotibus in dãnationem eius.Conſentit urbs Roma ipſa contra hunc ſenatũ co-
git non propter dogmatum nouitatem non propter hæreſim ut nunc aduerſus eũ
rabidi canes falſo ſimulant. Sed quia gloriam eloquentiæ eius & ſcientiæ fer-
re non poterant hoc quare ſcripſerim & ad pauperis lucernæ igniculum cito ſed
non cauto ſermone dictauerim poteſtis intelligere ſi Epicuros & Ariſtippos co-
gitetis.hæc Hieronymus ad uerbum. Q uæ uerba ſingula quæſo o ingenioſe le-
ctor diligẽter

ctor diligēter attēde:& ex eis ea per te intelligas quæ ego nō exprimo.In præfatio
ne aūt hebraicarū quæſtionū de eodē loquēs Origene ſic inquit hoc unum dico ꝙ
uellē cū inuidia nōis eius habere ēt ſciam ſcripturarū:floccipēdens imagines um-
braſq; laruarū quarū naturæ eſſe dr̄ terrere paruulos & in angulis garrire tenebro-
ſis.Prætereo quæ de eodē Hiero.prædicat ꝙ auariciā calcauit:ꝙ caſtrauit ſe zelo
dei licet nō ſecundū ſciam ꝙ in explanatione ſcripturæ diebus ſudauit & noctibus
quā q dilucidāt uitā æternā habebūt:ut inqt ſapiēs.& ut ſcribit ad Vigilantiū ꝓ-
phetarū obſcura diſſeruit.& tā noui q̄ ueteris teſtamēti reuelauit maxia ſacra.Præ Nota.
tereo ꝙ non ſolū martyris fuit filius:ſed & ipſe parū a martyrii merito abſuit.Nam
dicit Euſebius ꝙ & adhuc puerulus in tantū ardorē capeſſendi martyrii exarſerat: Origenes
ut ſpōte ſe periculis ingereret:& tpe deinde Decianæ perſecutionis nouas cruces: cōſequēdi
noua pœnarū genera ac ſeculis oībus inaudita tormēta ꝑtulit ita ut mille mortib⁹ martyrii
inqt Euſebius uexatus ſit:ne tm̄ una ei quā exoptabat accideret ꝑſecutore ſummo fuiſſe cu-
ſtudio hoc agēte:ut nec interitus præſtaret:nec pœna ceſſaret.Videte q̄ parū abſit pidus
a laude martyrii quā plurimi eius diſcipuli ipſo duce & cohortatore ſunt conſecu-
ti:parū dico iterū ꝑfecto abfuit a laude martyrii:imo meritū quaſi æquale meritus
eſt.Nam dicit & Aug.in libro de bono cōiugali nō eſt impar meritum martyrii in Auguſti.
Ioāne qui paſſus non eſt:& in Petro qui paſſus eſt.Nota bene hæc uerba Auguſti.
unde ſicut Ioānes licet nō tranſiret per gladiū tn̄ paratus fuit ſubſtinere martyriū:
quādo fuit miſſus in feruentis olei doliū.Ita & Origenes licet mortē martyrio non
ſubierit paratus tn̄ fuit:imo auidiſſimus illam ſubire.& tot paſſus eſt tormēta ut di
cit Euſebius ut mille mortes pro una ſubierit.& hoc eſt qđ dicit Bernardus in ſer- Bernard⁹
mone ſanctorū martyrū ꝙ eſt triplex martyriū:martyriū uolūtatis tantum:marty Triplex
riū operis tantū:martyriū operis & uoluntatis.Martyriū uolūtatis tātū paſſus eſt martyriū
Ioānes euāgeliſta:cui dictū eſt & germano eius:M.xx.calicē meum bibetis uñ Cy
prianus in ſeruis dei apud quos cogitat̃ martyriū & mente concipit̃ aīus ad bonū
deditus iudice deo coronat̃.Aliud eſt enim martyriū deeſſe aīo aliud aīum deeſſe
martyrio.Si ergo martyrio Origenis aīus nunq̄ defuit & mille mortes pro una ſu-
biit:qūo a iudice deo coronatū non credamus ſi nō mentit̃ martyr Cyprianus.& ſi
dānatus eſt qs quæſo ad gehennæ mortē eum dānauit.An Chriſtus Ieſus pro quo
totiēs ipſe mori uoluit.Quin potius ſicut dicit de ipſo Cypriano Augu.ꝙ ſanguis Auguſti.
martyrii in eo oēm hæreſeos maculā abluit.Ita & de Origene effuſum ab eo nō tā
ſupra terrā extrinſecus q̄ ſuper zelo dei & caritate ardentē cæleſtē aīam ſuā intrin-
ſecus martyrii ſanguinē oēm hæreſeos maculam abluiſſe pie credamus dicētes cū
Dauid.Beatus Origenes qui & ſi aliqñ in cōſilio errantiū abiit in uia tn̄ peccatorū
per impœnitētiā nō ſtetit & in cathedra peſtilētiæ per pertinaciā nunq̄ ſedit:ſed in
lege dñi fuit uolūtas eius:& in lege eius meditatus eſt die ac nocte.Beatus Orige-
nes cui remiſſæ ſunt iniquitates per baptiſmū & eius tecta ſunt peccata per pœni-
tentiā:& cui nō imputauit dñs peccatū pp martyriū.deniq; talem ac tantū uirū ēt
ſi aliquādo ex ingenii defectu & nō ex aliqua uoluntatis malicia in fidei myſteriis
errauerit:credamus a domino in ſuis nouiſſimis nō fuiſſe derelictū.ſed potius uiſi-
tatione ſuæ clementiſſimæ miſericordiæ & de ſecretis fidei ſi in aliquibus errabat
illuminatum ab erronea ad ſalutarem uiam reuocatum fuiſſe.& hoc ego intelle-
xi in breui reſponſiōe mea cum alias dixi,ex quo non inuenitur fuiſſe pertinax ue-
riſimile eſt credere ꝙ deus eum ſaluauerit.i.uiſitādo eum uiſitatione quam dixi in

ſtatu ſalutis digno clementiſſime collocarit:& de ſecretis fidei in q̇bus errabat ip̄m illumināſ ad ſalutarē de illis pœnitētiā aduocauerit.qđ utrū fuerit an nō fuerit ſcire certitudinaliter nemo pōt niſi fuerit ei deſup reuelatū.Sed ita fuiſſe potius q̄ nō fuiſſe credere cōſiderāti acta & uita Origenis magis cōſonū uř & ſic rōnabiliꝰ. Nā & rōnabiliter in dubiis fauorabiliori parti ſemp eſt adhærēdū.& hęc ſint dicta ut q̄ ualere poſſint qñ de ipſa Origenis pœnitētia nō cōſtaret de qua tñ cōſtare ex beatiſſimi Hieronymi teſtimonio ſupra in præcedētibus apertiſſime oſtendimus.

De ſexto articulo. Pro ſexto articulo dico ꝙ nō uř credendum ꝙ eccleſia unq̄ determinauerit aīam Origenis ad inferos eē dānatā.

Prima rō. Veritatē huius ꝓpoſitionis ꝓbo duabus rōnibus. Prima rō eſt hæc de illo cuius altera uel altera pars determinari certitudinaliter niſi temerarie non pōt.Nō debet credi factā eē determinationē ab eccleſia.Sed de hoc quæſito utrū Origenes ſaluus ſit an dānatus determinari altera pars niſi temere nō pōt ſaltē abſq; reuelatione ſpāli dei.ergo cū de tali reuelatione non cōſtet nō debet credi de hoc factā eſſe ab eccleſia determinationē.maior eſt nota:& oppoſitū eius eēt iniurioſum eccleſiæ credere.ſ.ꝙ aliquid ab ea poſſit inconſulte & temere iudicari.

Confirmatio. Minor patet ex ſupradictis articulis.Cōfirmať quia certificari nō poterat eccleſia de dānatione Origenis niſi per ſpālē reuelationē de eo factā.ſed de tali reuelatione ꝙ fuerit facta nuſq̄ habeť mētio ergo &c.

Scđa rō. Secunda rō eſt hæc q͞a ſi q̇d eſt quod perſuadeat eccleſiā determinaſſe de dānatione Origenis ſunt quidā textus decretoꝝ q hoc uidenť ſonare groſſo eos mō interpretantibus.qui tñ cū recte examinanť contra eos potius q̄ pro ipſis faciunt.Sunt aūt textus quos afferūt ferme iſti.Primo ꝙ di.xv.c.ſancta Ro.eccleſia.ſicut ſcribiť p Gelaſiū papā.Itē Origenis nōnulla opuſcula quæ uir beatus Hiero.nō repudiat legēda ſuſcipimus.reliqua aūt oīa cum auctore ſuo dicimus eſſe renuēda.&.xxiiii.q.iii.c.ſane.Itē ſi ad tēpora Theophili ſanctæ memoriæ uel ſuperius aliq̇s recurrerit & Origenē inueniet poſt mortē anathematizatū:quod ēt in eo facit & ueſtra ſanctitas. & Iulius religioſiſſimus antiq̄oris Romæ & glo.ibi.

Epheſina ſynodus. Cum iſte dānatus fuerit nōne & eius ſcripta utiq; extra.de hæreticis.c.frarernitatis.ibi āt ſic ſcribiť.Cū Celeſtinus atq; pelagius in epheſina ſynodo ſint dānati:q͞uo poterunt illorū capitula recipi quorum dānantur auctores.Ex iſtis auctoritatibus credunt aliqui cōuinci danationē animæ Origenis ad inferos.

Ego aūt dico nihil plus haberi per præmiſſa niſi ꝙ eccleſia & opiniones & dogmata Origeni attributa ut hæretica dānat & ipſum ſic ut dogmatizantem dānat & deteſtať de dānatione animæ eius aut ſalute nihil penitus intendens.& ꝙ hoc ſit uerum patet multis rationibus.

Prima rō contra doctores origenē damnantes Gelaſius. Primo quia ad eccleſiam non pertinet dānare animas hominū aut ſaluare.quia ad illū attinet ſolūmodo qui iudex eſt uiuorū & mortuorum quare ridiculū eſt ſi ſi in decretis legiť.Dānamus Origenem:exponere.i.animā eius dānamus dānatione infernali.Et patet etiam euidenter ex modo loquendi ipſius Gelaſii qui dicit reliqua opuſcula eius cum auctore ſuo dicimus renuēda. hoc enim uerbum renuere nullo modo importare poteſt id quod ipſi intendunt.ſed nihil aliud intendit Papa niſi hoc quod.ſ.nō acceptanť opuſcula eius ut autentica in eccleſia.nec ipſe ſimiliter ut probatus doctor & cuius dictis ſit credendum in eccleſia recipitur.Quod ſi ēt Papa non ſolum dixiſſet tenuimus ſed ēt damnamus nihil eēt pro eis quia ſic etiam ſolemus dicere in hoc Scotus dānat Thomam. Herueus Scotum.& ſic de reliquis in quibus ſemper locutionibus de damnatione doctrinæ & non animæ ex ipſo uſitato & proprio loquendi modo debemus intelligere.

Secundo

Secũdo arguo cõtra eos ex gloſa quã ipſi allegãt quæ dicit ſi ipſe dãnatus nonne & Secunda
eius ſcripta. Quæro ergo ab iſtis ſi fiet hæc cõſequẽtia. Ipſe Origenes eſt dãnatus
ergo & eius ſcripta dãnata. quomodo in añcedẽte capitur ly dãnatus ſi ſic capit̃.i.
in ſua doctrina nõ approbatus. & ut dogmatiſtes non acceptatus. habeo ꝓpoſitũ.
Si aũt intelligat̃ dãnatus in anima ſua infernali dãnatione tũc nihil ualet cõſequen
tia. poſſibile enim eſt multos doctores quoꝝ ſcripta catholica ſunt & pro catholi-
cis quottidie legunt̃ eſſe in inferno quia ſtat aliquẽ in fide nihil errare ſed recte ſen
tire de omnibus articulis & tamen eſſe in alio peccato mortali & in illo decedere. &
omnino imptinens eſt dãnatio animæ ad dãnationẽ doctrinæ. quia illa attendit̃ pe
nes maliciã uolũtatis. Iſta aũt penes defectũ intellectus. Quare nec ualet iſte ẽ in
paradiſo ergo dicta eius ſunt catholica. Nã & Papias eſt in paradiſo & Hireneus &
Victorinus & Cyprianus & multi alii quoꝝ tamen dicta in multis quæ nunq̃ reuo
caſſe legunt̃ ut hæretica reprobant̃. Cõfirmo hoc ex dicto illo ad quẽ ſe refert glo
ſa de hæreticis extra. c. fraternitatis. ubi dr̃ ſi Celeſtinus atq; pelagius in epheſina ſy
nodo ſunt dãnati qũo poterũt illa capitula recipi quoꝝ dãnant̃ auctores. Certũ ẽ Cõfirma
aũt ꝙ in illa ſynodo Celeſtinus & pelagius nõ fuerũt dãnati in ſe. i. in anima ſua ſed tio
in ſua doctrina. tũ quia aliter ut dictũ eſt ſupra dãnare homines eccleſia nec cõſue-
uit nec põt. tũ quia de eo debemus intelligere. ſententiatũ de quo prius eſt quæſitũ
& diſputatũ. Sed in illa ſynodo ut ex actis cõcilii patet nõ fuit quæſtio utrũ animę
Celeſtini & pelagii eſſent in paradiſo uel in iferno. Sed an dicta eoꝝ & dogmata eſ-
ſent catholica an non catholica. Quare & de hoc. i. de eoꝝ dogmatũ ueritate & de
auctoꝝ ipſorum ut ſic dogmatizantium approbatione uel reprobatione debemus
intelligere ſententiatũ. Tertio ſtultũ eſt dicere ꝙ eccleſia determinauerit Origenis Tertia.
animã eſſe dãnatam quia nõ ſicut cõſueuit eccleſia canonizare aliquos ita etiam cõ
ſueuit dãnare. i. ſententialiter decernere ꝙ ſint in inferno. & ratio quare hoc conſue
uerit & non illud eſt quia ad decernendũ ꝙ aliquis ſit ſaluus oportet nos certifica-
ri ꝙ ille deceſſerit in gratia cuius rei indicia licet tamen nõ certa habere poſſumus
nõ ex his quæ egit in uita: quia illa nõ ſufficiũt: ex quo dũ eſt in uia ſemper merendi
& demerendi eſt locus & mutãdi ſe de uno propoſito ad aliud. Sed habemus ſigna
poſt mortẽ ut ſunt miracula uel aliquid ſimile. Tale autẽ aliquod ſignũ ex quo dã-
nationẽ alicuius cõuincamus poſt mortẽ alicuius habere ꝙ poſſumus nõ eſt facile
inuenire: immo ſine dubio haberi aliud ſignũ nõ poteſt niſi ſpecialis de hoc reuela-
tio: quæ ſi cõtingeret uel cõtigiſſet ꝓfecto ſicut eccleſia cũ aliquẽ canonizat de mi-
raculis ſuis teſtatur & de aliis propter quæ mota eſt ad canonizationẽ. Ita etiã cum
aliquẽ damnaret ſpecialis reuelationis de hoc factæ mẽtionem faceret: nec temere
aut inconſulte ſic uideret̃ decreuiſſe. Quod tamen de Origene nuſquã narrat ec-
cleſia. Debemus ergo intelligere dãnatũ Origenẽ ab eccleſia eo modo quo ex his
quæ de eo narrat & teſtat̃ uĩ ueniſſe damnãdus: Sed de eo nihil aliud narrat̃ niſi ꝙ
errauerit i myſteriis fidei. & ad hũc errorẽ nõ ſequit̃ abſoluta dãnatio Origenis in
ſe ſed ſolũ in ſcriptis & in doctrina ſua ut patet ex præcedẽtibus. & ſic debemus ip-
ſum iudicare dãnatũ ab eccleſia & nõ aliter. Poſtq̃ & pertinac̃ nõ fuiſſe eum cõtra
eccleſiæ determinationẽ in illis opinionibus ſcimus: quia concilia in quibus dam-
natæ fuerũt illæ opiniones fuerũt multo poſt mortẽ Origenis: ut patet ex hiſtoriis
græcis & latinis. Et an impœnitẽs etiam illaꝝ fuerit ſcire nullo modo poſſumus im
mo uel non ſcripſiſſe illa: uel ſi ſcripſit pœnituiſſe ex Hieronymo ſupra ꝓbauimus.

De ſepti- mo arti. S.Tho. Pro ſeptimo articulo dico iſtā propoſitionē ꝙ non tenet̃ ſecundū doctrinā Sancti Thomę qlibet fidelis de neceſſitate fidei credere illum eſſe in inferno: quē eccleſia iudicauit & ſentētiauit eſſe in inferno. Veritas ꝓpoſitionis ſic deducit̃ qa tanta eſt fides adhibenda eccleſiæ in damnatione alicuius: quāta eſt adhibenda in canoniza tione ſanctoꝝ. Sed dicit Thomas ultimo articulo quolibeti noni ꝙ ſanctos canoni zatos ab eccleſia nō tenemur de neceſſitate fidei credere eſſe in gloria: ſed ſolum de pietate fidei: ergo & dānatos ab eccleſia nō tenemur neceſſario credere eē in infer- no. ſed ſolū pie ſic eſt credēdū. Fūdamentū aūt Thomæ eſt qa in his tm̄ tenemur de neceſſitate ſalutis eccleſiæ credere quæ ad ſubſtantiā fidei ptinent. Quia in illis ſpi ritus aduenīēs docet eā oēm ueritatē. Verū aūt anima huius uel illius ſit in inferno uel in paradiſo nihil attinet ad ſubſtātiā fidei. ſed tn̄ quia honor quē ſanctis exhibe mus quædā ꝓfeſſio fidei eſt qua ſanctoꝝ gloriam credimus. Ideo licet de neceſſita te ſalutis ad hoc non teneamur: Pie tn̄ ſic eſt credendum. Ex hac ꝓpoſitione infero ad ꝓpoſitū meæ cōcluſionis ꝙ etiā ſi eccleſia determinaſſet Origenem eſſe damna tum adhuc de neceſſitate fidei catholicæ nō tenemur aſſentire ꝙ ita ſit. Ex quo pa- tet ꝙ etiā ſi uerū eſſet quod ipſi cōtra me adducūt: q.ſ. eccleſia oppoſitum conclu- ſionis meæ determinaſſet adhuc male ab eis iudicatū fuiſſet ꝙ cōcluſio mea hære- ſim ſaperet. Videant ergo iſti magiſtri ꝙ nō recte adhuc ſi etiā ſint uera quæ ipſi cō tra me adducūt eſt determinatū ab eis cōtra meā concluſionē: & caueant ne noua credenda fidelibus pro ſua actoritate inſtituant: & ea eſſe de fide determinent. Audiātq; illā ꝓhibitionē dn̄i deutronomii quarto. Non addetis ad uerbū qd' ego loquor uobis. quod dictū nō ſolū damnat iſtos qui auctoritate ſua noua credenda prioribus ſuperaddant. ſed quia etiā catholicam ueritatem pro hæretica refellunt.

QVAESTIO OCTAVA DE LIBERTATE CREDENDI.

Sicut nullus præciſe ſic opinatur quia uult ſic opinari: Ita nullus credit ſic eſſe uerum præciſe quia uult ſic credere. Ex hac cōcluſione correlarie infero iſtā. Non eſt in libera poteſtate hoīs credere articulū fidei eſſe ueꝝ quādo ſibi placet: & credere eū nō eſſe ueꝝ quādo ſibi placet. Iudica uerūt iſti magiſtri ꝙ ꝓpoſitio cū ſuo correlario eſſet erro nea & hæreſim ſapiens. Ego aūt reputo cōcluſionē prin- cipalē eſſe nō ſolū catholicā ſed ueriſſimā & longe uerio- rē ſua oppoſita. Et idem dico de correlario ſane itellecto: cuius ſenſus ſi ſecūdū mētē meā accipit̃ nō eſt aliter accipiēdus ꝙ̄ ut ſequit̃ ex prin

Probatio concluſio nis ꝓ pria eius pte. Ariſtote. cipali cōcluſione: cuius ponit̃ eſſe correlariū. Quod aūt cōcluſio nō ſolū ſit catho lica ſed etiā ſit ueriſſima: Patet nā pro prima eius parte quæ eſt ꝙ nullus opinatur aliquid ſic eſſe præciſe: quia uult ſic opinari eſt Ariſtoteles ſecūdo de aīa textu com mēti. ccliii. ubi Ariſtoteles ponit differētiā inter imaginationē & opinionē. & hæc Ariſtotelis ſnīa nō ſolū nō ē reprobata ſed imo ab oībus nr̄is theologis unanimiter

Probatio ꝓ ſecūda Auguſti. approbata. Secūda aūt pars cōcluſionis quæ eſt ꝙ nullus credit aliqd eſſe præciſe ueꝝ: qa uult credere id eſſe ueꝝ eſt Auguſtini in pluribus locis q hoc ſæpius dicit ꝙ nō pōt aliquis credere ex libero arbitrio. i. ex mero impio uolūtatis ſine rōnis p- ſualione aut motiuo. & totā cōcluſionē meā in qua ſummarie tenetur iſta opinio ꝙ

Petrus de alliaco. ꝓpoſita aliqua ꝓpōne dubia ad hoc ꝙ aliquis eā credat uel diſcredat nō ſufficit me ra apprehenſio terminoꝝ & merū imperiū uoluntatis. Tenent Petrus de alliaco-

Henricus

Henricus oeta: & Henricus de aſſia. Et quando ego fui Pariſius tenebat fere tota uniuerſitas Pariſiẽſis: cõpluresq; etiã catholici doctores ita habent pro uera ut ſuã oppoſitã habeãt pro impoſſibili. imo ego adhuc nõ legi doctorẽ cõtradicentẽ huic opinioni. Correlaria aũt ꝓpoſitio nõ aliter eſt intelligẽda & accipienda q̃ cũ reſtrictione uel determinatione poſita in añcedẽte: ſic uidelicet ꝙ nõ eſt in libera ptãte uolũtatis credere aticulũ fidei eſſe ueꝝ quãdocũq; placet & credere eũ eſſe falſum quando placet. Ita ꝙ nõ præciſe ex eo ꝙ uoluntati placet ut intellectus credat ipſe credit nec talis intellectus unius ꝓpõnis p aliã ei cõcatenatã eſt inuſitatus: immo in ſcriptura ſacra ſæpe ſumit intellectus litteræ p præcedẽtia uel ſequẽtia qđ maxime in caſu noſtro debet fieri qa ergo hoc dictũ nõ eſt in ptãte noſtra &c. Non pono tanq̃ dictũ p ſe & concluſionẽ ſeparatã: ſed pono tanq̃ correlariã ex præcedenti. Q đ ſi nõ placet eis accipere intellectũ præſentis correlariæ ex ſua principali cui ipſa annectit & cõcatenatur attẽdãt ꝙ dupliciter dicit aliquid eſſe in libertate uel in libera ptãte uolũtatis. Vno mõ qa poſita apptehenſione in intellectu: nullo alio actu intellectus reqſito in ptãte impatiua uolũtatis ſit ponere actũ illũ. & ſic negat in hac cõcluſione ꝙ actus credendi in libera eſt ptãte hominis. nec oportet omnem actũ præcepti aut meritoriũ uel demeritoriũ taliter eſſe in ptãte hoĩs. ad credẽdũ enim nõ ſufficit apprehẽſio terrminorũ articuli. ſed ultra reqrit pſuaſio aut reliqua rõ ꝓbabilis ut allegatũ eſt ex Auguſtino. Alio mõ aliquid dicit eſſe in libera ptãte uolũtatis: qa omnibus aliis poſitis quę requiruntur ad hoc ꝙ ille actus ſit põt uolũtas illum ponere in eſſe & nõ ponere nec ad iſtũ actũ neceſſitat uolũtas etiã quibuſcũq; aliis poſitis. & hoc mõ actus credendi articulũ eſt in libera ptãte uolũtatis iſte eſt intellectus correlatiæ ꝓpõnis. & ex dictis põt qlibet q habet intellectũ cognoſcere ꝙ non bene iſti magiſtri abſolute dixerunt illã eſſe erroneã & hæreſim ſapere. Q đ aũt ꝓbabilis rõnabiliſq; ſit opinio illoꝝ doctoꝝ quos ego ſequor qui. ſ. dicunt ad cauſandũ aſſenſum fidei nõ ſufficit ſola appræhẽſio terminoꝝ cũ mero impetio uolũtatis põt uidẽter patere nõ ſolũ auctoritate Auguſtini multis ut dixi hoc in locis affirmãtis: ſed etiã efficaciſſimis rationibus. Et primo arguit ſic. Nõ eſt in libera ptãte hominis opinati ſic uel ſic eſſe cũ uult. ergo nõ eſt in libera poteſtate hominis credere ſic uel ſic eſſe cũ uult. Patet cõſequẽtia. Q uia ſi de quo magis uidet ineſſe & nõ ineſt ergo &c. Sed minus eſt adhærere alicui cũ formidine ad oppoſitũ q̃ ſine formidine. ergo añcedẽs eſt expreſſum ab Ariſtotele in. ii. de anima textu cõmenti. cliii. & patet p experiẽtiã. qa quilibet in ſe experit ꝙ oblata ei ꝓpõne dubia ſi eſt ei mere dubia ad neutrã partẽ opinãdam per aſſenſum inclinatur donec ei noua ſupuenerit apparẽtia uel p ſyllogiſticã rationẽ uel per intuitiuam noticiã: uel per teſtimonium multorũ: uel per auctoritatem dicentis uel aliud ſimile. Secũdo ſic arguitur non eſt in poteſtate hominis libera facere apparere aliquid ſuo intellectui eſſe uerum & facere apparere non eſſe uerũ ergo nõ eſt in poteſtate hominis ſic uel ſic credere eſſe uel nõ eſſe ueꝝ. Tenet conſequentia qa eſt contradictio aliquẽ credere aliquid & aſſentiri illi & illud ei non apparere eſſe ueꝝ. Aſſumptũ ꝓbat qa hoc uel hoc apparere tale uel tale intellectui eſt hoc uel hoc taliter uel taliter repreſentari intellectui & hoc nõ põt depẽdere ex impio uolũtatis: quia hoc p̃cedit actũ uoluntatis. Cõfirmat qa hoc apparere tale intellectui eſt qa obiectũ qđ repñtat ẽ tale & euidẽtia uel aliud qcqd ſit illud qđ id facit credibile uel nõ credibile eſt tale & intellectus eſt talis. Sed facere obiectũ eẽ tale uel intellectũ eẽ talẽ nõ ẽ in arbitrio uolũ

Doctores quibus cõcluſio hęc probatur

Declaratio correlarię ꝓpoſitionis.

Dupliciter aliqd dicit eſſe in libertate uel in libera poteſtate uolũtatis.

Primo.

Secundo.

Auguſtis

Arguitur primo.

Ariſtote.

Secundo

Cõfirmatio.

tatis.ergo rem talem uel talem apparere intellectui non eſt in imperio uoluntatis:
Tertio Tertio ſic arguiť.Q uotienſcunq; eſt aliqua potentia mere neutra & indiferens ad
duos actus ſecũdos oppoſitos nõ poteſt exire in aliquẽ illoꝝ niſi determineť prius
per aliqd qđ ſit actus primus:uel ſe habeat loco actus primi reſpectu alterius illo-
rum actuũ ſecũdorum:Sed ita eſt ꝙ intellectus eſt potentia mere neutra & indiffe
rens ad ſpecificationẽ alicuius actus ſui ſecundi: Ergo ad nullã talẽ ſpecificationẽ
poterit determinari niſi aduenięte aliquo alio qđ ſit uel actus prius uel ſe hñs loco
actus primi reſpectu talis determinationis.Tunc ſub iſta ratione aſſumo iſtã conſe
quentiã.merus actus uolũtatis nõ poteſt ſe hr̃e ut actus primus reſpectu ſpecifica
tionis actuũ intellectus:ergo ꝑ imperium ſolũ uoluntatis nõ poterit intellectus de
terminari ad talẽ ſpecificationẽ.nota eſt cõſequentia ex præaſſumpta ratione.& an
tecedens patet ex cõi ſnĩa oĩum doctoꝝ in hoc cõſentientium.ꝙ licet actus intelle
ctus quo ad exercitiũ depẽdeat a uoluntate:nõ tamẽ quo ad ſpecificationẽ.His ſic
præacceptis arguo ſic ad propoſitũ.Actus qui eſt aſſentire & actus qui eſt diſſenti
re ſunt actus hñtes rationes ſpecificas oppoſitas:ergo ad aſſenſum uel nõ aſſenſum
nõ poterit determinari intellectus per imperiũ uoluntatis ergo ad hoc ꝙ aliquis ꝑ
intellectũ credat articulũ fidei eſſe uerum uel nõ credat nõ eſt ꝑ hoc præciſe: qa ſic
uult uel nõ uult credere ſed ex aliquo alio intellectũ ex ſe neutrũ ad talis actus ſpe
Q uarto cificationẽ determinante.Q uarto ſic arguitur ad illud credendũ nõ determinatur
homo præciſe per actũ uolũtatis de quo interrogatus cur illud crediderit nõ aſſi-
gnabit præciſum actum uolũtatis.ſed ita eſt ꝙ interrogatus aliquis cur credat poti
us chriſtianæ fidei q̃ fidei maumethenſiũ:non aſſignabit præciſe actũ uolũtatis:er-
go nõ ꝑ præciſum actũ uoluntatis inclinatus eſt ille ad credendũ. Q uod aũt non aſ
ſignetur merus actus uoluntatis patet ex experientia & ex dictis noſtroꝝ theolo-
Cur euangelio debeamus credere octo a noſtris theologis aſſignari. gorũ a quibus cõmuniter illa octo allegant.Cur euãgelio debemus credere.ſ.pro-
nunciatio prophetica:ſcripturaꝝ cõcordia:auctoritas ſcribentiũ:rationabilitas cõ
tentorũ:irrationabilitas cõtentorũ:irrationabilitas ſingulorum erroꝝ:eccleſiæ ſta
bilitas:miraculoꝝ claritas.Q uinto ſic arguiť.Q uotienſcunq; aliqui duo determi
nanť ad credendum oppoſita:& quilibet illorum præciſe ꝑ hoc determinatur quia
uult ſic determinari indifferente ad hoc oĩno iudicio uel ſuaſione rationis nõ põt di
ci ꝙ rõnabilius iſte moueať ad credendum q̃ ecõtra:Sed datis duobus quorũ alter
uult credere.a.eſſe ueꝝ.& alter nõ uult credere.eſt dicere hũc uel illũ uelle rõnabi
Albertus lius & aliũ irrõnabilius.ergo illi ad ſic uel ſic uelle determinanť: qa præciſe ſic uo-
lũt.maior huius rõnis eſt nota.quia ut inqt Albertus in.iii. de anima cũ uolũtas ſic
agit præciſe.qa uult ſic agere aſſimilať tyrãno in cuius actione nõ quæriť rõ actis
quia ipſius agere nõ eſt ſecũdum rõnẽ agere ſed agere pro libito.Minor eſt manife-
ſta:qa quottidie dicimus maumethiſtas uel iudæos irrõnabiliter in hoc agere qđ
nõ credunt & nos rõnabiliter agere:qa credimus.ꝙ ſi cã præciſa quare ego crederẽ
ille nõ crederet eſſe præciſe:qa ego uellẽ ille non uelet uterq; eſſet actus tyrãnicus
uolũtatis & in neutro appareret maior uel minor rõnabilitas.Imo & in neutro rõ-
nabilitas ſed mera ptãs & imperiũ tyrãnicũ uoluntatis.Et ex dictis in iſto argumẽ-
to patebit iſtis magiſtris intellectus breuiũ uerborum quæ dixi in rñſione mea de
actu tyrãnico uolũtatis.Multæ aliæ poſſent & ꝓ iſta opinione rõnes adduci.Sed
nõ eſt ꝓpoſiti mei hic tractare iſtas materias & ꝓpoſitas quæſtiones diſcutere: ſed
ſolũ oñdere determinationem concluſiones meas nõ eſſe hæreticas;Et licet pro de
fenſione

ſenſione cõcluſiõis meæ iſta ſufficiant: uolo tñ & hoc dicere: ꝙ fuit ẽt aliqs doctor
cuius ego ut de me fatear dãnationẽ in hoc articulo adhuc nuſq̃ legi qui ſimpliciter
tenuit ꝙ actus credẽdi nõ eẽt liber. hoc. n. aſſertiue tenuit Robertus olchoth ſubti
liſſimus doctor ordis prædicatoꝝ in ſuo primo ſniaꝝ. Et cũ arguiẽ ꝙ ſequereẽ actũ Roberti
credẽdi uel nõ credẽdi nõ eſſe meritoriũ aut demeritoriũ dicit hãc obiectionẽ nul- olchoth
lam eẽ & friuolã: qa nõ iõ aliqs actus eſt meritorius qa liber ſed qa cõformis eſt ali laus
cui legi pollicẽti premiũ ꝓ eodẽ actu ipſi faciẽti uel alteri. & cõſequẽter dicit actũ
credendi nõ ideo eẽ meritoriũ quia liber. ſed qa cõformis eſt legi diuinæ quæ polli
cetur tale premiũ. ſ. uitã æternã cuilibet credẽti. poſſe aũt deũ hanc legẽ mutare &
ſtatuere ꝙ quicũq; cras ceciderit ſup lapidẽ angularẽ ex iprouiſo ſit ſaluus & tunc
caſus ille eẽt meritorius uitæ æternæ qa actus nři nõ ideo ſunt meritorii quia libe-
ri. ſed qa a deo acceptanẽ ad uitã ęternã qui deus ita põt acceptare actus naturales
ſicut actus uolũtarios. & ſic uideẽ acceptaſſe mortem innocentiũ ad uitã æternã in
qbus nullus fuit uſus liberi arbitrii. nec ſic faciẽdo deus irrõnabiliter facit quia ſua
uolũtas eſt ſufficiẽs rõ eoꝝ oium q̃ ſtatuit uel ordinat. Vnde cõcludit Olchoth ꝙ ſi
capiamus credere pro eo quod eſt cũ aſſenſu firmo adhærere his de quoꝝ ueritate
nõ cõſtat nobis niſi ex teſtimonio aliorũ iuxta quẽ modũ definit. Aug. in omelia ſu Credere
per Ioannẽ dicens. qd eſt fides niſi credere qđ nõ uides: ꝙ talis actus credẽdi nõ eſt duplicitet
in libera ptãte hoĩs. Si aũt capiaẽ credere pro eo quod eſt aſſentiri qbuſcũq; reue- dicitur
latis a deo & teſtificatis per miracula & uelle uiuere & opari ſcđm ea: tum qa hoc Auguſti.
credere includit tam actũ intellectus q̃ uolũtati cõcedit de eo qđ eſt liberũ: iuxta
quẽ modũ definiens Aug. in omelia ſup Ioannẽ dicit credere in deum eſt credendo
amare credẽdo in eũ ire credendo ei adhærere & ſuis mẽbris incorporari & de hac Auguſti.
credulitate dictũ eſt. credidit Abraã deo & reputatũ eſt ei ad iuſticiã. De prima ãt
dicitur dæmones credũt & cõtremiſcũt: prima eſt meritoria. ſecunda nõ eſt merito
ria. Et cũ diciẽ: ꝙ fides nõ eſt niſi in uolẽtibus dicit Olchoth qđ eſt intelligẽdũ de
fide formata iuxta hunc ſecũdũ modũ quę eſt fides operans per dilectionẽ nõ autẽ Olchoth
de fide primo modo accepta. qa per miracula uiſa uult ipſe poſſe fidelẽ neceſſitari
ad credẽdũ. quã opionẽ ego nõ credo eẽ uerã & poſt q̃ſitũ ſuũ idẽ doctor reexami-
nãdo nõnullas ſuas opiones dicit ꝙ licet ſtãte euidẽtia i rõne ꝙ aliqd nõ ſit credẽdũ
uolũtas neceſſiteẽ ad credẽdũ. tñ qa ſic neceſſitatus fuit ſibipſi cãtalis neceſſitatis.
Ideo iputaẽ ei ad peccatũ. Dicit ãt fuiſſe ſibi cãm qa omiſſit cõſiderare & perſeuera
ti diligẽter & diſcutere illa quæ ſibi falſam fecerũt euidẽtiam qđ ſi feciſſet nõ ſic ap
paruiſſet eẽ itellectui. ſed aliter & iõ concludit ꝙ cũ qs male credit aut diſcredit ſuũ
primũ pctm̃ ę negligẽtiæ. hæc ẽ opio Roberti Olchoth de libertate credendi quæ
nunq̃ mihi apparuit bona uel ꝓbabilis. Conſiderẽt ãt iſti pres an & iſtũ doctorem
ſimul cum Durando Henrico & aliis pro hæretico ab eccleſia anathematizent.

QVAESTIO NONA DE ACCIDENTIBVS IN SACRAMENTO.

QVi dixerit accidens exiſtere nõ poſſe niſi inexiſtat eucha
riſtiæ poterit ſacramentum tenere ẽt tenendo panis ſub-
ſtantiam non remanere.
Hanc quidem concluſionẽ non dixerunt iſti magiſtri eſſe
hæreticam uel hæreſim ſapere ſed ſolum eſſe erroneam.
cuius opinionis ſuæ ſi rationes aliquas attuliſſent: poſſem
ego illis aut credere aut rñdere. ſed ipſi nec in huius nec in Nota
aliarum in concluſionũ damnatione ullas adduxerũt ra-

tiones quas ego uiderim. Dico autem pro declaratione concluſionis ꝙ per hāc cō-
cluſionē nō intendo cathegorice & abſolute dicere accidēs nō poſſe eſſe ſine ſubie-
cto aut in ſacr̄o de facto eē in ſubiecto immo cū eccleſia firmiter teneo ꝙ acciden
tia ſacr̄alia de facto ſint ſine ſubiecto. Sed dico ꝙ ille qui diceret accidētia nō poſſe
eſſe ſine ſubiecto & teneret cū Thoma diſtinctionē realē exiſtētię panis ab eſſentia
Thomas — poſſet dicere nō repugnare diuinæ oīpotentiæ ſaluare exiſtentiā panis ſine eſſentia
eius. ſicut actum tam ſubſtentialē q̄ accidentalem conſeruat deus ſine ſua potentias
& cōſequenter in iſto eſſe panis ſubiectare accidentia nō manente ſubſtātia panis.
ad quę quidem accidentia habere poſſet corpus chriſti pn̄tiam realem: ſicut & nūc
habet ad accidētia quæ in nullo ſubiectata ſunt. & quicquid ſit de ſacr̄o eucharīſtię
de facto inſtituto a chriſto & ab eccleſia credito in quo concorditer tenetur ꝙ nihil
panis remanet adeo ꝙ ſua reproductio eſſet creatio tamen tenendo prædictam opi
nionem Thomæ de diſtinctione reali eſſentiæ ab exiſtentia. & capiendo ſacramē
tum euchariſtiæ ampliatiue ad id quod eſt uel poteſt eſſe ut capitur in cōcluſione
Nota. — mea quæ eſt modalis diuiſa nō ſolum pn̄s concluſio eſt probabilis & non erronea.
immo erroneum eſt dicere ꝙ nō poſſit eſſe aliquod euchariſtiæ ſacramētum in quo
accidētia eſſent in ſubiecto. nec ſcio per quā logicam uiderunt iſti magiſtri dānari
unam diuiſam de poſſibili propter falſitatem unius de ineſſe ex eiſdem terminis cō
ſtitute. miror q̄ ꝙ neſciāt ꝙ eſt fallacia cōſequētis: arguendo a minus amplo ad ma-
gis amplum cū deſtructione magis ampli. ac ſi quis diceret nullus homo eſt in do-
mo ergo nullus homo poteſt eſſe in domo. Similiter. n. arguunt ipſi in damnatione
huius propoſitionis in nullo ſacr̄o euchariſtiæ quod de facto exiſtit uel de facto eſt
inſtitutum a chriſto accidentia ſunt in ſubiecto igit̄ in nullo ſacr̄o quod eſt uel pōt
eſſe aut inſtitui a chriſto accidētia pn̄t eſſe ſine ſubiecto. Ex dictis patet q̄ male con
cluſio pn̄s de poſſibili dānata ſit pro erronea ab iſtis patribus q̄ debent meminiſſe.
Quod fuerint ēt ex catholicis doctoribus q̄ tenerēt de facto accidentia in ſacramē
Opinio theologorū quorūdam quā Petrus de palude recitat. — to altaris ſubiectari in exiſtentia ſubſtātiæ remanētis. Eſt. n. una uia theologorū ut
refert Petrus de palude in. iiii. di. xii. q. iii. qui dicunt ꝙ ſicut qualitas hic remanet na
turaliter quia remanet ſuum imediatū ſubiectum quod eſt quantitas. licet tollatur
ſuum remotū quod eſt ſubſtātia & ſic ipſa qualitas non ſubſiſtit ſed inhæret ſic etiā
quātitas caret q̄dē ſuo ſubiecto remoto quod eſt eſſentia ſubē ſed habet ſuum ſubie
ctum proprium & propinquum quod eſt eſſe ſubē quo mediante ineſt ſubē quia id
eſſe poſſibile ēſt remanere eſſentia nō remanēte immo dicunt ipſi neceſſe eſt ipſum
remanere conſiderato modo quo definit hic eſſe & quidem ꝙ hoc ſit poſſibile di-
cunt patere quia licet eſſentia ſit prior eſſe quo uideret̄ cum ſit prius poſſe ſeparari
eſſe a poſteriori quod magis poteſt ſeparari & fieri eſſentia ſine eſſe q̄ ecōtra tamen
conſiderando ex alia parte ꝙ eſſentia ſe habet ad eſſe ſicut potentia ad actum: & ſi-
cut materia ad formam quia actus minus dependet a potentia q̄ econtra. ſicut uide
tur magis factibile eſſe ſine eſſentia quam econtra. ſed deus in incarnatione uerbi fe
cit eſſentiam humanitatis ſine eſſe ſuo ut dicitur a multis doctoribus. ergo multo
magis poteſt hic facere eſſe ſubē panis ſine eſſentia ut ſicut eſt ibi aſſumpta eſſentia
& manet non autem eſſe & non manet. ita hic conuerſa poteſt eſſe eſſentia & non
manere & non conuerſum eſſe & manebit. Secundo oſtendunt ꝙ non ſolum iſtud
ſit poſſibile ſed neceſſe quia nihil creatum poteſt cōuerti in increatum ſed unū crea
tum poteſt conuerti in aliud quando cōicant in materia & in genere aliter nō ſicut
accidens non conuertitur in ſubſtantiam nec in accidēs alterius prædicamenti ſe

cundum

cundum cõmunẽ opinionẽ. eſſentia autem panis cum eſſentia corporis chriſti con
uenit in materia & genere. unde una põt cõuerti in aliã ẽt per naturã ſi corpus eſſet
mortale ſed eſſe panis nõ cõicat in materia nec in genere cũ eẽ corporis chriſti ſub
ſtãtiali cũ illud ſit increatũ diuinũ quod eſt ſuppoſiti diuini cũ in chriſto non ſit niſi
unũ eſſe actualis exiſtẽtiæ ſubſtãtialis. ergo eſt ipoſſibile eſt eẽ panis cõuerti & ne-
ceſſe eſt ipſum remanere. Ego ſum in opione ꝙ nõ ſit neceſſe ipſum remanere: tum Opio au-
qa ſi nõ põt cõuerti põt tñ anihilari uel põt corrũpi cedendo in potentiã materiæ. ctoris
Ita ꝙ ſicut humanitas potuit aſſumi nõ aſſumpto eſſe ſed manẽte ĩ potẽtia materię.
Sic eẽntia põt cõuerti nõ cõuerſo eẽ ſed redacto in potẽtia eſſentiæ licet ut uerum
fateamur iſtæ redactiones facilius dicãtur q̃ intelligant̃. Itẽ licet eſſe panis nõ poſ
ſit cõuerti ineſſe increatum põt tñ cõuerti in eſſentiã creatã quia quę cõicant in ma
teria ſunt inuicẽ transmutabilia dato ꝙ non cõicent in materia ꝓpinqua ſed ſolũ in
remota ſicut elementũ põt cõuerti in aĩatũ & econtra. eſſe aũt panis & eſſentia cor-
poris chriſti conueniũt in materia prima quæ eſt utriuſq; potẽtia remota licet non
conueniãt in ꝓpinqua. qa materia eſt pura potẽtia. eſſentia aũt eſt potẽtia cũ actu
immo ſi illa rõ ualeret cõcluderet ꝙ de oĩ cibo quẽ chriſtus ante paſſionẽ ſumpſit ſo
la eſſentia in ipſum conuerſa fuerit & nõ eſſe. ſed remãſit uel aliter q̃ per cõuerſionẽ
corruptũ fuit. qa eſſe ſubſtãtiale chriſti erat increatũ ante reſurrectionẽ ſicut poſt.
Itẽ dicunt aliqui ꝙ ſicut aqua quæ de potẽtia ordinata nõ põt conuerti in ſanguinẽ
chriſti prius cõuertit̃ in uinũ & poſtea totũ in ſanguinẽ ſic eẽ ſi nõ poteſt de poten-
tia abſoluta cõuerti in aliqd chriſti prius natura conuertit̃ in ſuã eſſentiã trãſiẽs in
eam ſicut forma quæ cedit in potẽtiam materiæ. & poſt illa eſſentia tota conuertit̃
in eſſentiã & ſic nõ neceſſe eſt eſſe remanere. Sicut aũt mihi uidet̃ erroneũ dicere ꝙ
neceſſe ſit eſſe remanere ita nihil minus erroneum dicere ꝙ non poteſt remanere.

Q VAESTIO DECIMA DE VERBIS CONSECRATIONIS.

ILla uerba hoc eſt corpus: quæ in cõſecratione dicuntur ma
terialiter tenentur & non ſignificatiue.
Dixerunt iſti magiſtri ꝙ hæc cõcluſio eſt ſcandaloſa & con-
tra cõem opinionem ſanctorũ doctoꝝ & ꝙ opio gloſatoris
in hoc non tenet̃. Ego aũt dico ꝙ ſua determinatio eſt ſcãda
loſa & contra cõem opinionẽ multoꝝ doctoꝝ & ꝙ gloſato-
ris potius q̃ eoꝝ opinio in hoc eſt tenẽda: & ꝙ ita ſit patebit
euidenter habito intellectu concluſionis. Eſt ergo primo ad Notãdum
uertendũ ꝙ nõ intẽdo iſta uerba fuiſſe materialiter accipien
da cũ ꝓferebant̃ a chriſto ſed ſolũ quãdo ꝓferuntur a ſacerdote euangelico conſe-
crãte. & iõ dixi in concluſione uerba quæ in conſecratione dicunt̃. i. quæ nũc a cõſe
crãtibus ꝓferunt̃. Certũ eſt autẽ ꝙ ſacerdos in cõſecrãdo recitat p̃dicta uerba chri
ſti ita ꝙ orõ ꝓlata a tali ſacerdote ſupponit ꝓ orõne ꝓlata a xp̃o ſignificatiue ſum-
pta. & talis opinio nõ ſolũ non eſt erronea uel ſcãdaloſa. ſed potius uidet̃ opinio p̃-
dicto ſenſui oppoſita eẽ cõtraria formæ cõſecrationis in qua ſacerdos dicit illa uer
ba recitatiue. Recitat. n. ſacerdos cõſecrãs chriſtũ dixiſſe apoſtolis. Accipite & mã
ducate &c. Sacerdos aũt conſecrans nec loquit̃ apoſtolis nec dicit eis accipite &c.
niſi recitatiue. Ipſe. n. ſolus recipit ſacr̃m neq; etiã aſſiſtentibus loquendo dicit ac-
cipite & manducate &c. Similiter cum dicit hoc eſt corpus meum id quod recita-
tur a ſacerdote ẽ illa oratio hoc eſt corpus meũ materialiter ſumpta pro ſimili ora

tione & ex ſimilibus uocibus cõpoſita a chriſto ſignificatiue prolata qđ etiã patet per illa uerba quæ dicũtur ante uel poſt conſecrationẽ ſanguinis.ſ.qui pro uobis & pro multis effundetᷣ &c.Eſſent.n.falſa ſi ſignificatiue ſumerentᷣ eo ꝙ ſanguis chriſti ammodo nõ effundetᷣ ergo illa uerba ſolũ recitatiue ſumuntur.Q uid aũt recitatur niſi uox prolata ab alio pro qua ſupponit uox ipſius recitantis, & ꝓpea uox iſta alterius uocis recitatoria eſt materialiter ſumenda.Itẽ etiã ſi nõ recitatiue ſed ſignificatiue caperentᷣ iſta uerba denotaretᷣ ſanguis chriſti effundi pro aliis & nõ ꝓ conſecrante.Cũ dicitᷣ qui pro uobis & pro multis effundetᷣ. Deberet enim dici potius qui pro nobis &c.quæ non ideo dico ꝙ credã oppoſitã ẽt opinionem non poſſe defendi.ſed ut pateat meã cõcluſionẽ nõ ſolũ eſſe catholicã ſed ẽt ſua oppoſita probabiliorem.Ex quibus patet ꝙ præſens concluſio non eſt ſcandaloſa ſed probabilis & opinio ſolẽnis gloſatoris de conſecratione di.ii.c.timorem.in hoc non eſt reiiciẽda ſed approbanda.ſicut nec per eccleſiam uſq; ad hæc tempora unquam fuit reiecta.

QVAESTIO VNDECIMA DE MIRACVLIS CHRISTI.

Miracula chriſti non ratione rei factæ ſed ratione modi faciẽdi ſuæ diuinitatis argumentum ſunt certiſſimum.

Q uam concluſionem declarãdo ego dixi ꝙ quia eſt firma ſcientia theologorum ꝙ ea miracula quę chriſtus fecit poſſent a puro homine in uirtute dei fieri. Dicit.n.chriſtus Ioãnis.xiiii. Amen dico uobis qui credit in me opera quæ ego facio ipſe faciet & maiora horum faciet. Ideo etiam ab ipſiſmet theologis unanimiter concluditur ꝙ id ex quo poſſumus concludere chriſtum fuiſſe deum non eſt ipſa res facta ſed modus faciendi quia taliter agebat qualiter agũt qui uirtute propria & nõ aliunde accepta agunt quod eſt proprium dei independenter. ſ. & nõ aliena uirtute agere q modus agendi creaturæ cõmunicari nõ põt qa ergo taliter multa egit chriſtus non orando.ſ.nec petendo ſed p̃cipiẽdo & imperãdo tanq̃ ptãtem habens patet ꝙ ut ipſe exiſtens deus & nõ in dei uirtute exiſtens hõ operabatᷣ.Hac uiſa declaratione mea dixerũt cõcluſio põt trahi ad malũ ſenſum qa continetᷣ iter magicas dato ꝙ ſua đclaratio ſit uera de quo eoꝝ iudicio ita miror ut mirari magis non poſſim. Primo ipſi mihi dicant an apud aliquẽ recte mea uerba & ex recto uſitatoq; loquendi interpraetantem alium habere poſſit ſenſum cõcluſio mea præter eũ quẽ dixi.Q uid.n. his uerbis clarius qd expreſſius.miracula chriſti nõ ratiõe rei factæ ſed ratione modi faciendi ſuæ diuinitatis argumentum ſunt certiſſimum.Secundo dicãt mihi an hæc ſit recti iudicis ſententia hæc cõcluſio licet ſit uera & catholica dãnãda eſt tñ qa ad malum ſenſum trahi põt ergo & dãnãda.iſta chriſtus eiiciebat dæmonia pp hoc ꝙ iudęi eã trahebãt ad malũ ſenſum dicẽtes ꝙ in belzabu principe dæmonioꝝ eiiciebat dæmonia illa.& dãnãda iſta pr̃ maior me eſt qa Arrius ex ea inæqualitatẽ filii ad patrẽ cogitauit & dãnãda iſta nõ cognouit eã donec pepit p̃ogenitũ filiũ ſuũ.qa Eluidius ex ea cõtra uirginitatẽ ꝑpetuã Marię hęreſim ẽ opinatus:& dãnãda iſta illã diẽ neq; filius nouit qa ex ea aliq plura ſcire uolũt p̃rem q̃ ſciat filius.qd plura dãnãda fere oẽs ꝓpõnes euãgelicæ qa ab hęreticis ad malũ ſenſum trahi potuerũt. qñ & ꝓpõnẽ meã in hiſdẽ terminis poſitã i qbus a multis ponitᷣ catholicis doctoribus:iõ dãnare debem᷒ ẽt ꝙ ſit uera:qa aliq ad malũ eã ſenſum trahere pñt. Profecto ſi q eã male interpretantᷣ illoꝝ ſenſus qui malus ẽ

dãnandus

dānandus eſt nō meus qui ſanctus atq; catholicus. Tertio dicāt mihi qs eſt iſte malus ſenſus quē poſſet facere. dicāt ſi ſciunt: certe ēt nō eſt dicere ſi qs uelit aut cogitare ex illa ꝓpoſitione malū ſenſum. Si qs. n. eſſet is eſſet forte ꝙ aliqs ſuſpicaretur me uelle dicere ꝙ eadē miracula quæ fecit Chriſtus quātū ad rē factā per magiam poſſent fieri. ſed hoc nō licet ſuſpicari de cōcluſiōe mea qa īmediate ante ipſam ego pono aliā cōcluſionē ꝙ miracula Chriſti nō potuerūt fieri per uiā magiæ uel cabale. Alius malus ſenſus qui poſſit inueniri uel excogitari ego nō uideo: dicant ipſi ſi poſſunt. Quarto dicāt mihi quæ eſt hæc cōſequētia an teneat de materia an de forma. eſt inter magicas ergo dānanda. ꝓfecto ſimilis eſt forma argumētandi illa qua utebanť etiā cū a principio dānare conabanť cōcluſiones magicas. ſic. n. arguebāt iſtæ cōcluſiones ſunt intricatæ & nō intellectæ a nobis ergo dānandæ: o mirā & inauditā redarguēdi formam. Iam taceant qui dicūt de incognitis nō poſſe ferri iudiciū cū iam ſit decretū ea maxime eſſe dānanda quæ maxime ſunt incognita. Sed redeamus ad propoſitum eſt inquiunt inter magicas ergo eſt damnanda. Dicant mihi ipſi utrum magicæ cōcluſiones bonæ ſint an malæ. Si malæ adbuc male per eos eſt iudicatum. Chriſtus. n. innuit in parabola de zizanis nō ſolum non eſſe reſpuendum triticum propter admixtas zizanias immo ad ſaluandum triticum innuit non eſſe eradicandas zizanias ante meſſem. Si bonæ cur bonam concluſionem inter bonas poſitam ipſi ſi boni ſunt uiri ipſos damnare debuerunt.

QVAESTIO DVODECIMA AN DEVS INTELLIGAT.

Magis improprie dicitur de Deo quod ſit intelligēs uel intellectus q̄ de angelo quod ſit anima rationalis.

Quā cōcluſionē ego declarādo dixi ꝙ concluſio innitebatur modo loquendi Dionyſii qui ſæpe dicit de deo ꝙ non eſt intellectus neq; intelligibile & ſimiliter dixi mea uerba eo modo eſſe accipiēda quo accipiebanť uerba Dionyſii. Dixerunt illi ꝙ cōcluſio erat falſa. & ad hæreticū ſenſum poterat trāſferri. & ꝙ nō ſatisfaciebat eis mea declaratio. de qua ſua determinatione nō parū miror. miror inq̄ ſi ſunt ſapientes ꝙ dicāt cōcluſionē eſſe falſam quæ ſit non mea ſed Dionyſii concluſio. Et ut clarius mentem meā intelligant declarabo breuiter fundamentū & concluſionis & locutiōis ipſius Dionyſii. Eſt ergo aduertendum ꝙ ſicut rō dicit notitiam diſcurſiuam hoibus propriā quæ qdē rō īproprie diceretť eē in deo: ita ſimiliter dicit Diony. intelligere eſſe noticiā appropriatā angelo cauſatam ab angelo & intellectu angelico & ipſum informantē & in taliter īmutantē & tale intelligere dicit nō eſſe in deo. nec ſic capiendo intelligere pōt trahi cōcluſio ad malū ſenſum: qa nō ꝓpea negat Dio. in deo eſſe cognitionē oīum. Sed iſta magis diſtat ab intellectione proprie capta modo prædicto q̄ hō ab angelo. Cū aūt dr̄ deus intelligit capiť intelligere gn̄aliter pro omni cognitione: & breuiter hoc ſciant ꝙ per hanc concluſionē nō intēdo negare de deo cognitionē oīum perfectiſſimā ſicut nec quācunq; ꝑfectionē ſimpliciter immo nec intendo negare deū intelligere capiendo intelligere cōiter. Sed nego iſtud intelligere quod dicit iuxta modū loquēdi Dionyſii notitiā angelo appropriatam ſicut & ratio dicit notitiā hoī appropriatā iuxta qď ēt īproprie dicetur eſſe rō in deo.

Nā ſicut hō rationalis ita Angelus intelligentia dicitur

at inquiunt tu dicis ꝙ magis improprie dr̄ de deo ꝙ ſit intellectus q̄ de angelo ꝙ ſit anima rationalis. hoc autē eſt falſum ꝙ de angelo nullus unq̄ diceret ꝙ eſſet aīa. de deo autem dr̄ ſæpiſſime ꝙ eſt intellectus. quare illa eſt magis impropria locutio.

Obiectio

Mitor de doctrina iſtoꝝ patrũ & multiplici lectione ſacrarũ rerũ qui dicũt ꝙ nũꝗ
Auguſti. de angelo nec ꝓptie nec iꝓptie dicat ꝙ ſit rõnalis. Sed legant Auguſtinũ in lib.
de muſica in libro de uera religiõe: & i actis cõtra fortunatũ: & i libro de cathezizã
dis rudibus. Nã in iſtis oĩbus locis memini ego ãgelos ab Auguſtino aĩaꝝ noĩe nũ
cupatos. q tñ nec oĩa uidi nec oĩum poſſe mẽiniſſe locoꝝ in ꝗbus forte legi apud ſa
Nota. cros doctores: angelos hoc noĩe uocatos. Nulla.n.res eſt quæ cũ legit̃ nõ ſit digna
multa attẽtione. Cũ ãt ego dixi magis iꝓpetie dr̃ de deo ꝙ ſit ĩtellectus nihil aliud
intendebã niſi ꝙ noticia angelica quæ intellectualis noticiæ nomẽ ſibi appropriat
magis diſtat ab infinita noticia dei quæ oĩa per eſſentiã cognoſcit ꝗ diſtet a noticia
rõcinatiua aĩæ rõnali uel hoĩ appropriata. Si uero ex præſenti cõcluſione inferat̃
ꝙ deus iꝓprie dr̃ intelligere ſicut cõparatiuus infert poſitiuum accipiatur conſe
quens illatum ſolum in hoc ſenſu. deus nõ ſecundum propriam uel appropriatam
acceptionem huius dictionis intelligere dicitur intellectus &c. Sed ſecundum cõ-
munem uiam minus propriam ut patuit ex modo loquendi Dionyſii.

QVAESTIO .XIII. DE ABDITA ANIMAE INTELLIGENTIA.

ANima nihil actu & diſtincte intelligit niſi ſe ipſam.
Hanc declarando dixi ꝙ intelligebã de intelligere abdito
Auguſti. cuius meminerat Auguſtinus in libro de trinitate: & Hẽri
Hẽricus. cus in quolibetis. Dixerũt iſti magiſtri ꝙ cõcluſio non erat
ad intellectũ doctoꝝ quos ego adducebã in rñſione: ꝙ ne-
ſcio qualiter dicere poſſint ſi doctores illos uiderũt. Et ꝗa
iſta materia de intelligere abdito eſt ſubtilis & ꝓfunda no
lo hic eã latius explicare. Poſteaꝗ iſti aliter cõcluſionẽ nõ
dãnant ſed tm̃ duo uolo dicere. Primo ꝙ ego nõ intẽdo uni
uerſaliter negare de aĩa & ꝓ quocũꝙ ſtatu quãcũꝙ diſtinctã cognitionẽ alioꝝ a ſe.
cõcedo.n. aĩam Chriſti intelligere actu & diſtincte alia. & ſimiliter aĩas beatoꝝ per
reuelatiões aut ſpẽs infuſas. Secũdo dico ꝙ intelligo de illo intelligere abdito qd̃
eſt ſine fantaſmate uel adminiculo ſenſus aut fantaſiæ & nõ adhuc de quocunꝙ tali
ſed ĩtelligere abdito directo & ꝑmanẽti. De quo ꝓximã huic poſui cõcluſionẽ dicẽ
tem aĩa ſemp ſeipſam intelligit: & ſe intelligẽdo quodãmodo oĩa entia intelligit. Et
ſic in oĩbus meis cõcluſionibus ſemp occulta quædã eſt cõcatenatio: quã forte ipſi
nõ aduertũt. Sed redeundo ad ꝓpoſitũ dico ꝙ aĩa ꝑ tale intelligere abditũ directũ
& ꝑmanẽs nihil actu & diſtincte intelligit niſi ſeipſam. Ex quo patet ꝙ pñs conclu
ſio ſic intellecta nõ fuit indiſtincte dãnanda pro erronea: ſi ẽt in aliquo ſenſu nõ eẽt
uera: Sic.n. multæ ꝓpões tã ꝑhorũ ꝗ theologorũ & ſcripturæ ſacræ dãnarent̃ ſi-
Abachuh cut iſta Abachuh prio mundi ſunt oculi tui ne uideas malũ & ne deſpicias iniqta-
Matth. tes. Et ſimiliter iſta Matth. xxv. de fatuis uirginibus neſcio uos. licet.n. uiſio dei aut
eius ſcientia ſit unica & ſimpliciſſima: & talẽ uiſionẽ aut ſcientiã uniuerſaliter ẽt de
deo negare uideant̃ dictæ ꝓpoſitiões reſpectu mali pp negationẽ præpoſitã uerbo
uidendi uel ſciẽtiæ. Exponũtur tamẽ a doctoribus ſpecialiter de uiſione uel ſcia dei
approbatiua & nõ accipit̃ ut negatio in eis negat oẽm modum uiſionis aut ſciẽtiæ
Pſal. dei. Quia uerũ ẽſt illud etiam pſalmiſtæ. Delicta mea a te nõ ſunt abſcõdita. Si igi
tur multæ tales ab expoſitoribus & doctoribus potius diſtinguũtur: & ad uerũ ſen
ſum trahunt̃ ꝗ condẽnentur. Neſcio in quo iſta demeruit ut ita ſimpliciter dãnata
ſit ẽt poſtꝗ dãnatoribus modo prædicto fuerat expoſita & declarata. Hæc ut nunc
eſt properãti

eſt properāti ſtilo mihi dictata ſint ſcripturo alias maiore ocio & cura ut plura ita fortaſſe meliora. hoc ipſum qualecū〈q〉ꝫ eſt opus uiginti eſt noctibus elucubratū: in quo edendo celeritas optāda mihi magis fuit q̄ diligētia. Oportuit eni habere amicos qđ inimicis latrantibus quaſi cerbero offam obiicerēt. atqꝫ ita ueniēti me ſtatim iniuſtæ infamiæ morbo occurrere. Q uæcūqꝫ autē & ſcripſimus & ſcribemus Nota.
in poſterū cū ea ſemp pręfatione ſint dicta: ut id ſolū ratū ſanctūqꝫ habeat: quod & Pontifex ſummus & hii oēs quoꝝ iudiciū ille approbauerit ratum ſanctūqꝫ decernent. Atqꝫ utinā iam ille aliquid de his quæ in dubiū reuocatę ſunt opinionibus noſtris pro ſua & ſapiētia & auctoritate decreuiſſet. Non hoc mihi ſuſceptum operis quando & quæ ille damnaſſet temerariū: & quæ probaſſet ſuperuacaneū erat defendere. Dum igit̄ tanti adhuc iudicis ſnīa uti nō poſſumus hæc ſcripſerimus: ne ſit unde de ꝓpoſitis a me diſputādis quæſtionibus habeāt quod ſiniſtri poſſint uel dicere obtrectatores: uel ſuſpicari rudes & ſimplices. Poteſt enim accidere ut cū qs indoctior illas attigerit: leges hanc ꝓpoſitionē Chriſtus non ueraciter & quātum ad realem præſentiā ut ponit cōmunis uia deſcendit ad inferos: actutum illa dictione non ueraciter offenſus. Credat ſenſum eſſe ꝓpoſitionis articulū fidei de deſcēſu Chriſti non eſſe uerū. Itidē cū legerit. peccato mortali finiti tpis nō deberi pœnam infinitam. In illa me dubitet hæreſi præſtare qꝫ pœna gehēnæ nō ſit æterna. & cum intellexerit me de Origenis ſalute bene opinari: nō tam uitam: mores: doctrinā: & pœnitentiā Origenis q̄ credita Origenis dogmata a me amari ſuſpicet̄. Simile eſt de aliis ꝓpoſitionibus multis quæ forte habere poſſint in primori fronte qꝫ ſanctā ruſticitatē id eſt ut pias ita indoctas aures offendāt. Ea pp ſicut hæc ſcripſimus: iō legēda ut nec de nobis nec de orthodoxo dogmate ſanctæ religiōis quiſq̄ male cogitet ita ꝓpōnes ipſas crudas: ut ſic dixerim: & inexplicitas hæc niſi prius attigerit legi nollem a nr̄is hoībus qñ ex illis multa ut a fide catholica ita a nr̄a mēte aliena poſſunt cōiectare: præſertim hebetiores & doctrinarū remotioꝝ rudes & inſolentes. Oro igit̄ obſecro & obteſtor amicos & inimicos: pios & impios: doctos & indo Nota.
ctos per uiſcera Ieſu Chriſti dn̄i nr̄i: per mirabile deſcenſus eius ad inferos myſteriū: per æternū dānatoꝝ ignē qui nō extinguit̄ hæreticis præcipuæ: & ſacroſanctę Romanæ eccleſiæ hoſtibus debitū: per ueri & myſtici corporis ſanguiniſqꝫ ſacramentū: per dei oīpotentiam: per exhibēdā merito filii eius & cohæredum imaginibus reuerentiā: legant ſine liuore: ſine inuidia quæ nūc ſcribimus: priora ideſt ipſas propoſitiones nō enarratas: nō explicitas nō legāt. qñ inter doctos eas ꝓpoſuimus diſputādas nō paſſim legēdas oībus publicauimus. Nam & ibi plurima ſunt impia
dogmata ueterū pħoꝝ Auerrois & Alexandri & aliorū q̄ pluriū: quæ nos & ſi ſem Auerrois
per ꝓfeſſi ſumus: aſſeruimus: prædicauimus publice & priuatim nō minus a uera Alexāder
rectaqꝫ pħia: q̄ a fide eſſe aliena: Scholaſticā tn̄ exercitationem meditātes: de more academiaꝝ inter paucos & doctos ſecreto cōgreſſu diſputāda ſuſcepimus. Q ui uero ipſum leget libellum ꝓpoſitionū diſputandarū ut ex ipſo poterit titulo admoneri dū quæ ex nr̄a dicunt̄ ſnīa: quæ item ex aliorū diſcerno nō proponi illas a me ut meas ut ueras opiniones: ſed ut creditas ab illis: ita & ſuſpicari poterit & ſi aliorum dicant̄ dogmata & inuēta: uiſa tn̄ mihi & hæc & illa uera & probabilia. Q ui ergo me oderunt ideo illa nō legant: quia noſtra ſunt. Q ui me amant ideo non legant: quia ex illis quæ mea ſunt cogitare plurima poſſent quæ non ſunt noſtra.

Q VAESTIONVM APOLOGIA FINIT.

CONCLVSIONES QVAS IN HOC OPERE TANQVAM CATHOLICAS DEFENDO SVNT INFRASCRIPTAE.

Prima concluſio.

Anima chriſti uero & reali deſcenſu deſcendit ad inferos.& ita chriſtus ſecundũ ueram & realem animæ ſuæ præſentiam in triduo fuit in inferno.

Correlarium.Opinionem Durandi de deſcenſu chriſti ad inferos ego non probo.

Secunda concluſio.

Licet ita ſit.ratio tamẽ ueri & realis deſcenſus & uere ac realis locationis in inferno animæ chriſti non fuit eſſentia uel ſubſtantia.ut tenet communis uia Scotiſtarum & nominalium.quæ cõmuniter tenet Pariſius.cui uidetur adhærere ſanctus Thomas in tertia parte ſummæ.ſed ſolum effectus uel operatio.

Tertia concluſio.

Senſus per ſupraſcriptas concluſiones explicatas eſt ſenſus quem ego per hanc ꝓpoſitionem intendebam.Chriſtus non ueraciter & quantũ ad realem præſentiam ut ponit Thomas & cõmunis uia deſcendit ad inferos.ſed ſolum quo ad effectum.

Quarta concluſio.

Quæſtio.Vtrum prædicta propoſitio de rigore logicæ & ex ui uerborum permittat illum ſenſum non eſt quæſtio de fide.

Quinta concluſio.

Credens illam propoſitionem de uirtute ſermonis permittere illũ ſenſum nõ errat in fide.

Sexta concluſio.

Qui credit aliquid eſſe de fide quod non eſt de fide de fide non recte ſentit.

Septima concluſio.

Ponens propoſitionem habentem duplicem ſenſum ſi illam aſſeruit & aſſerit in ſenſu catholico non tenetur reuocare propoſitionem ſed declarare.

Octaua concluſio.

Stante prædicto caſu & ipſa multiplicitate ſenſuũ debemus iudicare de ꝓpoſitiõe potius ſecundũ ſenſum intentũ a proponẽte ꝙ ſecundũ ſenſum quẽ magis uerba ſonant.

Nona concluſio.

Peccatum mortale eſt demeritorie dignum pœna æterna.

Decima concluſio.

Quilibet decedẽs in peccato mortali etiam ſi in uno tantum decedat punietur in æternum.

Vndecima concluſio.

Niſi reatus peccati mortalis æternaliter perſeueraret in aĩa peccatoris pœna peccatoris non perſeueraret in æternum.

Duodecima concluſio.

Sicut hæc dictio peccatum mortale quãdoꝗ capitur pro actu peccandi omiſſionis uel cõmiſſionis.ita etiã & ſæpe & proprie.apud catholicos doctores pro reatu accipitur.

xiii.concluſio.

Cum dicimus pœnam alicubi deberi uel præmiũ dupliciter poſſumus intelligere uel illum eſſe demeritorie uel meritorie dignũ tali pœna uel premio.uel ei actualiter perſolui talem pœnam uel tale premium.

xiiii.concluſio.

Diſtinctio huius dictionis deberi poſita in concluſione præcedenti nõ eſt erronea in fide.

xv.concluſio.

Crux

Crux Chriſti & imagines ſunt adorandæ eo modo quo eas adorat eccleſia.

xvi.concluſio.

Modus adorationis imaginum & crucis quem ponũt Petrus de Aquila: Henricus de Gandauo. Ioãnes Guarra. Durandus. Robertus Olchoth & cõmuniter omnes Scotiſtæ eſt probabilior modo quem ponit Thomas.

xvii.concluſio.

Non propterea ꝙ aliquis neget imagines eſſe adorandas eo modo quo ponit Thomas negat & conſequenter eas eſſe adorandas eo modo quo ponit eccleſia.

xviii.concluſio.

Cum in deo ſit plenitudo totius eſſe põt deus quantũ eſt ex ſe oẽm naturã hypoſtatizare.

xix.concluſio.

De hac quæſtione utrũ naturæ irrationali ex defectu naturæ ſuæ repugnet aſſumptibilitas ad diuinam naturam in unitate ſuppoſiti ut credidit Henricus. an non repugnet ut tenet cõmunis uia. poteſt catholicus ita eſſe dubius ut nõ habeat actum poſitiuum contradicendi opinioni Henrici.

xx.concluſio.

Poſitio negans aſſenſum alicuius dicti nõ infert de uirtute ſermonis poſitiuũ aſſenſum dicti oppoſiti.

xxi.concluſio.

Tota magia quæ cõmuniter dicitur necromantia. & oĩno quæcunqꝫ ars uel ſciẽtia ſi modo talia artes uel ſcientiæ ſunt dicendæ quæ uel pactum uel cõmunionẽ quoquomodo habet cum dæmonibus explicitum uel implicitum ex principali uel ex annexo antecedenter concomitanter aut conſequenter aut omnino quocunqꝫ modo id ſit eſt res prohibita ſuperſtitioſa & merito per eccleſiam condemnata.

xxii.concluſio.

Scientia illa quæ merito dicit̃ eſſe practica naturalis philoſophię & quæ a Guilielmo Pariſienſi & a Bacone & a græcis omnibus auctoribus dicitur magia naturalis nihil continet in ſe quod catholicæ & orthodoxæ fidei repugnet.

xxiii.concluſio.

Nulla eſt ſcientia extendendo nomẽ ſcientiæ ad reuelatas & nõ reuelatas quæ nos certificet de diuinitate Chriſti alia ab euãgelica doctrina & ſciẽtia chriſtianæ theologiæ.

xxiiii.concluſio.

Inter ſcĩas nõ reuelatas ſed quo ad oẽs ſui ptes humanitus inuẽtas & acqſitas nulla eſt quæ nos magis adiuuet in cognoſcẽda diuinitate Chriſti q̃ illa ꝑ quã cognoſcimus qđ uirtute agẽtiũ naturaliũ tã ſublunariũ q̃ cæleſtiũ fieri poſſit ut cõprehendamus deinde ex opibus Chriſti fuiſſe eũ ueræ naturæ dñm & auctorẽ qui ea fecit uirtute ꝓpria quæ oĩs naturalis potentiæ & cæleſtis & terrenæ terminos excedũt.

.xxv.concluſio.

Non obligatur fidelis ad utendum ſemper & in omni ſua loquutione hoc termino ſcientia ut eſt communis ad ſcientias reuelatas & non reuelatas.

.xxvi.concluſio.

Inter multas partes ſcientiæ cabaliſticæ una eſt quæ eſt de uirtutibus corporũ cæleſtium.

xxvii.concluſio.

Hæreſes Origeni attributæ impiæ ſunt & deteſtandæ & merito per eccleſiam cõdemnatæ.

xxviii.concluſio.

Cum ita ſit ꝙ uel Origenes illas opiniones nunq̃ credidit ſed ei ab hæreticis falſo

fuerunt attributæ ut uolūt Ruffinus Pāphilus Methodius Didimus & Aymō uel ſi eas credidit aliquando de eis in fine penituit. ut uult Hieronymus de ſalute animæ eius rōnabiliter eſt bene credendū & oppoſitū credere nō tenemur de neceſſitate ſalutis. xxix. concluſio.

Actus credendi eſt actus liber.

xxx. concluſio.

Actus credendi non ſic eſt in poteſtate hoīs ꝙ ꝓpoſita ꝓpoſitione mere dubia per merū & ſolum impetium uoluntatis poteſt intellectus adhærere uni parti potius quā alteri. xxxi. concluſio.

Qui credit hanc propoſitionem non eſt in libera poteſtate uoluntatis. credere articulum fidei eſſe uerū qñ ſibi placet & credere eum eſſe falſum quando ſibi placet permittere ſenſum explicitum per præcedentem concluſionem non errat in fide.

xxxii. concluſio.

Accidentia in ſacramento altaris in nullo ſunt ſubiecto.

xxxiii. concluſio.

Poſſibile eſt de potentia dei abſoluta exiſtentiam panis remanere ſine eſſentia & in illa ſubiectari accidentia panis & hoc ſuppoſita diſtinctione reali inter eſſentiā & exiſtentiam. xxxiiii. concluſio.

Qui credit iſtam propoſitionem. qui dixerit accidens exiſtere nō poſſe niſi inexiſtat eucharīſtiæ poterit ſacramentum tenere etiam tenendo panis ſubſtantiam nō remanere poſſe uerificari per id quod eſt dictum in precedenti concluſione nō errat in fide. xxxv. concluſio.

Paneitas nō remanet in ſacramēto euchariſtiæ ſuppoſitata a Chriſto deo homine. ſed per conuerſionem tranſit in eſſentiam corporis Chriſti.

xxxvi. concluſio.

Si teneatur cum cōmuni uia ꝙ deus poſſit ſuppoſitare quālibet naturā poſſibile ē ꝙ Chriſtus aſſumit paneitatem in unitate diuini ſuppoſiti: & poſſibile eſt ꝙ per talem ſuppoſitationem Chriſtus ſit præſens in altari ubi eſt panis & ita ꝙ ſine cōuerſione aut annihilatione paneitatis Chriſtus ſit in altari ſecundū poſſibilem ueritatem ſacramenti euchariſtiæ nō quidē inſtituti a Chriſto ſed poſſibilis inſtituti.

xxxvii. concluſio.

Qui credit iſtam propoſitionem uidelicet. ſi teneatur cōmunis uia de poſſibilitate ſuppoſitationis a deo reſpectu cuiuſcunqꝫ creaturæ. dico ꝙ ſine cōnerſione ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti uel paneitatis annihilatione fieri pōt ut in altari ſit corpus Chriſti ſecundū ueritatem ſacramenti quod ſit dictū loquendo de poſſibili nōn de ſic eſſe permittere ſenſum explicatum in præcedente concluſione non errat in fide. xxxviii. concluſio.

Iſta uerba hoc ē corpus meū & cætera. Cū a Chriſto ꝓlata ſunt ſignificatiue tenebant nō materialiter. xxxix. concluſio.

Iſta eadē uerba cū ab euāgelico ſacerdote cōſectāte ꝓferunt materialiter. i. recitatiue tenent nō ſignificatiue. xl. concluſio.

Miracula Chriſti quantum ad rem factam ſunt argumentū ꝙ fuerūt facta in uirtute diuina. xli. concluſio.

Miracula Chriſti quantum ad modum faciendi ſunt argumentum ꝙ ipſe Chriſtus faciens uirtutem diuinam a ſe habebat non aliunde.

xlii. cōcluſio.

xlii.concluſio.

Deus perfectiſſimo modo cognitionis cognoſcit & ſe & omnia alia a ſe.

xliii.concluſio.

Ideo eſt omnis perfectio ſimpliciter.

xliiii.concluſio.

Si utamur hoc nomine intellectualis ſecundum modũ Dionyſii ut dicit notitiam appropriatam naturæ angelicæ ſicut rationale dicit notitiam appropriatam naturæ humanæ tunc improprie dicimus ꝙ deus ſit intellectualis aut ꝙ intelligat.

xlv.concluſio.

Anima per illud intelligere abditum quod eſt directum & permanens ſine adminiculo ſenſus aut fantaſiæ ſe ipſam tantum actu & diſtincte intelligit.

xlvi.concluſio.

Aĩa p multiplices & uarios alios actus ſuos uaria & multiplicia alia a ſe intelligit.

CONCLVSIONVM FINIS.

Breue Alexãdri.vi.pont.Maximi Ad Io.Picũ Mirãdulã Cõcordiæ Comitẽ.
Dilecto filio nobili uiro Ioanni Pico Comiti Mirandulæ.

ALEXANDER PAPA .VI.

DILECTE Fili ſalutẽ & apoſtolicam beñ dictionem omniũ catholicorũ quieti & famæ eorũ præſertim quos generis nobilitas litterarum diſciplina uitæ fideiq́ orthodoxæ integritas cõmẽdat q̃tum cum deo licet cõſulimus. Dudum ſiquidem cum primũ ad fe.re.Innocentium papam octauum prædeceſſorẽ noſtrum & Romanam curiam te contuliſſes:& noningentas in theologia & aliis facultatibus cõcluſiones ex permiſſione præfati prædeceſſoris publice:ut moris eſt: diſputandas affixiſſes:quas ſub apoſtolicæ ſedis correctione te ſuſtentare offerebas. Et dictus prædeceſſor inter illas aliquas fidei & religioni noſtræ contrarias erroneas: ſcãdaloſas:& male ſonantes:ac de non ſana doctrina ſuſpectas ab aliquibus intellexiſſet: tunc integritati fidei cõſulere uolens:ne fideliũ mentes & præſertim ſimpliciũ qui ad huiuſmodi publicas diſputationes confluere ſolent corrumperentur: Nõnullis uenerabilibus fratribus:tunc ſuis:nunc noſtris epiſcopis: & aliis ſacræ theologiæ ac utriuſq́ iuris profeſſoribus per eum nominatis per litteras ſuas in forma breuis cõmiſit & mandauit ut contenta in dictis concluſionibus examinarent: an aliquæ ex illis ex ui uerborũ a fide catholica diſſonarent:aut hæreſim ſaperent: ſeu dubiæ & ancipites ad erroneum ſenſum trahi poſſent: & ipſi prædeceſſori referrent ſicuti plenius in dicto breui continetur:ut habita fideli relatione eorũ oportune prouideret. Qui quidem epiſcopi & profeſſores eidem prædeceſſori retulerunt quaſdã ſibi uideri concluſiones ſuſpectas:& ut aſſerebant hæreſim ſapientes: Quas tamẽ concluſiones gratia tantũ ſcholaſticæ diſputationis ac ſub apoſtolicæ ſedis correctione diſputãdas publicaueras:& tales demum eas te habiturũ profeſſus es:quales per eundem prædeceſſorem noſtrum iudicarentur:iureiurãdo promittens cuicunq́ declarationi quã ipſum prædeceſſorem ſuper hoc facere contingeret aſſenſurum. Deinde uero per dictum prædeceſſorem accepto te quendam alium librũ apologeticum edidiſſe in quo eaſdem concluſiones in meliorem & catholicum ſenſum declarans interpretabaris;& circa eas intellectũ ſinceræ fidei explicabas. Idẽ

prædeceſſor ne præmiſſæ propoſitiones corda fidelium quoquomodo corrumpe
rent/interdixit lectionem libelli prædictarum noningentarum cõcluſionum tetã-
men nullam ob præmiſſa incurriſſe extimationis notam declarauit:ut in eiſdem lit
teris quarum tenorem hic pro expreſſo haberi uolumus latius cõtinetur. Verum
eidem prædeceſſori poſtea aliquibus ſuggerentibus prætextu dicti apologetici te
præmiſſo iuramento tuo contrauenisſe:te in Galiis agentem ad curiam citari mañ
dauit:cuius mandatis reuerenter acceptis ad Romanam curiam regreſſurus iter
arripuiſti.Cũq; in Italiam perueniſſes ex beneplacito ipſius prædeceſſoris in par-
tibus Florentiæ ſubſtitiſti:Interim uero præmiſſis ad noſtram noticiam deductis
inquiſitaq; per nos totius negocii ueritate:Compertoq; & præſertim referentibus
Veñ.fratre noſtro Geor.epiſcopo Albanen.& Vlixbonẽ.ac dilectis filiis Ioã.Ba-
ptiſta de Vrſinis tituli ſanctorum.Io.& Pauli præſbytero:& Franciſco ſancti Eu-
ſtachii diacono.S.Ro.ec.Cardinalibus.Quibus ſpecialiter cõmiſeramus ut adhi
bito ſecum dilecto filio Paulo Genuẽ.theologiæ ac ordinis ſancti Dominici pro-
feſſore:& ſacri palatii apoſtolici magiſtro ſe accurate informarent & nobis refer-
rent.Nihil aliud poſtea contra te actum proceſſum ſeu attentatum fuiſſe.Quodq;
in eodem apologetico:quod in orthodoxam fidem a cuiuſuis ſuſpitionis nota mẽ
tem tuam apud omnes releuandam ſcripſeras iudicium & determinationem ipſius
prædeceſſoris ac ſedis apoſtolicę cui te humiliter ſubmiſiſti cõtinue expectare af-
firmabas:& in præmiſſa promiſſione & iuramento tuo perſtitens prout etiam per
ſiſtere intendis & denuo etiam promittis ideo nos bonam & integrã mentẽ & ſince
ritatem fidei ac in nos & ſedem apoſtolicam deuotionem & obedientiã tuã pater-
no affectu complectẽtes ac te quem ẽt diuina largitas uariis uirtutibus illuſtrauit
pro potiori cautela tua ab omni reatu periurii ſi quem ẽt forſan indirecte dicto iu-
ramento tuo cuius formam hic haberi uolumus pro expreſſo aliquo modo cõtra-
ueniendo incurriſſes abſoluentes & abſolutum fore cenſentes cauſam cõmiſſionis
huiuſmodi aduerſus te:& illius ſtatum indiuidualem pro expreſſo etiam habentes
& q̃tus pendeat coram quibuſcunq; iudicibus etiam ſanctę Romanæ eccleſiæ car
dinalibus ad nos aduocantes:motu proprio & ex certa ſciẽtia extinguimus:teq; in
eodem iuramento tuo perſiſtentem iuxta formam litterarum ipſius prædeceſſoris
nullam omnino propter præmiſſa incurriſſe extimatiõis notam & propter editio-
nem declarationum & apologetici huiuſmodi aut alias nullam hæreſis ſpeciẽ uel
ſuſpitionem aut notam ſiniſtrã incurriſſe ſeu in crimen ueri uel ficti relapſi incidiſ-
ſe aut pœnas uel cẽſuras in iure:uel alias:contra hæreticos uel de hæreſi ſuſpectos
contentas ſiue latas quomodolibet incurriſſe:ſimilibus motu & ſcientia auctorita
te præfata per præſentes decernimus;& declaramus inhibẽtes diſtrictiuſq; in uim
ſanctæ obedientiæ mandantes ordinariis locorum & commiſſariis ac officialibus
quibuſcunq; etiam hæreticæ prauitatis inquiſitoribus ne te præmiſſorum occaſio
ne quomodolibet moleſtare:ſeu inquirere præſumant decernentes irritum & ina-
ne ſi ſecus ſuper his a quoq̃ quauis auctoritate ſcienter uel ignoranter contigerit
attentari:præmiſſis necnon conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis cete-
riſq; in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcũq;:De quibus etiam hic
expreſſe facienda eſſet mẽtio ſpecialis.Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub
annulo piſcatoris die.xviii.Iunii.Mccccxciii.pont.noſtri anno primo.

.L.podocatharus.

IOANNES

IOANNES PICVS MIRANDVLA: DE ENTE ET VNO AD ANGELVM POLITIANVM. PROHEMIVM.

NArrabas mihi ſupioribus diebus. Quæ tecũ de ente & uno Laurẽtius Medices egerat: Cũ aduerſus Ariſt. cuius tu ethica hoc ãno publice enarras Platonicorũ innixus rõnibus diſputaret: efficaci adeo uir ingenio & multiformi: ut uideaẽ factus ad oĩa: In quo illud præcipue admiror: q cum ſit ſemp in Rep. occupatiſſimus tñ ſemp aliqd aut loqtur aut meditaẽ. & qm̃ q Ariſt. diſſentire a Platone exiſtimãt a me ipſi diſſentiũt. q cõcordẽ utriuſq facio philoſophiã. Rogabas quõ & defenderet in ea re Ariſt. & Platoni Magiſtro cõſentiret. Dixi quæ tunc mihi in mẽtem uenerũt confirmans potius quæ tu Laurẽtio inter diſputãdum rñderas: q nouũ aliqd afferẽs. Sed nõ tibi hoc latis: efflagitas. n. ut qq̃ de his fuſius in ipſa quã adhuc pturio Platonis Ariſtotelisq concordia ſim ſcripturus: breui tñ ad te cõmentariolo pſtringã ea quæ tunc tibi corã de hac quæſtione ſum locutus. Cũ forte & Dñicus beniuenius adeſſe utriq noſtrum p ſua: & doctrina & integritate cariſſimus. Ego uero negare tibi qd poſſum? in re præſertim lrãria: ſocio pene dixerim indiuiduo? Liceat autẽ mihi p te linguæ politioris uindicẽ uerbis uti qbuſdam nõdũ fortaſſe latii iure donatis. Quæ tñ ipſa rerum nouitas & quædam prope neceſſitas expreſſit: nec elegantioris ſtili lenocinium quæras: ut. n. Malius inquit: Ornari res ipſa negat contenta doceri. Fuerunt igitur hæc ſi recte memini: de quibus ſermonem habebamus.

Acerrimũ Laurentii ingenium

Cõcordia Ariſto. & platonis

Malius

Caput primum A platonicis aſſeueratũ eſt ab uno ens præcedi.

ARiſtoteles multis in locis rñdere hæc ſibi inuicẽ & æquali eſſe ambitu dicit. unũ. ſ. & ens: uerũ itẽ & bonum: ſed de his poſtea. Reſiſtit academia cui placet unũ eẽ prius ente prius ãt cũ dicũt & ſimplicius intelligi uolũt & cõius. Quare & deũ (cuius ſũma ſimplicitas) eſſe qdẽ unũ dicũt non tñ eſſe ens. Intra terminos itẽ unius concludi primã oĩum materiã rudẽ. ſ. illã & informẽ. Quæ tñ extra ut uolunt entis limites eſt. Tũ illud afferũt nõ idẽ eſſe quod uni opponatur & quod enti. opponi aũt enti qdem nihil uni autem multitudinem eadem igitur lege qua & oppoſita cenſeri duo illa. Ens & unum: ut non conuerti: nec reſpondere inuicem exiſtimentur.

Caput ſecundum Platonem nullibi unum eſſe ente ſupius ſed potius æqlia inuiſſe.

HIs illi rationibus innitunẽ: quas priuſq̃ diſſoluamus non ab re fuerit qd de hac qõne a Platone expſſum inueniaẽ in medium attuliſſe de ente & uno duobus locis inuenio Platonẽ diſputantẽ in parmenide. ſ. & ſophiſte: con tẽdunt academici utrobiq a Platone unũ ſupra ens poni. Ego uero hoc de parmenide primum dixero: neq toto illo dialogo qcq̃ aſſeuerari: nec ſi maxime aſſeuereẽ qcq̃ tñ ad liqdum inueniri unde Platoni dogma iſtius modi aſcribamus certe liber inter dogmaticos non eſt cẽſendus qppe q totus nihil aliud eſt q̃ dialectica quædã exercitatio cui nrã ſnĩæ tñ abeſt ut ipſa dialogi uerba refragẽtur: ut nullæ extent magis & arbitrariæ & uiolentæ enarrationes: q̃ quæ ab his allatæ ſunt qui alio ſenſu interpretari parmenidẽ Platonis uoluerunt: ſed ommittamus oẽs interpretes. Ipſam inſpiciamus dialogi ſeriẽ qd ordiaẽ quo tẽdat: qd pmittat: qd exequaẽ. Por-

Verba parmenidis

ro ita ſe hēteſcū ab ea diſputatiōe unū ne ſint oīa an ſint multa quæ ſunt:Socrates ad ideas diuertiſſet multaq; ſup his a parmenide ſciſcitarēt:Rńdet parmenides place re ſibi impetū illū:ꝓpenſionēq; aī ad res altiſſimas diffiniendas:cęterū collige inqt teipm diligētiuſq; te dū iuuenis es,in ea facultate exerce:quæ inutilis multis uidet̄ unde ab illis nugacitas ſiue garrulitas nūcupatę:alioqn ueritas te fugiet.Cōfeſſum aūt apud oēs qđ & ſequentia manifeſtātq; hæc uerba ab illo dialecticā ſignificari:ꝗ poſt quæ cū ita parmenidē Socrates interroget quis exercitationis huius modus eſt pmenides rńdet ille prio eū eē quē a Zenone audierat tū particularius de hac re docens admonet ut pſpicaci ſolertia circūſpiciat nō ſolū qd conſequat̄ ſi res aliq ſit:ſed & quid cōſequat̄ ſi nō ſit:tum uideat:quid conſequatur rem illā quā eſſe aut non eſſe ponimus ut ſe reſpicit ut alia:quid itē alia ut ſe ut illā reſpiciūt & cum plura ille in hāc ſniam:tū Socrates ita:Arduū opus affers nec te oīno itelligo.Sed cur

Vtilitas logicæ

Hinc Senē de dialecticis loqui diſſereꝗ turpe eē colligimus

ipſe aliqd non ponis atq; iſto quē ꝓbas mō ptractas:quo mihi dilucidior huius rei fiat intellectus rńdet parmenides hoc ſibi ſeni eſſe laborioſum.deniq; Zeno faciendū hoc dicit eē parmenidi qñ i paucoꝝ cōuētu eſt alioqn paꝝ decore ait huiuſmodi quædā i celebritate multoꝝ tractari a ſene qm̄ quotuſqſq; nouerit tractationem huiuſmodi & euagatiōnē ad ueritatē adipiſcēdā eſſe neceſſariā faciūt uel hæc uerba Zenonis plenā fidē eius qđ diximus.qđ.n.parmenides tractaturus ē.Tale ē ſi credimus Zenōi ut nō ſit palā i multoꝝ cōſeſſu a ſene tractādū:at ſi ut illi uolūt de diuinis ordinibus de prio reꝝ oīum pricipio agit quæ tractatio ſeni congruentior aut erubeſcēda minus:ſed citra oēm ē cōtrouerſiā:niſi nos ipſos uelimus fallere.Id circa quod uerſaturus erat parmēides dialecticum eſſe negocium atq; aliud ab eo Socrates poſtulauerat.Id autē iuuenilis potius q̄ ſenilis officii Zeno iudicauerat. Quibus ēt teſtimoniis ſi nō credimus ipm pcurramus dialogū.Videbimuſq; nuſq̄ aliqd affirmari.Sed ubiq; ſolum quæri hoc ſi ſit:Quid cōſequet̄.Quid item ſi nō ſit.Occaſionem aūt ſuæ ſniæ de ente & uno hinc academici aucupati ſunt:q; prima poſitione hoc ſe problemate exercet ut uideat ſi oīa ſint unum quidnam conſequatur reſpondetq; futurum ut illud unū qđ eſſe ponimus ſit impartibile ſit infinitum nuſquā ſit & cū id genus multa enumeret affert & hoc inter alia.Futurum.ſ.ut illud unū nō ſit ens.Attēde aūt ēt ſi hæc dialectica non ſit exercitatio.Sed de ente unoq; dogma tradat̄:q̄tū hæc differant aſſerere.ſ.unū ſup ens eſſe & hoc aſſerere futurū ut ſi oīa ſint unū:illud unū ens nō ſit & de parmenide ſatis.Enim uero in ſophiſte in hanc ſniam potius loquit̄ eſſe unum & ens æqualia q̄ eſſe unum ente ſupius.Hoc enim ubi explicet nō inuenio.Illud multifariā ſignificat ut per hæc uerba.Nā ita cōſiderans cōfiteris neceſſariū eē eū qui aliqd dicit unū aliqd dicere & mox eū uero qui nō aliqd dicit neceſſe ē:neq; unū qd.i.nihil dicere.Hæc ille.Eqlia ergo apud eū imo eadē ſunt nō unū & nihil:eqlia itē unū & aliqd.Poſt hæc itē ꝓbat dici non poſſe.nō ens eſſe unū.Atq; ita colligit.Ens nō enti nō accidit:ergo unū non accidit nō enti loquit̄ autē de uno qđ ſupra dixerat æquale eſſe ei qđ eſt aliquid uidet̄ igitur pro cōfeſſo habere unū eſſe ens.Sed eſto demus Platonē hoc affirmaſſe quod certe nuſquam affirmauit.Age examinemus in quem ſenſum dici uere potuerit:ꝓ ſius primum ariſtotelicæ ſententiæ in hunc modum fundamenta iacentes.

Quod in ſophiſte dicat de ente & uno

Caput tertium parmenidis:Dionyſii:Simpliciiq; teſtimonio ens unum inuicem & æquari probatur.

Dictio

DIcto hæc.ens.de qua ambigit̄ uni ne æqualis ſit:duplicē accipi in modum
pōt.Primus eſt ut cū ens dicimus:oē id intelligamus quod eſt extra nihil.

Entis duplex modus

Quo mō uſus eſt Ariſtoteles cū uni ens æquale fecit. Nec dictionē abſq;
rōne ſic uſurpauit:nā ut uere dr̄:ſentire q̄dē ut pauci loq autē ut plures debemus.
Sentimus.n.& opinamur nobis:loqmur aliis.i.multitudini: atq; ideo loquimur ut
intelligamur. Vulgus aūt & q̄cunq; e medio ita ens accipiūt ut oē id dicat̄ ens cui
nō deeſt eē:& qđ dici nihil uere nō pōt.Sed & q habiti ſapientiſſimi apud hos ipos
q cōtra ſentiūt dictione hac ita uſos inuenimus.Parmænides.n.pythagoreus cū di
xit unū eſſe id qđ ē:Deū intellexit.Si ſimplicio credimus aliiſq; p multis qui tueri
parmenidē uolunt aduerſus eos:q illū calūniat̄.Quaſi oīa dixerit eſſe unū.una.n.
uoce rn̄dent nunq̄ creditū a Parmenidæ nō eē in rebus diuiſionē:multitudinē plu-
ralitatē:Quā ipſe alibi in ſuis poematis aperte cōſitet̄:ſed cū dixit unū eſt qđ eſt
iudicatū ab eo illud cui uere entis appellatio congruit. & qđ uere eſt eſſe unū tm̄:
qđ unum deus eſt.Quare ſi Parmenidi credimus eiuſq; defenſoribus ēt platonicis
unū ſupra ens eſſe nō pōt niſi ſit ſupra deū:tm̄q; abeſt ut deū eſſe ens neget.Parme-
nides:ut ſoli deo uerā entis appellationē cōcedat.Atq; ita primę rōnis Platonicoꝝ
ſolutio nobis obiter occurrit.Sed & Dióyſius Areopagita:Quē q cōtra nos diſpu
tāt fautorē ſuæ ſn̄iæ faciūt nō negabit uere a deo apđ Moſen dici ego ſū q ſum.qđ
græce ita legimus εγω ειμι ο ων.i.ego ſū ens.Quin ipſimet cū dicāt nihil ſiue nō
ens opponi enti ſicut multitudo opponit̄ uni.Cōcedēt neceſſario illud qđ nō ē ens
eſſe nihil ſiue nō ens.Sicut qđ nō ē unū eſt multū ſiue multitudo:q̄re ſi eādē ſeruāt
legē locutionis fateant̄ oportet deū aut nihil eſſę qđ aures ipſæ formidant aut eſſe
ens.Hoc mō ens cū accipit̄ illud primū axioma & uniuerſale ꝓloquiū ſtatuimus
de re q̄libet neceſſario dici aut eſſe eā aut nō eſſe de nulla autē utrūq; ſimul aut dici
aut cogitari poſſe.Cū ergo extra oia nihil ſit præter ipm nihil ſi hoc modo acceptū
ens ſolū nihil a ſe excludit.oia ambiat ꝓculdubio neceſſe eſt.Quare plura eo am-
bire unum nō pōt niſi ipſum ambiat nihil quod Plato negat in ſophiſte. Cum dicit
nō ens ſiue nihil unum dici non poſſe ſi neq; ambit pauciora ut ipſi uolunt:æqualia
ergo & ens & unum.

Parmenides pythagoreus

Simplicius

Dionyſius areopagita

Caput quartum quo modo ente dici aliquid ſuperius poſſit declaratur.

EXplicauimus alteꝝ ex his modis q̄bus accipi ens poſſe dicebamus:quo
q utunt̄:quēadmodū recte uti poſſunt ueriſſime affirmāt nihil eſſe ente
cōius.Reſtat alteꝝ explicemus iuxta quē erit manifeſtū poſſe nihilomi
nus:& uere dici eſſe aliqd qđ ſupra entis eminētiā collocet̄.Nominū alia cōcreta
alia abſtracta.Cōcreta calidū lucēs cādidum hō.Abſtracta calor lux cādor huma-
nitas.Eſt aūt hæc uis illorū & diuerſitas ut qđ abſtractū dr̄:Id notet qđ a ſe tale ē
nō ab alio.Cōcretū ex aduerſo id ſignificet qđ nō a ſe:ſed alterius beneficio tale ē.
Sic lucēs luce lucet.Cādidū cādore cādidū ē:& hō humanitate ē hō.Qm̄ uero ni
hil ſe ipm ꝑticipat:neq; eadē cōditio eidē rei & a ſe & alterius ꝑticipatiōe ieſſe pōt.
Seq̄tur ut qđ abſtractū dr̄ a cōcreto denominari nō poſſit q̄re nō cōgrue dr̄ cādor
cādidus ē:nigredo nigra ē:imo ridiculus erit q talia enūciet non q̄a cādor niger ſit
aut calor frigidus:ſed q̄a tm̄ & illa a nigredie:& hic abeſt a frigiditate ut quæcunq;
cādida ſint illo cādida ſint:& quæcunq; calent huius ꝑticipatione caleant.Quædā
ergo negamus rei cuipiā ineſſe aut q̄a ille nō hēt:ut cū dicimus nigrū non eſſe albū
aut quia excellentiori nota:& ꝑfectiori rōne hēt:quā nos hēre eā ex tali locutione

Quid abſtractū nomen & cōcretum

Denominandi regula

Bifariā negari q̄dā cuipiā in eſſe

ſignificamus:ut cū negamus albedinē eē albā nō qa nigra ſit ſed qm̄ non ſolū ideo nō eſt nigra quia eſt alba:qđ idē eſt dictu:q̄a habet albedinē. Sed quia ipſa albedo eſt. Veniamus ad nr̄a ens cōcreti noīs faciē habet. Idē.n.dictu ē ens & id qđ ē. Cui⁹ abſtractū ur̄ hæc dictio:eſſe:ut ens dicat̄ qđ ipſū eē pticipat. Sicut lucēs dicit̄ qđ lucē pticipat & uidens cui ieſt ipſū uidere. Ad hāc ergo exactā entis ſignificātiam ſi reſpiciamus illud eſſe negabimus ens:nō ſolum qđ non eſt:& qđ eſt nihil. ſed illud qđ a deo ē ut ſit ipſum eſſe qđ a ſe & ex ſe eſt: & cuius participatione omnia ſunt:ſicut nō id ſolū negabimus eſſe calidū qđ eſt expers caloris:ſed ꝙ ipſe calor eſt. Tale autē eſt deus q eſt totius eē plenitudo:q ſolus a ſe eſt & a quo ſolo nullo intercedēte medio ad eſſe oīa pceſſerunt. Hac igit̄ rōne uere dicemus deū nō eē ens ſed ſup ens & ente aliqd eſſe ſupius hoc eſt deū ipſum:cui qm̄ unius dat̄ appellatio cōſequēs iđe ut unū ſupra ens eē fateamur. Vocamus aūt tūc deū unū:nō tā enūtiantes qd ſit q̄ quō ſit oīa quæ eſt. & quō ab ipſo alia ſint. Vnū.n.inquit Dionyſius dicitur deus qa unice ē oīa:Rurſus unū dicit̄ qa ita principiū oīum ē quæ ſunt ſicut oīum numerorum principiū unitas eſt. Qua pp ſi ut uolunt Academici Plato in prima poſitione parmenidis affirmat unū eſſe ente ſupius nō erit illud unū aliud q̄ deus:qđ & ipſi fatent̄ cōi cōſenſu aſſeuerantes de primo rez̄ oīum principio ibi a platone tractari. At dicet qſpiā hac ſaltē ex parte diſcors erit Ariſtoteles a pla. Qđ Ariſtoteles nunq̄ ita ens accipit ut ſit ſub uno deūq; nō cōprehēdat qđ Plato facit. Hoc q dicūt Ariſt. nō legerūt facit.n.& ipſe hoc: & longe clarius q̄ Plato. Nā ſexto primæ phiæ libro ait diuidi ens in ens p.ſe & ens p accidens. Cū ens p ſe in.x.genera dubiū nullū apud bonos interpretes ſub hoc ente deū nō cōtineri:q neq; eſt ens p accidēs neq; ſub ullo.x.generū cōtinet̄ in quæ diuiditur ens per ſe. Vulgata itē apud pipateticos eſt illa diuiſio qua dr̄ ens diuidi in ſubſtātiā & accidens qđ cū ſit ita accipimus ens ut deus ſupra ens ſit:& non ſit ſub ente quēadmodū docet Thomas primo libro cōmentariorū in theologicas ſnīas. Adiiciā & hoc iniuria gloriari quoſdam Platonicos:q̄ ſi myſteriū habeāt Ariſtoteli ignotū cū dicūt duas eē pprias dei appellatiōes unū .ſ.& bonū atq; ita bonū & unū ante ens eſſe. Sicut.n.oſtēdimus nō latere pipatheticos quo modo ſupra ens deus intelligi poſſit: poſſumus & hoc oſtēdere duo in primis hæc noīa boni.ſ. & unius deo Ariſtotelē dediſſe. nā.xii.libro primæ phiæ poſt q̄ de toto ente ſeparatiſq; mentibus diſputauit. Quærit poſtremo (quaſi poſt omnia ad dei ſolius pprietates inueſtigandas cōuerſus) an pter bonū qđ quaſi in exercitu i.entiū uniuerſitate ē. ſit bonū aliqd ſeparatū q̄ſi in duce huius exercitus idq; eē determinat ꝙ bonū deus ē: de quo cōſequēter eodē capite unitatē probat in eius teſtimonium poſt ualidas rationes illud etiam citans Homeri εισ κοιρανοσ εστω εισ βασιλευσ. Vbi ergo falſus? ubi diſcors a Platone eſt Ariſtoteles? ubi prophanus? ubi de deo minus q̄ deceat honorifice ſentiens?

Quō deus dicitur nō eē ens ſed ſuper oē ens ut dionyſius & Damaſcenus uolucre

Vt de ente & eſſentia/ itē de natura generis Thomas expoſuit

Caput quintum in quo declarat qua ratione multa deo adſcribant peripathetici q̄ de eo negant platonici docetq; quonā pacto p quattuor gradus ad caliginem aſcendamus quam deus inhabitat.

SOluamus nūc rōnes Platonicorū qbus nō eo mō cui & nos cōcordamus ſed abſolute aduerſus Ariſto. unū cōtēdūt eſſe ente ſupius & q̄q̄ ſatis ex ſupioribus ſoluta ſit pria rō:q̄ dicebat̄ deus unū nō tn̄ ens. fuerit tn̄ opæ prætiū digredi latius ut oñdamus cur nō ſolū a diuerſis utpote platonicis & pipatheticis ſed ab eodē ſæpe auctore multa de deo & uere affirment̄:& uere negent̄. Deus

oïa eſt &

omnia eſt & eminẽtiſſime atq; ꝑfectiſſime eſt omnia. Qď non erit niſi ita in ſe claudat omnium ꝑfectiones ut qcqd ad imperfectionẽ ſpectat in rebus a ſe reiiciat. poſſumus aũt qcqd imperfecti rõnẽ hẽt in his quæ ſunt duplici capite diffinire. Alteꝝ eſt cũ quid in re eſt qď in genere illius rei minus ꝑfectũ eſt. Alteꝝ cũ ꝑfectũ ſuo quidẽ in genere eſt: ſed iõ nõ ſimpliciter ꝑfectũ: qm̃ unius tantũ generis ꝑfectionẽ hẽt: & multa ſunt extra ipſum genera ſuis ꝑfectionibus honeſtata q̃ in illo includũtur. Exẽplũ primi cognitio ſenſualis nõ iõ ſolũ impfectã eſt: qa cognitio tantũ eſt: & nõ eſt appetitio: ſed qa & imperfecta cognitio eſt. Tũ qa organo eget bruto & corporali: tũ qa extrema ſolũ attingit reꝝ ad intima. i. ad ſubãm nõ ꝑuadit. Cognitio item humana: quę rõnalis dr̃ imperfecta cognitio eſt: qa uaga incerta mobilis laborioſa adde intellectualẽ cognitionẽ mẽtiũ diuinaꝝ: quas theologi uocãt angelos & ipſa etiã impfecta cognitio eſt. Vel ob id ſaltẽ qđ extra ſe quærit qď intra ſe. ſ. plene nõ poſſidet hoc ẽ ueritatis lucẽ q̃ eget & q̃ ꝑficiť. accipe uitam? Vita ea q̃ eſt in plantis immo q̃ in omni corpore eſt. Nõ iõ ſolũ iꝑfecta qa uita eſt tãtũ & nõ cognitio ſed quia nõ pura uita potius aũt uiuificatio quædã ab aĩa in corpus deriuata ſp̃ fluens ſp̃ admixta morti. Magis deniq; mors uocanda q̃ uita. Incipimus. n. ſi forte neſcis: tũc mori cũ primũ ĩcipimus uiuere: & mors cũ uita ꝑtẽdiť: tũcq; primũ deſinimus mori. cũ a corpore mortis huius ꝑ carnis mortẽ abſoluimur: ſed nec ꝑfcã uita eſt angeloꝝ q̃ niſi pẽniter uiuificus radius diuinę lucis fouetet in nihilũ tota dilaberetť eadẽ rõ in cęteris: cũ ergo deũ cognoſcẽtẽ deũ uiuẽtẽ facis: illud primũ attende ut uita & cognitio quæ illi aſcribiť: His oĩbus detrimẽtis libera intelligať. Sed nõ hoc ſatis. Reſtat. n. altera iꝑfectio cuius exẽplũ hoc. Cõcipe uitã ꝑfectiſſimã quę. ſ. tota ſit uita & pura uita nihil hñs mortale nihil mortis admixtũ: quę nullo egeat extra ſe ꝑ qđ duret ſtabilis & ꝑmaneat. Cõcipe itẽ cognitionẽ q̃ & oĩa & ſimul ꝑfectiſſime cognoſcanť. Adiice & hoc cognoſcẽtẽ. ſ. in ſe oĩa hæc cognoſcere: ut nõ extra ſe quærat ueritatẽ: quã cognoſcat: ſed ipſe ipſa ſit ueritas adhuc hoꝝ utrũq; q̃q̃ ſuo in genere ꝑfectiſſimũ & tale ut extra deũ eſſe nõ poſſit. Sic tñ acceptũ & ab inuicẽ diſtinctũ deo indignũ eſt. deus. n. oĩmoda & infinita ꝑfectio eſt: ſed nõ iõ tñ oĩmoda & infinita qa oẽs ꝑticulares ꝑfectiones atq; infinitas tales in ſe cõprehẽdat. Tũc. n. neq; ipſe eſſet ſimpliciſſimus: neq; infinita eſſent: quæ in eo ſunt: ſed eẽt infinitũ unũ ex multis ĩfinitis numero finitis aũt ꝑfectione. collectũ: qđ aut dicere aut cogitare de deo ꝓphanũ eſt. At uero ſi uita q; ꝑfectiſſima quidẽ uita eſt. Sed uita eſt tñ & nõ eſt cognitio: Itemq; ſi appetitio ſiue uolũtas quæ ꝑfectiſſima quidẽ uolũtas ſed uoluntas tñ & nõ uita neq; cognitio eſt. Similiaq; alia in deo collocenť manifeſte futurũ eſt ut diuina uita finitæ ſit ꝑfectionis: qm̃ eã habet ꝑfectionẽ quæ uitæ eſt nõ habet eã quæ cognitionis quæ appetentiæ collamus ergo a uita nõ id ſolũ qď eam impfectã uitã facit: ſed qď facit eã uitã tñ & a cognitiõe ſimiliter aliiſq; nominibus quibus deum appellamus tuncq; qđ ex oĩbus remanebit neceſſario tale erit quale deum intelligi uolumus unum. ſ. perfectiſſimum infinitũ ſimpliciſſimum. Et quoniam uita ens quoddam eſt ſapientia item ens quoddam pariterq; iuſticia utiq; ſi ꝑticularitatis & terminationum cõditionẽ his adimas? quod ſupererit non hoc aut illud ens erit? Sed ipſum ens: ſed ſimpliciter ens ſed uniuerſale ens non prædicationis uniuerſalitate ſed perfectionis ſimiliter ſapiẽtia bonum quoddam eſt qa hoc. ſ. bonum qď eſt ſapiẽtia & non eſt illud bonum qď eſt iuſticia tolle ut inquit Auguſtinus hoc: Tolle illud. i. particularẽ hãc tolle limitationẽ ꝑ q̃ ſapientia ita eſt bonũ

Imperfectio in rebus duplex

Exẽplum eius quod nõ eſt ſuo in genere perfectũ

Nota.

Q uõ cognitio hũana imperfecta

Q uõ cognitio angelica imperfecta

Q uando ĩcipiamus mori q̃ uiuere

Q uõ deus eſt ipſum ens. Auguſti.

quod eſt ſapientia.quod non eſt bonum quod eſt iuſtitia.paritercꝫ iuſtitia ſic habet iuſtitiæ bonitatem:ut non habeat eam:quæ eſt ſapientiæ.

Videre dei faciẽ in enigmate.

Tuncꝗ in enigmate faciem dei uidebis.i.omne bonum ipm bonũ ſimpliciter bonũ omnis boni bonum. Ita uita ſicut ens quoddã eſt ita eſt unum quoddã:eſt.n.perfectio una paritercꝫ ſapientia perfectio una eſt.Abiice particularitatẽ remanet non hoc aut illud unum.

Quõ deus eſt ipſum unũ

ſed ipm unũ & ſimpliciter unũ.Cũ ergo deus ille ſit:qui ut a principio dicebamus ablata oium imperfectione oia eſt.Certe cum a rebus oibus & quæ ſub ſuo genere imperfectionẽ & ſui generis particularitatẽ abdicaueris id qđ remanet deus eſt.deus ergo ipſum ens:ipſum unũ ipſum bonum ſimiliter & ipm uerum.Duos iam gradus ꝓmouimus ad caliginẽ aſcendentes q̃ deus inhabitat:a diuinis noibus omnem purgãtes maculã:quæ ex rerum eſt ſignificatarũ imperfectione.Adhuc duo ſuper ſunt gradus quoꝝ alter nominũ arguit deficientiã:alter noſtræ intelligentiæ accuſat infirmitatẽ.Hæc noia ens uerũ unum bonum cõcretum quid dicũt & quaſi participatum.quare rurſus dicimus deũ ſup ens:ſup uerũ:ſuper unum:ſup bonum eſſe:

Deus ſup oẽ quod dici a nobis aut concipi poteſt.

quia.ſ.ipſum eſſe eſt ipſa ueritas ipſa unitas ipſa bonitas.Verũ adhuc i luce ſumus: deus aũt poſuit tenebras latibulũ ſuum.Ad deũ ergo nõdũ peruẽtum eſt donec eni quod de deo dicimus etiã intelligimus & cõprehẽdimus in luce uerſari dicimur: & tanto minora deo & loqmur & ſentimus:quãto infinita ſua diuinitate capacitas noſtræ intelligẽtiæ minor eſt.Ad quartũ igit gradũ cõſcẽdentes intremus ignorãtiæ lucẽ:& diuini ſplendoris caligine exoculati clamemus cũ ꝓpheta.

Pſal.

Defeci in atriis tuis domine.Hoc unum de deo poſtremo dicẽtes eſſe ipm intelligibiliter & ineffabiliter ſuper id oẽ qđ nos de eo pfectiſſimũ uel loqui poſſumus uel cõcipere:Tunc ſup ipſam ẽtq̃ cõceperamus unitatẽ bonitatẽ ueritatẽ:Supcꝫ ipm eſſe deũ eminentiſſime collocantes huc reſpiciens

Dionyſius

Dionyſius Areopagita poſt ea oia:quæ in ſymbolica theologia in theologicis inſtitutionibus:& quæ de diuinis nominibus & de myſtica ſcripſerat theologia poſtremo in calce eiuſdẽ libri q̃ſi qui iã in caligine eẽt: & ut poterat de deo ſanctiſſime loquereť ſic poſt quædã alia ad idẽ attinẽtia exclamauit:necꝫ ueritas eſt:necꝫ regnũ;necꝫ ſapientia;necꝫ unũ:necꝫ unitas: necꝫ deitas: aut bonitas:necꝫ ſpũs eſt quãtũ ſcire ipſi poſſumus:necꝫ filii necꝫ prĩs eſt denominatio necꝫ aliud aliqd ex his quæ nobis aut alteri cuiq̃ in mũdo ſũt cognita necꝫ aliqd eoꝝ quæ nõ ſunt:necꝫ eoꝝ q̃ ſunt eſt;necꝫ ea q̃ ſunt illam ſciũt ſicut ipſa eſt;necꝫ ſcit ipſa q̃ ſunt ſicuti ſũt:necꝫ ſermo ipſius eſt:necꝫ nomẽ:necꝫ ſciẽtia;necꝫ tenebræ:necꝫ lux eſt:necꝫ error;necꝫ ueritas:necꝫ eſt ipſius ullã oio poſitio:necꝫ ablatio.Hæc uis ille diuinus ad uerbũ.

Primus gradus

Recolligamus quæ diximus uidebimuſcꝫ in primo nos gradu diſcere deũ non eſſe corpus ut epicurei necꝫ formã corporis ut illi uolunt:q deũ aſſerunt aĩam eſſe cæli uel uniuerſi:qđ & ægyptii ut ſcribit Plutar.exiſtimatũt: & Varro theologus Romanus unde utriſcꝫ magnũ fomentũ Idolatriæ:ut alibi declarabimus ſed & quidã ſunt ex peripatheticis adeo ſtolidi ut hãc & ueram & Ariſtotelis ſnſam eſſe confirment.Vide quantũ a uera hi dei cognitione deficiunt.

Cõtra epicureos ægyptios Varronẽ & alios

In carcere quaſi in calce quieſcentes:& tunc ſe ad dei faſtigia credentes perueniſſe cũ humi adhuc iacentes pedem uerſus eum nondum mouerunt:ſic enim nec perfecta deus uita:necꝫ ens pfectum:necꝫ pfectus etiã eſſet intellectus:ſed ꝓfanã hanc opinionem quota decadæ noſtræ cõcordiæ late inceſſuimus.

quinta decas cõcordiæ pla. & Ariſto.

Secũdus gradus

Diſcimus in ſcđo gradu: qđ pauciores recte aſſequunť:& in quo falli poſſumus magis ſi a uero intellectu pauſulum deuiauerimus:deũ.ſ.nec eſſe uitã nec itellectũ:necꝫ intelligibile: ſed melius

aliquid

aliqd atq; pſtátius oíbus his.Noía.n.hæc oía pticularé dicũt pfectioné qualis nul-
la in deo eſt.Q d' reſpiciẽtes & Diony.& deinde Platonici i deo & uitã & itellectũ Diony-
& ſapiam:atq; his ſilia eſſe negãt:ſed qm̃ totã hoꝝ pfectioné:quæ in his multa & di ſius & Pla
uiſa eſt.Deus ipſe ſua unica pfectiõe q̃ eſt ſua infinitas ſua deitas q̃ ipſe eſt in ſe unit tonici.
& colligit:nõ ſicut unũ ex illis multis ſed unũ ante illa multa.Ideo qdã alii & pſer- peripathe.
tim pipathetici:quos q̃tũ licet fere in oíbus imitant Pariſienſes theologi. Hæc oía tici.
in deo eẽ cõcedũt.Q uod dicẽtes atq; credẽtes non ſolũ recte dicimus & credimus: Pariſien-
& cũ is cõcorditer q illa negant.ſi illud nobis ſemp Aurelii Aug·fuerit ante oculos theolo-
ſapiam dei nõ plus eſſe ſapiam q̃ iuſtitiã:& iuſtitiã dei nõ plus eſſe iuſtitiã quã ſapi giæ ſpecu
entiã.Vitãq; pariter nõ potius in eo eẽ uitã q̃ cognitioné:nec cognitioné magis co lum
gnitioné q̃ uitã.Oía.n.hæc ĩ deo ſũt unũ nõ p cõfuſioné aut cõmiſtioné aut quaſi di Auguſti.
ſtinctoꝝ mutuã penetrationé:ſed p ſimplicẽ ſũmã ieffabilẽ fontalé unitaté. In qua
oís actus oís forma oís pfectio ſicut in prío eminẽtiſſimo duce penitiſſimis diuinæ
infinitatis theſauris ita ſup oía & extra oía excellẽter eſt cõcluſa:ut ſit tñ nõ ſolũ oí
bus intima ſed magis unũ cũ oíbus q̃ ipſa ſint ſecũ deficiunt pfecto uerba & minus
oíno ẽt q̃ cõcipit.Sed uide Mi Angele q̃ nos inſania teneat.Amare deũ dũ ſumus ĩ Amare de
corpe plus poſſumus q̃ uel eloq uel cognoſcere.Amando plus nobis pficimus mi um.
nus laboramus:illi magis obſeqmur.Malumus tñ ſemper q̃rẽdo per cognitionem Nota.
nunq̃ iuenire qd q̃rimus q̃ amãdo poſſidere:Id qd' nõ amãdo fruſtra ẽt inueniret:
ſed redeamus ad nr̃a euidẽter tibi iam patet quonã pacto cũ deus alias & mẽs & in
tellectus & uita & ſapía nuncupet:ruſus aliquãdo ſup hæc oía collocet. Vtrũq;
tamen & uere & conſone cõprobet.Nec pterea Platoné ab Ariſtotele diſſentire: Plato-
qd' ille in ſexto de repu.libro deũ qué ibi uocat ideã boni ſup intellectum & intel-
ligibilia ſtatuat danté illis quidẽ ut intelligãt:His aũt ut intelligant. Hic autem.ſ.
Ariſto.ſæpe deũ & intellectũ & intelligentẽ & intelligibile uocet.Nam & Diony. Ariſtote.
Areopagita cum idem dicat q; Plato nõ tamẽ negabit etiã cum Ariſtotele deum ſe Dionyſi.
ipſum & alia nõ ignorare.Q uare ſi ſe intelligit & intellectus & intelligibilis eſt.co
gnoſcit enim:& cognoſcit neceſſario qui ſe ipſum cognoſcit:& tñ ſi quaſi particula Vnde illd
res ut dixi has perfectiões accipiamus:aut cũ intellectum dicimus naturã ſignifice γνωτι
mus quæ ad intelligibile quaſi ad aliud extra ſe tendat:nihil minus q̃ Platonici Ari σεαυτον
ſtoteles ẽt deũ & intellectũ & intelligibile eſſe cõſtantiſſime ſit negaturus.In tertio Tertius
gradu plus aliqd nobis dũ tenebris ppinq̃bamus illuxit ut nõ ſolũ nõ impfectũ & gradus
q̃ſi mãcũ aliqd ens deũ ípía cogitatiõe fingamus q̃le eẽt ſi uel corpus uel corpis aía
uel cõſtitutũ ex eis aíal diceret:neq; item pticulare aliqd' genus q̃q̃ pfectiſſimũ q̃ſi
hũana ſapiẽtes eũ faciamus ut ſi uel uitã dicamus uel mẽtẽ:uel rõnẽ:ſed ẽt eo quod
uniuerſalia indicãt noía:q̃ oía ambiunt uno.ſ.uero ente & bono melius eſſe cogno-
ſcamus.In q̃rto gradu nõ ſolũ ſupra illa:ſed ſupra oẽ nomẽ qd formari ſupra omnẽ Q uartus
notioné:quæ cõcipi a nobis poſſit ipſum eſſe ſciebamus. Tũc primũ ipſum aliquo gradus
mõ ſciẽtes cũ eũ oíno neſciebamus.Ex qbus colligi illud põt nõ ſolũ eẽ deũ ut dicit
Anſelmus:quo nihil maius cogitari põt.Sed id eẽ qd ĩfinite maius eſt oĩ eo qd' põt Anſelmus
excogitari:ut uere dixerit iuxta hebraicã litterã Dauid ppheta.Tibi ſilentiũ laus. pſalmus.
Hæc pro ſolutiõe priæ rõnis dixerimus:unã magnã ẽt aperit feneſtra legittimæ ĩtel
ligẽtiæ libroꝝ Dionyſii q de myſtica theologia & de diuinis noibus ĩſcribũtur. In q
bus illud cauẽdũ:ne aut minore faciamus q̃ ſint q̃ ille ſcripſit ſũt autẽ maxia:aut dũ
paruũ exiſtimamus oẽ qd ĩtelligim' ſõnia noſt & ĩextricabilia cõmẽta ↄfingamus.

Caput ſextũ in quo ſecundam ſoluit rationem platonicorum de prima.ſ.materia.

Hęc ē materia quæ hyle alio uocabulo dr̃ de q̄ in heptaplo Q m̃ ex unitatib⁹ orta eſt mltitudo Iāblicus

Q Vod uero obiiciũt de prima materia friuolũ ē. Illa.n.quatenus ens eſt eatenus una eſt q̄nimo ſi Platōis ſectari uerba ad unguē uolũt cōcedāt oportet uninsillā hr̃e minus rōnē q̄ entis. Neq;.n. Plato uult eā eē ꝓrſus nihil aliogn q̃uo receptaculũ formaꝝ q̃uo nutrix q̃uo natura quædam & reliq̄ erit:quæ eā eē in Timæo ille cōfirmat. Nō eſt igiẽ nihil.i.nō oīno entis exps ſi Platoni credimus:q tñ eandē in philebo uocāt nō ſolũ multitudinē quæ ut ipſi nolũt opponitur uni:ſicut nihil opponiẽ enti ſed infinitũ. Multitudo autē ſi ſit finita nō oīno fugit rōnes unius:qm̃ qua finita eſt una eſt:at infinita multitudo ita oīno unius naturā nō hēt ſicut nec termini. Materia ergo prima ſcd̃m Platonem magis ens q̄ una. Quam qui cōtra diſputāt ut unum ente ſupius cōprobarēt ens nō eſſe & tñ unum eſſe dicebāt. Iamblicus itē Platonicus in eo libro quē facit de ſecta pythagorica materiam primam uocat dualitatē eo ꝙ dualitas prima ſit multitudo & reliquarũ oīum multitudinũ radix. Materia ergo prima ſecundũ eũ qui magnus adeo inter Platonicos eſt ut diuinus uoceẽ nō ſolum non una ſed multitudo ſed radix omnis quæ in rebus multitudinis eſt. Hæc diximus ſua illis obiectantes. Cæterum neq; unitatis expers oīno eſt illa ſicut neq; eſſe: Exactā aũt unitatē ab eadem a qua & eſſe recipit forma. prætereo quæ de unitate eius uel affirmatiua uel negatiua diſputanẽ: quæ oīa his notiſſima:qui uel unā cum Ariſtotele deambulantiunculam fecerint.

Caput ſeptimũ in quo tertiā ſoluit rōnem platonicoꝝ de multitudine:oſtēditq; dicentibus unum eſſe ente cōius aliquid eſſe concedendum quod Plato negat.

Solutio tertiæ rationis.

Allunẽ aũt plurimũ in tertia rōne. Nō.n.eo mō opponitur multitudo uni quo mō opponiẽ nō ens enti. Hæc.n. controdictoriā hñt oppoſitionē:illa aut priuatiuā aut cōtrariā de qua re late diſputāt Ariſtotelici.x.li.primæ phiæ. Sed uideant in quas ruinas incidāt qui uocanẽ Platonici & unũ dicũt ente ſuperius. Certũ eſt quotiens duo ita ſe hñt genera ut ſub altero tanq̄ ſub cōiori alterũ ſit:fieri poſſe ut aliqd inferioris ambitũ effugiat:qđ tñ non effugiat ſuperioris. Hoc enim ē quare illud dr̃ eſſe cōius. Exēplum in promptu qa aīal cōius eſt hoīe:pōt fieri ut aliquid ſit nō homo ſiue nō ſit homo quod tamē ſit animal: pari ergo rōne ſi ſit unum ente cōius fieri poterit ut aliquid ſit nō ens ſiue nihil: quod tamē ſit unũ atq; ita de nō ente unum prædicabiẽ:quod expreſſe in ſophiſte confutat Plato.

Caput octauum in quo declarat quomodo quattuor hæc:ens.ſ.unum uerum & bonum in omnibus ſint quę ſunt poſt deum.

Auicēnæ ſectatores Sex terminos poſuerunt. Auicēnā Auerroi aduerſantē momordit

V Eriſſima ergo ſnīa ē quattuor eē quę oīa ambiunt ens unum ueꝝ:& bonũ. Si ita accipianẽ ut illoꝝ negatiōes ſint nihil diuiſum falſũ & malũ. Addita ſunt his q̄ttuor duo alia. Aliqd.ſ.& res a poſterioribus Auicennā ſecutis:q multis in locis p̄hiam Ariſto.interpolauit:unde ſunt illi cum Auerroe magna bella pugnata ſed quātum ad hoc ſpectat: parua in re diſcordia. Diuidũt.n.hi qđ ſub uno itelligiẽ in unũ & aliqd qđ a Pla.nō abhorretq; i ſophiſtæ inter has cōiſſimas dictiones enumerat aliqd:& qđ ſub ente cōtineẽ partiũtur in ens & res ſed de his alibi q̄tuor hæc ut cœptũ ꝓſequamur aliter ſunt i deo:aliter in his quæ ſunt poſt deũ q̄ñq; dē hæc deus hēt a ſe alia hñt ab eo. Videamus primo q̃uo inſunt rebus creatis:oīa quæ ſunt poſt deũ hñt cām efficientē exēplarē & finalē.ab ipſo.n.ꝑ ipſum & ad ipſum oīa. Si igiẽ res conſideramus ut a deo efficiēte cōſtituũtur: ſic entia dicunẽ q a illo efficiēte eē ꝑticipāt:ſi ut exēplari ſuo q̄ uocamus ideā ſcd̃m q̄ illas cōdidit deus

quadrãt & rñdent uerae dicunẗ. Vera.n.imago Herculis dr̃: quae uero Herculi cõ
formaẗ.Si ut ad cũ tãq̃ ad finẽ ultimũ tendunt bone dicunẗ: Si uero unaquaeq; res
ſcdm ſe abſolute accipiẗ una cognoſcaẗ.Eſt ãr hic ordo ut primũ unũquodq; ſub en Ordo in
tis rõne cõcipiatur quoniã prius efficit agẽs unũquodq; q̃ illud in ſe ſit aliquid alio his q̃tuoꝝ
quin nõ ſecundũ totum quod eſt eſſet ab agẽte. Q no fit ut nihil ſit poſt deum qđ
cõcipientes hoc de eo nõ intelligamus quod eſt ens ab alio:ens finitũ ens participa
tũ.Succedit enti unum. Tertia eſt ueritas quia poſtq̃ eſt aliquid in ſe uidẽdũ eſt an
ſit tale quale eſt exẽplar ad quod fuit formatũ:cui ſi ſimile inuenitẽ reliquũ ut in il
lud ui pote affine atq; cognatũ per bonitatẽ ſe cõuertat. Aequali aũt haec eſſe ambi
tu quis nõ uideat? da aliquid eẽ certe & unũ eſt. Nãq unũ nõ dicit nihil dicit ut ait
Plato in ſophiſte.Eſt.n.illud quicqd eſt a ſe indiuiſum & ab aliis diuiſum: quae non Plato.
ſunt ipſum.Hoc ãt cũ dicimus intelligimus unũ ſiue ut Platonis uerbis loq̃mur eſt
idem ſibi & ab aliis alteꝝ quod unicuiq; rei cõgruere in eodẽ dialogo ipſe cõfirmat.
Verũ eſt etiam neceſſario.Nam ſi eſt homo utiq; uerus eſt homo:idemq; dictu hoc Veꝝ con
nõ eſſe uerum aurũ & nõ eẽ aurũ:nam cum dicis uerum auꝝ nõ eſt.Hoc ſignificas: uerti cum
uideẗ quidẽ aurum & eſt aliqd ſimile auro?ſed nõ eſt aurum: ꝓpterea Aurelius Au ente reali
guſtinus definiẽs in ſoliloquiis:qd ſit ueꝝ aut uerum eſt id quod eſt:quod nõ ita ac ter
cipi debet ut idẽ ſit ens & uerum. Sunt enim licet re idẽ: rõne tamen & diffinitione Auguſti.
diuerſa:quare unũ per aliud finiri non debet ſed hoc exprimere noluit Augu.tunc
dicirem uerã cum eſt id quod uocaẗ & eſſe diciẗ:ut tunc uerũ eſt.aurum cũ aurum
eſt & nõ aliud eſt q̃ aurũ. Hoc eſt ergo quod dixit uerũ eſt id quod eſt: quod quidã Bonũ con
nõ aduertẽtes calũniam faciunt diffinitioni.Similiter aũt & bonum eſt: quia qcqd uerti cum
eſt quatenus eſt bonum eſt:& longe errat Olympiodorus mea qdẽ ſnĩa ſic credens ente
probare aliud eſſe bonũ & ens:quoniã bonum ſimpliciter deſideramus. Nõ eſt aũt Diſputat
eẽ ſimpliciter ſed bene eſſe ičq; fieri poſſe ut ſi male ſit nobis nõ eẽ deſideremus. nã aduerſus
ut illud ommitramus an qbus male & miſere ẽ recto & naturali deſiderio appetere olympio
poſſunt ut nõ ſint:non aduertit ille ſicut multiplex eſt eẽ ita multiplicẽ eſſe bonita dorum
tẽ. Eſt.n.primo eẽ naturale rerũ ut homini eſſe hominẽ: leoni eſſe leonẽ: lapidi eſſe
lapidẽ:quod eſſe & naturalis bonitas indiuidue ſeqtur.Sunt alia eſſe: quę aduẽtitia
dici poſſunt ut homini eẽ ſapientẽ eſſe pulchrũ eẽ ſanũ: quẽadmodũ aũt ſapiẽtia &
pulchritudo alia entia ſunt ab hũanitate ita alia bona ſunt. Aliud enim bonũ hũani
tas qua hõ eſt hõ aliud bonũ ſapĩa qua nõ iã hõ:ſed hõ ſapiẽs euadit:ſicut & haec ali
ud & illa aliud ens & eſt & dr̃.Sicut ergo oĩa appetũt bonũ ita oĩa appetunt eſſe & Sicut di
primo quidẽ eam appetunt bonitatẽ quae eẽ naturale cõſequitur: quoniã haec fun uerſum eẽ
damentum ſequẽtium bonitatum: quae illi oẽs adueniunt ut ſine illa ſtare non poſ ita bõum
ſint.Quomodo.n.erit foelix qui oĩno nõ erit neq; nõ illa eis ſufficit bonitas quã tũc
adipiſcũtur cũ primũ ſunt:ſed cupiũt accedere & reliquas:quae illam primã abſol
uant & exornẽt:ſicut aũt uere dicimus praeter primam ab eis bonitatẽ alias appeti
bonitates ita uere dicere poſſumus praeter primũ eẽ deſiderari ab eis alia eſſe: quia
aliud eſt eſſe foelicẽ aliud eẽ hoĩem. Et ſi qs det fieri poſſe ut quis nolit eẽ ſi nõ ſit foe
lix nõ ſequeẗ ut putat Olympiodorus aliud eſſe bonũ aliud ens.ſed aliud eſſe ens Olympio
hoĩem aliud foelicitatẽ:pariterq; aliã hoĩs bonitatẽ aliã foelicitatis quarum alteram dori error
.i.primã hõ nõ uult niſi hẽat & ſecundã ommitto an eadẽ rõne aliquid bonũ ſimpli
citer dicaẗ:& ens ſimpliciter:an qđ ens dr̃ ſimpliciter bonũ tale:& qđ bonum ſim
pliciter:ens tale dicaẗ.nõ.n.hic oĩa diſputãdi locus: uere ergo dicebamus unũqdq;

qđ eſt eatenus eē bonũ q̃tenus eſt.uidit.n.deus cuncta quæ fecerat & erãt ualde bona.Q uidni:a bono opifice ſunt:q ſui ſimilitudinem oĩbus ĩptimit quæ ſunt ab ipſo in entitate igiť rerų admitari potentiã efficientis poſſumus dei in ueritate uenerari artificis ſapiam:in bonitate reclamare amãtis liberalitate in unitate ſuſcipere cõditoris unicã ut ſic dixerim ſimplicitatẽ:Q uæ unũquodq; ſibi tũ oĩa inter ſe inuicem tum ad ſe ipſum uniuit oĩa:ſic unũqđq; ad ſuimet:ad aliorų:ad dei poſtremo uocans amorem.Examinemus & eorų oppoſita an æq̃li ſimiliter ambitu ſint falſum:& nihil idẽ eẽ oñdunt quæ ſupra diximus.Malum & nihil ſi differre dicamus reclamabunt

Malum & nihil conuerti.Contra errorẽ manicheorũ:Nihil & diuiſũ conuerti. Ariſtote.

phĩ pariterq; theologi:Q uare & facere malum nihil eſt facere:diciq; ſolet mali nõ eẽ cãm efficientẽ ſed deficiẽtẽ unde illorų inſania cõfutať: qui duo principia poſuerũt alterų bonorũ alterų malorũ q̃ſi efficiens aliqđ principiũ mali eẽt:ſed diuidere rẽ idẽ ẽ q; deſtruere:nec ita poſſumus rei cuipiã ſuã & naturalẽ unitatẽ adimere: ut nihil minus illius eẽ in ſua integritate remaneat.Nõ.n.totũ eſt ſuæ ptes ſed illud unũ qđ diſſultat ex partibus ut docet Ariſt.viii.li.primæ phiæ.Q uare ſi in ptes diuidas totũ ptes remanẽt quidẽ totũ ãt qđ diuidiť ipſum nõ remanet ſed deſinit eſſe actu:& potẽtia tm̃ eſt ſicut ptes: quæ prius erãt potẽtia tũc eẽ actu incipiũt: qppe quæ prius cũ erãt ĩ toto unitatẽ ꝓpriã actu nõ hẽbãt q̃ tũc primũ ſortiunť:cũ ſeparte a toto ipſo p ſe ſubſiſtunt.

Cap.ix.in quo declarat qũo illa q̃ttuor ĩ deo ſint.

EXaminemus rurſus qualiter hæc ſunt in deo cui non inſunt in reſpectu ad cãm quã nõ hẽt:ipſe.n.oĩum cã a nullo eſt:duplici ãt rõne in deo pñt cõſiderati aut q̃tenus aliorų cã eſt: quæ diſtinctio creatis rebus nõ cõuẽit quãtũ ad pñs negotiũ attinet: qm̃ deus ſic eẽ põt ut nõ ſit cã. Alia nõ ſic eſſe pñt ut non ſint ab eo igiť deũ primitus ſic cõcipimus ut ſit uniuerſitas oĩs actus:plenitudo ipſius eſſe quã intelligentiã ita ſubſeqtur ut ſit unus ut neq; oppoſitũ cõcipi poſſit. Vide quantũ aberrẽt:q plura prima principia fingũt plures deos.Statim & uetiſſimũ eſt:qđ.n.hẽt quod appareat eſſe & nõ ſit q eſt ipſum eſſe cõſequẽs certe ut ſit & ipſa ueritas:ſed & ipſa bonitas erit:boni.n.tres cõditiões ut ſeri. Pla.in philebo ut ſit per

Boni tres cõditiões ſecundum Platonem

fectum ſufficiẽs expetendum erit ãt hoc quod tale cõcipimus pfectum:quia illi nihil deerit qui eſt oĩa erit ſufficiens qa illud poſſidenitbus nihil deerit in quo inuenient oĩa erit expetẽdum qa ab illo & in illo ſunt oĩa:quæ expeti aliqua rõne poſſunt deus ergo pleniſſima entitas in diuidua unitas ſolidiſſima ueritas beatiſſima bonitas.Hæc ni fallor eſt illa τετρακτυσ.i.quaternitas per quã pythagoras iurabat

Pythagoras.

uocabatq; principiũ ſemper fluẽtis naturæ principium.n.hæc quæ unus ſunt deus oĩum eſſe demõſtrauimus:ſed & iuramus per ea quæ ſancta quæ firma quæ diuina ſunt:qđ illis aut firmius aut ſanctius aut diuinius: Q uod ſi deo ut rerum cauſa eſt appellationes has quattuor aſſignemus ordo totus inuertiť. Primo.n.unus erit qa prius in ſe intelligitur q̃ intelligať ut cã.Secundo erit bonus. Tertio uerus: Q uarto ens.Nam cum cã quæ dr̃ finis prior eſt ea quæ eſt exemplaris & exẽplaris prior

Q ua uia iſti termini p illas q̃tuor cãs deo conueniant.

efficiẽte.primum.n.appetimus hr̃e quo ab iniuria tẽpeſtatum ꝓtegamur tum ideã domus mente concipimus:poſtremo in materia illã extrinſecus efficiendo formamus: quare ſi quẽadmodum ſuperiori capite definiuimus bonum ad cauſam finalem uerum ad exemplarem ens ad efficientem ſpectat deus ut cauſa eſt.primo boni tum ueri poſtremo entis rationem habebit:quæ oĩa breuiter hic perſtringimus fœta alioquin quæſtionum multarum atq; magnarum.

Cap.x.in quo totã diſputationẽ ad uitæ inſtitutionẽ & morų emẽdationẽ cõuertit.

Verum

VErum ne aliis potiuſq̃ nobis diſputemus illud curãdũ ne altiſſima pſcrutã
tes in humili.i.indigna his cõditione uiuamus: q̃bus celitus datũ ut inda
gare cęleſtiũ etiã rões poſſumus. Sed illud aſſidue meditãdũ hanc noſtrã Nota.
mentẽ: cui diuina etiã puia ſunt ex mortali ſeminio eſſe non poſſe neq; fœlicẽ alibi
q̃ in diuinorũ poſſeſſione futurã: tantoq; magis dũ hic quaſi aduena pegrinat̃ pro
pinquare fœlicitati quanto poſt habita cura terrenoꝝ ad diuina ſe magis erit eri
git & accendit: admonere autẽ in primis nos præſes diſputatio uidet̃ ut ſi eſſe beati
uolumus beatiſſimũ oĩum imitemur deũ unitatẽ in nobis ueritatẽ bonitatẽq; poſſi
dentes. Vnitatis pacẽ turbat ambitio & ſibi hærentẽ animũ extra ſe rapiit: & in di
uerſa quaſi lacerũ trahit atq; diſcerpit. Veritatis ſplendorẽ & lucẽ in ceno in caligi
ne uoluptatũ quis nõ amittet? bonitatẽ furaciſſima nobis furat̃ cupiditas, i. auari
tia: bonitatis.n. peculiare hoc cõicare aliis bona quæ poſſides. quare cũ quæreret
Plato cur deus cõdidit mundũ: rñdens ipſe ſibi bonus inquit erat. Hęc ſunt illa tria
ſupia.ſ. uitæ: cõcupiſcẽtia carnis & cõcupiſcentia oculoꝝ: quæ ut ſcribit Ioãnes ex Platonis
mũdo ſunt & non ſunt ex patre: q ipſa unitas ipſa ueritas ipſa bonitas eſt. Fugiamus inquiſitio
hinc ergo.i.a mũdo qui poſitus in maligno euolemus ad patrẽ ubi pax unifica: ubi
lux ueriſſima: ubi uoluptas optima. ſed qs dabit pẽnas ut illuc uolemus? Amor eo
rum quæ ſurſum ſunt. Quis adimet? libido reꝝ quæ ſuper terrã quã ſi ſectemur. ia Nota
cturã facimus & unitatis & ueritatis & bonitatis. Neq;.n. ſumus unum ſi curuũ ſen Ioannes.
ſum & ſpectãtẽ cęleſtia rõnẽ uirtutis fœdere nõ deuincimus: ſed duo in nobis prin Nota
cipes quaſi per interualla regnãtes dũ nũc deũ p legẽ mẽtis nũc Baal p legẽ ſeqmur
carnis & regnum noſtrum in ſe diuiſum pfecto deſolat̃. Quod ſi ita erimus unum
ut mãcipata ſenſui rõne ſola imperet lex mẽbroꝝ falſa erit hęc unitas quia ueri nõ
erimus: dicemur.n. & apparebimus hoĩes eſſe, i. aĩalia rõne uiuẽtia: & tñ erim⁹ bru
ta: quibus pro lege ſenſualis eſt appetẽtia pſtigium faciemus his qui nos uidebunt
inter quos habitabimus. Nõ rñdebit imago ſuo exemplari: inſtar.n. dei ſumus deus
ãt ſpiritus. Nos nõ ſpiritales iã: ut Pauli utar uerbis: ſed animales cũ autẽ per ueri
tatem ab exẽplari nõ excedimus: reſtabit ut p bonitatẽ ad ipſum tẽdẽtes illi aliquã
do copulemur. Quod ſi tria hæc unũ.ſ. uerum & bonum perpetuo annexu ens cõ Paulus
ſequũtur. Reliquum eſt ut cũ illa nõ ſumus etiam prorſus nõ ſumus: & ſi eſſe uidea
mur: & quãuis credamur uiuere moriamur tamen potius iugiter quam uiuamus.

PRIMAE OBIECTIONES ANTONII FAVENTINI ADVERSVS LIBELLVM DE ENTE ET VNO.

SI libellus quiſpiã de ente & uno inſcribi mereat̃: neceſſe
eſt entis uniuſq; naturã pprietateſq; explicet: hoc ãt opuſ Pria obie
culo qd nuper in manus meas uenit: qdq; de ente & uno ctio.
iſcribit̃ nõnulla ptractant̃ ã titulo atq; iſcriptõe pene alie
na: principale ſiqdẽ auctoris ppoſitũ eſt diſputare ãn iu
xta Plato. ens unũq; ſeſe iuicẽ mutuo cõſequãt̃? an ut aca
demici putãt unũ ſit ente cõius: ſed hoc nõ ẽ de ente & uno
ptractare ſed de mutua entis uniuſq; cõuerſione: nec oĩno
abſolute ſed iuxta Pla. dũtaxat. nec.n. ſi qſpiã pbus eã ſolũ
qõnẽ agitaret q̃ eſt an aĩa imortalis ſit ppea de aĩa diſputaret ſed de ſola aię imortali
tate tractatus hęret̃. Ait pterea opis auctor acadẽicos arbitrari deũ iuxta Pla. uere
ac pprie ens nõ eſſe: qd eqdẽ plurimũ demiror. Si.n. oẽs academicos ſiue platoni Secunda.

eos itelligat:quēadmodū locutio ſignificare uidet̄: alioq̄n nō abſolute ꝓnuntiaret
Themiſtius id academicos ſentire mēdacio fortaſſe nō caret. Themiſtius.n.inter Platonicos au
ctor nō ignobilis ideā quæ rerū principiū eſt ex Platonis ſnīa teſtat̄ uere ac ꝓprie
ens eſſe & unū:platonici uero aut oēs aut pleriq; nō aliud putāt ideā: aliud uero re
Tertia. rū opificē deū ꝓſequēs ꝑterea dicit. Si quoquomō defendi pōt iuxta Plato.eē unū
ente cōius ita cēſendū ē:uocabula inqt quæ noie pa⁊ latino cōcreta appellat: ut ē
candidū lucens:ens:alienū aliqd ſignificāt:quo p̄ſente res uocabuli appellationem
ſortiunt̄. Aliud q̄ppe eſt cādor aliud cādidū:aliud hō:aliud humanitas: ens igit̄ uo
cabit̄ in quo eſſe aliud eſt:aliud uero qđ ſubſiſtit:deus igit̄ q ipſum eſſe eſt:ens cen
ſeri nō poterit:ſed unus ex quo oīa continet & claudit:ſed nōne huiuſmodi defenſio
ſibi ipſa parum coheret? qua.n.rōne candidū & hō & ens alienū aliquid ſignificant
eadē quoq; unū & beatū & deus & ſilia huiuſmodi multa alienū aliquid ſignificēt.
neceſſe eſt:deus igit̄ q unitas eſt & beatitudo ſimul & deitas neq; unus uocari pote
Cōfirmatio rit nec beatus nec oīno deus. q̄uo igit̄ ens nō eſt ſed unus. Præterea ens eo dictū eſt
ꝙ eſt quēadmodū igit̄ fieri non pōt ut q ſedet ſedens nō ſit fieri etiā nō poterit ut q
Quarta. uere ac ꝓprie eſt ens nō ſit:ego.n.inqt deus ſum q ſum. Admirabilius aūt uideri pōt
ꝙ nō ſolū iuxta platonē defendere conat̄ deū ens nō eſſe. uer⁊ ēt Ariſtotelem quoq;
ip̄m in eādē ſnīam trahere conat̄:quinto.n.inqt metha.libro:ens diuidit in ens ꝑ ſe
& ꝑ accidens ens uero ꝑ ſe in decē p̄dicamēta:in nullo aūt inquit genere deus collo
cari pōt quēadmodū beatū Thomā demōſtraſſe exiſtimat: Si igit̄ deus nō eſt ens
per ſe neq; per accidens ut cōſtat iuxta Ariſtotelē ens nō erit:ꝑterea ens in ſubſtan
tiam & accidēs iuxta uulgatiſſimā diuiſionē ſegregat̄:nō eſt aūt deus accidens neq;
ſubſtātia:ea enim inqt deus eſt: deus aūt cuiuſlibet generis limites excedit:ſed eq
dē nō uideo qua rōne ductus opis auctor Ariſtoteli noſtro Platonicā aſcribat opi
nionē ſi tñ opinio Platonis eſt:diuiſio.n.entis in ens ꝑ ſe & ꝑ accidēs complexi entis
S.Tho. diuiſio eſt quēadmodum beatus Thomas:cui plurimum auctoritatis tribuit eo lo
Ariſtote. co ſubtiliter ſcribit:Idē manifeſtū ē exēplis:ens.n.ꝑ accidēs iuxta Ariſtotelē eſt tri
plex:aut enim accidēs de ſubiecto p̄dicat̄ aut ſubiectū de accidente aut accidēs de
accidente:quæ oia ad cōplexionē pertinent:parimodo entia ꝑ ſe uocant̄ in quibus
aliquid p̄dicat̄ quod uel ad ſubſtantiā ꝑtinet uel ad quātitatē uel aliud genus dūmō
qđ p̄dicat̄ ſubiecto ꝑ ſe cōueniat ut albū Socrati:non etiā hoi: aīal equo:entis āt in
ſubſtātiā & accidens diuiſio deū quoq; cōplectit̄:eſt.n.ꝑ affirmationē negationēq;
facta diuiſio:ſubſtantia enim eſt:qđ nulli innitit̄ ſed per ſe eſt:accidens āt quod eſt
in alio uelut in ſubo:ho⁊ āt nihil eſt mediū ut Beatus Thomas putat:Si quidem in
Cōfirmatio ter ſubm habere & nō habere nulla medietas cogitari pōt.ſubſtantia igit̄ quæ acci
denti oppoſita eſt genus non erit. Si deus nullo genere cōtinet̄. Præterea nō eſt in
dubitata ariſtotelis opinio deū ꝑ ſe nullo genere contineri: adſunt enim nōnulli ari
ſtotelē imitati q exiſtiment deū in p̄dicamēto ꝑ ſe collocari: & ego qdē puto ea ſnīa
Boetius inſignem philoſophū Boetiū fuiſſe: mōſtraremq; ſi opus eſſet ex uerbis Boetii nec
Auguſtinus. non auguſtini apte id colligi. Rurſum ait unius negationem eſſe diuiſum:qđ pro
bat eo ꝙ res deſtruitur quando diſcerpitur diuiditurq;: ſed quomō diuiſum poteſt
Quinta uni tāquā negatio opponi:inter affirmationem enim negationemq; cōtradictio eſt
chymera uero neq; una eſt:neq; diuiſa:nec hoc quod eſt dyametrum eſſe commen
ſurabilem aut unum eſt aut diuiſum. Falſum quoq; ueri negationem eſſe exiſtimat:
Sexta. quod & ſi quoquo modo defendi poſſit. Attamen contrarium potius eſt quam
negatio:

negatio:quemadmodum Beatus Thomas mõſtrat:non enim chymera uera eſt aut falſa niſi uocabulo prorſus abutamur:uerum enim eſt qđ eſt:hoc eſt ut ipſe exponit quod eſt id quod uidetur & dicit:falſum igiť erit quod non eſt id qđ uidetur & dicitur ut nũmus falſus:nihil igitur falſum eſſe contingit niſi quod uidetur eſſe aliud qđ nõ eſt:Inter id uero quod uideť eſſe qđ eſt.& id quod non eſt quod uidetur nulla contradictio eſt ueꝝ igiť falſumq; nulla affirmationis negationiſq; oppoſitio ne aduerſanť:malũ ẽt boni negationem putat:Ariſtoteles uero bonũ & malũ cõtrarioꝝ genera eſſe in p̄dicamẽtis affirmat:qđ aũt negatio eſt genus eſſe nõ põt.Præterea bonũ ea rõne q̄ bonũ eſt expetẽdũ ẽ:Malũ uero fugiẽdũ:expetere uero & fugere & iuicẽ cõtraria ſunt quẽadmodũ cõgregare ſegregareq;:bonum igiť & malum erũt cõtraria:qđ Boetius quoq; in p̄dicamẽtis aſſeuerat q̄cq̄d cęteri circa id dixerit.

Sexta Beatus Thomas. Septima Ariſtoteles. Cõfirmatio

Reſponſio primarum obiectionum.

IO. PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO SALV.

QVæſtiones tuas aduerſus eũ libellũ. quẽ nup edidi de ente & uno tanta cũ uoluptate legi:q̄ta a te & caritate & libertate aĩ ſunt perſcriptę:debeo tibi plurimũ noĩe huius officii:qđ ſi uel amicis impenderemus liberius: uel ab eis libentius exigeremus:eẽmus certe lõge q̄ ſumus:& doctiores & meliores.ſed exitialis hęc p̄ſuaſio cepit hominũ mẽtes:ut nõ placere nos illis putemus: quibus errata noſtra nõ placẽt:liberũq; amicorũ iudiciũ uel odiũ uel moroſitatẽ:adulationẽ uero:amorẽ & naturę bonitatẽ ĩterpretemur. Ita fit ut dũ laudari malumus uel ĩmeriti:q̄ uel mẽretes caſtigari irrideamur ſemp laudẽ nunq̄ mereamur. Vide quãtũ erremus.Nã laudatio oĩs fere ſemp ĩutilis:ſæpe ãt noxia.Q m̃ ſi uera: qd afferat utilitatis?ſi ſit falſa:inſanos profecto nos efficit q laudamur:ridiculos ãt qui laudãt:Rep̄henſio certe utilis ſemp:q̄ ſi ſit iuſta ad cognitionẽ:ſi minus iuſta ad defenſionẽ nos excitat ueritatis.Deniq; qd ẽ aliud caſtigari q̄ alieno labore fieri meliorem:aut qd aliud librum amici lima ſplẽdeſcere?q̄ de illius uigiliis te p̄ficere dormientẽ.Nõ poſſum igiť: ut dicebã tibi plurimũ nõ debere. Qui de his q in meo libro tibi minus placuerũt:qd ſentires:mihi libere ſignificaſti. Agnoui p̄ter beniuolentiã in tuis ſcriptis tuã ẽt illam mihi iãpridẽ notã ĩgenii dexteritatẽ:cępiq; ſtatim: nõ quaſi parẽs:ſed quaſi iudex examinare ſeuerius quæcũq; notaueras:ut pote quæ iã mihi ẽt ipſi de tuo teſtimonio in ſuſpitionẽ uenerãt falſitatis.Sed ita cogitãti occurrerũt nõnulla q̄bus defendi illa & uindicari a culpa poſſe uiderenť:Quæ quidẽ libere uolui ad te p̄ſcribere: ne forte q̄ in te laudo uirtutẽ minus ipſe amplecterer: ut ſi in illis taxandis tuũ iudiciũ non imitor:ſaltem in defendendis imiter libertatẽ. Nõ recte inquis liber de ente & uno inſcribiť:cũ de entis uniuſq; natura p̄prietatibuſq; oĩbus in eo nõ agas: ſed de unius tãtum entiſq; cõuerſionem. Mihi Antoni ita uideri ſolet duo q̄ſi ueſtibula libris p̄ſtitui Titulũ & Prohemiũ. Titulus Prohemiũ curtũ eſt? Prohemiũ titulus fuſus & explicatus. Promittit titulus tractatũ de ente & uno:qd ãt de ente & uno tractãdũ ſit p̄hemiũ explicat. Qđ ſi fiat ĩ titulo: Timẽdũ ne libri titulus liber fiat. Poſſet hoc defendi p̄iudicio mille auctoꝝ a q̄bus p̄ſcripte libris eoꝝ titulatiões calũniã eãdem paterenť. Sed nõ id quæſtioni pondus ut uel ego uel tu in ea diutius occupemur. Miraris p̄terea qđ a platonicis creditũ di-

Solutio primæ obiectionis. Titulus prohemiũ quid ſint

Solutio ſecunda — xerim deũ nõ eſſe ꝓprie ens. Noli me mirari ſed illos quos & ego tecũ in huius dog
matis aſſertiõe nõ ꝓbo. ſed hoc illos ſenſiſſe qđ tibi pene icredibile uidet̃ hocq́ po
Sirianus Proclus Plotinus. — ſteris ſcriptũ reliquiſſe: notiſſimũ oĩbus q platonica legerũt. hoc Sirianus Proclus
Plotinus & q deniq́ extãt Platonis iterp̃tes uno ore cõfirmãt. at inq̃s Themiſtius i
ter platõicos nõ ignobilis aſſerit id eã ex platõis ſñia uer̃ ac ꝓprie ens eẽ & unũ: pla
Opinio plotini de ideis. — tonici ãt uel oẽs uel plęriq́ nõ aliud putãt ideã aliud rerꝝ opificẽ deũ: Q uare ſi id ea
ens ꝓprie dr̃ & de⁹ ẽt ipẽ ꝓprie dicet̃ ens: Hęc tu ſatis ĩgenioſe ſed uide an ſatis pite.
Illi. n. Proclus. ſ. & Plotinus ideã fatent̃ eẽ ens & dici: ſed deũ ut ſupra entia ita ſupra
Opinio procli de ideis. — ideas eẽ contẽdunt. Plotinus. n. in ea mẽte q̃ deo ꝓxima ẽ q̃ & primũ ens & primũ in
telligibile & primam uitã uocat ideas omnes collocauit ut ſit deus ideaꝝ nõ ſinus
ſed fons nõ receptaculũ ſed principiũ. Proclus nõ unũ mõ ſed multos ordĩes mẽtiũ
S. Tho. i. parte ſatis de ideis. — medios facit iter deũ & ideas q̃rũ plenitudinẽ: ęmulatus platonis uerba i thimæo p
ſe aĩal nũcupauit. Pręterea Sirianũ A meliũ I ãblicũ alioſq́ cõplures idẽ ſentientes.
Rudimẽta hæc & q̃ſi ieunacula ſunt illius doctrinę q̃ Platonica exiſtimat̃. Q đ ſi q̃s
Alia ſolutio — tibi det ñ aliud re eẽ ideã & deũ: aliđ tñ rõne eẽ nec tu negabis. Q uæ diuerſitas abũ
de faciet ut deus q̃dẽ q̃tenus exẽplar eſt hoĩs eq leonis ens dici uere poſſit: q̃tenus
Dionyſius — uero nihil reſpicit extra ſe nullãq́ ad res creatas hẽt habitudinẽ ſed ĩ ſuæ diuinitatis
receſſus ſolitarius mãet appellationẽ oẽm entis excedat ſitq́ eius neq́ nomẽ neq́
Solutio tertia — opinio ut Dionyſius inq̃t. Q uare manifeſtiſſimũ eſt & ap̃ pncipes academiæ deũ
ꝓprie ens dici nõ poſſe & ſi q̃s det ideã & deũ re eẽ idẽ nõ tñ cõtinuo ſeq̃ ut ſi idea ſit
ens: deus ẽt ꝓprie ens dicẽdus ſit Trãſeamus ad alia inter quę illud tibi maxime di
ſplicet qđ dixeri aliquã eẽ loquẽdi rõnẽ q̃ ſi ſequamur uere dicere poterimus unum
eſſe ente ſuperius. Q ñ quidẽ ſic deo dare unius poſſumus appellationẽ ut entis ta
men nõ demus: ꝓpterea ꝙ ens cõcreti nominis (ſic. n. latine loq̃ poſſumus) faciem
habeat: ſignificatq́ id qđ ab alio eẽ pticipat qđ de deo dici nõ põt q eſt ipſum eſſe ea
dem inquis ratione unum appellari non poterit q̃a & unũ. ſ. concretũ nomẽ eſt quẽ
admodũ & ens. Hãc ego q̃ſtionẽ & uidi cũ ſcriberẽ & diſſolui: nam ſimulac ꝓbaui
ens quia id ſignificat qđ nõ eſt ex ſe: ſed alterius pticipatu ẽ enũtiari de deo non poſ
ſe adiunxi cui. ſ. deo qm̃ unius dat̃ appellatio conſequẽs: inde ut unũ ſupra ens eẽ fa
teamur: ſtatimq́ poſt hæc tuæ iſti occurrẽs obiectioni adieci: uocamus aũt tũc deũ
unũ nõ tam enuntiantes q̃d ſit q̃ quomodo ſit omnia quæ eſt ex quoquo mõ ab illo
Dionyſius — oĩa ſint unũ enĩ inquit Diony. dicit̃ deus q̃a unice eſt oĩa rurſus unus dicit̃ quia ita
principiũ omniũ eſt quæ ſint ſicut oĩum numeroꝝ principium unitas eſt. Hęc ego
ibi ad uerbũ. Si igit̃ cum deũ unũ dicimus enuntiare uolumus q̃d ſit fateor tecũ ea
dẽ rõne dici unũ nõ poſſe qua neq́ ens dici põt q̃a utrũq́. ſ. cõcretũ nomẽ eſt. Q uin
hoc ipm̃ ego te prior ĩ eodẽ libro apte aſſerui p hæc uerba: hæc noĩa ens uerũ unũ
bonũ cõcretũ q̃d dicũt & q̃ſi pticipatũ. Q uare rurſus dicimus deũ ſup ens ſup uerũ
ſup unũ ſup bonũ eſſe: q̃a ipm̃ eſſe eſt ipſa ueritas ipſa unitas ipſa bonitas. Hæc ibi.
Non me igitur fugit: cum ſcribebam: & æque concreta eſſe ens & unum & ratione
concretionis aut neutrum aut utrunq́ pariter a deo remouendum. uerum quem
admodum ſupra admonueram: cum deum unum nõ tamen ens dicimus non quid
ſit deus: ſed quomodo ſit id quod eſt: ſignificamus: quia ſcilicet principaliſſime &
ſimpliciſſime eſt omnia. Q ui modus per entis appellationem nullo pacto uel indi
cari uel figurari poteſt: per unitatis autem typum & cognominationem poteſt: Ita
enim ſe habent entia ſicut numeri ut ſcribit Ariſtoteles; & numerorum tã principa

palíſſima

liſſima q̄ ſimpliciſſima unitas eſt. Adiicis admirari te ꝙ non ſolum iuxta Platonem
ſed iuxta Ariſtotelem etiā uelim defendere: deum non eſſe ens. Ego uero ſi librum
attentius percurriſti hoc toto opere principaliter ago ut oſtendā deū & eſſe & dici
proprie ens: nō ſolum ex Ariſtotelis dogmate ſed etiam Platonis cōſequēterq̧ unū
nō eſſe ente ſuperius. uerum ne omnino inſanire uiderent̄ qui id dixerunt deum ſci — Ariſtote.
licet nō eſſe ens ſed ſuper ens: Inter quos ſi nec Plato ſit nec Ariſtoteles certe Dio- — Solutio
nyſius eſt areopagita utroq̧ maior: probare: conatus ſum aliquam eſſe locutionis — quarta
rationem: quam ſi ſequamur non abſonum erit a ueritate: deum appellatione entis — Ariſtote.
eſſe maiorem. Quam a peripatheticis etiam interdum uſurpari: licet a deo abhor- — Plato
reas. negare tamen non potes niſi illorum neges auctoritatē: Quibus tua etiam ſen — Dionyſi
tentia primus in illa familia locus debetur. Nam diuiſionem entis in ſubſtātiam & — us
accidens frequentem eſſe apud Ariſtotelicos quis neſcit? Cum autem ita ens diui-
ditur deum non ens ſed ſupra ens eſſe tui Thomę ſententia eſt de quo illud olim ſo-
lebas dicere Thomā aufer: Mutus fiet Ariſtoteles: uerba Thomæ ferme hæc ſunt:
Deus nec accidens eſt: nec ſubſtātia proprie dici poteſt: tū quia ſubſtantia ideo ſub — Thomæ
ſtātia dicit̄ quia ſubſtat: tum qa ſubſtantia quidditatem indicat quę aliud eſt ab eſſe — gloria
eius. Quare illa diuiſio entis in ſubſtantiam & accidens diuiſio entis creati eſt. hæc — lauſq̧ im-
ille. Præterea cum dicit Ariſtoteles primum philoſophum de ente agere quatenus — mortalis
eſt ens & cauſis principiiſq̧ entis multi ſunt ex peripatheticis qui uelint inter entia
ibi ab Ariſtotele deū non collocari ſed inter cauſas entis. Poſſe autem & rurſus alia
ratione locutionis ꝓprie dici: deum eſſe ens: non modo non negaui ſed aſſerui con — Solutio
firmauiq̧ etiam multis rationibus tertio capite eiuſdem operis. Neſcio autem cur — confirma
tu imitator ſemper auctorum illuſtrium: nūc tamen a clariſſimis peripatheticis ad — tionis
illos deficias: Qui deum ſub genere collocat quibus Boetium ſe nullo modo anu- — Boetius.
merari nolle non dubito. Poſtremo nec unius diuiſum: nec falſum ueri: nec boni ma — Solutio
lum eſſe negationem contendis. Equidem de horum oppoſitionibus ſcio non faci- — quinta
lem eſſe controuerſiam inter magnos auctores ob idq̧ librum in quo de his obiter
tractabatur hac clauſula terminaui. Quæ oīa breuiter hic ꝑſtringimus: fæta alio-
quin q̄ſtionum multarū atq̧ magnarū. Minus autē ꝓbabilē aut uerā eſſe ſententiam
quā ſum ſecutus: ut dubitē: nihil me mouent q̄ tu obiicis. Chimerā ais nec unā eſſe
nec diuiſam. Ego uero dico chimerā quā mente concipimus ideo nō eſſe qa ptes ex
quibus illā cōitare intelligimus: apud te rerū naturā diuiſæ: nō āt unitæ ſunt. Et quē
admodū illud nō eſt cuius partes ex q̄bus cōſtitueretur ſi eſſet diuiſæ ſunt: ita illud
non ſolū non eſt ſed neceſſe poteſt cuius partes nec ſunt unitæ nec ui naturę uniri
poſſunt. Quare non aliā ob cām chimerā non ſolū nō eſſe dicimus ſed nec fieri poſ
ſe credimus ut ſit: niſi qa bruta ex q̄bus illam effingimus: in unā coitura aliqñ aīalis
cōpoſitionē non eſt credibile. Rurſum inſtas qa diametrū non eſſe cōmenſurabilē
neq̧ unū neq̧ diuiſum ē Falleris mea q̄dē ſnīa. Nam q̄ ratione falſum eadē neceſſa-
rio in ſe diuiſum eſt. Eatenus enim aliq̄d falſum deprehēdit̄. Quatenus ſecum pu-
gnat: & cōtradictionē includit. Quid āt eſt aliud cōtradictionē includere q̄ in ſe ip
ſo eſſe diuiſum: Omne igitur uerum unū: quia ſibi conſtans & conſonum: omne fal
ſum diuiſum: qa ſecū pugnans & ſibi ipſi non cohærens ē. Falſum negationē eē ueri — Solutio
multi crediderūt id q̄d te ēt nō latet: Nec obſtāt argumēta q̄ affers. Falſū eni ut dixi — ſexta
illud uocamus q̄d nō ē id q̄d uidet̄: ut falſum aurū q̄d uidet̄ eē aurū nec tñ eſt aurū.
Quāq̄ āt falſum aurū nō ſolū nō ſit aurū ſed & aliud ſit q̄ aurū: ei tñ quatenus falſum ē

accidit eſſe aliud q̃pp̄lam præter aurum: ſed ideo falſum eſt quia nõ eſt aurum q̄d
tamen eſſe uidet̃. Aurum igitur falſum eſt q̃ ideæ auri non quadrat: ſed q̃a ideæ q̃
drat æris uel argenti ideo non omnino falſum, ſed falſum duntaxat aurum eſt ſicut
neq̧ oĩno eſt non ens: quia licet non ſit hoc quod eſt aurum aliud tamen quippiam
quid ſit eſt æs puta plumbum uel argentũ. Quod aũt nulli ideæ reſpondet id oĩo & abſolu-
falum ab- te falſum eſt ſicut etiam omnino eſt ens: quale eſt quod chymeram nuncupamus.
ſolute Vide igitur ut pari curſu procedant: non ens: Diuiſum & falſum: utq̧ proprie &
Solutio ſe chimera falſa: & omne falſum diuiſum dici merito poſſit. Malum uero non aduerſa
ptima ri bono oppoſitione contraria ut tu cenſes: & Albertus docet exponens Ariſtote-
Albertus. lis cathegorias: & Thomas tuus latiſſime in prima quæſtione de malo: Quæ om-
Thomas. nia credo iampridem tibi eſſe notiſſima. VALE.

Secundæ obiectiones.

IO. PICO. MIRAN. ANTONI. FAVENTINVS.

Q Vãtũ ego amarim te ac ſemp̄ coluerim uir p̄ſtantiſſime tu
ipſe teſtis es q̃ diligẽtẽ p̄cipuãq̧ erga te opam meã facile
recordari potes ſi uelis: Q d ſi nũc ab antonio uetere ami
co & cõpatre amari aut dubitas aut nequaq̃ credis parũ
hercle meę erga te obſeruãtię meminiſti: Qui.n.fieri po-
teſt: ut quem uix p̄hiæ initiatũ dilexerim: coluerim: nunc
doctrina: probitateq̧ inſignẽ non amẽ nõ admirer. Vtinã
æqua te oẽs beniuolẽtia cõplexi eẽnt: q̄bus cũ familiariter
uerſatus es q̄li quãtaq̧ Picũ ſuũ cõpater tuus ſemp̄ p̄ſecutus ẽ: Sed iã ad nr̃a uenia
mus: Ais libellũ tuũ de ente & uno probe iſcribi potuiſſe q̧ titulus opis curtus & ſi
entis uniuſq̧ tractatũ p̄mittat phœmium tñ q̄d fuſior ẽ titulus qualẽ tractatũ pol-
Prima liceat explanat mutuã.ſ.ẽtis uniuſq̧ cõuerſionẽ: ſed uide obſecro nunq̄d iſthæc tua
obiectio. defenſio ſufficiat: pari.n.rõne ſi libellus ederet̃ in quo ſola aĩ imortalitas ab auctore
eſſet aſſerta: de aĩa libellus merito poſſet iſcribi: Auctor.n.opis diſputationẽ ingre
diẽs mox q̃õnẽ forte p̄poneret interrogãs nunq̄d aĩa imortalis ſit nec ne: hæc uero
obiectio in priore epiſtola tota fere explicata eſt ſed nihil iudicio meo reſpondiſti.
Præterea ſi circa uelocitatem motuum quæſtio fiat: nũquid arithmeticam geome
tricam ue p̄portionẽ conſequatur & ĩ principio opis multa auctor ſe ex geometria
deſumptur p̄mittat poſſet libellus de geometria iſcribi: q̃ tam̃ circa motus uerſare
Secunda tur. Sed hæc utpote friuola omittamus. Alio libello in hanc ſnĩam a me ſcriptũ eſt.
obiectio. Nemo inq̃ dixit platonicos aliud ſentire niſi aut oẽs aut plurimi id ſentiãt. Si uero
themiſtius inter platonicos nõ ignobilis ex platonis ſnĩa affirmat ideã q̃ rex prici-
piũ eſt uere ac proprie ens eẽ abſolute p̄nũtiandũ nõ fuit platonicos iuxta platonẽ
arbitrari deum uere ac p̄prie ens nõ eẽ: idea.n.deus eſt: Tu uero reſpõdes aliud eẽ
ideam: aliud deum q̧ ſi datũ ſit ideã deũ eſſe iã nõ p̄pea colligi oportere deũ p̄prie
ac uere ens eſſe deus enim atq̧ idea & ſi non re: ratione tamen diſcrepant: Sed ego
nolim hoc loco diſputare nunquid platonici exiſtiment aliud eſſe deum aliud ideã
cum ſit quæſtio a propoſito longe aliena: q̄q̄ plurimi auctores græci pariter & lati
ni ideas Platonis in deo cõſtituant: Platonem imitati ſatis uideor p̄poſito feciſſe q̧
monſtrarim platonicum quendam neq̧ hercle ignobilẽ aſſerere iuxta Platonẽ ide
am ac propterea deum uere ac proprie ens eſſe: neq̧ enim ratiõis diſcrepantia ad q̄
refugis hac in re aliquid facit: Idea enim relatiua eſt: Deus autem abſoluta res eſt:

Si igitur deus ea parte qua extrorſus referẽ uere ac ꝓprie ens eſt quanto magis ens
cẽſeri debet ea rõne q̄ deus eſt & in propria natura cõſiſtit. Cur.n.idea ea rõne qua
idea eſt uere ac ꝓprie ens eſt? Nulla inq̄ rõ aſſignari p̄t niſi dicaẽ iõ uere ac proprie
ens eſſe ꝙ uere ac proprie eſt: Magis igitur deus ea ratione qua deus eſt uere ac ꝓ-
prie ens erit. ego inquit ſum qui ſum. Præterea hoc modo obiectum eſt ſi platonici
ideo iure defendi poſſunt qui aiunt deũ uere ac ꝓprie ens nõ eſſe: ſed unũ: quia no
men entis cõcretum eſt quod alienũ aliquid ſignificat ab eo qđ eſt unũ aũt iõ eſſe
ꝙ unice oĩa ẽ: pari pacto colligi põt deum unum non eſſe unum.n. cõcretum nomẽ
eſt. Quinimo nec beatus erit nec deus utraq;.n.uocabula ſunt cõcreta: tu uero re-
ſpõdes deũ nõ appellare unũ q̄ſi unius noĩe dei ſuƀa mõſtretur: ſed q̃uo ſit id qđ eſt
explicari: ſed rogo quorſum hocẽ nõdũ.n.ſoluitur obiectõ: deũ dicis nõ eſſe ens: ſed
unũ: qa entis nomen cõcretũ eſt. Si igitur unũ quoq; cõcretũ eſt ne eadẽ rõne colli
gi oportet deũ unũ nõ eẽ: nec deum: qđ nomen ad ſbãm ꝑtinet: quẽadmodũ & ens
præterea ſi iõ unus eſt quia unice eſt id. qđ eſt: cur ens quoq; appellari non debuit
uno.n.eẽ oĩa ẽ: q̄ eſt ſapientia. ſ. & bonitas & potẽtia: nõ.n. unus dr̃ qa ſolus ſit unus
eadẽ igiẽ rõne ens uocari poterit licet ſolus non ſit ens: eſt.n.maxime ens. Præterea
rõ ea nondũ ſoluta eſt q̄ ita dicebatur: deus uere ac ꝓprie ens eſt: ego.n. inquit ſum
qui ſum. Rurſum miratus ſum ꝙ defenderes iuxta Ariſtotelẽ quoq; deũ aliquando Cõfirmatio
noĩe entis minime cenſeri: quia nõ eſſet ꝑ ſe ens neq; ꝑ accidens neq; ſubã neq; acci
dẽs ego.n. mõſtraui deũ neq; ens ꝑ ſe neq; ꝑ accidens eſſe neq; inter ſbãm & accidẽs
mediũ aliquid cogitari poſſe. Tu uero primæ obiectioni nihil reſpõdes. Cõtra ue-
ro ſecũdã unũ duntaxat Ariſto. interpretẽ allegas hoc eſt Beatũ Thomã: qui ait de
um ꝓprie ſbãm nõ eſſe eo ꝙ nulli ſubſtat accidenti nec eſſentia dei aliud eſt a deo:
ſed uide uir p̄ſtantiſſime nũquid Thomas aduerſum te teſtimonium ferat: ſi.n.entis
in ſbãm & accidẽs diuiſio iuxta Beatũ Thomã entis creati diuiſio eſt quẽadmodũ
refers: q̃uo ignorari p̄t aliq̄d ens increatũ eſſe: qđ deus eſt qua igiẽ rõne tueri potes
iuxta. B. Thomæ iterpretationem Ariſtotelẽ arbitrari deũ ꝓprie ac uere ens non
eſſe: ſed q̄ ꝗ. B. Tho. quodã in loco negare uideaẽ deũ ꝓprie ſbãm eſſe Magiſtrum
ſniaꝝ imitatus: eo ꝙ nulli ſubeſt accidẽti nõ tñ ꝑpea falſum eſt qđ ſcripſimus ſupio
re epiſtola inter ſbãm & accidẽs medium nõ eſſe qđ. B. Tho. pleriſq; in locis effica-
cibus ꝓbat argumẽtis neq; tu unum ex iis quæ ad te ſcripta ſunt ſoluiſti: Si igiẽ ali
quãdo deũ negat eſſe ſbãm uerba ipſa quæ affers hoĩs mentẽ plãe apiunt: Suƀa.n.
modis multis dici põt qđ ipſemet prima parte latins explanat. aliqñ.n. ꝓprie ſubã
eo dicta ẽ ꝙ accidẽtibus ſubſtat q̄ rõne negat deũ eẽ ſbãm: nec id quidẽ ſimpliciter
& abſolute: ſed ait ꝓprie ſbã non eſt: quia nulli ſubſtat accidenti. Sƀa uero nonnũq̄
dr̃ ꝙ ꝑ ſe eſt & ſbõ nõ eget quomõ. B. Tho. ſbæ nomen aliqñ & quidẽ freq̄nter uſur
pat: Sic ãt inter ſbãm & accidẽs nulla medietas cogitari p̄t: eſt.n. utriuſq; ꝑ affirma
tionẽ negationemq; diuiſio. Qđ uero nulla ductus neceſſitate: ſed mea ſponte affir
maui ex Boetii Auguſtiniq; ſnĩa deũ per ſe in p̄dicamẽto collocari non id ꝑpea dixi
ꝙ Beatum Thomã nõ magnifaciã nõ uenerer non ꝓbem. ſed id ꝑpea dixi ꝙ ſola. B.
Tho. auctoritas nõ ſufficit ad mõſtrãdũ uel ari. uel Ariſtotelicos arbitrari deum in
p̄dicamento nequaquã collocari: neq; ꝑpea ab optimis auctoribus ad improbos
& plebeios defici: imo optimos ſequor & ꝓbo nunq̄d tu. B. Thomã uel Boetio uel
auguſtino uel æqualem facis uel ſuperioremẽ. Ego quidem omnes & olim legi &
in dies lego: nec puto uegeti quẽpiã eẽ igenii q ea quæ a britanis noſtris Suiſſet di

co & ſimiles excogitata ſunt aut ignoret aut negligat:Non equidē omnia quæ ab illis ſcripta ſunt probo & admiror:uerum nōnulla nec hercle pauca ſoleo ſæpenumero ex Ariſtotelis proborumq; auctorum ſententia infirmare:ſed nō poſſum nō mirari maximā hominum ſubtilitatem & acutiſſimas in rebus phyſicis rōnes:quas ipſe etiam Ariſto.ſi a mortuis reſurgeret admiraretur & mirū ĩmodū extolleret ſubtilitatem ſaltem in pluribus ꝓbans & ſi nō ueritatē.Defendis p̄terea unius negationē eſſe diuiſum:chymera.n.inq̄s diuiſa eſt eo ꝙ ea ex q̄bus cōſtaret ſi eſſet ab īuicē diuiſa ſunt neq; uniri poſſunt:Diametrum uero cōmēſurabilē eſſe:ideo diuiſum putas ꝙ a ſe ipſo diuiſum eſt & diſſonat:Verba q̄bus uteris hæc ſunt. Eatenus enī aliud falſum eſſe deprehenditur quatenus ſecū pugnat & contradictionē includit.q̄d aūt eſt aliud cōtradictionē includere q̃ in ſe ipſo eſſe diuiſum:oē igitur uerum unū q̄a ſibi cōſtans & cōſonū:oē falſum diuiſum q̄a ſecū pugnās & ſibi ipſi nō cohærens eſt:ſed uide q̄uo pōnem ruā poſſis ſubſtinere.Si.n.aliquid ideo unū eſt ꝙ ſibi cōſonū eſt & a ſe indiuiſum falſum ipſum & impoſſibile unū erit & ueꝝ:nō dixerim hoc falſum & illud qđ eſt chymerā eē uel ceruū uolare ſed ipſam falſi impoſſibiliſq; naturā intelligo:quā probabo unā eſſe & uerā;chymera quippe iuxta tuum dogma diuiſa eſt propterea ꝙ p̄tes ab inuicē ſemp̄ diuiſæ ſunt:propterea etiā ꝙ a ſe diuiſa eſt:neq;.n.chymera eſt chymera eademq; ratione diametrū eſſe cōmēſurabilem diuiſum eſt:neq;.n.aliter intelligi pōt utrūq; hoꝝ a ſe ipſo diſſonare ſecūq; pugnare: At falſum ip̄m ſi ſepatim ſpectes falſum eſt īpoſſibile quoq; impoſſibile eſt:neutrū igitur ſecum pugnat: neutrum a ſe diſſonū eſt:mortui quoq; eadem ratione nequaquā ſecū pugnant:ſunt.n.mortui q̄ iā mortui ſunt:quodlibet igit̃ hoꝝ unū eſt & uerū:ſi eo aliud eſt:unū ꝙ a ſe indiuiſum eſt.Præterea q̄uo uerum eſt oē qđ falſum eſt cōtradictionem claudere?Nō ne multa ſunt falſa quæ uel naturæ uel hoīs poteſtate uera eſſe poſſunt?Diffinitionē etiā ueri rurſus a te poſitā defendere conaris aīſq; uerū eē qđ ut̃ eſſe qđ eſt:falſum uero qđ uidet̃ qđ nō eſt nunc ꝑpea colligi putas falſum ueri negationē nō eſſe:ſed argumēto meo nihil pace tua dixerim hactenus reſpōdiſti argumētum tale eſt.Si ueꝝ ē qđ uidet̃ qđ eſt:falſum uero qđ uidet̃ qđ nō eſt cū īter uideri qđ ē & uideri qđ nō eſt nulla cōtradictio ſit non erit falſum ueri negatio:Si nāq; nec hō eſſet in reꝝ natura nec deus Socrates nō eſſet:nō itaq; uideret:qđ eſſet:neq; qđ nō eſſet:nō uerus igit̃ eſſet nec falſus:eſſet autem nō ens nō ens igit̃ & falſum aliq̄n diſſentiūt.Btūs ēt Tho.cui non refragaris uerū falſumq; inuicem cōtraria eſſe ꝓnuntiat ſi ad aīum referantur:ex quo tua ſnīa ueri falſiq; rō dependet.exiſtimatio inq̄t uera fallaq; ſunt inuicē cōtrariæ: quēadmodū Ariſto.dicit Poſtremo negas bonū malūq; eſſe inuicem cōtraria:neq; ꝑpea rōni reſpōdes q̃ probatū eſt eſſe cōtraria:nec ſaluas q̄uo malū ſit boni negatio.ego.n.ita dixit:nulla negatio ea p̄ſertim quæ illa cōplectit̃ q̃ nō ſūt genus eſſe pōt.in topicis.n.ab Ariſt.dr̃ nō entis non eſſe genera nec ſpēs.malū igitur qđ oīa cōplectit̃ nō entia genus eſſe non pōt:q̄uo igit̃ Ariſto.uir ſummus dixit in p̄dicamentis bonū & malū cōtrarioꝝ genera eſſe.Ais etiā Albertū quē arbitror apud te momētū hr̄e:negare bonum malumq; eſſe inuicē cōtraria:idēq; btūs Tho.ſentire in prima q̄ōne de malo: nec ꝑpea rn̄des q̄uo Boetius aut uerū dixerit:aut mētitus ſit q̄ in p̄dicamentis ait bonum malumq; eſſe inuicē cōtraria:non ꝙ quemadmodū albū & nigrū calidū & frigidum:q̄ oīa uere q̄litates ſunt:ſed quēadmodū ſanū & ægrū:forte ac debile:raꝝ & denſum: pulchrum & turpe:& ſimilia hmōi multa;nec.B.Tho.id nēgat:ſed uir eminentiſſimus in

mus in prima qōne de malo circa ſolōnē ſcđi argumenti mōſtrat qūo bonum & ma
lū & ſi priuationis & hītus oppoſitione aduerſent̄ inter cōtraria tamen cōputari ſo
lent:idq̧ Simplicii auctoritate cōſirmat:obiectiones igitur nr̄æ q̄ ob ſolā ueritatis
indaginē:mutuāq̧ inter nos caritatem excogitatæ ſunt: nōdū mihi uidentur ex to
to infirmatæ:rogo igitur obſecroq̧ ut eo amore quo angelo tuo Politiano uiro no
ſtræ ætatis doctiſſimo platōici dogmatis ueritatē aperire conatus es:nobis quoq̧
eodem zelo nodos ac ſyrpos noſtræ imbecillitatis exoluas:ego quidem plīmis le
ctionibus & medicādi offō interi ſum implicitus:tu uero q totus cōtemplationi ua
cas & p gradus.iiii.in ꝓfundā dei caliginem niti potes nullo uel pauciſſimo labore
& tenebris lucem uindicabis.bn̄ uale noſtri meor.ex ferr.xi.Kalen.iun.Mcccccxci.

Reſponſio ſecundarum obiectionum.

IO.PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO SALVTEM.

Vt breuis nimio plus aut certe obſcurior fuit prior epiſto
la in ſoluendis q̄ſtionibus tuis ſup eo libello quē nup edidi
de ente et uno:Iteras.n.eaſdē q̄ſtiones: & de eiſdē eadē du
bitas.Equidē nō negabo in primis literis q̄dā omiſſa:qbus
nihil reſpōſum eſt:ne in leuibus rebus uerba ꝓdigerē:q̄dā
breuiter a me tractata ut q pħo hoi īdicādas res potius cre
derē q̄ explicādas.Nūc poſtq̄ a me hoc poſtulas:minutula
etiā quæq̧ conſectabimur : & p ſingula capita tuarū qōnū
iubebo meminiſſe eorum quæ prius ſcripſimus:excitaboq̧
ubi erit opus ad eoꝝ ꝓfundiorē intelligentiā. Porro qm̄ tu neq̧ platonicas cōmen Antoniū
tationes neq̧ ob ignorātiā ēt grææ linguæ græcos hactenus pipatheticos attigi obiter ta
ſti:ducā te p lineas:decretaq̧ latinoꝝ pſertim Tho.q tibi magis familiaris ad plōni xat
coꝝ:de quibus agit̄ in meo lib.ſenſa peipiēda.eſt āt qđ te angit ī primis:Q uanā rō Recenſet
ne platonici deū ſuper ens collocent:nā ſi deus inquis uere eſt:certe uere ac ꝓprie ca de qui
ens eſt:& dicitur:q̄ dudum ſedens quiſpiam uere dicitur:quia ſedeat.Addis:quare bus iterū
nus idea eſt:ens ē:multo magis quatenus deus eſt:ens fore ut ſit & dicatur.Q uod dubitat
ſi non omnes quidem platonici ideam & deum idem eſſe concedant:ſatis tamen ad
me oppugnādum eſſe ais:ſi id unus Themiſtius non dixerint: qđ ego platonicis in
cōe aſcripſerim.Illud item intelligere nō potes.Q ūo deū dicā unū appellari:cū p
hoc nō qd ſit:ſed qūo ſit eſſe q̄ eſt ſignificāus.nā ſi unus eſt in qs qa unice eſt oīa cur
nō ens quoq̧ appellari debet cū uno eē ſit oīa q̄ eſt. Nō.n.unus dr̄ qa ſolus ſit unus. Eēntia ac
Q uare uocari piter ens poterit:q̄q̄ ſolus ens nō ſit.hæc ſunt primū qbus te extrica exiſtentia
re nō potes:ſed paucis : & quēadmodū ſum pollicitus ex his etiam q̄ tibi ſunt nota apud
oēm a te dubitationis ſcrupulū amouebo . Noſti aliud eſſe apud Tho. eſſentiā rei: Thomam
aliud exiſtētiā.exn̄tia rei illud eſt quo res eſt:hoc eſt exiſtit: eēntia illud eſt quo res qūo ha
certā ſpēm adipiſcit̄ aut equi.ſ.aut lapidis aut uirgulti.Q uare quod eſſentia dicit̄ beātur
etiam a iunioribus quidditas appellatur:qa.ſ.ex eſſentiæ notione:ſcimus quidnam
ſit res.Cum igr̄ ut Ariſto.docet ſecundo lib . analyticoꝝ poſterioꝝ alia qō ſit cū p Ariſtote.
cōtamur an uerbi cā roſa ſit alia:cū ſcire uolumus quidnā ſit roſa.Prima utiq̧ qō ad Aliud p̄ſa
rei exiſtentiā ſpectat.Secunda ad eēntiam:ſiue ut uerbis utamur recentioꝝ ad qd tum
ditatem. Rurſus memineris ex ſnīa Tho . oīa citra deū quæ actu ſunt ex eſſentia &
eſſe(ſic.n.uocat exn̄tiam)eſſe cōpoſita: deū ipm neq̧ cōpoſitū eē ex eſſentia & exi
ſtentia:neq̧ rurſus eſſentiā eſſe:ſed purā ipſamq̧ exiſtentiā a qua deinceps oīs alia

Tertium reꝝ creatarũ exiſtentia deriuat̃: creatis.ſ.eſſentiis cõicata. Adde his dictione hac ꝙ
Thomas eſt ens plerunq; eſſentiam indicari hac autem dictione eſt indicari exiſtentiã nõ eſ-
ſentiã. Q đ & te idẽ Tho. docet in prima quęſtione de malo: ubi ait: cũ dicimus hoc
aut illud eſſe ens quæſtioni rñderi qua q̃ritur quid ſit res (hæc autem ut ſupradixi-
mus q̃ſtio ad eẽntiã rei ſpectat) cum uero dicimus hoc eſt aut nõ eſt ſatisfieri quæ
renti an ſit res: quæ ut dicebamus quæſtio attinet ad exiſtentiã. Iam oĩs tibi ut cre-
Solutio do platonicoꝝ ſententia & tuæ obiectionis ſolutio aperta eſt. Nam ſi deus exiſten
argumẽti tia eſt: nõ autem eſſentia ut uere dicimus deum eſſe ita uere negamus deũ eſſe ens.
ex thomæ Nec poſſum nõ mirari te ẽt ſi platonica non legeris in Tho, tamẽ lectione freq̃ntẽ
ſententia huic adeo inſiſtere argumẽtationi: deus eſt: ergo eſt ens: cum ipſe Tho. Ad uerbum
Thomas dicat non ſe hæc mutuo conſeq eſſe & eſſe ens: ſed ad diuerſas omnino quæſtiõeſq;
neq; cognatas inuicem pertinere. Q uã q̃ qd opus hic Tho. auctoritate? Q uis du-
bitat niſi iſipiẽs an ſit deus? qs rurſus niſi iſipiẽs p̃ſumit ſcire ẽt aliq̃ ex pte uel mĩma
quid ſit deus. Cũ igr̃ diuerſiſſima ſint ſcire an ſit deus & ſcire quid ſit deus: diuerſiſſi-
ma ẽt erit oĩo: q̃ dr̃ deus eſt ab ea q̃ dicit̃ de⁹ eſt ens: cũ illa etiã deũ eſſe quo nihil eſt
Nota. certius aſſeueret: hæc uero qd ſit deus aliqua ex pte. Q uo nihil incertius audeat
Politiãus ꝓnũciare. Q uapp rectiſſime tibi q̃rẽti inter diſputãdũ qd eẽt deus: rñdit uir doctiſ
ſimonides ſimus Politianus noſter ex Simonidis poetæ ſnĩa ſe neſcire qd eẽt. Lõge ãt abeſt ab
poeta hoc ꝓpoſito exẽplũ qđ tu affers de ſedẽte: qm̃ nõ æque uariant hæc ſedentẽ eſſe &
Solutio ſedere. atq; hæc duo eſſe & ens. Eidem.n. quæſtioni rñdeo cũ dico Socra. ſedere: cui
confirma rñdeo: dicens illũ eſſe ſedẽtẽ q̃oni.ſ. quauis de ſocratis me poſitura pcõtat̃: Sicut &
tionis. cum dicimus Socrates albus eſt: & ſocrates albicat eidẽ ſatisfit q̃oni: qua.ſ. quærit̃
oſtendit qualiſnã ſit Socrates: ſed nõ eadẽ ratio inter ens & eſt: quorum alteꝝ: ut ſæpe idem
exẽplũ nõ inculcemus: quid ſit res alterum an ſit iterrogãtibus manifeſtat: Hinc etiam patet:
ualere. ſi deus ut idea ens dicitur non tamen ſequi ut quatenus etiam abſolutus in ſe conci
Solutio pitur entis habeat appellationem: nam ſicut ideæ: ita etiam eſſentiæ induit rationẽ
alterius ar ut uero ipſe ſupra omnem eſſentiam habitudinemq; ad res creatas intelligitur en-
gumenti tis nomine maior eſt. Q đ enim ens nõ dicit̃ nõ deficientiæ eſt: ut credis. ſed eminẽ
Pl a e n i c i tiæ: Q uare & a platonicis potius ſup ens q̃ non ens eſſe pronunciat̃. Q uibus eq-
Themiſti dem neſcio cur Themiſtiũ obſtinate adeo contendas annũerare: de quo ſi ueteres p
um nõ pla cõcteris rñdebunt oẽs pipatheticũ eſſe themiſtiũ: nõ platonicũ: ipſum ſi interroges
tonicum paraphraſtẽ puto ſe Ariſtotelis dicet & ſectatorem: nõ Platonis. Sed forte ideo (pa
eſſe ſed pe rete me iocari) tu illũ uel nolentem in academiã trahis ne uideare oĩo platonica &
ripatheti græca ignorare: qui themiſtiũ ſaltem legeris beneficio Hermolai noſtri latinũ fa-
cum Her ctũ. Sed ſit platonicus themiſtius. Sit etiam uerus oĩo abũde ſatis & hac & priore
molaus epiſtola declarauimus nihil noſtræ ſentẽtiæ refragari: quæ ille dicit quoniã de deo
Solutio alia ut deus eſt: alia ut idea eſt platonici enũciabunt. Veniamus ad illud quare unũ
alterius dicatur deus: cũ tamen ens nõ dicit̃. Reuoca ad memoriam: quæ primis ad te litte-
argumẽti ris ſcripſimus. Vnũ cũ dicunt deum platonici: nõ qd ſit enũciãt: ſed quomõ ſit id qđ
eſt. ſed neq; hoc ſatis intelligis. Dicam aptius. Si pconteris academicũ hoiem: qd ſit
deus rñdebit non ſolũ a ſe tibi non poſſe reſponderi qd ſit: ſed neq; a te hoc iure q̃ri
debere: ſed eſſe indignã hanc de eo q̃onem. Q ui ſuper omnem eſſentiã: ſupq; omne
intelligibile ſit: hoc a ſe tãtũ poſſe aſſeuerari eẽ illũ unitati ſimillimũ: quoniã ut hęc
numeroꝝ: ita ille reꝝ oĩum: quæ ſunt principium ſit: ut hæc numeros omnes pares
& impares: ipſa neq; par neq; impar ſua indiuidua ſimplicitate cõplectitur: ita ille

res omnes

res omnes ſua impartibili infinitate claudit:& cõtinet:uides ne q̄d ſit dictu:p unius
appellationem nõ quid ſit deus indicari: ſed quo modo ſit id qd̄ eſt. Deniq; ſi dica-
mus:deus unitati ſimilis eſt:qd̄ uolumus ſignificare:cum illi unius appellationem
damus:utiq; ueri erimus: Si dicamus: deus enti ſimilis eſt auditoribus: certe riſum
faciemus. Sed qd plura in te apta. Ait enim hæc ſatis aut neſcio quid uerboꝝ ſatis
eſſe poſſit. Colligiẽ āt & hinc cur deus ſub nullo gñe ſit. gña.n. rerum eſſentiæ ſunt: cur deus
deus aūt nec eſſentia eſt nec eſſentiā habet. Q ua ꝓpter cũ ens ita a pipatheticis in ſub nullo
terdũ accipiaẽ ut decẽ tãtũ genera ambiat manifeſtũ eſt ſub entis noie:quo Ariſto genere ſit.
telis etiā ſectatores aliquando utunẽ deum non cõtineri. Tu uero inſtas a Tho. ali-
iſq; ex eadem familia ſæpe ita & ſubām: & ens uſurpari:ut deus & ſubā & ens dica-
tur. Q uaſi uel ego hoc ignorem:quod nemo neſcit:uel id mihi ſatis non ſit:ſi inter-
dũ aliter faciant:qui nõ ſemp:ſed quãdoq; hac eos in illũ modũ dictione uti ſolitos
dixerim. Tranſeamus ad ea q̄ obiicis de oppoſitione unius & diuiſi eodem: ut puto Solutio
ludens cauillis me puerilibus tentas. Nam ſi falſum inquis diuiſum certe falſum fal alterius
ſum non eſt. Falſum.n.a ſe non eſt diuiſum. quia falſum falſum eſt. Mortui item ais obiectio
nequaq̄ ſecũ pugnãt:ſunt.n.mortui q iā mortui ſunt. Porro Antoni cũ dixi pugna- niſ.ſ.tertię
re ſecũ q̄ falſa ſunt. Si pugna hæc pugno ſit:aut telo etiā mortui fateor inter ſe non pricipalis
pugnãt: neq; falſi ſunt. Sed & ſicut falſum eſt falſum ita falſum eẽ falſum nõ falſum:
ſed ueꝝ eſt: ꝓpterea nõ diuiſum ſed unũ. Addis falſo a me dici:qd̄ falſum eſt contra
dictionem claudere. Q uia multa ſunt falſa quæ uel naturæ uel hominis poteſta- Solutio
te uera eſſe poſſunt. Tu uero illud cogita: omne quod falſum eſt:quãdiu falſum alterius:
eſt:tãdiu cõtradictionem claudere. Sed ſicut quædã ita falſa ſunt ut poſſint fieri ue-
ra. Q uædam autem ita ſunt falſa: ut uera eſſe nunquam poſſint: Ita ſunt quædam
adeo ſibi contradicentia:ſecumq; pugnantia ut in amicitiam redire & concordiam
nunquã poſſint. Q uædam ita ſe oderunt ut redire tamen in gratiam poſſint. Exem Exemplũ
plo hoc erit manifeſtũ hoiem eſſe leonem ſemp falſum eſt: quia ſemp cõtradictio-
nem claudit:& ſicut nunq̄ ad unionẽ:ita nũquã ad ueritatem redigi poteſt. At me ſe
dere neq; uerũ eſt neq; falſum. Si uero adiicias me ſedere dum ſto: ilico ut falſitatẽ.
Ita etiam inuehis contradictionem. Nam me ſedere dum ſto cõtradictionem inclu
dit:& q̄ primum deſinit eſſe falſum:ut cum ſedere incipio: tam primum a diuiſione
redit ad unitatem. Cæterum quæ de falſi ueriq; oppoſitione obiicis iam in priore Solutio
epiſtola ſoluta ſunt. Ais enim ſi uerum eſt: quod uidetur: quod ẽ: falſum uero quod alterius.
uidetur:q; non eſt. Cum inter uideri quod eſt & uideri quod non eſt nulla contradi-
ctio ſit:non erit falſum ueri negatio. Ego uero nõ ita accipio rationem falſi:ut in eo
ſit quod uidetur aliquid eſſe:quod nõ eſt. Sed in hoc eẽ rationem illius uolo quod
non eſt illud:quod eſſe dicitur. Aurum enim falſum ideo falſum: quia non eſt aurũ:
& q̄tum ad falſi attinet rõnem accidit ei:aut uideri: aut eẽ aliquid præter aurum.
Q uod uero dicis non ſolutã a me argumẽtationẽ tuam: qua probas bonum & ma
lum eẽ contraria dicam ingenue. Non putaui ibi opus eſſe ſolutione ubi nodus nõ Solutio
erat. Eſt autem illa huiuſmodi: bonum appetendũ eſt malum uero fugiendum. Ap alterius
petere & fugere ſunt motus contrarii. Bonum igitur & malum ſunt cõtraria. Mihi Nota.
uero hæc tua rõcinatio adeo efficax tãtarũq; eſſe uirium uidetur:ut nõ bonum tãtũ
mõ & malum de quibus fortaſſe q̄s ambigat: ſed etiã eſſe & non eſſe q̄ nemo neſcit
eſſe cõtradictoria probet eſſe cõtraria. Ita.n. colligemus. eſſe eſt appetendũ nõ eſſe
eſt fugiendum. appetere & fugere ſunt motus contrarii. eſſe igitur & nõ eſſe ſunt cõ

traria. Aut igitur mihi des eſſe & non eſſe: eſſe contraria. aut ego tibi bonum & ma
lum contraria eſſe non dabo? At inquies ſoluenda alia ratio eſt. Non ens.n. non eſt
genus: quomodo igitur malum nihil eſt: cum Ariſtoteles dicat in prædicamẽtis bo
Solutio alterius. Ariſtote. num & malum genera eſſe contrariorum: pleni ſunt omnes Ariſto. interpretes ſo
lutionibus huius quæſtionis: ad quos ego te priore epiſtola delegaueram: ne ſuper
uacua me teq; ſimul opera implicarem. Vt igitur illud omittã: quod Simplicio nõ
diſplicet ex pythagoreorum more ibi locutum Ariſtotelem: qui duos ſtatuunt
ordines rerum: quorum alter ſub bono: alter ſub malo continetur: utiq; illũ ſæpe
in logicis commentationibus exemplis ex aliorum potius q̄ ex ſua ſententia: reſpõ
Simplicius deo quod & apud Simpliciũ poteras legere: Ideo bonũ malumq; cõtrariorum ge
nera dici: quoniam alterum ſp contrariorum rationẽ mali & deficientiæ habet ut ni
grum ſi albo: & amarum ſi dulci compararetur. Ita.n. contraria omnia ad bonum ma
lumq; reducũtur: Quatenus omnis defectus mali rationem habet quocirca & pri
mo lib. phyſicæ auſcultationis dr̃ contraria ſemper: ſm melioris peiorisq; inuicem
Porphyrius rationem comparari. Mitto Porphyrii & recentiorum etiam multiplices alias ſolu
tiones. Sed illud ſatis mirari non poſſum ꝙ in hanc etiam Tho. deſcendere ſententi
Thomas. am dicas. ꝙ bonum & malum contraria ſibi oppoſitione repugnent. Addiſq; hoc ip
ſum ab eo Simplicii auctoritate confirmari. Cum tamen opinioni iſti tuæ ille tota
prima quæſtiõe de malo pro uiribus aduerſetur: Quid.n. aliud ea potiſſimum agit
diſputatione: quam ut probet malum eſſe nihil. Quod ſi malum nihil eſt: bono cõ
trarium eſſe non poteſt: Quoniam utrunq; contrariorum natura aliquid eſt: atque
hoc ipſum eſt: quod tibi Tho. Simplicii auctoritate confirmat. Vide quantum ab
erras: qui confirmari teſtimonio Simplicii eam credis opinionẽ quam ipſe Simpli
cii teſtimonio infirmat. In quem errorem forte non incidiſſes ſi ipſum Simpli
cii lib. aliquãdo legiſſes: apud quẽ nulla unq̄ ſit mentio de boni maliq; oppoſitio
ne contraria. Quod ſi mihi obiectes ophtalmiã & ægritudinem: in q̄bus contrarie
Nota. tatem uidet Tho. agnoſcere iubebo te illius uerba diligentius introſpicere. Nõ.n.
hæc ẽt dicit eẽ cõtraria: ſed ea cum ſint priuationes interdũ tñ appellari contraria:
Qđ cur fieri ipſe uelit: ſi attendas uidebis: q̄ ipſum malũ contrarii ꝓprietatẽ omni
no neſciat. Eatenus enim hæc contrarii aliquo modo nomen ſortiri poſſe conce
dit quatenus omnem plane mali rationem non habent: ſed bonitatis aliquid reti
nent: quam nondum amiſerunt. Quare eatenus aliquo modo contraria: quate
nus aliquo modo non omnino mala. At ſi tibi ego morrem: ſi cæcitatem opponam.
quæramq; an hæc ex ſententia Thomæ ſint uera mala: rurſuſq; an ea: quam tu dicis
contrarietatis ſpem inuicem aduerſentur. Quid ſis reſponſurus omnino non ui
deo. Nam ſi hæc mala ſunt: & eo ipſo loco: unde Thomę pro te teſtimonium affers
ille nullo modo hæc eſſe poſſe contraria: ea ipſa: quam tu in medium affers contra
rietatis ſpem magna aſſeueratione contendat. Qua tu mente affirmas ex ſenten
tia Thomæ bonum malo aliqua contrarietatis oppoſitione repugnare. Certe hoc
conſiderare debueras. Quod de imperfectis quibuſdam malis ex ea quam adhuc
retinent bonitatis admixtione conceditur: ad ipſam immixtam abſolutamq; mali
naturam non eſſe transferendum.

VALE.

Tertiæ obiectiones cum reſponſione in margine.

IOANNI PICO MIRANDVLAE ANTONIVS FAVENTINVS SALVTEM.

COnclusiones olim uerbo conceſſæ niſi forte oblitus es fuere.
Deus eſt:deus eſt unus:deus nõ ẽ deus Cõtradictionẽ claudit deũ: hoc eſt ẽ primũ ens non eẽ & aut eẽ:aduerſus quas obiectiones nõnullas formaui:& in ſcriptis dedi. expectabã igĩ his obiectionibus tãdẽ rñderes poſteaq̃ mẽses q̃ttuor ſiluiſti maioribus fortaſſe negociis iplicitus. Tu uero primis dũtaxat reſpõdes: quas antea aduerſus argumẽtorũ quorũdã ſolutiones formauerã. Ais autẽ primũ hoc mõ.oſtẽdã tibi p decreta latinoꝝ:ac p̄ſertim beati Thomę: licet deus uere ac ꝑprie ſit: nõ tamen ꝑprie ens eẽ.Deus.n. inqs iuxta Thomã nõ eſt eſſentia. Itẽ iuxta eundẽ:uocabulũ entis eẽntiã plerũq; ſignificat & qõni quid eſt reſpõdeť:uerbũ uero ipſum:ẽ: q̃ſtioni an eſt reddi ſolet: Quapropter colligis iuxta Thomã deũ ens nõ eſſe ſi neq; eſſe eſt:neq; eſſentiã habet: ſed duntaxat exiſtit. Sed dicas rogo ubinã in Thoma didiciſti deũ eſſentiã non eſſe? cum totus Thomas huic ſentẽtiæ reclamet:nã in prima parte in ſumma contra gẽtiles ĩ q̃ſtionibus diſputatis in libello de ente & eẽntia in cõmẽtis in Ariſto.in omnibus deniq; locis ubi res exigit deum eſſentiam eẽ & tenet & probat: nec in re tã clara opus eſt uerba hoĩs allegare: Si negaueris plura q̃ ſit opus recẽſebo.Pręterea ĩ libello tuo de ente & uno:niſi excidit prius dixiſti: ideo deum iuxta platonicos ens nõ eſſe ꝙ dei eſſe non eſt aliud ab eius eſſentia.Quomodo igiť nunc eoſdẽ ſecutus eoſdẽ defendens negas deum eſſentiam eſſe.Item dicas:quo ex loco diui Thomæ deprehendiſti entis uocabulũ eſſentiã plerunq; ſignificare:non etiam eſſe:Siquidem quarto metaphyſicæ & prima qõne de ueritate: & alibi dicit ideo ens dictũ eẽ ꝙ eſt:rẽ uero eo ꝙ eſſentia eſt uel eſſentiã habet. Itẽ dicas ubinã in Tho.ſcire potuiſti qõni qd eſt rõnabiliter reſpõderi ſi dicatur:eſt ens? Inſulſum enim eſt q̃rere quid eſt niſi ſciať rẽ eſſe uti ariſto.ii. analiticoꝝ poſterioꝝ libro & Tho.apte teſtãtur: eſſe ãt intelligo quẽadmodũ ſubſtantiæ ſunt & accidentia:in quibus utraq; eſſentia eſt:nõ quemadmodũ priuationes ſunt & negationes:in qbus Tho.negare uideť reperiri poſſe:qđ qõni quid eſt rñderi ſolet: ſiue id uerũ ſit ſiue falſum: qđ ad p̄ſens omittit.Verba uero Tho.in prima qõne de malo:q̃ tibi ni fallor erroris occaſionẽ p̄ſtiterũt:q̃ tu quoq; uideris ĩnuere hæc ſunt.Ens dupliciter diciť uno mõ ſcđm ꝙ ſignificat naturã .x.generũ: & ſic neq;

Non ſum oblitus compater ne dubita. Prorſus oium meminiſſe: plãe cognoſces: q̃q̃ haud magna fiat iactura.ſi excidant q̃ corã tractauimus: leuiſſima eni hæc oĩa qbus & te occupatũ: & me ñ ocioſũ hoĩeꝫ occupas. Sed ne imitari me credas Nicoletũ q ſcribẽti tibi aduerſus eum nihil rñdere dignatus eſt adnotabo breuiter ſolutiones tuaꝝ dubitationum. Deus eſt:Dixi uere dici deus eſt. Deũ item e x ſentẽtia Diony. omni appellatiõe eſſe maiorem: etiã appellatione hac dei qđ ille ſcri.in lib. de myſtica theo. ne tu ictibus tuis adhuc Dionyſium loco mouiſti:nec mirũ eſt eni patere hoc longe te fortior: q̃q̃ tu illius auctoritatem cõtemneres:dum ea aduerſus te uterer. Dixi itẽ ab his qui deũ eẽ ens negant concedi interdum deum eẽ unum rationemq; ſentẽtiæ eorum & in ipſis de ente & uno commentariis nſis & duabus ad te epiſtolis declarauimus. Sed dicas: Dixi poſtrema epiſtola neminem eſſe q ne ſciat apud tho.& apđ alios peripateticcos ita ſæpe & ens accipi & eẽntiam ut de deo utrunq; dicatur ſed id mihi eſſe ſatis ꝙ aliqñ ita ens eẽntiam ꝗ uſurpãt: ut de deo dici nõ poſſit:hoc eſt quod tibi eſt improbãdum.Nec ad hãc rem plura unq̃ afferes quã ſit opus. Præterea in libello: rudis obiectio:non enim platonici:cum id dicunt intelligunt eſſe ĩ deo eſſentiam & eſſe:ſed in eo nõ differre. At eſſe in deo locum eum habere: quem in rebus aliis habet eſſentia ut ei pro eſſentia nihil ſit aliud q̃ ipſum eſſe.
Item dicas:lege priores epiſtolas:& uidebis. Inſulſum enim inſul ſaporius argumentatio quoniam aliud eſt rem eſſe: hoc eſt exiſtere aliud eſſe ens:ut ens prædicatum eſſentiale eſt. Vermu ſit: Verum eſſe fateaaris oporteat:niſi deſeras tumu Trho. Verba:Hæc ſunt quæ ſi tu prius uidiſſes forte non erraſſes.

malum neqꝫ alia priuatio eſt ens: neqꝫ aliquid. alio modo ſecundum ꝙ reſpondetur ad quæſtionem an eſt: & ſic malum eſt: ſicut & cęcitas eſt: non tamen malum eſt aliquid: quia eſſe aliquid non ſolum ſignificat quod reſpondetur ad quæſtionem an eſt: ſed etiam ꝙ reſpondetur ad quæſtionem quid eſt: ſed repete oro diligentius tanti uerba philoſophi: aduerſus enim te ſententiam ferunt: quod ita monſtratur. Tho. palam dicit ens & aliquid dupliciter dici. Vno modo quod alicuius generis naturam habet. alio modo ꝙ quæſtioni an eſt reſpondetur. deus autem quæſtioni. an deus eſt reſpondetur nec mendax eſt reſponſio deus igitur ens eſt. Quod ſi ulterius procedendum eſt dicamus hoc modo nihil a Thoma recedentes: ꝙ quæſtioni an eſt iure reſpódetur ens eſt igitur quod quæſtioni an res uere: ac proprie ſit reſpondetur uere & proprie eſt ens. Sicut enim ſe habet quod ſimpliciter deus ſit eſt ad id: quod uere & proprie eſt. qnærenti autem an uere & proprie rationabiliter reſpondetur deus: uere igitur & proprie ens eſt. Præterea Tho. aliquid & ens iuxta primum modum uocat: quod quæſtioni quid eſt reſpondetur: quęrenti autem quid eſt quod mundú conſeruat: & mouet: ꝙ mortuos ſuſcitat? rationabiliter deus reſpondetur: primo igitur modo & ſecũdo deus eſt ens & aliquid. Præterea audebiſne iuxta Tho. negare deum eſſe bonum eſſe unum? Cũ igitur bonum & ens & unum mutuo conuertatur: quo modo iuxta Tho. dici poteſt uel fingi deũ ens non eſſe. Tu uero ex his uerbis argumentari uideris ni fallor hoc modo ens uno modo dicit: ꝙ naturam .x. generum ſignificat deus ãt in nullo eſt genere Thoma etiam ipſo teſtante. deus igitur nõ eſt ens neqꝫ eẽntia. Sed aduertere debueras (patere me iocari) ſi ratio efficax eſt deum primo quidem modo ens non eſſe: licet enim in nullo ſit genere: nihil tamen prohibet uere ac proprie in rerum natura exiſtere: & quæſtioni an eſt ueraciter reſponderi. Quomodo igitur neſciri potuit alio modo ens eſſe. Præterea ratio nihil uirium habet. Senſus enim uerborum Thomæ huiuſmodi eſt Ens uno modo dicit quod naturam .x. generum ſignificat: hoc eſt: ꝙ ſubſtantiam ſignificat & accidens: & omnia omnino poſitiua: quæ in .x. generibus continentur: aut per ſe: ut ſpecies: & genera: aut uelut principia quędam ſiue coartata ſiue non: ut materia prima & fortuna in genere ſubſtantiæ: & deus & ſubſtantiales omnino differentiæ: Quo certe modo negationes priuationeſqꝫ ad genus pertinere non poſſunt. Alio modo ens dicitur: quod reſpóderi põt qõni an eſt: ſiue uerũ & poſitiuũ ens ſit ſiue nõ: unde exẽplũ ſubdẽs ait: & ſic malũ eſt: ſicut & cæcitas eſt: hoc ẽ: & ſic malũ eſt ens: ſicut & cæcitas eſt ens: nulla enim apud Thomá uerboꝝ differẽtia ẽ ſiue dicat̃ ẽ: ſiue ẽ ens. Q̃d uero ſubiũgit qa eẽ aliqd nõ ſolũ ſignificat &c. nõ eo tẽdit ut ſentiat q̃rẽti qd ẽ luna aut tonitruũ rõnabiliter reſpóderi ſi dicat̃ ẽ ens ſiue aliqd uti tu exiſtimaſſe uideris. ridicula.n.ẽ hmõi ſolõ. Sed hoc huiuſmodi eſt eẽ: aliquid ſignificat: maxime iuxta primũ modũ id eſſe quod quęſtioni quid eſt rõnabiliter reſpóderi põt puta ſignificat ſubſtantiam eſſe uel accidens uel animal uel colorem

uel aliquid

Monſtratur. Tho. Miror te iiſdẽ ſempi ſiſtere. nõne millies iá dictũ ẽ ita capi poſſe ens ut de eo dicatur: ut cum uidelicet id ſignificat qd eſt: ſed rurſus ita capi poſſe ut d̃ eo nõ dicat̃: ut cũ. ſ. eſſentiá ſignificat: q̃ aliud eſt ab exiſtentia.
Aliqd & ens: Vide q̃ tũ fallaris: malũ ſcdm Tho. tale nõ ẽ ut quærẽti de deo qd ſit poſſimus aliqd reſpondere uel ens: & tamen quærenti qd ẽ peccatũ? reſpõdere poſſumus: ꝙ eſt malum. Præterea audebis: Ens quádo cũ bono conuertitur apd Tho. non eo mõ capit̃: quo quádo apd eũdẽ de deo negat̃. Iocari: aduerſus te iocaris: ná hoc ipm eſt ꝙ dico: & cẽnes inculcatũ itelligere: aut non uis aut nõ potes. Prio mõ deũ nõ eſſe ens. licet ſecũdo mõ: ut. ſ. p ens reſpõdet̃ ad qõnẽ an ẽ ens dicat̃. Dicebá.n. nõ oi mõ ſed aliquo mõ ẽt apud Thomam ens dici deũ nõ poſſe: ſʒ autẽ ita argumẽtari: cõpater. Deus primo mõ nõ eſt ens ergo aliquo mõ nõ ẽ ens. Coartata: Hæc tua coartata: & non coartata tua ſunt nõ Thomæ. Ridicula: Quod non quæritur ridicule non ſoluit̃: licet multa q̃rant̃ ridicule: q̃ ridicule ſoluũtur: cũ. ſ. ſoluunt̃: ne iõ nõ ſoluta uideant̃ quia ſolui nõ poſſint. Quærẽti igr̃ an luna ſit ens: iur̃ reſpõdebit̃ eá eſſe ens. Sed ulteri⁹ q̃rẽti q̃le ná ſit ens ridiculum certe reſpõdetur eſſe ens.

uel aliquid huiuſmodi: quod quærēti quid eſt iure reſponderi poſſit: Cæcitas autem & malum nihil horum eſt. Quod uero primum diuiſionis membrum ea mente. B. Tho. interpretari nolit ipſemet explicat prima parte. q. xlviii. ar. ſecūdo quo quæritur an malum in rebus ſit. Ad ſecundum enim argumentum reſpondens ſic dicit: Sicut dicitur in ſexto metaphiſicæ. Ens dupliciter dicitur: Vno modo ſecundū quod ſignificat entitatem rei prout diuiditur per. x. prædicamenta. & ſic conuertitur cum re: & hoc modo nulla priuatio eſt ens: unde nec malum. Alio modo dicitur ens quod ſignificat ueritatem propoſitionis quæ in compoſitione conſiſtit: cuius nota eſt hoc uerbū eſt: & hoc eſt ens qd̄ reſpōdet ad quæſtionem an eſt. & ſic cæcitatem dicimus eē in oculo: uel quancunque aliam priuationem: & hoc modo etiam malum dicitur ens. hæc Tho. Vides ne igitur quomodo primum diuiſionis membrum cum re conuerti pronunciat: rem uero non negat deum eſſe: & quicquid bonum eſt: omne enim bonum & illo argumento & prima quæſtione de malo rem eſſe confitetur. Quod ſi hæc uera ſunt: nondum ratio ſoluta eſt qua aduerſus platonicos dixi: ens eo dictum eſt: quod eſt quemadmodum ſedens eo ꝙ ſedet. deus autem non ſolum eſt: uerum etiam proprie ac uere eſt: uere igitur ac proprie ens eſt ita enim non ex platonicis: ſed ex Tho. argumētum ſoluer uoluiſti ea Thomæ aſcribens: quæ ab hominis ſententia penitus aliena eſſe nemo eſt qui Thomam legerit qui neſciat. Vnde nec alia ratio ſoluta eſt qua dixi: ſi deus ea parte qua eſt idea eſt ens: multo magis ea parte qua deus eſt: hoc enim abſolutum quiddam. hoc uero relatiuū non enim uerum eſt quod modo reſpōdiſti deum ſcilicet eſſentiā eſſe ea parte qua eſt idea non autem ea parte qua deus eſt iam enim monſtratum eſt & ens eſſe & eſſentiā. Preterea ſi deus ea parte qua eſt idea eſt ens & eſſentia neceſſe eſt in deo compoſitionem eſſe quod facile probatur hoc modo: prius enim dixiſti ideo deum iuxta platonicos ens non eſſe quod eſſe dei nō eſt aliud a deo. Si igitur idea eſt ens hoc ideo erit quod eſſe ideæ eſt aliud ab idea: eſſe autem ideæ extra deum locari uel fingi non poteſt ſi deus idea eſt ut datum eſt in deo igitur compoſitionem eſſe neceſſe eſt. Ais præterea deum a platonicis unum uocari quia unitati eſt ſimilis: quæ licet omnes numeros poteſtate contineat pares ſcilicet & impares: ipſa tamen nec par eſt nec impar: Subtilis hercle appellandi ratio: quæ præter id quod deus rebus ſimilis eſſe non poteſt: ut Cicero dicit: & Thomas, non enim exemplar mundi mundo eſt ſimile: nec homo picturæ: alia cauſa ſtare nō poteſt. Qd̄ .n. ex altero ob ſimilitudinē ſiue analogiā nomē mutuat ꝓprio eiuſdē noīe appellari cōſueuit: ſtatuā .n. quę hominē imitet hoīem uocamus nō humanā locū quoq; q ꝓpoſitionū differētia eſt: aut mxia ꝓpoſitio ex loci naturalis analogia locū nō ēt localē uocam⁹: deus igit ſi ex unitate ob ſimilitudinem nomē ſortitus eſt nō unus: ſed unitas potius uocandus eſt. Preterea ſi nomē omne concretum aliud ſignificat & aliud quomodo platonici deum nō ſimilitudinem potiusq̄ ſimilem uocāt.

Eſſe aliqd: Nihil dicis. qs. n. neſcit ideo nō eſſe aliquid qa neq; ſubā eſt neq; accidēs. Sic dicit: Hæc eadē illis ſunt q̄ in pria qōne de malo & mihi fauent ſicut & illa.

Rem ue. Eo mō res de deo & dr & negatur quō & ens. Quod ſi: Oſtēdimus autem nō eſſe uera ergo ſoluta ratio. Sed ex Tho. At tu teniet uerba Tho. ſupra exponens in ſniam noſtram incidiſti: cum dixiſti deum ens dici: quatenus ꝑ ens reſpōdet ad qōnē an eſt: nō autē quatenus rerū eēntiā ſignificat. Ea Tho. non aſcriberez falſa Thomæ quia te non imitor compater qui dicis ex Tho. ſnīa bonū & malum eſſe ꝓprie & uere contraria: idq; etiā Simplicii auctoritate cōfirmari: de qua re cū oſtenderē nullum uerbum eē apud Simplicium reſpondes te collegiſſe id a Simplicio dici: At liber eſt in manibus compater. Simplicius id non dicit: male ergo collegiſti. Iam. n. monſtratum. Demonſtratū eſt etiam te non bene demōſtraſſe. Prius eni. Deus & idea idem ſunt. nec eſſe ideæ aliud eſt ab eſſe dei: ſed quia rationes diuerſæ ſūt. alia de deo ut deus eſt alia ut idea eſt pronūciantur. Cōpoſitionem: Cōpoſitio hæc ſecundū rationē eſt non ſecūdū rem. Subtilis: Adeo ſubtilis ut iam cēties repetitam adhuc intelligere non poſſis: ut mox patebit: ex quo nobis negocium exhibes:

Nō pōt: Nō ſʒ tecū niſi ꝑfinito log. at ſcias hoc gen⁹ locutiōis a ꝑclaris auctorib⁹ ēt ſacris ſæpe uſurpatū q̄le illd̄ ſm ſiliſi tudinem melchiſedech.

Præterea ſi materia iuxta platonicos una eſt ut ſcribis nec materię unitas aliud ſit:aliud uero materia quod abſtte negari nõ puto: qua rõne una poterit defendi᷑ nõ enim unitati ſimilis eſt:alioqn deo quoq; ſimilis foret. Præterea prius quoq; dixiſti deum eſſe unum: quia unice eſt oĩa:nunc uero platonicoꝝ potiuſq; Dionyſii ratioñe approbare uideris priore fortaſſis abiecta:quam ſi adhuc tenes reliquũ eſt argumẽtis reſpondeas:quæ ſcripta ſunt :nõ.n.radix cui inniteris ad ſoluẽdas obiectiones meas uera eſt deũ ſcilicet ens nõ eẽ neq; eſſentiã : queadmodũ iã pene declaraui.Sed iã ad diffinitioñe ueri a te poſitã ueniamus.Dixiſti in priore libello ueꝝ ab Auguſtino ita diffiniri ueꝝ eſt quod eſt: & ne eadẽ uideret᷑ ueri & entis diffinitio addi inqs oportet hoc mõ uerũ eſt quod eſt id qđ dicit᷑.Ego itaq; cõtra diſtinitioñe hoc mõ oppoſui eſſe id quod dicit᷑ nihil aliud ſignificare uidet᷑ niſi eẽ id quod appellat᷑.rem aũt appellari hoc nomine aut illo eſt hoc:aut illud uideri:quare tandem cõcludi uidebat᷑ hoc mõ eſſe id quod dicit᷑ nihil aliud eſt niſi eẽ quod uidet᷑ .Cum igit᷑ nulla cõtradictio ſit uideri eſſe quod eſt & uideri eẽ quod nõ eſt ideo probabã falſum nõ eſſe ueri negatioñe:ſi diffinitio cõſtabat.Q m̃ uero nunc clarius diffinitioñe tuã explicaſti: nõ deerunt quę magis multa uideant᷑ formalẽ mihi diffinitioñe improbare.Verum enim inquis eſt id quod dicit᷑.Hoc eſt uerũ eſt qđ eſt id qđ ipſum eſt:puta aurũ eſt uerum aurũ:quod eſt aurũ:Sed cõtra eſt qđ ſi deus nõ eſſet & aurum foret:Aurum eſſet id quod ipſum eſt:& eſſet uerum:tñ non eſſet:exquo nulli quadret ideę.poſtea enim dicis res ueras eſſe ꝙ ideæ quadrant atq; reſpõdent:Si uera diffinitio hominis eſt aĩal rõnale cõtradictio eſt putare:ſi deus non eſſet & hõ eſſet animal rõnale:hominem non eſſe hominem:neq; illud reſpõderi poteſt:quod alias dictum eſt contradictionem ſcilicet claudere deum non eſſe & aurum eſſe:nulla enim cõtradictio eſt:quod theologi quoq; ipſi & philoſophi & dialectici aperte confitent᷑:fingi enim põt auꝝ eſſe:deũ tñ non eſſe nec primã oĩno cãm:nec primũ ens:qui enim infinitos eſſe mundos arbitrant᷑ aut cælos in infinitũ eẽ multiplices:aut multa huiuſmodi ſimilia nõ ꝑpea negant aurum eſſe quod oculis cernit᷑ & manibus tractat᷑. Præterea ſiue contradictio ſit ſiue nõ ſit:nondũ rõ ſoluta eſt. Ego enim ita dico: Si deus non eſſet & aurum foret aurum eſſet aurum: non tamen eſſet uerum: Non igit᷑ formalis ueri diffinitio eſt eſſe id quod ipſum eſt: Sicut nec formalis eſſet hominis diffinitio ſi dixerim. Si deus non eſſet & hõ eſſet animal rõnale iam nõ ꝑpea hõ eſſet.nihil enim põt propria diffinitione deſtitui nec cuipiã põt diffinitio cõuenire.Cui nomen diffinitum aptari non poſſit.Præterea negare non potes auꝝ prius natura aurum eſſe q̃ dei quadret ideæ:abſolutũ enim prius relatione eſt:Aurum igit᷑ & ſi aurum ſit:uerum tñ eſſe non põt niſi ꝑter auri naturam ſimilitudo quædã adueniat:qua exẽplari ſuo reſpõdeat:ſiue aliud ſit ſimilitudo aliud aurum ſiue nõ:qđ propriã ſeorſum habet quæſtionem.Præterea diffinitioñe entis ponere uideris hoc mõ ens eſt qđ eſt alioqn non diceres diffinitionem Auguſtini hoc modo oportet explere.Verum

Præterea ſi: Vnum qđ platonici de deo enũciãt nõ denoĩatiuum eſt :ſed ſubſtãtiuũ hoc aurẽ : qa Platonica omnino ignoras:& græcam linguã intelligere nõ potes . Vide igit᷑ q̃ ſit ſubtilis hæc appellandi ratio.

Præterea:Patet & hinc quomõ aliter materia una aliter deus dicatur.

Platonicorum : quomodo tu platonicorum potiuſq; Dionyſii rõnem ſequi me dicis : cum nec platõicos nec Dionyſiũ ut magna etiã uoce gloriaris unq̃ legeris . ac ſcias idẽ eẽ apud platõicos dei typum eẽ unitatem & apud Dionyſiũ deum unice eſſe omnia.

Radix cui inniteris:Vide q̃ illa radix ſit firma : quam tu nec uiribus ullis uincere nec duro poſſis conuellere ferro.

Ego itaq; His oĩbus ſatiſfactum eſt in prioribus epiſtolis.

Hoc eſt uerum: Nimis amas aurum cõpater : q. tãtũ illi tribuas ut credas eum eẽ poſſe etiam ſi deus non ſit.

Mundos arbitrantur : Qui hæc dicunt:& aurũ dicũt eẽ puguãtia dicũt & propriã ignorãt uocẽ.

Si deus non eſſet: & aurum eſſet aurum eſſet aurum: & aurum non eſſet aurum impoſſibile enim impoſſibile parit.

Abſolutũ.n. Nõ ẽ hæc relatio accñtalis ab auro diſtincta:ſed ſubſtantialis de qua uide apud Hẽrichũ gandauenſem niſi dedignatis.

plére. Verum eſt id quod ipſum eſt ne ſi quod eſt ſolummodo diximus eadẽ uideatur ueri & entis diffinitio. Si igitur entis diffinitio eſt: quod eſt ea uero ratione: qua ens eſt quod eſt: eſt quoq; ipſummet & ens: eadẽ igitur ratiõe qua aliquid eſt ens: eadem uerum ſit neceſſe eſt quod penitus falſum eſt. Præterea ſi uerum eſt id quod ipſum eſt. Cæcitas uera erit: & mors & falſitas & omnino non ens. Cæcitas enim eſt cæcitas & mors eſt mors & falſitas eſt falſitas. non ens quoque eſt non ens: horum quodlibet uerum erit nullo intellectu penitus cogitante. Quod ſi quodlibet horum uerum eſt: neceſſe eſt unũ ſit. At ſcio mox dices: Non ue conceſſi quodlibet horum eſſe ac propterea uerum his uerbis: quæ ad te ſcripſi: ſicut falſum eſt falſum: ita falſum eſſe falſum non falſum: ſed uerum propterea q; non diuiſum: ſed unum. Sed contra eſt q omne unum bonum eſt eodem q; modo uerum: Cæcitas autẽ non ſolum mala eſt: ſed iuxta ea quæ ſcribis omnino mala eſt: & nihil boni ſapit. Similiter & mors: Cæcitatis enim & mortis naturam appellare uideris naturam mali abſolutam bono q; impermixtam: nihil igitur horum uerum eſt: nec unum maxime quando anima non cogitat. Præterea uerum eſt quod quadrat ideæ: cæcitas uero & mors nullam habent idæam. Præterea ſi deus non eſſet: nec aliud quippiam: quod intelligentiæ eſt capax: nihilominus non ens eſſet non ens: & nihil eſſet nihil: aut enim aliquid aut nihil: non quidem aliquid ut conſtat: igitur nihil & non ens: eſſet igitur id quod ipſum nunc eſt & tunc foret. Si igitur uerum eſt quod eſt id quod ipſum eſt non ens & nihil uerum foret: quod fieri non poteſt: nulli enim quadraret ideæ: non igitur formalis ueri diffinitio eſt eſſe id quod ipſum eſt. Conaris præterea defendere quod a te prius dictum eſt falſum quodlibet cõtradictionem claudere: aiſq; falſum omne contradictionem claudere quandiu falſum eſt. Adiicis & hæc uerba. At me ſedere neq; uerũ eſt neq; falſum. Si uero adiicias me ſedere dum ſto illico ut falſitatem ita etiam inuehis contradictionem: nam me ſedere dum ſto contradictionem claudit & q̄ primum deſinit eſſe falſum: ut cum ſedere incipio tã primum a diuiſione redit ad unitatem. Sed uideas rogo an tecum cõuenias. Verum enim & falſum opponi putas non quidẽ ue lut contraria: ſed tanq̃ affirmationẽ negationem q;. Quomodo igitur medium reperiri põt niſi inter affirmationem negationẽ q; ſit mediũ. Præterea omnis enunciatio aut eſt uera aut falſa niſi primum principium neges: quod eſt in quolibet contradictionis alteram partem ueram: alterã uero falſam. Quomodo igitur te ſedere neq; uerum eſt neq; falſum. Equidem non uideo qua ratione id tueri poſſis niſi omnem philoſophiam & contrariorum oẽm conceptum tollas. Præterea ſi falſum omne contradictionem claudit q̄ diu falſum eſt deum non eſſe: quod falſum eſt contradi nem claudet quandiu in rerum natura deus exiſtit. Si igitur deus nõ eſſet: neq; falſum eſſet deum nõ eſſe neq; contradictio: Si igitur falſum eſt ueri negatio quemadmodum ponis erit uerum deum non eſſe ſi deus nõ ſit: Sed uerum omne bonũ eſt ut das: igiẽ ſi deus nõ eſſet bonum

Diximus eadem. Omne quod eſt: hoc eſt. ipſum qđ eſt. quare & omne ens uerum: & omne uerum ens. Sed alia & alia ratio.

Cæcitas autem: Aliud eſt cæcitatem eſſe ueram aliud cæcitatem eſſe cæcitatem uerum eſſe: quare fruſtra multis uerbis laboras oſtendere cæcitatẽ nõ eſſe ueram.

Verum enim: me ſedere aut uerũ aut falſum ſemp eſt: quia ſemper ego aut ſedeo aut non ſedeo: et quod dicitur me ſedere nec uerũ nec falſum: hoc eſt propoſitionẽ hanc ex ſibi: nec ueritatem determinare nec falſitatem: quod faciunt ꝓpoſitiones neceſſarie. Sed cũ fieri poſſit: ut & ſit uera: cũ .ſ. ſedeo & ſit falſa: tum nõ ſedeo ex ſeipſa ad utrunq; inde terminata eſt. ſed procul dubio mi compater & charta abundas & ocio: q ad hæc deſcendas etiã pueris nota.

Sed uerum: Bonum & malum ſunt in rebus falſum & uerum in anima: ideo ꝑpoſitio uera ſignificare poteſt rem malam quamuis propoſitio ipſa q̄tenus uera eatenus bona: & res ipſa quatenus mala eatenus falſa ſit. Aliud autem dicere eſt. Peccare iudam eſt uerum: aliud eſt dicere peccatum iudæ eſt uerum.

Præterea omne: Omne falſum diuiſum quod in priore diximus libello. ſed non eſſe falſum ex æquo falſum: quare non eſſe falſum: ex æquo diuiſum: quod in epiſtolis ad te diximus. non enim ex æquo falſa quæ neceſſario falſa ſunt: & ſemp falſa ſunt: & quæ non ſunt neceſſario falſa: nec ſemper ſunt falſa. Quapropter nec ex æquo hæc & illa diuiſi ratioñe habẽt: uide an ex his aliquid ſit quod uel ego dicere uereri debuerim uel tu coarguere poſſis.

foret deum nõ eſſe: quod uidetur abſurdum: neq; enim ſimpliciter bo
num foret neq; alicui bonum: ſed omnino non ens. Præterea ſuperio
re epiſtola dixiſti omne falſum ideo diuiſum a ſe ipſo eſſe quod contra
dictionem claudit. Si igitur non omne falſum ſimpliciter & abſolute
contradictionem claudit ſed ſolum quamdiu eſt falſum diuiſum eſt.
Cui enim ratio eſſendi & cauſa non conuenit: nec id utique conuenit
cuius ratio eſt: & ſi ſimpliciter non conuenit unum nec alterum: non
igitur falſum omne ſimpliciter diuiſum eſt quod dari non poteſt: om
ne enim falſum ſimpliciter & abſolute eſt non ens: Ambo enim ut po
tius conuertuntur: eadem igitur ratione ſimpliciter diuiſum eſt: Si
diuiſum & non ens commeãt: Præterea omne uerum ſimpliciter unũ
eſt: igitur omne falſum ſimpliciter diuiſum eſt: Alterum enim eſt alte
rius negatio: præterea ſi monſtrauero omne falſum abſoluto diuiſum
eſſe: quid cauſæ fuit cur non auderes enunciare ſimpliciter quidem &
abſolute omne falſum diuiſum eſſe: ſed tunc ſolum quando oppoſito
eſt: diuiſionem uero falſi demonſtramus hoc modo. Socratem ſe
dere eſt falſum ſocratem autem ſedere non eſt ſocratem ſedere igitur
a ſeipſo diuiſum eſt. Si enim ſocratem ſedere eſt ſocratem ſedere &
Socrates ſedens eſt ſocrates ſedens: ambo enim coniugata ſunt: ſi ue
ro Socrates ſedens eſt ſocrates. igitur facta ſimplici conuerſione ſocra
tes eſt ſocrates. ſedens igitur eſt ſedens. igitur ſedet: quod falſum eſt: ea
dem ratione probabo chymeram nõ eſſe chymeram nec chymeram
eſſe: eſſe chymeram: chymerã eſſe. Si enim chymera eſt chymera eſt
animal. Chymeram enim intelligimus animal ex hyrco cõſtans & ſer
ue: aut aliquod huiuſmodi. Si uero eſt animal uiuere poteſt & mori:
quod inter nos non conuenit: qui chymeram ponimus nequaq̃ a na
tura poſſe produci: ſicut nec mons aureus generari poteſt. Præterea ſi
chymera eſt animal: aliqd' animal ẽ chymera: ſed nullũ animal ẽ chy
mera: omne. n. aĩal eſt: & uiuit: & eſt ſimpliciter ens & aliquid: qd' enim
non eſt: non ẽ animal: niſi æquiuoce: chymera igiẽ nõ eſt chymera ea
dem ratione. nec chymerã eſſe eſt chymerã eſſe. Si enim generari eſt
moueri: generatio eſt motus: Igitur ſi generatio non eſt motus: nec ge
nerari eſt moueri: pari rõne ſi chymerã eſſe eſt chymerã eſſe: chymera
eſt chymera: Ambo. n. cõiugata ſunt: ſed chymera non eſt chymera: ut
iam ꝑbatũ eſt: igitur nec chymerã eſſe eſt chymerã eſſe. Præterea nul
la chymera eſt chymera. igiẽ nullã chymerã eſſe chymerã: uerũ ẽ: igi
tur falſum eſt aliquã chymerã eſſe chymerã: eadẽ rõne mõſtrabiẽ ua
cuũ nõ eſſe uacuũ ex quo nõ eſt: nec cæcitatẽ eſſe cæcitatem ſi nihil ẽ: q;
cum ſit ſemp tñ nõ ens eſt nõ ens. nõ eſſe. n. nõ ens eſt & uerum. ſicut &
chymerã nõ eſſe eſt & uerũ pariter & neceſſariũ. Cur igiẽ uereri opor
tuit ne quid coargui poſſes ſi ſimpliciter & abſolute enũciaſſes omne
falſum in ſeipſo diuiſum eſſe? Quare nõ fuit opus ad cõtradictionem
refugere. Deinde ſolutã non eſſe argumentationem meã: qua proba
ui bonũ malũq; eſſe inuicem contraria ingenue confiteris: ſed iccirco ſo
lutam non eſſe dicis: q2 nodus non inerat. Arguta hercle excuſatio.

Sed mirum

ſolutam non eſſe dicis: q̄ nodus non inerat. Arguta hercle excuſatio: Sed miꝝ eſt ſi nodus nō inerat quō nodū ſoluere potuiſti: uerba argumētationis meæ q̄ in primis lr̄is ad te ſcripta ſunt: hoc mō ſe hn̄t: bonū ea rōne qua bonū eſt expetendū ē. malū uero fugiendū: expetere uero & fugere ſunt īuicem cōtraria: quemadmodū congregare ſegregareq̄ bonū igitur & malū erunt īuicē contraria: quod Boetius quoq̄ in p̄dicamentis aſſeuerat: Tu uero ita r̄ndes eſſe eſt appetendū: nō eſſe eſt fugiendū: nō tn̄ ſequit̄ eſſe contraria: Sed rogo uidet̄ ne tibi argumentatio tua meæ ſilis eē? dicas hoc mō eē ea rōne q̄ eſt eſſe eſt appetendū: hoc eſt ꝓpria eſſendi rō eſt aliq̄d appetendū nō eſſe ex ꝓpria rōne eſt aliq̄d fugiēdū: ſunt igit̄ cōtraria. pulchre argum̄tationē colliges. Hac enim forma calidū & frigidū: albū & nigrū cōtraria eſſe demonſtrauimus. rō. n. calidi eſt ethcrogenea ſegregare frigidi uero cōgregare albi quoq̄ rō eſt oculos diſgregare: nigri uero cōgregare: Argumēto meo cū tu corā r̄nderes dixiſti ꝓpriam boni rōnem non eſſe qd̄ ſit aliquid expetendū: quod tamen a philoſophis omnibus conceditur: maxime latinis: & Ariſtoteles primo ethicoꝝ libro dicit recte diffinierūt bonū dicētes id eſſe: quod oīa appetunt: id quoq̄ audiētibus mirabile uiſum eſt. Cumq̄ ratio boni abs te poſceretur dixiſti eo aliquid bonū eſſe: qd̄ ordinatur in deum. Sed mox ſubieci igitur deus nō eſt bonus dictum eſt deum non eſſe bonum: ſed bonitatē adieci: igitur inter bonum malumque aliquid eſt medium: Deus enim non eſt bonus: non etiam eſt malus. Quomodo igitur defendi poteſt malum eſſe boni negationē. Si media aliqua conceditur. Præterea ſi malum eſt negatio boni: Malum & non bonum idem ſunt. Vnius enim unica ē negatio: Sequitur ergo eſt nō bonum. igitur eſt malum: ex negatione igtur colligi poteſt affirmatio. Præterea nec ſequitur: Si enim malum eſt uel priuatio: uel aliquid priuatum. Si priuatum eſt ſubiectum aliquod eſt: igitur & bonum: Si priuatio eſt igitur in ſubiecto igitur eſt: ſed quicquid eſt ens quodammodo eſt & bonum: nō igitur eſt non bonum. Pręterea negas uerum eſſe quod Ariſtoteles in prædicamentis dicit bonum ſcilicet & malum contrariorum genera eſſe: quod tamen uel Boetius uel latini expoſitores negare non audent: Tu uero poſt habitis interpretibus latinis ad ſolum Simplicium refugis qui ait hac ratione bonum & malum contrariorum genera eſſe quod ex contrariis alterum ſemper bonum eſt: hoc eſt melius eſt: alterum malum eſt: hoc eſt peius eſt quod Beatus Thomas quoque ex Simplicio refert: Sed ſi licet Simplicio opponere: contra eſt quod Ariſtoteles eodem loco dicit non ſolum bonum malo contrarium eſſe: uerum etiam aliquādo malum malo. Si uero ipſum bonum Ariſtoteles uocat quod melius eſt malum uero quod eſt peius erit ſemper bonum malo contrarium. Præterea ſi bonum & malum quæ contrariorum genera eſſe Ariſtoteles dicit ſunt melius & peius bonum & malum in relatiuorum genere ponentur: in quibus ſunt melius & peius: quæ relatiua ſunt. Ariſtoteles uero dicit bonum & malum in genere non eſſe: ſed genera.

Sed mirum: Dicere debueras quomodo nunc ſoluiſti: nam nō eſt miꝝ non ſoluere quod nō habet nodum. In hoc igitur me admireris quid ſoluerim ī quo nodus nō erat.

Similis eſſe: Cur non ſimilis: cum quēadmodū hæc ira & illa nihil uiriū habeat: nam ſi bonū qua ratione bonum ſit expetendum: malumq̄ fugiēdum ſintq̄ fugere: & appetere contraria quomodo ex hoc ſequi ꝓbas bonum malumq̄ eſſe cōtraria: hoc eſt quod tibi eſt probandum: ad quod tamen probandum neq̄ ante ullum unquam uerbum feciſti neq̄ nunc facis. Iure igitur dixi non eſſe nodum in tua argumētatione: quia quod tibi ꝓbandum eſt non ſolū nō ualide probas: ſed nullo modo probas: aut probare etiam tentas.

Tu uero: An tu qui boetianus eſſe ſoles & barbarorum irriſor: nunc eos rides qui poſthabitis latinis interpretibus græcos interpretes ſequunt̄: ſed & Thomas tuus non ſolum latinus: ſed inter latinos præcipuus Simplicii expoſitionem non ſolum refert: ſed & probat: Tu autem nō ſolum Simplicio aut Thomæ nō aſſentiris: ſed & latinos dicis expoſitores id negare nō audere. Mirus homo es.

Miraris:Quis non mi-
retur:Mirabar tunccum
nondum acumen tuum
perſpexeram núc non mi
ror multa eni cõſimilia.
Allegem falſo:Et tu in
fra fateris te falſo allegaſ
ſe:ſed dicis hoc nullius eẽ
momẽti:quomodo ergo
mens tua me fugit. Illud
fateor me fugiſſe nullius
eſſe momenti Simplicio
aſcribe:quæ non dicit.
Credebam enim ego illú
errare:qui diceret:Simpli
cius hoc dicit:quod tamẽ
Simplicius nuſq̃ diceret.
Si enim: Quid ui te ex
plices totum Thomam
te peruertere oportet &
neſcio quas ſemiplenas
priuationes, ibi fingere:
negareq; Thomá ibi pro
prie accipere priuationẽ
& habitu cum dicit malú
priuatiue opponi bono:
non ne tota quæſtione p
bat malum eſſe nihil:& i
de colligit malú eſſe pri-
uationẽ nõ autem cõtra
rium:an priuatio quæ ni
hil eſt ſemiplena priuatio
eſt cæcitatẽ itẽ dicimus
perfectá mali habere ra-
tionem non quia omne
bonum adimat qs enim
hoc neſcit : ſed q̃a totum
illud bonum cuius priua
tio dicitur hoc eſt uiſum
adimit qđ non facit oph-
thalmia:hæc ſunt igitur
mala quæ nullo mõ uult
contraria dici poſſe Tho
mas quæ cum ueram ma
li rationẽ habeant:profe
cto qui dicit malú ex ſen
tentia Thomæ eſſe con-
trarium non minus errat
q̃ erraret ille cõpater me
us qui dicebat Simplici-
um dicere quæ nõ dicit.

Miraris poſtremo malum & bonum a me cõtraria uel ex Thomæ ſen
tẽtia affirmari:& quod maius eſt aberrare me dicis:quod dicis Simpli
cium falſo allegẽ:falſo quoq; dixerim Beatum Thomá eius teſtimõio
probare malum bonumq; eſſe inuicem contraria:Sed caue ne tu erres:
qui parũ mentem meã uel uerba perpendiſti:uerba quidẽ quæ in ſecũ
da epiſtola ad te ſcripta ſunt:hac ſerie leguntur. Dico igitur rurſus:&
approbo bonum malumq; eſſe inuicem contraria:non quidẽ quemad
modum album & nigrum:calidũ & frigidum:quæ omnia uere quali-
tates ſunt:ſed quẽadmodum ſanum & ægrum forte ac debile:rarum &
dẽſum:pulchrũ & turpe:& ſimilia huiuſmodi multa:nec beatus Tho
mas id negat:ſed uir quidem eminẽtiſſimus in prima quæſtione de ma
lo circa ſolutionem ſecundi argumenti mõſtrat quomodo bonum &
malum:& ſi priuationis & habitus oppoſitione aduerſẽntur:inter con
traria tamen computari ſolent:idq; Simplicii auctoritate confirmat.
Recordare igitur Ariſtotelem in prædicamẽtis quattuor oppoſitio
num genera aſſignare. Item memineris Ariſtotelem huiuſmodi gene
ra a ſe inuicem ſeiungere. Rurſus nota ſanum ab eo & ægrum inter
contraria numerari:hac igitur ratione qua Ariſtoteles contraria a reli
quis oppoſitionum generibus ſeiungit. Ego bonum malumq; contra
ria eſſe affirmaui:rurſumq; fateor. Atq; hoc etiam quod diuus Tho-
mas dixit in prima quæſtione de malo:Bonum & malum eſſe contra-
ria:quemadmodum ſanum ægrumq;:non autem quemadmodum ui-
ſus & cæcitas. Tu uero dicis:Monſtrabo tibi quam contrarii proprie-
tatem malum omnino neſciat. Licet enim malum quiddam bono cui-
dam contrarium uideri poſſit ut ægrum ſano:eo quod boni aliquid re
linquit:offeram tamen malum quiddam:quod bono nequaquam po
teſt hac ratione opponi:puta mors & cæcitas. Sed equidem neſcio an
ſimules. Si enim uerba Thomæ accuratius legiſti plane intelligi po-
teſt:quomodo nec cæcitas nec mors aliud malum poteſt ex toto bonũ
auferre. Cæcitas q̃dem uiſum aufert:& totum:ſed nõ uitam nec cor-
pus: mors uitam quidẽ penitus aufert: ſed nec corpus nec materiam
primam. Quod igitur fefellit eſt:quod cæcitas profecto eſt uiſus pri
uatio:& uitæ mors:ſed non propterea credi debuit perfectam eſſe bo
ni priuationem:Nonne Thomas aperte ibi confitetur & dicit malum
bono contrarium eſſe:quemadmodum ægrum ſano:non quemadmo-
dum cæcitas uiſui:cæcitas igitur inquantum mala eſt:aliquid boni re-
linquit cui innititur:inquantum uero eſt cæcitas nihil uiſus adeſſe per
mittit. Quod uero beatus Thomas ait bonum malumq; uelut habi
tum priuationemq; opponi uetiſſimũ eſt:Eo enim loco beatus Tho-
mas ea proprie habitus uocat & priuationes : non ſolum quæ perfe-
cti habitus ſunt:perfectæq; priuationes:quæ ſolummodo Ariſtoteles
in prædicamẽtis habitum & priuationem uocat:uerum latius omnia
quorum alterũ eſt habitus:alterũ uero priuatio ſiue integra:ſiue ſemi
plena ſit tãquam habitũ & priuationẽ opponi pronunciat. Qđ uero
dixi:idq; Simplicii auctoritate cõfirmat:id tale eſt. Simpliciũ ait bea

tus Tho.in pdicamentis dicere ea ꝓprie uocari cōtraria quoꝝ utrūqꝫ eſt aliud. Ariſto.uero ſanum & ægrum inter cōtraria numerat:nō etiā cæcum & uidens. Simplicius igitur qui Ariſto. interpretatur neceſſe eſt cauſam reddat:cur non oēs priuationes Ariſtoteles inter contraria computarit cauſam uero explicare non poteſt niſi q̄ dicta eſt. Beatus igitur Thomas qui ait ſimplicium dicere ea proprie contraria uocari:quorum utrunqꝫ eſt aliud cum cauſam explicet ob quam ſanum & ægrum inter contraria numerentur nō etiā cæcum & uidens ex ſimplicio neceſſe eſt id colligat:qui Ariſtotelem exponit qđ ſiue uerum ſiue falſum ſit res nullius momenti eſt in qua peruagandum ſit. Quoniam uero poſtremis litteris malum quod boni negationem putas appellare uideris malū qđ oio malū ſit: eodemqꝫ modo falſum ueri uniuſqꝫ diuiſum pcūctari te uolo An chymerā putes eē oio nō ens: Si negabis tibi neceſſe ē cōtradicas: q ptius dixiſti chymerā eſſe oio non ens & falſam: Si uero dederis oio nō ens eē ꝓcedā hoc mō: non ens & oio malū ſunt paria: chimera aūt eſt omnino nō ens igiť & oio mala: quod fieri nō pōt: chimerā.n.eē cōtradictionem nō claudit: pōt igiť a deo creari: qđ uero pōt eſſe: eſſe aūt bonum eſt qđ igiť pōt creari pōt bonū eſſe: ſed potētia ad bonū bona eſt: chimera igiť nō ex toto mala eſt. Præterea chimera & a deo & a nobis pōt intelligi: pōt igiť ap̄ mentē noſtram eſſe & aium: igiť quoquo modo pōt eſſe qđ autē quoquo modo poteſt eſſe quoquo mō bonitate pticipat: chymera igitur nō ex toto mala eſt. Præterea nihil pōt malū eſſe niſi fugiendum ſit: nihil uero fugi poteſt neqꝫ uitari niſi cognoſcať aut ab eo quod fugit aut a deo q naturalem fugę inſtinctum inſeruit neceſſe eſt igiť malum omne quodāmodo cognoſci poſſe: cognitio autē bonum qddam eſt: igitur & poſſe cognoſci. potentia.n.ad bonum bonum quiddā eſt. Præterea Ariſto. quarto methaphyſicæ dicit negationes priuationeſqꝫ quodammodo entia eſſe: immo & ipſum non ens quodammodo ens eſſe dicit cuius ſignum eſt inquit qꝫ dicimus non ens & nō ens: quod uero quoquo modo eſt ens quoquo modo bonū eſt: chymera igitur in qua uerum eſt nō entis uocabulum prædicare quodammodo eſt ens & bona: Præterea malū eſt priuatio boni: priuatio uero omnis eſt negatio formę i ſbo apto nato formam & habitū habere. nihil igitur malum eē pōt quod boni capax nō ſit & aptum capacitas uero & aptitudo in bonum bona eſt: Malum igitur omnino malum eſſe nō poteſt: unde Auguſtinus inquit malum ſemper in bono eſſe: Præterea ſi malum eſt priuatio boni ut dicis quomodo poteſt eſſe boni negatio. alia.n. eſt oppoſitio priuationis & habitus: alia uero affirmationis negationiſqꝫ: Præterea tuarum partium eſt monſtrare factam prius a te rationem ualidam eſſe qua probabas ex Ariſtotele & Tho. deum ens non eſſe: ego enim utranqꝫ infirmaui nec ſatis eſt dicere. Scio aliquando a peripatheticis deum ens uocari: ſed & illud ſcio ap̄ eoſdem appellatione entis deū aliquando non claudi: Monſtra.n.rogo quo in loco uel Ariſto.uel ariſtotelici deum entis appellatione non cenſeant.

Siue uerū: Cur igitur non ingenue fateris te erraſſe. Neqꝫ.n. mirum eſt homo es.

An chymeram: In iſta tua chymera multas fingis chymeras.

Creari: Si creari chymera poteſt a deo nō eſt hæc potentia in chymera ſed in deo.

Præterea Chymera: Notio quam mihi de chymera formo: ut aliquid ē ita bona eſt ipſa uero chymera ut nihil eſt ita neqꝫ bona eſt.

Ariſto.iiii.meta. Bonum & malum ſecūdum te ſunt contraria & utrūqꝫ cōtrariorū eſt aliquid poſitiuū ergo & qđ ē bonum eſt aliquid poſitiuū & qꝫ eſt malum eſt aliqd poſitiuū & ſecundū te nō ens ē bonū ergo ſecundū te nō ens eſt aliqd poſitiuū. & aliqd & ens cōuertū tur ergo ſecūdū te nō ens eſt ens poſitiuū uide quo nos pduxit tua chymera.

Præterea malū eſt: At ſm te eſt contrarium nō priuatio.

Auguſtinus inqt: Nō dixit malū eſſe bonū ſed in bono.

Præterea ſi malū Eatenus priuatio eſt q̄tenus priuatio. formaliter negatio eſt.

Mōſtra.n. Relegas priores epiſtolas. & uidebis hoc tibi in illis monſtratum etiam fortaſſe plus q̄ deſideres.

Cæterum: Attēde mox explicabo cum per hanc dictionem deus id conci pis tm̄ quod ſignificatur per nomen non hēt hæc dictio prædicari ratione ſed ſubiecti. Eſt enim illud de quo quæritur qd nam de eo enuntiari poſſit aut debeat: nō autem illud quod de alio enuntiatur: quare neq; id aut Simonidi erat ignotum aut conſulenti eum tyrāno. Cum itē quæris ſi deus dici deus nō poteſt an ſit aliud a deo quæro a te quid concipias per hanc dictionem deus quam de deo enuntias. Si nihil cōcipis nihil erras quia nihil dicis. Si aliquid concipis dico deum aliud eſſe ab eo quod tu concipis & conceptum per hanc dictiōem deus explicas. quoniam ſupra omne illud eſt quod a nobis concipi poſſit. Deum non eſſe: Veniamus ergo ad aurum tuum quod omnino nō uis perdere etiam ſi perdatur deus. Fieri nō poteſt ut aliquid ſit ſi nō ſit ipſum eſſe fieri igitur non poteſt ut aurum ſit ſi deus non ſit: præterea ſi deus non eſt igitur infinitum eſt ſi infinitum eſt nihil eſt quoniam ſi infinitum eſt finitum non eſt: ſed & ſi infinitum eſt infinitum non eſt quoniam infinitū ſe ipſum perimit quēadmodū & alia quæ contra dictionem claudūt ſi nihil eſt aurum nō eſt. Hæc ſatis credo eſſe tibi homini quātum uis ingenioſo.

Vale.

Cæterū ſi uacabit explicato quō defendas deū eſſe & unū: deū tamen nō eſſe deū: Si.n. uocabulū itelligit̄ neceſſe eſt deſcriptionē quādā ab aīo formari: q̄ data mox ſequit̄ deū eſſe deum: nec.n. Simonides poeta tēpus ad rn̄dendū petiſſet tyrāno q̄rēti qd eſt deus niſi uocabuli interpretationē & notā aīo cōcepiſſet: in oī.n. q̄ōne prima ē uocabuli ſignificatio. Præterea ſi deus eſt unus: aliud unū eſt deus: qđ nō niſi deus eē pōt: Itē ſi deus eſt & nō eſt deus: eſt aliud a deo: A ſe ipſo igit̄ aliud eſſe neceſſe eſt. Præterea ſi ideo deus nō eſt deus ꝙ nomē dei concretū eſt aliud ſignificans: & aliud concedi nō debet deum eſſe: deū eſſe unum: nihil.n. eſt in rerum natura qđ deitate participata ſit deus. Poſtremo monſtrabis quomodo uel probes uel defendas cōtradictionem claudere deum non eſſe & aurum eſſe: grata erit mihi huiuſmodi diſputatio: nec tibi debet eſſe moleſta: eſt enim diſputatio cribrum ueritatis: Suauiſſimus animæ cibus nihil habens ingrati. Vale.

Quartæ obiectiones.

NOn ideo dictū eſt deū ens nō eſſe ꝙ eē in deo pro eēntia eſt: ſed q̄a eſſe nō eſt aliud ab eēntia: qđ lōge diuerſum eſt: Alioquin ip̄m eſſe lapidis: qđ ſibi pro eēntia eſt: nec ens erit: nec bonū: eſſe.n. lapidis nō eſt eēntia: ſed ip̄m ſibi: & eſſe ſuū: & ſua eſt eēntia. Si in negatiōibus: & priuatiōibus qd ſint q̄ri non pōt: Cū igit̄ ſint nō ſatis eſt ad q̄ōnē qd eſt formādā ſcire rē: de qua q̄rit̄ eſſe: ſed amplius ſcire oportet: & eſſe: & aliq̄d eſſe q̄renti igit̄ qd eſt ridicule ac irrationabiliter rn̄det̄ ens: aut aliq̄d: ſiue ens p̄io mō: ſiue ſecūdo capiat̄ qđ ſi queratur quid ſit peccatū uocabuli potius eſt q̄ſtio q̄ rei. Si aliq̄d eſt ens: ideo iuxta poſitionē tuā eſſe ens: ꝙ eē eſt aliud ſcđm rem ab eſſentia: aliud eſt inq̄s hūanitas: aliud hō: aliud albū ſiue albedo: aliud res alba: igitur ſi idea eſt ens ideo erit ens: ꝙ eſſe ideæ eſt aliud ab idea. Idea aūt deus eſt: eſſe igit̄ ideæ eſt aliud a deo: eſt igit̄ ī deo ſcđm rem cōpoſitio nō ſolū ſcđm rōnē. Iuxta denominatiuoꝝ diffinitionem unus ab unitate denominatiuum eſt: deus autē iuxta tuā poſitionē ex ſimilitudine unitatis unus dr̄: nō igit̄ ad ſubſtātiā dei ſpectat p̄dicatio: qua platonici dicūt: deus eſt unus: p̄terea cū dicimus deus eſt unus nō qd ſit: ſed quō ſit ſignificari putas: modus aūt ex accidētiū eſt gn̄e non igit̄ uocabulū unius in deo ſubſtātiuum eſt neq; ad rē p̄tinet: ꝙ uel Platonicā ſectā nō didicerim uel græcā linguā ignorē: nō enī id ſatis eſt ad tutādā academicoꝝ diſciplinā. Si deus nō eēt & aurū eēt: aurū inq̄s eſſet: aurū & nō eſſet aurū: igit̄ eſſet auꝝ: Si igit̄ diffinitio ueri conſtat erit uerū nulli q̄drans ideæ. Si ſocratē ſedere neq; uerū eſt: neq; falſum eo ꝙ neceſſariū nō eſt: eq̄dē defendā nō in quolibet affirmationē uerā eſſe uel negationē: nō enī in quolibet uel una uel altera neceſſariam hēt ueritatē. Si bonū & malum ſunt in rebus: ueꝝ uero: & falſum in aīa ubi eſt tua affirmatiōis & negationis oppoſitio? negatio enī nihil ponit: Quō etiā chymera in rebus eſt & aīa. ſi eſt oīno nō ens & falſa? cū non ens & malū mutuo conuerti putes. Si cæcitatē eſſe cæcitatē uerū eſt & q̄s non uideat cæcitatē eſſe uerā: idē enī ſunt: ſola enī cę

citate

citate poſita ponit̃.hoc quod eſt cæcitatẽ eſſe cæcitatem:& ablata auferẽ unde eadẽ ratione ſoc.& ſocratẽ eſſe ſocratẽ idem eſt & eadem generatione utrunq; generatur:& p ſe deus quoq; & deũ eẽ deum idẽ:utrunq; enim ęternũ eſt & prima ueritas. Si falſum oẽ ſimpliciter diuiſum eſt ut ꝓbatum eſſe nõ negas dici nõ debuit falſum quiddã cũ hac ſolum cõditione diuiſum eſſe hoc eſt q̃diu falſum eſt: Si enim ois homo ſimpliciter & abſolute eſt riſibilis condictionẽ nõ oportet adiungere:qua reſtrigas dicens:omnis homo eſt riſibilis q̃ diu eſt homo:nec propterea reſtrictio debuit adiungi ꝙ nõ omnia falſa ſunt ęq̃liter diuiſa:aut falſa nec enim omnia entia ſunt æq̃liter bona:abſolute tamen bona ſunt omnia. Quomodo concludat̃ bonum malumq; eſſe contraria:ſi proſequi:& fugere ſunt contraria facile conſtabit.ſi ratio cõtrariorũ motuum ſatis a te fuerit intellecta. Quid miraris ſi dico latinos Ariſtotelem non negare:que n Simplicius negat:non etiam boetius: nunquid propterea uel Boetium nõ imitor uel barbaros extollo. mirum ne hominem uocas: Ego uero te mirabilẽ appellarim: qui cum boetium imiter poſthabito interim Simplicio me Boetium aſpernari: & barbaros ſequi exiſtimes. Si cõtraria ſunt bonum & malum chymeram uis probare aliquid eſſe:quod in rerum natura ſit:ſed ſi perceptum ſit q̃ ratione bonum & malum contraria dixerim:quod nondum aut uis:aut poteſt intelligere nihil ex chymera probaueris. Priuationes quaſdam a me Semiplenas uocari plurimum admiraris & nullas eſſe probas hoc modo: Malum eſt nihil: igitur non eſt ſemiplena priuatio:Ego uero argumẽtum tuum proſequens:ſic dicam:ęgritudo mala eſt : igitur nihil eſt non eſt igitur ſemiplena priuatio : eſt autem priuatio quædam ægritudo:non igitur eſt uel ſanitatis uel boni cuiuſpiam ſemiplena priuatio:ſed plena potius:& perfecta:quod fieri non poteſt imperfecte igitur priuationes ſemiplenæ ſunt ut ægritudo:caritas: turpitudo:cæcitas uiſus perfecta: boni imperfecta:bonum enim quod in uidente eſt totum non adimit.

Si uerum eſt quemadmodum ſcribis malum omne boni aliquid reliquere: chymera igitur:quę eſt omnino non ens:& mala boni aliquid retinet.Si uero boni aliquid ſeruat non omnino mala eſt: neq; omnino non ens. licet etiam potentia: qua creari poteſt & eſſe: in deo ſit: & notio : qua poteſt intelligi ſit in animo non tollitur quin chymera potentia bona ſit:& ens:eſt enim potentia dei: & chymeræ alia & alia ratione:nec enim negamus antichriſtum potentia bonum eſſe cuius potentia qua poteſt eſſe partim eſt in materia partim in cœlo:& homine. Præterea quomodo Chymera. Si omnis interim cogitatio & potentia dei excludatur : eſt omnino non ens & mala. Vt enim non ens ſit certe mala eſſe non poteſt: Malum enim eſt priuatio: quæ in ſubiecto conſiſtit: quod neceſſe eſt bonitate participet: alioquin ſubiectum eſſe non poſſet: Quod enim omnino non eſt ſubiici non poteſt.

Nondum improbaſti : quod a me dictum eſt : idq; ſimplicii auctoritate confirmas niſi quod ais ſimplicius non dicit.ſed non propterea gloriari oportuit: neque enim dixi Ariſtotelem ſentire omne omnino ens uel per ſe uel per accidens eſſe nec beato Thomæ aliquid propterea falſo aſcripſi.

Licet priuatio omnis negatio quædam ſit nondum tamen conſtat aliam non eſſe affirmationis negationiſq; oppoſitionem.aliam uero priuationis & habitus:nec propterea ſi malum eſt priuatio boni malum & non bonum conuerti neceſſe eſt.

Defenſionem tuam qua tutari uis deum non eſſe deum.ego nec ueritati nec Beato Dionyſio conſentaneam puto nec beatus unq̃ Dionyſius deum negauit eſſe deum

Sed quemadmodũ.B.Tho.interpretaṫ nullum nomen dei naturam integre poteſt
explicare:nec alia ratione affirmationes putat deos eẽ incõpactas. Tu uero dicis
dei nomẽ ſi deſcriptionẽ hẽt ſubiecti rationem habere non etiã prædicati: ſed hoc
cõceſſo argumentũ perſtat:Sit enim.a.ratio nominis dicaturq; hoc modo deus eſt.
a.ratio enim cuiuſlibet de eo prædicatur cuius eſt ratio.igitur facta ſimplici cõuer
ſione.a.eſt deus.igitur deus eſt deus:item dicis cum quęritur an deus ſit aliud a deo
nec ne:ſciri oportere qd dei nomine concipiatur:quicquid autem detur aliud inqs
dicam deũ eſſe.eſt enim ſupra omne id quod concipi poteſt:ſed nõne huiuſmodi ſo
lutio ſecũ pugnat.Si enim cõſiteris propoſitionẽ huiuſmodi:quę eſt deus eſt ſupra
id quod concipi poteſt:nõ ne palam aliquid de deo affirmas:fiat igitur & ſit nomi-
nis diffinitio ea oratio q̃ eſt ſupra id quod concipi poteſt: & argumentũ militibit.p̃
terea ſeqtur deus eſt ſupra omne id quod concipi poteſt:igitur deus concipi nõ põt
alioquin idem ſupra ſe ipſum foret: nõ igitur amari põt nec coli. Poſtremo tantam
putes eẽ auri potentiã ut uelimus nolimus uel re uel animo ex neceſſitate deum ſe
cum trahat hoc modo:Aurum eſt.igitur ipſum eſſe eſt:igitur deus eſt:item ſic deus
eſt.igitur infinitum eſt.infinitum eſt.igitur nihil eſt. Si ens infinitum eſt in quis fi-
nitum nõ eſt.quaſi ſic arguas finitum nõ eſt.igitur nihil eſt: deinde ſic infinitum eſt
igitur infinitum non eſt. infinitũ enim inquis ſe ſe ipſum perimit: Equidem puto ſi
Nicoletto quiſpiã huiuſmodi argumẽta ſcripſiſſet:nihil reſpõdiſſet:nec ego contra
aliquid opponam:ne ubi res mihi luce clarior uidetur aliquid uidear dubitare: q; ſi
iiſdem argumentis poſitionem tuam probes:equidem uereor ne aurum perdas.
Iis obiectionibus ſi uoles aliquid reſpondeto compater optime:quo diſputationi
iam finem faciamus:ſatis enim luſimus.cæterum nolim putes me aut odio aut ma-
liuolẽtia in hæc diuertiſſe: ſcio meminiſti priuſq̃ aliquid tibi ſcriberem ſignificaſſe
an uelles:Equidem deum teſtor comitem meum mirãdulanum & amo & ueneror.
quod ſi aliquãdo experiri libuerit me nihil mẽtitum cognoſces.

IOANNES FRANCISCVS PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO PHILOSOPHO INSIGNI.S.

QVanq̃ Ioãnis pici patrui mei obitu ſtudiorũ meorũ alacri
tas oĩs & ſpes q̃ q̃ſi tota in eo repoſita fuerat elãguitq; ppe
cũ futuq; ſperarẽ eo uiuẽte ut p̃hiæ ſtudia ad caſtitatẽ pri
ſtinã:ſed magnis ditata opibus reuocarenṫ:chriſtianaq; fi
des eliminatis ĩ uniuerſum erroribus hæreſibuſq; depulſis
ualidiſſimis in aduerſos hoſtes turribus muniretur.Nõ tñ
ſic animo cõſternatus ſum ut totis uirib⁹ nõ laborauerim
ne uigiliæ oẽs ĩchoatæq; lucubrationes q̃ ab hoĩe illo ĩ lit
teris undequaq; admirãdo p̃fluxerãt penitus deperirẽt: quo circa mihi ipſi nr̃iſq;
hoĩbus cõſulẽs q̃ maximis potui itineribus Florẽtiã cõtendi: dediq; operã q̃ potui
rõne ut q̃cũq; ab eo notata fuerãt licet ĩexpolita & ĩexcuſſa in noſtrã p̃mitterenṫ
p̃tãtẽ:nõ inanes oĩo fuere cõatus nr̃i:nã & ſi adaptę adhuc tabulę ñ eẽnt nec notus
hæres adapta nihiloſius ita ſcrinia fuerũt ut cõmẽtatões cũctas ĩſpicerem⁹ uerſare
muſq;.Vidimus ĩ charthaceis illis diſp̃ſis codicib⁹ ĩcredibile hoĩ s ſtudiũ: lectionẽ
oĩmodã ↄceptus ſupra captus hũanę mẽtis admirabiles.Veꝝ ĩ redigẽdis ſcriptiõi
bus nõ laudãdã ĩcurioſitatẽ:hic ĩde diſiecta diſſipataq; oĩa.ſed de his alias.Dũ hęc
diligẽti cura euoluerem⁹ opuſculũ ei⁹ de uno & ente q̃tuor ferme añ occubitũ an
nis emiſſum

nis emiſſum una cum tribus ī ipſum a te pſcriptis epiſtolis earumq; reſponſis in ma nus incidit:qbus ob rei nouitatem nō perlectis mō ſed hauſtis ſed pene ut aiunt de uoratis(rumore enim id factum agnouerā ſed qd momenti allatum eēt exploratū ſatis nō habebā)Mecū cogitare diſceptareq; occepi an illd' publicitus aliis cū ope ribus quę in unum redegeram:& publicāda cenſuerā ipreſſoribus dare deberē nul la tuarū obiectionum habita mentione:An cōſultius fieret ſi & oppugnatū hinc of fenſacnlis inde propugnaculis promunitum exiret in publicū. Poſt longam rei di ſcuſſionē poſtrema tandē menti ſententia ſedit. Sane doctis hominibus obuiam fa ctum notas infamiæ ferre uidereť. Si accuſatores nō tantū expaueſceret: Sed & in iudicium citare recte quaſi parū fidens conſcientiæ non auderet piter quoq; ut re ſpōſis comitatū iret oportunū eſſe uiſum eſt ueluti ad defendendā cām innocentiæ teſtibus qd' noſtrum conſiliū laudatū iri a pbis uiris nō dubitaui quādo aut me pa ti oportuiſſet defunctū patruū hominē pfecto de me meritiſſimū aliqua ex parte famigeratæ doctrinæ ſuæ tali nō pmulgato libello defraudari:aut eo ſolo pgredi ente nequiſſimis uituperatoribus anſam ſemp criminādi relinquere nō accitis in fo rū quæ & obiectando & repellendo pluribus utrinq; epiſtolis cōcinata fuerant. At oblatis nonnullis litteris Chriſtophori ſaxoli noſtri & ciuis & medici qbus quartā te ſuper id negocii cudiſſe epiſtolā quæ reſponſione caruerat ut aiebas nobis ſignifi cabitur:res in dubium renocata eſt. Iterūq; ſnię ancipitis factus penſiculandū exa ctius liberatum iam iudiciū duxi quando poſtremus accuſator urgeret cām: nec eſ ſet qui patrocinaretur. Inde meū ſubiit aīum titilatio quædā ſuſcipiēdæ defenſionis quo me tamen ptutādo ſilentio uerterē nō erat in prōptu. Monebāt hinc mentem hominis modeſtia in oēſq; benignitas ingenii quoq; ſolertia & acrimonia in enodā dis diluendiſq; ēt ex tpe difficilibus nodis inexplicabilibuſq; ſcyrpis ut ſcilicet arbi trarer ultimā epiſtolā tuā non fuiſſe tuto delatā:cogitabā inde factū facile fuiſſe ut qd reſcripſiſſet: Si tñ fideli nūtio tuæ ſunt redditæ epiſtolæ uel tabellarioꝝ incuria (fit.n.id ſæpenumero)uel alio quopiā caſu ī itinere piiſſet. Succurrit demū in eno dationib' priorū qōnū tuaꝝ cōqueſtū illū fuiſſe a te ſæpius eadē iterari & de eiſdē ſæpius dubitari ob id ſtatim totius controuerſiæ ueſtræ capita pcucurri an.ſ.in pri mis reſponſionibus aliqua dephendi poſſent qbus mōſtrarē fuiſſe qrtæ epiſtolæ ſa tis in parte factum anteq̄ ſcriberet. Succeſſit ex uoto res tantaq; repperi ad propo ſitū facientia ut ſi non uerbis quantū fieri potuit obiectionibus ultimæ epiſtolæ re ſponderim adeo ut ipſaꝝ nodos ex priorum quæſtionū tuarum ſolutionibus aper tos magna ex parte poſſis agnoſcere. Addidimus multa a magnis ēt auctoribus p teſtimonio petita quæ omnia nō alia de cauſa factitata a me exiſtimare te uelim: ni ſi ut rudium inſolētiumq; philoſophiæ & maliuolorū iudiciis occurrerem:ad quos forte cum perueniſſet fama quartam te ad patruum meum ſuper ea cōtrouerſia de diſſe epiſtolam cui non reſpondiſſet:tuliſſent actutum ſententiam(qui blacteroni bus & inuidis mos eſt)alia quapiā de cauſa q̄ iuſta non eſſet reſcribere picum non curauiſſe:Alioquin mi Antoni etiā a pricipio ſuſceptū opus libētiſſime omiſiſſem. Tum ut controuerſiis a quibus abhorrēs ſum & ſi iuſtiſſimā cām agerem non uide rer initiari: Tū ut a uero philoſophiæ tramite nō deuiarem:quem poſt equos & ar ma (& ſi quoſdam litterarū floſculos a pueris olfeceri)poſt magnorū ducū cōmer cia Io. Pico patruo Ioānēq; mainardo nr̄o ducibus metiri occepi:qū naturę notitia nō ad litterarios deſudādos agones:ſed ad naturæ ipſius conditorē agnoſcēdū ordi

netur philoſophicæq́ cõmẽtationes ſuapte ſemꝑ ſpõte iuitare nos debeant ad peni
tiſſima diuinoꝝ eloqoꝝ ueſtigãda ſenſa: hic ſtudioꝝ oĩum finis his nobis iter tene-
laẽ ad cælũ: ſi tñ ea nõ gloriæ nr̃æ captãdæ gr̃a excoluerimus: ſed ut deũ noſtrũ &
facilius cognoſcere & feruentius amare poſſimus. Vt inde ꝓmptius quæ mãdauit
faciẽda ꝓſequamur: quæq́ docuit uitanda fugiamus. En tibi cauſam ſuſcepti huius
mihi oneris tecũq́ negocii explicatã iuſtiſſima eſt ut uideẽ iccirco æquo a te aĩo ꝑ
ferẽda q̄ etiã arbitrari forte potui ut his noſtris uti poſſem ueluti internũtiis in au
ſpicata mihi iã tecũ cõtractaq́ ferrariæ beniuolẽtia cõfirmãda. Nã cũ ꝓximis die-
bus iſtuc appuliſſem q̃ es hũanitate me inuiſere dignatus es. Atq́ interloquẽdũ de
litteris deq́ morte patrui ac eius opibus multis ĩcohatis nec cõſumatis ꝑcepta opi
nione mea reſpõdendi.ſ.tibi ſoluendiq́ argumentationes tuas tantũ abſore oſtendi
ſti ut offendereris: ut etiam quod facturus erã laudaueris. Sed ipſum iam negociũ
Pr̃ia obie aggrediẽtes primæ obiectiõi diſſoluẽdæ mãus ĩ primis admoliamur. ea ẽ huiuſmõi
ctio Nõ ideo dictũ ẽ deũ ens nõ eſſe ꝗ eẽ in deo ꝓ eẽntia eſt: ſed q̄a eẽ nõ eſt aliud ab eẽn
tia qđ lõge diuerſum eſt alioqn ipſum eẽ lapidis qđ ſibi pro eẽntia eſt nec ens eẽt:
nec bonũ. eſſe enim lapidis nõ ẽ eẽntia ſed ipſum ſibi & eẽ ſuũ & ſua eſt eſſentia cui
Præfatio uel facilime rñdebimus. Sed iubebo in primis eoꝝ te meminiſſe quæ ab ipſo hmõi
quædam rei gr̃a ſunt ꝑſcripta ne pugnãtia ille uerba ꝓtuliſſe uidereẽ. In eo q̄ppe cõmẽtario
Amelius de ente & uno (qđ ẽt tuaꝝ obiectionũ rñſis cõmemorauit) Ameliũ Iamblicũ Sy-
Iãblicus rianũ cõpluresq́ Platonicos q̄ deũ ens nõ eſſe dixere nõ mõ ꝓbauit ſed toto tracta-
Syrianus tu principaliter hoc egit: ut nõ ſolũ ex Ariſtotelis ueꝝ ẽt ex Platonis dogmate oñ-
deret deũ & eſſe & dici ꝓpriæ ens. Sed & aliquã locutionis rõnẽ eẽ mõſtrauit quã
q̄ ſequereẽ nõ abſonũ erat a ueritate deũ appellatione entis eẽ maiorem. Atq́ ob id
Diony. hoc a ſe factitatũ eſt ut & Dionyſii auctoritas & Thomæ rõ hẽreẽ ne oĩno ut eius
Thomas uerbis utar ĩſanire uiderenẽ doctiſſimi ſanctiſſimiq́ uiri q̄ id dixerũt Deũ.ſ. nõ eſſe
Solutio ens. Sed ſuꝑ ens q̃ ſnĩam alter milies repetiuit: alter q̄nq́ uſurpauit: Sed redeamus
ad nos. Cũ ergo hoc mõ Deũ ens nõ eẽ dictũ ſit hac rõne id ꝓlatũ aſſerimus quod
obiectiõis eẽ in deo pro eẽntia ſit. cui opponis nõ hac ſed illa aſſertũ rõne qđ eſſe dũtaxat nõ
ſit aliud ab eẽntia. duo hæc diuerſa eẽ penitus exiſtimãs ego uero alterũ alterius di
cti apitionẽ dilucidationẽq́ eẽ cõtẽdo. Cũ.n. diciẽ ens nõ eẽ deũ q̄a in eo eẽ ab eẽn-
tia diſſepatũ nõ ſit nil aliud affeiẽ q̃ eẽ in deo eẽ ſibi ꝓ eẽntia: nec ꝑ hãc orõnẽ.ſ. eſſe
in deo nõ eſt aliud ab eius eẽntia iudicaẽ nobis eſſentiã in deo eſſe: ut ꝑ uerba illius
cõtra quẽ argumentatus es liquido ꝑſpiciẽ nã tuã obiectionẽ patruus cõfutauit q̄
hãc ipſam materiã cõcernebat inq̄ ens: nõ.n. Platonici cũ id aiũt intelligũt eẽ in deo
eſſentiã & eẽ ſed in eo nõ differre. At eẽ in deo locũ eũ hr̃e quẽ in rebus aliis habet
eẽntia ut ei ꝓ eẽntia nihil ſit aliud q̃ ipſum eſſe. ꝗ aũt incõgruũ oĩo credas ipſum la
pidis eẽ nõ poſſe dici ens & bonũ mutabis forte ſnĩam ſi cõſideraueris q̃ a Thomà
Thomas aq̄nate q̄ q̄ſi cõtrouerſiæ iudex a uobis aſcitus ẽ ĩ pr̃ia ꝑtæ ſummæ q̄õne. xlv. articu
lo. iiii. dicanẽ palãq́ cognoſces ipſum eſſe quod in eẽntiæ cõpoſitionẽ cadit nec ens
nec creatũ appellari debere q̄ñ formas oẽs nõ ſubſiſtẽtes & accidẽtia cęteraq́ id ge
nus magis coexiſtẽtia & concreata q̃ creata & entia nũcupari poſſe ꝓnũciet. Qua
ꝓpter ab eius ſectatoribus potiſſimũ Capreolo cũ de entis & eẽntiæ diſtinctione
ſit q̄õ eẽ ipſum creataꝝ reꝝ nec in ueroꝝ entiũ nec in creaturaꝝ nũero recipiẽ. ꝗ ſi
entis appellationẽ nõ ſuſcipit ꝓculdubio nec boni cũ ens & bonũ ſe mutuo cõſe-
Secunda quaẽ pariq́ ãbitu reciprocẽt. Scđo loco hũc ĩ modũ argumẽtaris ſi in negatiõibus
& priuationibus

& priuatióíbus qd ſint q̃ri nõ põt cũ igiť ſint nõ ſatis ẽ ad qõnẽ qd eſt formãdã ſcire obiectio
rẽ de q̃ q̃riť eſſe ſed amplius ſcire oportet & eẽ & aliqd eſt q̃rẽti igiť qd eſt ridicule
ac irrõnabiliter rñdeť ens aut aliqd ſiue ens primo mõ ſiue ſecũdo mõ capiať. Q d᷑
ſi quærať qd ſit peccatũ uocabuli potius eſt qõ q̃ rei: Cui obiectioni rñdemus nõ il Eius
lũ unq̃ dixiſſe in priuationibus & negationibus nõ poſſe q̃ri qd eſſent. Sed nõ poſſe ſolutio
rñderi quid Thomæ gr̃a ꝓtulit quẽ te ſup hoc dubitante in prioribus epiſtolis ue-
rũ ne ſcilicet eſſet an falſum citauit his uerbis uerũ eſſe fatearis oportet niſi deſeras
tuũ Thomã: qđ & nos etiã ab Egidio Romano in ſecũdo cõmẽtarioꝝ libro in theo Egidius
logicas ſnĩas aſſertũ eſſe reperimus. ſatis enim eſt ad quæſtionẽ quid eſt formandã
ſcire eam rem eẽ de qua ſciſcitať: neq̃ neceſſariũ eſt ut q qd res ſit ueſtigaturus eſt:
ſciat rem eſſe aut aliquid primo mõ ſed ſecũdo tm̃ hoc eſt eã eẽ. Quod ſi cõtẽderes
te intellexiſſe quæſtionẽ eam formari poſſe cui poteſt affirmatiue & recte reſpõde
ri primũ ſi putas quæſtionẽ illã nõ poſſe recte formari niſi res de qua quæriť ſit ta-
lis ut p eã quæſtiõi illi reddi rñſum queat tecũ nõ uenio. Ariſtotelis enim ſnĩa eſt p
cunctari poſſe centaurus ſit necne centaurũ tñ tale non eẽ ut p eũ q̃ſtioni an eſt poſ
ſit reſponderi cũ mera ſit fabella merũ figmẽtũ. pariter quoq̃ aduerſor ſi credis hoc
idem quęrentẽ noſſe oportere: nã plus ſcire eum non oportet (ut oſtendimus) q̃ re
cte qd ſit res pcũctať: q̃ eam eſſe. q ergo nouerit rẽ eſſe aliqd nõ ridicule rñdetur eã
eſſe aliqd neſcienti cupiã & de hoc pcunctãti. qꝫ uero interrogãtes qd res ſit doce-
re nõ cõſueuerimus eam tm̃ uel ens eſſe uel aliquid ut abſolutius rñdeamus euenit:
nã exploratũ habentes eam eſſe aliquid adhuc quale nã ens eſſet rimarenť. eoꝝ igi
tur nõ ſolũ expreſſæ petitiõi: Sed & ueſtigãdi deſiderio ſatiſfacimus cũ cõceptas &
nõ ꝓlatas qões ipſoꝝ noſtris rñſionibus pueniendo diſſoluamus. uerba uero illa
qꝫ ſi quærat quid eſt peccatũ uocabuli potius eſt qõ q̃ rei quæ illius obiectioni cõ-
tra te factæ fuere: rñſum nõ multũ momenti attuliſſe uideňť: cũ enim tu prius argu
mentatus eſſes ex Thomæ ſnĩa. ens uidelicet iuxta primũ modũ uocari quod quæ-
ſtioni quid eſt rñdetur: quęrentiq̃ qd eſſet quod mundũ conſeruaret & moueret ra
tionabiliter deũ reſpõderi: ex quibus colligebas deũ primo mõ eẽ ens & aliquid rñ
dit ille uide quantũ fallaris malũ ſecundũ Tho. tale nõ eſt ut q̃renti de eo qd ſit poſ Oſtenſio
ſimus aliquid rñdere uel ens/& tñ quærenti quid eſt peccatũ reſpondere poſſumus errotis
quod eſt malũ/ideo nihil tibi tua ſuffragať reſpõſio hæc ſcilicet quod ſi quærať qd
eſt peccatũ uocabuli potius eſt qõ q̃ rei. Nã nõ nimis eſt quæſtio nõis (q̃q̃ & hic &
ibi diuerſa ratio) quid eſt qd᷑ mundũ gubernat q̃ quid eſt peccatũ cũ ille q mundũ
gubernat deus. i. quidditatẽ ut recentiores loquunť nõ habeat: quod & oẽs pter eos
q in pdicamẽto eũ collocant apertiſſime cõfirmant. Et ut ſanctiſſimus ait Dionyſi
us noſtræ poſt apoſtolos princeps theologiæ ipſius nec nomen eſt nec diffinitio: Diony.
quin etiã nec illis q̃ antea dixiſti tuũ hoc reſpõſum conſonat qñ prius malũ ipm nõ
eſſe nihil ſed poſitiuũ aliqd dixeris: nũc uero ipi⁹ nõis tãtũ formari qõnẽ cõfitearis.
Opponis tertio his uerbis ſi aliqd eſt ens ideo iuxta poſitionẽ tuã eſt ens qꝫ eſſe eſt
ſecundũ rem aliud ab eſſentia aliud eſt inquis humanitas aliud homo aliud album Tertia
ſiue albedo aliud res alba: igiť ſi idea eſt ens ideo erit ens qꝫ eẽ ideæ eſt aliud ab idea. Obiectio
Idea autem deus eſt eſſe igitur ideæ eſt aliud a deo: eſt igitur in deo compoſito ſe-
cundum rem non ſolum ſecundũ rationem. Quibus dicimus iam reſponſum eſſe. Eius
Nam cum eodẽ fere medio quo nunc es uſus in tertia epiſtola argumẽtaretis rñdit Solutio
ille cõpoſitionẽ illam entis & eſſentiæ in diuinis ſecundum rationẽ eſſe nõ ſecũdũ

rem. huius igiť hypothetici ſyllogiſmi quē adducis. primā ꝓpoſitionē uerā eſſe in
ficiamur nā & ſi in creatis rebus eſſentia ab eſſe re differat non ob id ſequatur neceſ
ſarium eſt quicquid quomodo dici ens poſſit ex eſſentia & eſſe ſiue exiſtentia tanq̄
ex partibus cōponi ideæ igitur quæ creatarū rerum exemplar eſt eſſentia & exiſten
tia re diſtincta nō cōueniunt. Sed hæc a nobis in ea fit cōpoſitio: cū illā ut exemplar
cauſam eſſentiæ & entis ſiue eſſe & exiſtētiæ quæ in creatis rebus inueniunť perpē

Peripathe ticorum uſurpatio

dimus: quā cōpoſitionē pariter & diſtinctionē ſimpliciſſimis etiam rebus applica-
mus & ſecundū rationē quando eam intellectus noſter fabrefecit uocitamus hanc
peripathetici frequentiſſime uſurpāt uulgatā ut inquit ille ab Antipatro repetitā a

Seneca

Poſſidonio cōmemoratā in epiſtolis a Seneca. eā propter hunc in modum ideā ſe-
cundum rationē ex eſſentia & exiſtentia dicere poſſumus eſſe compoſitā & ens uo-
care eam. ſ. ut exemplarem creaturarū ex eſſe & eſſentia re differentia compoſitarū
conſiderātes: quam compoſitionem in deo non ponimus quando eum non ut alio-
rum exēplar: ſed ut in penitiſſimo ſuę diuinitatis receſſu ſe ipſo fruentē cōtēplamur.

Quarta obiectio

Q uarto inqs iuxta denominatiuorū definitionem unus ab unitate denominatiuū
eſt deus autē iuxta tuā poſitionē ex ſimilitudine unitatis. unus diciť nō ergo ad ſub
ſtantiam dei ſpectat prædicatio qua Platonici dicunt deus eſt unus: præterea cum
dicimus deus eſt unus non qd ſit ſed quo modo ſit ſignificari putas: modus autē ex
accidentiū eſt genere nō igiť uocabulū unius in deo ſubſtantiuum eſt ꝙ uel Plato-
nicam ſectam non didicerim uel græcam linguam ignorem: non enim id ſatis eſt ad
tutandam academicorum diſciplinam. Sed facilis reſponſio cum enim dictum ſit a

Eius ſolutio

a Platonicis unum quod de deo enunciatur eſſe ſubſtantiuum & non denominati-
uum tantū probe aſſertū eſt & iterum cū aſſeueratū ſit unū dici quia unitati ſimilis
ſit nō eſt incongruū: nec ꝓpterea dici poteſt non eſſe ſubſtantiuum: nam & ſi nomē
aliquod ex rei cuiuſpiam proprietate aut ſimilitudine cuidam adaptetur nō ob id
ſequatur neceſſe eſt nomen illud nō eſſe ſubſtantiuum quando id pro ſubſtantiuo
nomine accipiatur: quod non per modum adiacentis ſed ꝑ ſe ſtantis ſignificet: unū
uero quod de deo p̄dicatur per modum nō inhærentis ſed ſtantis intelligi a deo cla
rum eſt ut probatione non egeat. habes itaq; proprietatem a qua nomen accipitur

Thomas

cui applicatur nō auferre hoc quod eſt eſſe ſubſtantiuum: nā Thomas tuus immo
noſter cum in locis aliis tum in prima parte illud ad quod ſignificādum nomen im
poniť ab illo a quo imponitur differre refert uerbi gratia hoc nomen lapis ad ſigni-
ficandum ſubſtantiam illam quæ ſic nuncupatur imponi ab ea itē proprietate ſibi
cognata qua. ſ. pedem ledit uocitari ediſſerit unde & alio loco docet a grammaticis

Io. ſcotus

fore uſurpatū ut ſcribant nomen ſubſtantiā cum qualitate denotare quod & Ioan-
nes ſcotus libro primo cōmentariorum ſuorū in ſententias affirmat. unum igitur mi
Antoni cum de deo enunciamus uere & ut ſubſtantiuum nomen eſt enunciamus
qa. ſ. per modum ſtantis & concipimus & prædicamus: rurſus cum ab unitatis ſimi-
litudine eiuſq; ꝓprietatibus impoſitum dicimus ueritati quantum fas nobis eſt ꝓ
pinquamus quia. ſ. conuenienti uocabulo utimur ad indicandum q̄q̄ longe ineffa-
bilem illā ſuper omnia creata deitatē cum ita omnium q̄ ſunt principium ſit quēad
modū numerorū oīum principiū unitas eſt & hiſce uerbis etiā colliges alterius ar-
gumenti tui ſolutionē de modo quod de genere dūtaxat accidentium eſſe profaris
poſſe. ſ. in hac prædicatione: Deus eſt unus qūo deus unus ſit ſignificari & nihilo-
minus unius uocabulū in deo ſubſtantiuum eſſe. ſi a quo auſpiceť nomen & ad qď

denotandū

denotandū rei tribuit̃ conſideraueris potes etiā breuiuſcule ex uerbis patrui ſolu- Solutio
tionē tuę dubitationis agnoſcere:cū ait quomodo tu Platonicoꝝ potiuſq̄ Dionyſii breuis ex
rationē ſequi me dicis:cū nec Dionyſiū nec Platonicos ut magna etiā uoce gloria- uerbis pa
ris unq̄ legeris:At ſcias idē eſſe apud Platonicos dei Typū eē unitatē & apud Dio- trui.
nyſiū deū unice eē oīa expeditiorē ſolutionē nō poſſet quiſpiā recte deſiderare:nā
cum dei Typum eē unitatē dicit̃ ad ſimilitudinē & modū cum uero fert̃ deum uni
ce eſſe oīa ad ſubſtantiā referendū eſt:q̄ tñ eſſe eadē penitus aſſeueratum eſt q̄ etiā
apud græcam linguam q̄ ille probe nouerat abſtractum & concretum ſignificari
quandoq; poteſt eadem uoce.

Ad quintæ dubitatiōis tuæ ſolutionē afferendā non opus eſt multis.Ait ille ſi deus Solutio
non eſſet & aurū eſſet:eſſet aurū & nō eſſet aurū.Tu addis hæc uerba igit̃ eſſet auꝝ qntæ obie
ꝗ ſi diffinitio ueri cōſtat:erit uerū nulli quadrans ideæ.adde obſecro & hæc paucu ctionis.
la quæ ſcilicet ex eius uerbis ſeq dixit & agnoſces quomodo erit ueꝝ nulli quadrās
ideæ.Quid inquā?impoſſibile.ſ.impoſſibile parit & ideo nō miꝝ eſt ſi ex ꝓpoſitio
ne tua impoſſibili ſequi facias quicquid uolueris:Nam ſi deus non eſſet & auꝝ eēt
erit ueꝝ nulli quadrās ideæ cū ex impoſſibili gignat̃ impoſſibile his nō ſolum dia-
lectici ſed ēt theologi adſtipulant̃.Si enim Ioannē de bachone carmelitā interro- Io.de ba-
ges an fieri poſſit ut aurum ſit & deus nō ſit in primo ſnīaꝝ reſpōdebit tibi non aliq̄ chone.
omnino rem qualiſcunq; ea ſit intelligi poſſe niſi prius deus intelligat̃ .cum aūt de
intellectu cunctaꝝ rerū ſit colliges tu an extra omnē controuerſiā etiā apud noui-
tios dialecticos ꝓnuntiari poſſit auꝝ eſſe & deum nō eſſe fore impoſſibile . Sed de
hoc iterum in calce operis uerba faciemus ſi Cardinalem cameracenſem poſtea cō Cardina-
ſulueris.audies hominem in omni etiam philoſophia exercitatum in primo cōmen lis came-
tariorum in ſententias dicentem ex quolibet impoſſibili contradictionem ſequi.

Sexto loco dixiſti ſi neq; ueꝝ neq; falſum eſſet ſedere ſocratē qd̃ ille aſſeruerat eo ꝙ Sexta
neceſſariū nō eſſet defendere te poſſe nō in quolibet negationē uerā eē uel affirma obiectio
tionē cū in quolibet aut una aut altera neceſſariā nō habeat ueritatē . q̄ obiectionē
ſoluentes rñdemus orationē hanc Socratē ſcilicet ſedere ueritatē aut falſitatē quan Eius
tū de ſe eſt ſibi nō neceſſario determinare:nec ꝑpea ſeq de quolibet affirmationē ue ſolutio
rā nō eſſe uel negationē:uerūtñ ſi eo mō quo ipſe docet intelligis negare etiā pote-
ris in quolibet ſic affirmationē aut negationē uerā eſſe ut altera pars neceſſario ue
ra ſit:ait enim me ſedere aut uerum aut falſum ſemp eſt:quia ſemp ego aut ſedeo aut
nō ſedeo.& qd̃ dr̃ me ſedere nec ueꝝ nec falſum hoc eſt ꝓpōnem hanc ex ſe ſibi nec
ueritatē nec falſitatē determinare:quod faciunt ꝓpoſitiōes neceſſariæ.Sed cum fie
ri poſſit ut & ſit uera cum.ſ. ſedeo & ſit falſa cum nō ſedeo ex ſe ipſa ad utrunq; inde
terminata eſt. Præterea aduerſus nōnulla eius uerba de bono & malo uero & falſo Septima
quæ in rebus & aīa fore ꝓtulerat inſtas hoc mō. Si bonum & malum ſunt in rebus obiectio
ueꝝ & falſum in aīa ubi eſt tua affirmationis & negatiōis oppoſitio:negatio.n.nihil
ponit qūo ēt chymera ī rebus eſt & aīa.ſi eſt oīno nō ens & falſa cum non ens & ma
lū mutuo conuerti putes.Sed oro attēdas aīaduertaſq; malum & bonū ea rōne ī re Eius
bus ēt ꝓnunciari qa attēdat̃ circa res qūo uerum & falſum circa aīam non eſt.n. ue ſolutio
rum & falſum in rebus ut ſcribit Ariſtote.ſexto priæ phiæ libro ſed in mēte nec ꝓp- Ariſtote.
ea ſequat̃ neceſſe eſt ut res q̄ oīo mala eſt res uera ſit uerum ēt illud & falſum de q-
bus eo loci mētionē facit Ariſtoteles complexa ſunt:nec itē ſequit̃ ſi bonum & ma
lum in rebus ſint ob id ea opponi non poſſe contradictoriæ:qa malum qd̄ in rebus

eſſe ꝓnunciatᷣ nõ ideo dr̃ in rebus fore ut illud aliquã eſſe rem intelligatᷣ.ſed qa atté
ditᷣ cõſideraturq̃ circa res ipſas hoc eſt in q̃ntũ res ꝑfectionibus priuat:& ut nõ bo
na ſint efficit chymera uero ipſa in rebus nõ eſt qa omnino nõ ens eſt & omnino ma
la tamen ſi fieri poſſet a natura ut eſſet res eſſet & bona falſa autem eſt quatenus ni
hil oĩno exiſtens & nulli quadrans ideæ: nec etiã eam in anima eſſe affirmamus ſed
ipſi chymeræ notionem:quæ ut res quædam eſt bona eſt & uera falſa.uero quate-
nus chymeram repreſentat cum ipſa chymera & nihil ſit & mala.

Octaua obiectio Probare poſt hæc credidiſti cæcitaté eſſe ueram quod ille negauerat & ſi cæcitaté
eſſe cæcitaté ueꝝ eſſe nec eſſet inficiatus nec cõcelliſſet.Sed ea lõge diuerſa eẽ dixiſ
ſet:huncq̃ in modũ arguméatus es ſi cæcitaté eſſe cæcitaté uerũ eſt & qs nõ uideat
cæcitaté eſſe ueram idé.n.ſunt ſola enim cæcitate poſita ponitᷣ hoc quod eſt cæcita
té eſſe cęcitaté & ablata auferᷣ:unde eadé rõne Socrates & Socraté eſſe Socratem
idé eſt & eadé generatione utrunq̃ generatᷣ & ꝑ ſe deus quoq̃ & deũ eſſe deũ idem
Eius ſolutio utrunq̃ enim æternũ & prima ueritas.Ego uero mi Antoni cõtra cõtendo quęq̃ ea
dé eſſe affirmas inficior nã uno eorũ qué tu affers poſito nõ ponitᷣ reliquũ neceſſa-
rio:nã ſola cæcitate poſita nullo itellectu cõſiderante cæcitas quidé erit non tamen
erit hoc quod eſt cæcitaté eſſe cæcitaté qua ꝓpter etiã ſoluitᷣ argumentũ de deo &
de generatione Socratis. nam Socrates ꝑ ſe generatᷣ nõ hoc quod eſt Socratem eẽ
Socraté cum complexa non generẽtur. licet quoq̃ tibi cõdonaré ea eſſe idé adhuc
nõ ſeq dicimus quod colligebas ob diuerſum modũ ſignificãdi cõplexe ſcilicet & in
cõplexe cũ nullius ſane ualoris eſſet hæc arguméatio cæcitas & cæcitaté eſſe cæci
taté ſunt idem ſed hoc eſt uerum igitᷣ & illud quia pari pacto ſequeretᷣ hoc eſt com
plexum igitur & illud quod abſurdum eſt:cum cæcitas nomen ſit ſimplex nõ com-
plexum aut enuntiatio aliqua aliud igitᷣ eſt cæcitaté eſſe ueram aliud cæcitaté eſſe
cæcitaté uerũ eſſe.Et q̃q̃ hæc ꝓ pattui defenſione ſufficerẽt:attamen ne credas plu
Gregori. arıminen. res tutãdi ꝓpugnandiq̃ mõs deeſſe:utq̃ abſolutior ueniat ad te rñſio ſcias uel iuxta
Gregorii ariminéſis ſniam dicere me potuiſſe & ſi ſola cæcitate poſita poneretᷣ hoc
qđ eſt cæcitaté eſſe cæcitaté nõ ꝓpterea corrogari colligiq̃ neceſſario ea eẽ idé ne
Cardina. camera. gat.n.hãc conſeq̃ntiã & multas hmõi oĩ alio a deo circũſcripto deus eſt ergo deus
eſt deũ eſſe.Cardinalis quoq̃ cameracenſis negat oẽs orationes in q̃bus aliq̃d enun
ciatᷣ de oratione infinitiua ſignificatiue accepta eaſq̃ & falſas aſſerit & incongruas
Obiectio nona quod in ſuo primo ſniaꝝ libro uidere licet.Conquereris deinde falſum cũ hac con
ditione diuiſum nõ debuiſſe pronũciari hoc eſt quãdiu falſum eſt:idq̃ hiſce uerbis
enarras ſi falſum oẽ ſimpliciter diuiſum eſt quod probatũ eẽ nõ negas dici nõ debu
it falſum quidã cum hac ſolũ cõditione diuiſum eẽ hoc eſt q̃diu falſum.Si enim oĩs
hõ ſimpliciter & abſolute eſt riſibilis cõditioné nõ oportet adiũgere qua reſtringas
dicés oĩs homo eſt riſibilis quãdiu eſt homo:nec ꝓpterea reſtrictio debuit adiungi
Eius ſolutio ꝙ non omnia falſa ſunt æqualiter diuiſa aut falſa. nec enim oĩa entia ſunt æqualiter
bona abſolute tamẽ bona ſunt oĩa.Sed diligenter eius uerba ꝑpende:q̃bus poteris
oẽm ſcrupulũ & dubitationé abiicere. Ait ille oẽ falſum diuiſum nec omne falſum
ex æquo falſum quia nõ eſſe falſum ex æquo diuiſum cũ æque falſa nõ ſint quæ nõ
ſunt neceſſario & ſemper falſa:& ea quæ ſemper & neceſſario falſa ſunt:recte igitur
Antoni dictio illa quãdiu adiecta eſt ꝑpea quæ nõ ſemp & neceſſario falſa ſunt quę
falſa & ſi uera fieri vniriq̃ poſſunt uel naturæ uel artificis opera:qđ & tu in ſecũdis
obiectionibus dixiſti:uerũtamen quãdiu diuiſa tandiu falſa:ſemp uero falſa ſunt ea

quæ nunq̃

quæ nunq̃ in amicitiã redire pñt:ut in ſecũdaꝝ rñliõe obiectiõe abũde uiſiẽ.nec ſi/
militudo de entibus & de riſibilitate tibi ĩpẽdio ſuffragant̃.Nã entia ſũt ſemp & ab
ſolute bona.licetq; nõ ſint æqualiter bona aliaq; aliis magis boni rationẽ ꝑticipent
tñ ſemp & neceſſario ſunt bona:quatenus.n.entia eatenus bona nec pñt fieri nõ en
tia & nõ bona niſi redigant̃ in nihilũ.Sed põt cõmode de falſo & diuiſo quod in cõ
plexione cõſiſtit nõ diuiſum & uerũ fieri.ſimilitudo ergo nõ quadrat.Nã licet non
oĩa falſa æqualiter diuiſa:attamẽ q̃tenus falſa & nõ unita & non uera ſunt.Adde q̄
parũ turbare nos debuit hæc obiectio.qs.n.ambiget ꝓnũciari poſſe hoĩem(q abſo
lute & ſemp riſibilis ẽ)cũ hac cõditiõe riſibilẽ fore quãdiu eſt hõ an improbabitur
hæc locutio a uiris doctis homo tandiu riſibilis eſt quãdiu homo eſt.

Decimæ obiectiõis ſolutio.

Decimũ obiectionũ tuaꝝ caput nihil aliud cõtra eũ affert niſi facile cõſtare potuiſ
ſe qđ dixiſti ſi rõ cõtrariorũ motuũ ſatis ei fuiſſet intellecta:at ille niſi excidit conq̃
ſtus eſt te nõ ꝓbaſſe quod totiẽs ſequi dixiſti.ſ.ex cõtrarietate ꝓſequẽdi & fugiendi
cõtrarietatẽ boni & mali inferri inquiẽs:nã ſibi bonũ qua rõne bonũ ſit expetendũ
malũq; fugiẽdũ:ſintq; fugere & appetere contraria q̃uo ex hoc ſeq̃ probas bonum
malũq; eſſe cõtraria hoc eſt quod tibi ꝓbandũ eſt:ad quod tamẽ ꝓbandũ neq; ullũ
unq̃ uerbũ feciſti neq; nũc facis hæc ille negans.ſ.formã argumentationis tuæ &
hac fortaſſe de cã cũ appetere ipſum & fugere nõ ſint proprie motus cõtrarii ex q̄
bus contrarios eſſe terminos colligi poſſit:& ẽt ab ipſo Ariſtotele mutationũ aliq̃
contrarietas aſſignet̃ ſexto phyſicæ auſcultationis libro quorũ contrarii nõ ſint ter
mini ſed cõtradictorii ens.ſ.& nõ ens quãdo generatio ab nõ ente ad ens ꝓficiſcat̃
corruptio ab ente in nõ ens ꝓcũbat.Tu uero hãc iterũ cõtrarietatẽ boni & mali ꝑ
tractaſti nec aliã adduxiſti ꝓbationẽ rõnẽ porro contrariorũ motuũ diligẽter illũ
ꝑſpexiſſe ẽt ab ipſis ut aiũt unguiculis non ambigas:qnimo ſępius non modo tuas
aduerſus eũ de hac contrarietate rationes propulſauit:ſed ẽt contra te egit quãdo
in ſecũda epiſtola deduxit hanc tuã probationẽ non ſolum inferre malum & bonũ
eſſe contraria ſed contradictoria eſſe contraria:ſcđo cũ tela tua in te retorſerit hoc
modo bonum & malũ ſecundũ te ſunt contraria:& utrũq; contrariorũ eſt aliqd po
ſitiuũ & ſecundum te non ens eſt bonum ergo ſecundum te non ens eſt aliquid po
ſitiuũ & aliqd & ens conuertunt̃ ergo ſecundũ te non ens eſt aliqd poſitiuum.

Ariſtote.

Vndecia obiectio

Cum in tertia dixiſſes epiſtola refugere eum ad ſimpliciũ relictis latinis interpre/
tibus q̃tum ad oppoſitionẽ boni & mali ꝑtineret rñdit ille quaſi mirabũdus:cur tu
qui Boetianus eẽ ſole res & barbarorũ irriſor eos tunc rideres q poſthabitis latinis
interpretibus græcos ſequebant̃ ĩterpretes uel cõmodiſſime innuens te ſentire per
perã ſi græcos phõs magnifaciẽdos non eẽ duceres quos Boetius quẽ magno hẽs
in precio ſummo in honore ſemp habuiſſet:hiſq; & præceptoribus & ducibus uſus
eſſet:q̄bus replicas rẽ non eſſe admiratione dignã q̃uis dixeris latinos non negare
Ariſtotelẽ quẽ ſimplicius non negat &c.Sed mihi non uidet̃ Simplicium negare
Ariſtotelẽ cum recte interpretet̃ nec apparet latinos interpretes euariare a Sim/
plicii ſnia:qñ eã tota mẽte complectant̃ & exequant̃ operibus ſi demiratus eſt ne
gatum a te latinos expoſitores Simplicium nõ ſeq̃ ĩ maiorẽ forte ſtuporẽ ĩcidiſſet:
ſi te latinos non negare Ariſto.quẽ negaret Simplicius protuliſſe ĩtellexiſſet:por/
ro Simplicius q̃q; illum ſunt ſecuti Ariſto.mẽtẽ plane elucidãt cum ea rõne bonũ
& malum cõtraria eẽ dixerit:q̄ alterum cõtrariorũ ſemp habeat rõnẽ mali & defici
entiæ quo circa ꝑrio phyſicæ auſcultationis libro contraria ſemp ſecũdũ melioris

Eius ſolo.

Simplicii munus

Pythago peioriſq; inuicē rationē cōparari tradidit Pythagoreos etiā imitatus: qui duos re℞
reorū dog ordies ſtatuere: quo℞ alter ſub bono alter ſub malo cōtineret uluſq; ſit i rōcinatiuis
ma libris frequēter externis exēplis hanc expoſitionē ut inqt ille Thomas tuus nō ſo-
Thomas lū latinus ſed & īter latinos præcipuus nō ſolū refert ſed & probat cui ēt nos Egidi
Egidius um in.ii.ſniaℜ & alios multos Burleū.ſ.& Eſculanū idē ſentiētes annumeramus qu
Burleus etiā & Io.ſcotus cathegorias Ariſtotelis exponēs adſtipulatᷓ huic nr̄æ ſniæ inqui-
Eſculanus ens ſi bonum accipiatur prout cū ente cōuertitur malū eſſe nihil & ſic bono nō eſſe
Io.ſcotus cōtrarium.cū.n.utrūq; cōtrariorum extra cōtrouerſiam ſit aliquid poſitiuū neceſ-
ſe eſt ut quod nihil ſit in rerū naturaquale eſt malū contrariū eē ꝓnūciari nō poſſit
& licet malū tu nihil eſſe negaueris ad Thomā ꝓuocās: ipſæq; opinioni tuæ nō mō
ſuffragetur: Sed & abunde refragetur: quod etiā patruus in margine tertiæ epiſto-
læ ſatis oſtendit: ab re tamē fore nō putamus uel paucula obiter etiam ea in tranſ-
curſu pro patrui opinione perſtringere monſtrareq; nō ſolū Tho.ī ea opinione fuiſ
Auguſti. ſe ut malū eēt nihil. Sed cateruati plures philoſophos & theologos illuſtres i hanc
ſententiā pedibus manibuſq; deſcēdiſſe. Auguſtinū inuenim⁹ de morib⁹ manichæo
rū diſſerentē dixiſſe nullā naturā eſſe malum: pauloq; poſt ne quid ꝓ natura intelle
xiſſet foret ambiguū ſubiūxit & ipſa natura nihil eſt aliud q̄ id quod intelligitᷓ ī ſuo
Egidius genere aliqd eſſe. Vidimus Egidiū romanū in prīo cōmentario℞ libro in patrum
ſentētias ſcriptū reliquiſſe malū ſecundū quod malū purā eſſe priuationē & nō ali-
qd: eoq; mō eſſe aliqd pronunciari poſſe quo & ipſum nihil aliqd eſſe dici pōt quā
do utriq; poſſint noīe aliquo nominari. In ſecūdo quoq; earūdē cōmētationū libro
malū nō habere ut eius uerbis utar quidditatem ob idq; nō poſſe rn̄deri quæſtioni
quid eſt affirmat: nihilq; aliud de ipſo eſſe q̄ nomē uerbaq; itidē Ariſtotelis de mali
& boni oppoſitione iuxta patrui mentē interpretatᷓ dogmatiſq; ſimplicii & aliorū
Simplici⁹ proborū Ariſtotelis interpretum cōſentit &.ſ. propria nō eſſe genera pronuncians
ſed alio℞ cōtrariorū proprius genera dici debere cū alter rōnē poſitiui habeat al-
tero nō habente nullūq; cōtrario℞ ſecundū ſe eſſe nō ens: ſed aliquā naturam & exi
Grego. ſtentiā id ipſum Gregorius ariminēſis teſtatur in cōmentariis in ſecūdū ſniarum li
arimínen. brū malū.ſ.ipſum non eſſe aliquā ut ipſius utar ſermone entitatē ſed purā priuatio
Robertus nē. hoc idē ſenſit pſpicaciſſimi uir ingenii Robertus olchot qōne prima cōmētario
olchot rū ſuorū in ſecūdū theologicarū ſniarū librum hoc idē plęriq; alii iudicauere quos
in pn̄tiarū adducere mihi ſcribēti tibiq; poſt modum legēti faſtidium fortaſſis af-
ferret. ſatis erit quātum ad pn̄s negocium attinet hos numeraſſe potiſſimum cum
aliis obiectionibus diſſoluēdis de hoc iterum oportuerit uerba facere qn̄ illis ī lo
cis de malo mētio ſit habita. Sed ut eo redeamus unde digreſſi ſumus: Boetium tā
tum ex latinis oībus cōtra ſimplicium & reliquos illuſtres iterp̄tes citare ī iudici-
um uideris quē ſi tātum latinorum numero dignaris adſcribere is unus erit ex lati
nis expoſitoribus nō latini expoſitores q tuæ opinioni ſuffragari uidebitᷓ. Adde q
nec ille ſi eius mēs ꝓbe ſcrutetᷓ nr̄æ ſniæ reclamat cum qōnē hāc nec exacte pēſicu
let nec ultio rimetᷓ iudicio: ſed ſolum qd Ariſtotelis uerba ſtricte & p̄ſſe apprehēſa
expoſtulēt declaret: q mos ei familiariſſim⁹ i primis editionibus fuit opiniōes græ
Duodeci- corum iterp̄tum uarias ſecundæ editiōi demādās ſcrupuloſe & anxie examinādas.
mæ obie- Cæterum ꝓbaſſe nō mō illum ſed demōſtraſſe exiſtimo quotiēſcunq; daretᷓ bonum
ctionis ſo & malum eſſe cōtraria illico Chymerā aliqd eē ī rerum natura abſq; ulla cōtrouer
lutio ſia ꝓnunciari poſſe cuius contra te argumētis hoc tm̄ reſpondēs non pceptum.ſ.ab

eo qua

eo qua rõne bonũ & malũ cõtraria dixeris:nihilq́ʒ aliud ꝑ te affers qua pp nihil &
ego aduerſus te agã niſi & uidiſſe illũ & ꝑcepiſſe cũcta quæ ſcripſeras & cum colli
buit multaq́ʒ de cõtrariis dixeras receẽſuiſſe meũ.n.hoc in negocio cõſiliũ ẽ ultimas
tuas obiectiones ĩ patruũ diſſoluere:eas uero q̃bus ipſe quoquomõ rñderat ſilẽtio
præterire uerũtñ ſi aliq̃d nõ plene ab eo enucleatũ tibi uidebiť q̃d a me & optes &
expoſtules apiri deſiderio tuo ſatiſſacere tẽtabimus ꝑ quæ tua argumẽta & diſſoluẽ
do & rñdẽdo ꝓ uiribus uagabimur:nõ.n.minutula quæq́ʒ uerboꝶ tuoꝶ rñſiõe car
rere iudicauit icõſonũ.fateť ille in primis lr̃is quædã eẽ omiſſa q̃bus nihil rñſum ẽ:
ne in leuibus rebus uerba ꝓdigeret quædã leuiter tractata ut q̃ phõ hõi res potius
indicãdas q̃ explicãdas duxerit. Quæ uerba ſic a te uelim ĩterꝑtari ut nõnulla quo
rũ cõtrouerſiæ notæ ſunt ẽt Gregariis phĩs operæꝑciũ non fuiſſe abſte phõ nobili
aduerſus celeberrimũ & doctrina & fama hoĩem adduci q̃ de rebus altiſſimis habe
ret ſermonẽ:qq́ʒ ad ima hæc diſcutiẽda nõ ſine diſpẽdio cõceptoꝶ de rebus difficil-
limis ſpeculaminũ deſcẽderet.De hac tñ tua cõtrarietate ſequẽti rñſione cum de ſe
miplenis priuationibus uerba fient non nihil dicturi ſumus.

Decimæ tertiæ obiectionis ſolutio.

Miraris præterea demiratũ illũ fuiſſe ſemiplenas a te fingi priuatiões:q̃ rẽ nõ tã eo
tpe q̃ poſtq̃ iteꝶ id tẽtare ꝓbaſti in admirationẽ cõuertiſſe illũ exiſtimo(ſi tñ ab eo
ultimæ obiectiones tuæ uiſæ ſunt(dixerat ille aduerſus te malũ ẽ:nihil ergo nõ eſt
ſemiplena priuatio.Tu uero eius argumẽtũ hoc mõ ꝓſequeris ægritudo mala ẽ igi
tur nihil eſt.nõ eſt igiť ſemiplena priuatio eſt aũt priuatio quædã ægritudo nõ igiť
eſt uel ſanitas uel boni cuiuſpiã ſemiplẽa priuatio ſed bõa poti⁹ & pfecta q̃d fieri nõ
pt ipfectæ igiť priuationes ſemiplenæ ſunt ut ægritudo raritas:turpitudo cæcitas
uiſus pfecta boni ipfecta hæc tu ad uerbũ.Ego uero mi Antõi libere dixeri hæc tua
uerba uel nihil cõtra ipſum faciũt quod ut clarius uideas ea ſigillati receẽſebo. Ais
primo ex ipſius uerbis malũ ẽ nihil igiť nõ eſt ſemiplena priuatio.Recte ambulas
rurſus ægritudo mala eſt igiť nihil eſt:nõ eſt igiť ſemiplena priuatio huc uſq́ʒ ẽt ꝓ
be ꝓgrederis q̃a ægritudo quatenus mala eatenus nihil rurſum ais eſt aũt priuatio
quædã ægritudo nõ igiť ſanitas &c.uſq́ʒ in finẽ q̃bus uerbis falſum meo iudicio aſ
truiť pace tua ſit dictũ quod oñdere cõabimur.Cæcitas.n.nõ ſolũ pfecta uiſus pri
uatio eſt ut ais ſed ẽt boni pfecta priuatio dici põt q̃a totũ illud bonũ aufert q̃d na
ta eſt auferre.ſ.uiſum q̃d nõ facit ophtalmia licet ẽt illa bonum q̃d nata eſt adimere
ꝑimat illius uero quod nõ eſt apta perimere nullatenus priuatio nũcupari poſſit ſi
ue ſemiplenã ſiue plenã dicas priuatio.n.uel abſolute cõſiderať.ſ.ut habitum in cõ
muni reſpicit uel ut ad certum & limitatum entis genus reſtringiť puta ad ſanitatẽ
totius corpis ad oculum ad pulchritudinẽ & cætera id genus prĩo mõ accepta ha-
bitum aliquẽ pticularẽ nõ priuat q̃a priuatio omnimoda ut Dionyſius inq̃t libro
de diuinis noĩbus uiribus oĩno deficiť ſcđo mõ ſumpta q̃ ſingularis a Dionyſio ap-
pellať diſtinguẽte eã cõtra uniuerſalẽ illum quẽ reſpicit habitũ priuat:& hoc mõ
huiuſmodi habitus cui.ſ.obeſſe nata eſt priuatio plena & nõ alterius rei ſemiplena
eſt.quis.n.dicere auderet cæcitatẽ eſſe ſemiplenã priuationẽ hoĩs uel alterius bo-
ni q̃d eſſet in hoĩe:priuatio igiť abſoluta habitum abſolute & propria & particula
ris priuatio ꝓprium & particularẽ habitum reſpicit:& eius limites non excedit.q̃-
propter ægritudo plena priuatio eſt non ſemiplena ſiue toti corpori eã aſcribas ſi-
ue particulari mẽbro:febris.n.perfecta priuatio eſt illius tẽperaturæ quã nata eſt
corrumpere ophtalmia etiã & ſi non totius boni q̃d in oculo eſt tñ alicuius boni p

Priuationem dupliciter cõſiderari. Dionyſi.

ſecta & propria priuatio eſt q̃a totũ illud bonũ qđ nata eſt perimere perimit qñ ꝑ
fectã oculi ſanitatem uiſum uero non auferat & quatenus ophtalmia nihil aliud fa
Per exem ciat. Turpitudo etiã quia totũ illud bonum quod poteſt auferre. ſ. perfectã partiũ
pla ratio compoſiturã quæ pulchritudo uocať adimit perfecta priuatio eſt & ſic in reliquis
num anto conſidera hoc etiam ex ſuperhabundanti dixerimus cęcitas q̃ cæcitas malũ ẽ: qua
nii deſtru malum nihil eſt q̃ nihil non ſemiplena priuatio q̃a ſi ſemiplena aliquid poſitiui re-
ctio linq̃ret qđ nõ facit malũ. Præterea nulla priuatio ĩ ſe oẽ bonũ priuat actu ergo oẽs
priuationes eẽnt ſemiplene priuatiões qđ eſt cõtra te: q̃a aliq̃s plenas aliq̃s ſemiple
nas eſſe contendis connexio optima & neceſſaria & quod aſſumpſimus hoc ꝓba-
mus argumẽto cum nullum bonum unq̃ inueniretur ſi totalis quædam & uniuer-
ſalis priuatio in rerum natura conperiretur: ut paulo ante ex Dionyſii uerbis inui
mus: malum enim priuat particulare bonum cũ malũ in bono ſit & uniuerſale ma-
lũ uniuerſale bonũ perimeret ſi tamen inueniretur quod fieri non poteſt & ſic col
lige non ſemiplenas. ſed plenas ſemper propriorum habituum priuatiões reperiri.
Decimæ Decimæ quartæ obiectioni q̃ plures quæſtiones continet ſigillatim reſpondeo: pri
quartæ moq; nõ oẽ malum boni aliq̃d reliquere niſi in aliquo intelligas ſubiecto qđ malũ
obiectio- ipſũ nõ reſpiciat uel illud ſubiectũ cuius habitus a malo ipſo ꝑimiť accipias: nec
nis illũ oppoſitum habitui quod tamen ei imponis & ꝓ hypoteſi aucuparis aſeruiſſe:
ſolutio nam ille malum aliquod inueniri quod omne bonum ab eo natum auferri tollat pe
nitus habunde teſtatus eſt cum in epiſtolæ ſecundæ reſponſione te de hoc commo
uerit hũc ĩ modũ ſcribẽs hoc certe cõſiderare debueras qđ de iꝑfectis q̃buſdã malis
ex ea quã adhuc retinẽt bonitatis admixtione cõcediť ad ipſam ĩmixta abſolutãq;
mali naturã nõ eſſe transferẽdũ: & ut planius ueritatẽ ꝑcipias nõ pigebit explicare
Malum bi uim diſtinctionis malũ bifariã cõſiderari poteſt abſolute primo & ſub ꝓpria rõne
fariam ac mali hoc eſt inquãtũ nihil ſecũdo ĩ quãtũ cuiuſdã boni priuatio ẽ hoc ẽ particulať
cipi. malum & hunc ĩ modũ malũ acceptum boni aliquid ſubiectũ duntaxat relinquit:
qđ nõ facit aliud malũ ꝙ oĩo nõ ens ẽ & nihil quale chymeram dicimus cũ ſubie-
ctũ aliqđ aut habitũ nõ reſpiciat. & hac de cauſa oĩo malũ ab ipſo & abſoluta ĩmi-
Dionyſi. xtaq; mali natura uocitať: hoc inq̃ malũ qđ ut Diõyſii ĩ libro de diuinis noib⁹ uer
bis utar quia ſubiecto caret nullo mõ nuſq̃ & nihil exiſtens eſt. Chymera uero & ſi
potentia dici bona poſſit ob potẽtiã ꝓducẽdi ipſam q̃ in deo eſt: tñ nec ens: nec bo
num denominari põt. Si enim hæc cõnexio ſcilicet aliquid potẽtia bonum eſt igiť
bonũ eſt uirium potẽs eſſet in auctorem illius ictus retorquens adducere eũ puta
rem ut fateretur oĩa quæ a deo creati deberẽt non aũt ui naturæ fieri & etiã quæ
corrupta ſunt aliquid eẽ & non eſſe aliquid. Nam ſi potẽtia creãtis ſecũdũ eũ & eſ
ſent & bona eſſent: igiť & neceſſario eſſent aliq̃d: cũ aliquid & bonũ cõuertanť pa
riſq; ſint ambitus omnino. Quod uero aliquid eẽ nõ poſſet. ſic argumẽtabor ex ni
hilo aliquid fieri non poteſt antequã creeť chymera ſecũdũ te niſi creeť eẽ nõ põt
creatur igiť ex nihilo igiť priuſq̃ crearet ex nihilo nõ eſſet aliq̃d ob potẽtiã igitur
bonitatis quæ in creatore eſt res abſolute bona denominari nõ põt: alioquin ut
noſtrorũ dialecticorũ ſermone utar fallatia ſecundũ quid ad ſimpliciter commit
tereť. Mitto ea conſulto quæ afferãtur contra opinionẽ illam de æternis ut ita lo-
quar quidditatibus & potentia obiectiua & ſi illiſmet rationibus ſententia tua in-
firmari forte poſſet: ſatiſſit enim deſiderio nr̃o ſi chymerã dici nõ poſſe bonã ꝓba-
Auerrois uerimus adde ꝙ & Auerroẽ ĩ hac parte imitati dicere poſſumus ens in potẽtia nõ
eſſe ens

eſſe ens qñ in cõmentariis in quartũ metaphyſices librũ ꝑtitione quinta decima di
xerit id quod non eſt actu nõ eſſe ens. Ad illud quod iũgis .ſ. chymerã ob id ens eſſe
qa licet illa potẽtia ꝓducẽdi chymerã ĩ deo ſit nihilominus potẽtiã dei & chyme
ræ eẽ aliã & aliã ratione. Reſpõdeo primo negare me poſſe Dei potẽtiã & chyme
ræ ꝓducẽdę diuerſas eẽ rationes. Secundo licet gratis tibi concederet potẽtias .ſ.
illas eſſe diuerſas adhuc tua ratio qd probaret? cũ chymera ens nuncupari nequa
quam poſſit ob potentiã ſe ꝓducendi quæ ĩ deo eſſet: cum tñ abſit potẽtiã illã nec
chymerã nec aliqd itriſecũ chymeræ enũciari poſſe. ut ẽt diſtẽt i ĩfinitũ. Addis prę
terea excluſa potẽtia dei & cogitatione nr̃a chymerã nõ eẽ malã cũ malũ priuatio
ſit quæ ĩ ſubiecto ꝑticipãte bonitatẽ cõſiſtit cui reſponſum ueli eadẽ diſtinctione
qua paulo ante cũ chymera ſubiectũ aliqꝙ nõ reſpiciat ſed abſolute mala ſit licet
eã a nobis cõceptã .ſ. ipſam notionẽ chymeræ q̄ mẽte gerimus ut aliquid eſſe ita bo
nam eſſe chymerã uero ipſam nec aliquid eẽ nec bonã eſſe pronunciare poſſimus.

Decimæ qntæ obiectionis ſolutio.

Præterea geſtire uideris non improbatum qđ attuleris ſolũqꝫ ſimpliciũ id nõ dice
re reſponſum eẽ. Item ais nõ dixiſſe te ſentire Ariſtutelẽ oẽ oinõ ens uel ꝑ ſe uel per
accidens eſſe: nec Thomæ aliquid propterea falſum adſcripſiſſe. Verum & ſi tot
ab illo quem defendimus hac de re dicta ſint ũta me uerba fieri opus nõ uideatur
ꝓpoſuerimqꝫ ſemel ab eo quoquomõ diſcuſſa nõ retractare hæc tñ ex ſup abũdãti
ꝓ patruo dixerim Simpliciũ .ſ. q a te ſępius in iudicium citatus ẽ cõtra te ſæpius te
ſtimoniũ tuliſſe ꝙ patruus nõ ſemel ĩ rñſionibus cõminiſcit. Rurſus ſcire uellẽ an

Ariſtotelis.

defẽdẽdũ ſuſcepis non omne ens aut ꝑ accidẽs aut ꝑ ſe eſſe de mẽte Ariſtotelis. Ille
.n. qnto primæ philoſophię libro ſecat illud ens ĩ ens ꝑ ſe & ꝑ accidẽs demũ in ſub
ſtãtiam & accidens ſecãt: quæ priori partitionis mẽbrų continebãtur cum illud ꝑ
ſe in decem partiatur genera: quorum unũ ẽ ſubſtãtia reliq̃ accidẽtia uellẽ ego a te
nũc libẽtiſſime doceri q̃le nã eſſet illud ens ꝙ nec ꝑ ſe nec ꝑ accidẽs eſſet. ꝙ ſi forte
diceres diuiſionẽ illã in ens ꝑ ſe & ꝑ accidẽs aſſignationẽ eẽ cõplexi entis ut in pris
obiectionibus ꝓdidiſti rñdere nõ dubitarẽ te id oſtendere uere non poſſe: nec aut
Ariſtotelis quapiã ſnĩa nec rõne idonea tuã opinionẽ fulcire cũ eo loco Ariſtote
les ens per ſe decẽ patiat genera quorũ unum ſit ſubſtãtia & nouẽ accidẽtia quæ
cõplexa entia fore nemo credit qñ aduerſum cõplexa diſtinguant eoqꝫ loci Auer
rois dicat ens ꝑ ſe diuidi ꝑ dictiones ſignificãtes genera prædicamentorum: dictio
autẽ nõ ẽ cõplexum ens ſexto quoqꝫ metaphyſicę idẽ auerrois dicit primã entis di
uiſionẽ eẽ ĩ ꝑ ſe & ꝑ accidẽs. prima autẽ eẽ nõ poſſet qñ eã diuiſio cõplexi entis ãtei
ret nec apud Thomã repit qnto metaphyſicæ libro diuidi ens cõplexum ut aſſe
ruiſti. Credi uero nõ pt cum ens prio ſit partitum ĩ ens ꝑ ſe & ꝑ accidẽs. illudqꝫ ꝑ ſe
ſit ĩ decem genera ſub partitum quæ ĩcõplexa eſſe oſtendimus: aſſignari eo loci di
uiſionem entis complexi quando illud quod diuiditur de diuidentibus membris
prædicari neceſſe ſit hęcqꝫ ob id & ſi parum ad negocium pertineãt dicta ſint cum
nec illud tuum dogma Ariſtotelicoꝝ interpretum placitis ne rationi conſentane
um primori fronte mihi uideatur. quod ſi forte contrarium probaueris: gratiſſi
muũ erit a grauiſſimo philoſopho qualem te profecto exiſtimo didiciſſe nõ nihil.

Hæc oĩa a Thoma millies repetuntur.

Auerrois

Decimæ ſextę obiectionis. ſolutio.

Cæterum dixit ille eatenus malum priuationẽ eſſe quatenus priuatio formaliter
erat negatio cui aduerſaris ingens nõ cõſtare aliã nõ eẽ affirmationis negationiſqꝫ
oppoſitionẽ aliam priuatiõis & habitus. nec propterea ſi malũ eſſet priuatio boni
malũ & nõ bonum conuerti neceſſe eſſe quibus reſponſum uelim aliã eẽ priuatio

nis oppoſitionē aliā negationis: nec illū oppoſitū ꝑtuliſſe: ſed ꝓpterea etiānū ſeq
ꝙ ſi malū bono priuatiue opponaƭ malū & nō bonū cōuerti neceſſe eē priuatio.n.
Albertus Magnus — ut magnus ait Albertus libro primo phyſicæ auſcultatiōis in quātum priuatio de
ſe uel ꝑ ſe nō eſt eo ꝙ de ſe habet nō eſſe: qnimo & ab Ariſtotele aſſeueratum eſt in
Ariſtoteles. — prima philoſophia priuationes eſſe de genere nō entiū cum priuatio de ſe ſit alteꝝ
extremū cōtradictionis: & ideo cū malū ſit priuatio boni & cōſecutio nō ens ïquā-
tū malū eſt malū ēt & nō bonū cōuertūƭ: malū.n.& nihil ut probatū eſt idē ſunt ni-
hil ēt & nō ens idē nō ens itē & non bonum idem quia ens & bonum idem: quapro
pter rectiſſime dixit patruus negationē eatenus eſſe priuationē quatenus priuatio
formaliter eſſet negatio nāetſi differant in hoc ꝙ una eaꝝ ſcilicet cōtradictio me-
diū nō habet ut ait philoſophus in libro primo analiticorū poſterioꝝ alia uno mō
habeat cū fiat ſimul cū oppoſito circa idē ſubiectū tñ quātū ad ꝓpoſitum attinet
eſſent idē cū priuatio de ſe negatio ſit & non ens nihilꝗ ponat quemadmodum ꝓ-
Thomas. — bat Thomas pluribus ī lotis potiſſimum in tractatu de quattuor oppoſitis ſi uero
non ens mala ſi mala non bona ex quibus corrogare potes malū & nō bonū oīno
Ariſtoteles: — cōuerti.& ne credas Illuſtres hoīs defuiſſe q hoc aſſeruerit: Audi Ariſtotelē dicētē
bonū dici æqualiter enti. Adde igiƭ per locū a cōtra dictoriis malū non enti. Audi
Anſelm⁹. — celebratiſſimū theologū Anſelmum cantuariorū archiepiſcopū libro de caſu dia-
boli proferētē hæc uerba malū nō eſt aliud q̄ nō bonū ex qbus colligitur cōſtantiſ
Decimæ ſeptimæ obiectōis ſolones. — ſime malū & nō bonū ſe mutuo cōſequi. Nullæ decimoſeptimo in loco inter te &
ipſum cōtrouerſiæ fuiſſent ſi diligētius libellū ipſū de ente & uno animaduertiſſes
& quæcūꝗ ī eo ꝑſcripta ſunt cū de gradibus illis deꝗ ipſa caligine ad quā cōtēplā
tibus ꝑueniri datur mētio ſit ad memoriā reuocaſſes uidiſſes in illis tribus primis
Reprehēdit antonium a pauca diligentia. — gradibus poſſe de deo aliquid enūciari in quarto minime ibiꝗ feneſtrā ītelligētiæ
librorū Dionyſii apertā qua cōmodiſſime poteras de hoc commoueri: nā nec ne-
gat ille nec negare poſſet hāc locutionē eſſe uerā deus ē eo mō quo nos poſſumus
deū & cōcipe & enūciare uidelicet in illis primis tribus gradibus cōſtituti ſed tātū
negat ullū prædicatū dei naturā uere poſſe explicare ī illo dūtaxat quarto gradu
Quo ordine ī hac obiectiōe diſſoluenda ꝓcedēdum ſit. — caliginis qđ oēs ēt ut mittā theologos philoſophi recte ſentiētes aſtruerēt cū uero
hoc nomē deus qđ prædicati officiū gerit in hac propoſitione deus eſt deus non
modo diuinā eſſentiā & naturā non explicet & declaret ſed & ab ipſa in infinitū ſu-
peretur illud de deo affirmari poſſe negauit quartū illū gradū caliginis attendēs.
Age ergo uerba ipſa examinemus quæ hominis mentem teſtabunƭ poſtea nonnul
la adducemus ut planius uideatur an deus & quomodo poſſit a nobis enūciari de-
inde oſtēdemus tuas argumētationes contra eius uerba etiā ut iacēt appręhēſa ni-
hil cōcluderē. Dixerat ille dici diuerſe poſſe deus ē deū itē ex ſnīa Dionyſii oī appel
latione eſſe maiorē ēt appellatione hac dei quēadmodū in libro de myſtica theolo
gia habebaƭ dixerat alio ī loco cū p hāc dictionē deus id tm̄ cōcipis qđ ſignificaƭ p
nomē dictionē hāc nō habere prædicati rationē ſed ſubiecti qñ id eſſet de quo quæ
riƭ quidnā de eo enūciari poſſet aut deberet nō autē illud quod de alio enunciare-
tur: quare id neꝗ Simonidi fuiſſe ignotum aut conſulenti eū Tyranno cū itē quæ
reres ſi deus dici deus non poſſet an eſſet aliud a deo quærere a te quid conciperes
per hanc dictionē de⁹ quā de deo enunciares ſi nihil conciperes nihil errares: quia
nihil diceres. Si aliquid cōciperes dicere deum aliud eſſe ab eo quod tu cōciperes
& cōceptū per hanc dictionem deus explicares: qm̄ ſupra omne illud eſſet quod a
nobis

a nobis concipi poſſet hæc ille. Credebã ego patere tibi ex uerbis iis uerissimã du
bitationum tuarũ ſup hac reſolutionẽ: Tu uero contẽdis a Dionyſio nõ negari deũ
eſſe deũ. lege oro Dionyſium capite ultimo libri de myſtica theologia & epiſtolã Dionyſi-
primam ad caium & tibi palam fiet omni appellatione deum eſſe maiorem: lege us.
item eundem ſecundo capite cæleſtis hyerarhiæ & intelliges diuinum hominem
nos edocere diuinæ ueritatis ſimilitudinem ſubiectã oẽm unamq; tranſcẽdere nul
lã hãc exprimere lucẽ omnẽq; ſermonẽ omnẽ mẽtẽ atq; rationẽ abſq; ulla cõpara-
tione illius ſimilitudine inferiorem. ex quibus mẽtem patrui putarim te poſſe per-
pendere ut. ſ. eo modo dici uere non poſſit. deus eſt deus ut per hoc nomẽ deus ui
cem prædicati gerens illud quod per ſbm conamur cõcipere declaret nõ quin ali-
quo modo poſſet dici deus eſt deus queadmodũ dicitur deus eſt bonus deus eſt ſa
piens & aliæ conceduntur prædicationes quibus ſacri codices pleni ſunt in quib'
quoquomõ de deo aliquid enũciat. Sed illius natura nõ explicat cũ ab illis conce
ptibus diſtet in ĩfinitũ: queadmodũ ſatis aperte quinto capite libri de ente & uno
patruus ille meus edocuit q ſuper iis Dionyſii uerbis quæ a Thoma adducunt ue
luti arbitrabaris locutus non eſt ſed ſup iis quæ paulo ante ſunt allata. Porro Da- Damaſce
maſcenus in primo libro ſententiarum ſuę theologiæ ſcribit eẽ quãdã affirmatiue nus.
de deo dicta uirtutẽ ſup excellẽtis negationis habẽtia uerbi cã ſi tenebras ĩ deo di
camus nõ tenebras ĩtelligimus ſed luce nõ eẽ. uerũ ſup lucẽ lucẽq; eẽ dicimus cũ te
nebræ abſint quã ſniam doctiſſim' & deuotiſſimus piſiorũ cãcellarius ptractãs iqt Io. gerſon
ſic. Igit qcqd de deo affirmatiue dicimus ĩcludit negationẽ aliquã & paulopoſt ꝑ
pterea dicit Dionyſiũ deũ negare eẽ ens ſed ſup ens eẽ affirmare. Deũ eẽ ſapiẽtẽ ait
Egidius primo ſniarũ libro ſed nõ eo mõ ſapientẽ quo nos intelligimus unde dicit Egidius.
hãc eſſe cãm cur Auerrois. xii. metaphiſicę has quas deo attribuimus prædicatio Auerrois.
nes ꝑpoſitionibus mathematicis ſimiles eẽ ꝑnũciet quorũ more ea quę intelligi-
mus ſunt ĩ rebus ſed nõ eo mõ quo ĩtelligimus cũ lineã quę ẽ in materia nõ ea rõne
q̃ ẽ ĩ materia ĩtelligamus. Sed qd te multis moror cũ uel paucis ueritatis huiuſce q̃
aſſerimus te certiorẽ reddere poſſum ut. ſ. cognoſcas quicqd de deo prædicamus
longe aliud q̃ cõcipimus & enũciamus ſignificare. Ait ipſemet Ieſus chriſtus dei
uirtus & dei ſapiẽtia & ueritas teſte Ioannis euangelio deus ſpiritus ẽ. Ait Diony Chriſtus.
ſius libro de myſtica theologia de deo uerba faciẽs ĩeffabilẽ deitatẽ cõtẽplãs mul Dionyſi.
taq; illi prædicata quæ nos attribuimus remouẽs neq; ſpũs eſt quãtũ ſcire ipſi poſ
ſumus unde igit noſſe Dioniſiũ ſpũm eo mõ quo nos ſpũm ſcire poſſumus de deo
enũtiari p quæ ultima uerba legentes edocere uerũ fore deũ ſpũm eſſe ut chriſti
euãgelio cõſentiret & tñ nõ eo mõ ſpũm eſſe quo nos ſpũm ĩtelligimus ne dei natu
rã a nobis p aliqđ nomẽ exprimi uere poſſe crederemus. Quãta uero ſit Dionyſii
auctoritas quãtũ ipſius ſacratiſſima dogmata ab oĩbus theologis q pariſiorũ gym
naſia coluerũt ſint elata laudibus & celebrata licet putaueri te nõ latuiſſe cũ tn pa
truus ĩ reſponſionibus obiectionũ tuarũ inuerit te inter diſputãdũ Dionyſii dicta
nõ magnopere libẽter admiſiſſe ſcias ueli ſidiſſimũ illũ Pauli Apoſtoli ĩ Chriſti fide
diſcipulũ extitiſſe cuius ope deus eũ uoluit relictis gẽtiliũ erroribus ueritatem &
agnoſcere & ſeq & martirii corona ꝑ Chriſti fide donari Gregoriũ de eius doctri-
na Martinũq; põtificẽ ĩ ſinodo romę cõtra hereticos celebrata magna dixiſſe Da- Conſtanti
ſcenũ alioſq; cõplures ſũmis eũ laudibus extuliſſe ab hęreticis eius libros occulta nus philo
tos lõgo tpe fideliũ mẽtes latuiſſe uerbũq; fuiſſe Cõſtãtini pħi q oẽs eius libros ſophus

memoriæ commendauerat:q si a pluribus patribus qui cum hereticis & ſacroſan
ctæ catholicæ eccleſiæ hoſtibus magna bella pugnarũt Dionyſius habitus fuiſſet
quã tocitius eos & facillime(quod & tarde & magnis exãclatis laboribus poſtea
ab eiſdẽ factũ eſt)de hoſtibus fuiſſe triumphum conſecutos.

Decimæ octauæ obiectiõis ſolutio.

Cũ uero probare intendis deũ dici poſſe deum ob nominis rõnẽ quæ de noĩe præ
dicatur dico te fruſtra(mi Antoni)laborare nã nõ enuncias aliquid de deo ſed de
hoc nomine deus quod ut clarius intelligatur latius explicabo:nam quæram ego
a te quid per aquam pro ratione nominis deſignaſti concipias ſi nihil concipis ni-
hil erras(ut uerbis utar patrui)Si aliquid concipis quæro iterum ſi concipis tan-
quam id de quo aliquid poſſit enunciari.Si hoc modo ſummis etiã non erras quia
iterum illud.a.uicem ſubiecti nõ prædicati obtinebit ſi cõciperes illud quod de eo
enunciatur longe aberrares tum in infinitum ipſe deus maius ſit omni eo q potes

Apuleius

cõcipere quẽ etiãnũ Platonicus Apuleius in libro de Platonis dogmate indictum
appellat & inoĩabilẽ ipſiuſq Platonis hac de re uerba ſunt ab ipſo apuleio latina fa
cta Deum qdem inueniſſe haud facile eſt ĩtellexiſſe ĩpoſſibile oẽs itaq de deo affir
mationes ĩproprias eſſe dicamus qñ quodcũq non ſolũ dicere ſed & cõcipere uel-
lemus ille in infinitũ excedat quinetiam nõ modo ĩ hoc ignorationis & miſeriæ ter
reno carcere retenti ſed nec in ipſa dei fruitione qua pfecte beamur in cælis cõſtitu
ti cõprehẽdere deũ ſed apprehẽdere tñ ut noſtrorum theologorum uerbis utar facul
tas nobis cõdonabitur.Præterea pugnare inuicẽ has propoſitiones credis.ſ.deus ẽ
ſupra id qd cõcipi pt & aliqd de deo affirmari nõ poteſt:& ais ſit nominis diffinitio
ſupra id qd cõcipi & argumẽtum militabit.Sed ſoluitur cum enim dicitur affirma-
tiones de deo adduci proprias non poſſe intelligi dat pdicatum non reperiri quod
dei naturam ĩtegre repreſentet hæc uero oratio.ſ.ſupra id quod cõcipi poteſt nihil
aliud ſignificat q deum cõcipi nõ poſſe & quid ſit deus nõ poſſe ſciri.Dicunt igitur
hæc uerba nõ ſolũ quid ſit deus:ſed nõ poſſe ſciri quid ſit.Vim igitur negãdi potius
q affirmandi obtinẽt.Sed licet ibidem ut affirmẽt ob id tamen argumẽtum tuũ nõ
militabit alioqn de aliqua re nobis ignota quã quis ſcire cuperet ac de eius eẽntia
nos percunctaret reſpondere ſiſcitanti poſſumus eſt id quod neſcimus qd nõ noui-
mus qd ad huc mẽte nõ concepimus nec cõcipere quimus nõ uideretur ſatiſfactũ
petitioni illius:ut poſſet hoc dogmate percepto de re illa affirmatiue aliquid enũ
tiare ſed negatiue niſi forte quis iueneretur q poſſet aliis ĩtimare quid eſſet illa res
quæ ut penit' hominibus ignota ſupraq captũ cogitationũ oĩum foret ita nec a ſe
ipſo aut cognoſci aut cõcipi poſſet & Simonides igit & cõſulẽs eũ Tyrãnus noue
rãt dei nomẽ mãximũ qd repreſentare & tñ unus eorum qd eſſet deus ſcire cupie-
bat alter ſe ſcire negauit.Præterea uteris tali connexione Deus eſt ſupra oẽ id qd
cõcipi pt ergo deus concipi nõ poteſt alioquin ipſum ſupra ſeipſum foret nõ igit
amari poteſt nec coli reſpondeo deũ a ſe ipſo tñ ſicuti eſt cõcipi integre poſſe & a
nullo alio ĩtellectu.nec propterea ſequi non poſſe aut amari aut coli: concipimus
.n.tãtã eſſe deitatẽ oĩpotẽtia præditã in infinitum creaturas oĩ pharia uirtute ſupã
tẽ ut eã niſi ex effectibus nõ poſſimus cõcipere.& hac admiratione excitati cõcale

Themiſtius.

factiq in eius amorẽ exardeſcimus cõcipimus effectus, & eũ eſſe ſummũ bonũ &
admiramur & colimus & amamus:nã cognitis his perfectæ quę fecit deus ut The
miſtii uerbis utar in admirationem cõmẽdationẽq ſui oĩum aĩos atq ora cõuertit:
legimus itẽ nos ea quæ reuelata deitus ſunt & gratia eius præditi fide concipimus

id quod

id quod cõcipi ad plenum natura nõ poſſumus ſuper oĩa dũtaxat illum nos amare
oportere ut tandem fracto huius carnis enigmate poſſumus eum ſicuti eſt ſummo
cũ utriuſq; hominis gaudio quæ noſtra eſt fœlicitas cõtemplari. Rurſus ad hoc ut
aliquid diligamus nõ opus eſt a nobis illud perfecte aut uideri aut cognoſci aut cõ
cipi: ſed ſatis eſt ſi eũ eſſe uel eẽ tale licet cõfuſe & ſubobſcure ſciamus & hoc uel ex
fide uel ex effectibus itaq; uel modica cognitiõe ꝓuia qualiſcũq; ea ſit nobis eſt ſa-
tis ad talẽ rẽ amãdã poſſumus enim quãlibet rẽ diligere niſi penitus eius cognitiõe
careamus: ex his enim q̃ nouit alius diſcit ignota amare ut ait Gregorius. Thomas Gregorius
quoq; in prima ſecũdæ ꝓbat aliquid poſſe perfecte amare: & ſi perfecte nõ cogno- Arimi.
ſcatur & exemplum de deo inter alia proponit. Thomas
Poſtremo ais tãtã eſſe auri potẽtiã putaſſe patruũ ut uellemus nollemus uel re uel Vltimæ
aĩo ex neceſſitate deũ ſecũ traheret. Sed nõ tãtã eſſe auri potẽtiã mi Antoni ſed ĩpo obiectio-
tentiã opinatũ nõ mõ ſed certiorẽ factũ eũ crediderim ut nec ipſum aut eſſe aut itel nis ſolutio
ligi poſſet aurũ ſemoto deo: Et q̃q̃ te ad Ioãnẽ de bachone relegare poſſem cuius ĩ Io.de ba-
diſſolutione q̃rtæ obiectiõs mẽtionẽ habuimus tãetſi qñ tu patrui argumẽta recẽ- chone.
ſens q̃bus aſtruerat deũ nõ eſſe & auꝝ eſſe pugnare inuicẽ nihil rñdere uelle dixiſti
ne calligare uidereris in re luce clariori mõſtrare cõſiliũ eſt (etiã fortaſſe te iudice)
fuiſſe opæpreciũ ut ea diſſoluẽda ſuſcipes ſi ualuiſſes: ſin minime applicare ſaltẽ ma
nus opi uel fateri ĩgenue eius aſſertiones ueras fuiſſe. Argumẽta patrui hæc ſunt q̃
mox declarabo fieri nõ põt ut aliq̃d ſit ſi nõ ſit ipſum eẽ: deus aũt eſt ipſum eſſe. fieri
igiť nõ põt ut aurũ ſit ſi deus nõ ſit p̃terea ſi deus nõ eſt igiť infinitũ eſt: ſi infinitũ ẽ
nihil eſt qm̃ ſi infinitũ eſt finitũ nõ eſt: qm̃ infinitũ ſeipſum ꝑimit: quẽadmodum &
alia q̃ cõtradictionẽ claudũt. ſi nihil eſt aurũ nõ eſt. fieri nõ põt ut aliq̃d ſit ſi non ſit
ipſum eſſe deus aũt &c. Cũ ipſũ eſſe q̃d deus eſt (ut nemo diffiteť) nõ ſit cuius par-
ticipatu nõ mõ oĩa ſunt quæ ſunt: Sed & ab eo dependent & momẽtis oĩbus cõſer-
uanť nõ mõ ut oẽs theologi p̃ſertim Thomas copioſiſſime docẽt. ſed etiã ut a plato Thomas
ne in timæo aſſeueratũ eſt impoſſibile eſt aurũ eſſe ꝙ ipſius eſſe gr̃a ipſiuſq; partici Plato
patione exiſtit. præterea ſi deus nõ eſt igiť infinitũ eſt. entia oĩa p̃ter deũ finita ſunt
certiſq; terminis cõtenta: hancq; quã habent limitatã naturã dei opere & gratia ha
bere poſſidereq; haud dubiũ eſt: quãobrẽ Platonẽ aiũt eius ſectatores deũ in phile Plato.
bo terminũ uocaſſe q̃a formis quaſi mẽſuris paſſim diſtributis oĩa terminaret: Sed Liber ſa-
& ait ſapiẽtiæ liber oĩa in pondere numero & mẽſura ab eo conſtituta. Si igiť deus pientiæ.
nõ ſit cuius cã oĩa entia ſunt finita: nihil erit finitũ igiť infinitũ. Si infinitũ eſt nihil
eſt qm̃ ſi infinitũ eſt finitũ nõ eſt qm̃ infinitũ ſeipſum ꝑimit quẽadmodũ & alia quę
cõtradictionẽ claudũt. cũ probatũ ſit unũ aliq̃d eſſe a quo cuncta eſſe accipiũt & eſ
ſe finitũ eo ſemoto nihil eſt nihilq; finitũ. ſi enim infinitũ eſt hoc eſt nõ terminatũ fi
nitũq; ab illo primo cuius ope & ſunt & finiunť cũcta terminanturq;. Seqť infinitũ
nõ eſſe. Iccirco infinitũ ſeipſum ꝑimit. cũ nihil aliud ſit dictu infinitũ eſſe eo ſcilicet
mõ quo acceptũ eſt q̃ nihil eẽ nã ſi nec finitum ſit nec deus: extra cõtrouerſiã eſt ni-
hil omnino eſſe. Hæc ſunt Antoni quæ ꝓ patrui apiẽda ſnĩa ꝓtuli quæ forte & alia
cõtinet dogmata: nõ enim oĩum eſt aſſeq quæ illæ cõceperat. ſed ꝙ & alios etiã ſub
uerboꝝ cortice latuiſſe ſenſus exiſtimẽ illius me hæc uerba mouent q̃bus reſpõſio-
nẽ terminauit. hæc. ſ. ſatis credo eẽ tibi hoĩ q̃tũuis igenioſo ſed in acceſſa deſeramus
& teneamus quę interp̃tis officio fungendo ſcripſimus q̃ cũ ſatisfaciant meã quoq;
claudent rñſionẽ adductis prius quibuſdã q̃ & patrui ſnĩam roborãt & meã in eius

Rōnes ad ꝓpoſitum oſtēdum Ariſtote. uerba quā ante ꝓtulimus interpretationē cōfirmant pariter atq; elucidāt. Nam deficiēte primo neceſſe eſt omnia illa quę ab eo ꝓdeunt interire: ut ex Ariſtotelis octauo phyſicæ auſcultationis libro colligitur. Deus aūt teſte eodē philoſopho eſt primū uerū a quo ſunt oīa alia uera ergo ſublato deo oīa uera perire neceſſariū eſt: ſed ſi uera tendunt in nihilū entia pariter ab interitu nō uindicāt cū eq̄li ābitu cōmeēt. Itē ammoto illo q rebus & eē cōicat & uiuere qs picturas eaſmet res oīno nō uideat.

Ariſtote. Deū āt id rebus ipſis cōdonare ſnīa eſt Ariſtotelis.i.libro de cælo q addit ēt qbuſdā clarius qbuſdā obſcurius eē illud cōicari. Præterea qcqd regit ab arte primæ cāæ pereunte illa ꝓcūbit. Totā uero hāc machinā a prima gubernari regiq; cā teſtatur

Auerrois Auerrois in.ii.primæ pħiæ libro ſub q̄ & auq; cōtineri cōpræhēdiq; nemo pōt ambigere. Plura alia poſſem in mediū afferre ex ſacris codicibus ut multa de ipſo euāgelio multa ex apoſtoli Pauli ſacratiſſimis dogmatis plurima ex aliis ut ex Grego

Grego. rio q cūcta dixit in nihilū decidere niſi ab oīpotēti deo cōſeruarent. Ab Auguſtino

Auguſti. ſup Geneſim & ex.S.Tho. & a Io.ſcoto in tractatu de primo principio quæ tū con

Thomas ſulto præte reo qn̄ probaſſe id naturalibus rōnibus quas expoſcere oīno uidebaris

Io.ſcotus philoſophorūq; gētiliū documētis ſat ſit: qd̄ tu probari poſſe ab eo neq̄q̄ credidiſti. His igit oībus quæ pſati ſumus putauerim bonis ingeniis extra cōtrouerſiam futurū oēs patrui opiones ſatis fuiſſe defenſas ēt fortaſſe te iudice. hæc tū ſcripſimus

Ioan.mainardus nō ut tecum cōfligeremus. ſcripſimus etiā inuite qd̄ & Ioānes mainardus noſter &

Chriſtophorus ſaxolus. Chriſtophorus ſaxolus Mirādulanus ciuis nr̄ & medicus atq; tuus olim auditor teſtari poſſent ſcripſimus quoq; citra odiū cuius tibi argumentū maximū eē pōt cū ſi quid honori tuo uel aliq̄ ex pte detrahens chartis traditū iudicaueris tuo illud arbitratu priuſq̄ ad aliorū manus nr̄o pueniat diſpuncturus dempturuſq; ſim: & quidem perlubenter cum te ut hominem diligam ut pħum obſeruē ut chriſtianū colā qd̄ ſi mei erga te animi piculū facere collibuerit uerbis facta præpōderaſſe pcipies.

Illuſtri principi ac dn̄o ſuo ſingulari comiti Io.franciſco Anto.Fauentinus.S.P.

LEgi miſſas ad me in patrui tui ſcripta defenſiones: in quibus magnā rerum doctrinā & admirabilē ingenii ſolertiā plane depræhēdi: ſumq; inuētionibus tuis mirifice oblectatus nō ſolū ꝓpterea ꝙ uideo bonas artes tutores optimos ac prōnos aliqn̄ habituras: qbus a tenebris a barbarie uindicent: uerū ēt eo magis ꝙ de te ſi philoſophari pgas neſcio qd magnū ac grāde mihi facile polliceor: uidebit poſteritas me nihil mētitū ſi uixeris: deus mō uitā longiorē pſtet qd ad me attinet eqdē nō improbabo: quæ in patrui defenſionē ſubtiliter qdē & acute ſcripſiſti: neq;.n.ſi patruus uixiſſet diſputationem iam cæptā magis ultra protraxiſſem quēadmodum in poſtrema oppoſitione mea ſum illi plane teſtatus: qui p internuncium reſpondit ſe quoq; nihil amplius ſcripturū: cauſæ igr̄ iudices ſunto q legerint: Q d̄ ſi ea quæ ꝓbe meditatus es impreſſoribus danda eē uiſti ſaluo ac integro amici honore id fiat: quēadmodū promiſiſti: Sunt qdē nōnulla in libello uerba: quæ aliquid hn̄t aculei nec oīno parū: a qbus facile potes tēperare ſi uelis ſenſum rerū nihil immutato: Q d̄ ſi feceris ut ſpero nō erit ingratū: Cām meam uideor mihi ſatis abūdeq; tutatus & in dies facile tutari potuiſſe: Sed diſputationi modus iam eſto: Cæterum Comes illuſtris putes uelim me tuum eſſe ac ſemper fore: quo uti poſſis arbitratu tuo: bene uale ex ferraria die.xvi.decembris.M.cccccxcv.

Ioannes

Ioánes Franciſcus Picus Mirandula Antonio Fauentino philoſopho inſigni. S.P.

SAtiſfactum eſt abunde tuis uotis: Satiſfactum pollicitationibus erga te
meis: quom uerba cũcta: quę uel aliq̃d aculei geſtare uidebant̃ de dictatis
nr̃is ademerim. Parcẽdum eſt ĩpetui animi: ſicubi forte acrius actum eſt q̃
oportuit: Cõdonãdum eſt aliq̃d iuſtæ defenſioni: & eo magis cõdonandũ quãdo cõ
mune fere uitiũ eoꝝ ſit qui cõmẽtationibus ſuis uel accuſant aliquẽ uel ſe ipſos aut
amicos excuſãt illos ad quos ſcribũt ĩſectari maledictis: calũniis peter̃: ꝓbris laceſ
ſere: atq; id genus cætera ꝑpetrare ab officio boni hoĩs aliena: a q̃bus nos (teſtẽ te
cito & iudicẽ cõſtituo) oĩno abſtinuimus decẽq; ſummũ aut circiter uerba non ni-
hil aculeata tuo nutu (saluis tñ ſentẽtiis) ammouimus: neq; aliud cõſiliũ elucubrã
dæ cõmẽtatiunculæ credas uelim: q̃ ut ſine tui offenſa Picũ patruũ defenderemus:
quimmo maluiſſem ſæpius nihil inter uos diſceptatũ fuiſſe: ut p̃clusus mihi ſcribẽ-
di hac de re fuiſſet aditus omniſq; occaſio ſublata. Non. n. põt uel q̃ difficillime põt
litterarũ negociũ agi in altercatione poſitũ omni inter ſcribẽdũ p̃ltito honore illis
ad quos uerba fiunt alioq̃n debito: Adde ꝙ uix ſine quodã aĩ tumore: q magnope-
uitandus eſt: id muneris obit̃. Q d̃ uero de cauſæ tuæ tutela dicis hoc ipſum de nr̃a
dicimus. Sed hactenus de controuerſia ſunto (ut recte ſcripſiſti) q legerint iudices
mõ hi docti ſint: & neutræ parti affecti aut ſi amore cuiuſpiã noſtrũ teneant̃ arden
tius adminus oculis eoꝝ præſtigiũ amor nõ faciat: Cæterũ multũ mihi tribuis uel
paꝝ merẽti: magnaq; de me tibi ꝓmittis ſi mõ pgã philoſophari. Sed uereor mi An
toni ne ab hoc philoſophiæ ſtudio de quo mentionẽ facis oĩno tẽperẽ aut forte deſi
ſtã: dicã tibi de hac re quod ſentio afferri. ſ. nobis hoc negocium nimis affectãtibus
multũ nocumẽti parũ emolumẽti. Non hoc ideo dico ut damnẽ ut uituperẽ uerita
tes plurimas aut ſaltẽ ſimilitudĩes ueri: quaꝝ noticiã philoſophãdo cõparamus no
bis: Sed cõem uſum aut (ut ſignificãtius dixerim) abuſum culpo: quem niſi uitare
magnope nixi fuerimus aſſidueq; & ſumma cũ diligentia cogitatus nr̃os examina-
uerimus: Chriſtiani animi uenenũ cor irrepit ambitio: quæ poſtmodũ mortiferam
pariat ſupbiã. unde plerũq; fit ut huius ſapientiæ in qua quotidie uerſamur amato-
res: ſapiẽtiam illam quæ genita eſt ſed æterna a quo omnis hæc fluxa & temporaria
deriuata eſt omnino poſthabeant tumidi & elati caduca gloria. Sed uideamus oro
unde animo efferamur: unde nos ipſos æſtimamus nimis: Nam quantula noſtra co
gnitio? cum minimã naturaliũ reꝝ ſcientiam teneamus: & illa ipſa quæ ignoramus
quom multa cũ maxima uel tacite clament in uanũ. ſ. & falſo nos ipſos doctos aut ꝓ-
fiteri aut exiſtimare: Poſſe ꝓculdubio uel rudis homo & parũ peritus uel oĩno ne-
ſcius litteraꝝ agricola percũctari plurima etiã ſub aſpectum ſub oculos poſita: de
quibus pł̃us alioq̃n maximus reddere certã rõnẽ nequiret. In percipiẽdis uero ſub
ſtãtiis ipſis a materia ſenſili prorſus abiunctis quouſq; cognitione procedimus: q̃s
lipientibus dũtaxat & nocturnis mẽtis oculis cernimus? Sed q̃d de diuinis ſumus
dicturi ad quæ nõ tm̃ cognoſcenda: ſed etiã ueſtiganda anhelantes & anxii cecutiẽ-
tes & caligantes obtutus denſiſſimis pene nubibus obtectos dirigimus: Porro hãc
noſtrã reꝝ noticiã nõ ne aut a libris aut a præceptore p̃cepimus? gloriari ergo q̃d
opus eſt: didiciſſe nos aliena meditata hauſiſſe q̃ſi ab narrãte hiſtoriã. Sed hiſtoriã
naturæ uerũ ꝑ diuerſa ſtudia in amarulẽtis altercationibus poſitã uariaſq; ꝑ opinio
nes agitatã atq; ob id icertã: Quod ex ipſo noĩe opinionis ꝓditur aptiſſime: Si q̃d

uero a nobis ipſis paululum noticiæ nāciſcimur: quid quæſo aliud eſt q̃ incertum quoddā ſubuolutū mille inuolucris mille pplexum fallaciis? hoc negociū ueluti his qui hęc ſtudia uehemētius q̃ oportunum eſt magnifaciunt ſuccenſus inſectarer niſi hanc materiā ſpeciatim longa quæſtione tractauiſſem peculiariq; libello dedicaſſem. His ideo de cauſis me conuertere ſtatui ad eos euoluendos libros quorum propoſitiones profata ſunt & dignitates quorū concluſiones & inerrabili ſyllogiſmo colliguntur: & mentē defæcatā (ſi tamen id curauerimus) reddunt. Sed eſto iā finis conflictus litterarii & iam iam epiſtolæ. Sed uide quam diſpar effectus fuerit & noſtræ & aliorum controuerſiæ finita diſceptatiōe uel uoce uel ſcriptis agitata: Sæpenumero inter eos animos qui diſcordes fuere exercentur odia ſimultates: machinantur fraudulenta bella: detractiōes honoris & famæ hinc inde ſcaturiunt. Tu uero & picus noſter eratis ante diſputationem compatres hoc eſt ſpiritali aſtricti nodo: Nihilominus ob hoc priſtina non eſt animorum concordia diſſoluta. Ego autem nec tibi dum patruus uiueret: nec tu mihi niſi nomine notus eras: fecit hæc defenſio ut inter nos ictum ſit quoddam fœdus amicitiæ: quod ut ſtabile ſit dum uicturi ſumus curato: atq; recte pieq; uiuendo poſt hanc mortem quam expectamus perſeueret æternum da operam qua ratione potes: id ipſum quoq; enitar factitare: Interim quo te amore proſequar experiri non pigeat: Cumulatius forte ſum præſtiturus quod poſtulaueris quam in calce defenſionis ſpoponderim. Nihil enim tam arduum quod tui (grauiſſimi profecto philoſophi) propenſius demerēdi cauſa facturus non ſim. Ex arce Miran. iiii. Ian. Mcccccxcvi.

Io. Franciſcus Picus Mi. cō. co. lectori. S. D.

Accipe lector & has Ioannis Pici Mirandulæ lucubrationes leuioris curæ opera: quas forte nec ipſe uiuens inuulgaſſet: nec nos niſi celebratorum hominum crebris adhortamentis excitati. Leges primum orationem elegantiſſimam iuuenili quidem alacritate dictatam ſed a doctoribus prædoctrinæ & eloquentiæ faſtigio ſæpius admiratam: nec te moueat ſi plurima in eius calce conuiſuntur quæ & in apologiæ ſunt inſerta procœmio: quando illud foras publicauerit hanc domi ſemper tenuerit: nec niſi amicis communem fecerit: uidebis plęraque antiquorum dogmata abſtruſa prius in ænigmatis & fabularum in uolucris ingenioſiſſime reſerata. conatumque illum & robore & delinimentis oratoriis oſtendere q̃ priſcorum ſapientum poetica theologia noſtræ theologiæ Myſteriis ancillaretur: atq; utriuſq; nodis quibuſdam enodatis ad litterarias palæſtras homines inuitare: in his enim per id tempus frequētiſſimus fuit: quas poſtea quaſi grauiorum ſtudiorum præludia ludicraſq; pugnas derelinquens: ad ea quæ iam emiſimus: quæq; ſumus in poſterum emiſſuri emolienda conuertit animum: leges & nō nullas epiſtolas (omnes enim collegiſſe laborioſiſſimum) alias familiares tum per ætatem teneram tum prouectiorem ſcriptitatas alias poſtq̃ totum pectus deo dicauit ſanctiſſimis referta monitis exaratas illas & doctrinam & eloquentiam olere copioſiſſime deprænhendes: has & utrunq; affatim ſapere & chriſti amorem præter hæc uberrime ſpirare percipies.

ORATIO

ORATIO IOANNIS PICI MIRAN. CONCORDIAE COMITIS.

LEgi patres Colendiſſimi in Arabũ monumẽtis ĩterrogatũ Abdalã ſarracenũ:qd in hac q̃ſi Mũdana ſcęna/admirãdũ maxie ſpectaret:Nihil ſpectari hoĩe admirabiliꝰ rũdiſſe. Cui ſnīæ illud Mercurii adſtipulatꝰ:Magnũ o aſclepi mira culũ ē hõ.Hoꝝ dcõꝝ rõnẽ cogitanti mihi nõ ſatis ĩla facie bant quæ multa de humanæ naturæ præſtãtia afferunt a multis:eẽ hominẽ creaturaꝝ internũtiũ ſupis familiarẽ/ regẽ inferiorũ/ſenſuũ pſpicacia/rõnis ĩdaginẽ intelligẽtię lumẽ naturæ interpretẽ Stabilis eui & fluxi tpis ĩterſtitiũ &(qđ Perſæ dicũt)mũdi copulã ĩmo hymenæũ/ab angelis teſte Dauide paulo deminutũ.Magna hæc qdẽ/ſed nõ principalia.i.q̃ ſũmæ admirationis priuilegiũ ſibi iure uẽdicẽt.Cur.n.nõ ipſos angelos & beatiſſimos cæli choros magis admiremur? Tãdẽ ĩtellexiſſe mihi ſum uiſus cur fœliciſſimũ/ꝓīdeq; dignũ oĩ admiratione aĩal ſit hõ:Et q̃ ſit demũ illa cõditio q̃ in uniuerſi ſerie ſortitus ſit/nõ brutis mõ/ſed aſtris:ſed ultramũdanis mẽtibus inuidioſam. Res ſupra fidẽ & mira.Quidni? Nã & ꝓpea magnũ miraculũ & admirãdũ ꝓfecto aĩal iure hõ & dicitꝰ & exiſtimatꝰ.Sed quænã ea ſit audite pr̃es/& benignis auribus ꝓ ueſtra hũanitate hãc mihi operã cõdonate.

Aduertenda eſt magna abdalæ mercuriiq; ꝓpoſitio.

Hominis dignitas

Iã ſummus Pater architectus deus:hanc q̃ uidemus mũdanã domũ diuinitatis tẽplũ auguſtiſſimũ archanæ legibus ſapiẽtiæ fabrefecerat.Supcœleſtẽ regionẽ mentibꝰ decorarat:æthereos globos æternis aĩs uegetarat excremẽtarias ac fecułẽtas inferioris mũdi ptes oĩgena aĩaliũ turba cõplerat.Sed ope cõſumato/deſiderabat artifex eſſe aliquẽ q tanti opis rõnẽ ꝓpẽderet/ pulchritudinẽ amaret/magnitudinẽ admiraretꝰ. Idcirco iã rebꝰ oĩbus(ut Moſes Thimæuſq; teſtantꝰ abſolutis)de ꝓducẽdo hoĩe poſtremo cogitauit. Verꝫ nec erat ĩ archetypis unde nouã ſobolẽ effingeret/nec in theſauris:qđ nouo filio hæreditariũ largiretꝰ: nec in ſubſelliis totius orbis:ubi uniuerſi cõtẽplator iſte ſederet.Iã plena oĩa:oĩa ſũmis/mediis/infimiſq; ordinibus fuerant diſtributa. Sed nõ erat p̃nꝫ poteſtatis in extrema fœtura quaſi effœtã defeciſſe:nõ erat ſapiẽtiæ:Cõſilii inopia in re neceſſaria fluctuaſſe.Non erat benefici amoris:ut q in aliis eſſet diuinã liberalitatẽ laudaturus ĩ ſe illã damnare cogeretꝰ.Statuit tãdẽ optimꝰ opifex:ut cui dari nihil ꝓpriũ poterat cõe eſſet qcqd priuatũ ſingulis fuerat.Igitꝰ hoĩem accepit indiſcretæ opus imaginis/atq; ĩ mũdi poſitũ meditullio/ſic eſt allocutus. Nec certã ſedẽ/nec ꝓpriã faciẽ:nec munus ullũ peculiare tibi dedimus o/Adã:ut quã ſedẽ/q̃ faciẽ/q̃ munera tute optaueris/ea ꝓ uoto:pro tua ſnĩa habeas & poſſideas.Definita cæteris natura intra p̃ſcriptas a nobis leges coercetꝰ.Tu nullis anguſtiis coercitus ꝓ tuo arbitrio:in cuius manu te poſui tibi illã p̃finies. Mediũ te mũdi poſui/ ut circũſpiceres inde cõmodius qcqd eſt in mũdo.Nec te cæleſtẽ/neq; terrenũ/neq; mortalẽ/neq; ĩmortalẽ fecimus:ut tui ipſius quaſi arbitrarius honorariuſq; plaſtes & fictor/in q̃ malueris tute formã effingas.Poteris in inferiora quæ ſunt bruta degenerare:Poteris in ſupiora quæ ſunt diuina ex tui aĩ ſnĩa regenerari.O ſummã dei patris liberalitatẽ/ſummã & admirandã hoĩs fœlicitatẽ. Cui datũ id habere quod optat:id eẽ qđ uelit.bruta ſimul atq; naſcuntꝰ id ſecũ afferunt(ut ait Lucilius)ebulga matris/qđ poſſeſſura ſunt.Supremi ſpũs aut ab initio:aut paulo mox id fuerũt/qđ ſunt futu

Mundi cõſtitutio

Moſes Thimæus

Hoĩs prolatio

Voluntas libera in homine

Vnde trãſgreſſio illa aĩaꝝ de corporibꝰ in corpora huic ſnīę cõformis uidetꝰ ut pythagorici crediderunt

Lucilius

ri in ꝑpetuas æternitates.Naſcēti hoī oīſaria ſemina:& oīgenæ uitæ germina īdidit
pater.Quæ quiſq; excoluerit illa adoleſcēt:& fructus ſuos ferent in illo.Si uegetalia
Nota. planta fiet.Si ſenſualia obruteſcet.Si rōnalia cæleſte euadet aīal.Si intellectualia
angelus erit/& dei filius.& ſi nulla creaturaꝝ ſorte cōtentus in unitatis cētrū ſuæ ſe
recepit/unus cū deo ſpūs factus in ſolitaria prīs caligine q eſt ſup oīa cōſtitutus oī-
bus anteſtabit.Quis hūc noſtrū chamęleōta nō admiret'?aut oīno qs aliud qcq̄ ad
Aſclepius miret' magis?Quē nō imerito Aſclepius Athenienſis uerſipellis huius & ſe ipſam
Athenīē. trāſformātis naturæ argumēto ꝑ ꝓtheū in myſteriis ſignificari dixit.hinc illę apud
hebræos & pythagoricos metamorphoſes celebratæ.nā & hebræoꝝ theologia ſe
cretior nūc Enoch ſanctū in angelū diuinitatis quē uocāt   nūc in alia
alios numina reformāt.& Pythagorici ſceleſtos hoīes in bruta deformāt/& ſi Em-
Empedo- pedocli credit' ēt in plantas.Quas imitatus Maumeth illud frequēs hēbat in ore:
cles q a diuina lege receſſerit brutū euadere:& merito qdē.Neq;.n.plantā cortex:Sed
Nota. ſtupida & nihil ſentiēs natura:neq; iumēta coriū:ſed bruta aīa & ſenſualis:nec cælū
orbiculatū corpus:ſed recta rō:nec ſeq̄ſtratio corpis ſed ſpiritalis ītelligētia angelū
In quę hō facit.Si quē.n.uideris deditū uētri humi ſerpētē hoīem/frutex eſt nō hō quē uides:
trāſforma ſi quē in fantaſiæ q̄ſi calypſus uanis ꝑſtigiis cecuciētē & ſubſcalpēti delinitū illece
ri poteſt bra ſenſibus mācipatū:brutū eſt nō hō quē uides.Si recta pħum rōne oīa diſcernē
tē hūc uenereris/cæleſte eſt aīal nō terrenū:Si puꝝ cōtēplatorē corpis neſciū/in pe
netralia mētis relegatū:hic nō terrenū ñ cæleſte aīal:hic auguſtius eſt numē huma
na carne circūueſtitū.Ecqs hoīem nō admiret'?q ñ imerito ī ſacris līis Moſaicis &
xp̄ianis/nūc oīs carnis/nūc oīs creaturæ appellatiōe deſignat':qñ ſe ipſum ipſe in oīs
carnis faciē/in oīs creaturæ ingeniū effingit:fabricat:& trāſformat.Iccirco ſcribit
Fuantes Euātes pſa ubi chaldaicā theologiā enarrat:nō eſſe hoī ſuā ullā & natiuā imaginē
Perſa: extrarias multas & aduētitias.hinc illud chaldæoꝝ
                idest hō uariæ ac multiformis & diſſolutoriæ naturæ
aīal.Sed quorſum hęc?ut ītelligamus poſtq̄ hac nati ſumus cōditiōe/ut id ſimus qd
eē uolumus:Curare hoc potiſſimū debere nos/ut illud qdē in nos nō dicatur/cū in
honore eēmus nō cognouiſſe ſimiles factos brutis & iumētis īſipiētibus.Sed illud
Aſaph ꝑ- potius Aſaph ꝓphetæ:dii eſtis & filii excelſi oēs ne abutētes indulgētiſſima prīs li
pheta beralitate q̄ dedit ille liberā optionē:e ſalutari noxiā faciam' nobis.Inuadat aīum ſa
era q̄dā ambitio ut mediocribus nō cōtēti anhelemus ad ſumma/adq; illa(qñ poſſu
mus ſi uolumus)cōſequēda totis uirib' enitamur.Dedignemur terreſtria:Cęleſtia
cōtēnamus:& qcqd mūdi eſt deniq; poſthñtes/ultramūdanā curiam eminētiſſimæ
diuinitati proximā aduolemus.Ibi ut ſacra tradūt myſteria:Seraphin Cherubin &
Chororū Throni prīas poſſidēt/hoꝝ nos iā cedere neſcii & ſcdaꝝ īpatientes & dignitatē &
ſup cæle- gl'iam æmulemur.Erimus illis cū uolucrimus nihilo inferiores.Sed q̄ rōne/aut qd
ſtium effi tādē agētes?uideamus qd illi agāt q̄ uiuāt uitā.Eā ſi & nos uixerim'(poſſum'.n.)
gitio illoꝝ ſortē iā æquerimus.Ardet Saraph charitatis igne:Fulget Cherub ītelligētię
Nota. ſplēdorē:Stat Thronus iudicii firmitate.Igit' ſi actuoſæ addicti uitæ īferioꝝ curā
recto examine ſuſceperimus thronoꝝ ſtata ſoliditate firmabimur.Si ab actiōibus
feriati/ī opificio opificē ī opifice opificiū meditātes ī cōtēplādi ocio negociabiur:
luce cherubica undiq; coruſcabim'.Si charitate ipſū opificē ſolū ardebimus illius
igne q edax ē ī ſeraphicā effigiē repēte flāmabimur.ſup throno.i.iuſto iudice ſedet
de' iudex ſclōꝝ.Sup cherub.i.cōtēplatorē uolat atq; eū q̄ſi incubādo fouet.Spūs.n.
domini

dōmini ferē ſup aquas:has inq̃ quæ ſup cælos ſūt:quæ apud Iob dn̄m laudāt añlu-
canis hymnis.Q ui ſaraph.i.amator ē i deo ē/& deus in eo/imo & deus & ipſe unū
ſunt.Magna thronoꝝ ptās q̄ iudicādo.ſumma ſæraphinoꝝ ſublimitas q̄ amādo aſ-

Nos poſſe ſup cæleſtibus acq̃ri

ſeqmur.Sed quonā pacto uel iudicare qſq̃ uel amare pōt incognita? Amauit Mo-
ſes deū quē uidit:& adminiſtrauit iudex in populo:quæ uidit prius contēplator in
mōte.Ergo medius cherub ſua luce & ſeraphico igni nos præpat:& ad thronoꝝ iu
diciū pariter illuminat:hic ē nodus prīaꝝ mētiū:ordo palladicus:philoſophiæ cō
tēplatiuæ præſes:hic nobis & æmulādus prīo & ābiēdus/atq; adeo cōprēhēdēdus
ē:uñ & ad amoris rapiamur faſtigia:& ad munera actionū bene iſtructi paratiq; de
ſcēdamus.At uero opæpciū ſi ad exēplar uitæ cherubicæ uita nr̄a formāda ē:quæ
illa & q̄ psſit:quæ actiones/quæ illoꝝ opa præ oculis & in numerato habere.Q d'
cū nobis p nos q caro ſumus:& quæ humi ſunt ſapimus/cōſeq nō liceat:adeam⁹ an
tiquos patres:q de his rebus utpote ſibi domeſticis & cognatis/locuplectiſſimam
nobis & certā fidē facere pñt.Cōſulamus Paulū apoſtolū uas electiōis/qd ipſe cū

Pauli ſublimatio

ad tertiū ſublimatus ē cælū/agentes cherubinoꝝ exercitus uiderit.Rñdebit utiq;
Dionyſio interprete:purgari illos/tū illuminari.Poſtremo pfici:Ergo & nos che-
rubicā i terris uitā æmulātes/p moralē ſciētiā affectuū īpetus cohercētes/p diale-

Artiū liberaliū commendatio quibus immortales poſſumus effici

cticā rōnis caliginē diſcutiētes/q̄ſi ignorātiæ & uitioꝝ eluētes ſordes aīam purge-
mus:ne aut affectus temere debacchētur:aut rō īprudēs q̄nq; deliret.Tū bñ cōpo-
ſitā ac expiatā aīam naturalis philoſophiæ lumine pfundamus/ut poſtremo diui-
naꝝ reꝝ eā cognitiōe pficiamus:& ne nobis uoſtri ſufficiāt cōſulam⁹ Iacob patriar
chā:cuius imago ī ſede gloriæ ſculpta corruſcat.admonebit nos pr̄ ſapiētiſſimus in
inferno dormiēs/mūdo iſupno uigilās.Sed admonebit p figurā(ita eis oia cōtinge
bāt)eſſe ſcalas ab īmo ſolo ad cæli ſumma ptēſas multoꝝ graduū ſerie diſtīctas:fa

Nota

ſtigio dn̄m īſidere.Cōtēplatores angelos p eas uicibus alternātes aſcēdere & deſcē
dere.Q d ſi hoc idē nobis angelicā affectātibus uitā factitādū ē.quæſo qs dn̄i ſca-
las uel ſordidato pede/uel male mūdis manibus attīget? Impuro ut habēt myſteria
purū attīgere nephas.Sed q hi pedes? quæ manus? pfecto pes aīæ illa ē portio de

Pes aīæ

ſpicatiſſima/q̄ ipſa materiæ tāq̄ terræ ſolo initit/altrix inq̄ ptās & cibaria/fomes li-
bidinis/& uoluptuariæ mollitudinis magiſtra.Manus aīæ cur iraſcētiā non dixeri-

Manus animæ

mus:quæ appetētiæ ppugnatrix p ea decertat/& ſub puluere ac ſole pedatrix ra-
pit.Q uæ illa ſub umbra dormitās helluet has manus:hos pedes.i.totā ſenſualem
ptē in q̄ ſedet corpis illecebra:quæ aīam obtorto(ut aiūt)detinet collo.ne a ſcalis
tāq̄ pphani pollutiq; reiiciamur morali phīa q̄ſi uiuo flumine abluamus.At nec ſa
tis hoc erit ſi p Iacob ſcalā diſcurſantibus angelis comites eē uolumus/niſi & a gra-
du in gradū rite pmoueri/& a ſcalaꝝ tramite/de orbitare nuſq̄/& reciprocos obire
excurſus bene apti prius inſtructiq; fuerimus.Q d cū p artē ſermocinalē ſiue rōna
riā erimus cōſecuti/iā cherubico ſpiritu aīati p ſcalarum.i.naturæ gradus philoſo-
phātes a cētro ad cētrū oīa puadētes nūc unū q̄ſi oſyrim ī multitudinē ui titanica
diſcerpētes deſcēdemus:nūc multitudinē q̄ſi oſyridis mēbra ī unū ui phœbea colli
gētes aſcēdem⁹:donec ī ſinu prīs q ſup ſcalas ē tādē qeſcētes/theologica fœlicitatæ
cōſumabimur.Percōctemur & iuſtū Iob q fœdus iniit cū deo uitæ prius q̄ ipſe ede
ret ī uitā qd ſūmus deus ī decē illis cētenis millibus q aſſiſtūt ei potiſſimū deſideret
pacē utiq; rñdebit.Iuxta id qd apud eū legit/q facit pacē in excelſis:& qm̄ ſupremi
ordinis monita medius ordo inferioribus iterpretat:Interpretet nobis Iob theolo

Empedocles

Diſcordia quę in nobis ē q̃uo ſit ſedāda

Pria cā eſt p̄hia moralis q̄lis illa dirimitur

Scđa dialectica

Tertia p̄hia naturalis

Heraclit⁹ Homerus

Vltimus p̄hię finis ſecūdū pythagoricos

A Moſe q̄ſi edicirur p̄hię ſtudium amplexādū eſſe

gi uerba Empedocles phūs:Hic duplicē naturā in nr̄is aīs ſitā/quaꝝ altera ſurſum tollimur ad cæleſtia/alrera deorſum trudimur ad iſerna/p litē & amicitiā/ſiue bellū & pacē ut ſua reſtant carmīa/nobis ſignificat:ī qbus ſe lire & diſcordia ac tū furēti ſīlem ꝓlugū adiis/ī altū iactari cōquerit.Multiplex ꝓfecto pr̄es in nobis diſcordia:grauia & īteſtina domi hēmus & pluſq̄ ciuilia bella:q̄ ſi noluerimus ſi illā affectauerimus pacē/q̄ in ſublime ita nos tollat ut ītet excelſos dñi ſtatuamur:ſola ī nobis cōpeſcet ꝓrſus & ſedabit p̄hia:Moralis primū ſi nr̄ hō ab hoſtibus inducias tm̄ q̄ſierit/multiplicis bruti effrenes excurſiones & leonis iurgia/iras aīoſq; conundet.

Tū ſi rectius cōſulētes nobis ꝑpetuæ pacis:ſecuritatē deſiderauimus.Aderit illa & uota nr̄a liberaliter īplebit.Quippe q̄ cæſa utraq; beſtia q̄ſi icta porca inuiolabile īter carnē & ſpūm fœdus ſanctiſſimæ pacis ſanciet.Sedabit dialectica rationis turbas intet orationum pugnantias & ſyllogiſmorum captiones anxie tumultuantis. Sedabit naturalis p̄hia opīonis lites & diſſidia:q̄ inq̄etā hinc inde aīam uexant/diſtrahūt & lacerāt.Sed ita ſedabit:ut meminiſſe nos iubeat eſſe naturā iuxta Heraclitū ex bello genitā:ob id ab Homero cōtentionē uocitatā.Iccirco ī ea uerā q̄etē & ſolidā pacem ſe nobis ꝓ̄ſtare nō poſſe eſſe hoc dñæ ſuæ.i.ſanctiſſimæ theologiæ munus & priuilegiū.Ad illā ipſa & uiam mōſtrabit & comes ducet:q̄ ꝓcul nos uidens ꝑpetātes:Venite īclamabit ad me q laboraſtis:uenite & ego reficiā uos uenite ad me & dabo uobis pacē quā mūdus & natura uobis dare nō pn̄t. Tā blāde uocati:tā benigniter inuitati/alatis pedibus q̄ſi terreſtres Mercurii/in beatiſſimæ amplexus matris euolātes optata pace ꝑfruemur:pace ſanctiſſima/indiuidua copula/unanimi amicitia/qua oēs aī in una mēte q̄ ē ſup oēm mētē nō cōcordēt adeo.Sed ī effabili quodāmodo unū penitus euadāt.Hæc eſt illa amicitia quā totius p̄hiæ finē eſſe Pythagorici dicūt hæc illa Pax quā facit deus in excelſis ſuis:quā angeli in terrā deſcēdētes annūciatūt hoībus bonæ uolūtatis/ut p eā ipſi hoīes aſcendentes in cælū angeli fierēt.hāc pacē amicis:hāc nr̄o optemus ſæculo/optemus unicuiq; domui quā īgredimur:optemus aīæ nr̄æ:ut p eā ipſa dei domus fiat:ut poſtq̄ p moralē & dialecticā ſuas ſordes excuſſerit/multiplici p̄hia quaſi aulico apparatu ſe exornarit:portaꝝ faſtigia Theologicis ſertis coronarit:deſcēdat rex gloriæ:& cū patre ueniēs māſionē faciat apud eā.Quo tāto hoſpite ſi ſe dignā ꝓ̄ſtiterit q̄ eſt illius īmenſa clemētia:deaurato ueſtitu quaſi toga nuptiali multiplici ſnīaꝝ circūdata uarietate ſpecioſum hoſtē/nō ut hoſpitē iā/Sed ut ſpōſum excipiet a quo ne unq̄ diſſoluatur diſſolui cupiet a populo ſuo & domū patris ſui:imo ſe ipſam oblita:in ſe ipſa cupiet mori ut uiuat in ſpōſo:in cuius cōſpectu ꝓ̄cioſa ꝓfecto mors ſanctorum eius/mors inquā illa ſi dici mors debet plenitudo uitæ cuius meditationē eſſe ſtudiū phiæ dixerūt ſapientes.Citemus & Moſen ipm̄/a ſacroſanctæ & ineffabilis intelligētiæ fontana plenitudine:unde angeli ſuo nectare inebriant paulo deminutū.Audiemus uenerādū iudicē nobis in deſerta huius corporis ſolitudine habitantibus leges ſic edicētē:Qui polluti adhuc morali indigēt cū plebe habitēt extra tabernaculū ſub diuo quaſi theſſali ſacerdotes interim ſe expiātes.Qui mores iā cōpoſuerunt:in ſanctuariū recepti nōdū quidē ſacra attractent:Sed prius dialectico famulatu ſeduli leuitæ philoſophiæ ſacris miniſtrēt.Tū ad ea & ipſi admiſſi:nunc ſuperioris dei regiæ multicolorē.i.ſydereū aulicū ornatū:nūc cæleſte candelabrū ſeptē luminibus diſtinctū:nūc pellicea elementa/in p̄hię ſacerdotio contemplent:ut poſtremo per theologicæ ſublimitatis merita in tēpli adita recepti nullo imaginis intercedente

nis intercedente uelo/diuinitatis gloria ꝑfruant̃.Hæc nobis ꝓfecto Moſes & im-
perat & ĩperãdo admonet/excitat inhortat̃:ut ꝑ phiam ad futurã cæleſtẽ gloriam
dũ poſſumus iter paremus nobis.Verũenimuero nec Moſayca tãtũ aut Chriſtia-
na myſteria:ſed priſcoꝝ quoq; Theologia haꝝ de qbus diſputaturus acceſſi libe-
raliũ artiũ & emolumẽta nobis & dignitatẽ oñdit.Q uid eni aliud ſibi uolũt ĩ græ- Græcorũ
coꝝ arcanis obſeruati initiatoꝝ gradus.Q uibus primo per illas q̃s diximus quaſi arcana
ſebruales artes moralẽ & dialecticã purificatis:Cõtingebat myſterioꝝ ſuſceptio.
Q uæ qd aliud eſſe põt q̃ ſecretioris per phiam naturæ iterpretatio? T ũ demũ ita
diſpoſitis illa adueniebat εποπτεια.i.reꝝ diuinaꝝ per theologiæ lumẽ inſpectio.
Q uis talibus ſacris initiari nõ appetat? Q uis hũana oĩa poſthabens/fortunæ con
tẽnens bona/corpis negligẽs/deoꝝ cõuiuia adhuc degẽs in terris fieri nõ cupiat:&
æternitatis nectare madidus mortale aĩal ĩmortalitatis munere donari? quis nõ ſo
craticis illis furoribus a Platone in phœdro decãtatis/ſic afflari nõ uelit/ut alaꝝ pe Nã prim˚
dũq; remigio hinc.i.ex mũdo q eſt poſitus ĩ maligno ꝓpere aufugiens ad cæleſtem hoĩum ſo
Hieruſalẽ cõcitatiſſimo curſu ferat̃ Agemur p̃res agemur ſocraticis furoribus/qui crates dici
extra mẽtẽ ita nos ponãt:ut mẽtẽ nr̃am & nos ponãt in deo:agemur ab illis utiq;:ſi tur ethicẽ
qd eſt in nobis:ipſi prius egerimus nã ſi & ꝑ moralẽ affectuũ uires ita ꝑ debitas cõ- e cælo de-
petẽtias ad modulos fuerit itẽtæ ut ĩmota iuicẽ cõſonẽt cõtinẽtia:& ꝑ dialecticã rõ duxiſſe
ad numeꝝ ſe ꝓgrediẽdo mouerit/muſaꝝ ꝑciti furore cæleſtẽ harmoniã intimis au
ribus cõbibemus:Tũ muſaꝝ dux Bacchus in ſuis myſteriis.i.uiſibilibus naturæ ſi-
gnis iuiſibilia dei philoſophãtibus nobis oñdens ĩebriebit nos ab ubertate domus
dei:in q̃ tota ſi uti Moſes erimus fideles/Accedens ſacratiſſima Theologia duplici
furore nos animabit.Nã in illius eminẽtiſſimã ſublimati ſpeculã ide & q ſũt q̃ erũt
quæq; fuerint inſectili metientes æuo/& primeuã pulchritudinẽ ſuſpicientes illoꝝ
Phœbei uates huius alati erimus amatores & ieffabili demũ charitate q̃ſi æſtro ꝑ-
citi q̃ſi Seraphĩ ardẽtes extra nos poſiti/nũine pleni iã nõ ipſi nos:ſed ille erimus
ipſe q fecit nos.Sacra Apollinis noĩa ſi qs eoꝝ ſignificãtias & latitãtia ꝑſcrutet̃ my
ſteria ſatis oñdũt eẽ deũ illũ nõ minus phũm q̃ uatẽ:Q đ cum Ammonius ſatis ſit Ammoni˚
executus nõ eſt cur ego nũc aliter ptractẽ:ſed iubeant aĩum p̃res tria delphica p̃ce- Tria del-
pta oppido his neceſſaria:q nõ ficti ſed ueri apollinis q illuminat oẽm aĩam uenien phica præ
tẽ in hũc mũdũ ſacroſanctũ & auguſtiſſimũ tẽplũ ĩgreſſuri ſũt:uidebitis nihil aliud cepta
illa nos admonere:q̃ ut tripartitã hãc de q̃ eſt pñs diſputatio philoſophica totis uiri
bus amplectamur.Illud.n.μηδεν αγαν.i.ne qd nimis uirtutũ oĩum normã & regu
lã ꝑ mediocritatis rõnẽ de q̃ moralis agit recte ꝑſcribit.tũ illđ γνωθι σεαυτον.i.co
gnoſce te ipm ad totius naturæ nos cognitionẽ/cuius & iterſtitiũ & q̃ſi Cycnus na
tura eſt hoĩs excitat & ĩhortat̃:q.n.ſe cognoſcit ĩ ſe oĩa cognoſcit/ut Zoroaſter pri Zoroa
us deĩde Plato in alcibiade ſcripſerũt.Poſtrẽo hac cognitiõe ꝑ naturalẽ phiam illu ſter
minati iam deo ꝓximi ει.i.es dicẽtes theologica ſalutatione:uerũ Apollinẽ familia Plato
riter ꝓindeq; fœliciter appellabimus.Cõſulamus & Pythagorã ſapiẽtiſſimum ob Pythago-
id præcipue ſapiẽtẽ qđ ſapientis ſe dignũ noĩe nũq̃ exiſtimauit.Præcipiet prio ne rę p̃cepta
ſuper modiũ ſedeamus.i.rõnalẽ ptẽ q̃ aĩa oĩa metit̃ iudicat & examĩat ocioſa deſi- & eoꝝ de-
dia ne remittentes amittamus.Sed dialectica exercitatiõe ac regula & dirigamus claratio
aſſidue & excitemus.Tum cauẽda ĩ primis duo nobis ſignificabit/ne aut aduerſus
ſolẽ emingamus.aut iter ſacrificãdũ ungues reſecemus.Sed poſtq̃ ꝑ moralẽ & ſup
fluentiũ uoluptatũ fluxas eminxerimus appetẽtias/& unguiũ prælegmina q̃ſi acu

tas iræ ꝓminētias & aīoꝝ aculeos reſecuerimus/tū demū ſacris.i.de q̄bus mtēionē
fecimus bacchi myſteriis intereſſe: & cuius pr̄ ac dux merito ſol dicit̄ nr̄æ contem
platiōi uacare incipiamus. Poſtremo ut gallū nutriamus nos admonebit.i. ut diui-
nā aīæ nr̄æ ptem diuinaꝝ reꝝ cognitione q̄ſi ſolido cibo & cæleſti ambroſia paſca-
mus hic ē gallus cuius aſpectū leo.i.oīs terrēa ptās formidat & reuereť:hic ille gal

Vide galli multipli- cem emū- ctionem

lus cui datā eē intelligētiā apud Iob legimus. Hoc gallo cauēte aberrās hō reſipi-
ſcit hic gallus in matutino crepuſculo matutinis aſtris deū laudātibus quotidie cō
modulať.hūc gallū moriēs Socrates cū diuinitatem aī ſui diuinitati maioris mūdi
copulaturꝰ ſe ſperaret Aeſculapio.i.aīaꝝ medico iā extra oē morbi diſcrimē poſit̄
debere ſe dixit. Recēſeamus & chaldæoꝝ monumēta uidebimus(ſi illis credit̄)p
eaſdē artes patere uiā mortalibus ad fœlicitatē. Scribūt iterp̄tes Chaldæi uerbum

Zoroa ſtris quæ fuerit de aīa ſnīa

fuiſſe Zoroaſtris alatā eē aīam:cūq̧ alæ exciderēt ferri illā pceps in corpus:tū illis
ſubcreſcētibus ad ſupos reuolare/pcūctātibus eū diſcipulis quo pacto alis bn̄ plu-
mātibus uolucres aīos ſortirēť:irrigetis dixit alas aq̄s uitæ: Iteꝝ ſciſcitātibus unde
has aq̄s peterēt/ſic p pabolā(q erat hoīs mos)illis rn̄dit.q̄ttuor amnibus padiſus
dei abluit̄ & irrigať.Indidē uobis ſalutares aq̄s hauriatis nomē ei q ab aquilone
qđ rectū denotat ei q ab occaſu qđ expiatione ſignificat ei q
ab ortu qđ lumē ſonat/Ei q a meridie :qđ pietatē iterp̄tari poſ
ſumus. Aduertite aīum & diligēter cōſiderate p̄res qđ hæc ſibi uelit zoroaſtris dog
mata ꝑfecto nihil aliud niſi ut morali ſciētia quaſi boreali undis hibericis oculorū
ſordes expiemus dialectica quaſi boreali amuſſi illorū aciē lineemus ad rectū. Tū
in naturali cōtēplatione debile adhuc ueritatis lumen q̄ſi naſcentis ſolis incunabu
la pati aſſueſcamus:ut tādē p Theologicā pietatē: & ſacratiſſimū dei cultū q̄ſi cæle
ſtes aq̄læ meridiantis ſolis fulgidiſſimū iubar fortiter pferamus. hæ illæ forſan & a
Dauide decātatæ primū:& ab Auguſtino explicatæ latius matutinæ/meridianæ &
ueſptinæ cognitiones. Hæc eſt illa lux meridialis q ſeraphinos ad lineā inflāmat:&

Nota.

cherubinos piter illuminat:hæc illa regio q̄ uerſus ſemp antiquus pr̄ Abraā ꝓfici-
ſcebať:hic ille locus ubi imūdis ſpiritibus locū n̄ eē:& cabaliſtaꝝ & Mauroꝝ dog
mata tradiderūt. Et ſi ſecretioꝝ aliqđ myſterioꝝ fas ē uel ſub enigmate i publicū ꝓ

Hieremi- as

ferre:poſtq̄ & repēs e cęlo caſus nr̄i hoīs caput uertigīe dānauit & iuxta Hieremiā
ingreſſa p feneſtras mors:iecur/pectuſq̧ male affecit. Raphaelē cæleſtem medicū
aduocemus/q nos morali & dialectica uti pharmacis ſalutaribus liberet. Tum ad
ualitudinē bonā reſtitutos iā dei robur Gabriel ihabitabit. Qui nos p naturæ du-
cēs miracula ubiq̧ dei uirtutem ptātēq̧ indicans. Tandē ſacerdoti ſummo Michae
li nos tradet. Qui ſub ſtipēdiis p̄hiæ emeritos: Theologiæ ſacerdotio q̄ſi corona
præcioſi lapidis inſignet. Hæc ſunt patres colēdiſſimi quę me ad p̄hiæ ſtudiū non
animarunt mō ſed cōpulerūt. Quæ dicturus certe non erā niſi his rn̄derē q p̄hiæ
ſtudiū i principibus pręſertim uiris/ aut his oīo q mediocri fortuna uiuūt dānare

Arguitur magna nr̄i tēporis im becillitas quæ p̄hiæ ſtudia ſem p cōtēpſit-

ſolēt. Eſt.n.iam hoc totū p̄hāri.(Quæ eſt nr̄æ ætatis i fœlicitas)i cōtēptū potius
& cōtumeliā/q̄ i honorē & gloriā.ita inuaſit fere omnium mentes exitialis hæc &
mōſtroſa pſuaſio aut nihil aut paucis philoſophādū. Quaſi reꝝ cauſas naturæ ui-
as uniuerſi rōnē dei cōſilia cæloꝝ terræq̧ myſteria præ oculis præ manibus explo
ratiſſima hēre. Nihil ſit ꝓrſus niſi uel gratiā iē aucupari aliquā/ uel lucrū ſibi q̄s cō
parare poſſit:qn eo deuctū ē ut iā(ꝓh dolor)nō exiſtimēť ſapiētes niſi q mercēna-
riū faciūt ſtudiū ſapiētiæ/ut ſit uidere pudicā palladē/deoꝝ muner̄ iter hoīes diuer
ſantem

ſanté eiici/explodi/ex ſibilari. Nõ hẽre q̃ amet/q̃ faueat/niſi ipſa q̃ſi ꝓſtás & præſto
ratæ uirginitatis accepta mercedula/male patũ æs ĩ amatoris arculá referat q̃ om⸗
nia ego nõ ſine ſũmo dolore & idignatiõe ĩ huius tẽporis nõ principes/ſed phõs di/
co/q̃ iõ nõ eẽ philoſophãdũ & credũt & prædicant:q̃ phĩs nulla merces nulla ſint Nota
præmia cõſtituta q̃ſi nõ oſtẽdãt ipſi hoc uno noĩe ſe nõ eẽ phõs. Q̃d cũ tota eorũ
uita ſit uel in quæſtu/uel ĩ ambitiõe poſita ipſam p̃ ſe ueritatis cognitionẽ nõ ample
ctunt̃: Dabo hoc mihi & me ipm̃ hac ex pte laudare nihil erubeſcã: me nũq̃ alia de
cã phãtũ niſi ut phãrer/nec ex ſtudiis meis/ex meis lucubrationibus mercedẽ ullã
aut fructũ uel ſperaſſe aliũ uel quæſiiſſe/q̃ aĩ cultũ/& a me ſemp̃ plurimũ deſidera⸗
tæ ueritatis cognitionẽ. Cuius ita cupidus ſemp̃ & amãtiſſimus fui: ut relicta oĩ pri
uatarũ & publicarũ rerũ cura: Cõtẽplãdi ocio totũ me tradiderim a quo nullæ inui/
dorũ obtrectatiões/nulla hoſtiũ ſapiæ maledicta/uel potuerũt añ hac/ uel ĩpoſte⸗
rũ me deterrere poterũt. Docuit me ipſa philoſophia a ꝓpria potius cõſciẽtia q̃ ab Q uid
externis pẽdere iudiciis: Cogitareq̃ ſemp̃ nõ tã ne male audiã/q̃ ne q̃d male uel di⸗ phĩa in pi
cã ipſe uel agã. Equidẽ nõ erã neſcius patres colẽdiſſimi futurã hanc ipſã meã diſpu co opera⸗
tationẽ/q̃ uobis oĩbus q̃ bonis artibus fauetis/& auguſtiſſima ueſtra præſentia illã ta ſit
honeſtare uoluiſtis/gratã atq̃ iocũdã tã multis aliis grauẽ atq̃ moleſtã: & ſcio non
deeſſe q̃ ĩceptũ meũ & dãnarint antehac & in præſentia multis noĩbus dãnent: Ita
cõſueuerũt nõ pauciores ne dicã plures habere oblatratores quæ bñ ſanctæq̃ agũ
tur ad uirtutẽ: q̃ quæ iniquæ & ꝑperã ad uitiũ: Sunt aũt q̃ totũ hoc diſputãdi gen⁹
& hanc de litteris publice diſceptãdi inſtitutionẽ nõ approbẽt: ad põpã potius in⸗
genii & doctrinæ oſtẽtationẽ q̃ ad cõparandã eruditionẽ eſſe illã aſſeuerãtes. Sũt
qui hoc quidem exercitationis genus non ĩprobent: ſed in me nullo modo ꝓbent:
q̃d ego hac ætate/quartũ.ſ. & uigeſimũ modo natus annũ de ſublimibus chriſtia⸗ Q ua æta
næ theologiæ myſteriis: de altiſſimis phĩę locis/de incognitis diſciplinis in celebra te Nõgen
tiſſima urbæ: in ampliſſimo doctiſſimorũ hominum cõſenſu: in apoſtolico ſenatu di tas illas
ſputationẽ ꝓponere ſim auſus: Alii hoc mihi dantes quod diſputem id dare nolunt concluſio
q̃d de nongentis diſputẽ quæſtionibus/Tam ſuperfluo & ambitioſe q̃ ſupra uires nes diſpu/
id factum calumniantes: horum ego obiectamẽtis & manus ilico dediſſem ſi ita q̃ tandas ex
profiteor phĩa me edocuiſſet: & nũc illa ita me docente nõ reſponderem ſi rixandi poſuit
iurgandiq̃ propoſito conſtitutam hanc inter nos diſceptationẽ crederem. Q uare
obtrectandi oẽ laceſſendiq̃ ꝓpoſitũ/& quẽ ſcribit Plato a diuino ſemp̃ abeſſe cho⸗ Plato
ro a nřis quoq̃ mẽtibus faceſſat liuor. & an diſputãdũ a me/an de tot etiã quæſtio
nibus amice incognoſcamus. Primũ q̃dẽ ad eos qui hũc publice diſputãdi morem
calũniant̃/multa nõ ſum dicturus: q̃ñ hæc culpa/ſi culpa cẽſet̃/nõ ſolũ uobis oĩbus
doctores excellentiſſimi q̃ ſæpius hoc mũere nõ ſine ſũma & laude & gloria functi
eſtis: ſed Platoni/ſed Ariſtoteli ed probatiſſimis omniũ ætatũ philoſophis mecum
ẽ cõmunis. Q uibus erat certiſſimũ nihil ad cõſequẽdã quã quærebãt ueritatis co/
gnitionẽ ſibi eẽ potius q̃ ut eẽnt in diſputandi exercitatiõe frequẽtiſſimi. Sicut.n.p̃ Q uã ne⸗
gymnaſticã corporis uires firmiores fiũt: ita dubio ꝓcul in hac quaſi litteraria pa ceſſaria ſit
leſtra aĩ uires & fortiores lõge & uegetiores euadũt. Nec crediderim ego/aut Poe diſputãdi
tas aliud p̃ decantata Palladis arma/aut hebræos cũ ferrũ ſapiẽtum palęſtra
ſymbolũ eſſe dicũt: ſignificaſſe nobis q̃ hõeſtiſſima hoc genus certamina adipiſcẽ eiuſq̃ glo/
dæ ſapiæ oppido q̃ neceſſaria. Q uo forte fit ut & Chaldæi ĩ eius geneſi q̃ phũs ſit ria decan/
taturus illud deſiderent ut Mars & Mercurius triquetro aſpectu conſpiciant/qua tatur

ſi ſi hos cõgreſſus/hęc bella ſubſtuleris/ſomniculoſa & dormitãs futura ſit oĩs phĩa.
At uero cũ his q me huic ꝓuiciæ ĩparẽ dicũt:diffilior ẽ mihi rõ defenſionis.Nam ſi
parẽ me dixero forſitã ĩmodeſti & de ſe nimia ſentiẽtis/ſi ĩparẽ fatebor/temeratii &
ĩcõſulti notã uideor ſubiturus.Videte in q̃s ĩcidi anguſtias:quo loco ſim cõſtitutus
dũ nõ poſſũ ſine culpa de me ꝓmittere:qđ nõ poſſum mox ſine culpa nõ præſtare.
Forte & illud Iob afferre poſſem/ſpũm eſſe ſpũm in oĩbus:& cũ Timotheo audire
nemo cõtẽnat adoleſcẽtiã tuã:ſed ex mea uerius hoc cõſcientia dixero/nihil eſſe in
nobis magnũ uel ſingulare.Studioſum me forte & cupidũ bonarũ artiũ nõ inficia-

Vide quo pacto ſe tueatur

tus:docti tñ nomẽ mihi uec ſumo nec arrogo.Quare & qđ tã grãde humeris onus
impoſuerim/nõ fuit propterea ꝙ mihi cõſcius noſtræ infirmitatis nõ eſſem:Sed qđ
ſciebã hoc genus pugnis:ideſt litterariis eſſe peculiare qđ in eis lucꝝ ẽ uinci.Quo
fit ut imbeciliſſimus quiſq;non detractare modo:ſed appetere ultro eas iure poſſit
& dẽat.quãdo quidẽ qui ſuccumbit beneficiũ a uictore accipit nõ iniuriam:quip-
pe qui per eũ & locupletior domũ.i.doctior & ad futuras pugnas redit ĩſtructior.
Hac ſpe animatus ego ĩfirmus miles cũ fortiſſimis oĩum ſtrenuiſſimiſq; tã grauem
pugnam decernere nihil ſum ueritus.Quod tñ temere ſit factũ nec ne rectius utiq;
de euentu pugnæ q̃ de nr̃a ætate poteſt quis indicare:reſtat ut tertio loco his reſpõ
deã qui numeroſa ꝓpoſitarũ rerũ multitudine offendunť/quaſi hoc eorũ humeris
ſederet onus:& nõ potius hic mihi ſoli q̃tuſcũq; ẽ labor eẽt exãclãdus.Indecẽs pro

Cicero

fecto hoc & moroſum nimis uelle alienæ ĩduſtriæ modũ ponere.Et ut ĩnqt Cicero
in ea re:quæ eo melior quo maior/mediocritatẽ deſiderare.Omnino tã grandibus
auſis erat neceſſe/me uel ſuccũbere uel ſatiſfacere.Si ſatiſfacerẽ nõ uideo cur qđ in
decẽ præſtare quæſtionibus ẽ laudabile/in nõgentis ẽt præſtitiſſe culpabile exiſti-
meť.Si ſuccũberẽ habebũt ipſi/ſi me oderũt unde accuſarent:Si amant unde excu
ſent.Quoniã in re tã graui/tã magna/tenui ingenio/exiguaq; doctrina/adoleſcẽtẽ
hominẽ defeciſſe uenia potius dignũ erit q̃ accuſatione.Quin & iuxta poetã ſi de-
ficiunt uires/audacia certe laus erit in magnis & uoluiſſe ſat eſt.Quod ſi nr̃a ætate

Excuſatio a cõcluſionum multitudine

multi Gorgiã leõtinũ imitati:nõ modo de nõgẽtis:ſed de oĩbus ẽt oĩum artium qõ
nibus ſoliti ſunt nõ ſine laude ꝓponere diſputationẽ cur mihi nõ liceat uel ſine cul-
pa de multis qdẽ:ſed tñ certis & determinatis diſputare.At ſupfluũ inquiũt hoc &
ambitioſum.Ego uero nõ ſupfluo mõ:ſed neceſſario factũ hoc a me cõtẽdo:qđ & ſi

Hanc aũt ſectarum multiiugã collectionem in frõte libri quęſtionũ uidere licet ubi hoc idẽ ab hinc uſq; ad huius oꝛonis cal cetepetiť

ipſi mecũ philoſophãdi rõnẽ cõſiderarent inuiti ẽt fateanť plane neceſſe eẽt.Qui
enim ſe cuipiã ex philoſophorũ familiis addixerunt:Thomæ uidelicet aut Scoto/
q nũc plurimũ in manibus fauentes/poſſunt illi qdẽ uel in paucarũ quæſtionũ di-
ſcuſſione ſuæ doctrinæ piculũ facere.At ego ita me inſtitui ut in nullius uerba iu-
ratus/me per oẽs philoſophiæ magiſtros funderẽ/oẽs ſcedas excuterẽ/omnes fami
lias agnoſcerẽ.Quare cũ mihi de illis oĩbus eſſet dicẽdũ:neſi priuati dogmatis de
fenſor reliqua poſt habuiſſem illi uiderer obſtrictus.Nõ potuerunt etiam ſi pauca
de ſingulis ꝓponerenť/non eſſe plurima quæ ſimul de oĩbus afferebantur.Nec id
in me quiſq̃ damnet qđ me quocunq; ferat tempeſtas deferar hoſpes.Fuit enim cũ
ab antiqs oĩbus hoc obſeruatũ:ut omne ſcriptorum genus euoluẽtes/nullas quas
poſſent cõmentationes illectas præterirẽt:Tum maxime ab Ariſtotele qui eam ob
cauſam αναγνωστης.i.lector a Platone nuucupabatur:& profecto anguſtæ eſt
mentis intra unam ſe porticũ aut academiam continuiſſe.Nec põt ex omnibus ſibi
recte propriã ſe legiſſe/qui omnes prius familiariter non agnouerit.Adde quod in
una quaq;

una quæq; familia eſt aliquid inſigne quod nō ſit ei cōmune cū cæteris. Atq; ut a no
ſtris ad quos poſtremo philoſophia puenit nūc exordiar. Eſt in Ioāne Scoto uege
tū quid dā atq; diſcuſſum. In Thoma ſolidum & æquabile. In Egidio terſum & exa
ctū. In Franciſco acre & acutū. In Alberto priſcū/amplū/& grāde. In Hērico ut mi
hi uiſum eſt ſemp ſublime & uenerandū: Eſt apud Arabes in Auerroe firmū & in-
cōcuſſum. In Auempace. In Alpharabio graue & meditatū. In Auicēna diuinū at-
q; Platonicū. Eſt apud græcos in uniuerſum qdē nitida imprimis & caſta philoſo-
phia. Apud Simpliciū locuples & copioſa. Apud Themiſtiū elegās & cōpēdiaria.
Apud Alexandrū cōſtans & docta. Apud Theophraſtū grauiter elaborata. Apud
Ammoniū enodis & gratioſa: Et ſi ad Platonicos te cōuerteris/ut paucos pcenleā.
In Porphyrio rerū copia & multiiuga religione delectaberis. In Iamblico ſecretio
rē philoſophiā & barbarorū myſteria ueneraberis. In Plotino priuū qcq̄ nō eſt qđ
admireris. q ſe undiq; præbet admirandū: quē de diuinis diuine: de humanis longe
ſupra hominē docta ſermonis obliquitate loquentē ſudantes Platonici uix intelli
gūt. Prætereo magis nouitios Proculū aſiatica fertilitate luxuriantē: & q ab eo flu
xerūt: Damaſcū: Olympiodorū & cōplures alios: in qbus omnibus illud τὸ θεῖον
.i. diuinū peculiare Platonicorū ſymbolū elucet ſemp. Accedit qđ ſi qua eſt ſecta
quæ ueriora inceſſat dogmata & bonas cauſas ingenii calumnia ludificet: ea ueri
taté firmat nō infirmat: & uelut motu quaſſatā flammā excitat non extinguit. Hac
ego rōne motus nō unius modo (ut quibuſdam placebat) Sed omnigenæ doctri-
næ placita in mediū afferre uolui: ut hac cōpluriū ſectarū collatiōe: ac multifariæ
diſcuſſione phiæ: ille ueritatis fulgor cuius Plato meminit in epiſtolis: animis nřis Plato
quaſi ſol oriens ex alto clarius illuceſceret. Q uid erat ſi latinoꝝ tantum: Alberti. ſ.
Thomæ: Scoti: Egidii: Franciſci: Henriciq; philoſophia: omiſſis græcoꝝ arabūq;
philoſophis tractabit? Q uādo oīs ſapientia a barbaris ad græcos/a græcis ad nos
manauit. Ita noſtrates ſemp in philoſophandi rōne/peregrinis inuentis ſtare & alie
na excoluiſſe ſibi duxerūt ſatis: Q uid erat cū Peripateticis egiſſe de naturalibus/
niſi & Platonicoꝝ accerſebat academia/quorū doctrina & de diuinis ſempiter oēs Acade-
philoſophias/teſte Auguſtino habita eſt ſanctiſſima & a me nunc primū/qđ ſciam miç ho-
(uerbo abſit inuidia) poſt multa ſæcula ſub diſputandi examē eſt in publicū allata. nor
Q uid erat & aliorū quot quot erāt tractaſſe opiniones ſi quaſi ad ſapientū ſympo Auguſti.
ſiū a ſymboli accedētes/nihil nos qđ eſſet noſtꝝ/noſtro partū & elaboratū ingenio
afferebamus. Profecto ingeneroſum eſt (ut ait Seneca) ſapere ſolū ex cōmētario:
& quaſi maiorum inuenta noſtræ induſtriæ uiā præcluſerint: quaſi in nobis effœta Seneca
ſit uis naturæ: nihil ex ſe parere/qđ ueritatē ſi nō demōſtret ſaltem innuat uel de lō-
ginquo. Q uod ſi in agro colonus/in uxore maritus odit ſterilitatē: certe tanto ma- Q uam ce
gis infœcundam animā oderit illi cōplicita & aſſociata diuina mens: quāto inde no lerrime
bilior longe ples deſideraē. Propterea nō cōtentus ego præter cōmunes doctrinas: Abſtruſas
multa de Mercurii triſmegiſti priſcs theologia/multa de Chaldæorū de Pythago- inuenerit
ræ diſciplinis multa de ſecretioribus hebræorū addidiſſe myſteriis: plurima quoq; doctrinas
per nos inuenta & meditata/de naturalibus & diuinis rebus diſputāda pōſuimus. Q uid
Propoſuimus primo Platonis Ariſtoteliſq; cōcordiam a multis ante hac creditam/ boetius
a nemine ſatis pbatā. Boetius apud latinos id ſe facturū pollicitus nō inuenitur fe/ ſimpliciuſ
ciſſe unq̄: qđ ſemper facere uoluit. Simplicius apud græcos idē profeſſus/ utinam q; pollici-
id tā præſtaret q̄ pollicet. Scribit & Auguſtinus in Academicis non defuiſſe plu- ti ſint

res qui ſubtiliſſimis ſuis diſputationibus idẽ ꝓbare conati ſint.Platonis.ſ.& Ariſto-
telis eandẽ eſſe philoſophiã.Ioannes itẽ grãmaticus cũ dicat apud eos tantum diſ-
ſidere Platonẽ ab Ariſtotele qui Platonis dicta nõ ĩtelligunt/ꝓbãdum tñ poſteris
hoc reliq̃t.Addidimus aũt & plures locos:in q̃bus Scoti & Thomæ plures/In qui

Nota

bus Auerrois & Auicẽnæ ſententias quæ diſcordes exiſtimanẗ cõcordes eſſe nos
aſſeueramus.Scđo loco quæ in philoſophia cũ Ariſtotelica tum Platonica excogi

Nota pici dogmatũ numerum

tauimus nos/tum duo & ſeptuaginta noua dogmata phyſica & metaphyſica collo
cauimus:quæ ſi q̃s teneat poterit niſi fallor quod mihi erit mox manifeſtum/q̃cun
q; de rebus naturalibus diuiniſq; propoſitã quæſtionẽ longe alia diſſoluere rõne.q̃
p eã edoceamur.quæ & legiẗ in ſcholis & ab huius æui doctoribus coliẗ philoſo-
phiã.Nec tã admirari q̃s debet patres me in primis annis/in tenera ætate p q̃ uix li
cuit(ut iactant quidã)alioꝝ legerẽ cõmentatiões/nouã afferre uelle philoſophiã
q̃uel laudare illã ſi defendiẗ/uel damnare ſi reprobaẗ & deniq; cum noſtra inuenta
hæc/noſtraſq; ſint litteras iudicaturi/nõ auctoris annos:ſed illorum merita potius

Noua per numeros philoſo-phãdi in-ſtitutio

uel demerita numerare.Eſt autẽ & præter illam:alia quam nos attulimus noua per
numeros philoſophandi inſtitutio antiqua illa quidem & a Priſcis theologis/a Py
thagora præſertim/ab Aglaopheno/Aphilolao/a Platone/prioribuſq; Platonicis
obſeruata.Sed quæ hac tempeſtate ut præclara alia poſteriorum incuria ſic exole
uit:ut uix ueſtigia ipſius ulla reperiantur.Scribit Plato in epimonide inter omnes

Plato

liberales artes & ſcientias contemplatrices præcipuam maximeq; diuinam eſſe ſci
entiam numerandi.Quærens item cur homo animal ſapientiſſimum?Reſpondet

Ariſtote.

q̃a numerare nouit.Cuius ſnĩæ & Ariſtoteles meminit in ꝓblematis.Scribit Abu-

Abuma.

maſar uerbum fuiſſe Auẽzoar Babylonii/eum oĩa noſſe q̃ nouerat nũerare. Quæ
uera eſſe nullo mõ pñt ſi per numerandi artẽ/eã artem intellexerũt cuius nũc mer-
catores imprimis ſunt peritiſſimi:q̃d & Plato teſtatur exerta nos admonens uoce ne
diuinã hanc arithmeticã/mercatoriã eſſe arithmeticã intelligamus.Illã ergo arith
meticã quæ ita extolliẗ/Cum mihi uidear poſt multas lucubrationes exploratam
hr̃e huiuſce rei piculũ facturus/ad q̃ttuor &.lxx.quæſtiones quæ inter phyſicas &
diuinas principales exiſtimanẗ:reſponſurũ p numeros publice me ſum pollicitus.

Magicoꝝ Theore-marũ peritia pico haud ab-ſtruſa

Propoſuimus & magica theoremata:in q̃bus duplicẽ eſſe magiã ſignificauimus:q̃
rũ altera dæmonũ tota ope & auctoritate cõſtat res medius fidius execrãda/& por
tentoſa.Altera nihil eſt aliud cũ bene exploraẗ quã naturalis phiæ abſoluta cõſu-
matio.Vtriuſq; cũ meminerint græci illam magiæ nullo mõ noĩe dignantes γοη-
τειαν nuncupãt.Hãc propria peculiariq; appellatione μαγειαν quaſi pfectã/ſum
mãq; ſapientiã uocant.Idẽ.n.ut ait Porphyrius Perſaꝝ lingua magnus ſonat quod

In quęſtio ne de ma-gia & ca-bala uide pluriora

apud nos diuinoꝝ interpres & cultor.Magna aũt/imo maxima p̃res iter has artes
diſparilitas & diſſimilitudo.Illã non modo chriſtiana religio:ſed oẽs leges/oĩs be-
ne inſtituta res pu.dãnat & execraẗ:hanc oẽs ſapiẽtes/oẽs cæleſtiũ & diuinaꝝ reꝝ
ſtudioſæ nationes approbãt & amplectunẗ.Illa artiũ fraudulentiſſima:hæc altior
ſanctiorq; phia:illa irrita & uana:hæc firma fidelis/& ſolida.Illã q̃ſq̃s coluit ſemp
diſſimulauit:q; in auctoris eſſet ignominiã & cõtumeliam.ex hac ſumma lr̃aꝝ cla-
ritas gloriaq; antiq̃tus/& pene ſemp petita.Illius nemo unq̃ ſtudioſus fuit uir phũs
& cupidus diſcendi bonas artes.Ad hanc Pythagoras Empedocles/Democritus/
Plato diſcẽdã nauigauere:Hãc prædicauerũt reuerſi/& in archanis præcipuam ha
buerũt.Illa ut nullis rõibus/ita nec certis ꝓbaẗ auctorib':Hæc clariſſimis q̃ſi pa-
rentibus

rentibus honeſtata/duos præcipue habet auctores Xamolſidẽ quẽ imitatus ẽ Ab/
baris hyperboreus/& Zoroaſtrẽ nõ quẽ forte creditis:ſed illũ oromaſi filiũ. Vtri/ Magiceq
uſq;/magia qd ſit Platonẽ ſi pcõtemur rñdebit in alcibiade: Zoroaſtris magiá non auctores
eẽ aliđ q̃ diuioꝝ ſciam/q̃ filios Perſaꝝ reges erudiebãt:ut ad exẽplar mũdanæ reip.
ſuá ipſi regere.rẽ.p.edocerenť. Rñdebit ĩ carmide magiá Xamolſidis eẽ animi me
dicinã p q̃.ſ.aĩo tẽpantia/ut p illã corpori ſanitas cõparať.hoꝝ ueſtigiis poſtea per
ſtiterũt Carõdas/Damigero/Apollonius Hoſtanes & Dardanus. Perſtitit Home
rus quẽ ut oẽs alias ſapias/ita hãc quoq; ſub ſui ulyxis erroribus diſſimulaſſe ĩ poe
tica nña Theologia aliqñ ꝓbabimus. Perſtiterũt Eudoxus & Hermippus. Perſtite
rũt fere oẽs q Pythagorica platonicaq; myſteria ſunt pſcrutati. Ex iunioribus ãt q
eá olfecerint tres repio Alchindũ Arabẽ: Rogeriũ Baconẽ & Guilielmũ pariſien.
Meminit & Plotinus/ubi naturæ miniſtrũ eẽ & nõ artificẽ magũ demõſtrat: Hanc
magiá ꝓbat aſſeueratq; uir ſapiẽtiſſimus: alterá ita abhorrens: ut cũ ad malorũ dæ
monũ ſacra uocareť: rectius eẽ dixerit ad ſe illos q̃ ſe ad illos accedere: & merito q
dẽ. Vt.n.illa obnoxiũ mãcipatũq; improbis poteſtatibus hominẽ reddit: Ita hæc
illarũ prĩcipẽ & dñm. Illa deniq; nec artis nec ſciẽtiæ ſibi põt nomẽ uẽdicare. Hæc
altiſſimis plena myſteriis ꝓfundiſſimã rerũ ſecretiſſimarũ cõtẽplationẽ: & demum
totius naturæ cognitionẽ cõplectiť. Hæc inter ſparſas dei beneficio & inter ſemi/
natas mũdo uirtutes q̃ſi de latebris euocans in lucẽ. Nõ tã facit miranda q̃ faciẽti
naturæ ſedula famulať. Hæc uniuerſi cõſenſum: quem ſignificãtius græci συμπα
θειαν dicunt introrſum pſcrutatius rimata: & mutuã naturaꝝ cognitionẽ habens p
ſpectam: natiuitas adhibẽs unicuiq; rei & ſuas illecebras: quæ magoꝝ ιυγγεσ no
minanť in mũdi receſſibus: in naturæ gremio in ꝓmptuariis arcaniſq; dei latitãtia
miracula: quaſi ipſa ſit artifex ꝓmit in publicũ: & ſicut agricola ulmos uitibus/ita
magus terrã cælo.i.inferiora ſupiorũ dotibus uirtutibuſq; maritat. Quo fit ut q̃ il
la ꝓdigioſa & noxia/tã hæc diuina & ſalutaris appeat. Ob hoc præcipue q illa ho
minẽ dei hoſtibus mãcipãs/auocat a deo: hæc in eã operũ dei admirationẽ excitat
q̃ ꝓpenſa charitas/fides/ac ſpes/certiſſime cõſequunť. Neq;.n.ad religionẽ/ad dei
cultum qcq̃ ꝓmouet/magis/q̃ aſſidua cõtẽplatio mirabiliũ dei: quæ ut p hãc de q̃ Nota
agimus naturalẽ magiam bene explorauerimus: in opificis cultũ amoremq; arden
tius aĩati: Illud canere cõpellemur. Pleni ſunt cæli/plena ẽ oĩs terra maieſtate glo/
riæ tuæ. Et hæc ſatis de magia: đ qua hæc diximus qđ ſcio eſſe plures q ſicut canes
ignotos ſemp ad latrant/ita & ipſi ſæpe damnãt oderũtq; quæ nõ intelligũt. Venio
nũc ad ea quæ ex antiqs hebræorũ myſteriis eruta/ad ſacroſanctã & catholicã fidẽ
cõfirmãdam attuli. quæ ne forte ab his qbus ſint ignota cõmẽtitiæ nugæ aut fabu
læ circũlatorũ exiſtimenť: uolo intelligãt oẽs/quæ & qualia ſint/unde petita/qbus
& q̃ claris auctoribus cõfirmata/& q̃ repoſita/q̃ diuina/q̃ noſtris hoĩbus ad ꝓpu/
gandã religionẽ cõtra hebræorũ importunas calũnias ſint neceſſaria. Scribũt non
modo celebres hebræorũ doctores: ſed ex nr̃is quoq; Heſdras/Hilarius & Orige/ Doctores
nes: Moſen nõ legẽ modo/q̃ qnq; exaratã libris poſteris reliquit: ſed ſecretiorẽ quo hebræorũ
q; & uerã legis enarrationẽ in monte diuinitus accepiſſe: præceptũ aũt ei a deo ut qd dicanť
legẽ qdem populo publicaret: legis interpretationẽ nec traderet litteris nec inuul
garet. Sed ipſe ieſunaue tm̃/tum ille aliis deinceps ſuccedentibus ſacerdotum pri/
moribus/magna ſilentii religione reuelaret. Satis erat per ſimplicem hiſtoriã nũc
dei potentiam/nunc improbos iram/in bonos clementiã/in omnes iuſticiam agno

ſcere:& p dinina ſalutariaq; præcepta ad bene beatæq; uiuẽdũ/& cultũ ueræ reli-
gionis inſtitui. At myſteria ſecretiora/& ſub cortice legis/rudiq; uerbo℞ prætextu
latitãtia/altiſſimæ diuinitatis arcana/plebi palã facere:qđ erat aliud q̄ dare ſãctum
canibus:& inter porcos ſpargeꝛ margaritas. Ergo hæc clã uulgo hr̃e pfectis cõmu
nicãda:inter quos tm̃ ſapiẽtiã loq ſe ait Paulus/nõ humani cõſilii ſed diuini præce-
Hoc idem ptifuit. Q uẽ morẽ antiq Philoſophi ſanctiſſime obſeruarũt. Pythagoras nihil ſcri
in fronte pſit niſi paucula quædã quæ damæ filiæ moriẽs cõmẽdauit. Aegyptio℞ tẽplis in-
heptapli ſculptæ ſphinges hoc admonebãt ut myſtica dogmata p enigmatũ nodos a ꝓpha-
Plato na multitudine iuiolata cuſtodirenꝛ. Plato Dioni quædã de ſupremis ſcribes ſub-
ſtãtiis:p enigmata inqt dicẽdũ ẽ:ne ſi epiſtola forte ad alio℞ ꝑuenerit manus:quæ
Ieſus chri tibi ſcribimus ab aliis ĩtelliganꝛ. Ariſtoteles libros Metaphyſicæ ĩ qbus agit de di
ſtus uinis/editos eẽ & nõ editos dicebat. qd plura Ieſũ xp̄m uitæ magiſtrũ aſſerit Orige
Orige. nes/mľta reuelaſſe diſcipuľ:q̄ illi ne uulgo fierẽt cõia/ſcribere noluerũt. Q đ maxie
Diony. cõfirmat Diony. areopagita:q ſecretiora myſteria a nr̃æ religiõis auctorib⁹

ideſt ex aĩo in aĩum/ſine lr̃is medio intercedẽte uerbo ait fuiſſe trãſſuſa:hoc eodem
penitus mõ cũ ex dei præcepto uera illa legis ĩterpretatio Moyſi deitus tradita re-
Cabala uelareꝛ dicta eſt Cabala/qđ idem eſt apud hebræos qđ apud nos receptio. Ob id.
ſ.q; illã doctrinã nõ p littera℞ monumẽta:ſed ordinariis reuelationũ ſucceſſiõibus
alter ab altero q̄ſi hæreditario iure recipet. uerũ poſtq̄ hebræi a Babylonica capti
uitate reſtituti p Cyrũ & ſub Zorobabel inſtaurato tẽplo/ad reparãdã legẽ animũ
appulerũt. Eſdras tũc eccleſiæ præfectus poſt emẽdatũ Moſeos librũ cũ plane co-
gnoſceret p exilia/cædes/fugas/captiuitatẽ gentis iſraeliticæ inſtitutũ a maioribus
morẽ tradẽdæ p manus doctrinæ ſeruari nõ poſſe. Futurũq; ut ſibi diuinitus ĩdulta
cæleſtis doctrinæ arcana pirẽt/quo℞ cõmẽtariis nõ ĩtercedẽtibus durare diu me-
moria nõ poterat/cõſtituit ut cõuocatis q tũc ſuperãt ſapiẽtibus afferret unuſqſq;
in mediũ/quæ de myſteriis legis memoriter tenebat:adhibitiſq; notariis in. lxx. uo
lumina. (Tot. n. fere in ſinedrio ſapientes) redigerenꝛ. Q ua de re ne mihi ſoli cre-
Eſdras datis pr̃es/Audite Eſdrã ipſum ſic loquẽtẽ. exactis. xl. diebus locutus eſt altiſſimus
dicẽs. Priora quæ ſcripſiſti in palã pone:legãt digni & indigni:nouiſſimos aũt. lxx.
libros cõſeruabis ut tradas eos ſapientibus de populo tuo. In his. n. eſt uena ĩtelle-
ctus & ſapiæ fons/& ſciæ flumẽ/atq; ita feci. Hæc Eſdras ad uerbũ. hi ſunt libri ſciæ
Cabalæ in his libris merito Eſdras uenã intellectus. i. ineffabilẽ:de ſup ſubſtantialĩ
deitate Theologiã ſapientiæ fontẽ. i. de intelligibilibus angeliciſq; formis exactam
metaphyſicã & ſcientiæ flumẽ. i. de rebus naturalibus firmiſſimã Philoſophiã eſſe
Syxtus clara imprimis uoce ꝓnunciauit:Hi libri Syxtus quartus Pontifex Maximus qui
quartus hunc ſub quo uiuimus fœliciter Innocentium. viii. Proxime anteceſſit:maxima cu
Inno. viii. ra ſtudioq; curauit ut in publicã fidei noſtræ utilitatem latinis litteris mandarẽtur.
Iamq; cũ ille deceſſit tres ex illis ꝑuenerant ad latinos. hi libri apud hebræos hac
tẽpeſtate tanta religione coluntur:ut neminẽ liceat niſi annos. xl. natũ illos attinge
re. hos ego libros non mediocri impenſa mihi cũ cõparaſſem:ſumma diligentia in-
defeſſis laboribus cum plegiſſem/uidi in illis (Teſtis eſt deus) Religionẽ non tam
Moſaicam q̄ chriſtianam. Ibi trinitatis myſterium/Ibi uerbi incarnatio/ibi meſ-
ſiæ diuinitatis/Ibi de peccato originali/de illius per chriſtum expiatiõe/de cæleſti
Hyeruſalem/de caſu dæmonum/de ordinibus angelo℞/de purgatoriis de infero℞
pœnis.

pœnis.Eadẽ legi quæ apud Paulũ & Dionyſiũ apud Hieronymũ & Auguſtinum quotidie legimus.In his uero quæ ſpectant ad p̃hiã Pythagorã prorſus audias & Platonẽ quoq; decreta ita ſunt fidei chriſtianæ affinia/ ut Auguſtin⁹ nr̃ imẽſas deo gr̃as agat/qđ ad eius man⁹ puenerit libri Platonicoꝝ.In plenũ nulla ẽ ferme đ re no bis cũ hebræis cõtrouerſia/de q̃ ex libris Cabaliſtaꝝ ita redargui cõuiciq; nõ poſſit ut ne angulus qdẽ reliqu⁹ ſit i quẽ ſe cõdãt.Cuius rei teſtẽ grauiſſimũ habeo Anto/niũ cronicũ uirũ eruditiſſimũ:q ſuis auribus cũ apud eũ eẽm i cõuiuio audiuit Da/ctylũ hebræũ pitũ huius ſciæ i chriſtianoꝝ ꝓrſus de trinitate ſnĩam pedibus mani buſq; deſcẽdere.Sed ut ad meæ redeã diſputatõis capita p cẽſẽda:Attulim⁹ & nr̃am de iterp̃tãdis Orphei Zoroaſtriſq; carminibus ſnĩam.Orphe⁹ apud græcos ferme iteger:Zoroaſter apud eos mãcus/apud Chaldæos abſolutior legiť.Ambo priſcæ ſapiẽtiæ crediti p̃res & auctores.Nã ut taceã de Zoroaſtre cui⁹ frequẽs apud Pla/tonicos nõ ſine ſũma ſemp ueneratiõe ẽ mẽtio.Scribit Iãblicus Calcidcus habuiſſe Pythagorã Orphycã Theologiã rãq̃ exẽplar/ad q̃ ipẽ ſuã fingeret formaretq; p̃hiã. Q ui iccirco tm̃ dicta Pythagoræ ſacra nũcupari dicũt q; ab Orphei fluxerit iſtitu tis:Inde ſecreta de numeris doctrina/& qcqd magnũ ſublimeq; habuit græca p̃hia ut a p̃io fõte manauit.Sed(q erat ueteꝝ mos theologoꝝ)ita Orpheus ſuoꝝ dog matũ myſteria fabulaꝝ itexit iuolucris & poetico uelamẽto diſſimulauit:ut ſi qs le/gat illius hymnos/nihil ſubeſſe credat præter fabellas nugaſq; meraciſſimas. Q đ uolui dixiſſe ut cognoſcať qs mihi labor quæ fuerit difficultas:ex affectatis enig/matũ ſyrpis/ex fabulaꝝ latebris latitãtes eruere ſecretæ p̃hiæ ſenſus/nulla præſer tĩ i re tã graui/tã abſcõdita iexplorataq; adiuto alioꝝ iterp̃tũ opa & diligẽtia. Et tñ oblatrarũt canes mei minutula quædã & leuia ad nũeri oſtẽtationẽ me accumulaſ/ſe/q̃ſi nõ oẽs quæ ãbigue maxĩe cõtrouerſeq; ſunt qõnes:i qbus pricipales digladiã tur academiæ/q̃ſi nõ multa attuleri his ipſis q & mea carpũt/& ſe credũt p̃hoꝝ pri cipes/& icognita ꝓſus & itẽtata.Q ui ego tm̃ abſum ab ea culpa ut curaueri in q̃ pauciſſima potui capita coger̃ diſputationẽ.Q uã ſi(ut cõſueuerũt alii)ꝑtiri ipſe i ſua mẽbra & lãcinare uoluiſſẽ/i nũeꝝ ꝑfecto nũeꝝ excreuiſſet.Et ut taceã de cæte ris:qs ẽ q neſciat unũ dogma ex nõgẽtis qđ.ſ.de cõciliãda ẽ Platõis Ariſto.p̃hia po tuiſſe me citra oẽm affectatæ nũeroſitatis ſuſpitionẽ i ſexcẽta ne dicã plura capita deduxiſſe.locos.ſ.oẽs i qbus diſſidere alii cõuenire ego illos exiſtimo ꝑticulatĩ enu merãtẽ.Sed certe dicã.n.q̃q̃ neq; modeſte/neq; ex igenio meo)dicã tñ qa dicer̃ me iuidi cogũt/Cogũt obtrectatores uolui hoc meo cõgreſſu fidẽ facere/nõ tã qđ mul ta ſcirẽq̃ qđ ſcirẽ quæ multi neſciũt.Q đ ut uobis re ipſa patres colẽdiſſimi iã pa/lã fiat ut deſideriũ ueſtrũ doctores excellẽtiſſimi quos patos accictoſq; expectare pugnã nõ ſine magna uoluptate cõſpicio mea lõgius oro nõ remoueret / qđ fœlix fauſtũq; ſit q̃ſi citãte claſſico iã cõſeramus manus! Orationis. FINIS.

Iãblicus Calcide⁹ Pythago.

EPISTOLARVM IO.PICI MIRAN.CON/CORDIAE COMITIS. LIBER. PRIMVS.

Ioannes Picus Miran.Io.Franciſco ex fratre nepoti.S.

Neq q̃ ẽ uera ſalus.Diſcedẽti tibi a me plurimas ſtati ad ma lũ oblatas occaſiões quæ te pturbẽt/& arrepto bñ uiuẽdi ꝓ poſito aduerſent:nõ ẽ fili q; admireris:ſed neq; q; doleas/aut expaueſcas.Q uãtũ illud potius eẽt miraculũ/ſi tibi uni in/ter mortales ſine ſudore uia pateret ad cælũ:q̃ſi nũc primũ

Hoc autẽ uirgiliano carmine li bri.yii.cõ/ſtat

& fallax mundus & malus dæmon eſſe deſineret/aut q̄ſi tu in carne adhuc nō eſſes
quæ cōcupiſcit aduerſus ſpūm:& niſi ſaluti nſæ uigiles p̄ſpexerimus/circeis ebrios
poculis in ꝓdigioſas brutoꝝ ſpés illecebroſa deformat.ſed & gaudēdū tibi eē affir-
Iacobus mat Iacobus ſcribés.gaudete fratres cū intētationes uarias incideritis nec Imerito
qđ:quæ.n.ſpes gloriæ/ſi nulla ſit ſpes uictoriæ aut uictoriæ locus qs eē pōt ubi pu
gna nō eſt uocat̄ ad coronā q ꝓuocat̄ ad pugnā atq̧ ad eā præſertim in q̄ nemo ui/
ci pōt inuitus:neq̧ aliis nobis/ut uincamus/uiribus opus eſt/q̄ ut uincere ipſi ueli-
Chriſtiani mus.Magna chriſtiani fœlicitas:q̄ñ & in eius arbitrio poſita eſt uictoria:& oī uin-
fœlicitas cētis uoto/omniq̧ expectatione maiora futura ſunt præmia. Dic quæſo fili cariſſi
notanda me eſt ne aliqd in hac uita ex his quoꝝ libido terrenas agitat mētes pro quo adipi
ſcēdo nō multi prius ſubeundi labores multa indigna & miſera tollerāda ſint:bene
actū ſecū putat mercator ſi poſt decēnē nauigationē poſt mille incōmoda/mille ui
tæ diſcrimia rē ſibi cōparauerit paulo uberiorē:de militia ſcli nihil ē qđ ad te ſcribā
cuius miſerias ipa ſatis te docuit & docet expiētia:In pricipiū gr̄a ꝓmerēda in æq̄liū
amicitiis cōciliādis ī honoribus ambiendis q̄ moles moleſtiaꝝ:q̄tū anxietatis:q̄tū
ſit ſolicitudís ex te ego diſcere potius poſſū q̄ te docer̄: q meis libris meo ociolo cō
tētus a puero uſq̧ intra fortunā uiuere dedici & q̄tū poſſum apud me habitās nihil
extra me ipſum ſuſpiro uel ambio. Ergo terrena hæc caduca incerta/uilia/& cum
brutis quoq̧ nobis cōmunia ſudātes etiā & hanelātes uix cōſequemur:ad cœleſtia
atq̧ diuina quæ nec oculus uidit/neq̧ auris audiuit/neq̧ cor cogitauit ſomniculo-
ſi & dormientes & propemodū inuiti a diis trahemur:quaſi ſine nobis aut deus re-
gnare/aut cæleſtes illi ciues beati eſſe nō poſſint.Profecto ſi terrena fœlicitas ocio
ſis nobis cōpararetur poſſet aliquis laborem detrectans male mūdo ſeruire q̄ deo.
ſed ſi nihil minus q̄ in uia dei imo longe magis in peccatoꝝ uia fatigamur/unde illa
uox dānatoꝝ:Laſſati ſumus in uia iniquitatis/nō pōt nō extremæ eſſe demētiæ ibi
nolle potius laborare ubi a labore itur ad mercedem/q̄ ubi a labore itur ad ſuppli-
Paſſionis tium.Mitto q̄ta ſit illa pax/q̄taq̧ fœlicitas animi nil cōſcire ſibi nulla palleſcere cul
expreſſio pa:quæ ꝓcul dubio uoluptatibus oībus quæ poſſideri uel optari poſſint in uita lō/
ge præponderat.quid.n.optabile in uoluptatibus mundi:quæ dū quæruntur fati-
gant/cū acquiruntur infatuant cū amittuntur excruciant.Dubitas fili ipioꝝ mē
tes perpetuis curis nō agitari.uerbū eſt dei q nec falli pōt nec fallere.cor impii qua
ſi mare feruens qđ quieſcere non pōt.nihil.n.illis eſt tutū nihil pacatum oīa metū
oīa curas inferāt oīa mortē.his ne igit̄ inuidebimus?hos æmulabimur?& obliti ꝓ/
priæ dignitatis obliti p̄riæ patriſq̧ cæleſtis horū nos ipſi:cū liberi ſimus nati ultro
mancipia faciemus:& una cū illis miſere uiuētes morientes miſerius miſerrime tā
Exclama- dem æternis ignibus affligamur.O cæcas hominum mentes o pectora cæca qs nō
tio uideat uel luce clarius hæc omnia eſſe ipſa ueritate ueriora:nec tamē facimus quæ
facienda eſſe cognoſcimus:ſed hæremus adhuc.necquicq̄ ceno cupientes auellere
plantam.Occurrēt tibi fili ne dubitā in his præſertim locis iu quibus habitas innu
mera ſingulis horis impedimēta quæ te ꝓpoſito ſancte beneq̧ uiuendi deterreāt &
niſi caueas agant in præceps.Sed inter oīa exitialis illa eſt peſtis uerſari īter eos di/
es & noctes quoꝝ uita nō ſolū omni ex parte illecebra eſt peccati:ſed tota in expu
gnanda uirtute poſita ſub imperatore diabolo:ſub uexillis mortis ſub ſtipendiis ge
Prophe hennæ militat aduerſus cœlum:aduerſus dominum & aduerſus chriſtum eius. Tu
tæ dictum autem clama cum propheta dirumpamus uincula eorū & proiciamus a nobis iu-
gum ipſorum

gum ipſo℞.hi ſunt.n. quos tradidit deus in paſſiones ignominiæ & in reprobū ſen⸗
ſum ut faciant ea quæ nō cōueniūt plenos oī iniq̄tate plenos inuidia homicidiis cō
tētiōe dolo malignitate:detractores deo odibiles cōtūelioſos ſupbos elatos inuēto
res malorū inſipiētes:incōpoſitos:ſine affectiōe:ſine fœdere:ſine miſericordia.Q ui
cū iuſticiā dei quotidie uideāt:nō intelligūt:tamē q̄m q talia agunt digni ſunt mor
te nō ſolū q ea faciūt:ſed ēt q cōſentiūt faciētibus. T u igit̄ fili noli illis placere q̄bus
ipſa diſplicet uirtus/Sed illud apl̄i tibi ſemp ſit ante oculos: opꝫ deo magis placere Apoſto.
q̄ hoībus:& illud/Si hoībus placerē xp̄i ſeruus nō eſſem: inuadat te ſancta quædā
ambitio & dedigneris eos tibi uitæ eē magr̄os q te potius p̄ceptore indigeāt lōge.n.
decētius ut ipſi tecū bn̄ uiuēdo hoīes eē incipiāt q̄ ut tu uelis p omiſſionē boni ꝓpo
ſiti cū illis turpiter obbruteſcere. T enet me (Deū teſtor) aliq̄n extaſis q̄ſi & ſtupor
q̄dā cū mecū īcipio ſtudia hoīum aut ut dixeri ſignificātiꝰ/ metas inſanias/neſcio an Nota.
cogitare potius q̄ dolere? mirari an deplorare? Magna.n. ꝑfecto inſania euangelio
nō credere cuius ueritatē ſanguis marty℞ clamat apoſtolicæ reſonāt uoces ꝓdigia
ꝓbant rō cōfirmat mūdus teſtat̄ elem̄ta loquūt̄: Dæmones cōfitent̄: Sed lōge ma
ior inſania/ſi de euangelii ueritate nō dubitas uiuere tn̄ q̄ſi de eius falſitate nō dubi⸗
tares. Nā ſi illa ſunt uera difficillimū eſſe diuitē ingredi regnū cœlo℞ quid cumulā
dis quotidie diuitiis inhiamus:& ſi illud eſt uerū quærēdā gloriā nō quę ex hoībus:
ſed quæ ex deo eſt:cur de iudiciis hominū ſemp pēdemus . Deo placere nemo eſt q
curet & ſi firma in nobis eſt fides futurum aliq̄n ut dominus dicat: Itē maledicti in
ignē æternū/& rurſus/uenite benedicti poſſidete regnū paratū uobis a cōſtitutiōe
mūdi cur nihil mīus aut timēus q̄ gehēnā aut ſpamus q̄ regnū dei. Q uid poſſumus
aliud dicere q̄ multos eſſe noīe chriſtianos/Sed re pauciſſimos. T u uero fili cōtēde
intrare p anguſtā portā nec quid multi agant attende:ſed quid agendū ipſa tibi na
turæ lex ipſa rō ipſe deus oſ̄ndet. Neq̧.n. aut minor tua erit gl̄ia/Si fœlix eris cū pau
cis:aut leuior pœna.Si miſer eris cū multis. Erunt autē duo p̄cipue p̄ſentiſſima tibi
remedia aduerſus mūdū & ſathanā q̄bus quaſi duabus alis de lachryma℞ ualle tol
leris ī altū elemoſina.ſ.atq̧ orō.qd.n.poſſumus ſine auxilio dei? aut q̄uo ille auxilia
bit̄ non īuocatus:Sed & inuocātē te certe nō audiet q īuocātē prius pauperē nō ex
audiſti. Neq̧.n. decet ut te deus hoiem nō cōtēnat:q prius hō hoiem cōtēpſiſti. Scri
ptū eſt in q̄ mēſura mēſi fueritis remetiet̄ uobis:& alibi:beati miſericordes q̄m mi⸗
ſericordiā cōſequētur. Cū āt te ad orōnē iuito/ nō ad eā iuito quæ ī multiloqo ē:ſed Duo reme
quæ ī ſecreto mētis receſſu/in penetralibus aī ipſo affectu loqtur deo & in lucidiſſi dia ſalu
ma cōtēplatiōis tenebra mētē pr̄i nō p̄ſentat mō:ſed unit ineffabilibus q̄buſdā mōis berrima
quos ſoli norūt expti nec curo q̄ lōga ſit orō tua/ſed q̄ efficax q̄ ſit ardens īterrupta
potius ſuſpiriis q̄ ꝑpetua quadā ſerie dictionū/ numeroq̧ diffuſa ſi tua tibi ſalus eſt
cordi/ſi tutus a diaboli laqueis/ a mūdi ꝓcellis/ab inimico℞ inſidiis/Si deo gratus.
Si fœlix tandē eſſe deſideras fac nulla p̄tereat dies/q̄ uel ſemel Deū tuū p orōnē nō
adeas & ꝓſtratus ante eū humili piæ mētis affectu illud nō de ſummis labris:ſed de
imis uiſceribus clames cū ꝓpheta: Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne Orationis
memineris:ſed ſecūdū miſericordiā tuā mem̄to mei pp bonitatē tuā dn̄e: Suggeret modus
tibi cū ſpūs q īterpellat ꝓ nobis tū ipſa neceſſitas ſingulis horis qd petas a deo tuo
ſuggeret & ſacra lectio quā ut omiſſis iā fabulis nugiſq̧ poeta℞ ſemp habeas in ma
nibus ēt atq̧ ēt rogo. Nihil deo gratius:nihil tibi utilius facere potes q̄ ſi non ceſſa⸗
ueris litteras ſacras nocturna uerſare manu uerſare diurna. Latet.n.in illis cæleſtis

uis quædã uiua & efficax quæ legẽtis aĩum. Si modo illas pure humiliterq̧ tracta
uerit in diuinũ amorẽ mirabili quadã ptãte trãſformat. Sed epiſtolæ iã fines exceſ
ſi trahẽte me ipſa materia & mira quadã charitate: qua te cũ ſemp tũ ex ea præſertĩ
hora ſum ꝓſecutus quæ ſanctiſſimi tui ꝓpoſiti factus ſum certior. Illud poſtremo te
admonitũ uelim de quo hic ẽt cũ mecũ eras/tecũ ſæpe locutus ſum ut duo hæc nõ/
q̃ obliuiſcaris: & filium dei pro te eſſe mortuũ/& te quoq̧ ẽt ſi diu uixeris breui eſſe
morituꝝ. his q̃ſi geminis ſtimulis/altero qdẽ timoris/amoris altero/urge equũ tuũ
p breue ſtadiũ momẽtaneæ uitæ ad præmia fœlicitatis æternæ/qñ nullũ aliũ finẽ
præfinire nobis aut debemꝰ aut poſſumus q̃ ut ꝑpetua utriuſq̧ hois pace ĩfinito bo
no ſine fine fruamur. Vale. & Deum time. fer. xv. Maii. Mccccxcii.

Nota
Vnde illud plynii uita hominũ longiſſima cociſior ẽ

Ioannes Picus Miran. Philippo Beroaldo. S. E. II.

ACcepi abs/te doctiſſime Beroalde & epiſtolã cũ amabilẽ tũ eruditã & uer
ſus plurimos ipſam ẽt dubio ꝓcul antiqtatẽ ꝓuocãtes gratiſſimũ id mihi
munus fuit. Quare p te bono in negocio bonas horas ſum ociatus & nolu
ptari nulla in re uel iocũdius poterã uel honeſtius. Agã uero hoiem oppido q̃ ĩgra
tũ ſi tua quæ ſũt optima remunerari meis uellẽ quæ ſunt peſſima: & catullianis ſali
bus ſuffeni uenena ꝑmutare. Sũ.n. in poematis ſtillo nihilo melior/niſi hoc præſtẽ/
q me ſuffenũ eſſe agnoſco: & qd mãticæ ĩ tergo ſit uideo. Tu tñ hoc flagitas ut. ſ. de
nrĩs ad te aliqd ſcriptiõibus dedã. atq̧ ita flagitas: ut q̃ſi poſtules/uidearíſq̧ repulſã
æquo aĩo nõ laturus. Quare tibi uel cũ diſpẽdio ſi q̃ ẽ apud te de me exiſtimatio ſa
tiſfaciẽdũ. Habeas igiť duas epiſtolas alterã ad Laurẽtiũ medicẽ: alterã ad Hermo
laũ de genere dicẽdi phoꝝ. Quibus & uerſiculos quoſdã addidi q p hos dies ẽt agẽ
ti alia mihi exciderũt. Tu hæc ita leges/ut memineris in humanioribus his ſtudiis
me tumultuaria cura & ſubciſi/uis eẽ tpibus ut q phis operã primariã & ut dr ſerio
ſas addiderim lucernas: Apud quos ut id ꝓfecerim q tu apud rhetores & poetas:
Quos iter (loquor ex aĩo) nõ uideo cur tibi primas/iure nõ uẽdices. Politianus tu
us ẽ totꝰ amat te ut q maxĩe. De me polliceri tibi nihil nõ potes qd ego poſſi. Vale.

Ioannes Picus Miran. Laurentio medici. S.P.D. E. III.

LEgi Laurẽti Medice Rhythmos tuos: quos tibi uernaculæ muſæ p ætatẽ
tenerã ſuggeſſerũt. agnoui muſaꝝ & gratiaꝝ legitimã fœturã: ætatis tene
ræ opus nõ agnoui. Quis.n. in tuis Rhythmis & numeroſa uerſuũ iũctu
ra ſaltãtes ad nũeꝝ grãs nõ ꝑſenſerit? Quis in canoro dicendi genere & modulato
canẽtes muſas nõ audiat? Quis in lepore nõ affectato: Hilari argutia: mellitis ſali
bus aptis illecebris/miro cãdore/In prudẽti diſpoſitiõe ĩ grauiſſimis ſenſibus ex pe
netralibus philoſophiæ erutis/adoleſcẽtẽ hoiem qs agnoſcat? Scio ꝑfecto me non
eſſe in hoc albo: nec eũ q huc aſcẽdã. i. ad iudiciũ reꝝ: Sed uellẽ dici poſſe extra ſu
ſpitionẽ adulationis: qđ de illis ſentio. dicerẽ ꝑfecto nõ eſſe ueteꝝ ſcriptoꝝ/quẽ in
hoc genere dicẽdi longo interuallo nõ anteceſſeris. Quod ne putes dictũ ad gratiã
afferam tibi huiuſce ſenſus rõnes meas. Sũt apud nos duo præcipue celebrãti poe
tæ florẽtinæ linguæ/Frãciſcus petrarcha/& Dantes aligerius: de qbus illud in uni
uerſum ſim præfatus/eſſe ex eruditis/q res in Frãciſco uerba in Dante deſiderẽt. In
te q mentem hẽat & aures neutrũ deſideratuꝝ. in quo nõ ſit uidere an res oratione
an uerba ſententiis magis illuſtrentur. Sed expendamus uelut in libtili particula
tim uniuſcuiuſq̧ merita. Frãciſcus qdẽ ſi reuiuiſcat qđ attinet ad ſenſus quis dubi
tat ultro herbam tibi datuꝝ adeo tu & acutus ſemper grauis & ſubtilis ille uero de
medio plurimum

medio plurimum arripiēs ſnīas colorat uerbis & quæ ſunt gregaria egregia facit
genere dicēdi in quo uideamus qd tibi ille:qd tu illi præſtes in qbuſdā dulcior ap
paruerit.Sed mihi illius dulcedo/ut ita dixeri dulciter accida & ſuauiter auſtera.
Ille fuſus & æquabiliter deliniēs.Tu maieſtate & quadā uiuaci luce orōnis aīos
pſtringēs.In illo ambitioſa & nimia:in te neglecta potius q̄ affectata diligētia:ille
tener & mollis:tu maſculus & toroſus.Ille uolubilis & canorus:tu præſſus plen⁹
firmus & modulatus.Ille forte lepidior:tu certe amplior & erectior.Ille fucacior
ſed tu neruoſior.In illo ē qđ amputes:ī te nihil reddūdās & nihil curtū.Sed forte
audaculus q tollēdū aliqd de illo dixerim.Ita eſt certe ita multis uī quoꝝ iudicio
cōſido.Nā meo nihil cū ſæpe ſit uidere peccātē illū ꝙ aſiatici peccabāt.i.īferciētē
uerba q̄ſi rimas expleat adhibētēq; uoces plenas & cōcinnas nō ut exornēt:ſed ut
ſubſtineāt q̄ſi tibicines carmē ne claudicet.In te oīa uerba nō minus in re necceſſa
ria q̄ in ornatu grata ita ut q ex te demat mutilet:q ex illo tōdat & repurget.Q đ
& ſi demus(ꝙ nūq̄ dabo)lepidiora eſſe quæ ille ſcripſit & cōptiora tuis:facile id
fuit præſtare hoīem cui nō eſſet cū ipſis ſenſibus labor & pugna:At tuæ illæ acres
ſubtiles:&(ut duo dixerim uerbo)laurētianæ ſnīæ uix dici pōt/ut calamiſtros re-
ſpuāt & iſtos fucos nō libēter admittāt q̄s ille tractādas ſi habuiſſet quē mollē legi
mus nitidū & iocūdū:legeremus:equidē ſpinoſum/ſqualidū & ingratū.cū ſit uiderē
illū:quotiēs aliqd tale aggrediť acutū īplicitū uel nodoſum tā ſtilo cadere q̄ ſenſu
ſurgit.Cū uero illā ſuā uerboꝝ oſtētat ſupellectilē:ſua unguēta cincinos/& flores
admoneret ſæpe ſi adeſſet caſtritius ꝙ admonuit in graccho:ne falleremur rotūda Caſtrici⁹
to ſono:& uerſuū curſu.Sed inſpiceremus qd nā ſubeſſet:quæ ſedes:qđ firmamētū
qs fund⁹ uerbis ꝙ ſi facias illic uideas epicuri qūq; uacuū:ita aut nullū ſubeſſe ſen
ſum:aut frigidū & leuē.Qua pte q̄uis ē maxima:ēt illi ſi nō præſtes:nō uideo om-
nino cur præſtet ille tibi dicēdi gr̄a.Cū & uerba apud te eſſe nō poſſint illuſtriora: Nota
& collocatio illoꝝ ita ſit apta:ut nec cohærere melius nec fluere rotūdius nec cade
re numeroſius ullo modo poſſint.Sed iā Dantē tecū pēſiculemus:de quo fortaſſe
plures cōtrouerſiā ſint facturi:ſunt.n.multi:q in ſcriptoꝝ collatione nō tā expēdāt
merita q̄ annos numerēt:iubētq; alios ut priſcos legat cū reuerētia coætaneos ipſi
legere nō poſſunt ſine inuidia.Primas certe:qđ ad ſtilū ſpectat denegaturū tibi ne-
minē puto:ita ē Dātes nōnūq̄ horridus:aſper:& ſtrigoſus:ut multū rudis & impo-
litus:hoc eius ēt aurarii fatenť.Sed in ætatē & ſeculū illud id qđ ſit ita culpā reiici
unt:oīo tu orōne cultior:& nō ille grādior.At ſenſibus ingent grādior & ſublimior
Quæſo qd mirū in phica re illū phāri ipſa natura ad hoc cogēte:atq; ultro ſuppe
ditāre ſnīas.Si de deo:de aīa:de beatis agiť affert quæ Thomas quæ Auguſtinus đ Nota
his ſcripſerūt.& fuit ille in his tractādis meditādiſq; tā frequēs q̄ aſſiduus:tu in obe
undis maximis negociis publicis & priuatis.Nō fuit tā præclare in Dāte hoc feciſ
ſe:q̄ nō feciſſe turpe fuerat:At fuit dubio ꝓcul ſummi ingenii opus:ꝙ ipſe præſtas
phica facere quæ ſunt amatoria:& quæ ſunt ſua ſeueritate auſterula:ſupinducta ue
nere facere amabilia.Ita in tuis uerſibus amantiū luſibus ꝓ boꝝ ſeria ſunt admixta
ut & illa hinc dignitatē:& hęc illic hilaritatē grāmq; lucrifecerint:ut ambo hac co
pula:& retinuerint qđ erat propriū:& mutuo ſe ſibi ita participauerint:ut habeāt
utraq; ſingulatim quæ prius erāt ſimul amborū.Sed nō eſt hoc tam admirādum:q̄
illud qđ me maxīe mouit:ita hæc a te īuecta ut nō inuecta:ſed de materie ipſius:de
qua agis:eruta gremio:& ex illa ipſa:ut ita dixerim te irrigante ſolum efflore-

ſcere uideant ut appareant natiua non aduentitia: neceſſaria non cõportata: genui-
na oĩno nõ inſititia hoc ẽ qđ admirari ſatis nõ poſſum: quo mihi uideris Dãtẽ ex ſu-
paſſe. Nã & ſi ille ſublimis uolat: materiæ alis attollit̃ tu repugnãte illa & deorſum
trahẽte tolleris in altũ alis ĩgenii: atq; ita tolleris ut a materia nõ diſcedas: ſed illã te
cũ ſimul attollas tñ de ipſa tu q̃tũ de Dante ipſa fuit bene merita: Iam uidere licet
quid te inter Franciſcũq; & Dantẽ interſit de q̃bus hoc addiderim Frãciſcũ quãq; nõ
reſpondere pollicitis habentẽ qđ allectet in prima ſpecie ſed ulterius nõ ſatisfaciat.
Dantẽ hẽre qđ in occurſu quãq; offendit: Sed iuuet magis intima ꝑuadẽtẽ. Tua nõ
minus habẽt in receſſu quod detineat q̃ habeãt in prima fronte quod capiat. Adde
ꝗ illi ſuas poeſes in ſeceſſibus in ũbra in ſumma ſtudiorũ trãquillitate: tu tuas inter
tumultus: curiæ ſtrepitus: fori clamores: maximas curas turbulentiſſimas tempe-
ſtates occupatiſſimus cecinisti. Illius erant muſæ ordinariũ negociũ & principale:
tibi ludus & a curis quædã relaxatio: Illis ſumma defatigatio/ tibi defatigato ociũ:
Deniq; eo animũ remittens ꝑtigiſti quo illi oẽs aĩ neruos cõtẽdentes fortaſſe non ꝑ
tigerãt/ Sed quid dicã de mea paraphraſi? meã enim cur nõ appellẽ? uel huius quæ
mea ẽ appellatiõis iure. Demũ cur nõ meã q̃ & ſi ueneror ut tuã amo tñ ut meã: Ad
miror ꝓfecto illã & re in illa ex q̃ cõiicio q̃tũ ego aberrã a uera laude tuoꝝ uerſuũ
in quibus quæ erant maxima quæq; maxime illuſtria quibus ſum noctuinis oculis
non introſpexeram. uidi deinde ꝑ re reuelata q id ſolus & poteras & debebas: debe-
bas tibi & nobis/ ne multa & te gloria/ & nos uoluptate fraudares. Lego (deum te-
Ariſtoteles ſtor) maxime laurẽti eam/ nõ tã ad delectationẽ/ q̃ ad doctrinã. Q uot. n. ibi ex Ari-
ſtotele/ auditu. ſ. phyſico: ex libris de aĩa/ de moribus de cælo ex ꝓblematis quot ex
Plato Platonis ꝓthagora ex repu. ex legibus ex ſymposio quæ oĩa q̃q̃ alias apud illos le-
gi lego tñ apud te ut noua: ut meliora & in neſcio quã a te faciẽ trãsformata ut tua
uideãt̃ eſſe & nõ illorũ & legens diſcere mihi aliq̃d uidear. Q đ maximo eſt indicio
Nota. hęc te ſapere nõ tã ex cõmentario q̃ ex te ipſo. Solent. n. plurimi maiore in lr̃is σκα-
φ σ τεια q̃ opa cũ q̃d ſcripturi ſunt ph̃os habere uelut pragmaticos eis dogmata q̃-
dã ſuggerentes quæ ingerãt ſuis libellis ut uideãt̃ ph̃i. Sed facile hos deprehẽdas.
Nã uideas illa/ nec recte diſpoſita/ nec cohærẽtia & ab ipſis nõ explicata: ſed impli-
cata Atq; hoĩes alioq̃n eloquẽtes in illis dicendis apparẽt infantiſſimi. At te q̃s nõ
uideat ea nõ tenere p̃cario: ſed ut in quæ ius habeas & ꝑtãtẽ ꝓ arbitrio uerſare: age
re & tractare: hæc tu (proh felix ingeniũ) in æſtu reip. ĩ actuoſa uita es aſſecutus q̃
nos ph̃oꝝ nõ diſcipuli ſed inq̃lini in umbratili uita & ſellularia ſeq̃mur potius q̃ cõ
ſequamur. Sed q̃d dicã de paphraſeos tuæ ſuauiſſimo ſtilo his mihi uidet̃ penitus q̃
Cæſar Cæſaris in Romana lingua: ẽ enim oratio nõ manu facta: nõ bracteata: nõ torta ſed
ſuo ĩgẽio erecta cãdida & q̃drata nec temere excurrẽs ſed pedẽ ſeruãs: nec luxuriãs
nec ieiuna nec laſciuiẽs nec ĩgrata: dulciter grauis grauiter amabilis: uerba electa:
& nõ captara illuſtria nõ fucata neceſſaria nõ quæſita nõ explicãtia rẽ: ſed ipſis ocu
lis ſubiiciẽtia. p̃terea q̃ tuæ ꝑſonæ ſemp memineris q̃ ſint ubiq; tuæ illius prudẽtiæ
inſperſa paſſim ſemina atq; ueſtigia hæc ego & cũ multis & alius quiſq̃ lõge potio-
ra. Sed duo p̃cipua præter hæc uidi q̃ uideant forte nõ multi q̃q̃ oculatiores. primũ
eſt illud ut illa ſuas diuitias diſſimulet: ut ĩuidiã fugiat flores in ſinu hẽat nõ oſtẽtet
nõ exurgat in plantas: ſed ſubſidat ingenua ut minor appareat alterũ q̃d ſit nõ ui-
deo neq; enim tã ſolers ſed uideo eſſe neſcio q̃d ut dicã ſignatiſſime laurentianum.
Q đ ſi quis uideat Laurentii dotes ingeniũ: p̄ſtantiam Laurentium totum uideat
graphice

graphice effigiatum. Sed hæc nimis fortaſſe multa quæ dixi etiam inuitus ipſa me transuerſum ut dicunt trahente in uerba animi ſententia. Illud nō pręteribo inhortari te quanto poſſum opere maximo ut aliquod quandoq; a moderāda repu. ocio lum ſuffuratus abſoluendæ paraphraſi impartiaris tibi quidem & linguę patriæ ad honorem ciuibus tuis & nobis omnibus futuræ ad uſum & uoluptatem.

Florentiæ idibus Iuliis. M. quadringenteſimo octuageſimo quarto.

Ioannes picus Mirandulanus Hermolao Barbaro ſuo. S. E. IIII.

EGo quidē mi Hermolae nec poſſum aut tacere quæ de te ſentio aut nō ſentire ea quæ de illo debeant: in quo oīa ueluti ſingula ſumma reperiantur. Sed utinā eſſet is me mentis captus ut pro meritis tuis de te ſentirē utinā ea dicēdi uis. ut exprimere aliqn̄ poſſem quod ſemp ſentio. Scio quæ de te concepi infinitū ſubſidere īfra faſtigia doctrinæ tuæ. Scias & tu quæcūq; loqmur lōge eſſe minora iis quę cōcipimus. tam deeſſe ſcias aīo uerba: q̄ rebus aīus deeſt. & tn̄ ita me audere credis ut ſperē poſſe imitari tua quoq; nec magnitudinē ęſtimare poſſū. Admirari te poſſunt oēs imitari tā pauci poſſunt q̄ nemo rep̄hendere: Et utinā ea mihi fœlicitas ut quæ ſcribā Hermolaū meū aliqua ex parte imaginēt. Ipſe. n. ut taceā cætera ſtilus tuus cui tu adeo parū faues mirū q̄tū me afficit: q̄tū me delectat: Ita eſt doctus: grauis: cōpoſitus: eruditus: excuſſus: Ingenioſus: In quo nihil īexpolitū: nihil ſit triuiale ſeu uerba ſeu ſnīas ſpectes. legimus ſæpe ego & nr̄ Politianus quaſcūq; habemus tuas aut ad alios: aut ad nos epl̄as: Ita ſemp prioribus certāt ſequentia: & nouæ fertiliter inter legēdū efloreſcunt grēæ: ut perpetua quadā acclamatione interſpirādi locū nō habeamus. Sed miq; dictu q̄ pſuadeas: & legētis aīum quocūq; uelis impellas. Exptus ſum ego cū ſemp alias tū hac pxima tua ad me epiſtola: In qua dū barbaros hos p̄hos īſectaris: quos dicis haberi uulgo ſordidos: rudes: incultos: quos nec uixiſſe uiuentes ne dū extincti uiuant/ Et ſi nūc uiuant uiuere in pœnā & cōtumeliā ita porro ſum cōmotus ita me puduit piguitq; ſtudiorū meoq;. Iam enim ſexennium apud illos uerſor. ut nō minus me feciſſe uelim q̄ in tā nihil faciēda re tā laborioſe cōtēdiſſe pdideri ego inq̄ apud Tho. Ioānē ſcotū apud Albertū: apud Auerroē meliores ānos: tātas uigilias: qbus potuerim in bōis lr̄is fortaſſe non nihil eſſe: Cogitabā mecū ut me conſolarer ſi q̄ ex illis nunc reuiuiſcant: habituri nequicquam ſint quo ſuam cauſam argumentoſi alioquin hoīes rōne aliqua tueatur demum ſuccurrit ex ipſis quempiam paulo facūdiorē ſuā barbariā q̄ poterit minime barbare hūc in modū fortaſſe defenſuq;. Viximus celebres o Hermolae & poſt hac uiuemus nō in ſcholis grāmaticoq; & pedagogiis: Sed in p̄hoq; coronis in cōuentibus ſapiētū: ubi nō de matre andromaches nō de niobes filiis atq; id genus leuibus nugis: Sed de humanaq; diuinarū req; rōnibus agit̄ & diſputat̄. In quibus meditandis inqrendis & enodādis ita ſubtiles: acuti acreſq; fuimus ut anxii qn̄q; nimium & moroſi fuiſſe forte uideamur: ſi modo eſſe moroſus q̄ſq̄ aut curioſus nimio plus in indagāda ueritate pōt atq; in his qdem ſi quis nos arguat hebetudinis & tarditatis age amabo quicunq; is eſt pedē cōferat: expiet̄ habuiſſe barbaros nō in lingua/ſed in pectore Mercuriū/nō defuiſſe illis ſapiētiam: ſi defuit eloquētia: quā cū ſapīa nō cōiunxiſſe/tantū fortaſſe abeſt a culpa ut coniunxiſſe ſit nephas. Quis. n. cincinnos: Quis fucū in pba uirgine nō dānet̄ & deteſtetur̄ Tāta eſt inter oratoris munus & p̄hi pugnātia ut pugnare magis inuicē nō poſſint. Nam qd' aliud rhetoris officiū q̄ mentiri decipere: circūuenire: pſtigiarī Eſt. n. ueſtq;/ ut dicitis/ poſſe

Thomas
Io. ſcotus
Albertus
Auerrois

Philoſophiæ latinæ laus

dicſtis/poſſe ꝑ arbitrio in cādida nigrū uertere:in nigra cādidū.poſſe quæcūq; uul
tis tollere:abiicere:amplificare:extenuare dicēdo demū res ipſas magicis q̄ſi/quod
uos iactatis/uiribus eloquētiæ in q̄ libuerit faciē habitūq; tranſformare/ut nō q̄lia
ſunt ſuopte ingenio/ſed q̄lia uolueritis nō ſiāt q̄dē/ſed cū nō ſint eē tn̄ audiētib' ap
pareāt hoc totū:ē neq̄q̄ aliud q̄ merū mēdaciū:mera impoſtura merū præſtigiū?
Cū a natura rei ſemp uel augēdo excedat/uel minuēdo deficiat:& fallacē uerborū
cōcentū:ueluti laruas & ſimulacra prætēdēs auditoꝝ mētes blandiendo ludificet.
Erit ne huic cū pħo affinitas:cuius ſtudiū oē in cognoſcēda & demōſtrāda cæteris
ueritate uerſat̄.Adde q̄ nobis nulla erit fides/lautitias uocū & ueneres affectātib'
q̄ſi reb' paꝝ fidētes/nec uero nixi/trahere in ſnīam his lenociniis hoīes quæramus.
Eſt ob hāc cām legere res ſacras ruſtice potius q̄ elegāter ſcriptas:q̄ nihil ſit magis
decedēs & noxiū iu oī materia in q̄ de uero cognoſcēdo agit̄ q̄ uniuerſum iſtud di-
cēdi genus elaboratū.Hoc forenſium ē quæſtionū/nō naturaliū atq; cæleſtiū.Nō
eſt eoꝝ q in academia:Sed q in re pub.illa uerſant̄/in q̄ quæ fiūt/quæq; dicunt̄ po
pulari trutina examinant̄:apud q̄ flores fructibus lōge præpōderāt.Non ne ſcis il
lud nō oīa oībus pari filo cōueniūt?Eſt elegās res(fatemur hoc)facūdia/plena il-
lecebræ & uoluptatis:Sed in pħo nec decora nec grata.Q uis mollē inceſſum/ar-
gutas manus?ludibūdos oculos in hiſtrione & ſaltatore nō ꝓbet.in ciue in pħo q̄s
no ĩprobet arguat abominet̄?Si puellā uiderimus morib' lepidā atq; dicaculā lau
dabimus exoſculabimur.hæc in matrona dānabimus & pſequemur/nō ergo nos
ſed illi inepti q ad pedes ueſtæ agāt bacchanalia:Q ui grauitatē pħicaꝝ reꝝ & ca-
Sinesius ſtitatē ludicris ueluti & calamiſtris dehoneſtēt ꝑfecto q̄d Sineſius de adoleſcente
de oīone dici cōmode pōt/comatā oīonē ſemp cinedā:Q uare nos noſtrā malum'
capillis hirtā:globoſam:inexpeditā q̄ cū ĩpuritatis uel nota/uel ſuſpitione belle co
matā.Et ut nihil ſint reliq̄:hoc ē ueriſſimū nihil eē diuerſum magis ab inſtituto phi
loſophi q̄cunq; in re/q̄ q̄ luxū aut faſtū aliq̄ ex pte ſapit.Sicionios calceos habiles
Socrates aptoſq; ad pedē dicebat Socrates:Sed Socrati nō cōuenire oīno nō eadē rō ciuilis
hitus & pħici ſic uti neq; menſæ neq; ſermonis.V titur his pħus dūtaxat ad neceſſi-
tatē utitur ciuilis hō ēt ad grām.Q uā & hic ſi neglexerit nō ciuilis:& ille ſi affecta
uerit:nō erit pħus.Si poſſet Pythagoras uiuere ſine cibo/holeribus ēt parceret:Si
ſua ſenſa aſpectu:aut demū minore q̄ ſermonis opa explicare oīno nō loqueret̄.tm̄
abeſt:ut linguā poliat & exornet:q̄d uel ob id cauendū nobis ne illectus cute me-
dicata lector demoret̄ ad eā:ad medullā & ſanguinē nō ꝑuadat:quem ſubeſſe ſæpe
cerulato ori iuſectū uidimus:Vidimus inquā in hiſce oībus/quibus ꝓpterea in uſu
uenit:cū nihil ſit intus nō inane & uanū:detinere lectorē in prima facie modulatu
Musonius uario/atq; concentu:Q uod ſi fecerit pħus:clamabit Muſonius non pħum loq:ſed
tibi cinem canere.Non ergo uobis uitio detur id nō feciſſe:q̄d feciſſe uitium erat.
Q uærimus nos q̄dnā ſcribamus:non quærimus q̄uō imo q̄uo quærimus/ut.ſ.ſine
pompa & flore ullo oīonis.Q uam nolumus ut delectabilis/uenuſta & facera ſit:
Sed ut utilis:grauis/& ueneranda:ut maieſtatē potius ex horrore/q̄ gratiā ex mol-
litudine conſequat̄ nō expectamus theatri plauſum/q̄ aures demulſerit æquabilis
clauſula uel nūeroſa:q̄ hoc ſit ſalſum:illud ſit lepidū.Sed expectamus paucoꝝ po
tius præ admiratiōe ſilētiū ĩtroſpiciētiū penitius aliq̄d/aut de naturæ adytis erutū
aut de cæli aula ad hoīes adductū:tū uel aliq̄d ita argutū ut defendendi:ita defen-
ſum ut arguēdi nō ſit locus:Admirent̄ præterea nos ſagaces in ĩq̄rēdo:Circūſpe-
ctos in

ctos in explorãdo:ſubtiles in cõtẽplãdo:in iudicãdo graues:ĩplicitos in uinciendo
faciles in enodando: Admirent̃ in nobis breuitatẽ ſtili fœtam reꝝ multaꝝ atq; ma-
gnaꝝ:ſub expolitis uerbis remotiſſimas ſñias plenas qõnũ/plenas ſolutionũ: Quã
apti ſumus q̃ bñ inſtructi/ambiguitates tollere:ſcrupos diluere: ĩuoluta euoluere:
flexianimis ſyllogiſmis & ĩfirmare falſa:& uera cõfirmare.his titulis o Hermolae
uindicauimus huc uſq;/& uindicaturos poſt hac ab obliuione memoriã nr̃am non
dubitamus.q; ſi uulgo ut dicis/hẽmur ſordidi:rudes:ĩculti:hoc nobis ad gl'iam ẽ nõ
ad cõtumeliã/uulgo non ſcripſimus/ſed tibi/& tui ſimilibus. Nec aliter q̃ priſci ſuis
enigmatis & fabulaꝝ ĩuolucris arcebãt idiotas hoĩes a myſteriis:& nos cõſueuim'
abſterrere illos a nr̃is dapibus q̃s nõ polluere nõ poſſẽt/amariori paulũ cortice uer
boꝝ. Solẽt & q theſauros occultare uolũt:ſi nõ dat̃ ſeponere:q ſquiliis integere uel
ruderibus ut prætereũtes nõ deprehẽdãt niſi quos ipſi dignos eo muner̃ iudicaue
rint. Siĩe phoꝝ ſtudiũ celare res ſuas populũ:a quo cũ nõ ꝓbari mõ ſed nec ĩtelligi
illos deceat/nõ põt nõ dedecere hr̃e aliqd q̃ ipſi ſcribũt:theatrale:plauſibile: popu
lare: Q đ demũ multitudinis indicio accõmodare ſe uideat̃. Sed uis effingã ideam Alcibia-
ſermonis nr̃i. Ea ẽ ipſiſſima quæ ſilenoꝝ nr̃i alcibiadis. Erãt.n.hoꝝ ſimulachra hi- des
ſpido ore/tetro/& aſpnabili. Sed ĩtus plena gẽmaꝝ:ſupellectilis raræ & precioſæ.
Ita extrinſecus ſi aſpexeris/ferã uideas:ſi ĩtroſpexeris/numẽ agnoſcas. At ĩquies nõ
ferũt aures:nũc aſperã nũc hiulcã:ſemp ĩcõſonã texturã. Nõ ferũt barbara noĩa ip
ſum ẽt pene timẽda ſono o delicate cũ accedis choraulas & citharedos pone te ĩ au
ribus. Cũ uero phos auoca a ſenſibus redeas ad te ipſum ĩ aĩ penetralia mẽtiſq; receſ
ſus. Aſſume illas thianei aures:qbus cũ oĩo nõ erat ĩ corpe nõ terreſtrẽ Marſiã: Sed Thianeus
apollinẽ cæleſtẽ diuina cithara uniuerſi melos ineffabilibus tẽpantẽ modis exau-
diebat. his auribus phoꝝ uerba ſi delibaueris/mellea tibi ad neſtoris ĩuidiã eẽ uide
bunt̃. Sed hæc ſinamus nimio plus aſſurgẽtia. ꝓfecto faſtidire in pho ſubtiliſſime
diſputãte minus cõcinnã elocutionẽ nõ tã delicati ſtomachi ẽ q̃ ĩſolẽtis: Neq; ẽ ali-
ter/ac ſi quẽ in Socrate de moribus docẽte offendat aut laxus calceus/aut toga diſ-
ſidẽs & ſectũ praue ſtomachet̃ ob unguẽ. Nõ deſiderat Tullius eloquentiã in pho: Tullius
Sed ut rebus & doctrina ſatiſfaciat. Sciebat tã prudẽs: q̃ eruditus hõ noſtrũ eſſe cõ
ponere mẽtẽ potius q̃ dictionẽ. Curare ne qd aberret rõ/nõ oro. Attinere ad nos εν
Διαθεσει λογον nõ attinere πουεν προφορα laudabile in nobis hr̃e muſas ĩ aĩo &
nõ in labris neqd in illo uel p irã ſonet aſperius:uel p libidinẽ eneruatius: deniq; ne
q̃ ſit diſcors a genuina ipſa:q̃ tẽpatus ẽ modulabiliter harmonia: Quã Plato cũ ĩtel Plato
ligeret theatrali iſta & poetaꝝ ſæpe corrumpi a re.p.ſua poetas oẽs eliminauit.gu
bernãdã aũt phis reliqt.mox certe ſi p laſciniã diſſerẽdi poetas fueriſt imitati exilio
cõdẽnandis. At inſtabit Lucretius & ſi nõ egeãt p ſe phiæ cõmẽtationes amœnitate Lucretius
dicẽdi/p eius tñ adhibitionẽ diſſimulãdã eẽ ipſaꝝ reꝝ auſteritatẽ: Sicut abſynthia
p ſe pellũt morbos/melle tñ illiniunt̃/ut pueroꝝ ętas ĩprouida ludicet̃. hoc forte ti
bi faciẽdũ erat o lucreti: Si pueris ſcribebas tua: Si uulgo:faciẽdũ utiq; tibi: q non
abſynthia mõ:ſed meraciſſima toxica ꝓpinares. Sed longe alia nobis hñda rõ: qui
uulgus:ut ante diximus nõ allectare quærimus:ſed aſterrere. Nec terra abſynthia:
Sed nectar ꝓpinamus/Sed cõtendet Lactantius ſatis conſtare in auditoꝝ aĩos uel Lactãtius
ſenioꝝ influere potẽtius ueritatẽ & ui ſua inſtructã:& luce oratiõis ornatã. Si fuiſ-
ſes o firmiane tã freqnẽs in ſacris lr̃is q̃ in fictis litibus fuiſti:& hoc non dixiſſes &
noſtra nõ minus bñ fortaſſe cõfirmaſſes: q̃ deſtruxeras aliena: dic quæſo qd mouet

ſortius & pſuadet q̄ ſacrar lectio lrar nō mouēt nō pſuadēt.Sed cogūt agitāt/uim
īferūt.legis rudia uerba & agreſtia.ſed uiua:ſed aīata:flāmea/aculeata/ad imū ſprm̄
penetrātia:hoīem totū ptāte mirabili trāſſormātia.piclis orōnibus elaboratis & lu
culētis nihil ſe cōmoueri inqt Alcibiades:Sed Socratis uerbis nudis & ſimplicib⁹.
Addit ēt ſi ſint inepta:rapi in furorē extra ſe poni & uelit nolit/faciēdū ei/q̄ ille præ
Tribus maxie per ſuaderi. cepat.Sed qd pdo uerba in re cōceſſa.ſi nō deſipit auditor/a fucato ſermone qd ſpat
aliud q̄ inſidias? tribus maxie pſuadet:uita dicentis:ueritate rei:ſobrietate orōnis:
hæc ſunt lactāti quæ pħo fidē cōciliabūt ſi bonus fuerit ſi ueridicus:ſi id genus di-
Heraclit⁹ cēdi appetēs:qđ nō ex amœnis muſar ſiluis:ſed ex horrēdo fluxerit antro:ī quo di
xit Heraclitus latitare ueritatē.At dicet qſpiā:Age amice examinemus hæc depo
ſita cōtētione.Reuerēdū qddā atq; diuinū p ſe ē ſapīa:nec exotico quoq̄ eget orna
tu:Sed quæ īuidia & huc accedet? Quis negat quæ p ſe decēt:ſi adornent fieri de
cētiora:ego amice hoc in pleriſq; nego:adeo multa ſunt quor ſplēdorē ſi qd adiun
xeris elimines & nō illuſtres:ita ſunt.ſ.in ſua natura optimo ſtatu:ut demutari ab il
lo niſi in peius nō poſſint.Marmorea domus picturā nō recipit.Si opus albariū ſu
per induxeris demas de dignitate/de pulchritudine.Nō aliter & ſapīa/& quæ tra-
ctant a pħis tectorio ñ clareſcūt ſed offuſcant.Quid plura? Nō ne uulgatū bonas
formas ceruſſa deuenuſtari? In uniuerſum qcqd pulchri ſup īponas:celat:qđ ineſt
qđ affert ſecū/illud oſtētat.Quare ſi qđ prius fuerat aductitio præſtat:lacturā fe-
cerit illud qcqd ē nō lucrū ob eā cām nudā ſe præbet pħia:undiq; cōſpicuā:tota ſub
oculos:ſub iudiciū uenir geſtit.Scit ſe hre uñ tota undiq; placeat.Quātū de ea uel
les:tm̄ de forma uelles tm̄ de laude minuas ſincerā & impmixtā ſe hri uult.qcqd ad
miſceas infeceris:adulteraueris aliā feceris.Stat puncto inſectili & īdiuiduo.Qua
pp nec ludēdū tropis/nec uerbis:aut nimis luxuriādū aut trāſlatis laſciuiēdū/aut fa
ctitiis audēdū in re tā ſeria:tāti diſcriminis in q̄ demere:addere:demutar aliqd ſit fla
gitiū:At inqes agē damus hoc uobis ut nō ſit ueſtrū ornate loq:Sed ueſtrū ē certe:
qđ nec præſtatis/ut latine ſaltē/ut ſi nō floridis/ſuis tñ uerbis res explicetis.Nō exi-
go a uobis orōnē cōptā/ſed nolo ſordidā nolo unguētatā/ſed nec hircoſam.Non ſit
lecta:ſed nec neglecta.Nō quærimus ut delectet:Sed quærimur q̄ offendat.Bñ ha
bet iā.ſ.ad nos deficis.Sed amabo īcognoſcamus qd iſthæc ſit latinitas/q̄ ſolā dici-
tis debere pħos & nō pſoluere.Si dicēdo īcurrat exēpli cā a ſole hoīem pduci:cāri
hoīem noſtrates dicēt.Clamabis actutū hoc nō ē latinū.huc uſq; uere.nō ē Roma
ne dictū:hoc uero uerius/igit nō recte:peccat argumentū:dicet Arabs eādē rē di-
cet Aegyptius nō dicēt latine/ſed tñ recte.Aut.n.noīa rer arbitrio cōſtāt/aut natu
ra.Si fortuito poſitu:ut.ſ.cōione hoīum in eādē ſniam cōueniēte:quo ſanxerit unū
qđq; noīe appellari:ita apud eos recte appellet.Quid phibet hoſce pħos quos nū
cupatis barbaros/cōſpiraſſe in unā dicēdi normā:apud eos nō ſecus ſanctā/ac habe
ant apud uos Romana:illā cur rectā nō appelletis:appelletis urām:nulla eſt rō:Si
hæc īpoſitio noīum tota ē arbitraria.Qđ ſi dignari illā Romani noīs appellatiōe
nō uultis/Gallicā uocetis/Britānicā Hiſpanā:uel qđ uulgares dicer ſolēt/piſiēſem.
Cū ad uos loqnt/cōtinget eos pleraq; rideri/pleraq; non ītelligi:idē accidet uobis
apud eos loquētibus ανάχαρσισ παρ ἀθηναίοισ σολοικίζει. ἀθηναῖοι δὲ παρὰ
σκύθαισ.i.anacharſis apud atheniēſes ſolœciſmū facit atheniēſes apud ſcythas.q̄
ſi noīum rectitudo pēdet ex natura rer debemus ne rhetores an pħos q rerum om
nium naturā ſoli pſpectā hñt & exploratā de hac rectitudine conſulere? forte quæ

aures reſpuunt

aures reſpuũt/utpote aſpula:acceptat rõ utpote rebus cognatiora. Sed q̃d oportu it nouare eos liguã & ſi nati erãt iter latios ñ latie loq. Nõ poterãt illi o Hermolae dũ legebãt i cælo fatoꝝ leges & ordinẽ uniuerſi/legebãt i elemẽtis naſcẽdi uices & obeũdi:ſimpliciũ uires mixtoꝝ tẽparaturas: Nõ poterãt inq̃ eodẽ tpe i Cicerone in Plynio:in Apuleio Romãæ liguæ ꝓprietates leges obſeruãtias annotare. Q uęre bãt q̃d abhorrẽs: Q uid receptũ i natura:q̃d a Romãis iterea/nõ curabãt:ueꝝ.n.ue ro iã te loco meliore ſtatuo: do tibi eloquẽtiã & ſapiam mutuo nexu iuicẽ cõſpiraſ ſe. Abiũxerũt pħi ſapiam ab eloqũtia abiũxerũt hiſtorici:rhetores poetæ:q̃d dı flet Philoſtratus eloquẽtia a ſapia. hos tu uicturos celebri fama minime dubitas: illos nõ niſi i pœnã & ɔtumeliã uide q̃d agas: Indiſertã mauult Cicero prudẽtiã q̃ ſtultã loq̃citatẽ. Nõ q̃rimus i pecũia:q̃ mõeta pcuſſa ſit ſed q̃ materia cõſtet. Nec ẽ q purũ auꝝ ñ malit hr̃e ſub nota teutonũ:q̃ ſub Romão ſymbolo/factitiũ. peccãt q̃ diſſidi um cordis & liguæ faciũt:ſed q excordes toti ſunt ligua:ñ ne ſunt mera/ut Cato ait/ mortuaria gloſaria. uiuere ſine ligua poſſumus forte ñ cõmode: Sed ſine corde nul lo mõ poſſumus. Nõ ẽ hũan̊q ſit inſolẽs politioris lr̃aturæ: Nõ ẽ hõ q ſit exps pħiæ ꝑdeſſe põt iſãtiſſima ſapia iſipiẽs eloquẽtia/uti gladius i furẽtis mãu:ñ obeẽ maxſe nõ põt ergo inqes & ſtatuæ ñ a figura. Sed a materia cõmẽdãt & ſi cherillus eadẽ q̃ Hõerus & de eiſdẽ Meuius ac Virgilius cecinıſſẽt futuꝝ erat:ut æq̃ illi atq; iſti iter poetas recipent. Nõ ne uides diſparilitatẽ ſilitudinis. Illud & nos aſſueuera͂m a ſpẽ rẽ æſtiari nõ ex ſubiecto. Eſt.n.a ſpẽ res id q̃d ẽ:Sed alia ſpẽ q̃ſpiã iter pħos alia iter poetas recipiẽd̊. Scribat Lucreti̊ de natura:de deo:de ꝓuidẽtia: ſcribat de eiſdẽ ex nr̃is q̃ſpiã: Scribat Io. ſco. & q̃dẽ carmie ut ſi ieptior. dicet Lu. reꝝ pricipia atomos & uacuũ deũ corpeũ:reꝝ nr̃aꝝ iſciũ temeř oĩa fortuito occurſu corpuſculoꝝ ferri. Sed hæc latie dicet & elegãter. Dicet Io. q̃ natura cõſtat ſua mr̃ia ſpẽq; cõſtitui eſſe deũ ſepatã mẽtẽ/cognoſcẽtẽ oĩa oĩb̊ cõſulẽtẽ. Nec ꝑpea ꝙ uniuerſa ẽt iſima uideat ac modereť e ſua pace minimũ dimoueri: Sed q̃d dici ſolet κατιουτα μηκατιεναι. At dicet iſule:ruditer:ñ latinis uerbis. Q uęſo qs dubiũ reuocet uter poeta melior uter pħus. Extra oẽm ẽ cõtrouerſiã tã recti̊ Sco. pħari:q̃ ille loq̃ ẽ ornati̊. Sed uide q̃d differãt:huic os iſipidũ illi mẽs diſipiẽs:hic grãmaticoꝝ ne poetaꝝ dicã decreta neſcit:ille dei atq; naturæ:hic iſanctiſſimus dicẽdo/ſentit ea:q̃ laudari dicẽdo ſatis ñ pñt/ille fãdo eloquẽtiſſim̊ eloq̃ ẽ nefãda. Hæc illi fortaſſe afferẽt Hermolae cariſſi me i defenſionẽ ſuæ barbariæ aut q̃ ſunt ſubtilitate multo fortaſſe meliora. Q uoꝝ ſnīæ nec ego plãe accedo nec igẽuo cuiq̃ & liberali accedẽdũ puto. Sed exercui me libẽter i hac mr̃ia tãq̃ infami:ut q̃ q̃rtanã laudãt:cũ ut igeniũ piclitarer/ tũ hoc cõſi lio ut ueluti glauco ille apud Platonem iniuſticiã laudat nõ ex iudicio:ſed ut ad lau des iuſticiæ Socratẽ extimuleť:ita ego & eloq̃tię cãm a te agi audiã in eã licentius repugnãte pauliſp ſenſu atq; natura iuectus ſum:q̃ ſi uel neglıgẽdã uł poſthãdã bar baris exiſtimarẽ:nõ ab illis ad eã q̃d nup feci:ad græcas lr̃as:ad tuum nunq̃ ſatis lau datũ themiſtiũ/pene totus defeciſſem:quis dicã libere q̃d ſentio mouẽt mihi ſtoma cũ grãmatiſtę q̃dã q cũ duas tenuerit uocabuloꝝ origines ita ſe oſtẽtãt:ita uẽditãt: ita circũferũt iactabũdi ut ꝑ ſe ipis ꝑ nihilo hñdos pħos arbitrẽť: Nolumus inq̃t haſce ur̃as pħias. & q̃d miꝝ:nec phalerũ cães. Sed nos hac fini epiſtolã clauda mus. Si decus aliq̃d nomꝙ ſibi ꝑmeruerũt barbari illi ſola reꝝ cognitõe ñ eẽ facile dictu. Q uẽ locũ: Q uid laudũ tu tibi uẽdices qui ſis iter pħos elo q̃tiſſimus: inter eloquentes/ut dicam græce φιλοσοφοτατοσ Floren. iiii. nonas Iunias. Mcccclxxxv.

Reuerẽdo in chriſto pr̃i fratri Babtiſtę Mãtuano ordinis Carmelitaꝝ poetæ

Philoſtratus

Cicero

Cato

Glauco

philoſopho & theologo inſigni &c. Filius Ioannes Miran. E. V.

SAlue pater dilectiſſime: de Apollonio thæo nihil ſentio magis q̄ qđ tu
ſentis ſup̱ qua re ſcribã ad te plura/cũ erit ociũ & quę tibi erũt fortaſſe nõ
ingrata. de diuerſitate trãſlationis noſtræ a lr̃a hebraica in. iii. capite libri
Geneſeos ubi de Eua agit & ſerpẽte/ſic equidẽ cenſeo: eſt in hæbreo. Q uẽadmodũ
ſcribis ipſum cõteret caput tuũ: referturq̧ ad ſemẽ Euæ de quo dixerat inimicitias
ponã inter ſemen tuũ & ſemen illius. lxx. uero & Hierony. trãſtulerũt ipſa cõteret

Pulcherrima expoſitio

Caput tuũ utrobiq̧ aũt idẽ ſenſus: Nam qđ dr̃ ipſe cõteret nõ tam ipſam Euæ per-
ſonam q̄ Euæ poſteritatẽ reſpicit. Cũ id dicat factura: qđ in ſemine ſuo factura eſt/
Sed cur maluerint ipſa uertere q̄ ipſum. hoc fuiſſe arbitror in cã ut ſignificarẽt cũ
ex Eua nõ fœminę ſolũ ſed mares eſſent propagandi: quod de ſemine dicebatur ad
fœmineum ſolum ſemen referendum. hæc ſunt quę ſuper hac re in p̄ñtia in mẽtem
neniunt. Concordiam Platonis & Ariſto. aſſidue mollior. do illi quotidie iuſtũ ma
tutinũ poſt meridianas horas/ amicis ualitudini/ interdũ poetis & oratoribus: & ſi
qua ſunt ſtudia operæ leuioris noctem ſibi cũ ſomno ſacræ litteræ partiunt. tu fac
quæſo ne tua diutius deſiderem. Saluta Beroaldum. Politianus tuus ẽ totus. Vale
& deum ora pro me. Flo. die. xx. Marcii. Mcccc xc.

Ioannes Picus Miran. Aldo Manutio. S. E. VI.

MItto homeꝝ: quẽ deſiderabas: ſerius tñ q̄ & tu uoluiſti & ergo debebã. Ita
mi alde diſtringor occupatione ut neq̧ interſpirãdi ſit locus Addidixi me
(qđ & tu noſti) iam dudũ litteris in famulatũ. Illæ ꝓ ſuo impio. Ita ſeuere
legẽdi/dictãdi exigũt pẽſum ut uix ualitudinẽ redimã. Tu qđ te ſcribis facturum:

Huc idem Alibi

accinge ad philoſophiam: ſed hac lege ut memineris nullam eſſe pħiam: quæ a my
ſterioꝝ ueritate nos auocet: pħia ueritatem quærit. Theologia inuenit. religio poſ
ſidet. Vale Floren. die undecimo Februa. Mcccc. nonageſimo anno gratiæ.

Ioannes Picus Miran. Hermolao barbaro patriarchæ Aquil. S. E. VII.

AVdio te patriarchã Aquileiẽſem electũ. Gratulor illis hoibus paſtorem
optimum: toti eccleſiæ militem ſtrenuiſſimũ: tibi tuæ uirtutis illuſtrandæ
amplificandæq̧ occaſionẽ datã: tria fere uiuendi genera: Ciuile contem-

Tria gn̄a uiuendi

platiuũ: religioſum: in illo prudentiam/in ſecundo doctrinã in tertio quaſi faſtigio
totius uitæ præter duo illa etiã ſanctitatem exigimus. Te antehac & tua ciuitas in
repub. gerẽda magniſq̧ eoꝝ tractãdis rebus diligẽtiſſimũ prudentiſſimũq̧ ſunt ex
perti & ſtudioſi oẽs quaſi patronũ ac uindicẽ bonaꝝ artium amant & admirantur.
qđ erat reliquũ hoc te facturum & ꝓculdubio ſcimus ita ſerio gaudemus ut. ſ. non
minus tibi impoſteꝝ eccleſia debeat q̄ & tua ciuitas & litteræ hactenus debuerũt.

Ioannes Picus Miran. Hermolao ſuo. S. E. VIII.

QVid eſſe hoc dicã mi Hermolae ꝙ me quotidie nouis oneras officiis q̄ſi
tu mihi aliqd debeas: cui ego iampridẽ oĩa debeo: uenit ſupioribus diebus
huc Antonius frater in patriã ſe recipiens. Rogo qd Hermolaus agit/hoc
inqt ille agit. Te amat/laudat/in cælum fert apud me apud alios apud ipſum ponti
ficem/atq̧ hoc ita aſſidue ita ualide agit q̄ſi nihil hẽat præterea qđ agat. Scribunt
item ad me aliqñ quos iſtic hẽo amici unus præcipue. Coſmus pactius uir ut ſemel
laudes eius cõplectar dignus quẽ tu unice ames. Is uero quotiẽs ſcribit/ totiens de
tuis in me officiis ſcribit/de amore de mira q̄dã animi ꝓpẽſione ut ſentias ut loqua
ris de me ſemper honorificẽtiſſime/ o inauditã hac tuã humanitatẽ q nũq̄ ſatis tibi

eſſe in hoíes

eſſe i hoíes dictióís putas & ſi talis erga me es quo me facias magís tuũ magíſq; obliges.actum ut dicũt agis.Aut plus debere/aut amare magis nõ poſſum.Sed ita hõ es alios oés prudẽtia moribus doctrina humanitate ẽt te ipſum uincis. Vale:& me iã quæſo lauda modice:dum tñ ames ĩmodice.Salutat te Politianus in te amãdo & laudando ſemper uerus ſemper immodicus.Flor.die ulti.Iulii.Mcccclxc.

Ioannes Picus Miran.Hieronymo.S. E. IX.

NIſi angelus noſter ad te ſcriberet/ego plura ad te ſcripſiſſem.ſed nolo picas meas illius muſis obſtrepe & uoluptatẽ tuã importunus ego inter turbare.Q̃ d ſi beneficiũ intulit q abſtinuit iniuria q̃ inferre potuit.hãc litterarũ breuitatẽ nõ potes mihi pro beneficio nõ imputare/qd' eris pulcherrime remuneratus ſi pro breuiſſimis longiſſimas mihi ipſe reddideris. Nihil.n.nobis tuis litteris gratius/quibus quæſo ne me defraudes alioq̃n ſi ſilueris/par pari reponã.Nãq; ego tunc maxime nõ ſilebo:ſic enim te perbelle retaliauerim.Vale:& Hermolaum noſtrum delitias Romanæ linguæ meo nomine plurimum ſalutato.

Ioannes Picus Miran.Io.Franciſco Pico nepoti.S. E. X.

QVod hactenus tuís litteris nõ rñderim hoc fuit in cã inciderunt in manus meas libri quidã hebraici in qbus iam ppetuã hebdomadã aſſiduus fui dies & noctes:ita ut pene me exoculauerint.Eſt enim hinc ad.xx. dies diſceſſurus:qui huc libros attulit ſiculus qdã hebrẹus:q̃re dum me ab illis extricauerim ne litterã q̃dem a me expectes:neq;.n poſſum momentum ab illis diſcedere ne forte illi diſcedant prius q̃ ego eos oẽs excuſſerim. Cum ab hac cura liber fuero obruã te lr̃is:q̃q̃ ſcis aium me habere occupatiſſimũ.Si qd autẽ tu unq̃ mea cã es facturus, da operã q̃ tõne potes ne meũ iſtuc aduẽtũ Barri princeps deſideret:ſtudia enim oía interturbarem mea quibus noſti tu q̃ ſim deditus q̃q; nihil præter ea curẽ:haud ſatis ãt mihi conſtat utrũ mihi moleſtius illi an mihi diſplicere. Vale & deũ time & te quotidie cogita eſſe moriturum. Ferrariæ. xxx.Maii.Mcccc.nonageſimo ſecundo.

Ioannes Picus Miran.Marſilio Ficino.S. E. XI.

QVi ab amicis quod cupiunt pluribus contendunt iniuriã faciunt amicitię quaſi ipſa non poſſit quod poteſt illecebra orationis. Q uare agam tecum ſimpliciter/ut ea exigit quæ mihi tecum iãpridem intercedit beniuolentia eſt hoc tempore ad mea ſtudia plurimum neceſſarius Iãblicus Platonicus/hunc ſi ad me miſeris ppetuo me tibi officio deuinxeris:erit hic ad dies uiginti aut ſummũ ad menſem poſt/illico per tabellarium remittetur. Tu interim & bibliotheca mea & rebus omnibus utere atq; tuis. Vale.

Ioannes Picus Miran.Angelo Politiano.S. E. XII.

NEc urbanius unq̃ nec hilarius acceptos ſe amores mei prædicant q̃ his proximis diebus apud te/& q amice qdem confeſſi ſunt cum ſibi gratulantur maxime/eũ tibi plurimum debent. Q uis.n.nolit ab iſto enſe mori dolent tñ indulgẽtius id factum eſſe q̃ oportebat/atq; in eo ſunt ut dubitent an pote ipſo in amores te cecutitĩẽtẽ factum meos:Ac ita demũ dubitant ut iudicio tuo alioquin grauiſſimo in ſua cauſa haud ſatis confidant:Confidunt tamen & iam ſeſe uinculis aſſerũt:domi eſſe neſciunt/libertatẽ & publicũ ſecure poſtulant. Sed quid de Epicteti tui feſtiuitate dicã.o rem iocoſam & riſu dignam catoniano uix erat in limine cum pandens ſinus en inqt obelos/en ſagittas/ ſi neſcitis græce. En me ſi ex ueſtris quiſq̃ audax fuerit paratũ referire: Q uis cachinis temperaſſet cum ſtoicus homo

tã lepide iocaret:abſtinuimus ꝓfecto telis / & ꝙ interminatus erat repoſiturũ ſe ſe
iniuriã/& ꝙ ita cutis occaluerat ut tam leues ictus nõ admitteret.Q ua igit̃ uenera
tiõe debuimus/ſenẽ excedimus.Q ui ut demũ apud nos cõſedit ꝑfari cœpit de mo
ribus/Et id qdẽ latine nõ tã ob id ꝙ apud latinos erat(Nã & erant in eo cõſeſſu/qui
græca nouerãt(q̃ ꝙ latine ipſe beneficio tuo luculentius ſaperet / Sed nec operã ꝑ
didit/qñ qdẽ nõ prius loq deſiit q̃ nos ex peripatheticis ſtoicos fecerit.Et apathiã
illã oẽs approbauerimus/iam uidere ſit pauloante delicatos hoĩes iam factos oĩum
tollerantiſſimos q laceſſiri qdem poſſumus ab aliis.Lædi a nobis tm̃ q fato reluctẽ
mur nunq̃/& quæ noſtra nõ ſunt ſic fieri demũ uelimus/ut deus uult/& eos nec cul
pemus unq̃ nec accuſemus/nihil doleamus/nihil expoſtulmeus ſeruire uinci neſcia
mus.Re ñ orõne ꝓbemur:& q nouitii ſumus nos ipſos ut aduerſarios obſeruemus.
Alioꝝ de nobis opinionẽ atq; id generis alia quæ externa ſunt negligamus potius
q̃ reiiciamus.Ad diẽ curemus ut hoſpitiũ uiatores:hẽamus ea deniq; non hẽamur.
Silentiũ amemus neq cq̃ euomat̃ nõ cõcoctũ.Et nobis alii raro/& nos aliis nunq̃ ri
ſum pariamus.Et ut uno cõplectar uerbo.Epictetũ totem/& ſubſtinere aduerſa/ &
abſtinere uoluptatibus abũde didicerimus.uide q̃ ſingulatim ad epictetũ tuũ effin
xerimus uitã noſtrã.uide q̃ & cito ne hac quoq; parte ſtoici nõ eẽmus:q nos admo
nitos uolunt tãdiu deficere hominẽ/q̃diu non ꝓficit.Id ꝙ q̃q̃ in cæteris admiratus
ſum in me tamẽ uno uel maxime.Q ui cũ ſemp in lyceo uel academia nuq̃ in por
ticu ſim uerſatus:ita uictus ſum oratione ſenis/ut in eius ſnĩam non pedibus mõ ſed
manibus quoq; & toto corpore diſceſſerim.Indicẽ græcoꝝ libroꝝ:q mecum hic di
uerſant̃ cum manuelis epiſtola qđ tuæ litteræ poſtulãt ad te mitto.Indicẽ tuoꝝ iti
dem deſidero Laurentio iuniori meo nomine ſalutem dicito:ad quem ſcripturus
eram:ſed pudor deterruit ne uidear hominem litteris compellare. Vale.

Ioannes Picus Miran. Thomæ medio.S. E. XIII.

QVod fabellã tuã & eã feſtiuã quidẽ atq; concinnã meo noĩ nuncupaueris
indicio mihi fuit & doctrinæ tuæ & ſingularis in me beniuolentiæ:grauis
utraq; eã quæ me ad te amãdũ urgeat & impellat utra neſcio magis:ut.n.
in amore(qđ in ꝓuerbio eſt)mutuũ ñ reddidiſſe flagitiũ ẽ ita laudatiſſimũ hoĩem
& ſi nõ ꝓuoceris nõ amaſſe:aut ruſtici ẽ ĩgenii:aut ſane improbi. Vide igit̃ q̃ me ge
minis(ut aiũt)funibus ad amicitiã nõ uocas mõ ſed trahis qñ nec in ea eſt fabella
quicq̃:qđ doctrinã:qđ ingeniũ nõ oleat:Nec de me bene mereri magis ꝑclare pote
ras:q̃ egregiæ fabellæ dicat̃ a meo nomini tam amice tã liberaliter conſulere cuius
argumẽtũ tm̃ abeſt:ut uel negligã:uel accuſem:ut etiã ſummo ope ꝓbem.Mea.n.
ſemp fuit ſnĩa:cui neq; ex doctis quẽq̃ reclamaturũ puto:Acrioris eẽ ingenii iocu
laria hęc & fabellas ſcribere:mõ id(qđ ꝑſtitiſti ipſe q̃ cumulatiſſime)erudite:& ele
gãter fiat q̃ de grauiſſimis rebus uel ornare diſſeruiſſe.Q uippe cũ opoſius lõge ex
limo q̃ ex ære auro ue decorã effinxiſſe ſtatuã arbitremur:cur nõ itidẽ erit de humi
li q̃ de ſublimi materia inſigne aliqd dictitaſſe:& pluris certe negotii:& iccirco etiã
laudabilius:illoꝝ opi argumẽti dignitas lenocinat̃:Hi qcqd dignũ afferũt id totũ
de ſcriptoris penu depromit̃:Nihil ipa materia/uelut aſymbola cõferrẽte:Illis na
tura ſedulo opitulat̃:Hi aduerſus naturã certe cõtẽdũt:Q uod & ſi ita ſit nõ ibo ta
men inficias inter has quas dixi humiliores materias:aliis alias mirũ ĩ modũ ꝑſtare
& eẽ ẽt id generis nõnullas ita iacẽtes ita inſipidas ut nulla ui aut maieſtate uerbo
rũ attolli ſatis & ſcite cõdiri poſſint:Q đ uitii his nunq̃ ĩeſſe poteſt:quæ uenuſta io
corum

coꝝ urbanitate reſarciũtur: At uero ſummis ſubſellis cõſtituẽdas eas duco: quæ cũ ſaliũ lepore admixtũ habẽt ætatũ pſonarũq; graphicã exſcriptionẽ: q; & habent ea oĩa: quæ comicoꝝ ſunt: & tu ĩ ea q̃ ad me dediſti fabella pulcherrĩe imitatus es: q̃ tũ ibi argutiaꝝ: ſ quæ ſaltũ opportũa: & ĩgenioſa pmixtio. Vt delectat: ut lepida: ut abſoluta ẽ undiq;. & ſi q̃ materiæ hũilitate ſordidiuſcula & debilior apparuerit orõnis luce & dignitate ſe ipſam erigẽs & nitorẽ ac neruos aſſumẽs: ea ẽ pfecto (ut paucis dicã) quæ ſe a litteratiſſimo hoĩe pfectã liq̃do demõſtret: ueꝝ inter cætera oĩa illa mihi præcipue cordi ẽ moꝝ ætatũ pſonarũq; exq̃ſita & cõmoda adnotatio: ĩ q̃ unã prudẽtiã tuã: eãq; nõ mediocrẽ: uelut e ſpecula lõge pſpicio. Videres uellẽ quẽ mihi cachinũ moueat octogenarius antiſtes: q ut cũq; cætera ſuccedãt hoc tñ cõtinue ſaxũ noluit: ut alicũde pecuniã corrodat: q̃d uitiũ ſenibus cognatũ & familiare ſem pſnit. Quid dicã de paſito nõo q a peſſimo ſene cœnã ſaliarẽ diſſimulãs extorq̃t. Qui ipſum ut ita dicã ſingulariſſime pumicẽ emũgit. Nullũ ẽ mi Thoma in ea fabella uerbũ: q̃d nõ ſibi q̃ddã peculiarẽ palmariũ uẽdicet. ſed neq; meũ ẽ: referre quæcũq; olfeci: neq; his ſum naribus quæ olfecerint oĩa hoc tibi cõſtet: rẽ aut gratã magis: aut iucũdã mihi cõtigiſſe nũq̃: & ipſam igit̃ ĩtra hos lares & te ipm ĩtra aĩum recepi: habes mi Thoma q̃d (& ſi tu petis) petẽdũ erat a me mutua ẽ ĩter nos amicitia q̃ ipſe (ut te uirũ decebat præſtãtiſſimũ) a muſis auſpicatus es. Reliquũ ẽ. ut quotiens uel re mea q̃ualacũq; ẽ: uel opa ĩdigneris: de mea ĩ te uolũtate piculũ facias: Neq;. n. (ſi qua dabitur occaſio) ullum erga te officii genus prætermittam: quod ipſe aduerſum me in amiciciæ ueſtibulo feciſti prior. Vale.

Io. Picus Mirã. Cõcordiæ comes ſuo Nicolao leoniceno. S. E. XIIII.

IAm ſæpius & pluribus tecũ p litteras collocutus fuiſſem Nicolae ſuauiſſime ſi ubi nã eſſes mihi aut nũcio aut lr̃is aut rumore notũ fuiſſet. Ego uero id anxie a multis pcũtatus fui dubiũ ab oĩbus rñſum accæpi: Tandẽ ſuperioribus diebus in manus meas inciderunt Antonii fauentini grauiſſimi phĩ ad Thomã ſrignanũ litteræ ex illis te eſſe Florẽtiæ q̃d mihi tũc gratiſſimũ fuit accepi hoc ſimul ac intellexi lr̃as p tabellariũ ad te Florentiã dedi. Vanũ fuit iter neq;. n. illic te repperit/Dolui ſummopere: hodie Thomas ſignificauit te Florentia diſceſſiſſe & Bononiæ: eẽ illico has ad te deferri iuſſi. In quibus quidem neque meã in te beniuolẽtiã neq; ſingularẽ amorẽ pluribus aperire nitar neq;. n. de noſtra in te uolũtatẽ tibi uel pauxillulũ quidem ſubdubitandum niſi me & egregiæ uirtutis tuæ & tuorum in me officiorum/quod meum non eſt/oblitum exiſtimares. Nõ potui autem non mirari ſummopere q̃ tum ex urbis tumultibus te eripuiſti quæſiturus ſedem in qua uiuere & tranquille poſſes & iocunde hoc oppidulum noſtrũ aut certe oblitus ſis aut certe contempſeris uiſus es Nicolae diffidere aut uolũtati meæ aut facultati ut uero hæc tuis meritis minor/Ita illa tua maior opinione gratum mihi erit ſi me tui conſilii admonueris/gratiſſimum omnium ſi meos lares tibi cõmunes non dedignaberis mecum ociaturus dum cæteri cum marte negociabuntur: Reliquũ Io. grammatici ad te mitto quod per multos dies non inuentum nunc repertum ẽ. Tuus ſum & tuas xpecto: Vale Mirãdulæ die xx. Iulii. Mcccclxxxii. Cura omni diligentia ſi me amas habere indicem omnium librorũ qui in bibliotheca Sancti Dominici repeiriuntur Mitte uel tecum offer. Vale iterum.

Villã exedificaui ſuburbanã amœnã ſatis pro loci & regionis conditione. Carmen longũ de ipſa cõpoſui & tibi domus ſuauis & carmẽ erit nõ iniocũdũ iterũ. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano ſuo. S. E. XV.

QVod ꝓximis litteris tuis me tantope laudaris debeo tibi tãtũ quãtũ ab eo abſum ut merito laudet. Id enim debet cuiq; qđ gratis dat nõ qđ ꝑſoluit. Quare & ipſe id totũ tibi debeo quod de me ſcribis cũ in me tale ſit nihil. Cũ id mihi ipſe nullo pacto deberes: id totũ tuæ fuit hũanitatis: & ſingularis in me beniuolẽtię. De cętero ſi me examinaris nihil īuenies niſi tenue humile & anguſtũ. Nouicii ſumus atq; tirũculi q ex inſcitiæ tenebris pedẽ mõ mouimus ꝓmouimus fere nihil. Benigne nobiſcum agit ſi inter ſtudioſoꝝ ordines referamur. habet docti nomen quiddã aliud quod ſit tibi & tui ſimilibus peculiare mihi tã grãdia nõ cõueniunt. Cũ eoꝝ quæ in litteraꝝ ſtudiis ſint ꝑcipua nihil nõ ſolũ exploratũ habeã ſed nec adhuc etiã niſi ꝑ trãſennã uiderim. Conabor qdẽ (id quod nunc ago) talis eſſe aliqñ qualẽ nunc me ꝑdicas & eſſe aut iudicas: aut certe uelles. Interea imitabor te Angele q te græcis excuſas ꝙ ſis latinus latinis ꝙ græciſſes. Simili & ego utar ꝑfugio ut poetis rethoribuſq; me approbẽ ꝑpea ꝙ phari dicar: phis ꝙ rethoriſſem & muſas colã q̃q̃ mihi lõge aliter accidit atq; tibi. Quippe ego dũ geminis (ut aiunt) ſellis ſedere uolo utraq; excludor ſitq; demũ (ut dicã paucis) ut nec poeta nec rhetor ſim neq; phus. Tu ita utrũq; īples ut utrũ magis haud ſatis conſtet q & græcã & nr̃am mineruã ita pulchre amplectaris q̃ſi cygnus utriuſq; liguæ ut q̃ īſcitia ſit quę genuina non facile diſcerni poſſit. Nã ut de latinis taceã (de his. n. cui e primo loco ceſſeris) qs credat (ut de Adriano ille) romanũ hoīem tã græce loq. Iurabat Emanuel nr̃ dũ tuas legeret nõ ẽẽ rã atticas athẽas ipſas. Is es mi Angele (faceſſat adulatio) cui ex nr̃is unus aut alter ne dicã nemo ꝯferẽdus ſit. Q đ ſi plures ẽẽnt tales nõ hẽrẽt hæc ſæcula cur inuiderent antiq̃tati. Incũbe quæſo & lr̃as quantũ potes a ſitu recipe ne nitor ille Romãæ liguæ iniuria tẽpoꝝ penitus obſoleſcat excude ſemper aliqđ nouũ quod rẽ latinam adiuuet & illuſtret. Et quæ domi habes fac tãdem exeant in cõmunẽ ſtudioſorũ utilitatem. Ego quidem ut te ipſum tua omnia amo atq; deſidero: tum eo magis ꝙ te mihi exemplar propoſui ad quod effingar & ſi is es quem ut ſequi omnes debent ita conſequi pauci poſſunt. Vale.

Ioannes Picus Miran. Paulo cortelio ſuo. S. E. XVI.

BEne cogitas Paulæ. Mittamus crebro epiſtolas ut q locoꝝ īteruallis diuidimur epiſtolaꝝ certe uiciſſitudine cõiungamur leuare ſolet abſentũ deſiderium: Si q̃ domi illius aut ſtatuã fortaſſe habeas aut imaginẽ. Mihi uero inter imaginẽ & epiſtolã hoc intereẽ uidet hæc mẽtẽ corpus illa effigiat illa extrema tm̃ deliniat hęc ītima ẽt plane exprimit & effingit. illa amici quaſi tunicã & amictũ hæc ueꝝ nobis amicũ repſentat. illa carnis colores figurãq; qđ põt æmulat hęc cogitationes: cõſilia: dolores: gaudia: curas oẽs deniq; affectus. Et quæ ipſe ſibi uix q̃ſq; ꝑſens loquit ſecreta aī ad amicũ abſentẽ fideliſſime trãſmittit. hæc deniq; uiuũ & efficax illa emortuũ & mutũ ſimulachrũ eſt. Miſitemus has igit inuicẽ aīoꝝ imagines tu qdẽ q̃s potes aureas & argẽteas ego uel æreas uł teſtaceas. Sic enim extra oẽm erimus iniuriã locoꝝ & tẽpoꝝ. Sicut nec ipſa aī uis aut loci intercapedines aut tẽpoꝝ moras nouit. At uero illud quãtũ eſt qđ ego tibi debeo Paule officioſiſſime q me ad hoc officiũ prior uocaſti tali ꝑſertim epiſtola quæ me adeo tenuit & oblectauit ut multos iã dies nulla me magis lectionẽ mineri oblectari. Eſt. n. plena facũdiæ: plena gratiaꝝ: plena amoris & beniuolẽtię expectabas fortaſſe ut dicerẽ plẽa meaꝝ laudũ: Eqdẽ erã & hoc dictus⁹. Nõ. n. adeo ferreus aut ſi hoc manis dici adeo

ſum ꝑfus

ſum phũs ut amicoꝝ laudationibus nõ oblecter. Quæ ſi ſunt ueræ me ipſum mihi
ſi falſæ illoꝝ mihi amorem uolũtateq́ꝫ cõmẽdant: facile igiť impetrabo a mea phia
ut tuas epiſtolas & crebro legã & cũ uoluptate ẽt q̃ pte me laudãt. Sed nõ illud tã
facile ut ĩ repẽdẽdo offõ hoc lraꝝ ſatis ciuilis appareã aut nõ ĩgratus. Ita.n. impio-
ſa dña me diſtringit ita pẽſum exigit quotidie ita deniq́ꝫ totũ me occupat ut uix qc
q̃ de me mihi ẽt ipi reliquũ ſit. Sed q̃ tu es hũanitate & epiſtolas ẽt malis cũ ſcribe-
mus & ſilẽtiũ eq boni cõſules cũ tacebimus. Politianus cõmunes delitiæ te ſalutat.

Vale. Ioannes Picus Miran. Troilo maluetio. S. E. XVII.

LIbellus tuus de fortib⁹ tãta me affecit uoluptate q̃ta ſolet ĩs affici cui opti
ma fors cõtigerit. Ago tibi ĩgẽtes grãs q̄ me tuaꝝ lucubrationũ feceris pti
cipẽ taliũ pſerti: In qbus & diſputãdi ſubtilitas & multiplex uariaꝝ reꝝ co
gnitio facile apparet. Quoꝝ alteꝝ ĩgenii: alteꝝ diligẽtiæ laudẽ hẽt. Nugas noſtras
quas deſideras ꝓpediem ad te dabo. Incertũ.n. utꝝ indignius illarũ te lectiõe occu
patiſſimum iuriſconſultum detineri an deſyderio amiciſſimum hominem diu ſuſpẽ
di. Vale & me ama. Fer. xxix. Maii. Mcccc xcii.

Ioannes picus Miran. Thadeo Vgolino. S. E. XVIII.

GRatiſſimas habui lras tuas plenas amoris fidei & charitatis non ob id tm̃
q̄ tu mei memineris/ſed q̄ in illis me amice admones/ut ego ipſe mei.i. bo
noꝝ ſtudioꝝ & quã dedi expectatiõis ſubſtinẽdæ/meminerim/ eqdẽ infir
mitatis meæ cõſcius nihil uel mediocre de me polliceri auſim. Sed ille a quo oẽ bo
nũ pr luminũ clemẽtiſſimus/ut antehac dedit unde de nobis aliqd ſpararẽt hoies:
ita dabit in poſteꝝ: ut tã bene cõceptã opinionẽ fruſtra nõ hẽamus Romã ꝓpero
ubi de nr̃is ſtudiis piculũ/uel cũ piculo faciemus. Si qd pfecerimus/dei ẽ munus: il Ad nõ gẽ-
li laudes & gratiæ. ſi qd defecerimus: nr̃a eſt imbecillitas/nobis imputato. Cæteꝝ tas illas
ego ſum tuus/ut qui ob tuam & uitę & morum integritatem uix Hieronymo no- cõcluſiões
ſtro in te amando primas conceſſerim. Vale ex fracta. ꝑperatio

Ioannes Picus Miran. Thomæ medio. S. E. XIX.

SOlidus nunq̃ me oblectatũ memini q̃ nup: dũ tuã epyrotã legerẽ fabellã
ꝓculdubio facetiſſimã: cũ argumẽti feſtiuitate: tũ ſtili eruditione priſcas
ẽt comœdias ꝓuocãtẽ. Quid.n. has nouitias dicã/ineptas plane & inface
tas: q̃ auctoꝝ ĩfãtiã facile declarãt: digna ꝑfecto fuit: q̃ Hermolao barbaro/neſcio
an tuo q̃ meo/magis noiati dicaret: Cui uni oẽs lratos tm̃ debere exiſtĩo: q̃tũ uix de
bẽt antiqtati: Qd me ea minime fraudaris: feciſti ꝓ tua ĩ me añhac pſpectiſſima be
niuolẽtia: Nec ẽ qcq̃ apud me tãti qd ſi tibi q̃ſi mutuũ miſitẽ: te latã abũde grãm pu
tẽ: Cõœdiæ nouæ: q̃ mihi polliceris: iã expectãs ĩhio. Neq́ꝫ ẽ qcq̃ qd ea magis optẽ
p̄ter unũ ad nos aduẽtũ tuũ: Quẽ niſi ad decẽ dies hic mihi abſcẽdẽdũ foret: ut ex
ſita nr̃o te cognouiſſe arbitror/efflagitãdo certe abs te ĩpetraſſem: ẽ.n. ex his cõiice
re q̃ ſcripſiſti. Quid ſit futuꝝ amœnitatis ĩ cõſuetudine: qd ĩ ipſo cõuictu: qd ĩ uiuis
uocibus ꝑfecto latitãtẽ hẽnt energiã: q̃ altius aĩum uoluptet afficiatq́ꝫ miris mõis:
q oĩbus ſcriptiõibus lõge p̄põderãt: Sed qñ hoc nõ licet iteri a me cõœdiæ mr̃iã nõ
expectes. Malo utrũq́ꝫ e tuo pẽu ꝓmas/ut Thomã mediũ/ nõ mediũ ſed totũ fabel
la ſapiat. Vereor.n. ne ob ſequẽdo tibi hebetudo ingenii mihi iacturã faceret. Et ex
eo qd de nr̃o admitteret ab opifice opus degeneraret. Apud me nihil ẽ nõ expoſitũ
inſulſũ: fatuũ plebeiũ. At deſiderant hæc comœdiæ neſcio qd ſecretioꝝ reꝝ ſalſum
mordax: elegãs: acutũ. tibi tuiq́ꝫ ingenii amœnitatibus peculiare. Quare rẽ matu-

ta mihi futurá q̄ gratiſſimá:ut qñ te corã frui nõ licet:fruar hac rõne uel abſẽte.Q đ
ſi ut dixi antea/tã citus hinc mihi diſceſſus nõ fuiſſet:ꝑfecto aliquot dies & geniũ ſi
mul & ĩgeniũ excoluiſſemus? Vale.

Io.Picus Mirã.Marſilio ficino.S. E. xx.

NOn poteras opportunius maumetté tuũ latinũ repetere quã hoc tpe quo
me ꝓpediẽ maumetté ipſum patria lingua loquẽté auditurꝭ ſpero poſtq̄
.n.hebraicæ linguæ ꝑpetuũ menſem/dies/noctesq̨ inuigilaui:ad Arabicę
ſtudiũ & Chaldaicæ totus me cõtuli nihil ĩ eis ueritus me ꝑfecturꝭ minus

Ingenii uelocitas

q̄ in hebraica ꝑfecerim/in q̄ poſſum nõdũ quidẽ cũ laude:Sed citra culpã epiſtolã
dictare.Vide qd poſſit ĩpetus animi.Vide qd labor & diligentia ẽt ubi ſint uires in
firmiuſculæ.aiarunt aũt/me atq̨ adeo agenté alia ui cõpulerũt ad Arabum litteras
chaldæorũq̨ ꝑdiſcendas libri quidã utriuſq̨ linguæ/q ꝑfecto nõ temere aut fortui
to/ſed dei conſilio:& meis ſtudiis benefauentis numinis ad meas manus ꝑuenerũt.
Audi ĩſcriptiones:tuadimõium deſeres.Chaldaici hi libri ſunt.Si libri ſunt & nõ the
ſauri in primis Ezrę Zoroaſtris & melchiar magoꝝ oracula in quibus & illa quo
q̨q̄ apud græcos mẽdoſa & mutila circũferũtur legunt̃ ĩtegra & abſoluta. Tu eſt
in illa chaldæoꝝ ſapiẽtũ breuis qdẽ & ſalebroſa:ſed plena myſteriis ĩterpꝛtatio. Eſt
ĩtidẽ & libellus de dogmatis chaldaicæ theologiæ cũ pſaꝝ græcoꝝ & chaldęoꝝ in
illa diuina & locupletiſſima enarratiões:Vide marſili q̄ ĩſperata mihi bona irrepſe
runt in ſinũ.Cur nõ ego & Cornucopiæ iã mihi nactus uidear.Sed qd de arabicis?
In qbus & maumeti toletini epiſtolæ & abugalé:q Auerroẽ audiuit(& qđ te magis

Ammonius plotini magr

tãget)adelãdi cuiuſdã q ſub ãmonio Plotini magro ĩ ægypto ꝑhantus ẽ multæ ſũt
qõnes.Deus bone q̄ pythagoricæ q̄ plenæ priſcoꝝ dogmatum:& ſecretioris diſci
plinæ inuaſit:eſtatẽ ſlum efficax uotũ poſſe hæc ꝑ me abſq̨ ĩterpꝛte euoluere & ꝑſcru
tari:atq̨ hoc nũc ago:hoc ĩdefeſſus aſſiduuſq̨ laxũ uoluo.hic eſt Marſili meus cu
pido:hi mei ignes:q nõ fluxã & uanã ſed firmã mihi nõ pollicent̃ iã ſed præſtãt uo
luptaté.Verã imaginẽ futuræ gloriæ quæ reuelabit̃ ĩ nobis:ſed redeo ad tuas lr̃as.
Tuus Maumettes Peruſiæ ẽ:quo cũ rediero(abſum.n.ob peſtis ſuſpitionẽ)ibit ad
te cõtinuo:de Plotio q̨ ſcribis haud ſatis ĩtelligo:hoc ſcio nõ excidiſſe mihi ĩ loti
nũ quẽ nõ in mãibus habẽdũ mõ.Sed diſcẽdũ adeo mihi & ſemꝑ cẽſui & nũc quo
q̨ cẽſeo.Si tu qcq̄ de me uel apud mithridaté uel apud Petrũ leonẽ cõquæſtus es ñ
põt nõ iniuria id ad te factũ ĩ me q tibi & tuis reb⁹ iniuri⁹ nũq̄ ulla ex ꝑte fui.Q uid
tñ illud ſit ad huc neſcio uolés neſcio pythagoricus ſũ apđ quos nihil ſanctius ami
cicia q̄ ſi qd ẽ qđ ĩter nos uľ labefactaȓ poſſit uľ minueȓ(ut dicũt)hẽat ĩ zephyros:
Vale:& me ama q tu⁹ ſũ æq atq̨ olĩ fui ex fracta.

Io.Pi.Mi.Hie.donato.S.E.xxi.

IAm diu quæ mea eſt negligentia.ad te nihil ſcripſi:ea una fuit in cauſa ſi
lentii huiuſce noſtri/Patiar me hoc crimine a te cẽſeri negligentia ſcilicet:
Alioquĩ nec obliuioſum uiꝝ nec amicieiaꝝ deſertoré.Q uas mihi aduer
ſus id ingenii amicos:Q uo ẽ Donatus nõ temporarias ſed ꝑpetuas oĩo ſtatuo.

Ioannes Picus Miran.Hermolao ſuo.S. E. xxii.

DEdi ad te lr̃as ſuperioribus diebus ꝑ ſitã nr̃um Neſcio an đlatæ fuerit.Cõmẽ
taria q̄ petebas ĩ Ari.cur ñ accepis ex eodẽ te ĩtellexiſſe nõ dubito.Veniẽt
eũ primũ ego ad bibliothecã meã rediero:q alĩeas huc ĩ pñtia exploratu
rus uẽi.Nec ẽ cur uiæ me pẽiteat adeo multa hic repꝑi tũ græca tũ latĩa ad hũanio
res lr̃as eruditãq̨ ꝑhiam faciẽtia.Q ui & hac ipſa die:q̄ hæc dabam ĩcidit in manus
Apuleii fragmẽtũ de ĩterpretatõe:opus ẽ eruditũ & qđ Apu.plãe eẽ cognoſcas:ſed
mutilum

mutilũ mácũq;. Siré abs te libẽter iſtic ne aut uſq̃ qđ ſcias ĩteger hẽať. Q uãquã cũ tua edideris q̃ hẽs ſub incude nõ erit amplius cur Ap. deſyderemus. Da ſtudiis meis ego qđ ad te ſcribam nihil hẽo niſi aſſiduũ me ĩ Hier. eẽ mearũq; noctiũ maximã partem: in tuo themiſtio uigilare. Diuerti nup ab Ariſto. in academiã. Sed nõ tráſfuga: ut inquit ille uerũ explorator. Videor tñ (dicã tibi Her. qđ ſentio) duo in Pla. agnoſcere: Et homericã illã eloquẽdi facultatẽ ſupra ꝓſam orationem ſe ſe attollẽtẽ & ſenſuum ſi qs eos altius introſpiciat cũ Ariſto. oĩo cõmunionẽ: ita ut ſi uerba ſpectes nihil puguãtius ſi res nihil cõcordius ꝙ ſi qñ dabiť: id qđ uotorum meorũ ſumma ẽ tecũ ad dies aliquot ꝑfari agemus de hiis corã latius & ſenſus huius mei periculũ aliqđ faciemus. Vale. æui nří decus. Flo. Mcccclxxxiiii. die. vi. decẽbris.

Dubitat an Apuleius de inter. manus ſit

Ioannes Picus Miran. fratri Baptiſtæ Mantuano Carmelitæ. S. &c. E. XXIII.

SAlue pater optime olim ad te nõ ſcripſi ſed interim legi quæ tu ſcripſiſti diuina. ſ. atq; ſctiſſima illa tua poemata: in quibus ea rerũ maieſtas is ſplẽdor eſt eloquẽtiæ ut certatim ĩ illis palmã ſibi uẽdicare uerba atq; ſniæ uideãtur: fœlix qui uelis optima eadẽ poſſis fœlices nos qbus nõ ſolũ legere quæ ſcripſiſti ſed ẽt te amare te uidere te alloq datũ eſt. Diues hic mihi mřia & quæ nõ epiſtolã ſed iuſtũ uolumẽ impleat ſi euagari me ĩ laudãdis tuis poematis uel imbecillitas nřa ſineret uel pudor tuos. Hoc unũ dixero delectari me a deo lectiõe tuorũ carminũ ut fere quotidie cũ me uel tediũ uel fatigatio ceperit in illã quaſi in hortũ ſolitus ſim ſecedere. Vnde aĩo tãta ſemp oborit uoluptas ut nihil cupiat magis q̃ iterũ fatigari ut iterũ recreeť. Philoſtratum de Apollonii uita ſi ſatis illo es uſus deſidero & Zachariæ phi: quem te nactum Romæ dixiſti exemplar cura ut aliqñ habeam/ prætereaq; ĩdicẽ bibliotecæ ueſtræ Bononienſis ſi tuo id cõmodo fieri põt. Vale.

Ioannes Picus Miran. C. F. S. E. XXIIII.

QVæſitũ diu apud me fuit tecũ ne ſilẽtio an lřis agẽdũ foret. Q uę res ut pote anſam utrinq; habẽs cũ nũc in hãc nũc in illã partẽ a me iudicareť in cã fuit cur ĩ hoc uſq; tẽpus tecũ ſiluerim. Videbať. n. ꝑ auribus ꝓſertim occupatiſſimi leuſoribus his nugis obſtrepuiſſe nõ minus ĩpudẽs q̃ ĩportunũ: & erat qđ ad te ſcriberẽ te dignũ penitus nihil. Rurſus in hoĩem q̃ tu es dignĩtate ĩſignẽ de me optie meritũ qñ corã nõ poſſem p lřas nõ uenerarer ab offõ ꝓculdubio deficiebã. His cũ diu fluctuaſſet aĩus uicit tãdẽ pudorẽ pietas pſuaſitq; audaculi & temerarii ſubeũdã potius notã q̃ obliuiſi hoĩs uel negligẽtis. Accipe igiť. C. P. q̃ me excipiebas ſemp cũ iſtic erã hilari & porrecta frõte lřas meas ineptas illas qdẽ & incõpoſitas ſed fidei erga te meæ: ſed dedititiſſimę tibi ꝓfecto uolũtatis grauiſſimũ teſtimoĩũ. Q uibus hoc unũ tibi in primis ſignificari uolo nihil eẽ qđ magis cupiã/ q̃ dari mihi occaſionẽ aliq̃ q̃ teſtẽ dilucide apđ te reliq̃ meã ĩte fidẽ pietatẽ & obſeruãtiã. His. n. ſi de nobis ꝑiculũ aliqñ feceris itã me ĩter eos q tibi deditiſunt ſupiorẽ eẽ cognoſces: ut tu cæteros tui ordĩs ãtiſtites uirtute doctria & ſctĩmõia miũ ĩ modũ ãncelł.

Ioannes Picus Miran. Baldaſſari millia uaccæ. S. XXV.

MIraberis & qdẽ nõ iniuria tãſum a me lřis tuis uel lõge ſerius q̃ tu fortaſſe deſiderabas & ipſæ lřæ tuæ merito poſtulabant: id cur ita euenerit paucis accipe. Inuruserat ad uos iiſdẽ ferme diebus qbus tuas accepi uir ſane ꝓbus ſed mihi antea ignotus negotiari ſeſe aiebat Mediolãi oportunã mihi ꝓfectionẽ duxi q̃ fieret ut p fidũ nũciũ & ꝙ in primis optabã ſine mora lřæ meæ tibi redderẽť: Sed auſtrũ ꝑculi: nã cũ ille in mẽſem diſceſſum ſuũ pendinãdo: diſtuliſſet diſceſ

ſit tandē:ſed me penitus ignaro. Mihi uero cū iā ſpe certi nuncii factus eſſem negli
gētior lrāꝝ obliuio pene ſurrepſerat.nūc demū cū tua ad me epſa ī manus īcidiſſet
uelut obdormientē illico excitauit:admonuitq̧ tpis ſine offō ꝑtermiſſi.Dolui(deū
teſtor)nō mediocriter & nūc quoq̧ doleo nec iō hæc dcā ueli ut me excuſem ſed ut
accuſem poti⁹:facile patiar negligētiæ dānari me& inq̄ malueris pœnā abs te uoca
ri.Nūc ad lrās tuas.Accepi & ex lrīs ipſis & ex libris græcis quoꝝ tu mihi copiā tā
liberaliter tā amice feciſti uoluptatē nō mediocrē:nō tā ꝙ eoꝝ uſus ad mea ſtudia
plurimū faceret q̄ ꝙ ꝑpetuæ īter nos futuræ neceſſitudis ſundamēta iecerim⁹.Q uā
unā pluris facio q̄ aut Sunādii aut Ptolomęi uniuerſam bibliothecā.Tātū.n.abeſt
ut lrātoꝝ hominum amicitias negligam:ut nihil mihi aut curę:aut cordi ſit magis.
Scio āt quē tu īter lrātos hoīes tibi locū uendices:Q ñquidē doctrinę eruditionis
hūanitatis tuæ euidētiſſimū mihi argumentū fuit epiſtola tua.Q uare ni te amem
plurimū dedidicerim ꝑfecto me/& faciā lōge aliter q̄ cōſueuerim.Amo igit͛ unice
q̄uis te nunq̄ uiderim/Amo ita ex aīo ut ex aīo magis paucos amē ut demū accede
re ad familiaritatē quidem poſſit noſtram ad amorē non poſſit.Et ſi qd.i.quod poſ
ſit accedet illud oē aduentu huc tuo.Q uē & litteris tuis tu te ultro pollicitus es:&
nos ita ardenter petimus ut impatienter deſideramus.Ioānem grāmaticum in phy
ſica & ariſtotelis metaphyſica ſi mihi cōpararis perpetuo me tibi officio deuinxe
ris.Nam & apud me non ſunt:& ſum eorum magna in expectatione. Vale.

Ioannes Picus Miran.Iacobo Feltrino.S. E. XXVI.

LItteræ tuæ ſi qñ alias nūc me maxime oblectarūt:qbus eā de me exiſtima
tiǫnē apud te eſſe cognoui:qua ne fingi qdē uoto melior poſſit.Vnū illud
me perturbauit ꝙ cū ī iis quæ ad te ſcripſi nihil notaueris:ſuſpitionē feciſti
ne cūcta nota digna exiſtimaueris.Tūc.n.uel placuiſſe plurima crediſiſſem cū di
ſplicuiſſe aliq̄ ſignificaſſes.Q uo fit ut ne teſtimonio tuo alioqn ꝓbatiſſimo in mea
cā ſatis cōfidā.Amas.n.nr̄a oīa ꝑinde atq̧ nos:& cū ex īnata īgenii tui facilitate cū
ctos tollas id tibi præcipue ī rebus nr̄is accidit:q id oē qd ī nobis ē ex tuo fonte ma
nauit.Eqdē æmulari te/tuis pſtare ueſtigiis/nec deſiſto nec deſinā.Vtinā te aliqñ
cōſeq̄r.Sed hoc doleo ꝙ locoꝝ intercapedine fiat quominus te altiſſimos phiæ lo
cos ut ſoles grauiter pertractantem coram audiam.Q uod etſi eadem quæ dicis ꝑ
epiſtolas mitti poſſunt id quod impetratum abs te maxime uelim:habet tamen ne
ſcio quid uiua uox quod magis afficiat afformetq̧ diſcipulum. Vale.

Ioannes Picus Miran.Hieronymo Donato.S. E. XXVII.

ACcæpi lrās tuas & ſuaues ꝑfecto & eruditas quibus nō aliter oblectatus
ſum atq̧ olim tua cōſuetudie cū patauii eēm quotiēs ea mihi fruēdi occa
ſio offerebat͛:cui⁹ qdē & cupidus & appetētiſſimus ꝑter tuā ēt opionē ſp
fui.Neq̧.n.latebat me q̄ dulce q̄ amœnū eēt Doāti ingeniū q̄ bonis oīb⁹ diſciplinis
oī demū uirtute exuberās undiq̧ atq̧ refertū.Sed ita eſt ꝑfecto mi Hieronyme:ut ca
mihi pſæpe cōtingit facultas & libera & expedita eius quā maxime rē cupimus adi
piſcēdæ inertes nos facit & negligētes:dū.n.id qd hodie ꝑtermittimus & cras fieri
perq̄ cōmode ſperamus:fit demū ut ex hac ſupina dilatione nr̄a cōniuētibus nobis
effluat annus.Sed qñ res ita recidit:feciſti tu quidē ꝑpulchreq̧ me nunc ēt ad hoc
officii genus obdormiētē tuis lrīs excitaſti:Q uo utar aduerſum te ſępius ī poſterū
& te ut itidē facias rogatū maxīe uelim.Q uod attinet ad tua carmina fuerunt illa
qdē dū eēm patauii apud me cōplures dies,meminiq̧ me libelli amœnitate & lepi
diſſima

diſſima uerſuũ cõpoſitiõe delectatũ plurimũ. Sed niſi fallor anteq̃ illinc abſceſſeri
Ramuſio reddita ſunt de cæteris quæ aut in me aut mea ſunt ita conſtitutũ hẽas ut
uel eis ꝓ tuis uſurus ſis: uel certe & mihi & amicitiæ noſtræ facturus iniuriã. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo. S. E. XXVIII.

CVm tenues muſas meas q̃bus dũ p ætatẽ licuit de amoribus meis iocatus
ſum in libellos quoq; digeſſerim: mitto ad te illoꝝ primũ miſſurus reliquos
ſi in hoc uno amicũ experiar te nõ aſſentatorẽ. Ea. n. lege ad te ueniũt ut ca-
ſtigentur: & uapulent: ut erratoꝝ pœnas & ungue & obeliſcis luant. Adhibe igitur
te illis æquũ iudicem non iniquũ hoc eſt ſeueꝝ non indulgentẽ. Nã quæ maior ini
quitas q̃ amicũ fallere de te ſibi oĩa ꝓmittentem: non eo uſq; ingenio delicato ſum
ut alienas lituras faſtidiã: non adeo mihi bellus uideor ut cenſorem uel negligã uel
accuſem. Quin forte nec tu nec q̃ſpiã crederet q̃ hæc mea mihi nõ ſatiſfaciant: quã
in iis ẽt quæ magis placent ne ſim ut inq̃r ille Suffenus/timeã. Nimiꝝ oẽs fallimur
nec uidemus manticã quæ in tergo ẽ. Quare operã tuã ĩ re honeſta & liberali ami
ciſſimo hoĩ ne deneges: tam multo præſertim ſtudio: tam ex aĩo eã efflagitãti. Q d'
ſi is eſſem a quo in eiuſmodi re tibi gratia referri poſſet nõ tacerẽ græcũ illud Liſip-
pum apellis & apellem liſippi alterna opera uiciſſim uti ſolitum: Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano. S. E. XXIX.

CVm ſupioribus annis Florẽtiæ eſſem amatorias elegias q̃tuor apud te re-
liq̃ q̃s ut ſit: exercẽdi ĩgenii gr̃a p id tp̃s pene puer effinxerã. Erãt ille q̃dẽ
ĩſulſæ: ĩneruditæ & leues quæ auctoris ætatẽ & ĩſcitiã facile præſeferrẽt.
Tu tñ illas nõ ꝓ rei merito ſed ꝓ tua benignitate: uel ĩdulgẽter approbaſti: Et ob id
ip̃m ut fidẽ faceres ꝙ approbaſſes exẽplaria petiiſti/ ꝑfecto nõ ignar⁹ ea eẽ aĩs ado-
leſcẽtũ ad uirtutẽ acerrima ĩcitabula ut laudis cupiditate illecti: q̃ libauerit glorio
lã mox deguſtare altius enitãtur. Vt. n. deſperatiõe uires & iacẽt ꝓtinus & frigent:
Ita ſpe attoli atq; ĩflãmari nemo ẽ q̃ dubitet. Sed iã ætatis patrociniũ tollit̃: & q̃bus
antea ſub/ſignabat̃ erroribus nũc uitio mihi uerteretur ꝙ non eos iã maturior annis
aut repurgauerim melius aut deleuerim. Quæ igitur apud te carmina ex nr̃is ſunt
ſi me amas aut remittas ad me aut laceres: aut igni tradas. Ea oĩa elaborara magis &
complura alia quæ poſtquã iſtinc abſceſſi mihi per ocium exciderunt/breui tuæ li
mæ demandabuntur. Interim quæ ſine amici intertrimento uiuere nõ poſſunt ca-
pitali dãnentur calculo. Præterea Epictetũ tuũ: & quæ de Homero in hãc uſq; diẽ
a te tranſlata ſunt: Item quæ de Iuliano medice ſermone patrio & quæcũq; alia la-
tino ſermone cõpoſuiſti ad me miſſa omnino uelim. hoc ita a te peto ut qui ĩpenſiſ-
ſime: Ita. n. deſidero ut qui impatientiſſime. neq; eſt quod recuſes ꝙ ea forte ad um-
bilicum nondum deducta ſint: Quando quidem omnia ſi tua hæc fuerit ſententia
clam apud me futura tibi iam prænuncio atq; polliceor. Vale.

Ioannes Picus Miran. Marſilio ficino. S. E. XXX.

MEi ſemp fuit iudicii Marſili doctiſſime nulla eſſe in re magis elaborandum
q̃ ut ab animi nobilitate: qua (triſmegiſto teſte) poſt Iouẽ proximi exiſti-
mamur p deſidiam atq; ſecordiã nullo pacto degeneremus: idq; mihi po-
tiſſimum ſemper fuit ut undecunq; poſſem mihi animi cultum & bonarum artium
diſciplinas compararem. Quod quidẽ meũ conſilium & ſi a pueritia uſq; cõſtantiſ
ſimum mihi fuit: excitarunt tamen ſummopere atq; inflãmarunt cũ apud te eſſem
ſuperioribus annis adhortationes tuæ: nec unq̃ ardenter magis q̃ ex illa in hãc uſq;

Mercuri⁹ triſmegi-ſtus q̃ ſit animi no-bilitatis auctori-tas

diē me totū lr̄is addixi. Iā tres annos Marſili apud peripatheticos uerſatus ſum: nec omiſi qcq̄ q̄tū in me fuit ut Ariſtotelicis ædibus q̄li unus ex eoꝝ familia nō īdignus admitterer. Q đ qdē etſi haud abūde cōſequutus ſū: Q uippe ꝙ uix ſin iu ueſtibulo eo uſq; tn̄ ꝓceſſi ut ſi nō docti & eruditi: qđ nec ꝑ ætatē licet ſtudioſi tn̄ nomē mihi uēdicare nō dubitē. Sed qm̄ & tua ſemꝑ doctiſſimoꝝ hoīum ſnīa fuit q academica ꝑipatheticis miſceret: cū utrāq; ſectā & rectius habituꝝ & locupletius: aggrediendā mihi hāc ꝓuinciā exiſtimaui: ut iā ꝑ mei uiribus ingenii: ꝑ mea quāta maxima pōt aſſiduitate & diligentia Platonē cū Ariſt. & uiciſſim alternis ſtudiis Ariſtotelē cū Platone cōferrē. V eꝝ ut te ꝑmonitore prius: ita nūc adiutore opus ē tuæq; erit hūanitatis & in me beniuolētiæ nō deeſſe ꝓpoſito meo atq; eo qdē tā honeſto & liberali id qđ cumulatiſſime abs te factū cenſeo ſi librū tuū de īmortalitate aīoꝝ ad me miſeris. Q uo ueluti ꝑmōſtratore quodā in Platonica diſciplina ꝓfectuꝝ me ut opto: ita cōfido. Q uis. n. Ficino: in quo ſi uera eēt pythagoreoꝝ ſnīa reuixiſſe Platonē crediderim nō quæq; maxīa in eo doctrię gn̄e de ſe ipſo ſibi polliceať? Tu mō mihi nō deſis: Q đ īpetratū abs te pluribus cōtēderē: niſi ipſa q̄ tu plurimi facis honeſti rō hoc idē a te cōtēderet. Si. n. ꝓ amicoꝝ utilitate declinādū aliq̄ tenus deuia & Cice. noſter & Chilo ſapiēs & Theop. grauiſſimus pħus exiſtimarūt: Nō ne erit ī tā honeſta petitiōe amiciſſimo hōi defuiſſe flagitiū? Fac igiť ut qđ iā diu adhortatiōe ſequor tua ope ē aliqn̄ cōſeq̄r. Q ui. n. hac in re mihi auxiliari poſſit ꝑter te habeo nēinē: qn̄ qdē ut ſpeciola alia cōplura atq; ꝑclara ita platonicaꝝ reꝝ cura apud nr̄æ ætatis hoīes penitus exoleuit. Vale. Io. Pi. Miran. Hermolao. S. E. xxxi.

NOnq; quicq̄ habeā te dignū quod ſcribā ad te ſcribo. ſed īccirco tantū ut reſcribas. Alioqn mihi nec cā eſt ſcribēdi ulla nec argumētū. Q uippe q; dānarim ſemꝑ eoꝝ ſnīam q ad amicos ſcribendū ſentiūt ut hoc q̄ſi debitū pēdať amicitiæ. Eſt. n. hoc totū ſcribere & lr̄as miſſitare amicitiæ qdē ſed infirmæ & frigidiuſculæ: quæ ſua ui ſubnixa nō ſtet ſatis: quæratq; aliunde unde cōſiſtat. at quæ in ipſis aī receſſibus iā penitus radice egit quid amabo adminiculis litterarum eget. Dabo igitur Hermolae Barbare ob id ad te meas ut q̄s maxime deſidero tuas alliciā. Tu contra ne a me fruſtra deſidereť tuas reddes q̄ cumulatiſſime. V t enim infirmi eſt aī adhibere lr̄as amicitiæ quaſi tibicines ne uacillet: ita facilem ꝑſtare ſe amicis atq; beneficum liberalitatis eſt & beniuolentiæ ſingularis. Vale & muſicam Ptolomæi: ſi id incommodo non fit tuo ad me dedas futuram hic ad dies pauculos. Q uid enim a te non audactar petam: cui ego iam pridē mea omnia uoui dicauiq;.

Ioannnes Picus Miran. Hermolao. S. E. XXXII.

MIhi nunquā aut placui magis aut debui copioſius q̄ hoc tpa quo una epiſtola ad te mea tam ſuaues tā eruditas tā tui ꝑſimiles litteras ad me uocarim. Q uod ſi & abſuiſſe te patauio dū illic fui & deſideraſſe me biennium cōſuetudinem tuā in cauſa fuit cur hæc ad me ſcriberes: nō pōt mihi illud qcqd ſit: nunc nō eſſe iocundū: tam abunde unæ litteræ tuæ uotū omne meū nō adimplerūt ſolū ſed etiā ſuperarūt: nam ut epiſtolæ elegantiā: amœnitatē: eruditionē ſuauitatē taceā cuius lectio uel beneficii uicem cumulate exigit. Q uanti apud me eē credis q; tam amanter tam benigne atq; adeo ex aīo in amicum te mihi dedas. & quo nec optare mihi quicq̄ maius auſim in me ornādo undiq; tuā operā tam liberaliter polliceāris: Q uod quidē genus officii nō recipiendū adeo ſed mihi ambiendū ēēt fateri ingenue nec coram erubeſcerem. Q uippe nec ipſi ſtoici ut noſti απαθιαν probant: nec

bant:nec iter has quas græcį πάθη dicũt affectiões ulla eẽ põt aut laudabilior: aut honeſtior ea:ſi modo inter illas eſt quæ dicit cupiditas nõis & gloriæ præſtari uero mihi hoc nec ab ullo uberius poteſt q̃ a te ipſo:in quo uirtutes oẽs uelut ſingulę ſibi palmã certatim uendicant:& ego cui debeam liberius habeo certe neminem. Eſt igitur hæc mihi pollicitatio tua tam grata tam apperenda q̃ honorifica qua uel id maxime plurimũ gaudeo ꝙ egregii cuiuſdam amoris in me tui & amãriſſimæ uoluntatis fidem facit. Habeo tandem quod ut diu antehac deſideraui:ita nunc ſerio triumpho. Habeo inq̃ Hermolaum Barbarum latinæ linguæ delicias & bonarum artium omnium inſigue promptuarium mihi non beniuolum ſolũ ſed amiciſſimũ. Habes & tu itidem Ioannẽ Picum Mirandulam ita tibi deditum:ita tui ſtudioſum: ut qui deditus qui ſtudioſus eſſe magis nõ poſſit:mutuis aduerſum te officiis: quando præſtare nihil uel grande poteſt uel Hermolao dignum futurum imparem quidem:ſi uero animum ſpectes certe uel æqualem uel ſuperiorem. Vale.

Io. Picus Miran. &c. E. XXXIII.

NIhil mihi dulcius fuit dũ hic apud nos eſſes tua cõſuetudine:nihil itẽ utilius:ea in te moꝝ ſuauitas ea eſt doctrina. uide aũt q̃ mihi dulcis q̃ gratus fueris dum te fruebar cũ nunc dũ abes nihil mihi ſit dulcius tui memoria. Sed ꝑfecto ſi amicitiæ ſed es aĩus eſt & nos id maxĩe ſumus aĩus. ſ. ut ſcribunt Plato & Ariſto. non eſt cur poſſint diſſidium inter nos facere ulla uel locorum remota uel diuturna tempoꝝ interualla. Cogitabã aũt nũc an qua ẽt alia rõne cõſeq poſſem ut tecũ eſſem:neq̧ aliud in mentẽ uenit q̃ ut nr̃a de ſeptiformi in ſex dies geneſeos enarratõe lucubratio ad te ueniret. Si. n. libros q̃ſi liberos parimus:& p̃ris maxima pars in filio eſt:ueniam ego quoq̧ ad te in illo quem genui. excipe igiť uenĩerem ad te filiolũ meũ ut me ſolebas hilaris & lubẽs:placebit ſcio qa amas. Scio & diſplicebit itidẽ quia amas. Nam eiuſmodi pietatis eſt & eoꝝ errata quos amamus ſignãter introſpicere ut ememdemus & introſpectis leuiter indulgere ne uexemus.

Animũ ſe dẽ eẽ amiciciæ plato & Ari. dixere

Io. Picus Miran. F. B. C. Th. E. XXXIIII.

SAlue pater dilectiſſime. En tibi Appolloniũ quẽ ſi tuæ uirtuti tuis in me officiis nõ deberẽ:deberẽ certe uel his lr̃is q̄bus eum efflagitas tãtus in illis amor tanta humanitas. Eſt. n. & ſummi amoris quo illuc uocare quo tu iam ꝑueniſti:ad animi. ſ. purgationẽ hoc eſt ad ueram fœlicitatẽ:& ſummæ humanitatis hortari me quaſi equalẽ cui legem dicere quaſi filio potes. Sed utinam uſu eueniat aliq̃n ut in receſſu aliquo una aliq̃n pie p̄hari poſſimus. uidebis apud me nihil eſſe prius q̃ ut pietatem cum ſapientia cõiungã. Videbis hoc mihi eſſe perſuaſiſſimũ nullã eſſe ſapientiã quæ æternæ in nobis ſapientiæ imaginẽ obliteret. & ſimiles facit brutis inſipientibus:teſtẽ habeo cõtubernalem angelũ tãtum me quotidie de meis ſtudiis lucro apponere q̃rum inde ad certamen purgãdi animi inſtructior fortiorq̧ euado. Omnifaria hæc diſciplinarum tractatio & quicquid litteræ promittere nobis poſſunt cutem colorat/& quaſi pigmentata facie nos reddit formoſiores. At ſanam firmã robuſtam mentẽ ſperare non aliunde poſſumus q̃ a uitæ integritate/a moribus/a diuina deniq̧ religione. uolentem igitur cogis (ut ita dixerim) magis uelle. Sed & tuis me ſacris precationibus iuua ut poſſim etiam quod & ego uolebam & tu me uelle tantopere uis. Vale pater amantiſſime/quem unice amo quem in oculis fero. Florentiæ. xiii. Ianuarii. M.cccclxxxx. expecto tua omnia. Politianus meus deliciæ totius litteraturæ tibi adſcribi ſalutem iubet.

Io.Picus Miran.Hermolao barbaro.S. E. XXXV.

MEmini me cũ deliberarẽ quanã potiſſimũ ex Italiæ gymnaſiis mihi ſedem
ad p̄hiæ ſtudia deligerẽ cũ me multa patauiũ uocarẽt libẽtius illuc petiſ-
ſe ut amor in te meus quẽ iãdiu aĩo nutriuerã mutua conſuetudine tibi pa
lã eẽt:patauii fui & biẽniũ/Hermolaum tñ q̄s credat nec uidi/nec niſi ut multo an
te fama cognoui.Ita ſæpe euenit ut dum oblatã occaſionẽ deſidioſa q̄dã ꝓcraſtina
tione cõtẽnimus:ea ut lubrica eſt manibus elabaꝰ.Huius rei me uehementer pœ-
nituit & pœnitet & eo magis ꝙ quã antea reꝝ oĩum doctrinã tuã rumore tantũ co
gnouerã eã nũc his oculis/his auribus agnoui/dũ Romanũ themiſtiũ tuo illo ore
Hermolaus hõeſtatur a conuerſione themiſtii de ingenio aĩæ de primis reꝝ exordiis de rõcinãdi ſcĩa diſertantẽ audiui. Deus bo-
ne quãtũ doctrinæ? quæ dictionũ diuitiæ? q̄s cãdor? quæ mũdicies oronis? O uiꝝ
præclariſſimũ:o expreſſam antiq̄tatis imaginẽ erat mihi frequẽs uotũ ut Varronis
diuinaꝝ hũanarũq; reꝝ ſcripta aliq̄ñ reuiuiſcerẽt:ut eẽt apud quẽ latine phyſicas
rõnes ediſceremus.Tu uero & illũ & propatiſſimos quoſq; referens eũ te nobis ex
hibuiſti ut nihil aliud ſuperſit q̄d deſideremus/q̄ ut græca alia interpretando/& ti-
bi uberiorem laudẽ parias.& cumulatius de naturali hiſtoria & de ſtudioſis oĩbus
bene mereare:hæc oĩa doctiſſime Hermolae ad nihil aliud ſpectant niſi ut me tibi
amiciſſimũ eſſe intelligas:me ita uirtutes tuæ ad te & amãdũ & obſeruãdum accẽ-
dunt:ut nemini etiam ex cognatione tua in amore cõcedã.Sãciet hæc inter nos epi
ſtola amicitiæ fœdus:ut honeſtiſſimũ certamẽ mutuæ caritatis ſubinde certemus.

Io.Picus Miran.Andreæ Corneo Vrbinati.S. E. XXXVI.

QVas ꝓxime ad me dediſti lr̃as tuas idibꝰ Octobris accpi/Quas ſcribis de
diſſe prius/nõ ꝑuenerũt/reſcripſiſſem ilico ſi accepiſſem/ita ſum ad ſcriben
dũ ĩpiger/& ĩ hoc munere ſiue ſtudio ſiue natura minime ceſſator.Non tñ
erat q̄d ueteris ſilẽtio ẽt diuturno amicitiã nr̃am poſſe labefactari/ꝑpetuus amicus
ſum ego nõ tẽporarius.Et firma ſatis nõ ẽ amicitia ſi q̄ uelut tibicines has litteraꝝ ſi
Plautus bi uiciſſitudines poſtulet/quę(ut Plauti dixeri uerbo)q̄ſi nutãtẽ ĩfirmuſculãq; ſur
cilẽt.Sed ut ad ea ueniã/quæ ſcribis adhortaris me tu ad actuoſã uitã & ciuilẽ/fru-
ſtra me & ĩ ignominiã q̄ſi/ac cõtumeliã tã diu p̄hatũ dicẽs/niſi tãdẽ ĩ agẽdaꝝ tractã
darũq; reꝝ palæſtra deſudẽ.Et eq̄dẽ mi Andrea oleũ operãq; meoꝝ ſtudioꝝ ꝑdidiſ
ſem.Si ita eẽm nũc aĩatus ut hac tibi ꝑte accedere & aſſentiri poſſem.Exitialis hæc
illa eſt & mõſtroſa ꝑſuaſio quæ hominũ mẽtes inuaſit/aut nõ eſſe p̄hiæ ſtudia uiris
Nota principibus attingẽda:aut ſummis labiis ad pompã potius ingenii/q̄ animi cultum
uel ocioſe etiã delibãda.Oĩno illud Neoptolemi habẽt pro decreto/aut nil philo
ſophandũ/aut paucis/pro nugamentis & meris fabulis iã illa accipiunꝰ. Sapientũ
dicta/firmã & ſolidã fœlicitatem in bonis animi eſſe:Extraria hæc corporis:uel for
tunæ/aut parũ/aut nihil/ad nos attinere.Sed inquies.ita uolo Martham amplecta
ris/ut mariã interim nõ deſeras.tibi parte non repugno/nec q̄ id faciunt/damno uel
accuſo.Sed multũ abeſt ut a cõtemplandi uita ad ciuilẽ trãſiſſe error nõ ſit/ nõ tran
ſiſſe ꝓ flagitio aut oĩno ſub culpæ nota uel criminis cenſeatur: ergo uitio alicui
uerteꝰ.& uirtutẽ ipſam uirtutis gr̃a.nil extra eam quærens ꝑpetuo affectet & pro-
ſequaꝰ/ꝙ diuina myſteria:naturæ cõſilia/ꝑſcrutãs/hoc ꝑfruaꝰ ocio/ cæteraꝝ rerũ
depector & negligens:quãdo illa poſſunt.ſectatoꝝ ſuoꝝ uota ſatis implere. Ergo
illiberalẽ/aut nõ oĩno principis erit non mercẽnariũ facere ſtudiũ ſapiẽtiæ? Quis
æquo aĩo hæc aut ferat/aut audiat?Certe nunq̄ p̄hatus eſt/q ideo p̄hates eſt ut ali
q̄ñ aut

qñ aut poſſit/aut nolit pħari.Mercaturā exercuit ille nō pħiam.ſcribis appètere tē
pus/ut me alicui ex ſummis Italiæ principibus dedā.Adhuc illā pħantiū de ſe opi
nionē nō noſti:Q ui iuxta horatiū ſe regū reges putāt/mores pati & ſeruiř neſciūt:
Horatius
Secū habitant & ſua cōtēti aī trāquillitate ſibi ipſis ipſi ſupſunt.nihil extra ſe quæ-
runt/ quæ in honore ſunt apud uulgus/ īhonora ſunt apud illos & oīo quæcūq; uel
humana ſitit libido uel ſuſpirat ambitio/negilgūt & cōtēnūr. Q uod cū oībus/tū il
lis dubio ꝑcul faciēdū eſt/Q uibus ſe ita indulſit fortūa/ut nō mō laute & cōmode/
ſed ēt ſplēdide uiuere poſſint.Magnæ iſtæ fortunæ ſublimāt qdē & oñtant. Sed ſæ
pe uti ferox equus & ſternax ſeſſorē excutiūr . Certe ſemp male habent & uexāt po
tius q̄ uehāt.Aurea illa optāda mediocritas q̄ nos uti manus uehat æquabilius.&
impii patiēs nobis uere ſeruiat nō dñet.In hac ego opiniōe pſtās cellulā meā/mea
ſtudia/meoꝝ libroꝝ oblectamenta meā aī pacē/regiis aulis publicis negociis uřis
aucupiis curiæ fauoribus añpono.Nec mei huius lřarii ocii illos fructus expecto
ut in reꝝ publicaꝝ æſtu atq; tumultu iacter & fluctuē. Sed ut quos pturio tādē pa
riā liberos& qđ fœlix fauſtūq; ſit dedā aliqd in publicū:ſi nō doctrinā ingeniū ſaltē
& diligētiā qđ oleat.Et ne credas nřæ iduſtriç & laboris qcq̄ remiſſū: ſcito me poſt
multā aſſiduis indefeſſiſq; lucubrationibus nauatā operā hebraicā linguā chaldai
Linguarū ſtudium
cāq; didiciſſe:& ad arabicæ euincendas difficultates nūc quoq; manus applicuiſſe/
hæc ego principis uiri & exiſtimaui ſemp & nūc exiſtimo: Sed hæc ut uere ita ſeue
re dixerim eqdē principes iſtos excellentiſſimos in primiſq; magnanimū Barri du-
cē Ludouicū ita colo & ueneror/ut ex Italiæ pricipibus neminē magis.illi.me mul
tū multis de cāis debere intelligo: & nihil eſt tā graue: nihil tā arduū quod(mihi ſi
detur facultas)demerēdi hoīs cauſa facturus nō ſim.Sed quæ illoꝝ eſt amplitudo
& mea tenuitas:ut ego ipſis non egere non poſſim:ita egere ipſi aut mea opera:aut
meo iſtuc aduentu nullo modo poſſunt.Romā prope diē ꝑficiſcar inibi hyematu
rus niſi uel repēs caſus uel noua intercidens fortuna:alio me traxerit. Inde fortaſſe
audies qd tuus Picus in uita umbratili & ſellularia contēplando ꝑfecerit:aut quid
tandē(dicā.n.quāq̄ arrogātius)qd inq̄ qñ tu illi iſtuc accedēti doctoꝝ copiā polli
ceris aliorū operæ indiget in re lřaria.Romç & ubi:ubi terraꝝ fuero habebūt prin
cipes iſti cui īperent:quē uelut truſatilē ut inqt Plautus molā pro arbitrio uerſent.
Plautus
Q uod ſcribis de re uxoria:nec temere nec de nihilo dictū exiſtimo: Sed dauus ſū:
Terentianus lepos aduertendus
Oedibus nō ſum nec ſi ſim eē uolo.Id qcqd ē:ſi uidet latius explica: ſim minus eſto
harpocrates.Ego ut ſeſe res dant ī arma cōſiliū capio. Rhythmos meos hetruſcos
non eſt ꝙ deſideres.Iā dudū amatoriis luſibus nūciū remiſimus:alia mediātes.Sed
hoc te quoq; monitū uolo laurā tuam: ſi eā eēs editurus:ſupprimas adhuc aliquot
dies.Nā forſan paulo mox legent nři hoīes de amore(Vide qd dicā) quæ nō dum
legerūt.Et tu annotare plurima poteris quæ ad rē tuam plurimū facient.de alibra
na quāq̄ dignus nō ē:de quo uerba faciā:hæc tñ dixerim benemeritum illo dño ma
le gratiā retuliſſe: Nec eſt ꝙ fugā ſuā in quēq̄ aliū q̄ in ſe ipſum rēiiciat aut deriuet
qñ meis domeſticis quod negare ille nō poteſt:nō minus ferē q̄ mihi debet:ſed non
primū nūc ut tu noſti:aut fidē fefellit:aut dominum ludificatus eſt . Scio qd poſt-
q̄ etiam aufugit in me ille & de me: Sed non curat culicem elephas / Et condo-
Facete dictum
natum tibi uolo quicquid antehac leuis homo peccarit. ſed ne abutatur in poſte-
rum patientia mea/ne qualem ſe mihi ille in merito præſtitit/talem me ego illi tan
dem præſtare cogat.Q uod amicum illum tuum/cui in amore res male ceſſit/apud

Florianũ noſtrũ excuſaueris/ex offõ feciſti:habet ille q̃dẽ & ex hiſtoriis & ex poe-
Nota. tis/ex ipſa ẽt p̃hia unde ſe a nota criminis uẽdicet/ habet unde magnoꝝ ſe hoĩum p̃
iudiciis dauidis/p̃ſerti Salomoniſq; tuteť: ut Ariſtotelẽ taceã. q dũ nõnullas etiam
meretrices ſæpe deperibat/ſuoꝝ de moribus p̃ceptoꝝ nil meminit qñ amatę fœmi
næ uti cereri eleuſinę ſacra fecit. Sed ille hæc tutamẽta:& q̃ſi ꝓpugnacula ſui facio
ris nõ amplexať mõ uel amat:ſed odit & reiicit/& recuſat/iacturã q̃riť ſuã non cul
pã deprecať.dolet ꝙ peccauit/non defendit. Et mihi q̃dem uel hoc noĩe uideť cæ-
teris excuſandus/ꝙ ipſe ſe nil excuſat/nihil hoĩe imbecillius/nihil amore potẽtius/
Hieronymi illa inuicta & incõcuſſa mens/dũ cælo tota inhæret puellaꝝ choris in
tereat/Quæ illũ peſtis potuit uel infeſtare quẽ nõ edomabit? Sic hoc amor in he-
remo in humo colliſis mẽbris/in hebdomadaꝝ potuit inedia. Quid in pluma/ĩ um
bra/ĩ oĩ delitiaꝝ affluẽtia nõ poterit? Accedit ꝙ ille nũc primo cecidit ruinæ huius
alioq̃n inſolẽs & ignarus. De neptuno cõquæri põt/q ſemel tm̃ naufragiũ fecit. Si
ad eundẽ iteꝝ offenderit lapidẽ nemo manũ porrigat:nemo miſereať. Nunc nõ ex
cuſari iure nõ põt. Quẽ ita facti pœnitet ut fauore excuſationis ſe dignũ ip̃e nõ exi
ſtimet. Sed hæc ẽt nimis qñ amicus tuus hmõi facti memoriã ñ ſolũ aliquo mõ lr̃is
tradi ſed q̃d ſequẽs uita eius faciat obliterari p̃eitus cupit. Vale. Chriſtopho. ñ ade
rat cũ tuas accepi dño tuo & uniuerſę Bõromeę familiæ/q̃ & amaui ſp̃/& nũc pluri
mũ amo:me nõ uulgariter cõmẽdabis Peruſiæ.xv.Octo. Mcccclxxxvi. anno gr̃æ.

Ioannes Picus Miran. Io.Franciſco nepoti.S.P. E.XXXVII.

GRatiſſimæ mihi fuerũt lr̃æ tuæ:nõ ob id modo ꝙ iampridẽ de te nihil au-
diuerã:ſed et ꝙ ea mihi ſignificabãt/q̃bus ſum mirifice delectatus: q̃do ea
dẽ et tibi ſunt grata/et deo gratiſſima eẽ nõ dubito.tu quoq; nihil dubites
ſi mõ q̃ cæpiſti uia p̃rexeris mercedẽ tuã copioſam ĩ cælis eẽ futurã. Ego nũdũ ſatis
hẽo exploratũ eũdũ Ro.mihi ſit nec ne. Et q̃tũ eq̃dẽ aſſeq poſſum cõiectura futuꝝ
potius credo/ut illuc mihi eũdũ ſit/cãm noſti. Hoc ubi certũ habuero ſtatim te cer
tiorẽ reddã/ne ſi huc forte ueneris(q̃d alioq̃n ego ſũmop̃e uellẽ)aut me hic non in
uenias / aut ſtati diſcedẽte me ĩ p̃riam tibi ſit redeũdũ. Interim domi eẽ poteris niſi
tu q̃dẽ aliter ſentias. Sed & illud memineris hẽre te uxorẽ cui nõ aliter corpus tuũ
q̃ deo ipſam aĩam debes: Eſt illius deſiderio aliq̃ ex p̃te ſatiſfaciendũ:cogitãdũq; ti-
bi eſt q̃d illa ex habitu corporis ex ætate aut appetat aut appetere poſſit: Quid ex
Paulus pudore ex uirtute non petat. Cur.n. pudeat hæc ſcribere quę & Paulus ſcribit apo
ſtolus? Nulla eſt fere res in q̃ te magis ſuſpicer errare poſſe. Et q̃dẽ falluntur noſtri
homines plurimũ q obligatas q̃dẽ addictaſq; ſibi uxores putant ſuas: ſe uxoribus
nihil: Sed poſſe de ſe: quicquid illi cẽſuerint ꝓ arbitrio ſtatuere. Deniq; tuus totus
eſſe nõ potes/qui ſemel nuptiarũ legibus te ſubiiciens uxoris eſſe uoluiſti: potes ni
hilominus totus eſſe dei quẽ & tibi ꝓmereris dũ ut legi eius obtemperes tibi ipſi
etiã ĩ his quæ ſunt dei minus obtẽperas. Sed de his alias tecũ corã ẽt ſum locutus.
Ego ut primum aer uernauerit hoc eſt inter primos q̃dragesimæ dies: cum me.ſ.ex
his græcoꝝ libroꝝ faſcibus extricauero ſtatim Ferrariã ueniã. iterim ſacris litteris
iuſta: præcipueq; euãgelicæ lectioni quæ aĩum identidẽ ad deũ adducat:quẽ inde
abducere & mũdus & dęmõ ille illecebris hic fallaciis dies noctesq; nõ ceſſant. Va
le aĩæ dimidiũ meæ:& deũ ora pro me. Cũ primũ de mea Romã uerſus profectiõe
aliquid ſtatuero te certiorem reddam. Floren.xxvii. Nouembris. Mccccxcii.

Ioannes Picus Miran. Iacobo Antiquario ſuo.S. E. XXXVIII.

Inter

INter uoluptates q̃s cũ erã Florẽtiæ de Politiani cõſuetudine maxime cã piebã:uiri mea ſnia nr̃o æuo oĩum lr̃atiſſimi/nõ erat illa mediocris ꝙ tuas ad ipm̃ Epiſtolas graues illas ſemp/& elegãtis/ut quãq; accepiſſet/ſtatim mihi dabat legẽdas. Delectabat in illis me uehemẽter/& prudẽtia qdã ſingularis q̃ magnis ẽt in rebus negociiſq; tractãdis a prudẽtiſſimis cõmẽdaris & orõnis cultus atq; ſobrietas:tũ ꝙ in nõnullis honorificã nr̃i mẽtionẽ faciebas/nõ ſolum mihi tuæ lr̃æ placebãt/ſed in illis quoq; ipſe mihi placebã/Scilicet teſtimonio tãti uiri ceden te cõſciẽtia q̃ nõ nihil diſſimulãs qd̾ ſentiret:q̃ ſi ipã ſe ꝓdeter nõ magnope pugnãs & ꝑpe modũ uolẽs fallebat:Ita duplici nõie tibi erã deuĩctus inde tuæ uirtutis hĩc collati ſæpius in nos nõ officii mõ/ſed bñficii cogitaui nõ ſemel agere tibi gr̃as per epl̃am ne forte paꝝ gratus aut ne tecũ ruſticus exiſtiarer:Verũ cũ tu Politianuſq; nr̃ pulcherrimũ quoddã iter uos lr̃aꝝ cõmerciũ exerceretis/nolui muſis ĩportuna Pica obſtrepere/q̃ſi q̃ male uocalis Anſer/alterne ſibi cõcinẽtes olores ĩterturbare: Alioqn tibi aĩum nr̃m ꝑ Politianũ nr̃m patere ſciebã:Tũ cõſcius ĩfantiæ meæ inter prete utebar eloquẽtiſſimo. Nũc ab ipſo miſſæ ad nos tuæ lr̃æ ſũt/q̃s Riciũ nup de diſti/Iuuenẽ ĩgenioſum:in q̃bus tm̃ tribuis mihi q̃tũ nec optare auſim/nedũ mereri me credã. Rupit officii magnitudo nr̃m hactenus neſcio an inciuile/certe non ſup bũ ſilẽtiũ/nec potui tibi nõ agere gr̃as ĩmortales/nõ ꝙ premas me laudibus ĩmodi cis quas non agnoſco:ſed q̃ ita me ames/ut tuũ illud alioqu cõſtans robuſtũq; iudi ciũ tantopere tm̃ in nobis ſub amoris pondere uacillauerit. Debeo igitur tibi ſuper q̃ uel ego poſſim pſoluere/uel tu facile credere nec eſt q̃cq̃ tam arduũ tam difficile/ qd̾ nõ equæ ꝓ tua dignitate ſim facturus/ac pro mea ſalute. Tu qd̾ in politiano me poſſidebas hactenus/ nunc uero nihil mutata re tuis tm̃ rõnibus Pici nomen quod ſubeat explicabis. Vale. Ex Agro Ferrarienſi die. xxviii. Iunii. Mcccclxc. iiii.

Nota ſimilitudinem

Nota

Præcellenti atq; doctiſſimo Viro domino Iacobo Antiquario tanq̃ patri.

Ioannes Picus Miran. Andreæ Corneo. S. D. E. XXXIX.

SAtiſfactũ eſt plane uotis meis abũde ſatis Andrea cariſſime. Q ñ qdẽ ex tuis ad Chriſtophoꝝ utriq; nr̃m cariſſimũ lr̃is accæpi iſtic te cũ tuo & cõ modo & dignitate uiuere. Eſt. n. fuitq; ſemp hoc a me optatũ maxime tibi ẽẽ bene atq; beate/& quo nihil demũ hẽo maius dicere ꝓ meritis tuis. Q d quidem euentuꝝ nũq̃ dubitaui. Atq; hoc unũ mihi ſemp conſtitit dũ uel lingua tibi ſupſtes ẽẽt ubi gentium fores futuꝝ te in ſublimi. Noui(qd̾ citra adulationẽ dictũ ſit)ani mi tui generoſitatẽ quę nihil humile aut plebeiũ patiet. Noui uirtutes tuas doctri nã mores/atq; prudẽtiã:Q uæ oĩa te quocũq; collineabis facile pducent. Valitudi nẽ tm̃ tibi timeo tot morbis ab ineũte ætate ut mihi narrare ſolitus es ĩ hãc uſq; diẽ oppreſſam debilitatã tñ magis q̃ fractã/adeo & illa tuũ mouit ingeniũ/ut nõ ici neſci at ſed ꝑpetua quadã ſoliditate ſua aduerſus fortũæ ictus ſtrenue pugnet. habe quæ ſo nõ minus ualitudinis rõnẽ q̃ fortunaꝝ q̃ñ qdẽ hę ubi uita deficit nullæ ſunt. Q d uero de me apud cẽs honorifice uerba facias facis tu qdẽ ꝓ tua & hũanitate & ue tere ĩ me beniuolẽtia debeoq; ob id tibi tm̃ q̃tũ q̃ debet maxime:Sed uereor ne tuã ipſemet telã retexas dũ meas ineptias & quæ mihi in ætate teneriore nuge ꝓfluxe rũt in publicũ euocas:ſunt. n. ea oĩa ſepta ſatis & ſerudita uel ſic ẽr cũ eis benigniſſi me decidat nõ ea certe ſunt quę eã quã de me iſti hoĩes orõne tua opinionẽ iã forte cõceperũt ſubſtinere poſſint/Q ualiacũq; ſint mittẽda duxi ut tibi uel totius famæ diſpẽdio ſatiſfacerẽ. te tñ rogatũ uelim ut hæc leuiora oĩa habeas:Nã ſi res tandem

deſiderabis meas & grauiora habemus in mãibus quæ ad umbilicũ nõdum ducta
ſunt. Et hæc quoq; ipſa quæ miſimus abſolutioré poſcebãt limã. Veꝝ & tpa & pꝑie
ſtudia qbus maxie iuigilo ab ope me diuerterũt. Redibimus tñ aliqñ ad muſas: &
ſi qd excuderimus tuis auribus dignũ curabimus ad te ꝓtinus delatũ iri. Vale.

Ioannes Picus Miran. R. C. C. S. E. XL.

MAttheus nr̃ uir offõſiſſimus & ſalutẽ mihi plurimã tuis uerbis dixit & quo
me amore q̃ beniuolẽtia ꝓſeq̃re aptiſſime declarauit. pollicitus inſup &
tuo/noĩe ſtudiũ/operãq; tuã ſi qñ his mihi uti contigerit. Cui offõ utinam
par eſſem pr̃ hũaniſſime. Suſcipi. n. me in tuã fidẽ & ĩter tuos cõnumerari & optaui
ſemp & ſperaui. At obuiũ hẽre te ultro me tã benigniter tã amicis tã lĩbalibus pol-
licitis adeũtẽ/& q̃ſi ad amicitiã ſi licet ſed p te licet uocãtẽ tuã/& ſpẽ meã & uotũ oẽ
ſupauit. Quid. n. aut q̃tũ ẽ ab eo ĩuitari/a quo fuerat ſatis nõ excludi: Quãq̃ feciſti
rẽ & ſi nõ me/te tñ dignã. poterã. n. ꝓ meis meritis nõ admitti. Nõ poterã ꝓ tua hũa
nitate ẽt nõ uocari. Quãobrẽ q̃tũ aut mihi gaudeã: aut tibi debeã quo pacto expli
cẽ q nec cõcipio: Certe ob hæc tãto magis tibi debeo q̃to mĩn⁹ hæc (q̃ nulla ex pte)
mihi tu debeas. Neq;. n. nimis ſunt illa grãdia & nimis multa q̃ & Mattheus & ami-
ci reliq rettulerũt ex uolũtate potius q ex iudicio me extimãtes. Sed q̃lis tñ/aut q̃-
tus ſum patiate me quoq; ĩter oẽs eẽ q tuas uirtutes ut taceã cætera colũt & admi-
ranẽ p q̃s in te ẽ uidere & qd uincat antiq̃tatẽ & qđ uinci a poſteritate nõ poſſit: ut
dixerim hoc merito cũ in te nihil qđ uel in honeſto uel prudẽtia uel doctrina ſit po
Nota ſitũ deſideret. deſiderari hoc unũ debere ab oĩbus/ut p te aliqñ iuxta Platonis uotũ
ſumma potẽtia cũ ſumma ſapiẽtia cõiungat: Sed hæc a deo a te interim hoc peto &
rogo ut mihi nõ referẽdæ gr̃æ/neq;. n. locus aut p tuã ãplitudinẽ aut p meã tenuita-
tẽ ſed teſtãdi aĩ ergã te mei/teſtãdæ fidei & obſuãtiæ occaſionẽ præſtes. Expieris Io
annẽ Picũ hoĩem ſupra oẽm opinionẽ tibi deditũ & deuotũ de quo polliceri magis
tibi non potes: ſed potes ea omnia qualiacunq; ſint quæ ſunt in eo quibus tu ipſe
cum uteris ſplendoris tui aliquid inuehes fientq; magna cum tua eſſe ceperint quæ
dum ſunt mea magna eſſe non poſſunt. Vale.

Io. Picus Miran. ſuo Alexandro cortesio. S. E. XLI.

GRatiſſimæ mihi fuerũt lr̃æ tuę q̃s nõ ut putas ad ignotũ ignot⁹: ſed ad ami
cũ & qdẽ ueterẽ amic⁹ ne dũ ad notũ not⁹ nup dediſti/noſti. n. & tu me an-
tea ut ſcribis/& dignũ exiſtimaſti quẽ amares. Ego itidẽ de tua doctria ac
q; uirtute cũ a pleriſq; tũ a Politiano nr̃o ſæpius audiui cui⁹ iudicio qs ñ cõfidat: fe
cit ille apđ me tuæ ꝓbitatis fidẽ facer̃ pt & apđ te ceptæ meæ iã pridẽ beniuolẽtiæ.
Cui qdẽ & ſi erat maxia p epiſtolã tñ tuã eos ſcito cumulos acceſſiſſe quos cõciper̃
aĩo uel pauci poſſint. Quid. n. illa ſuauius: qd eruditius: ut ẽ docta ut ẽ amabilis &
puccio nr̃o de me amice magis q̃ uere loquẽti largiſſime ſubſcribẽs. ꝓfecto nec mi
hi qcq̃ illa gratius a te poterat cõtingere. nec tua de me opiniõe qcq̃ honorificẽtius
p qbus uniuerſis & tibi gr̃as ago q̃ maximas: & quæcũq; aut mea/aut ĩ me ſunt de-
bere Alexãdro meo me cõfiteor. epiſtolã q̃ petis nr̃am ad Laurẽ. medi. ad te mitto.

Ioannes picus Miran. Dominico beniuenio. S. E. XLII.

SAlue mi dñice ĩ dñi ſortẽ electe: gratę mihi fuerũt lr̃ę tuę grati⁹ q; & corã
ex fr̃e dũ ħ agebat/& p lr̃as ex Petro an. nr̃o cognoui firmiori te eẽ hĩn corpis & meliori ſtomacho. Cura ſi nos oẽs ſi lr̃æ tibi ſũt curæ ualitudinẽ tuã
de q̃ ꝓfecto nõ ob id tm̃ ſui ſp & ſũ ſollicitus q; te amo (amo. n. uehementer) q̃ ppea

q; lr̃as amo

ꝙ lr̄as amo/q̄s te cū ſimul piclitari & credo & certe ſcio. Si q̄ de nr̄a in te beniuolen
tia tibi rettulit fr̄/fidē hēas pleniſſimā ſi qd de nr̄is laudibus.tā paꝝ ei credas q̄ ille
me multū amat. Cōmētariolū noſtrū nō eſt ꝙ admireris ocioſi cū eſſe uoluimus/&
oīno nihil agere id egimus aīum remittēs potius q̄ intēdētes. Oīno præludium eſt
cōmentarioꝝ quæ in platonis ſympoſiū meditamur. Erit in illis qđ tu ſaltē ames & — *Sympoſii platonis cōmētaria*
laudes q oīa noſtra amas & laudas. De cōcilio/de qōibus ut puto rettulit fr̄ iā noſti
cur ſcripſeri me tibi laborare.qđ a me petis maxīe lubēs faciā cū te ītellexero ex ea
q̄ laboraſti huc uſq; corpis ībecillitate/in primā optatāq; ualitudinē reſtitutū/quā
tibi eo aīo precor & opto quo mihi tu ſalutē aī precaris & optas. Vale ex fratta.x.
Nouembris.Mcccclxxxvi.

Ioan.Pi.Miran.Andreæ corneo.S. E. XLIII.

ET ſi ad te lr̄as dedi aut raro aut nūq̄/cogitaui tñ de te & tuis rebus aut ſæ
pe aut ſp.Sed nolo tibi ſpē uēdere nec prius ad re ſcribā qd faciā ī tuā uti
litatē q̄ cū ſcribere potero qd pfecerim. Q.đ ſi nūq̄ ꝑ tuo uel meo īfortu
nio cōtinget malo credas me nihil potiuſq̄ fruſtra ī tuis rebus laboraſſe. Sed forte
lætior tibi erit fortūa q̄ aut ipſe ſpes aut illa ſoleat carmia nr̄a nō eſt ꝙ tua laura mo
ret, qm̄ reuocata ad incudē ſunt ut p̄ſlius afformētur nec ꝑdire/quo nūc ſunt uultu
audēt ī publicū.Differt āt emēdationē inſtās rō & urgēs noui opis qđ habeo in ma
nibus hortatu Laurētii medicis in quo dauidicos hymnos nō ſolū illumino lōgiori — *Hymnoꝝ īterp̄taito*
interpretamēto/ſed qm̄ quos eccleſia decātat hi a.lxx.uerſi ſunt interpretibus eāq;
trāſlatīonē plus q̄ ſexcētis locis uri parum fidelē hebrei coarguūt:ego ꝓprietati īni
xus hebraicæ & chaldaicæ lr̄aturæ eū & ſenſuū integritati illos ab oī iudæoꝝ calū
nia aſſero & defendo. Reliquū nō ē qđ ſcribā:niſi ut me Hermolao quotiēs hoīem
uides totiēs nō uulgariter cōmendes.facitē uir doctus & grauis Iaco.uolateranus
amari ſe a me uehemēter ītelligat a quo ſi epiſtolas Simmachi ad paucos dies dū.ſ.
exſcribant unq̄ īpetrauero ꝑpetuo me ſibi bñficio deuinciet. Vale. Mcccclxxxix.

Ioannes Picus Miran.Baptiſtæ Guarino præceptori ſuo.S. E. XLIIII.

QVid cōtrahis frontē? an ꝙ cōtra q̄ p̄ceperis/arq; ideo iniuria tibi inſcripſe
rim p̄ceptori/Si p̄ceptor nō es iure tuis non ſto p̄ceptis. Si p̄ceptor es iure
te appello p̄ceptorē. Tu uero qd diſcipulū renuis/quē tātope laudas.pu
gnāt hæc inter ſe niſi alterū forte amori eſt/alterū iudicii: & cuius laudes p̄dicas ex
beniuolētia/eiuſdē errata uereris ex cōſciētia me.ſ.tibi pudorē faciāt/q̄ poſſis forte
laudator nō poſſis p̄ceptor nō agnoſcere. At recipe qſo me uel hac lege ī pticipatū
diſciplinæ ut te ego in nr̄æ/ſi qua erit gloriolæ/participatū admittā plagas ſubſtine
rē ſolus. Sed quid frigidis iocis moror ardorē/ meæ letitiæ/q̄ ex tuis litteris/ex tua
tā graui tā honorifica laudatione cōcæpi.nunc demū mihi arridet. Nunc mihi eſt
grata heptaplus mea poſtq̄ ſub tuo præconio quaſi clypeo palladis iam ſe oſtētat
æmulis inuulnerabilē. Hortaris me tu ad alias hoc genus ſcriptiones/quod fruſtra
faceres niſi dū mihi plena adeo cera ſubſcribis igniculos bonę īmittens ſpei feciſſes
me ad ſcribendū q̄ fuerim antea lōge fortiorē. Adeo.n.tam iudicio tuo mihi confi
do/ut quod tocius inſtrumenti ueteris enarrādi onus ſuſcepi. Cui oīno ſum impar
iam tamen ſolito longe fortius feram/quod attinet ad libros fortaſſe tibi melius ſa
tisfacerē ſi indicē haberē eoꝝ libroꝝ q ſunt apud te qm̄ poſſent multi ad rē tuā fa
cere qbus tamē nō egeres/Laurētio medici tua p̄dicta uirtus te fecit cōmendatiſſi
mū/ Neq; unq̄ inter nos mētio de uiris doctis huius ætatis/ quin plurimus ī ore ſit
Guarinus p̄ſertim cū noſter īteruenit Politianus (interuenit aūt ſemp) q tibi tātū

tribuit quantum nemini. Vale noſtrorum optime atq; doctiſſime: & pictorium noſtrum communes delitias quantum potes meo nomine ſaluare iube.

Ioannes Picus Miran. Antonio picimáno. S.D. XLV.

NIhil tota uita mihi fuit iucũdius his lr̃is q̃s nup a te accepi plenas amoris officii hũanitatis ita ſim fœlix ut te nõ fallo/ niſi mihi ille forte dies iucũdior quo me ipſe & Grimãnus neſcio tu' an meus magis/ & ↄueniſtis amice & honorifice ſalutaſtis/ q̃q̃. n. uelut perſonã mutuati nõ q eratis: ſed q̃ſi neſcio quos lepido cõméto noſum mihi uos exhibuiſtis/ ſuauiſſimũ tamen ueſtꝝ ingeniũ ſingularis doctrina/ amabilis grauitas/ liberalis modeſtia/ ingeniũ os lepidiſſimus ſermo: Grimannũ mihi & Picimannũ aptos uerosq; repñtabãt. Quare etſi ipſa falli nomẽclatura fraudari tñ uoluptate nõ poterã/ q̃ mihi ex uobis debebat: diſſimular̃ noĩa potuiſtis/ uirtuté nõ potuiſtis: quæ ſuo ſe ꝓdit fulgore & latere neſcit. Illa de rebus phyſicis tã grauis tractatio/ illæ acres cõtortæ argumétationes illa iudicia caſtigatiſſima quos poterãt alios q̃ uos ipſos mihi denũtiare? Gratulabar ego mecũmet tacitus cũ uos audiebã/ ætati nr̃æ q̃ nõ unũ ut putabã grimãnũ nõ unũ Picimãnũ: ſed duos Grimãnos duos picimãnos fecũdior ꝓtuliſſet: ut aũt mihi nr̃ Politianus q̃nã fuiſſetis indicauit iã nõ tã ætati meæ q̃ meo cæpi iudicio gratulari ita mihi agnouiſſe in uobis oĩa ſum uiſus q̃ in illis. i. uobis cõſtãtiſſimo eſſe oĩum teſtimonio depꝓhẽderã. Sed uide ut me agũt tranſuerſum & a tua epiſtola ad ſe ur̃æ laudes abducant: q̃q̃ & illa eodẽ quoq; uocat ul̃ nolentẽ: ſed reprimã me ne uidear q̃ſi mutua opa uel ſe laudibus ſatisfacere q̃bus tu plurimis me cumulaſti quæ ſiue ex aĩ ſunt ꝓpenſione/ ſiue ex iudicio neſcio honori an uoluptati mihi maiori fuerint. Debeo plurimũ mi picimãne aĩo iſti erga me tuo: Sed fac quæſo tu quoq; ſi qñ accidit de me piculũ de mea. ſ. i te uolũtate. Cognoſces hoĩem ita amãtẽ tuæ uirtutis & ſtudioſum ut nec ipſi grimãno tuo ptias in te amãdo ſim cõceſſurus. Vale. die. ix. Iulii. Mcccclxxxix.

Ioannes Picus Miran. Ignoto amico. S.D. E. XLVI.

QVisques es noſter eris/ poſtq̃ Roberto ſaluiato nr̃o/ ut p eius accæpi ſingraphã es cõiũctiſſimus legi lr̃as tuas ad mithridãtẽ quas illi abſenti reddere nõ potui. Amare te in illis cæpi nõ tã iam eo noĩe q; te Robertus amat q̃ q; te amare lr̃as: Et (q; ẽ principalius) ſacrarꝝ rerũ & legis ſtudioſum eẽ cognoui. Et quoniã de his quæ petebas uiſus ſum mihi poſſe aliqua ex pte tibi ſatisfacere ut hinc bene noſtrã auſpicarer amicitiã/ uolui q̃d ego ſentirẽ tibi ſignificare. Q d' certe facerẽ longe locupletius/ ſi hic illos meos oĩum hoĩum amicos. i. meos libros haberẽ quos cõſulerẽ: ſed me illi iã Romã q̃ſi anteambulões dñm præceſſerũt. & ego ipſe hæc petaſatus iã & caligatus in ꝓcinctu cũ eſſem ad te dedi tã familiariter q̃ feſtinãter. quod petis de Ioſepho ſcias iuſtũ Ioſephũ apud hebræos nõ repiri. Sed Ioſephi epithoma, i, breuiariũ quoddam in quo & multa ſunt cõmentitia: & quę de decem tribubus ibi legũtur quæ poſt babylonicam captiuitatẽ poſtliminio nõ redierũt ea eſſe notha & adulterina ex hebreis mihi plures cõfeſſi ſunt. Quapp illorꝝ Ioſepho nulla oĩno fides adhibenda. In Ioſepho græco ſcio eẽ quædã q̃ de Chriſto & fidẽ & honorificã faciant mentionẽ: Sed eadẽ eſſe penitus cũ his quæ in latinis codicibus legũtur/ nõ aſſererẽ niſi exẽplar græcũ cuius hic mihi nulla eſt copia recẽs legerẽ: & ut ad ea ueniã quæ de chaldeorꝝ hebræorꝝq; litteris deſideras percunctatus ſum ego ſæpe in mithridatẽ & multos hebræos de his quæ apud Hieronymũ in galeato prologo legũtur ubi ille ſcribit eoſdẽ olim fuiſſe ſamaritanorꝝ & hebræorꝝ characteres.

Qui amiciores dicantur

Ioſephi liber epithoma eſt q circumfertur

characteres.Eſdrā aūt poſt inſtaurationē tēpli ſub zorobabel alias adinueniſſe lrās
quæ nūc ſunt in uſu neſcios ſe huius mutationis oēs prædicāt &(qđ ē maius) ꝑ cō
perto habēt hiſdē qbus nūc utimur in hebraica lratura apicibus uſos & Moſem &
patriarchas antiquos oēs.Cui ſniæ ut nūc mihi/ſubuenit fidē maximā facit ſcía ca
balæ cuius ſcriptores q cū ipſo Eſdra in ſynodo fuerūt ſub ipſis litteraꝵ characteri
bus & figuris qbus nūc legē deſcriptā hēmus diſſimulaſſe Moſem diuina myſteria
& uolūt & ꝑbāt qđ eē nullo mō poſſet ſi aliis Moſes ab his qbus nūc utimur chara
cteribus uſus fuiſſet.Q uo tñ tutati dictū Hieronymū poſſim/hoc unū habeo qđ
nuꝑ legi in cōmētariis libri quē pr̄ antiquus Abraā de creatiōe edidit:dū.n.duas il
laa & triginta portas quaꝵ meminit auctores interpretantᷣ/dicūt numeꝵ illū ex de
cē numerationibus & duabus acuiginti lrīs cōflari.Reliqs aūt lrās quæ ſunt mēſa
de/phe,chiaph.& nūcꝗ duplices dicūtur quaꝵ characteres ſunt ab epis
ſiue præfectis additas fuiſſe.hoc forte Hiero.itellexit cuius teſtimoniū & hri apud
oēs omnibus in rebus debet:& habetur profecto apud me ſanctiſſimum. Alphabe Aſpice iu
tum chaldaicū quod petis/nec a mithridate impetraſſes nihil per illū licet ut a me deoꝵ in-
impetrare poſſis a quo poſſes omnia.Nam ille docere me chaldaicam linguā nulla humanita
uoluit ratione niſi adiuratum ꝑtius/& quidem conceptis uerbis/ne illam cuiquam tem
traderem:facere fidem huius rei tibi poteſt noſter Hieronymus beniuenius:q cum
adeſſet forte dum me ille docebat/furēs mithridates hominem eliminauit. Sed ne
fruſtra omnino ſcripſeris uicarium habeas pro chaldaico arabicum alphabetum/
quod mea manu tibi annotatum mittitur.Reliquum quod ſcribam nihil eſt niſi ue
tui quiſquis ſis/eſſe non poſſe non amantiſſimum/ſi ego te amantiſſimū eſſe bonarū
artium intellexero. Vale ex fratta.x.Nouembris.Mcccclxxxvi.

Ioannes Picus Miran.Io.Franciſco Pico nepoti.S. E. XLVII.

FElix es fili quādo nō ſolum id tibi tribuit deus ut bene uiuas:Sed ut bene
uiuens a malis tamen ob id maxime quia bene uiuis/interim male audias
æqua enim laus a laudatis laudari/& improbari ab improbis.Sed nō pro
pterea te fœlicem appello/quia hæc tibi calumnia glorioſa ē:ſed quia do
minus Ieſus qui uerax imo ipſa ueritas eſt futuram affirmat mercedē noſtrā copio
ſam in cœlis cum male dixerint nobis hoīes/& dixerit omne malū aduerſus nos mē
tientes propter eum.Apoſtolica/ſi neſcis/hæc dignitas eſt:Dignum hēri qui ꝑ euā
gelico nomine ab impiis infameris.Q uando apoſtolos legimus apud Lucam gau Exemplū
dentes a conſpectu abiiſſe concilii/quia digni habiti eēnt quibus pro noīe Ieſu con bñ uiuēdi
tumelia irrogaretᷣ.Gaudeamus igitᷣ & nos ſi tāta apud deū gloria digni ſum⁹:ut ci⁹ p apoſto-
gloria in ignominia noſtra manifeſtetᷣ.Et ſi quid a mundo durum patimus ac mole los
ſtum/dulciſſima illa domini uox nos conſoletᷣ.Si uos mundus odio habet/ſcito te
quia priorem me uobis odio habuit.Si mundus illum odio habuit per quem fact⁹
eſt mundus/nos uiliſſimi homūtiones:& ſi flagitia noſtra penſitemus digniſſimi oī
bus uſcꝫ adeo probris/ſi quis detrahat ſi quis maledicat ægre feremus ut ne ille ma
ledicat/male agere ipſi incipiſmus.Excipiamus hæc potius alacres maledicta & ſi
nō ea fœlicitas noſtra eſt ut pro uirtute/pro ueritate/quēmadmodum olim heroes
noſtri/uerbera/uincula/carceres gladios ſuſtineamus/ſatis nobiſcū bene actum pu
temus ſi uel conuitia hominū improborum/detractiones/odia patiamur ne oī no-
bis merendi occaſione ſublata/præmii etiam ſpes reliqua nulla ſit.Si bene uiuentē
te homines laudant/porro uirtus hæc tua quatenus quidē uirtus eſt ſimilē te chri-

ſto facit:ſed quatenus laudata eſt/facit diſſimilé:qui præmiũ ſuæ uirtutis ab hoīb'
morté crucis accepit:pp qđ & deus,ut īquit apoſtolus/exaltauit eũ/& dedit illi no
Nota mé qđ eſt ſup oé nomé.Optabilius igit crucifigi a mũdo ut exalteris a deo q̃ exalta
ri a mũdo ut iudiceris a deo.Ille.n.crucifigit ad uitã.hic exaltat ad gloriã:ille exal-
tat ad caſum:hic iudicat ad gehẽnã.Deniq̧ ſi tibi mũdus applaudit fieri uix põt ut
uirtus quę tota ſurſum erecta ſolũ deũ debet hr̃e cui placeat plaudenti ſe pauliſper
hoīum gratiæ nõ inclinet:& ſi de ſua ẽt integritate nõ pdit:perdit tñ nõ de præmio:
qđ cũ in terris incipit pſolui ubi oīa ſunt exigua/minus erit in cœlo ubi oīa ſunt im
menſa.Fœlices cõtumeliæ quæ nos tutos reddũt ne aut iuſticiæ flos peſtifero ina
nis gloriæ flatu marceſcat/aut popularis rumuſculi uano auctoraméto æternitatis
ſtipẽdia nobis iminuant.Amplectamur fili has contumelias/& de ſola ignominia
crucis dñi fideles ſerui ſanctiſſima ambitione ſupbiamus.Prædicamus inquit Pau
lus chriſtũ crucifixũ hebræis qdẽ ſcãdalũ/gentibus ſtultitiã/nobis aũt dei uirtutẽ
Sapiẽtia & ſapientiã.Sapientia iſta mũdi ſtultitia eſt apud deũ & ſtultitia chriſti illa ẽ quæ
mundana ſapientiã uincit mũdi p q̃ placuit deo ſaluos facere credẽtes:ſi inſanos eos eſſe non
quæ ſit dubitas q uirtuti detrahũt tuæ:& chriſtianã uitã/hoc eſt ſapientiã inſaniã uocant:
cogita quãta tua eẽt inſania/de inſanoꝝ iudicio a recte uitæ inſtituto dimoueri:cũ
error oīs emẽdatione tollendus/nõ imitatione augẽdus ſit:hiniant illi/baubẽtur/al
latrent/tu ceptũ perge iter intrepidus:& de illoꝝ nequitia atq̧ miſeria q̃tũ ipſe de-
beas Deo perpẽde.Qui ſedẽtẽ in umbra mortis illuminauit/& de illoꝝ cœtu trãſ-
latũ q in denſiſſimis tenebris demũ huc illuc ſine duce bacchant/filiis lucis aſſocia-
uit.Sonet uox illa dñi ſuauiſſima in auribus tuis ſemp:ſine mortuos ſepellire mor-
tuos ſuos/tu me ſequere.Mortui.n.ſunt q Deo nõ uiuunt/& in hoc tẽporariæ mor
tis ſpatio/laborioſiſſime ſibi æternã mortẽ acquirũt.A quibus ſi petas quo tẽdant
quo ſua ſtudia opa curas referãt:quẽ deniq̧ finẽ ſibi præſtituerit in cuius adeptiõe
fœlices futuri ſint/aut nihil oīno habebunt q̧ rñdeãt/aut pugnantia ſecũ cõtrouer
ſaq̧ ſibi ipſis uerba uelut phanaticoꝝ deliramẽta loquent.Neq̧.n.ſciũt ipſimet qd
agant/ſed more eoꝝ q fluminibus innatant/male importatæ cõſuetudinis ui/quaſi
torrẽtis impetu ferunt:& hinc cæcãte eos nequitia/uñ ad malũ Sathana extimulã
te ruunt præcipites in oẽ facinus cœci duces cœcoꝝ donec improuiſa eos occupet
mors & dicat eis:Amice hac nocte repetent animã tuã a te/hæc ãt quæ paraſti cu-
ius erunt.Tunc his inuidẽt quos deſpexerunt/laudãt quos deriſerũt:& imitari eos
Nota uellẽt cũ nõ pñt/quos dũ poterãt ſequi/pſequi maluerũt.Obde igit fili Cariſſime
auribus ceras/& quicquid dixerint/quicquid ſenſerint hoīes de te p nihilo habens
ſolũ iudiciũ Dei ſpecta:qui reddet unicuiq̧ ſecũdũ opa ſua/in reuelatione ſua de cę
locũ angelis uirtutis ſuæ/in flãma ignis faciẽs uindictã in eos qui nõ nouerũt Deũ
Apoſtol' nec paruerũt euãgelio eius.Qui pœnas(ut ait apoſtolus)dabũt in interitu æter-
nas a facie dñi:& a gloria uirtutis eius,cũ uenerit glorificari in ſanctis ſuis/& admi
rabilis fieri in oibus q crediderũt.Scriptũ ẽ nolite timere qui corpus pñt occidere.
Sed qui aīam põt mittere in gehẽnã.Quãto minus hi tibi timẽdi ſunt qui nec cor-
pori tuo pñt nocere/nec aīæ:qui ſi nũc tibi detrahũt ex rõne uiuẽti nihil detrahent
minus ſi relicta uirtute uitiis obruaris:nõ quia illis uitiũ diſplicet/ſed quia detrahẽ
di uitiũ illis ſemp placet.fuge ſi tua ſalus tibi eſt cordi:fuge q̃tũ potes eoꝝ cõſuetu
Prophetę dinẽ & ad te ipſum rediẽs ſæpe ī abſcõdito ora clemẽtiſſimũ patrẽ clamãs cũ pphe
uerba ta.Ad te dñe leuaui aīam meã Deus meus in te cõfido nõ erubeſcã/ẽt ſi irrideãt me

inimici mei

inimici mei/&.n.uniuerſi q̄ ſperāt in te nō cōfundent̄ cōfundant̄ iniqua agentes ſuperuacue/uias tuas dn̄e demōſtra mihi/& ſemitas tuas edoce me/dirige me in ueritate tua/& doce me/q̄a tu es Deus Saluator meus/& in te ſperabo tota die. fac item cogites ſemp inſtātē mortē:& pūctū.ſ.eē qđ uiuimus & adhuc pūcto minus:tum q̄ ſit malus antiqu⁹ hoſtis q̄ nobis regna mūdi ꝑmittit/ut nobis regna cœloꝝ eripiat q̄ falſæ uoluptates quæ iō nos amplectunt̄ ut ſtrangulent/q̄ doloſi honores q̄ nos ſublimant/ut deinde præcipitent q̄ lætates diuitiæ/quæ q̄to nos magis paſcunt tanto magis uenenāt:q̄ breue incertū/umbratile/falſum/imaginariū ē oē illud qđ hæc oīa ſimul ēt ſi ex uoto affluāt nobis præſtare pn̄t:q̄ magna his & ꝑmiſſa & parata ſūt q̄ cōtemptis præſentibus illā ſuſpirāt patriā/cuius rex diuinitas/cuius lex charitas/cuius modus æternitas:his atq; ſimilibus cogitationibus aīum occupa quæ ſuſcitēt dormientē tepeſcētē accēdant/uacillantē cōfirment/& tēdenti ad cœlū diuini amoris alas exhibeāt:ut cū ad nos ueneris/qđ magno oēs deſiderio expectamus nō ſolū quē uolumus/Sed & qualē uolumus te uideamus. Vale & deū ama/quem timere olim cœpiſti. Bigus te ſalutat. Ferra.ii.Iulii.Mcccclxcii. FINIS.

EPISTOLARVM LIBER PRIMVS. E. I.

❡Frater Baptiſta Man.Car.Ioanni Frāciſco Pico Mirā.concordię Comiti.S.D.

ILluſtris dn̄e. Nuper audita morte Io.pici auunculi tui uiri clariſſimi atq; doctiſſimi/ſic aīo cōſternatus ſū:ut neq; pes neq; mēs ſatis ſuo fungeret̄ offō. Parū abfuit q̄n & de deo & de natura ſim cōqueſtus:ꝙ tātū lumen e mūdo tā cito ſuſtulerint tātū Italię ornamētū:tātā ætatis noſtræ gloriā q̄ſi terrenæ rei pu.bonis ĩuideāt/nulla habita nr̄i rōne:ſucciderīt:ſucciderint in q̄ dū creſceret:dū floreret:dū copioſiſſimā ingenii ſui fertilitate paſceret uniuerſos. Sed recordatus ſnīæ Pauli q̄ inquit iudicia dei abyſſus multa:cōtinui me/ne male de deo & de operibus eius impia temeritate ſentirē: In occaſu uiri huius paſſa ſūt magnā eclypſim ſtudia lrāꝝ:ſcietia reꝝ:integritas moꝝ:erat.n.(ut ſcis) In patruo tuo ſic uitæ ſanctimoniæ coiūcta linguaꝝ eruditio:& hūanoꝝ diuinarūq; rerū cognitio:ut in uno eodēq; hoīe uideret uider̄ Hieronymū & Auguſtinū reuixiſſe: Atq; utinā opus illud de cōcordia Platonis & Ariſtotelis anteq̄ decederet:abſolui‌ſſet. Pollicebat̄.n.titulus eius oēm antiquoꝝ ph̄iam & recōditiſſimaꝝ ac ſcitu digniſſimaꝝ reꝝ aptionē. Oīa eius opuſcula:q̄ abſoluit:quæ ēt īperfecta reliq̄t:ſunt oī ſtudio & diligētia cōquirēda:nā cū a tāta ingenii fœlicitate ꝓfluxerint:nō pn̄t/nō eſſe digniſſima:quæ ab oī poſteritate legant̄:amētur:& adorent̄.ad qđ offīn te ꝓuocarē:niſi te ſic pſuaſum & aīatū ſatis crederē. Deerat hoc familiæ tuæ decus imortale ut apud nobilitatē antiquiſſimā:diuitiaꝝ & opū affluentiā:rei militaris gloriā: collocaret̄ ēt excellētia tātæ ſapientiæ:ut oīa quæ apud mortales/ſumma laude digna ſunt in unā domū tuā cōfluerēt. Te uero Io.Fran.ſumma ope niti decet:ut patrui tui uirtutē hereditate poſſideas:& ut ſpiritus eius in te duplicet̄:ſicut Heliæ ſpirit⁹ in Heliſeo:hoc a te expectamus: hoc req̄rimus:cū eius opſcula collegeris:precor ut me quoq; participē reddas:& erit mihi operæ preciū iſtuc tātæ uoluptatis gratia me cōferre cū ſciero. Diſtichū in laudem eius ex tempore factū q̄q̄ non placeat tā ſubiiciā. Vale priceps optīe ꝯ me ama, Mātuæ die.xxvii.Nouē.Mcccclxciiii.

Picus Ioannes/cœlos:elemēta:deumq;
Doctus:adhuc iuuenis ſanctificatus obit.

Frater Bapti.Man.Car.Ioãni.Frãciſco Pico Mirã.Cõcordiæ Comiti.S.D. E. II

ILluſtris comes Io.Frã.dilatio honeſtiſſima tuæ rñſionis credi fecerat lr̃as
meas ĩ uia piiſſe:& dũ ꝓpterea nouas ad te dare ſtatuerẽ:iãq̨ incepiſſẽ eas
exarare:ſupuenerũt tuæ deſideratiſſimæ:ornatiſſimæ:iucũdiſſimæ nocte
ĩſecuta:credo ex eo ꝙ die cogitauerã dormiẽti mihi ſub aurorã tp̃e quo certi ſom-
nia uera ſolẽt uiſa ẽ imago patrui tui iã uita functi ſupuenire:& mecũ multa de an-
geloꝝ natura:de ſpirituũ aerioꝝ/ac terreſtriũ:aq̃ticoꝝ ẽt ſpeciebus noĩbus:officiis
cũ ſumma utriuſq̨ nr̃m uoluptate diſſerere.Et cu eũ ĩterrogaſſẽ cur balbus eẽt(bal-
bus.n.uidebat᷑)id ſignũ eẽ rñdit ĩpfecti & ĩabſoluti ſermonis:quẽ de reꝝ natura/&
de p̄hia iã dudũ incoharat.Videbar accẽſus deſiderio pcũtãdi de reb⁹ occultis plu-
rima:quæ nobis mortalibus mirabilia ſunt & ignota & neſcio quo pacto id primũ
occurrit qd.ſ.amuleta ꝓdeſſent ĩfantibus:& corallia & id gen⁹ alia:quæ ĩfantuloꝝ
collo alligant᷑:rñdit ĩ his aliqñ aliqd uirtutis ĩeſſe & hoc ad magiã naturalẽ ptinere.
ſed ut plurimũ dãnatas cõſuetudĩes & ſupſtitiões eẽ.his dictis euanuit.& ego exp-
gefactus diu multũq̨ cogitaui:quæ collocuti fueramus inſõnis:qa nõ ĩania eẽ ſed
pẽſi aliqd hr̃e uidebant᷑.Scribo ãt hoc nõ ꝙ inſomniis ullã fidẽ adhibeã:id.n.ẽ & a
ꝓfeſſione mea & a natura alienũ:ſed qa nõ ſatis mirari poſſum quonã pacto fiat ut
dormiẽtes diſputẽt:doceãt:diſcãt.& ea plerũq̨ faciãt:quę a uigilãtibus fieri ſit ĩpoſ
ſibile uel certe difficile habẽt certe neſcio qd diuinitatis aĩæ nr̃æ.& ſi ſanctæ ac pie
uiueremus nec tot negocioꝝ ambagibus circũagerent᷑ aĩ nr̃i:haberẽt nobilcũ ſpũs
ſepati magna cõmertia.Sed de his hactenus.Q̃d uelis ut ſcribis patrui tui uitã cõ
ſcribere & laudo & ut maturius id agas hortor/& obſecro:id.n.officii tibi maxime
cõgruit:& tibi pluribus d̃ cauſis ẽ aſſumẽdũ:nã & ſtilo & eloquẽtia plurimũ uales
qd ẽ naturæ & induſtriæ & dei donũ ſingularæ.Itẽ ꝙ gẽtilis ei⁹ ſis:& tã mirabili ui-
ro arctiſſima cognatione ꝓpinquus:quo fit ut eius gloriæ nõ eẽ prĩceps nõ poſſis.
Nec ullo mõ pati debes ut clariſſima familia tua:qcq̃ tãti ornamenti ac ſplendoris
amittat.Accedit ad hæc ꝙ nulli magis q̃ tibi nota eẽ debet eius uita:q̃ tibi iãpridem
imitãdã ꝓpoſueras;& qdẽ ſapiẽtiſſime:erat.n.egregiũ quoddã ſanctimoniæ & reli-
gionis exẽplar.In quo totius ſapiẽtiæ lumẽ apparebat.Dicã ergo tibi qd xp̃s dixit
apoſtolis.colligite fragmẽta ne pereãt.& id tãto ſtudioſius agẽdũ q̃to nobis:q ſup-
ſtites ſumus & futuræ poſteritati magis ẽ pfutuꝝ.Proculdubio & ſi uideo magis ei
gratulãdũ q poſtq̃ tã breui nauigatiõe tm̃ ſpũaliũ opũ cõgeſſit tã fœliciter ĩ portũ
puenit:nõ poſſum tñ de tãti uiri iactura tecũ nõ dolere:Mors Georgii Merulæ pri-

Q ui p̄ceptor fuerit carmelitæ

mũ cõdiſcipuli:poſtea præceptoris mei(nã ſub Gregorio Tiphernate cõmilitaui-
mus)triſtitia me affecit:ſed erat ille iã grãdæuus & ſenio ingraueſcẽte iã inutilis &
functus offõ.Hermolai & Politiani duoꝝ illuſtriũ uiroꝝ lam̃tabilis occaſus/attu-
lit & mihi & oĩbus lr̃atis graue cordoliũ:ſed altius hoc uulnus ĩſedit:& lõge maio-
rẽ ĩ Pico nr̃o iacturã paſſa ẽ res lr̃aria.Eloquẽtiæ cãpi lugẽt:mathematicaꝝ artiũ
ſtudia cõciderũt.P̄hia oĩs ac methaphyſices & thologiæ altiſſimæ ſpeculatiões:q̃s
ille ãplificare ac illuſtrare iã cepat:deĩceps obmuteſcẽt.Sed parco iã:ne dolori iu-
ſto plus ĩdulgeã.Curãdũ magis ẽ ut ei & ſciaꝝ ſtudiis ac exercitiis & moꝝ integrita-
te ac religiõe ſimiles euadamus & pari eũ eo negociatiõe ditati:pueniam⁹ olĩ quo il-
le iã pueniſſe ſe gaudet.Q uã primũ potero ueniã ut diuini eius ĩgenii reliqas ĩmor-
tales:quæ apud te ſunt uideã & adorẽ.Interea ſcribẽdæ eius uitæ da operam & me
ama.Bene ualeat.D.tua:cui me cõmẽdo.Mãtuæ die.iii.Ianuarii.Mcccc xcv.

Hermolaus Barbarus Io. Pico Miran. S.D. E. III.

TV uero Pice adeo nihil mihi debes: aut ſilentii: aut officii alicuius erga te mei noīe: ut mihi lr̄æ tuæ magno ēt rubori fuerit: q negligētiā meā ꝓ tua depcaris apd' me: cū utrūq; a nobis apud te prius q̄cūq; mercede redimi debuerit: hæc īgenii tui bonitas: dos: æqtas: Agnoſcis alienā culpā cū aut uitar̄ aut ptiri certe poſſis: ī mutuo crīe ſollicitus es: q & añ categoria & cā ēt meliore ſecurus eē poteras: aut reus ē uterq; aut nō tu. Alioqn iā qd ad te attinet purgaſti. Reliquū ē ut & ipſe ſatiſfaciā. Sed qd a me ad te potiſſimū ſcribi pōt? ihortabor ut lr̄as amar̄ pgas ī qbus es eminētiſſimus monebo ut uirtuti & bonis moribus idedar̄ ī qbus tm̄ ꝓfeciſti ut difficile cognitu ſit. utri pħiæ pti maiorē opam īpēderis. ei quæ īpectati uas & īſtrumēta cōtinet an ei quæ dogmaticē paraneticēq; cōplectitur: oīo ſummū & humano captu maius ē: qd tu aut genio aut certe opifici tuo debes tā tenera æta te cōſecutus qd extrema ſenectute īpudētiſſimū ſit optare. Nō ſunt hęc Pice tua: na turæ ſunt: dei ſunt: q̄q̄ ſi aliqd tuū ē hæc maxīe tua ſunt. Vide q̄tū min⁹ tua dici pn̄t nobilitas fortunæ: ualitudo: forma: qbus bonis tā nulli cedis q̄ nec illis: quæ magis tua ſunt huc te hortor cōuerte: hoc diu & noctu uolue / q̄tum nomē ei ſis qui te uſq; adeo ditauit ut nec ſoluēdo nec expurādo ſis unq̄ futurus: quæ poſſides. Cogita q̄tū poſſit: q te iſta poſſe uoluit: quātū amet: q te de tā multis milib⁹ ſibi legit: q ſenes puer fere uinceres: quiq; nōdū ephebus eruditorū hominū coronas ī admirationē doctrinæ tuæ uerteres. niſi hoc uides / niſi ęſtimas iā nūc affirmo tibi & libera uoce prædico / te non tantum eſſe quantū es. Immenſum & infinitū ē qd' mihi de te pridē ſpopondi / & ſpondeo: ſed opinionem præſumptā nec oratio: nec prædicatio conſequitur: facio ego ut ſolent: q quāto plus aliquē mirant̄ / & explicare uolunt qd' ſentiunt: eo minus id aſſequunt̄ / qd' uolunt. ut q̄q̄ magnū aliqd animo cōcipiunt: uerba tn̄ deſint / & moliri potius q̄ dicere potuiſſe uideant̄. Proinde tu ne hæc auſculta quæ nūc de te ſcribo foraſq; ꝓmo: ſed illa potius intellige: quæ intus d̄ te ſolus & tacitus loquor tanto hercule maiora quanto cogitatio ſermone hoc eſt. Marſilium ſaluta & Saluiatū tuū. De Politiano nihil opus eſt labores quia breui (ut audio) mecum erit. quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iocūdius accidere bibliothecā iſtic in dies maiorē & ornatiorē īſtruæ tā gaudeo ut nihil ſupra: debēt Florentinis litteræ: & inter Florentinos medicibus & inter medices Laurentio: q̄ gentiliciū hoc familiæ ſuę decus / nō minori cura fouet / q̄ rem publicam cuius adminiſtrandæ conſtituendæq; ius habet. Vale Mediolani Kalendis Ianuarii. Mcccclxxxvii.

Hermolaus barbarus Roberto ſaluiato. S.D. E. IIII.

FAlleris Saluiate ſi qd aliud præter occupationes meas ſuſpicaris fuiſſe: q̄obrē tibi nondum rn̄derim: uulgaris hæc & iacta ſilentii redemptio: Sed me hercule tā uera ut niſi tu eā ꝓbes de meo ī te amore: fide: ſtudio malę meritus eē uidearis. gratiſſimæ mihi ſemp litteræ tuæ oēs: ſed ille ſupra modum: in qbus mirandulani mei nomen atq; mentio nihil eſt uno eo mirius in litteris: nemo quē laudari ornari in cęlum tolli malim: nemo a cuius prædicatione digredi minus poſſim: in quo ſum fortaſſe: nulli tn̄ eſſe uideor intēperans: tā multa in eo laus: tam nulla fini ut iā & ambitioni & aſſentationi locus deſit apologiā eius legi: & ī ea me qd ille mihi tantū tribuit tā parū merenti? cur ordinario teſti ne dicam gregario tā honorifica præfatione denunciat? Illo præſertim opere quo nihil ſubtilius: uehæmentius: acutius: de quo tamen ſatius eſt iudiciū meū: differam tantiſper dū plane

totũ plego. Quã autẽ reſcire cupis qd agam: ecquid aliud poſſum dicere q̃ ſtudeo: publica qdem curatio: non nihil inſtãtiæ ille meæ detrahit imo ſtudiis nõ inſtãtię inſto enĩ acrius & penſum exigo acerbius ꝙ mihi his maior abſtulit aſſiduitate far/tio quãto mihi negociorum plus acceſſit: tanto auiditatis & alacritatis plus incuſ/ſit. Itaq; ferias illas omnes quas ualitudini priuatus homo dabam in publica diſtribuo: itaq; mihi ex una cauſa deperit ac decedit alia ratione corrogo. Credo alias ad te ſcripſiſſe aut dixiſſe tibi: qui ex me audierint inſtrumentum Ariſtotelis ita enĩ logicen peripathetici fere appellant: itemq; libros octo de auſcultatione phyſica: & tris eius rhetoricos in latinum a me ptidem conuerſos eſſe. Dioſcorides iam perfectus eſt manus ei nunc a me ſumma imponiẽ: parata: filiæ dos eſt: ꝑpediem loca/bitur. Tũ leuatus onere Ariſtotelẽ aggrediar totus totũq; niſi alio me deus aduo/cet: ab Dioſcoridis editione biennio fere ꝑdibit abſolutus utiq; in logicis: & cum eo cõmẽtariis: quos in poſteriores analiticos iã pfecimus. poſt emiſſa hæc inibo na/turalia & diuina: Itẽ Rhetorica & Poetica ptĩ cõmẽtationibus ptim ãnotationibus oĩa eius philoſophi uolumina ꝑ uirili mea iſtruẽs. Sũt.n. & in ꝑblematis & in ani/maliũ hiſtoriis nõnulla: quæ claritatẽ lucẽq; deſiderãt ea curſim & breuis annota/mẽti lumine præterfluã patus: Nihil præterea nouũ aggredi tota uita: & enim cõ/primẽda mihi eſt auiditas imo ĩprobitas hæc ĩgenii nedũ rectibile ac fertile hẽri ſe uult.i. opoſum & ambitioſum eẽ uideatẽ quotidie uerius expior q̃ dici ſolet paria eẽ amplecti oĩa & nihil. Vale Mediolani.xii. Kal. Nouembris. Mcccclxxxviii.

Hermolaus Barbarus Ioanni Pico. S.D. E. V.

EXamerõ tuum nudiuſtertius ad nos ſaluiati opa delatũ ita auide legi: ut prima ſtatim die nec tota ſine interſpiratione totũ hauſeri. Tria me in eo mirifice delectãt: primũ ꝙ oro tua docet & mouet: id qđ & ĩ ſacris lr̃is ueteres theologos: & in pħia ẽt naturali pythagoricos & platõicos obſeruaſſe cõſtat recẽtioribus in docẽdo tm̃ ſudãtibus alreꝝ: qđ in tãta reꝝ copia & ĩpunitate diripiendi tã caſtas & ĩnocẽtes manus habes: ut in hoc ſcribẽdi genere: te ipm non aliũ ſecutus eſſe uideare: atq; hoc iã nec cũ ueteribus nec cũ neothericis cõmune: ſed tibi peculiare atq; tuũ eſt: in quo qdẽ (ſenſum tibi meũ aperiã) ita ſum affectus: ut qm̃ hæc priores illi nõ dixerũt q̃ tu dixiſti: nihil fere dixiſſe mihi uideanẽ. Tertiũ ꝙ ui/deo te nõ rã Ariſto. q̃ Platonis & ſectaꝝ eius ſacris initiatũ: plenos inde hauſtus in hanc lucubrationẽ cõtuliſſe, omitto q̃ multa ex Plotino egregia q̃ curſim & elegã/
Liiii. Plotini uolumina ter attigeris: ut qcqd fere q̃tuor eius & qnq̃ginta uolumina in ſex nouenarios a porphyrio digeſta cõtinẽt nõ plus legiſſe q̃ edidiciſſe uideatis. Nec illud præterire poſſum: ꝙ inter nouos & ueteres theologos ita mediũ te geris: ut nec illoꝝ ſimplicem maieſtatẽ oderis: Nec hoꝝ ambitioſa ſubtilitate rapiaris. Ita fit ut dum alteros ĩmitari uis: alteros potes: utriuſq; generis oprima deceperis: id qđ in ipſa quoq; daui/dici poematis enarratõe factuꝝ te ſpamus. Vale. Ve. prid. no. Septẽ. Mcccclxxxix.

Hermolaus Barbarus Io. Pico Mirandulæ. S.D. E. VI.

Plato SAlue hũaniſſime Mirãdula. Ego uero de te tã libẽter ubiq; prædico ut nihil maiore uoluptate faciã: nõ ſolũ qd nihil (ut inqd Plato) iocũdius audiẽ q̃ ueritas. Sed ẽt qa ut Palemo inqt multo ẽ dicere q̃ audire uera iocũ/
Eſchilus Menãder Euripides dius. Accidit ꝙ labore nullo ut eſt apud Eſchilũ Menãdrũ & Euripidẽ ſæpe ẽt non q̃ſita ueritas ꝑdit inuitiſſimo ẽt plærũq; hoĩ exprimiẽ nullis q̃onibus ſed ſua tm̃ ui. hæc eſt tyrãnis illa: quã tu cãdorẽ tuũ ſecutus humanitatẽ & bonitatem interpretaris: &

tis: & Hercule tu iam tãtus es ut qui te non laudat:iudicio & exiſtimationi ſuæ detrahat rem ſuam agunt:rationibus ſuis conſulunt:ſuam famam redimunt: qui fauent & cupinnt tuæ. Multa ſunt in diario ſuo nomina quæ tu neſcis tibi creditores tui debent: Multi cõſilium Prodici ſequuntur: Dant ut accipiant: manus manum ſcabit ut Epicharmus recinit:quanto ſane creditoribus:ideſt laudatoribus tuis minus debes:tanto plus tibi:qui eos uelint nolint creditores facis tuos. o inauditum genus æris alieni creditores eſſe non eſſe debitorem: Sed occupatior ſum q̄ ut tecũ diutius luſitare poſſim. At tu q̄ ſolutus es dii boni ut quenquam patiare feriantem. hactenus obſecro me tuleris longiorem iocum aliquem. ut admittas non poſtulo: oſcitaciunculam breuem poſtulo. Vale cum Politiano meo. Romæ idibus Auguſti. Mcccccxc. Epicharmus

E. VII

Hermolaus Barbarus orator Venetus Patriarcha Aquileienſis Io. pico Salutem. D.

BEne eſt:bene conuenit:qui multum amas multum ut mihi pontificatum Aquileienſem congratuleris multo etiam maiora mihi tribuas & omineris: q̄ aut poſſim optare:ſi ſim cupidiſſimus aut promereri ſi modeſtiſſimus: Scio pietatem tuam erga me:uideo quanti me facias. Agnoſco uim amoris tui nihil habeo compertius: utinam aliquando ſit ut mihi tecum uiuere de natura:de deo:de ſanctis moribus philoſophari liceat:quantum hoc cupiam:quantum ſecundis meis rebus acceſſionis factum iri iudicem ſi hoc eueniat:nec poſſum exprimere nec ſi poſſim hoc utiq; loco uelim. obſecro ſi me unquam beniuolẽtia tua dignum exiſtimaſti eodem numero & loco etiam meliore ſi fieri poteſt apud te cẽſear. Her. & ſacerdos ut quem paganum ſæculi dilexeris militem Chriſti factum arctius colas & cariorem habeas. Ego te & clariſſimas uirtutes tuas tam poſſum nõ prædicare non admirari non tollere quam tu non augere ſi aſſentior aut mentior tibi hoc eſt doctis omnibus ſim contemptui tenuit me pridem ſup te rebuſq; tuis.

Nunc ſtupor & eſtaſis ſcientiæ:patienter hæc leges nec exaltatum erit cor tuũ nec elatos habebis oculos:cur enim tibi placeas qui noueris hæc bona:quam poſſides non tua:nec de peculio tuo eſſe:ſed profectitia & dominica ignoſce. Rapuit & euexit me tranſuerſum ueritatis aquilo & caritatis fauonius. Vale. Ro. pridie Kalen. Apriles. Mcccccxci.

Frater Baptiſta Carme. Io. Fran. Pico. E. VIII.

ILluſtris comes ac domine Patrui tui uiri doctiſſimi ac eloquentiſſimi apologiam uel magis apologiæ prologum legi:tanta animi uoluptate:quãta ueritate ſubnixa eſt:quanta luculentia ſplendet:quanto amore ac reuerentia eius auctorem ſemper proſecutus ſum. Sed eam legendo dum cupio ſedare ſitim:ſitis altera creuit:deſiderium ſcilicet uidẽdi reliquum. quod cum tuæ dignationis munere conſecutus ero magnam fœlicitatis partem adeptum me putabo. Supergreſſus eſt patruus tuus Ioannes Picus iudicio meo omnis ætatis noſtræ philoſophos his potiſſimum rationibus:q; aliis in Ariſtotelis & peripatheticorum tãtum dogmatibus æuum conſumentibus:ipſe herculea audatia omnium philoſophorum ſectas ac familias ueteres ac nouas miro ingenii uigore ſcrutatus eſt. & q; neothericis nullum orationis florem ſequẽtibus ipſe ita philoſophiam cum elo-

quentia coniunxit:ut antiquam & ueram academiam inſtauraſſe dici poſſit:quæ tā
to maiore admiratione digna ſunt:quanto celeriore ſtudio & paucioribus annis ad
tantam uirtutis & gloriæ ſublimitatem aſcendit.nec uidetur ſcientiam ut cæteri la
bore ac ſtudio multiſq; lucubrationibus quæſiuiſſe:ſed totā ſimul caſu repperiſſe:
ut his accidere ſolet:quibus lōge aliud agentibus ex inſperato theſaurus occurrit.
Fœlix ergo tanto alumno tua familia.fœlix noſtra ætas tanto uiri huius illuſtrata
ſplendore.Vale princeps digniſſime & memento quantū te niti oporteat:ut patrui
habearis dignus imitator.odio habeo iſta locorum interualla.Cupio enim tecum
eſſe:ut poſſemus ſtudiorum tu meorum & ego tuorum particeps eſſe.Iterum be-
ne uale & deum time.Mantuæ.die.xxix.octobris.Mcccc xciiii.

Mattheus Vero.canonicus regula.Ro.Saluiato.S.D. E. IX.

INterpretatio ſex dierum:quibus deus condidit omnia Io.noſtri Miran.
quam dono mihi miſiſti:ab illo Heptaplus inſcripta atq; notata & ſi pla-
ne huiuſmodi ſit ut a legente & percurri ſimul & intelligi haud facile que
at ita me tamen initium operis incendit & traxit ut cupidus finis anhelum nuſquā
ſpiritum retinens:illud nō tam deguſtauerim:quam certe uorauerim ruminandum
per moram acriori deniq; ſtudio & longiore lucerna. Viſus eſt mihi Io.hic noſter:
non modo philoſophiam omnem & quicquid naturæ legibus continetur callere
ac bene ſapere:ſed ſuper humana etiam ſeſe attollere:peruolare ſublimia:& arcana
myſteria ſacramentaq; cæleſtia ad myſticos ſenſus allegoriaſq; flexiſſe:quæ noſtri
temporis:qui ſapientes habentur & eruditi:uix aut notant aut prorſus intentata p̄
tereunt:difficillima atq; cæleſtia hic enucleat:& quantum res patitur:ſole ſplendi
dius aperit patefacit:illuſtrat:& quod mirabile eſt iuuenis adhuc & in ſæculo agēs
apud Dionyſios:Hilraios:Damaſcenos:Aurelios:Ambroſios:Hieronymos & pri
ſcos huiuſmodi reliquos ſanctiſſimos:& rariſſimos uiros ſe proxime iungit:quem
omnis ſit admiratura poſteritas:cum liuor quieuerit:& auctoritatem dies lēta præ
ſcripſerit.Quid ſupreme Deus daturum illum arbitremur ſi par aīo ei uita cōtige
rit:qui prima barba quod in Origene atq; Hierony.obſtupeſcit antiquitas latinis
litteris græcis æque eruditiſſimus iam ſit hebræaq; nec ignoret:etiam in ſacris præ-
terea tantum equidem poſſit quantum uix credibile eſt quenquam alium poſſe:ue
rum quicquid delitiarum expectamus in proximum de pſalmis carminibuſq; Da-
uid quæ tractat iampridem interpretatur/& explicat/rimatus infinito labore:quid
latini omnes græci:hebræiq; ſuper iis ſcriptum reliquere:ad quod negocium perfi
ciendum lætor meo hoc tempore noſtro in feſulano cœnobio ocium ſibi delegerit:
quem plane & uidere:& audire fœlicitas eſt:habeoque itaque tibi mi Rob.gratias
quantas ſane poſſum:qui imprimis opus tam diligenter & emendate curaueris im-
primi:quod ad communem utilitatem & generoſi tui animi laudem ſpectat:ſubin-
de q; me protinus illo donaris:in quo ut gratus tibi ſi quo modo poſſum uidear en
noſtrum aliquid accipe:quod uiciſſim legas & forte deguſtes:cæterum uale:& fœ
lix in Chriſto age.ex abbatia feſulana.

Ingenii Mirandulani oſtentatio

Hermolaus Barbarbarus Ioanni Pico.S.D. E. X.

NOn me latet:neq; unquam dum patauii uitam degeres latuit Io.Pice Mi-
randula:quanta eſſet ingenii tui præſtantia:quantaq; facunditas:quod tu
cum pluribus rebus ſemper:tum uel maxime hac tua eruditiſſima in mo-
ſen enarratione

ſen enarratione planius indicaſti. Ea.n. ut de me ipſe loquar omnem meam opinionem: quam de te pridem conceperam optimam non confirmaſti modo uerum etiã mirum in modum fouiſti auxiſti: & ad apicem quoq; euexiſti. Profecto adeo ſum hoc tuo in opere legendo delectatus: ut nihil aut præſtantius aut dignius haberi poſſe exiſtimem: quod ab omnibus ſit aut legẽdum aut audiendum. Nam cum hoc tuo luculentiſſimo opere complura laude digna eẽ noſcantur: quæ ſiue coniuncta modo ſeu per ſe etiam ſingula plurimum ualerent illud in primis uidet̃ ꝙ ut diuinius non ut humanus ore (ut inquit ille) diuino es locutus. Præterea eam tu ſis adeptus in enarrando moſeos enigmata facillitatem: quam Ieſus Chriſtus tibi uni bene alioquin de eo merenti conceſſiſſe uidetur. Præterea nemini: non ignoro enim hoc potius ſupra cæleſtis cuiuſpiam naturæ eſſe munus quam inferiori ulla incomparatum. ſi quidem non fieri poſſe humano ingenio quempiam per hos tuos: qui pauci ſunt annos/tris linguas percurrere ne dicam quidem ſatis callere ut tu calles. Deinde eas etiam pernoſcentem tam abſtruſos tanque reconditos ſenſus moſeos/ ſoluere pariter & interpretari: demum non inculte neq; barbare. Sed romano & latino ſermone loqui & ſcribere: quæ aggreſſus es. Ita.n. ut tu ſcripſiſti: paucis quos æquus amauit Iuppiter ſcribere contingit. Quare te ut alterum Hiero. trium linguarum peritiſſimum poſteritas commendabit. Proinde tibi gratulor/ ꝙ nomen tuum æternum/ſempiternumq; reddidiſti. Et.n. hac tua utiliſſima lucubratione tantum ſint tibi debituri omnes litterarum ſtudioſi ꝙ eam omnibus legendam dediſti: quantum Platoni/ Ariſtotelíq; uniuerſæque peripatheticorum ſcholæ ſeſe debere fatentur. Quorum in numero me aſcribi uolo/ quandoquidem tui amantiſſimus/ tuiq; ſtudioſiſſimus ſim/ſemperq; etiam fuerim. Vale: & me tuæ præſtantiæ commendo plurimum. xii. Kal. Octobris. Mccccl xxxix. Venetiis.

Tuus quantus quantus eſt Sebaſtia. priolus clariſſimi Petri Sancti Marci procuratoris filius.

Hieronymus Donatus Roberto ſaluiato. S. E. XI.

PRouocatus ſum abs te in amore grandibus blandimentis paulo ante ſuauiſſimo heptapli munere. Dein proximis humaniſſimis & elegantiſſimis litteris tuis: utrunque per ſe ſatis eſſe potuit ad omnes amicitiæ numeros complectendos. Acceſſit eodem feraticus noſter in litteris & moribus tam probus quam elegãs: cuius etiam cauſa te non ſummopere amare non debeo: ex quo quantum humanitati tuæ debeam/malo mihi conſcius eſſe/quam ad te ſcribere. Pici erga me beniuolentia iam ante perſpecta uel in fide teſtimonii tui gratiorem apud me iudicaturam meretur. Scio quanti facere debeam amari & laudari ab eo homine in quo doctrinarum & morum præcia cum ſumma æui noſtri gloria conſenſerunt. Illius Heptaplum admirari magis quam iudicare conuenit. Id ſcribendi genus me mire delectat: ꝙ non aliunde uberiorem ſegetem uideo & doctrinæ & eruditionis quam ex ſacris litteris: Sed ea audacia fœlix eſt in pauciſſimis inter quos picus meus. illum quantum potes meo nomine ſaluere iube/uel hoc ipſo mihi maxime carus ſum: ꝙ eum uehementer amo. Tu Saluiate mi tantum tibi de me polliceberis quantum præſtari conuenit ab homine amiciſſimo/ & beniuolentiſſimo. Vale Mediolani die. xxv. Octobris. Mccccl xxxix.

Baptiſta guarrinus doctiſſimo principi Io. Pico Miran. S. E. XII.

PIctorius noſter ſuo ſibi celeriuſculo gradu proximis diebus tuum ad me
munuſculum attulit: hui quid dixi munuſculum ob numerum chartaꝝ:
munus potius maximum ob latam multiplicemqꝫ ſcientiam/& facundiã
libelli tui: de quo quid attinet a me multa ſcribi cum omnium ſententiis: quorum
ſunt in Albo iudicia iam ſit aſſecutus ut nec laudatione creſcat: nec uituperatione
minuatur. finiam uno uerbo ex tuo (quando ita uis) præceptore factus ſum tibi di-
ſcipulus. Itaqꝫ caue alio poſt hac nomine me appellaſſes. per noſtri auditorii hal-
cedonia plegi omnia: relegiqꝫ addidici multa: didici plæraqꝫ: ego antea tam te ama
bam q̃ qui maxime. Nunc de hoc munere te plus etiam hoc eſt ſupra uires amo: &
ingenium ſuſpicio tuum. Ita fac mi Pice. perge his monumentis: cum de reliquis
litteratis: tum de ſacræ philoſophiæ ſtudioſis quæ uera eſt germanaqꝫ philoſophia
exiſtimanda/bene mereri teqꝫ eripere morſibus edacis æui: ſcito autem expectari a
te maxima: ut ab eo in quo excultam humanitatis elegantiam cum reconditiore q̃
ferant hæc tempora philoſophia coniunctam intelligant oẽs. Si quid iſtic eſt boni
libelli quod meorum ſtudiorum itereſſe arbitreris/meũ quoqꝫ animũ eo cibo par-
ticipia: Noſti huius urbis librariã inopiã. noſti & meũ ſtomachũ iuuant noua ma-
gna tamen νεωπαλαια auiditaté exaturant: tenes quæ ſint. Intelligenti pauca. Ma
gno Laurentio medici/ſi ulla dabitur occaſiuncula: quod abſqꝫ moleſtia tua fiat: me
commendes rogo. hoĩs. n. in tanta fortuna & doctrina admiror. & uirtutem tacitus
ueneror. Vale decus muſarum. Ferra. Kal. Nouẽbris. Mcccclxxxix.

Chriſtophorus Landinus Roberto ſaluiato. S. E. XIII.

QVã gratum quãqꝫ iucundum præclariſſimum mihi tuum munus fuerit/
ne altera quidem iliade ſatis pro rei magnitudine exprimere poſſe confi-
dam. Quid enim aut a te cum liberaliſſimo homine: tum doctiſſimo uiro
conueniẽtius proficiſci: aut ad me litterarum cupidiſſimum expectatius afferri p
tuit: quam pici noſtri uiri in omnibus litteris ad doctrinis noſtra ætate facile prin-
cipis exacta illa in moſeos geneſim heptaplus: mirifice conſcripta. nam cum apud
infinitos pene hebræos/ plurimos arabas/græcoſqꝫ ac latinos nõ paucos docte di-
ſtincte/eloquenterqꝫ eam rem ita tractatam uideamus ut ne uerbum quidem addi
poſſe crederem: ipſe tamen nouo pene argumento/uniuerſam rem exordiens atque
inſolita eodem uia perueniens/quæ tritiſſima iam & apud omnes uulgata uideren-
tur: ita deſcripſit/ut etiam qui doctiſſimi ſunt ueluti noua atque inaudita admiren-
tur. Quamobrem me qui nunquam ethruriæ fines hactenus egreſſus ſum per
omnes terrarum regiones atqꝫ tractus nullo equo delatum/nullis iumentis proue-
ctum: ſi perpetuæ rationis ſuæ uehicullo allectum: nullo negocio prouexerit: ac de
inceps continente relicto non arioneis delphinis/ne dicam humanis nauigiis/ per
omnia maria ſua enarratione ueluti neptunnio curru uectatum perduxerit. hæc p
fecto magna omnibus atqꝫ incredibilia uideri poſſunt. Verum alia ſunt maiora atqꝫ
maiori admiratione digna. Nam ab aquis elatus/neſcio an oloriuis pennis. an deda
leis pegaſeiſqꝫ alis: per omnem aerem: per omnem æthera: ad ſummum uſqꝫ corru-
ptibilium

Notanda ſimilitu-do

ptibilium rerum culmen/non ducente modo illo: ſed ſubuehente perueni. ſtupore
extremo res profecto digna eſt: mundum hunc inferiorem atq; elementalem pera-
graſſe. Sed longe maiorem ad cæleſtem perueniſſe: lunæq; orbem primum mercu-
riiq; deinceps/ac Veneris penetraſſe: ſolis radios uidiſſe: Martis ardores ſenſiſſe: ac
poſtremo & Iouis ſalutares: & Saturni graues radios cognouiſſe. Tum poſtremo
octauam illam ſphæram ardentibus ſtellis refulgentem: hoſq; omnes cælos non
ſimplici uniformiq;: ſed triplici triformiq; motu rotari animaduertiſſe: quæ tamen
omnia in ſenſus noſtros quis cadere ignorat? Tertium autem mundum idem ita
prouolandum mihi dedit ut conſopitis omnibus ſenſibus (hi enim huiuſcemodi in
ſpectioni obſunt potius quam proſint) ſola mente: ſola enim ea hæc tanta ſpacia
peragrantur & conſpexiſſem profecto/& perſpexiſſem. Sed illius acies ueluti no-
ctua ad ſolis radios cecutientes tantum ſplendorem ſubſtinere non potuit. Qua-
propter quicquid in huiuſmodi peregrinatiõe/ſeu ut uerius loquar in patriam red
ditu uel me latuit/uel oculos noſtros effugit: non index ipſe: ſi is cui indicabatur in
culpa facile deprehenditur. Nam Ioannis Pici Mirandulæ diuinum ingenium om
nia demonſtraturum ſe & recipit & præſtat. Quid igitur mi Roberte eſt: q ego ti-
bi debere non fatear/tanto munere a te ditatus: quod quidem ego quam primum
guſtare cœpi: tanta ſemel auiditas excitata eſt in me: tãtuſq; ex pabuli ſuauitate epu
landi amor: ut omnis moræ impatiens: nihil malis mandendum mandauerim. ſed
uelut auiditiſſimus iuuencus cuncta ſolida deuorauerim. Verum cum continuata
lectiõe rem uniuerſam peregiſſem eiuſdem pecudis more congeſtans in ſtomachũ
ad os reuocans diligentius ruminaſſem: tunc uero mira apparuit ſuauitas: tunc
qualis nunquam ſtupor inceſſit. At dices. non ne antea hominis doctrinam admi- Quã be-
rabaris? admirar quidem ita illum in omnibus diſciplinis uerſari/ut in ſingulis ta- ne hic pi-
men excellere uideretur. Nullus eum in phyſicis nullus in mathematicis diſpu- cus laude
tantẽ locus fugiebat in metaphyſicis uero & in omni theologię genere/ſiue eã quæ tur
ras: quæ a Mercurio excitata/& a Pla. conſumata eſt: ſiue noſtram atq; chriſtianam
omnium excellentiſſimam. atq; ueriſſimam: nihil noſtra hæc ſæcula / & aliquot eti
am ſuperiora illo eruditius uiderũt. Sed ne forte putes (quo uitio plæriq; noſtrum
elaborarunt) ipſum a ſapientia eloquentiã ſe iũxiſſe: non ne & grauiſſime. & copio
ſiſſime: præterea que ornatiſſime omnia deſcribit: ut priſcis illis oratoribus iure ſuo
optimo admiſceri iam poteſt. hæc igitur ita de illo hactenus admirabar ut nihil hu
iuſmodi adinuentioni addi iam poſſe putarem. Verum ſua heptaplo perlecta admi
rari iam cepi q illa ſuperiora admirarer. Quapropter neq; temere neq; ſorte qua-
dam/ſed deo ita iubẽte/eueniſſe crediderim: ut diuinus hic uir tribus his nominibuſ
inſignis euaſerit. Ioannes enim ſiue dñi gratia. ſiue in quo eſt gratia/ſiue cui donatio
a deo facta eſt/interpretatur. Quis non uideat nõ potuiſſe eum quam aſſecutus eſt
doctrinam ſine præcipua maximaq; dei gratia aſſequi? In pico autẽ eam roſtri du-
ritiem ſcimus eſſe id capitis robur: ut nullum neq; tam oſſeum (ut ita dixerim) neq;
tam lapideum lignum inuenias: quod hæc auis non perforet: atq; in eo latebram:
quo ſeſe recipiat: nidumq; congerat artificioſe excauet. Eodem ergo modo nihil ex
omnibus diſciplinis humano ingenio tam difficile cognitu eſt: quin ipſe eius quæ
que duriſſima tondens penetrauerit: nidificauerit: pullos excuderit: atq; produxe-
rit. Cum uero omnia in eo uiro miranda ſint: quis non Mirandulanum eum appel-

landum duxerit. Quamobrem ut tibi qui illius familiaritate aſſiduo utaris gratulor: ſic mihi doleo: mihi inquam: qui in hoc me ifœlicem putem: cui propter multas neceſſariaſq; occupationes meas illi/quod ardentiſſime cupio noctes dieſq; adhærere non liceat. Si.n.liceret: a latere non dico ſenis/ſed iuuenis nunquam diſcederem/eius dico iuuenis in quo omnis ſapientia: omnis doctrina ſenilis/canaq; eſt, Tu autem: cui longe maius ocium fortuna obtulit: natura autem ingenium excellens tribuit. quod tamen deinceps diuturna tua in omnibus bonis artibus exercitatio uſuſq; frequens auxit atq; expoliuit fruere hoc tibi cælitus delapſo bono. hauri ex hoc uberrimo fonte/uel potius immenſo occeano: atq; tantum hauri: quantum non ſolum ad præſentem: uerum & ad futuram omnem ſitim ſedandam ſatis eſſe poteſt. Repnta ergo te: computa: diſputa tecum/quam pauciſſimis mortalibs tantum boni unquam euenerit. Gloriatur Alexander ille magnus in Ariſtotelis tanti philoſophi tempora incidiſſe. At tibi Ariſtoteli Platonique ſimul familiariter conuixiſſe fœliciſſima tua ſorte datum eſt: atq; ita Ariſtoteli atq; Platoni/ ut in illis præter ueterem academicorum peripatheticorumq; doctrinam: Paulos noſtros Ioannes Dionyſios: Auguſtinos: Hieronymos: Thomas reliquaque huiuſcemodi lumina relucere uideamus. Quamobrem ex his rebus collige quantum uel te ipſum/uel ex hoc amare debeas optime Roberte: cui & ipſa fortuna obtulerit & in tu tua prouidentia profeceris ut hic uiro & familiarem apprime reddideris. Vale.x.Kalen.Decembris.

Alexander corteſius Pico ſuo.S. E. XIIII.

EGo in tota uita nullam maiorem cœpi uoluptatem quam nuper ex litteris tuis: & quanquam ſumma omnia de te credideram: uiciſti tamen (fateor) opinionem meam: atq; ita uiciſti ut iam gloriæ tuæ etſi longe lateque diffuſa eſt / anguſtos tamen terminos putem. Loquamur apertius & procul ab aſſentatione a qua Illuſtres animi ſemper abhorruere: Quid in te eſt non egregium? Quid non admiratione dignum? Singula poſſent quenq; honeſtare quæ in te omnia pariter ſunt collata. omnibus (ut ita dicam) unus omnes ueneres ſubripuiſti. Et quanquam maiores tui eo acceſſerunt. quo non niſi a ſe geniti facile peruenirēt: Tu tamen tantus euaſiſti / ut maiorem illis reddere: quam accepiſti gratiam uideare. Et auctoritatem quidem reliquis ſenectus affert: tuam uero dignitatem iuuenta extollit & quam alii tempore/tu inuicta uirtute ſuperaſti. Meo quidem iudicio extra omnem ingenii aleam poſitus es/ac te ut græcas perquiram laudationes: cui merito conferam non inuenio: & ad ſummam parem tibi aliquem quandoq; fuiſſe opinari licet/uidere autem hoc tempore non licet. Dent ueniam ingenioſi omnes multum ab uno Pico omnes ſuperantur. Quem ita naturæ beniguitas fouit/ut ipſi quoq; uirum uideri debeat tantam in unum laudum cunctarum copiam eſſe conſertam. Quid erubeſcis? an me falſum putas? equidem cedam ſi amori tribueris qui cæcus pingitur. Sed teſtes habeo Politiano meo: qui in me ſolo decipitur: locupletiores & ſi ille indies ut audio non minores auget auri diuitias quam orationis: eoq; illi gratulor æque ac gratias ago utinam poſſideat copiæ cornu/poſtquam neq; immemor eſt hoſpitis neq; ueteris amicitiæ noſtræ. De puccio

autem

autem hominum amantiſſimo alias:Q uis illi non ſe debere cupiat:ſed diutius re-
moror altioribus ſtudiis incumbentem:Et Marſilium ficinum philoſophorum ęta Marſilii
tis noſtræ principem ridere uideo has nugas:Q uid ni rideat? qui mortalia omnia laus
non minus penſat quam deſpicit.O qui me in ueſtram academiam ſiſtat & ingenti
ramorum contegat umbra.Præſertim ꝙ cælum hoc mars ſolus habet/nō ullus ara
tro dignus honos/ſquallent abductis arua colonis.& curuæ rigidum falces uertun
tur in enſem.Sed contenti ſumus hoc catone.Tu interim collige ex his quiſquiliis
amoris mei fructum/nec patuifeceris amari a me ſed uicē redde . Deſiderium enim
tui lenire pōt ſpes hæc cum credula mutui in qua totus conquieſcam.Sis fœlix lati
næ princeps iuuentutis/& memor mei uiue.vii.Kalen.Ianua.Ex gradulis uelocius
quam aſparagi coquantur.De panegyrica epiſtola ad Laurentium medicen quid
ſentiam:ſcribam cum licuerit/cum Romæ fuero.dedidici pene litteras tanto in ſe-
ceſſu ut uides/& niſi tecum contrahendæ confirmandæq; beniuolentię ſtudium co
geret non uſq; adeo humanitate ac lenitate tua abuterer.Nunc boni conſule.Item
ερρωσο meum mel.Vale iterum.

Hieronymus donatus Io.Pico ſuo.S. E XV.

QVæ meæ partes eſſe debuerant eas omnes tibi ſumpſiſti Pice doctiſſime:
te ipſum apud me negligētiæ inſimulans/& in eo crimine cuius ego apud
te maxime reus ſum/excuſationem quærens:parum tibi uidetur alios in-
genio & eruditione præcellere/niſi modeſtia quoq; & humanitate uincas nō ſolum
alios ſed te ipſum.At uero obſecro harum uirtutum munera ita amplectaris/ut no-
bis quoq; aliquam obeundi quoq; officii noſtri occaſionem relinquas/ne dum ha-
rum omnes tibi partes uēdicas/nos inhumani atq; inciuiles habeamur . Q ua ego
in re:quæ mea eſt impudentia/iam non excuſo negligentiam meam : ſed accuſo hu
manitatem tuam.ꝙ ſcribis te non temporariam mecum:ſed perpetuam amicitiam
ſtatuiſſe:non ſolum ea cauſa tibi mę plurimum debere intelligo:uerum etiam recte
mihi amicitiam definiſſe uidetis:quæ temporaria cum ſit/iam amicitia eſſe non po
teſt.Illud ſcito me eam in meorum ornamentorum delectu ſepoſuiſſe.Q uid enim
mihi accedere poteſt præclarius/quam a tanto uiro non laudari ſolum ſed etiam
amari?Hermolaum noſtrum incredibilem doctrinarum tranquillitatem & ſtudio
rum φιλοπονια cura maxime utilitate eruditum uideo eſſe ſummum ac rarum
quiddam quod ſperare poſſunt litteræ eo incolome:Eius ego conſuetudinem:quā
mihi tantopere inuides eadem penu ſerue/qua & amicitiam tuam :nihil præterea
adeo θαυμαστον cenſeo quod aſſequi ingenio & eruditione non poſſis / præſer-
tim ꝙ audio te iſtuc demigraſſe:quod ego conſilium
ita laudo ut magis laudare nō poſſim.Nam ουδεν γλυκυ τερον ηπαν ειδεναι ego
Politianum tibi inuideo hominem fertiliſſimi & facundiſſimi ingenii: cuius ruſti-
cum nuper legi:uiſus eſt mihi ſplendor ætatis noſtræ &
cui ea de me pollicerim a te meis uerbis
poſtulo:quæ ab hoīe amiciſſimo expectare poſſunt.Vtor aūt te internuncio in au
ſpicanda mihi cum eo beniuolentia/fretus humanitate tua tamen ꝙ Των μουσων
κορυφαστοματι per te qui eruditiſſimus es me conciliari conuenit. Vale: & pu
ta nihil mihi tuis litteris eſſe iocūdius.plura laxiore ocio ſcribā ad te . Venet.xvii.
Kalen.Ianuarii.Mcccclxxxiiii.

Philippus Beroaldus Io.Pico Mirandulano.S. E. XVI.

COenaturus apud Minum Roſcium qui in ſtudiis litterarum eſt politiſſi-
mus:& ſenatus noſtratis maximum ornamẽtum/lectitabam Plautinas fa
bulas urbaniſſimis ſalibus ſcaturientes. cum mihi litteræ tuæ allatæ fue
runt oppido quam litteratæ/quã terſæ/quam emunctæ: ſtatimq; ſepoſito comico
lepore/lepidiſſima tua ſcripta feſtinanter legere incæptauimus. Dii boni quantum
in illis uenuſtatis:quantum eruditionis : quantum maieſtatis ineſſe cognouimus.
Magna Io. Picum fama præceſſerat:maior inuẽtus eſt:nihil protritum:nihil triuia
le reſonant tuæ ſcriptiones. Res uerbis uerba rebus adamuſſim quadrant latine
loqueris & puræ elocutione uteris ſplendida atq; magnifica. Dialecton habes ple-
nam iocunditatis atq; candoris : ſupellectilem uerborum optimorum copioſiſſi-
mam:Sententias crebras atq; rotundas: tam luculenter tam eleganter animi ſenſa
depromis ut uni tibi dii immortales dediſſe uideantur quod quam pauciſſimis de
derunt uidelicet optima ſentire & optima dicere.idq; non minus uerſu quam pro-
ſa oratione complecteris. ſcribunt Liuius & Homerus prope diuinitus non omnia
uni deos tribuiſſe.hinc eſt ꝙ ſæpe legimus alios eloquentia præſtantes alios erudi
tione præditos floruiſſe:pauciſſimos uero & eloquentes & eruditos ſimul & extitiſ
ſe.hinc duo romanæ linguæ culmina Terentius Varo &.M.Ci.referuntur : a quo-
rum altero rerum:altero uerborũ doctrina petebatur.alter doctiſſimus undecunq;
a Terentiano: alter eloquentiſſimus ab omnibus nuncupatur: Virgilium ut inquit
optime Seneca illa fœlicitas ingenii ſoluta oratione deſtituit: Cicero carmina ſcri
ptitauit nulla uenere nulloq; lepore:muſis ſcilicet inuitis atq; repugantibus. Tu
uero & doctiſſimus es & eloquentiſſimus: Tu proſa polles & uerſu.ſcribis legen-
da:calles ſcribenda. Tu muſarum alumnus merito potes nuncupari:qui nõ ut mul

Vide apuleium lib. quarto floridorum

ti unam alteram ue crateram muſicam ebibiſti : ſed tanquam alter Apuleius epota
ſti crateras omnis & imprimis illam philoſophiæ limpidam atq; nectaream : quã
pauciſſimi primoribus uix labris attingũt: uixq; a limine ſalutant. O magna fœcun
ditas animi. O immortalis ingenii beatiſſima ubertas:quæ in Pico Mirandulano ad
huc puero adhuc e phæbo tantas uirtutes excudit:tam multiiugas diſciplinas in-
fundit:tantas animi dotes inſeruit:Qui ætate tyrunculus eſt eruditiõe ueteranus.
Perge uir doctiſſime quo cępiſti effice ut creſcẽtibus annis ſcientia augeatur:Inge
nium adoleſcat memoria fiat uegetior atq; adminiculatior:Qui in iuuenta es no-
ſtri ſæculi decus & uirtutis exemplum. Qualis es futurus in ſenecta? Papinianus a
Spartiano iuris aſylum & doctrinæ legalis theſaurus nominatur : Tu a nobis aſy-
lum ingenuarum diſciplinarum nuncupaberis. Tu nobis quotiens abditum quip-
piam in litteris ĩterioribus occurret theſaurus eris immo ut uerius loquar iam nũc
theſaurus es. Omnia etiam penitiſſima in litteris tibi ſunt ad manum : omnia præ-
ſto occurrũt orbis ille doctrinæ qui laudatur a doctis tibi in famulatu eſſe uidetur:
Tibi græce latinæq; litteræ ancillantur: Tibi licet ingenium nunc hac nunc illa me
ditatione uegetare . altera enim alterius eſt condimentum . Et ut terras uaria ac
mutata ſemina recreant atque reficiunt : ita mutatio ſtudiorum animos refouet
ac amœnat. Tibi licet ingenium dulcioribus poetices ſtudiis exhilarare:ſi quando
auſterioribus philoſophiæ dogmatibus laſſeſcit. Tu denique in arce ſtas atque fa-
ſtigio bonarum diſciplinarum : cum nos in primo uix cliuo ſudemus: Tu gra
datoris gradu : arctam uirtutis uiam conſcendiſti : nos teſtudineo ac formici-
no inceſſu conſcendere conamur : & in confragoſis callibus laboramus ſub-
inde

inde labantes ſubinde nutabūdi ac titubātes. Scribo qđ ſentio: ſentio qđ ſcribo cala
mus cū mēte cōcordat. Incredibili deſiderio afficior te una cū Politiano uiſendi: cui
deſiderio intra pauciſſimos dies faciā ſatis. nam Minus roſcius q litteratorum om-
nium eſt amantiſſimus: qui nos ambos potiſſimum miro amore proſequitur: feriis
hiſce paſchalibus iſtuc uenturus eſt ad uota ſoluenda. Ego hominem comitabor.
Tunc dextram copulare uiciſſim licebit: & mutuo colloquio frui. Tunc ego littera
tor & grāmatiſta uos litteratiſſimos adibo alloquar ſalutabo. tunc ego qui hic ſape
re uideor: iſtic fortaſſe muſſabo. uel tanq̄ anſer inter olores clangore obſtrepere p-
ſonabo. Interea uale litterarum aſylū: meq; mutuo ama: & Politianum deſideratiſ-
ſimum meo nomine ſaluta. Bononiæ ſexto idus Mar. Mcccclxxxvi.

Bartholomæus Fontius Roberto Saluiato. E. XVII.

Salue ſiquidem unq̄ ſumma cū uoluptate Roberte legi Picum tuū ꝓxima
nocte legi duabus de cauſis: & quod a te uiro amiciſſimo mittebatur & q;
auctorem operis per ſe amarem quem adhuc non legiſſe mihi turpe pu-
tabam fore. Ex quo uero tua benignitate quod maxime optabam ſum conſecutus.
Et tibi pro tali munere ago gratias: & illi uehementer gratulor q; tantum opus ab
omni chriſtianitate cōcelebrandum ediderit in quo equidem ambigo magis ne mi-
rer plurimarum maximarumq; rerum inuentionem: an in tanta uarietate tam incre
dibilem ordinem: an in tam laborioſis deſcriptionibus elegantiam tātā ofonis: Nā
quid in heptaplo cōmemorem quæ maximæ operum auctores cōmēdant: nullam
eſſe loquacitatē nullum tumorem: & ſine ulla liuoris ſuſpitiōe modeſtiam in omni-
bus ſingularem. utinā uero huic tuo ſuauiſſimo & optatiſſimo muneri cōſimile mu
nus reddere potuiſſem quo cerneres animum in te meū ſignificantius. At quod po
tui abunde nuper orationem a me habitam ad Matthiam coruinum regem iam pri
mum omnium ad te miſi. Quā tu ipſe cum legeris Pico quoq; tuo legendam dabis.
Quē omnium ætatis noſtrę quorum ſcripta adhuc uiderim in omni doctrinarum
genere præſtantiſſimū iudico. Vale. & me ut facis mutuo dilige. E. XVIII.

Baptiſta guarinus doctiſſimo principi Io. Pico Mirandulæ. S.

Nondū cōcedo ſedum te litē dari oportere. nam facile poſſum tuas iſtas ca
ptiones ī te αντιστρεφοντα. Si tibi præceptor ſum cur mihi nō obſeque
ris? Si non ſum cur me præceptorē appellas? Neq; ideo nomen hoc recu
ſo q; te diſcipulum ſpernam quem mihi præceptorem aſſero. Sed q; tuā doctrinam
& ueneror & prædico. In qua te neq; ingenium meorum uota neq; tranſuerſi calami ſi
gno: neq; minuta cerula: neq; obeliſco deniq; aut aſteriſco tantum promouiſſe mi-
hi conſcius ſum. Sed in nouum quoddam iudiciarium genus ut uideor incidimus:
dum tu mihi eā poſſeſſionem aſſerere cōtēdis qua ego conor. Quæ unq̄ rhetorum
cauſa huius generis actorem aut reum habuit? ego mi Pice nunq̄ in hac pugna tibi
herbā porrigā niſi prius bona cū gratia cōpoſuerimus ut quādo aliter nō ſuccūbis
uterq; noſtrum alteri præceptor pariter & diſcipulus iudicetur. Sed obmiſſis iocis
ſeria agamus & heptaplus tua & tu ipſe tibi merito placere potes. Cum omnia do-
ctorum hominum pūcta ita ſis aſſecutus ut ne in tabella quidem latebra liuor ul-
lus appareat. Idem in reliquis ſcriptis facilius tibi datum iri ſperandum eſt cū uſus
et acceſſerit qui ſolet in ſcribēdo magiſter hrī optimus. qđ ad me attinet gaudeo ue
hemēter laudato uiro & ab oībus ac ubiq; laudādo Laurētio me in ore eē. Addito
pſertim Politiani calculo: Cuius ego copioſam & arcanā multiplicis diſciplinæ le-

ctionem ita amplector ut admiror ita admiror ut commendare non deſinam. Quo
Nota. fit ut extra doctrinæ aleam me ab illo poni triumphi inſtar exiſtimem. quod libro-
rum meorum indicem petis id mihi laborioſum eſt & inutile. ſatis erit ſi pro tempo
re poſtulatis meis inſeruies. Nunc Martianum capellam & ſenecæ queſtiones na-
turales: opto ſi modo emaculati ſint codices. nam qui apud nos ſunt opera ſybillæ
indigent. eos ſi impreſſos emere poſſim gratius mihi erit. ſin minus non longo poſt
liminio tui ad te redibunt. Vale ſpes mea & bonarum diſciplinarum meq̃ amare p
ge. Ferrariæ nonis Decembris. Mcccclxxxyiiii.

Angelus politianus Ioanni Pico Mirandulæ ſuo. S. E. XIX.

ARſi pene ſp (nimis improbe forſitã) ſed arſi tamen ſemp ſtudio famæ ppe
tuæ: ſic ut p nihilo ſupſtite glĩa cõferret. Sed qm̃ quæ ſcribebã uix etiã ue
tuſtaté nõis pollicebant: extitiſti tu Pice q quod ego non poterã pſtiteris
dedicato ſcilicet cõmẽtario de uno & ente (ſic eni titulũ facis) in quo riuos p lyceũ
decurrentes & academiã reuocas ad unũ caput. & cũ phia magis una q̃ gemina no
Fabule al ſtrã quoq̃ theologiã copulas. Quod igit iã glauci gramen regrã uicturus eternũ
luſio p te: ſed & tecũ narrabit auté qñq̃ poſteritas: fuiſſe olim politianũ quẽdã qué tanti
fecerit ipſe quoq̃ Picus/ oĩum doctrinarꝫ lux: ut ne librꝫ qdé nũcupare illi pulcher
rimũ de reb' altiſſimis dubitauerit. ago itaq̃ tibi gr̃as p imortalitate: ſed: imortales.
Vale. Marſilius Fici. Florẽtinus Germano de Ganai Pariſii pſidẽti. S.D. E.XX.

CErtior eé uis de obitu Pici Miran. tibi ut uidet adhuc incerto: grauius cer
te dolere uis germane. Nã cũ grauiter hactenus hoc ãbiguo damno dole
as: Certior pfecto factus grauiſſime mox ut puto/ dolebis. Præſtabat for
ſan dubia quadã iactura mœrere/ q̃ cruciari certa. Heu qd rogas deſideratiſſime mi
germane. Ambiguus eqdé adhuc eé mali. Nec ſine lachrymis impſentia poſſum te
reddere certioré. Supiore nouẽbre quo die Carol' rex frãcorꝫ magnus urbé nr̃am
Florẽtiã eſt ingreſſus: Nr̃ Mirãdula nos deſeruit: tãto ferme dolore lr̃atos afficiẽs/
q̃to rex interim gaudio ciuitaté ita puidus loci genius & populi gaudio lr̃atorũ ge-
mitũ cõpenſauit: & p extincto pbico lumine regiũ interea lumen accendit. Ne for
ſan obſcurior eo die Florẽtia uideret: Mirandulanũ lumen extinctũ inq̃ terris: cęlo
redditũ. Ea enim Picus hilaris ſecuritate ex hac umbra uitæ migrauit: ut ab exilio
quodã i cęleſtẽ patriã uideret pculdubio rediturus. Deſideras pterea ſcire quæ pi
cus olim compoſuerit: uel quæ mõ cõponeret: Exameron Apologiãq̃ ac de uno &
ente cõſcripſit: epiſtolaſq̃ nõnullas. Quicqd de amore olim feruente adhuc adole
ſcẽtia cõpoſuerat: iudicio deinde maturiore dãnauit: uoluitq̃ penitus aboleri: nec
ſine illius iniuria edi põt. Noui equidé ultimã pii hoĩs uolũtaté. Nã & ętate mihi fi
lius Picus erat & familiaritate frater: & amore prſus alter ego. Moliebat quotidie
tria cõcordia Ariſto. cũ platõe: Enarrationes in eloqa ſacra: Cõfutatiões aſtrologo
rũ. oĩa qdẽ tã facũde q̃ ſubtiliter diſputata. Sed q̃ ſtilo luculẽta. tã nouis obſcuriſq̃
characteribus adũbrata: ut uix ab eo legi poſſent. Itaq̃ necdũ abſoluta ab eodé uſ
recognita ſunt: nec ab aliis niſi forte uaticinẽt: exſcribi poſſũt. Nã ſi forte poſſent:
nec adeo deſideraremus Picũ noſtrũ: uelut abſenté: nec uſq̃ ſuſpicaremur extinctũ.
Sed pius nepos eius Ioãnes Frãciſcus lr̃is & ingenio polens e tenebris in lucé erue
re quotidie ſtudet: uitãq̃ patrui & geſta deſcribit. Accipe deniq̃ hoc ſeũ epigrãma
nr̃um: Antiſtites ſecretiora myſteria raro admodũ cõcedũt oculis ſtatimq̃ recõdũt:
ta deus mortalibus diuinũ pꝫum Ioãnẽ Picũ mirãdulã trigeſimo ætatis anno ma-

turum. V

turum. Vt autem tibi nota ſit reliqua litterarum iactura hoc autũno Florentiæ facta. Angelus Politianus noſter latina græcaq; lingua doctiſſimus: ſeptembre proximo ante Pici obitum migrauit e uita quadrageſimo ætatis anno ediderat iandiu miſcellanea & ſiluas & declamationes quaſdam epiſtolaſq; nõnullas acute quidem omnia eleganterq; compoſita. Multa quoq; quotidie ad elegãtiam neceſſaria incertis ſicut Picus characteribus annotabat: ut in utroq; grauior litterarum iactura cõtigerit. Die. xxiiii. Martii. Mccccxciiii.

E. XXI.

Marſilius Ficinus Florentinus Ioãni Frãciſco Mirãdulæ Concordiæ comiti. S.D.

EPiſtolam de obitu laudibuſq; Pici breuem miſi in galliam poſt diſceſſum tuum. Longas auté ſingulareſq; Pici laudes e multis iandiu ſcriptis meis paſſim colligere licet: ex libris epiſtolarum p̃ſertim poſterioribus. Sũt. n. duodecim iam impreſſi: ex proemio in Plotinum: ex libro de ſole: ex commentariis in Timęum atq; parmenidem: epitaphium in eum accipe. Antiſtites ſecretiora myſteria raro admodum concedunt oculis: ſtatimq; recondũt. Ita deus mortalibus diuinum philoſophum Ioannem Picum Mirandulam trigeſimo ætatis anno maturum. Hucuſq; ſit epitaphium: Deus oĩa Io. Pico: animi corporiſq; fortunæ bona cumulatiſſima dediſſe uidetur. Si modo longius uitę ſpacium conceſſiſſet. Sed neq; in hoc fas eſt prouidentiã incuſare. Nam ſi deus illum breuiſſimo tempore ſupra naturæ uires perduxerat iam ad ſummum: ad melius progredi forte non poterat. In eodem uero conſiſtere mobilitas naturę non patit᷑: Ad deterius uero relabi uirtus cõſumata nõ tollerat. Sed hæc cæteraq; id genus ipſe ĩ uita Pici melius latiuſq; ſcripſiſti nõ tã ut illuſtrares ip̃m. Quis. n. addiderit ſoli lumen? q̃ ut occulta qdẽ illius opa ſed luce digniſſima diſcuſſis nubibus ſerenares. Tuã igit᷑ ĩ patruũ tm̃ pietaté & mortales mirifice cõmẽdabũt: Et deus nõ mediocribus dignam præmiis iudicabit.

Vale. Die primo nouembris. Mccccxcv.

Baccius Vgolinus Roberto ſaluiato. S. E. XXII.

MErito te Roberte docti diligũt: quos miro quodã ardore coluiſti ſemp: & ſtudioſi oẽs amãt: quos nõ modo opera ſed & impẽſa iuuas/ ut cõmodius proficiant: ego uero & ſi nec doctis/ nec ſtudioſis quidem annumerandus plurimum tamen tibi debere me fateor: q̄ p̄ te nobis uel remotioribus copia facta ſit diuini admodum operis editi nuper a Pico Mirandula uiro ſane p̄ omnibus: qui ſint: quiq; fuerint admirãdo. quem recte nõ iam picũ/ ſed ſuã uocat phœnicem in ſacra medicũ lauro nidificanté Politianus meus/ aliud ætatis noſtræ miraculũ. Illius tu librum de ſeptiformi ſex dierum geneſeos enarratione ueræ ph̃iæ & chriſtianæ religionis augumẽtum magno Laurentio medici patrono meo dicatũ cum diligentiſſime imprimendum tum ad loca diuerſa/ ac diſtantiã tranſmittendum/ & pluri mis eius lectionis p̄ cupidis/ uel gratis habendum curaſti. Quos inter & mihi contigit/ per Victorium caianum tuum hominem/ multi ioci/ multaq; ſuauitate aſperſum/ & ſalibus optato hoc munere potiri/ hoc tuum in uiros claros ſtudium/ hanc in omnes uirtutis amatores officioſam liberalitatem: qui non laudet & gratiore affectu proſequatur. Is ab omni humanitate diſcors. & a litterarum cõſuetudine alienus p̄culdubio eſt habendus: non enim publicæ utilitati conſuli amantius/ rectius celeriuſue potuit. Quare hoc apprime tibi eſſe exploratũ uelim: haud tenui mercede ſumpſiſſe te huiuſmodi prouinciam: cum inde & bonorum gratiam: & non mediocrem gloriam ſis conſequutus. Vale. Neapoli. vii. Kal. aprilis. Mccccxc.

Iunianus maius Roberto ſaluiato.S.D. E. XXIII.

QVod Ioannis Pici mirandulæ diuinum opus/non minori cura imprimen-
dum curaſti/quam ille confecit & tuæ plurimum gratiarum diligentiæ &
illius diuinæ doctrinæ habendum puto. Tibi quod tam ſublime opus in-
ter tenebrarum obliuia deliteſcere paſſus non ſis:qui una opera & amici ꝑpetuita
ti/& communi omnium utilitati conſuluiſti. Illi autem quod neq; priſcorum uiro-
rum auctoritate uel ſanctitate:qui hæc eadem enarrarunt deterritus/neq; aliorum
inſectatus ueſtigia ſuo quodam lumine illa eadem colluſtrauit. Nam cum primum
tam reconditum/& a multorum cognitione remotum opus ad meas peruenit ma-
nus/diligentius id legere cępi.quod non modo cum admiratione attulit uolupta-
tem:uerum etiam & eo ſublimitatis cōtēplātem euexit animum:ut neq; admirabi-
lius neq; enucleatius quid unquam uiderim/aut audiuerim. Quippe cuius ingeni
um ſupra cæterorum acumina præſtat: ſcientiarum indaginem incredibilem cal
let & rerum omnium cognitionem ſupra quam credibile ſit iam habet. Iſtac præ-
ſertim ætate qua paululum pubertatem egreſſus:tantam rerum noticiam adeptus
eſt;quantam etiam doctiſſimis & ætate prouectis attingere non licuit. Qua ꝓpter
oſum bonarum artium/atq; ſciaꝝ ſacrum domicilium/& noſtri ſæculi miraculũ no
minare uerebor nũq̄ præſertim cum opis reconditos ſenſus a paucis hoibus exco
gitatos rerũ progreſſus naturæ & dei patefacta latibula & tandem ſummi opificis
arcanas opes iam in ꝓpatulũ editas accuratius lego:quo q̄d admirabilius unq̄ au-
diuerí ignoro:aut q̄d altius legerim neſcio. Cum pħos inter & Moſen: qui diuerſo
inter ſe itinere rerũ opificiũ contexebant iam pacē initā & naturæ & dei quædā cō
iuncta fœdera ſine controuerſia comprehendantur:ſed hoc altius repetendum atq;
uerboſius explicandum in aliud tempus reſeruo. Venio ad te mi Roberte uir qui-
dem egregie: quem ex tuis ſcriptis unice diligo:quæ quamuis paucula ſint/tamen
tale tuæ uirtutis ſpecimen oſtendunt: ut non minorem prouenturam ingenii fru-
gem/quam gratiorem nunc floſculorum ſpem offerunt polliceantur. Sic itaq; tuũ
ſcito Iunianum & ſi qua deinceps de tuis ad me ſcriptis dederis/non minus tuarum
rerum præconem/quam ob id ipſum tui amatorem ſcias. Victorius itaq; tuum prę
dicat ingenii præſtantiam:tuamq; harum litterarum eruditam humanitatem/ut ea
dem cupere prouocer & prędicare; Vnum tamen rogo ut quem Victorius blādis
hortationibus ad amandum inuitauit/tu tua humanitate quam profiteris & ample
cteris/proſequi non deſiſtas. Quo circa meam excitabis deſidiam/ut ſæpius ad te
ſcribam:modo noſtra non aſpernetis. & ſi ex uerbis noſtri uictorii meam non poſt
habeas amicitiam neceſſitudinis uinculo ad te omni officio proſequendum pro-
uocabis; Nihil eſt enim quod malim quam cum ingenuis & doctis uiris mutuo
amore & litterarum mutatione concertare. Tuum Mirandulam: quem humanita-
tis columē prædicas:& ipſe naturæ delicias appellare audeo: mihi a ſe amari cupiē
ti amicum reddas:& ſaluum ex me dicas. Vale Neapoli. pridie no. Iunii. Mcccexc.

DVODECIM REGVLARVM EPITOMA AD BENE VIVENDVM

PRima regula: ſi hoĩ uidetᷓ dura uia uirtutis: q̃a cõtinue oportet nos pugnare aduerſus carnẽ/& diabolũ/& mũdũ: Recordetᷓ ꝙ quãcũq; elegerit uitã ẽt ſm mundũ multa illi aduerſa: triſtitia: icõmoda: laborioſa patiẽda ſunt.

Secunda regula recordetur ꝙ in rebus mundi diutius pugnatur: & laborioſius & infructuoſius: in quibus labor eſt finis laboris: & tandem pœna æterna.

Tertia regula recordetur ſtultum eſſe credere ad cælum poſſe perueniri niſi per huiuſmodi pugnam/ſicut & caput noſtrum Chriſtus non aſcendit in cęlum niſi per crucem: nec debet ſerui conditio melior eſſe conditione domini.

Quarta regula recordetᷓ nõ ſolũ eẽ ęgreferẽdã hãc pugnã: ſed optãdã etiã ſi nullũ inde nobis pmiũ puenire: ſolũ ut cõformemur chriſto deo & dño nr̃o: & quotiẽs reſiſtẽdo alicui tẽtatiõi: alicui ex ſenſibus tuis uim facis cogita cuiuã ptẽ crucis xp̃i cõformis reddaris: ut qñ gulę reſiſtẽs guſtũ affligis recordare illũ felle potatum & aceto. Qñ manus retrahis a rapina alicuius rei quę tibi placet cogita manus illius p te ligno crucis affixas: & ſi reſiſtis ſupbiæ recordare illũ q cũ in forma dei eſſet p te formã ſerui accepiſſe & hũiliatũ uſq; ad mortẽ crucis: & cũ de ira tẽtaris recordare illũ q deus erat/& oĩum hoĩum iuſtiſſimus cũ ſe tñ uideret q̃ſi latronẽ & illudi: & conſpui: & flagellari: & opprobriis oĩbus affici: & cũ latronibus deputari: nullũ tñ unq̃ aut iræ aut indignatiõis ſignũ oñdit: ſed patiẽtiſſime oĩa ferẽs oĩbus mãſuetiſſime reſpondebat: & ſic diſcurrendo per ſingula inuenias nullam eſſe paſſionem quæ te chriſto aliqua ex parte conformem non efficiat.

Quinta regula: ꝙ in illis duodecim armis nec in quocunq; alio hũano remedio cõfidas: ſed in ſola uirtute Ieſu xp̃i q dixit cõfidite ego uici mũdũ: & alibi: Princeps mũdi hui⁹ eiicietᷓ foras: q̃re & nos ſola ei⁹ uirtute cõfidamus: & mũdũ poſſe uincere: & diabolũ ſupare: Et ideo debemus ſp petere ei⁹ auxiliũ p orõnẽ & ſanctoꝝ ſuoꝝ.

Sexta regula: recordare cum unam uiciſti tentationem ſemper aliam eſſe expectandam: quia diabolus ſemper circuit quem deuoret: quare oportet ſemper ſeruire in timore & dicere cum propheta ſuper cuſtodiam meam ſtabo.

Septima regula: ut non ſolũ non uincaris a diabolo quum te tentat. Sed ut uincas ipſum: & hoc eſt quando non ſolum non peccas: ſed ex ea re unde te tentauerat occaſionem ſumis alicuius boni: ut ſi opus ſuum bonum aliquod tibi offert: ut inde in uanam gloriam incidas: tu illud ſtatim non ut opus tuum: ſed ut beneficium dei cogitans humilias te & iudicas parum gratũ te eſſe deo de beneficiis eius.

Octaua regula: ut quũ pugnas: pugnes quaſi uincẽdo deinde ppetuã pacem habiturus: quia forte hoc tibi dabit deus ex gratia ſua: & diabolus amplius nõ redibit confuſus de tua uictoria: ſed quum uiciſti geras te quaſi mox pugnaturus ut in pugna ſemper uictoriæ: & in uictoria ſemper ſis memor pugnæ.

Nona regula: ut q̃uis te ſentias undiq; bene munitum & paratũ: ſemper tñ fugias occaſiones peccandi: quia ut dicit ſapiens qui amat piculum pibit in illo.

Decima regula: ut in tẽtationibus ſemp in principio occurras & allidas puulos babylonis ad petrã. Petra autem eſt chriſtus: quia ſero medicina paratur.

Vndecima regula: recordare ꝙ licet in ipſo conflictu tentationis amara uideatᷓ pugna: tamen longe dulcius eſt uincere tentatiõnẽ q̃ ire ad peccatũ ad quod te inclinat: & in hoc multi decipiuntur: quia non compatant dulcedinẽ uictoriæ dulcedini peccati. Sed comparãt pugnã uoluptati: & tñ homo qui milies expertus ẽ qd ſit cedere tentationi deberet ſemel ſaltem experiri quid ſit uincere tentationem.

Duodecima regula: ꝓpterea ꝙ tẽtaris ne credas te a deo derelictũ: aut deo paꝝ gratũ eẽ/aut paꝝ iuſtũ & ꝑfectũ.memor ſis ꝙ poſtꝙ̃ Paulus uidit diuinã eſſentiã pa tiebať tentationẽ carnis:ꝙ̃ ꝑmittebat deus eũ tẽtari: ne de ſupbia tẽtareť: in quo ẽt hõ debet aduertere ꝙ Paulus ꝗ erat uas electionis & rapt⁹ uſqꝫ ad tertiũ cælũ: tamẽ erat in piculo ne de ſuis uirtutibus ſupbiret: ſicut ipẽ dicit de ſe ne magnitudo ꝛuela tionũ extolleret me datus ẽ mihi ſtimulus carnis meæ ꝗ me collaphizet. Quare ſup oẽs tẽtationes hõ debet maxime ſe munire cõtra tẽtationẽ ſupbiæ: ꝗa radix oĩ um maloꝝ ſupbia ẽ: cõtra qď unicũ remediũ ẽ cogitare ſemp ꝙ deus ſe hũiliauit ꝑ nobis uſqꝫ ad crucẽ: & mors nos uel inuitos eouſqꝫ nos hũiliauit ut ſim⁹ eſca uermiũ.

Duodecim arma ſpiritualis pugnæ quæ in promptu haberi debent cum peccã di libido mentem ſubdit.

Voluptas breuis & exigua	Aeternum præmium: æterna pœna.
Comites faſtidium & anxietas.	Hominis dignitas & natura.
Iactura maioris boni.	Pax bonæ mentis.
Vita ſomnus & umbra.	Dei beneficia.
Mors inſtans & improuiſa.	Crux chriſti.
Suſpitio impœnitentiæ.	Teſtimõia martyꝝ & exẽpla ſctõꝝ.

Duodecim conditiones amantis.

Amare unum tantum & contemnere omnia pro eo.
Infœlicem putare eum qui non eſt cum amato:
Omnia pati / ut cum illo ſit/etiam mortem. Ornare ſe ut illi placeat:
Eſſe cum illo quomodo poteſt: & ſi non re ſaltem cogitatione.
Amare omnia quæ ad eum attinent: amicos omnes: domus: ueſtes: imagines.
Cupere laudes nec poſſe pati aliquam eius ignominiam.
De eo credere omnia ſumma/idemqꝫ cupere ut omnes credant.
Optare etiam pro eo pati aliquod incõmodum & dulce eſſe illud incommodum.
Flere cum eo ſæpe uel ſi abſens ex dolore: uel ſi præſens ex lætitia.
Semper languere ſemper ardere eius deſiderio.
Seruiř illi nihil cogitãdo de ꝑmio aut mercede. Solemus ãt ad hoc ĩduci ꝑcipue ex tribus cãis. Prima eſt qñ ſeruitiũ ipſum ꝑ ſe eſt appetibile: Secũda qñ ille cui ſerui mus eſt ĩ ſe ualde bonus & amabilis: ſicut ſolemus dicere ſeruimus illi pp ſuas uirtu tes. Tertia eſt qñ ille prius ꝙ̃ incipes multa tibi bñficia cõtulit: & hęc tria ſunt ĩ deo: ꝗa ꝑ ſeruitio eius nihil nouiter accipitur quod nõ ſit nobis bonum: & quo ad aĩam & quo ad corpus: ꝗa ſeruire ei nõ eſt aliud ꝙ̃ tendere ad eũ: hoc eſt ad ſummũ bonũ. Similiter ipſe eſt optimus & pulcherrimus & ſapientiſſimus: & habet oẽs conditio nes quæ ſolent nos mouere ad amandũ aliquẽ & ſeruiẽdũ ei gratis: & in nos cõtulit ſũma bñficia cũ nos/& ex nihilo creauerit: & ꝑ ſãguinẽ filii ſui ab ĩferno redemerit.

CONſerua me domine.

Siquis perfectus uult recognoſcere ſtatum ſuum/ unũ habet periculum ne de ſua uirtute ſuperbiat. Ideo Dauid loquens in pſona iuſti de ſtatu incipit ab hoc uerbo conſerua me/quod recte conſideratum oẽm amouet occaſionem ſuperbiæ: nam ꝗ poteſt aliquid ex ſe acquirere poteſt & illud ex ſe ſibi conſeruare. Qui ergo petit a deo conſeruari in ſtatu uirtutis ſignificat per hoc ꝙ nec a principio ipſam uirtu tem ex ſe acquiſiuit: qui autem recordatur uirtutem ſe conſecutum / nõ uirtute pro pria/ſed uirtute dei nõ poteſt de ea ſuperbire/ ſed magis humiliari coram deo iuxta illud Apoſto.

Nota

illud Apoſto. Q uid hẽs ꝙ nõ accepiſti? & ſi accepiſti qd gloriaris? quaſi non acceperis: duo ſunt ergo uerba quæ ſp hr̃e debemus in ore: alteꝝ. ſ. miſerere mei deus cũ .ſ. recordamur peccatoꝝ. Alteꝝ eſt. Conſerua me deus. ſ. cũ recordamur uirtutum.

Q VONIAM ſperaui in te.

Hæc una res eſt quæ facit nos a deo impetrare quod petimus: quũ. ſ. nos impetraturos ſperamus: Et ſi duas has conditiones obſeruabimus: ut nunq̃ petamus a deo niſi ea quæ nobis ſunt ſalutaria: & ut id quod petimus ardenter petamus cũ firma ſpe ꝙ deus non exaudiat/nunq̃ erunt irritę orõnis nr̃æ. Q uũ igit̃ non impetramus eſt aut ꝙ illud nobis eſt noxiũ/ neſcimus enĩ quid petamus: ut inquit Chriſtus/& Ieſus dixit quicquid petieritis in noĩe meo dabitur uobis hoc enim nomen Ieſus ſaluatorẽ ſignificat: & ideo nihil petitur in noĩe Ieſu: niſi quod eſt ad ſalutẽ ipſi petẽti. Aut nõ exaudit: quia ſi bona petimus/nõ. n. bene petimus hoc eſt cũ parua ſpe. q ãt timide ſperat/frigide petit: ideo dicebat Iacobus: poſtulet ãt in fide nihil hæſitans.

Iuſta & bnoa petenda eſſe adeo

DIXI domino deus meus es tu.

Poſtq̃ muniuit ſe contra ſuperbiã incipit deſcribere ſtatũ ſuũ. Totus autẽ ſtatus iuſti conſiſtit in hoc uerbo: Dixi dño deus meus es tu. Q uod uerbũ licet uideatur fere omnibus cõmune: pauci tamẽ ſunt qui illud poſſint uere dicere: Illud enim quis habet pro deo qđ habet pro ſummo bono: & illud habemus pro ſummo bono/quo ſolo habito ſi cætera deſint putamus nos eſſe fœlices: & qđ unũ ſi deſit etiã ſi habeamus oĩa alia bona putamus non eſſe miſeros. dicit igitur auarus pecuniæ: Deus meus es tu: quia etiã ſi ei deſint honor & ſanitas: & uirtus: & amici: modo pecuniã habeat contentus eſt. Et ſi habeat oĩa illa bona quæ diximus & pecunia deſit/putat ſe eſſe infœlicẽ. Guloſos itẽ crapulæ: & incontinens libidini: & ambitioſus imperio ſiue gloriæ dicit: Deus meus es tu. Vide igitur q̃ pauci poſſint dicere. Dixi domino deus meus es tu: qa ille ſolus hoc poteſt cui ſolus deus ſufficit: ita ut ſi ei ꝓponãtur oĩa regna mundi & cæleſtia omnia: & terrena bona: nõ tamen ut illa conſequeret̃ uel ſemel deum offenderet: in hoc igitur dicto conſiſtit totus ſtatus hominis iuſti.

Cuĩ cõueniat diceẽ dominus

Q VONIAM bonorum meorum non eges.

Reddit rationẽ propoſiti ſui: quare. ſ. ſoli domini dicat: Deus meus es tu. Ratio autem quoniã ſolus deus bonis noſtris nõ eget: nulla enim creatura eſt quæ non indigeat aliis creaturis q̃ ea imperfectioribus ut probãt philoſophi & theologi: qa ſi illæ nõ eſſent: iſta nõ eſſent: quia deſtructa una parte uniuerſi deſtruitur totũ uniuerſum: deſtructo antẽ uniuerſo deſtruuntur oẽs partes: omnes autem creaturæ ſunt partes unius uniuerſi: cuius uniuerſi ipſe deus non pars eſt ſed principium nihil ab eo dependens: nihil enim acquiſiuit deus ex hoc ꝙ creauit mundum: & nihil perderet ſi totus mundus annhilaretur. Solus ergo deus bonorum noſtrorum non eget. Debemus autem erubeſcere illum habere pro deo qui bonis ĩdiget noſtris: qualis eſt omnis creatura. Præterea non debemus habere pro deo: hoc eſt pro ſummo bono niſi illud in quo eſt ſummum bonum: in nulla autem creatura eſt omne bonum. Soli igitur domino debemus dicere: Deus meus es tu.

Vnde platõis illud nõ nobis natos eſſe

Q uare ſaracenorũ dicta ruũt

SANCTIS qui ſunt in terra eius.

Poſt deũ maxime debemus amare illos qui ſunt deo maxime cõiuncti: quales ſunt angeli & beati in patria. ideo poſtq̃ dixit domino: Deus meus es tu: ſubdit ꝙ deus.

MIrificauit uoluntates ſuas meis.

Hoc eſt mirabiles fecit amores eius & deſideria eius erga ſanctos qui ſunt in terra

Methaphorice ad noſter ra cęlũ dr̃

eius:hoc eſt in cæleſti patria quæ dicit terra dei & terra uiuentium: & uere ſi conſideremus quanta ſit illius patriæ fœlicitas: quantaq; huius mundi miſeria quanta ciuium illorum bonitas & claritas deſiderabimus ſemper hinc diſcedere ut illic habitemus. Hæc autem & ſimilia cum meditamur illud ſemper curare debemus ne infructuoſæ ſin meditationes noſtræ. Sed ex qualibet meditatione aliquam ſemper acquirere uirtutem debemus: ut ex hoc uidelicet de bonitate illius patriæ ſuperioris debemus acquirere uirtutem hanc ut mortem non ſolum fortiter feramus & patiẽter cum uenerit hora noſtra: aut ſi pro fide chriſti nobis obeunda ſit. Sed ultro ẽt eam appetamus cupientes. ſ. ex hac ualle miſeriaꝝ diſcedere ut in illa fœlici patria cum deo & ſanctis eius regnemus. Cũ ergo iuſtus deſcripſit ſtatum ſuum qui totus eſt in effectu erga deum & diuina deſpicitq; ex alto ſtatum hoĩum malorũ: & dicit.

MVLtiplicatæ ſunt infirmitates eorum poſtea accelerauerunt.

Per infirmitates autem intelligit idola: & ita habet textus hebræus: ſicut. n. bonus unum habet deum quem colit / ita mali multos habent deos & idola: quia multas. ſ. uoluptates: multa deſideria uana / paſſiones diuerſas quibus ſeruiunt: ideo autem multas quærunt uoluptates qa nullã inueniũt quæ eos quietet: & ideo in circuitu imperii ambulant: & ſubdit poſtea acclamauerunt: quia. ſ. poſt ſua deſideria præcipites ruunt & incõſiderate: unde edocemur ut nõ minus ipſi celeriter curremus ad uirtutes q̃ ipſi currãt ad uitium: nec domino noſtro minus diligenter ipſi ſeruiamus q̃ ipſi ſeruiẽt dño ſuo diabolo. Iuſtus aũt cõſiderans ſtatũ maloꝝ ꝓponit firmiter ſicut ad nos ſemp debemus facere / nullo mõ uelle eos ſeq: & dicit eorũ ꝑ labia mea.

Mos idolatrarum

NON cõgregabo cõuenticulã eoꝝ de ſanguinibus: nec memor ero nominum.

Dicit aũt de ſanguinibus: tum quia idolatræ ſolebant collecto ſanguine uictimaꝝ circa eum ſuas agere cærimonias: tum quia tota uita malorum relicta ratione ſenſualitatem ſequitur quæ in ſanguine ſita eſt. Dixit autem q; nõ ſolum uult ſacrificare idolis: ſed nec nominare ea: quod tantũ dici & fieri poteſt oſtẽdens per hoc q; nõ ſolum homo perfectus debet abſtinere ab illicitis uoluptatibus ſed etiam a licitis ut magis totus feratur in cælum / & contemplationi diuinorum purius uacet: & qa aliquis poſſet credere q; eſſet ſtultitia priuare ſe omni uoluptate ſubdit.

DOminus pars hæreditatis meæ: et Calicis mei.

Q uaſi dicat non mireris ſi omnia alia relinquo / ut deum poſſideam in quo etiam alia deniq; bona poſſidentur: debet hæc eſſe uox cuiuſlibet boni chriſtiani: Dominus pars hæreditatis meæ: quia nos chriſtiani quibus deus ipſe pro hęreditate promittitur: debemus erubeſcere aliquid præter ipſum deſiderare: & quia poſſet uideri alicui præſumptio audere hæc ſibi promittere: idem ſubdit.

TV es qui reſtitues hæreditatem meam mihi.

Q uaſi dicat domine deus meus bene ſcio q; cum nihil ſim reſpectu tui uiribus meis non poſſum aſcendere ad te poſſidendum. Sed tu es qui trahes me ad te per gratiam tuã & tu es qui tẽ ipſum dabis mihi poſſidendũ: conſideret deinde iuſtus quãta ſit hæc fœlicitas ut ei deus pro hæreditate contigerit: ſubdit.

Antiquorum ſortilegia

FVnes cæciderunt mihi in præclaris.

Partes enim & ſortes antiquitus per funes diuidebãtur. & quoniam multi ſunt qui licet ad hanc fœlicitatem ſint uocati ſicut ſunt omnes chriſtiani / ipſam tamen nihil faciunt utpote pro leui ſæpe uoluptate commutant: ideo ſubdit.

ET ENIM hæreditas mea præclara eſt mihi.

Q uaſi dicat

Quaſi dicat ſicut ipſa ẽ præclara:ita ego eam præclarã reputo:& oĩa alia reſpectu eius:ut dicebat Paulus:ſicut ſtercora reputo:qm̃ autem habere hoc lumen intellectus:ut homo cognoſcat fœlicitatem ſibi adeo datam donum dei;& ideo ſubdit.

BEnedicam dominum qui tribuit mihi intellectum.

Quoniam aũt ſæpe homo iudicat ſecundum rationẽ ſeruire deo:ſenſualitas aũt & caro repugnãt:tunc aũt hõ pfectus eſt:ut non ſolum aĩa eius ſed & caro in deũ ferũtur:iuxta illud:Cor meũ & caro mea exultauerunt in deum uiuum:ideo ſubdit.

INſuper et uſq; ad noctem increpuerunt me renes mei.

Ideſt renes ipſi in quibus maxima ſolet eſſe inclinatio ad cõcupiſcentiã nõ ſolũ inclinant me ad malum/ſed potius increpant:hoc eſt retrahunt etiã uſq; ad noctem.i. couſq; ut etiam ipſi ultro proprium corpus affligant. Afflictio enim ſæpe per noctẽ ſolet deſignari:oſtendit deinde quæ ſit radix tantæ priuationis:& dicit.

Sicut moxẽ priuatio lucis ita afflictio eſt cã priuationis uoluptatis

DOminum prouidebam in conſpectu meo ſemper.

Nam ſi quis deum ſemper haberet ante oculos pro regula omnium operationum ſuarum:& in omnibus operationibus ſuis:nec propriam utilitatem; nec gloriam: nec uoluptatem quęreret:ſed ſolum ut deo placeret breui perfectus euaderet & qa qui ita agit ſemper in omnibus proſperatur:ideo dicit.

QVOniam ipſe a dextris eſt mihi ne commouear.

Oſtendit deinde quãta ſit fœlicitas iuſti uiri:quia.ſ.erit in æternum fœlix & in anima & in corpore:ideo ſubdit propter hæc.

PROpter hoc lætandum eſt cor meus & exultauit lingua mea.

Ideſt anima mea læta eſt ſciens poſt mortem ſibi cælum eſſe paratum.

INſuper & caro mea requieſcet in ſpe.

Ideſt quãuis ipſa nõ lætetur:quaſi acceptura ſtatim poſt mortem ſtatum ſuum:requieſcit tamen in ſepultura cum hac ſpe q; reſurget in die iudicii cum anima ſua immortalis & ſplendidiſſima.& hoc totum declarat in ſequenti uerſiculo:nam quia dixerat q; anima lætabatur:ſubdit rationem.

Vñ(teſte Thoma) ex ſpe beatitudo oritur

QVIA non derelinques animam in inferno.

Et quia dixerat q; caro requieſcebat in ſpe:ſubdit rationem dicẽns.

NEC dabis ſanctum tuum uidere corruptionem.

Quia ſiue & q; fuit corruptibile reſurget icorruptibile:& qa Chriſtus fuit primus qui intrauit paradiſum:& nobis uitã aperuit/& fuit primus qui reſurrexit:& reſurrectio eius eſt cã noſtræ reſurrectionis:ideo iſta quæ diximus de reſurrectione pricipaliter de chriſti intelliguntur/ſicut declarauit Petrus apoſtolus & ſecundario intelligi poſſunt de nobis inquantum ſumus membra chriſti/qui ſolus non uidit corruptionem:quia corpus eius in ſepulchro putrefactũ non fuit:quoniam igitur uia beneuiuendi ducit nos ad perpetuam uitam animæ & corporis:ideo ſubdit.

Vide quę illa

NOTAS mihi feciſti uias uitæ.

Et quia tota fœlicitas huius uitæ conſiſtit in apta uiſione & fruitione dei:iõ ſubdit.

ADimplebis me lætitia cum uultu tuo.

Et quia fœlicitas in æternum durabit:ideo ſubdit.

DElectationes in dextera tua uſq; in finem.

Dicit autem in dextera tua:quia fœlicitas noſtra completur in uiſione & fruitione humanitatis chriſti qui ſedet in dextera maieſtatis in excelſis:iuxta illud Ioannis. Hæc eſt tota merces ut uideamus deum & quem miſiſti Ieſum chriſtum. Finis.

Ex epiſtola Hermolai Barbari ad Ioannem Picum.

O Præclare & plane diuinum ingenium tuum Pice:qui cum optima ſint ea
quæ tu ſcribis:ita tamen exprimas & effingas aliena quæ ſunt peſſima ut
uideantur eſſe tua:quæ ſunt optima:nam demittere ſe ac deſcendere plu
ris eſſe deputo:quam in ardua conari; ut eni ſit hoc honeſtius illud certe laborio-
ſius & operæ maioris.proinde ſiue tu talia credis eſſe noſtra:quibus imitandis ope
ram impendas:ſiue hoc agis demerendi mei cauſa:utroq; modo tibi plurimum de-
beo:relaturus aliquando gratiam nolo dicere cum potero(nunq̃ enim potero)ſed
cum tu ipſe uel tui poſſe me putabis. Tanta enim eſt familiæ totius ueſtræ bonitas
& humanitas ut beneficium(ꝙ non eſt)imputare pro beneficio ſoleatis. Q uáob-
ré ex uſu meo fecero ſi uobis & modum & tempus repoſcédæ gratiæ reliquæro ut
ín expúctione rationum paralogiſmus omnis & in poſtura nou a me ſed a uobis to
ta proficiſcatur. Q uæ uero de ratione ſtudiorum tuorum ſi te ſcripſiſti & commu-
nicanda mecũ eſſe uoluiſti maxima uoluptate nos affecerunt. Gratulatus ſum huic
ſæculo uirum tanta doctrina ut nihil fere neſciat:tãta cura ut nihil omnino ſcire ui
deatur. uideo te Poetam egregium:oratorem eminentiſſimũ. Animaduerto te phi-
loſophum prius Ariſtotelicum. nunc & Platonicum eſſe factum:uideo litteras grę
cas:q̃ in te ſolæ deſiderari poterant:& ſine qbus nihil eras futurus non didiciſſe mo
do ſed hauſiſſe:idq; facilitate tanta celeritateq; ut litteras græcas ignoraſſe aliquã
do te neq; tu meminerís neq; perſuadere poſſis alios:id ꝙ de Hiero. Donato meos
non plus libenter q̃ uere prædico. Hortarer te ad has litteras uti eas tam plane fa-
miliariter q̃ latinas teneres:ſed non indiges calcaribus:& reliqua.

Ex alia Eiuſdem ad eundem.

IAM cum ipſe in quodam litterarum ad te mearum angulo quaſi aliud agés & in
tranſcurſu philoſophos æui noſtri barbaros inſectatus eſſem:qbus te quoq; inſen-
ſum eſſe factũ & nunciũ remiſiſſe ſcribere:occaſione hinc abrepta lıré & controuer
ſiam ueteré inter nos & illos de genere dicendi philoſophorũ multis milibus uer-
ſuũ cõpræhenſam & explicatã:opus elegans/eruditũ elaboratũ:ad nos miſiſti: per
fectũ celeritate tanta:ut niſi qui opes ingenii tui perfectiſſimas habebã crediturus
fuerí/paratũ fuiſſe tibi pridé hoc argumentũ ut ad primã quãq; occaſioné proferre
poſſes. Sed ut ea mihi res & feſtiuior & iucundior eueniret. homo lepidiſſimus /hu
maniſſimus/latiniſſimus/barbarus contra barbarũ defendis:ut hoſtis pro hoſte: ſo
cius contra ſocium ipſe contra teipſum/ſtare/patrocinariq; ſimulares & reliqua.

Ex eadem inferius.

MODO ſi quis eſt illo gregre:qui poſſit ea capere:quæ dixiſti tanto cultu præ-
dita/tot luminibus/tot emblematis oculos adeuntium ſtringentia. Adde tot ſenten
tias prurientes/tam multas hiſtorias & exempla remotioris doctrinæ quaſi floſcu
los & omnino ad quæ ſi qui ſunt ex illis paulominus
aſini uolebam dicere ατυοσοι auriculas tantum mouent. cæteri diffugiunt/ reſ-
puunt/deteſtantur/& reliqua.

Ex alia eiuſdem

SALVE accepi librum Pici de ſeptem dierum enarratione cuius item exemplar
non pridem ad me miſerat Iacobus uolateranus ſummi Ponti. nũcius. pcurri opus
quoad licuit/inter æſtũ & puluerem. Digna diuino & admirabili ingenio factura
ſane ſeges & materia operis tumultuariam & ad preſens cõparatam ſententias non
expoſcit

expolcit.Sed ſimul dici poteſt picum docti/eloquẽtis & chriſtianis/omnia ĩ ea æta te aſſecutũ eſſe fere prodigium eſt: debeo tibi plurimum.

Ex alia Eiuſdem ad eundem.

QVAMquam has ipſe epiſtolas tuas amo ꝙ fluunt ꝙ affectatæ non ſunt ꝙ cu ram non dico non norunt:ſed reſpuunt:hoc eſt de cõpoſito non recipiunt & acce dentẽ inferriq; cupientẽ ex cluduntːita ut diligentiæ quidẽ ſint penitus in iis ueſti gia:ſed repreſſæ quodãmodo & repudiatæ:non ſum tam ſolers ut introſpicere poſ ſim ingeniũ tuum:extimareq; magnitudinẽ eius atq; fœcunditatem illud uidere ui deor:nec fortaſſe fallor quo dirigas colliniesq;:itẽ quo euaſurus ſis & quidẽ paulo mox.Indole iſta tua nihil eſt liberalius:nihil riſibilius:& ſemel dicatur uel duriuſ cule nihil exptomittentius/ſi modo indoles appellanda eſt.quæ fructus ediderit ne maturis quidẽ ætatibus & doctrinæ quãuis exercitatæ deſpiciendos. Age quãtus ut audio:in poeticam:ſpiritus:quæ fœlicitas:qui nerui quãta demum in omni uel prçcipue litterarũ actu nobilitas/atq; ſplendor.Quid cum agis pħum:quæ memo ria/quãta ſubtilitas:quæ celeritas animi cũ totius corporis uigore cõſentiẽs: ſed ra pior tamen in laudes tuas ingratis/immo uero per lubens id.n.quiſq; uult maxime ꝙ inuictum & reluctantem quoq; ui conuertit ad ſe.Dabitur ſi modo is tibi ambi tus laudari a parum doctis.dabitur profecto tempus accõmodatum magis ad hoc officii.Nunc uenio ad id & reliqua.

Ex Epi.Angeli Politiani Alo.Picum de lite Hermolai.

QVOcirca tu mihi nũc adeũdus mi Pice doctiorũ oĩum doctiſſimus non qdẽ ut iudex ſed arbiter honorarius:q̃ uidelicet inter amicos diſceptãtes litem dirimas.

Ex prohœmio Miſcellaneorum eiuſdem.

DE iſto.n.præcunctis admirando/nõ Pico iam:ſed(ut ipſe appellare ſoleo phœ nice potius qui nunc in tua laura nidificat tanta mea quidem expectatio eſt ut au ſim propertio ſuccinere;Cedite romani ſcriptores cedite grai.

Ex Cap,eiuſdem operis.XIIII.

VT idem & comparit & oſtendit Ioannes Picus Miran,meus unus omniũ pror ſus ab omni parte beatiſſimus:in opere ſingulari atq; admirando,quo pſalmus a ſe ptuaginta uerſus iſto notarum prçcipue argumento docet hebraicæ ueritati reſpõ dere.Ne iam inſalutare iudæus aut obiicere poſſit ea nos in templo ſingulis canere horis quæ ne ipſi quidem ſatis uerſa fideliter exiſtimemus.

Ex Cap.eiuſdem.LXXXX.

QVALIS eſt item Ioannes Picus hic meus e mirandulanis principibus/ abſolu tiſſimũ naturæ opus/a quo pħia latine iã meditãs loq ſũmũ puto faſtigiũ accipiet.

Ex Cap.eiuſdem.LXXXXIIII.

PERCVRRIMVS aliquando ego & Picus hic Miran.nunquã ſatis homo lau datus ſubciſiuis horis antiquos enarratores inſtrumenti ſacri ueteris/græcos maxi me.Diodorum Philonem: Genandium : Aquilam : Origenem: Baſilium : Dydi mum:Iſidorum:Apollinarem:Seuerianum/alios id genus compluris/ quorum il le ſicutiq; latinorum ſententias omnes/quam diligentiſſime cum iudçorum & chal dæorum interpretũ cõferens opinionibus/nihil nõ euẽtilat & penſiculat: unde mõ aut ueritas elici:aut obſcuritas tolli:aut roborari fides:aut refelli poſſit impietas.

Ex peroratione Eiuſdem operis.

DONEC reuerſus eſt in hanc urbem maxime Laurentii Medicis cum beniuolẽ

tia tum.uirtutis & ingenii ſimilitudine allectus princeps hic nobiliſſimus Lo. Pi‑cus Mirã.uir unus an heros potius omnibus fortunę/corporis/animiq; dotibus cu mulatiſſimus utpote forma pene domina iuuenis & eminenti corporis maieſtate: perſpicaciſſimo ingenio/memoria ſingulari/ſtudio infatigabili tum luculenta per politaq; facundia/dubium uero iudicio mirabilior an moribus iam idem philoſo‑phiæ totis conſultiſſimus etiam quam uaria linguarum litteratura/rationibus ho‑neſtis/actibus ſupra uerifidem munitus atq; inſtructus deniq; ut ſemel complectar nullo non preconio maior &c.

Ex ſcdo Comẽ.Philippi Beroaldi in ꝓpertiũ ſup uerſum Nõ tot Achemeniis.

SVSA pro ethruſca ſcriptum legi in Codice Io.Pici Mirã.qui uir eſt ſæculorum memoria dignus qui multi iugis diſciplinis prędítus.exornat ætatis noſtræ gloriã cui accommodari poteſt: illud qd de Varrone ſcripſit Terentianus. Vir doctiſſi mus undecunq; Picus:qui te Mine mi/utpote eruditum eruditiſſimus/nobilem no biliſſimus non ſolum diligit ſed uehementer amat qui de te honorifice loquitur/& optime ſentit.hic poſt ſeueriora ſtudia in propertii lectione tanquam amœniſſimo diuerſorio requieſcere conſueuit/& mihi hunc locum ita legenti adſtipulatus:oſtẽ ditq; in ſuo codice ſuſa ſcriptum eſſe non ethruſca:&c.

Ex libro Ioannis Abbatis ſpanemenſis.

IOANNES Picus natione Italus/comes Mirandulæ/& Concordiæ dominus:uir omnis bonæ litteraturæ ſtudioſiſſimus/& ſicut præclaro ſanguine:ita diuino admo dum ingenio nobiliſſimus:magna familiæ omnigenum artium ſtipatus caterua:di gnus & optime meritus:cuius profectionem muſæ ſequuntur: doctiſſimus noſtra ætatis philoſophus eſt atq; diſputator acerrimus.Scripſit ſtilo elegantiſſimo non‑nulla:quæ ætas noſtra tum comprobare tum uel maxime admirari habebit: qui‑bus nominis & gloriæ ſuæ memoriã non indigne ſempiternam reddidit.

Ex prohœmio libri recuperationum Matthei Boſſi.

CVM eodem ipſo politiano nec innitus legit ſemel & pluries ad calcem uſq; inſi‑gnis & clariſſimus Lo.Miran.cuius ingenium ſuper humana omnifariamq; doctri nam omnes obſtupeſcunt:& a cuius integritate animiq; nitore omnis abeſt haluci natio palpanſq; confeſſio.

Ex Epi.Iacobi Antiquarii ad Angelum Politianum.

NOLI igitur longi incubatus fœtura nos in expectatione macerare ſed accepto in tui nominis ſecuritatem ſponſore Pico:cuius tota uita gloriarum plena eſt:a quo in amicorum gregem pro te receptum iri omnibus uotis expeto:cuius ueſtigia ſem per adoro:quicquid ex altilium cohorte dominaſcit ſpectandum/legendum/ediſcẽ dum emittas detenturus eos omnis in fidibus tuis: qui aliquo uirtutũ ſimulachro aut harmonia ducuntur.

Ex Compendio reuelationum Fratris Hieronymi Sauonarolæ.

COMES Ioannes Mirandulanus uir temporibus noſtris ingenio & multiplici doctrina ſingularis.

FINIS.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS IN DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. PROOEMIũ.

HOmerus atq; Cæcilius antiqſſimi uates peſſimos eẽ prædi Homerus
cãt inimicos/q ſub amicoꝝ ſpecie nos circũueniunt. Q ua Cæcilius
ſnia nulla uerior dici:nulla ſalubrior præcipi pt. Q uãq qd
egem⁹ teſtimonio poetaꝝ:ć cũ diuina nos ueritas uitæ mo
rumq; magiſtra/ſub ouiũ pelle lupos euitari:& ne de facie iu
dicaremus admonuit. Si qdẽ hoc unũ inimicoꝝ genus qđ
nec auerti/nec euerti poſſit:qđ ꝗ ſupare ipſi nõ uolum⁹:ſed
occurrimus:ultro exoſculamur:excipimus & ab illo cõtra
nos ipſos:nõ cõtra illud ut oportuit ſtamus:qđ ſane præſti
giũ qa magno cõſtat:& altius ĩtroſpiciẽdũ:& diutius exa-
minãdũ:nec temere admitti:nec ſtatĩ ꝓfligari debet. Vbi uero detecta fallacia ẽ:tã
to acrius explodẽdũ:q̃to tectius ad pniciẽ ſub prætextu bñficẽtiæ illabebać. Nec
minus mala putãda ſunt quæ iõ nõ uideć eẽ peſſima:qa bonis ĩterdũ ſint admixta:
cũ tãto noceãt exitialius:q̃to p ſpeciẽ admixtionẽq; boni cũ facilius admittunć/tũ
admiſſa qđ ſemel ſuaſere:tenacius occupãt:retinẽtq; potẽtius. Q uo pacto ſi cũ me
ro uenenũ ꝓpinet:q̃ ĩ ſua natura ſaluberrimũ merũ ẽ:attñ ueneni malitiã illã tum
ſuo ſapore diſſimulat:tũ uigore ad uenas & ĩtimius adigit & celerius. Eſt ãt hoc ob
ſeruãdũ cũ ĩ oĩ uitatũ ĩ artibus maxime & diſciplinis/q̃ũ illæ pnicioſiſſime/quæ
præſtigia cũ ſint:aut alio genere uanitates:ita tñ mẽdacio lenocinũ aliqđ prætẽde
rũt:ut ſciæ uel artis nomẽ ſibi uẽdicauerint. Siue illud captatum ab antiqtate fictis
auctoribus lenocinũ/ſiue a magnis ꝓmiſſis illecebra curioſitatis & cupiditatis hu
manæ. Siue ab aliquo fuco ſpecieq; ꝓbabilitatis:cũ ĩterdũ ſint falſa ꝓbabiliora ue
ris Ariſtotele teſte:præſertĩ nõ ĩtroſpecta nec explorata populo præſertĩ & multi- Ariſtote-
tudini/cui ꝓpriũ errare decipiq; ſemp fuit/& nihil ſapere. Q uid ãt exitialius:ć qd ĩn les
expugnabilius:ć q̃ cũ titulo ſapiẽtiæ ipſe ſe nobis error ĩſinuat:ut qđ ille dixit opam
demus/ut cũ rõne ĩſaniamus. Nõ aliud hoc q̃ cõſiliũ & mẽtẽ/cuius ſola uis abigẽdę
fallitati nobis ĩnata ẽ/miſſam facere:ut mẽdaciũ ipſius & teſtimonio honeſtius/&
ꝓtãte robuſtius/& præſidio munitius euadat. Porro nulli ſpes ultra ad ſanitatẽ/cũ
natura ipſa adiuuat morbũ. Hoc ãt ut dudũ dicebã/euenit p ĩſaniã:quæ ſub ſpecie
uel artis uel ſciæ populo ſe circũfert & uẽditat:nõ iõ minus ĩſana/q; ſapiẽtiã ſumma
cute mẽtić:ſed quo fallacior eo ꝑditior. Q uẽadmodũ apud medicos/nulli delirãt
ut ſic dicã deliratius q̃ q delirio præferũt uultũ ſeriũ. Eſt ãt hæc ꝓpria labes oĩum
ſupſtitionũ:q̃rũ nõ alia ꝓfeſſio q̃ præcepta tradere inſaniẽdi. Sed in primis hũc ſibĩ Dictorũ
titulũ uẽdicauit aſtrologia:ſicut & ĩter ipſas ſupſtitiones q̃rũ mr̃ alũnaq; merito exi ſolutio
ſtimać:obtinet principatũ. Aſtrologiã uero eu dico nõ eã ĩtelligo quæ ſyderũ mo Aſtrolo-
les & motus mathematica rõne metić:artẽ certã & nobilẽ & ſuis meritis honeſtiſſi giæ diſtin
mã/auctoritateq; hoĩum doctiſſimoꝝ maxime cõprobatã. Sed quæ de ſyderibus ctio
euẽtura ꝓnũciat fraudẽ mercenariæ mẽdacitatis/legibus ĩterdictã & ciuilibus &
põtificiis humana curioſitate retẽtã/irriſam a phĩs/cultã a circulatoribus/optimo
cuiq; prudẽtiſſimoq; ſuſpectã/cuius olim ꝓfeſſores gẽtilitio uocabulo Chaldęi uel Eius pro-
ab ipſa ꝓfeſſione genethliaci dicebanć:mox ut nois cõmunione honeſtarenć:ma- feſſores
thematicos ſe dixerũt & aſtrologos:q̃ſi hæc quoq; de liberalibus diſciplinis una ſo

ret:quæ de ſyderibus cũ rõne loq̃ret̃:hoc ſe tñ diſcrimine ſeparãs ab illa uera ma-
thematica/ut illi aſtronomiæ/ipſi aſtrologiæ nomẽ daret̃:nimis inprobo zelo alie
ni tituli ſuadẽdi:ſiquidẽ aſtrologia alterius artis nomẽ ut declarabimus ipſam uero
diuinatricẽ ſemp̃ hoc ambitu laborãtẽ:ut nominari uellet ab aſtri:nõ altero mõ:ſed
utroq; cognomẽto dignabimur:& ad illius de motu ſyderũ tractãtis æmulationẽ
p̱ aſtrologia aſtrologiã/p̱ aſtronomia aſtronomiã ſatis cõgrue ſatis p̱ merito nũcu
pabimus.De qua utcũq; de noĩe decidatur:ego quidẽ cũ rõnibus nixus:tũ præiu-
diciis hoſum ſapientiſſimoꝝ nihil dubitauerim affirmare/nõ eſſe inter artes præſti
gioſas:quæ aut plus fallat credulos & imperitos:aut quæ perſuaſis fallẽdo plus no
ceat:tãto reliquis ſuperſtitionibus exitialior:q̃to proprius accedere uiſa ad uerita
tẽ.Nã ille quidẽ in prima facie notas ſuæ dementiæ leuitatiſq; præferentes uix cui
q̃ imponũt præterq; penitus exoculato:hæc in ſinu habens & in præcordiis alẽs in
ſaniã:pręfert ſpeciem habitũq; ſapientiæ:ut ſi eminus inſpectes uel p̃ tranſennã for
ma capiaris/ſi cominus admoueris oculũ exploratorẽ ipſam uideas umbrã aut q̃ſi
laruam:& ſub aperta luce fallaciã tenebraꝝ abominería.Ita eſt certe ita p̱ rõnes ma
nifeſtiſſimas luce clarius fiet/nullã eſſe maiorẽ fallaciam/nullã pernitioſiorẽ:oſten
tat procul cælum & planetas unã facile credas in tam ſublimi tam lucido ſpectacu-
lo nihil nõ poſſe uériſſime præuideri.Mox ubi attentius cõſideraueris uidea & ſub
lime adeo eſſe ſpeculũ ut imagines illuc terrenarũ reꝝ nõ aſcendant:& ita lucidum
ut ad eius fulgorẽ nr̃a calliget infirmitas:tum proprius cũ acceſſeris uidebis intex

qua de re præ cæteris higini signa græcorũ fabulis oſtẽdit

tas illius peplo/pro cæleſtibus portentuoſas effigies & ſtellas in animalia trãſfor-
matas/& plenũ fabulis cælũ/immo pro uero cælo cõmentitiũ,cælum nõ factum a
deo ſed ab aſtrologis fictũ:ſic inſtructa uidetur omni firmamento dogmatis com-
probati:quæ ſimul & libros circunferat magnis nominibus prætitulatos:& ratio-
nes tam multas decretorum ſuorum & præter rationem experimenta tam diutur-
nia obſeruationibus/tam diligentibus annotamentis corroborata:tum ab uſu tot
ſæculorum & tam multarum ætatum approbatione recepta.Mirum quam per ca
ligines iſtas & nebulas oculis imperitia offenſis & ſpecioſam & uenerabilem & ſe-
rie plenam auctoritatis imaginem ſui repræſentat.Quas ubi tenebras & præſtigia
radio rationis & diligenti tractatione diſcuſſeris/uidebis in illis libris nihil eſſe li-
bratum:in auctoribus nullam auctoritatem:in rationibus nihil rationale:in expe-
rimentis nihil conſonum:nihil conſtans:nihil uerum:nihil credibile:nihil ſolidum
ſed pugnantia inuicem:falſa:uana:ridicula:ut uix credas qui ſcripſerunt fidem ad-
hibuiſſe his quæ ſcribebant.Quod uero ſpectat ad uanitatem non inuenias teme-
re quæ plus ſpei proponat ſuis aurariis quæ maiora deſiderabiliora promittat.Pru
dentiæ ſe faciat conſeruatricem:cuius de futuris coniecturam certa præcognitio-
ne ſtabiliat:ſed & philoſophiæ cuius maxima pars quæ de cælis ut iſti uolunt/per
cæli influentiam ad liquidum abſoluatur.De medicina non attinet dicere:de nau-
tica:de agricultura:dum non ſolum futura prænũciat his:ſed & uires cælorum ad
terrena deducit:unde omnium artium opera efficaciſſime:unde omnium artiũ ma
giſtri quod uolunt facile conſequantur:& hæc quidem ueteribus:ſed etiam neot-
thericis perſuaſit religioni/ſi diis placet cum uniuerſæ:tum chriſtianæ plurimum
conferre auctoritatis & emolumenti:& ut ſemel dicatur imitata ſuum magiſtrum:
& regna mundi adorantibus ſe promittit:& ſuum lignum guſtantibus æmulatio-
nem diuinitatis boni maliq; cognitionem.Quæ non modo ullis ut pollicetur uitæ

uſibus commoda

uſibus cõmoda ſit:ſed fraus eſt oíum peſtilentiſſima/ſiquidem illa ipſa eſt:ut demõſtrabimus:quæ phiã omnem corrumpit:medicinã adulterat:religionem infirmat ſuperſtitiones parit aut roborat:idolatriã fouet:prudẽtiã aufert:polluit moras:cælum infamat:hoíes miſeros/anxios/inquietos/& de liberis ſeruos: & in rebus pene agendis oíbus plane facit infortunatos. Quod cũ ego exploratũ habere mihi uiderer atq; cõpertũ:putaui piaculũ me facturũ nulla uictima expiandũ/ſi tacerẽ/ſi diſſimularem:nec uel penitus pro uirili uenenũ:hoc de credulorũ manibus extorquere tentarem/hac præſertim ætate qua ſi qñ alias/ad hãc fraudẽ oís ætas & ordo ſex, uſq; calligat. Eſt ãt tanto magis pro ueritate pugnandũ quanto plures habere cognoſcitur oppugnatores:ſiquidem ut prodeſſe oíbus/ita placere tantũmodo bonis deſideramus:nec iudiciũ multitudinis fidem habet:ubi contra ſtat ratio conſenſuſq; doctorum:nec nos auram ſpectamus popularem: ſed lucem ueritatis & publicam utilitatem. Procemium finit.

Ioannes Franciſcus Picus Mirandula Sacratiſſimo Patri Oliuerio Carafæ epiſcopo Sabinenſi/Cardinaliq; Neapolitano. S.

APollonium thyanæum pr̃ ampliſſime/dum ob litteras capeſſendas peregrinationẽ illam à Philoſtrato poſtea celebratã ſuſcepturus eſſet/optaſſe legimus:ut uiros bonos & inueniret & agnoſceret:idq; etiam a ſole cõceſſum iri ſibi multis precibus expetiuiſſe: Quod quidem uotũ citra culpam nõ laudari magnope nõ põt:ſicut ip̃a ad ſolem deprecatio nõ uituperari:hoc.n.uulgus ineruditũ & rude cõgenito ueritatis noſcendæ lumine/paſſim prædicat / ut ualidiſſimas omittam rõnes & diuinorũ eloquiorũ teſtimonia. At ſi optãdum eſt id muneris efflagitandũq; adeo optimo maximo/illis ꝓculdubio ſummopere lætandum eſt:qbus nõ mõ obtigerit bonos agnoſcere:ſed ẽt hos ipſos & in ꝓpria familia & ſanguinis ſibi nexu deuictos/reperire potius q̃ inuenire/indeq; aliquẽ eorũ fructuũ cõſeq quos bonorũ parit amicitia: Quæ mihi diuina beneficẽtia eueniſſe neq; inficias eo neq; diſſimulo cũ Ioannẽ Picum Mirandulam Galeotti patris fratrẽ hominẽ profecto dignum/quem Apollonius trãs Caucaſum & Brachmanas:ſed & adusq; aduerſum orbim auide rimaretur intra parietes domeſticos compererim: multiſq; ab eo beneficiis cumulatus extiterim. Huic ego nobiſcũ degẽti dum par pari referendũ eſſe quo ad poſſem iudicauiſſem: Eo magis defuncto cenſui debere rependi ſuſcepta officia/quo cũ eius gloria & ſtudiorũ periclitabatur utilitas:& nõ mediocrem eccleſia patiebatur iacturam. Quãobrem pro eo quæpiam nec ſemel/mandaui litteris/ ipſiuſq; opera diuturna & anxia ueſtigatione nobis aſcita in multa exemplaria trãſfundenda curaui/laboratũ aũt mihi ſummope eſt in reparandis libris oẽm diuinatricem aſtrologiam funditus eruentibus: quãdoqdem eiuſmodi characteribus delineati erant (qui erat homini mos) ob ſcribendi dictandiq; uelocitatẽ:ut cuiuſuis alterius linguæ q̃ latinæ ſpeciem præſeferre uiderentur:tot interliti lituris ut nõ facile inter/noſceretur quid pro diſpuncto/qd pro emẽdato haberi deberet/tot prætere a partibus lancinati diſcerptiq; ut uix ab auctore ipſo exſcribi poſſe iudicaret. hos ego libros (ſi nõ magis theſauri q̃ libri) ueluti rediuiuos a nobiſq; nuprime ab interitu reuocatos cum cui deſtinare inſcribereq; deberem diu mecum cogitaſſem occurriſti tu mihi præſul ſacratiſſime a quo digredi nullatenus ualui. Nã cui & cõ

gruentius & honeſtius quam tibi/doctiſſimi hominis eiuſdemq; conſanguinei litte
raria monumenta dedicare potui?& illa potiſſimum:quæ noſtræ chriſtianæ reli-
gioni aduerſos errores refellunt cum & litteris polleas: & ob Ioannem Thomam
Caraſam Magdaloni comitem ſocerum meum:cui arctiſſima cognatione deuinci-
ris:ſis etiam mihi neceſſitudine coniunctus: atq; eam inter ipſius religionis homi-
nes geras perſonam quæ ſit proxima ſupremæ. Ea igitur uolenter ſuſcipe: & cum a
maximis uerſandis negociis aliquid ocii ſuffuraberis perlegas obſecro: in ipſa le-
ctione ſimul cogniturus ſimul gauiſurus artem illam aſtrologicam:ſiue(ut loquar
rectius)peſtem quæ iam truci elata rabiæ quãquam ſubdola frõte uirus inſimulãs
in nr̃um exitiũ debacchabat ipſius Ioannis Pici patrui ope ualidiſſime extinctam.

Vale pater ampliſſime. Mirandulæ. iiii. Kal. Iulias.

Ioannes Franciſcus Picus Mirandula ueritatis amatoribus.

AMatores ueritatis gaudere:nec non qui illuſtrandæ illius atq; amplifican
dæ deſiderio inſudatis/exhilarate animos. En prodeunt in publicum di-
ſputationes Ioãnis Pici Mirandulæ aduerſus aſtrologos:& Pici illius cu
ius mentis ſublimitatem:cuius doctrinam omnigenam iam pene totus terrarum
orbis obſtupuit:Diſputationes inquam quæ ueritatis oſores atq; oppugnatores do
lere:& qui emungendæ pecuniæ gratia aſtrologicæ uanitati impendunt operam/
aut eiulare atq; dirumpi cogent:aut errorem deſerere. Nec ſolidam minuat lætiti-
am ꝙ ille morte nobis immatura ſibi tarda uocatus ad deum: libros hoſce nec ex-
trema lima terſerit atq; expoliuerit:nec ultimum qui totius operis futurus erat epi
logus ad eandem ab incude perduxerit:id forte deeſt ad operis exuberantius orna
mentum/non ad lectorum perfectum emolumentum: & quãquam ſane alias ua-
nitatem hæc & ſuperſtitionum omnium arbor:ab prophetarum oraculis ſit explo
ſa & deteſtata/ab noſtris theologis philoſophiſq; tum Græcis tum Latinis tum Bar
baris expilata frondibus/exſibilata:atq; etiam ſecuribus uel aliqua ex parte percuſ
ſa. Sit item ab imperatoriis legibus pontificiiſq; ſanctionibus radicibus eruta & lo
co mota:humana tamen curioſitate ſæpius reportata eſt:in priſtinamq; foueam re
plantata/adminiculata & roborata:ita ut nunquam in totum eliminata & ad inter
nitionem uſq; ualidiſſimis rationis inſtrumentis perducta fuerit: modo Picus no-
ſter infauſtam arborem a radice ad truncum/a trunco ad ramos: a ramis ad folia:
torrentiſſimo igni ueræ philoſophiæ ueræq; theologiæ propriiſq; incomparabilis
illius ingenii inuentis & meditatis expſlit penitus atq; redegit in cinerem:quẽ adeo
rapidiſſimo flatu eloquentiæ diſperſit:ut cuicunq; illius fautori prouectoriq;(niſi
idem mentis emotæ fuerit)ſuper illius exitio præ dolere conclamandũ ſit uel abie
cta ſpretaq; uanitate præ gaudio exultandum. Eia igitur litterati homines nationũ
omnium his rationibus animum armate:his fulcite teſtimoniis cum humanis tum
diuinis:quibus ueluti bipennibus ponderoſiſſimis ac facibus ignitis exciſæ atq; ex
tinctæ arboris germina ſi qua forte intra terræ uiſcera deliteſcentia male culti agri
uitio repullularent/elidite/conterite/conuellite/exterminate.

QVID IN VNOQVOQVE HORVM DVODECIM VOLVMINVM INSIT TABVLA SVMMATIM COLLECTA INCIPIT.

PRimo præfatio:item aſtrologiam a philoſophis:a prophetis:a cæſaribus:a pontificibus eſſe damnatam:qualeſq; fuerint/qui aſtrologica ſcripſere. Homerus

Secundo inutilitas:falſitas ꝓfeſſionis in uniuerſum:ignorantia & indiligentia ꝓfeſſoꝝ noſtri tēporis:Itē cur aliqñ uera prædicant:cum ꝓfeſſio ipſa falſa ſit. Sed ne ſolum:

Tertio rationes aſtrologiæ ueritatem approbantes afferunt/poſtea diluunt & retorquent. Soluimus:

Quarto nō fieri a cælo quæ credunt aſtrologi:itē quæ a cælo nō fiūt ab eo nō ſignificari:& qōnes ſeu īterrogatiōes eē ianes. Noſter hic.

Quinto magni orbes: ſaturniæ reuolutiones:magnæ coniunctiones eliminantur. Sed multos:

Sexto deſtruuntur domus:ſigna:aſpectus:obſeſſiones:& cōbuſtiones:retrogradationes:caput & cauda draconis:antiſia:præcipiētia ſigna & obediētia.Exaltationes trigoni uel triplicitates:facies:termini:dodicathemoria:nouēnæ:monomiriæ:graduum proprietates:partes:anni climaterici. Exceſſimus:

Septimo cōtinet/initia fati ſeu particularis/ſeu uniuerſalis & uel hominis uel alterius cuiuſq; rei/nō bene capi:Item tēpus quo aliqd ſit futurū/pperā per directiones:aut aliā uiā definiri:multiplexq; error in ſtellis fixis. Hactenus:

Octauo/īcertū eē nūeꝝ ſphæraꝝ:& qđqđ ſtatuant certū eē errorē aſtrologoꝝ/Itē de erratis ſup differētia imaginū & ſignoꝝ:itē đ imaginib⁹ īuiſibilib⁹. Inter oīa

Nono cōtinet de īcertitudīe natalis horæ/ac alioꝝ initioꝝ/deq; erratis diuiſionis domoꝝ:ſignoꝝ:locoꝝ:plāetaꝝ:mot⁹.viii.orbis & directionū. Demonſtratū

Decimo rōnes aſtrologoꝝ qbus ſua roborare dogmata ſatagunt:ad quoq; rediguntur genera:hæq; oēs oñdunt inefficaces eē/ſupq; deridiculæ. Multis iam

Vndecimo/nō poſſe per experientiam haberi:aut ſi qua cōparari poſſit experiētia nondum illam eſſe habitam. Si naturam

Duodecimo non eſſe habitam p reuelationem:Item ubi nata/aucta/alta:& quo modo propagata. Si fabulamentis

Tabula capitum Duodecim librorum.

Primus liber nō eſt in capita plura diſtinctus:ſed unico capite/auctoritate philoſophoꝝ:prophetaꝝ:cæſaꝝ:atq; pontificum aſtrologiam deiicit.

Scđo libro cōtinet/īutilitas & falſitas ꝓfeſſiōis: ignorātia & īdiligētia ꝓfeſſorum.

Caput primum Incertam eſſe artem iſtam iudicio etiam principium illius.

Caput .ii.Auſpicationes quas electiones dicunt inutiles eſſe teſtimonio unius aſtrologi ratione & experientia.

Caput .iii. Nō eſſe utilem aſtrologiā in decernēdo qd ſit agēdū qd fugiendū.

Caput .iiii. Nō eē aſtro.religioni utilē:qđ Rog.Bac.& Pe.Alliac. exiſtimarūt.

Caput .v. Quam noxia ſit aſtrologia quāq; peſtifera chriſtianæ religioni.

Caput .vi. Fallacē eē hāc artē:ſi q̄ ſit tū pp plura:tū pp diſcrepātes aſtro.īnſas

Caput .vii. De ignorantia aſtrologorum noſtræ ætatis.

Caput .viii. De īdiligētia aſtrologorum noſtræ ætatis quæ tanta ē/ut etiam ſi

uera eſſet aſtrologia/ueri ipſi eſſe non poſſent.
Caput .ix. Raro euẽire q̃ dicũt aſtro.qđ tũ externis tũ domeſticis exẽplis oñdit.
Caput .x. Cur aſtrologi aliquando uera prædicant.

Tertio libro continentur rationes aſtrologis fauentes & diluuntur.

Caput .i. Quid lib.præcedẽti actũ ſit & quod deinceps agendum quoue ordine
Caput .ii. Quicunq; rationes quibus aſtrologia roborari poſſe uidetur.
Caput .iii. Retorquetur prima rõ atq; oſtenditur cælum cauſam eſſe uniuerſalẽ neq; ad ipſam indiuiduorum uarietatem referendam.
Caput iiii. Cælum qualiter motu agat & lumine & elementorum metheorologicorum mineralium uiuentiumq; uniuerſalis cauſa ſit.
Caput .v. Præter cõem mot⁹ & lumis ĩfluẽtiã nullã uĩ cæleſtibus peculiarẽ ſeẽ.
Caput .vi. Lunæ lumen ſicuti & ſolis uitale eẽ:neutrumq; frigus aut humiditatẽ præterquam per accidens facere.
Caput .vii. Non poſſe defendi dogmata aſtrologorũ ut putauit Auenazra ſi omnes ſtellæ ponuntur calidæ.
Caput .viii. Obiectio aduerſus ea quæ dicta ſunt.
Caput .ix. Soluitur obiectio atq; oſtenditur/neq; ſpecificas neq; indiuiduales rerum differentias a cæli motu pendere.
Caput .x. Stellas alias a ſole & luna/aut nihil/aut certe parum in nos agere.
Caput .xi. Quo pacto ſtellæ eadem alias aliter in nos agere poſſint.
Caput .xii. Quæ effectuum uarietas in cælum redigi poſſit & quæ non.
Caput .xiii. Solem multa operari quæ ab aliis ſtellis fieri aſtrologi putant.
Caput .xiiii. Lunæ uis qũo uariet & dies quoſdã lunæ citra ſupſtitione obſeruari.
Caput .xv. Aeſtus maris in aliam cauſam quam in lunam referri poſſe/ in quam tametſi referantur nihil inde iuuari aſtrologiam.
Caput .xvi Galeni ſnĩa de creticis diebus eos ad lunam referentis confutatur.
Caput .xvii. Periodos humorum ad ſyderum motus non eſſe referendos.
Caput .xviii. Infœlicitatem octimeſtris partus ſaturno non eſſe aſcribendam.
Caput .xix. Cur nautæ/medici/agricolæ/uera ſæpius prædicant quam aſtrologi.
Caput .xx. Nõ oĩa quæ ab aſtrologis prædicũtur de primis q̃litatibus depẽdere.
Caput xxi. Nec noxas elementorum/nec damna noſtrorum corporũ eſſe a cęlo.
Caput .xxii. Ingenioꝶ & moꝶ uarietatẽ nõ oĩno pendere a primis qualitatibus.
Caput xxiii. Neq; bella neq; externa a primis qualitatibus pendere.
Caput .xxiiii. Occultas uires cæleſtibus nõ ineſſe per quas occultas inferiorum rerum proprietates producant:ſed calorem tantum lumenq; uiuificum.
Caput .xxv. Si ſua cuiq; ſyderi & ꝓpria uis cõcedatur:eſſe tñ illam uniuerſalem.
Caput .xxvi. Epilogus hui⁹ li.cũ reiectiõe q̃rũdã rõnũ aſtro.ĩ ipſos argumẽtãtes.
Caput .xxvii.

Quarto libro continetur de cæli efficentia & ſignificatione.

Caput primũ. Qui mos in diſputando ſeruatus & deinceps ſeruãdus : tum ſi detur aſtrologis quod maximum dant theologi/aſtrologiam tamen nihil eſſe.
Caput .ii. Fortuita a cælo non eſſe.
Caput .iii. Quomodo rerum fortuitarum cauſa ſit deus:quomodo angeli/ quomodo cælum:quomodo nos:quomodo fortuna.
Caput iiii. Ad cælum non eſſe referẽdum ſi quid a nobis ſit ꝙ noſtras uires excedere uideatur

dere uideatur ſed potius uel ad angelos uel ad deum/atq; inibi de fato multa utq; diuina prænidentia noſtram libertatem non tollat.

Caput .v. Nec prærerita nec q̄ ad alios attinēt poſſe ex aliq̄ cōſtellatiōe ꝓuideri.

Caput .vi. Futura multo poſt tpe a præſenti conſtellatione effici non poſſe.

Caput .vii. De auſpicatiōib' q̄s electiōes dicūtq̄ uana & īpoſſibilis ſit aſtrol. ſnſa.

Caput .viii. Aſtrologos mentem noſtram cælo ſubiicere quāquam ut ſunt aſtuti id diſſimulare conentur.

Caput .ix. Mores hominum a cælo non fieri.

Caput .x. Malas leges ſicuti nec bonas cælo non ſubiici.

Caput .xi. Corporeas diſpoſitiones non effici a cælo.

Caput .xii. Non poſſe cælum eius rei ſignum eſſe cuius cauſa non ſit.

Caput .xiii. Siue ſigna ſint ſydera:ſiue cauſæ/partem tamen aſtrologiæ quæ ē de interrogationibus nullam eſſe.

Caput .xiiii. Diuina miracula a cælo nec fieri/nec ſignificari:ſed miracula miralis/ſicut naturalia naturalibus indicari.

Caput .xv. Per ſtellam magorum non poſſe conſtellationem aliquam intelligi: & declaratio q̄rūdā ſcripturaꝝ q̄ īperitis poſſent uideri aſtrologiæ adſtipulari.

Caput .xvi. Quæ naturæ uires ſupergrediuntur quantum ad id etiam quod in ſe naturale continent a cælo ſignificari non poſſe.

Quinto libro continetur conſutatio earum conſtellationum quibus magna rerum humanarum euenta adſcribunt.

Caput primū. Decreta aſtrologoꝝ circa magnas cōiunctiōes utiliter cōfutari & q̄ mēdaces ſint deprehēſi q de magnis īferioꝝ reꝝ mutatōib' p eas uoluerīt idicare.

Caput .ii. Quibus uiis aſtrologi de grandioribus rebus iudicium ferant magnorumq; orbium reprobatio.

Caput .iii. Saturnias reuolutiōes Aboaſaris fuentū & hiſtoriis & rōni aduerſari.

Ca.iiii. Ordo eoꝝ q̄ dicēda ſūt & deſſidētes aſtro. opiones circa magnas cōiūctōes.

Caput .v. Planetas magnis cōiunctōibus iūctos nō plus poſſe q̄ diuiſos:magnaſq; iſtas coniunctiones nouum eſſe inuētum de malo Ptolomæi intellectu natū.

Caput .vi. Præcipuos aſtrologos mediis uſos eſſe coniunctionibus non ueris: tum alia errata illorum circa eaſdem.

Caput .vii. Quis ordo ſeruandus/& Alliacenſem aliud alias ſenſiſſe.

Cap. viii. Tp̄s reꝝ nō ab aſtrologia/ut putauit Alliacēſis/ſed ab hiſtoria eē petēdū.

Ca. ix. Sūma ſnīæ Alliac. lı̄. quē de concordia aſtrologiæ & hiſtoriæ prætitulauit.

Caput .x. Erraſſe multifariam Alliacenſem:& ut quæcunq; ſupponit concedantur/non tamen efficere eum quod uult.

Caput .xi. In diluuii cōiunctione tū iter ſe/tum a ueritate aſtrologos diſcrepaſſe atq; ut detur illis qequid petunt:non tamen id eos probare quod contendunt.

Caput .xii. In Moſis coniunctiōe & meſſiæ uaticinio q̄ deliquit Abraā Iudæus.

Caput .xiii. Variis coniunctionibus mediis a uariis chriſtianam legem aſcribi: & abſq; ratione etiam aſtrologica.

Caput .xiiii. Eam quæ uulgo fertur ueram non eſſe Ieſu genituram/nec ex ea indicari illum/aut uiolenta morte moriturum/aut magnum eſſe prophetam.

Caput .xv. Quæ de maumethe dixit Albuma. experimēto falſa eſſe deprehēſa.

Cap. xvi. In antichriſti uaticinio alios iā mēdaces appuiſſe/alios mēdaces futuros.

Caput xvii. Quam leuiter probent aſtrologi ſex tantum religiones eſſe poſſe tũ hebræorum legem iouiam potius uel ſolarem q̃ ſaturniam dici deberi.

Sexto libro cõtinent̃ confutatio eaꝝ reꝝ per quas uariari uolunt influxus.

Ca. primũ. Quo ordine ſit ꝓcedendũ ĩ cõuellẽdis aſtrologoꝝ fundamẽtis: itẽ fieri nõ poſſe/ut aliqñ ad eadem loca ſydera oĩa reſtituant̃ in quibus ſemel fuerunt.

Caput ii. Per quas res aſtrologi uariari influxus ſyderum dicant & quam omnino illa in uniuerſum abſurda ſint.

Caput iii. Domus aſtrologorum quam nullo nixæ fundamento: & quam in earum uiribus explicandis aſtrologi inter ſe pugnent.

Caput iiii. De duodecim ſignis ꝙ ficta a mathematicis ſint ad ſupputandi facilitatem: item circa eadem multipliciter aſtrologos aberraſſe.

Caput v. Quæ ſit aſtrologorum de aſpectibus ſententia/& q̃ parum rationalis.

Caput vi. Variæ aſpectuum rationes recitantur & confutantur.

Caput vii. Quid eos deceperit: nec de aſpectibus experientiam habitam.

Caput viii. Quæ de obſeſſione dicuntur pugnare his quæ de aſpectibus.

Caput ix. Planetas ſub ſolis radiis conſtitutos nõ male affici/aut ut dicunt aſtrologi comburi.

Caput x. Si rationem atq; etiam quorundam aſtrologorum auctoritatem ſequi uolumus planetas retrogradientes fortiores uideri quam directos.

Caput xi. Caput & caudam interſectiones eſſe imaginariorum circulorum nulla naturali ui prædictorum/quibus in prædicendo antiquiores uſi non ſunt: nec in eorum uiribus concordant recentiores.

Caput xii. Origo antiſiorum: neq; eis in præſagiendo uſum Ptolemæum & quãtum in his Maternus & Haly aberrauerint.

Caput xiii. In præcipientibus & obediẽtibus ſignis pariter deceptos aſtrologos.

Caput xiiii. Confutatio rationum quas de planetarum exaltationibus quidam aſtrologi aſſignauere.

Caput xv. Rationes aſtrologorum de trigonis & trigonocratoribus: atq; obiter de ſignorum ſexu confutantur.

Caput xvi. De faciebus/terminis/dodecathemoriis/Babyloniorum nouennĩis monomiriis quam parum conſtent teſtimonio etiam ipſius Ptolemæi.

Caput xvii. De gradibus fœmineis/lucidis/tenebroſis: & aliis id genus ꝙ eos cõtempſerit Ptol. neq; in eis conueniant alii aſtrologi.

Caput xviii. Partes unde ortæ & quãtũ in eis dimetiẽdis ſecũ pugnent aſtrologi.

Caput xix. Dodecathemoriorum ſententia exploditur & auctores eorum ægyptii cum ſuis quoq; climatericis annis reiiciuntur.

Septimo libro continetur de hora initiali directionibus & ſtellis fixis.

Caput primum. Quid hactenus diſputatum: & quid in hoc libro diſputandum.

Caput ii. Ambiguã eſſe horã fatalẽ/ſi qua ẽẽt in oĩbus rebus quæ nõ memẽto ſed tẽpe abſoluunt̃: & in hoĩbus maxĩe in q̃bus genitura paꝝ robori habere uidetur.

Caput iii. Ptolemæum plus conceptui quam genituræ tribuiſſe cui neq; aliquid tribuendum eſſe Ptolemæi ratio conuincit.

Caput iiii. Vniuerſalia facta q̃bus uiis aſtrologi ueſtigẽt & q̃ parũ rationalibus.

Caput v. Aſtrologum nõ poſſe prædicere quanã orbis regione fatum aliqd̃ futurum ſit: quoniã incertũ apud ipſos quæ cui ſigno uel planetæ regio ſubiaceat.

Caput .vi. Non poſſe initiũ unũ cōſtitui de quo totius anni pēdeāt fata tũ uaria a uariis anni ſtatui pricipia & iuxta hebręos annũ potius autũno q̄ uere ichoare
Caput .vii. De directionibus aliiſq; modis quibus tempora futurorum definiũt quam parum conſtent quamue in his aſtrologi inter ſe diſcrepent.
Caput .viii. Sicuti aſciſcunt inefficacia/ita omittere neceſſaria & quantum errēt de ſtellis fixis
Caput .ix. Dogmata aſtrologoꝝ de ſtellis fixis pugnare tũ inter ſe tũ cũ ueritate.
Caput .x. Falli ēt aſtrologos i planetis:repetitioq; eoꝝ quæ hactenus diſputata.
Octauo libro continetur de numero ſphærarum/differe ntia imaginum & ſi gnorum & imaginibus inuiſibilibus.
Caput primum. Incertum eē numerum corporum ſuperiorum/ penes quæ iuxta aſtrologos fati decernendi poteſtas eſt.
Caput .ii. Si ſupra octauam ſphæram alia ſit falſam eſſe ueterem aſtrologiam:ſi nulla nouam:quam etiam ſi ſit nona ruere omnino neceſſe eſſe.
Caput .iii. Differre imagines a ſignis:q̄q̄ nominibus conueniunt.
Caput .iiii. Chaldæoꝝ imagines mera eſſe figmēta quidq; ad eas fingendas illos induxerit:atq; errorē artificioſarum imaginum & alios plures inde pullulaſſe.
Caput .v. inuiſibiles imagines neq; ſenſu neq; ratione cognita eſſe pugnareq; inter ſe earum auctores:qui non chaldæi aut indi/ſed arabes tantum fuere.
Nono libro continetur de incertitudine natalis horæ/ac aliorum initiorum:& aliis erroribus aſtrologorum.
Caput primum. Epithoma eorum quæ hactenus confecta: & quid ſequentibus libris agendum undeq; auſpicandum.
Caput .ii. Aſtrologum certam genituræ horæ neq; ſemper ſcire poſſe neque per ueram regulam explorare.
Caput .iii. Ptolemæi dogma quod almuſeli ſeu animodar uocant: & auctoritatibus & rationibus confutatur.
Caput .iiii. Inueſtigationem partilis horoſcopi per conceptum falſo Ptolemæo ab arabicis aſcribi irrationalem eſſe & a multis aſtrologis reiectam.
Caput .v. Meſſalæ figmentum cum aliis quinq; a Paulo Alexandrino recitatis explorandi horoſcopi modis refutatur.
Caput .vi. Initia urbium/regnorum factionum/ legum ignota eſſe/ nullamq; artem aſtrologos tradidiſſe qua poſſint inueſtigari.
Caput .vii. Incertum adhuc eſſe apud aſtrologos quomodo domus diuidendæ quantum earum uires extendantur & quibus ſignis utendum.
Caput .viii. Loca planetarum uerīſſime aſſequi eſſe laborioſiſſimum;deq; inſtrumentorum fallacia.
Caput .ix. Variæ ſententiæ de planetarum motibus/anni inæqualitate:& maxima ſolis declinatione.
Caput .x. Vnici gradus errorem:immo & ſolius minutiæ multos interdum errores parere nec per reuolutiones uel annorum uel genituarum/aut per magnas coniunctiones aſtrologum poſſe iudicare.
Caput .xi. Diſſidentes ſententiæ de motu octaui orbis;diſtantia capitis arietis octauæ a capite arietis nonæ & auge ſolis.
Caput .xii. De directionibus q̄ multiplices aſtrologorum ſententiæ.

Decimo libro continetur cõfutatio rationum.

Caput primum Epilogus eorum quæ hactenus confecta: & quid in ſequentibus agendum ſit libris.
Caput ii. Rationes aſtrologorum inanes eſſe & radiculas.
Caput iii. Duplex principium quo aſtrologi decernũt quæ domus ſit fortior/falſum eſſe: utq; ſit uerum: non tamen ex eo id colligi q̃ uolunt.
Caput iiii. Argumentationes Aſtrologorum quibus ſua roborant dogmata ad quinq; fere genera redigi/infirma qdem & inefficacia.
Caput v. Rationes a parabolica ſimilitudine ductæ: quibus domorum probãt proprietates refelluntur.
Caput vi. Confutatio rationum Auenrodan de proprietatibus ſignorum: quę ab ordine & conſequentia ſignorum ſumuntur.
Caput vii. Contra rationes earũdem proprietatum quas Aboaſar ex ordine accipit planetarum.
Caput viii. Gaudia planetarum cum domibus ruere.
Caput ix. Rationes Ptol. de planetarum domibus deſtruuntur.
Caput x. Facierum & finium rationes iam eſſe reprobatas.
Caput xi. Quod cui membro ſignum dominetur uarie a uariis determinari & ab omnibus parum rationabiliter.
Caput xii. Rationes aſtrologorum quibus proprietates ſignis abſolute conuenientes aſtruuntur: & quod de ſupradictis ſint reiectæ.
Caput xiii. Taxatur Ptol. de planetis loquens/ac ſi ex elementis cõſtarent rationeſq; aliorum quibus planetarum probant qualitates pariter confutantur.
Caput xiiii. Si concedamus planetas primas efficere qualitates: non eſſe propterea concedendum alios noxios eſſe alios ſalutares.
Caput xv. Rationes aſtrologorum de dominis dierum & horarum: anniſq; planetarum inefficaces eſſe: tum aſtrologos ſæpe uti demonſtratione circulari.

Vndecimo libro continetur confutatio experimentorum.

Caput primum. Ex his quæ hactenus ſunt probata patere aſtrologiam experimẽtis non eſſe comprobatam: tum idem multis rationibus probari.
Caput .ii. Si qua experientia haberi de aſtrologis dogmatis poſſit: eam nondum eſſe habitam.

Duodecimo libro continetur q̃ non ſit habita per reuelationem.

Caput primũ. Non eſſe adhibendam fidem aſtrologiæ quaſi reuelatæ.
Caput .ii. Quales ægyptii atq; chaldæi apud quos nata aſtrologia.
Caput .iii. Quid chaldæos & ægyptios in hanc opinionem induxerit fieri fato res humanas & de ſtellis poſſe præuideri.
Caput .iiii. In ea quæ obſeruanda in ꝑdictionibus ſtatuerũt quo pacto inciderint.
Caput .v. Quid obſeruanda illa indicarent/quibus coniecturis definierunt.
Caput .vi. Quibus fomentis aucta & quomodo propagata ſit.
Caput .vii. Quomodo ab ægyptiis ad alios aſtrologia deuenerit.

Finit tabula.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS DISPVTATIONES ADVERSVS ASTRO. .L. PRIMI INCIPIVNT.

PRimũ oĩum ſcire lectorẽ uolo:nõ hoc noſtrũ iuẽtũ audaciã
fuiſſe reiiciẽdi cõfutãdiq; aſtrologiã. Sed a prima antiq̃tate
bõis ita iudiciis ſemp uiſũ eã nõ eẽ ꝓfeſſionẽ:quę tot hoĩ ĩcõ
moda:tot inſanias undiq; ſub p̃textu ſciæ & utilitatis ĩuehe-
ret. Hinc Cæſaꝝ legibus & prudẽtũ uti noxia uitæ ciuitati-
bus eliminat̃. Hinc oraculis ꝓphetaꝝ: põtificũ ſanctiõibus:
hoĩum ſciſſimoꝝ uocibus & doctrinis: ut moribus & pieta
ti peſtifera cõdẽnat̃: Hinc a p̃his & mathematicis q̃cũq; ſa-
pere ex libris nõ loq̃ didicerit: q̃ſi falſa nõ utilis:non poſſibi
lis:nõ amica philoſophiæ: uel cõtẽnit̃ fere uel cõfutat̃. Id q̃d aliis uel neſciẽtibus
uł denegãtibus priuſq̃ rõnib' res agat̃/hoc libro ſumus declaraturi:ut poſt tales ac
cuſatores nõ ad ĩuidiã nobis hæc accuſatio:ſed potius ad pudorẽ bonæ frontis hoĩ
bus ſi q̃ ſuſcipiãt poſſit eſſe defenſio. Exordiũ uero faciemus a p̃his quoꝝ maior au Teſtimo-
ctoritas q̃ prudẽtũ/ & cõior ĩterdũ eẽ ſolet q̃ ꝓphetaꝝ: Pythagorã aſtrologiæ fidẽ nia p̃hoꝝ
nõ præſtaſſe:tũ auctor ẽ Theodoretus:tũ Laertius quoq; Diogenes & Plutarchus Theodo-
indicauerũt. Hic Democriti illud fert̃ q̃d añ pedes nẽo ſpectat ſcrutaturq; cæli pla retus
gas. Acadẽicus Phauorin' & Panæti' ſtoicus ipſam ĩceſſuerũt:ridet̃ eadẽ a Seneca/ Laertius
cõfutat̃ a Cicerõe: Sed & diſputãtẽ aduerſus illã Carneadẽ & diuinis ĩſeſum Bionẽ Diogenes
p̃hum q̃s ignorat? Q̃d ſi ſupat oẽm ĩſaniã/cui nec ĩſanus accedat Oreſtes q̃tũ ĩſanię Plutar-
cõtinet aſtrologia:cui nec multa delirans aſſentiri potuit Epicurus Plato & Ariſto. chus
p̃hiæ pricipes ĩdignã putauerũt:de q̃ uerbũ aliq̃n facerẽt tota ſua p̃hia/ plus eã ſilẽ Democri
do q̃ q̃ſq̃ uoce ſcriptiſue cõdẽnãtes. Nã q̃ aliter ſentiũt illud q̃ſo rñdeãt cur toto de ti dictum
curſu ſuaꝝ cõmẽtationũ:ubi uel ꝓprietates explicãdæ cæleſtiũ uel cãæ ĩferioꝝ in- Phauori-
de erãt petẽdæ aſtrologicũ illi nihil unq̃ attulerit? An ad p̃hum hęc ſpectare nõ pu nus
tarũt ptes uniuerſi primas & nobiliſſimas corpa mota ruſuſq; mouentia cãs effica pan ætius
ciſſimas ſine quibus fieri q̃cq̃ in natura aut cognoſci nõ poſſit ſiq̃d tales eẽ credant̃ Seneca
q̃les eas aſtrologi faciũt de q̃bus uniuerſalia q̃dã cognoſcere q̃lia ſcribũt p̃horũ du Cicero
ces;ſi q̃ ꝓpria magis poſſent ĩtelligi:nõ p̃hi ſed ĩpfecti p̃hi ẽ. Cur igit̃ Ariſt. libros ſu
os de cælo tã ieiunos reliq̃t? ubi tã multa tã ſplẽdida dicere potuit:& ſi potuit debu
it de ſtellis de planetis eoꝝ efficiẽtiã ꝓprietates cognitionẽ ĩdicãs nobis? Cur ĩ me-
theorologicis ĩbriũ:cometaꝝ uẽtoꝝ:cãs pſcrutatus/aſtrologicaꝝ reꝝ ſemp obliui-
ſcit̃? Cur in libris de aĩaliũ generatiõe:nec gemellos:nec ptus portẽtoſos atq; mon
ſtrificos:nec ſexus numerũue puerpii:nec formam nec q̃litatẽs ad ſydera aut refert
aut referri poſſe meminit ĩ trãſcurſu? Cur idẽ in Thimeo facit & Plato? Cur añ Pla
tonẽ Thimeus ipſe Pythagoreus ĩ lib. de natura ſummus ut ait Plato p̃hus piter & Plato
aſtronomus? Cur & Ocelus idẽ Leucanus ĩ lib. de mũdo: teſtimonio ẽt ipſe Platõis
in p̃hia eminẽtiſſimus. An hæc q̃ſi parua cõtẽpſerũt: quæ ſi ſunt uera maiora eẽ nõ
pñt. an nõ cõtẽpſerũt/q̃dẽ/ ſed & ignorauerũt: & ĩ Aegypto babyloniaq; uerſati nõ
potuerũt hæc ĩtelligere decãtata apd́ hos pplos:& cuiq; de medio ẽt nota? ꝓfeſſio
nis certe ſuę nõ eẽ (ut dixim') nõ putauerũt niſi ſuã ignorarũt ꝓfeſſionẽ:ut p̃hi mu-
nus crederẽt apũ & formicaꝝ minutiſſime quærere ꝓprietates/Iouis & Saturni ẽt
nõ putarẽt:pſertim ſi ueritatẽ ſup his nõ ſolum obſeruatio docet:ſed & rõ monſtrat

qđ ſcriptores aſtrologi maxime cõtẽdũt. Q uidnã igiẗ aliud dici põt q̃ in ea fuiſſe Platonẽ Ariſtotelẽq; ſnĩa/nõ eſſe cãs cæleſtia quoꝝ dicũt aſtrologi: nec aſtrologiã uel artẽ eſſe uel ſcĩam cuius erat cũ aliis: alioqn mẽtio faciẽda: ſed ex ludicris unã ſi ue fraudibus potius circulatoꝝ: quo genere geomãtiæ hydromãtiæ/præſtigia/incãtationes: quaꝝ ueteres nulli philoſophi inter ſcĩas arteſq; meminerũt. nã ſi foret ars aſtrologia pẽderet a naturali ſcĩa: ſicuti medicina: ut quẽadmodũ medicus a philoſopho fruticũ: herbarũ: aĩaliũ naturã mutuaẗ qbus utaẗ ad ſanitatẽ corporibus cõciliandã: ita diſcat aſtrologus a philoſopho ſydeꝝ uires & ꝓprietates qbus utatur: & uti doceat ipſe ad prædicendũ: nã q diuinatricẽ aſtrologiã partẽ aut finẽ mathematicę putat aſtronomiæ pluſq; cũ ea ſi qua ẽẽ puteẗ q̃ cũ naturali philoſophia hẽe cõmertii: Is q̃ longe fallaẗ poſtea declarabimus. Nũc tñ admonemus rẽ poſitã

Q uid in re ſydere a naturali ſ quid aſtronomus: qdq; aſtrologus poſ ſit operati

doctis tñ extra cõtrouerſiã ad philoſophũ ꝑtinere ſcire de ſyderibus qcqd eoꝝ ſubſtãtiã ordinẽq; cõſequiẗ ad motus & moles eoꝝ dimetiendas aſtronomo delegatoꝝ ad præuidẽda futura de habitu poſituraq; eoꝝ aſtrologo: Siqs artifex. ſ. eſſe concedaẗ aſtrologus quare nimis oĩo dormitãs & inexcuſabile Platonis Ariſtoteliſq; ſilẽtiũ foret ea nec indicantiũ quidẽ quæ fuerãt illis ẽt exactiſſime ꝑtractanda. Q uod ubiq; apud Platonẽ miſcellaneã agẽtẽ oĩgenãq; doctrinã tũ apud Ariſto. ĩ ꝓblematis maxime licet admirari. Q uo libro de mathematicis deq; oĩbus artibus & diſciplinis qõnes ꝓponẽs: & eaꝝ ex oĩ genere dogmatum ẽt antiquatoꝝ afferẽs ſolutiones: hiſcere tñ aſtrologicũ uerbũ nuſq̃ inueniẗ: licet itẽ ĩ ethicis ad Eudemũ ubi de bona fortuna diſſeruit. Q uo ſi ſatis ĩdicio nõ mouemur audiamus diſcipulos utriuſq; philoſophi eã nobis ſnĩam teſtificantes quã magiſtri ſilẽdo nobis eloquũẗ: Plo

Porphyrius

tinus in Platonica familia primę fere auctoritatis habeẗ. Eũ ſcribit Porphyrius cũ diligẽtẽ aſtrologiæ operã dediſſet/cõpiſſetq; tãdẽ artis uãitatẽ falſitatẽq; ꝑdictionũ oẽm aſtrologis fidẽ abrogaſſe. Q uare libro quoq; dicato: cui titulus de ſtellaꝝ effi

Maternus

ciẽtia dogmata aſtrologoꝝ aſſeuerãte riſit & confutauit. Q uod ægre ferẽs Maternus multa ſuꝑ eius morte mẽtiẗ: q̃ſi de eo pœnas ſumpſerit fatũ nã illa ẽẽ falſiſſima ex Porphyrio ipſo Plotini diſcipulo facile ĩtelligiẗ: q & genus morbi quo deceſſit

Origenes

& cãm & cur Roma diſceſſerit plane fideliterq; deſcribit. Origenes adamantius in philoſophica ſecta ſicut in oĩbus diſciplinis eminentiſſimus ſæpe multiſq; rõnibus aſtrologicã uanitatẽ ſugillauit: niſi forſitã eius teſtimoniũ minus faciũt hoĩes ſupſti

Eudoxus

tioſi: qm̃ fuit etiã chriſtianus: ſed nõ fuit chriſtianus Eudoxus q ẽt Platonẽ audiuit & in ægypto uerſatus ẽ & habitus princeps aſtronomoꝝ ſua tempeſtate: q tñ nihil

Alexãder

credẽdũ aſtrologis ex hoĩum genituris eoꝝ fata prædicẽtibus ſcriptũ reliqt. Alexãder ex aphrodiſiade ſummus auctor ĩ Ariſtotelica philoſophia de fato librũ ad cæſares Seueꝝ primũ & Antoninũ filiũ/ſcribẽs & fati reiecit neceſſitatẽ: & de aſtrologicis ſiluit. Ad quæ fati tñ cõmemoratio trahit uel tranſuerſos. Nec forſitã aliud ei cõſiliũ elucubrãdæ cõmentationis/q̃ ut propẽſum Seueri Cæſaris animum ad iſti

Auerrois

uſmodi ſuperſtitionẽ philoſophica rõne caſtigaret. Auerrois celeber in eadẽ familia philoſophus & reꝝ naturaliũ grauis æſtimator ubiq; aſtrologiã lacerat/dãnat/inſectaẗ. Nã in prima qdẽ pħia aſtrologoꝝ opinionẽ de cæleſtibus imaginibus quibus ſubeſſe terrena figuræ ſimilis aĩalia putant fabuloſam dicit: qua tñ ſublata ruit maxima ps aſtrologicæ ſuꝑſtitiõis. Idẽ cãtica exponẽs Auicẽnæ alibi qdẽ ait cõtraria ẽẽ pħiæ: alibi fere oĩa falſa dogmata aſtrologoꝝ: tũ artẽ ipſam ĩ uniuerſum uanã & infirmã. ĩ libris itẽ aduerſus Algazelẽ artificioſas imagines in q̃s cæli uirtutes de

riuare ſe

nuare ſe poſſe putāt aſtrologi ꝓſus inefficaces aſſeuerauit. Auicēa uir magnus in oībus diſciplinis ultimo ſuæ primæ p̄hiç libro multis rōnibus cōprobauit ab aſtrologis præuideri futura nō poſſe. Quare nec eoꝝ prædictionibus ullā fidē adhibendā. Mitto Hēricū ex Aſſia cōpluresq̧ neotericos illuſtres in academia pariſieſi dicatis opibus hāc uanitatē pſequētes: q̄q̄ maxima ps p̄hoꝝ contēpſerūt eā potius q̄ cōfutauerūt: ſicut artes alias circulatrices & aniles fabellas & deliria prçſtigiatorum. ſed illud aīaduerſione dignū ꝙ aſtronomi quoq̧ ipſi ꝓfeſſionē iſtā reiecerūt: quod fieri oīno nō potuit præterq̄ conſciētiæ corruptæ falſitatis: cū alioqn illis in cæleſtiū motibus exercitatiſſimis tm̄ accederet & ſciæ/& gloriæ/& quæſtus q̄tū aſtrologiæ fidei & auctoritatis. At ille quē citauimus nup Eudoxus gnidius ſummus fuit ī mathematicis cuius in aſtronomicis rebus iudicio nitit Ariſt. Sed prudētiſſimus legiſlator ſcripſit. n. leges ciuibus ſuis. Et ſub Philiſtio medicus īſignis & p̄hus ſub Platone: q tn̄ ne crederemus aſtrologis nos admonuit litteriſq̧ mādauit. ita. ſ. ei mathematica rō demonſtrauerat & magiſter ēt Plato pſuaſerat: Caſſandrū & Archelaū cum in Aſtronomia præcellerēt: hoc p̄dictionis genere nūq̄ uſos auctorē Panętio: Hoychilax halicarnaſeus q̄q̄ doctiſſimus ī oī mathematica: totū hoc tn̄ diuinādi paſtra genus repudiauit. Veniamus ad neotericos: Nicolaus oreſmius & p̄hus acutiſſimus & pitiſſimus mathematicus aſtrologicā ſupſtitionē peculiari cōmētario indignabūdus ēt inſectat: nihil ratus ille fallacius: nihil deteſtabilius: nihil oībus qdem ordinibus: ſed principibus maxime uiris eſſe peſtilētius. Ioānes Marlianus nr̄a ætate ſummus in mathematicis & erat & hēbat. is nō mō prædictionibus iſtis ſemp abſtinuit: ſed ēt de ipſaꝝ falſitate poſtremis ānis ſcribere iſtituerat: q̄q̄ erat. n. lōgæuus intercæptus morte id non effecerit. Aiebat homo minime glorioſus hr̄e ſe aduerſus aſtrologos certiſſimas demōſtrationes. Quod cū alii/tū familiaris illi Luchinus nr̄ & ipſe præcellēs mathematicus mihi nō ſemel rettulerūt. Paulus Florētinus in medicina qdē: ſed præcipue ī mathematicis gręce latineq̧ doctiſſimus quotiēs de iſta ꝓfeſſiōe rogabat totiēs eā incertā fallacemq̧ aſſeuerabat/afferens inter cætera de ſe ipſo euidēs expimētū. Qui cū quinq̧ & octuaginta iā impleſſet annos: in ſua tamen genitura quā examinarat diligētiſſime uitalē nullā cōſtellationē reppiſſet: Afferrē multos ex his ēt qui uiuūt & p̄hos & aſtronomos idē ſentiētes. Sed neſcio an inuidiā aduerſus ſe cōcitari uelint hoīum cæli fatiq̧ potētiū: Porro nr̄ Marſilius ſcripſit aduerſus eos apte Plotini ueſtigia ſecutus. In quo interpretādo & enarrādo magnopere rē platonicā iuuit auxit & illuſtrauit. ꝙ ſi ualitudini cōſulēs hoīum aliqñ corrogat ſibi de cælo quędā ēt auxilia optat ille potius ita fieri poſſe q̄ credat/teſtari hoīs mētē fideliſſime poſſum/quo familiariter utor: nec habui ad detegēdā iſtam fallaciā q me ſæpius & efficacius adhortaret. Nec quotiēs una facetiamur uberior nobis occaſio ſe geſq̧ ridendi q̄ de uanitate aſtrologorū præſertim ſi tertius interueniat Politianus iteruenit uero ſemper olum ſupſtitionū mirus exibilator. Forte uero nec Nicolai Leoniceni nr̄i iudiciū ſup hac re diſſimulādū. Is cū mathematicā ut oēs liberales ſcias fideliter teneat: ita tn̄ hāc uanā iudicat ꝓphetātē aſtrologiā ut nec illos q ſcripſerūt pſerti doctiores fidem putet adhibuiſſe his quæ ſcribebāt. ꝙ ſi cām interroges curigr̄ ſcripſerint/r̄ndet ptī auaritia ptim impitia principū effectū. Nā cū inqt ille in dimetiēdis aſtroꝝ motibus & corpibus (qd' mathematica facit) aſtronomia p̄cellētes illi uiri die noctuq̧ laborarēt nullū erat eis ide apud pricipes emolumētū qbus. ſ. nihil curæ q̄ magno ſydera corpe: aut q̄ ueloci motu p cæli ſpa

Auicēna

Eudoxi p̄ceptum

Panætius

Hoychilax

Nicolaus oreſmius

Io. Marlianus

Paulus Flo.

Marſilius

Nicolaus Leo.

Cauſa inueniendæ diuinarricis quæ fuerit

cia reuoluerent. hoc illi cũ uidiſſent nec cæleſtia pſcrutãtes iterim eẽnt inopes terre
norũ/lepidã excogitaſſe fallaciã q̃ ſibi principũ aíos obligarẽt:& ſuæ pſeſſionis fa-
cerẽt amatores. q̃re cõmẽtos ab his aſtris oíum fortunas / ſed præcipue pricipiũ de
pẽdere: liberos. ſ. uitã: impia uictorias: ualitudinẽ: ſibi uero q illoꝶ diu motus & na
turas obſeruaſſent/penitus cognitũ & exploratũ qd cuiq̃ uel boni pollicerent uel
aduerſi denunciarẽt. tũ hr̃e præterea ad manũ ſe remedia q̃bus præuiſa mala repel
lerent: bona cõſirmarent. nã ſi fœlix hora notarent imagines ex materia q̃dã cæle
ſtibus illis naturis cognatiores poſſe cõflari: ad quas miris machinamẽtis deducta
uirtus ab aſtris fœliciſſimos faceret hoíes rerũq̃ potẽtes illarum uel tactu uel geſta
tiõe qu'cqd appeterẽt facile cõſequẽtes: q̃bus oíbus rebus quo plus fidei facerẽt/il
lud addidiſſe reuelata ſibi diuinitus huius artis ſecretiora myſteria quẽadmodum a
potẽtiſſimo mercurii numine & Petoſirim & Aeſculapiũ accepiſſe q̃ plurima: legit
apud Maternũ: tũ uero principes illiteratos & curioſos & reꝶ quas pmittebãt ap-
petẽtiſſimos/adductos facile ut crederẽt: ut pfeſſores fouerẽt: & pmiis ſtudia hæc
quotidie magis & magis excitarẽt. Hæc ſerio nr̃ Leonicenus nec pcul a uero ſuper
aſtrologos loq̃tur & ſentit. Cauendũ aũt imprimis ne q̃ nobis ad fidẽ irrepãt aſtro-
logi mẽtita magnis auctoribus uolumina pſcribentes: qđ eſt illis cũ oí ſupſtitione
cõe. Nã q̃m quæ pdunt ab his rõne cõfirmari nõ poſſunt: ſiue ipſi illa uera credũt:
ſiue credi uolũt ab aliis libros huiuſcemodi fabulaꝶ uiris clariſſimis & antiq̃ſſimis

Qui libri Ariſtoteli Platoniq̃ falſo adſcribantur inter Zoroaſtri

inſcribũt: & fidẽ errori ſuo de fictis auctoribus aucupant: Ex hoc genere liber de
pprietatibus elemẽtoꝶ in quo de magnis agit cõiunctióibus & de ſecretis ad Ale
xandrũ quos tribuũt Ariſt. nulla culpa boni phi nullo demerito: ſicut libros Plato-
nis de uacca magi circũferũt: & quos uocãt inſtitutionũ execrabilibus ſomniis fig-
mẽtiſq̃ referros & a Platone nõ minus alienos q̃ iſta ſiut mẽdicabula a Platonis p-
cul & pbitate & ſapia. Sic olim hæretici gnoſtici nũcupati Zoroaſtri libros oſten
tabant: q̃bus hæreſim ſuã de Zoroaſtri antiq̃tate uenerabilẽ facerẽt: quos nouos &
cõmẽtitios eẽ nõ Zoroaſtri Porphyrius multis argumẽtationibus demouſtrauit:
falli aũt facile pñt & circũueniri p hæc mẽdacia ſi q ſint humaniorũ lr̃aꝶ rudiores/
q̃q̃ alioq̃n docti/cũ p illas maxime & phraſim & idolẽ ſtatim auctoꝶ cognoſcentes
adulterina a legitimis diſcernamus. q̃q̃ aſtrologoꝶ nr̃oꝶ & q nũc in manibus artiũ
ſupſtitioſaꝶ figmẽta ſic abhorrẽt ab oí ſimilitudine ueri ut cuius e medio ẽt pareãt.

Nota Rogerius Bachon

Quis: n. adducat ut Ouidiũ de uetula Ouidiũ credat: in quo de magnis ẽt cõiun-
ctionibus & xp̃iana lege mirabilia pnũciant: adeo ut Rogerius Bachõ magnꝰ aſtro
logiæ p̃nus nullius libentius ſcriptoris teſtimoniis utat: niſi forte præferat Arte
phiũ q oío ſecreta alia pdit inumera. Quale illud inſpecto nõ aſtro: ſed lotio poſſe
hoís & uitã & ingeniũ & cõditiões: deniq̃ oẽs ad unã pcognoſci. Sic magnã quoq̃
ille fidẽ ethico philoſopho: cuius liber de coſmographia trãſlatus dicit ab Hierõy
mo. Eſt ãt lectio adeo deridicula ut nulla magis: ſed frequẽter citata a Rogerio no
ſtro in epiſtola ad Clemẽtẽ: ita ut fere adducat cõpoſitũ ab eo libellũ quendã cui ti
tulus de erroribus ſtudentiũ theologiæ: quo imprimis uolumine erroris accuſat q̃
theologi nr̃i myſteria religionis magis ex Ariſto. cæteriſq̃ phis cõfirment: q̃ ex au-
ctoribus quos mõ noíauimus/ethico/ Arthephio/ Ouidio de uetula poeriſq̃ ſimili
bus. Præſcribit uero liber Alberto ſed mẽdaciſſime cũ nũq̃ in theologicis ſuis ſcri-
ptis hæc ille ſõnia memorauerit: ſed merito ad Baconẽ uidet referendus: cuius alia
ſcripta i ea eũ fuiſſe ſnĩa facile declarãt illoꝶ ſemp auctoꝶ teſtimõiis oraculiſq̃ per
ſcatentia

ſcatẽtia. Quibus ſi potuit credere/nihil mirũ ſi credere potuit ẽt aſtrologiæ. Ita ne
ſro ſupſtitioſum hoc genus hoĩum frõtẽ pfricuerũt: ut ẽt ſub aqnatis Thomæ titulo
libros circũferãt de negromãticis imaginibus: ut iam minus mirãdũ ꝙ neſcio quos
Ptolomæi de annulis: ſed & ad Ariſtonẽ aſtrologicos fingãt libros quos Pto. nunq̃ Vide ãno
ſcripſit: qua temeritate uel ignorãtia Eboracẽſis ẽt cuiuſdã opuſculũ multi referũt tamenta
ad Albertũ cõmemorãt: & Hippocratis libros de ꝓnoſticis ægritudinũ ex ſyderũ
curſu: quos puto ignorabat Hippocrates cũ ꝓnoſticoꝝ libros ſcripſit a Galeno ex
poſitos: & tota græcia celebratos. aut ſi nouerat q̃ſi tñ ſecretiora ſe poſuit puris & ri
te initiãdis cõicãdã. Prætereo quę ſup pluuiis ſup gõnibus Alchindus & alii pytha
gorea & Ariſtotelea cõmemorãt: & q liber ĩſcribit Ariſto. de regiminibus/ita loqu
unt ipſi cæleſtibus: qui utinã ad ſeõs ẽt uiros ꝓfana nõ retuliſſent & libri cuiuſdam
de excãtationibus interpretẽ diuũ Hieronymũ nõ feciſſent: q̃q̃ ſi angelos infama
runt facile pñt hoĩes: dũ & hæc qdẽ deliria ab Adæ angelo: illa a Salomonis: alia a
Thobię cuſtode tradita dicũt: ſed ad aſtrologos reuertamur omiſſis magis ad quos
quaſi cõfines erroris cõmunio nos deduxit. Ariſt. qd de hoc hoĩum genere ſentiret
uno uerbo mõſtrauit q in ꝓblematis cũ mimimo & præſtigiatore aſtrologũ depu
tauit. At dices ſi nihil tale iſti philoſophi ſcripſerunt: q tñ ea ſcripſerunt fuere pbi
Qualis Albumaſar: Ptolæmeus: Haly Abẽzagel: Iulius Firmicus: innumeri alii: tũ
latini: tũ græci barbariq; auctores aſtrologiæ: uiri & doctrina & ĩgenio præſtãtiſſi
mi. Tu uir me oportũe admonuiſti ne id ſolũ dicerẽ aduerſus tę neglectã a philoſo
phis aſtrologiã. Sed & q cunq; eã etiã ſcripſiſſent: aut nihil aut male philoſophatos.
Quare relinqte nobis ſi diis placet & Pythagorã & Platonẽ: & Ariſtotelẽ: & uos
nobis hẽatis Aomaras: Alchabitios: Auenazras: Abẽzageles. Qui oẽs q̃tũ abſue
rint a philoſophico ingenio palã demonſtrabit: cũ accedere illos fabuloſiſſimis re
bus & aſſeuerare quæ nullã habeant rõnẽ: & pugnãtia dicere: & ſeipſos euertere pa
lã oñdemus: quę diuerſiſſima a pħo ſunt: cuius maxime propriũ nihil credere/nihil
affirmare: quod uel euidentia uel rõne demõſtrari non poſſit. Sed age dicamus hic
& aliquid unde cõſtet auctores aſtrologiæ aut paꝝ aut male philoſophatos: Porro Qualis
Ptol. principẽ alioꝝ facile concedẽt: Eſt. n. doctiſſimus aſtrologoꝝ & quod attinet Ptol. ĩ lſis
ad mathematica uir ingenioſiſſimus: Quod aũt ad genethliacos quẽadmodum di
ci ſolet optimus maloꝝ. Is igĩt quo iudicio philoſophicas res tractauerit: & in pro
hemiis magnæ cõpõnis quã uocãt Almageſtũ: & in libris apoteleſmatõ ſatis indi
cauit. Exordiẽs. n. libros mathematicos partit philoſophiã cõtẽplatricem ex Ariſt.
ſnĩa in tria genera; theologicũ: naturale & mathematicũ: tũ rõne ptitionis exponẽs Sententia
oĩa inqt quæ ſunt ex tribus cõſtãt materia forma/& motu: q̃ ſepari ab inuicẽ cogita Ptol. ex
tatiõe qdẽ pñt: re ãt nõ pñt. ab his igr̃ tribus tria illa genera philoſophiæ ducunt: a Ariſto. yi
motu theologicũ: cũ primi motus cã nõ aliud ſit quã deus: a materia phyſicũ: a for metha.
ma mathematicũ. Hæc ẽ Ptol. ſnĩa ĩ q̃ tot ẽẽ apud bonos pħos errata quot uerba ne
mo paulo doctior dubitauerit: neq;. n. oĩa ex illis tribus. Quod ſi oĩa dum dicit na Contra
turales res intelligit/q̃uo circa has uerſabit ipſa pħia in tria illa deinde genera diui Ptol.
ſa: phyſicũ: diuinũ: & mathematicũ: Sed neq; ex naturalibus quicq̃ cõſtat ex motu
q̃q̃ nõ fiat/nec pmaneat ſine motu: ſed demus ei hãc ueniã loquẽdi. Ariſt. ip̃e quem
ꝓbat q̃uo ei dabit a motu oriri genus theologicũ? Cũ & ip̃e deus q̃tẽus primi mot'
auctor & cã nõ a theologo ſed a pħo iueſtiget. Reliq̃ ẽt aut falſa aut quæ facile ui
deas ab hoĩe ꝓlata paꝝ pito guaroq; pħiæ. Iã uero ex libris apoteles. quos uocãt q̃

Contra eundem

driptitos inſigniores errores & magis euidētes cū & lunā hūidiorē credit: q̄a humidus uapor a terra ad eā reliqs aſtris terræ proximiorē aſcēdat: & eadē rōne aridū ſaturnū qa ab his uaporibus magis elōget: eundē uero & frigidū eſſe qa ſit ꝓcul a calore ſolis: Iouē tēperatū ꝙ inter gelidū Saturnū & feruidū Martē medius collocet: atq̄ alia hoc genus multa de ſyderū ꝓprietatibus quæ exibilabūt ph̄i potius q̄ cōfutabunt. Et q̄q̄ mgr̄i errorē erubeſcens arabs enarrator conet in ſenſum aliū Ptol. uerba tráſferre: ipſe tñ defendi uel excuſari ſe Ptol. nō patit q adeo hæc aſſerit affirmat & ſæpius iterat: ut de ſenſu eius dubitatio nulla relinquat. Tu uero ex uno hoc diſce oēs: & ex optimo indica deteriores. Primus fere a Ptol. hr̄ Albumaſar: is nec ph̄us fuit nec dialecticus: & ī mathematicis īpitus. erat. n. grāmatices artis ꝓfeſſor: & a ſcribēdis hiſtoriis ut narrat Auērodan ad aſtrologiā ſe cōuertit: in q̄ ēt ſua ꝓfeſſione q eēt uerus uel hīc cognoſcas ꝙ Ptolomæū aſtrologū ex ægypti regibus putat fuiſſe q̄ Alexādro ſucceſſerūt: q̄ſi inter hos & illū nō plus q̄ngētis ēt ánis itercefſerit/cū reges Ptol. añ chriſtū per q̄dringētos annos floruerint: Ptol. aſtrologus ſub Adriano ſcripſerit & Antonino. uide mirū rex̄ altiſſimax̄ indagatorē & obſeruatorē fidelē: q̄ ī re tā apta tāta ſit īgenii uel ſomnolētia uel tarditate? Idē ī aſtrologicis rebus q̄tū errauerit q̄ ineptis cōfeſſiſq̄ mēdaciis inſtiterit quaſi ueris poſtea declarabimus. Q uid memorē Maternū & in rudimētis arithmeticæ ſic allucinātē: ut ſcribat: qd decernat Mercurius/cū in nocturna genitura cæli mediū occupauerit quaſi a ſole Mercurius plus q̄draginta aut circiter ptibus abeſſe unq̄ poſſit: aut a cæli medio ſol p noctē plus ſeptuagita ſemp nō abſit. Mitto alia multa in q̄bus cū ſemp multæ loquētiæ exiguæ ſemp ſapiētiæ hoiem dēphendes. Iā Malliū niſi eēt poeta bone deus/quo riſu ꝓſequeremur: q cæleſtes illas q̄s fingit imagines paucis ſtellis inchoatas potius dicit q̄ abſolutas/ne pluribus ibi ignibus accenſis incēd. o mūdus flagraret. Ad iuniores nō deſcēdo hoīes plebeios & idiotas: ad quos q̄ſi ad iuſtos poſſeſſores tota fere ꝓfeſſio deuoluta ē. Eſt bonatus iter eos primę auctoritatis. Is nō ignarus mō eſt ph̄iæ ſed furit plane atq̄ delirat. Lege eius primū librū de iudiciis in quo ſup opere īpe ꝓhœmiat. Mētior niſi helleboro dignū hoīem iudicaueris: ſtruit ubi deſipit minus rōnes q̄ſdā q̄bus aſtrologiā ꝓbet eē uerā: illas qd dicā falſas/immo ſupra q̄ dici poſſit pueriles atq̄ ridiculas: Q uā uero putat efficaciſſimā illā ē q̄driuium deſtrui ſi aſtrologia tollat. Eſſe. n. una ex q̄ttuor artibus mathematicis: uide ut neſcit ēt qd ſit hoc ipſum qd ꝓfitet? Aſtrologia. n. hæc diuinatrix quā cōfutamus tm̄ diſtat ab ea quæ mathematicis annumerat q̄tū a tenebris lux/q̄tū ueritas diſtat a mendacio. Et hæc quidē quæ futurorū prædictionē uſurpat ſi prior illa uerior q̄ tollat ſtare nō poteſt: at nō remeat rō ut diuinatrice ſublata/ mathematica quoq̄ illa auferat: quod adeo ē pſpicuū: uel his q prima harum artiū attigerint elemēta ut pluribus hoc declarare ſupfluū ſit Ptolomęus ipſe in ꝓhœmiis apoteleſmatō poſtq̄ de duplici dicit aſtronomia: tñ ad priorē & mathematicā referēs ſermonē ita iquit.

Vide aſtrologorum errores

Ptolemæi tempus

:& quæ ſequuntur

Q uod ſi forte q̄buſdā iterdū bonis iudiciis nō diſplicuit iſta ꝓfeſſio: nō ſtatim tñ ē bonū qd bonus ēt aliqs nō īprobauerit: qm̄ & boni non ſemp uſq̄quaq̄ boni & docti prærogatiuā oībus nūeris pauci cōſequūtur. & ſi dicēdū ē aliqd :nō oēs docti ph̄i/philoſophi ſp ſunt. Sed illud ēt opus meminiſſe eē ueritates q̄ſdā q̄bus nobis libido reluctat: eē q̄bus nulla ī prio gñe oīa q̄ ſunt de moribus & theologica multa cōtinēt: in altero maxia ps quę de phyſicis rebus & mathematicis eſt.

porro

porro hāc ueritatē q̄ nos tractamus de uanitate aſtrologiæ ad primū genus ſpecta-
re manifeſtū ē:qm̄ inatū hoī curioſitatis uitiū illi repugnat:qd̄ cū ſit iter oīa potētiſ
ſimū cū ſit hoī ꝓpriū q̄tenus hō ē:efficit īterdū ut plures huic ueritati uel īueſtigan
dæ nō uacēt:uel īuētę ēt n̄ libēter accedāt:Et quēadmodū multi poſt tractatas pħo
aduerſus auaritiā euidētiſſimas rōnes opibus tn̄ ihiāt cumulādis:ſic plærięꝫ poſt q̄
eis cōſtiterit uera oīno eē poſſe quæ aſtrologi dicūt:ab aſtrologis tn̄ inata curioſi-
tas ægre ſe diuellit:& ſi reꝝ auidi nouaꝝ ēt fabulas audim⁹ libēter ita curioſi futuro
rū & mētiētes i illis aſtrologos cū uoluptate ſentim⁹. Accedit q nos ſp̄ īfatuat nimi
us amor nr̄i q q̄cūqꝫ attinēt ad nos ꝓſpa uel aduerſa facile ſp̄at facile timet:& ad ea q̄
rēda ēt ubi īueniri ſcimus nō poſſe cęca tn̄ idētidē cupiditate ſollicitat. Quid ꝙ uul
gato hoc diuturno cōſenſu p̄iudicatū q̄ſi multi exiſtimāt ēt oīno eē aliq̄d aſtrologiā
nec illd̄ eis unq̄ uenit ī mēte ut ītroſpicerēt qſnā fūdus huic rei/aut q̄ ſolidū firma-
mētū ſubeſſet. Quare quoſcūqꝫ fere iſta uanitas tenuit/īuenies aut paꝝ fuiſſe pħos
aut certe paꝝ aſtrologos:quoꝝ altero ne uideāt altero ne iudicēt errores eoꝝ effi
ci p̄t. Deniqꝫ guſtata forte potuit placuiſſe qbuſdā potata uero pħi palato nūq̄ ſatiſ
fecit. Habet.n.ī frōte aliq̄d qd̄ alliciat qd̄ magnū/qd̄ ueriſſimile qd̄ utile uideat̄:ſed
ubi altius ītroſpexeris falſa/īcerta/fabuloſa/oīa uides:aut nullis aut debiliſſimis q-
buſdā cōiecturis nata:de qbus poſtea libris ſeq̄ntibus abūdāter lateqꝫ diſſeremus.
Veꝝ illd̄ forte & aliquē feſellerit/ꝙ cū ſint aliquoꝝ:& pħoꝝ & aſtrologoꝝ affinia
noīa poterit exiſtimari eoſdē fuiſſe q & pħica & aſtrologica cōſcripſerit. Eſt.n. Al-
bumaſar apud pħos ē itē apud aſtrologos. ſed q̄q̄ hæc noīa latinus ſermo cōfuderit
apud arabes tn̄ diuerſa dinoſcūt̄. nā q pħus ē Albumaſar:q āt aſtrolog⁹ Aboaſar ap
pellat̄. Scripſit ēt Abubater de natalibus p̄dictionibus:& eodē noīe alius pħica p̄
cipueqꝫ librū quo qſqꝫ pacto p ſe pħus euadat:quē āno ſupiore ex hebræo uertim⁹
in latinū:Sed ille Altalibi:hic uero. Tripidis filius:Eadē ī pleriſqꝫ affinitas noīum q̄
q̄ & tēpoꝝ & ꝓfeſſionū magna diſſenſio:Et de pħis q̄dē ſatis. Trāſeamus ad ꝓphe
tas:hoc ē ad ueteris & nouæ legis oracula ab Eſaia exordiū faciētes. Is igr̄ cū baby
loniis apud quos hæc ſecta maxīe uiguit:uñ aſtrologi ēt chaldæi dicebāt̄/futuꝝ ex
cidiū minaret̄:& Cyrū regē Perſaꝝ p ducētū ēt ānos an̄q̄ naſceret̄ unctū appella-
tū aduerſus illos dimicātē/tubis excitaret.ita chaldæoꝝ ciuitatē deſolādā alloquit̄
Stēt nūc & ſaluēt te augures cæli q cōtēplabāt̄ ſydera & ſupputabāt mēſes ut ānū
ciarēt euētura tibi. Ecce facti ſunt q̄ſi ſtipula:ignis cōbuſſit eos/nec liberabūt aīam
ſuā de manu flāmæ:& an̄ hæc paucis īteriectis de hac cæleſtiū obſeruatiōe eos ita
taxauerat ſapīa hæc & ſcīa tua decipiet te:ueniet ſup te malū & neſcies ortū eius:&
irruet ſup te calamitas q̄ nō poteris expiare. In qbus uerbis ꝓpheta diuinus dupli-
cē aſtrologoꝝ temeritatē accuſat:q̄rū altera ē putare ſe ex cælo poſſe futura præui
dere:altera cū ſint præuiſa uel depellere mala uel bona cōfirmare. Veniet igr̄ inq̄t
malū cui⁹ neſcies ortū:hoc ē ꝙ tibi nec mars nec ſaturni frigida ſtella præſignifica-
uerit:Tūc nec irruētē calamitatē poteris expiare:hoc ē horaꝝ electōib⁹ & aſtrolo-
gicis imaginib⁹ aut ſupſtitioſis aliis machinamētis a te ꝓpellet̄. Dignū aūt aīaduer
ſione cōfutari p hæc rn̄ſiōes eoꝝ q chaldęi pariter eē uolūt & chriſtiani. Soliti.n.di
cere nō ſimpliciter dānari a ſanctis & ꝓphætis aſtronomiā. Sed q̄tenus ſolū aut ui
tia aut uirtutes referūt ad cælū:aut reꝝ hūanaꝝ euēta fatali neceſſitate deuinciūt:
q̄re cū hos errores boni etiā aſtrologi cōfutēt/nō aſtrologiæ ſcīam/ſed aſtrologoꝝ
quorūdā errata illos abominari. Dicāt igit̄ mihi & Petrus aliacēſis & q̄cūqꝫ hac ſe

[Margin: Nominis affinitate plæroſqꝫ errare]

[Margin: Teſtimonia ꝓphetarum]

[Margin: Verba eſaiæ]

deſenſiõe defendũt:an ad mores ſpectaret q̃ Aſſyriis bellũ rex pſaꝝ iferret? Et iã ſi ad mores nõ attinet:cur præuideri tñ a ſũmis aſtrologis id nõ poſſe ꝓpheta exiſtimauerit? Q̃ ſi ĩ eo ẽt errore fuiſſent:ut quæ eẽnt futura neceſſario uẽtura putarẽt nõ eis obiiceret uẽturã calamitatẽ p eos nõ expiãdã:q̃ nec expiari poſſe ipſi tñ ſpẽrarẽt:q neceſſario euẽturã illã ut oĩa exiſtimarẽt. Sed nec ullo recto ĩdicio bonę artes dãnanť qa mali qdã eis abutunť. Alioqn dãnãda erat ĩprimis ſacraꝝ lectio lraꝝ: uñ tot hæreſes/tot ſuas ĩſanias/ĩdocti qdã ſupbiq̃ cõfirmarũt. Dãnãda itẽ phia:qm̃ hic phus aĩam mortalẽ/ille unicã dicat in oĩbus: Alii negẽt ꝓuidere deũ hoĩb⁹: alii ullã oĩno eẽ religionẽ. At euerteť hac rõne oĩa bõa cũ nihil ſit adeo bonũ quo abuti natura hoĩum nõ poſſit. Q uare q ita ſe defendũt iudiciũ eccleſiæ: qđ cõtẽnere

Obiectiones

erubeſcũt/obliq̃ interi & grauiter calũniant. Sed cogi oĩno pñt ut uł repudiaṙ iſtã uanitatẽ uel a maioribus ſuis hoc ẽ eccleſiæ ducibus deuiare in ſiniſtra nõ poſſint. Nã q̃cũq; illi rõne aſtrologiã dãnauerit:dicãt quæſo iuſta ne dãnauerit? an iniuſta? iniuſta dicere nolũt/ſi iuſta:cur nõ cũ illis uos quoq; eã pariter dãnatis? Sed dãnamus inqent & nos illos errores pp quos illis aſtrologia diſplicuit. At ego illud quęro cur nõ pp eoſdẽ illa diſplicet uobis? Nã iterdicere illos aſtrologiã nõ q̃dãtenus ſed oĩno oẽm ꝓſeq/abominari palã ẽ/& mox oñdem⁹. Vos factũ cõcẽditis pp quoſdã errores/eſto:ſed illud rñdete/an recto ĩdicio pp illos errores tota abiiciať ſi recto cur nõ idẽ facitis uos imo q̃ dãnauerũt uos approbatis:q̃ iſectati ſũt defenditis:q̃ interdixere diſſeminatis:q̃ ſciri nolũt publice doceris. An qđ inqt Alliacẽſis creſcẽti fidei potuit obeſſe:iõq; primi eã doctores naſcẽtis eccleſiæ ſunt ꝓſecuti:nũc adulta nõ nocet imo ꝓdeſt ẽt & uehemẽter. At q hoc poſtea cõfutabiť:nã peſtiferã illã ut olĩ:ita nũc ẽt eẽ palã demõſtrabimus:qđ ipſa ẽt nũ expiẽtia demõſtrat. ſed nec erat

Vtrũ philoſophia ut aſtrologia dãnanda ſit

illa dãnãda:ſed eius abuſus. Cur igiť phiam q̃dẽ nõ dãnabãt:ſed ĩpietatẽ quorũdã phorũ:nõ ãt pariter aſtrologos ſed ipſam aſtrologiã? Vtiq; qm̃ ĩ phia ſi qd errať ꝓfeſſoris ẽ uitiũ:ĩ aſtrologia ipſa ꝓfeſſio uitiũ. Q uoꝝ auctoritatẽ una cũ rõne ẽt nos ſecuti aduerſus ĩpios diſputãtes:nõ phiã ſed phorũ errata cõfutauimus. Hic ãt nõ aſtrologos ſed aſtrologiã:qm̃ ipſa aſtrologia error ẽ. Sed redeamus ad teſtimonia ꝓphetaꝝ. Deos p Moſen ita loquiť nobis. Gẽtes augures & diuinos audiũt:tu ãt a dño deo aliter es iſtitutus/ꝓ eo ãt q̃ nos legimus augures in hebræo ẽ

Achinas

Mehonẽ p quos Achinas maximus doctor hebræoꝝ eos ait intelligi/q̃ tẽpora ſupputãt & fœlices horas ac infelices obſeruãt:deriuať.n.dictio illa ab :hona qđ horã ſignificat:Hieronymus augures trãſtulit. Sed & apud Eſaiã aſtrologos augures uidimus nũcupari. Neq;.n.nomẽ aſtrologoꝝ uſq̃ in ſacris lrĩs. Nam & ipſa habet uarias locutiões:& uarias uariis tẽporibus ſupſtitio iſta appellatiões ſortita ẽ. Olĩ.n.chaldæi & genethliaci/Auguſtini tẽporib⁹ mathematici & planetarii/nũc

Auenaz. Hieremi.

aſtrologi paſſim uocitanť. Q đ aũt Hieronymus & eo loco & alibi plerũq; trãſtulit diuinos in hebræo ẽ chesem:qđ Auenazra ipſe/q̃q̃ aſtrologus/ait hoc ẽ qdẽ cõmune oĩbus diuinãtibus:ſed ꝓpriũ magis nomẽ aſtrologoꝝ. Hieremiæ illud qs ignorat? A ſignis cæli nolite timere quæ gẽtes timẽt. Q uid igiť hõ chriſtianus aſtrologoꝝ iudiciis uel gaudet uel triſtať a q̃bus nihil ſperãdũ Eſaias: Hiere-

Ambro. Iob

mias nihil timẽdũ:imo p utrũq; diuina nobis ueritas affirmat:cũ totũ hoc qđ ꝓfitẽtur ſicut inqt Ambroſius quærere abſurdũ:cũ quæ pollicẽť ſint ĩpoſſibilia. Vñ cæli dñator apud Iob. Nũqd noſti ordinẽ cæli & pones rõnẽ eius ĩ terra? & ĩfra. Q uis enarrabit cæloꝝ rõnẽ? Duplex.n.error aſtrologoꝝ/alter q̃ multa cælo ſubiiciũt q̃ inde nõ depẽdẽt:alter q̃ quæ ẽt efficit cælũ/inde tñ ab eis/ut putãt/ præuideri non pñt: qđ

pñt:qđ allata ĩ mediũ apud Iob uerba nobis oñdit. Et cũ doctores eccleſiæ utrũq;
pariter refellãt:quõ dici põt id eos tñ nõ ꝓbare qđ libertatẽ tollat arbitrii:aut fati
neceſſitatẽ iducat. Auguſtini rõ illa de geminis nõne eo tẽdit ut oẽm tollat ab eis ꝑ Teſtimo-
ſciam futurorũ? Idẽ ĩ Enchiridion/nõne ipſam ſolã tẽporũ obſeruationẽ:ut hæc fau nia
ſta:illa ĩfauſta putemus ad magnũ dixi ꝑtineri peccatũ? Cũ tñ ĩ hac horarũ dierũq; Auguſti.
electiõe libertatẽ potius nr̃am exerceamus q̃ auferamus. Sed ita ẽ certe diſplicebat
eis undiq; aſtrologia licet eã maxie pte q̃ religionẽ & mores cælo ſubiiciebat. hac
eã execrabant ubiq; cõfutabãt:hac ĩpiã arbitrabãt ubiq; uanã:hic blaſphemã ubi
q; ſupſtitioſam:hic abominabilẽ/ubiq; ridiculã. Quare Auguſtinus in libro de do-
ctrina chriſtiana ad pnitioſam dixit ſupſtitionẽ ꝑtinere eos q genethliaci dicunt nõ
ſolũ qa actiões nr̃as:ſed qa & actionũ euẽtus a ſtellis putẽt ꝓcedere:& in libro cõ-
feſſionũ de planetariis loquẽs hoc ẽ aſtrologis quos chriſtiana inqt & uera pietas
expellit & dãnat:& illud Moſeos exponẽs:Poſita ſydera ĩ ſigna & tẽpora: nõ ſigna
inqt dicit quæ obſeruare uanitatis ẽ/ſed uitæ uſibus neceſſaria:qlia nautæ/ agrico-
læ:& id genus artifices obſeruãt. Eodẽ loco Baſilius eã occupatiſſimã eẽ dixit uani Baſilius.
tatẽ:Ambroſius iutilẽ & ĩpoſſibilẽ:Theodoretus a pħis ẽt cõfutatã:Chryſoſtom⁹: Ambro.
uanã:falſam:ridiculã. Legamus Bardeſanẽ:Euſebiũ:Didymũ:Apollinarẽ: Tertu- Theodo.
liãnũ & inumeros alios plures ẽt apoſtolicos uiros:& qđ plura uidemus hebræos Chriſoſt.
hæreticos gẽtes ea ꝗdẽ genus hominũ hoc cẽſorio uirgula ꝑſecutus. Quo factũ ut
miraret Auguſtinus cũ redarguẽtia hæc aſtrologos teſtimonia tali celebritate in
eccleſiis legerent/plena tñ eẽ cõuẽticula nr̃is hoibus:q tẽpora rerũ agẽdarũ accipẽt
a mathematicis. Idẽ cũ ſuper pſalmo tertio & ſexageſimo ad populũ cõcionaretur
mathematicũ ꝓduxit pœnitẽtẽ q ꝓfeſſioni ſ.renũciauerat nõ aliter q̃ ſi aut Iudæus
aut ethnicus aliqs regenerationis lauacrũ accepiſſet:q̃ pulchre idẽ iterpræťãs Ioã
nẽ inſaniæ noſtræ nos admonet:q ad aſtrologos liberi intramus ut exeamus ſerui
& mendaciis ẽptis libertatẽ illis nr̃am erogamus. In libro uero de natura dæmonũ
ait expſſe nemini licere poſt chriſtũ genituram alicuius de cælo iterpræťari. Hiero- Hierony.
nymus ex opprobriis Aegypti hoc ẽ reliquiis idolatriæ eẽ ait regrere ſtellarũ cur Seueria.
ſus & futurorũ ex eis euẽta rimari. Seuerianus in libro quẽ de ſeptẽ artibus: quẽ fal
ſo q̃ſi Caſſiodori citat Rogerius poſtq̃ de uera dixit aſtronomia: Tũ ea inqt quæ at-
tinẽt ad præuidẽda futura ita debere neſciri:ut nec ſcripta eẽ uideant: ſunt.n. fidei
noſtræ ſine dubitatione cõtraria. Hæc ille ad uerbũ. Qđ ſi quos tãtorũ hoium & tã
præcellẽtiũ ſnia nihil mouet/deterreat ſaltẽ põtificalis auctoritas quæ iſtã ꝓfeſſio-
nẽ ita nr̃is hoibus iterdicit:ut Alexãder .iiii. põtifex maxim⁹/ſacerdotẽ neſcio quẽ
integro ãno a miniſterio altaris uoluerit abſtinere:q; ꝑ aſtrolabiũ cuiuſdã eccleſiæ
furto inueſtigãdo aliqđ eẽt ꝑſcrutatus:q̃q̃ ut idẽ põtifex teſtať nullã ibi aut magi-
cam/aut aliã ſupſtitionẽ admiſiſſet. In Martini pontificis ſynodo ſcriptũ:non liceat Synodus.
chriſtianos aut lunæ curſus/aut ſtellarũ:aut inanẽ ſignorũ fallaciã ꝓ domo faciẽda Martini.
uel ſociãdis cõiugiis obſeruare. ſed & ſub noie ẽt aruſpicũ aſtrologus decreto Gre- Grego.
gorii iunioris anathema ꝓnunciať. & in cõcilio Toletano: Si iple præſbiter aut dia
conus fuerit in monaſteriis relegať ſceleris ibi pœnas ppetua illa detẽtione datu-
rus. Solẽt.n.ut docet Auguſtinus ĩ libro de natura dæmonũ ſub aruſpicũ noie apđ Auguſti.
nr̃os deſignari:q dies & horas in agẽdi negociis opibuſq; cuſtodiũt: ubi notari illa
maxie uideť pars aſtrologiæ quæ ẽ de electionibus. Quis iã igr̃ audeat hõ chriſtia
nus (concti.n.nũc mihi ſermo) aſtrologiã tueri ſeq/extollere/a lege ꝓhibitã:a pa

phetis dānatā:a ſanctis irriſam:a pōtificibus & ſacroſanctis ſynodis īterdictā?Q ꝺ ſi mihi opponas Albertū theologū præſtātiſſimū fautorē tn̄ aſtrologoꝝ:admonebo te primū multa referri in Albertū/quæ Alberti nō ſunt:qđ & ſupra tetigimus. Tū ſi mihi forte obiicias librū de licitis & illicitis in quo reiicit qdem magos:aſtronomicos aūt ꝓbat auctores:rn̄debo exiſtimari qdē a multis eē illud opus Alberti:

Alberti defenſio

ſed nec ipſum Albertū:nec libri īſcriptionē uſq̧ q̄ hoc ſignificare cū auctor ipſe qcūq̧ demū fuerit nomē ſuū conſulto & ex ꝓfeſſo diſſimulet:qđ ꝗ in eo multa legunt̄ īdigna hoīe docto:& bono chriſtiano:q̄lia illa ſunt imagines fieri poſſe qbus ēt nō unus hō:ſed una ēt ciuitas tota uel infœlix fiat uel īfortunata:tū nō eē magicos libros abiiciēdos q eccleſiæ utiles futuri aliqn̄ ſint. Eſt.n. hoc plane aduerſum iudicio ipſius eccleſiæ:quæ illos ubi locoꝝ fuerit īuēti/uri iubet & ꝓrſus exterminari. Nā q̄ rōne utile erit ſeruaꝛ ītegros libros quos utiliſſimū erat nunq̄ eē cōſcriptos?Q uæ utiq̧ aut nō ſcripſit Albertus:aut ſi ſcripſit dicēdū ē cū apoſtolo:in aliis laudo:in hoc nō laudo:ſed ſicut īuidiæ ē quærere in magnis uiris potius qđ damnes q̄ ꝗ extollas:ita inſaniæ ſicubi defecerūt nō potius dānare uelle q̄ imitari. Lau

Petri aliacen. dedecus

dabo ego in Petro Aliacen. ſtudiū lraꝝ:expiētiā reꝝ:multiplicē lectionē:& qđ ſcire atq̧ ſubtiliter theologica quædā ſcripſerit & tractauerit.ꝗ uero altero opuſculo aſtrologiam hiſtoriæ:altero theologiæ cōciliare uoluerit:ut ibi ueră:hic piam rōne ꝓbaret:plane nō laudo/ſed dāno/execror:atq̧ deteſtor:cū tueri pōnē nullā poſſimus aut magis falſam aut religioni magis aduerſam:de q̄ re qm̄ ī ſequētibus libris late diſſeremus:nihil ultra hoc loco dicedū:Ibi.n.ēt ſuis fautoribus teſtatū abunde relinquemus eē illud libellos & inimicos religioni & tot erratis hiſtoricis & aſtro

Teſtimonia iuris ciuilis.

logicis plenos ut dici nr̄m illud poſſit:ſi uis errorē tollere/tolle librū. Diximus de p̄hīs & de ꝓphætis:reſtant leges ciuiles:hoc ē cæſaꝝ ac/prudētū iuſſa atq̧ iudicia: quoꝝ finis potiſſimū cōſulere utilitatib⁹ qbus hoīum uita bn̄ beateq̧ trāſigat̄:quæ cū īter oīa bonis maxīe artibus adiuuet̄/noxiis pturbet̄:ſummo ſtudio curauerūt ut illæ qdē abūdarēt/hæ nullæ(q̄tū fieri poterat)eēnt in ciuitatibus:Q uod ut cōſequerent̄ illaꝝ ꝓfeſſoribus præmia honores decreuerūt. Haꝝ aūt publicas ignominias & ſupplicia tāto grauiora:q̄to noxias magis artes illas exiſtimarūt. Illi igit̄

Iuſtinia.

de aſtrologis qđ putauerint:nemo neſcit q legales Iuſtiniani Cæſaris codices legerit:in qbus ars mathematicoꝝ(ſic eni ſe uocabant aſtrologi)ut abominabilis inter dicit̄:mandāte īpatore ne qs mathematicū cōſulat:ſed oibus ſileat ppetuo curioſitas iudicandi. Si qs aūt mathematicū cōſuluerit capitis ei(qđ eſt ſummū ſuppliciū)pœna denunciatur:qđ ꝓfecto nō ſtatuiſſet ſapiētiſſimus īpator tot & ſapientū uſu & legibus & iudicio:niſi non ſolū uitæ inutilē/ſed pnitioſam hoībus iſtā profeſſionē experientia demōſtraſſet. Ipſe fœliciſſimus Iuſtinianus ita hoc hominū genus horrebat:ut ſi quis in eius comitatu deprehenderet̄ mathematicus:ſummis ad eculeū uſq̧ tormentis temeritatis ſuæ lueret pœnas. Tum poſtremo de hac loquēs ſuperſtitione pronūciat imperator eiuſdem eſſe culpæ affines:& q docent iſta & q

Cōcluſio libri hui⁹

addiſcūt. Ante Iuſtinianū etiam nonne legimus ſepæ expulſos urbe Roma omnes mathematicos:quod in calce iſtaꝝ diſputationū apte demōſtrabimus. Q uod ſi oīs rō recta/uel prudentia regit̄/uel philoſophia perficit̄:uel diuini ſplendoris radiis illuminat̄:erit profecto aſtrologia omni recto iudicio profligata:quam & prudentiſſimi legum latores exterminarunt:& doctiſſimi philoſophorum confutauerunt: & uiri diuini atq̧ ſanctiſſimi abominati ſunt.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. INCIPIVNT LIB. SECVNDI.

Caput primum Incertam eſſe artem iſtam iudicio etiam principiũ illius.

SEd ne ſola auctoritate pugnemus demõſtrabimus toto hoc ope certis rõnib⁹ reiectã iure a ſanctis iſtã ſupſtitionẽ/qa religioni maxie aduerſaret᷑:utiliter legibus iterdictã/qa uitæ iutilis ſit:imo noceat & pueheméter rõnabiliter a phis cõfutatã:ut q̃ falſam icertãqꝫ cognoſcerẽt. Et q̃q̃ ide uidebat᷑.exordiẽdũ ut falſa demõſtraret᷑ qm̃ ſtatĩ iutilis ẽt reddebat᷑. Aliter tñ faciẽdũ putaui: ut.ſ. priuſq̃ de eius falſitate diſputarẽ/oſtẽderẽ amatoribus aſtrologoꝝ ẽt ſi eẽt talis iſta ꝓfeſſio q̃lẽ ipſi eã faciũt & affirmãt nullũ exteriori homini ab ea comodũ ꝓuenire:iteriori ãt nõ ſolũ maxima detrimẽta:ſed ẽt exitialia:qđ priuſq̃ aggrediamur:præfari quædã oportet ex qbus itelligamus q̃tũ ſuæ ꝓfeſſioni ſummi ipſi aſtrologoꝝ pricipes tribuãt. Ptol. igr̃ in prio apotelesmatõ poſtq̃ iudicia aſtrologoꝝ ſæpe eẽ mẽdacia dixit uicio prædicẽtis:ıñ hæc ita ſubiicit ad uerbũ quæ nos uoluimus trãſferre:q̃re male habent᷑ i trãſlatiõe cõi: & peius i trãſlatiõe Auẽrodã·& ab eo male exponunt᷑:ſed cũ fideliter erũt trãſlata expõne nõ idigebũt. Veꝝ illud tũ liquet ẽt ſi qs diſciplinas iſtas ueſtigiis rite q̃tum fieri poſſit idagauerit:neceſſe eẽ tñ:ut is ẽt q̃ ſæpiſſime offẽdat:nõ ualet ob illa quæ ſupra diximus:ſed uel ob ipſam potius rei naturã:uel qm̃ maior ẽ nr̃a ibecillitas:q̃ ut tãtæ ꝓfeſſionis magnitudini pares ſimus. Ereni cũ oĩs cõtẽplatio quæcũqꝫ i materiæ affectionibus uerſat᷑ magis ueriſimilia captet:q̃ qcq̃ ꝓ uero decernat. Tũ uero hoc illius maxie ꝓpriũ quæ q̃ſi cõfuſa ex multis iter ſe diſſimilibus ẽ:atqꝫ ex antiq̇s errãtiũ ſyderũ figuris aſpectibuſqꝫ depẽdet. qm̃ quæ circa terũ euẽtus obſeruata ſunt a priſcis:ea nos ætati nr̃æ quotiẽs qdẽ ad eũdẽ modũ ſe res habet accõmodamus. Cæterũ qs nõ uidet euenire illud poſſe:ut figuræ ipſæ atqꝫ aſpectus magis minuſue iter ſe ſimiles ſint lõgis tẽporũ anfractibus:ut ãt cõcordia ꝓrſus eadẽ cũctorũ quæ i cælo ſunt:prę́ſertĩ ſi terrã quoqꝫ adiũxeris reuertatur:ne ſperãdũ qdẽ ur̃ niſi qs forſitã ianiter glorioſeqꝫ ſe iactet i cõprehẽdẽdis cognoſcẽdiſqꝫ rebus quæ uel cõprę́hẽdi ſuapte natura penitus nequeũt:uel eo certe ſpacio tpis:qđ ſit hois mõ ſẽſibus idultũ. Quo fit ut diſſimilibus ꝓpoſitis exẽplis ẽt qñcũqꝫ i præſcitis aberret᷑. Atqꝫ i his aſpiciẽdis quæ circa ãbiẽtẽ nos rerũ naturã ꝓueniũt. Nihil præterea ẽ arduũ:in ipſis aũt genituris atqꝫ i priuatis oĩno ſingulorũ collatiõibus:nec paruæ nec leues icidũt cauſæ:qbus ſui cuiqꝫ mores cõciliãtur. Nã & ſeminũ drĩæ plurimũ ualẽt ad generis ꝓprietatẽ:qñ ẽt ſi idẽ corpus ambiẽs/idẽqꝫ finitor ſit/plurimũ tñ momẽti habet unũqđqꝫ ſeminũ ad uniuerſalẽ figuræ peculiaris iformationem:puta in hoĩe/equo & aliis. Afferũt & loca gñationis nõ minimũ diſcriminis. Nã ſi gen⁹ idẽ ſeminis:ut uidelicet hũanũ ſtatuſqꝫ idẽ fuerit ambiẽtis oĩa corporis: plurimũ tñ ex regionũ diuerſitate corpibus animiſqꝫ diſtãt q gignũtur: plurimũ quoqꝫ itereſt ad uitæ actus uariãdos ẽt ſi cætera paria ſint:qbus q̇ſqꝫ cibis/aut qbus utatur moribus qđ niſi unũqđqꝫ horũ itra ambiẽtis corporis cãm cõtineatur (qđ uĩ.ſ. hãc hẽt potiſſimã) ut illis ipſis q̃obrẽ talia ſint/pſ aliq̃ ſit cauſæ:qđ cõtra eũ ſit plurimũ hr̃e oĩno pñt. In quo hæſitẽt hi q ſe oĩa poſſe opinãtur:q̃uis nõ eadẽ plane ſint:ex ſola tñ ſu-

Verba ex Quadripti to ptolemæi

blimiũ corpoꝝ motiõe dinoſcere. Hæc ibi Ptolemæus q̃ prio ẽt enũciato alterius libri q̃ iſcribit̃ fructus uulgo cẽtiloqum dr̃ de ſcia loquẽs aſtrologię:ita iqt fieri ne q̃t:ut q̃ ſciẽs ẽ pticulares reꝝ formas ꝓnũciet:ſecuti nec ſenſus pticularẽ ſed generalẽ q̃ndã ſuſcipit ſenſibilis rei formã:oportetq̃ tractãtẽ hæc reꝝ cõiectura uti ſoli aũt numine afflati prædicũt pticularia:hæc ille ad uerbũ:q̃q̃ aliter & mẽdoſa & deprauata in uulgatis codicibꝰ habeant̃. Sed & arabũ & hebræoꝝ q̃ aſtrologica ſcri bũt/idubitata ſnĩa ẽ q̃dcũq̃ ſtella ſua ꝓmiſerit poſſe tñ nõ euenire:& q̃a materia nõ idonea ſit influxui ſuſcipiendo:& q̃a humana ab arbitrio noſtro plurimũ depende ant:& quare fatũ pticulare uniuerſalioris fati aduerſantis poteſtate ſuperet̃:& qua re fato omni potentior/& cælo maior diuina ꝓuidentia/fieri interdũ aliter ordinet q̃ ordinaria cæli reuolutio erat effectura:quæ cũ paſſim ſparſa apud aſtrologos:tñ ſimul oĩa leges apud Auenazrã capite primo libri de natiuitatibus.

Caput II. Auſpicationes quas electiones dicunt inutiles eſſe:teſtimonio unius aſtrologi/ratione/& experientia.

IAm hæc ſi ſint uera ꝓferat aſtrologus quodnã emolumẽtũ ex eius prædi ctionibus uita cõſequat̃. Rñdebit fortaſſe duplex:alteꝝ ueꝝ dicit & horã doceri q̃ auſpicari actiones nr̃as debeamus:ut fœliciter fiat q̃d facturi ſumus: Alteꝝ cũ prædicit q̃d ẽ futurũ:unde illa eſt utilitas:ut q̃bus in rebus iſœlices nos fore cognouerimus illis abſtineamus:cõtra ea aggrediamur:ĩ q̃bus fœlicitatẽ natalitia nobis hora polliceat̃. ſed age excutiamus utruq̃ abeo exordiẽtes q̃d prio

Auſpicationes inutiles eſſe. loco ꝓponebat̃: Et q̃m nobis eſt cũ aſtrologis diſputatio utamur his maxie aſſum ptionibus quæ apud eos ueriſſimæ exiſtimant̃. Aut igit̃ in re q̃ auſpicato facturus es fauorabile tibi cælũ natalis cõſtellatio fecit/aut aduerſum:ſi aduerſum nõ ꝓdeſt auſpicatio ex ſnĩa Ptolemæi:q̃re rẽ illã iſœliciter ſemꝑ aggredieris/& ab ea ſemper fœliciter abſtinebis:ſi fauorabile nulla opus horaꝝ electiõe:ſed tua tibi electio ſufficit:q̃m tũc fœliciſſime rẽ illã aggredieris:cũ te ad illã aĩus ſuitabit. Neq̃.n. aliud eſt eẽ fortunatũ (ſi fortunatus aliq̃s eſt a cælo) q̃ uim nr̃am imaginariã famulã rõnis ita cælitus moueri:ut his & modis & tꝑibus unũ q̃dꝗ faciẽdũ ſuſcipiamus: q̃li

Ariſtoteles. bet q̃ fœliciſſime uotũ pfici poſſit:quo circa dixit Ariſtoteles nõ ꝓdeſſe fortunato cõſiliũ:ĩ ea.ſ.re in q̃ eũ natura formauit:ne forte alio te cõſiliũ diſtrahat & abducat

Haly q̃ inſtitutus ille animi impetus te uocabat. Mitto q̃ Haly iterpres Ptolemæi friuo

Expiẽtia. lã eſſe ait & inefficacẽ hãc partẽ aſtrologiæ quæ eſt de electionibus. Mitto fidẽ ip ſam expiẽtiæ q̃ nulla certior:nulla cõſtatior:ea.n. quotidie facit mãifeſtũ eos potiſ ſimũ in ſuis rebus agẽdis paꝝ eẽ fœlices:qui uanã hãc tẽpoꝝ diſcretionẽ obſeruãt. Cõtra:longe fœliciores q̃ iſta ſupſtitione reiecta ſola electiõe & prudẽtia ducibus

Quibus fœlicitas q̃li q̃dã & q̃bus iſœlicitas ex Aſtronomia pta ſit utunt̃: Quis.n. nr̃a ætate fortunatior Franciſco Sfortia:q̃ militari fœlicitate ãplũ ſibi & florẽtiſſimũ inſubriũ parauit impiũ:& poſteris auctũ confirmatũq̃ reliquit. Cui tñ ſemꝑ oẽs aſtrologi uel odio fuere uel cõtẽptui:ne dũ eos i ſuis rebus aut bellicis aut domeſticis cõſiliarios adhiberet. Quis Zoroaſtre inter antiquos in aſtrologia/in magicis & in omni ſupſtitiõe potẽtior? & tñ eũ in bello & uicit & occidit Ninus/nec aſtrologus utiq̃ nec magus. Põpeius diuinatoꝝ rñſis plurimã fidẽ: Cæſar nullã adhibebat:illi aduerſa huic fœlix lætaq̃ fortuna: Cæſarẽ Iuſtinianũ extẽrminatorẽ/ut uidimus aſtrologoꝝ domi & militiæ fœliciſſimũ q̃s ignorat? Cõtra: Iulianus impator & chriſtiani nois inimicus/& omniũ ſupſtitionũ curioſiſſimus obſeruatorq̃ breui q̃ infœliciter & uitã amiſit pariter/& impiũ. Poſſem ego tñ unum

aut alteꝝ

aut alteꝝ ẽt aſtrologos doctos/& mihi familiares afferre noīatim:q̄bus fides iſtius
uanitatis:ad quã.ſ.uitæ rõnẽ inſtituerãt/uel exitio fuit uel detrimento non medio
cri:ſed nolo hoīes alioqn bonos infamare:& in re ueritati non admodũ neceſſaria
ſanctæ amicitię iura uiolare.Sed utinã huic quidẽ patrimoniũ non abſtuliſſet: illi
patriã & uitã:multos ſpe uana ſtolidos & inſanos:multos timore miſeros non effe-
ciſſet.Ita mea delicta deus nõ uideat/ut nullos uidi eaꝝ reꝝ magis egenos: q̄s ſuis
hoībus aſtrologia ꝓmittit/q̄ q aſtrologiæ penitus ſe deuouetũt:& ꝑ eã cæli fauorẽ
in horas ſingulas aucupant̃.Mutauit uir qdã magn⁹ mihi notus uitæ rõnẽ facta ex
hoc cõſilio prioris fortunæ iactura nõ mediocri:aſtrologica maxīe ſpe cõmonitus
ꝙ in noua ꝓfeſſione magnas fœlicitates cæleſti fauore eẽt cõſecututus.At uero in
ea cũ aduerſam quotidie magis fortunã expiret̃:ſolitus erat dicere/a matre ſe dece
ptũ.nolens illud dicere qđ erat uerius/ab aſtrologica uanitate ſe deceptũ. Idẽ pau
lopoſt obiit morte ẽt ualde miſerabili:q̄ nec a cælo ipſe præuiderat:Parabat.n.mul
ta:& magna moliebat̃:ut q ſibi adhuc lõgos uiuẽdi fines cõſtituiſſet. Poſſem mul-
ta hoc genus cõnumerare:ſed refugit aīus narrationẽ eaꝝ reꝝ quæ uix ſine lachry
mis poſſum meminiſſe:& qm̃ īciderũt in hoīes amiciſſimos cõmiſerationẽ exigunt
potius a me q̄ repræhẽſionẽ.Sed utinã hæc diſſimulatis noībus ueteꝝ amicoꝝ ſui
ta redargutio/amicis uiuẽtibus ꝓſit quos ꝑ oīa quæ mihi cũ illis amicitiæ iura īter
cedũt:ꝑ fortunas eoꝝ:ꝑ uota fœlicitatis admonitos & rogatos ẽt atqꝫ ẽt uelī:ne un
q̄ in ſuis rebus uanitatis iſtius cõſilio ſe cõmittãt/habeãt eã(ſi ita liber)quaſi poeti
cã fabulã ſuꝑ qua rideãt:ludãt:iocent̃:pro duce:pro magiſtra uitæ nõ habeãt:Sed
ubi ſaluti corpori erit cõſulẽdũ medicos conſulant:ubi externis ꝓſpiciendũ prudẽ
tiæ & rõnis oculis utant̃:quoꝝ utrũqꝫ diuina nos ſapiẽtia docet:quæ & creatũ me
dicũ dicit ab altiſſimo ad noſtrã neceſſitatẽ:& prudentiã ait homini eſſe ſeruandã
ut eruatur a uia mala.De aſtrologia nihil tale ſcriptũ inuenimus:cuius profeſſionẽ
ita probauimus eſſe inutilẽ:ut illi etiã tantũ tribueremus:quãtũ aſtrologi putãt tri
buendũ.Nam cũ erit deinde ꝓbatũ nihil eam habere ueritatis/erit extra oẽm con-
trouerſiã ſufficienter:quod hic ꝓbare ſumus conati/ꝑiculoſiſſime credi res noſtras
cõſilio aſtrologoꝝ.Quod ſi quãdo ex illoꝝ prędictionibus recte uſu accidat: non
in rationem quæ nulla ſit apud eos:ſed in temeritatem caſumqꝫ eſſe referendum.

Caput III. Nõ eẽ utilẽ aſtrologiã in decernẽdo qđ ſit agẽdũ:qđ fugiendũ.

ALteꝝ ut ſupra dicebamus aſtrologiæ emolumẽtũ fingi põt:ut.ſ.eã rẽ ꝓſe
quamur:quã nos ſeq iuſſerit aſtrolog⁹:Cõtra ea fugiamus quæ ille uetat.
Qđ utiqꝫ uel ſuꝑfluũ eẽ uel noxiũ ita demõſtrauimus:nã qđ ille prædicit
aut ad ea attinet quæ ſunt corꝑis:aut quæ externa atqꝫ fortuita.In his igr̃ quæ ſunt
corporis ſi ſpectãt ad ualitudinẽ quæro aſtrologi ne iudicio/iudiciũ quoqꝫ medici
pariter cõſentiat:an ab eo potius ſit diuerſũ:ſi idẽ ſentit uterqꝫ nihil tibi cõfert aſtro
logus:qđ medicus ſolus præſtare nõ poſſit:ſi diſſentiũt utri potius quæſo putas ac
cedẽdũ.Sane ſi medicũ repudiãdo aſtrologo te cõmittas inſaniæ pœnas dabis. In Nota de-
agẽdis rebus ſimiliter īterrogo ne qđ aſtrologia cõſulit prudẽtia ẽt cõſulat faciẽdũ. ſtructões
An hæc ſibi iudicia penitus aduerſent̃.ſi cõſonũ/qđ qđ itra nos ẽ tã ꝓcul:quæram⁹
in cælo?ſi diſſentiũt qs recte?qs rõnabiliter factũ defendat:ꝙ ī rebus agẽdis prudẽ
tia relīquat̃:quæ nihil aliud ẽ q̄ recta rõ reꝝ agẽdaꝝ?ſed erũt hæc exẽplis diluci-
diora.Prædixerit igr̃ aſtrologus martẽ tibi hoc ãno triſtẽ cõminari.Excitaturũ enī
bilẽ ex ꝑtãte q̄ ī annua habet cõuerſione:q̄re utẽdũ frigidis potius & uitę rõnẽ ad-

uerſus ardorẽ martis īſtituendã.hoc ipſum qđ de cælo ipſe prænũciat aut ipſa quo
ꝙ ſigna demr̃abũt:quæ a corporis tui diſpõnibus petunt:qbuſꝗ medicoꝝ nitit̃ cõ
iectura:aut nõ demr̃abũt:ſi demr̃abũt hoc tibi erit ſatis indicii ad præcauẽdã futu
rã malã ualitudinẽ:ſi nõ demonſtrẽt:rogo recte ne factũ putes ut cũ nulla erũt indi
ciabilis exæſtuãtis.Sed lociũ albicãs & craſſum:neuaꝝ ſegnes pulſus:facies pallo
re deformis:mẽbrorum pigricies/reliqꝗ id genus qbus medici ꝓ notis utunt:nõ
bilis/ſed pituitæ dñm idicabũt:tu tñ bilẽ euacues:q̃re martẽ tibi de cælo aſtrolog⁹
finxerit minitãtẽ:qđ ꝙ nec prodẽs tibi aſtrologus cõſulet:q ẽtſi de marte illa uere
ꝓnũciet:põt naturalis tua tẽpatura:põt uniuerſalis ipſius anni diſpoſitio: põt uitæ
rõ q̃diu uſus fueris/ad cõtrariũ te uertiſſe.Deniꝗ eãm unã uidet aſtrolog⁹ quæ hoc
poſſit efficere:& illã remotã ac uniuerſalẽ.Medicus nõ mõ ex ꝓpriis & ꝓpinqs iudi
cat cauſis:ſed rẽ ipſam ꝑcipit ſenſu:& qđ ex omniũ ſimul cauſaꝝ cõplexione diſſul
cat ipſa hoc mõſtrãte naturę pręſentis euidẽtia tenet.Mitto ꝙ q ẽt aſtrologoꝝ indi
Exẽplum externis. ciis fauent:nõ ita tñ inſaniũt:ut minus illa falli medicoꝝ iudiciis putẽt.Proponamus ſimile exemplũ in tractatione reꝝ externaꝝ:ut principi.ſ.cõſulat mathematicus:ne bellũ ineat cũ inimicis.quoniã mars ei paꝝ ꝓpitius ſit.Q uæro utrũ quo tẽpore hoc illi dederit cõſiliũ nulla iuſta cã bellandi principi ſit:aut ſi cã bellandi/nulla tñ occaſio opportunitaſꝗ uincendi.An potius & bellandi iuſta cã nõ deſit:& ad uictoriam oĩa ſuppetant inſtrumẽta.Si dederis primũ iure nõ bellabit:ſed ſola duce prudẽtia.Si ſileat etiã oĩno mathematicus.Si ſecũdum nec ipſe utiꝗ aſtrologus ſi nõ ſua interſit/abſtinendũ bello iudicabit:& ſi abſtineat qđ erit aliud quã ſenſum & euidentiam ob rationẽ coniecturamꝗ relinquere.

Caput IIII. Non eſſe aſtrologiam religioni utilem:quod Rogerius bacõ & Petrus Alliacenſis.duplici ratione exiſtimarunt.

AT ſi uitæ inutilis eſt an religioni utilis fortaſſe? qđ putaſſe uidet̃ & Rogerius bacon & Petrus alliacẽſis:atꝗ hic qdẽ duplici maxime rõne altera ꝙ ex magnaꝝ quas uocant cõiũctionũ aſtrologica ſupputatiõe hñi ueritas poſſit de numero annoꝝ ab adã ad chriſtũ:de qbus inter eccleſiaſticos codices tãta ſit cõcertatio.Altera ꝙ cõfirmari ꝓphetaꝝ poſſint oracula:ſi illoꝝ prædictionibus
Rõnes qbus neceſſariã eſſe aſtrologiã aliacenſis affirmauit astrologicæ quoꝗ prædictiõis teſtimoniũ adiiciat̃.Nã cũ oẽ ueꝝ oĩ uero ſit conſonũ:neceſſario ueꝝ aſtronomicæ ſciæ theologicæ ueritati eſſe cõcordẽ: qnimo præ oĩbus aliis ſciẽtiis illi ueluti ancillã dñæ ſubſeruire/cũ inuiſibilia dei ꝑ ea quæ facta ſunt uiſibilia cõſpiciant̃:nihil ſit aũt īter illa cælo nobilius.uñ illud Dauidicũ:Cęli enarrãt gloriã dei & opa manuũ eius annũciat firmamẽtũ.Q uã ipſe opiõnẽ quaſi ope cõprobaturus opuſculũ ſcribit ꝑ uigĩti theoremata:que uocat uerba diſtictũ in quo plane tot errata quot uerba:titulus eſt de cõcordia aſtrologiæ & theologiæ q̃ſi nõ legerit Paulũ exclamãtẽ quæ ſocietas luci cũ tenebris? aut quæ participatio chriſti cũ belial? nitit̃ aũt ī eo ope duo illa efficere quæ dicebamus:ut.ſ.quæ ꝓphetæ afflati diuinitus prædixere cæleſti ẽt cõſtellatiõe oñdat pręſignata:tũ ut annoꝝ ab adã ad chriſtũ cõputatio ex aſtrologorũ dogmatis īueſtiget̃.Adiicit alterũ huic opuſculũ de cõcordia aſtronomiæ & hiſtoriæ:ĩ quo ſeptẽ a mũdi exordio cõiũctiones maxĩas notãs ad illas nitit̃ referre:quæ mediis tpibus magna & mirabilia ex hiſtoriis colligũt̃:aſtrologorũ hic dogma cõfirmaturus q ex magnis illis cõiũctõib⁹ magnas ſemp ī rebus hũanis & legũ & regnorũ fieri uolũt mutatiões.Et qdẽ optarẽ ſcripſiſſe illũ potius quę mihi laudãda eẽnt q̃ cõfutãda:qm̃ ut īgeniũ hñs ad lr̃as

amo & ꝑſonã

amo & pſonā ueneror quā ī eccleſia geſſit. Sed forte illi ēt rē facturus ſum gratam ſi qḋ pat̄ caute & uere ſe ꝓfutuꝝ ſcripſit eccleſię cū & falſum & noxiū ꝓculdubio in ueniat/iuſta hac redargutiōe/q̄tū erit in nobis oblitteret. Duxit aūt hoīem alioq̄n doctū in hūc errorē ignorātia potiſſimū aſtronomiæ: quā cū poſt ſtudia theologię in qbus ī celeberrima pariſieſi academia ſe exercuerat/cœpiſſet iā ſenex paululum de guſtare: allectus ē magnifica illa ſpecie iſtius artis de maximis diſſerētis: & q̄ in pri mis hūana curioſitas ſcire deſiderat: & priuſq̄ eo pueniſſet ut infirmitatē dogmatis ꝓfanda examinatiōe depræhenderet ſcripſit ꝓpterāter nimis duo illa opuſcula de q bus factus paulo pitior retractauit: deinde multa ī eo libello quē uocat elucidariū/ cū tñ in eo multæ ſint tenebræ: quos oēs libellos ſi qs legat rudis aſtronomiæ: tanto magis mirabit̄/q̄to minus ītelliget. Sed q uel medioeriter in ea arte ꝓfecerit eū po tius ſcriptorē q̄ aſtrologū fuiſſe iudicabit: & quæcūq̄ dicit potius lecta ab eo/q̄ me dulitus ītellecta. Fere aūt quæcūq̄ ſcribit ex Rogerio Bacone: Abraā iudæo Hēri co Macliuię: Albumaſareq̄: & ſumma neſcio q̄ Ioānis cuiuſdā Britāni ad uerbū ac cipiūt. Q d ipſe aūt eēt auditor tm̄/& pat̄ pitus reꝝ aſtronomicaꝝ ul hīc p̄t cogno ſci q̄ ī ipſo elucidario qḋ ē eius opus emēdatiſſimū cap. xi. ait fuiſſe nos (cū illa ſcri bebat) anno. ſ. chriſti q̄rto ſupra milleſimū & q̄dragēteſimū ī aerea triplicitate futu roſq̄ p annos adhuc unū & ſexagita donec. ſ. ſup mille & q̄drīgētos q̄ntus & ſexage ſimus ānus ageret̄. Tūc igitur futurā magnā Saturni & Iouis cōiūctionē cū ab ae rea ad aqueā triplicitatē mutatiōe. Ea uero mutatio p ānos fere q̄dragita pceſſerat anno. ſ. xp̄i q̄nto & ſexageſimo ſupra mille atq̄ trecētos: quo tp̄e die nona atq̄ uige ſima mēſis octobris ī ſeptia p̄te Scorpiōis Saturnus & Iuppiter ſimul fuerūt: & de inceps ī aqueis ſemp ſignis ad hæc uſq̄ tpa ſe cōiūxerūt: nī uero Alliacēſis q̄ pcētū fere annos āñ cōtigerat futuꝝ adhuc p̄ſtolabat̄. Alterā aūt utilitatē q̄ ex aſtrologia idē putauit ꝓuenire de uero. ſ. ānoꝝ nūero colligēdo abūdāter refellimus eo libro quē de uera tēpoꝝ ſupputatione cōſcripſimus: q̄q̄ ſi iuuaret rē publicā xp̄ianā hac parte aſtrologia nō ad eā ſpectaret: quā hīc cōfutamus ī futuroꝝ pdictiōne uerſan tē: ſed ad uerā aſtronomiā quæ una eſt ex liberalibus diſciplinis cuius eſt tempora ſupputare & ſydeꝝ motus mathematica rōne metiri. ſed nō hic locus cōfutādi eius errores: qḋ ſequētibus libris ſum⁹ facturi. Ibi. n. qḋ attinet ad cōcordiā p̄hiæ & theo logiæ oñdemus: quæ a ꝓphetis enūciata ſunt a cælo nec fieri nec ſignificari: atq̄ ita ſi uera ēt ſit aſtrologia: prædictionē tñ eaꝝ reꝝ ad eā nō ptinere: q uero q̄tenus q dē ſupra naturā ſunt eximūt a cælo q̄tenus aūt naturale aliq̄d eſt ī eis/ & fieri a cæ lo & pūderi p cælū cōtēdūt/hos oñdemus nihil dicere/cū dicere aliq̄d tñ uideant̄: tantū ātabeſſe ut ꝓphetica oracula p aſtrologoꝝ decreta utiliter cōfirment̄: ut ni hil fieri poſſit ad infirmādā religionē/potētius & efficacius. Tum q̄ hoc facere ſunt conati & mēdaces ſemp eē deprahenſos: & īperitos aſtronomiæ: tñ hiſtorica ꝓfeſ ſione plurimū aberrare. In uniuerſum aūt nō ſolū qḋ ad leges & diuina miracula p tinet: ſed ad alias & hūanaꝝ rerū mutatiōes quas ex magnis ut dicūt cōiūctionibus prænūciare multi uoluerūt ibi eorū uanitatē & falſitatē dogmatis apiemus: ubi no bis cū Albumaſare auctore illius erroris cū Hiero. eius īterp̄te eū Abraā iſraelita: cū Ioāne exonieſi erit ꝓ ueritate certatio. Alliacēſis librū ī quo idē facere uoluit de cōcordia. ſ. aſtrologiæ & hiſtoriæ narrationis/ ita a capite totū retexemus: ut a pria illa q̄ notat cōiūctiōe ad poſtremā uſq̄ decurrētes uniq̄ & de cæleſtibus pariter & de terrenis nihil ab eo ſanū aut ueritati ꝓximū/dictū oñdamus. Neq̄ unam ex illis

Gā errorif Alliacen.

Vnde ſū pferit ſua dogmata Detegit̄ Alliacēſis ignorātia

Liber de uera tem-porū ſup-putatione

Magna aliacenſis depreſſio

ſeptẽ quas notat cõiunctionibus quo putat tpe cõtigiſſe: ſed ab ipſa tẽpoꝝ hoc eſt
reꝝ geſtaꝝ enarratione ac uera ſupputatiõe magnope eẽ diuerſam. Sed uideamus
& illa quæ poſtea affetebat an aliqd faciãt uera.i.oĩa inuicẽ conſonare:& cælos dei
gloriã enarrare. Sane illud primũ uerissimũ eſt:ſed ita erat deinde aſſumendũ cum
falſa ſit aſtrologia theologicæ ueritati nõ poſſe cõcordare. Dauidicum teſtimoniũ
Paulus apoſtolus ad cæleſtes apoſtolorũ mẽtes docet referẽdũ: ꝗ gloriã illã dei an
nũciauerũt:de ꝗ poſtea ſcribit:lex dñi ĩmaculata cõuertẽs aĩas. Sed & ſi referat̃ ad
uiſibile cælũ quæ iſta eſt cõſequẽtia/ ſi cæli enarrãt gloriã dei fauere ea gloriæ dei
quæ de cælo aſtrologi fabulant̃? Sed iuiſibilia inqt eius & uirtus atq; diuinitas ui
Philoſo/ ſibilibus itelligunt̃:ſed a philoſopho cuius ꝓpriũ eſt e cęli ordine motu/ natura ad
phi laus inuiſibilẽ cæli diuinũ opificẽ cõſcedere. Aſtrologus ſi eſt aliqd cælũ ſuite uidet: &
de cælo ad terram oculos deflectit:ſolus pħus ex uiſibilibus inuiſibilia ſpeculatur,

Caput .V. Quam noxia ſit aſtrologia quãq; peſtifera chriſtianæ religioni.

SAne luſtrãti mihi undiq; oĩa & eccleſiæ hoſtes explorãti: nõ uideo unde
oĩbus pirer plus copiaũ/ plus armoꝝ aduerſus ueritatẽ ſuppeditet̃/ꝗ ex
iſta ꝓfeſſione.hinc.n.ad ĩpietatẽ/ hinc ad malã religionẽ: hinc ad hæreſes
hinc ad uanã ſupſtitionẽ:hĩc ad pditos mores irreuocabilẽq; malitiã/ p̃ceps & facil
limus lapſus.uñ.n.ſe potius aduerſus tela religiõis armabit ĩpietas: ꝗ ut diuina mi/
racula qbus oĩs potiſſimũ religio cõfirmat̃ ad cælũ ptẽdat eſſe referẽda? Si marty
res mortẽ cõtemnẽtes/ſi apoſtolos paucos/inopes/indoctos/ euãgelicæ mũdũ legi
ſubiiciẽtes obiicias:ſi ĩpſos ẽt ab inferis hoĩes reuocaros/ ut maiora qdẽ ꝗ ut huma
na:meliora ꝗ ut a dæmone efficiant̃/diriment in eis uirtutẽ niſi quæ ſolus agnoſcet
ſyderis curſus/& cæleſtis afflatus facere potuerit.ꝙ ſi qs dicat nõ ne hoc erit ſecuri
religiõis radicibus adiuouere?ſi pſuadet nõne illã examinare & pẽitus extirpare.ꝙ
ſi dicas nõ eſſe hoc artis uitiũ ſed ꝓfeſſoꝝ: in ipſa ſua ꝓfeſſione errantiũ/ fatebor ita
eſſe.neq;.n.hũc ego aſtrologiæ errorẽ dicebã/ſed facilẽ eſſe ab ea lapſum in hũc er/
rorẽ.nec ſi uera eẽt aſtrologia ꝓpterea ab hoc munere deſiſterẽ: ut ab eo periculo
hoĩes diuerterẽ: qm̃ nulla ueritas mẽdaciis ẽ cõfirmãda: ſed cũ ſit falſa utiliter eius
falſitas deteget̃:quæ ſi uera putet̃ poſſit in mentibus impitoꝝ tã grauẽ peſtilentiã
generare.ꝗꝗ ſi uideas oĩs alicuius artis ꝓfeſſores eaſdẽ hr̃e uãitates paꝝ abſit ut cul
pa in artẽ ipſam uere nõ referat̃.Ego uero ex ſcriptoribus aſtrologiæ p̃cipuis nemi
nẽ legi ꝗ religionẽ & leges oẽs:ut reliq̃s res hũanas cõſtellationibus ſydeꝝ nõ ſubii
Ptolemæ ciat.Ptolemæus in ſecũdo libro apoteleſmaton: ꝙ apud hãc gẽtẽ illud numẽ apud
us aliã aliud colereẽ nõ aliũde natũ intelligit:ꝗ ex uaria ſyderũ imaginũq; natura po/
pulis illis & gẽtibus impitãte:nec ꝓcul ab eo loco græcus qdã interpres Ptol. mira
culũ Moſeos:ꝗ ſicco pede cũ populo mare rubrũ trãſiuit factũ ait ꝙ ille acceſſum
& receſſum maris obſeruauerit.ꝗ ſi nõ ſimul ĩ iiſdẽ aqs & illæſus populus hebræoꝝ
trãſire:& cũ aſtrologis ſuis Pharao ſubmergeret̃: ꝗ ſi non Ioſue Iordanẽ ſicco pede
trãſierit ĩ quo nulli æſtus:nulla undaꝝ reciprocatio fingit̃ ab eis: ſed hæc alibi oĩa
Albuma/ atq; his ſimilia nugamẽta ſatis cõfutauimus.Albumaſar arabs & legẽ ſaracenoꝝ &
ſar. ſuam & noſtrã /& oẽs pariter leges ſic a cælo deriuat:ut quænã quãq; cõſtellatio fe
cerit:& ad quot unaquæq; ãnos ſit pmãſura/ex eadẽ cõſtellatione ꝓnũciet: in qbus
rebus ꝗ paꝝ tũ aſtrologiæ tum ueritatis ĩueniat̃ poſt declarabimus.Interpres eius
Henricus Henricus macliuiẽſis ita delirauit ut nauẽ ẽt ĩuenerit in cælo:ad quã Noe arcã illã
ſuã ſit fabricaturus qđ Alliacẽſis ꝗſi diuinũ ĩuẽtũ maxime eſt admiratus. Deniq;

redigi ab

redigi ab eis legē in ordinē eaꝝ reꝝ quæ curſu naturali & cæli mutatione cōtingūt
hinc cognoſci pōt. Q uot quot ānoꝝ reuolutiōes ab aſcēdēte legis ad eius uſqꝫ ea
ſum ſunt futuræ e cælo uolūt cognoſci. Et Haly Abenzagel ut reliquos taceā fœli Haly
citatē & ſterilitatē anni inde ꝓnūciat: ut ſi aſcēdēs legis loco Iouis aut Veneris ap
plicuerit fertilis annus ſit futurus: cōtra ſi locis ſydeꝝ infœliciū. Abraā iudæus nō Abraam
q̄ dicit̄ auenazra ut falſo credidit Alliacēſis: ſed quē uocāt naſi hoc eſt patriarchā:
nōne & legē moſaicā egreſſionē iudæoꝝ ex Aegypto: & quæcūqꝫ ſub lege populo
cōtigere ad uarias cōiūctiones inepte quidē atqꝫ riducule referre conatus eſt? Sed
utinā ſoli quos cōmemorauimus inter tenebras malæ religiōis lucē huius ueritatis
nō puidiſſent: utinā nr̄i hoīes in euāgelii ſplendore nō ita cæcutiuiſſēt: nō peius q̄ illi
de nr̄a & illoꝝ religione ſentirēt. Inſanus ille Bonatus uſum ait dn̄m Ieſum horarū
electione cū apoſtolis cōſulentibus ne in Iudæam rediret: rn̄dit. xii. eſſe horas diei.
Horā. n. inqt ſibi elegit qua illi eū lædere nō poſſent: q̄ſi illos cū uoluit non ꝓſtra-
uerit: & inter eos in luce diei melius trāſiens/ eos nō latuerit. Mitto q̄ temerariæ q̄
blaſphemæ de diuina Franciſci familia loquat̄: & diuini amoris miraculum martis
opus fuiſſe fabulet̄. Sed qd quærimus remoriora? in his quæ quotidie de annorū
euētibus publico uaticinio foras inuulgant̄: nōne & legē chriſtianā chriſti Mercu
riiqꝫ doctrina eſſe ptectam: & Iouis religionē & a uirgine ſuſcipe puritatē. Ita hæc
oculis & nō indignātibus chriſtiani homines legūt: & in ꝓœmiis neſcio cuius theo
ricæ aduerſus Gerardū multa diſputātis: nōne etiā ſcriptū eſt cū de nouo diligendo
pontifice tractaret̄ deuote ſupplicādū: ut ſydus Mercuriale ſuo ſancto radio tem-
peret (aiūt enim Mercurio) noſtrā ſubeē legē: atqꝫ ideo homines chriſti Mercurii
homines uocauit: quod neſcio qui poſſit homo chriſtianus æquis auribus audire.
Rogerius Bacon eouſqꝫ eſt euectus ut ſcribere nō dubitauerit errare chriſtianos q̄ Rogerius
die ſabbati nō feriētur & operibus uacēt ritu iudæoꝝ: cum ſit ea dies Saturni quæ Bacon.
ſtella rebus agendis parū cōmoda & fœlix exiſtimat̄: in qbus uerbis non ſolū nr̄os
accuſat: ſed Moſen: imo aperte ex ꝓpheta aſtrologū facit/ docens quæ de ſabbati fe
riis ille cōſtituit/ non diuini alicuius myſterii: ſed aſtrologici dogmatis hr̄e rōnem.
Q uæ oīa ſiqs recto iudicii examine pēſet uidebit nullo magis errore pietatē ueræ
religiōis offendi: cū æquæ ſit impiū totaliter nullā putare eſſe religionē: & ex cælo
fatali quadā eam neceſſitate deducere. Q uod ſi qua aſtrologo capeſcēda religio ſit Q uæ ſit
ad quā erit ꝓpēſior q̄ ad idolatriā: ut eos potiſſimum deos & colat & reueret̄: a qui Hæreſis
bus oīa hoībus & bona & mala puret ꝓuenire. Iam hæreſes manicheoꝝ arbitrii li- manicheo
bertatē tollentes: unde potius putamus emanaſſe: q̄ ex iſta de fato aſtrologoꝝ falſa rum
opinione. De ſupſtitiōibus nulla eſt cōtrouerſia ꝓdire ab aſtronomia oēs: & eas q̄ſi Vide ſup-
alūnas ab illa cōtineri cōfirmat Varro. Geomantiā oēs illius ſcriptores aſtrologiæ ſtitio
filiā uocāt. Magi ita huius artis uſum ſibi neceſſariū putāt: ut magiæ clauem aſtro- Varro
logiam appellent. Chiromantici in uola manus ſepiē pro numero planetaꝝ mōtes
effingūt: unde ex lineis quæ ibi conſpiciunt̄ futura ꝓuideantur. Sed has fatuitates
particulatim ꝓſequemur: cū poſt euerſam dominā ac reginā reliquā oēm ſuperſti
tionū turbā in curſu ꝓteremus. Sed parere eā oēs & ſine ea ſtare nō poſſe hinc ſatis
manifeſtū: qꝫ nulla eſt ſupſtitio quę dieꝝ & horaꝝ electionibus nō utat̄: de qua eas
ſola inſtruit aſtronomia: ut de ipſa illud eccleſiaſtici dici poſſit: uanitas uanitatum
aſtrologia & oīs ſupſtitio uanitas. De moribus plura dicere nō oportet/ cū ſatis pa-
teat patrociniū uicio maius dari nō poſſe q̄ ſi cælū auctorē hr̄e exiſtiment̄: nihilqꝫ

eſſe qd nos minus metuere gehennã aut ſperare fœlicitatẽ faciat. Quæ ſi ꝑculdubio uera ſunt/etiã ſi uera eſſet iſta ꝓfeſſio quænã utilius ueritas ignoraret? & cum ſit falſa quæ utilius falſitas impugnat? quã utiq; ꝓuinciã utinã tantis uiribus exequar q̃ eam iuuandæ religionis & ueritatis tuendæ deſiderio ſum complexus.

Caput .VI. Fallacem eſſe hanc artem/ſi qua ſit/ tum propter plura: tum propter diſcerpantes aſtrologorum ſententias.

HActenus cõfutari utiliter aſtrologiã oſtẽdimus: idignũq; eſſe illius patrociniũ:& pbo homini & chriſtiano: nũc priuſq̃ cũ aſtrologis pedem cõferẽtes cõfutationẽ aggrediamur:uideamus quantũ illã res ipſa euẽta que refellãt. Quota enĩ quæq; res euenit prædcã ab eis? aut ſi euenit q̃ppiã cur nõ iſtud euenerit? quo magis ſoleo mirari nõnullos q diſputãtibus aduerſus iſtã artẽ/illud ſemp obiiciũt cur ſi uera eoꝝ ars nõ eſt:ꝑdictiones tñ eoꝝ ueræ? Præclare enim ſecũ agi putat aſtrologus ſi nobis ꝑdictionũ fallitatẽ obiicientibus poſſunt aliq ſatisfacere:tm̃ abeſt ut ex hoc loco argumẽtũ aduerſus nos poſſe ſumere ſi puter. Attulimus ſupra uerba Ptolemæi conãtis diſſoluere iſtã q̃ōnẽ:in qbus uidimus eũ mẽdacia aſtrologorũ nõ ſolũ ĩ ipſos aſtrologos parũ uel piros uel diligẽtes. Sed in ipſam ẽt artẽ reieciſſe quæ ſit ĩcerta & falli plurimũ poſſit. Porphyrius ipſe oraculoꝝ reſponſa inquit falſa deprehẽdebant:q̃re numina illa ex cæleſtibus cãis quas hẽnt exploratas illa ꝓnunciabãt. Fallax aũt ꝓnũciatio q̃ ex illis. Q̃d ſi dæmones ipſi quos nihil latet rerũ cæleſtiũ futura inde pſpicięntes decipiunt? de hoibus quæſo qd iudicabimus? quorũ q ſunt q & fuere excellẽtiſſimi iſtius artis (ſi ulla eſt) ne milleſimã qdẽ partẽ unq̃ attigerũt. Deniq; iter oẽs artes q̃rũ oĩum ꝓpriũ eſt excidere a ueritate/nullius eſſe iudiciũ magis incertũ:nec ipſi credo aſtrologi denegabunt. Nam & arbitriũ inquiunt hoĩs multa aliter facit euenire: & materiæ fluxus atq; mobilitas cæleſtiũ ſæpe actionũ opera fruſtratur:& aliud alio fatũ uertitur uel impedit. Q̃d ſi res humanas diligẽter examines:nullã fere inuenies in qua nõ aliqd ex his quę diximus:ꝑuiſum ẽt uere de cælo exitũ nõ imutet: Nã & hoĩes ꝓpriũ arbitrio & rõne res ſuas diſponere:& id qd materiæ undiq; annexũ ẽ & colligatũ illius mutationi uehemẽter eſt obnoxiũ. Tũ cũ nihil ſit male ita oẽs fere inuicẽ hoĩes dependent:ut nõ ſit quẽ alterius uel lædere uel iuuare fortuna nõ poſſit/Sic & filius fœlix patris ĩ fœlicitatẽ infœlicẽ exitũ etiã:& fœlix fœlicẽ ex bono parẽtis fato ſortiet. Et ſeruus ſua genitura parũ fortunatus fortunato dño aget fœliciter. Sic militis fatũ ex fato impatoris & fortuna ægroti ex medico: & cõtra medici ex ægroto: aliter atq; aliter fieri cõtinget. Ex qbus oĩbus illud declarat q̃ ſæpe nõ euenire ſit neceſſarium quod cuiq; prædixerit mathematicus etiã ſi ſit uera iſta ꝓfeſſio ne dũ ut ueritas ꝓfeſſiõis ex ueris ꝓfeſſorũ prædictionibus poſſit cõprobari. Quid q; rãra iter auctores iſti' artis dogmaris eſt diſſenſio? ut uel oẽs uel maximã eorũ partẽ de futuris mendacia dicere ſit neceſſariũ. Admirant ipſi maxime & uenerant aliquos ægyptios pſas & indos & babylonios q̃ſi antiſtites cæleſtiũ myſterioꝝ & eoꝝ noĩa quaſi numina ĩ flãtibus buccis impiroꝝ quotidie auribus ĩſonãt. At ſi ueri illius uera o aſtrologi dicere uos nõ poteſtis quã iunioꝝ libros ſolos habetis quos imitemini: a uetere illa diſciplina undiq; diſcrepãtes. Ptolemæus.n.parens ueſter aſtrologiã q̃.ſ. erat ægyptioꝝ ubiq; taxat atq; cõuellit nũc eam paꝝ dicẽs cõſonã rõni: nũc aliis ꝓbis laceſcens:quod libros apoteleſmaton legẽti facile cõſtat. Neq; uero ſolũmodo ab illis Ptolemæus:ſed illi inter ſe pariter diſſentiebãt; indi.ſ. a chaldæis ægyptii: cũ & a ſe inuicem &

Ptol.

Porphy.

Mira & multa inter aſtrologos diſſenſio.

inuicẽ & ab his & aliiſ indi & ab his oĩbus pſæ. Nec ipſa minus inter ſe græca q̃ bar Prima diſ
bara cõcors aſtrologia cũ quę reiicit Ptolemęus: Dorote⁹ amplectit̃ & alia quoq; ſenſio
Paulus/alia Epheſtion alia alii ſentiũt/& opinant̃: nec ex eis quenq̃ inuenies q au Secuuda
ctoritate experiméti euentoꝝ fidẽ nõ colligat. arabes nõne & inter ſe & a græcis di
gladiant̃? Porro ſicut Ptolemæus illã antiquã ita Ptolemęi aſtrologiam abiicit Al
bumaſar adeo ut in eis libris legi nihil dicat qđ uel rationi uel expientiæ cõſonũ in
ueniat̃. Cõtra Anẽrodan nullũ fuiſſe locutũ in aſtrologia cũ rõne ait præter Ptole
mæũ. & ꝙ ſi inſpexeris dicta alioꝝ inuenies ea multũ a ueritate remota dicta uero
Ptolemæi nullo mõ poſſe falſa repiri. hebræi quoq; hebræorumq; primus Abraam Tertia
Auenazra diſſentit a Ptolemæo & Albumaſarẽ ſæpe lacerauit/ imo totũ eius librũ
q latine cẽſet̃ de magnis cõiunctionibus abiiciũt atq; repudiãt. Si ueri igit̃ erũt ſeq̃
ces Ptolemęi nõ ne & ueteres Arabes eoꝝ ſectatores neceſſario mẽtiũtur: & ſi libri
illi qđ iſti iactãt in oĩum erãt admiratione quare uera ꝓdebãt: nõne neceſſario & ri
ſu fuit Ptolemæus & Albumaſar ſuo q̃ſq; ſæculo? & alii ſimiliter ab illorũ decretis
oĩo deuiãtes. & tamẽ ita fuiſſe ſemp cõperies ut apud oẽm gentẽ apud omnem æta
tem uiri fuerint ſemp qui uera prædici dixerint ab aſtrologis/ qđ nõ ueritate dog-
matũ ſed caſu cõtigit: nec unq̃ defuiſſe q fallaciã iſtã nõ ludibrio atq; cõtẽptui/ aut
etiã odio habuerit. Sed qcqd de priore ſæculo fuerit ſane hac noſtra tẽpeſtate ꝓfeſ
ſorũ ueritate dogma cõfirmari nõ põt cũ & malos plurimũ auctores ſequantur/ &
bonos nõ intelligant tũ ita neglĩgẽter obeãt iſtud munus ut neſciant multa quæ ſci
re eos oporteat: plura etiam omittant quæ ſint conſideranda & labori parcentes &
ad pecuniæ quæſtus ꝓperãtes. Quod ſi docere hic potius aſtrologiã q̃ cõfutare in Nota
ſtituiſſem funderẽ manũ ad errata iunioꝝ ꝓfitentiũ hãc artẽ. ſed nõ hoc meũ cõſi-
lium. Annotare tamen fortaſſe aliqua fuerit operæprecium: quo magis fiat manife
ſtum nõ poſſe eos uera prædicere etiam ſi ueriſſima eſſent dogmata aſtrologorum.

Cap. .VII. De ignorantia aſtrologoꝝ noſtræ ætatis.

PRænũciata hoĩum iſta uel ſunt uniuerſalia ut cũ ex ſcemate anni: ex defe-
ctu ſolis & lune/ex congreſſionibus ſyderum ſupioꝝ/futura in uniuerſum
bona aut mala pręnunciãt: uel ſunt particularia qualia ex propria uniuſ-
cuiuſq; genitura de priuatio illius fato aliqd diuinãt. In primo genere nihil efficaci
us defectu luminatiũ a qbus utpote uniuerſaliſſimis cauſis uniuerſales msxime in
feriorũ mutationes eueniũt. In altero nihil habet maius momẽtũ aq̃tione/ quæ de
ſpacio uitę & annoꝝ numero fieri ſolet: in utroq; miꝝ q̃tũ aberrẽt neoterici barba-
riq; ſcriptores quoꝝ auctoriras uſuſq; potiſſimus apud nr̃os aſtrologos ſcribit Pto Prol.
lemæus ſecũdo libro apoteleſmatõ in defectu ſolis duo in primis obſeruãda locũ. ſ.
in quo deficit ſol & angulũ q eũ locũ proxime ſequit̃/ ut ſi gr̃a exẽpli in noua cæli
regione defectus obtigerit/decimi loci angulus obſeruet̃ ſi in undecima uel duode
cima angulus oriẽtis/quoniam aũt ibi græce ſcribit̃
hoc eſt ſequẽtis anguli: in uulgata trãſlatione habet̃ anguli præcedẽtis: unde cõtra
rius oĩo ſenſus elicit̃ data eſt barbaris erroris occaſio: ita ut Ioãnes aſtendẽſis in eo Io. Aſten-
opere quẽ uulgo uocãt ſummã angelicã/cui fides præcipua apud nr̃os: poſtq̃ ſe lõ denſis
ga & argumẽtoſa torſit q̃õne: tãdẽ ex ſnĩa Ptolemæi definit eum debere angulum
obſeruari nõ q ſequat̃ ſed q præcedat locum in quo defectus luminaris acciderit:
qđ ẽẽ oĩo ſnĩa Ptolemæi cõtrariũ ex eo patet qđ diximus quare. ſ. græce eſt Error in
ſcriptũ hoc ẽ ſequẽtis nõ hoc ẽ præcedẽtis. Sed qa ẽt paulopoſt Ptole. ex Ptolemęo

plicãs ipſe/q̃nã ſint iſti anguli: meridianũ ſolis & oriẽtẽ angulũ noĩauit. Vbi admo
net nos græcus iterpres omitti angulũ occidẽtis q ſeq defectus locũ nõ põt: niſi ſub
terra ſol obſcurare ẽ/q̃d cũ accidit uim futuroꝝ effectricẽ habere non putant. Q̃d
ſi præcedẽs angulus eẽt obſeruandus & oriẽs omitti debuit a Ptolemæo: qui præ-
cedere ſolẽ deficiẽtẽ niſi ſub terra nõ põt/& occidẽs annumerari q ſiue octauo ſiue
nono cæli loco defecerit præcurrere ſemp eã & añcedere inuenieẽ. Ex hoc ãt erro-
re tota prædicẽdi rõ cõmutaẽ/cũ nihil in prædicẽdo magis reſpiciãt q̃ naturã & ſta
tũ ſyderꝝ cũ loco luminariũ tũ illi angulo prædominantiũ: q cũ alius erit atq; alius:
erit ẽt alius aliuſq; dñator. Et ꝑ diuerſa dominantis ſyderis natura uaria imo contra
ria fiet ſemp de futuris euẽtis ꝓnũciatio. Sup ſpacio uirẽ præuidẽdo q̃ nihil uideãt
Haly Abenzagel. iſti diuinaculi paucis oñdã Haly Abẽzagel oraculũ aſtrologoꝝ huius ætatis quar
ta parte operis ſui/ex ſententia ait Ptolemæi q̃nq; eſſe Hylegh. Ita enim ipſi loquũ
tur: Solẽ: lunã horoſcopũ: ꝑtem fortunæ: & locũ plenilunii uel nouilunii/proxime
Q uid Hylegh antecedẽtis. Præter aũt hæc quinq; planetas cõſiderãdos in illis quinq; locis/ & ius
& auctoritatẽ obtinẽtes. In proximo capite de eo loquens quem uocãt Alchocho
den eſt autem annorũ dator. Ptolemæus inquit Alchochoden faciunt planetã qui
Q uid Alchochoden plus auctoritatis habuerit in Hylegh ſiue eũ reſpexerit/ſiue nõ reſpexerit/& ita de-
inceps multa iterat ſæpe de hoc Alchochoden ex ſentẽtia Ptolemæi/ noſtri aſtrolo
gi qui hunc & alios barbaros ſequũtur in eodem errore uerſantes. Q uiſnã ſit Hy-
Euidentiſſimus error aſtrologorum. legh: quis ſit Alchochoden/ex ſentẽtia Ptolemæi in omni genitura perſcrutantur.
At uero apud ipſum Ptolemæũ tam eſt nihil omnino iſtud Alchochoden q̃ eſt ni
hil hycroceruus atq; chimera/lege oẽs eius libros/ lege oẽs interpræres/lege etiam
barbaras trãſlationes nec dictionẽ/aut dictionẽ ei reſpondẽtem/ apud eũ inuenies:
nã iſta quidẽ opinio/aliud faciẽs in genituris Hylegh: aliud uitæ annorũq; largito
rem quẽ appellãt Alchochoden poſterioꝝ eſt: Ptolemęus nec eo antiq̃ores tale ali
quid unq̃ opinati ſunt: ipſe loca primũ enumerat/quæ uocat aphetica/Arabes Hy
legh: alia latine dicere poſſumus dimiſſoria ſic dicta ab eo ꝙ inde uitæ curſus quaſi
ex carceribus dimiſſionis initia ſortiaẽ: & ſunt nota illa ſupra terrã uel occidenti uł
horoſcopo aliq̃ affinitate cõnexa: Tũ aphetas hoc ẽ dimiſſores ipſos cõſtituit q ex
illis locis quaſi carceribus ſuo ut ita dixeri afflatu uitæ ipetũ largiaẽ quos ẽẽ uult
ſolẽ lunã horoſcopũ: ꝑtẽ fortunæ: & prædominantes in illis locis erraticas ſtellas.
Præter hos q̃bus Hyleghii oẽs numeranẽ nullũ aliũ facit annoꝝ diſtributorẽ: q̃q̃
q̃d hii quos diximus aphetæ largiunẽ & accumulari & exhauriri poſſe putet com
merito fœliciũ ſyderꝝ/uel ifœliciũ barbari & noſtrates præter iſtos Aphætas quos
ipſi Hylegh uocãt aliũ eſſe credũt ex ſentẽtia etiã Ptolemæi q uiuẽdi ſpacia decer-
nat/quẽ uocãt Alchochodẽ: de qua re ut dicebã nihil uſq̃ ipſe Ptolemæus: ex cuius
tamen opinione de eo ipſi multa quærũt/diſputãt & definiũt. Nec ſolũ errãt in hoc
unde tota rei ſumma depẽdet. Sed in ipſoꝝ etiã Hyleghioꝝ numeratiõe cũ inter ea
Haly Haly locũ nouilunii aut plenilunii præcedẽtes poni dicat a Ptolemæo. Q uod ta-
men ſiue nocturna fuerit genitura ſiue diurna/faciendum nunq̃ cenſet Ptolemæus.
Q uid ꝙ iſte Haly accuſat Ptolemæũ quaſi ſecũ pugnantẽ gloriaturq; magnopere
ſup hac Ptolæmei taxatione in qua neminẽ ſibi unq̃ ait aduerſatũ: & deo ſecretorũ
reuelatori gratias agit ingẽtes. pugnare aũt ita eum dicit ꝙ octauũ locũ inter Hyle
Error Haly ghia nõ enumerat quia horoſcopũ nõ reſpiciat. In Alchochodẽ tamẽ diligendo ni
hil putet referre reſpiciat Hylegh an nõ reſpiciat q̃d deſipis barbareẽ aut quid ſom
nias: Vbi

nias? Vbi apud Ptolemæũ Alchochoden legiſtis/ſed ſcio quid eum cæteroſq; dece
perit. Ptolemæus inter Hyleghia planetas ponit in reliqs locis Hyleghialibus do
minãtes:iſti rem eẽ eos diuerſam putãt ab Hyleghiis:ut reliqua quattuor ſol/ luna
horoſcopus & pars fortunæ:cui & falſo nouiluniũ pleniluniumq; addiderunt ſola
Hyleghii haberẽt rationem:planetæ eoꝝ locoꝝ dominatores annos decernerent.
Et qm̃ Ptolemæus de dominantibus planetis nuſq̃ dixit eſſe neceſſarium ut Hyle-
ghia aſpicerẽt/mirati ſunt cur illa duo quæ.ſ.ipſi duo eſſe putãt:Hylegh.ſ.& Alcho
choden aſpectus ſocietate copulanda non exiſtimauerit: cum nulla ſit tamẽ culpa
Ptolemæi ſi inter ea quæ unũ ſunt ſocietatẽ aſpectus nõ quæſiuit. Non enim apud
eum unq̃ cum ſol aut luna erũt Hyleghialia/alius erit planeta præterea uitæ diſpo
ſitor:ſed tũc utiẽ dominatore planeta cũ in annoꝝ donatione reliqua Hyleghia au
ctoritatẽ nõ habent:quod cũ eſt nullum põt relinqui uitali planetæ cõmercium cũ
aliquo Hyleghioꝝ ꝙ præter eum.ſ. nullus inueniaẽ: quod neſcio quomodo iſti ex
uerbis Ptolemæi nõ intellexerint:aut nõ ex eis aliquis hoc depræhenderit. Sed ita
in hũc errorem gregatim oẽs abierint:ut nõ ſit q Alchochoden & Hylegh ex ſen-
tẽtia Ptolemæi nõ reqrat. Vide q̃uo ſunt uera dogmata aſtrologoꝝ:& q̃uo prædi-
cere iſti uera de uitæ ſpacio poſſint. p̄ſerti cũ his quæ diximus erroribus maximus
accumuleẽ:ꝙ numeꝝ annoꝝ etiam ex opinione Ptolemæi præſcribunt planetæ q
ſi uitæ largitor iuxta illud apud eos uulgatum annos tot eẽ ſolis maiores/tot mino
res/tot medios/tot lunæ/tot martis/atq; ita de ſyderibus aliis:cũ tamen Ptolemæ-
us & ægyptiacã iſtam reiiciat opinionem nullã eam dicẽs habere rationem & ubi
de uitæ ſpatio loqtur/nõ ex natura planetaꝝ/ſed ex numero ptiũ circuli ęqtoris an
nos dinũeret/iuxta locũ uitæ hoc ẽ diuiſorẽ:& lætalẽ aliũ ſiue ĩterimẽtẽ ĩtercepta-
rũ/ad quẽ.ſ.primũ laſſeſſentis iã uitæ curſus grauiter offendat natum ut cũ aphetes
inter finitorẽ & faſtigia cæli fuerit collocatus:inambulatio illa ſeruetẽ quã gręci uo
cãt   :hoc ẽ radioſam ꝓiectionẽ:cũ aũt a faſtigio declinauerit ad occa-
ſum utroq; uerſum ducta utamur ꝓceſſione quã uocãt   nos dicere horariam
poſſumus:quæ oĩa ita neſciũt nr̃i aſtrologi/ ut hæc ẽt ſi legãt/ mõſtra audire ſe puta
turos eqdẽ nihil dubitẽ/& nos tamen illoꝝ prædictionibus nimis miſere creduli ne
ſtoreã nobis ſenectã ꝓmittẽtibus Dominicę uocis obliuiſcimur iubẽtis eẽ paratos
qui nec diẽ obitus noſtri ſciamus/ſi breuẽ uitam fuerint cõminati/ torquemur anxii
dies & noctes:& unius rabulæ uox oẽm nob̄ eripit uitę iocũditatẽ. Inqt Haly ſi pla
neta fortunator fuerit ĩ horoſcopo addet ex ſentẽtia Ptolæmei ãnis uitæ ãnos ſuos
minores: & tñ ut mox dicebã apud Ptolemæum nulli ſunt planetaꝝ anni/ uel maio
res uel medii/uel minores/ & de ãnoꝝ additione loquẽs Ptolemæus/aliã oĩo uiã ſe
quiẽ/uſus horaꝝ ptitione:quã ille puto nõ ĩtellexit. ſed nõ oportet ſingula ꝓſequi Ptolemęi
alioquin in ĩmẽſum liber excreſceret. Iã in ipſis qõnibus quas uocant ĩterrogatiões ignorãtia
nõne etiã ita ĩſigniter errant ut ex uno errore tota reſpõdẽdi rõ puertaẽ: uulgatum
enĩ quaſi ꝓloquiũ eſt apud eos ſeptimũ thematis locũ hoc ẽ occidẽtẽ dari rei quæ
ſitæ. Et tamen Ptolemæus hũc locũ/nõ cõſulẽti aut rei de qua cõſuliẽ:ſed ipſi qui cõ
ſuliẽ Mathematico pręcipit dari:qđ & mathematici indoꝝ obſeruabãt: adeo ꝙ cũ
occidẽs & dñs occidẽtis male ſe haberẽt qõni nõ reſpõdebãt:errorem.ſ.metuentes.
Sexcenta hoc genus haberẽ eoꝝ errata q̃ referrẽ niſi illud potius ſpectarẽ ut tota
ꝓfeſſio errare declarareẽ. Nam nuꝑ Ptolemęi libros cũ barbaris & latinis aucto
ribus conferenti fuerunt fere omnia uerubus confodienda.

Cap. VIII. De indiligentia aſtrologorum noſtræ ætatis quæ tanta eſt ut etiã ſi uera eſſet aſtrologia ueri ipſi eſſe non poſſent.

Bonatus

IAm uero indiligẽtia quãta/paucos.n. inuenies etiã ex his/q ſupputãdi habẽt rõnẽ (qua tñ eoꝝ maxia pars caret) q ut uerã poſitionẽ ſyderꝝ aſſequãtur ad effemeridas nõ cõfugiãt: qđ & quodã loco teſtatͬ Bonatus his uerbis ſapiẽtes inqͭ iſtius artis ututͬ Almanach/ſic.n.arabes uocãt ephemeridas: hoc autẽ qui faciũt & ꝑperã dicere & omittere multa eſt neceſſariũ: unde oĩs prædictionum ueritas infirmetͬ. fere.n.ibi nunq̃ de latitudine planetaꝝ ulla ſignificatio: qua ignorata ubi nõ errabitͬ ubi nõ mẽtietͬ aſtronomus? Si uera iſtius artis decreta exiſtimamus: maximã.n.habere nim putãt ſydera in initiis duodecim cæli locoꝝ conſtituta præſertim in cardinalibus: at in illis cũ erũt nõ eſſe. & cũ nõ erunt eſſe putabit q ſolã eã quæ in rectũ ꝓgreſſionẽ obſeruãs declinationẽ ad latus ſyderꝝ nõ proſpexit. Cum enim ſtella uel ad aquilonẽ uerget/uel ad meridiem/ & ſerius oritur/ & uelocius ſemper ea parte ſigni in qua eſt collocatͬ: atq; ita interdũ putabis ſupra terram eſſe planetam qui erit ſub terra/& iam occidiſſe qui ſupra finitorem conſpicuus etiam apparebit. Quod cum in omni prædictione errorem pariat: magis tamen eos tum faciet excidere a ueritate cum nataliciã horam ex conceptionis hora inueſtigabunt: quia ſi lunam proximam eſſe contingat occidenti/poterit putari iam occidiſſe quando erit adhuc ſupra terram: & contra nondum eſſe demerſam cum latebit ſub oriente: quod ab hora conceptionis per multos etiã dies faciet aberrare: planetarum radiationes latitudine ignorata quis recte determinauerit? Quis in ambulationẽ ſyderis alicuius: ſic.n. græce dicitͬ uulgo directio nuncupatͬ recte dimetietͬ? Cum oĩs ſemp utroq; uerſum a uia ſolis ſyderis declinatio uel locorũ aliquot annis rei euentũ/uelociorẽ faciat/uel tardiorẽ: hinc in ſtellis nõ erraticis diſponẽdis quantus etiã lapſus cũ uulgo eo loco collocentͬ ad quẽ recta in lineã ꝓgreſſione ferunt: Cũ qua autẽ cæli parte in uariis regionibus/uel occidãt/uel oriantͬ/uel initiis etiã reliquaꝝ domoꝝ affulgeãt oĩo nõ cõſiderẽt: qđ ꝙ & locũ planetaꝝ parũ ſæpe ex fide oñdũt ephemerides/nõ ſolum uitio librariorũ/ſed ſępe auctoris q eſt paꝝ diligẽs fuerit/aut paꝝ pitus: Mitto ꝙ alii aliis ututͬ aſtronomi tabulis/interdũ parũ exactis/aut cũ qdẽ ẽt ille ſuũ ſibi fecit diariũ a ueritate parũ aberrantibus hac ãt tẽpeſtate magnope. Sed tabulas Ptolemæi iã oẽs reiiciũt: Alphõſi ps magna doctiorum ſequũtur/in cuius radicibus euidentẽ iam cõſtat eẽ falſitatem. Sed nec minus ſomniculoſi horoſcopo in deligẽdo: & duodecim reliqs locoꝝ cęleſtiũ initiis capeſſendis. Vidi ego multos & per tia nõ mediocres & boni ẽt noĩs in iſta ꝓfeſſione neſcio qua ſua uti tabella pro diſtribuẽdis.xii.domibus (ſic eas uocãt) quocunq; cælo natus ille fuiſſet/ cuius geniturã erãt inſpecturi. Quod ſi aliqñ uolũt eſſe diligẽtes notata climatis differẽtia/q̃ ſolã eis Alphõſus oñdit: uix ultra exactius aliquid perſcrutabuntͬ. Iã declinatiões ab æquatore & circũferẽtias planetaꝝ & ſublimatiões uarias ĩ circulo breuiore/uel in erentico motuũ latitudinaliũ uiciſſitudines/in genituris diiudicandis/ qs nũc obſeruatͬ de æquãdis diebus q̃ multa neſciũt: q̃ multa ꝑperã dicũt iuniores. Quæ oĩa ideo diximus ut fiat manifeſtũ nõ poſſe ex fide p̃dictionũ iſtã p̃dicẽdi artẽ cõfirmari: cũ ẽt ſi ueriſſima cõſtet: rõne: artificũ tñ uitio hoc eſt uel ignorãtia uel negligẽtia ueritas de futuris ſciri nõ poſſit. ut ſi id nõ perſuadetͬ aſtrologiæ fidem non adhibendã: pſuadeamus ſaltem iſtis ut dicitur in epigrãmate, aſtrologis ne fides adhibeatur.

Cap IX.

Gaput IX. Raro euenire quæ dicunt aſtrologi quod tum externis tum domeſticis exemplis oſtendit.

ET ſi ſani ſi ueri eſſent/ẽt non oĩo/ſed magnopere/non ſolum non eiecti ci
uitatibus. & apud prudẽtiſſimũ quẽq; ludribrio ſemper hĩti:ſed ſummo in
honore apud oẽm ætatem/apud oẽs gẽtes fuiſſent. Tanta.ſ. eſt hoĩum cu
rioſitas præſciendi futura/præſertim quæ ad ſe attinẽt:& de his q̃ hoc præſtãt tãta
iure ẽt opinio & exiſtimatio:& tñ erectas ſtatuas/d̃cretos publicos honores & phi
loſophis legimus/& medicis/& poetis/& ĩperatoribus/aſtrologis nunquã legimus
ſed legimus eiectos irriſos in fabulã ẽt populi uerſos/ita ut fabulaꝝ allegoriæ quæ
de ſenſu uitaq; cõi plerumq; ducunᵗ:taxationem iſtius uanitatis apud ueteres con
tinerent. Qui.n. Homeꝝ allegoricę exponũt per illam Ichari fabulam q̃ facticiis
pennis cælo tenuiore ſe cõmittens in mare præcipitatus eſt/aſtrologos aiunt deſi
gnari:q̃ pennis temerarię profeſſionis in cælum ſe ſubſtollentes cum de cæleſtibus
ſuis dogmatis q̃bus ſublimari uidenᵗ q̃d ſint prædicturi/in pelagus ruunt mẽdacio
rũ:& q̃d aliis egemus uel teſtimoniis uel cõiecturis:cũ ipſa hoc nobis quotidie ex
perientia teſtificeᵗ in re præſertim in qua ſicubi poteſt maxime poſſe debet aſtrolo
gia præſtare/ueritatem aeris.ſ. mutationibus prædicendis pluuia/ſiccitate/æſtu fri
gore/uentis/grandine/terræmotu/in q̃bus adeo falſi quotidie depræhẽdunᵗ ut nul
lius fere nunquã diei ſtatus eorum prædictionibus reſpondeat. Obſeruaui hyeme
iſta in ſuburbana mea uilla:ĩ qua hæc ſcripſimus inſignem omnem ſingulis diebus
aeris mutationẽ/ipſis interim ante oculos poſitis decretis aſtrologorum ita ſalubre
mihi ubiq; fauebat cælum/ut in dierum ſupra centũ atq; triginta iugi obſeruatione
nõ plus ſex aut ſeptem tales uidi dies:q̃les in eorum libris futuros añ præuideram.
meminit puto adhuc Pandulfus collennutius meus iuris q̃dem cõſultus:ſed in om
nibus lr̃is ingenioſiſſime eruditus q̃tum nobis Bononiæ riſum:ſuper iſtã re dederit
q̃dam mathematicus q̃ nos ea die copioſiſſimos hymbres iubebat expectare quam
totam luciſiſſimus ſol & clariſſimam & ſereniſſimam reddidit. Ambroſius in Exa
meron cum añ inq̃t dies aliquos eſſet ſermo de pluuia quæ fore utilis diceretᵗ/ait q̃
dam ecce neomenia dabit eam:Attñ nullus himber effuſus eſt/ donec precibus ec
cleſiæ.ſ. himber datus manifeſtaret:non de initijs lunæ eũ ſperandũ eſſe:ſed de pro
uidentia miſericordiaq; creatoris. Hæc ille:Ex cuius uerbis & uanitas aſtrologiæ/
& efficacia religionis re ipſa cõprobatᵗ. Poſſunt igitᵗ q̃ ſunt rõnũ minus capaces &
ſuam fidem iſtis hoĩbus mancipauerũt hac ſe uia aſſerere in libertatẽ. ut de aeris ſta
tu idẽtidem eos interrogent:de quo cum falſa eos dicere fere ſemper ĩuenient:faci
le aĩauertent ſi de nubibus ẽt nebulones iſti tanta mentiunᵗ:multomagis in hoĩum
& populoꝝ fatis diiudicandis falſa prædicturos:cum hic.ſ. prædicanᵗ & quæ cælo
ſubiacent minus:& quæ difficilius longe laborioſiuſq; præuidenᵗ. Quod ſi quæ ſu
per hoĩum genituris quotidie mercennario uaticinio fabulanᵗ:q̃s examinauerit:
Videbit ẽt multo plura mentiri q̃ cũ ſuper aeris q̃litate rñdent:& niſi dum minuta
tius alioꝝ proſequor ieptias:iepti ego uitiũ mihi metuerẽ/afferre multas/& uiuen
tiũ/& iam uita functoꝝ genituras/fœlicium ĩfœlices/& ĩfœlicium oppido q̃ fœliciſ
ſimas:in qua re ſane tam nihil mentior q̃ ſcio diuinam ueritatem cui pñs expeditio
militat mendaciis nr̃is nec egere nec delectari. Sed contentus ero domeſticis q̃buſ
dam exemplis q̃bus præſertim admonitos uelim:q diuturnam a mathematicis ui
tæ promiſſionem habentes euangelicæ uocis obliuiſcuntur/monentis nos uigila

Iahare æ fabulæ in aſtrologos interpretatio

Io. pici obſeruãtia p̃ter irrita aſtrologorũ iſtituta

Ambroſi⁹

Salubre dogmata.

Cũ multorũ exẽpla ob delira mĩta aſtrologoꝝ hactenus: tũ ſuoꝝ affiniũ exq̃tit

tẽ ne dies dñi occupet imparatos/pino Ordelapho ptincipe foroliuienſi cui Lucre
tia ſoror nupſerat: quo anno obiit/oĩmodam uitæ incolumitatem fuerat pollicitus
Hieronymus manfredus aſtrologus noſtra ætatæ ſingularis: a quo tamen nihil mi
randum minus præuiſam aliorum mortem: qui nec ſuam ipſe præuiderit: nam cum
proxima æſtate uita ſit functus: in iſtius tamen anni publico uaticinio qui.ſ.ei fuit
fatalis: multa & mira ſequenti anno dicturum ſe non ſemel pollicebatur. Qui ne-
ſcio oppignoratam fidem quomodo reluet: niſi forte de cælo uerius nunc terrena
deſpiciat quam de terra olim cæleſtia ſuſpiciebat. Petrus attendalus iuuenis inge-
nioſus qui Heleonoram habuit uxorem Galeoti fratris filiam/obiit anno ſuperio-
re ſubiti & inopinati morbi moleſtia necatus: cum nihil ei tñ tale aſtrologus præ-
dixiſſe cui maxime ille credebat: ſed ſecuritatem uitæ promiſiſſet. Conſtantia Anto
nii fratris uxor amãtiſſima: quæ Romæ ab hĩc biẽniũ publico fere luctu totius ur-
bis uita exceſſit: nõne uanitatẽ iſtius artis nobis teſtificata ẽ? Quæ quo anno deſi-
deriũ nobis ſui reliq̃t: nõ ſolũ ꝓſperæ ualitudinis: ſed fœliciſſimæ ẽt uitæ ab aſtrolo
go ꝓmiſſionẽ acceperat. Q̃ illa nihil oblita cũ iam aĩam agẽs collachrymãtis uiri a
quo unice diligebat̃ manũ teneret: En inq̃t q̃ uera uaticinia aſtrologoꝝ? Cõtra ipſi
Antonio fratri deus bõe q̃ mala/q̃s moles moleſtiaꝝ aq̃tũ piculoꝝ/hoc ãno aſtrolo
gia minitabat̃? Et tñ nullã illæ cæloꝝ exptus iniuriã/uixit ſoſpite familia: re ſalua:
ualitudĩe ĩtegra/nulla uel ĩfortunii/uel piculoꝝ q̃ſſatõe iactatus. Et ne forte mẽtiri
ſolũ nr̃os putes aſtrologos: ſcias idẽ ẽt ueteribus accidiſſe. Seneca quodã loco lace
rãs Claudiũ Cæſarẽ ſceleſtiſſimũ: ĩtroducit Mercuriũ apud deos illius mortẽ ꝓcu

Vide ridiculum

rãtẽ: & ut obiter iſtã cõuellat uanitatẽ/ĩter alias cãs q̃bus Mercuri⁹ mortẽ pſuadet
ſpatoris: Cõmiſeratiõe inq̃t hoc ẽt chaldæoꝝ faciatis/q iã tot ãnis illũ efferũt: præ
dicebãt.ſ. mathematici ſingulis ãnis claudiũ morituꝝ: nec tñ ille moriebat̃. Q̃d cũ
legerẽ uenerũt ĩ mẽtẽ nr̃i diuiaculi q romanũ Põtificẽ ipſi quoq; ſingulis ãnis effe-

Cicero.

rũt. Scribit Cicero/& Põpeio/& Craſſo/& Cæſari a chaldæis prædictũ neminẽ eo
rũ niſi ſenectute/niſi domi/niſi cũ claritate/eẽ morituꝝ. Quare & miꝝ uideri ſibi in
quit orator prudentiſſimus quẽquã extare: qui credat his quorũ prædicta quoti-
die uideat re & euentis refelli.

Caput X. Cur aſtrologi aliquando uera prædicant.

SEd eueniũt tñ ĩterdũ quæ prædixerũt. At cũ multo ſint plura quæ nõ eue
niũt: cũr ĩcidiſſe eos caſu ĩ ueritatẽ nõ arbitremur? Quid q̃ nulla ẽ ars tã
anilis: tã uanæ ſupſtitiõis: q̃ nõ eodem argumẽto uera cõprobet̃: q̃a aliq̃n
.ſ. accidat qđ ex ea prædictũ ſit. Neq;.n. ulla ẽ quæ hoc nõ aſſeq̃tur/ẽt q̃ tu te ipſe ti
bi temerariã fortuitãq; cõfinxeris. Quare dicãt mihi q rõne iſta mouent̃/ putẽt ne
oẽm artẽ diuinatricẽ uerã an multas potius uanas & falſas? Si multas falſas ꝓbabo
ego illas ueras eodẽ argumẽto: q̃re ĩterdũ.ſ. eueniat qđ prænunciauerit. Si oẽs ue
ras/pugnãtia eos credere demõſtrabo: q̃a de eiſdẽ rebus diuerſæ artes diuinatrices
idẽ nõ r̃ndẽt. Exptus.n. ego ſum ſæpe/atq; centies: cũ ſup eadẽ q̃õne figuram mihi/
& geomãticã ĩterpũxiſſem/& aſtrologicã deliniaſſem/aliũ mihi ĩ notis/aliũ in ſyde
ribus euẽtũ appuiſſe. Quod ſiq̃s forte nõ credit/expiat̃ ipſe & ſup eiuſdẽ hoĩs fato
cõſulet/Chiromãtẽ Aſtrologũ/& Geomãtẽ. & uidebis fere ſemp non idẽ in manus
lineis deſignari: qđ uel ex notis geomãticis/uel ex planetis aſtrologicis/ ꝓnũciabi
tur. Et ſi euẽtũ rei reſpiciat: ueritatẽ ibi magis ĩueniet ubi minus ſperabit. Siue q̃ ibi
plus poſſit caſus ubi minus ẽ rõnis: ſiue q̃ ĩ illis ſpiritalis ĩprobitas libẽti⁹ nos ludifi
cet. Aſtrologoꝝ

cet.Aſtrologoꝝ prædicta multiplex tñ adiuuat fallacia:Cur ſæpius apoteleſmatō
fide nō tã ꝓbent̃ q̃ ꝓbari multis uideant̃.Nã ſi de præteritis eis ē dicẽdũ/ut oñdadō
talia eueniſſe/q̃lia cælũ ſignificabat:nihil eis deeſt ad irretiẽdos aĩos ĩperitoꝝ:quo
niã nulla ſyderꝝ ē poſitio/nulla genitura/ĩ q̃ & ꝓſperæ & aduerſæ ſignificatiõis mul
tiplex cõſtellatio nõ inueniat̃.Cũ præſertĩ nõ pauciora ipſi ſibi finxerint in cælo q̃
ibi ab initio ſydera deus formauerit:q̃re ſemp habebũt ĩ prætceritis rebus:unde po
ſitionẽ tueãtur:raro.n.nõ ĩueniẽt ĩ planetis qđ uolẽt:tñ multis eos modis & fœlices
faciũt & ĩfœlices plus ĩ cæleſtibus.ſ.iuris hñtes q̃ in terrenis:ita eis ſemp cæli locus
uel ſigni bonitas/uel malicia/uel alterius ſtellæ radiatio/uel cũ ſole amor/cũ horo
ſcopo odiũ uel amicitia ſuffragabit̃:aut ſi tãdẽ illi nõ ſatiſfaciãt/auxiliũ ĩplorabũt
a ſtellis/nõ erraticis:ĩ q̃bus ipſi nunq̃ nõ errãt:aut ſi nec ipſæ ſatiſfaciẽt/ſatis præſto
erũt eis uel ĩdoꝝ imagiẽs:uel ptes ægyptioꝝ:uel antiſia Firmici:uel dodecathemo Aſtutia
ria chaldæoꝝ:uel ſictum oĩo aliq̃d ab eis:in quo tãto magis q̃ſi ſup occulto dog aſtrologo
mate glorient̃:q̃to magis & falſum erit & cõmentitiũ.In futuris prædicẽdis minus rum.
habẽt occaſionis ad fallẽdũ:q̃q̃ nec ĩ his deſint:nã & multa cõiiciũt terrã potius ut Euripi.
dr̃ q̃ cælũ obſeruãtes:Euripidis illud recordati bñ q cõiiciet is uates optimus eſto: ſententia
& gñaliter quædã enũciãt:quæ nõ pñt fere nõ euenire:aut nõ putari ſaltẽ non eue
niſſe.& ambigue ꝓferũt/more oraculoꝝ multa/ſemp aliq̃d excipiẽtes:quo poſſit il
lud qđ ē prædictũ/uel minui/uel augeri/uel ĩpediri:ut ſi euenerit nõ dicas nõ præ
dictũ/ſi nõ euenerit/nihilominus ueri exiſtiment̃.Explicitũ pticulare certũ/ab eis
raro audies qcq̃:& cũ tale aliq̃d audẽt:uel qđ ē rariſſimũ caſu ꝓbãt:uel qđ eſt fre
quẽtiſſimũ expiẽtia refellunt̃.Sed accidit qđ de tẽplo ille dixit Apollinis ut bene Notandũ
dicta memoriter celebrẽt̃:errata nemo recordet̃:qm̃ & hæc ſciri nolẽt q eis fauent de tẽplo
& q cõtẽnunt tã hæc quæ illa oĩo neſciũt. Nõ eſt ãt prætereũdũ qđ dicit Aug.& rõ phœbi
pſuadet occulta dæmonũ afflatiõe quã neſcientes patiunt̃ aſſeq eos ĩterdũ ueritatẽ
q̃ alioqn nõ aſſequerent̃:qđ fieri putãdũ ſi mirabili prædictiõe/pticulariter aliq̃ fa
ctũ dictũue ꝓnũciauerit:qđ nec ipſam artẽ aſtrologiæ præſtare poſſe teſtatus eſt
Ptolemæus.Sed mirabit̃ aliqs q̃uo hoc neſciẽtes patiant̃:& tñ qcq̃d ṗdicũt afffla ptolemæi
tione tñ dæmonica prædicere illa eos putemus.At uero hoc fieri multis modis pt
de q̃bus aſtrologos ĩ re ſimili admonebo.Eſt.n.cõfeſſum apud eos aliũ eẽ alio ma
gis fortunatũ aſtronomũ/ĩ aſſequẽda ueritate:pari ĩ utroq; ĩgenio doctrĩa & diligẽ
tia:hoc igr̃ eẽ fortunatũ dicãt mihi ipſi qd ſit:ſi nõ alia uia ueſtigãt ueritatẽ quã ex
dogmatis artis:quæ q equaꝝ aut melius ẽt tẽnuerit/non erit tñ ĩ ueritate prædicenda
æque fortunatus.Porro hoc aliud nõ ē q̃ qm̃ fere ſp ſup eadẽ re uariæ cõſtellatiões:
& ſup eadẽ cõſtellatiõe pugnãtes uel diuerſæ auctoꝝ opiniones occurrũt/flecti cæ
litus animũ prædicẽtis/ĩ uerã ſñiam multa tentãdo ĩcidere ĩprudẽter ĩ ueritatẽ:hoc
igr̃ idẽ ẽt poterit occulta & latẽs dæmonis ĩſpiratio a qua qs actus agi tñ ſe nõ pci
piat:qđ cũ ſit:q̃liter fiat nõ eſt nũc latius explicãdũ.Sed neq; hoc ſolũ dęmones poſ
ſe diuina ptãs & ſapiẽtia ſinit:ſed illud ẽt ut qđ falſo prius fuerat prædictũ ope iplẽ
tes ipſi/ueꝝ efficiãt/nullã decẽtius ſumma iuſtitia pœnã exigẽte/q̃ ut quæ diuinæ ue
ritati ſupba ĩgenia nõ ſubdunt̃/nebulonis deĩde unius & ſycophãtæ mendaciis/&
fidẽ/& libertatẽ/obliget ſuã.Sed puto ſatis multa iã diximus/cur aliqñ iſti nugato
res uera aliq̃ effutire & ſpargere uideant̃:q̃q̃ ut a pricipio dicebamus non ē ĩ hac re
magnopere laborãdũ qñ quæ temere uel aſtute uera prædicũt præ his quæ mẽtiunt̃ Phauori
teſte Phauorino pars ea milleſima nunq̃ inueniat̃. Libri ſecundi finis. nus

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS LIBRI TERTI. INCIPIVNT.

Caput I. Quid libro præcedẽti actũ ſit:& qd deiceps agẽdũ:quoue ordie.

SOluimus ꝓpri qõnẽ ſciſcitãtis idẽtidẽ ſup aſtrologis: uñ tãſis illoꝝ fides:ſi ꝓfeſſiõi nulla ſoliditas: Dixi qõnẽ q̃.ſ. accurati doctioreſq; nõ utãt. Quib⁹ notũ nec ſæpius euenire quę dicãt:ſed raro q̃ ſiq̃s dixeris ex accidẽti:Nec ſi eueniãt colligi tñ neceſſario uerã artẽ:ſicut nec iõ neceſſario falſã q̄ i prædictis ſæpiſſime mẽtiũt. ſi qdẽ põt ex præceptis ueris ꝓnũciari falſa:nõ tã ob artis oĩmodã falſitatẽq̃ opiabilẽ cõiecturalẽq; icertitudinẽ ut artificis omiſeri uẽ ignorãtiã uel idiligẽtiã. Sicut cõtra uera de falſis nõ ueritate pogmatis:ſed aſtutia ꝓnũciãtis ſiue fœlicitate/ſiue caſu/ſiue occulta ꝓmotiõe prænoſcẽtiũ numinũ quæ prædicũt/ſiue aliis de cãis:q̃s ſupiore libro ſatis explicauimus. Qđ ſi cui pſuaderi nõ pt/reuocet ad memoriã q̃ta pauloãte ſup icuria:ſup erratis aſtrologoꝝ ætatis nr̃æ utinã citra odiũ iuidiãq; diſſeruimus: nec poterit (niſi falli cupit) adduci:ut quotiẽs ueritatẽ aſſequũt/putet eã ab illis iuẽtã potius q̃ reptã/oĩo litẽ hãc dirimet ſequẽs tractatus i quo demõſtratũ cũ fuerit quæ de cælo p̄dicũt ea cãs ibi uel ſigna nõ hr̃e qbus efficiãt uel idicẽt:aut ſi fiũt ide:fieri tñ aliter q̃ aſtrologi ſentiãt:aut ſi eo quoq; mõ:nõ tñ ab his cauſis i cælo neq; ab his reꝝ i terra primordiis:tũ ſi dent hæc oĩa certæ nõ hæc primordia:nõ illas cãs ab hoib⁹ poſſe depræhẽdi.uel ſi depræhẽdi: forſitã põt:nõdũ tñ eẽ depræhẽſas hoc totũ inquã cũ fuerit demõſtratũ/puto fuerit bonis igeniis extra cõtrouerſiã ſi qñ ad ueritatem aſtrologus offendat i nullã hoc cãm nõ uetius poſſe redigi q̃ in ueritatẽ ꝓfeſſionis. Quæ tã multis uidelicet iã noĩbus falſa:nec ullis ueri rõnibus nixa:ſed cõmẽtitia/præſtigioſa ꝓptereaq; ſua natura mẽdax liq̃do appuerit:igr̃ cõfutationẽ iã ipſã aggrediamur id primũ excutiẽtes qđ totius negocii ſummã hẽt:an efficiat cælũ quæ de cælo ꝓnũciãt iſti diuiatores. Id qđ ita tractabit a nobis ut hoc qdẽ libro defendamus agere cælũ i nos tñ motu & lumie præter hæc fruſtra occultiores afflatus alios cogitari tũ a lumie illo ſydeꝝ & motu nõ aliud cõicari materiæ patiẽti q̃ motũ/lucẽ & calorẽ/calorẽ inq̃ & corpa cõſumãtẽ ifluxu gñali:& ad uitã uitæq; functiões capacia uitæ corpa diſponẽtẽ:hoc ab oĩbus fluer ſtellis:q̃q̃ nõ ſit cõfeſſũ oĩum ad nos ẽt plãetaꝝ defluuia ꝓuẽire. q̃cq̃ uero p̄ter ea largiri ſydera reb⁹ iferiobus nec rõne ꝓbari/nec expimẽtis cõuici nec auctoritate pſuaderi ꝓceꝝ phĩę. Qui hęc oĩa obſtar nec p̄ter hos cões iflux⁹ ptiere cęleſtiũ ui ad ſublunaria corpa aliquo pacto itelligamus. Quare peculiares reꝝ ꝓprietates ẽt corporeas ſiue quæ ſpẽm/ſiue quæ rẽ pticularẽ cõſequãt a ſtellis originẽ nõ hr̃e/præterq̃ rõne pricipii uniuerſalis/ſed a ꝓpria natura ipſaꝝ reꝝ cauſiſq; eaꝝ ꝓximis & cognatis. Atq; ipſam hanc nr̃am opinionẽ nõ aliis magis q̃ qbus utunt aſtrologi contra nos argumẽtis aſſeueratã ꝓbabilẽq; reddemus. qđ cũ fuerit ſatis explicatũ/tñ ad eũ tractatũ q̃rto libro deueniamus/ut ſi demus aſtrologis uires occultas ieſſe radiis præter lucis effectũ atq; caloris uñ hoĩes reliquaq; natura uarias ſortiri dotes & ptãtes peculiariter poſſint:eas tñ nõ ieſſe illis q̃a exiſtimãt uires/nec ab eis quæ de cælo diuinãt/aptiſſimis rõnibus/& cõſenſu pꝓhoꝝ theologorũq; oĩum qcũq; illuſtriores idubiũ faciamus. id qđ ubi cõſectũ ſatis uidebit ſingulis retractatis quæ de ſyderibus uaticinant adiiciamus &

Nota

ciamus &

ciamus & illđ reliq̃muſq; teſtatiſſimũ quę nõ fiũt a cælo/a cælo nõ ſignificari hoc ẽ
quoq; cæleſtia cauſæ nõ ſunt eoꝝ nec eẽ ſigna. Quare nullã eẽ rõnẽ q̃obrẽ præuide
ri de cælo poſſint. Nũc præſtaturi qđ primũ ꝓpoſuimus uideamus q̃bus nos petãt
q̃ oĩa ſtellis q̃ſi euicta duci gubernariq; cõtẽdũt: ut mox eadẽ nõ repellamus ſolum
ſed in aduerſarios ipſos ui maiore q̃ uenerit ope diuina freti propellamus.

Caput II. Quinq; rõnes quibus aſtrologia roborari poſſe uidetur.

Rationes q̃bus aſtrologi pſuadere conãt mutatiões q̃ſcũq; ſublunaris mũ
di/ſed & reꝝ oĩum diuerſitates/tũ fortuitos caſus & hoĩum mores ĩgẽiaq;
pẽdere de ſtellis hæ potiſſimæ ſunt. Theologoꝝ & phoꝝ una uox eſt mũ
dũ inferiorẽ adeo p cælũ gubernari: Hoc Ariſtotelis uulgatiſſima illa ſnĩa docet ne Ariſtoteles:
ceſſario mũdũ hũc inferiorẽ ſupioribus motibus eẽ cõtiguũ: ut oĩs eius uirtus inde
gubernet. Sic Aurelius quoq; dixit Augu. p corpa ſubtiliora. groſſiora hæc regi at Augu.
q; moueri. Quiſ igit̃ inquũt dubitauerit mutatiões q̃ſcũq; reꝝ terrenaꝝ a motibus
fieri corpoꝝ ſupioꝝ? Qđ uel ipſa quoq; demõſtrat expiẽtia uariatis anni tpibus ex
acceſſu ſolis ad nos atq; receſſu: unde uiuẽtiũ quoq; oĩum habitus & cõditio uaria
tur: dũ tẽperat arua cælũ: dũ uariat fruges redditq; rapitq;. Sed & in diurna reuolu
tiõe: ſol aeris q̃litates imutat: plus minus tũ meridie/mane/ueſpere/calefaciẽs/exſic
cãs humori frigoriq; derelinquẽs luna q̃tas habeat uires in oĩa corpa preſertim flu
xiora q̃s ignorat? Eſtus hæc oceani faciẽs aſcẽdens atq; deſcẽdens: pontũ mouet &
terris imittit & aufert: ſed & ſummerſa fretis cõchaꝝ & carcere clauſa ad lunæ mo
tũ uariant aĩalia corpus: Criſmi dicis a medicis obſeruati lunæ ſoliſq; motus ſequu
unt. Luna plena naſcẽte/diuidua pſæpe cieri tẽpeſtates & in corporibus agitari ui
demus humores hinc paſtoribus nauticis agricultoribus obſeruationes multæ de
lunæ motibus acceptæ: multiplicię expiẽtia multis retro ſæculis cõprobatæ. Cur
igĩ ſi luminariũ manifeſtiores ipreſſiones: & i pmutãdis inferioribus auctoritatẽ p
ſentimus/ceſſare reliq̃s ſtellas/& inefficaces eẽ credamus? nec eoꝝ uires ad nos q̃q̃
occultiores puenire/q̃bus ſubdita illis corpa uariis modis affitiãt. Quaꝝ gnari at Tertia rõ
q; prudẽtes/ſecretiora quædã de futuris euẽtis poſſint præcognoſcere/q̃ quæ me
dici paſtores/agricolæ/nautici/prædiuinant. Præterea nemo pnegauerit aeris habi
tũ tempeſtateſq; de ſydeꝝ ſtatu poſituraq; uariari cũ & calor & frigus & ſiccitas &
humiditas/& quæcũq; i ſublimi fiũt ipreſſiones a cæleſtibus motibus & ifluxibus
generent. Qđ ſi terræ uiſceribus icluſi ſicciores halatus terrã mouẽt/ſi cauſatiões i Nã in pro
aere ex q̃ttuor illaꝝ q̃litatũ uel exuberãtia uel defectu/ſi caritatẽ annonæ uel hũi- blematis
ditas nimia facit/uel ſiccitas: cũ aut fructus legũt/aut ferunt: ſiuicẽ fertilitatẽ ſtatus phus mor
aeris modicus & opportunus: Quis negabit a ſtellis nõ mõ tẽpeſtatũ mutationes bos uel ex
& terræ motus. Sed peſtilẽtias quoq; & morboꝝ uaria genera i hoĩbus i pecoribus ſup abũdã
ſalubritatẽ regionũ: & fertilitatẽ ſterilitatẽq; pucire? Tũ ſi cõſtamus nos quoq; ex tia uel de-
iiſdẽ q̃litatibus & corpis tẽpatura mores igeniaq; uariãt itegra tñ libertate cur nõ fectu illa-
fieri põt ut ꝓpẽſiões i nobis ad irã/mãſuetudinẽ ad effectus alios bonos & malos/a rũ q̃litatũ
ſyderibus fiãt bilẽ/ſanguinẽ/pituitã/atrã bilẽ/uel ſuſcitãtibus uel frenãtibus/quos cauſari po
hũores affectus illi plerũq; comitãt? Cur nõ pariter ſiccæ calidæq; caloꝝ ipreſſiõ nit ide pe-
nes bilẽ exacuẽtes i nobis/ad litẽ/iurgia/cõtũelias/inimicitias/excitare põt? Vnde tr° de eba-
bella/cædes/uaſtatões: unde ipia regnaq; mutãt: poſt hæc ita colligit Ptolemæus/ no confir-
ſi faciũt ſtellæ diuerſitatẽ corpis & animi/deriuat hæc deĩceps ad ea quæ ſunt qdẽ mat
extrĩſeca/ſed hñt cũ illis affinitatẽ q̃lẽ cũ corpe uxor facultates: cũ aĩo dignitas & Ptole.

extrinſeca/ſed hn̄t cū illis affinitatē q̄lē cū corpe uxor facultates cū aīo dignitas &
honores:hæc ē præcipua rō Ptolemæi nec oīum effectricē ſyde℞ ui ꝓbat aliter ul
lo loco q̄ ex efficiētia prima℞ qualitatū quas ꝓducēdo cætera quoq; ꝓducāt cōſe⸗
quēter:quare nec alias affert cauſas quod hæc qdē Saturnus hæc Iuppiter illa ue⸗
ro Mars opetur/q̄ ꝙ Iuppiter ſit planeta calidus & hūidus:Saturnus ſiccus & frigi
dus:Mars ſiccus magis & feruidus hoc de ſtellis erraticis:hoc de non erraticis pari
ter ſentit:ex natura prima℞ qualitatū erraticas/ex erraticarū natura iudicans nō er
raticas:uerum.n.uero poſſent alii relictis primis q̄litatibus/ad occultas uires emi⸗
nētioreſq; cōfugere:q̄s ineſſe cæleſtibus plurimas & efficaciſſimas ambigi nō cōue
Rō q̄rta niat.Si qd in terrenis q̄ſcunq; ſingulares & excellētes dotes intuemur eas cæli ſole
mus munera exiſtimare/quæ nō elemētares de qbus illa corpa coaleſcunt qualita
tes:ſed infuſam illis potius uirtutē cælitus cōſequant̃. Q uanto igit̃ magis nō care
būt hmōi uiribus & ꝓprietatibus nobiliſſima illa corpa luce tā clara/mole tā uaſta
agitatōe tā rapida/aut quo nā pacto ſi cū motu lumine trāſmittūt̃ ad terrā nō erūt
mirabiliū apud nos effectrices? Poſtremo curſus humanarū rerū de qbus aſtrolo⸗
Rō q̄nta. go℞ potiſſime diuinatio cęli fatiq; poteſtatē uel nolētibus undiq; pſuadere uidet̃ in
quo uarietas ipſa familiaris & frequētiſſima:tū multa ſupra uires nr̄æ mortalitatis
fieri uidemus/multa ꝑter rationē & meritum:plurima præter ordinē & inſtitutum
cōditionis humanæ:quæ cās alibi q̄ in cælo nullas hr̄e poſſe uident̃.hic habilis ad
pħiam/ille naſcit̃ ad poeticā alias lr̄as aſpnatus uel ciuile negocium uel arma libē⸗
tius fœliciuſq; ptractat. Vnde iſta uarietas ingenio℞? Eſt q diuitias nihil faciat:eſt
q aīam lucro uēdat:hic ſobrius/ille neq̄:hic audax ille meticuloſus:unde tāta in mo
Alexāder ribus diſſimilitudo? Alexāder oriētē tam cito uīcit q̄ uidit:unde īpetus tātæ fœlici
tatis.Q uæ uis Ariſtoteli ꝑceptori illius? quæ Platoni? prius Pythagoræ Socrati
Aduerten cæteris naturæ ſecreta reſerauit? hæc rō maior q̄ ut de terra pullulaſſe credant̃.Illa
dus fortu rurſus aſtrorū fortuitis curſibus qs nō aſcribat? hoīem innocētem cōdēnari nocētē
næ curſus præmiis affici induſtriā plurimo℞/ſolertiā/ingeniū doctrinā mēdicare.Alio℞ igna
uiā/neqtiāq; locupletari/.Pyratā cædibus cruētatū īter mille pícula maris & terræ
tādem domū ītet ſuos/& ſenectute/uita fungi:hoīem mitiſſimū & patiſſimum uel a
uiolentibus imprudēter gladiis obtrūcari? tum portēta ingenio℞ qdā & monſtra
uel fetidis gaudētium/uel ut ſemel dicat̃ a legibus exorbitantium humanitatis.nō
ne illā ſibi uim q̄dā neceſſitatēq; fatalis potentiæ teſtari uident̃? hæc ſunt illa qbus
cū plena ſituita mortaliū/pſuadent multis iſtas bono℞ maloruq; uiciſſitudines me
ritas uel immeritas tātamq; re℞ uarietatē a ſtellarum motibus fieri quarum impul
ſibus fragilis & caduca mortalitas ægre aut nunquam reluctari poſſit.

Cap. III. Retorquetur prima ratio atq; oſtenditur cælum cauſam eſſe uni
uerſalem neq; ad ipſam indiuiduorum uarietatem referendam.

NOs iſtas rōnes aſtrologo℞ nedū labefactaſ/ſed exaugeř ſtuduimus ne qd
ſe defraudatos expoſtularēt.primū āt illd lectorē ſcire uolumus ēt ſi rōni
bus his cōcederet nō ppea ſeq ut aliq̄ poſſit eē aſtrologia qd ſequētibus li
bris īnoteſcet.Sed adeo illis nō cōcedimus/ut ex iiſdē locis ualida cōtra eos argumē
ta ſumamus:nā qd̄ ad primā attinet rōnē ſimul atq; dixerunt aſtrologi/motū oēm
Primæ rō inferiorē a cæli motu depēdere/ſtatim dogmati ſuo cōtradixerūt:cū inde illud ſeq̄t̃
nis retor tritū apud pħos/eē cęlū uniuerſalē cām effectuū iferio℞:cā āt uniuerſalis effectus
ſio. nō diſtiguit/neq; cur hoc fiat/aut illud quęrit̃ ab ea/ſed a ꝓximis cāis/ quæ uarię &
differentes

differẽtes ſunt ꝓ effectuũ differẽtia & uarietate.& cũ ex his alia aliud faciat/uni-
uerſalis cã cũ oĩbus oĩa facit.Q đ cũ manifeſte appeat ĩ rebus natura ſpẽꝝ diuer-
ſis/miꝝ qũo nõ ĩtelligãt multomagis idẽ credẽdũ de uarietate ĩdiuiduoꝝ/quæ q̃to
magis & ꝑticularis ẽ & a materia plurimũ trahẽs originẽ/minus referri põt in cãm
maxĩe & formalẽ & uniuerſalẽ:at qs nõ uidet cælũ cũ equo equũ gñare/cũ leone
leonẽ? nec eẽ ullã ſydeꝝ poſitionẽ ſub q̃ de leone leo/de equo equ' nõ naſcaẗ? Cur
nõ eadẽ rõne cũ diuerſis parẽtibus diuerſos cælũ pariet filios/licet eadẽ ſimiliue cõ
ſtellatiõe.qđ ipſa expiẽtia cõprobaẗ/cũ ĩterdũ eadẽ hora natos/& ſub eadẽ inclina
tiõe cæli/fortuna tñ ĩgenio corpe diuerſiſſimos uideamus.Q uo loco plagã aſtro-
logus uitare nõ põt.Solẽt.n.cũ ꝑtus gemĩoꝝ illis obiiciẗ ad nigidianã rotã cõfuge
re/ĩ q̃ nõ ẽ bis eũdẽ locũ atramẽto deſignare/ſed & hic male ſe explicant cũ nõ poſ-
ſint ipſi tanq̃ rapidi momẽti aſſeq dñiam/ex q̃ tñ ſit tãta ut uolũt dñia fati:q̃re dũ ef-
ficiẽtiã cæli conãẗ defendere alios ĩcidũt laquæos/ut de illa.ſ.efficiẽtia ſciam ſe hñe
nõ poſſe inuiti cõfiteanẗ.tũ nos & illis geminos nõ obiicimus quoꝝ cũ alter exeat
poſt alteꝝ quæ ĩtercedit morula/anſulam eis præbet aliqd reſpõdẽdi.Sed natos ſi-
mul eodẽ momẽto ex diuerſis parẽtibus ĩtra eandẽ tñ eiuſdẽ regiõis & latitudinẽ &
lõgitudinẽ/de quoꝝ genitura idẽ thema cæli deſcribere/eadẽ ꝓnũciare debet aſtro
logus tã de his quæ poſt natalẽ horã euenient/q̃ quæ intra matris etiã aluũ illis cõti
gerũt:ut ſicut eadẽ hora nati/ita eadẽ cõcepti ab illo exiſtimẽẗ.De his in q̃ qd rñde
bit aſtrologus? cũ eadẽ.ſ. oĩo conſtellatio nõ idẽ tñ utriuſq fatũ apparebit? An po
terit aliud dicere niſi inſaniat/q̃ afflatus illos ſydereos uirtute & ꝑtãte uniuerſales
a ꝓximis & ſecũdis cauſis determinari & diſtigui? Q uod ſi eſt qũo illi de oĩ indiui
duoꝝ uarietate expoſita ſydeꝝ hora genituræ reddituros ſe cauſam pollicentur.ꝙ
hic niueus/ille niger/hic breui/ille ꝓcero corpore/hic tardo ĩgenio/ille ſolerti:hic
oĩbus gratus/ille moleſtus:hic ad ꝑbiam/ille fatus ad mercaturã:hic diues:ille ege-
nus:hic breuis uitæ/ille lõgeuus/quæ tota ſub eadẽ ſpẽ uarietas indiuiduoꝝ longe
minus a cælo ẽ/q̃ quę ſub gñe eodem diuerſitas ſpẽꝝ ut nũc leo/nũc hõ/nũc aſinus
nũc elephas pariaẗ/quæ ſicuti oĩa ſpecificã ꝓximaꝝ cauſaꝝ differẽtiã cõſequũtur:
ita illa ĩdiuidua uel ſeminũ differẽtiã cõſequũtur:ſi corporeas qualitates/uel inge-
nii educationis arbitrii/ſi aĩales/uel facultates parẽtum ꝓpriæ electionis/pruden-
tiæ/occaſionũ ſi fortuitas externaſq conſideremus.

Capur IIII. Cælum qualiter motu agat & lumine & elemẽtoꝝ metheoro
logicoꝝ mineralium uiuentiumq uniuerſalis cauſa ſit.

QVãto igr̃ cã uniuerſalis ꝑticularib' cauſis diuinior & eminẽtior:tãto nos
ſicuti uerius ita honorificẽtius de cælo ſentim' q̃ aſtrologi:quæ rõ uniuer
ſalis efficiẽtiæ quo magis elucefcat tũ qd efficiat cælũ qd nõ efficiat clari
us explicetẗ altius exordiẽdũ de natura cæli dicere:deq eius actionib' erga corpa ĩ
feriora.Cælũ corpus naturale ẽ oĩum corpoꝝ naturaliũ ꝑfectiſſimũ.Corpus natu
rale tã motus q̃ ſenſibilis q̃litas cõſequũẗ/ꝑfectiſſimo igr̃ corpoꝝ naturaliũ ꝑfectiſ
ſimus quoq motus & ſenſibiliũ ꝑfectiſſima cõgruũt.nullus motus ꝑfectior orbicu
lari/nulla q̃litas ꝑceptibilis ſenſu luce ꝑfectior.Erũt igr̃ hæc cæleſtis corpis ꝓpria.
Q uare ĩmarceſſibili quoq ſubſta cælũ qñ motus eius & q̃litas cõtrariũ nihil hñt/
ſed & qm̃ ꝑfectiſſimũ corpus primũ quoq loco.ſ.ſupræmũ eẽ debet cui primus ẽt
motus debeaẗ.Eſt ãt qđ primũ ĩ uno quoq gñe cã reliquoꝝ ſub ea ſerie cõtẽtoꝝ/li

Cælũ qd

In motu orbiculari ꝑfectio

eet nõ oĩa eandem cãæ hẽant rõnem. Q uare qđ primo motu moueť reliqua mota mouet nec illo ceſſante cætera mouebunť ſicut in minore quoq; mũdo ſi ceſſet mo

Ariſtote.

tus cordis oẽs aĩalis motus perire neceſſe eſt: quo circa recte dixit Ariſt. lib. octauo phyſicæ auſcultationis motũ primi cæli uitã eẽ oĩbus/ qñ quidẽ euidẽtiſſima eſt & cõis opatio uitæ ĩtimus motus/ ergo una hæc cæli dignitas & efficatia erga mundũ inferiorẽ ut ꝑ illius agitatu infatigabili cæteri motus oẽs & ordinẽtur & excitenť.

Actionẽ cæli ꝑ motum uniuerſalẽ eẽ.

Q uæ qdẽ efficiẽtia q̃ ſit uľis nec inferiores motus hac rõne diſtinguat ſatis euidẽs eſt qm̃ ſicut deſcẽdẽti Glebæ/ ita flãmæ ſurſum ſe mouẽti & alio genere motibus oĩbus unus & idẽ cæleſtis motus ꝑiter coopať: altera illi de luce prærogatiua/ nã qñ lux ſumma q̃litas corpoꝝ corporeæ uero naturæ primus uitæ gradus & ſumma ſp

Per lucẽ quomodo in no agit cælum

ordinis ĩfimi extrema fere ſupioris ordinis aſſequũtur ſit neceſſario ut lux & cõſumatricẽ quãdã hẽat corpoꝝ uirtutẽ & uitale nõ nihil ĩterim poſſideat/ nõ ꝙ ipſa aut uiuat aut uitã afferat ſed corpus uitę capax ad uitã maxime pręꝑat & diſponit/ qm̃ ſequiť lucẽ q̃ſi ꝓprietas eius calor/ qdã nõ igneus/ nõ/ aereus/ ſed cæleſtis ſicuti lux cæli ꝓpria q̃litas calor ĩnq̃ efficaciſſimus maxieq; ſalutaris oĩa penetrãs oĩa fouẽs omnia moderans/ hoc ẽ cæli munus præcipuũ quo corpora ꝑficiunť/ & uiuentia diſponunť ad uitã præter agitationẽ circularis motus/ nõ mõ neceſſariã ut lumen iſtud atq; calorẽ deuehat ad nos/ & ꝑ uices opportunitate mira plus minus terris ĩpartiať. Sed ut motos nos quoq; calori reddat hiliores q de ꝑpetue moto corꝑe iugiter ẽmanat huius bñficẽtiſſimi uł caloris ĩ toto corruptibili mũdo ꝑuidemus tã ĩcohatis q̃ abſolutis/ tam inaĩatis q̃ aĩatis: nã elemẽta qdẽ cõtinet & cõſeruat ſicuti locus eoꝝ & forma q̃ſiq; artifex oĩa qdẽ ãbiẽs/ ſed ꝑ oĩa quoq; ĩtime ſe diffundẽs: & queẽadmodũ illud primi motus priuilegiũ ut torqueãt ſine eo reliq motus ita priæ ſenſibilis q̃litatis/ uti ſine illa cæteræ q̃litates agere nihil poſſint. Q uare ſi cæleſti calore deſtituanť nec frigiditatẽ agere frigus poterit/ nec calor caliditatẽ: nõ. n. calor ille ſydere⁹ frigori ↄtrarius ſicuti calor igneus uel aereus/ ſed oẽs cõtiet elemẽtares q̃litates eminẽtia ſimplici/ ſicuti cæli natura cõtiet oẽ corp⁹/ ſicuti motus circularis

Nã pythagoras in mathematicis & potiſſimũ in arithmetica diligenter uerſatus eſt.

oẽs motus/ ſicuti lux oẽs calores/ & qđ Pythagorici dicerẽt ſicuti unitas cõtinet oẽs numeros: ut fallanť q̃ negãt cõſeruari cælitus elemẽta frigida poſſe/ niſi præter calorẽ influant & ſydera frigiditatẽ. dicerent. n. aliqd ſi calida cõſeruaret cælũ calore eiuſdẽ naturæ & rõis ſed oĩa pariter calida/ frigida/ hũida/ ſicca/ cõſernat ſua iſta q̃litate quæ ſicuti nulla eſt ex illis q̃ttuor q̃litatibus ita claudit in ſe oẽs/ nõ q̃les ſunt in elementis ſed quale quod multiplex in unitate cõcludiť uirtute. ł. principali ꝑ quã illas ita regit ut & quãlibet ipſimet uniat cõſeruãdo & ĩ ipſis totũ cõſeruet oẽs moderãdo: & ex ipſis alia ꝑiat oẽs cõmiſcẽdo. Verũ fallit nomẽ caloris qđ cũ audimus

Vnde deceptio uenerit.

rẽ ĩtelligimus ſtatim aduerſam frigiditati. At cæleſti illi calori ꝓximior q̃dẽ natura calor elemẽtalis q̃ elemẽtalis frigiditas ſicuti ẽt eſt ꝑfectior: ſed nihil hoc ꝓhibet illũ ab utriuſq; elemẽti ꝓprietatibus exaltatũ utraq; uirtute cõlepẽti ſicuti cãdorẽ cũ dicimus rẽ aduerſam uidemus dicere fuſco nigroq; colori. Nec tamẽ negauerit

Similitudo idõea.

quiſpiã non ſecus nigrũ colorẽ q̃ albũ cãdore lucis & cõſeruari & efficacem fieri licet alius luci naturæ ꝓximior nomen etiam fere hẽat cõe/ ut & cãdidus appelleť interdum deniq; ſi ſ ba cæli utpote primi corpis omne corpus perfectiſſime continet & uirtute/ debet neceſſario eius ꝓpria qualitas omnem corpoream qualitatem uirtute ꝑfectioneq; cõtinere. Hæc eſt quam calorẽ cæleſtem uocamus ſobolem lucis euocamuſq; calorẽ & ꝙ uitaliter calefacit & ꝙ ĩter oẽs elemẽtoꝝ ꝓprietates calor illi ꝓximat

illi ꝓxĩat magis/ita cũ a ſua ille cęleſti cõdictiõe degenerat hui⁹ maxĩe opatiõnẽ ex
erceat ut poſtea declarabim⁹. Igiť ſi calor iſte pfectiõe uirtuteq̃ cõtinet corpoꝝ ĩfe
rioꝝ oẽs q̃litates oẽs ẽt cũ cãis illaꝝ ꝓximis & gñabit & uegetabit ſicuti calor ipſe
ſeĩalis licet calorẽ & dr̃ materiã tñ oẽm fœtus ſiue illa calida ſiue frigida regit dige
rit ſeruat format moderať ꝓpterea ſi qs quærat a me frigiditatẽ ne cælũ faciat per
ſe an ex accñti rñdebo ſi qdem quæras qd ſe ipſo faciat cælũ nulla media cã fieri ab
illo p ſe tm̃ calorem cæteras q̃litates ex accñti ſicuti calor ipſe p accñs frigefacit ut
ſequẽti capite declarabimus: ſi uero qd tãq̃ uľis cã cũ ſcđariis cãis agat: agere illũ p
ſe tã frigiditatẽ q̃ caliditatẽ tã ſiccitatẽ q̃ hũiditatẽ qũo ñ minus cũ aq̃ gñat aquã q̃
cũ igne gñet ignẽ: nec magis poſſet ſine illo aq̃ aquã q̃ ignis ignẽ gñare. Cũ aũt gñat
elemẽtoꝝ/ ſbas gñat ꝯſequẽtes quoq̃ illas ꝓprietates q̃re cũ aq̃ frigiditatẽ cũ igne
calorẽ facit. Et ſi qdẽ hoc mõ negaremus p ſe fieri aliđ a cælo q̃ calorẽ ſequerenť ab
ſurda illa q̃ dicit Thomas frigiditatẽ ſiccitatẽ & hũiditatẽ nõ p ſe eẽ ĩ uniuerſos: ſed
p accñs: nec formas oẽs ſbatiales ĩferioꝝ corpoꝝ ĩ uirtute cęleſtiũ corpoꝝ cõtieri.
Quę nullo mõ ſequunť cũ negamus cælũ p ſe & ex ſe uel aerẽ uel ĩferiora alia cor
pora frigefacere. Quocirca ꝓbãt rõnes illæ Thomæ nõ qđ negamus ipſi/ ſed qđ aſ
ſerimus. Vidimus in elemẽta qd agat cælũ & uľem hic primũ efficiẽtiã cõprobaui
mus deſcẽdamus ad alia quæ fiunt ex elemẽtis. Idẽ igiť ille calor filius lucis ſuſci
tans/e/terrenis corpibus uaporoſos halatus: extenuãs: craſſa: feculẽtaq̃ diſſoluẽs pit
ea quæ fiũt in ſublimi / diuerſa ꝓ diuerſitate materiæ q̃ ſurſum tolliť. Nã ſi uapor a
fluxo tolliť corpe facit humidas ĩpreſſiões ĩ media aut ĩfima regiõe aeris. Si a ſicco
atq̃ terreſtri tolliť euaporatio ignea ad ſupiora q̃ cõtigua ætheris neceſſario ex mo
tus & ignis uicinitate cõcaleſcit: hęc igr̃ oĩa quoq̃ calor ille cæleſtis opať ſiue frigi
da illa ſiue calida/ qm̃ de uaporibus oĩa/ quos ſolus elicit calor oĩa igr̃ calor & uni
uerſaliter oĩa cũ eoꝝ diſtictio atq̃ uarietas nõ a uarietate cõſtellatiõis ut aſtrologi
fabulãť ſed penes materiã & locũ ĩ quo gñanť: ut ex metheorologis Ariſ. lib. & thi
mæo Platõis ĩnoteſcit: ꝓpterea tractaturus Ariſt. hãc naturæ ptẽ uulgatũ id ꝓtulit cõ
tinua ſupioribus eẽ ĩferiora quo uirtus eoꝝ oĩs ĩde gubernet. Id qđ q̃uis uľius acci
pi uere poſſit ab ea q̃ diximus de cæleſti motu atq̃ calore qbus oĩa mouenť: fouẽ
turq̃: dictũ tñ ab Ariſt. ꝓp metheorologicas ĩpreſſiões de qbus maxĩe tũc agebat q̃
re ꝓbaturus uel explicaturus qđ dixerat adiũxit hoꝝ qdẽ oĩum ĩferiora eẽ materiã
cælũ aũt efficiẽtẽ cãm/ miror aũt ĩterptes quoſdã fatigari ut a calũnia defendãt q̃
oẽm uirtutẽ ĩferiorẽ cæli⁹ dixerit gubnari/ q̃ſi ĩ his uerbis nr̃a quoq̃ libtas piclitet
nec uideãt ex uerboꝝ cõtextu ad elemẽta dũtaxat ptiere qđ dr̃/ mũdũ. n. ibi cũ dicit
elemẽtaria corpora ſpatiũ hoc replẽtia ſublunare/ mũdũ uocat nõ cũ elemẽtis ipſa
quoq̃ quæ mũdũ iſtũ inhabitãt: hoc de ſerie patet orõnis euidentiſſime: nam poſtq̃
dixit a ſe determinatũ in libris ſupioribus quattuor eſſe corpora infra cælũ: Ignem
Aerẽ/ Aquã/ Terrã tũ ita ſubiũgit: q̃m̃ itaq̃ circa terrã totã mũdus ex his cõſtat cor
pibus cuius affectiões dicturi ſumus eſt ex neceſſitate cõtinuus iſte ſupioribus la
tiõibus ut oĩs ĩpius uirtus gebernet ĩde mũdus igr̃ cuius oẽm uirtutẽ a corpe ſupio
ri gubernari dixit hæc ipſa ẽ moles q̃ttuor elemẽtoꝝ qñ nec alius mũdus cõtinu
us ẽ ſupioribus latiõibus: nec alterius mũdi dicturus erat affectiões ĩ eo libro ĩ quo
certe de plãtis de aĩalibus nulla mẽtio eſt ſed de iis tm̃ quæ fiũt ĩ elemẽtis ut cõetis
aliiſq̃ ĩpreſſionibus & quæcũq̃ aeris & aquæ cões paſſiões ſũt ut ĩ ꝓœmiis paulo
ante ipſe præfať / ꝓinde deſinãt nr̃i diuinatores ĩ annuis uaticiniis hoc phi

Calor cæleſtis cum cãis ꝓximis oẽs corporũ gignit q̃litates.

Thomas arguitur

Calor cæleſtis q̃uo metheorologicorũ cauſa ſit.

Ariſtote.

Plato.

Ariſtotelis coꝝ interpretũ defatigatio.

loſophi teſtimoniũ q̄ſi ſuæ fraudis honeſtamentũ roburq; p̄tẽdere/cum uel eo maxime libro deroget aſtrologiæ prudẽtiſſimus Ariſtoteles dũ nec pluuiaꝝ:nec terremotuũ:nec hmõi alioꝝ effectuũ cãs quęrit ſyderibus ſed ĩ materia/ꝑ cuius uarietate/nõ ꝓ diuerſitate cõſtellationis/aliter atq; aliter illos ſolis calor afficiat.Sic igit̃

Cælum q̃uo cauſa mineraliũ

ſe res habet ĩ metheorologicis ĩpreſſionibus .Corpa perfectiora exptia uitæ q̄lia gẽmæ atq; metalla ſicuti ex inferiori materia coaleſcunt ita radioſi illius caloris ui dĩgerunt̃ atq; formant̃.Nec obſtat q̄ a luce ꝓdire calorẽ hunc diximus nec lux tñ ad

Obiectio

ſubterranea quædã loca p̄ringit in q̄bus id genus præcioſiſſima mixta gñant̃.Nã ſi

Solutio.

nõ illa uera opinio platonicoꝝ quorũdã penetrare: oĩa corpa cui diaphano lucẽ/licet corpibus uel dẽſiſſimis ĩculcata uel prariſſima diſpſa nõ uideat̃.Certe illud ne-

Opĩo platonicorũ.

gari nõ debet diffuſum a luce calorẽ eo poſſe p̄tingere /quo lux ipſa nõ ꝑuenit ſicut põt trãs pietẽ calor ignis ſentiri nec põt tñ ipſa flãma uideri/ſic nihil ẽ qd̃ ꝓhibeat ĩfuſam mõtibus & cauernis lucẽ intus ipſam q̄dẽ nõ intrare repulſam opacitate corporis & dẽſitudine/quæ nõ ſũt luci ſuſcipiẽdæ idoneæ diſpões/ ſed tñ intus mittere ſuũ calorẽ/q̄a licet non poſſint talia corpa illũinari caleſieri tñ pñt ẽt magiſq̄ q̄ rara ſunt atq; pſpicua.Q ũo uero hmõi reꝝ mixtio fiat a cælo/q̃uo rurſus a ſecũdis cãis ĩ

Viuentiũ q̃uo cauſa ſit cælum.

ſolutione dicemus quartæ rationis.Reliqua ſunt ea quæ de caloris iſtius afflatu uiuũt.q̄ppe ut paulo añ collegimus cũ ſummũ teneat ĩ corporibus iſta q̄litas gradũ ſicut hẽt ut corpa ipſa ꝑficiat q̄lia diximus/ita ut ꝓxime ſubſternat̃ uitæ q̄liq; extre-

Spũs mediũ quoddã corporis & aĩæ.

ma cõpillet ĩuicẽ corpi uitã & uitæ corpus quapp ĩ oĩbus ẽt uiuẽtibus inter hoc qd̃ uidet̃ craſſius hĩtaculũ/& aĩam uitæ fontẽ medius ẽ quẽ ſpũm appellamus tenuiſſimũ corpus & ĩuiſibile luci caloriq; illi ſydereo maxime cognatum cui uita p̄cipue adeſt/ perq; eũ ſuas ĩ hoc uiſibile atq; terroſũ uires explicat atq; diffundit.Sic in materia ſeminali latet hoc genere ſpũs cuius in primis utit̃ myſterio/ uis illa diuinior artifexq; uitaliũ opeꝝ/uice aĩæ fungẽs aq̄ defluxit & ſpẽm generãtis ꝓpagãs in materiã quã occupauit.Nõ ſunt aũt uel gignẽdis corporibus uel ſeruãdis: uel muneribus ſenſuũ obeũdis utiles iſti ſpũs ſi cæleſtis ſpũs(hoc ẽ caloris quẽ diximus)ope deſtituant̃:q̄ mobilior purior efficatior/ ꝓpterea ꝓximior uitæ/roborat infirmita-

Cælũ nec ꝓbari uiuere quia uegetet uiuentia

tẽ ſpũs inferioris:& ſuo cõmertio reddit aĩæ cognatiorẽ. Vt iam nõ ſit argumẽtũ uiuere cælũ q̄a uegetet ſuis radiis ea quæ uiuunt:nã uiuũt hæc q̄dẽ oĩa per ſuas aĩas. p q; aĩæ uim ſeminibus inſitã ꝓpagant̃ ſuffragãte illis calore cæli nõ quaſi uiuifico ſed ad uitam ob id quod diximus cõmodiſſime ꝓximeq; diſponẽte.Nemo aũt dixerit in luce ſiue per lucẽ eſſe quæ ab aĩa eſt uim uidẽdi q̄q̄ ſine luce nõ uideamus:poſſit aliis nec ne uita cæli rõnibus cõprobari diſputatũ a nobis in concordia Platonis & Ariſto.ita patet in corporeo mũdo nihil quidẽ fieri ſine cælo: uerũtamen q̄ hoc aut illud fiat/id a cælo non eſſe ſed a ſecundis cauſis:cũ q̄bus omnibus cælum talia facit q̄lia ipſæ facere natæ ſunt ſiue illis ad ſpẽm ſiue ad indiuiduũ cauſæ pertineãt.

Caput V. Præter communem motus & luminis ĩfluentiam nullam uim cæleſtibus peculiarem ineſſe.

E Sſtãt caloris iſtius effuſio cõis oĩbus ſtellis ſi q̄dẽ naturã cæleſtẽ cõſequit̃ uniuerſam ſicuti lux ſed an ſphęris cõueniat dubiũ: nã ſi nõ illę lucidę nec

Sphære cæleſtes an agant in nos calore.

caloris iſtius ꝓpagatrices. Si lucidæ q̄õ eſt an raritate lux ſicuti ſit inuiſibilis/ſiat erga nos eſſe paꝝ efficax ut Auicẽna ſcribit in libro de cælo de ſtellis ipſis quæcunq; ueniũt ſub obtutũ dubitari nõ põt niſi cæleſtẽ illis naturã & lucis dotes pariter adimamus:ergo præter motũ & lucẽ q̄q; ꝓdita luce uiuificus calor alios a

ſyderibus ad nos influxus deuenire:aut illis ineſſe corporeas alias effectiuas q̃lita
tes nulla ut uidimus aptiuſq; uidebimus i ſequẽtibus expiẽtia mõſtrat:cũ p motũ &
calorificã lucẽ ſuũ ſatis offm̃ cęlũ undeq; implere poſſe uideať. Sic Ariſto.nõ ali
ter uſq̃ dixit affici nos a cælo q̃ motu atq; calore:id qđ Auerrois & Plotinus magni
in ſua q̃ſq; familia uiri/aſſeueratiſſime uoluerũt: & ſane quod attinet ad frigorificas
influẽtias uideť rõ id ualde pnegare. Solẽt.n.q cõtra ſentiũt cũ lucẽ oẽm caliditatis Opinio
effectricẽ eſſe cõuincanť:ita decernere eẽ oẽs qdẽ ſtellas quæcũq; lucẽt generali q̃ quorũdã
dã cõmuniq; oĩbus pprietate pductiuas caloris:ſed p pprias deinde illis uires cõ
petere:ut hæc ſiccitatẽ illa frigus hũiditatẽ alia largiať. Sic noctes i plenilunio eſ
ſe calidiores:qa lumen uberius plus calefaciat. Veꝝ id nõ obſtare quin luna ppria
influẽtia uel frigefaciat aerẽ uel hũefaciat. Ego igiť eos interrogo/calorẽ ne iſtum
quem cõem oĩbus ſtellis ſicuti lucẽ eſſe fatenť ipſum ne inq̃ talẽ credãt q̃lem nos di
ximus cõtinentẽ eminẽtiſſime oẽs q̃ttuor qualitates:ideoq; oĩum cũ ſecundis cau
ſis pductiuũ ſeipſo uero diffuſiuũ trĩmõ ſuiipſius/an potius cõtineri nõ credunt in
eo cæteras affectiones:ſed calorẽ dũtaxat/frigus uero ut diuerſam rẽ a calore a pti
culari alia ſyderis alicuius uirtute manare:utrũuis eligãt incidũt niſi fallor in incõ
moda nõ mediocria:ſi primũ rñdẽt ita inſtabo / nõ alicui ex ppria rõne:& ſi uolunt
in ſyderibus ita dici:ſpecifica cõuenire aliquid impfectius eo q illi cõuenit ex cõio
ri natura/cũ ſemp uniuerſali drĩæ cõtradictior drĩa pfectionis gradũ adiũgat:at q̃li
tas ea quæ cõtinet oẽm qualitatẽ pfectior ea eſt quæ tm̃ frigoris eſt effectiua. Non Efficax rõ
igitur ſi debeť illa ſtellis cõi omnibus generaliq; cõditione debebiť alicui ſtellæ ex
propria natura frigefaciẽs influẽtia.ergo reſtat diuiſionis alteꝝ membrum in quo
non minus hæreant eſt neceſſe:ſi quidẽ nulli cõpetit ex natura ppria repugnãs ali
quibus proprietatibus illi de cõi natura cõueniẽtibus: ut ſi cõpetit hoĩ q̃tenus aĩal
eſt hr̃e ſenſum:nõ põt eidẽ q̃tenus ẽ hõ ſtupiditas cõuenire/aut ſi quatenus uiuit/cõ
petit illi intimi motus hr̃e principiũ/fieri poterit/ut q̃tenus hoc illud uiuẽs ẽ rõ ali
qua cõgruat inaĩatæ imobilitatis/q̃n potius pticularis gradus id qđ in cõi rõne eſt
diſtinguit/ut ſi uiuẽtis abſolute ſit nõ extrinſecus tm̃ ſed intrinſecus moueri neceſſa
rio ſit aĩalis naturæ quæ uiuẽtiũ ſpẽs ẽ principiũ eẽ itimæ alicuius opatiõis: & rõa
lis rurſus quæ ſpẽs alia ẽ itimæ opationis alterius: pari igr̃ exẽplo ſi naturã cæleſtẽ
q̃tenus ẽ cæleſtis cõſeq̃ calor ille uiuificus nõ cõſequeť peculiarẽ naturã ſyderis
alicuius effectiua uis frigiditatis & ſiccitatis q̃ ſunt uiræ cõtrariæ q̃litates:ſic nos ad
uerſus illos argumẽtamur. Rõnes ãr opĩonis aduerſæ pti ſolutæ ſunt pti ſuis quoq;
locis poſtea diſſoluẽť:nã qđ ſeq putabãt & frigida elemẽta nõ poſſe cælitus cõſerua Solutio
ri:& cęteras q̃litates a calore futuras i uniuerſo p accidẽs:tũ nec fore ueꝝ qđ crediť rationum
oẽs ſubales corpoꝝ formas i uirtute cæleſtis naturæ cõtineri:ſi oĩa hæc i pcedẽtibus aduerſæ
iã diſſoluimus. ſicut & illud qđ i his locis pluria gñenť actõe cæleſti ad q̃ lumen cæ partis.
li tñ nõ ptigit:duo reliq̃ ſunt alteꝝ nõ poſſe tã ſubito a calorẽ ad frigus:& qdẽ itẽſum
pmutari aerẽ/ut expiẽtia dephẽdiť niſi ſupueniẽs frigus nouæ cõſtellatiõis op' cre
dať:alteꝝ qũo luna ſub terras atq; adeo ſub terraꝝ ima plata moueat æſtus oceani
ad quẽ lunares idubie radii tũc nõ ptigũt niſi p ifluẽtiã agat hoc/& a lumie & a calo
re lumẽ cõſequẽte diſiuncta. Hæc uero poſtea diſſoluenť primũ capite.xiii.quo de
mutatiõibus iferioꝝ a ſole tractabiť:alteꝝ ubi de cã reciprocatiõis oceãi late diſpu
tabiť a nobis/tm̃ hic ſatisfaciemus quærentibus qũo luna p iterluniũ nos afficiat
cũ tũ p id tẽpus minie nos illũinet. Galenus ſicuti ñ illũinat ita nec afficere quopiã Galenus

pacto eā ĩ coitu nos affirmat: ꝓptereaq; mẽſem facit dieꝝ ſex atq;.xx. horarũq;.xii.
quot dies ſunt qbus ad nos lunæ lumẽ cũ efficacia ꝑuenit triduũ fere illa ſub ſolis
radiis deliteſcẽte. Agit ãt ĩ nos luna ſoli cõgrediens eo modo quo q̃s agit nihil agẽ
do nã deſtituẽs corpa ſuo lũĩe nocet illis: ſed eadẽ adoleſcẽs plenius alit: & ſucculẽ
tius ĩplet. Q̄d ſi credimus adeẽ ꝓpriũ lunę lum̃ licet obſcuriſſimũ & tẽuiſſimũ: uñ
ĩ coitu nõ oĩo fugit obrutũ/poterit credi retinerẽ illã efficatiã ñ nihil ẽ ab illo lũĩne.

Caput VI. Lunæ lumen ſicuti & ſolis uitale eſſe: neutrumq; frigus aut hu-
miditatem præterquam per accidens facere.

ESt igr̃ (ut ad nuũ quæcũq; diximus cõferãt) calor iſte cæleſtis opifex uĩta
lis reꝝ corporeaꝝ/nec ẽ: cur credamus a ſtellis alios flatus terrenis corpo
ribus ĩſpirari/ne aut plus ſuperioribus illis corporibus: aut minus demus
ĩferioribus quam oporteat: tm̃ lector hoc ad memoriã reuocet/q̃cq̄d a natura me-
liore deteriori ꝑcipat: & ob hoc ipſum q̄ inde exit & q̄d ꝓ captu cõditoneq; ſuſci
piẽtis admittit neceſſario fieri & quoquõ aliud & q̃ ſit ex origine ſua prima deteri
us alid qa ꝑegrinę naturę alienęq; cõmiſcet: deterius: qa deteriori q̃ cũ aliũde multi
ingis ẽt afficiat ĩpreſſionibus colluuione multaꝝ affectionũ inficit neceſſario atq;
cõfundit q̄d loco meliore ſuſcepat. ꝓinde hoc ipſum euenire quoq; dubiũ nõ ẽ in ca
lore iſto cæleſti quotiẽs in ſublunari mole recipit ut a naturali ſ. ſua & actione/& ꝑ
fectione deficiat: fit aũt in duobus modis: nã & cũ ſua natura ſalutaris ſit ſemꝑ ĩbe-
cillitate ſuſcipiẽtis euadit tñ interdũ noxius: & cũ nulla faciat elemẽtariũ q̃litatũ
ut pote ab illis ſua ꝓprietate diuerſus degenerat tñ in elemẽtari natura ad actiones
elemẽtoꝝ præcipue uero caloris cui ſicuti noĩe/ita natura ꝓximat magis: quare fa
cit ſæpe nõ tã q̄ cæleſtis q̃ quidem q̄d igneus calor & elemẽtarius facere ſolet. quæ
nõ fieri ab illo natura ſua ſed materię uitio patet hac euidẽtia (ut omittamus rõne)
q̄ cũ inter ſublunaria corpa materiã reꝑit ſibi cognatã: & bñficus ſemꝑ uiuifice tm̃
calorificus ĩuenit. Et.n. nulla potius talis q̃ ſpũs & pręſerti humanus q ſanguineus
Ariſtote. uapor tenuis clarus/mobilis/cælo queadmodũ ſcribũt Ariſto. & Auicẽna ꝓportio
Auicenna ne rñdet: hũc cæli calor ita ſemper fouet & robarat: ut fere ſit illi quod ad craſſius
corpus ipſe ſpũs eſt: cui ſi nocet ĩterdũ nõ alia rõe noceret q̃ ex ĩfirmitate ſuſcipientis:
cuius ſignũ radio eodẽ ĩbecillũ lædi & roborari robuſtiorẽ: ut hic ẽt illud fit ueꝝ: hñ
ti dari nõ hñti auferri & id q̄d hẽt: nõ igr̃ a ſole q̄d illi nocet qm̃ alteri nõ profuiſſet:
ſed a materiæ debilitate quæ ſub põdere tãtæ bonitatis ęgritudine ſua fathiſcit: alio
Q uare qn quæ ſunt paria ſolis radiis quo plus inſolant plus uitæ uigoriſq; nãciſcũtur: pro
Ariſtote. pterea nemo putauerit aut calorẽ edacẽ aut cõtrariã uitæ ſiccitatẽ a ſole ꝓfluere: ſi
ĩ li. de gña cut nec a luna ſuffocãtẽ aut fluxã nimio plus humiditatẽ frigiditatẽq; torpificã: qñ
tiõe & co hoc ſi eẽt lunæ lumẽ adoleſcẽs ui ĩſitã rebus genitalẽ nõ adiuuaret quo corpa uege
ruptione tarent: & cũ ipſa pariter adoleſcerẽt: nec plena luna q̄d Hippocrates ſcribit ĩ lib. de
de ſolis uir octimeſtri ptu cõceptibus utilis foret fœcũditatẽ ĩ fœmina mareq; fœcũdãs nec ue
tute recte rũ diceret ab Ariſto. lunã eẽ principiũ q̃ſi alteꝝ minorẽ ſolẽ cõducereq; ad oẽs gña
ſenſit tiones & ꝑfectiones: nam quo pacto hæc uera ſi nõ eius lumẽ ſua natura ſit almũ ui
Hippo. tale/fœcũdũ/ſicut & ſolis & ſydeꝝ alioꝝ: qbus oĩbus hoc eẽ/ſicut cæleſtis quoq; ꝓ
Ariſtote. prietas oĩbus ẽ cõis. Veꝝ (ut dicebamus) cæleſtis hic calor ſicuti ꝓ patiẽtis debili
tate nimius fit iterdũ/ita ꝓ elemẽtari natura in quã delabit fere euadit calor elemẽ
Nota ſoliſ talis: ut nõ temere eũ cæleſtẽ agnoſcas p̄terq̃ ĩ corpuſculis ſpiritalibus q̃ declaraui
effectus mus inter oĩa corpa cælo eẽ ſimillima. his.n. infuſus & ꝑficit oẽm mixtionẽ & operi

bus aĩæ

bus aiæ pficiẽdis ubiq; famulat̃ cęteꝝ duris aſpis craſſis:aquoſis:feculẽtis corpori
bus incidẽs a cæleſti degenerãs ꝓprietate facit fere quę ſolet calor ipſe elemẽtalis:
hic ſiqd cũ potẽtior fuerit urit exſiccat/in cinerẽ redigit: Cõtra ſi tenuis & exiguus
fluxũ facit hũorẽq; diſſoluit:ſic cæleſti calori ꝑ materiæ cõditionibus euenit:unde
opio nata ſolẽ ſiccitatẽ facere lunã augere hũiditatẽ: qa.ſ.ſolis calor ardẽtior/ lunæ
uero tepidior: ſed ĩ idoneis affinibuſq; ſubiectis/nec exſiccabit radius ſolis humorẽ
ſalutarẽ nec gñabit luna inutilẽ noxiãue hũiditatẽ:ſed opabit̃ idẽ ſua natura ſydus
utrũq; licet luna remiſſius qđ itẽſius ſol efficiet.ex accidẽti uero ꝑ ĩfectionẽ pegri-
næ materiæ diſſimiliter illis eueniũt ſoli ut exſiccet lunæ humefaciat: nã radii ſolis
cũ ꝓpinqores nobis ut in borealibus ſignis uel rectioribus angulis nos attingũt ut
in meridie/uel cũ ĩ cõcauis aſpis & cõtumacibus coeũt coartati repulſiq; diſſiliũt/
ignea ꝓprietate q̃ tali uel uiolẽtia uel ĩfectiõe ſortiunt̃/ corpora qbus ĩcidũt ſiccãt
& torrefaciũt inuicẽ luna ſuo illo exiguo tenuiq; calore ſi qđ humidũ corpus fluui
dũq; tetigerit ſoluit qđ ĩ illo repit hũiditatis facitq; fluuidius/nõ afferẽs ipſa frigidã
& aquoſam illã hũiditatẽ:ſed quã ĩuenit ĩ aquoſo & frigido corpe ſuo ipſa calore diſ
ſoluit:euocatq; diffundẽs.Eſt.n.hęc natura caloris:ut ſi ualidior ẽ/hũiditatęs q̃s de
corpibus euocat euocatas cõſumat:ſi debilior euocat illas:quia ẽ calor idẽ.ſ.medi-
cãs: ſed qa debilis deficit ĩ cõatu:nec euocatas abſumit ulterius ſic ex accidẽti luna
qdẽ humectat ĩmodice/ſol deſiccat:ſed & uterq; frigiditatem facit ex accidẽti:nam Ariſtotes
quẽadmodũ ſcribit Ariſt.pricipia ſunt ãbo frigoris & caloris & terminũ tũ pricipii
tũ finis q̃litatũ eaꝝ motus hoꝝ ſydeꝝ obtinet:qđ quõ ſit ĩtelligẽdũ idẽ auctor alibi
declarat.nã facit inqt ſol ꝑ totũ annũ hyemẽ atq; æſtatẽ: idẽq; luna facit ꝑ menſem:
ſed ẽ iſta diuerſitas ꝙ hæc qdẽ a ſole ꝑ acceſſum atq; diſceſſum a luna nõ hoc mõ ſed Vnde ſo
alteꝝ fit in creſcẽte luce/alteꝝ decreſcẽte.ſic igr̃ ſol a nobis ꝓcul digrediens frigori lis lunæq;
nos derelinqt:atq; ita frigus facere dicit̃:ſic & luna cũ lumine ad coitũ idẽtidẽ ſpo- frigiditas
liatũ frigefacere dicit̃:nõ ꝙ afferat frigus:ſed ꝙ a nocturna frigiditate minus q̃ ali- ſit
as nos tueat̃.Cæterũ examinatione dignũ ꝙ Ariſto.in eiſdẽ libris de aĩaliũ.ſ.gene- Ariſtote.
ratione tẽpora decreſcẽtis mẽſis humidiora dicit eſſe & frigidiora: cũ tamen uulgo
cõfeſſum ſit/ſeneſcẽte luna ſiccari humiditates: hoc ego ita ſolueri: luna decreſcẽte
uiget humiditas nõ a luna ꝓueniẽs ſed ab elemẽtis ĩferioribus qbus luna minus re-
ſiſtit & debilitata calore & ſubſinitorẽ maximã partẽ noctis deliteſcẽs: q̃re humidi
tas illa quoq; aquea ĩſalutaris excremẽtitia:uñ nouilunio ꝓpinquãte uapores mul
ti tollũtur ſeges pluuiaꝝ fluũtq; plærũq; mẽſtrua plenius ut Ariſto. in hyſtoriis &
de aĩaliũ gñatione ſcribit:adoleſcẽte uero luna creſcit humiditas uel q̃lis ĩ corpori
bus præerat facta fluidior uel uiuifica magis bñficio lunaris caloris accedẽs.ſic.n. Ex lunari
putat Ariſt.ex lunaribus incremẽtis echinos & id genus uiuẽtia fieri pleniora non bus increꝫ
aliã ob cãm q̃ ꝙ illa frigida cũ ſint:ut q̃ ſanguine carent: feta lunæ lumine uberiore mentis qđ
ſicuti uitalius ĩcaleſcũt ita melius cõcoquãt:uñ neceſſario ſucculẽtiora & hitiora ſi oriatur
unt.Fluũt igr̃ & creſcẽte luna hũiditates & decreſcẽte:ſed aliæ atq; aliæ/creſcẽte bo
næ decreſcẽte malę.Quo clariſſime patet nõ hũefacere lunã:qa frigida & hũida ſit
(nã talis hũiditas creſcit luna decreſcẽte: ſed qa ſalubriter & uiuifice calida:qñ ſub
copia lũinis eius illa fiũt hũidiora corpa & robuſtiora:nec aliter hũidiora q̃ ui calo
ris & altricẽ uĩ adiuuãtis:& qđ illi ẽ ꝓpriũ euocãtis hũores ab intimis ad extrema. Haly
Quo circa tũc quoq; ſanguis miſſio cõmodiſſime fit:ut magnope errauerit.Haly Hamec
Hamec aſtrolog⁹ q deficiẽte luna dixit ĩcidẽdas uenas.Igit̃ aſſeuerate cõcludamus

hũorẽq̄ cũ luna pariter augeꝰ: ꝓptereaq; illius augeꝰ ĩfluxu ſalubertimũ eẽ hũorẽ
nõ elaxãtẽ corpa fluxu/aut frigiditate mortificãtẽ: ſed firmiora uiuacioraq; redden
tẽ atteſtãte uł illa expiẽtia fide medicoꝝ oĩum cõprobata q ꝑ initia mẽſis decubue
rit eos iniuriã morbi fortius ferre: & q conclamati iam aĩam agũt uix aſcẽdẽte luna
deſeri uita poſſe. Põt ãt & ſol & luna nõ ſolũ deſerẽdo nos lumine: ſed afficiẽdo (q̄q̄
Alia cã fri- id quoq; ꝑ accidẽs) frigefacere. ſol qdẽ dũ aut nimia exſiccatione mortificat/aut ui
gefactiõis talẽ calorẽ ꝓuocat foras aut pluuias generat ex marinis uaporoſis halatibus quos
ſolaris & plures oĩo ſuſcitat q̄ diſſoluat: aut uẽtos cõmouens/aut aliis ẽt de cauſis. Luna uero
lunaris ꝑ aptos tenui ſuo calore rarefactoſq; patentius meatus corpis nocturnũ frigus ſuis
quoq; radiis tenuatũ in nos uberius intromittẽs. Hinc.n.illę: unde multi falluntꝰ lu
nã frigidã exiſtimãtes: ille inq̄ dormiẽtibus ſub lunaribus radiis torpor atq; frigidi
tas: cui de terra.ſ.atq; aq̄ ꝑ noctẽ aerẽ occupãti uiã facit in corpus radius ſyderis i-
becillior: ad hũc ergo modũ & frigefaciũt & nũc duris corpibus nũc aquea craſſitu
dine diſtillantibus incidẽtes exſiccãt: humefaciũtq; ſydeꝝ radii ſua tantũ natura ſa
lubriter calefaciẽtes. noxii quoq; interdum nõ ſuo uitio/ſed infirmitate ſuſcipiẽtis.

Caput .VII. Non poſſe defendi dogmata aſtrologorum ut putauit Aue-
nazra ſi omnes ſtellæ ponuntur calidæ.

VErũ dicet aliqs fore ſatis aſtrologis: ſi uel hoc pacto ſiccitatẽ hæc ſtella
faciat illa hũorẽ: alia q̄litates alias. Nã & Abraã auenazra magnus ĩ aſtro
Sententia logica ꝓfeſſione ſtellas tñ caloris effectrices eſſe cõtẽdit: nec aliter credi
Abraæ poſſe de corporibus lucidis & ꝑpetuo motis: Veꝝ ſtellas aliq̄s dici frigidas: qa non
Auenazrę tantũ nobis caloris ĩpatianꝰ q̄tũ ſit ſatis tẽperamẽto nr̃o: ſic ſaturnũ frigoris accu-
de calore ſari: qa ꝓcul a terra poſitus & Ioue minor tepidius q̄ oportebat inferiorẽ naturã fo
ſtellaram ueat: ꝓptereaq; cũ fuerit genituræ dñs nõ ob frigꝰ ĩpreſſũ: ſed caloris ĩopiã mortẽ ſi
gnificare. ego uero Auenazrã laudo de calore ſtellaꝝ recte ſentiẽtẽ ſed nimis ama-
Contra uit ꝓfeſſionẽ cuius dogmata nõ ꝓuiderit ueritati illi neceſſario repugnare: nã pro-
Auenazrã cedat in Saturno quod dixit ut frigidus hẽatꝰ: qa calidus paꝝ ideoq; mortificet: in
pici opĩo reliquis iſta ratio nõ procedit quæ nec ꝓcedit undiq; in Saturno/q̄nq̄dẽ q paꝝ ca-
let planeta/hũe facit ꝑ accñs ut declarauimus nõ exſiccat: ipſi uero Saturnũ ſiccum
eẽ cõtendũt. Præterea nõne ſtatim ſequeꝰ euidẽter ſtellas oẽs hærentes præſertim
citra primũ magnitudinis gradũ Saturno eẽ frigidiores ſiqdẽ & minores illo & re
motiores a terra ſunt: nõ aliter ãt frigidæ ſtellæ q̄ qa calidæ paꝝ. Erit gr̃ cor leonis
frigida ſtella: quæ tñ aſtrologis decerniꝰ eẽ flagrãtiſſima: tum in ipſis planetis ſi pe
nes hoc principiũ qđ recipiꝰ ab Auenazra uoluerimus examinare: quæ plus ſtel-
la/quæ minus nos calefaciat: nullo pacto cõſona colligemus dictis aſtrologoꝝ.
Quid & Tria.n.fere faciẽt intẽtionẽ caloris/magnitudo lucis/dẽſitas & ꝓpinquitas nõ eſt ãt
quæ callo ad liquidũ exploratũ q̄tũ magnitudo dẽſitati: q̄tũ dẽſitas magnitudini: q̄tum alteri
rẽ in ſtellis uel utriq; præpũderet ipſa ꝓpinq̄tas. q̄re rõcinari uolẽtibus in incerto res erit nec
efficiant arbitrari poterit ſenſus cũ præter ſolis & lunæ cæteroꝝ radios nõ perſentiat: & hoc
primũ obſtat aſtrologis: quoꝝ ars nulla ſi remanẽt in ambiguo uires cęleſtiũ radio
rũ Cõiecturã uero ſequi uolẽtibus apparebit oĩo aliud q̄ qđ ipſi determinarunt: nã
molẽ qdẽ cõſiderãtibus Martis radii/ Saturniis Iouiſq; minus calidi putabunꝰ: q; ſi
calidiores eſſe reſpondeant: qa de proximo magis & de cõpactione luce ꝓdeant: di
cã nullo mõ eẽ credibile tm̃ hæc poſſe. Pręterea diſci paruitate ut Saturnus fere qn
q̄geſies maior frigore torpeat æſtuãte Marte: alioqn ſi tã ꝓ paꝝ detrahit efficaciæ lu
minis corpis

minis corpis exiguitas. Addit uero tã multũ cũ ꝓpinqtate copia lucis/ fouebimur magis a uenere q̃ ab ulla ſtellaꝝ præter ſolẽ & lunã: qñ alma ſupnæ nectareũ ridẽs late ſplendet citherea unde ſola inter oẽs facit umbrã: nec eſt ſtella terræ ꝓximior q̃ iuxta uulgatã terræ opinionẽ ueneris orbis amplitudine non excedat: & tñ eã dã nãt frigiditatis pleriq; aſtrologoꝝ: ſicut oẽs a Ioue & Marte ſupari plurimũ calore nõ dubitãt:in quo rurſus ad imaginationẽ corporis ſi ſe referunt:erit id factũ deinde parũ ex rõne ut cũ Iuppiter non multo plus q̃ Saturnus diſcũ Veneris ſupet habita.ſ.ratione tantæ uaſtitatis:nec multo item illo terræ proximior:ita tamen definiant ut longe malis Venere calefaciat Iuppiter:longe minus Saturnus immo foueant quidem corpora Venus & Iuppiter:Saturnus ea frigiditate mortificet.

Veneris ſtellæ cōmẽdato

Caput VIII. Obiectio aduerſus ea quæ dicta ſunt.

SEd eſto inqt aliqs nec cognitæ ſint aſtrologis dñiæ radiorũ nec cognoſci poſſint:ptinet hoc ad aliã qõnẽ. Nũc illud uidẽdum an iſta poſſit in radiis eẽ diuerſitas:ut quæq; oẽs ſua natura calidi ſint & uiuifice calidi: ꝓ copia tñ luminis & inopia/ſiue tenuitate uel efficacia:alter alteri collatus frigidus & contrarius uitæ dici poſſit:& hic ſiccus alius humidus:ſiue hoc ſua natura ſiue cõtagio elementatis materiæ faciat.nã ſi hoc qd ꝓhibeat: q̃q̃ cælũ cã ſit uniuerſalis:cũ tñ ꝓ cõtinuo motu aliter atq; aliter ſe hẽat/ꝓ uario ſydeꝝ hitu aliter cauſis ipſis iſerioribus coopari:ut nõ oĩs tã uarietas effectuũ ab ipſis iſerioribus:ſed ab ipſa quoq; uaria uniuerſalis cãæ diſpõne cõtigat: p̃ſertim ſi nõ tm̃ luminis q̃litate uel q̃titate: ſed aliis ſuis dotibus peculiaribuſq; ꝓprietatibus ſtellę iuicẽ differũt:qd aduerſus nos q̃rta rõ prætẽdebat. Tũc.n.uidet̃ fieri poſſe ut p motũ atq; calorẽ ſyderibus oĩbus q̃tenus cæleſtia ſunt cõem/ cõis quoq; illa cælo debeat̃ efficiẽtia. Sed p influxus q particulares aſtroꝝ naturas cõſequunt̃ particularius aliqd fiat ab eo pq; uarias itẽ eiuſdẽ ſtellæ & ad alias ſtellas/& ad cæli loca corporaq; terrena figurã/poſitum/ & habitudinẽ uariet nõ mediocriter opera cauſaꝝ inferiorũ/ atq; ita ſtet prima adhuc argumentatio aſtrologoꝝ effectuum ipſam etiã diuerſitatem referens ad cæleſtia.

Caput IX. Soluitur obiectio/ atq; oſtenditur: neq; ſpecificas:neq; indiuiduales rerum differentias a cæli motu pendere.

OPportũa obiectio multa reuocãs in memoriã quæ nos illis obiiciamus:& fere ita eſt mala cauſa quo ſe plus defendit plus ꝑdit. Cõtra/ueritas ſicut ignis quo plus excutit̃ plus clareſcit:ita igr̃ ſatisfaciemus. Declarabimus primũ quæ ſit in influxu cæleſti diuerſitas uel pro diuerſa natura multiplicium ſyderum:uel pro uaria ſyderis eiuſdem uolubiliq; mutatione. Dicemuſq; de his quid euidẽtia uel ratio naturalis neceſſaria demſatione præſcribat. Nam quid errent circa aduerſarii plus exigit opere q̃ ut peragatur in tranſcurſu. Quare ſequentibus libris tractabit̃ hic cũ ſatis fuerit explicatum quid poſſit a cõſtellatione differre conſtellatio uidebimus quantũ habeat illa diuerſitas in uariandis effectis inferioribus auctoritatis. Vnde quod ipſi uolumus cõfirmabitur/primariam ſubſtantialem fereq; totã eoꝝ diſtinctionẽ a ſecũdariis eſſe cãis: & aſtrologoꝝ fallacia magis detẽget ꝓfitentiũ de cæleſtibus cãis p̃dictionẽ huiuſmodi diſtinctionis. Diximus cælũ agere in nos motu & luce: Motu credit̃ tria facere/mouere/calefacere/& lumen afferre. Tertiũ hoc poſtea tractãdũ ẽ/ cũ de luce tractabit̃. Sed & qđ aiũt ipſum motu calefacere/difficilis qõ eſt:& ſeorſum in libris phiæ diſcutiẽda:nã ad rem aſtrologicam parũ attinet ſane qũo motu moueat ſupius explicauimus: dũ.ſ.motus oẽs a

Dũ cælũ agit motu

Quot & quę faciat

primo motu dependẽt:ſicut a motu cordis aĩalis motus. Videamus igĩ q̃tũ ſpectat
ad motũ/an aliæ aliter ſtellæ moueãt: & an eædẽ alias aliter: tũ de luce uidebimus.
Motus ſyderei differentia Differũt motus ſyderũ triplici rõne: Primum ꝙ alia uelocius mouent̃ alia tardius.
Secũdo ꝙ hæc pluribus illa motibus paucioribus. Tertio ꝓ ſitu regionis in q̃ mo-
uent̃ ꝙ hæc illis ſublimiores obtinẽt ſedes: & ampliora ſpacia pagunt: Ariſto. multi
Ariſtote. tudinẽ motuũ & paucitatẽ ꝑtiere nõ putat ad effectarũ ſiue motarũ rerũ diuerſita-
tẽ. Sed ꝓ dignitate mouẽtiũ fieri ut qđ nobilior paucis ignobilior non niſi multis
motibus aſſequat̃. De uelocitate tarditateq; eorũ nihil ſatis exploratũ. Nã Aureli-
Macrob. us Macrobius/imitatus antiq̃ores affirmat pari paſſu ꝓcedere oẽs planetas cui ſniẽ
Auenaz. ſuffragabit̃. Auenazra collocãs ĩ eadẽ ſphæra ſolẽ/Venerẽ/& Mercuriũ epicyclio
Alpetra. rũ ſedibus ſepatos: q uero faciũt illos inæq̃les iter ſe digladiant̃. Nã Alpetragius q
uident̃ ualociores eos aſtruit eẽ tardiores: Cõtra alii reſtitutionis tẽpus obſeruãt.
Qđ oĩno fallat neceſſe eſt: niſi qs ꝓportionẽ morarũ ſpaciorũq; pẽſiculatius exa-
minauerit. Verũ utcũq; ſe res hẽat: ſiqdẽ motu calefaciũt uelociore motu magis ca
lefaciẽt. Quod aũt ad iſtã quã dicebamus principalitatẽ motuũ attinet nullã põt
hoc facere uarietatẽ/qñ motus inferiores a cæli motu depẽdẽt. Quatenus ille pri-
mus & circularis motus ita ut nihil referat ſegnior aut cõcitatior. Non moueret̃ la
pis deorſum/aut ſurſum ignis qeſcẽte cælo: ſed nõ ocius an deſcẽdit ille aut hic aſcẽ
dit/qa cælũ rapidius reuoluat̃: tñ habet ĩde ut moueat̃ ſicut a natura uniuerſali ue
getãre quẽlibet motũ. Spẽm mur' a ſua ſƀa remiſſionẽ & ĩtẽtionẽ/a mouẽre ab ĩpe
tu a figura/a ſimilibus aliis cõdictionibus habet. Proinde nõ aliter nos mouebit Sa
turnus qa tardius ipſe mouet̃/ q̃ Mars q rapidior exiſtimat̃: nã qđ dicũt aſtrologi
ſerius dare ſegniores planetas quę largiunt̃ poſtea cõſutabit̃. Nũc dari nihil aliud
ab eis ꝑ motũ ſuum defendimus q̃ ut ipſi quoq; moueamur: qđ certe nõ aliter fit ab
eis: ſiue tardius ipſi ſiue uelocius circũagant̃: porro de eodẽ planeta nõ ẽ ꝙ ambi-
gamus diuerſis nos ab illo moueri modis qa aliter alias ipſe moueat̃ qñ firmũ pħo
Nota rũ dogma ẽ eẽ motus cæleſtes ſibi ſimiles ſp/ſibiq; pares nec ſupprimere curſum ſy
dera aut uertere licet hoc ita uideat̃ noƀ/id ꝙ ad ecẽtricos circulos: uel ad diuerſos
mot' cõtra ſe nitẽtes: uel ad alia id gen' refert̃ a mathematicis. Tantũ iſta poſſet eẽ
diuerſitas ut ꝑ epicycliorꝫ ima delati fœlicius nos afficerẽt utpote ꝓpinq̃ores/qđ
aſtrologorꝫ tñ decretis potius diſſonat q̃ cõſentiat/uti ſequẽtibus latius explicabit̃
de dignitate graduq; motorꝫ ſiue corporꝫ quæ mouent̃ qõ eſt idẽ oẽs faciãt ꝑiter in
Quæſtio his rebus q̃ fiũt: an alius motor aliud. Sũt. n. q putẽt totũ qđ fit a proxima fieri cã/
Opinio nec aliud agere ſupiora: q̃ ut ipſam ꝓximã cãm moueãt ad agẽdũ/ tot interpoſitis a
natura mediis cãis non ut aliud alia faciat/ſed ut ordinę ſuo res efficiat̃ cũ nec fieri
effectus niſi a cognita cã poſſit: & illa inefficacior ꝓ materiæ uĩculis qbus iſeriora
ſtrictius obligant̃/q̃ ut nõ mota moueat quæ cũ rurſus ſtatim a nobiliſſimis & ſup̃
mis cãis moueri nõ poſſit itercedere tot oportuit medias/quot in ordine cãrũ digni
tatũ grad' itercedebãt: q̃re credũt hi a tot idẽ fieri cãis/nõ ꝙ opis ꝑtem aliã ſibi alia
uẽdicet cũ eẽntiali inuicẽ nexu colligant̃: ſed qm̃ ut idẽ agant alia neceſſario de tri-
Alia opinio. pliciſerie mouet̃ ab alia. Sũt cõtra q uelint nõ idẽ facere ĩ his quæ fiũt ſupiorẽ cãm
& inferiorẽ ſed ꝓ gradibus ꝑfectionũ q̃s ſƀa cõtinet opis/illã a cãis quoq; depẽde-
re gradatim ter ſe ordinis ꝑfectione diſtãtibus ꝓpterea rõnẽ in ope cõmuniorẽ ad
cãm ꝑtinere magis cõem/hoc ẽ in efficiẽdo ſicut ꝑſtãtiorẽ ita magis uniuerſalẽ: atq;
ita quæ fiũt hẽe ꝙ ſunt a deo ꝙ ſint ſubſtãtiæ/a cã quæ deinceps/rurſus ꝙ ſunt cor-
pora ab ea

pora ab ea q̄ cōſeqtur donec ad ꝓpriá deueniat rei ſpém & naturá:q̄ ad ipſá quoq;
ꝓpriá & ꝓximá cám referat:utrū uis aūt ſentiamus patet ne dū ĩdiuiduas ſed nec
ſpecificas reꝝ dr̄ias a cælestibus eſſe:quatenus iſtá motus efficientiá cōſideramus.

Capur X. Stellas alias a ſole & luna aut nihil aut certe parū in nos agere.

DIximus de motu:reliquū ē de lumīe:ſed aduertere prius oportet dr̄ias q̄ſdá
īter actioné ſtellaꝝ ī nos ꝑ motū ab ea q̄ fit ꝑ lumé:illius uirtus a mouēte
magis aīa q̄ a moto corpe:huius ab ipſo corpe planetæ:ille ſphæraꝝ po- A mouēte
tiuſq̄ aſtroꝝ:hæc aſtroꝝ credit potiuſq̄ ſphęraꝝ:in illa depēdēra ſupiori magis aīa
bus īferiora cū nulli ſit dubiū motu primi orbis ſubditos planetas.& cū reliqs ſolē nā primo
circūagi.De lumine cōtra putat cōſentiētibus fere phis nō mō luná ſed reliq̄s quo phicorū
q; ſtellas a ſole illuminari:plus ité mouēt nos q̄ ſūt altiora/qn̄ ī illoꝝ uirtute cætera dr̄ forma
mouēt ſed luminis in nos ſi alia paria ſint de loco ꝓpinquiore potētior eſt influētia: ſubſtātia-
ſed nec liquet/ut declarabimus agāt ne ī nos lumina corpoꝝ ſupioꝝ an lunæ tm̄ & lis motus
ſolis cętera hucuſq; cū efficatia nō ꝑtingant/ob lucētiū corpoꝝ uel paruitaté uel di actiuus
ſtantiá:de motu dubiū nō eſt/in quo(ut diximus)ſupiora potiora ſunt:ex q̄bus oī- materia āt
bus colligi pōt q́d a phis dicit ordine quodá eſſentiali ſerié q̄ſiq; catená cauſaꝝ in- paſſiuus
uicé necti pédereq; deorſum:ad hác maxime motus efficiētiá ꝑtinere/qn̄ hoc agmé itaq; in
ordoq; cauſaꝝ & in mouētibus magis animis ītelligit q̄ in corpibus/ & ꝓpriū eius utraq; mo
eſt ut a primis ſcd̄a dependeát & ſupior cā plus héat uiriū & ꝑtātis q̄ quelibet infe- tus repe
rioꝝ ne dū ceſſet ſupior & iferior agat:nō tn̄ negamus hr̄e caloré ſolis ad ſeminales riatur
calores rōné cauſæ in eſſentiali ordine ſupioris/ſed nō ultra ꝓtēdit iſte ordo:q̄re nō
eſt hic illa ducta a primo ad īfimū ꝑ itermedios gradus cōſpicatio cauſaꝝ de qua lo
quunt:ſed in mouentiū quatenus ſunt mouētia/ſerie cōpletius inuenit:eſt tn̄ utro-
biq; q̄ternariū fere obſeruare ꝓgreſſum:in motu ꝑimū obtinet locū ſphęra illa uel
uniuerſum quod diurna agitatione reuoluit:nn̄ cæteris quoq; motus iſte cōicatur.
Sequit chorus planetaꝝ ſup polos ſigniferi currés in aduerſum/nec in eo ſunt plu-
res gradus diſtinguēdi/qm̄ inuicé nec mouent/nec mouētq̄re quaſi mobile unū ſi-
cut a primo mobili rapiat/ita mouet ſuo quoq; motu q̄ diuerſitatis dicat a Platone Plato.
mouet æthera inq̄ aerem ſupremū uñ quarto quoq; gradu motus ad nos & inferio
ra corpa ꝓuenit dū uegetant inde rerū naturaliū ꝑticulares oēs motus.In lumine
q́d cū dico(caloré a lumine ꝓfluenté/ſemꝑ intelligo)fons totius influxus oculus Influxius
mūdi ſol/hic illuminat luná/luna afficit aeré aer oía corpa quę ſub aere & in aere ui Solis
uunt eſt.Sed iſta diuerſitas q; a mobili primo mouemur ꝑ planetas/a ſole aliter q̄ ꝑ actio
luná illuminamur:quæ nos oía ob id potiſſimū recēſemus ut priuſq̄ ſermo dr̄ia in-
ſyderaliū fluxuū héat/ſciamus nō cōſtare/pertingant ne q̄leſcunq; ſint illi ſupiores
ī nfluxus ad nōſtrā regioné/ſed q́d de minutioribus q̄buſdam ſtellis credit ab aſtro
logis credi poſſit de oibus etiá planetis præter ſolē & luná cui qm̄ opinioni obſtare
poterat id in primis q; cæleſtia corpa cauſæ ſint eētiales iuferioꝝ reꝝ in quo ordie
nulla ceſſare poſſit/uolui declarare hūc ordiné nō ad corpa illuminátia:ſed ad mo-
uētes uirtutes potius ꝑtinere:ná fruſtra cōdita a deo ſydera quoꝝ nō ꝑſentiant af-
flatus aſtrologi dicere nō pn̄t/ ne illa ſint fruſtra/de q̄bus hoc ipſum ultro cōfitent
alioqn forſitan nec candelabrū hoc ſublime tot luminibus radiás ſem̄ ob id primo
putant ut nocturnis nr̄is oculis lucé afferens luſtret lucifugis hirata cubilia talpis:
ſed cur inqes tot ſydera/ſi nobis ſol unus lunaq; ſufficiūt hoc cęleſti naturę cōuenie dubitatio
bat hoc reꝝ ordo/hoc uniuerſi totius perfectio poſtulabat/nec ſi nō oía nos illumi ſolutio

Rõ Aue/rodam & Ariſtote. nãt ſequitur ut non alius inde nob & uſus & cõmoditas eẽ poſſit. Auerodam ſic argumentatur. Agũt in nos ſol & luna igr̃ cętera cũ ſint oĩa eiuſdẽ naturæ: placet ſpẽs argumẽtatiõis: & Ariſtotelẽ ſapit q ſic quoq; argumẽtat̃: luna nõ mouet̃ ꝓprio motu ſed cũ ſphæra qđ eius maculæ declarãt: idẽ ergo de cæteris iudicãdũ cũ una natura oĩum cæleſtiũ.

Vide quomodo Picus cõtra aſtrologos ſũmat Argumentum. Quare nos iiſdẽ ueſtigiis inſiſtẽtes ita colligemus. Sol calefacit/igr̃ lũa qa ſũt oẽs eadẽ natura: & recte nos qdẽ colligemus: qm̃ hoc ĩ m̃ rõ ꝓbat eẽ eaſdẽ oĩum conditiões: qtenus abſolute ad ſe cõſiderant̃ ſed cũ ad alias cõparas: qm̃ non eodẽ mõ cõpant̃ ro uacillat: qm̃ ſi eadẽ qdẽ ſua natura facturus ẽ ſol quæ Saturnus ñ ſequit̃ ut uterq; erga nos idẽ faciat qa alter ut ꝓpinquus alter ut remotus nobis compat̃. Sic q dicerent agere in nos ĩ m̃ ſolẽ & lunã hñt q̃s afferãt rõnes ſuæ ſuſpitiõis licet oĩbus ſit cæleſtibus eadẽ natura: nã luminis efficacẽ ĩ nos actionẽ tres præcipue faciũt lucẽtis corpis cõditões magnitudo dẽſitas & ꝓpinqtas hæc ĩ ſole cõcurrũt oĩa præcellẽter nã & ꝓximus nob p̃ ceteris ſi ſupra luna collocat̃ qđ

Nota Iebet Theon ueteres & poſt Ptolemæũ Ieber Theonq; cõcẽdut & corpe ita uaſto ut maximam ſtellaꝶ plus ſexq̃ltera ꝓpõe ſupet/Tũ dẽſiſſima luce cõſpicit̃ oĩum fulgẽtiſſimus. Luna adeo nr̃is regiõibus ẽ finitima ut nõ poſſit nõ afficere quæ ẽt cõtigit inde lux eius efficax neceſſario quæ non alia fere q̃ ſolaris has nõ ita cõditões ĩ aliis repias ut qđ de luna ſoleq; cõceſſeris nequeas de reliqs nõ cõcedere. Sed obſtabit fortitã ĩ octauæ ſphæræ lumibus ẽt maximis ipſa diſtãtia obſtabit eadẽ in Saturno Iouecq; ſyderibus quæ ſicut terræ ꝓpinqora ita ẽt illis mĩora ſũt. tradunt̃. n. maxĩe hærẽtes ſtellæ terræ molẽ cẽties ſeptieſq; cõtinere: at Iuppiter nonageſies qnqes Saturnus nonageſies tm̃ & ſemel: quæ nõ ſũt dicta tñ ſcrupuloſiſſime/& ſi ſeqmur expiẽtiã uidemus hærẽtiũ illaꝶ: q̃q̃ adeo uaſtæ magnitudinis: radios nocte nõ pſentiri/ẽt ſi cũ

Solis quãtitas illis ſupra finitorẽ Saturnus & Iuppiter nos irradiẽt Mars longe magis corpore decreſcit q̃ ſitu ꝓpinqt/nã ꝓportionẽ hẽt ad terrã ſexq̃ltera paulo maiorẽ: ut unus ſol cẽtũ fere martes ĩcludat. eſt. n. ſol terra maior cẽties ſexageſies ſexies: ꝓ inde cur abſurdiſſima dixerit q ſenſu teſtãte uires ſolis in corpa faſſus credat fieri poſſe ut uires ad hæc Martii ſyderis nõ ptigãt tãto illo minoris & remotioris item a terra: credat idẽ de ſtella ueneris remotiore forſitã ẽt a nob q̃ ſit ſol: certe lõge minore q̃ ſit ipſa ẽt terra cuiꝰ nec pˢ uigeſima eẽ putat̃: nã Mercurio luna minor ſicut a nob quoq; diſtãtior. Quare qd miꝶ q hic quoq; tã paꝶ ſentiat̃ q̃ raro quoq; conſpicit̃/cui tñ aſtro

Ariſtote. logi tribuere plurimũ ſolent. Sed & ita putãtibus aſtipulari uedet̃ Ariſtoteles: q qdẽ cũ de motu agit oĩum meminit ut ĩ lib. de cælo/& ſupremi maxĩe motus ut ĩ poſtremo phyſicæ auſcultatõis: qm̃. ſ. mouent̃ ab his motibus oĩa corpa cũ uero de calore illo uiuifico fouẽte reꝶ gñatiões pficienteq; loquit̃ aut tm̃ ſolis ut cũ a ſole & hõie gñari hoĩem dixit: aut ſolis & lunæ/ut ĩ libris de aĩaliũ gñatiõe/ facit mẽtionẽ/ ut ſi qs hãc Ariſtotelis opiõnẽ fuiſſe cõtendat: nullis poſſit eius pþiæ dictis refutari.

Opinio Pici Nos nõ tã illud/q̃ hoc aſſeueramus/qcquid deorſum pucit a ſyderibus aliis/id p tenue pexiguum eẽ ut ſi forte ſyderum luminibus nocturnis aer non nihil miteſcat quo fiat gñatiõi accõmodatior. q̃q̃ ſi qs gñationẽ oẽm uni ſoli referat acceptam poſſit ita decernere / ut quod lumine ſuo p diem ſol opatur opet̃ & nocte p id lumẽ ad lunã q̃ſi ſpeculũ repcuſſum/uñ reflectat̃ ad terrã natura uices has ſapiẽtiſſime diſponẽte/quoniam fere iugiter ſolis radios imbecillitas terrena non poſſit: q̃re nocte per lunã illos excipiat fractiores ĩbecilliores ꝓptereaq; ſuæ ĩfirmitati magis accõmodatos: ut nec plane deſerant̃ luce uegetali nec ſub illius iteꝶ plenitudinẽ q̃ſi fatiſcãt quo

ſcāt quo pacto ēt ſalutarius ad nos primo uere ſol reddit poſtquam tota hyeme ꝓ- Colorat
cul fuit q̄ ſi ꝓpe nos ſemꝑ aſſiduus hitaſſet qn adeo premitur bono cæli ſi nimiū ſit aptiſſime
noſtra fragilitas ut nec luna ipſa ſe tota ſolares ſemꝑ radios nobis refundat/ ſed nūc ſnia quæ
parcius/nunc uberius ꝑ ſuis ad ſolē ſchematiſmis/ quos ad eā utilitatē diuina cura ſupra affe
ſic ordinauit/quando nec ꝓpria luce ob eā cauſam ꝓximum nobis ſydus impleuit. rebatur.
Si igitur totam naturam circunſpicias nullum uidebis ab ea indicium dari foueri a
ſe res inferiores alio calore q̄ ſolis.quod ſicut pertinaciter non defendimus & in cō
ſortium huius officii ſtellas multis hoc phis opinantibus admittere nō recuſamus:
ita coarguimus aſtrologos putātes ī aliq̄ genitura (ſi pertinent ad ſtellas hominū
genituræ)principatū interdū deberi planetis aliis poſthabito ſole uel luna.ſiue di
urna ſiue nocturna fuerit genitura.ſicut ipſum quoq; ſolem opprimi radiis alioꝝ/&
male affici poſſe putāt ut q̄ſi unus e numero ī ordinē plane redigat/ uerū de his po Nota
ſtea/nūc tm̄ admonemus magis ab euidētia ſenſumq; redargui qui plurimum poſt
ſtellas alias a ſole credunt in permutandis inferioribus/q̄ q fere nihil eas poſſe con
tēdūt/totam hanc ſicut illuſtrationē ita uegetationē inferioris mundi phœbeæ lam
padi tribuentes unde nobis per noctem lucerna quoq; lunaris accenditur.

Capur XI.Quo pacto ſtellæ eadem alias aliter in nos agere poſſint.

VErū demus aſtrologis & nobis quoq; nō id magnope ꝑnegātibus deflue-
re a ſtellis oibus aliquid/in nos reſtat examinādum qd' illoꝝ obiectio po
ſtulabat:an idē eadē ſemꝑ/an idē quoq; diuerſæ largiant/ut ſi nō idē/uidea
mus an ex illa diuerſitate uarient quoq; īferiores effectus ꝓprias eē uires unicuiq;
ſtellæ p̄ter motū & lumen in q̄rta rōne ꝓbāt ex cæli nobilitate uiribuſq; corporum
quorundā quæ a cælo eē putant:has itaq; ibi diſſoluemus hic tm̄ ꝑ rōne ipſam ſtel
laꝝ afferūt diuerſitatē ut cū ſtella differat a ſtella:ſintq; oibus lux motuſq; cōes hē- Paulus
ant neceſſario p̄ter hæc ꝓpria quædā q̄bus īuicē differāt: ſed Paulus dixit ſtella dif apo.
fert a ſtella claritate qd igr̄ ſi queādmodū cū ſit oibus circularis motus cōis/ita diffe
rūt motu ut hæc uelocius/illa tardius moueāt (q̄q̄ nec hoc ipm̄ cōcedat ab oibus Opinio
pariter ſi de luce ut.ſ. de luce cōueniāt/lucis cōditionibus differāt: dū cōpactior co
pioſior/contra rarior uel tenuior lux unius ſyderis q̄ alterius:erit.n.q credat plus a
ſphæra ēt ſua/ſtellā/q̄ a ſtella ſtellā eē diuerſam nec aliter tñ illa differunt q̄ raritate
dēſitateq; qd ſi recipiat cōſequēter putabit nō aliter eoꝝ actionē ī nos uariari/q̄ ut
quæ dēſiora/maiora ꝓpinq̄ora/plus ea lucis/plus caloris effūdāt/minus quæ rario
ra/minora/remotiora/deniq; idē eſſe ſpiramē ab oibus calidæ lucis lucidiq; caloris:
unde ſalus/uita fomētūq; corpibus tātūq; differre/ꝙ ab aliis tenuius:ab aliis exube
rātius:ab his cominus.& ab illis eminus inſpirat.Cæteꝝ de eadā ſtella qd decerne- Quid ſen
mus ꝑ ſui motus ꝑpetua uolubilitate: porro ſnia ꝑipatheticorū eſt ſtellas nō muta ſerint pe
re q̄litatē/ſed locū p̄ter lunā quæ lumine fulgēs mutuatitio ꝑ ſuis ad ſolē cōuerſiōi ripatheti-
bus plus minus idētidē illuminat.Quare ꝑ uerſura quā fecerit a ſole lumen nobis ci.
uberius partiuſq; refundet & cū lumine ſuo calorē:ſic deſtituit fere nos ī nouilunio
parte qua nos reſpicit deſtituta lucibus:fouet amplius & calefacit/in plenilunio: ſi
cut adoleſcēs magis/minus decreſcēs quæ uarietas in ſyderibus eē nō pōt luce ſta-
bili ꝓpriaq; fulgentibus: ꝓpterea mutationū fere omniū quæ frequētius accidunt
corpibus/ſi q̄ cælitus cā ſolet eſſe de luna q̄a mutabilis ipſa nō mō ſitu/ ſed qualitate
ꝓxime nos cōtingit aliis planetis ſola ꝑ motū locoꝝ mutatio ſit unde uarietas influ
endi nō alia q̄ ut intētius remiſſiuſq; nos afficiāt/quatenus huc illuc migrantes fiūt

nobis ꝓpinqores/& remotiores. Duplex aũt illis motus/uniuerſalis & ꝓprius:ue-
hit ad nos illa quottidie motus uniuerſalis ſupra terrã extollens:eripitq; quottidie
ducens ſub occaſũ.unde primũ diuerſitas agẽdi/ꝙ de faſtigio fortiſſimos radios eia
culanť qa rectiores cadũt ad ꝑpendiculũ/quare quanto magis culmini ꝓximãt/tan
to potẽtius nos afficiunt quãto magis inde deſcẽdũt/imbecillius: ſub terram merſi

An ſtellæ ſub terrá merſe in nos aliqd poſſint

poſſint in nos aliqd nec ne diſcutiẽdũ.Nã cũ ꝓpe finitorẽ nõdũ plane nobis eripi-
unť/poſſunt aliqd certe/licet ꝑ exiguũ/radiis adhuc ad nos ex obliquo ꝑuenienti-
bus.Cæteꝝ cũ terræ latebris penitus latẽt & a nobis longius auferunť/ſi nihil poſ-
ſe credidero/ſenſus ſuffragabitur rõne nõ repugnante:ſi quidẽ credi qui põt aliterť
Si ueꝝ qd hactenus defendebamus nihil ad nos a cælo niſi luce uehẽte peruenire.

Auicẽna
Albertus.

Q uod Auicẽna quoq; dixit in libris metheorologicis lumẽ uocãs uehiculũ uirtu
tũ oĩum cæleſtiũ:& Albertus in libro de ſõno uigiliaq; confirmauit:quo circa ſicut
lumẽ ad nos tũc nõ ꝑtingit/ita nec ulla uirtus utiq; ꝑtinget: ſolũ ſolẽ: ad eẽ nobis &
nocte dicemus eã ob cãm ꝙ ſororẽ uicariã faciẽs ꝑ impreſſum illi ſplẽdorẽ nobis af
fulget/niſi forſitã illud quoq; dici poſſit cũ ſit aer iſte ſuperior inferiori cõtinuus/de
ſolis ibi p̃ñtia non nihil iſtũ quoq; aerẽ ſic foueri ut futurus frigidior ſit ſi nullus oĩ-
no ſol/nullã aeris ptẽ illuminet:ſed hoc ipſũ ſi qcq̃ ẽ q̃ ſit fere nihil oculi tractatuſq;
renunciabũt aſtrologi ſi quas ſibi ſomniauere uirtutes qbus tota terræ moles nihil
obſtat ſaltẽ nec in ſomno ſic delirẽtur nõ cõcedat has uirtutes ĩprimi nobis purius
& efficacius cũ ꝑ aerẽ tm̃ ambientẽ nos effundunť q̃ cũ brutæ terræ dẽſiſſima craſ
ſitudo tota illis eſt ꝑforãda.qd qñ nõ cõcedũt qs eos defenderet ab ĩſaniať putãt.n.
ſyderum uires duodecimo loco qui ſupra finitorẽ ꝓximus oriẽti ſeſe tollẽs una tm̃
mãſione diſtat a ſummo torpidas & ceſſatrices & ĩbecillas:eaſdẽ ĩ imo terræ uigoris
& efficaciæ plurimũ hrẽ:ſed eoꝝ errores poſtea/nũc tm̃ qd decerni debeat ex rõne
tractamus:diximus de motu uniuerſali:Motu ꝓprio planetæ nũc ad auſtrũ ferunť
nũc ad aqlonẽ/qd & facere ſtellæ credunť hærentes/i unioꝝ ſnĩa:facit idẽ ſol nõ ꝙ
ab occupata ſemel orbita deflectat/ſed ꝙ illa obliqua nunc ꝓximũ eũ nobis/nunc
remotiorẽ reddit:ꝓximũ in aquilone/ remotũ in meridie/ unde alia naſciť uarietas
influẽdi/ſiquidẽ maior efficacia radiis inclinãtibus ad nos/minor ſecedẽtibus uer-
ſus auſtrũ præter hæc aut ſimilia his quæcũq; cogitanť in actiõe ſtellaꝝ diuerſitas
uana ꝓrſus & irrõnabilis:q̃lis apud aſtrologos ꝙ eandẽ ſtellã pro locis duodecim/
ꝓ ſignis quæ prætercurrit/ꝓ ſtellis uel hęrẽtibus uel errãtibus/qbus certa rõne co

Interualla ſyderum aſpectus dici

pulanť iteruallis quos aſpect⁹ uocãt affici aliter atq; aliter putãt: & diuerſiſſimas ad
influendum uires adipiſci/ cõtra quem errorẽ totus ſe liber ſextus accinget hic tm̃
per initia capitis huius auctoritatẽ illis pipatheticoꝝ obiiciemus negantiũ ĩ ſtellis
mutationẽ aliã q̃ ſitus præter q̃ ĩ luna:nã ſi mutatione dũtaxat corruptricẽ & nocẽ
tẽ excludũt nõ oportuit lunã excludi qñ nec ipã ſic mutatur a ſole/ q̃q̃ nec a noxiis-
ut uidebimus/aſtrologi mutationibus ſydera liberãt labefactãtibus & ſi nõ ſubãm

An luna recipiat radios alioꝝ pla netatũ ſi cut ſolis.

uires tñ eoꝝ & facultatẽs/ ſed hæc poſtea:illd ãbigat qs de lũa recipiat ne planetaꝝ
alioꝝ radios ſicut ſolis appet.n. ꝓbabile ꝑpea ꝙ ſua natura ſuſceptaculũ poti⁹ ĩcidẽ
tis lucis/q̃ lucida/ſed & oium ĩſima uideať ad hoc minus potiſſimũ eẽ pata:uerum
nec maioꝝ auctoritas nec ipſe ſenſus accedit ſiqdẽ coeunte luna cũ ſole ſi tũc Iouis
aut Martis radiis opponať uñ reddere nobis illoꝝ lumẽ plenius debet:nihil tñ hrẽ
radiorũ & lucis agnoſciť.tetigimus hãc qõnẽ qm̃ ſi de cęteris quoq; lumẽ hauriret:
fierẽt erga nos planetæ efficaciores hac ẽt rõne ꝙ lunæ copularenť/ trãſmiſſa ꝑ eã

ad nos uirtute

ad nos uirtute quæ ꝑ ſe minus forſitã huc attingeret. uerũ ſi fieret hoc fieret aliter
oĩo q̃ aſtrologi putãt:putãt.n.eius maxime ſyderis ad nos radios lunã traiicere cũ
quo ſimul ĩuenit̃.Ego uero q̃to lõgius a ſydere luna dígredit̃ tãto plus luminis ſy-
deris eius cõicari nobis ꝑ eã nõ dubito:tãto minus quãto minus diſtãt minimũ aut
certe nihil cũ nihil diſtãt.moueor euidẽti expiẽtia ꝙ iũcta ſoli nec ſol̃ radios ad nos
trãſmittit mole corporis eius maxime negotiũ faceſcẽte:q̃to minus igit̃ radios alio
rũ & ſolaribus lõge tenuiores/& remotiores a luna:uide q̃tũ fallant̃ q fortũatã diẽ
& geniturã credũt qua luna cũ bñficis ſtellis cõgrediat̃/infortunatã q̃ cũ malis/cũ
nõ aliud ſit illis cõgredi lunã q̃ illoꝝ ĩfluxus ꝑ dẽſitudinẽ lunæ nobis itercipi:forſi-
tã aũt & illud hẽt rõnẽ ut ĩ ꝑmutãdis iuferioribus hẽat nõ nihil p̄rogatiuæ planeta
matutinus ꝑpeaꝗ exoriẽs añ ſolẽ ſibi uẽdicet aerẽ priuſq̃ a ſole totus occupet̃.Sed
hoc ſi qd ẽ haud magnũ hẽre momẽtũ põt.Reſtat examinãdũ an ex mixtura radio
rũ noua uis coaleſcat effectrix opis noui qđ ſinguli ſeorſum radii nõ efficerẽt.Plo
tinus negat hãc radiis accidere poſſe tẽpaturã ut eorum coalitu noua uirtus ſiue
forma noua diſſultet:puto qm̃ radii nõ corpora ſicut liquores/ nec affixe corꝑibus
q̃litates:quaꝝ more nec in corꝑibus ſuſcipiunt̃ ut.ſ.uel inficiãt̃ inde uel ex habitu
ſuo quoqũo ꝑmutent̃.Q uo circa uerĩſimile ſit iſti pħo nõ uſu uenire radiis qđ plu
rimis qualitatibus/ut ex aliq̃ cõcretione ſiue mixtura in aliã formã ex oĩbus coale-
ſcẽtẽ aliqñ cõmutent̃:p̄ſertim cum hoc nõ ſine interitu confluentiũ ad idẽ ſimplici
um ꝑticulariũꝗ qualitatũ/ſoleat euenire:quẽ in radiis nõ facile quis cogitabit.ꝙ ſi
demus aſtrologis radios cõmiſceri uel calores a radiis ꝓfluẽtes: illud aſſeueramus
radios oẽs miſceri ſemꝑ/nõ aũt q̃ſi eſſe aſymbolos q aliis ꝑ eos quos nũc uocãt aſpe
ctus minime fœderentur.quare mixtura præſentis horæ momenti/anni/mẽſis/diei
nõ uariat ab alterius temporis radioſa mixtione præterq̃ his de cauſis q̃bus uariari
ſydeꝝ actiones expoſuimus:ut ſit aliud.ſ.noctis: aliud diei temperamentum:aliud
recedentibus aſtris ad meridiem:aliud inclinantibus ad aquilonem: unde ſola calo
ris exoritur intentio atꝗ remiſſio.

Lunæ cõiũctio cũ ſyderibus qd ſignificet cõtra ĩportunitatẽ aſtrologorum

Q uæſtio

Plotinus

Caput XII. Q uæ effectuum uarietas in cælũ redigi poſſit & quæ non.

COgitemus oĩum radioꝝ mixtionẽ ĩ aere/ĩ ea ẽ aliqd q̃ſi dixeris ſubãle/ali-
qd q̃ſi accñtale:ſubãle ẽ eẽ unũ lumẽ ſiue unũ calorẽ ex oĩbus cæli lumini
bus uel cõgregatũ uel reſultãtẽ: & hoc qdẽ ꝑpetuũ & ĩmutabile ẽ.Sed ꝙ
hic qdẽ radius ĩ eo nũc ſit ĩtẽtior/alius ſit remiſſior accñtale ẽ/mutaturꝗ ſubinde ꝑ
cæleſtiũ corpoꝝ iugi mutatõe.Rõ diſtinctionis iſtius nr̃æ facile patet.&.n.in cælo
qđ ſcimus huius caloris eẽ pricipiũ/aliqđ ſubãle dici põt:ſicut ſubãlia dicimus eẽ
quæ ſubãm rei/cõſequũt̃ ĩſeꝑabiliter/talia ſũt ĩmarceſſibile corpus/ & primũ oĩum
corporũ circularis figura/motus ĩ orbẽ:& cũ ſuo calore lumẽ oĩa uegetans:& ſi qdẽ
ꝓprias hñt ſydera ꝑtãtes ſunt illę ẽt uices ſydeꝝ ſubãles.Eſt aliqd rurſus in cælo &
ſtellis ſicut uariabile/ita accñtale/ut ĩ oĩbus aſtris ſola mutatio ſitu:atꝗ ĩ luna uiciſ-
ſitudo lucis:ꝙ igit̃ ĩ mixtura ẽ radioꝝ ſubãlia cæli cõſequẽs/dicimus ſubãle: qđ ac-
cñtalia accñtale/ut cõplecti qdẽ ſaturniã ꝑtãtẽ & iouiã & ſolarẽ cæteraſꝗ ſimiliter
ſubãliter ſit ĩ ea.ſed has hr̃e ĩtentiores uel remiſſiores illas ꝑ radioꝝ uarietate accñ
taliter dr̃.Adiutus igr̃ Socrates iſta uirtute ſupiori quæ nõ ẽ uirtus utiꝗ mutabilis/
alioqn ſemꝑ nõ adeſſet agentibus oĩa cãis ut adeſſe cõſpicit̃ adiutus in q̃ ab ea gñat
hoĩem q̃tenus hõ ẽ.& hũc hoĩem q̃tenus hoc ſemine & ex hac materia gñat:q̃re ad
hãc effectus ſubãlẽ cõditionẽ ſiue naturã ſiue caracterẽ ĩdiuiduũ ſpectes indifferẽs

In mixtione radioꝝ aerea ſubſtantiale qd ſit rurſus & accidentale

quælibet conſtellatio eſt:ꝙ uero ex conſtellationis diuerſitate/ hoc eſt uario ſyde-
rũ ſtatu hitudineq́ȝ ad terrã plus minuſue caloris in aerẽ effundit̃: & ꝑ alia radioꝝ
mixtura noua calidæ lucis ꝓportio mẽſuraq́ȝ diſſultat hoc ẽ ꝙ accñtale in cæleſti-
bus accñtalẽ quoq́ȝ ĩ effectis rebus facit diuerſitatẽ ut ſiqs dicat in plenilunio fieri
meliorẽ cõceptũ & creſcẽte luna plus angeſcere fœtũ:& ſub ꝓpato cæli ſtatu meli-
Nota us affici ſemina ppeaq́ȝ meliorẽ quoq́ȝ ſobolẽ ꝓcreari hoc genus illa diuerſitas q̃ de
cæleſtiũ uaria põne ĩ ſubſtãtiis generãdis eẽ põt: quã accñtalẽ dicimus & aduẽtitiã
qm̃ ut declarauimus ipſa ꝓpria ſubãliſq́ȝ nota cõcepti fœtus de ſuo principio ꝓxi-
mo ſubãliq́ȝ materia ſua depẽdet/tũ ad accñtales quoq́ȝ ꝓprietates plus accñtia ſe
minis & materiæ faciũt:utpote cognatiora ꝓximiora ĩtimioraq́ȝ q̃ extrinſeca diſpõ
Ariſtote. aeris ãbiẽtis:id qđ experiẽtia quotidie manifeſtat/ita ut ſiqs pro parẽtũ ſeminibus
filius nõ effingat̃/& inde ducat ſuã ſimilitudinẽ monſtris enumerãdũ dicat Ariſto.
Proĩde nihil nobis obſtiterit uniuerſales tm̃ cãs ſydera faciẽtibus & effectus diſtin
ctionẽ quærẽtibus a cã ſecũdaria/qđ uaria ſydeꝝ diſpõ ꝑ mutatõibus aeris corpo
rũ uel genitoꝝ iã uel gñandoꝝ uariare diſpõnẽ aliquo mõ poſſit/qñ ut diximus hęc
accedẽs extrĩſecus & gñalis ualde mutatio eſt. Ea uero quæ ꝑtinẽt ad ſubãm ꝙ q̃li
tates ĩtimas magis & ꝓpius a ꝓpriis indubie trahit originẽ:ppeaq́ȝ de cęlo ꝓuideri
nullo mõ põt:& hoc qdẽ ueꝝ i corpis rebus quæ ꝑfecta ſubã ſunt/ quibus oibus ad
ſunt efficiẽtes ꝓxiæ cãæ uel qđ illis ꝓportione rñdet ut ĩ his q̃ generant̃ ex putre-
factiõe & mixtis inaĩatis de qbus ĩ q̃rtæ rõnis ſolutione dicemus. Sed.n.aeris muta
tiões ad calorẽ & frigus hũorẽq́ȝ & ſiccitatẽ nulla media cũ facere cęlũ põt:q̃s ideo
tñ uniuerſaliter facit qm̃ ex ſe tm̃ ſalubriter calefaciẽs facit cætera ex accñti ꝑ cõdi
tione materiæ ſicut uno eodẽq́ȝ calore dureſcit limus & cæra liquæſcit:& ſub eodẽ
ſole litea dũ lauant̃ albeſcũt:& lauãtis iterĩ facies denigrat̃. Cæteꝝ qm̃ hæc accidẽ.
talis mutatio ẽ plurimũ ĩ ea ꝑt::id qđ in cæleſti cõſtellatiõe accñtale uocauimus:hoc
eſt ſydeꝝ poſitus & hitudo/uñ uis radioꝝ ĩtẽdit̃ atq́ȝ remittit̃: ppeaq́ȝ plus minus ĩ
aerẽ calor ualeſcit.ſ.ob hoc ipſum ꝑ uario ſolis flexu uariãt q̃ttuor ãni tp̃a & oriẽs
atq́ȝ occidẽs:aſcẽdẽs atq́ȝ deſcẽdẽs eaſdẽ fere facit ĩ die q̃ttuor mutatões. Sũt ãt iter
has prĩas corpoꝝ q̃litates:& inaĩata mixta mediũ q̃ſi locũ ſortitæ metheorologicæ
impꝛ̃ſſiones:q̃rũ ẽt efficiẽs cã cælũ ĩferiora materia ſũt uñ plus eaꝝ diuerſitas q̃ cor-
poꝝ ꝑfectoꝝ a cæleſti diſpõne depẽdet. Sic ut uere & autũno fere fiũt tõitrua/æſta
te grãdĩes/hyeme niues & pluuię min᷑ ãt q̃ abſolutę ipæ q̃ttuor q̃litates qñ qdẽ has
facit radius ĩ materiã lapſus ſua uirtute illæ mouẽt̃ qdẽ radio:ſed de materia ĩferio
re cõcreſcũt. Q uapp ꝑ illius plurimũ cõditõe uariãt :ut ĩ tractatu tertiæ rõnis lati
us explicabimus. At ꝑfectæ ſubſtãtiæ q̃ nõ ſolũ materiã ſed & ꝓpriã hñt efficiẽtem
Auguſti. cãm qcq̃d(ut ſæpe idẽ repetat̃)ſubãle ꝓpriũq́ȝ ſortiũt̃/a ꝓprijs hñt cãis cælo ꝑ in
nus in q n mobilẽ ſuũ ĩfluxũ ut uniuerſali cã coopãte ꝑmutabilẽ uero non nihil extrĩſecã aliq̃
to de ciui gñalẽq́ȝ ualde mutationẽ faciẽte:de q̃ tñ aſtrologi dicere nihil ẽt pñt: qppe q̃ nec a
tate dei cãis cæleſtib᷑ q̃s finxerũt:nec ab hora natali:ſed ab aliis prĩcipiis pẽdeat:ut poſtea
hæc quæ declarabimus:nã nũc qdẽ id tm̃ iueſtigamus qd efficiat.ſ.cælũ qd non efficiat. Hęc
ſequũtur igr̃ intelligẽs q̃ diſſeruimus Aurelius Aug. nõ uſq́ȝq̃ȝ dixit abſurde putari poſſe ad
inſerit ſolas corporũ drĩas afflat᷑ quoſdã ualere ſydereos nõ aſſeruit:ita eẽ nõ accuſauit alĩ
ter ſentiẽtes:ſed eleuauit culpã ſic opinãtiũ eã nõ tã abſurdã opiõnẽq̃ nõ uſq́ȝq̃ȝ ab
ſurdã eẽ ꝓnũciãs id qđ tñ de qbus ẽt corpoꝝ differẽtiis eẽt ĩtelligẽdũ explicaturus
adiũxit:ſicut ĩ ſolaribus acceſſibus & deceſſibus uidemus ipſius ãni tp̃a uariari & lu
naribus

narib⁹ incremētis atq; decremētis augeri & minui q̄dā gn̄a rez:ſicut echinos & chō
chas & mirabiles æſtus oceani: Hæc illius uerba ī q̄bus nihil uides ānumeratū qđ
ad pfectæ alicuius ſ bſtātiæ faciat gn̄ationē q̄rū diuerſitates q̄q̄ maxime corpales
ad ſtellas referri nō debere:ſed ꝓximas cās ſtatim admoniturus adiecit qd tn̄ ad cor
pus q̄ corpis ſexus:& tn̄ ſub eadem poſitione ſydez diuerſi ſexus gemini cōcipi po
tuerīt.Hæc ibi paulo añ ſupra cōfirmās eādē ſniam ꝓbauerat Hippocratē ex ꝓpriis Hippo
& ſcđariis cāis rōnē reddētē ꝙ duo frēs ſimul ī ægrotarēt ſimulq; cōualeſcerēt.Poſſi crates
doniū uero nō ꝓbauerat ad cōſtellationis parilitatē id referentē acceptabilior inqt Poſſidoni
multo cōiectura medicinalis qm̄ parētes ut erāt corpe affecti dū cōcūberēt ita pri us
mordia cōceptorū affici potuerūt:ut cōſecutis ex mr̄no corpe prioribus īcremētis
paris ualitudinis naſcerent:deīde in una domo eiſdē alimētis nutriti/ubi aerē/& lo
ci pōnē/& uini aquarū plurimū ualere ad corpus uel bene uel male accipiendū me
dicina teſtat/eiſdē ēt exercitationibus aſſuefacti/tā ſimilia corpora gererēt/ut ēt ad
ægrotādū uno tpe eiiſdē cauſis ſimiliter mouerent:ad cōſtitutionē uero id cæli ſy
derūue referre qn̄ cōcepti ſiue nati ſūt neſcio cuius ſit inſolentię:Hæc nr̄ Aug.cuius
ipſa uerba prætexuimus:ꝙ multi id tm̄ ex eo intelligētes uſurpatū ſæpius a noſtris
nō abſurde corpoz differētias ad afflatus ſydereos ptinere/putāt opinatū Auguſti
nū oēm effectuum corporalium diuerſitatem eſſe a cælo/proindeq; de illis Augu
ſtino conſentiētē aſtrologos poſſe uaticinari parū memores nihil tam dici merito
poſſe corporale quam corporis ipſius temperamentum:cuius tamen cauſas in cæ
lo quærentes inſolentiæ titulo taxantur ab Auguſtino.

Caput XIII. Solem multa operari quæ ab aliis ſtellis fieri aſtrologi putāt. Prædicto

PRimā aſtrologoz argumētationē retorquētes ī eos declarauim⁹ longa di rum recol
greſſione/ſed neceſſaria qd in nos ageret cælū & cæleſtiū actio qūo uaria lectio
ret ſiue ſtellas ipſas ſiue materiā ſuſcipiētē cōſideremus. Vn̄ palā factū eſt
eē cælū cām uniuerſalē nec effectuū diſtinctionē præſerti pricipalē ſubſtātialēq; ī
de eē petēda.Nūc ordine cōuenīēti q̄ſi gradu facto p ea quæ diſputauimus ſecūdæ
rōni ſoluēdæ manus admoliemur qm̄.ſ.dep̄rehēdit uariari diſpōnes īferioz corpo
rū ad ſolis & lunę uarias ad nos hītudies idē aliis de rebus & planetis cōtēdebāt eſſe
credēdū.nā uices inqūt q̄ttuor tpoz p ſolares āfractus & oīum corporū ſtatus cū
ex illa uiciſſitudine/tū ꝓ lūaribus īcremētis decremētiſq; uariat. qd igr̄:duo.ſ.ſunt
quæ colligi putāt ex his primū ut ſicut echīos/cōchas/oceanū/corpū hūiditates/ad
curricula lunæ uidemus imutari/gn̄aliterq; terrenā molē ꝓ ſolis ānua reuolutione
piter & diurna:ita de cæteris quoq; rebus aſſentiamur eas ſtellis euinctas ab illis
gubernari.Alter ut māifeſta ſolis & lunæ ptās ī pmutāda ſublunari materia/cogat
idē nos credere de radiis alioz ſydez/hoc ē illis quoq; q̄q̄ occultiorē/ui tn̄ ieſſe ma
gnā ī pmutādis rebus & multipliciter afficiēdis. Nos neutrū colligi palā faciemus
qn hæc ipſa quæ p ſe aſſerūt/fauere potius aliter ſuſpicātibus/ꝙ priuſq̄ fiat obſerua
tionū illaz oīum ex pricipiis iā cōſtitutis rōnē reddemus/ut pateat ſicut argumētis Perſeuerā
ita nec experimētis nos adduci de ſydez efficiētia cæleſtiūq; uirtutū mutatiōe ſen tia diſpu
tire aliud q̄ ꝙ hactenus ipſa naturali rōne duce pſcripſimus.Nec interi ceſſabo mul tationis
tas aſtrologoz fallacias/multa obiter eoz errata ſugillare.Exordiamur igr̄ ab ope Quid ſeq
ribus ſolis/uariat āni tpa ſolis acceſſus atq; receſſus,hoc nos ētiureiurādo ſi oporte tur& qd
at aſſeuerabimus.At hoc ipſum zodiaci facit obliq̄tas nō natura ſignoz hoc eſt nō cōfutet
iō flagrat in leone ſol:q̄a ſignū leonis/aut ſolis domus/aut calidū ſignū/ut fabulant

aſtrologi:ſed q̄ ĩ eo ſol cõſtitutus & ꝓximius ad aerẽ nr̃m & p ſexq̄mẽſem ꝓximior añ caleſecerat.alioqn & ĩ cãcro feruẽtiſſimus ẽ cũ nõ ſit tñ/ẽt apud eos/ſolis domus aut exaltatio cãcer/nec ſit igneũ ſignũ/ſed aq̄ticum: ſic in arietẽ fere mũdũ ĩſtauret floribus euocatis auctiſq; ſeminibus:q̄a tũc primum rediẽs ad nos fœcundũ cõmodũq; tẽporẽ corpibus ĩſpirat. Aſtrologoꝝ uero fabulamẽtũ ẽ ſolis exaltationẽ arietẽ ẽẽ q̄ſi nõ ad alios pp̃los idẽ in libra faciat arieti aduerſa:q̄d apud nos facit ĩ ariete. Dũ.ſ. hic recedẽs accedit ad illos. Totius igr̃ uarietatis quę cũ tpe euenit ſola cã eſt ſolis ad terras q̄s hĩtamus maior minorue diſtãtia: uñ plus minus ab eo caloris pticipamus:hic quoq; uere tõitrua fiũt: q̄a cũ puenerit ſol ad arietẽ diſſoluit̃ aeris calor̃ hyemalis hũiditas:uñ multa ad aerẽ ſurium tollit̃ euapotatio:ſeges.ſ.nubiũ: uñ tonitrua fulminaq; ꝓueniũt.q̄ ſi aſtrologi quoq; intelligũt quæ iſta demum uel ſõnolẽtia uel fallẽdi cupiditas: ut q̄ natura illius ſigni hoc eſt arietis oparẽt/arietẽ ẽẽ definiãt ſignũ ſuſcitãs pluuias atq; tonitrua q̄re lunã quoq; ĩ ariete tonitrua facere/nõ dicerẽt ullo pacto ſi poſſent aut uellent aĩaduertere id nõ ꝑ ſigni eius uirtute ſed ſolis ad ſignũ id ꝑueniẽtis actõe cõtigere. Pari fallacia ſcriptu a Ptol. ĩ libris apotelesmatõ lunã in ariete ſi facit morbũ pręcipue facere uitiliginẽ quã αλφους grę ci dicũt uulgo morpheã:in cãcro mẽtagrã quã lichenas græci uulgo ſpetigines.in libra leprã: ĩ capricorno lẽtigines: tractũ.n. hoc ab aeris ſtatu qñ ꝑ illa ſigna ſol defert̃:hoc ẽ a ueris qualitate quo tpe ſol eſt in ariete: Aeſtatis cũ eſt in cãcro autũni cũ librã/hyemis cũ pcurrit ſignũ capricorni.ſiq̄dẽ cõditiõibus hoꝝ tẽpoꝝ illa morborũ gñ̃a quadrant. Veri uitiligo quæ facile tũc inuadat occupetq; ſupremã cutẽ ob humores ea potiſſimũ anni parte redundantes æſtati mentagrã quæ de ſicciore materia acutioreq; ꝓuenit. Autumno lepra ſiq̄dẽ atræ bilis infectio exiſtimat̃ lentigines hyemi quæ de frigidioribus ſuperãtis humidioribuſq; gñant̃. Extrema igitur traditas q̄d a ſole fit aerẽ magis uel minus calefaciẽte ꝓ uarietate ſui ſitus:adſcribere ſignis ſub q̄bus ꝑ ea tpa ſol defert̃. Aut ſi hoc intelligunt quaſi tñ nõ itelligerẽt putare alios quoq; planetas in hiſdem ſignis eadem opari: cõcludamus ſtatã in tpibus ãni diuerſitatẽ nõ aliũde q̄ a ſolis occaſu receſſuq; fieri pro obliquitate ſigniferi q̄ ſi nec æſtates æque feruent oẽs nec hyemes rigent pro materiæ põt diſpoſitione cõtingere quæ momentũ habet in aere maximũ teſtimonio ſenſus & Ptolemæi:nec eã ad cælũ referre neceſſe eſt/præterq̄ uelut ad uniuerſalẽ cauſam oĩs rei corporeæ ut ex metheorologicis Ariſtotelis libris intelligere licet:ſic q̄ in eadẽ æſtate ſit aliis diebus calor intẽtior aliis hebetior:nec hoc ipſa tñ exigat poſitura ſolis, mutatio facit ĩferior uel excitatus.ſ.uẽtus alicubi/ uel inũdatio pluuiæ:uel hoc genere q̄dpiã aliud q̄d a nobis ꝓcul ita fieri põt/ut cãm ipſi nõ uideamus cuius uim cũ effectu ad noſtrũ uſq; cælũ redũdantẽ nihilominus expiamur. Quod ſi planetæ ſunt aliis alii calidiores:& quicunq; minus calẽt poſſunt ex accidenti diſſolutis humoribus nec aſſumptis pluuias generare nebuliſq; prætexere cælum:unde deficit calor intenditur frigus/cõtra qui feruẽtiores ad ſiccitatẽ calorẽq; cõducere nõ abeſt a principiis nr̃is ut ad aeris mutationẽ uarii ſyderis dominatus aliquid faciat:mõ nõ alium hic dominatũ intelligamus q̄ ut nobis proximior aut radiis rectioribus nos illuminat. Verum q̄m ſiquid peruenit ad nos a ſtellis ſuperioribus id oĩno ptenue eſſe ſuſpicamur:præſertim quod ad ſenſibiles iſtas ptinet q̄litates:tũ cauſæ tẽpeſtatum ſi quærantur in cælo plærunq; non inueniunt̃:ſiue de ſtellis ex aſtrologorũ ſententia ſiue philoſophoꝝ/ut definiuimus ſentiamus. Videtur hoc totum q̄d actionibus luminarium

Quare uere fiũt tonitrua

αλφους morphea dicitur

Quare non oẽs æſtates æq; calidæ.

narium detrahit & adiungit/ad materiam potius eſſe referendum/ipſa uero lumina
ria alterum ſolo ſitu/alteꝝ etiam ꝑmutata luce ꝑmutat/neutrum pro ſignorum na-
tura quæ percurrũt pro locis quibus inſident pro planetis quibus cõfigurant̃ ut ꝑ
cõſequentia manifeſtabit̃: quare quod mare ꝑſicum ſole uirginẽ ingrediente flucti
bus agitet̃ & æſtuet/præcipue uero cũ ꝑuenit ad ſagittariũ: rurſus placidũ ſit & na
uigabile ſole ad piſces delato & ꝑ̃ſertim ad geminos/ cõtra indicũ ſub uirgine & ſa-
gittario tranquillũ ſub piſcibus & geminis nauigaibile ſit/non de qualitate ſignorũ
ſed de ſitu ſolis cõditioneqꝫ materiæ ꝓuenit: qđ aſtrologi quoqꝫ confitẽtur/ ꝓinde
utilis fuerit nec ſupſtitioſa nauticis obſeruatio hoꝝ temporũ habita maris ratione
quod nauigant a qbus etiam obſeruati dies qbus abſtinendum nauigatione prædi-
cant:ſi quã habent a cælo cauſam/aliũde habere q̃ a ſole non poſſunt:quoniam ſta-
ta de illis & ꝑpetua obſeruatio eſt quare ad ſolem tm̃ referri poteſt:cuius iiſdem tẽ
poribus eadem fere oĩo ſemp eſt habitudo:ad alias cõſtellationes nullo modo quę
nunq̃ eadem iiſdem corporibus inueniunt̃/uerbi gratia:ſuſpecti dies nauticis ſemp
Martii primus.vii.xv.xvii.xix.&.xxv: Aprilis ſex qntus.vi.xii.xx.Februarii.ſextus
xii.xv.xvii.xix.xx.hac illa inuariabili obſeruatione ſemp utuntur:aiũtqꝫ per hos di
es magnas maris pleruñqꝫ fieri mutationes uel ad tranquilitatem uel ad tempeſta-
tem.quare dubii cum ſint euentus/ſecurius agent qui abſtinent/ne forte in malum
mutatio eueniat.Hoc igitur ad ſydeꝝ poſituras quas aſtrologi notant obſeruariqꝫ
præcipiunt redigi non poteſt/cum per eaſdem anni partes ille ſimiles non redeant/
ſed diſſimillimæ: quia illos ipſos dies gubernatoribus ſemper ſuſpectos interdũ in
nocuos nauigationi fœliciſſimoſqꝫ ꝓnunciabit aſtrologus: & quos illi non multũ
cauent periculoſiſſimos/ut eam horam uario ſtatu ſolis atqꝫ planetarum mixta ſe il
li agmina repræſentabunt.Q uapropter nauta hmõi regulas uti ſuis principiis ini-
miciſſimas non ꝓbabit: quæ cũ diutia experientia & ſublimis artis uſu quotidie cõ
probent̃ aſtrologoꝝ uanitatis fidẽ locupletiſſimam faciunt: pñt autẽ duplicẽ hr̃e
cãm alterã a ſole.alterã ab aq̃:ut ſicuti nr̃i corpis hũores ſuos hñt ꝑiodos qbus mo-
uent̃/ita hẽat ſuos oceanus: a ſole qm̃ ẽm ſui ad nos acceſſus receſſuſue momẽta &
maris & corpoꝝ oĩum immutare diſpoſitionẽ euidẽti fide cognoſcit̃.illud ãt admo
nẽdũ eẽ lectorẽ oportet hãc tẽpoꝝ uarietatẽ ab his qui rẽ ruſticã & nauticã ſcribũt
ꝑ occaſum & ortũ ſtellaꝝ fixarum denotari ut arcturi uergiliarum hyadũ cætera-
rũqꝫ ſimiliter:nõ ꝙ ipſæ ſint qrũ influxus cauent̃ uel expetunt̃ :alioqn nec aſtrolo-
gi hoc dicerent q ꝑ ſe illas præſertim niſi cardines teneant/eẽ uolũt leſſicaces/ſed ut
cognitis illaꝝ artiũ illr̃atis indoctiſqꝫ uiſibile ſignũ ſit quo tẽpus illud dinoſcat̃ quod
neqꝫ ꝑpetuũ ſimul & cõſpicuũ inuenire melius q̃ in emerſu occaſuqꝫ ſtellaꝝ uiderẽ
tur.Poſtea neqꝫ qđ apud rude uulgus plus auctoritatis & obſeruãtię cõciliaret:qđ
ſcribit̃ a medicis ægritudines hyemales æſtate ſolui:æſtiuales hyeme:interdũ & q̃
hyeme iuadũt uere:quæue uere decedere ſub autũnũ: & quæ deniqꝫ quocunqꝫ ãni
tpe fiunt diuerſo teriari:qm̃.ſ.hoꝝ tẽporũ q̃litas diuerſa ꝓ ſolis ad terras uicinitate
atqꝫ diſtãtia.Q uod ãt de luna dicũt ſub criſimis diebus id uanũ & irrõnale: ſed hoc
poſtea cũ de luna dicemus ab eiſdẽ ſolis ꝓgreſſionibus eſt affectio uaria reꝝ cũ ex
pertium uitæ tũ uiuẽtiũ oĩum ſub iclinatiõibus cæli diuerſis qđ nõ oẽs eadẽ terræ
ferant/& populoꝝ mores hitudoqꝫ corpoꝝ uaria ſit in regionibus uariis: nec præ-
ter ſolẽ alias opiari cõſtellatiões alia ſigna alioſue planetas qbus illa loca ſubiaceãt
nos oportet/ferẽ ſol ſemp iter cãcrũ & capricornũ.Q uare qcũqꝫ inter circulũ æq

Vnde mariũ ſit ꝑturbatio & trãqllitas

Nauticis quę utilis nõ ſupſtitioſa tẽporũ obſeruatio.

Duplex põt eẽ cã malitiæ illoꝝ dieꝝ rum.

dialē & æſtiuale ſolſtitiũ habitāt calidiſſimam neceſſario habitant regionē:q uero ſub aqlone poſiti ſunt cũ a ſole plurimũ abſint/frigidiſſimā/medii īter hos tempera tam.Et qm̄ dextra cæli ps oriēs eſt efficacior ibi uirtus ſolis q̄ in occidentali/hic red di tō oīum pōt q̄tũ ptinet ad cæleſtē cām quæ de rex ꝓprietate ferunt.Nā gēmæ aromata quæq; talia hoc gēus plus cæleſtis caloris deſiderāt/ad oriētē auſtrũq; ꝓdu cunt.piterq; leoēs & tygrides elephātes iiſdē terris ferunt:& quæ alia calorē exi gūt aīalia potentē:ut generent/ut uiuāt/& ī ſuo uigore pmaneāt/ſolus hō ubiq; ter rax naſcit & ſeruat ob āplā naturæ ſuæ ſub multiformi habitu latitudinē/ſub qua hō ut differret ab hoīe ui ſpecificę differentiæ uanā dederit tñ aliqbus ēt phis ſuſ pitionē.Qui igit meridianā icolũt ptē q̄to calidiorē aerē ſpirāt tanto ſunt itus fri gidiores:q̄re timidi ſunt/effœmiati/& qđ antiq hodiernaq; expientia pbat nati ad ſeruiēdum.Fiũt.aũt hæc qa calor īmodicus ita corpora elaxat:ut caloris inteſtini maximā ptē euocet atq; abſumat:unde ad ſũma corpis eductus penetraliaq; deſe res in cute nigredinē in corde relinqt timiditatē.Cōtra/q ſub frigido cælo degunt Boreā uerſus aīoſi fortes &cādidi/rōne cōtraria.Vtraq; uero gēs ſiue quæ plurimũ eſt ſub ſole:ſiue quæ lōgius dimouet ab eo pax hũani hēt:& pax ſociabilis ē ob ca loris & frigoris exuperātiā:p quā a mediocri recedit tēperamento/ī quo nr̄a natu ra potiſſimũ ſita eſt.Sed & utraq; gens īmanis & agreſtis cũ ob eā quā dixim^9 cōem cauſam:tũ altera qdē qa ferox/ altera qa meticuloſa.Non igit qđ aſtrologi græci fabulant qa extremis climatibus noxii planetæ Saturnus Marſq; dñant ideo po puli illi īmaniores:nec quia meridianis Saturnus:ideo timidi & uitæ breuis:qa ue ro Mars aqlonaribus ideo bellicoſiores.Figmentũ hoc in quo nec cæteri concor dant aſtrologi qui non præficiunt Martē aquilonaribus:ſed lunā. Nos nec Martē utētes neq; lunā propriā ex ſole reddimus rationē cōditionũ utriuſq; gentis:quam præter aliā ſomniare ſibi nugalis potius eſt q̄ philoſophi.Dñatur ut dicũt etiā Sa turnus in india:& tñ ibi lōgæui ſunt:cur igit breuiæui meridionales ob Saturni fri giditatē exuberantē:cur timidi:nā & ibi gignũtur ferociſſima bruta/licet oīa tñ ſn ſeptētrione ſcribit Ariſtoteles eſſe uiriliora.ſed humana mediocritas extrema æger rime patitur & qua rōne uētres hyeme calidiores q̄ æſtate/ita illi ſub nimio ardore itus frigeſcũt/uixq; exacto uitæ āno trigeſimo ſenectute cōficiũtur:ut narrat Aui cēna.Aqlonares ſub gelida ſede penitiſſime feruēt in principibus mēbris concluſo calore multoq; ſanguine & groſſiore/tāto auſtralibus robuſtiores/q̄to illi ſpirituũ ſanguiniſq; ſubtilitate īgenioſiores euadũt medię nationes/nec īopia ſanguinis/nec craſſitudie hebetes ſicut prudentiores & ſapientiores ita facti ad principandum:& ut ſic dixeri magis hoīes ſunt.Hæc de cæleſti circulatione generalis uarietas īnco larum terræ cui peculiares admodum multæ ex ſublunari diſpōne terrarum aeris & aquæ dũ alia.ſ.uel paludibus in uia/ uel ſtagnantibus aqs regio ſemimarcida ne bularum idētidem caliginoſis noctibus obſidet alia uentis peruia aſpitatibus/uel editior mōtibus.Tenui iā te his plus q̄ oporteat trāſeunt hæc a terris ad aerē & hēt ipſe aer ex ſe ſuas ꝓprietates alias.ſ.aliis locis ut Panætius ait nō de cælo petitas/ſed de ſuis principiis habuit/& ſuas:q̄ qdē diſcrimina in afficiēdis corporibus plus mi nus aere poſſint in ābiguo eſt pmutare hæc habitatores ipſis ſtatim ſuis afflatibus patet per ea quibus ueſcunt quæ pro ſola aquax aeriſq; cōditiōe uel noxia uel ſa lutaria fieri nemo eſt q neſciat.hic pria ob cæleſtē a ſole īpreſſionē corporum eſt di diuerſitas quā alia ſtati de uictus rōne cōſeqtur.At īgētox moruũq; uarietas & a cor poris habitu

Marginal notes: Homo ubiq; na ſcitur — Meridio nales. — Boreales — Error aſtrolo gorum græcox: — Ariſtote les ī libris animaliũ — Auicenna — Panætius — Vnde in geniorũ & morũ uarietas

poris habitu pẽdet/& ab educatiõe aſſuetudinis fundamẽto/quæ naturæ uiribus ꝓximat. Accedũt leges qbus in ea re plurimũ eſt momenti adeo ut feras nationes manſuetiſſimas reddere ſi rite ferant/& contra fortiſſimas eneruare & ex optimis reddere malas ſi ſunt malæ facillime pñt/unde arbitrii libertas contra oẽm naturæ neceſſitatẽ euidẽtiſſime declarat: Infames olim galli fuere amoribus puerorum/ſi Ptolemæo etiã credimus & Ariſto. qđ ita nũc ſcelus beneficio chriſtianæ legis/& ſanctiſſimi principis Ludouici regis exhorrẽt ut ſub cælo nulla natio magis. Nec tamẽ oportet unius populi niti exẽplis/cũ orbis fere totius/euangelica prædicatio/mores/& inſtituta mutauerit/quæ a primis fuerãt edita. Põt aũt ad artes magiſteriaq; capeſcẽda regionis qualitas multũ quã qs. ſ. primũ ſortiatur ut uel mercaturæ nauigationiq; ſe dedat opportũa mari ciuitate: uel litteris academiæ ꝓxima: uel militiæ ſi infeſtis finitimis/aut ciuilibus intus factiõibus agitet. Sũt quos fertilitas copiaq; deſides homines & uoluptarios facit exiguitas atq; ſterilitas laborioſos iduſtrios diligentes: ueꝝ. n. uero dicet aliqs forte aſtrologoꝝ nos hæc nõ negamus ſed aſſerimus tecũ ac prædicamus: ueꝝ eẽ præterea locis alias ꝓprietates/ex uidelicet priuatis iſfluxibus peculiariq; cõſtellatione cõtẽdimus pro trigono: pro planeta: pro ſigno cui regio ſubeſt: pro cæli diſpoſitiõe ſub qua ciuitatis iacta fundamẽta/ſub qua eius imperiũ/aut rex/aut tyrãnus iuaſit Vera igit ut ſint quæ tu dicis non ſeqtur ut uera quoq; nr̃a eẽ non poſſint. Sed nec ego ex his quæ cõmemorauí egregiſſimi diuíatores illud cõfici puto ut nõ poſſint eẽ quæ fingitis: ſed ut intelligamus ita plene ꝑ ea quæ diximus cãm reddi poſſe omnifariæ diuerſitatis & locorum & gẽtiũ/ut quærere alias cauſas minime neceſſariũ ſit. Nã quas uos ſupra aſtrologi introduxiſtis & falſas & fabuloſas eſſe ſequẽtia demõſtrabunt: uerum diſputantibus nobis aduerſus ea ad quæ populoꝝ regionũq; ipſi diuerſitatẽ refertis futuꝝ erat ut quæreret aliqs quænã igitur eſſet cã tantæ uarietatis/ꝓinde prius q̃ falſas euerteremus ueras demõſtraſſe cãs oportuit ut hic illa ueſtra non neceſſaria ĩtelligant/quæ poſtea ut ficta & ĩpoſſibilia redarguẽtur. Sic nec cæli illũ uiuificũ calorẽ de quo ſupra tã multa diſſeruimus: nec ſolis efficatiã ideo ĩtroduximus ut ueſtra cõuelleremus: nec illud itẽ ex ſydeꝝ ad nos diſtantia propinquitateq; radios intẽdi atq; remitti. Sed priuſq̃ commẽtitias ueſtras nugas refelleremus. oſtenderemuſq; abſurdiſſime mutationẽ pro locis ſignis aſpectibus ſydereæ poteſtatis: a uobis fingi notum facere uolui. quicquid cæli uis efficit in nobis auctoritate philoſophoꝝ/teſtimonio ſenſus/iudicioq; rationis id totum ꝑ cõem influxum luminis ſaluberrime calidi de ꝑpetuo moto corpore iugiter emanãtis fieri ſufficiẽtiſſime poſſe. Quare alias fingere uirtutes ſeu ſtellares iſfluxus ad corpora eſſe ſupfluũ poſt quę deinde facilius declararet quas uos finxiſtis credere nõ iam ſupfluũ eſſe ſed iſanũ.

Exẽplum de gallis

Q ualitas regionis multũ facit ad artes capiẽdas

Reſponſio aſtrologoꝝ Cõfutatio.

Cap. XIIII. Lũæ uis quõ uariet: & dies quoſdã lũæ uera ſupſtitõe obſeruari.

OStẽdimus ex operibus ſolis aſtrologoꝝ dogmata nõ neceſſario probari. Idem de operibus lunæ faciendũ. Ptolemæus in apoteleſmatis lunã dicit ab interlunio quouſq; diuidua ſit humiditatis amplius effectiuã eſſe inde ad plenitudinẽ uſq; caloris: a plẽitudine ſiccitatis donec itẽ ſic diuidua: tũ ad coitũ uſq;/frigiditatis. ita illam in prima orbis ſui q̃dra ueris & aeris ĩ ſecũda ęſtatis & ignis: in tertia autũni terræq;: in quarta hyemis atq; aquæ naturam habere: & horũ qualitates tempoꝝ in corporibus tũc maxime excitare. Per bella magis iſtæ diuiſio/q̃ naturalis & uera: quãdo quidẽ caloris iſta cõditio/ut cũ eſt debilis/humi-

Opinio Ptolemæi de opatõib. lunæ.

ditatē nec moueat:ut q̄ ſcilicet uix ſentiaṫ cū efficaciæ nō nihil habet/ſoluere ado-
riatur ſoluatq; diffuſus quo potētior eſt niſi eatenus inualeſcat:ut q̄ fluere facit hu
miditatē/abſumat:nā exſiccat tū ille nō humectat:At lunæ calor utpote ualde te-
nuis/haud ita unq̄ intendiṫ/ut exſiccet:ſed intra fines eos excreſcit/q̄bus humefa-
cit corpora calore/nō arefacit:quo fit:ut quo plus luminis habet luna/plus efficiat
humiditatis ueluti & plus caloris:inuicē ſicut lumine deſtituiṫ/ita pariter & hūe-
facit minus:& calefacit.potius ergo ueris naturā qualitatēq; ſequeṫ a primo qua-
drangulo ad pleniluniū:q̄ ab interlunio ad quadrangulū ipſum primū ſiquidē ue-
ris natura humida definiṫ:nec pōt a ſecūdo quadrangulo ad coitū hyemē repræ-
ſentare:autūnum a plenilunio ad ipſum quadrangulum:ſiquidem autūnus ſiccus-
hyems hūida eſt:luna uero poſtq̄ fuerit plena donec ſemiplena ē humefacit:& īde
ad coitū uſq; deſiccat/ut ſcilicet eius humectatione ceſſante:quaṙ tū etiā duratura

Prole.in lib.cētū enūciatorum

ligna cedūtur:Multo igiṫ rectius ipſe Ptolemæus in libro centū enūciatoꝝ dixit a
primo lunæ quadrāgulo(ex quo ſcilicet a cōgreſſu ſolis abſceſſit)fluere corporū
humiditates ad ſecūdum uſq; quadrangulū in reliquis uero tēporibus decreſcere.

Expimēta

Q uod quidē præter rationē quā diximus ipſa quoq; experimēta teſtanṫ:nā creſcē
te luna humidi fit acceſſio decreſcēte fit īminutio.quia nō lucis tantū hoc qualitas
ſed motus eius quoq; ad augmentū uel decrementum/operaṫ:quo circa cū ſole di
greſſa incipit exoriri donec media illumineṫ/plus humefacit calefacitq;:q̄ cū tantū
dem poſſidēs luminis ſecūda dichotoma tēdit ad cōgreſſum:quare ſcilicet illic lu-
mē augeſcit/hic deficit.hæc ē tota lūaris aſtrologia:a medicis:ab agricolis:a nau-

Cur creſcētis lunæ tēpus plātatiōi cōmodū

tis utiliter & naturaliter obſeruata.Nā in uniuerſum quidē plantationi cōmodum
exiſtimauerūt tēpus adoleſcētis lunæ/ꝙ largiore ſemia humore cibata/ipſa quoq;
uelocius adoleſcāt:decreſcētis uero cedēdæ materię quoniā tū oīs materia ſiccior
atq; attenuatior eſt:quare nō tam facile marcet carieq; cōficiṫ.Cōtra ſi qua tollitur
luna lumīe aucta quare tūc hūor exuberat/facile putreſcit atq; corrūpiṫ.Q uapro

Cur decreſcētis materiæ cedēdæ

pter iure laudat Heſiodus nonā lunæ diē arboribus cōſerēdis ſicut & decimā terti
am:q̄m ut ait Plutarchus īſita uis radicibus plenior iā lumīe ſpargiṫ:eādem īcōmo
dam ſeminibus iaciēdis/facit quod iactū ſemē pluuias magis deſideret:ut cōputre-
ſcat & germinet.Porro decimāſextam negat idoneā plātatiōi q̄a deficiēs lumē ger

Verificatio quorūdā dictorum Heſiodi Plutarchus

mīna ſatis nō euocet.quare quod Virgilius dixit ſeptima poſt decimā fœlix & po-
nere uites:& quæ ſequūtur:haud ita poſſit inteligi ut decimāſeptimā diem ſignifi
cet:nā hæc uitibus ponēdis minime fœlix lumine deminuto.Sed aut primā ſepti-
mam quæ ſit poſt decimā meliorē ideſt decimāquartam iudicauit/qua & plena lu
na nō īfœliciter uites ponūtur:aut quod rationi cōſonat magis duos dies laudauit
ſeptimā & decimā/ſed decimā magis:quare poſt decimam inquit ſeptima fœlix eſt.
Sic.n.ſe res habet.Siquidē die ſeptima luna diuidua ſatis caloris humorūq; radici

Declaratio cuiuſdā loci Virgilii

bus plantāꝝ ſuppeditat:ſed idem facit uberiuſq; dies decima.Oīo decimaſeptima
præterq̄ imperite & falſo/denotari nō potuit:cū ſit illa nō ponēdis arboribus ſed ce
dendis magis idonea:quod Heſiodus quoq; tradit.ob eā ſcilicet quā diximus cām
humidi decreſcētis.Q uare tūc ædificandis nauibus ligna paranṫ:quas oportet p
ennare diutius.Q uod aūt tūc quoq; cōportari fruges in areā iubet græcus poeta

Proclus

hāc habet rationē:ut ſcribit Proclus/ꝙ ſoleant poſt pleniluniū uenti ſuſcitari q̄bus
a grano palea ipſa/glumaq; diſcrimineṫ.Sicut autē in his diebus opeꝝ cauſa & ra-
tio facile cognoſciṫ:ita poſſunt alii lunæ dies certis operibus eſſe cōmodiores ratio

ne nō ita

ne nō ita manifeſta:licet de naturalibus illis quoq; quæ diximus principiis orta.Si
quidē tanti luminis portio cū re aliqua cōſonare pōt congrua portione/ quæ diſſo
nabit ab alia:quo forſitan genere illa ſunt q; caſtrari Heſiodus ſexta luna præcipit
agnos:octaua boues & ſues.duodecima mulos ſextā & decimā ſextam maribus gi-
gnēdis opportuniorē q̄ fœminis:decimā uero fœminis:uer℞ magis caſtrari uitulos
autūno luna decreſcente iubet/ratione nota:quare emaſculādis metuūr fluxus hu
miditatum/ꝓpterea & ſiccū tempus/& ſiccā lunā deſiderat.qua de cauſa caſtratū ꝓ
hibēt ēt multa porione:ſic euidens rō cur ſextam & decimam ſextā maribus gignē-
dis opportuniorem q̄ fœminis dicat Heſiodus: fœminis uero decimamquartam: Expoſitio
qm̄ ut eſt ſæpius repetitum a nobis:creſcit humor cum lumine. quare plena luna ſniæ
ſtillabunt excrementa generationis humidiora/unde proles fœminea magis q̄ ma Heſiodi
ſcula.Ad hunc modum alia rediges ad naturales cauſas ab Heſiodo tradita. qui tn̄
non nulla licet admodum pauca/miſcet ex uetere ſuperſtitione: ſed nihil uſqnam
quod aſtrologis faueat gubernatores.Item ex his uicibus aduenticii luminis in lu Nautæ
na dies multos citra ſuperſtitionem obſeruare utiliter poſſunt:qn̄ plurimum p̄t il-
la uariatio lucis in aeris habitu permutando:quare prudenter in nouilunio & ple
nilunio nauigationibus abſtinent:qn̄ per hæc ſolent tempora tempeſtates plerun
q; ſuſcitari.Ipſi quoq; medici recte conſulunt ægris dies obſeruantes in auctu cre- Medici
mentoq; lunæ ne fluentes plus minus eos lateant humiditates / in affecto præſer-
tim corpore/quod propria ui deſtiturum:magis ſit opportunum iniuriæ peregri-
næ.Nam grā exempli adoleſcente luna uenā incidere.Cōtra uentoſare deficiēte po
tiuſq̄ adoleſcēte:rōnē forte habebit.cū inciſio uenæ expellat uētoſa attrahat. Quaſ
ebulliētibus expēſiſq; ad extrēa corpis p initia mēſis humoribus plus forte q̄ opor-
teat attractæ materiæ educerētur:niſi qs dicat artis opera ſemp eē fœliciora quę cū
naturæ ꝓgreſſione cōcordēt.Sed hæc medicoꝝ iuditio relinquant.quæcūq; uero
præter hæc obſeruauerint ea uanitatē habēt manifeſtam:ut ſequētibus patefiet.

Caput XV. Aeſtus maris in aliam cauſam q̄ in lunam referri poſſe inq̄-
tam & ſi referantur nihil inde iuuari aſtrologiam.

DE fluxu maris atq; refluxu multiplex qō eſt cum oībus uideaſ hoc a luna
procedere.Adelandus ex opinione ſaracenoꝝ cauſam acceſſus maris atq; Vide rō-
receſſus hanc & narrat & probat.Nam cum ipſa inquit maris ſibi brachia nē Adelā
puta quæ interiecta terræ dirimit moles/ obuiare atq; confluere impetu di p q̄ ueri
concito ꝓperent:ſit tū montibus interpoſitis tū ipſius terræ ſitu:ut ab eodē curſu/ ſimilem
dū deficiūt referanſ utq; inde quo & p̄mus & naturalis impellit motus:loci ipſius
poſitu reuocenſ.Luna uero in cā nō eſt:alioquin eueniret hoc idē in maribus torri
dæ zonæ uiciniotibus:cū nec magis abſint a luna:ut quāobrē illius uim nō ſentiāt
nec humide minus undæ natura putanſ:& tn̄ nulla ibi reciprocatio: quare.ſ. deeſt
cā quā diximus cōcurrentiū ptium/mole terreni ſitus hiantiū.Hæc illius ſnīa non
magnopere abhorrens a ſimilitudine ueri:qn̄ naturali ꝓpenſione feruntſ elementi
cuiuſq; partes ad ſuam integritatē.Quid igiſ mirū ſi diſcluſæ loco terris interiacē
tibus p̄tes oceani/dū concurrere geſtiunt/littora feriant accedentes:& obiectu re
pulſæ pariter retrocedāt:qua cā ſublata (quod in auſtrali pelago euenit) uidemus
hos æſtus nō apparere.Ita quiſpiam dixerit hunc accedendi recedendiq; modū na
turalē eſſe aquæ nō quatenus aqua eſt:Sed quatenus pres habet elemēti principa Alia opi-
lis/obiectu molis terrenæ direptas & ſeparatas. Quæ rō ſi cui nō ſatiſfacit / audiat nio.

aliá:cõfitentur aſtrologi nõ euenire tales recurſus in oibus aqs etiã marinis:ſed in
his tantũ quaꝝ terra ꝓfunda dura mõtibus crebris aſpera & inæqualis:aqua uero
multa:quæ nec adiectu fluminũ creſcit:nec digreſſu deminuit̃:ſed diuturnã ibi tra
xerit ſedem dẽſitudine ſpiſſa:Quo circa cõceptaculũ fiat(alũnaq; uapoꝝ multoꝝ
nec tenuiũ:nec facile difflabiliũ:qui de ſuis parẽtibus hoc eſt aquoſa terra aq̃ ter-
roſa: deq; cæli calore ducũt amaritiẽ illã norã atq; ſalſuginẽ: has q̃m cõditiones &
fontes:& flũina:ſed & maria quædã nõ hñt:ideo i illis dicũt hos æſtus non appere.
Poterit ãt cuipiã hinc apparere ſatis apta & ſufficiẽs cã marinæ reciprocationis:ſi-
quidẽ de tali terra & aqua uapores idẽtidẽ q̃les diximus uentiq; ſuſcitant̃:unde in
aqua fit uẽtus atq; tumultus:præſerti ꝙ ex motu ipulſuq; iſto:& uapoꝝ admixtiõe/
caleſcit:quare locum quærit ampliorẽ quo ſe diffundat.Accedit quaſi tertia cauſa
motus/reflexio uentoꝝ uellicantiũ aquæ ſumma ad iſernas illius partes:qui ſpiran
tibus inde uẽtis iplicati:proruũt aquas in ſupna conati:tum aquæ neceſſario dum
eructuãt/ abũdant/tumeſcũtq; & reiectę pariter/& pulſæ:Reuolutæ propriã faci-
unt acceſſionẽ.Rurſus ubi uis illa diſſolutis uaporibus cõflameſcit:ſubſidũt atque
ſternũtur:& in anguſtiis ſe cõtrahentes ab occupatis locis abſcedunt:quæ uapoꝝ
uentorũq; generatio/pro natura maris:ſicut ꝑpetua ferme eſſe ꝑpetuaq; diſſolutio:
uidet̃ iugis reciprocationis cauſa ſufficiẽs.Vnde redit frigida quæ prius repẽs ad-
uenerat: quod ſignificat nobis Adelãdus.Et poſſunt quidẽ ruentes iſtã opinionem
rationem reddere:cur maiora quædã maria non reciprocẽt:licet adſint:& uenti &
halatus:fit enim etiã illis idem ſane effectus.ſed pelagi uaſtitas littorumq; ſummo
tio ſpeciẽ tollit acceſſus atq; receſſus:ut id potius uideat̃ benedictum:aquas uideri
hoc:q̃ alternãtes:hoc eſt fluctuantẽ potius æſtũ q̃ reciprocantẽ.Quæ ſi rõni cõſo
nãt naturali:ſi conſonãt expimentis:cur paꝝ ꝓbabilia iudicari debẽt:aut cur ne-
ceſſariũ præter has cauſas addere lunæ motũ ſecum aquas:deorſum etiã i ſublime
trahentẽ:præſertim cũ non illa reſpondeãt quæ reſpondere ſit neceſſe:ut cũ aucta
lumine luna:cũ uelocior curſu:cũ ꝓpinqor terræ:cũ declinãs ad aqlonẽ a uia ſolis:
cũ in ſignis aqlonaribus poſita:tũc uberiores fiãt acceſſus.Contra tenuiores cũ ſe
aliter habet q̃ dicebamus.Porro non uidetur quid ita ſentiẽtibus obiici poſſit/præ-
ter ipſam aquarum tam in aſcẽſu q̃ in deſcenſu cũ luna cõcordiam:Quæ(ſi uerum
Aboaſar quod fatet̃ Aboaſar)neſcio quo pacto uel ipſa ſatis obiici poſſit.Scribit.n.non ea
dem ubiq; eſſe acceſſionis initia atq; receſſus:etiã ubi nulla de finitore uarietas:ſed
interdũ uſu euenire:ut quo tẽpore quodam loco recedũt aquæ:alibi tũc acceſſum
aggrediant̃.Nec ipſe diſſimulat hoc plurimis cãm præbuiſſe ſuſpicãdi motus illos
a lunæ motibus non dependere.Cuius diuerſitatis q̃q̃ reddere rationẽ conatur: ut
lunã nihil minus eſſe cãm defendat.Seqtur tamen inde pro luna capi argumentũ
Alia opi- non poſſe:Vnde potius contradicendi præſtatur occaſio:plurimumq; hæc intra ſe
nio Alpe diſtãt:a temporibus æſtus euidenter lunarem cãm confirmari:& ab illis non euidẽ
tragii ter cõfutari.Alpetragius attulit huius motus cęleſtis cãm:nec a luna:uerum a diur
Q õnem no motu quo mouent̃ oĩa:Sed iferiora minus.Ignis enim ſphæra rotat̃ in orbẽ:In
hãc aſtro ordinatus motus in aere fit:qui in aqua deſinit in acceſſum atque receſſum.Quæ
logiæ im- quidem omnia potius diſputo quaſi philoſophus cãm inueſtigans ueram iſtius ef-
pertinẽtẽ fectus q̃ ut aſtrologis contradicam:quando hic nihil aſtrologicis rebus accedit re
eſſe ceditue:ſi acceſſus iſtos atque receſſus curſibus aſtrorum aliorum : aut lunæ refe-
Phauori. ramus.Quoniã hoc ipſum eſt(ut ueriſſime dixit Phauorinus)magis aſtrologoꝝ
fallacia:

fallacia:q cū uiderint terrena quædā inter hoīes ſita cæleſtiū rerū ſenſu atq; ductu
moueri:quale eſt ꝙ oceanus quaſi lunæ comes cū ea ſimul ſeneſcit adoleſcitq;:hinc
uidelicet ſibi argumentū ad pſuadēdū parauere:ut crederemus oīa reꝝ humanaꝝ:
& parua & maxia tanq̄ ſtellis atq; ſyderibus euicta duci atq; regi. Nā ſint a luna qđ
libēter & facile ēt ipſi credimus:qd aut ꝓ aſtrologis:aut cōtra nos? Neq; enim ut q
dā putāt hic intelligit̃ agere ſydera:nō mō motu & luce:ſed occultis influxibus:qn
luna ſub īmo poſita terræ moueat aquas:ad aquas tñ tūc eius lumē ꝓuenire nō poſ
ſit. Rogerius Baccō in epiſtola ad Clemētē qntū pōtificē maximū:eām reddere uo Opinio
luit ex lumine in hūc modū.Nā cum inqt exorit̃ luna ſup mare alicuius regionis ca Rogerii
dūt radii lunares ad angulos obliquos:quare debiliores ſunt:ideoq; uapores ex ſu- Bacconis
ſcitant a ꝓfundis maris quos cōſumere nō poſſunt(uapores inq̄)ampuloſis tumo
ribus aquas ingurgitātes: ut extendat̃ a ſuis canalibus:ſicut ollæ pulmētariæ ſup-
poſitus ignis aquā euaporat:uñ uaſis labra deſpumāt. Quo circa dū iſta durat at-
tractio uapoꝝ ebulētiū fluit ſedibus aq̄:Cū uero luna faſtigio ꝓximat fiūt radii idē
tidē qm̄ rectiores/iccirco fortiores:quāto.ſ.illa magis aſcēdit: q & demum eatenus
inualeſcūt:ut diſſoluēdis uaporibus pares fiāt:ut ꝓpterea inqt Rogerius ſegnior fi
at acceſſus ad meridiē ꝓximāte luna:qua declināte ſtatim quoq; aquæ declināt:ſi-
cut in illa ipſa olla:cū magis calor inualuit uaporibus abſumptis/ſubſidet liquor:
& in uaſis ima ſe recipit.Mouet āt poſt hac qōnē ꝓpoſitā quonā.ſ.pacto tendēs ab
occaſu ad imū terræ uim mouendi retinet luna. Nam tunc aſcendunt aquæ pariter
atq; luna ab ortu ad ſummū cōtendente. Nec tamē ut cōfitetur radioꝝ uis ulla me-
diam terram penetrare poteſt. Hoc igit̃ ipſe ita diſſoluit. Cælū inquit ſupremū:ſi- Aſſigna
ue octauum:ſiue nonū neceſſario denſum eſt:quādoquidē terminat uiſum: qui den tio diſſolu
ſo tātūmodo terminat̃.Proinde lunares radios illuc protēſos ad partē aduerſam re tionis
flecti neceſſarium eſt.Idcirco ſi ab occidēte luna ad imū terræ mouetur uirtus eius
in quadram aliā cæli uigebit oppoſitā facitq; reflexo radio:quod faciebat ab orien
te pgens ad ſummū:hoc eſt Bacconis inuentum:in quo adeo ſibi placet:ut primum
ſe acceſſus atq; receſſus in oppoſitas quadras rationē reddidiſſe glorietur: cum ſint
tamen in eius dictis tot pudenda errata quot uerba.Primum contradicit nō dixe- Confuta-
rim experimento:Sed Aboaſari certe cuius ſe facit interpretē: qui uigore acceſſus tio Bacco
eſſe tradit:cum ad ſummū cæli luna prouenerit. nec prius remitti q̄ cœperit illa de nis.
ſcendere.Contra Baccon quo magis ꝓximat ſummo luna remitti putat acceſſum Prima rō
diſſolutis uaporibus lumine calidiore.Nec uidit lunæ lumen: ita nunq̄ intendi: ut Secunda
marinas exhalationes/nedum poſſit conſumere: ſed nec ſuſcitare tantas quantas Tertia
opus eſt in cōmouendis acceſſibus.Quod ſi perneget contumacius: illud fateatur
oportet uel inuitus:aliquot dies circa nouiluniū nullos futuros æſtus oceani:ſiqui
dem eo tempore aut nullum:aut adeo tenue lunæ lumen: ut nulla poſſit quauis im
pudentia/dici par procreandis in mari tot uaporibus hiſdemq; etiam diſſoluendis.
Poſtremo cur nō fortiores radii deſcendentis q̄ aſcendentis? Cur deſcendens reuo- Quarta
cat aquas/effundit aſcēdens? curq; nō imbecilliores a ſummo parum declinantes q̄
tunc primū exorientes? cur ibi receſſum/hic acceſſum facit? Siquidē quēadmodū
ipſe ſentit radiorum uigor intēſiore calore reprimit acceſſum: quoniā eorūdem de
bilitas auget:Deniq; quis credat reflexis radiis lunæ ſub terrā decurentis/ineſſe uī Quinta
tantam/ut poſſint etiam ſuſcitatos uapores abſumere:aut ſi id nō poſſunt/quæ cau
ſa receſſus luna delata ſub finitorē fundamento Bacconis:quamobrem luna dece-

dente decedát/quæ accedát ex oriente? Habeat ergo Baccõ hæc ſua ſibi cõmenta: nos ſi ptinet ad lunã talis effectus/ad eius id motũ referamus quẽ tacito naturæ cõ ſenſu oceani motus imitat̃: q̃re aſcendit cũ aſcendẽte: deſcendit cũ deſcendẽte. Q d̃ qui dicit Thomæ placuiſſe uidet̃ in libro de occultis opibus naturę: Nec putemus hos æſtus auctionẽ aquaꝝ eẽ uel iminutionẽ: Sed ꝙ ipſę exprimũt uoces acceſſum atq; receſſũ/nõ aucti uel iminuti: ſed extendẽtis ſe maris aſcenſu: deſcenſuq; cõtrahẽ tis: Dicimus aũt hęc de noctis æſtu atq; diei: nã ſi q̃ maria ſunt (ut eſt ſcriptũ a qbuſ dã) poſita ſemp in acceſſu dũ auget̃ lunæ lumen: a coitu .ſ. ad pleniluniũ. rurſus in receſſu cũ diminuit̃ a plenilunio uſq; ad coitũ: nõ ſequunt̃ illa lunæ motũ in ſphæ ra: ſed motũ ut ſic dixerim: luminis in luna/decreſcẽtis in ea piter/& creſcẽtis. cuius uariatio põt eũ quoq; q fit quotidie nõnihil uariare. Sed nõ cõſentiũt traditæ ſuper hoc obſeruationes: Nã & ægyptii & q nauigãt ad occidentem: a meridie primi diei menſis lunaris: ad undecimũ uſq; diem uigorari dicebãt acceſſum: ab undecima ad decimãoctauam/ptemq; diei ſequentis/debilitari. Inde ad uigeſimãſextã rurſus in tendi remitti ſubinde uſq; ad menſis initiũ. Q uotiens aũt acceſſus maior minor re ceſſus: & cõtra cõmutata rõne. Sunt aliqui dicant ueꝝ hoc depræhendi in fluminũ aquis de fontibus decurrẽtiũ quæ memoratis diebus aliis extendũtur/aliis cõtrahã tur ad capita. De mari uero proditũ aliter ab orientalibus: qui nec inter ſe cõſenti unt: nam ſunt qui tradunt primo ultimoq; decano menſis: acceſſus imminui: medio creſcere: quod eã habere uidetur rõnem: ut pleniore lumine creſcãt: defectiore de creſcant. Alii nõ eſſe pluribus diebus ppetuum: ut uel augeſcãt acceſſus: uel defici ant: ſed aut una aut altera die fieri: ſiue cũ itẽdunt̃: ſiue cũ remittunt̃. Aboaſar q̃ttu or facit uices i hunc modũ primã poſt coitũ eũ recedere incipit luna quouſq; fit ſe miplenã: tũ ait acceſſum imminui ea ꝓportione qua diſcedit a ſole luna: ut cũ uenit iam ad quadrangulũ debiliſſimi ſint: ſecundã inde uſq; ad pleniluniũ: quo tempore gradatim intenduntur: ut ad ſummũ perueniat: luna plena: tertiã a plenilunio do nec iteꝝ fit diuidua decreſcẽte ſimul acceſſu cũ lumĩe: quartã inde ad coitum: Tum uero uehementiores ſubĩde fieri acceſſus ita ut coeunte luna ſint uehementiſſimi.

Opinio Thomæ

Aboaſar

Sed hoc nullam habere poteſt rationẽ: ſiquidẽ luminis hæc differentia (q̃d ad pro poſitum attinet) multũ paucũ lumen: creſcens & decreſcens. Si uel multa uel cre ſcente luce fit acceſſus quarta fallitur obſeruatio: ſi pauca uel decreſcente ſecunda: Si multa ſed decreſcẽte fallitur tertia: Si pauca creſcẽte fallitur prima. Veꝝ quæ cũq; potius recipiat̃ haꝝ traditionũ patet nihil nos cogi nouã cõminiſci poteſtatẽ in luna præter motũ & lucẽ: quare mare cõmoueat quãdo ꝓditæ omnes in acceſ ſibus maris receſſibuſq; diuerſitates: uel a motus diuerſitate ſcandentis ſyderis uel declinantis: uel a lucis damnis & incremẽtis euidẽtiſſime cauſam habere poſſunt.

Contra Aboa.

Caput XVI Galeni ſnĩa de creticis dieb⁹ eos ad lunã referentis cõfutatur.

CRiſimos quos latine iudicatorios dixeris ad lunã referri tã falſo q̃ ſuper ſtitioſe equidem non dubito: quod latius eſt declarandũ. Galenus auctor inter medicos iſtius opinionis tertio libro de dieb⁹ creticis duplicis memi nit lunaris influentiæ. quaꝝ altera ſit a ſole cuius accipit luna lumẽ: altera a ſignis obliqui orbis quæ motu ꝓprio ſingulis mẽſibus permeat luna. Tum ponit ex ſen tentia aſtrologoꝝ quaſiq; experientia & cõprobatũ: in oppoſitis locis: atq; quadrã gulis magnas a Luna cõmotiones excitari: quod tã in habitudine eius ad ſolem: q̃ etiã ad ſigna nulla ſolis habita ratione ueꝝ eſſe contendit ad ſolem quoniã cum ſit

Duplex lunæ i flu entia una a ſole alte ra a ſignis circuli ob liqui.

Luna diuidua

Luna diuidua(ſit aũt in quadrangulis fere locis a coitu)rurſuſq; cũ implet:quod in oppoſitis locis eſt aetis ſtatum & tẽpeſtates immutet.Ad ſigna per hũc modũ. ut quicquid cœperit poſita Luna uerbi gratia:in Tauro ſemp accidat in ea re mutatio/cũ peruenerit Luna deinceps ad Leonem/ad Scorpiũ/ad Aquariũ:quæ ſunt loca Tauro tetragona uel aduerſa.Confirmat hoc auctoritate Aegyptioꝝ aſſeuerantiũ ſi in alicuius genitura Ariete(qđ pro exẽplo ſit)ſtellæ fœlices inſederint/natum bene ſe habiturũ quotiens Luna aut Taurũ/aut quadrata ſigna uel oppoſita permeauerit:contra male ſi infœlices.Hinc putat Galenus creticoꝝ dieꝝ cauſam fieri euidentiſſimã.ſunt enim præcipue cretici ſeptimus & quartus decimus: peruenit aũt Luna ſeptima die ad ſignum ab illo quartum:quod tenuit inchoante morbo:decima uero quarta ad ſignũ oppoſitum/cum ſeptem & uiginti diebus & tertia fere diei parte/reſtitutionem ſuam abſoluat. Cum igitur Luna in his locis quadrangulis.ſ.& aduerſis citet commotiones/efficit per hos dies ſeptimum.ſ.& quartũ decimũ:quibus ad ea loca peruenitur.ut morbi quoq; tumultus excitetur. Ad ſalutẽ quidem ægritudine ꝓſpera ad mortẽ pernitioſa.Q uoniã uero putauit Galenus cum is diem uigeſimũ creticum eſſe non uigeſimũ primum quod credidit Archigenes elaborauit reddere rationẽ quõo ipſe quoq; uigeſimus dies/ſeptim⁹ eẽt. Et primũ hoc nec abſurda nec difficili ꝓbatiõe mõſtrauit.Nã curſus qdẽ lunæ diebus ſeptẽ & uiginti octo horis adiectis cõſumat.Q đ ſi in q̃ttuor ebdomadas partiaris erit ebdomada quælibet ex diebus ſex horis uiginti:Q uare ebdomadæ tres dies hẽbũt.xx.horaſq;.xii.quo circa uigeſim⁹ primus dies hoc ẽ ebdomadic⁹ tertius ĩ lunari curſu/ptĩ ad uigeſimũ diẽ naturalẽ ptĩ ad.xxi.ptiebit.Nã eius horæ.xii.uigeſimũ terminabũt.reliquæ primũ & uigeſimũ incohabũt.Atq; ita fiet cretica cõmotio die uigeſimo ꝑueniẽte luna ad ſecũdũ q̃drãgulũ/ĩ ebdomada.ſ.tertia.Rurſuſq; eãdẽ non effugiet rõnẽ/ſi ad uigeſimã primã naturalẽ diẽ differat/qđ ĩ acutis ſolet ægritudinibus euenire:ſicut illud ĩ diuturnioribus hoꝝ ambitu qdẽ ꝑ pares: illarũ ꝑ ĩpares nũeros diſcurrẽte.Hoc poſtq̃ dixerat ip̃e Galen⁹ qđ deĩde q̃ſi ꝓpriũ inuẽtũ rettulit apponẽſis/ nouũ cõmẽtũ excogitauit ꝑ qđ non paria faceret cũ Archigene cretico influxu ad diẽ utrãq; ptinẽte.Sed colligeret uigeſimã totã eẽ creticã/uigeſimã primã nõ eẽ.Sic igit cõmẽtus eſt tẽpus quo ad ſolis coitũ luna redit dies uiginti nouẽ:horæ duodecim:q fere uulgo mẽſis exiſtimat.Demamus dies q bus luna nõ apparet obruta ſolis radiis:qm̃ tũ uim ꝑmutãdi ĩferiora nõ habet:reliq erũt dies uiginti ſex:horæq;.xii.Fere.n.tres dies occulit:atq; hos dies qđ ẽ ſpaciũ lucẽtis lunæ diebus adiiciamus qbus pagrat ſigna quos uiginti q̃ttuor &horas uigĩti cõputat:erit ſũma dies qnq̃gĩta tres & horæ uiginti:quoꝝ medietas dies uiginti ſex & horæ uiginti duæ.Hoc ſpaciũ cogitauit Galenus mẽſura nõ irrõnabili poſitiõi dieꝝ creticoꝝ:qđ cũ uideret dimidiũ ſolũ dieꝝ qbus luna cũ ꝑmeat zodiacũ/tũ a ſole illuminat q̃ſi tũ bis in ſe lunaris influxus ptãtes cõplecteret:& quæ.ſ. eſt a ſignis:& quæ a ſole:quaꝝ utraq; fieri cõmotione ĩ morbis eẽt uериſſimile.Dictus hic poſtea nũerus a poſterioribus ex Galeni auctoritate mẽſis medicinalis:ſi cut eũ q ex diebus uigĩtinouẽ cõiũctiõis:q ex diebus uigĩti ſex/horiſq; duodecĩ manifeſtæ uiſionis:q ex uigĩtiſeptẽ & tertia diei pte pagratiõis mẽſem uocãt.Ex hoc aũt inuẽto qđ uolebat Galenus aſſequebat aduerſus Archigenẽ.Nã ſi totus mẽſis dies.xxvi.horæq;.xxii.erũt ebdomadæ huius menſis ſingulæ ex diebus ſex horiſq; decẽ ſeptẽ & dimidia pte horæ:q̃re medietas mẽſis dies tredecim & horæ undecim

Nota ægiptioꝝ ſententia

Archigenes

Apponenſis

Mẽſis medicinalis quis dicat

ſeptimæ igiť diei naturalis primæ horæ uſq; ad decimā ſeptimā/ad ſeptimā quoq; medicinalis mēſis diem ſpectabūt:Proptereaq; erūt cretice:reliquū diei ad octauū medicinalē diē ptinebit:decimaq̄rta dies naturalis undecim tātū hēbit primas horas ex poſtremis decimæ q̄rtæ medicinalis:cuius añcedētes:horæ.xiii.cū dicía tertia die naturali cōputabūť.Tertiā uero ebdomadā medicinalē cū ſit ebdomada q̄libet dieꝝ ſex horaꝝ decē & ſeptē cū dimidia:patet terminari ī uigeſima die naturali:tm̄ q̄ttuor horis & dimidia pte horæ ſupexcreſcētibus:quæ in uigeſimū primū referūť.Atq; ita cōficiť qđ Galenus īprimis optabat:& cuius gr̄a hoc totū cōmētū fabricatus ē:ut dies uigeſima longe magis q̄ uigeſima pria ebdomada cōſequētiq; rōne cretica putareť.Hūc ſibi gratis labore ſūpſit Galenus.Neq;.n.oportuit:nam ſatis ex mora pagratiōis zodiaci dies.xx.cretica defēdebať:præſertim cū nō neget ipſe uigeſimā quoq; primā eē creticā:qn & plerūq; ī acutis morbis:Neq; uero nos iſta rettulimus ut īter Archigenē Galenūq; arbitraremur/p̄ſcriptū egrediētes:ſed ne cū referri dies creticos ad lunā nō poſſe demr̄auerimus ſiue receptā a ſole ſiue a ſignis uirtutē ī ea cōſiderem⁹:putaret qſpiā nō plene ſatiſſcm̄/qđ mixtū q̄ſi quēdā influxū Galenus introduxiſſet:qui præcipue dies creticos excitaret.Nō enim hoc aut Galenus forſitan fecit:aut ſi fecit facere tn̄ rōnabiliter potuit.Nā ſi cum illo dicamus lunā in quadratis loco alicui primordiali ſignis & oppoſitis cōmotiones ſu-

Prima rō ſcitare:rurſuſq; cū quadrangulis & oppoſitis ſolis radiis illuminať:non poſſumus hos a Luna euentus expectare præterq̄ his tēporibus/q̄bus altero illoꝝ modoꝝ ſe habet ſi de illis ſcilicet cauſis euentus expectať.Nā ſi utroq; tēpore parit tales effectus pro cuiuſq; tēporis habitu/& cōſtellatione/credamus miſceri utriuſq; cōſtellationis uirtutē in eo tpe quo nulla illaꝝ cōſtellationū inueniť/nō alio argumēto/q̄ q tēpus illud medietas ſit ſummæ utriuſq; tpis ſimul cōnumerati: nō ſcimus nos eſſe nō ſumus etiā inter & horeſtes.Quare ſi Galenus in ebdomadis iſtius ſui mēſis medicinalis & eius medietate/uim iſtā excitatricē eſſe putat:nō aūt in ebdomadis aut medietate mēſis quo uel a ſole luna illuminať/uel zodiaci ſigna pcenſet/inuenit nobis/cū uis illa excogitati mēſis ad aſtrologicos nullos influxus redigi poſſit/hoc eſt nec ad q̄drata uel oppoſita ſigna nec ad qdrangulares oppoſitaſue lunæ cū ſole figuratiōes.Nā ſeruari cōflatiq; hoꝝ uirtutē in eo tpe quo iſta nō ſūt/nimis ut dixi abſurdū & cōmentitiū:nec q defendere Galenū uoluerūt ſimulq; creticos dies lunæ curſibus coaptare pmiſſis ſtare potuerūt:ſed nūc qdē hoc:nūc illud tuentur: nūq̄ utrūq; ſimul:quærať.n.cur q̄rtadecima dies cretica ſit/ad lunæ curſus pagrationiſq; mēſem ſe recipiēt.Quoniā p eā diē ad oppoſita ſigna luna deueniat.Hæc ratio parti mēſis medicinalis q̄drat.Siqdē ebdomada eius ſecūda in diē.xiii.naturalē recedit:ſupſuntq; ex ea horæ.xi.tm̄ ad q̄rtadecimā ptinētes.Eſt.n.ut diximus ebdomada quælibet mēſis Galeni dieꝝ ſex horaꝝ decē & ſeptē cum dimidia:quare dies decimatertia plus cretica erit dicēda q̄ q̄rtadecima:cū illa horas tredecim creticas:hæc tm̄ undecim hēat.hic ergo relicta uirtute mixtionis & factitii menſis/ad

Scđa rō pagrata zodiaci ſpacia cōfugiēt.Cōtra ut uigeſimū diē creticū faciant mēſe Galeni nō pagratiōis utunť.Sed & ſiqs ægrotet pridie q̄ Luna coeat:habeatq; diē ſeptimā creticā:qūo id erit ex īfluētia ptātis/tā a ſole receptæ/q̄ a ſignis:ť cū maximā ptē eorū dieꝝ ſicuti ñ uiderit ita ſolari uirtute Luna nos nō affecerit auctoř ipſo Galeno. Neceſſe igitur hic quoq; eos ad ſigna ſe cōuertere:quoꝝ ſolus īfluxus ex quadrati

Tertia rō uirtute creticā illi ſeptimā diē fecerit.Mitto q oīno factitius ille Galeni mēſis nec

naturæ

naturæ moneta pcuſſus.ita enim excudit̃ q̃ſi tres dies Luna ſem p a ſole obtegat̃.
Sed & mane q̃n᷑ cõſpicit̃ priuſq̃ ſol exoriatur:& ueſpere eius diei nouaculari fa-
cie:qđ & expiẽtia indicat & teſtat̃ Alphraganus:tũ de ſpacio quoq; lunaris mo- Alphraganus
tus ita determinat:quaſi ſemp eodẽ paſſu moueret̃:nõ aũt ueslociore interdum:in-
terdum tardiore:qđ in aſtronomicis ſupputationibus demõſtrat̃.Habeat igit̃ ſuũ
ſibi Galenus mẽſem quẽ ne nobis ĩportunius ĩgerat cõcedamus illis quos mauult
dies eſſe creticos Archigenon repudiantes:eos ego nullis lunæ curſibus regi firmi
ter aſſero.Siue acceptã a ſole/ſiue a ſignis uirtutem æſtimemus:nã ea quidẽ quæ a
ſole ſolida & naturalis(ut declarauimus)ſed ad eã cretici dies ptinere non pñt/niſi
nos morbi ſemp in nouilunio aggrederent̃:alioqn nec diei ſeptimæ Luna dimidia:
nec quartadecimæ plena rñdebit:in qbus q̃drangularis & aduerſa ſolis cõfigura-
tio ciet humores.Reſtat ea quæ a ſignis.Hæc uero cũ nulla ẽ/ut ſequẽtia declara-
bũt:tũ ſi q̃ foret ad creticos dies nullo mõ ſpectabit id qđ ipſi dicũt.Nã ſi argumẽ-
tantur ab expiẽtia die ſeptima fit cõmotio.Ruſuſq; q̃rtadecia & p hos dies in q̃dra
tis eſt ſignis Luna uel in oppoſitis ex hac igitur ſignoꝝ pmutatione illæ ſequuntur
cõmotiones.Nos cõtra ſic:die ſeptima fit cõmotio rurſuſq; q̃rtadecima:nec p hos Reflexio
dies plerũq; uel in quadratis eſt Luna locis uel oppoſitis.Nõ igit̃ de hac ſignoꝝ p- argumẽti.
mutatiõe cõmotio illa ſuſcitat̃:utra pars uerioribus nitatur aſſũptionibus nemini
dubiũ:cuius lunares motus penitus nõ ignoti.Nã cũ inferiora pmeãs epicycli ue-
locius Luna fert̃/ſexta die ad q̃drata ſigna ptingit:& decimatertia iterdũ ad oppoſi
ta.Cũ uero ſupiora tardius circũfertur/nõ priuſq̃ die octaua uel nona q̃drangulari
fit loco.Q đ ſi rñdeãt ob hãc cãm iterdũ illas quoq; dies creticas fieri:aliqd dice-
rẽt ſi cũ lunæ curſus eſt tardus:tũc octaua uel nona die cõmouerent̃ hũores.Cũ ue Falſo opi
ro uelox ſexta:cũ medio quodã modo ſe hẽret ſeptima.Veꝝ nõ hoc obſeruatio do nionem
cet:ſed uſu frequẽter euenit ut Luna qdẽ pigriore ſeptima det iudicium interdũ & Galeni a
ſexta:concitatiore uero differantur cõmotiões ad octauã & nonã.qđ aduertentes ſcribi
plurimi medicoꝝ pnegarũt hunc ordinem ĩ morbis a natura ſeruatum/a lunaribus Hyp.&
curſibus dependere:Nec q aliter pdiderũt quicquã induxit q̃ uel amor aſtrologica Aui.
rum reꝝ/uel auctoritas Galeni.Q uæ tñ in hac re q̃tum hẽant ponderis:mox dice- Celſus.
mus.Falſo autem quidã ex Neotericis hoc quoq; Auicennã & Hyppocratẽ opia- Aſclepia
tos tradũt.Nã Hyppocrates quidem nuſquam ſuper hoc uerbum.Sed hũc potius des.
ordinem retuliſſe nixus ad numeros quos libenter obſeruare natura ſoleat id qđ Galenum
Celſus Aſclepiadeſq; notarũt:Auicẽna cũ meminiſſet opĩonis referẽtis hæc ad lu- ab Auicẽ
nã:multa inqt ĩ his dictis ãbiguitas.Tũ qõnẽ reiecit:ut cuius pſcrutatio ad medicũ na & Mo-
nõ ſpectaret:qñ illi potius ẽẽt ĩpedimẽto.Valeat igit̃ Galeni auctoritas apud nos ſe ęgyptio
ubi decernit̃ q dies cretici ſint/quoq; pacto tractãdus ęger/cũ uel apparẽt uel præ derideri/
uident̃.Nã hoc medici offm̃ in q̃ pfeſſiõe præcellẽtẽ Galenũ uereq; diuinũ cũ do- Inde ẽt ab
ctoꝝ cõſenſu pbamus:& admiramur.At cũ cã inueſtigat̃ eoꝝ dieꝝ q altioris hoc Auertoe
opus phiæ/nõ modo præiudicii:ſed nec maioris teſtimonii loco ſnĩa fuerit Galeni. prio prio
Q ñ qđ Moſes Aegyptius & Auicẽna/magni uiri:magniq; ĩ medicina Galeni fau rũ Ariſto.
tores tradũt/plus ramis ſciaꝝ reliq̃ꝝ q̃ radicibus inhæſit.Sane ridet̃ a dialecticis fi nõ loquu
gura eius q̃rta ſyllogiſmoꝝ/& in phia tã ſæpe pterret̃:& ualidiſſimas nõ pſentit rõ- tũ eẽ natu
nes ut philoſophicũ ĩ eo iudiciũ deſideret̃ a multis.Non põt ĩtelligeŕ/quonã pacto raliter co
ſupſtite aĩa & ĩmortali ceſſet ab ope:cerebro tñ nõ diſſoluto/fatigatũq; a ſe ait hac argui đ q̃r
qõne Platonicũ quedã:q̃ſi naue ſoluta ſupſtes nauta nõ ceſſet a nauigatõe.Nec in- ta figura.

telligit qđ a pħis demſaẽ:uniuerſales reꝝ notiões ab ĩtellectu tñ nr̃o cõprehédi/
nec a brutoꝝ ét ĩgenio:ĩ tpis cognitõe qd hæſitet non é tpis huius narrare.Neq̃.n.
hic đ Galeni phia/tñ hæc delibauimus quo Moſeos & Auicẽnæ iudiciũ ſup eo cõ
firmaremus:ſimulq̃ caueret ne cui illius auctoritas ĩponeret ĩ accipiéda ſupſtitõe.
Nam ĩ hac ipſa de q̃ agit aſtrologia paꝝ illũ peritũ/lunaris motus ſupputatio do-
cet.Nec cũ defendit aliter Apponẽſis q̃ q̃ eius ætate nõdũ cæleſtiũ motuũ rõ ad li
qdũ fuerat explorata.Sit igit illa fides ĩ medicina q̃ta maxime eſſe poteſt:qđ ad do
ctrinas alias attinet:cautius agẽdũ cũ homine meminerimus.Examinandũq̃ dili
gentius q̃ tradiderit/an experiẽtiæ/an rationi/an ſentẽtiis cõſonent alioꝝ.Et qdẽ q̃
de creticis ꝓdidit diebus ea parũ rebus ipſis cõſentire ꝓbauimus:eadem nec rõnis
habere colorẽ palam fiet ĩſpiciẽtibus.Nam q̃ rõ lunã cũ ad ſignũ ab eo loco q̃rtũ p
uenerit uel ſeptimũ ĩ quo fuerit ĩnuadente morbo ſuſcitare ĩ humorib⁹ agitationẽ:
Galenus negat rõnẽ ſe dicturũ:ſed Aegyptioꝝ ꝑtẽdit auctoritatẽ:nos illi ſextũ ſuũ
de ſimplicibus medicinis librũ ad memoriã reuocabimus:In quo delirii notat Ae
gyptios:quoꝝ quoq̃ cur apud nos uacillet auctoritas poſtremis duobus libris in
noteſcet:Nũc illud dixerimus obſeruari p hos lunæ curſus corpoꝝ mutatiões fide
liter ab Aegyptiis nõ potuiſſe q̃bus nõ erãt lũæ curſus fideliter cõperti:Primus.n.
Hypparcus Hypparcus ĩ Rhodo ĩſula certius illos obſeruauit/licet nõ attigerit tñ ueritatẽ:cui
propius acceſſit deĩde Ptolẽ.q̃q̃ Hyſpanoꝝ rurſũ aſtronomoꝝ deſyderiũ nõ ĩple-
Rõ Neotericorũ uetit:Neoterici rõnẽ excogitarũt nõ mõ nõ cõſentiẽtẽ ueritati/ſed nec poſitiõi quã
tuent:nec Galeni dictis q̃ ſequunt.Eſt aũt huiuſmodi:Signa q̃drata uel oppoſita
cõtrarias hñt q̃litates.Quadrata uel utraſq̃ uel agẽtes ſaltẽ:ut Aries qdẽ a Cãcro
diſſidet utraq̃ q̃litate qñ Aries ſignũ calidũ & ſiccũ:Cãcer hũidũ & frigidũ:Taur⁹
a Leone nõ utraq̃:nã ſicco cõueniũt:ſed agẽte q̃litate diſcordat/frigido Tauro/cali
do Leone.Diſcordãt item ſigna oppoſita ſemp altera qualitate ſaltem:tũ de cãtatũ
dicũt ab aſtrologis quadrãgulas & diametras radiatiões contrarias eſſe atq̃ pugnã
tes:his poſitis ita colligũt/cũ puenerit Luna ad loca illis quæ tenuit ĩuadẽte mor
bo inimica/cõſequi ut inter morbũ atq̃ naturã pugna exoriatur:At nos ſuppoſitis
Aduerſatio rõnis quæ dicũt ita eos alloquemur:cur creticos dies Luna faciat hanc eſſe putatis cãm:
qm̃ ſi in Tauro/uerbi gratia/fuit eũ naturã morbus occupauit:debet eũ ad locũ cõ
trariũ uenerit cõtrariũ effectũ facere:faciet igitur ut natura cõtra morbũ aſſurgat:
unde pugna & iudiciũ ad alterutrã partẽ uictoriæ declinantis:erit aũt in loco con
trario cũ puenerit ad Leonẽ uel ad Scorpium:ſed ad Leonẽ die ſeptimo ueniet:ad
Scorpiũ quarto decimo.Per hos igitur dies bellicũ canet morbo atq̃ naturæ.Sed
cur nõ idẽ faciet die tertia ueniẽs ad Gemĩos plus a Tauro Leõe diſcrepãtes: Cur
nõ duodecima aut decimatertia ueniens ad Librã/cũ q̃ rurſus Taurus minus con-
ſentit q̃ cũ Scorpione: Cur nõ decima q̃nta ſubiẽs Sagittariũ diſſedentẽ a Tauro/
ſicut Scorpius diſſidet atq̃ Leo: Scio qd rñdebũt/nõ eſſe inter hæc ſigna aſpectus
colligationẽ.ſed nõ alio aduci ego eos uolebã:nõ ut iſtã aſpectuũ rõnẽ nullam eſſe
obiicerẽ qđ libro ſexto ſumus facturi.Sed ut oñderemus ét ſi ſit aliq̃/nõ tñ deſeruiẽ
ꝑpoſitę quæſtioni.Nã illa qdẽ ĩter duos planetas obſeruaẽ.quoꝝ radios nõ putãt
ad cõplendũ eũ poſſe conuenire/ſiue concordẽt ſiue diſcordẽt:niſi talibus inuicẽ ſibi
interuallis configurent/exagono/trigono/q̃drangulari/atq̃ diametro.At uero hic
Lunã planetis aliis nõ cõfiguramus:ſed id ſolũ aduertimus ut ad locũ cõtrariũ de-
feraẽ illi quẽ prius occupabat.Quãq̃ aũt poſitã ſtellã in Geminis ſtellæ poſitæ in

Taure

Tauro negabũt aſtrologi per aſpectũ colligari:nõ tñ hunc locũ eſſe illi cõtrarium
denegabũt.Q uod ſi facit effectũ primo cõtrariũ Luna qa ad locũ cõtrariæ deue-
nit qualitatis:cur ſi in ſigno frigido & ſicco morbum excitauit/in calidis humidiſq;
collocata naturam aduerſus morbũ non excitauit?ſiue illud ſignũ ſextum ſiue ſe-
cundũ/ſiue alio numero quẽ malueris cõputetur?Ridiculũ hoc omnino/nec qđ
ab homine dici poſſit ueritatẽ potius ſpectante q̃ defendente poſitionem.Q uod ſi
cõtendant in his aſpectibus uim cõſiſtere:debent ex cõſequenti illud quoq; conce-
dere/Lunam cum ad tetragona ſigna peruenerit morbũ confirmaturã:quoniã ſi-
cut quadrata ſigna diſcordãt/ita trigona concordãt?Cur igitur ſi trigona ſigna ſu-
ſcitant naturã ex contraria qualitate ad ſignũ ægritudinis/eadẽ ratione trigona ex
cõcordi morbũ non excitabũt.Ad quæ cũ Luna undecima die fere deferatur:erit
undecima noxia ſtatuẽda:quæ tamẽ a medicis inter ſalutares creticas numeratur.
Deniq; erit manifeſtiſſimũ cõſiderãti traditas creticorũ dierũ obſeruatiões a medi
cis ex lunæ motu rõnẽ hr̃e nõ poſſe:nã malas qdẽ cõmotiões his fieri diebus dicũt:
ſexta:octaua:duodecima:decima:decimaſexta : decima octaua.Reddãt horũ rõnẽ
ex luna ſi põt:nã ſexta qdẽ & octaua ſæpius fieri bonas cõueniret ut dicebamus/ꝑ
uenictẽ ꝑ hos dies ad tetragona luna.Sed cur oĩno male decima uel duodecima:q-
bus nõ ſit luna in locis aſpectu aliquo cũ ægritudinis ſigno colligatis?Cur saluta-
ribus annumerant̃ decima ſeptima/atq; trigeſima?Sed & quæ rõ penes lunã q̃ter-
nos quoſq; dies uim hr̃e citra uigeſimũ:ultra uigeſimũ:ſeptẽnos nõ q̃ternos ut uige
ſimũ ſeptimũ:trigeſimũ quartũ:& q̃drageſimũ primum/quẽ cũ exceſſeris/uigeſimi
cretici inueniant̃:ut ſexageſimus & octuageſimus tũ centeſimus ac uigeſimus:cur
inde circuitũ mẽſiũ & annorũ:quæ oĩa ſicuti nõ hñt a luna ç̃ã ita nec hr̃e põt a ſo-
le/nec ab alia quaq̃ cõſtellatione:cũ nõ ille ſtatis diebus ſtatæ quoq; uel ſimiles uel
cõcordes inueniant̃:ſed uariãt mirũ in modũ.nec ordinẽ ullũ ſeruant q poſſit huic
ordĩni rñdere in morborũ cõmotionibus a natura maxĩa ex pte cuſtodita/ut demi-
rari liceat apponẽſem q malitiã ſextæ diei quã Galenus cõparat tyrãno/ſicut ſepti
mã regi redigi ait poſſe/ad hoc q; luna curſu ueलociori ueniat ad tetragonũ:ſui ni-
mis ĩmemor q fieri ſalutares in ſeptima die ægrotationes dixerat ob q̃drati naturã:
quæ.ſ.morbi ſigno aduerſaret̃:Q ũo igit̃ nũc ex q̃drato quoq; malitiæ ſextæ red-
dit rõnẽ?Patet igit̃ hæc oĩa cauſas hr̃e alias:ſed fefellit eos q; ĩ ſeptima die & q̃rta-
decima uidebat̃ cõuenire:q̃q̃ nec ibi ut diximus cõuenit.Sed hũc ꝑ ſeptẽnario ꝓ-
greſſum/uidemus alibi quoq; in naturæ opibus obſeruatũ/ubi nulla ſuſpicio de lu-
næ motu uel ſolis:ut in ipſis quoq; morborũ ꝑiodis.cũ ſicuti ſeptimo die acutæ ita
diuturnæ:ut ſcribit Auicẽna:ſæpe ſeptimo mẽſe:ſeptimo anno q̃rtodecimo:uigeſi-
mo primo/ſolent terminari.Nec ꝓbo tamẽ qui ſupſtitioſe numeros hic obſeruãt:
ſed ita naturæ dico curſus impleri plerũq; in rebus/nõ ob cõſtellationes ad hæc tẽ
pora cõparentes(neq;.n.reperiunt̃)ſed ob occultã ꝓprietatẽ conditionemq; rerũ
illarũ qbus ita plerũq; uſu uenit.Sic.n.natura cõparatũ uidemus:ut qđ ſcribit ipſe
Galenus ꝑ dies impares acuti morbi moueant̃.Q ui uero lentiores diuturnioreſq;
per pares.Redige hæc ad lunã:redige ad ſolem ſtellaſq; ſi potes?Cur igitur cõmo-
tionẽ ſeptima dies in acutis morbis ad tetragona ſigna per q̃ luna ferat̃ referamus?
cũ nec illud p̃ſertim ſit ꝑpetuũ:ſed & qdã ex iunioribus cõtra Galeni aliorũq; opi
nionẽ ad lunã cõfugiẽtiũ hoc loquunt̃.Siq̃s luna poſita in ariete decũbat creticã
hr̃e diẽ octauã debet:q̃re tũc ad cancrũ q̃dratũ luna deueniat.Rñdẽtq; ita qdẽ fie

Vide pudendum errorem Petri Appon.cõciliatoris
Proceſſus naturæ per ſeptẽnarios
Auicẽna
Galenus.

debere hĩta rõne motus lunaris:ſed ĩ ſeptima fieri cõmotionẽ ꝑpter naturã morbi
qui acutus cũ eſt/ꝑ ĩpares moueṫ uſq; ad diẽ q̃rtũdecimũ.Poſtremo quæ de creti-
cis diebus uere ſunt obſeruata a medicina/nõ ſolũ res aſtrologica firmat:ſed infir-
mat:ut ſit maximo argumẽto corpoꝝ affectiões a cãis nõ depẽdere:quas aſtrologi

Galenus

Dies cre-ticos ſi ſi ant a cæ-lo nõ eſſe ĩmutabi-les.

ĩtroducũt.Nã ſi ſtatus in his diebus ordo nõ eſſet:ſed nũc hæc qdẽ:nũc illa cretica:
rurſuſq; inter creticas alia alio tp̃e noxia/ſalutaris inueniretṫ:nulla nos ad inueſti-
gãdũ cãm admiratio ſuſcitaret ſola materiæ diuerſitate mutabili nobis ſatiſfacien-
te:ſed cũ certi dies nõ ſemp ſed plerũq; tamen cretici:& qdã plerũq; ad uitã:qdã ad
mortẽ:uideṫ hic ordo cãm deſiderare certã raroq; mutabilẽ.Galenus hinc cõſeq in
cæleſtibus eẽ cãm q̃ ſũt corpa rato ſtabiliq; ordine ſe mouẽtia:qa pñt effectũ ratũ
ſtabilẽq; ꝑducerẽ.Mihi cõtra uideṫ hic patere de cæleſtibus cãm hmõi ẽt nõ poſſe:
qm̃ ſi inde eſſet alias aliĩ cretici forẽt.nec qui apparet in eis ordo ſeruareṫ.Nam ſi
Luna Marti Soliue iũgereṫ citaret influxus cõmotionẽ: ſi Saturno tardaret.Sed
& coitus luminariũ diẽ morbi ꝓxĩe añcedens foret inſpiciẽdus:tũq; ſi dñs eius loci
in quo coiſſet orientẽ teneret/cito fieret cõmotio:ſero ſi occidẽtẽ:ſed & ſydera re-
cto motu ꝓcedẽtia uel ĩ mobilibus ſignis poſita uelociꝰ:cõtra uel retrocedẽtia uel
in fixis locata tardius morbo naturæq; bellicũ canerẽt:quæ nec cuiq; ægrotãti:q̃q̃
hiſdẽ coſtellatõibus ſimiliter cõuenirẽt:ſed aliter aliis pro gẽituræ ipſoꝝ cõditiõe.

Ptolemæus

Mitto figurã cuius angulos obſeruãdos præcipit Ptolemæus
fœlicibus/infœlicibus radiis deriuenṫ:ut inde de morbo prænũciemus:qđ qdam
ignorãtiſſimi credũt ad creticos dies ꝑtinere.Quæ ſi oĩa medici ab aſtrologis ha-
berẽt nõ plerũq; quos uoluit ars medica:ſed alias alii forent cretici dies:Nec illud
eẽt ſtatũ:ut ſexta dies tyranna crudelitate ꝑimeret:ſeptĩa regia benignitate libera-
ret.Sed & cõſtellatiõibus noxiis ſeptĩa:& ſalutaribus ẽt ſexta nũeraret.Qđ ſi eue
niat ĩterdũ nõ a cælo eſſe dici debet ubi cãm quærũt eius qđ cũ ordine:& fere ſemp
cõtigit:ſed ĩ materia potius redigi debet ꝑticularẽq; aliq̃ laborãtis hoĩs ꝓprietatẽ.

Caput XVII Periodos humoꝝ ad ſydeꝝ motus nõ eſſe referendos

Primus modus.

SEd nec periodos humoꝝ in febribus credat quiſpiã ad ſydeꝝ motus refe-
rendos:uti gratia exẽpli bilis atra diebus duobus ceſſet/q̃rto ſuſciteṫ qm̃
ſub Saturno ſit cuius motus aliis tradior.Nã qua rõne ſanguis ad Iouem
relatus ab aſtrologis iugiter putreſcit nulla pauſa:cũ non Iuppiter tñ omniũ uelo-
ciſſimus:qn potius ſi tẽpus reſtitutõis eximeṫ omnium tardiſſimus poſt Saturnũ.
Cur itẽ motus rubræ bilis aſcriptus Marti:paulo ſegnior atræ motu:ceſſat enim
ſex horis minus.cum ille oris octo & q̃dragintaipſe ſex & triginta ſopiatur:multo
aũt Saturno uelocior ſtella Martis.Præterea decretũ eſt aſtrologoꝝ opa ſtellarũ
tardi motus quo tardiora ſunt eo magis eſſe diuturna:cum igiṫ ſi pituitæ motus ci
tius redit q̃ rubræ bilis.nam ille poſt ſex horas:hic poſt ſex atq; triginta:qm̃ Lunæ
motus excitãs pituitã uelocior motu Martis colerã excitante.Cur inq̃ ſi hoc uerũ
nõ diuturnius afficit agitatio coleræ q̃ pituitæ:ſeu illa horis tm̃ duodecim:hic aũt
decẽ & octo. Debẽt eni(ſi ſtamus in præceptis aſtrologoꝝ diuturniora eſſe opa
Martis q̃ Lunæ:ſiqdem huius uelociora q̃ illius.Quod ſi rurſus hos oẽs periodos
ad Lunã ſolã uolumus referre:utpote prædominãtẽ in oẽs humores hæſitabit ni-
hil minus aſtrologica ratio cui nitunṫ.Nã pituita inquiunt qm̃ Lunæ aquæq; co-
gnatione aquaꝝ fere motũ imitaṫ ille fluũt & refluũt mora media intercidente:ſed

Secũdus

exigua/q̃lis inter rectos motus neceſſario cadit.Sic pituita ſex tm̃ horas integras
relinqt.

relinq̃t. Verũ potuit ſanguini magis hæc cõuẽire/cuius ſicut aquæ cõtinuus æſtus
iouenit̃ in qua morula acceſſum dirimẽs a receſſu nõ bene ſex horarũ rñdet inter/
uallo: quo totus ipſe uel fluxus agit̃ uel refluxus. At in ſanguine maior poterit eẽ
ſimilitudo cuius motũ ĩtercipi in ſẽſibilibus morulis ipſi nõ ꝑnegãt aſſertores hu/
ius opinionis. Sed reliqua ꝓſequamur. Atra inquiunt bilis qm̃ a natura plurimũ
aquæ diſcordat/ita contrario pituitæ modo mouetur: plurimũ.ſ. ceſſans ad dierum Pici opio
uſq; duorũ integritatẽ. Sed mihi quidẽ uidetur plus aquã habere cum terra cõmu/
nionis q̃ cũ igne ſiue locũ aduertas ſiue qualitatẽ ſiue motũ: quibus nulla alia põt
cõditio præpõderare. Erit igit̃ idem iudiciũ de humoribus ad elementa relatis: ut
magis a pituitæ motu diuerſus eſſe debeat motus rubre q̃ atræ bilis. Verum nec
illuſtriũ ueterũq; medicorũ quiſquã ad has cauſas circuitũ febriũ rettulit. Primus
hoc tentauit Petrus Apponenſis homo cõgerere plura natus quã digerere: quem Qualis
quidem indoctiores ubi nugatur magis ibi ſoliti impenſius admirari. Petrus

Capur XVIII. Infœlicitatẽ octimeſtris ꝑtus Saturno nõ eẽ aſcribẽdã. Appo.

DVm tractamus hæc uenit in mẽtẽ ſolere aſtrologos infœlicitatẽ octime/
ſtris partus aſcribere Saturno: de quo dicendũ hoc loco: ſed breuiter eſt:
ne nõ redarguta uideat̃ nos cogere: ut uel inuiti cõcedamus hoſtiliſſimorũ
ſyderũ radiis non apprehẽdi. Q d' ut uolẽs cõcedo: ita non illud uolẽs ideo appre/
hendi nos ab illis ut teneamur: q ppe illabi de cælo ita ſentiã ut non putẽ ab eo no/
xiũ q cq̃ ꝓuenire. Sũma igit̃ hæc eſt/fallunt̃ aſtrologi ſi credũt ideo natos octauo
mẽſe non uiuere: q a ſingulis uteri gerẽdi mẽſibus/ſinguli planetæ præſint. & ꝓpte/
rea q̃ primo/idem octauo mẽſi Saturnus dñet̃/planeta frigidus & ſiccus hoc ẽ q̃li/ Cauſa (q̄
tatibus uitæ ɔtrarius. primũ.n. & illæ ꝑ manus traditæ planetarũ dñandi uices rõnẽ præbent
nõ hñt: ut alibi ſuo loco dicet̃: & ꝙ octimeſtris partus non uiuat oĩno rõnẽ aliã hẽt. aſtrono/
Sũt q opinent̃ fœtũ ſeptimo mẽſe conari ut egrediat̃/& in conatu lædi: q ſi octa/ mi) ꝑ par
uo exit: ut pote nõdũ reſtitutũ ſuæ incolumitati/uiuacẽ eſſe nõ ſolere: ſed Hyppo/ tu octime
crati potius accedo q tractatu quẽ ſcribit de octimeſtri partu cãm cur plerũq; non ſtre
uiuat/hãc eſſe ait ꝙ eo menſe difficilis ſit uteri geſtatio. Tũc.n. grauius ſe hẽre præ/ Hyppo.
gnantes: & in matrice neſcio quæ pati grauia & incõmoda: & ſi pariant duplici la/
bore oppreſſas & partus & ægritudis/infirmiſſimas fieri: unñ neceſſario ipſe quoq;
fœtus imbecillior factus/raro diu uiuat. Atteſtat̃ huic ſententiæ ꝙ ſi quæ iueniunt̃
uegetiores ualidioreſq; fœminæ ſolẽt octauo etiã mẽſe parere uicturos q̄les in Hi
ſpania inueniri ſcribit Auicẽna & Ariſtoteles in Aegypto. Verba ipſa Hippocra/
tis ſuꝑ hac re Græca ſubieci: ne qm̃ liber hic uulgo non habetur fictũ crederetur a Auicenna
nobis περι οκτα μηνου γενεσιν φαμι & quæ ſequuntur. Ariſtote/

Cap. XIX Cur nautæ/medici/agricolæ/uera ſępius ꝑdicãt q̃ aſtrologi. les

TRia fere erãt in illa ſecũda aſtrologorũ ratiocinatione obiectamẽta: pri/
mũ a mutationibus iſeriorũ ex Solis Lunæq; curſibus: unde colligebãt: &
actionẽ ĩ nos ſyderũ aliorũ: & mutationẽ rerũ aliarũ ab illis eſſe cõiectãdã.
Secundum teſtimonio bonarũ artiũ medicinæ/agriculturæ/nauigatoriæ: quæ ſuis
opibus aſtrologicas adhibẽt obſeruationes. Et horũ ita utrũq; reiecimus ut hiſdem
telis eos repũgeremus/oñdentes ut pauloante dicebamus: ex opibus Solis & Lu/
næ: & ex illarũ artiũ obſeruationibus/potius colligi q̃d negant: q̃ ꝙ affirmãt. Reſtat
tertium ꝙ ab earundẽ artificum uulgi ipſius prædictionibus ſumebat̃: quaſi nimis
eſſemus iniq: q nullã futurorũ præcognitionẽ cõcederemus aſtrologis totius cæli

peritis q̃ rudia magiſteria:& de populo q̃uis interdũ etiã aſſequatur:ita multa de
pluuiis/de ægritudinibus/ de pecoribus/de ãnona quotidie prædici uulgo cũ euẽ-
tus fide uidemus. Cur non igiť inquiũt q cæleſtes cauſas exploratius norũt:& illa
rectius:& alia poterũt ſecretia prædicere:hoc eſt ꝙ in præſentia nobis diluendum
eſt:imo ut cõſueuimus reiiciendũ in eos qđ apte nullo negocio breuiter expedie-
mus. Nã ſi uera prædicunť ab illis nulla habita tñ rõne præceptoꝝ aſtrologiæ:qs
nõ dixerit aut leuẽ eſſe cõiecturã:eſſe illa quæ omittũt/quæ ignorãt:non neceſſa-
ria:ſed ſupſlua:non ſecretiora/ſed falſiora:non dogmata/ſed figmenta. At falluntur
aliqñ inqt Ptolemæus q aſtrologica neſciũt: qd ꝙ aſtrologi ſæpius. Conficiť igiť
ut aſtrologi minus aſtrologica teneãt/q̃ q aſtrologi nõ ſunt. Neq;.n.põt hoc dene-
gari/magis ad fidẽ rñdere q̃ dicũt medici de ægris:agricolæ de ãnona:nautici đ tẽ-
peſtatibus:paſtores de pecoribus:q̃ q̃ de hiſdẽ rebus ab aſtrologis ꝓdicũť. Ratio
ſtatim ĩ ꝓmptu ẽ:qñq dẽ aſtrologus ſigna reſpicit q̃ nõ ſunt ſigna:cãs ſpeculať q̃ nõ
ſunt cauſæ:ꝓpea falliť. Reſpicit.n.cæleſtem diſpõnẽ q̃ cã tm̃ uniuerſalis non efficit
uarietatẽ ĩferioꝝ niſi ꝑ materiæ cõditiõe cauſarũq; efficiẽtiũ ĩferioꝝ. Tamẽ nec cæ
leſtis illa diſpõ q̃ repicit:ſed ficta ab eo ĩ cælo diſpõ ꝑ uaniſſimas regulas & cõmẽ-
titias:nõ natura/ſed arbitrio cõſtãs aſtrologoꝝ:ſiqdẽ ut demõſtrabimus nõ homi-
nũ ille pr̃ & dcoꝝ deus ĩ cælo fecit imagines/ſigna/partes/antiſia/dodecathemoria/
domus/& hmõi/alia qbus utunť: Sed ĩ cælo mentitus hæc ẽ hominũ deceptor/&
deoꝝ ĩfamator aſtrologus. Proptereaq; nihil mirũ ſi nullã rẽ futurã certa rõne ꝓno
ſcere iſta ars. põt. Artifices aũt quos memorauimus ueris & naturalibus ꝓpriiſq;
ac ꝓximis cauſis ĩdiciiſq; nituntũ:& ideo raro excidũt a ueritate. ſed ueris ꝓſenſioni
bus futuroꝝ:& fidẽ ſuis methodis faciũt:& cũ ꝓuentu bonaq; fœlicitate ſuas artes
exercẽt: Lege libros ꝓnoſticoꝝ Hyppocratis:nũq̃ illum ĩuenies ægri ſtatũ futurũ
inter ſydera q̃rere:ut q ſciret hæc magis ex lotio q̃ri q̃ ex aſtro & de pulſu uenaꝝ/ q̃
de motu ſphæraꝝ certius ꝓcognoſci. Periti gubernatores nõ ex Ioue/Saturno/Ve-
nere/Marte/Mercurio/præuidẽt tempeſtates:ſed de nube:de uentis:de omni aeris
cõditione:atq; eoꝝ hæc ſolers diſciplina expimentis ubiq; cõfirmata:de ſpiraculo
tenuiſſimi flatus:de nubecula uix cõſpicua tẽpeſtatẽ ĩtelligit ĩminentẽ/cuius nul-
lum præſagium/nullũ ſignum adhuc patebat oculis aliorum. Nec ſolũ uenturam
intelligant:ſed qua parte futurum ut excitetur:quomodo declinari: quomodo ſu-
perari poſſit ad quæ ſapientia omnis aſtrologorum prorſus caligabit. Sic paſtores
agricolæ:& ipſum ſæpe uulgus ineruditum/ſtatum aeris præcognoſcũt: non a ſtel
lis ſed ab aeris ipſius diſpoſitione:atque his quæ in ſublimi impreſſionibus fiunt:
quare raro falluntur:aerem.ſ.ex aere:ſicut medici ægrum ex ægro præiudicãtes: hoc
eſt ex propriis principiis:nõ quod faciũt aſtrologi ex remotis & communibus uni
uerſalibus:imo/quod peius eſt/fictis imaginariis fabuloſis. Quare nemo putet fu-
turam agricolationem meliorem medicinam efficatiorem/ nauigationem tutiorẽ:
ſi tractentur hæc ab hominibus aſtrologica percallentibus & obſeruantibus. Qui
hæc potius tabes & abolitio foret illarum artium:dum a certis regulis ad incertas:
a ueris ad commẽtitias euocarentur:& permixtionem falſorum dogmatum omnis
iam comperti experimẽti ſoliditas/ueritaſq; labefactareť. id quod nõdũ rõnibus in
tellectis qbus aſtrologiæ uanitas innoteſcit/ex eo ꝑſuaderi ſatis põt:qđ inter ini-
tia opis diximus:ſummos eaꝝ artiũ magiſtros:& in illis tractandis apprime fœli-
ces/nõ mõ adhibuiſſe ſuis opibus aſtrologicas obſeruationes ſed eas:uel cõtẽpſiſſe/
uel etiam

Ptolemæus

Ex his aſtrologorũ nõ rões ſed fabľas imaginationeſq; eẽ fictas concluditur

Vñ hmõi artificum obſeruationes potius ſcia dici dñt quã eorũ inania mẽtis figmenta (ut ait Ariſ. prio metha.) expientia artẽ ꝑcreat: inexpientia caſum.

uel ēt cōfutaſſe. Columella quē alibi quoq; citauimus illæ rei ruſticæ ſcriptor exactiſſimus/quo loco traditurus eſt præcepta tempoꝝ obſeruādoꝝ/ meminit ſuæ lucubrationis aduerſus aſtrologos: & uera inqt hæc quæ nos pingui Minerua tractauimus:falſa uero quæ imprudētiſſime Chaldæi pollicenť:alibi quoq; a nobis cōfutata:q̄re colligēti ſic Ptolemæo multa prȩuidēt de ſtatu aeris agricultores:igiť nos plura certioraq; q̄to illis cælestiū reꝝ cognitione pſtamus:negabit Columella eſſe in cōſecutione ueritatē:qm̄.ſ.hoc aſtrologicū ſape quo agricolis præſtant nō eſt ſapere/ſed deſipe:hoc eſt nō plura q̄ illi ſciūt:ſed plura fingūt magnitudine rerū circa quæ mentiunť pfeſſionis ludibriū prætegentes:quā indubie cū aliis honeſtiſſimo loco uita recepiſſet/ſi tā bōas artes/tā neceſſarias:agricolationē:medicinā:nauigatoriā redderet meliores:ſed deprehēſa ſæpius uanitas & fallacia a prudētiſſimis legūlatoribus eos coegit ut ſeueriſſimis interdictionibus illā ciuitatibus eliminarēt: ut prio libro declaratū a nobis ne ſimul & bonas & mētes & artes occultiſſimis ſuis uenenis inficeret:quȩ q̄tū ab gregariis his quas dictabamus artibus in futurorum præſenſione uincať:uel hinc inoteſcat q; inter nauticos & agricolas/& paſtores/de eorum pronoſticis mire cōuenit:inter aſtrologos nihil adeo ut nihil dubitet Aboa Facete dictum
ſar iter capere non petaſatus:quo die Ptol. aquarum eluuiem denunciauerit.

Caput XX. Non omnia quæ ab aſtrologis prædicuntur de primis qualitatibus dependere.

EXcutere iam uolumus q̄ de primis poſſint q̄litatibus depēdere:qm̄ id tertia aſtrologoꝝ rō expoſcere uidebať:& Ptol. nō alia uia quæcūq; fiunt fieri pbat a ſyderibus qđ apoteleſmatici eius libri declarāt: & aſtrologi oēs huc ſe ſemp recipiūt quotiēs aut nihil ſupſtitioſe dici a ſe defendūt:quodq; per naturæ ueſtigia non pcedat:aut nihil rurſus cuius reddi manifeſta rō non poſſit:Fere enim ad has cōfugiūt q̄litates quotiēs cur hæc Iuppiter:illa Saturnus: alia alius faciat planetarū: interroganť:in quo illos & ſibi & ueritati paꝝ conſona loqui parte opis ea monſtrabiť qua rōnes aſtrologici dogmatis refellunť/ fruſtra uero pfugiū hoc illos ſibi parare præter ea quæ diximus multa quoq; declarāt:Inter quæ illud Prima rō
primū occurrit futurū ut in fati ſortitione plus anni tempus faciat quo qs naſcať:q̄ quæuis alia diuerſitas cōſtellationis ſiqdē plus quoq; facit ad intentionem remiſſionemq; primaꝝ q̄litatū:q̄ quæuis alia uel poſitio ſydeꝝ/ uel mixtura radiorū: Adeo ſemp æſtiui dies hybernis calidiores etiā ſi q̄tum uis æſtate rigeat torpeatq; Saturnus. Cōtra ſemp æſtiuis hyberni frigidiores etiā cū ardet Mars: medioq; furit flāmatus olympo. Q đ ſi fati dn̄a oritur frigore & calore ſiccitate & humiditate plus minuſq; uigētibus:Sequiť oīo dānatos etiā ſemper frigido fato qcūq; nati hyeme fuerint præ hisq nati fuerint p æſtatem præſertim ſi (qđ illis eſt neceſſario defendendū) plus hāc aeris ſic affecti cælitus q̄litatem q̄ ſeminis & materiæ pximȩ cōditionē ſequunť. Præterea ſi tueť hoc Ptolemæus qđ ē illi pro fundo naturalis aſtro Secūda rō
logiæ/ut p primas q̄litates reliq̄ faciāt radii planetaꝝ: nō debet in hoīum genituris aut mores aut fortunā aliūde uaticinari/q̄ ex ea cōſtellatiōe quæ corporis habitum facit atq; demōſtrat:qn̄ hic oīa cōſequanť. Et pariter ī uniuerſalibus uaticiniis una erit res inſpiciēda/qs futurus aeris ſtatus:hoc inſpecto reliq̄ patefient. Siquidē pro caloris & frigoris/pro ſiccitatis humiditatiſq; mō cætera diſponunť. At nō ita uel alii uel ipſe Ptolemæus/cū ſæpe quæ de moribus in priuata geneſi:quæ de fortuitis caſibus dicūt/nomine corporis tēpamēto tńdēt ea rōne qua ſolēt ad hos cætera

referri. Nec q̃ de tẽpeſtatibus ãni totius his cõgruẽt: quæ de morbis/de peſtilẽtia de ãnona de bellis ꝓnũciabũt: q̃ re.ſ.a diuerſiſſimis iſta cõſtellationibus inueſtigãt: qđ legẽti tũ aſtrologicos libros: tũ aſtrologoꝝ uaticinia haud difficile cõſtabit. Nõ igr̃ ſuę ſupſtitioni faciẽ aut prętẽdãt honeſtamẽtũq; methodi naturalis: ut eatenus ſe ſubiicere res hũanas ſyderibus dicãt: q̃tenus aeris corpiſq; diſpoſitio ĩ q̃litatibus primis a cælo depẽdet. Nã hoc qđẽ ingrediẽs artẽ aſſeręſq; eã q̃ſi poſſibilẽ dixit Ptolemæus: ſed in ꝓceſſu explicatuq; dogmatũ nec obſeruauit/nec potuit ſaluis ꝓfeſſionis iuribus obſeruare. Alioqn qđ dicebam paucis cõſtaret aſtrologia: cui tñ de aeris diſpõne & habitu corpoꝝ foret dicendũ. Reliqua ex his pauciſſimis datis regulis quiuis e medio ſibi coniectaret. Sed & innumera ſunt in Ptolemæi libris & aliorum quæ de materiæ qualitatibus primis originem ducere nulllo modo põt.

Caput XXI. Nec noxas elementorũ: nec damna nr̃oꝝ corpoꝝ eẽ a cælo.

EX his: quæ modo diximus illud facile reiici põt qđ tertio loco ad aſtrologiæ aſſertionem ſupra in medium afferebat: Nam cũ dicit̃ ſi mutationes aeris a ſyderibus: igitur & peſtilentiæ cataclſmi & exuſtiones/& caritas annonæ. Negamus: neq;.n.ſequit̃: immo hæc qui dicit: qđ ſit cælũ ignorat: nã quid aliud ipſum in natura tota corporea/q̃ in particulari quolibet corpore ipſa uis continens totum ne diffluat/ne diſſoluat̃. Qđ cor in aĩali fons uirtutis illius q̃ ſeruatur integritas ordoq; mixturæ/& membrorũ inuadentiũ iniuria ꝓpulſat̃: ſciat igit̃ qui exceſſus elementoꝝ unde incẽdia & cathacliſmus cõtingit: Vnde caritas morbi ac peſtilentiæ/cælo refert accepta: non aliter errare/q̃ qui nr̃i corporis morbos/uicia/cauſationes/in ipſam regentẽ corpus naturę refert poteſtatem: cuius eſt illa curare nõ facere/ſopire nõ excitare. Quæ ſi ſunt uera patet aliud. Itẽ eſſe q̃litates primas/aliud q̃litatum primaꝝ receſſus & detrimenta cælitus fieri/niſi negemus aliud eſſe iura & magiſtratus oẽs ciuitatis/aliud qđ in illis delinquit̃ ope boni principis originẽ trahere. Vt igit̃ philoſophus dederit quicqđ eſt in elemẽtis ordinariũ & naturale auctorẽ hr̃e cælũ: neſcio tñ qua rõne ſit conceſſurus etiã inde eſſe q; deficiũt/q; naturæ præſcripto & legibus uariãt/ eũ ſit potius illud philoſophoꝝ dogma q; elementa maneãt intra fines & ſuo iure contenta negociũ mũdo nõ faceſſant a cæleſti eſſe natura regente & moderãte fluxibilem & erraticũ numerꝫ reꝫ corruptibiliũ.

Obiectio Sed inqes qñ mihi conceſſeris alias ſtellas facere frigiditatẽ/alias calíditatẽ: nõne ſequit̃ illud: Vt frigidis ſtellis prædominantibus/elementa frigida inualeſcãt: calidis calida: Qđ ſi dicit̃ nõ eueniat etiã ut cõcurſu magno frigidarũ cõſtellationum

Prima reſponſio frigiditas ita aquaꝝ exuberet: ut eluuionibus terra mergatur. Contra calidis ualde potẽtibus/fiant exuſtiones. Facilis rñſio nec una tñ primũ de dominatu planetarũ

Secunda. atq; ſignoꝝ quæ finxere aſtrologi: ut falſa ſint poſtea demõſtrabitur. Quid inq̃ ita planeta quiſq̃ imperabit cælo: ut in hoc mundo ꝓdigioſa ꝓducat præſertim mala: Cum cæli opus ex omniũ luminũ cõſpiratione diſſultet: ita tota illa ſupior ſemper tẽperat̃ armonia: ut ſicut in ipſa omnia cõſonãt: ita per eã nihil diſſonet unq̃ in inferiori mũdo: in quo quotiẽs in cõcinnũ aſperũ/diſcors audit̃/ad tactum cæli ne refe ratur: ſed ad quattuor iſtas chordas citharæ ſublunaris quæ de inordinata materias impuraq; cõtactæ cæleſti plectro ad numerũ illas ſemp cõcordiãq; mouente/con

Tertia. tumaces interdũ inueniunt̃. Poſt hæc ſubtilius cõſiderandum eſt/ſi præfecta uariis elementis uaria ſydera ſunt ideo: eſſe præfecta ut perficiant̃ elementa ipſa. Quare erit quodlibet elementum tacto pfectius: q̃to præſes ſtella fuerit potẽtior: q; ſi per

ſectio partiũ

ſectio partiũ ꝑfectioni totius nõ repugnat:immo cũ toto partes labeſactanť: non
pertinebit ad elemẽti perfectionẽ:ut natura trãſgrediẽs ordinem occupet cætera.
Sed tũc erit perfectum cũ ab ordine curſuqꝫ naturæ nihil deflexerit:a quo certe de
flectere tã põt excedendo q̃ deficiendo. Quocirca ſi præſit igni Mars/quãquidẽ in
ſubiectã qualitatẽ fieri nihil cõuenit a ſtella:qđ ordini bono naturæqꝫ legibus non
cõſentiat:nõ minus compeſcere tumultuantẽ/quam ſuſcitare torpentẽ cæleſtis prę
ſecturæ officium fuerit. Poteſt igiť id cõcedi ut ſint q̃ttuor primæ q̃litates a cælo:
nec tamẽ eorum dicta/trãſgreſſiones/ tumultus a cælo ſint: ſed a materiæ motibus
inordinatis/cæleſtis diſciplinæ legibus uſqꝫquaqꝫ nõ obſequentis: Vt propterea cre
dam nec Platonẽ/in Timæo nec Ariſtotelẽ/ in Metheoris iſtas elemẽtorum tytãni
des tẽporarias/ad conſtellationum uim ullã unq̃ rettuliſſe. Cõſtat aũt & dictis non
modo noxas elemẽtoꝝ:ſed & eadẽ rõne dãna corpoꝝ nroꝝ/cæterorũqꝫ animantiũ
in cælo cauſas nõ habere. Quod qdẽ & potiſſimũ inter omnia corpora/ & ordinis
& beneficentiæ titulis inſigne/nec ea debet efficere/quæ ſunt opera potius tumul-
tuantis materiæ uel deficientis:quare qđ de elementis diximus:licet de humoribus
itidem dicere in noſtro corpore illis reſpondentibus:ſi præeſt atræ bili Saturnus:
Mars rubræ:alius ſanguini/pituitæ alius:nõ aliud magis horum planetaꝝ opus/q̃
frenare has qualitates & continere ſub cõcinnã uitæ diſpoſitionẽ. Nec cum præpo
tens erit Saturnus ſuſcitabitur atra bilis:ut reliquos perdat/totumqꝫ labeſactet:ſed
ordinatius/cõpoſitius/melius ſe habebit. Idem de rubra dicendum cum regnauerit
Mars quandoqdem illorũ radii/& natura ſua benefici ſint/ac ſalutares:nec agũt in-
ſtar ignis:ſed quemadmodũ calor inſitus nobis uegetalis/animæ manu recte opera
tur ad finem certum pro ſalute uiuentis:ita lumina illa uitalia intimæ mẽtis ſuæ ani
mi organa/nõ ad pernitiẽ unq̃: ſed ad cõmodũ corporũ ſubditoꝝ & beneficentiam
agunt/Saturnus in atrã bilem(ſiquidẽ illi præeſt) nihil unq̃ nõ ordinatũ:nõ uiuifi
cũ influet:quare nõ excitabit illam ad exitiũ aĩalis:ſed moderabiť ad conſeruatio-
nem. Nec habebunt a ſtellis ſuis humores/cũ illæ præualuerint/quo magis & uio-
lentius agant:ſed quo moderatius atqꝫ uiuatius. Nunq̃ mors a cælo: ſed a materia
cum uitio proprio/quæqꝫ q̃litas ita degenerauerit:ut præfecti ſyderis diſciplinam
non ſuſtineat:ſed uel euagetur immodica uel remiſſa deficiat. At noſtri diuinatores
qui ſe cæli ſicut interpretes ita patronos & defenſores faciũt:non tã morbos irrita-
tu nimio primaꝝ q̃litatũ:ſed & uitia ipſa cæcitatem/ ſurditatẽ referunt ad ſtellas:&
quod eſt deteſtabilius etiã ipſa monſtra:quo nihil dici/nihil cogitari poteſt abſurdi
us.nã qd aliud monſtra q̃ peccata naturæ? Hæc aũt nemo unq̃ philoſophus rettu-
lit ad efficientẽ cauſam præſertim indeficientẽ omnes ad materiam. Nec ita quiſq̃
delirauit/ut diceret monſtrificos partus culpa fieri uirtutis informãtis. Quæ.ſ.dei
acta manu nihil delinquat/ſed accuſant materiam ſitu uel quãtitate/ uel qualitate/
male formabilem & opifici ſuo contumacem atqꝫ rebellem. At longe maior inſa-
nia cæli uirtutẽ damnare q̃ ſeminis. Quæ tanto minus errare põt atqꝫ deficere q̃to
ipſa natura potẽtior/& domina & artifici iunctior/a quo nõ aliter q̃ ꝑ ipſum iſta ſe
minaria uirtus inferior regitur atqꝫ formať. Nimis igiť q̃ abſurdum putare cæleſti
um motus & configurationes(ſi modo uariant iſtæ cõfigurationes efficiẽtiam pla
netarum aliter unq̃ ire atqꝫ componi:q̃ naturalis tenor & curſus exigit ordinatus
reꝝ inferioꝝ.alioqn naturæ iſte ordo cuius trãſgreſſo mõſtrũ ubinã ſedet? ubinam
habet originẽ? ſi nõ hæc in cælo? aut quomodo ſuã ſatis uocẽ audiũt? quorum ma

Plato.
Ariſtote.
Dãna no
ſtrorũ cor
poꝝ in cæ
lo cauſas
nõ habere

Mors non
eſt a cælo

Nã & cũ-
ctũ Medi
corũ cõci
liũ mõſtri
ficos ꝑtus
nõ niſi ex
aliquo na
turę impe
dimẽto cõ
tingere aſ
firmat.

Quippe nō aſtrologia tm̄ ſed oēs mathe. ab auerroe ſp deriſæ ſunt.

lam/inordinatā nō naturalē/cuius origo uitiū & infirmitas/ primis aſcribunt naturæ cāis oīum optimis/ordinatiſſimis/& potētiſſimis. Vere ergo dixit Auer. qui crediderit. Martē aut ſidus aliud quoquō diſpoſitū nocere corporibus/ aliena credere ab oī p̄hia. Sed ita ē certe nulla ꝓfeſſio cælo magis iniuria aſtrologica ſupſtitione: quæ qcqd a nobis fit præter rōnē culpa uolūtatis qcqd in materia euenit præter ordinem uicio temeritatis/labiliſq; materiæ:id totum ſyderibus ambit imputare:nec putat illorum ſaluā dignitatem:ſi non illis indigniſſima quæq; accepta referantur.

Caput XXII. Ingenioꝶ & morū uarietatē nō oīno pēdere a primis q̄litatibus.

VErūenimuero ſi nō faciūt ſydera malas corporū affectiones ipſas ſaltē corpoꝶ faciūt diuerſitates:nō morboſas non uicioſas: non cauſarias:ſed intra fines ītegritatiſq; naturæ media inter ſe tēpamēti rōne diſtantes. Sequens .n.hoc uī oīno ut ſi primaꝶ quattuor qualitatum ſydera ſunt auctores:ut.ſ.a Saturno naſcantur ſiue cōcipiant̄ corpora ſicciora & frigidiora/calidiora ſub Marte:humidiora ſub Venere:atq; ita de reliquis:quā temperamēti diuerſitatem ſolet diuerſitas ingeniorū & affectionū animi cōſequi: nō qbus cogamur:ſed qbus irritemur. Sed hic poſtea locus latius ptractabitur. Illud aūt uideamus:an ingenioꝶ & morū hinc naſci diſſimilitudo poſſit. Nā ut aliquo modo uerū falſum tñ aliqua ex parte. Cōſequit̄.n.q̄litatū in corpore prepotentiū modus quoq; nōnihil affectionū/ut ꝓniores ad iram bilis efferueſcens ſegnes pituita:ſanguis hilariores: triſtes atra bilis efficiat. Sed hoc oppido q̄ generale nec euidentiæ ſemp r̄ndet:nec ſatisfacit occultioribus qbuſdā/ & maxime ꝓpriis ingenioꝶ cōditionibus. Dixi nō ſemp euidētiæ reſpondere/quoniā eſt interdū inuenire hoīes tempamento corporis q̄ ſimillimos: ſtudiis tamen nō quæ fecit electio:ſed naturæ ꝓpenſio diſſimillimos: Vidi ego ſub uirginea facie ferinā immanitatem:ſub truci uultu & aſpernabili:mitem & amabilem manſuetudine:Alios frōtis gratia/oriſq; uenuſtate:lætitiā perpetuam præſeferētes/intus æſtuare mœroribus:& ſibi eſſe faſtidio. Alios quos tu iudices plane Saturni eſſe mācipia hilaritatibus atq; facetiis omnia ſerenare/quæ poſſunt alias a primis qualitatibus uires germina cōſequi cōſenſu fere philoſophoꝶ:hoc eſt quæ nec primæ illæ quattuor:aut filiæ aut apendices ſunt. Ad quas etiam multa referri plane non poſſe q̄ de moꝶ diuerſitate uaticinant̄ aſtrologi paulo poſt declarabimus.

Ex forma ſæpe errorē cōcipi

Caput XXIII. Neq; bella neq; externa a primis qualitatibus pēdeere.

ILlud uero nimis ridiculum ſi poſſunt ſydera facere frigus æſtū aliaſq; q̄litates:poſſe etiā bella/ſeditiones:poſſe urbes euertere/ipiaq; pmutare. Nec minus poſitioni ridicula ratio. Nā excitata inquiunt bili incorporibus regū & principium æſtu animi flagrātiore fiant auidiores iniuriæ uel reponēdæ uel inferēdæ;O beatā Italiā & ppetua pace florentē:ſi pituitoſos habere tibi principes liceat/magnū hoc bonū atq; diuinum paruo cōſtare poteſt:unciola una lecti pharmaci bilē educentis ſi rite principibus diuidat̄ his qui magis bellicoſi totum nobis pacabit orbē. Hæc quis cōfutet potiuſq̄ irrideat̄ quaſi hæc demū bellorū cā quaſi ne magis auaritia q̄ ira:nō cupido:non occaſio ſpeiue potiundi: Non ſimultates & odia quæ ſunt apud aſtrologos a Saturno potiuſq̄ a Marte. Nō interdū amor ipſe iuſtitiæ bella ſuſcitent atq; tumultus: quaſi nō ſæpius ſit aīus regum pro bile deus. nunc bonos exercens ad uirtutē.nūc puniens malos miniſterio ſæpe malorū quos ille carnifices in mundanda repu. & quaſi uiſibiles dæmones habet. Verū hic quāuis deridicula dicunt aſtrologi uidentur tamen aliquid dicere. At externa quæ pro noſtris

Bellorum cauſæ

Externa

noſtris humoribus nihilo uariant᷑: quomodo referẽt ad iſtas quattuor qualitates?
exilia:dignitates:diuitias:egeſtatẽ:liberos:uxorẽ:amicos: inimicos? habent inquit
Ptol.affinitatẽ cũ animo & corpe:ut cũ animo quidẽ:honor & dignitas:cũ corpore Ptol.
uxor atq; diuitiæ. Quæ iſta affinitas o Ptolemeæ? ut fortuita hæc aĩ corpiſue con- Quæſtio
ditionẽ ſequant᷑? An qđ ſoletis dicere:ſi quẽ Martis influxus efficit bilioſum/eidẽ Solutio.
& uulnera & uiolentam mortẽ infligit: qm̃ bilis ardor ad rixas incitet atq; ad arma
inter quæ mors ipſa familiariter habitat. Verũ ſolet a nobis id maxĩe ſydetũ opus
exiſtimari/eũ hõ mitis:ĩ ocio degẽs nulli cõtumclioſus:ĩ picula tñ: ĩ gladios:ĩ inimi
citias.fatali ui q̃dã trahit᷑ q̃ſi nolẽs:pariter bellicoſus hõ crabronũq; ut dr̃ irritator: Cõfutatio
plenus dieꝝ:illæſus domi obeat iter ſuos. Cur igr̃ ille martio calore deſtitutus gla
dio tñ oppetit/qđ eſt opus Martis: hic in pace morit᷑: q̃q̃ Marte fere ipſe calidior?
Præterea poſſint hmõi quædã nõ nihil ꝑſeferre cõmercii cũ his q̃ itra nos ſunt:q̃ re
ad habitũ corpis referant᷑: illa q̃ rõne driam corpis aiq; cõſequent᷑: uxor diuitiæ:di
gnitates:& quæ hoc genere alia ſunt ꝑfecto ne ſomniare qdem hoc licet. Quapro
pter & ipſe Ptol.primo capite libri Apotelcſmatõ:ubi ſuã ſtruit rõnẽ de ſydeꝝ effi- Ptolemæ
ciẽtia:nõ aliud colligit q̃ ꝙ aliquo mõ cõſequẽs erit corpis.ſ.atq; aĩ quatenus hęret us
corpi/diuerſitatẽ ab aſtris ꝑuenire:De fortuitis rebus nihil adiicit eo loco:Ita enim
ſcribit:poterit igit᷑ dicere qs quocũq; tpe ſtatus ãbiẽtis nos aeris ſit futurus.Sed &
propriũ cuiuſlibet hoĩs habitũ & tẽpamẽtũ itelliget ducto de ſtatu aeris argumẽto
cũ formabat᷑. Quare dicere poterit q̃le corpus:& q̃lẽ animũ ſortiret᷑. Tũ q̃uo ſuc-
ceſſu tẽpoꝝ ſe habebit/ præuidẽs.ſ.futurã aeris diſpõnẽ tali tẽperatura corpori con
uenientẽ/facere ad eius incolumitatẽ/uel diſſonãtẽ occaſionẽ dare morbi & ægritu
dinis. Hæc ibi Ptol.in qbus quẽadmodũ appet nulla mẽtio ſup externis. Mox uero
proxĩo capite ubi iterat dicta nectitq; ſequẽtibus/exteriora ẽt adiicit q̃ſi de illis quo
q; ꝓbaſſet/forte falli putans poſſe lectorẽ cui iam rõ excidiſſet/ex qua illud deduci
comprobariq; dicebat᷑. Quare ſi dederimus Ptolemæo mutari materiæ primas af
fectiones:humiditatis & ſiccitatis/frigoris/& caloris/pro cõditione ſtatuq; ſyderũ:
minime tamen cõceſſuri ſumus eſſe ſydera diuerſos hominum uariantia caſus.

Capuт XXIIII. Occultas uires cæleſtibus non ineſſe per quas occultas in
feriorum rerum proprietates producant: ſed calorem tantum lumenq; uiuificum.

Reſtat diſcutiẽdũ an ꝑter effectricẽ uim q̃litatũ iſtaꝝ occultiores in ſyderi
bus uires eminẽtioreſq; ſint p q̃s facere multa poſſint quæ p primas illas q̃
litates facere nõ pñt: ſicut ſua q̃dã ꝓprietate magnes ferꝝ trahit:pæonia
caducis opitulat᷑: & aliis rebus iſunt aliæ poteſtates ipſis materiæ primis
affectionibus & nobiliores & efficatiores. Hoc ratio quarta cõtẽdebat aſſerens nul
lo mõ poſſe uirtutibus huiuſmodi nõ abundare ſtellas:ſi(quod ab oĩbus fere pbis
dr̃)bñficio ſtellaꝝ tales dotes terrena ſortiunt᷑: tũ cũ nobiliſſima corpa ſint nobiliſ Cõfutatõ
ſimiſq; dotibus ꝑdita eſſe neceſſario. Sed neq; nobilitas hoꝝ corpoꝝ:nec ꝙ ab illis
occultæ mirabileſq; terrenorum corporũ uires eſſe dicantur:argumentum eſt quo
cogamur uirtutes tales/hoc eſt eſſe/aliquam præter eã quã diximus cũ calore uiui
ficco poteſtatẽ/in natura cęleſti ſitas opinari. Nã ut poſtremũ hic primitus exequa
mur/nõ accipiunt recte qđ dicitur/ſortiri cælitus uires iſeriora corpora quibus ea
faciunt quæ per quattuor primas qualitates effici nõ poſſunt. Fluunt illæ dotes &
poteſtates a principiis intimis ipſoꝝ corpoꝝ: hoc eſt ab eoꝝ formis ſiue dicere ma
uis eſſentiis:porro cœlũ ſicut formã dedit quã motus ille conſequitur: ſic dare illis

Magna lucis di- gnitas.

Deus lux uera

ales uirtutes dicit̃. Q uaꝝ tñ diuerſitas a diuerſitate ſit/ nõ cõſtellatiõis ſed mixtio
nis: ex cuius uaria ꝓportione alia atq̃ alia forma diſſultat. Atq̃ hoc ipſum ad cælo
rũ ptinet dignitatẽ: ſiquidẽ quæ diuidunt̃ in multitudinẽ apud ordinẽ iferiorẽ/ ea
ſimplici actu & eminẽtiore collecta/ poſſidet ordo ſupior. Proĩde ſi iſta ſublunaris tã
multiformis tã numeroſa turba corporũ caducoꝝ: ifirma tumultuaria: pticularis:
anguſta: ad cæleſte corpus æternũ idefectibile: ſimplex: amplũ: uniuerſale refert̃.
Ita rõni maxĩe cõſentaneũ q̃cq̃d uiriũ: q̃cq̃d pfectiõis in ptes ſectũ & diſtributũ infe
riorib⁹ ẽ a corpore illo primo prouenire. Oẽs aũt pariter licet tã uarias tã multipli
ces unica ſua dote luminis & caloris cæleſtia largiunt̃. Q uæ plus minus ex ſerie ſy
deribus cõmunicata facit illoꝝ inter ſe ordinem potius q̃ diuerſitatem. Nec remoti
us ingrẽdũ quæ dos iſta: quæ ſit iſta ꝓprietas: diximus ſæpius illã nec indigere de-
monſtrãte quæ ſeipſam/ & alia cũ ſe oĩa ipſa demõſtrat: lux. ſ. oĩbus euidens: quæ de
moto corpe ꝓfluens afflanſq̃ calorẽ indicat fere nobis occultũ myſteriũ diuinita-
tis & poteſtatẽ in motu: in luce ſapientiã: in calore figurat amorẽ: quibus mouet: il-
luſtrat: creat: pficit: ſeruat oĩa: primus ille deus: primus omniũ in quã ſicuti primũ ẽ
inter oĩa corpa cælũ: præter hanc triplicis ab uno corpe ordine quodã pendẽtis ef
ficatiæ p̃rogatiuã/ q̃d in cælo deſideramus? aut q̃d illi deeſſe nobis uidet̃ ad ſummã
perfectionẽ naturæ corpalis & principatũ inferioris mundi. Multiplicibus inſigni
ri diſtinguiq̃ ꝓprietatibus arrogat dignitatẽ impfectæ naturæ: pfectæ uero dero-
gat: cui ꝓpriũ ut/ dixi ſimul collectum in uno poſſidere q̃d partiario poſſident in-
feriora diuiſim: q̃d utiq̃ priuilegium ſi perpetuo motui corpis & calorifico lumini
non conueniret utiq̃: præter ipſum inquirendũ eſſet aliud in cælo q̃d actu ſimplici
ambiret cõplecteretur q̃ uirtutem corpoꝝ quorũcunq̃ corruptibilium. Sed in eo ſi
plene hoc repitur alia cõminiſcẽdi non eſt neceſſarius labor. Repitur aũt indubie/ ſi
quidẽ ſine illo res ullã corporea nec generare/ nec genita exercere ſuas opationes
põt. Tolle enĩ ipſum cum ſuo calore: nec pæonia caducis opitulabit̃: nec iacinthus
ſanguinẽ ſiſtet: nec reubarbarũq̃ bilẽ educet. Et ſicut reꝝ quæcũq̃ agũt in nos ceſ
ſaret efficacia/ ſi caloris intimi nr̃i fomento nõ excitaret̃: ita ceſſaret & uirtus corpo
rũ illoꝝ: & calor ipſe uinẽtiũ: niſi cæleſti calore & fouerẽt̃ ſeorſũ: & ſuicẽ copularẽt̃
Actus igit̃ & perfectio uirium quæcunq̃ rebus terrenis inditæ ſunt: hoc ipſum lu-
men calorificum eſt/ q̃ tenus quidem calet: ſicut oĩum calor rurſus pfectio eſt quate
nus lucet. Et quẽadmodũ nec uideri colores/ nec oculi uidere præterq̃ lucis iſtius
bñficio pñt. Ita nec dotes corporũ quorũcũq̃ aut cõſiſtere ipſæ: aut ſe afficere inui
cẽ pñt ſi motus illius atq̃ caloris ope deſtituãt̃. Q uare ſicut ad dignitatẽ decorẽq̃
pertinet cæliq̃ pro tãta coloꝝ diuerſitate uno ipſius natiuæ lucis ſplendorẽ corru
ſcẽt: ita fuerit ſuæ pfectionis pro multiplici materialiũ uirtutũ nũero unã poſſediſ
ſe uirtutem: & illis oĩbus nobiliorem: ſicut oẽs colores lux ãncedit: & pfectã illarũ
cõſtitutionẽ ſicut lux oĩum coloꝝ pfecta conſtitutio eſt: nec plus detrahi putemus
dignitati cæli ſi pticulares iſtas dotes ſtellis abnegamus: q̃ q̃d ipſum quoq̃ cælum
nec flauũ credimus/ nec ceruleum/ neq̃ praſſinũ/ nec purpureum: quæ ſicut in terre
nis ſpecioſa & neceſſaria uarietas: ita nec poſſibilis in ſyderibus/ nec decora.

Caput XXV. Si ſua cuiq̃ ſyderi & ꝓpria uis concedat̃: ſẽ tñ illã uniuerſalem.

IAm ſi contendat aliq̃s ut præter hãc oĩbus cõem ꝓprietatem motus lumi
nis atq̃ caloris ſuam habeat quæq̃ ſtella propriam influentiam. non ma-
gnopere q̃ quã poſſim/ illi reſiſtam. Sed admonebo diuerſas iſtas uirtutes:

q̃bus inter

quibus inter ſe differunt hoc tñ cōuenire ꝙ oēs uirtutes cæleſtes ſunt. Quicqd aūt
in cælo eſt/& ſi comparatū uniuerſitati cæleſtiū ꝑticulare aliqd ē: idē tamen ad ſub
lunaria ſi referať(ut maxime ſit anguſtū) uľe eſt. uniuerſale cū dico/ita ītelligi uo
lo/ut totam corruptibilis mūdi pfectionē claudat ī ſeipſo. alioqn cæleſte nō erit/ut
parte iā declaratum: mox quoqꝫ latius explicabiť. Qď ſi cōcedať/nihil iuuabunt
rē aſtrologicā ſydeꝝ iſtæ dotes peculiares: ſed erit qdē Iouis alia q̄ Saturni ꝓprie
tas: ueꝝ nō ꝓpterea efficiet apud nos aliud Iuppiter q̄ Saturnus: quare pariter oīa
per hanc ſuā proprietatē uterqꝫ facere poterit. Iouia uirtus differt a Saturnia nō ne
gabo: Sed nulla uirtus corpoꝝ inferioꝝ/quā & Iouia æqꝫ atqꝫ Saturnia: & Satur-
nia æqꝫ atqꝫ Iouia nō contineat: generet: ſeruet efficacē reddat/atqꝫ pfectū. Dicam
primū cur ita ſit. Dehinc quomodo ſtet/cū iſta cōmunione diuerſitas in utroqꝫ & ꝓ
prietatis & actionis. Cæli natura non uideť aptius ſimul & breuius explicari poſſe
q̄ ſi dixeris Cęlū unitatē eē oium corpoꝝ: ſane nulla eſt multitudo quæ nō a ſua uni
tate dependeat: nihil in uniuerſo qď nō ab uno quaſi fontali capite deriueť. Et quē Similitu-
admodū ī exercitu legio quælibet ad præfectū ſuū: totus exercitus ad unū refertur do.
Imperatorē: ita quæuis ſeries reꝝ generis cōmunione ſibi conſentiens: habet ſuum
principiū a quo deducitur: a quo foueť regitur: & cōtinetur. Quæ cum ſint multa
principia quaſi multiplex unitas ad ſimpliciſſimā unitatē primi pricipii poſtremo
redigiť. Eſt aūt quēadmodū oīs numerus quodāmodo in unitate: tota ciuitas in re
ge totus exercitus in Imperatore: ita ſuo ī pricipio ſui q̄ſi gregis uirtus oīs atqꝫ per
fectio. Veꝝ qď in illa gregaria(ut ita dixerim) cōditiōe: diuiſum: mancū: infectū:
interminatū eſt. Viget in capite interminatæ cuiuſdam unitatis ſingulari cōplexu:
puꝝ: efficax atqꝫ pfectū. Quo fit ut nihil cōſequētis corpis eſſe in capite: & rurſus
in capite totū corpus eē dicať. Ita qď eſt primū inter ea quę ſunt ineffabilis deus &
nihil eoꝝ eſt quæ ſunt: & rurſus oīa eſt eminentia quadam principalis naturæ/&
omnimodæ poteſtatis: Corporeū ergo genus a quo principio depēdebit/potius q̄
a primo corpore loco & dignitateť hoc autē eſt Cælū. Vere igiť quod dicebamus/
Cælū unitas erit oīum corpoꝝ/ de quo negari poſſint oīa quæ ſint corpum aliorū:
& oīa etiā poſſint affirmari: negari qdē qm̄ qď in illis formatū uarios hēt fines: qď
diſcretū multiplex imperfectū/ in cælo nec characteres eos formæ: nec eā pariter
habet diuerſitatem. Affirmari ꝙ omnia illa ſimul/nō poteſtate materiæ: ſed uirtutis
amplitudie/& originalis naturæ ſublimitate concludit. Quæ ſi cæli natura eſt/ cer
te nulli nō Cæleſtiū uenit: nec ita exiſtimandū/ut totū quidē Cælū totā cōtineat p-
fectionē corpoꝝ inferioꝝ: pars uero partē. Nullū id foret Cæli priuilegium ſed ps
quælibet Cæli totus eſt mundus inferior exceptis quæ in mūdo ſunt: ſed nō ex mū Nota.
do. Hoc Pythagorici ſignificaſſe uideť. Allegorica q̄dā ſua ſententia qua ſoliti af Allegori.
firmare totā hanc regionē ſublunarē unā eſſe ſtellā: & in qualibet Cæli ſtella oīa eſ Pythago
ſe quæ hāc noſtra regione uiſunť: ſic in Luna: tū quattuor elemētorū: tū ualliū eſſe ricorū ſen
montiūqꝫ diſcrimina/ſed & ſtirpes & animantia q̄cunqꝫ apud nos ſunt: ita in Vene tentia.
re: Mercurio: reliqſqꝫ ſyderibus: quo typo certe nō aliud nobis declarāt: q̄ ꝙ aſtrue
re uolebamus/nullā eſſe in Cælo ſtellā quæ nō ambiat totū qď eſt ſub luna: alioqn
illæ cæleſti natura non erunt ſi nō falſe ſuppoſitum atqꝫ probatum: nihil uerius dici
naturā cæleſtē/q̄ unitatē naturæ corporeæ. Tum ꝙ hoc fuerit Cælo dignum priui-
legiū: ꝙ tanta uaſtitate & numero luminum īnumerabili/ ſublunaris demum angu
ſtiæ bona: cōplectatur. Eſt igiť in uirtute cuiuſlibet ſtellæ/uirtus omnis corporum

caducoꝝ.nec hoc differũt diuerſaꝝ ſtellaꝝ uirtutes q aliis aliȩ rebus p̄ſint:cũ p̄ſint
oíbus oés.Nec q̄ fuerit altior p̄ſtat īſeriori latiore cõplexu:hoc ē pluriũ reꝝ:ſed no
biliore/eadẽ cõtinens & quæ cõtinet inferior/ſed unitius lõge q̄ illa & eminẽtius.
Diſtĩctio equiuoci
Videri põt hoc idẽ ĩ mentibus ſepatis & animantiũ cognitiõe. Nã ſicut omne cor-
pus a cælo ita uis oís cognitiõis particeps pẽdet ab intellectu.Intellectũ uoco nõ
noſtrũ/q rõ dicit:ſed angeloꝝ quos philoſophi mẽtes & ĩtellectus uocãt. Hic ſibi
ſupeſt ad ĩtelligendũ/nec aliqd ĩfra ſe:nec in aliquo infra ſe inſpicit/qđ ĩtelligit.Nõ
fallit/nõ laborat.Et qđ in oĩ genere cognitionis poteſtatibus uariis diſtributũ ex-
cellit/id unica ptãte excellẽtius lõge q̄ ſit in illis poſſidet:in ſeipſo ueritatẽ cõſpicit/
tangitq p̄ſentẽ certitudine ſenſus.Habet apud ſe illã dilabẽtibus rebus imaginaria
facultate:puidet cauſas & ſpecies reꝝ tã corporeas q̄ incorporeas pſpicatia rõna-
li/nõ rõnalis/ ille/uel ſenſualis/uel imaginarius:ſed p intellectualem ꝓprietatẽ no-
biliore cõditione:qđ in illis pfectũ eſt colligens:reiicit qđ impfectũ.Eſt.n.in no-
bis cognitio phyſica aliud a mathematica:mathematica aliud a diuina.Nã phyſi-
Ordo ſciẽtiarum quẽ ponit Ariſt.l.vi. teologiæ
cã ratio cũ ſenſu cõſequit:mathematicã cũ fantaſia:diuinã cũ mẽte & intellectu.
Porro.mẽtiũ nulla eſt ẽt deſpicatiſſima quæ nõ omnẽ ueritatem in ſuo lumine ui-
deat/q̄ nos illis ſcientiis artibuſq uel attigimus certe uel anhelamus. Eia igit cõpa
remus iſta corporeis ſunt ĩ nobis hæ artes atq ſciẽtiæ.ſũt in tota cognoſcẽte natu-
ra uaria genera cognitionũ id qđ ĩ corpoꝝ turba diuerſaꝝ uirtutũ uaria priuilegia.
Notandũ
Eſt omnis cognitio participatio quædã luminis intellectualis:ẽ corporea oís uir-
tus participatio q̄dã facultatis cæleſtis.Q uãq̄ ſicut illa euidẽtius in rõnẽ:ita pfe
ctius hæc elucet in ſpiritu cordis.His ita poſitis agite uideamus an recte dixerit qſ
piam ſi de mentibus illis defluant ĩtellectuales radii/alios ſore qui phyſicos faciãt
nõ mathematicos:alios mathematicos non diuinos:alios diuinos potius q̄ phyſi-
cos/uel mathematicos.atq ita hæc lux erit/ut iſta ſtudia/penes naturæ diuerſitatẽ
mentiũ ſpirãtiũ/nõ a radiorũ ab eadem mẽte ſuo ita cõſilio uoluntateq pficiſcen-
tiũ:puto rectius ſentiet q nihil eſſe credat huiuſmodi:qđ & largiter dare quis illaꝝ
non poſſit:& quæ nõ ſua quidẽ/more ſyderũ/libertate donet ſed natura:& ſi con-
tingit ut hoc potius inde/q̄ illud munus excipiat/nõ ad dantem in omnia æque li-
beralẽ:ſed ad captũ accipientis conditionẽq dicat eſſe referẽdũ.Q uod ſi quẽad-
modũ diximus ita ſe habet ſtella ad corruptibile corpus:qđ ad noſtrũ attinet hoc
propoſitũ:ſicut mens ad defectibilẽ cognitionẽ:pariter erit dicendũ poſſe ſtellam
quãlibet ex ſe dare quicqd corpus ſubditũ/quodcũq ſit illud/accipere natum eſt:
ut iam afflatus occulti diuerſitatẽ nõ afflantis ſtellæ/qđ aſtrologus putat/ſed af-
flatæ materiæ diuerſitas faciat.Dixi afflatũ occultũ/quoniã ſyderis actio p lumẽ
atq calorẽ/pro intentione remiſſioneq radii põt eſſe diuerſa:qđ ſuperius explica
uimus:ſed in occultis iſtis proprietatibus p quas ipſa ſe quaſi ſtella ꝓpagat/effun
ditq ſuas/ut ita dixerim/ſpecies & imagines:ſicut illa non apparet intẽſio atq re-
Parem eẽ uirtutis effectũ ſyderum
miſſio:ita nec ullã agendi diuerſitatem ponere pſuademur.At inquies uirtus Iouis
& ſpecies iſta diffuſa/diuerſa eſt certe a uirtute Saturni:Fateor:ſed non propterea
diuerſam rẽ effecturã:cũ nulla ſit res in ſublunari mundo/quã non utrauis facere
poſſit.Q uænã igit actionis diuerſitas:facit utraq idẽ:ſed alia idem facit alio mõ:
nobiliore nobilior/& eminẽtiore.Q nãq̄ neſcio ſi de iſtis uirtutibus ita ſtatuamus:
an efficacior forſitan in nos uirtus inferior:nõ qa loco ꝓximior:ſed q̄a naturæ co-
gnatior:ſed alterius opis hæc inquiſitio.Hic tñ aſſerimus/ſi præter lumen atq ca-
lorẽ ſua

lorē ſua cuiq; ſyderi ꝓprietas cōcedat. Ita defendi poſſe oēs uniuerſales:ut nullam faciāt ex ſe diuerſitatē īferioꝝ. Poſſemus tñ cōcedere uim aliquā pticularē illis contrahētes.ſ.ſydereā ptātē. Atq; ita cōcedere/ut nihil hoc tñ adiuuaret aſtrologos:ut ſi oēs qdē ſtellas in oībus ſemp idē opari:ſed nō oīa in oībus cōcedamus: ueꝝ aliud aliam ad hoc exēplū. Conſtāt corpora quælibet ex materia & forma putet igit̄ aliquis ita ſe rē hr̄e:ut quæ attinēt ad materiā tria minora ſydera faciāt/Luna/ Venus atq; Mercurius:diuiſis officiis/ut materiam ipſam Luna regat:ad formā uero diſponat a Venere & Mercurio: a Venere p quantitatem dum ſit ordo/ figura/cōpoſitio decor debitus in partibus:a Mercurio p q̄litatē dum formabili mobilitate ſuſcipiendæ formę cōgruas īduit affectiones:atq; ſunt formæ manētis a ſupioribus tribus ſtellis in hunc modum ut q; forma ſit hēat a Saturno:q; det eſſe & uitam his quæ niuunt a Ioue:q; moueat intus excitetq; ad operandū a Marte. Q d' autem ſe res quælibet ipſa diffundat: & per diffuſionem notificet atq; propaget/ ad ſolē potiſſimum referetur/cuius eē uideat̄ opera tā materiam uſcere de qua ſibi ſimile parit:q̄ & generatio ipſa & manifeſtatio. Q uid ſi igit̄ differrēt opera planetaꝝ/quod & ultro cōcedimus:nō ratione/non fide experimētoꝝ:nō auctoritate Platonis Ariſtrotelíſue coacti; eēt tñ tūc quoq; oīs diuerſitas reꝝ inferioꝝ/ nō a cælo/ſed a cauſis inferioribus/agente illo quod eſt ſuū ſemp ī oībus eodē mō ſed ope uariato:tū a ꝓximis cauſis tum a diſpōne materiæ particulares magiſq̄ uirtutes in ſyderibus ponere qn̄ nec iſtas uniuerſale nulla rō pſuadet: poſſet de q̄buſdam aliter ſuſpicari ſine piaculo/& cum doctorū etiam auctoritate nō nego: ſed quod ſequens liber oſtendet/ſiq; huiuſmodi nec ſunt ille quas aſtrologi dicunt/ nec illis afficimur eo modo quo credunt.

Ca.xxvi. Epilogus huius libri cū reiectione q̄rūdā rōnū aſtro.ī ipos argumētātes.

EXaminauimus naturales oēs mutationes reꝝ inferioꝝ quæcūq; cæli opa eē uident̄: nā de fortuitis hoīum caſibus ī q̄nta rōnis ſolutione dicemus/ nec reptū ī illis qd' faueret aſtrologis/ſed occaſio data potius multa obiiciēdi ut ſit qd eos ανάγκην iſtā cōmouiſſe pœniteat. Et.n.qd colligimus inde aliud q̄ radiis luminariū afſici corpora ſublunaria? Sed nec alia affectione q̄ caloris/nec alterius caloris q̄ uitalis nec cuius actio aliter īmutaret̄ q̄ d' ſitu ſyderis uel ex propinquo uel ex directo nos magis irradiātis/ Ex his pricipiis oīum effectnū reddidimus rōnē:quoſcūq; fide expiētiæ ī teſtimoniū ſui dogmatis afferebāt:in q̄ reddēda nō cōfirmari aſtrologiā ex illis obſeruatiōībus ſed īfirmari petebat:& qd illi uel fallerēt/uel fallerent̄/ubiq; detegebat̄. Sic falſo appuit credi ab illis nī ſolis exſiccatricē/aut Lunæ paꝝ ſalubriter hūectatricē & frigidā:falſo fingi ī Luna ui occultā pter motū & lumen q̄ mare reuocet & effundat:falſo noxā ptus octimeſtris reū fieri Saturnū:falſo ſignis aſcribi/q̄ſi uirtutis ptātiſq; diuerſę:qd ꝓ ſitus tm̄mō uarietate ſolis radius opat̄ falſo criſmos dies & piodos febriū/ad Lunæ motus/ uel alioꝝ ſydeꝝ referri. Deniq; tm̄ abfuit/ut ex iſtis a Sole Luna mutationibus argumētū ſummeret̄ ad fidē decretoꝝ aſtrologię/ut inde in ſuſpitionē falſitatis nō mediocriter adducat̄: ita.n.argumentabat̄ ſub Luna ſi qs cubet:mēbra occupat torpor/& cū ea echini ſimul implent̄:frigefacit igit̄ & humefacit. Solē torridū ſenſus atteſtat̄.igit̄ ſiccum. Nos e diuerſo ſic inſtamus/Luna implet echinos:igit̄ calida eſt: Demonſtrauimus hæc ex Ariſto. ſtupēt frigore dormientes ſub ea:igit̄ calida eſt. Declarauimus hoc apta rōne/quo pacto.ſ.id eueniat. In plenilunio fauet cōceptibus alit corpora/creſcēs roborat/uegetat:igit̄ calida eſt. Probauimus ex Hyppocrate/ ex euidētia ipſā.

Argumentum aſtro.

Aliud argumētum

Retorquet primū Ariſt.

Hyppo.

Solutio ſecundi.

De ſole piter appellamus ad expiētiā/q̄ patet illius radiis ſpiritū. Vitæ oēm uiuiſi-
cari:id uero nō ē ſiccæ ptātis/ſed ſalubriter calidæ. Nec difficile fuit declarare/ quo
pacto uel ex accñti uel ſiccet uel exurat/imo frigefaciat etiā ſol:luna frigoris & hu

Alia rō aſtrologoꝶ.

motis cā eē dicat:licet ſydus utrunq; uiuifici tm̄ luminis & caloris ſua natura ſit au
ctor. Sic itē colligebāt:uidemus a ſole & luna manifeſto nr̄a corpa pmutari:nec igr̄
de alioꝶ ſydeꝶ influxibus dubitādū ē. At hoc ipſum de aliis nos in dubiū trahit:qd
de ſole lunaq; uidemus:q.ſ.ab eis ita corpoꝶ diſpōnes uariari dephēdimus:ut reli-
q̄s ſtellas a ſymbolas potius iudicemus/q̄ i ptes opis aduocatas ſiqdē lunæ lumine
decreſcēte ſemp humiditas i corpibus attenuat/augeſcit ſemp illa creſcēte. Cur igr̄
ſi qd putāt aſtrologi/de alioꝶ ſydeꝶ efficiētia ueꝶ ē. Cur inq̄ nō iterdū humili pla-
netę cū dn̄ant iacturā lumīs lunaris ſarciētes humiditates no augēt:ut liceat nobis
aliqn̄ ſydeꝶ bn̄ficio:et i nouilunio ſucculentas oſtreas cenitare: Cur inuicē illa ple
na nūq̄ Saturni ſiccitas atq; Martis ius cæli ꝓ legibus aſtrologicis uſurpātiū corpa
deſiccat:& ceſa ligna defendit a carie:potius ergo fauēt obſeruatiōes iſte collētibus
ptātē planetaꝶ/q̄ aſtruētibus:ſicut & his potius/q ſignis efficaciā nullā tribuūt/q̄ q
plurimā:alioqn eū a Luna mouet mare:ſicut uolūt nec ipſi negamus:cur in aq̄ticis

Detegitur error

ſignis poſita nō plus mouet q̄ in igneis nec minus in ſiccis deniq; q̄ in humidis ? aut
cur luna nō facit uberiores acceſſus humidis iūcta planetis/q̄ exſiccātibus. Et qūo
ſi uera quæ pdicūt de duodecim locis:quas appellāt domos:qūo illud cōſonat: qd
ab ortu ſcādēs luna/quo plus ſummo ꝓpinquat fortius agit in oceanū atq; ita forti

Phauorinus

us ex.xii.loco/q̄ ex horoſcopo:quo tn̄ loco lāguere fieriq; ibecillimā oīum ſyderū
poteſtatē affirmāt:potius igit ſtāt nobis cōtra illos iſta experimēta/q̄ ut cōtra fidē
aſtrologoꝶ opinionibus arrogēt:niſi quēadmodū dicebat Phauorinus:ut ſupra eti
ām tetigimus:qa oceanus q̄ſi lunæ comes cū ea ſimul ſeneſcit aloſcitq;/putāt argu-
mētū eſſe ad pſuadēdū oīum reꝶ humanaꝶ & parua & maxima tanq̄ ſtellis atq; ſy-
deribus euincta duci atq; regi. Sed longe diſpar/atq; ut idē aſtrologos ludens iacta
bat/nimiſq; ineptū & abſurdū eſt:ut quārū æſtus oceani cū lunæ curriculo cōgruit
negociū quoq; alicuius qd ei forte de aquæ ductu cū riualibus apud iudicem eſt.
Exiſtimemus ipſum quoq; quaſi habena quadam de cælo uictum gubernari.

Caput XXVII.

RElìquum ut poſtremā argumentationē diſſoluamus petitā ab euentis hu
manis:in qbus alia ita uires noſtras excedāt:aut præter meritū & rationē
eueniāt:ut decreti fatalis/& cæleſtis potentiæ uim aſtruere uideant: hoc
nos ita ſoluemus ad pſens & oñdamus hr̄e ſuas cās hęc oīa ſatis apud nos:
nec apparere qcq̄ in oībus qd auctorē cælū deſideret:hoc eſt nihil in curſu reꝶ eſſe
humanaꝶ:unde ſuſpicio naſci debeat facta hominū fatis regi & gubernari. Nā pes
initia qdē libri ſequētis nō ſoluētes iam/ſed arguentes/hæc imprimis cælitus nullo
mō fieri poſſe docebimus:in quibus iſtā uim fati agnoſcere ſibi iſti uident. Ea uero
deniq; duo ſunt magna/uidelicet atq; mala. Dicamus primū de magnis:uel ad ani-
mū ptinent iſta:uel ad externa. Sic.n.nobis & Alexandri fœlicitatē & præceptoris

Quare Ari.cōſumat᷑ philoſophus.

ingeniū ac doctrinā obiectabāt:Incipiamus igit ab his quæ ad animum pertinent:
Admiraris in Ariſtotele cōſumatā ſciētiā rerū naturaliū: ego tecū pariter admiror.
Cauſa cælum eſt inqs/& cōſtellatio ſub qua natus eſt:nō accedo:nō tā uulgata rōne
q; nati eodē aſtro multi nō fuerūt Ariſtoteles:q̄ q; præter cælū ſub quo tanq̄ cā uni
uerſali/& boetiæ ſues: & philoſophi actici pariter germināt:cauſę ꝓximæ ſunt Ari

ſtoteli ꝓpriæ

ſtoteli ꝓpriæ & peculiares: ad quas ſingularẽ eius ꝑfectũ referamus. Primũ utiq̃
ut ille inq̃t ſortitus eſt animã bonã: & hãc utiq̃ nõ a cælo/ſiqdẽ imortalis: & incor-
poreus aĩus/qđ ipſe demõſtrauit: nec aſtrologi negãt: tũ ſortitus eſt corpus idoneũ
ut tali aĩæ famularet̃: nec hoc etiã a cęlo niſi tãq̃ a cõi cã: ſed a parẽtibus. Elegit pħia
ri: Hoc & principiorũ opus quæ diximus: hoc eſt aĩ & corporis: & ſui arbitrii fuit/ꝑ
fecit in pħia: hic arrepti ꝓpoſiti & ſuæ induſtriæ fructus. At plusq̃ pħantes multi/
pari ſtudio atq̃ labore. Fuit in cã doctrina p̃ceptoris & fœlicitas ſæculi in quo ædi
tus/ueterũ pleni monumẽtis: ſed non exactis ne & labor nõ adeſſet incohãdi & ꝑfi
ciẽdi bõas artes materia nõ deeſſet. At ꝑfecit plus lõgeq̃ coetanei: & q̃ diſcipli. Sor
titus erat nõ aſtrũ melius. ſed ingeniũ melius. Nec ingeniũ ab aſtro/ſiqdẽ icorpora
le: ſed a deo ſicut corpus a patre: non a cælo. De quo nos tanto lõqmur/q̃ aſtrologi
honororificẽtius q̃to cã uñis pticularibus cãis diuinior & eminentior. Q đ ſi cap-
tus exceſſit ingenii hũani uel Ariſto. uel pħus alius: erit cauſæ hoc non oĩno dete-
rioris quale corpus oẽ ꝓptereaq̃ cæleſte eſt: ſed melioris hoc eſt diuinæ: ſicuti So-
crates maior mea ſñia oĩum pħorũ ſapiẽtiã ſuam nõ ſyderibus natalitiis: ſed aſſiſten
ti numini rettulit acceptam. Q uare plus cælo damus q̃ oporteat: ſi diuinitatẽ aĩorũ
a corporeis illis radiis demittimus: minus ſi corporeas dñias quæ de priuatis rebus
accipiunt̃ illi q̃ſi particulari cauſæ tribuimus. Minus aũt oĩo q̃ deceat: cũ deformi-
tates ipſas nr̃as/& labes mentiũ aſcribimus ſtellis: qđ eſt unũ ex illis q̃bus maxime
mouebant̃ ad aſtra cõfugere/q̃ apparẽt in hoĩbus multis abſonæ quædã appetitio
nes/præter leges humanitatis: quæ nõ intrinſecã hoc eẽ humanã: ſed extrinſecã hr̃e
cãm uideant̃: & q̃a potentẽ ideo ſydereã. Ego uero ab illis quæſierim cur prægnãs
mulier terrã comedat libẽtius & carbones q̃ exq̃ſitũ oẽ genus eduliorum? Et ſi mõ
ſtrifici deſiderii nõ aſtrũ ſed fœtum cãm inuenerit: Admonebo cãm pariter eorũ q̃
demirant̃/in corporis tẽperatura potiuſq̃ in cælo eſſe quærendã. Dicerẽ apud im-
probos quoq̃ dæmones: ſed a corporeis eos abducerẽ. Certe præter corporis habi — Vide por
tũ q̃tũ faciat ad hmõi portentoſas affectiones cõſuetudo uerissimo poſſum exẽplo — tentoſum
declarare. Viuit adhuc hõ mihi notus ꝓdigioſæ libidinis & iauditæ. Nã ad uenerẽ — exẽplũ li-
nunq̃ accẽdit̃/niſi uapulet: & tñ ſcelus id ita cogitat: ſæuientes ita plagas deſiderat: — bidinis
ut increpet uerberãtem: ſi cũ eo lentius egerit: haud cõpos plene uoti/niſi eruperit
ſanguis: & innocentis artus hoĩs nocentiſſimi uiolentior ſcutica deſeruerit: Efflagi
tat ille miſer hãc operã ſummis p̃cibus ab ea ſemp fœmina quã adiuit: p̃betq̃ flagel
lũ pridie ſibi ad id officii aceti infuſione duratũ & ſupplex a meretrice uerberari po
ſtulat: a qua q̃to cedit̃ durius eo feruẽtius incaleſcit: & pari paſſu ad uoluptatẽ do-
loreq̃ cõtendit: unus inuẽtus hõ q corporeas delitias inter cruciatũ inueniat. Is cũ
non alioq̃n peſſimus ſit: morbũ ſuũ agnoſcit & odit: qm̃q̃ mihi familiaris multis iã
retro annis qđ pateret̃ libere patefecit. A quo diligẽter tã inſolitæ peſtis cãm: cũ ſci
ſcitaret: a puero inquit ſic aſſueui. Et me rurſus conſuetudinis cauſam interrogãte:
educatũ ſe cũ pueris ſceleſtiſſimis: inter quos cõueniſſet/hac cædendi licẽtia quaſi
precio quodã/mutuũ ſibi uendere flagitioſa alternatione pudorẽ. Hoc ego factum
licet graue auribus liberalibus: ideo nõ ſuppreſſi/ ut cognoſceremus euidentia ipſa — Alexãdro
quãtũ illis affectibus ualeat cõſuetudo: ne quaſi cãm habere terrenã nullã poſſint: — unde tãta
cælũ ſtatim accuſemus. Nam id q̃dem aſtrologus ſi audiat/dãnatam dicet fuiſſe ue — fortuna in
nerẽ in hoĩs genitura: & aduerſis fortaſſe: aut alio modo minitantibus radiis martis — bellicis
flagellatã. Veniamus ad res externas/in quibus Alexãder præponebat̃: cuius tãta — rebus.

tam repẽtina:fœlicitas:unde nã ortũ haberet quærebaťniſi haberet a cælo:Facilis
reſpõſio:a uirtutibus Alexandri q̃les habuit multas neceſſarias impatori: fortitudi
nẽ:liberalitatẽ:laboꝝ tolerãtiã:pitiã rei militaris:egregiã ſtaturã:& q̃s alias enume
rare nõ eſt neceſſe:ab exercitu quem nactus eſt:& ſub patre Philippo exercitatiſſi-
mũ:& bñficio regiõis bellicoſiſſimũ:& ob liberalitatẽ exẽplũq; uirtutũ amãtiſſimũ
ſui.Ab ignauia pp̃loꝝ quos ſupauit:uñ dictus a patruo pugnaſſe cũ fœminis.A for
Fortuna. tuna quæ in rebus bellicis plurimũ dñatur.Fortunã uero cũ dico/cælũ nõ dico:ſed
eã cãm cuius meminit Ariſto.ſecũdo libro phyſicę auſcultationis: & q̃ uulgo fortu
nã dicimus:atq; his uerbis ſolemus exprimere:ita ſors tulit/ita euẽit:ita res cecidit:
per quã fit ut ludẽtes aſſeris:aut iaciãt qđ uolũt:aut qđ nõ uolũt: hæc eſt illa cæca
nũcupata/quæ p̃ter illas q̃s diximus/& ſimiles cãs:Cæſares:Syllas:Auguſtos:Ale
xãdros fecit:q̃ p ſe nec depẽdere de cælo:nec idẽ eẽ qđ fatũ:nec ꝓuidẽtiæ derogare
diuinæ: & qđ demũ aut eſſe:aut nõ eſſe poſſit: qm̃ ꝓximo lib. late diſſerẽdũ eſt:hic
Thomas dicere nõ oportet:ubi aſtrologos non aliis magis q̃ Aquinatis Thomæ quẽ hi ſum
me ſibi fauere putãt/armis opprimemus:qđ uero ad id attinet qđ principaliter hic
tractať:Nego q̃cq̃ ĩ terris adeo magnũ fieri uel uideri:ut auctorẽ cælũ mereať.Nã
miracula qdẽ aĩ/ut diximus/cælo maiora ſunt:fortũæ uero & corpis(ut q̃ maxima
ſint)cælo collata minima deprehẽdũť:ut qđ recte dixit Phauorinus
Phauori. Nihil magnũ in terra p̃ter hoĩem:nihil magnũ in hoĩe præter mẽtẽ & animũ: huc ſi
aſcẽdis cælũ trãſcendis:ſi ad corpus inclinas/& cælũ ſuſpicis:muſcã:te uides/ & mu
ſca aliqd minus.At quẽadmodũ quidẽ in illo nigro agmine formicaꝝ:ſunt quæ ali
is præſtẽt robore/magnitudine:ſunt uictoriæ: bella:paces: officia:labores: egeſtas
diuitiæ.Quæ cõtẽplantibus nobis oĩa exigua & nullo diſcrimine nihil ſunt ita nr̃a
iſta corpuſcula:noſtræ fortunæ:noſtri reges:noſtræ ꝓuinciæ:bella:fœdera nuptię:
cæloſi cõparenť nihil ſunt penitus:cui tota terra collata/cuius unã portiunculã in
ter ſe hoĩes igne ferroq; partiuntur: indiuiduũ punctũ eſt. Non ergo ea eſt magni-
tudo reꝝ terrenaꝝ ut alterius eſſe q̃ cæli opus nõ poſſit.Quoſi digna nõ ſunt/quæ
inter nos digna ſunt:quãto magis erunt indigna:quæ indigne etiã fiunt a nobis:ut
flagitioſos euehi ad dignitatẽ:Socratẽ perire iudicio ſtellicatoris: & enormia id ge
nus/quæ quotidie multa & uidemus:& patimur.In qbus imprimis eluteſcere fatũ
& cæleſtis decreti neceſſitatẽ ait Maternus.Quẽ ego cũ aſtrologis aliis libẽter iter
rogauerim:cur errata nr̃a tãtope ambiant ſtellis imputare:& cũ ipſi peccamus libẽ
tius ĩde cælũ/q̃ nos accuſare:q̃ſi aut mirabile eẽt nos errare/ꝓnos & malos ab ado
leſcẽtia:aut errare illa poſſint aliqñ iuſſis optimi dei incõmutabili ſemp ordine fa-
mulantia. Damnanť inquiũt ĩnocẽtes/ facinoroſi pręmiis afficiunť:a qbus quæſo
principibus.iuſtis an iniuſtis:ſi a iuſtis nec cælũ ſatis erit tanto miraculo:ſi ab iniu
Ariſtote. ſtis/qđ cælo opus eſt:ubi deſpectrix cæli malicia ſatis eſt.Quærit Ariſto.in ꝓble-
matis:cur fere idẽ ſemp boni & pauperes:cunq; multas afferat cãs & ueras & face-
Obiectio tas:nullã tñ affert a cęlo:ut q.ſ.ſciret ſentes & tribulos/nõ cęlũ germinare:ſed terrã.
Reſpõſio At cautus hõ & prudẽs:qđ maxime fugiebat diſcrimẽ incurrit:euadit alius piculũ/
cui ſe temere ſæpius expoſuerat:Quid eſt qđ admiremur:cũ nõ minus hæc nũq̃
euenire:q̃ ſi eueniãt ſæpe/ꝓ miraculo ſit habẽdũ:hoꝝ cũ ꝑlerũq; fiunt cauſa quærẽ
da eſt/prius quidẽ ꝓxima : Hæc ſi deeſt/remotior & occulta : cũ de raro & fortuito
nõ eſt alia cã inueſtigãda:ſi eoꝝ ſatis meminimus quę ſapientiſſimus Ariſtoteles &
ſecũdo libro phyſicæ auſcultationis:& ſexto primæ pħiæ ſcriptum nobis reliquit.

IOANNIS

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI QVARTI INCIPIVNT.

Caput primũ Qui mos in diſputando ſeruatus & deinceps ſeruandus: Tum ſi detur aſtrologis quod maximum dant theologi aſtrologiam tamen nihil eſſe.

NOſter hic fere in diſputãdo mos: ut ſiqd & ponat aduerſa
rius qđ & dari ſine piaculo & cõtra rationabililter negari
poſſit/negemus id potius nos q̄ demus/ẽt ſi ſit tale quo cõ
ceſſo nihil magis cõficiat ille qđ cõtẽdit:atqꝫ iſta ſeriæ per
ueniẽtes ad id qđ maximũ poſtulare põt:oñdamus ẽt id ſi
det̃ qđ iure negari poſſe declaratũ:eſt minime tñ colligi
qđ arbitrat̃. Sic.n.& res ipſa quæ uenit in diſputationẽ to
ta ꝑ ſua mẽbra particulari⁹ explorat̃:& q̄ multa gratis acci
piat aduerſarius itelligit:q̄qꝫ paꝝ certã & abſurdã opionẽ
tueat̃: Quę tã multis uel noibus falſa/uel certe dubia/tũ
utcũqꝫ oia ſe hẽant ipſa oio nõ eẽ falſa nõ poſſit hũc morẽ ſeruãtes cũ aſtrologis pri
mũ defendebamus tm̃ ſolis & lunæ radios efficaciã hr̃e ꝑmutãdi res inferiores. Cę
tera ſydera nihil nobis ifluere ob radioꝝ uel diſtãtiã uel imbecillitatẽ: Scđo loco ſi
dabat̃ eis.id.ſ.nõ extorquẽtibus ſed ipetrãtibus defluere ab oibus aliqd i nos/oñde
bamus id tũ ab oibus intẽtione tm̃ remiſſiõeqꝫ diuerſum efluere: hoc ẽ lucẽ cũ calo
re uiuifico:frigus ãt humiditatẽ ſiccitatẽqꝫ ab illis nõ emanare. Tertio ſi facerẽt q̄ta
tuor prias q̄litates nõ ſeq ut impreſſionũ q̄ fiũt in ſublimi diuerſitas eẽt ab eis:aut ſi
hoc foret nõ tñ ab illis uel peſtilẽtias eſſe uel cathacliſmos uel exuſtiões: multo mi
nus uirtute primaꝝ illaꝝ q̄ttuor q̄litatũ res externas & caſui fortunæqꝫ ſubiectas a
ſyderibus gubernari. Quarto ſi primaꝝ affectionũ auctores ſydera crederẽt̃:hoc
eſt caleſaciẽdi:frigefaciẽdiqꝫ:tũ hũectãdi & exſiccãdi ꝑtãtẽ hr̃e nõ alias ꝑterea illis
dotes attribuẽdas ꝑ q̄s efficiãt multa q̄ ꝑ uim q̄litatũ illaꝝ fieri nõ pñt. Deniqꝫ q̄les/
q̄les hẽrẽt ſtellæ uirtutes & ꝓprietates eas uniuerſales ita eẽ ut nulla eẽt quæ nõ ue
rã inferiorũ corpoꝝ cõdirionẽ ꝑtãtẽqꝫ cõplecteret̃. Quare agere illa oia cũ oibus
qđ ẽ cãæ uniuerſalis ꝓpriũ:Diuerſitatẽ ãt eoꝝ q̄ fiãt & q̄ cõſingãt oẽm a proximis
cãis uel liberis uel naturalibus uel fortuit's originẽ ducere. Quæ nos oia eo cõſilio
defendẽda ſuſcepimus ut itelligerẽt aſtrologi cũ aliter ſentiũt & aſſeuerãt/nõ cõfeſ
ſa ſe dicere & manifeſta:ſed q̄ nec certis ullis rõnibus/nec euidẽtibus expimẽtis/nec
auctoritate Plato. Ariſtotelisue cõfirment̃. Sed i ãbiguo poſita ſicuti ꝓpugnant̃ a
q̄buſdã/ita oppugnent̃ a multis. Quibus ſi tota nitteret̃ aſtrologia/nec infideliora
ſibi fundamẽta locaret:nõ eẽt apud me penitus ruinoſa/ſed nutabũda:hoc ẽ tã cade
ret illa mea ſnĩa/q̄ uacillaret. Verũ ut aſtrologis demus q̄tum illis Aquinas Thomas
theologiqꝫ ꝑ multi atqꝫ pħi dare poſſe cõtẽdũt:nõ magnopere.ſ.refragãte rõne/longe
tñ minus accipent/q̄ accipe illos ſit neceſſariũ:ut aliq̄ aſtrologia non ſolũ apud nos
ſed ſua natura:& apud ipſas angelicas mẽtes eẽ defendat̃. Dabit.n. illis Thomas id
qđ maximũ dari põt citra aptã calũniã ueritatis:ut.ſ.oium plãetat̃ ad nos defluuiã
cũ uirtute ꝓueniãt:& aliis alias ſtellis eẽ ꝓprietates nõ mõ calefaciẽdi frigefaciẽdi
humectãdi & exſiccãdi:ſed occultiores: Vñ uaria munera terrenorũ turba ſortiat̃:
ut nõ oẽm ꝓprietatẽ q̄ habẽt hoies cæteraqꝫ natura corꝑalis inferior a ſuis cãis ꝓ

Mos diſputãdi auctores mire conuincens.

Ordo diſputatiõis

Infirmitas aſtrologorum.

Thomæ auctoritaſ

Nullã eſſe aſtrologiã ẽt ſi illud concedat̃

ximis hēat:ſed aliq̄ ēt a cęleſtibus:hoc totū & nos p̄cario cōcedētes aſtrologis oñde
m⁹:nullā tñ iccirco futurā hāc artē:qn d' his maxie uaticinet ex aſtris q̄ fieri ab illis
uel īdicari nō pñt: ēt ſi fiāt illa cūcta q̄ dixim⁹:atq; ita ɔcuſſā uł ad īteritū prioꝛ libro
aſtrologiā nulla iā pacis uel īdulgētię ſpe relicta diſputatio p̄ſens funditus euertet.

Caput II. Fortuita a cælo non eſſe.

FOrtuitæ res ꝓ quaꝝ bono uel malo euētu fortunatos uocamus hoīes & ī
fortūatos hæ p̄cipue ſunt q̄ ſicuti fatales īprimis putant & a cæleſti decre
Subiectū to pēdētes:ita p̄dictionū aſtrologicaꝝ pars maxima & potiſſima materia
uictā præ ſunt. Nā q̄ p ſe cās ꝓxias hñt/ut cōditiōes ai & corpis nō exigere adeo ſupiorē cām
dictionū occultiorēq; uident/q̄ q̄ temere fieri caſuq; dicimus: quū fieri ſine ꝓxima cā uideā
tur:talia ſunt fœliciter uel īfœliciter nauigare: pegrinari:mercaturā facere: fodiētē
Euentus terrā theſautū inuenire:latronibus:beſtiis occurrere:regi placere:ꝑiculū euadere:
mortaliū bona ſeruitia/malaue ſortiri:domum īgredi mox ruiturā: & q̄ alia hoc gñe p̄ter cō-
ſiliū p̄ter opīonē miſeris & uere ęgris mortalibus accidūt:de qbus ut q̄ ꝓrſus extra
nr̄am manū ſint & extrīſecus ueniāt ī nos/optamus maxie aſtrologoꝝ audirꝫ ſnīam.
Aliogn quoqs corpis hītu ſit uel a ſpeculo uel a medico ſciat:ſicuti & qualē mentē
ſciat a ſeipſo:ſi mō mentē habet: Atq; fortuita nūcupamus/ea ſunt q̄ potiſſimū p ar
tes diuinatrices hūana curioſitas expetit:Hæc igiꝛ ante alia nullo mō de cælo p̄ui
Vbi.San. deri poſſe ꝓbabimus:nec alia rōne q̄ q̄ utiꝛ Tho. Aqnas:eo maxime loco quo faue
Thomas re ſnīæ aſtrologoꝝ uideꝛ:hoc eſt tertio libro cōtra gētes/ubi fortūatos a cælo & fie
ɔſenſit p̄di ri hoīes & infortunatos dicere uideꝛ eius rō talis eſt: Virtus cæleſtis corpis nō agit
ctioni intellectu uel electiōe:ſed quēadmodū natura agit/naturę ꝓpriū eſt ad unū tēdere.
eiuſq; rō Effectus igiꝛ q nō ē unus a naturali cā per ſe eſſe nō pōt:at quæ ex accidenti cōcur
runt inuicēq; cōueniūt:ea uere unū nō ſunt:ſed dūtaxat unū per accidēs. Cōcurſus
igiꝛ hmōi quē ſolemus fortuitū nuncupare/nulla eſſe pōt p ſe cā naturalis:ſed cæle
Exēplum ſtis cā naturalis cā ut dicebamus. Et igiꝛ reꝝ hmōi fortuitatū cā p ſe eē nō pōt. Adiī
eiuſdem: cit hiis exēplū/quo ſimul declaraꝛ qūo nō ē cāæ p ſe cælū hmōi euentoꝝ:ſed tm̄mō
ex accn̄ti:īſtigaꝛ inqt aliqs a cælo ad ſepulchrū fodiēdū:accidit ei ut in ſepulchro
theſaurus ſit. Q uaꝛ fodiēs ſepulchrū theſauꝝ īuenit:nō fuit hoc a cælo ut īueniret
theſaurū p̄terq̄ ex accn̄ti:qn ex accn̄ti ē eūdē eē & ſepulchrū & theſauri locū:nā īſti
gaꝛ hoīem ad ſepulchri foſſionē ī quo latet theſaurus ut theſaurū īueniat cāæ rōna
Nota. lis ē & intelligentis:cuius ꝓpriū eſt rē unā ad aliā referre & ordinare naturalis cāæ
nō eſt/qua dūtaxat ad unū ferꝛ ut diximus qualē eſſe cæleſtē radiū nemo diffitebit.

Caput III. Q uomodo rerum fortuitarum cauſa ſit deus:quo modo ange-
li quomodo cælū:quomodo nos quomodo fortuna.

CVm de fortuitis rebus mētio fiat/opæp̄tiū fuerit altius explicare quæ ſint
illaꝝ cauſæ apud p̄hos atq; theologos: nā ex his qdē q̄ hactenus diximus
extimari poſſet in caſum nos illā dūtaxat temeritatēq; referre:nūc īprobā
dos eē aſtrologos q ſeruare ī his quoq; extraordīariis ordinē & certas cās conarēꝛ/
ut nihil temere ī natura nihil ſine cā legittima fieret. Q uæ ſi qua cogitanda eſt illa
uideꝛ potiſſimū eligēda quam aſtrologi accipiunt/ cælū.ſ. cū nec infra cælum talis
ulla iudiceꝛ potēs.ſ.reꝝ oīum quæ ſub cælo fiūt:nec ſupra cælum dicunt:uidelicet
cū multa indigne præter meritū & rōnē fieri uideantur/quæ potius corporalis cau
ſæ quādā neceſſitatē q̄ ꝓuidētiā arguāt eligentis. Q uare ut hos ſcrupulos extruda
mus diſſerere q̄dam latius ſup his rebus utile fuerit:ut poſtq̄ a cælo gubernari hæc
non poſſe

nõ poſſe mõſtrauimus:nec unde & q̃uo gubernent̃ apiamus:fortuita fieri dicimus
q̃ pter intẽtionẽ opantis eueniũt.Q uare tm̃ i rebus hũanis fortuna dicit̃:ut q̃ ſolæ
cõſilio rõneq; fiũt.Exẽplũ/tale quo ſupius etiã uſi/ꝓpoſuit agricultor terrã fodere
cultutã ſoli cogitãs nõ theſaurũ.Accidit ut theſaurũ inueniat/fortuito factũ dicim⁹
nec repti theſauri cãm aliã damus q̃ fortunã.Fortunam uero non intelligimus aut
numẽ aut naturã:aut rẽ oĩno aliquã cãm talis euẽtus:ſed potius excludim⁹ tm̃ for-
tuna factũ dicẽtes/ac ſi dicamus ita euenit forte nõ ex aliq̃ cã.nam foſſio qdẽ terræ
cauſa dici nõ põt/nõ ſit terra/q̃tenus terra eſt locus.Sed accidit eundẽ locũ terram
ſimul eſſe latebrãq; theſauri.Q uapropter ſi q̃ras qua cã factũ ut eruerit iſte theſau
rũ/nullam eſt afferre:cũ nõ una cauſa/ſed fortuitus cõcurſus pluriũ hoc cauſaꝝ ef-
fecerit:Propterea errabãt q fortunã in rebus eſſe negabant:quã opinionẽ ſecundo
phyſicæ auſcultationis:& ſexto primæ philoſophiæ libro cõuelit Ariſtoteles:Er-
rabãt aũt nõ q̃a putarẽt q̃ nobis iprouiſa fortuitaq; ſũt ea nota ꝓuiſaq; eẽ poſſe ſu-
perioribus mentibus:q̃re nihil abſolute ſimpliciterq; eẽ fortunã.ſed q; arbitrarentur
hmõi euẽta neceſſario hr̃e ꝓximã p ſe cãm/nõ itelligẽtes quo pacto qd̃ ẽ unũ p ac
cidẽs/cãm minime exigat p ſe unã/ut hominẽ eũdẽ muſicũ eẽ & bellatorẽ cãm nul-
lã habet:alioqn ſi ſimul eẽnt ꝓpter aliquã cãm ordinẽ inuicẽ haberent ex illa cã:q̃
aũt ſibi temere accidũt:ut bellatori eẽ muſicũ/muſico eſſe bellatorẽ:patet ea inuicẽ
ordinẽ hr̃e:q̃re nullã habet p ſe agentẽ cãm:ſed ex accidẽti tm̃ ſic recte Peripathe
tici caſum & fortunã defendũt i reb⁹ neceſſitatẽ exterminãtes:ſed errant ex eis qdã
deteſtabilius q̃ q auferũt caſũ pnegãtes.ſ.aliter iſta fieri q̃ fortuito hoc ẽ nullo cõſi-
lio ſupioris cauſæ/nulla ꝓuidẽtia:pullulat.n.peſtilentiſſimus hic error ex impieta
tis radice q̃ credit̃ aut nõ cognoſci/aut ſi cognoſcunt̃ nõ curari a ſupis res humanas
q alibi rõnibus reuicet̃:ubi contra philoſophos ipios erit diſputatio:nũc ueluti ꝓ
iudicato falſus abiiciat̃/auctoritate oĩum theologoꝝ totiuſq; phoꝝ familæ & Ari
ſto.Peripatheticoꝝ pricipis ĩ moralib⁹ libris/tã ubi d̃ fœlicitate q̃ ubi de bona for
tũa diſſeruit:nã illic cura eẽ hoĩes deis p̃ciduẽq; ſapiẽtes:& hic nota eẽ deo ſenſibi-
lia oĩa p̃terita atq; futura & i his dirigi nos ab eo clariſſime aſſeuerauit qd̾ in libro
quoq; de mundo/libro utiq; Ariſt.ſapiẽtia digno cõfirmauit quẽ platonica illa de
diuina iuſtitia ſnĩa q̃ſi oraculi cuiuſdã coronide terminauit.Si igit̃ curãt humana
dei:ſic enim loq̃mur:ut cuſtodes angelos:& itelligentiũ cauſaꝝ ſerũ ordinẽ cõple-
ctamur dei ueri cõſilio ꝓuidentiæq; famulantẽ:Si inq̃ hoc uerũ ẽ nemo dubitaue-
rit iſtigatos ab illis hoĩes ea ſæpe facere q̃ ſunt homini nõ p̃uiſa nõ p̃cognita illis ue
ro ſapientiſſima p̃cognitione diſpoſita.Vulgatiſſimũ ẽ exemplum de ſeruis eodem
miſſis a domino ut cõuenirẽt ignaris tamen domini uoluntatis:quorum cõuentus
atq; concurſus ipſis ſeruis inopinatus atq; fortuitus/domino præuiſus & præordi-
natus eſt:ſic ꝓcurans utilitatẽ pauperis agricolæ cuſtos angelus põt ad eũ locum
effodiendũ inuitare motibus occultis:ubi nouit angelus eſſe theſauꝝ:ut qd̾ pau-
peri fuit fortuna conſiliũ tamẽ angelo fuerit:hoc reſpiciens Aurelius Auguſtinus
quinto de ciuitate dei libro nõ inquit cauſas quæ dicunt̃ fortuitæ:unde & fortuna
nomẽ accepit nullas eſſe dicimus:ſed latentes eaſq; tribuimus uel ueri dei uel quo
rũlibet ſpirituũ uoluntati.Dixit quorũlibet ſpirituũ:quoniã tam a bonis hoc fieri
põt q̃ angelis malis/licet nõ oĩa poſſint mali quæ boni:nec idem utriſq; finis:ſed bo
nis quidẽ cõe hoĩum bonũ:malis uero malũ:fruſtrãte illoꝝ tñ malitiã bonitate di-
uina dũ in bonũ ordinat redigitq; q̃cq̃d ab illis mala fuerit uolũtate patratum Sed

Fortuita uñ ſint

Exẽplum

Nota q̃uo fortuna excludat̃

Ariſtote.

Alius er-ror dete-ſtabilis

Cõmẽda-tio li.Ariſ. de mũdo.

Q ũo ĩtel ligẽtiæ & dei ſint cãę fortui torum.

Auguſti.

Definitio hæc alibi latius. Proclus Platonícus in cõmentariis in Thimeũ eadẽ rõne ꝑ qua &
fortunæ a Auguſtinus fortunã definiuit eſſe dæmonicã ptãtẽ cõgregãrẽ inuicẽ cauſas inter ſe
Proclo aſ diuulſas: nec differt a peripathetica determinatione q̃ dicit fortunã eẽ in electione
ſignata. humana cãm aliqd efficientẽ ex accidenti: ſed altera cãm remotiorẽ occultiorẽq̃:
altera ꝓximã notamq; reſpexit. Dixit.n. Proclus dæmonicã poteſtatẽ ꝙ ita uocent
Platonici quaſcũq; mẽtes inter hoĩes poſitas & intellectus ſupiores a particulari &
Exẽplum ꝓxima reꝶ noſtraꝶ cognitione ſemotas. Declaremus exẽplis hæc qũo fiant ubi &
ſupradi- cælũ in his qd agat ĩtelligamus. Domi erat Lucius & foris qdẽ qd agere non hẽbat/
ctorum. neꝗ ſedit aĩo tñ exeundi ĩnĩa ſimulatq; egreſſus domo eſt/ruit domus/fortunatũ di-
ces q̃ piculũ ĩminẽs ſic euitauerit: cuius rei cãm a male pio pħo ſi q̃ſieris: ſed & ma-
le pħo rñdebit caſu ita factũ: nec aliã cãm requirendã: ſi quæras ab aſtrologo in be
nignã hoc aliquam radiationẽ refert fortunãtis planetæ cuius ope defenſus ille ſit a
ruina. Fallit aũt rõne ſupius enarrata: qm̃ incitare Luciũ ad egreſſum ne ſub ruina
pereat cauſæ eſt intelligẽtis agentiſq; cõſilio & rõne: Qualis nec Iouis nec alterius
ſtellæ radius: tm̃ eſſe hoc de cælo potuit ut ad egreſſum Lucii aĩus eẽt ꝓpẽſior q̃ ad
qetẽ: ſicut hoc quoq; ab ipſo corpis hitu eſſe potuit: ex quo alii ſedẽtarii magis alii
ambulatores hoĩes ſunt: ut ſi q̃ fuerit huius boni ꝯſtellatio cã/fuerit ex his potius q̃
uegeres nos reddũt & meli⁹ appetẽtes/q̃les martias dicũt/nõ bñficia quæpiã & de
fenſatrix a malis qñ ut ſepius idẽ inuehamus. Sic.n. expedit ordinare illa ĩuicẽ radi
us nõ põt egreſſum.ſ. tuitionẽq; a ruina: ſed quẽadmodũ eligẽti egreſſionem Lucio
ſpaciãdi grã fortuitũ eſt: ut egrediẽs mortis diſcrimẽ euadat: ita cõſtellationi ſiquã
mõ talẽ eſſe cẽſemus/iuuãti illũ ad motũ fortuitũ eſt ꝓrſuſq; accidẽtale/ut liberet a
ruina: quo fit ut nec cognoſcẽs aſtrologus qd tũc influat cælũ Lucio aliud ſit qđ co
gnoſcat/q̃ auidũ illũ futuꝶ motus ambulationiſq;: ſed futuꝶ ut ſimul domũ & picu
lũ fugiat p̃cognoſci ab eo poſſe nec thema nec rõ ulla conſentit. Vna igit ſupeſt cã
cui ꝓuiſum hoc nec fortuitũ eẽ potuit diuina.ſ. uellicãs ĩtus aĩum Lucii ĩſtigãſq; ad
egreſſum/ne ſub domo mox caſura diſpereat: quã.ſ. & caſurã idẽ numen intelligit: &
ad eũ finẽ ordinare Lucii exitũ põt. De radio corpali neutrũ dici põt: q̃re nec pħus
ullus fortunã definiuit cæleſtis decreti cõſtitutionẽ/aut geniturę factũ/ aut tale q̃ p
piã ductũ a dogmate aſtrologoꝶ: ſed aut ad ĩpum caſum ĩopinatũq; cõcurſum cãrũ
ſe rettulerũt: aut ad ĩtellectuales cãs ĩuicẽ cõciliãtes ſuo cõſilio: quæ nr̃æ ꝓuidẽtiæ
Ariſto. fines effugerũt: ſic magnus ille pħoꝶ dux Ariſto. qd ſit bona fortũa/qd mala/qd for
tunatũ eẽ qd infortũatũ latiſſime diſſerẽs/ne dũ decernẽdo cæleſtiũ meminit cõſtel
lationũ: ſed nec ĩgrẽdo diſputãdoq;: q̃a iſtã genethliacoꝶ opinionẽ nec dignã pu-
tabat de q̃ pħus hõ dubitaret: ſed uelut alia circulatoꝶ deliramẽta potius ĩter fabu
las & p̃ſtigia q̃ ĩter cõtrouerſias pħiæ deberet ãnumerari ipſe igit Ariſto. ĩ eo tracta
tu poſt diligẽtẽ totius q̃õnis examĩationẽ ita definit cũ nobis bene ita fortuito eue
nit dupliciter fieri ſolere: aut ĩcidẽtibus nobis prorſus ĩprudẽter in id qđ bonũ facit
euẽtũ: aut q̃uis nõ cõſilio deliberatiõeq; ĩpetu tñ ad id aĩ ductis: cui⁹ ita rõnẽ ignora
mus: ut quo ille ſe fert obſtinatiſſimo tm̃ remo ueloq; deſcendamus; illud primũ ad
caſum putat referẽdũ: hoc ad diuinã motionẽ q̃ penitus ipſa uolũtas occultis ĩpul-
ſionibus ĩclinet: qđ paſſi ſolẽt illa dicere/p̃ſagit aĩus neſcio qd nõ poſſum aliter uel
Ariſto. le huc rapior/alia cogitãti mens nõ accedit: & ita cũ ſui conſilii rõnẽ nullã reddere
recte de poſſint: ita tñ libitũ ſibi ita p̃iudicatũ aĩo ptinaciter aſſeuerãt. Quo loco pħus Ari-
deo & aĩa ſtoteles & deo nota eẽ oĩa/ut ſuperius diximus; & nihil eſſe ſublimius deo unde poſ
ſit uolũtas

ſit uolũtas nr̃a moueri qđ magnũ eſſe imortalitatis argumẽtũ affirmat: Ex ꝗbus oĩbus ita colligi põt reꝝ humanaꝝ quaſdã fieri caſu/ quaſdã natura/ quaſdã electione/ quaſdã diuino cõſilio: nã licet nihil fiat ꝑter dei cõſiliũ/ ita tñ partimur ut fieri diuinitus ea dicamus quæ relictæ ſibi hoinm mentes nõ efficerent: ſed peculiari numinis ĩpulſu cõmote faciũt: ꝑter illã generalẽ ſummæ poteſtatis ſoĩbus aſſiſtentiã/ ſine qua nihil eẽ/ nihil fieri/ licet minimum põt. Sic q̃uis ꝓpriũ hoĩs ſit agere electione: regit̃ tñ interdũ natura cũ motibus affectionũ corporaliũ mãcipatus iudiciũ rõnis nõ expectat. Declarant̃ hæc uno exemplo: idicit rex bellũ finitimis forſitã in cã natura regis eſt bellicoſa/ cupida/ irrequieta/ forſitan non tã paſſione ducit̃ q̃ rõne uel iure uendicãdi qđ ſuũ eſt/ uel iniuriæ reponẽdæ uel aliis de cauſis. Poteſt ꝑter hæc oĩa ſpeciale dei cõſiliũ interuenire/ ſemꝑ iuſtũ/ ſemꝑ rationale: licet nõ eius ſemꝑ uel iuſtitia uel ratio oĩbus pateat: Dei inq̃/ cõſilium/ & animãtis ad bellũ capeſcendum/ & cum ita liber armãtis ad uictoriã: quo pacto loq̃t̃ apđ Ieremiã ꝓphetã. Ecce ego mittã & aſſumã uniuerſas cognationes aq̃lonis/ & Nabuchdonoſor regem babylonis ſeruũ meũ: & adducã eos ſuꝑ terram iſtã/ & ſuper habitatores eius/ & ſuꝑ omnes nationes quæ in circuitu illius ſunt. Et apud Eſaiã: Aſſur uirga furoris mei & baculus ipſe eſt: in manu eius indignatio mea ad gẽtem fallacẽ mittã eũ: & cõtra populũ furoris mei mãdabo illũ/ ut auferat ſpolia/ & diripiat prædã: & ponat illũ in conculcationẽ q̃ſi lutũ platearũ: ipſe aũt nõ ſic arbitrabit̃: & cor eius nõ ita extimabit.

Reꝝ hũanaꝝ ambiguitas

Caput IIII Ad cælum non eſſe referendum/ ſiquid a nobis fit ꝙ noſtras uires excedere uideatur: ſed potius uel ad angelos uel ad deum. Atq; inibi de fato multa utq; diuina præuidentia noſtram libertatem non tollat.

CVm quid uero ab hoĩe fit ꝙ eius uires excedere uideat̃ inſolitis ſolet euẽtis admirabilibuſq; mortalitas nr̃a concuti: uictaq; reꝝ magnitudine/ ſuſpicari uim cauſæ potẽtioris id agẽtis in hoĩe atq; per hoĩem: quo hũanæ uires facultatis excedat. Et hac q̃dẽ ſuſpitione/ qui carneos tãtũ oculos habẽt/ rapiũt̃ ad cælũ quo nihil ipſi maius uidẽt: aut potẽtius ſentiũt: malæ ita cõpotes mentis ut ad cauſam amẽtẽ exptẽq; cognitionis id referãt: Cui nec omne mẽtis humanæ cõſiliũ ſatis eſſe credũt. Quod ſi reſpõdeãt illa q̃dẽ a deo diſponi & ordinari: ſed a deo per cælũ ſyderaq; cõpleri: quoꝝ uirtus & efficacia tãta ſit: nimis q̃ abſurde dicere reuincent̃: ſiq̃dem intercedẽtes iſtæ cauſæ inter deũ & nos: ſicuti humiliores deo: ita ſublimiores hoĩbus eſſe debent: nec quæ rõne cõſilioq; peraguntur qualia noſtra ſunt ꝑ irrationalia corpora decet ab auctore primo diſponi: ſed quẽadmodũ ille elemẽtariã molem/ utpote deteriorẽ/ ꝑ cæleſtẽ quæ melior eſt regit & moderatur: ita res humanas nõ corpoꝝ ſed angeloꝝ myſterio: qui natura dignitateq; mediãt iter nos & deũ cõuenit gubernari: quare cũ a deo deſcẽdis ad terrã deſcende ꝑ cælum: cum a deo deſcẽdis ab hoĩes deſcẽde ꝑ angelos. Sic angelum: Perſaꝝ: græcoꝝ: hebreoꝝ legis apud prophetas ſuis populis ꝓuidentes: & apud Platonem omneſq; Platonicos locales deos: urbibus regnis: hominibuſq; præpoſitos: quoꝝ mentionẽ quoq; factam ab Ariſtotele: & antiquior Iſidorus: & poſt Iſidoꝝ Clemens alexãdrinus in ſtromatis meminerunt. Neq; nos turbet ꝙ indigne quædã interdum iniuſteq; fieri nobis uident̃: ut ꝓpea ad cauſam naturali neceſſitate nõ conſilio agentem libentius recurramus. Nã ridicula ſane fuerint urbis uiliora mãcipia ſi de conſiliis principis iudicare præſumpſerint: multo noſtra uel ridicula/ uel ſacrilega potius temeritas: arbitrium ſibi uendicãs primi ordinis ſapiẽtiæq; diuinæ: quæ nõ in unius hominis:

Damnatio popularis applauſus

Angelos eẽ inter deos & hoĩeſ multorũ cõfirmat̃ ſententiis ac ab eis euentus dari.

unius familiæ:unius urbis:ſed orbis totius utilitatē:non ad ſæculū inſtās:ſed ad oīa
pariter ſæcula oculū ꝓuidētiæ radiūq; ſuæ bonitatis extendit. Nos hæc homūculi
imo noctuæ talpæ:uere aſini:uere boues:& quidē ſeptimi diiudicātes:& deū reuo-
Repheſio cabimus ad examen? Qui ſæpius nec in illo/quātulūq; eſt quod habemus iudiciū:
cōmunis ſed aī potius morbo iudicātes iiuſte factū quærimur qcqd fieri ipſi nollemus: Et qs
nō aſſeuerāter exclamaſſet dormitare deum cū iuſtus Ioſeph uenundabaꝷ a fratri-
bus? Quis non etiā nullū eſſe cum idē carcerē premiū caſtitatis accipiebat? Vide
mox eum in ægypto regē/uel a rege ſecūdū. Vide patrē cū toia familia a fame redi
mentē. Vide ꝓphetia nobilē:nec negabis a deo facta illa priora per quæ ad iſta de
inceps ordine ſuo puentū eſt. Sed & altius ſi ſuſpexeris ut ab illa tam impia merca-
tura rē eo pductā intelligas.ut deſcēdēs totus populus in ægyptū diuq; ibi attritus
ab ægyptiis regibus/tā glorioſe in libertatē aſſeratꝷ a Moyſe: tot ꝓdigiis cōfirmata
poteſtate dei:tot oraculis manifeſtata:in pharaone:in ægypto:in hebręoꝝ populo
per legē:p tot miracula diuinæ maieſtatis:nūc p beneficētiam:nunc per iuſtitiam q̄
figurarēt futura ſub Ieſu diuinę corporatiōis ineffabilia illa myſteria. Profecto uel
inſanus adduci ęo nō poteris ut ſine rōne fieri qcq̄ ſuſpiceris in rebus humanis pp-
eaq; nō adeo optimo ſapiēte:ſed uel a dæmone malo cū manicheis uel a corpore ſy
deralis reuolutiōes neceſſitate cū aſtrologis:uel a caſu fortuito temeritateq; guber
nari cū nō multis male p̄ hantibus credas: Sed & quotiēs ſuſcitari bella & cædes:&
urbiū uaſtationes:& euerſiones regnoꝝ intelliges:nō mixturā duoꝝ radioꝝ:aut in
terpoſitū naturali curſu ſuo lumen inter ſolē & lunā cū præſtigiatoribus iſtis cau-
ſam cogitabis:ſed cōſilium dei/uel puniētis malos uel exercentis bonos: Vnde ille
dictus dei flagellū:& alter ſatis ꝓximus ſęculo nr̄o:nō hoīem eſſe ſe dixit:ſed irā dei
Herodo orbiſq; uaſtitatem. Sapiēs ille perſaꝝ apud Herodotū qui diſcūbente apud ſe in cō
tus. uiuio. Thebano:cui futurā ſuæ gentis cladē neſcio qua præſenſione ſibi præcogni-
tā reſerauit recte locutus eſt. Nā cum ſuaderet Thebanus:ut idē impatori exerci-
tus denūciaret:dehortareturq; ab incępto cuius eſſet futurus exitus tā infœlix:re-
ſpondit id hoī eſſe ineuitabile:quod fieri deus ordinauerit. Quare nec ſuis uerbis ſi
ſcilicet impatorē admoneret/ fidē futurā: qn̄ ita deo decretū eſſet: ꝓindeq; ſe etiam
Martdoniū(ita erat principi nomen)ſeq alligatos neceſſitate: placetq; ꝗ neceſſita
De ſato. tē nō aſtroꝝ:ſed diuini cōſilii dixit:quā & ſatum ſiquis uocet: rectius inqt Aug. ſen
Augu. tiet q̄ loquaꝷ. Eſt autē hoc fati nomen quātū ex ueteꝝ colligi monumētis pōt i qua
Fatū qua druplicē ſignificationem acceptū:ut fatū uel ipſa natura ſit uł cauſaꝝ ſeries ordoq;
driſariam nexu neceſſario cūcta ꝓducēs uel ſydeꝝ cōſtitutio:cū quid aut naſcitꝷ/aut concipi
accipi. tur aut incohaꝷ:uel diuini cōſilii executio certa ineuitabiliſq; ſucceſſus/ in primam
Primus ſignificationē accipitꝷ ab Alexandro ex afrodiſiade in libro de fato ad principes Se
modus. ueꝝ & Antoninum:ita.n.fata eſſe cōcedit/ ut fatum ipſa natura ſit quæ principium
Alexāder. aliud eſt ab electione quare fato ignis calefacit: aqua humida eſt: ſol illuminat:ſed
Virgilius & cū qs diſſoluto corpis tempamēto moritꝷ fato moritꝷ. Si uero uel ex equo præci-
Demo- pitaꝷ/uel gladiis occidit fato nō moritꝷ:in quem modū de Didone Virgilius mor-
ſthenes tem ſibi p uim præparāte dicat: Sed quia nec fato debita nec morte peribat. Aſtro
Ariſtote. logi uero id maxime genus mortis in fatū reieciſſent/ ſic Demoſthenes. Et ita qdē
Secūdus fatū nemo eſſe negauerit ſicuti nec naturā: Quo pacto & Ariſtoteles quinto libro
phyſicæ auſcultationis fatales dixit generationes:hoc eſt quæ ſecūdū naturā fiūt.
Nec dubium cum ſic fatū intelligamus multa fieri præter fatū ſicuti & multa fiūt
præter naturā

præter naturã uel caſu uel electiõe nr̃a:uel ut inq̃t eodẽ loco Alexãder ipſe Afrodiſeus cõſilio deoꝝ.Q ui uero ſecũdam inuexerũt opinionẽ/cogitarũt in ipſa natura nihil nõ fieri neceſſario:ſiqs oẽs ſimul cauſas cõplecteret̃.Nã q multa fieri dicũt extra neceſſitatẽ:hoc ita defendũt in naturalibus rebus & arbitrariis.In naturalib⁹ qa nõ omne qđ fit naturaliter neceſſario fit/cũ naturæ opus ĩpediri poſſit/in arbitrariisq̃ qa electio noſtra & arbitriũ liberꝝ ẽ:illi cõtra ſic iſtãt:ĩ naturalibus qdẽ ſiqd impedit̃ neceſſario ĩpediri:qa & illud impedimẽtũ a naturali cauſa ẽ:q̃ tandẽ ad ſupremã naturã/hoc ẽ cælũ redigat̃.Ea uero neceſſario agit:ſed fallunt̃:nã ut ĩpedimento qdem fuerit cã naturalis:fuit ea tamẽ q̃ & ipſa potuit & non eẽ & ĩpediri cũ agebat:q̃re contigens illud ĩpedimentũ nõ neceſſario fuit.Et ſi illo rurſus ĩpedimẽto nos urgeas futuꝝ.ſ.cãm naturalẽ q̃ & ipſa ſicuti naturalr̃:ita neceſſario aut impediet̃.Rñdeo te(ſi mundũ credis æternũ/aut in infinitũ ꝑgreſſuꝝ a cã cõtingẽte ĩ cõtingẽtẽ cãm:inter q̃s ordo ſit ſemp accñtalis)nec unq̃ ad unã cãm p̄imã neceſſariam ꝑuentuꝝ:Vnde ſequẽtibus neceſſitas inuehat̃:cum nulla ſit talis intra naturales:quãdo nec cæleſtis cuius operibus & materia & cõcurrentes ĩferiores cauſæ facile obſtãt.Si uero de mũdi creatione cum theologica ueritate cõſentis.Deuenies per ĩportunũ illũ regreſſum ad primã reꝝ cõtingentem inſtitutionẽ/unde tolletur neceſſitas:nõ confirmabitur electionibus noſtris multo irrationabilius inferũt neceſſitatem qm̃ uolũtas nihil eligat/nõ præiudicatũ a rõne nec in noſtra ſi manu/ita uelle iudicare:ſed falſis nitũt̃ aſſumptiõibus/ut ab aliis alias:& a nobis alibi declarabit̃.Nã peculiares hæc ſeorſum tractatus exigunt.Nec magnope pertinẽt ad cõfutandos aſtrologos:quoꝝ illa tertia ẽ acceptio fati toto ope cõfutanda/differens a prima opiniõe/q̃ naturã ipſam cæleſtẽ nõ ſolũ naturaliũ:ſed & fortuitaꝝ ut uidimus reꝝ originẽ facit:maleq̃ de cauſis inferioribus in hac pte maxime ſentit:peſſime de cæleſtibus:quando licet natura cælũ ſit:cõſtellatiões tamẽ illæ quas ſingũt ex ſyderꝝ poſitura/ꝑ loca/ſigna/domos/aliaq̃ id genus:cauſæ naturales nõ ſunt/ſed ficticiæ:nec ex uno illo momẽto initiali depẽdet opatio cæleſtiũ:nec ad ea q̃ ꝓpria ſunt inferioꝝ cauſaꝝ referunt̃/ut iã declarauimus:& ſequẽtia magis declarabunt.

Alexander.

Cõfutatio ſecundi modi.

Tertius modus fati toto ope cõfutandus.

Reſtat q̃rta fati ſignificatio theologica/ſicut illa pria phyſica magis:ſed utraq̃ uera:ut pendẽtẽ a diuino conſilio ſeriẽ ordinẽq̃ cauſaꝝ notet:ſub quo nihil nr̃a libertas periclitet̃:cũ ſimus:& nos inter has cauſas nec in hac chorea fati patiamur tm̃:ſed agamus:ſiue igit̃ dei præuidẽtiam:ſiue ꝓuidentiam:hoc eſt ſiue mentem illius omnia præcognoſcentẽ.ſiue uolũtatem ex ſuo placito oĩa diſponẽtẽ attendas:nullũ ſit præiudiciũ liberis actiõibus noſtris.Nã ſi præuidentiã/cur nõ libere facio q̃ præuidit deus me facturũ/nã ſi erit qđ ille præuidit:utiq̃ libere faciã/quod libere me factuꝝ ille præuidit.Sed & quia erit qđ noluit:uoluit autem me eſſe liberꝝ/libere agam qcq̃d agam/niſi ipſe mihi meã libertatẽ ademerit:& certe nõ ſolũ præcognouit deus uolũtates noſtras:ſed & præordinauit:nec cum id Gregorius niſenus Damaſcenuſq̃ negaret/uident̃ aliter negare quã ut admoneãt.Cætera quidẽ ꝑ uolũtatem diuinam:electiones noſtras per illã cũ noſtra etiam uolũtate diſponi:ita tamẽ ut nõ modo cogitationũ noſtrarũ euentus:ſed & ipſæ cogitationes:ipſa conſilia:ipſa ꝓpoſita:nec regũ tantũ/ut ſcriptum eſt:ſed omniũ corda in manu dei ſunt/qui ſolus oĩa moderat̃:nũc in his quæ nec ad uitiũ attinẽt/nec ad uirtutẽ inclinans uolũtatem quo libitũ illi:ſi ſic decreti alicuius ſui exigat abſolutio:nũc uirtutes in nobis:ſed & nobiſcũ ĩcohans & ꝑficiens ĩcohatas/nũc a uirtutibus ad uitiũ motos/

Approbatio q̃rtæ acceptionis fati

Ex præſcientia dei non tolli noſtrã libertatẽ neq̃ ex prouidentia.

Declaratur ſnĩa Damaſ. & Greniſeni.

ꝑmutãs ad iuſtitiã uel admouẽs uirgã pędagogi ꝑ miſericordia/uel cõminuẽs q̃ſi hal lucinatus ꝓ iuſtitia:oĩa ſemp aut bona aut occaſiones certe faciẽs bonoꝝ:tanta de fato de ꝓuidẽtia & humanaꝝ reꝝ gubernatiõe dixerimus cũ ꝑ ſe cognitu utilia:tũ ad cõuellendã aſtrologicã uanitatẽ neceſſaria:ut cũ quid fieri cõtigereꝗ uidemus ꝙ aut maius uideat̃ aut ordinatius:q̃ ut in caſum hoĩemue referat̃.nõ uim ibi corporaliũ radioꝝ:ſed diuini cõſilii angeliciꝗ miniſterii cũ humana libertate curã poteſtatẽꝗ itelligamus.Liquet aũt ex his q̃ dixĩus & quo pacto tũ ꝓuideri futura:tũ præcaueri cũ ſint mala poſſint a nobis:nã ſi fortuito tantũ fierent res humanæ.nulla præſenſio futuroꝝ eſſe poſſet.Cũ aũt humano diuinoꝗ cõſilio fiãt/põt humana rõ de illis nõnihil cõiectar̃:ſoli uero numine afflati ꝓuidere certiſſime:ꝙ ꝓphetaꝝ ꝓdictiones oraculaꝗ cõfirmãt:ꝓximi licet lõgiſſimo ꝓximi iteruallo ꝓphetis pru

Euripides dẽtes ſint.Vnde illd̃ Euripidis:Qui bene cõiectauerit is uates optimus eſto:Sicĩ ꝓcurãdo fœlici reꝝ ſucceſſu ĩfortuniis q̃ uitãdis illud potiſſimũ ẽ/deũ ſibi cõciliare ꝓpitiũ aĩ puritate:piis operibus:uotiſꝗ ſanctiſſimis poſt hoc ipſe ſibi hõ conſulat ſua prudẽtia:nã licet ĩ pleriſꝗ rebus multũ fortũa poſſit:plurimũ ĩmo totũ ĩ oĩbus diſpoſitio certæ diuĩæ uoluntatis:ipſam tamẽ rectã uiuẽdi rõnẽ magnũ ĩ his haber̃ momentũ neceſſe ẽ:niſi fruſtra collatũ hoc nobis munus a deo dicamus.Quaſ recte dixit ille nullũ ab eẽ numẽ ſi ſit prudẽtia:ſed nos facere fortunam deam cæloꝗ locare.Propterea Plato ĩ epĺa ad Syracuſanos:cũ Homerici illius dicti meminiſ-

Plato. ſet:Dii mentẽ abſtulerũt:quia homines potius adiectã ipſi mentẽ abſtulerũt:quod Euripidis illa ſentẽtia cõfirmat:qui ſorte animæ filiã eẽ dixit.Prudẽter igit̃ uitam ĩſtituẽtes rõne naturali:tũ pia religiõe diuinã nobis beniuolẽtiã parantes:uitemus oẽm ſuperſtitioſam uanitatẽ:alioqn qui uel futura præuidere:uel cũ ſint mala pre-

Eſaias cauere ꝑ aſtrologicas ſperauerit obſeruatiões/audiet Eſaiam ſibi dicẽtẽ:Veniat ſup te malum & neſcies ortũ eius:& irruet ſup te calamitas quã nõ poteris expiare.

Cap. V Nec præterita nec quæ ad alios attinent poſſe ex aliqua conſtellatione præuideri.

QVod ſi habeãt forte de fortuitis rebus aliq̃d quod reſpõdeant:Quanq̃ habere nihil poſſunt aut ueꝝ aut ueriſimile:De his quæ genituræ horã antecedũt quæſo q̃d reſpõdebũt:hoc eſt quonã pacto putabũt efficiẽtem cauſam ſuis effectibus eſſe poſteriorẽ:Quid de his itẽ quæ nõ ſolũ:priora:ſed etiã aliena:ideoꝗ ſuas cauſas nõ huius genituræ cõſtellatione:ſed alibi poſſidẽtia:ut cũ ex hora qua filius naſcit̃ de parentũ auorũꝗ/& fratrũ natu maioꝝ naturis fortuniſꝗ ꝓnũciant.Hæc.n.& priora illa ſunt cõſtellatione:& ab ea itidem aliena:ut quæ a præteritis iamdiu ꝓpriis cõſtellationibus ſui habeãt fati ordinẽ & depẽdentiã.(Si q̃d ſcilicet eſſe fatũ a cælo exiſtimemus)in eo itẽ qui naſcit̃ q̃ũo illud efficit natalitia cõſtellatio:q̃d multis ille diebus ante diẽ natalẽ accepit prædicũt.n.ex themate genituræ:mas ne an fœmina ſit qui naſcit̃:mancus an integer pulcher an defor-

Lucilius mis:deꝗ aliis huiuſmodi corpis cõditiõibus de q̃bus oĩbus iacta alea erat priuſq̃ e matris ut ait Lucilius bulga ĩfans cõmitteret̃.hoꝝ oĩum prædictionẽ qua ſibi ra-

Hali auẽrodam de genituris imaginatio tione aſtrologi uẽdicãt:ſed nec effectu cauſa poſterior:nec præuidẽter ex cælo aliter quæ inde præuidẽt̃.q̃ quo pacto effectus ex cauſa præcognoſcit̃.Haly auenrodã apoteleſmaticos Ptolemæi libros enarrãs quaſi nr̃am hãc ſoluẽs q̃ſtionẽ/oſtẽdere uoluit quonã pacto/ex fratris fratrũ:ex filioꝝ genituris parentũ fata præuiderẽtur.Nõ quotiẽs inq̃t mulier cõgredit̃ uiro totiẽs cõcipit:ſed tũc ſolũ cum ea ĩcidit

hora cuius

hora cuius cōſtellatio/cū parentū conſtellatione cōcordet & qm̄ q̄ cū alio pariter
cōueniūt inter ſe quoq; cōuenire neceſſe: ē ſi cōueniūt cū parentū cōſtellationibus
filiorꝝ oīum genituræ/etūt ipſæ quoq; īter ſe cōcordes: q̄re & mutuo etiā ſua inuicē
fata ſignificabūt: ſic ex fratris fratrū: ex filii genitura parentū naturæ fortunæq; de
mōſtrāt. Ego uero ī hac aſtrologica ſubtilitate neſcio qd primū coarguā uľ irridā. Redar-
Nō cōcipit inqt mulier niſi q̄ hora ſyderꝝ poſitio cū parentū ſyderib⁹ cōuenit. Nō gutio.
igiť ex ea hora q̄ naſciť: ſed q̄ cōcipiť puer parentū debēt fata ꝓuideri: Sed & cum Pria rō.
alio itē cælo pr̄/alio/genitrix nata ſit eius q̄ cōcipiť/q̄uo una poterit conſtellatio tā Secūda.
diuerſis cōſtellationibus reſpōdere? aut ſi hoc fieri poſſe putēt aliq̄ ſyderꝝ diuerſita Tertia.
te/q̄uo tot filiorꝝ themata thematis/patris/matriſq; ſimul reſpōdebūt. Cū ab hiſdē
ſyderibus/ab hiſdē cæli regionibus peti ī oībus debeat parentū ſignificatio. A q̄rto
& decio cæli loco ſors patris & matris ab illis īueſtigať ia ſole itē Saturno/Vene-
re/& Luna. Horꝝ diſpoſitio ī thematis geniturarꝝ uaria fere ſemp & multiplex ꝓ ua
rietate filiorꝝ: tu iſtā omnē uarietatem putas poſſe nō uariare a cōſtellationibus ge
nitorꝝ: q̄ſi poſſit ab alio nō diſſentire qď a ſeipſo prius diſſentit/aut non ſit futurꝝ/ut
idem pr̄ neceſſario & fortunatus ſit & īfortunatus: q̄ñ eius .ſ. alter filius quartū ha
beat locū fœlicibus radiis illuſtratū: alter uero īfœlicibus obſeſſum. Qď ut uitaret
uulgus aſtrologorꝝ ſoliti diceř nō ab oīum filiorꝝ genituris: ſed ab eius q̄ eſt maxius Respon-
natu parentum fata ꝓuideri. Sed adimiť ſtatim eis illud ꝑfugiū/de fratrū genituris: ſio uulgi
quas oſtendebāt iccirco inter ſe cōuenire: q; cū genitorꝝ cōſtellationibus oēs pari- aſtrolo-
ter cōſonatēt. Sed qd oportet rem opoſius cōfutare euidētiſſime friuolā? Qua .n. gorꝝ
rōne defendiť? nō cōcipere mulierē niſi q tūc cōcipiť ea ſit deinde hora naſciturus
cuius cōſtellatio eius modi ſit futura quæ parentū eius q naſcitur ſortē atq; naturā
aſtrologo poſſit ſignificare .ſ. illis cælum & tota natura deſeruit: nec poteſt aliq̄d fie
re in uniuerſo niſi eo fiat modo per quē poſſit de eo aſtrologus diuinare. Præterea
illud q̄uo ſoluūt in quo erat tota uis noſtræ argumētationis: nō poſſe effici ab hora
qua infans naſciť: qď in fratribus in parētibus dudū ante præceſſit. Nam eorꝝ opi-
nionē qui nō effici hac re ſed ſignificari tñ ab aſtris dixerunt: poſtea coarguemus.
Nunc aduerſus eos diſputamus qui eorꝝ quæ cælitus prædicuntur cauſam eſſe cæ
lū opinantur: quod & Ptol. & principes omnes iſtius artis opinati ſunt.

Caput VI Futura multo poſt tpe a præſenti cōſtellatione effici nō poſſe.

QVid q; nō ſolū præterita: ſed ſi recte cōſideremus nec quæ multo poſt tpe
ſunt futura effici pñt a præſenti cōſtellatione: qď eſt tñ familiare freque-
tiſſimūq; in aſtrologorꝝ prædictionibus. Vbi .n. nō illud legitur apud eos: Aſtrolo-
planetā oriētalē in prima uitæ parte præſtare qď polliceť: occidētalē in poſtrema: gicæ
qui horoſcopum occupauerit uel horoſcopi fuerit dñator cito dare quæ ſua ſunt: uanitatis
paulopoſt cū qui decimi loci iura poſſideat: qui occidēti uel affuerit uel præfuerit per ipſam
ſero: ſerius qui imo cælo fuerit collocatus: atq; alia hoc genus īnumera: hoc deniq; met
atteſtātia: nō fieri a cōſtellationibus qď ſunt facturę cū ipſe ſunt cōſtellationes: ſed impugna
multis potius annis poſtq̄ fuerūt: huius uero mirandi exemplū in nulla uirtute uel tio
actione naturali qualē eſſe cæleſtē confiteňť: apparet ut .ſ. tūc efficax magis exiſti-
metur cū non eſt q̄ cū eſt: nō remanet aūt cæleſtis influxus in corpore inſtar medi-
cinæ. Sed rñdebūt fortaſſe etiā ſi præterit ille ſyderꝝ poſitus/durare tñ uirtutē inde Reſpoſio
nobis infuſam quæ ſuo tpe pro natura agētis materięq; habilitate/ſuos tandē effe-
ctus in lucē ſit editura. Ego uero qď attinet ad naturā agētis obiicio illis qď prius Cōfutatō

obiiciebā/uariari qdē ꝑ agentiū cōditione uariaq; uirtute effectus quoq; naturā & conditionē:Sed hoc eē oibus cauſis pariter cōmune ut qđ ſint effectura/tunc magis efficiāt quādo ſunt/q̄ cū multo iam tpe deſierūt:Q đ ſpectat ad materiā ſi forte dicāt nō ſtatim fieri regē & p̄hum eū qui naſcit̄:licet cælo id ꝑmittente:quia ætas repugnat:poterit uideri nō abſurdū eſſe qđ dicit̄:ſed cū ætas eoꝝ munerū capax ē quæ natalitiæ ſtellæ pollicebant̄:cur tn̄ nō fit:cuius & eā ſufficiēs iam ptęceſſit:& materia habilis idoneaq; pſto ē.Sed aut ceſſare aiūt effectum tot annis quot ſignorum partibus a tali loco planeta diſtabat:aut quia talem in themate cæli locū obtinuit/niſi ſeto pſtare ſua beneficia ſuis nō poſſe hoc rōnalis potius natura/ꝑ electione arbitrioq; ſua munera quo uoluerit tpe diſpēſantis:naturalis cauſæ/nec ē:nec eē pōt.Prætęrea ſi ex ſe qdē daret ſtatim cælū qđ ꝑmittit:ſed materiæ diſpoſitio ē in mora:nō erit aſtrologi euentus tpa p̄ cognoſcere q cęlū cōſiderat:ſed eius potius q materiæ ſtatū cōditionēq; cognoſcit:ut qd futurū ſit ab aſtrologo audiat.Q uādo futurū aſtrologo ipſe demōſtret.Q uod itē rñdebāt ſeruari uim a cælo deriuatū p̄tereūte cōſtellatione ſcire ab eis uelim:ubi nā cōſeruet̄:utiq; aut i materia:aut i cauſis iferioribus & ſecūdariis:quoꝝ ſiue utrunq; ſiue alteꝝ eis placet:ſciāt nec in ęſtu fluētis refluentiſq; materiæ:nec i tam uaria atq; mutabili perticulariū cauſaꝝ mltítudíe/uirtutē cæleſtē poſſe eandem & ſtabilem tam diuturno tēpore permanere.

Nota ptc diuinationis deffectum

Nota

Caput VII De auſpicationibus quas electiones dicūt/q̄ uana & impoſſibilis ſit aſtrologorum ſententia.

Libet itē ab eius ſeiſcitari de eā parte qua maxime utilis uitę putat̄ aſtrologia:quæ ē de auſpicationibus/uulgo electiōes uocāt:hoc ē quonā pacto a cælo fieri intelligāt:ut qđ hac qdē hora aggredimur faciēdū fœliciter:qđ uero alia infœliciter fiat a nobis.Nā ut facile oia hæc dicunt:& habet in prima frōte ſpēm ꝓbabilitatis:ita cū diligētius examinant̄ uana/ſpoſſibiliaq; depræhendunt̄:Si qs inquiūt itet ſub tali cæli cōſtellatione capeſſat/cōmodā hēbit pegrinatiōnē:a rege benigne excipiet̄:rē ſuā familiarē adaugebit.Contra:ſi alia hora equū aſcēdat/aut deſcendat in nauim/difficilia itinera/piculoſam nauigationē expeniet̄. Nec efficiet tandē cuius rei grā itet nauigationēue ſuſcepit.Hæc oia fateor me non pſpicere quonā pacto fiant a cælo:doceāt ipſi me ſi poſſunt.Eſto Iuppiter de nona cæli regione radios ſuos in tertā iaculet̄:fœlicē dicent cōſtellationē pro itinere capeſſendo:Q uæro ego ex eis deflux⁹ iſte afflatuſq; fortunatus hoies ne ipſos afflet atq; afficiat iter arrepturos:an ipſam potius iter agentiū hominū opationē:hoc eſt uel equi aſcēſum uel e domo egreſſionē:uel huius aliquid coꝝ quæ ſunt neceſſario itineris incohamēta.Si primū rñdeāt afflabunt̄ illi:etiā ſi tūc primū itet non accipiant ſyderis beneficio/quotiēs arripiēdi itineris illis fuerit ꝓpoſitū:præſertim cū ex eoꝝ ſnīa nō ptæſtet cōſtellatio qđ pollicet̄ tūc maxime quādo eſt:ſed lōgo etiā poſt ſæpe tēporis interuallo.Si ſecundū multa certe delitare cogent̄ ut poſitionē tueant̄/dū nobis exponēt quo pacto Iouia illa equi aſcenſio/& mollē pedibus uiā ſubſternat.& latrones abigat ex itinere & nubibus pulſis placatū efficiat diffuſo lumine cælū.Nec parū item illis negocii in retinēdo iſto defluxu/dum multoꝝ forte dieꝝ iter plane cōficiatur:cum nō parua iure ſuſpicio habenda ſit neq; in illo equū aſcendēte uirtus cælo deſcēdit/reciproca rōne cū de quo ille deſcēderit/illa in cælum rurſus aſcedat:& nouo iſte uiator Ioue ſemp indigeat/cū erit ei equus inſiliēdus.Nam ſomniare uim aliquā primordialē nuſq̄ conſiſtentē/nullibi radicatā:quæ

Vide quibus rationibus electiōes arguātur

totū tibi

cotũtibi iter molliter beateq́ꝫ cõficiat hominũ eſt inſomnis etiã delirantiũ:qui qđ loquunť nihil ꝑpendentes/futilẽ dant & ſine mẽte ſonũ. Videamus rurſus eoſdẽ ne ſcrupulos incidant ĩ his rebus q̃ ſunt opa potius nr̃a q̃ opationes. Sentẽtia ẽ Ptolemæi:ſi ĩ urbis cõſtitutione Mars cæli mediũ obtinuerit/principes eius ciuitatis gladio pleruncꝫ pituros. Exponat nobis Ptolemæus ubi nã ſanguinolẽta iſta Martis radiatio recipiať/q̃ tot deinceps principes ſit ſucceſſu tẽpoꝝ gladio necaturaſ Si ſuſcipi eã uelit ĩ principe q tũc urbẽ ædificat:rogabo quo pacto iacti illi defoſſiq́ꝫ ĩ terrã iuſſu principis lapides/urbis.ſ.fundamẽta/cæleſtes radios aliorſum uergẽtes ĩ principẽ iſtũ flectant atq́ꝫ deriuẽt. Quo pacto in eius poſteros regniq́ꝫ ſucceſſores hæreditario q̃ſi iure deueniat/noxia iſta uirtus/cuius & ſuſceptaculũ periit:& origo ꝑteriit. Sane qđ poſſit ſine rubore ĩterrogãtibus ita nob̃ rñdere/eqdẽ nõ pſpicio. Dicet igiť forte nõ ĩ principe ipſo urbis inſtitutor: ſed ĩ ipſa potius urbe:ĩ ipſis primis lapidibus ſup quos erigẽda ẽ:peſtilẽtiã illã recipi:Martis peſtifero quaſi quodã afflatu/oẽs eius urbis principes afflaturã. Bellũ utiq́ꝫ inuẽtũ moſayco ẽt teſtimonio cõfirmãdũ:q leproſæ nobis domus expiationẽ ꝓphetica olĩ inſpiratiõe mõſtrauit. Sed uereor ne cõgeſta deſup humus/ꝓximiſq́ꝫ lapidibus ĩculcata/exhalať mephitin illã martiã nõ ꝓhibeat:aut ſi oĩno exhalet/nõ egẽos potius & paupes peſtilẽtiæ magis opportũos ĩuadat/q̃ pricipẽ ipſũ ciuitatis. Qui ſi ĩ ſuburbana aliq̃ uilla forte hitauerit/credo gladio nõ pibit/ꝑſertĩ ſi pluribꝰ paſſuũ milibus ea diſtat ab urbe q̃ ut martiꝰ ille uapor/calce ruderibus/ĩterĩ undiq́ꝫ ſuffocatꝰ ĩteger illuc poſſit/efficaxq́ꝫ puẽire. Sed hæc phis piclitabiť gloria Plato.academiæ & Ariſto.q ĩ ſuis de republica libris/ubi de cõdenda regẽdaq́ꝫ fœliciter urbe/ac ciuitate tã multa pceperũt:de tã utili tã obſeruãdaq́ꝫ cautiõe nihil nobis ſcriptũ reliq̃rũt. Quæ oĩa ſi nõ p iocũ ſerio pẽſitemus:uidebimus iure Haly interpretẽ Ptolemæi q̃q̃ ſummũ aſtrologũ/partẽ tamẽ hãc aſtrologiæ q̃ ẽ de electionibus friuolã ĩefficacẽq́ꝫ exiſtimaſſe.

Ptolemæi exemplũ cõfutãdũ

Si talis peſtilẽtia inter necãdi in fundamẽtis urbis latet & qñq́ꝫ mephiti emiſſura tum pauperes quoq́ꝫ eẽ necatura dicitur Haly

Caput VIII. Aſtrologos mentẽ noſtram cælo ſubiicere q̃q̃ ut ſunt aſtuti id diſſimulare conentur.

HActenus demõſtratũ ẽ nullã ex corpalibus rebus & tẽporariis/quaꝝ maxime ius hr̃e cælũ putať dependere a cælo quo.ſ.mõ aſtrologi opinanť. Nã neq́ꝫ ea quæ ſunt fortuita:nec quæ ad alios attinẽt:nec quæ aut præterita ſunt/aut futura lõgo poſt tpe/tũ eoꝝ maximã partẽ quæ ut fiant fœliciter a certis horaꝝ obſeruationibus auſpicanť: Quæ ſi nõ ita efficit cælũ:ut e cælo ꝓuideanť: q̃to illa minus quæ ſunt incorporea:de q̃bus tñ ꝓnunciare aſtrologica ſupſtitio nihil erubeſcit. Cõtinenť enim hoc genere moꝝ ingeniorũq́ꝫ diuerſitates:& quæcũq́ꝫ animi nr̃i opa & ꝓprietates:cõtinenť quæ ad dæmones:ad mẽtes ſupiores:ad deũ: ad efficaciã ſupplicationũ:ad arcana cõſciẽtiæ:ad ſtatũ futuræ uitæ:atq́ꝫ hoc genus alia ptinẽt. De q̃bus oĩbus mille dogmata prædicẽdi nugiuendũ hoc hominũ genus arrogãtiſſima temeritate diuulgat. Et quidẽ a moribus exordirer quos alios atq́ꝫ alios eſſe ĩ hoĩbus putãt/pro uarietate natalis cõſtellationis. Sed ſolent cũ hic urgenť diſſimulare qđ ſentiũt:& de arbitrii libertate multa funditantes/cauendũ præcipe/ne cogi putemus a ſtellis noſtrã libertatẽ:a q̃bus ſolũ ꝓpẽſionẽ inuitamẽtũq́ꝫ aliqđ hẽamus:qđ uel ſeq uel declinare noſtræ ſit electionis. Detegã igiť primũ fraudẽ huius defenſiõis/plurima afferẽs dogmata:ipſoꝝ ex q̃bus pateat mentẽ ipſã eos cælo ſubiicere/etiã ubi a corpore nõ depẽdet. Poſtea nec moꝝ ĩgeniorũq́ꝫ diuerſitatẽ eo etiã quo dicunt/modo in cæleſtes cauſas referri poſſe declarabimus.

Aſtutia aſtrologoꝝ.

Aſtrologos mẽtẽ noſtrã cælo ſubiicere.

Ergo ſi non aliter putāt humani animi differētias eſſe de ſyderum habitu & poſitio
ne q̄ ut affecto aliter atq; aliter corpore: animi etiā operatio non nihil immutetur:
quomō ex Marte in nona cæli regione fœliciter conſtituto tantum præſtari nobis
poſſe contendūt/ut ab obſeſſis corporibus ſola præſentia dæmones expellamus?
Quod non animi ſolū eſt ad corpus inclinantis: ſed ſic uiuentis in corpore: ut deo
Secunda plenus: & mentes habitans penetrālia ī corpore uiuere ſe nō ſentiat. Quomodo itē
ex parte ſolis/de archanis conſcientiæ eius qui naſcitur erga deos & hoīes/ iudica-
tutos ſe pręſumunt? quibus in manu animi & noſtra magis libertate/nihil poſitum
Tertia eſt: nec ita ut angelicæ pateant cognitioni/nec poteſtati ſubiiciantur. Denique ſi ſo
cietas corporis cælo animam ſociat quando de ſtatu eius cum extra corpus eſt po
ſita/de cæleſti conſtellatione pronunciant? Vulgatum enim apud illos duos eſſe
planetas auctores fœlicitatis/ Venerem/ & Iouem: ſed diuerſis officiis: ut Venus
Maternus præſentis uitæ fœlicitatem largiatur: Iuppiter futuræ: Maternus poſtquam multa
ex his cōmemorauit quæ a Saturno præſtant̄ in Leone cōſtituto: tū ita ſubiungit:
ſed cū hæc oīa fuerint aſſecuti longæui morient̄: & aīa eoꝝ ad cælū diis applicata
Inane trāſibit. Saturnus.n. in Leone poſitus aīas eoꝝ q ſic ſe habuerint in terra /inumeris
dogma anguſtiis liberatas ad cælū: & ad originis ſuæ primordia reuocat. Hæc ille. Vnde
aquo di- non ſolū id intelligi nolo q̄ ad impietatis uſq; ſuſpicionē aſtrologica iſta ſupſtitio ſe
ſputandi diffundat: ſed q̄ta ſcriptoribus huius artis fides adhiberi pōt q̄ſi niſi expta uſuq; cō-
primor- probata: lr̄is mandauerint: Quos ꝓculdubio ſcimus cū ſcribebāt expimentū nō ha
dia ſumun buiſſe uitæ futuræ. Nā ſi a ſuis cōſectāeis uita functis hæc forte ītellexerūt/potius
tur quæ ad inferos q̄ quæ ad ſuperos mitteret cōſtellatio poterāt ītelligere. Quāq̄.n.
putāt ſe certa hora ſupplicātes a deo impetrare poſſe qđ uolunt: nō rn̄ facile credā
niſi dogma mutauerit/æternā ſe ab eo fœlicitatē īpetraturos: Et certe putāt illi qđ
Quarta. diximus. Scribit.n. fabuloſiſſimus ille Albumaſar: qui luna Ioui coniuncta cum ca
Albuma. pite draconis deo ſupplicauerit. impetraturū a deo quicq̄d petierit: Et erūt adhuc
philoſophi: erūt theologi q̄bus hæc placēt? putētq; ſe: & quos ſequūt̄ aſtrologos/
ſatis adhuc intelligere q̄d ſit deus: q ſit oratio? quæ mihi inſania hoc loci non tā eſt
cōfutanda q̄ execrāda: cū ex his quæ de oratione aduerſus impios alibi diſputaui-
Petrus mus: ſatis ſit cōfutata. At Petrus Apponēſis cuius ego ſcripta quotiēs lego: totiens
Appo. illud Heracliti uenit ī mētē ϖολιμαθεια νοον ουφερει. Ipſe inq̄ ſcribit/illa ſe hora
Heracli. de qua dicebamus/a deo ſciam petiiſſe: & poſt eam diem in ea magnope ꝑmouiſſe.
Mihi q̄tū nouus hic Salomon in ea ꝑmouerit metiri nō uacat. Credo certe quicq̄d
ꝑmouit/non plus eo eē qđ humanis paſſibus cōfici poſſit. Sed utrūq; ſeſe res hēat:
cōſulerē Petro iſti: ut totū qđ ꝑfecit/ſuæ potius induſtriæ ingenioq; acceptū refer-
ret: q̄ Iouiæ illi ſuæ ſupplicationi: ſed ne ptinaciter illud defendat: cogant̄ bona iu-
dicia negare/eū potius quicq̄ in bonis litteris ꝑfeciſſe: ut q̄ ut tā uanæ ſupſtitioni
aliquādo aſſentiant. Conſulerē item in cōe aſtrologi oibus: ut poſtq̄ illis Iuppiter
ita fauens eſt/tantū ſibi una fœlicis horæ ſupplicatione diuitiaꝝ opūq; cōpararēt:
ut noſtris poſthac pecuniis nihil īdigentes deſinerent aliquādo mentes imperitoꝝ
tot quottidie mendaciis: emungendæ pecuniæ gratia ludificare.

Caput IX Mores hominū a cælo non fieri.

VIdeamus de moribus: an recta rōne poſſit defendi/eſſe hoꝝ quoq; aliquo-
modo cām in cælo. Forte enim ſi nec uim pati cæli/partē animi rōnalem:
nec cogi noſtrā libertatē exiſtimemus. Nihil erit præterea cur aut philo-
ſophia

ſophia aut pietas neget/uaria hoīum ſtudia:multiplices ingenioꝝ ꝓprietates:a di- Opinio
uerſis ſtellaꝝ afflatibus ꝓuenire.Cū id etiā faciat habitus corporis/ſalua animi di- quorūdā
gnitate & libertate electionis.Veꝝ fallit̄ lōge q̄ ita pūtat Nā ipſam & ſolam partē Cōfutatō
ſenſualē ita affici a ſole:ut ad flagitiū aliqd̓ hēat ꝓpēſiōem: & rōni cōtrariū:& pie-
tati magnope ē aduerſum.Quæcūq̧.n.a cauſis naturalib⁹ fiūt:his pſerti q̄ ſibi a cō
ditorē naturæ pſcriptas leges ſeruāt imutabiliter:tā ī auctorē naturæ ſic īſtituentis:
q̄ ī naturā ipſam ſunt referēda:q̄cūq̧ aūt uel uirtute uel ꝓprietate ſydera pdita ſunt:
& philoſophoꝝ & theologoꝝ cōſenſu/īdidit illis naturæ principiū deus.Deū opti
mū & ſapientiſſimū uix negāt īſipiētes:q̄ uero hæc/aut bōitas aut ſapiētia potētiſ-
ſima cæli manu hominē:q̄q̄ liberū īfirmū tamen:flectere ad eā partē/ad q̄ minime
eū uelis decliare.Tū optios ſeruos maloꝝ facerē auctores & miniſtros:ut cū ipſi re Scd̄a:rō.
gis iuſſa nūq̄ trāſgrediant̄:ipſi tamē maxime ſint/q̄ alios ad trāſgreſſiōem inuitent Tertia
& ipellāt.Poſtremo q̄ hic ordo naturæ:q̄ cōſenſus:q̄ ſapiēs īſtitutio:ut q̄ rō naturæ
fieri nollet:ab his tamē ut fiāt ſedulo ꝓcuret̄/q̄ ſunt partes naturæ magnæ/poten-
tes optimæ/principales.Præterea nō facit q̄ peccat aliquid imo deficit:q̄re q̄ īuitat Nota pa-
ad peccandū ad deficiēdū inuitat:qd̓ nō cōuenit cāis ſupioribus efficiētibus ſemp/ radoxon
deficiētibus uero nūq̄.Abſurdiſſimū igit̄ dogma aſtrologoꝝ putantiū hr̄e nos ab Quarta
hac q̄dē ſyderꝝ poſitione inclinationē ad furta:ab alia ad inceſtus ad fraudes:ad ho
micidia:cū tota natura pſerti ſupior diuinæ menti ꝓxime iuncta:naturalis & diui-
næ legis obſeruationi poſſit forte fauere:obeſſe & aduerſari nullo modo poſſit.Cō
peſcāt igit̄ os ꝓfanū:nec Venerē dicāt Marti copulatā ad adulteria nos uocarē:aut
eoſdē ī ſignis maribus collocatos ad maſculoꝝ nepharios cōcubitus excitare:Mar-
tē cæli nonā partē occupantē facere irreligioſos:atq̧ alias oīno cōſtellatiōes ad alia
nos irritare flagitia.Imputēt.ſibi nō cælo ſuo delicta/nec feculētæ materiæ:& iniq̄
animi ſordes a puriſſimis putēt naturæ fonti⁹ emanarē.Verū ſolui ne forte iſta obie Solutio
ctio poterit:ſi(qd̓ q̄dā putāt)dixerimus/eē omniū ſyderꝝ uires bonas & ſalutares: quorūdā
Sed cum in nobis ſuſcipiunt̄ materiæ uitio degenerare:& q̄ benefici erant afflatus
euadere interdū noxios atq̧ maleficos.Sic a Marte q̄dē pſtari animi fortitudinē &
herculeā efficaciā.Sed aut uitio corporis ī quo nimiū rubra bilis exæſtuet:aut cul
pa animi abutētis munere cæleſti:flecti q̄nq̧ ipetus illos ad crudelitatē & iniuſtitiā.
Sic a Saturno altitudinē mētis:ꝓfunditatē cōſilii:iueſtigationē rerum obſtruſaꝝ:
amorē cōtēplatiōis īfūdi.Eadē tñ oīa q̄a torpidū iuenerūt ſuſceptaculū:uel arbitrii
culpa eius ī quo recipit̄ doloſum facere animū:ſordidū:incultū:ſupſtitioſum:& ad
uſq̧ lymphationis piculū imagīoſum:ſic a Venere fieri nos ꝓpenſos ad hilaritatē:
ad beniuolētiā:elegātiāq̧ ciuilē:abuti nos iſto inſtinctu ad nequitiā:ad luxū: ad im
probitatē.Incitari a ſole nos ad magnanimitatem:abuti impetu iſto nos ad ambi-
tionē:atq̧ ita de reliq̄s.Verūeniuero dicet hæc aliq̄s potius aſtrologiæ defenſor q̄ Repro-
aſtrologus.Eſt eñi inter ꝓloquia aſtrologoꝝ illud omnium primū:maximeq̧ con batio.
feſſum:eſſe alios planetas bonos:alios malos:Quod ſi eēnt uera quæ dicebantur:
& oēs pariter boni ſua natura:& oēs mali eadē rōne dicerent̄.Cum nullus ſit affla-
tus adeo ſalutaris:quē & materiā & cōditio ſuſcipiētis/inficere imutare:intertur-
bare nō poſſit,Quod ſi & ipſi nullū eſſe uolūt planetā adeo malū:a quo non ma-
gna etiā bona:nullū adeo bonū:a quo nō magna etiā mala poſſint ꝓuenire.Hanc
tñ efficiendi diuerſitatē nō ad materiā & radii referunt ſuſceptaculū:ſed ad uarium
ſyderis eiuſdē in cælo habitū & poſitionē.Quare dicūt Saturnū ſi ꝓpriā domum:

&

ꝓpriā altitudinē: ꝓprios ſines/tenuerit. Si bonis radiationibus cōmiſcebit᷑: Si diur
na fuerit genitura/cōtēplatores facere/pios/ſapiētes. At uero ſi minus cōmodo re
ceptaculo ſuſcipiat᷑ in malā hāc degenerare cōditionē dicunt eundē ipſum planetā:
ſi male collocatus: ſi cōiūctus Marti: ſi malis ad ſolē ſchematiſmis: dæmoniacos fa
cere ſordidos: inuidos & mēdaces. Neq; nnq̄ cū ita in cælo habēs ſe: ſit Saturnus bo
ni qcq̄ ab eo expectari poſſe cōtēdūt. Q uare q ita aſtrologiā defendit/ ignorat pla
ne qd defendit. Q uod enī diximus de Saturno dictū de oibus itelligat᷑: nā & Mar
tē nō fœliciter diſpoſitū dicere ſolēt ad ambitionē: ad impotentiā: tyrānidiſq; libidi
nē extimulare: nō qm̄ uitalis eius q naſcit᷑ ſpiritus: plus nimio caleat uł frigeſcat: ꝓ
ptereaq; bonum cæli ignē uel torpidum faciat uel edacem. Sed quia & Saturnus
& Mars & ſol cum ita in cælo ſe habuerint huiuſmodi mala ex ſua natura & ꝓprie-
tate/naſcentibus influant: hoc eſt quod aſtrologi ſcribunt & opinantur. Nec ſi quis
hoc neget aſtrologiam ſecius defendit: quam qui ſpongia librum emendat: ſecum
& dogma ut declarauimus: & ueritatem aufert omnis prædictionis: ſi & de cæleſtis
influxus obſeruatione non illa dependet: & cæleſtem influxum materiæ diſpoſitio
non ſolum minuit uel adauget: uerum alium facit penitus & immutat.

Caput. X. Malas leges ſicuti nec bonas cælo non ſubiici.

HInc eoꝝ opinio cōfutatur qui bonas qdē leges negāt ſubiici cælo: utq; a di
uina uirtute dependeāt: de malis uero id cōcedūt: cū nihil habeāt qd natu
ræ uires & facultatē excedat. At q̄tū obſtat in bonis erroris ſublimitas ne
corpeis cāis ſubiiciant᷑ tm̄ obſtat in malis eaꝝ improbitas ne ad optimas cās deoq;
optimo obedientiſſimas referant᷑. In uniuerſum uero tā bonas q̄ malas religiones/
a cælo nō depēdere/ipſa ſatis experientia demonſtratur. Alii enim religionū ortus
& uarietatē ad ſydera referūt urbibus & ꝓuinciis ſuo quodā/ ut ipſi credūt iure do
minātia. Alii ad magnas quas uocant cōiūctiones planetarū ſupioꝝ/ Saturni pſer-
tim atq; Iouis: & hāc q̄dē ſniam ſequunt᷑ Arabes & latini ueſtigiis Arabū inſiſtētes.
Ptole. Illi acceſſiſſe uidet᷑ Ptol./q (ut poſtea declarabimus) de magnis illis cōiūctionibus
nullā unq̄ habuit mētionē: Sed libro ſecūdo apoteleſmaton eos ait ex aſiaticis q ad
orientē uergūt & meridiē colere Venerē & Saturnū: qm̄ trigono ſubſint aridæ q̄li-
tatis: hoc ē Virgini: Tauro: & Capricorno: qbus ipſe putat Saturnū Venereq; dn̄a
ri: Rurſus q inter meridiē habitāt & occaſum: Venerē atq; Martē habere ꝓ numini
bus/qm̄ humidæ triplicitati ſubiiciant᷑/cui cum Marte Mercuriū & Venerē pficit.
Vtraq; uero ſnia: ipſa/ut dicebamus/euidētia rei euētiſq; refellit᷑. Nam ſi uirtute ma
gnæ alicuius cōiunctionis religio aliqua naſcit᷑: abolita ea uirtute aboleri quoq; il-
Nullā reli la religio debet. Nulla aūt ſydeꝝ eſt cōiunctio cuius uirtus durare ꝑ tot annos fin-
gionē ſy- gat᷑ etiā ab aſtrologis/quot annis & cultus idolorū/ & moſaica religio/ & xp̄iana ēt
deꝝ cōiū perdurarūt: Circiter qnq; annoꝝ milia in idoloꝝ cultura mundus caligauit. Q uæ
ctionibus nā quæſo cōiūctio? q maximi anni ſyderis alicuius? tot ſibi annorū ſpatia uēdicāt᷑
ſupponi Moſaicæ legis ritus & obſeruātiæ/apud hebræos etiā hodie uigent: & iam ter mille
annis aut eo plus uiguerunt. Q uæ iſta tā fortis: tam diuturna eſt cōſtellatio? quæ
extincto imperio religionē extingui tamen non pmittit. Dabit cauſas horum theo
logus & ueras: & ſuo dogmati cōſonas: de cælo dare aſtrologus nullas poteſt: unde
ſi iſta deriuaret᷑ uarietas religionū uariari illas quottidie: atq; imutari ſępius uidere
mus. Q uod & aſtrologi ipſi putantes ex principiis ſuæ ſcientiæ id colligentes præ
finierunt terminos unicuiq; religioni quos ille tranſgreſſæ ipſa rei euidentia aliūde

ſe depēdere

ſe depẽdere q̃ a ſyderibus demõſtrarũt. Iá illã Ptolemæi opīonē quæ pinde atq̧ ua riis locis & gẽtibus uaria ſydera dñant: ita uarios ẽt ritus religionũ in illis locis exi ſtimat: lõge magis ab ipſa expiẽtia cõfutat. Cũ & illis puinciis q̃ īter oriẽtē iacẽt & meridiē/ pſint eadē ſydera q̃ olim illis pſidebãt. Nec tñ ut olī ibi Venus Saturnuſq̧ colunt. Cur enim hęc illis numina dñabant: utiq̧ ut ipſe ſcribit Ptol. q̃m terrena tri plicitas q̃ cõſtat ex Tauro: Virgine & Capricorno: regióibus illis pſt: illi uero tri plicitati Venus & Saturnus. Ita. n. ipſe exiſtimauit. At partio hęc mũdi & regionũ ſub aliis atq̧ aliis triplicitatib' diſtributa pꝑpetua ẽ nõ tẽporaria. q̃re eadẽ erit ſem per quæ aliqñ fuit. Cur nõ igit̃ o Ptolemæe eadẽ ẽt in eiſdē locis hodieq̧ religio du rat: Deniq̧ totã iſtã diſputationē ita cõcludamus Ptolemæũ ipſum īterrogãtes/ ſi a uaria ſydeꝝ pſidentia apud alias gentes olim alia ſydera colebant: cuiuſnã ſyderis ui ac poteſtate efficit̃: ut nulla ſydera hodie aliq̃ fere totius mundi regione colant. Ptolemæi deriſio.

Caput XI Corporeas diſpoſitiones non effici a cælo.

QVæ oĩa ſi ſint ſatis confutata: reſtabit ſola corporis diſpoſitio: de qua pnũ ciare poſſit aſtrologus ſi de his talis tantũ poteſt/ quæ efficiuntur a cælo: Sed nec iſtã efficere poteſt natalitia cõſtellatio: cum & corporis habitum & figurã quã ſecũ gerit ex aluo prius hẽat puer q̃ aluum egrediat̃. Quare erit hæc quoq̧ illis annumerãda de qbus qnto capite dicebamus nõ poſſe pdici per natiui tatẽ qua utunt̃: q̃a iſta pcedũt natiuitatẽ quare potius per conceptionẽ uel ſeminis diſpõnem: At ſemẽ tũc nõ fit. ergo erit cõſtellatio qua ſemẽ factũ eſt potius ſpectã da: ſed hoc poſtea: ſi igit̃ puiden corpis diſpoſitio/ pnũciariq̧ poterit. Ex hora cõce ptionis poterit utiq̧ magis q̃ ex hora natiuitatis ea qua nullo mõ põt: ſed an ex illa etiã poſſit ſequẽtibus libris examinabit̃. Nũc illud demonſtrat̃/ errare aſtrologos/ q̃ breuiore corpore/ an procero/ obeſo/ an macilẽto: firmo/ an imbecillo: manco/ an ĩ tegro: legittimo an monſtroſo: naſcat̃ is q̃ naſcit̃: ex genituræ hora pnunciant. Has enim ille oẽs cõditiones longe prius adipiſcit̃/ q̃ formatus iã & abſolutus ex matris utero in publicũ emittat̃. Quare ſicuti nõ fiunt ab ea cõſtellatione quã dudũ. ſ. pręceſſerũt: ita nec prædici ex eius obſeruatione a mathematico poſſunt: De cõceptus tpe poſtea diſputauimus/ nunc illud ſcire lectorẽ uolumus/ putaſſe ſummos aſtrolo gos/ q̃ ad corpis attinẽt tẽperaturã a pximis cauſis & cælo inferioribus a deo depẽ dere: ut quẽadmodũ ſcribit Haly ueniã dari ſibi poſtulauerint: ſi in pdicẽda corpo ris diſpõne exciderẽt a ueritate: Nos igit̃ totã de cæli efficiẽtia diſputationẽ ita col ligamus ſi cælũ cã eſt uniuerſalis/ nõ eſſe ab eo reꝝ particulariũ uarietatẽ & diſtin ctionẽ: & ſi in eo quoq̧ particulariũ pprietatũ effectrices uirtutes eẽ cõcedamus: nõ tñ huiuſmodi quales de cælo aſtrologi uaticinant̃: cũ neq̧ fortuita in cauſas na turales: Nec quæ ſunt mala in optimos auctores: nec quæ a ratione cõſilioq̧ profi ciſcunt̃/ in principia naturali neceſſitate efficientia: nec in corpora incorporeos ra dios: nec quæ iã præterita/ aut longe poſt tempore ſunt futura in præſentẽ cõſtella tionẽ: nec quę ad alios attinent/ in noſtrã geniturã referri nulla rõne poſſe uideant̃. Tũ eſſe perabſurdũ & ab oĩ phia maxime alienũ: quoꝝ pprias cauſas uideas & ma nifeſtas & ſufficientes apud nos in uiribus corpoꝝ inferioꝝ: in animoꝝ diuerſitate: in affectu/ cõſilio/ occaſione/ cõſuetudine: in cõcurſu tã uario cõfluentiũ undiq̧ reꝝ atq̧ cauſaꝝ: eoꝝ tñ originẽ quærere in ſyderibus/ quę neq̧ ſit ibi: neq̧ ut eſſe poſſit aut reꝝ quæ fiũt aut cæli efficientis natura conditione patiatur: hinc factũ (ut oẽs phi quoꝝ ſtudiũ in perſcrutandis reꝝ cauſis laborq̧ uerſat̃) cũ a medicina/ aut ma

Haly.

Epilogus

Neminē pbantem aſtrologicā ullā rōnē in ſuis monumētis collocaſſe.

thematicis:ab omni arte atq; ſcientia rerū ueras cās mutuet̄:Aſtrologicis tñ cauſis nuſq̄ utant̄.Quod ut Phauorinū:Carneadē:Poſſidoniū:Timeū:Pythagoram prętermittā:ab ipſo Ariſt.a Plato.a Plotino:ab Auerroe:ab Auic.a bonis utriuſq; familiæ ſectatoribus factum/inter initia operis declarauimus.

Gaput XII. Non poſſe cælū eius rei ſignum eſſe/cuius cauſa non ſit.

VErū dicet aliqs forte/ēt ſi cōcedat̄ nō fieri a ſyderibus iſtas uarietates euētaq; rerū humanarū:nō tñ ſtatim id colligi:ut puideri iſta de cælo prædiciq; nō poſſint.Quāquidē q̄ ſydera minime faciunt poſſunt. tñ ſignificare atq; portēdere.Sunt enim q ita ſint opinati:non fieri.ſ.poteſtate cæleſtiū res inferiores præterq̄ in re cōmunis efficiētiæ:Sed cū a pximis cauſis ppriiſq; dependeāt indicari tñ a cælo priuſq̄ fiāt.

Cōfutatō Prima rō

Atq; ita p planetarū tranſitū/ſtationē/ receſſum/futura cognoſci:ut aues ſeu præter uolando ſeu ſtādo futura pennis uel uoce ſignificant nec ſcientes.At uero nec ipſa hoc unq̄ inſignes aſtrologi crediderunt:nec ut credamus rō ulla conſentit.Quod enim natura nō hoīum inſtituto ſignū eſt alicuius rei/& corpus eſt:aut cā eſt rei quā ſignificat:aut effectus:aut tā ſignū q̄ id qd̄ ſignat̄/ab eadē cā pueniūt.Quod ſi qs putat addendū:q̄ſi diuerſum ab his q̄ diximus:ut ſit cāæ neceſſario inſepabiliterq; cōnexū:is plurimū lōgeq; fallit̄:qm̄ iſta cōnexio:& cōcomitātia fieri alia rōne nō pōt:q̄ q̄ uel cā id pariat prius ex ſe q̄ efficiat aliud:aut qd̄ eā cām excitat ad agēdū hoc quoq; ſuſcitet ſimul:qd̄ ſicut utrūq; ad cōem cām referri cōcedimus.Age igit̄ uideamus qd̄ nā magis ex his cælo cōueniat ſi cælo futura ſignificant̄:Cælorū utiq; motus & diſpōnes effectus nō ſunt rerū inferiorū:cās eſſe negāt.Reſtat ut cæli habitus & diſpoſitio:& qd̄ per eā credit̄ indicari ab eadem cā dicant̄ puenire:quēadmodū iris portēdit interdū ſerenitatē:non q̄a faciat ſerenitatē:ſed qm̄ iridis cā/cā etiā eſt ſerenitatis.At corporea cauſa nulla reputabit̄ quæ ſit cælo ſupior/ppterea q; cæli inferiorūq; ſimul diſpōnes efficiat.An reliqua erit cauſa in corporalis:

Diuinas mētes nō eē cauſas inferiorū euētuum abſq; cæli efficiētia.

Forte enī dici poſſe uidebit̄/fieri euenta rerū humanarū ab ipſis diuinis mētibus cæleſtia corpora reuoluētibus:& dū fiunt ipſo cæli qd̄ mouent habitu:& poſitione mouent quaſi nutibus certis nobis indicari.Verū qui hæc dixerit ſane pxima fabulis poetarū:incōmodum illud quō uitabit̄:fieri ea a diuinis mētibus quæ homines ipſi ſine flagitii culpa non faciunt ut hunc ad homicidia/illū ad adulteria:aliū ad furta urgeāt & impellāt.Mitto q̄ oīs phia abominet̄ fieri res corporales ab incorporeis cauſis:corporea cā media nō intercedēte.

Prima rō Sc̄da rō Tertia Quarta Thomas

Præterea cur nā alia atq; alia hora naſcētes/diuerſo fato naſcunt̄:ſi nō cæli poſitio q̄ uariat in horas:ſed cæli auctor īmobilis ſui par ſp̄:ſuiq; ſilis:fati auctor & cā exiſtimat̄?Poſtremo ut Thomas argumētat̄:Cū eiuſdē cāæ effectus/ſeſe inuicē indicāt ab eodē pricipio/ eodē ēt mō proueniūt:cæli uero motus & inferiorū corporū/rerūq; diſpoſitio: nō eodē mō eſt a cāis ſupioribus: ſed ille īmutabili ordīe & neceſſario:hæc ordīe uariabili:& q̄ utrāq; in ptē cadat cōtingēter:pro natura.ſ.rerū q̄ mouent̄:q̄ gubernant̄ quā diuina principia nō mutāt/ſed cōſeruāt alioqn naturā nō cogerēt:ſed deſtruerēt.Nō pōt igit̄ cælū ſignificare inferiora/niſi q̄tenus cā effectū indicat ſuū:quare q cām q̄dē nō eſſe uicti ratione fatent̄:ſignū tamen eſſe cōtendūt:hi uocē ſuā ignorant:Quod & Thomas

Thomas

aquinas grauiſſimo uir iudicio:quiq; nihil ſoleat temere aſſeuerare: in theologica ſumma aſſeuerate pronunciat.Poſſet hoc dici de cometis: de traiactionibus:deque aliis hoc genus/quæ fiunt in ſublimi:ut excitata a ſtellis alicuius rei effectricibus:quod illorū cā factura eſt/nō faciant ſed ſignificent:De ſtellis ipſis dici nullo modo

poteſt:cū

poteſt:cũ illis ut dicebamus/nulla corporea cauſa ſuperior inueniatur. Sed & q ita opinant̃ fati neceſſitatẽ/uel nolẽtes inducunt:qm̃ ſi ſint cauſæ ſydera inferiorũ põt nõ effici quod illorũ influxu fieri ꝓcuratur:uel obſtãte materia uel cauſa particulari cõmunẽ influxũ alio deducente. Si uero ſint ſigna/ cũ ex natura ad ſignificandũ fuerint inſtituta q̃ eoꝝ uera natura:tã erit eoꝝ ſignificatio uera. Alioquin cur inſtituta a deo ad ſignificandũ? cuius opera pfecta ſi fallũt/ſi mẽtiuntur? Q đ ſi non mẽtiunt̃/erit neceſſario quod futuꝝ ab illis ſignificat̃. Deniq; ſi iter cãs numerant̃/nõ repugnat eoꝝ cõditioni in eo ordine eſſe cauſaꝝ quę impediri/mutari/ſuperari poſint. Q uæ ſi ſigna exiſtiment̃/inter mendacia haberi nõ poſſunt:ne aut fallax fuerit aut ignorãs:q in cæleſti uolũine futuroꝝ notas/ut dicũt/litteraſq; deſcripſit. Poſtremo ſi nõ indicat cælũ faciendo:ſed quod nõ facit:indicat tñ:reſtat ut quod aliæ faciunt cauſæ/indicet̃ ab eo. Aut igit̃ quod omnes faciunt:aut qđ uel aliquæ tm̃:ſi qđ aliquæ tantum:cur quæſo haꝝ opera indicat/illarum nõ indicat? ſi quidem pariter omnes:nulle erũt reliquæ cauſæ per quas quod demonſtrabatur: quo minus eueniat poſſit impediri. Neceſſario igitur fiet quod portẽdebatur: Hoc aũt ſi dixerimus nõ modo ueritati/ut alibi demõſtrauimus/ ſed ipſis etiam aſtrologis aduerſabimur: cũ & ægyptii:& Ptolemæus:& celeberrimus quiſq; aſtrologorũ: fati neceſſitatem ſemp ꝓnegauerit: qđ in tractatu præcipue de quæſtionibus ſentire ſe declarãt: Cũ nõ oẽm q̃onem dicãt eſſe legittimã:ſed quæ ab impetu animi cęlitus moto ꝓficiſcatur:quales cũ multas minime eſſe concedant:quæ a ratione.ſ. noſtra cõſilioq; naſcãtur:aperte fati neceſſitatẽ nõ admittere ſe declarãt: ſed & ea introducta omnis aſtrologiæ utilitas perit in eo præcipue collocata:ut præuiſa mala cauere/bona confirmare/augereq; poſſimus. Poſtremo ſi ſint ſydera ſigna non cauſæ inferiorũ: pars ea aſtrologiæ/quæ uulgo dicitur de electionibus/extra controuerſiã tollitur: cum in illa fauor cæleſtis ad efficiendũ:non ſignorum indicia ad curioſitatem inueſtigent̃.

Secunda ratio capitalis.

Tertia.

Q uarta.

Aſtrologos negaſſe fati neceſſitatẽ.

Q uinta.

Caput XIII. Siue ſigna ſint ſydera: ſiue cauſæ/ partem cauſa aſtrologiæ quæ eſt de interrogationibus nullam eſſe.

VTrãuis uero opinionem aſtrologi magis probauerint. hoc eſt ſiue ſydera cauſas inferiorum: ſiue ſigna tm̃ nõ cauſas eẽ uoluerint:neceſſario pars ea quæ de quæſtionibus/quaq; maxime utuntur funditus auferretur. Eſt.n. iſtius ptis hoc fundamentũ moueri aĩos nr̃os a cæleſti cõſtellatione ſaltẽ ex pte imaginaria:cũq; aĩus illinc ad deſideriũ ſciẽdæ rei alicuius inſtigat̃:tũ ſi aſtrologũ cõſulat/ex ea quæ hora cõſultationis cæli cõfiguratio/portendi de re illa/qđ ſciſcitator ſcire deſiderabat. Q uare poſſe aſtrologũ de rebus oĩbus de q̃bus quæſtio fiat/interrogãtibus uera rñdere. Q uæramus igit̃ nos ab eis q oẽm quæſtionẽ pñt diſſoluere:ſigna ne tm̃ inferioꝝ ſydera ſint an ſint etiã cauſæ ſignificẽtq; faciẽdo: ſi ſint ſigna ſolũmodo/nõ eſt igit̃ a ſyderibus impetus noſtri deſiderii: ſed quẽadmodũ alia/qui ex ea ſunt opiniõe: ꝓpriis aiũt fieri cauſis/ licet idicent̃ ab aſtris: ſic motus quoq; deſiderii nõ cæleſtẽ cõſtellationẽ/ ſed uim ipſam imaginariã: nr̃am electionẽ: uim animi appetentẽ: & quæ de foris ſenſum aĩumq; laceſſunt. ꝓ origine cauſaq; ſortient̃: ſi cauſas eſſe reſpondent ſignificariq; ex illis inferiora: ſicuti ex cã effectus demonſtrãtur: quonã pacto defendent cæli cõſtellationẽ q̃ hora conſultationis apparet. cãm earũ eſſe rerũ de quibus aſtrologus reſpondet interrogãti. Q uæ cũ pridẽ ſint facta/ aut qm̃ nunq̃ fient/cauſam habere nullã oportet. Sane mars erit in occidente q rñderi ab illis uera non pmittet, Q đ ſi impetrare poſſint ab eo/ut uel audire eis liceat

Fundamẽtũ q̃õnũ aſtrolog.

Cauillus per q̃ facetus.

uera. R n̄debo ego etiã non quærẽtibus/de iſtis quæſtionibus oppido p q̄ uera. Vi
Vnde ps ſum fuit aſtrologis paꝶ gloriæ ſibi/& q magis urgebat quæſtus cõparari: ſi de tẽpo
hæc nata re tm̄ geniture: uel anni: cõuerſione ſua cuiq; fata pronunciarent. Nã ꝑ his quidẽ in
aſtrologię telligẽdis/aut ſemel tota uita/aut ſingulis tm̄ annis adire eos fuit neceſſe. Cũ tñ mul
ta quotidie curioſitas noſtra ſcire deſideraret: de qbus illi nihil poterant rn̄dere. Vn
de & arti apud idiotas multũ auctoritatis: & ꝓfeſſoribus multũ pecuniæ detrahe-
bat. Hinc ſibi/aut aliis ſaltẽ pſuaſerunt poſſe ſe qeqd quæreretur ex hora quæſtio-
nis aperte præuidere: mõ q interrogaret naturali impetu motus: nõ propria electio
ne eſſet ad interrogãdũ: ſic.ſ.ſe ab omni falſitatis ĩfamia pulchre uẽdicãtes. Nã ſi qđ
reſpondebãt re ipſa refellebat: nõ paꝶ uerus aſtrologus: ſed paꝶ efficax quęſtio fu
iſſe dicebat: ſi euẽtis reſponſa reſpondebant: qd iã obſtaret/cur nõ oracula in terris
haberent. His artibus & fallaciis nugiuendũ hoc hominũ genus ludificant imperi
tos: cũ nihil poſſit a ratione diſſonũ magis uel dici uel cogitari: q̄ qđ de iſta interro
gãdi fallacia excogitarunt. Nã ut illis concedã eſſe a cælo deſideriũ illud meũ ſcien
di de abſente grã exẽpli/quonã pacto ſe habeat: quæ tandẽ iſta conſecutio ut ſtatim
illud etiã ſit ueꝶ futuꝶ: qua hora deſideriũ hoc meũ aſtrologo explicauero hmõi
eſſe cæli cõſtitutionẽ/quæ mihi ſtatũ abſentis oñdat. Vnde hæc cõpetentia aut fœ
Rn̄ſio. deratio & noſtri deſiderii & rei quã ſcire deſideramus. Quod ſi forte reſpondeãt uſ
Cõfutatõ. eandẽ cæleſtẽ quæ rem illã procul efficiat a nobis uellicare ſimul animũ noſtrũ q̄-
ſiq; admonere rei quæ fiat. Primo illud ſequeret tunc ſolũ iſta inceſſere: ſolũ iſta in-
ceſſere nos deſideria cum res ipſa fuerit. Et tñ de his quæ aut pridẽ facta: aut longo
fient poſt tẽpore: aut q̄ etiã nunq̄ fiẽt: efficaces fieri putant poſſe interrogationes.
Præterea id ſi dicamus nõ erit ſpectanda cæli cõſtitutio qua hora aſtrologũ interro
gamus: ſed quo primũ momento interrogãdi cupiditas nos inuadit. Siquidẽ eadẽ
ſimiliſue cõſtellatio eſt/quæ & patit euẽtũ: & deſideriũ agnoſcendi illius ſuſcitat in
nobis: Quod utiq; ſi rõnabiliter inſaniẽdũ: lõge rationabilius diceret: q̄ quod dicũt
aſtrologi obſeruãdũ.ſ. tempus ſciſcitationis/ nõ quo nos primũ ſciſcitãdi cura ſolici
tauit. Tũ quoniã ut dicebamus ſi qua inter hæc eſſe põt cognatio: ſiqs cõſenſus: nõ
aliter eſſe põt/q̄ & rei quæ facta eſt: & deſiderii noſtri quæ quoqũo ad eãdẽ aut ſimi
lẽ cõſtellationẽ referri poſſe uideantur: Tum ꝙ hora qua aſtrologũ ipſi cõſulimus
uariari põt mille de cauſis qbus fiat ut ſetius aut citius aſtrologũ cõueniamus: ut ſi
eius domus remotior ſit a nobis/ſi eũtem in uia quis remoretur: atq; alia hoc genus
temere intercurẽtia/ quæ horã quæſtionis ꝓptereaq; cęli configurationẽ de qua ẽ
reſponſurus aliã atq; aliã faciunt. Sed hæc nihil curãt aſtrologi/qbus iãdiu familia
re eſt/ea ſemp & dicere & ſentire: quæ nullã habeant prorſus rationem & firmitatẽ.

Caput XIIII. Diuina miracula a cælo nec fieri nec ſignificari/ ſed miracula miraculis/ſicut naturalia naturalibus indicari.

VErũ utinã hactenus inſanirent/& nõ diuina etiam miracula: quæq; totius
naturæ facultatẽ excedunt naturalibus tñ corpoꝶ ſuperiorum radiis fieri
exiſtimarẽt. In hoc enĩ eos errore uerſari: ſupra mõſtrauimus: declarantes
diuinam ab eis religionem referri ad ſyderꝶ poteſtatem: & quã olim deus per Mo-
ſem populo hebræoꝶ: & quã poſtea Chriſtus p apoſtolos mũdo ꝓmulgauit: Sic
& illã ſub Noe totius orbis eluuionẽ: & quæ alia hoc genus diuina miracula ſacra
prodit hiſtoria/ſuis oĩa cõſtellationibus aſcripſerunt: in qua re ꝓculdubio inſanire
magis uident: q̄ qui hæc potius fuiſſe aliquãdo non concedunt: qui & fuiſſe credit
qualia

qualia narrant:& a naturalibus tñ cauſis effecta:cũ nulla cogitari maior poſſit inſa Maxima
nia:q̃ ut factũ aliquid ſupra naturã/ naturæ uiribus putes. Eſſe ãt diuinã legẽ ex his inſania.
quæ naturæ uires excedant/aduerſus impios diſputando ꝓbauimus. De cathacliſ Liber ad-
mo uniuerſali facile põt idẽ demonſtrari: cũ naturæ nihil magis repugnet: q̃ ut ſuũ uerſus im
ipſa excidiũ moliatur. Q uare eã ſibi iniuriã nunq̃ inferret: de qua ipſa ſe ſua aſſere pios.
re poteſtate nõ poſſet. Q đ ſi nõ potuit fieri curſu naturali:ut cũ aquę montiũ oĩum
cacumina/quindecim cubitis ſuperarent:Noe cum ſua familia cumq̧ oĩ genere ani
maliũ/intra unã archã duodecim menſes incluſus naufragiũ illud euaderet. nõ fuit
etiã naturæ propoſitũ ad ꝑnicẽ omniũ uiuentiũ terrã totã aquaꝝ inundatione ſub
mergere. Q uod ſi a cælo iſta nõ fiũt/de cælo ꝓuideri etiã nõ poſſunt. Cũ q̃ cælũ nõ
facit/ea etiam non ſignificet:ut pauloante ꝓbauimus. Q uãq̃ iſtã ꝓpriã habent rõ
nẽ quare ab aſtris non portendant etiã ſi cætera quæ facultatẽ naturæ nõ excedũt:
uel fieri:uel indicari a cælo concedamus. Eſt enim ut alibi declarauimus ordo rerũ
a deo ꝓ naturali curſu inſtitutaꝝ ita ſuis finibus incluſus: ſeiunctuſq̧ ab his rebus q̃
diuina uirtute & uolũtate fiunt ꝑter naturã:ut hæc oĩa ſi tollant: nihil ſit in reꝝ na
tura quod deſit:nihil qđ ſuperſit: Eſt autẽ cælũ & quæcunq̧ in cælo cõmuni curſu
eueniunt ex his rebus quæ ſunt ſecundũ naturã. Q uare ſi quid ſyderum motus uel
diſpoſitio quæ ex naturali eoꝝ conditione illis debetur futurum ſignificant. Debet
hæc ſignificantia & indicatio inter res naturales haberi & numerari. Q uod ſi ali-
qua ex his ſignis portendere ea dicamus quæ fient ſupra naturã: ſequetur illud ab-
ſurdum:ut ſi relinquat deus naturã ſuis cõditionibus:nec faciat aliquid ſuper eã: na
turã iã ipſa falſa & mẽdax inueniatur:in qua etiã deus aliquid fruſtra ſuperfluoq̧ in
ſtitueri t:quoniam erunt adhuc in ſyderibus ſigna reꝝ futuraꝝ/quę tamen non erũt
cum res quæ ſignificantur res ſint præter naturam quas auferri ſupponebamus. Si
gna ipſa res ſecũdum naturã ſint: quæ ablatis ſupernaturalibus nec auferri/nec ali
qua ſibi debita perfectione priuari dicendum eſt. Non igitur ſi ab æuo miraculum
aliquod facere deus diſpoſuit:miraculi eius indicia naturalibus rebus ĩſeruit: ita ut
ad naturæ ipſaꝝ rationẽ ſignificatio hæc pertineret: ſed naturalia quidẽ ſignis natu
ralium miraculis antecedentibus miracula uoluit ſignificare: Cathacliſmum diui-
næ iuſtitiæ miraculo euentuꝝ:diuinitus inſpiratus: diuinituſq̧ ſeruandus Noe mũ
do ſignificauit:educẽdos hebræos ex ægypto:& dandã illis legẽ facta per diuinam
uirgam a Moſe Miracula magis aſtrologiſq̧ ægyptiorum/teſtificata ſunt:ſubiicien
dam populo dei terram ꝓmiſſionis:& quæ in ea ſupra leges naturæ mira deus erat
operaturus:nõ naturalis aliqua cæli cõfiguratio:ſed coercitus manu creatoris rapi
diſſimus ſolis motus indicauit:ut traiectum ſicco pede iordanem:& ſonitu buccina
rũ/diruta urbis mœnia prætermittã:Ezechiæ uitã diuina uirtute ꝓrogatã:nõ beni
gna Iouis irradiatio recto ſua ſpacia ordine ꝑcurrẽtis: ſed retrocedentis ſolis mira-
culum demõſtrauit. Prodigium uerbi corporati & uirginis Puerperii: quũ mentiũ
ſupra mẽtis naturam diuinitus afflatarum oracula annuciarunt:tum in ipſis corpo
ribus cæleſtibus & terrenis prodigia mille teſtificata ſunt/dum immẽſum illud do
mino nouum ſydus exoritur:nunc cum eodem in cruce deficiente/ Sol Luna ple-
na/contra naturæ ordinem deficit:his ſignis diuina miracula & demonſtrantur &
confirmantur:quæ a naturali rerum ſtatu nec fieri poſſunt/nec conuenit indicari.

Caput XV. Per ſtellã magoꝝ nõ poſſe cõſtellationẽ aliquã intelligi:& de
claratio quarũdã ſcripturaꝝ quæ imperitis poſſent uideri aſtrologiæ adſtipulari.

NVnc qm̃ in mētionē ſtellæ deuenimus quæ magis natū Ieſum demōſtra-
uit:nō ab re fuerit admonuiſſe lectorē/ne hāc forte ſtellā aſtrologoꝝ opi
nioni fauere ſuſpicet᷑. Quaſi nō ea aliud fuerit q̃ index nati ꝓpheræ cæle
ſtis cōſtellatio magis illis ab oriēte cognita & explorata/q eſſent cæleſtis ſciētiæ ut
putat᷑ oppido q̃ periti. Abducit autē ab hoc errore euidētiſſime nos/ipſa lr̃a euāge
lii:quę de hac ſtella loquens ait. Et ecce ſtella quā uiderāt in oriente ante credebat
eos uſq; dū ueniens ſtaret ſupra ubi erat puer. Quod nemo niſi inſaniens exiſtima-
bit de cæli ſyderibus cōfigurationibuſq; eſſe intelligēdū. Erat igit᷑ illa factitia & tē
poraria:nō ꝑpetua ſtella & naturalis cōdita ad id officii a creatore/p q̃ ſignificari na
tū regē iudæoꝝ. Eo forte mō magi intellexerūt: quo & poſtea in ſomnis declinādū
Herodē:& alia q̃ uenerāt uia/in patriā eſſe reuertēdū. Sed & cauēdū pariter eſt ne
quibuſdā ſcripturaꝝ locutiōibus ꝑturbemur: ut cū in tēporis plenitudine miſſum
Paulus dei filiū legimus apud Paulū & in euāgelio dn̄m dicētē. Nūc eſt hora ueſtra & po
teſtas tenebrarū:& alibi nōdū uenit hora mea: putabit enim ſupſtitioſus horarū &
tēporū cōſtellationes ſignificari. At tu illū īterroga: An cū fameſcit tp̄s puter co-
medendi᷑ quæcūq; tn̄ per id tēpus fuerit cæli cōſtitutio᷑ & cū ſatis laborauit cor-
pus curādū᷑ & cū ſatis obdormiuit tēpus euigilādi: Quæ ſi oīa habere ſuū dixerit
tēpus:nō ꝓ eius tēporis cōſtellatione:ſed ꝓ natura ipſius rei quæ fit: proq; occaſio-
ne opportunitateq; faciendi. ſic pariter alia quæ & deus facit ſupra naturā: & hoīes
faciunt ꝓpria libertate. quāq̃ nullas deſiderent ut fiant cōſtellationes: neceſſario tn̄
aliquo tēpore fieri/& cōgruētius hoc q̃ illo tēpore fieri atq; cōmodius. Decuit mitti
filiū dei eo tēpore quo eſt miſſus: ante nō decuit: cauſa in cælo nō eſt: ſed in ꝓpoſito
dei & exigentia rerū de qua multa ſcribunt theologi: quantū licuit eis p indicia ſcri-
pturarū ad diuini cōſilii ſecretū penetrare. Decuit itē poſtq̃ eſt natus nō ſtatim oc-
cidi:ſed quo tēpore expediens fuit/ꝑmiſit ipſe ſe manibus impiorū/atq; ea hora fuit
poteſtaſq; tenebrarūq;: Idē in reliquis intelligendū: quod ex uno nobis libri geneſe
os loco aperte declaratur. ibi enim cū terrā ꝓmiſſionis/ſic ex re appellatā/Abraæ
deus ꝓmittit. Tum inquit ſcito ꝑegrinū futurū ſemen tuū in terra nō ſua/ubi q̃drin
gētis annis affligent᷑/gn̄atione aute quarta huc reuertentur. Hactenus ſcriptu ſi ſu
iſſet inſultaret aſtrologus/nō potuiſſe diuinā ꝓmiſſionē impleri: donec tot annorū
ſpaciū euolutis ad certam perueniretur cæli diſpoſitionē/quæ eſſet euentum illum
paritura. Tu uero uide quid ex dei perſona ꝓpheta ſubiciat. nec dum enim inquit
completæ ſunt iniquitates āmoreoꝝ uſq; ad pręſens tēpus. Vide igit᷑ quid expecta
ret᷑ non copulatio. ſ. Iouis & Saturni/aut ſyderalis alia conſtellatio: ſed plenitudo
iniq̃tatis in āmorreis/per quā diuina iuſtitia cuius legibus res humanæ/nō fatali ne
ceſſitate regūt᷑:& merito illos expelleret:& fidelis Abraæ ſemen illuc itroduceret.

Caput XVI. Quæ naturæ uires ſupergrediuntur quantum ad id etiam quod in ſe naturale continent a cælo ſignificari non poſſe.

Quid q̃- SAtis iā niſi fallor eſt demōſtratū diuina miracula a cælo nec fieri nec ſigni
ſierit caritq̃q̃ qđ attinet ad efficiētiam hoc ipſæ īdicant uoces: nec nulla indiget
Hierony. ꝓbatione. Quærebat aūt nuprime Hieronimus Beniuenius acuto uir in
a pico genio & ꝑſpicaci: cū in his rebus quę fiūt ſupra naturā interdū aliq̃d ſit ēt naturale:
Reſpōſio nū ex ea ꝑte a ſtellis poſſent ſignificari᷑ ut ſi nō potuerit aliq̃ conſtellatio dei corpo
Alliacēſis rōnem indicare: potuerit tn̄ legifer hō/& bonas leges ꝓmulgaturus oñdurīdi neq;
error. hoc mō poſſe illa a ſtellis ſignificari; nec qđ putauit Alliacenſis: hoc mō ab illis fie

ri. Is.n.nõ alia putauit rõne defẽdi poſſe ab ĩpietate/ q reꝝ hmõi mirabilium & diuinaꝝ cãs quærerẽt in ſyderibus/q̃ ſi dicãt depẽdere hæc a cælo/nõ q̃tenus ſunt ſupra naturã:ſed q̃tenus ĩ eis ẽ aliq̃d naturale:Hoc uero q dicit/nihil dicit:ſicut & nihil dicit q fieri ab aliq̃ cõſtellatiõe hoĩem dicit:nõ tñ fieri ab ea naturã rõnalẽ:nã ſi nõ facit ea ĩ hoĩe qđ ẽ rõnale:non ẽ cur dicat̃ magis facere hoĩem q̃ leonẽ.Si igr̃ demas ex diuinis miraculis qđ eis eſt ꝓpriũ:& ea tm̃ relinq̃s quæ ſunt illis cõia/cũ rebus ĩnumeralibus nõ ẽ cur effectus ſingularẽ cãm tã ſtudioſe quæras ĩ cælo.Sed ꝑfecto q Ieſu geneſim inueſtigãt/nõ illud ſcire cõtẽdũt/cur ĩ utero nouẽ mẽſibus fuerit quẽadmodũ reliqui hoĩes:cur bono corporis ſtatu:cur ꝓlixo capillo:cur paup:cur iudæus:qm̃ his cõditionibus abũdat oĩs uita mortaliũ:Sed quæ ĩ eo præcipua fuere & ſingularia/eoꝝ maxĩe cãm quærũt ĩ ſyderibus:quã & præcipuã eſſe putãt & ſingularẽ:ea uero iã ſupra naturã dei opa nõ cælorum:ꝙ natus ex uirgine:ꝙ hõ & deus:ꝙ in pr̃ia dñs & pegrinus in carne:ꝙ mirabiliũ operũ effector:ꝙ iure dñs orbis:ꝙ iudex uiuoꝝ & mortuoꝝ/ꝙ diuinæ gratiæ auctor & diſpenſator:ꝙ expulſor idolatriæ:dæmonum triũphator:auctor uirtutũ:uicioꝝ expulſor:pax mundi:ueritatis manifeſtator.Hæc ſi non quæris:nihil quæris:ſi quæris ĩpie quæris.Perfugiũ igr̃ nullũ qđ aſtrologis parat Alliacẽſis ut diuina miracula dicant fieri a cælo:ſed nõ q̃tenus ſũt miracula:quæ nec ſignificari(ut ex nobis quærebat nr̃ Hieronymus)ea rõne a ſyderibus p̃nt:qm̃ ſi ordo reꝝ quæ a deo ꝓueniũt ſupra naturã e medio auferatur:reſtabunt tñ ut ſupius diximus indicia hæc cæli/effectus illos aliqua ex parte(ut dicebamus)ꝓtendentia:ſed effectus iam nullus erit:indicia illa igit̃ uana atq; fallacia quale nihil eſſe in natura cæleſti ſupius eſt demonſtratum.

Deductio ad impoſſibile

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI QVINTI INCIPIVNT.

Caput primũ Decreta aſtrologoꝝ circa magnas cõiũctiões utiliter cõfutari:& q̃ mẽdaces ſint dep̃hẽſi q de magnis ĩferioꝝ reꝝ mutatõibus p eas uoluerũt iudicare.

SEd multos abducit ab iſta ueritate fallacia aſtrologoꝝ pſuadẽtiũ ĩpitis/nullã unq̃ fuiſſe legũ mutationẽ:nullũ pphetaꝝ aduẽtũ/nullũ ĩ reb⁹ hũanis euẽtũ admirabilẽ/ quẽ magnã aliq̃ ſydeꝝ ſupioꝝ Saturni p̃ſertim atq; Iouis cõiũctio/nõ p̃ceſſerit.De q̃ re illi cũ corã uľ cõſectãeis uľ rudiorib⁹ q̃ſi dei certa atq; cõfeſſa ĩ tabuľ d̃ſſerũt:& p tot millenaria ãnoꝝ diſcurrẽtes h̃ iq̃ũt/ illa ẽ cõſtellatio q̃ diluuiũ fec/ hæc Moſẽ pepit:illa Ieſu aduẽtũ/h̃ Machometi legẽ ãnceſ ſit:nẽ o ẽ fer q ñ moueat̃/& uľ d̃ſcẽdeř ĩ eoꝝ ſciam/uľ addubitař aliq̃d ſaltẽ ñ cogat̃.Quař qm̃ hac pte maxĩe religionẽ iſta pfeſſio/uolo occurreř iſti peſtilẽtiæ priuſq̃ ip̃a toti⁹ artis fũdam̃ta cõuellam⁹:qm̃ tm̃ hoc loco errãt aſtrologi:ut ſi ẽt ĩ cæteris bñ ſẽtirẽt:d̃fẽdi hic tñ ñ poſſẽt:ñ ſolũ q a d̃ reb⁹ p̃dicũt q̃ ĩ dubiũ ẽ cælo ñ ſubeẽ.S; q a ip̃ę q b⁹ ĩ p̃dicẽdo regulis utũt errores cõtinẽt & ĩ hiſtoria & ĩ aſtrologia mãifeſtiſſimos:qđ priuſq̃ rõib⁹ oñdam⁹ ipſa ſatis p̃t expiẽtia certũ his faceř q ui rõnũ mĩus ꝑuidebũt:qm̃ oẽs q̃ ex huius cõſtellatiõibus de ſectaꝝ legũq; mutatõe ſiue ſucceſſu diuiař aliq̃d uoluerũt:falſi atq; mẽdaces ſunt dep̃hẽſi.Olĩ mathematici cũ cœpit xp̃i fides pullulare nõ plus eã annis

Opinio hr̃tica aſtrologorum.

Impoſſibile eẽ aſtrologoꝝ nugamẽta nõ ſubire.

Cõfutatio per experientiam

Núc aút milleſim' qngenteſimus ac decimus octauus iá annus excurrit

Error' Albu.

Error Abraá

Error Arnal.

Error Alliacé. & aſtrologoꝝ ſui téporis.

duraturá dixerũt:a cuius tñ initio iá milleſimus q̄dringéteſimus nonageſimus q̄rtus ánus euoluit. Albumaſar uł auctor uł inuẽtor huius erroris/eádé legẽ hoc ẽ nrám ꝑmãſurá dixit ad ános. M.cccclx. qa. ſ. tot ſũt áni quos uocát ános ſolis maxios: Præterierũt áni illi nec ipſa ꝑteriit: qa. ſ. cælũ & terra ꝑteribunt. Verba aũt dñi nõ ꝑteribũt. Nec tñ de ſua hoc ẽ Maumetis lege ueriora ꝑdixit. Abraá iudæus áno chriſti milleſſimo q̄dringẽteſimo ſexageſimo q̄rto Meſſiá eoꝝ uẽturũ dixit ex aſtrologica obſeruatiõe: q꜄ tũc. ſ. ea primũ erat reditura ſyderꝝ poſitio ſub q̄ olí Moſes ex Aegypto populũ eduxerat: & eductis dederat legé. Ego ꝓxio añ eũ áno natus/cũ iá trigeſimũ agá expiméto didici ꝑdictiõis iſtius falſitaté. Arnaldus Hiſpáus nobilis qdé medicus ſed ad ſupſtitiões paulonimis ꝓpẽſus ex aſtrologica uanitate/ pleriſq꜄ aliis adiectis átichriſtũ nobis áno gratię. M.cccxlv. cóminabať. Fluxere ab eo tpe áni iá ſupra cẽtũ q̄dragita octo: & nullus adhuc antichriſtus niſi q̄les ẽt multi tpe apoſtoloꝝ: Iuniores quotiẽs nobis ex aliq̄ ĩpioꝝ pláetaꝝ cõiũctiõe fallacis ꝓphetę aduẽtũ ánũciarũt: ꝓſertim ex ea q̄ ĩ Scorpione Iouis & Saturni abhinc docé ánis cõiũctio fuit. nullus tñ adhuc fallax ꝓphera mundo ꝑter eos apparuit. Ipſe Alliacenſis ſcribit quo áno conſtátiæ gñale cõciliũ celebratũ é ꝑdixiſſe aſtrologos nullá futurá ĩ eccleſia pacé: ſed religiõis exitiũ/diſſenſioneſq꜄ ĩ ea deſignari/ex Ioue in pria domo in áni figura retrocedéte: & tñ ſciſma illud magnũ quo nullũ nnq̄ maius fuit ĩ eccleſia nec diuturnius/p q̄dragita ános iá cõfirmatũ/eo primũ áno extinctũ é/ſolita pace & trãq̄llitate eccleſiæ reddita: qđ ſatis certe potuit mouere ipſum Alliacẽſem: ne quá ultra iſti uáitati fidé adhiberet: q & ipſe ab illis forte pſuaſus uerebať ne illud nobis ſciſma paulopoſt átichriſtũ apportaret. Erát aliæ quas narrare mus iſtoꝝ de legibus ſectiſq꜄ ꝑdictiões ipſo deinde euẽtu ĩficiatę: ſed puto iſtas ſatiſfacere/cũ nõ ſint alii ĩ iſta arte tátæ auctoritatis q̄tæ apud oẽs aſtrologos habenť: quoꝝ prędicta ipſis expiméris cõfutata declarauimus: nunc ad rõnes deſcẽdamus.

Caput II Q[u]ibus uiis aſtrologi de grandioribus rebus iudicium ferant: magnorũq꜄ orbium reprobatio.

Qua præſenti aſtrologi tẽdát ad rerum inueſtigationem

Opinio aſtrol. de magnis orbibus.

Sub quo orbe uiuamus ſecundum aſtro.

Aoniar

ASTrologi q̄ttuor maxime uiis magnas reꝝ inferioꝝ mutationes ſoliti ueſtigare p ſupiores planetas Iouẽ præſertim & Saturnũ cũ ſimul ſũt/quam magná uocant cõiunctioné: p orbes magnos: per Saturnias reuolutiones per octaui orbis acceſſus atq꜄ receſſus: Has oẽs uias & irrationales: & falſas & inuias oſtẽdemus: unde non ſolũ id cõſequemur qđ primo hic quærebamus: ut quæ de religione & legibus ĩpia temeritate diuulgant/falſa cõuincanť. Sed oé ẽt de magnis mũdi mutatiõibus iudiciũ infirmabiť. Exordiar aũt a cõfutatiõe magnoꝝ orbiũ/reuolutionũq꜄ q̄s Saturnias uocát: ut his reiectis qbus ope minus tota deinde præſentis libri diſputatio aduerſus magnas coniunctiones libere euagetur. Fingũt quẽlibet ex planetis/& itẽ unũquodq꜄ ſignoꝝ mundi impiũ obtinere ánis trecẽtus & ſexaginta/qbus exactis tũ nouũ aiũt incipe orbem magnũ/cui & planeta priori ꝓximus: & ſignũ qđ deinceps hæret ſigno priori pariter præſunt: atq꜄ ita q̄lis dominantis ſigni atq꜄ ſyderis eſt natura/talia euenire in eo annoꝝ ſpacio: & cum orbis ĩcohať nouus/nouari quoq꜄ multa in rebus ĩferioribus & pro natura rectoris mutari ſemp reꝝ nraꝝ cõditioné. Tũ ſi qs quærat ab eis ubi nos aut ĩ quo nunc orbeſ hoc eſt ſub quo rectore niuamus: rñdent ſub Leone & Luna: qđ ita ꝓbant. Scribit enim Aoniar in libro de natiuitatibus cœpiſſe nouum orbẽ magnũ/quo tpe ea fuit Iouis Saturniq꜄ cõiũctio: qua cathacliſmũ uolunt fuiſſe præſignatũ. Ea uero præ-

ceſſit

ceſſit cathacliſmū annis ut dicūt ducētis ſeptuagintanouē:iſti uero orbi præfuiſſe
ait Aoniar ex planetis Saturnū:ex ſignis Cancrum qd᷑ dixit etiā Albumaſar libro Aonia
primo de magnis cōiūctionibus/differētia prima. Hæc ergo ſupponentes quaſi car Albuma.
dinē totius ſupputationis colligūt ex eo qd᷑ attulit ipſe numero annoꝝ natum eſſe
Dn̄m Ieſum:cū unus & ꝗdrageſimus ſupra cēteſimū annus uolueret eius orbis:q
ab eo quē diximus ſub quo fuit diluuiū quintus & decimus cui præſit ex ſignis Leo
ex planetis Luna terminandus anno gratiæ milleſimo ſexcenteſimo qnquageſimo
nono. Hæc eſt oīs aſtrologoꝝ ſnīa:nec uidebis qui in publicis annoꝝ uaticiniis/ſi
magnis orbis faciat mentionē/Leonē & Lunā rectores mundi gubernatoreſq; non
cōſtituat:Poſſem ego hic obiicere ꝗ leuis eos moueret cōiectura/ut tot ānoꝝ quot
cæli partes finxerūt ſpaciū/magnū orbē uocarēt/ꝗ nulla rōne dicatur durare uim
mūdi gubernatricē unius planetæ p tot ānos præſertim planetæ inferioris. Tamen
neç a Ptolemæo nec ēt ab ullo antiquoꝝ tale aliqd unꝗ excogitatū:Sed arabū eſſe
iuniorūq; figmētū. Sed his omiſſis/neceſſariis eos primū rōnibus urgeamus:& ꝗs
uitare nō pn̄t ſi ſtare ſuis principiis uolunt/nec dogmati renūciare. Dicāt igr̄ mihi Rationes
ſi magni iſti orbes ſint ſtatuēdi/ an in ipſa prima mūdi cōſtitutiōe cui omnes conſen adducēdę
tiunt/noui orbis exordiū faciāt:an nō faciāt. Si dicā ſe non facere:.quid dicere pn̄t Prima.
abſurdius? Si facere iā mathematica deductione reſcindā qcqd de magnis orbibus Scđa.
ſupra determinauerūt oñdēs fieri nō poſſe ut ſi illa ſunt uera quæ dicebāt cū orbis Tertia.
conſtitutione noui orbis exordia cœpint. Albumaſar.n.quo præcipuæ auctore ni-
tunt a mūdi initio ad diluuiū numerat annos integros duo milia ducentos uiginti Albuma.
octo. Licet Euſebii ſupputatio hūc nūeꝝ annis ſexdecim excedat:Sed nihil itereſt
utrū dixerimus & cū aſtrologis diſputātes eoꝝ maxīe opionibus utamur. Statuat Euſebius
igr̄/numerus annoꝝ ab Adā ad diluuiū ex ſnīa Albumaſaris aduerſus quē diſputa-
mus patet a cōiūctione ea quæ diluuiū ut dicunt præſignificauit:& cum qua ſimul
nouus orbis cœpit relinq ad mūdi creationē annos mille nōgētos ꝗdraginta ſeptē/
cū ipſa diluuiū præceſſerit/ut dicebamus annis ducentis ſeptuaginta nouē. diuida
mus igr̄ eū nūeꝝ nūero magni orbis:hoc eſt p trecētas & ſexaginta ptes erit planū
conflari inde integros qnq; orbes magnos/tū ānos ſupare idiuiſos ſupra cētū ſeptē
& ꝗdraginta:ꝗre neceſſario initium magni orbis ſtatuet āno mūdi cēteſimo ꝗdrin
gēteſimo octauo:Qui nūerus annoꝝ ſi pars alterius añcedentis orbis ē:neceſſario
erit dicendū præteriiſſe orbis annos ducētos & tredecim anteꝗ eſſent anni/hoc eſt
ante ipſius mūdi primordia:quo ſatis patet nihil dici poſſe delirius:ſed ita eſt certe Quā de-
nihil eſt iſto hominū genere incōſideratius/nihil ad mētiendū fallēdūq; natura uel liri aſtro.
profeſſiōe ꝓpēſius:ſingūt ipſi ſibi aliqd quo dogma colerēt:& præſtigias faciāt im
pitis:qđ eſt malitiæ eoꝝ & uanitatis:ſed ſit ſemp ui ueritatis ut cōſequatur inde ali
ꝗd uel falſū uel oīno ipoſſibile uel ſibi ipſi:hoc eſt eoꝝ dictis ſaltem dogmatiſq; re-
pugnās. Qđ hi minime aduertētes efficiūt/tn̄ & ſpargūt obliuioſi paritérq; men-
daces:qđ eſt ignorātiæ uitiū uidelicet & tarditatis. Exēplū eſt pręmanibus in ea re
de qua diſputamus:Nā ut pſuaderēt ꝗcūq; poſſent rōne magnā illā p cathacliſmū
mūdi inūdationē a cælo ꝓfectā par puerilis figmēti magnæ cōiūctiōis addiderunt
nouū orbē cœpiſſe cum ea/ſub quo.ſ.orbis eēt inouandus:& ut nihil deeſſet ad fal
laciā Saturnū illi orbi Cācrūq; præfecerūt:quoꝝ alter ex planetis alter ex ſignis Quā tar
humiditatis frigiditatiſq; auctores habent. Et hoc qdem/ut dixi/malitiæ eorum & di & igno
uanitatis:ſed & ſtultitia eoꝝ apparet atq; tarditas & ignorantia:tum qa delira huic rantes.

ſeq̃ nõ uiderũt:ut q̃ñ orbis nouitas noui orbis exordia non hẽret:tũ q̃a ſi Saturnus
&Cancer orbi illi p̃fuerũt colligemus neceſſario primo integro orbi p̃fuiſſe Martẽ
& Aquariũ a q̃bus cur impiũ mũdi ſit auſpicatũ:nulla unq̃ poterũt rõne defendeř.
Nam ſi de Luna hoc dicerẽt:afferre aliq̃d poſſent:ut q̃a terræ ſit ꝓximior:ſi a Sa-
turno orbis eminentiã:ſi a Sole uirtutis poteſtatẽ:ſi a Ioue Venereue naturę bene
ficẽtiã:in Marte nihil ĩueniũt cur p̃ria mũdi gubernacula mereať.Nihil itẽ in Aq̃-
rio cũ initialẽ nullã hẽat p̃rogatiuã:q̃lẽ & Cancer & Libra & Capricornus hr̃e exi
ſtimanť:ſed q̃d pluribus euagamur:uidere hinc licet plane atq; dilucide q̃ ſint mẽ-

Q uã mẽ daces & obliuioſi — daces pariter atq; obliuioſi:Nã dicũt/ut oñdimus Cancrũ & Saturnũ orbi illi ante
diluuii euentũ p̃fuiſſe:q̃a hoc ſuũ dogma cõfirmat ut magna humido frigidoq; pla
netæ aquaꝝ inũdatio ꝑfecta exiſtimeť/rurſus q̃m cõſonũ uidetur ut gubernationẽ
mũdi a ſole inter planetas/ab Ariete inter ſigna exordiamur planetã inquiũt mũdi

Haly abenza. Albuma. — fuiſſe ſolẽ/Arietẽ uero ſignũ.Hec.n.ſcribit Haly abenzagel & ipſe etiã Albuma.li
bro primo de magnis cõiũctionibus:& tñ iſta ita inuicẽ pugnant/ut ſimul uera eſſe
nõ poſſint.Nã cũ ſint ante orbẽ diluuii ad mũdi uſq; initia orbes q̃nq; ĩtegri magni:
ſex aũt impfecti:ſiue q̃nq; numeremus ſiue potius ſex fieri nõ poteſt.ut ſi primo or
bi Aries dominet:ſexto aut q̃nto Cãcer dominet.Aut ſi primũ rexit orbẽ ſolaŕ ſy-
dus orbi diluuiii Saturnus p̃ficiat.Nã ſi p̃fuit primo Aries & Sol:p̃fuit igiť ſecũdo
Taurus & Venus tertio cũ Geminis Mercurius q̃rto Luna cũ Cancro:at nec q̃nto
nec ſexto Cancer & Saturnus:ſed illi q̃dẽ Saturnus cũ Leone:huic aũt Iuppiter cũ
Virgine.Q uo igiť nõ erubeſcũt hæc poſteris ſcripta reliquere tãtæ uel ignorãtię
uel hæbetudinis manifeſtiſſima teſtimonia? Sed hoc igenio fere ſũt auctores aſtro

Alia opinio Ocliatonis. — logiæ.Sic & neſcio q̃s Oclinaton alios ſibi fingẽs orbes magnos uolebat efficere:
ut & mũdi cõſtitutio & Ieſu natiuitas/noui orbis hẽret initia:idẽq; utriq; ſignũ/hoc
eſt Aries ſignoꝝ caput præficeret:q̃đ cũ ei aliter nõ ſuccederet dixit numerari de
bere ab Adã ad Chriſtũ annos q̃ttuor mille trecẽtos & uiginti:Tot q̃dẽ ſi numere-
muserit plane q̃đ ille oĩno uolebat:At eũ numerũ nulla hiſtoria recipit;ſed a Grę
cis q̃dẽ latiniſq; ſcriptoribus ꝑ annos fere nõgẽtos ab hebræis & ꝑ q̃ngẽtos ab aſtro
nomis aliis etiã ꝑ mille centũq; diſſentit.Sed uoluit ille potius nõ eſſe q̃đ erat q̃ ita
bello ſuo cõmento renũciare.Q uẽadmodũ illi ueteres quos tradit Ariſtoteles:qui

Vide pulcherrimũ Ariſtotelicum Explũ — cũ ſemel ſtatuiſſent oĩa eſſe denario nũero diſtributa:nec tñ ĩ uniuerſo plus nouem
ſphæris ĩuenirẽt dixerũt neceſſario aliã eẽ terrã:ut denarius eoꝝ nũerus ĩpleretur
æmulatione q̃dã diuinæ ſapiẽtiæ quæ nõ ſeipſam ad res:ſed reꝝ ueritatẽ format ad
ſe ipſam:Poſtremo prætereũdũ nõ eſt ſi eſſent aliq̃d iſti magni orbes neceſſario:q̃đ
q̃dẽ ꝑ eos dicũt aſtrologi falſum eſſe oportere:cũ in illis euoluẽdis plurimũ aber-
rent:putãt eni hũc q̃ nũc reuoluiť/cuius agi uolũt annũ cẽteſimũ nonageſimũ q̃n-
tũ:orbẽ eẽ a primo q̃dẽ decimũnonũ:ab eo aũt ſub quo fuit diluuiũ decimũq̃rtum,

Vera a mũdi initio ad nos annoꝝ ſupputatio. — atq; hac rõne illi præficiũt Leonẽ & Lunã:Sed hoc eſſe nõ põt niſi a mundo ad nos
annos nũeremus ſex mille octingẽtos triginta octo:q̃đ uerã q̃dẽ annoꝝ ſupputa-
tionẽ excedit ꝑ annos pluſq̃ mille & q̃dringentos:ut in tractatu nr̃o de uera tẽpoꝝ
ſupputatione probauimus:ſed & ſi alias ſequamur hiſtorias/cæteros.ſ.latinos qui
plures cõputãt annos:pauciores tñ inueniemus his quos iſti ad ſuos orbes corro-
gant ꝑficiendos:cum nulla hiſtoria in eo numero ſex mille & ſeptingẽtos aut circi-
ter excedat.quibus tamen ipſi centũ fere & quadraginta adiicere deprehenduntur
ut ſuã orbiũ poſitionẽ defendant/quã ſatis puto etiã inexpertis eſſe confutatã.

Caput

Gaput II Saturnías reuolutióes Aboaſaris íuẽtũ & hiſtoriis & rõni aduerſari.

REſtat de Saturniis reuolutióibus. Et has qdẽ ſolus ſibi finxiſſe uidet̃ Albumaſar: & poſt eum alii nõ magnope his utunt̃. Sed uideamus qd ſint & qd mouerit Albumaſarẽ & q̃tũ in his/ut in cæteris ſolet/aberrauerit: cum Saturnus decẽ pıodos abſoluerit: q trecẽtis fer̃ annis exigunt̃ putat magna tũ euenire ĩ rebus hũanis. Motus eſt hac cõiectura q̃ ĩ aliis ſuis hiſtoriis aliq̃n cõpit poſt hũc n ũerũ ãnoꝝ ĩſigne aliqd eueniſſe: ĩde ipſe dogma fũdauit reuolutiões Saturni decẽ mutationẽ afferre reꝝ ĩferioꝝ. At ĩ ipſa hac primũ hiſtorica cõiectura uide q̃ aberrauerit. Poſt Alexãdrũ. n. inqt exactis ãnis trecẽtis apparuit Aielaſor filius Bel q pſas cõtriuit: & poſt alios totidẽ annos apparuit Ieſus dux. ſ. nr̃. Hac igit̃ rõne erũt a Ieſu ad Alexãdrũ ãni ſexcẽti: qđ extra oẽm cõtrouerſiã cõſtat eẽ falſiſſimũ: cũ nulla hiſtoria q̃drigẽtos numeret annos a Xp̃o ad Alexã. & ipſe Alphõſus ĩ aſtronomicis tabulis nõ plures numeret undecim atq; trecẽtis. Videãus mõ hi p̃cipui auctores aſtrologiæ: ex qbus fundamẽtis mirabilia eoꝝ dogmata fulciũt. Idẽ Albũaſar poſt Ieſũ inqt exactis decẽ Saturniis reuolutióibus orta ẽ lex q̃ ẽ media ĩter nazarenos & paganos (ſic. n. uocãt gẽtes) At ſane ſcimus nullã poſt Chriſtũ legẽ ãte Maometẽ exortã: ſed puto ĩtellexerũt Arabes iſti ſectã Manicheoꝝ: q̃ & Minin uocant̃ apud Talmutiſtas: q̃ qdẽ hæreſis nõ ſolũ iã decẽ exactis: ſed prius etiã q̃ nõa Saturni reuolutio pficeret̃ ĩualuit. Q ue oĩa ſi ex hiſtoria ille fideli attuliſſet: nõ ppterea erat dogma faciẽdũ hoc Saturni decẽ pıodos parer̃ alioquin mille mihi ego hmõi dogmata cõfingã: Nã & hebræi primũ tẽplũ a Salomone ædificatũ ad q̃drigentos aut paulo plures annos aiũt pmãſiſſe: Tũ q ſecũdo ſub dario ædificatus ẽ non plus decẽ annis ſupfuiſſe: hoc ẽ q̃drigẽtis & decẽta cuius deſolatiõe fer̃ p annos totidem ſuas leges ĩ Babylõia ſibi cõfinxerũt faciamus hinc dogma: q̃rtã decimã ſemp Saturni reuolutionẽ Saturniæ iudæoꝝ gẽti mutationẽ magnã affere: & pbabiliora dicemus q̃ Albũaſar q dẽariũ ſibi numerũ eligit. A quo illud & libẽter ſciſcitabor: uñ n ıtura. ſ. iſtas reuolutiões exordiat̃: & ſub q̃ celi parte initiũ faciet iſtius pıodi rõnẽ/afferat q̃ſo cur illã potius cæteris ãtepoſuerit: Sed nõ ẽ diutius laborãdũ in cõfutãdis his nugis p̃ſertim q̃ aliis aſtrologis pt̃er Albumaſarẽ parũ ſatiſfeciſſe uidentur: imo ita ut ipſe etiã Alliacenſis q in tractatu de cõcordia hiſtoriæ & aſtrologiæ his magnope uſus fuerat ĩ elucidario cõfeſſus ſe nullum eas habere fundametũ euerſo iſti lo magnã ſui libelli partem inuenta taxatione corrodens.

Anni ab Alex. ad Chriſtũ,

Impugnatio p rationẽ.

Alliacẽ.

Caput IIII Ordo eoꝝ q̃ dicenda ſunt & diſſidẽtes aſtrologoꝝ opiniones circa magnas cõiunctiones.

REſtat de acceſſu & receſſu octaui orb̃ & ſphæra nona: reſtat de magnis cõiũctióibus: Sed illđ qdẽ ſequẽti libro examinet̃: nũc ad cõiũctiones magnas cõuertamur: ſed fuerit opæp̃tiũ afferri prius qd de his ipſi ſentiãt/ut facili⁹ ĩtelligãt̃ q̃ ĩ cõfutationẽ afferent̃ a nobis: q̃ nec ipa narratio erit ſine utilitate cõfutationis cũ diſſider̃ ſup his ita eos uidebim⁹/ut nec dũ cõſtet apud aſtrologos q̃ maxima ſit cõiũctio/q̃ maior/q̃ media: ĩ q̃ re nõ ẽ ſolũ de noĩe cõtrouerſia: ſed ĩde p̃dictionũ orit̃ magna diuerſitas cũ alii a maximis: alii a mediis: alii a mĩoribus cõiunctióibus euẽtus iubeãt expectari. Cõis igit̃ ſnĩa q̃ Alchabitius ac Leopoldus tradũt/& ante eos Albumaſar huiuſmodi eſt/magnã eſſe coniũctionẽ cũ ſimul iungant̃ Iuppiter & Saturnus: qđ poſt uiginti ſemp ãnos euenit maiorẽ aũt cum facta ab una triplicitate in aliã migratione in liminibus nouæ triplicitatis congrediunt̃/atq; id eue-

Ordo dicendoꝝ.

Cõis opinio.

Magna cõiũctio.

Maior

Maior nire fere poſt annos ducentos & q̄draginta/nã intra fines trigoni unius duodecies
copulari tũ tranſitũ fieri ad ſignũ ꝓximi trigoni:qđ ſit ab eo in quo ſe iunxerũt:nõ
Media primũ ſed ſecundũ:ut ſi ex Capricorno utriq; diſceſſerint/nõ in Libra ſed in Aq̄rio
Maxima ſe primũ excipiũt in ea triplicitate.Mediã inter has cõiunctionẽ eſſe cã: quæ trige
Opi. ſimo quoq; anno ꝑficiať Saturni & Martis ĩ Cãcro.Maximũ oĩum Iouis & Satur
Meſſa. ni in Ariete quæpoſt nõgentos &.lx.annos eueniat.Meſſala ab his diſſentiẽs libro
Maxima ſuo de coniunctionibus eam maximam ait eſſe coniunctionem quæ ſit trium ſupe
riorum:hoc eſt Saturni Iouis & Martis:a q̄ ipſe & ſectaꝝ mutationẽ & trãſlationẽ
regnoꝝ & ꝓphetaꝝ adnẽtus expectat:nõ ab ea quę ſit Iouis & Saturni ĩ Ariete:qđ
Maior. aſtrologoꝝ uulgus opinať/ꝓximã huic coniũctionẽ facit Iouis & Saturni:Tertiã
Media. Saturni & Martis/q̄rtã Iouis & Martis:Videamus nunc q̄tũ utraq; erret poſitio.
Magna Caput V Planetas magnis cõiunctionib⁹ iunctos nõ plus poſſe q̄ diuiſos:
magnaſq; iſtas cõiunctiones nouũ eſſe inuẽtũ de malo Ptolemæi intellectu natũ.

Prima rõ PRincipio ſcire ab eis uelim/q̄re putent maiora facere Iouẽ & Saturnũ cũ
ſũt ſimul q̄ cũ ſeparati ꝓprias unuſq;ſq; uires exequũť & exercent.Variæ
enĩ naturæ radioꝝ cõmixtio nouã q̄dẽ rẽ facit q̄ diſcretus ĩflux⁹ ꝓpriuſq;
nõ faceret:ſed maiorẽ cur faciat hr̄e rõnẽ non poſſumus:ſed eo potius inclinamur
ut credamus minus aliq̄d fieri ĩde/q̄ ſi ſeorſum ageret unuſq;ſq; planetaꝝ: quod põt:
nã ſi q ſimul coeũt planetæ eadẽ eſſent ꝓprietate:& uires haberẽt earũdẽ reꝝ effe
ctrices ꝑfecto acceſſiõe facta duplicis radii effectus quoq; duplicareť:at cũ cõtra
riæ ſint repugnantiſq; naturæ/q̄lis Iuppiter & Saturnus neceſſario alter alteꝝ ĩpe
dit:& dũ inuicẽ ſuas frenãt ligãtq; ꝓtãtes diuerſitate mixturæ fit ut expectari ab eis
nil poſſimus niſi mediocre queẽadmodũ oĩa ſunt q̄ ex extremoꝝ mixtiõe diſſultant:
ſicuti & ipſi diceř ſolent cũ ſunt ſimul Saturnus & Mars:q̄q̄ uterq; noxius/uterq; ſit
maleficus:q̄a tñ diuerſam habẽt nocẽdi ꝓtãtẽ non fieri ex illoꝝ coniunctiõe maius
aliq̄đ malũ & admirabile:ſed frãgi potius debilitariq; alterius uires ab altero:ita ut
nocere neũter poſſit dũ nocere uterq; ꝑ ſuæ naturæ cõditiõe cõtẽdit:q̄re nõ ẽ plene
ĩdubitatũ ſi cælo ſubſint euẽta ĩferioꝝ/maiora eueniř & magis durabilia cũ iungũť
ſydera ſupiora q̄ cũ eoꝝ aliq̄s cæteris debilitatis plus aliq̄d fortaſſe ſolito uiriũ po
Sc̄da rõ. teſtatiſq; nãciſcitur.Q đ ſi iunctos planetas plus faceř q̄ ſepatos ad magnas iſtius
mũdi mutationes illis dederimus:non tamen dabimus hoc ad Iouis Saturniq; aut
Martis cõiunctionẽ referẽdã:ſed obtinere uim primã ĩ iſtis rebus alia ſydera & rõ
ne & ſummoꝝ aſtrologoꝝ auctoritate ꝓbabimus.Neq;.n.unq̄ aliq̄s ueteꝝ ꝑ has
q̄s iſti uocãt magnas cõiũctiones de uniuerſalibus mũdi mutatiõibus iudicarũt/ni
hil de his Maternus q̄q̄ curioſiſſimus utique aſtrologiæ inueſtigator/nihil Paulus/
nihil Epheſtiõ/nihil Theophilus/nihil Aſtaxarchus/nihil ipſe Ptolemæus/cuius
hic nobis teſtimoniũ erit ſatiſne paꝝ eis notis teſtibus aduerſus eos utamur.Is igiť
ſecũdo libro Apoteleſmaton docens q̄ uia generales & mundi mutationes ꝓuideãť
eas oẽs refert ſolũmodo ĩ Solis Lunæq; defectus:nec põt dici aliq̄d rõnabilius nã
debẽt effectus uniuerſales & magni ĩ eas referri cãs q̄ maxime uniuerſales & effica
ces ſint:ẽ aũt cõfeſſum apud oẽs ĩter planetas duo eſſe tm̃mõ efficientiæ uniuerſa
lis:Solẽ.ſ.& Lunã:cuius lumẽ nõ aliđ q̄ Solis lumen ꝑ eam quaſi ꝑ ſpeculum/ut ſic
dixerim/ad terrã delatum.Q uare ſi qua/debet cæleſtis uirtus origo & cã exiſtima
ri effectuũ uniuerſaliũ atq; magnoꝝ/nulla debet potius q̄ ſydeꝝ iſtoꝝ talis exiſti
mari.Q uod enim ait Meſſalla fieri magna a Ioue & Saturno:quia tardioris ſunt
motus ꝓbat

motus ꝓbat potius q̃ negat q̃ qđ affirmat:cũ omniũ cõcors ſit ſententia deberi nobi
liori corpori & potẽtiori motũ ueIociorem.Quo circa q ſuperiorũ ſyderũ partes
dignitatẽq; tuent̃:ne imbecilliora putent̃ qa ſuo ſerius loco reſtituant̃.Solent ex
orbiũ ꝓportione quos ambiunt ꝓbare eos multis ueIociores:quibus ex periodo-
rũ mora apparent tardiores.Sed ſcio qd dicent de Ptolemæo omiſſum hoc ab eo in
libro Apoteleſmaton ne myſteriũ ꝓderet.Ita enim ſcribit Haly eius ĩterpres.Sed
in centiloquio(ſic.n.uocant)multa huius rei dediſſe documenta cũ uerbo qnqua- Excuſatio
geſimo eius libri iubeat ne planetaꝝ cõiũctiones obliuiſcamur:in q̇bus magna ſit ptolemei
efficacia:& uerbo irẽtũ qnq̃geſimo octauo:tũ q̃rto & ſexageſimo earundum rerũ
nos admonet magna tradens de his p̃cepta:cõiunctionẽ maximã:mediã:minimãq;
diſtinguens.Ego uero ab eis reſponderi nihil potius uellem:ut uel hinc palam oĩ-
bus fiat q̃cunq; eorũ dogmata maiora admirabilioraq; uident̃ ea uel ex uanis opi- Cõfutatõ
nionibus:uel ex falſa ueterum auctorum intelligentia pullulaſſe:nam quod dicunt
tacuiſſe hoc Ptolemæum in libro Apoteleſmaton.ne myſterium proderet/tantum
abeſt ut negem:ut nec in centiloquio credam proditũ ab eo in quo certe tam nihil
magis locutus eſt de iſtis cõiunctionibus q̃ nec de Priami morte/aut bello Troia-
norum:quo pacto autem plura eius auctoris enunciata peruerterunt:& quanti ex
uno errores deinceps propagati deinceps aperiemus:eſt quiquageſimũ Ptolemæi
uerbum:ita apud eos hoc ẽ in uulgata editione.Non obliuiſcaris eſſe centũuiginti
coniunctiones q̃ ſunt in ſtellis erraticis:in illis enim eſt maior ſcientia reꝝ quæ fiũt
in hoc mundo ſuſcipiẽtia ĩcremẽtũ & decremẽtũ:græce eſt ita/ne prætermittamus
centũ & decẽnouẽ cõiunctiones.In his.n.poſita ẽ cõiũctio eoꝝ quæ fiũt in mundo
& generationis & corruptionis.Primũ plus tribuit iſtis cõiunctionibus barbara ĩ
terpretatio q̃ tribuat Ptolemæus:apud quẽ illud nõ eſt nõ eſſe maiorẽ ſcientiã reꝝ
quæ fiunt in mundo q̃ q̃ eſt ex illis.Præterea ut illud omittamus ſententia enuncia Sentẽtia
ti alia nõ ẽ/q̃ ne ſolã ſpectem⁹ ſyderis uniuſcuiuſq; ꝓprietatẽ.Sed ex eoꝝ cõiũctiõe Ptol.
uarias ſciamus uariaꝝ reꝝ effectrices uirtutes exoriri/qđ nemo denegat ab oĩbus
aſtrologis cõcedẽdũ:ſed ĩ q̃s potiſſimũ maxĩas q̃ſq; reꝝ ĩferioꝝ mutatiões referam⁹
ſupioꝝ eẽ ſydeꝝ cõiũctiones Ptol.certe nõ dixit:ſed potius ſi eius dicta recte & le-
gant̃ & intelligant̃ cõtrariã nobis ſniam indicabũt.Nõ.n.cẽtũ & uiginti(ut uulgo
legit̃)has eẽ dixit cõiũctiones:ſed ſolũ centũ decẽ & nouẽ:qa his.ſ.Solis & Lũę cõ Caſtgatio
iunctionẽ nõ numerat:ut q̃ priuilegia habeãt peculiaria p̃rogatiuãq; ſingularẽ in loci ptole
magnis uniuerſalibuſq; mutatiõibus reliq̃s oẽs aceruatim ĩ nũeꝝ ordinẽq; redigit/ mæi
ut ĩter q̃s alia alię ſingulari nulla cõditiõe p̄ſtaret:qđ nõ aduertẽtes barbari expoſi ſecũdi li
tores q̃ſi omiſſum foret uicio librarioꝝ Solis & Lunæ cõiunctionẽ addiderũt/legẽ bri
dũq; cẽtũ & uiginti:nõ aũt cẽtũ decẽ & nouẽ:qđ græci oẽs codices habẽt putaue Apoteleſ
rũt:ut nõ cõtẽti ſenſus deprauatiõe lr̃æ quoq; fidẽ adulterarẽt.Trãſeamus ad alia. matum
Scribit Ptol.uerbo.viii.&.l.i.hũc modũ cõiũctiõis locũ quo ĩ loco ab ãni aſcẽdẽte
ẽ ĩſpice/ſiqdẽ cũ ꝓfectio illuc puenerit:tũc tp̃s erit & uerbũ.iiii.&.lx:ẽ hmõi ĩ mini
ma ꝯiũctiõe dñia medię cõiũctiõis & ĩ media maxĩæ cõiũctiõis dñia putãt arabes & Malus ĩ
latini utrobiq; p ꝯiũctionẽ a Ptol.Sat̃.& Iouis cõiũctionẽ ĩtelligi.Sed ita nemo fal tellectus
leret̃ q græcos auctores aſtrologiæ p̃ertiq; Ptol.ĩcõniuẽtib⁹oculis aliq̃n plegiſſẽt: .lviii.&
qđ.n.dicimus cõiũctionẽ:græce ſynodus ẽ q̃ dictio cũ abſolute ꝓfert̃ p Solis ſẽp lxiiii.uer
& Lunæ copulatiõe accipit̃ niſi aditũ ſit cuius ea cõiũctio fuerit/uti Vene.& Mer- bi.
curii/Iouis & Satur.& alioꝝ planetaꝝ q̃re cũ utroq; enũciato ſynodũ abſolute di

xerit Ptol.nihil ultra adiiciens manifeſtiſſimã apud oẽs q nõ ſũt græcę lectionis pe nitus iſolẽtes de lumínũ cõiũctiõe ĩtelligẽ Ptolemeũ/nõ aũt ſyderũ alioꝝ.Atq; ita prioris hoc ẽ octaui & qnq̃gelimi uerbi ſnía ẽ:ut ſigno & loco ubi ĩ ãni reuolutiõe Solis Lunæq; cõiũctio facta ẽ diligẽter obſeruata eũ ãni ꝑfectio p ãni.ſ.mẽſes diſtributa:ꝑ quã alterꝝ alteri ſignũ iuxta ſeriẽ cõſtitutiõis ĩ dñandi ptãte ſuccedit ad eũ locũ pueneri t effectũ expectem⁹:qm̃ ipſa añgteſſa ãni cõuerſionẽ Solis Lunęq; cõiũctio nobis ſignificauerit.Vtiẽ.n.his maxiẽ Ptol.lũinariũ cõgreſſibus ad totius ãni euẽtũ ĩueſtigãdũ:qđ nemo neſcit q apotelcſmaticos eius libros euoluerit.Sũt aũt ĩ huius uerbi trãſlatiõe multa addita omiſſa ĩterpollata.Nã & ꝑ cõiũctiõe cõiũctionẽ minorẽ legũt:eũ nulla ĩ gręcis exẽplaribus maioris uel mioris dñia adiicia tur;& terminus ꝑfectionis ad plures annos extẽdiẽ/cũ nihil de hoc apud Ptol.q de uni⁹ tm̃ ãni euẽtis uti dicebamus facit mẽtionẽ:ſed fauẽ magis illis uideẽ.Poſtremũ illud enũciatũ ubi cõiũctiões maximę mediæ minimæq; diſtinguunẽ:q̃lẽ diffe rẽtiã ĩ luminariũ cõiũctõe multi nõ ĩtelligũt:ſed facile hoc & aptũ his q ad Ptol.lu cernã nõ oſcitabũdi aliqñ uigilatũt:cũ eni ille ut dixim⁹ oĩa tribuat Solis Lunæq; cõiũctionibus:Tũ has triplici generẽ ordineq; diſtinguit.Nã q defectũ efficiũt alte rius luminaris eas ſtatuũt ptio loco p q̃s nõ unius ãni/ſed multoꝝ ĩterdũ euẽta poſ ſint puideri/has maxias iõ nũcupabim⁹:qa & maxiẽ tũc ſydera illa ɔiũgunẽ:eũ nec lõgitudie diſcrepẽt loci/nec latitudie & maxiẽ remota futuroꝝ euẽta portẽdũt.Cõ tra:miniæ apud illũ q ſingulis fiũt mẽſib⁹:& unius tm̃ mẽſis nobis ĩdicãt diſpoſitiõẽ medias ĩter has q ĩgreſſum ſolis ĩ ſigna q̃ttuor tropica ꝓxima añcedũt:Arietẽ:Can crũ:Librã:Capricornũ:a qbus totũ ãni tẽpus qđ ſequiẽ nobis ĩdicaẽ:aut uernũ:aut æſtiuale:uel autũnale:uel hibernũ.Q m̃ igiẽ qđ uniuerſalis diſpoſitio ĩdicat parti cularis ſequẽs diſtĩguit & determinat:ideo mediã dixit cõiũctionẽ maxiẽ eẽ differẽ tiã mediæ uero minimã:ut ſi gra exẽpli:Lunæ ſoliſq; cõiũctio æquinoctiũ uernũ ꝑ xie ãtecedens q̃litatẽ nobis futurã ueris oſtẽderit:ſciamus tũ id totũ & minui & au geri ꝑ natura cõiũctionũ:q ſequẽtibus ſingulis mẽſibus rata reuolutione cõtigent: Et q habẽt habitudinẽ menſtruæ iſtæ ad illas q̃ttuor tẽpoꝝ cõiũctiones:Eãdẽ habẽt illæ trimeſtres ad maiores & paucas deficiẽtiũ ſyderꝝ coitus atq; cõgreſſus.Hęc eſt Ptol.opinio de maximis mediis minimiſq; cõiunctionibus/qđ barbari iſti nõ in telligẽtes belliſſima ſibi ſomnia fabricati ſunt de Saturni Iouiſq; coiũctiõibus:q̃rũ maximæ poſt nõgẽtos & ſexaginta mediæ poſt.cc.&.xl.Minimæ poſt uiginti ãnos redeũt:qđ pter ea quæ diximus cõgruere enũciato ẽt nõ põt/qm̃ maxia apud eos cõiunctio medias minimaſq; cõplectiẽ.q̃re nõ poterit effectus maxiæ cõiũctionis p minores illas determinari p q̃s illa p multas ſæculoꝝ reuolutiõis exigitur.Q uid igiẽ dixit Ptol.mediã eſſe maximæ dñam:mediæ uero minimã/hoc eſt illud figmẽ tũ ex falſa uni⁹ auctoris intelligẽtia natũ quo ſe iſti adeo iactant:quo ſe reputãt:glo riabundi q; religio oĩs ſtellis ſit ligata:quo ſanctiſſimas leges ꝓphetaꝝ aduentus diuina miracula poteſtatibus ſyderꝝ fatorũq; ſubiiciunt:Certe nuſq̃ ſe magis pueriles oñdunt aut magis rudes/ridiculiq; inueniuntur.

Snia uerbi qnquageſimi octaui

Errores uulgatæ trãſlationis in uerbo.lviii.

Declaratio uerbi .lxiiii.

Q uæ maximæ cõiũctiones ſcẽm dũ Ptol.

Q uæ minimæ.

Q uæ mediæ.

Q uonã pacto barbari inintellectu ptole.errauit nr̃ ãtpicus tã acute depbẽderit.

Caput VI Præcipuos aſtrologos mediis uſos eſſe cõiũctionibus non ueris:tum alia errata illorum circa eaſdem.

Rñſio.

SEd dicet fortaſſis aliqs aſtrologoꝝ eſto Ptol.nõ ĩtelleximus qđ ſi uelut tẽ peſtas Nauẽ aliqñ agit in portũ/ita nos error iſte duxit ad ueritatẽ qcqd ſenſerint Ptol.& alii expiẽtia cõfirmatũ eſt nullã unq̃ uel legum uel regno

rũ magnã

rū magnā a ccidiſſe mutationē quā nō aliq̄ ſyderꝶ ſupioꝶ coniunctio anceſſerit:nec
unq̄ aliq̄ hmōi āñceſſit quā nō id genus mutatiōes ī reb⁹īfetiotibus ſint ſubſecutæ
bn̄ hēt ſi tēpeſtatē agnoſcūt ſint portu ī iſto uidebim⁹.Neq; enī ſi ī magnis delitatūt
quātū cōſtēt iſta īfima expiētiā facer̄ ſūt cōati:Q đ nos ī uniuerſum primo declata
bimus tū ſigillatī q̄ſcūq; aliqs aſtrologoꝶ ſignauit cōiūctiōes magnas tetulitq; ad
cuēta reꝶ admitabiliū & falſas & falſo ſupputatas:& ad effectus falſo relatas luce
clarius oñdēmus.Principio auctores oēs huius dogmatis ueris cōiūctionibus nō
ut unt̄:ſed mediis hoc ē fictis & imaginariis:qđ ut plane oēs ītelligāt:dicā qd ſit ue Prima rō
ru s motus qd medius.Erraticæ ſtellæ p Zodiacū æquo curſu nō deferunt:hoc eſt
nō æq̄li tpis īteruallo æq̄lē ſemp illius ptē ṗtergrediunt̄:q igit̄ metiri illoꝶ motus/ Quid ſit
& digerere ī numetos uoluerūt/finxerūt/unicuiq; planetæ motum uniformē:ut ex uerus mo
hoc ficto & uniformi/īæq̄lē illū & ueꝶ facilius aſſequetēt̄.Fictū illū Ptol.uocat p tus quidq;
iodicū iuniores mediū:qa hoc q̄ſi medio utunt̄ ad ueꝶ īueſtigādū cū ex motus ſup medius.
putatiōe planetæ locū inq̄rimus/ītetdū medio utimur motu/ītetdū uero:nō qa me Prole.
dius ille locū īdicet nobis quo planeta cōſiſtat.Sed ut ex eo uerā ſedē illius metho
do & tōne faciliot̄ q̄ramus.Planeta.n.nūq̄ ē ibi ubi p mediū motū eſſe dephendit̄:
qa nec ſic unq̄ ille mouet̄:ſed excogitatū/ut dixi/hoc ab aſtrologis ē/ut ueritatē īde
ordie quodā certi⁹ adipiſcant̄.Dicebā igit̄ q p magnas cōiūctiōes iudicāt de futu-
ris eos mediis uti cōiūctōibus nō aūt ueris.nā q; dicūt poſt.xx.ānos iūgi Ioué & Sa
tur.poſt.cc.aūt ī initiis cōgredi triplicitatū.tū poſt.dccc.&.lx.ī Arietis limitibus cō
uēire/falliſſimū ē ſi ueros motus reſpicim⁹:ē aūt ueꝶ q̄q̄ nec exacte ſi medios hoc ē
fictos illos & falſos re.l.nullos ad doctrinæ facilitatē a mathematicis excogitatos:
ita aūt qđ medi⁹ dicit motus diuetſum ē ab eo qđ p ueꝶ attīgimus:ut ēt & ſignū ſi
at aliud cōiunctiōis:atq; ea gr̄a exēpli ī Piſcibus aſſignet̄/q̄ tn̄ fuerit in Aq̄rio:& tps
adeo uariet/ut ſi de his q̄ poſt p.cc.&.xl.annos eueniūt agimus cōiunctiōibus/uera
intetdū mediā p ānos etiā cētū āñcedat.Appet ex tabulis recte ſupputanti Ioué &
Saturnū āno gr̄æ.M.ccxxvi.a tettēa triplicitate migrātes ad aereā.ī Aq̄rio ſe exce
piſſe.Etāt igit̄ ī eadē ex medii motus tōne p ānos ducētos & q̄draginta pmāſuri:&
tn̄ poſt ānos circitet cētū & q̄dragita: hoc ē āno gr̄æ.M.ccclxv.ab aerea ad aqueā
triplicitatē facta mutatiōe ī Scorpione cōgreſſi ſūt:& in aqueis ſemp ſignis ſimul ī-
uēti ad aerea poſtea nō redierūt.Quæ qdē igit̄ hæc īſania aduerſus aptā pugnate Inſania
ueritatē:&reb⁹uti adeo īpudēter falſis & ficticiis/ut ī cōſtellationē eoꝶ cōſenſu oīo aſtrolog.
nullā/cæca tn̄ temetitate cuēta reꝶ referāt hūanaꝶ:qđq; nō ē nec fuit/nec erit unq̄/ Præci-
cām tn̄ putar̄ eoꝶ q̄ ſūt/certe nihil ē iſta uanitate delirius:ī q̄ tn̄ ſūt lapſi ṗcipui oēs puos a-
auctores aſtrologiæ.Albumaſat.n.priceps iſtius dogmatis ī eo libro q inſcribit̄ de ſtrologiæ
magnis cōiunctionibus:q multū celebrat̄ apud aſtrologos/mediis ſp uſus ē cōiū- auctores
ctiōibus/ueris nūq̄.Abraā ṗterea ī eo ope cui titul⁹ ē tedēptio:cū unā aut alterā ex mediis u-
uero motu cōiunctionē inq̄rat ad medias deinde cōfugit ſemp/de ueris nullā oīno ſos cōiū-
faciēs mētionē.Alliacēſis ī tractatu đ cōcotdia hiſtoriæ & aſtrologiæ cū ſeptē aſſe ctionibus
rat maximas cōiūctiōes/oēs illas medias affert/ueras nullas.Idē alii multi eodē ſp Alliacē.
morbo mō laborantes/de qbus oibus ſingulatī poſtea diſſeremus.Et qdē ſufficere
hæc nobis poſſent/ut nihil mōſtraremus eē qđ dicūt/ſi nihil eſt cōſtellatio ipſa ex q̄ Figmētū
prædicūt.Nā qm̄ iſtæ etiā mediæ hoc ē nullæ ad ueꝶ nō eis rn̄dent:hoc ē nō īcidūt aſtrolo-
in ea tēpora in quæ maxime uellent/pfugium ſibi aliud machinant̄ p nouā ſtulti- goꝶ.
tiā priorē īſaniā defēdētes.Finxerūt.n.nō ſeq ſtatī poſt iſtas cōiūctiōes qđ portēdūt

Imo nõ cito:ſed poſt multos qdẽ ãnos & cẽtũ & ducẽtos atq; bis plures. In q̃ re uide
Refutatio q̃tũ fallãt/nã potẽris cãæ & efficacis nõ ẽ ſero icipe qđ ẽ factura:ſed ſero qdẽ d̃ſine
re:icipe aũt aut ſtatĩ aut cito. q̃re iſtaꝶ cõiũctionũ uirtus uł efficax uł ĩbecilla. Si ef
ficax nõ põt diu ceſſaꝛ ut nõ faciat/ſi ĩbecilla nõ põt diu duraꝛ. ut ſero qdẽ/ſed tñ ali
Alia refutatio qñ faciat/domat uis magna ſupatq; qđ ꝓhibet & qđ reluctatᷣ: Euaneſcit ĩfirma: &
ſua ſeipſã tractu tpis lõgioꝛ tenuitate diſſoluit: qd ꝙ ĩ hac tpꝶ ĩtercapedĩe ſupuẽiũt
nouæ ſp cõiũctiões: q̃ꝶ natura ẽ ut & ipi dicũt oblĩraꝛ priores cũ ſupuẽiẽs ɔſtellatio
elidat p̃cedẽtẽ. uñ ſi ĩ certo ãni tpe defectus accidat lũinariũ ſoliti diceꝛ: fatũ illđ ceſ
ſaꝛ: qđ ex primordiis annuæ cõuerſiõis erat acceptũ. Cur nõ igiᷣ ſequẽti cõiũctiõe
p̃ſerti & ꝓprietate & natura diuerſæ ceſſatᷣ? Cur illã primã nõ expũgat. Ad q̃ tamẽ
ipſi ꝑtinere uolũt effectus q poſt eã p trecẽtos etiã ãnos ror uariis ĩtercurrentibus
mediis cõſtellatiõibus ſubſequũtᷣ. Nemo hoc dixerit uł pħs uł nõ extremæ etiã ho
mo tarditatis: quẽ errorẽ adauget miꝶ ĩmodũ alius error & inexpiabilis. nã ĩ ipſa tẽ
poꝶ ſupputatiõe adeo errant ĩſigniter/ut q̃ putãt ĩterdũ cõiunctionẽ p ducẽtos gr̃a
uerbi ãnos euẽtũ aliquẽ anteceſſiſſe. Ea uero p mille & q̃dringẽtos rei illius geſtæ
tẽpus añceſſerit: qđ ſequẽtibus libri iſtius capitibus demõſtrabiᷣ: & ĩ his qdẽ men
Aſtutia Aſtrolog. daces ĩdocti rudes deprehendunᷣ: ſed uide etiã q̃ ſint aſtuti belliſſimi iſti diuinato
res: nã ut fallẽdi nũq̃ eis deeſſet occaſio/ita ſua ſibi placita cõtinuarũt: ut quocunq;
aliqd tpe eueniret paulo admirabilius ĩ añcedẽtẽ aliq̃ cõiũctionẽ illud referre poſ
ſent. Dixerũt. n. ut hoc aſſeq̃rentᷣ unius ui cõiũctiõis ad horã uſq; alterius ꝑdurare:
atq; ita q̃cqđ ĩteruenit mediũ cõiũctioni cuipiã acceptũ ſp poterit referri. Nec ui
derũt ĩ hac fallacia ſuas ruinas: qm̃ ſi uiciſſim remeãt apud eos ut nõ ſit magnus ef
fectus ſine magna cõiũctione: nec magna cõiũctio appareat ſine effectu dum illud
tuentᷣ ne euentis hmõi tales cãæ nõ adſint/faciũt neceſſario ut tales cãæ ſine euen
tis hmõi ſæpe fatigentᷣ: qm̃ nõ ex eis ſp accidũt magna & mirabilia ĩmo nec frequẽ
ter q̃ fieri aiũt a magnis/cõiũctionibus & tñ ut ipſi uolũt effectrix eoꝶ uis nõ ĩter
rupta a ſucceſſione ꝑmanet ſp: & hæc qdẽ ĩ uniuerſũ aduerſus eos q magnis iſtis cõ
iũctionibus de futuris euẽtis ĩpia temeritate loquũtᷣ: nũc ſigillatĩ oĩa excutiamus.

Caput VII Q uis ordo ſeruãdus/& Alliacenſem aliud alias ſenſiſſe.

EXordiamur a maximis cõiunctionibus quas Alliacẽſis in ſuo tractatu de
cõcordia hiſtoriæ & aſtrologiæ colligit: hinc illud cõfirmatur* aſtrologo
rũ nõ euenire unq̃ tales cõiunctiones ſine magna mutationẽ reꝶ ĩferioꝶ:
Alliacẽſe ſibimet cõtradicere & qdẽ ipſemet a tota iſta ſua cõcordia in elucidario ſuo diſcordat/& cũ in illa tum
Saturniis reuolutionibus/tũ maximis cõiunctionibus utatᷣ/ illas nullũ hr̃e funda
mentũ has nõ a ſe fuiſſe ſupputatas/tm̃ ſemel apte cõfitetᷣ: Q uo magis mirandum
hr̃e eũ in ea re laudatorẽ in q̃ ipſe ſeipſum nõ ꝓbauit: ſed q̃a interdũ mouit aduer
ſus ſe rõnes paꝶ ueras: cũ ſint quædã nõ neceſſariæ nõnullæ expreſſæ paꝶ colliga
mus nos pauca quædã ſed efficacia: q̃bus totus ille tractatus plane reſcindatᷣ: tũ ac
cedemus ad cõfutãdas alias cõiunctiones: quas Abraã & Albumaſar & plures alii
Obſeruandus ordo in ꝓceſſu ipſeq; eos ſecutus Alliacenſis in elucidario ꝓtulerunt. Veꝶ quoniã de tẽpoꝶ ſup
putatiõe ſæpe loquẽdũ præfari quædã neceſſariũ exiſtimaui: ex q̃bus primo illud
oñdatᷣ cũ ambigiᷣ de tpibus nõ eſſe ut putat Alliacenſis arbitrium huius rei penes
aſtrologos/ſed penes hiſtoriã/tũ cũ inter ſcriptores hiſtoriaꝶ uarietas eſt: q̃bus nã
potiſſimũ iure ſit accedẽdũ: de q̃bus utiq; pauca hic & curſim: qm̃ late hæc pecu
liari ope diſputauimus: qđ de uera tẽpoꝶ ſupputatione cõſcripſimus.

Caput

Capvt VIII Tp̄s reꝝ ñ ab aſtrologia ut putauit Aliacē. ſʒ ab hiſtoria eē petēdū. Opinio
VLliacēſis in libro de cōcordia aſtrologiæ & theologiæ exiſtimat numeꝝ Alliacē.
annoꝝ a mūdi initio ad hæc uſq; tp̄a aſtrologica rōne poſſe deprehēdi re
digiq; ad ueritatē q̄ qdē ſup ea re ſacræ uel peregrinæ hiſtoriæ uariæ ꝓtu
lerūt. Nā ſi genituræ inqt ipſius mūdi thema habeas exploratū/poteris ex illo pri
mā a mūdi initio Saturni & Iouis cōiunctionē ſupputatione colligere. Q d' ſi aliā
rurſus tuis annis cōiunctionē ꝓximā idagaueris: qd' mediū fuerit inter illā primā Opinio
& poſtremā tp̄is iteruallū/ex itercidentiū cōiunctionū ſupputatiōe eliciet. Hæc q eius i elu
dē in eo tp̄e ille ſentiebat: ſed i elucidario plane cōfeſſus eſt nō eē aſtrologicā uiā q̄ cidario.
de annoꝝ nobis dubio numero certū aliqd iueniamus. Q uare nec aſtrologos unq̄
etiā ſummos hoc tētaſſe aut de ſua arte fuiſſe pollicitos: ſed cū hæc dicat neſcio cur
denuo i illa pſtet ſnia ſummā de tp̄ꝝ rōne qōnē ad aſtrologos eē referēdā: & qd' qdē
in hiſtoriis de anno mūdi diuerſum ab illis iueniat. Ad illoꝝ opionē emēdari caſti Contra
gariq; debere. Q d' breuiter oñdemus nulla rōne poſſe defendi: nā pōt qdē aſtro- Alliac.
nomus ſi uerā aliq̄ ſydeꝝ poſitionē q̄ olim fuerit: rurſuſq; aliā ꝓximā habuerit notā
certiſſima rōne determinare q̄tū tp̄is neceſſario mediū exactū ſit iter illas. Sed qd
hoc eū iuuabit? an incertū ē tp̄s rei alicuius geſtę. Nā eſto aliqs dicat fluxiſſe a xp̄o
ad nos ānoꝝ tria milia: dicat alius. M. & .cccc. i componēda hac litē quod offiñ erit
aſtronomi: dices oñſuꝝ illū iter ſydeꝝ pōnē ſub q̄ natus ē xp̄s: eāq; rurſus q̄ hēatur
nūc nō poſſe ānoꝝ tria milia deuenire: ſed mille & q̄dringētos: at q̄ iſta ē tarditas/q̄
hebetudo ut nō uideas q̄ſi certū te ponere qd' i qōne uerſat? nā q̄ ſydeꝝ pōne na
tus ſit chriſtus aſtrologus neſcit/niſi prius accepit ab hiſtoria quo ille tp̄e natus ſit. Alphon-
Exeamus ad tp̄a remotiora. Alphonſus nūerat a diluuio ad xp̄m annos tria milia ſus, Albu
cētū & duos. Idē ſētit Albumaſar: quē ille. ſ. ē ſecutus/huic nūero refragat oīs hiſto maſar.
ria: putat Alliacēſis errare oēs hiſtorias potius q̄ aſtrologos: Q ua q̄ſo rōne? an qa
iter eā cōiūctionē q̄ pceſſit diluuiū xp̄m p tot annoꝝ curricula deueniat? hoc illis
denegat nemo: ſed unde didicerūt fuiſſe eā cōiūctionē p tot quot ipſi ānos putāt añ
diluuiū? Nū ſcire hoc ipſi aliūde potuerint q̄ ex hiſtoria? ꝓfecto eſt hoc adeo mani
feſtū/ut niſi lapſum hic uidiſſem Alliacēſis/putarē me in re ſupflua uerba ꝓdigere. Hiſtoriæ
Nam illoꝝ ſnīa quātū quæſo erat ridicula: q ex prima a mūdi initio cōiūctione de laus
annis mūdi certiores fieri poſſe nos dicebāt: eā uero primā cōiūctionē ex mūdi ge Ex quo
nitura colligebāt q̄ſi dubitare de ānis mūdi poſſimus/q nō ſolū quo āno: ſed & q̄ ho apud bar-
ra cœpit exploratū hēamus. Petēdū igit tp̄s reꝝ a magra reꝝ hiſtoria nemo ambi- baros ſeu
gat: cuius i ea re diſcipula aſtronomia arbitra eē nō pōt. Nā dabo ego Alphonſo p arabes
tot ānoꝝ milia añ Chriſtū talē fuiſſe q̄lis ex eius tabulis appebit ſydeꝝ pōnē: ſed p temporū
hæc tp̄a eueniſſe cataclíſmū aut rē aliā geſtā nō dabo/niſi fidelis hoc mihi hiſtoria ſupputa-
demōſtrauerit. Errarūt aūt oēs aſtronomi i hac tēporū ſupputatiōe uehemēter: qd tionis
magis ſuo fiet loco manifeſtū: qd' nō aliā eis ob cām potuit cōtigiſſe/ niſi qa fallis ingnoran
hiſtoriis adhæſerūt: latini. n. aſtronomi arabes ſūt ſecuti/illi uero fabuloſiſſimi: ſūt tia proceſ-
& liq̄s a græcis latiniſue ſcriptoribus hiſtorias accepunt/pegrina trāſlatio pleraq; ſerit
uiolauit: qd' cū fiat facile in oī re apud barbaros lr̄as: abhorrētes tū uero fit facilli Fidelium
me in iſta numeroꝝ annotatione in q̄ & librarioꝝ accuratiſſima diligētia nō nihil hiſtorias
ſemp fere hallucinat. Vtēdū igit ueris hiſtoriis atq; fidelibus iter q̄s ſacrā aliis añ eē reliq̄s
ponēdā chriſtianus nemo dubitabit: Sed nec uel hebræus uel ſaracenus: porro i his excellētio
quæ añ cataclíſmū euenerūt/aut illā hoc eſt moſaicā/ aut nullā hēbūt ēt gētes hi- res

ſtoriā quā ſequant̃:cū de illis tp̄ibus apud cæteros nihil ꝓditū lr̃is inueniat̃/ſicubi uero in ſacris uoluminib⁹ æditio græca ī hac annoꝝ ꝑmenſione ab hebraica ueritate diſcordat/nō pōt qſq̄ recto iudicio auctori ipſi præponere fidē tranſlatoris præſertim cū numero hebræoꝝ nō ſolū accedat Hieronymus:ſed accedēdū etiā putet Auguſt.q̄ etſi ueterē trāſlationē libenter ſequit̃ & ꝓbat ubi tn̄ de hac uaria annoꝝ dinumeratiōe facit mētionē fidē ait reꝝ geſtaꝝ ab ea lingua eē petēdā:ex q̄ tranſlatū eſt qđ habemus/atq; ita ut ille qđ diuerſum eſt apud.lxx.myſteriū putet potius q̄ errorē hiſtoriæ tamē hoc eſt litteræ ueritatē apud Hebræos eſſe nō dubitat.

Hebræorū ſuppu-tatiōes ualere

Capuт IX Sūma ſniæ Alliac.ī lib.quē de cōcordia aſtrolo.& hiſtoriæ p̄titulauit.

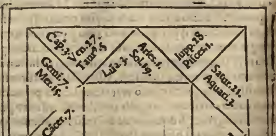
Ridiculū

POſtq̄ hæc de uera tēpoꝝ ſupputatiōe breuiter iecimus fundamēta:ueniamus ad iſtas maximas aſtrologoꝝ cōiūctiōes:hoc eſt ad maxīas eoꝝ inſanias ab his exordiētes q̄s ī tractatu de cōcordia hiſtoriæ & aſtrologiæ colligit.Alliac.is ī eo ope hoc ordine uſus ē.Principia duo ſupponit:alteꝝ de ānorum nūero ab Adā ad xp̄m:alteꝝ de themate genituræ ipſi⁹ mūdi.Fluxere igit̃ inqt ab Adā ad Ieſū āni quq; milia trecēti q̄dragita q̄ttuor ab Adā.ſ.ad diluuiū.mm.ccxlii. a diluuio ad Ieſū tria milia cētū & duo.❡In pria uero mūdi cōſtitutōe ita erāt ī cælo ſydera collocata/nā horoſcopū fecit pria ps Gācri:ſūma uero cæli faſtigia Arietis ps pria poſſidebat:Mercurius ī Geminoꝝ pte q̄ītadecia duodecimā cæli regionē:Venus ī Tauro undecimā occupabat:utrūq; lūinar̃ nocturnū q̄dē ī Tauro:diurnū ī Arietis pte decima nona medio & ſūmo cælo ꝑfulgabāt:Saturn⁹ in Aq̄rio domum mortis:Iuppiter nonum cæli locum tenebat in Piſcibus:Mars in Scorpione & in quinta ab horoſcopo ſede morabatur:quo etiā loco/ſed in Sagittario erat draconis cauda:quam totam diſpoſitionem ſequens figura ante oculos ponit.

Fūdamenta concordiæ Alliacen.

Diſpoſitō figurę maximæ coniunctiōis

Prima maxima coniunctio.

❡His ita poſitis nullo negocio colligit fuiſſe primā a mūdi initio maximā Saturni & Iouis cōiūctionē ī pricipio.ſ.Arietis poſt annos.ccc.&.xx.p⁹q̄ ſex alīs enūerat iteriectis.ſ.ſp ānis nōgētis & ſexagita errore medii mot⁹:atq; ita ſeqt̃ ſe primā a mūdi initio maximā cōiūctionē eueniſſe āno gr̄æ.Dccxxxv.Poſtq̄ octaua ſequet̃ anno.m.dcxciii. His ita diſtributis colligit ex hiſtoriis capita reꝝ magis memorabiliū:q̄ medio illo tp̄is ſpacio eueneř qđ ī ter unā.ſ.aliāq; cōiūctionē maximā exigit̃:hoc ē ꝑ annos illos nōgētos & ſexagīa:ī quo tp̄is īteruallo q̄cq̄d īſigne accidit & memorabile ad p̄cedētē putāt ꝯiūctōe; referēdū poſtq̄ illđ.ſ.euēit:& q̄m ſp ī hoc ānoꝝ ſpacio geſtū aliqđ iuēit magnū & mēorabile putat ꝯfirmatū:n̄.ſ.maxias illas ꝯiūctōes fine

maxia reꝝ iſerioꝝ mõne ɔtigerī: & qđ alio li. erat pollicit⁹ pſtitiſſe ſibi uī/ut hiſtoriȩ
ueritatẽ aſtrologieȩ ueritati oñderet cõſoãī:ħ toti⁹ lib. ſũma hic ordo hoc fũdamẽtũ.

Caput X Erraſſe multifariam Alliacenſem:& ut quæcũqꝫ ſupponit conce
dantur: non tamen efficere eum quod uult.

PRincipio aũt ut ita ſit de cõiũctiõib⁹: đ tpe euẽtoꝝ reꝝqꝫ geſtaꝝ: de mũdi Prima rõ
genitura ntqꝫ illi dẽiqꝫ dem⁹ totũ qđ poſtulat. q̄ iſta tãdẽ ẽ p hiſtorias cõfit
matio aſtrologiæ: ſi nũq̄ elapſos oñdamus ãnos nõgẽtos & ſexagita quin
magnã aliquã gẽitaꝝ reꝝ mõnẽ uiciſſitudinẽ hũanȩ cõditiõis/uiderit mũdus. Spa
tiũ hoc ãnoꝝ deſcribe q̄ſo aliis ab initiis ut nõ uerbi gr̃a ab ãno mũdi. ccc. &. xx. qđ
erat tp̃s pr̃iæ cõiũctiõis. Sed a. ccccc. mũdi anno: nõgẽtoſqꝫ iſtos dinũeres: q ab una Secunda
cõiũctiõe reuoluũt̃ ad aliã. Variaqꝫ ñ mius & bella iuẽies: & leges: & ꝓpħas: & pe Tertia
ſtilẽtias: & euẽta genus mlt̃iplex & uariũ tractu illo tpis tã diuturni cõtigiſſe cur nõ Q uarta
p ducẽtos ſp ãnos a tpe illius tuæ cõiũctiõis ſeriẽ iſtoꝝ actoꝝ reducebas. P̄guis hic Q uinta
nimis minerua ſi aſtrologiã hiſtoriæ ita cõcordamus. Sed nec cõiũctiões illæ uerȩ Sexta
ſed mediæ hoc ẽ falſæ & nullæ: nec ut eas ꝓ mediis accipiamus ad illa ẽt tpa ſũt re Mũdi ge-
ferẽdæ. Nec is quẽ putauit ab Adã ad Xp̃m nũerus ãnoꝝ. Sed uerã ſupputationẽ nitura ab
plus ãnis mille & q̄drigẽtis excedẽs. nec res illæ geſtæ aut euẽta/tpib⁹: qb⁹ putauit Alliacenſi
euenerũt & quã đſcribit mũdi geniturã nõ ſolũ dubia aut falſa ſed ipoſſis aſtrologi- deſcripta
ca rõne plãe demõſtrat̃. qr̃ una littura totus ille libellus emẽdari p̃t eas cõiũctiões falſa & im
medias eẽ ñ ãt uetas nẽo neſcit nec ip̃e diffitet̃. Q đ ſi mũdi gẽitura ex q̄ oẽs ducũt̃ poſſibilis
ipoſſibilis/neceſſario/& illa ad mediũ ẽt motũ falſa ſupputabit̃. illa an ſit ipoſſibilis Reproba
uolumus uobis Mercurius iterp̃tet̃ q i ea qdẽ figura ꝓcul a Sole ſex & qũq̄gita p̃ti tio alteri
bus collocat̃ a quo tñ ultra nouẽ atqꝫ. xx. nõ latũ qdẽ unguẽ receſſiſſe ſe unq̄ p deos us mundi
oẽs deaſqꝫ deierabit: qđ pc̃tm̃ euidẽs nimis & inexpiabile. Eã ẽt putat primordialẽ genituræ
mũdi figurã quã i Elucidario affert Alliacẽſis/Mirabilibus illuſiõibus hõuſtatã re Abraam
fert̃. n. ad Chaldeos & iſmaelitas quos. ſ. huius miſterii cõſcios fecerit diuitas/In ea Nota erro
aũt Mercu. i pr̃ia p̃te Gemioꝝ: Sol i pr̃ia Arietis collocat̃/quo fit ut diſiũctus a So rem maxi
le ſit Mercurius p̃tibus. lx. qđ plãe eẽ ipoſſibile aſtronomus nullus denegabit: ſꝫ re- mum.
deamus ad illas cõiũctões q̄ (ut dicebã) ſublata pr̃ia cæli figura ex q̄ oẽs colligebã Error in
tur falſæ & ipoſſibiles đp̃hẽdũt̃. Accedit & illđ ꝙ nec poſt nõgẽtos ãnos ẽ cõiũctio Abrae tẽ-
in Ariete (ut docet Abraã hiſpanus i. vi. lib. cui titulus redẽptio Iſrael. At neqꝫ ẽt q̄ pore.
ad illas refert euẽta qbus putat tpib⁹ cõtigerũt. ñ. n. a mũdo ad diluuiũ ãni ut refert
duo mille ducẽti q̄dragita duo ſed mille ſexcẽti qũq̄gita ſex ut poſtea đclarabit̃: qr̃
tertia illa maxia cõiũctio quã p̃ceſſiſſe ait diluuiũ ãnis duobus ut q̄ a mũdi cõſtitu
tõe p ãnos euenerit duo mille. cc. q̄dragita poſt diluuiũ ip̃ꝫ fuit ãnis ſexcẽtis octua Vera an-
gita q̄ttuor. Itidẽ ãno a diluuio nõgẽteſimo q̄drageſimo ſcđo q̄rtã notat maximã cõ norũ ſup
iũctionem & añ eã p annos ſexdecī natũ ait Abraã p̃riarchã qui tñ añ huius tpis cõ putatio a
iũctionẽ p ãnos ſexcẽtos & trigita diẽ dñi uidẽs exultauerit. Natus ẽ. n. ãno poſt di diluuio
luuiũ ducẽteſimo nonageſimo ſcđo. Sed nec a diluuio ad Ieſũ tot ulla hiſtoria ãnos ad Chri-
cõputat quot Alliacẽſis ſecutus Albumaſarẽ & Alphonſum: hi. n. ãnos nũerãt tria ſtum.
millia cẽtũ & duo at uerã hic nũerus ſupputationẽ octigẽtis fere ãnis excedit: nã a Error Al-
diluuio ad Abraã ãni ducẽti nonagita duo ab Abraã ad Dauidis regnũ/nõgẽti fere bu. Alphõ
& q̄dragita teſtimõio utriuſqꝫ editiõis & rabãi: a Dauidis regno ad initiũ eius capti ſus
uitatis q̄ ex uaticinio Hieremiæ durauit ãnis. L. q̄dragẽti ferme & octuagita idẽ Be Beda.
da Rabão hebræiſqꝫ ſentiẽtib⁹: ab ea uero captiuitate. i. ab eo quo cœpit tpe ad Ieſũ Rabanus

& nonagita quos oẽs ſimul ſi colligas inuenies a diluuio ad Chriſtum ãnos paulo plus duobus millibus.& trecẽtis cũ illi tñ ultra annos triamillia & centum & duos annumerẽt/a quo numero latini hiſtorici q plus annoꝝ cõputauerũt plus tñ cẽtũ & q̃draginta annis a numero minore defecerũt/Quã q̃ nos etiã pauciores q̃ ſupra collegimus exactiſſima notatiõe cõputãdos in tractatu nr̃o de uera tẽpoꝝ ſuppu tatione ꝓbauimus quã igiẽ notat ſextã magnã cõiunctionẽ añ Chriſtũ p annos du centos & uigintiq̃nq; ea poſt euãgeliũ fuit ãnis fere ſexcẽtis.ſed & illud hominẽ in hiſtoriis oñdit ualde indiligẽtẽ q ſeptigẽteſimo Chriſti ãno ad qđ.ſ.tẽpus ſeptimã rettulit licet falſam cõiũctionẽ hereticoꝝ ait peſtẽ exortã i eccleſia præcipue quæ arrianoꝝ quoꝝ hereſis ãno grẽ trecẽteſimo fere exorta añ annũ ſexcẽteſimũ nulla erat/& de his q̃dẽ ut puto ſatis & ni fallor euidẽtibus uſi teſtimoniis diſputauimus.

Alius error circa ſeptimã cõiũctionem Arrianorũ hereſis quãdo cœperit

Caput XI. In diluuii cõiũctiõe tũ iter ſe tũ a ueritate aſtrologos diſcrepaſſe atq; ut deẽ illis q̃cq̃d petunt nõ tamẽ id eos ꝓbare qđ contendunt.

TRãſeam⁹ ad alias magnas cõiũctiões ab aliis paulo diligẽti⁹ ãnotatas ſed nõ ita ut notã ipſi tñ delirii nedũ erroris euitent. Atq; ab ea primum exordiamur ãtiq̃ſſima ad quã referũt cataclyſmi uniuerſalis euentũ/De q̃ primo uidebimus q̃ pugnãtia iter ſe & cõtraria ipſi aſtrologi ſentiãt/utq; alter alteꝝ taxet & reprehẽdat.tũ aberrare plane oẽs.Poſtremo ut ſit uera eoꝝ ſñia non effici tñ qđ uolũt/ut plane.ſ.illud hinc cõfirmeẽ:nõ euenire tales cõiũctiões ſine mutatõe magna reꝝ iſerioꝝ.Eſt igiẽ cõis ſñia aſtrologoꝝ añ uniuerſale diluuiũ p annos ducẽtos ſeptuaginta nouẽ iũctos fuiſſe Iouẽ & Saturnũ i decimaq̃rta pte Cancri cũ principiũ Arietis eẽt i horoſcopo utroq;.ſ.ſyderẽ i q̃rta cæli regiõe pͥter collocatis hoc ſcripſit Aoniar i lib.de natiuitatib⁹ & poſterioꝝ uulgus i eius ſñiam maxima ex pte diſceſſerũt Albumaſar octo añ ãnis hãc cõiũctionẽ ãnotauit.hoc eſt añ diluuiũ annis ducẽtis octuagita ſeptẽ/qđ ſecurus ẽ ẽt Hẽricus ei⁹ iterpres.Veꝝ cũ eã cõiũctionẽ idẽ Albumaſar præceſſiſſe dicat coniunctionẽ quæ ſectã Arabũ ſignificauit ãnis tribus millib⁹ nõgẽtis q̃nquagita octo/cõtradicit Hẽricus ex fide tabulaꝝ machliuiẽſiũ q̃ꝝ nũeris ait a ſe deprehẽſum fuiſſe eo ãno quo eos iunctos dixit Albumaſar iter Saturnũ & Iouẽ Signoꝝ q̃ttuor iteruallũ/ſed ſupputãtẽ ſe diligẽtius ait inueniſſe illã cõiũctionẽ ãno añ Arabũ cõſtellationẽ Milleſimo tertio nõgẽteſimo q̃nq̃geſimo pͥo.Cũ itẽ Hẽricus iſte ſimul eos dicat iũctos i q̃rta pte Cãcri alii uſi tabulis Alphonſi q̃rtadecia pte eius ſigni iũctos illos fuiſſe cõtẽdũt:Sed mittamus has eoꝝ diſcordias atq; iã illud oñdamus ut oẽs pͥter a ueritate diſcordẽt.nã ſiue regis Alphonſi ſiue tabulis illis utamur Machliuienſibus a Chriſto retrorſum uerſi ſumẽdo primordia cæleſtiũ motus explicamus icidimus i eã cõiũctionẽ anno q̃dẽ (ut ait Hẽricus) añ chriſtũ tertio milleſimo trecẽteſimo q̃nq̃geſimo ſecundo/a quo nũero alii paucis mẽſibus uariãt.Nos aũt ſupiore capite a diluuio ad Chriſtũ ãnos paulo plures duobus millibus & trecẽtis uera ſupputatiõe colligi demõſtrauimus q̃re preceſſit ea cõiũctio ipſum cataclyſmũ annis nõ ut ipſi dicunt ducẽtis & octuaginta ſed mille adiectis duobus & octuaginta q̃d igiẽ illi & cataclyſmo?neq;.n.puto ad tot ãnos uim illius cõiũctiõis extẽdẽt:Sed demus illis nõ pluribus q̃ uolũt eã ãnis añceſſiſſe diluuiũ atq; his q̃bus putãt tꝑibus dilluuiũ euẽiſſe/an credis tñ effecturos qđ uolũt?atq̃uis hæc itẽ illis demus nihilomin⁹ tñ falſi uãi ridiculi.Nã eſto iuncti fuerit Satunus & Iuppiter i Cãcro ꝓpa ne pͥit mũdus aq̃ꝝ iundatiõe ſubmerſus?At pluſq̃ decies poſt ea tꝑa i eodẽ ſigno ſimul fuere nec tñ pͥit mũdus imo nec

Diſcordia aſtrologorum

Cõis ſñia cuius auctor aoniar.

Sñia Albumaſaris a priori diſcrepans.

Henricus Albumaſaris iterpres illi contradicit.

Diſcrepãtia Hẽrici ab aliis

Diſcordia aſtrologoꝝ a ueritate.

una ꝓpa

una ppa regio aqs ĩmerſa eſt/nedũ orbis uniuerſus/Euẽtum rarũ maximum admira
bile ipſa tñ cõiũctio qd quæſo hẽt hmõi? Nã & ſæpius poſtea rediit(ut dicebã):&
ſiue Meſſallæ ſiue alioꝝ ſnĩæ accedamus/nõ ſolũ maximis ſed nec maioribus cõiũ
ctiõibus cõnũerabiẽ.Cũ & duo ĩ ea tm̃ ſydera copulenẽ nec ĩ ſignoꝝ ĩnitio hoc ẽ ĩ Scda
Ariete:nec ĩ pricipio alicuiꝰ triplicitatis/qd igiẽ hẽt ſingulare? cur tã mirabilis &
nũq poſtea uiſi/præterq̃ fidẽ excellẽtis effectus/cã exiſtimeẽ.qd cur tã diu/hoc eſt
p ducẽtos & ſeptuagita nouẽ ãnos pduraſſe uirtus eius pateẽ? Nã ſi q̃ ĩ principiis
accidũt triplicitatis ad pricipiũ uſq; alterius dixeris hr̃e efficiẽtiã/dices qdẽ rẽ falſã
& a nobis ſupius ĩprobatã ſed tuis forte dogmatibus cõſonã.At dicere hoc de ea cõ Tertia
iũctiõe quæ ĩ medio fit nec nr̃æ ueritati nec tuæ ẽt uanitati cõcordat/cũ non pluſq̃
ad uiginti ãnos eaꝝ uirtutẽ ſignificãtiãq; deducas.Cũ ãt illa ĩ medio fere Cãcri eue
nerit reſtabãt adhuc ãni.C.&.xx.ut dicũt ex medii motus rõne/ut ab aquea tripli- Quarta
citate ad igneã Saturnus & Iuppiter cõuerterenẽ q̃re ſi illa ĩ Cancro copulatio tot
præceſſit ãnis diluuiũ hoc eſt ducẽtis & ſeptuagita nouẽ/Seqẽ ut facta ſit orbis in
undatio ĩ medio igneæ triplicitatis ad quã migraueẽ ſydera ſupiora ãnis ante Cata
clyſmũ cẽtũ & qnq̃gita nouẽ pmãſereq; ĩ ea poſt mũdi ſummerſionẽ p ãnos cẽtum Quinta
&.xx.q; ſi ẽt Alphõſi tabulis utẽtes/reſoluimus annos a nobis ad mũdi primordia
cõputemuſq; a Chriſto ad diluuiũ ex eoꝝ ſnĩa ãnos triamillia cẽtũ & decẽ iuenie-
mus mediã cõiũctionẽ Iouis & Saturni ĩ decima nona pte Sagittarii p ãnos duos
añ diluuiũ & dies unũ atq; uigĩti:atq; añ eã uerã eoꝝ cõiũctionẽ ĩ q̃rta decima pte
eiuſdẽ ſigni/ãno añ diluuiũ uigeſimo prĩo adiectis diebus trecẽtis trigita ſeptẽ.Itẽ
eorũdẽ cõiũctionẽ mediã ĩcidemus ĩ decima pte Arietis uerãq; rñdẽtẽ/añ eã mediã
diebus fere qnq̃gita tribus ĩ ſexta pte illius ſigni/añ diluuiũ.ſ.ãnis duobꝰ & uigĩti ad
iectis diebus uigĩtiqnq;/cur nõ igiẽ iſte & ueræ & tpibus ſuis pxiẽ & ĩ uigor ,ppriæ
triplicitatis cõiũctõis.Cũ ĩ igneis ſignis acciderint nõ ẽpyroſin potius fecerũt hoc
eſt cõſumptionẽ ſeculi p ignẽ q̃ una illa ĩ Cãcro cataclyſmũ & falſa hoc ẽ ad mediũ
motũ ſupputata:& p tot ãnos id tps ãgreſſa & tot cum mutatione triplicitatis ſuæ
ſequẽtibus cõiũctõibus diuerſæ penitus repugnãtiſq; naturę.Nõ dubito for̃ queq̃ Nota.
aſtronomũ q(mõ ſe fallere nolit)nõ fateaẽ nugamẽta hæc eſſe hoĩm delirãtiũ ac
nugas ,p arbitrio libidineq; cõfingẽtiũ mõ ſemel decretos errores ĩſantiaſq; ſuas q̃-
cũq; pñt rõne cõfirmẽt.Planũ eſt igiẽ & tpe uniuerſalis diluuii nullã fuiſſe quã iſti
putãt cõiunctionẽ & ſi de ãnoꝝ qd' uolũt numero illis cõcedamus eas potius p ea
tpa fuiſſe cõſtellatiões a qbus ignis exuſtiões q̃ a qbus aqꝝ inundatio expectareẽ.

Caput XII In Moſis cõiũctiõe & Meſſiæ uaticinio q̃ delirus Abraã iudę.

ABraã priceps(ita apud Hebręos cognominaẽ)cuius auditor fuit Abraã
auenazra.librũ cõpoſuit quẽ pretitulauit de redẽptione Iſrael:qm̃ illud
opis ,ppoſitũ ut aſtrologica uia tps uenturi Meſſiæ inueſtigaret.Exorſus Abraæ
igiẽ a Moſis natiuitate neſcio quã ſuã d q̃ dicebamus ſibi fingit ſydeꝝ poſitionẽ cũ principis
Saturni & Iouis copulatione ad quã & Moſem & regnũ Iſrael & legem refert Iu- auditor
dęoꝝ populo datã q̃q̃(ut ſolent)uerbis religioſiſſimis quo ſuos libros ab igne tue fuit
anẽ ipſe quoq; ſic ſp neget dicere qd' dicit hac aũt conſtellatiõe formata ſub q̃ re- abraã aue
gnũ cũ lege Hebræoꝝ exortũ ſit qm̃ ſimilẽ inuenit poſt annos Moſi(ut ipſe qdem nazra
ſupputauit).duo mille octĩgẽtos qnq̃gita nouẽ hoc ẽ ãno Chriſti Milleſimo qua-
drigẽteſimo ſexageſimo q̃rto iubet tũc expectari Meſſiã fuerũt eo ãno Saturnus &
Iup.ſimul ĩ Piſcibus & p.xx.añ alios hoc ẽ/ãno milleſimo q̃drigẽteſimo q̃drageſi-

mo q̄rto ſimul fuerũt ĩ Cãcro. Poſt q̃ꝝ oĩno alterã cõiũctionẽ & Meſſiæ aduẽtũ &
Cõfutatõ mirabilia illa oĩa/q̄ p Meſſiã expectãtaſtrologica aſſertiõe futura ꝓnũciat.qđ cũ
Pría rõ. re ipſa iã ſatis confutarũ ſit elapſis a pría qdẽ cõiũctiõe ãnis iã q̃nq̄gĩta/a ſcđa uero
Secunda trigĩta poſſet hic & qđ de Moſe fabulat̃ ſatis ĩfirmari/ut non dediſſe eius regnũ ea
Iudæi credat̃ cõſtellatio q̄ redeũte ad eos ſuũ tegnũ minime rediit. nec peperiſſe ut Moſẽ
pulſi ex q̄ effectis nihil uiribus nos reuerſa nullũ tñ ꝓphetã ad nos attulerit. Quid q̃ non
híſpania. ſolũ poſt illas cõiũctiões fœlicius ager̃ cæpit gẽs Hebræoꝝ. Sed nõ minoribus fer̃
poſt ea tpa calamitatibus obruta ẽ q̄ aut ſub Tito aut ſub adrião pulſis nup iudæis
oĩbus ex tota Hiſpania a chriſtianiſſimo illo tege nũquã certe ſatis laudato/ubi &
nũero & diuitiis & auctoritate plurimũ poterãt q̄ eiectiõe nihil unquã fere uel tri
ſtius uel acerbius paſſos ipſi ſe nõ diffitent̃/ita multi naufragio/Peſtilẽtia quãplu-
rimi/fame maxĩa ps eoꝝ aſſumpti/ut nobis ẽt Chriſtianis in tãta calamitate ĩ q̄ di-
uinæ iuſtitiæ gloria delectabat hoĩes tñ extrema adeo patiẽtes cõmiſeratiõnẽ face
Irriſio ret & dolorẽ: hic ẽ Meſſias: hæc eſt illa redẽptio quã ex moſaica cõſtellatiõe Abraã
illis ꝓmittebat/q ne đ prẹteritis ẽt rebus diuinaſſe melius credat̃ q̄ đ fututis: uidea
mus ĩ illa ad quã Moſis aduẽtũ retulit coniũctiõe q̄ falſus plane & ridiculus ſit: nã
& ea cõiũctio p quã natũ credidit Moſen pluribus poſt Moſeos mortẽ ãnis euenit
Tertia & ſi de tpe illi concedamus nihilũ tale ut putat illi ſignificauit. Videamus đ tpe ſed
prius illud ſcire optet/Hebræos hoc ãno q eſt a Chriſto. M.cccclxxxxiii. ãnumera
te a mũdi cõſtitutiõe a q̄ ſuos ãnos dinumerãt ãnoꝝ q̃nq; millia ducẽtos q̃nq̄ginta
Supputa tres: q̄te a mũdo ad Chriſtũ cõputabũt ipſi annos tria millia ſeptĩgẽtos & ſexagita.
tio. cũ igit̃ ille Abraã cõiũctionẽ illã poſtq̄ tribus exactis ãnis natũ ait Moſẽ ãno dicat
mundi ſcđo. M.ccclxv. eueniſſe/ſeq̄t̃ ut añ Chriſti tpa euenerit ãnis. M.cccxcv. At
uero a Moſe ad Chriſtũ ãni uera ſupputatiõe colligunt̃: mille: q̃ngenti & nouẽ/q̄re
fuit illa cõiũctio poſt natũ Moſem ãnis cẽtũ atq; trigĩta. Nũerus ipſe ãnoꝝ ita de-
monſtrat̃: nã a Moſe ad primã tẽpli ædificationẽ ex tertio libro regnoꝝ: q eſt apud
Supputa eos primus Samuelis/colligunt̃ anni. cccclxxix. a pria aũt illa ædificatiõe ad iſtau
tio ãnoꝝ rationẽ tẽpli ſub Dario cõputant̃ ãni q̃ngẽti & duodecim Dario ad Chriſtũ nume
a Moſe ad rant̃ ãni q̃ngẽti & decẽ & octo. quoꝝ oĩum ſũma ẽ quã dicebamus. ãni. ſ. M.cccce.
chriſtum & nouẽ. Ea uero cõiũctio Chriſtum anceſſit ãnis mille trecẽtis nonagintaq̃nq;. atq;
ita prio natum Moſem ãnis cẽtũ atq; triginta: ſed nõ illa mirifica adeo ꝓpheticaq;
cõſtellatio/ut de eius tpe magnope ſit pugnãdũ. Iuncti. n. inq̄t fuerunt Iuppiter &
Quarta Saturnus ãno mũdi. M. ſecũdo. ccc. lxv. die. v. &. xx. Mẽſis idar/hoc eſt/ Februarii.
in pria pte Piſciũ medio motu uero aũt motu eodem ãno ĩ uigeſima q̄rta pte Aq̄rii
ſimul fuerũt. Explicet igit̃ primũ utrã ſibi magis eligat coniũctionẽ ad quã potiſſi
mũ referat regnũ Iudæoꝝ legẽq; moſaicã: illã. ſ. in Piſcibus mediã: an hãc uerã po-
tius in Aquario? uerã ſi dicat ſibi ipſi repugnabit & aſtrologis aliis: nam ex minori-
Huiuſmo bus illa cõiũctiõibus fuit/cũ nõ acciderit ĩ principio triplicitatũ. Tales aũt cõiun-
di Coniũ- ctiones ut ipſemet ſcribit eodẽ loco nõ ſignificãt legum mutatiões/aduẽtuſq; ꝓphe
ctiões qđ taꝝ: ſed uel annonæ fertilitatẽ/aut inopiã: uel traſlationẽ qdem ĩpii/ſed ĩter cogna-
potius ꝓ- tos & quæ ſunt ĩtra gẽtis unius fortũas/ĩmo ĩtra eiuſdẽ ẽt familiæ fines ſe cõtinent.
nũcient Præterea ĩ thẽate cõiũctiõis qđ ille deſcribit Aq̄rius ĩ quo erat Iuppiter & Saturn⁹
Interroga ſeptimũ cæli locũ ĩplebat/ñ ãt nonũ uel đcimũ q̄bus regna & leges & nouæ ſapiæ
tio cũ con exordia ſignificãt̃. Et ſi q̄s oĩo cõtẽdat iſtũ Aq̄riũ ab ſua urna nobis Moſem pluiſſe
futatione de cælo/dicat quæſo cur ãno dñi. M.ccxxvi. quo Iuppiter & Saturnus ĩ Aq̄rio cũ

muttetõe

mutatõe ẽt triplicitatis ſe cõiũxerũt/q̃ erat maioribus cõiũctiõibus ãnũeranda/ nul
lus tñ de cælo Moſes deſcendit/ nullus eductus pp̃lus ex Ægypto: nulla lex data: &
eoꝝ q̃ ſub Moſe in heremo cõtigerũt/miraculũ nullũ eo tpe uidit mundus. Sed nec
illum Abraam notaſſe p̃cipue uidet᷑ cõiũctio quæ. ſ. fuit in Aq̃rio/ ſed iudaici regni
moſaicæq́ꝫ legis coniũctionẽ eã uocauit: q̃ fuit in piſcibus q̃re & ſimilẽ illi facit eã q̃
annos ab illa duo mille octĩgẽtos. lix. in Piſcibus ẽt uenit ex qua expectari iubebat
Meſſiã q̃ſi alteꝝ Moſen. Iſtã uero qd pluribus cõfutamus? Cũ ſit ex illis q̃s uocant
medias/ hoc eſt/ q̃ re nullæ ſint/ ſed fictæ a nobis & imaginariæ: q̃ iã ſæpius irriſam a
nobis taxatãq́ꝫ aſtrologoꝝ iſaniã nũq̃ poſſum ſatis admirari: q ad ea ex ꝓfeſſio quæ
nihil ſunt nec iã fuerũt aut erũt unq̃ q̃ſi ueras ad cãs euẽta referãt reꝝ iferioꝝ: Nec
ſcio cur auenazre q nullã ait fidẽ Albumaſari adhibẽdã q mediis utat᷑ cõiũctõibus
idẽ de p̃ceptore iſto ſuo nõ dixerit q toto illo ſuo libello de mediis ſemp agit cõiun-
ctionibus quæ poſt ãnos. cc. &. xxxviii. facta ab una ad aliã triplicitatẽ migratõe cõ
tingũt. & i illa ſua initiali ꝓphetica cõiũctiõe icredibile q̃ ſit ridiculus: Deſcribit. n.
thema cęli ad eã horã i q̃ Leo tenet horoſcopũ in. vii. uero loco apud Aq̃riũ Satur.
& Iup. hoſpitant᷑ Sol in medio cæli culmie diſcurrit i Ariete. Piſces nonã occupãt
regionẽ ex q̃ q̃m oĩs petit᷑ ſignificatio legũ & ꝓphetaꝝ paꝝ ei ſuccedebat ꝙ i ea nul
lus plãeta iueniret᷑. Sed aſtrologus hõ admirabili ſublimitate & Solẽ & Iouẽ & Sa
turnũ/ illũ qdem ex. x. hos ex. vii. loco ad nonum trãſportauit: Medio. n. inqt motu
Iup. & Satur. erãt i Piſcibus/ Piſces in. ix. loco. in. ix. igr̃ Iup. & Satur. & Sol q̃q̃ in de
cia eſt ex ꝑtitõe domoꝝ/ ſi tñ nũeꝝ & cõſeqnentiã aduertamus ſignoꝝ erit i nonam
& Aries qntus eſt a Leone/ & nona domus qnta ẽ ab horoſcopo. An putamus & ari
ſtas iſtis cõmẽtis ſubtiliores? Rñdeã neſcio/ an indigner tãtã ſtoliditatem/ tãtã ueſa
niã/ an potius doleã dãna mẽtiũ rudioꝝ q hęc ut pote nõ itellecta tradãt ſcripturæ:
& nõnunq̃ magnificent cũ ſoleãt tales ab errore ire i ſupſtitionẽ a ſupſtitione paula
ti ruãt in ifidelitatẽ. Dic q̃ſo admirabilis Abraã q̃ hora erãt Satur. & Iup. i Aq̃rio
an ẽt erãt i Piſcibus ſ medio inqs motu. at qd hoc aliud dictu ẽ q̃ ibi eos nõ fuiſſe &
ſi ex decia Sol iperiũ ꝓmittebat idẽ qũo ex nona legis fulgorem idicabat/ cum nec
nona i decimã nec decima i nonã uerti: nec utrobiq́ꝫ eſſe ſimul idẽ plãeta poſſit. Sed
nimis ego multa de his cũ aduerſus ſtolidas opĩones Ariſto. neget eẽ diſputãdum.

Reprehẽſio Abraam Auenazrę

Ridenda ſtoliditas

Nã Ariſt. in metha phiſica docet contra negantes pricipia ñ eſſe diſputandũ.

Caput XIII. Variis coniunctionibus mediis a uariis chriſtianam legem
aſcribi & abſq́ꝫ ratione etiam aſtrologica.

CHriſtianã legẽ hactenus nõ uidi q ad uerã aliq̃ referret coniũctionem ſed
ad medias tm̃: alii ad eã q̃ fuerit i Arietis p̃te ſexta p̃ ãnos ſex priuſq̃ Ieſus
naſceret᷑: alii ad eã quæ i poſtrema Cãcri p̃te cõtigerit antegreſſa priorem
illã ãnis. xx. Eſſent aũt hic i multa unde eius negociũ faceſſerẽ/ ut ſi oñderẽ/ nec ſub
ignea/ nec aquea/ ſed ſub terrea natũ Ieſum quod & rõne/ & Abraæ auctoritate alio
rũq́ꝫ ẽt poſſet cõprobari: tũ illã i Cãcro cõiũctionẽ ꝓphetas nõ ſignificare cũ nõ ex
maxis nec ex maioribus ẽt fuerit: qd̃ uidẽs qdã auctor qd ſi inqt ad Leonẽ dicat᷑ ꝑti
nere? Finis. n. Cãcri principiũq́ꝫ Leonis cõfinia ſunt: atq́ꝫ ita erit pricipiũ illud ignæ
triplicitatis. Bellũ utiq́ꝫ inẽtũ neq́ꝫ. n. iſta loca trãſuerſus plus q̃ duobus digitis diſtãt: q̃re
nulla fer᷑ ip̃ẽſa p̃t iſta referri migratio: ſed riſimus puto iam ſatis ſatiſq́ꝫ cõfutauimus
medias iſtas cõiũctiões q̃s cũ iam oẽs plane e medio ſuſtulerimus ñ ẽ cur aduerſus
eas plus ope inſtruamus/ cõ ſit ſatis declaratũ id qd̃ dr̃ eas eẽ medias nõ eẽ aliud q̃ ſi
nullas eas dicamus. qd̃ ãt nõ ẽ utiq́ꝫ nec facere põt nec idicare ea quæ ſunt. ꝙ ſi poſt

Chriſtianã legẽ uariis aſcribi cõiũctiobus & ſp mediis.

Rõnes ꝑ termiſſæ

Prima

Secunda

natũ Chriſtũ aliquã uerã aſterãt cõiũctionẽ porro nihil admirabor niſi poſtq̃ ille ĩ
lucẽ ẽ editus ſtetiſſe cælũ credamus: Alioqn & Iouẽ & Saturnum & alios itẽ plane
tas & cõgredi & digredi abſuicẽ ſæpius fuit neceſſe. ſed nullus unq̃ dixit aſtrologo
rũ hr̃e iſtas cõiũctiões ui ſup ea q̃ pterierũt: ſed p̃cedere qdẽ eas multis ãnis ſuos ef-
fectus/ſeq uero nũq̃ qd̃ ẽ dictũ rõnabiliter: nã ſi efficiũt/effectu/cã poſterior ẽẽ nõ
põt: ſi ſignificantur fruſtra cæleſtibus ſignis euẽtuq; ſignificare id quod iam euenit.

Caput XIIII. Eam quæ uulgo fertur/uerã nõ eſſe Ieſu geniturã: nec ex ea
indicari illum aut uiolenta morte moriturum aut magnum eſſe prophetam.

MOuere ãt ſolẽt nõnullos q̃ de genitura ipius Ieſu nugant̃ iſti diuinaculi na
tus.n.ẽ inqunt pria facie uirginis(ſic decanos uocãt)aſcẽdẽte/de q̃ ſcribit
Albumaſar eẽ ĩ ea uirginẽ formoſam duas manu ſpicas gerẽtẽ puerũq; nu
Impium triẽtẽ quẽ gẽs q̃dã uocat. Ieſũ. ſic ꝯfirmari putãt miraculũ uerbi corpati p ſcia; aſtro
ſigmẽtũ logię q̃ iter cęli imagies uirginẽ Ieſũq; repperit. hic eis eq dẽ ñ magnope iraſcor q̃m
Albuma. ſolẽt ipſi ſua dogmata talibus teſtioniis cõfirmare: q̃re putãt libẽter nos ẽt hæc rece
pturos qb⁹ dogmata nr̃a corroboremus: ſed nõ eget his fabulis ſõniiſq; ueritas xp̃ia
na apd̃ q̃ ẽt ſeria pboꝝ pene fabulæ funt qs has uidit imagines cui ſenſu taeẽre rõ il
las occultior ĩdicauit? Vbi de illis uel Ptolemęus uel ãtiquus aliqs unq̃ fecit mẽtio
nẽ? Meraciſſimæ nugæ ſunt Arabũq; ſigmẽta q̃q̃ illa referãt ad ĩdos/aduerſus q̃s li
Prima rõ. bro ſequẽti latius diſputabimus. At neq; iſta uirgine(ut dicũt)aſcẽdẽte natus ẽ dñs
Scd̃a rõ Ieſus: alioqn p duas ferme horas añ mediã noctẽ ĩ lucẽ appuiſſet/ quẽ ex ecclĩæ tra
ditiõe media nocte natũ accepimus. q̃re nec tertia(ut qdã dicit)Libræ ps ſed decia
potius/cũ oriebat̃ natoꝝ deſideratiſſimus horoſcopũ occupabat: uñ illd̃ ẽt falſum
oñdit̃ qd̃ blaſfema uoce diſſeminãt fuiſſe ĩ ea genitura Martẽ ĩ domo mortis: uñ il-
li p crucis ſuppliciũ fuerit moriẽdũ: neq;.n. potuit eo loco eẽ Mars niſi uirginẽ facia
mus horoſcopũ/qd̃ ab hora illius gẽituræ magnope eẽ diuerſum declarauimus: ſed
Martẽ nõ iſtabit aliqs ſi de ea cæli pte Martẽ auferimus collocaturos nos eũ ĩ occidẽte ubi ẽt
fuiſſe in uiolẽtæ mortis picula minitet̃. Ego uero ab eoꝝ decretis nihil recedẽs oñdã ex ea
octaua. gẽitura uiolẽtæ mortis exitiũ nõ p̃ſignari: nã q̃q̃ Mars ſeptio loco ĩ diſcrimẽ uitæ na
Obiectio tũ adducat: ſcribit tñ mr̃nus miui id ĩfortuniũ ſi nocturna fuerit gẽitura: itẽ ſi Mars
Solutio ĩ domo aut finibus aut ſua fuerit altitudĩe: tũ ẽt ſi octauo loco fuerit ĩuẽtus uñ exp̃ſ
Ex Ieſu ge ſior nulla mortis ſignificatio obſiſtere tñ Martis malignitati Iouis bẽignitatem/ſiue
nitura uio fuerit ĩ horoſcopo/& horoſcopus ipſe ſit ĩ domo Iouis aut Veneris q̃ ſtella p̃ſpa le
lẽtæ mor- Ioui radiatiõe cõiũgat. Ex his ãt nõ unũ aut alteꝝ ſed plane oĩa in Ieſu gẽitura fue-
tis exitiũ niũt̃: nã & noctu nec die natus ẽ & Mars ĩ Ariete hoc ẽ ĩ ſuis laribus fuit/& horoſco
nõ preſi- pus erat Libra domus Veneris q̃ tñ fer ptilr Iuppiter illuſtraret/ tũ Venerẽ in Aq̃
guari. rio cõſtitutã trigoni radii amica ſibi ſocietate iũgebat qbus illud & adiicias Lunã q̃
impat nocti ĩ nocturna natiuitate fœliciter ſe hñtẽ mortis domũ tẽuiſſe uidebis ne-
ceſſario bonã mortẽ ex iſta ſyderũ põne pnũciãdã: erat.n. ĩ Tauro/hẽ/ĩ ſua qdẽ ſub
limitate & lumibus aucta: & quo loco gaudet hoc ẽ octauo/fœliciſſimo Solis con-
ſpectu defluẽs ad Venerẽ/apd̃ quã hoſpitabat̃ nullis uel Martis uel Saturni radiis
ĩfeſtata. ſed nec diſcedẽs ab eis/nec ad eos uadens/hoc ẽ/nullo illis ſocietatis uincu-
lo colligata. Adde Venerem & domus mortis & horoſcopi pariter dñam nulla uel
Martis uel Saturni inimica radiatiõe pcuſſam/ fotã radiis Iouis bonũ ſibi exitũ p-
mittẽtẽ. Oblatus ẽ igit̃ qa uoluit nõ qa eum cæli furor ad ſupplicia crucis impege-
rit. Sed nõ põt hoibus temerariis nulliuſq; pudoris occaſio unq̃ deeſſe aliqd̃ garriẽ
di. Nã finge

di.Nā ſinge quouis loco Martē fuiſſe anſam hēbūt nihil minus aliquo mō delirādi
ſi.n. ſtatuat̄ i horoſcopo faciē hic referri depalmatā colaphis cæſam & ſanguine de
turpatā ēt Martiū illū hoiem:& i ſe gladius dicēt attuliſſe interitus. Si ſcđo loco ab
horoſcopo afferri pauptatem& reꝝ oium inopiā. Si tertio nullos frēs:ſi q̄rto nullū
pr̄imoniū ut q Dauidis filius Dauidis tū tpariū ſaltē regnū non obtinuerit: ſi q̄nto
nullos filios:ſi ſexto datos in necē oēs ſuos ſeruos: ſi ſeptio & octauo loco hēs qd di
cāt/ſi nono o beatos aſtrologos/cū dicat m̄r̄nus q i nona cæli regionē Martē hūerit Blaſphe-
in ſua domo/futuꝝ hoiem bōis dæmōibus terrori cuiuſq; aduētū praui dæmōis ſpi mūm̄ni
ritus fugiāt:& ex eis hoies laborātes nō uerbo/ſed ſola ſui liberet oñſiōe:q̄tis igr̄ cre dogma.
dis iſta clamatōibus & plauſibus ſectaturos diuulgaturos aſtrologos/ſi ibi forte na
ſcēte dño Martis ſtella cōſtitiſſet. Q đ ſi cęli culmina tenuiſſet orbis ſtati ſubiecti le
gibus eius ipiū p̄nūciarēt cū p̄ſerti primū cardinē Iuppiter occupet: ſi undecio eū
loco apprehēdiſſent Karolos Cōſtātios attuliſſent i mediū:& quotcūq; p chriſti ec
cleſia Cæſares pugnauerūt:ſi duodecima de inimicis inſidiis quærerēt iter quos ēt
ſe ipſos iuenirēt:ita iſanis ut dr̄ occaſio ſpiſurēdi. Sed audi de Saturno ēt qd dicāt: De Satur
erāt.n.in nona cæli regiōe i ſigno Gemioꝝ:at iquiūt facit p̄phetas & ſardotes.qd q̄ no qd di
retrocedit? Dēt hoc oio miuere illas p̄miſſiōes:faceret ergo p̄phetā pluſq̄ p̄phetā cāt aſtro-
facer̄ nō poterit q̄lis Ioā.baptiſta/an igr̄ poterit diuinū afflatorēq; oium facer̄ p̄phe logi.
taꝝ? Erat Satur.eodē loco & i eodē ſigno ꝯſtitutus cū nata ē Eleonora Galeoti fr̄is Reproba
filia uirgo qdē illa pudica & moribus itegerrimis/ſed nec uel Anna ul̄ Delbora uel tio p rōnē
Caſandra. Sed p̄ſiſtite quæſo aſtrologi admirabiles in p̄poſito dogmate/& uidea- Reproba
mus qd ibi Saturnus i ſua natiuitate ſignificaret. Scribit Abraā ueſter in lib.de nati tio per
uitatibus/q ſiē Saturnū hūerit collocatum hoc eſt/nona cæli regione eum malum exēplum
fore chriſtianum. Videtis quā belle dogma ueſtrū confirmauerit. Quis.n.audeat Eſculani
Chriſtum malū dicere chriſtianū/q nec fuerit chriſtianus? o hoies ridiculos& nūq̄ delirium
certe ſatis irriſos. Eſculanus ille ſupſtitioſus q fert̄ magus/natus eſt ait Ieſus in ſta-
bulo quia imum cæli tenuit Capricornus:& alius rex inquit fuit iudeoꝝ quia horo
ſcopus erat Libra/Hebræi.n. Saturnii ſunt Saturnii regnum libra: quaſi non ſingu
lis etiam menſibus multi naſcantur his conditionibus qui nec naſcuntur in ſtabulis
nec iudæorum reges etiam inſcribunt̄. Sed iam nimis multa de iſtis nebulonibus.

Capur XV. Quæ de maumethe dixit Albumaſar expimēto falſa eē deprehēſa.

ALbumaſar arabs aduentum ſui maumethis legemq; illam ſaracenorum re Albuma-
fert ad coniunctionem Iouis & Saturni quæ fuit in Scorpione per annos ſar falſus
duos & quinquaginta ante illius legis editionem/ qui nō eſt pluribus con
futandus cum quæ ex eadē cōſtellatione de ea lege uaticinatus eſt ipſa iam experi-
entia confutauerit. Deniq; quod ſupra etiam diximus quocūq; tēpore aut boni aut
mali ueniāt p̄phetæ deeſſe cōiūctio nō pōt in quā eoꝝ aduētus referat̄ cū poſt an
nos.xx.ut ſupra diximus Saturnus ſemp & Iuppiter cōgrediant̄.ſed nō eē tales cō-
greſſus/aut ſignū aut cām quapp p̄phetæ hmōi ueniāt:illud ſatis eē iditio poteſt q̄ Similis
ſæpe alias/ſimiles aut etiā ad idē opus efficaciores redeūt cōſtellatōes:poſt quas tn̄ cōiunctio
nullus p̄pheta:nulla lex noua/nulla imutatio religiōis. Maumethes inquiūt uenit cōiūctiōi
poſtq̄ iūcti ſunt Iuppiter & Saturnus i Scorpiōe/cur nō alius maumethes, poſt an maume-
nū gr̄æ.M.lxv/quo tpe ſimili cōditiōe Iuppiter & Saturnus ſimul fuerūt/mutata ēt this quæ
triplicitate:& qđ i illa maumethis cōiūctōe nō uenit/Mars eodē anno in eodē ſigno nullam le
per corpus illis applicuit/& tamen hiſtorias ſi uoluamus nullam p ea tpa nouæ reli gem fecit.

gionis legemus inſtitutionē:quæ tertiam fere orbis partem in ſuas traxerit leges.

Ca.XVI. In ātichriſti uaticiuio alios iā mēdaces appuiſſe alios mendaces futuros.

SI falſos uanos ridiculos eos ī his dep̄hēdimus q̄ de p̄teriris religióibus ſūt
locuti/nō plus debemus putare fidei adhibēdū illorū nugamētis cū de an
tichriſto/de ſæculi cōſumatōe/deq; hoc genus aliis futuris rebus nebulo-
nes iſti ꝓphetica q̄dā auctoritate ſermocināť.nā & quoſdā iā euētus reprobauit:ut
Arnaldus Arnaldū alioſq; nonuullos q aiūt āno dn̄i.M.ccc.xlv. ob illā triū ſyderū ſupiorū in
Aq̄rio couiūctionē/aut āno.M.cccc.lxiiii.ob Iouē & Saturnum iu Piſcibus iūctos
Meſſiā Abraā alii antichriſtū minus minitabanť/alios q in longū hæc magis diſtu
lerūt non dubito eodē argumēto a poſteris redarguēdos qa & illorū.ſ.uaticiniū res
ipſa refutabit donec eueniat dies angelis ignorata/q̄ cum noſſe dn̄s Ieſus noſtrum
Auguſti. eſſe uegauit audacium omnium/ut ait Auguſtinus:digitos una uoce reſoluit.

Caput XVII. Quā leuiter probent aſtrologi ſex tantum religiones eſſe
poſſe tum Hebræorum legem Iouiam potius uel Solarem q̄ Saturniā dici deberi.

SEd audi quā pulchro figmēto & p̄teritas oēs religiōes & q̄ futura eſt ſub
antichriſto ſub uno(ut ita dixerim)faſce colligāt. Iuppiter inqūt religio
uē ſignificat aliā āt atq; aliā ex cōplexu eius cū alio & alio ſydere/ſunt aūt
ſex p̄ter Iouē/q̄re ſex ēt ſpēs religionū q̄bus nec plures erūt/aut fuerūt nec itē pau-
ciores.n.cū Saturuo iudæorū facit religionē:cū Marte Chaldæoꝝ/ignē adorātiū:
Sole Aegyptiorū q cæli militiā hoc eſt/ſydera colūt:cū Venere ſaracenā:cū Mer-
curio chriſtianā cū Luna eā q̄ ſub antichriſto poſtrema oīum ē futura hoc eſt illud
Rogerius ſubtile & ꝓfundū iuētū/quo cū alii pleriq; tn̄ Rog.bac.ī epiſtola maxīe utiť ad cle
baccon. mētē/quo uſus ēt Alliacēſis ī tractatu de cōcordia aſtrologiæ & theologiæ.ī quo il
Alliacen. lud primū demiror oblitos eos adeo ſui dogmatis/ut q ſp ſoliti dicere ex coitu ſolū
Taxatio ſydeꝝ ſupioꝝ Saturni maxīe & Iouis fieri religiōes uł ſignificari/nūc ad Lunā uſq;
huius deſcēdāt/q̄ ſit uobis antichriſtū aliquē pitura.ꝓ ſi ēt ad nūeꝝ planetaꝝ nūerare uo-
aſtrologi lūt ſpēs religionū/aut ſubtrahāt aliquē neceſſe eſt planetā e cælo/aut plures alicu-
ci figmēti bi ſibi mēdicēt/alioqu numerus nō rn̄debit.Nā aut idolatriā q̄ſi unā religionē acci
pria ratio. piūť/aut ſepatī accipe ī eo nūero uolūt ſpēm unāq̄q; idolatriæ ꝓ uario ritu cultuq;
eoꝝ q idolis ſeruierūt ſi primū malūt tollāt oportet e medio unū plāetā: qm̄ nō erit
alia ægyptioꝝ/alia Chaldęoꝝ religio:ſed una atq; eadē:hoc ē idolatria:q̄re tm̄ erūt
q̄nq; religiōes idoloꝝ:moſaica:xp̄iana: maumethēſis atq;/ut ita dixerī/ātixp̄iana:ſi
ſpēs ſepatī accipi iubēt idolatriæ uix tot ſtellæ ēt ī cælo ꝓ religiōes iu terra.ꝓ ſi ad
ea q̄ſi capita redigi putēt alias quoꝝ alteꝝ iguis alteꝝ cæli cultus hēať magnū illis
merito a dęmōibus malū p̄termiſſos ī iſta ptitiōe ſe īdignātiū:q tn̄ ī idolatria p̄cipue
& fere ſoli colerēť.Oēs.n.dii gētiū dæmōia/q̄re tres ſaltē neceſſario faciāt ſpēs ido
latriæ/cæli/dæmonū elemētoꝝ.cogenturq; alicūde ab amicis unū ſibi q̄rere errorē
Tertia uolui diceř erronē/hoc ē planetā ut octo inueniāť adnūeꝝ religionū.Sed & ſp reꝝ
Iāblicus oīum de q̄bus loquuuť male piti.cultus.n.cæleſtiū ꝓprius erat Chaldæoꝝ/ut ſcri-
Quarta bit Iāblicus ī dęmonū cultu Aegyptiis magis occupatis/q̄re dēt ꝓ Marte ſolē Chal
dæis & diabolicū aliquē planetā iterī ꝓcurēt Aegyptiis.Paterer āt facile pugnare
eos ubiq; cū ueritate:qm̄ illi fuerūt ſemp paꝝ amici:Sed cur ſecū adeo ſæpe nō libē
ter cōcordāt:neq;.n.ſua ſatis dogmata ſi cōſuluerint rōnē iuenięt: cur hebræoꝝ lex
Saturnia ſit potius q̄ xp̄iana:ſed illa potius ad Solē uel ad Iouem/ nr̄a erit ad Satur
nū refererēda.Saturnus.n.ut q̄dā dicūt/corporea bona nō largiť ſed aufert:dat aūt

ſpũalia & quæ nõ uidentur/ lex moſaica corporea bona & ꝓmittebat & largiebat͛ nr̃a hæc aufert potius q̃ exhibeat ſpũalia quæq; nõ uidentur/ ꝓmittit & preſtat. Saturnus reges populi/impatores exercituum/diuites hoĩes/multa ſobole nobiles/natura mulieroſos nõ efficit q̃les principes oẽs religiões hebraicæ:Abraã:Iacob:Moſes:Ioſue:Salomon:Dauid:ignobiles facit paupes: heremitas uoluptatum oſores/ æterna meditãtes/corpea cõtẽnẽtes/q̃lis ſi aliis adnumerãdus/dux nr̃ & impator Ieſus Chriſtus:q̃les apoſtoli/martyres/monachi/chriſtiani/quoꝝ uita/doctrina/ſanguine religio nr̃a aucta nata cõfirmata ẽ.quare ſi illoꝝ decretis cõſona erãt dicẽdanos Saturnii/hebræi ſolares uel Iouii erũt dicẽdi.ſed traxit eos ĩ illã opionẽ ſabbati cultus/ quæ dies qm̃ apud eos Saturni exiſtimatur /aptiſſime eis uiſum eſt cadere ꝙ Saturniã gentem eſſe dicerẽt quæ Saturniã diem præ cæteris ueneraretur:q̃ etiam ducti coniectura ſolent noſtram ẽt dicere ſolarem eẽ religionem:quia diem Solis quẽ dominicum dicimus obſeruamus. Sed cur nõ potius feriamur die Mercurii cũ Mercurio ẽt nos ſubiiciãt:ſolẽ enim Aegyptiis Mercuriũ nobis dabant. Et Albumaſar ait Iouẽ cũ Mercurio legem ſignificare chriſtianam/ q̃q̃ idem etiã de Sole dixerit. Neq; enim uel errare uel mutare ſnĩam uitiũ apud eos q in erroribus motibuſq; planetarũ adeo ſunt aſſidui: ꝙ in uertigine illa cæli tam rapida attoniti inſpectãda/uix unq̃ bene pedibus conſiſtant:ſed ut cũq; ſit miras habent rationes q̃bus inuenta iſta ſua cõfirment: nõ.n.temere ad Mercurium nos rettulerunt:ſed q̃a inquit Rog.bac.multiplices ille habet motus cognituq; difficiles religionem ſibi uẽdicat chriſtianam/cuius dogmata pene incredibilia inuenta agnituq; difficillima: Alii iuniores neſcio quid excogitarũt:quoniam.ſ. Mercurius Librarius eſt deorum:eſt autem apud chriſtianos librorum magna copia ideo inqunt iure Mercurialis cenſeri debet iſta religio. Hæc eſt admirabilis ſapientia aſtrologorum/ obliti.ſ.ſunt gentiũ Bibliothecas:Arabum & Hebræorum libros fere nullos adhuc uiderunt. Albuma.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTRO. LIBRI SEXTI INCIPIVNT. Caput primum.

Quo ordine ſit ꝓcedendum in cõuellẽdis aſtrologoꝝ fundamẽtis. Itẽ fieri non poſſe ut aliquando ad eadem loca ſydera oĩa reſtituantur in quibus ſemel fuerunt.

EXceſſimus ordinẽ inſtitutũq; nr̃æ cõmẽtationis ĩ q̃ erãt radices prius aſtrologoꝝ cõuellẽdæ/ q̃ iſta faſtigia magnaꝝ cõiũctionũ magnorũ orbiũ/& id genus alia excideremus/ q̃n illis ſublatis corruere iſta erat neceſſe:q̃s.n.illis fidẽ adhibeat p magnas cõiũctiões de regnoꝝ religionũq; mutatiõe ꝓnũciãtibus? Cui cõſtiterit iã ſigna illa/Arietes/Leones/Cãcros/Sagittarios/ĩ q̃bus cõgrediẽtes Iouẽ & Saturnũ facere hæc putãt/ea nulla eẽ/aut ſi qua hm̃õi ſint ĩ cælo eo nõ eẽ ĩ q̃bus ſupputãt͛? tũ Saturnũ Iouẽ reliquoſq; planetas/euẽta nõ efficeret & uiciſſitudines reꝝ ĩferiorũ. Quæ ſi efficiãt: de eoꝝ tñ efficiẽtia natura ꝓprietate/ ul̃ rõne uel expiẽtia nihil eẽ cõptũ & cũ ex alia aliđ cõiũctiõe ꝓueniat(Si q̃dẽ ꝓuenit ab illis)nõ poſſe diiudicari hæc apđ illos apđ quos ip̃a rudim̃ta iſtius artis adhuc ſunt ĩ ãbiguo. Videbimus.n. ĩ his q̃ poſtea diſputabũt͛ nõdũ eẽ cõfeſſum q̃ ſit hora putãda cõiũctõis ãni an initiũ:quo uertẽte illa cõtigerit/an quo potius uertẽte ſydera ipſa cõgrediũt͛: tũ neutrũ ex his tpibus aſſeq eos poſſe:q̃re ĩ dubio relinq cõiũctõis horoſcopũ uidebimus. Itẽ ſi cõſtiterit de horoſcopo de rõne tñ thematis diſponẽdi/ nihil adhuc cõſtare/ſed eẽ ĩ incerto ubi duodecim locoꝝ initia recte cõſtituantur; atq; illis etiã cõſtitutis de uirtute tñ

ipſius loci/qď principiū/qď mediū/qđ extremū illis nō liquere:qbus ignoratis ſicut q̄ cæli regione cōiungant/ita qd ſit factura cōiūctio ſciri nō pot cū ſignificati ſere oīs uarietas ad locoꝝ/quos uocāt domos naturā ꝓprietatēq; redigat. Et qa i iſtis maxime cōiūctionibus illud ſolēt obſeruare/uter planeta ſup alteꝝ exaltetur/uidebimus neſcire eos adhuc qd iſta ſit exaltatio quā ipſi uulgo uocāt eleuationē. Et cū itē referat plurimū qs loco ipſi/uel copulationis ſydeꝝ ſupioꝝ/uel defectus luminariū/planeta in primis dominet. Videbimus ita cōtrouerſia eē oīa iſta iura impia auctoritateſq; planetarū/ut nullius fere ſigni pars aliq̄ inueniat de cuius principe & dn̄o certū aliqd habeat apud aſtrologos. Sed nō oportet hic enumerare iſtius artis fundamēta quæ poſtea cōuellēt. Cū qbus(ut prius dicebā)ruere etiā oīa oportet quæ p magnas cōiūctiones & id genus alia de diuinis miraculis audēt ꝓnūciare uerū cū hac maxime parte ꝓprietatē religionis offenderēt/in tollēda hac peſte/oīs celeritas mora uidebat̄ ꝑſertim q efficaciſſime cōfutari uidebat̄ itegra re aſtrologica & nihil in cæteris labefactata/ſi ps hæc de magnis cōiūctionibus falſa cōuinceret atq; ubi maiores fortioreſq; uident̄ in illis potius expugnarent. Nūc reuertētes uñ ſumus digreſſi/pgemus prima iſtius artis fundamēta ordine cōſequēti radicitus extirpare. neq; uero ſilētio ꝑtereūdis error apud aſtrologos inuulgatus in quē lapſus

Error Albumaſaris & aliorū

Albumaſar & pleriq; alii putantes fore aliqñ ut ad eadē loca ita oīa ſydera reſtituantur ut ſimilis oīo cæli diſpoſitio & cæleſtiū oīum iter ſe poſitus habitudoq; iueniat/atq; olī etiā fuerit:uñ putāt illud euētuꝝ ut ſint etiā res eedē apď nos q̄ olim fuerūt iidē hoīes iidē euētus/eadē bruta:& oīo cōditio eadē oīum iferiorū: qđ qdā deinde aſtrologomiſtæ ꝓfundius examinātes/ cōſectaneis ſolēt dicere in aurē:hæc eſt illa

Impium dogma execrādū

chriſtianoꝝ reſurrectio/quā & Hebræi ſperāt & maumethēſes/ fuerunt certe illi ꝓphetæ maximi aſtronomi:ſed celauerūt myſteria hæc populum & idiotas. Putauerūt.n.eē numeꝝ annoꝝ cōem mundi & dieꝝ cū qbus loca planetaꝝ & ſtellarū certificari poſſent:& qñ ille cōpletus erit q oēs ſtellæ erūt ad ipſummet punctū reuerſæ:pp hoc oēs res redibūt q̄les fuerūt. Nos uero iſtā inſaniā coarguere pluribus nō

Haly & Ptole.

eſt neceſſe:qm̄ Haly ipſe in expōne primi libri apoteleſmarum ex ſnia ipſius Ptolemæi idē dicētis illā indignāter et obiurgat/ nec eſſe aliquē ait peritū arithmeticæ cui nō iſte error euidens fiat. Tū poſt eū Nicolaus orē ph̄us accutiſſimus & diligēs ma-

Nicolaus orem.

thematicus in tractatu de ꝓportionibus ꝓportionū mathematicis rōnibus opinionē illā falſam & impoſſibilē demōſtrauit/putantē.ſ.poſſe eādē unq̄ cæli & ſydeꝝ redire pōnem/quæ alias fuerit/q cū ſufficiēter hoc munus impleuerit delegandū ad eum lectorem exiſtimaui ne quod hactenus nuſquam fecimus facta faceremus.

Caput II. Per quas res aſtrologi uariari influxus ſyderum dicāt:& quam omnino in uniuerſum abſurda ſint.

MAgna ni fallor uel (ut uerius dixerim) oīa aſtrologiæ fundamēta ſublata ſunt/ſi ſatis ē cōprobatū nihil fieri a cælo nec indicari quorū ex cæleſti obſeruatione ꝑdictionē aſtrologi ꝓfitent. Erat aūt iter rōnes qbus aduerſus illos utebamur una potiſſima de momētanea quā fingunt uirtutum cæleſtiū mutatiōe/quā in ſupiori qdē diſputatōe tetigimus:explicādā āt adhūc uſq; locum iure diſtulimus:nā & peculiari idiget ꝓprioq; tractatu/& magnū hēt momētum i cōuellēda aſtrologia/cū ex ea nō ſolū id cōfirmet̄ qď hactenus ꝓbatū eſt.ſ.a ſyderibus nō effici pticulares reꝝ inferiorū mutationes. Sed illud quoq; ſi ꝓueniant iſta de cælo aliter tñ ꝓuenire/q̄ ut cæleſtium aliq̄ obſeruatione deprehendi & ſignifiari poſſint.

Eſt igit̄ qď

Eſt igr̃ qđ aſtrologi dicunt hmõi uirtutē ac p̄tātē ſydeꝝ & ſtellarũ aliā atqꝫ aliā eſſe ſingulis horis ac momētis/dũ aut ſunt aliis cæli locis/ quas neoterici uocāt domos/ aut in aliis ſignis quæ duodecim fingunt inueniri:aut ipſi inter ſe planetæ tm̃ ſpacii interuallo diſtātes uariis inuicē radiationibus copulāt̃ quos uocāt uulgo planetarum aſpectus:hi ſunt p̄cipue modi(ut iuniores quoſdā omittā)q̄bus mutari defluxũ uirtutēqꝫ cæleſtium putāt domus.ſ.ſigni /aſpectuſqꝫ diuerſitas. q̄ q̄dē niſi ab illis defendant̃ tueri dogma nõ pñt de ſyderũ efficiētia ut oĩs rerũ inferiorũ mutatio diuerſitaſqꝫ a ſyderibus ꝓficiſcat̃: qñq̄dē ſi illa eadē ſemp̄ imutabiliqꝫ uirtute ſunt/ut nos de oĩbus excepta Luna putamus/ neceſſario aut iidē aut ſimiles ab illis ſemp effectus ꝓuenirēt/nā effectuũ diuerſitatē in cās inferiores quēadmodũ nos ipſi referre nõ pñt niſi & nobiſcũ fateant̃ de iſta diuerſitate nihil poſſe de cęlo ſe diuinare/cũ .ſ.cælũ auctor & cā nõ hēatur.Q uare neceſſariũ illos q̄ta eſt in effectibus reꝝ inferiorum uarietas/tāta ī cælo repire cārum quoqꝫ diuerſitatē: in q̄ q̄dē re nihil eis ſtellaꝝ multitudo ſuffragatur: qm̃ quotquot ſtellæ ſint atqꝫ planetæ/naſcenti cuilibet oēs adſunt. Q uap̄p nulla rō afferri poſſet:cur aliis aliter & nõ eadē oĩbus largiret̃ niſi aliq̄d fingerēt unde ſtellaꝝ uirtus & efficientia alia ſit & alia ſingulis tp̄ibus:de quo deinde facile colligi poſſit quæ diuerſo tp̄e fiũt uel oriunt̃:pro eo q̄ tũ eēt ſyderum ſtatus diuerſam a cælo ſortiri cõditionē/de q̄ ipſi poſſint p̄nũciare/q̄ ſyderũ ſtatum quocũqꝫ tp̄oꝝ cognitũ hēant & exploratũ.Hoc eſt aũt qđ nos p̄nti libro coarguemus/cũ nihil poſſit magis abſurdũ/magis remotũ ab oĩ rõne putari/q̄ tātam eē in natura corpoꝝ ſupioꝝ incõſtātiā & mutabilitatē/q̄tā utiqꝫ nec in rebus inferioribus ē uidere:q̄q̄ in ſua natura maxīe fluxis & uertibilibus.Q uæ.n.hæc tā uerſipellis mutatio & inſtar Chamæleõtis incõſtātia?ut & breui tp̄is īteruallo diuiniſſima illa corpa ſui ſimilia atqꝫ iiſdē dotibus p̄dita nũq̄ īueniant̃?Dicāt quęſo defluxuum ſyderalium ꝓprietates illas q̄d putēt/an de natura ipſa atqꝫ ſubā ſyderum eas ꝓficiſci?an de ui aliq̄ potius extrinſecus īmiſſa?ſiue a.xii.cæli locis/ſiue a ſignis ſiue a mutuis īuicē radiationibus hauſta.Si primũ rñdeāt/nõ pñt ꝓprietates illas mutare/niſi & ipſa aſtroꝝ ſubā cõmutet̃/qđ nec ipſi(ut puto)ſunt cõceſſuri.Si ſcđm malint/ erũt cæleſtia corpa oĩum corporum ignobiliſſima/quę nihil fere a propria natura: ſed penes extrīſecus igruētē ui & affectũ oĩa faciāt/qñq̄dē ſ ba corpalis tāto p̄fectior/q̄to ab illa efflūēs opatio magis de intima ſ ba opantis egredit̃. Et hæc q̄dē ī uniuerſum gn̄aliterqꝫ dixerim⁹/nā īſania opīonis tũc maxīe eluceſcet/ cũ p̄ticulatī mõs examiabimus q̄bus mutari uirtutes ſydeꝝ putāt/ī q̄b⁹ excutiēdis ſeriē ſeruabimus erroꝝ fabularũqꝫ ſuaꝝ.Q uod iam facere aggrediamur a duodecim cæli domibus exordiē tes/pro quarũ diuerſitate nõ ſolum intendi atqꝫ remitti/ ſed aliũ omnino penituſqꝫ diuerſum & ſignorum & ſyderum defluxum fabuloſiſſime cõminiſcũtur.

Snía aſtrologorũ de uariatiõe poteſtatibuſqꝫ ſyderum.

Varietas rerũ non pot ī multitudinem referri ſtellarum.

Generalis cõfutatio

Caput III. Domus aſtrologorum q̄ nullo nixæ fundamento:& q̄ in earum uiribus explicandis aſtrologi inter ſe pugnent.

DVodecim domos apud aſtrologos celebratas nemo ignorat/non oĩno rudis iſtius artis:ad has mihi uidet̃ oĩs fere ſignificatio defluxuũqꝫ ꝓprietas ab illis tādē referri.Nā ſi de natura alicuius quæras planetæ q̄dnā efficiat cuius rei largitor & auctor hēat̃?nihil definitũ & certũ rñdebunt/ niſi q̄ natura domus ī q̄ planeta repiat̃/ita ut quæ ī cõe de ꝓprietatibus dicere ſolēt planetarũ fere oĩa ad ea uideant̃ accedere quæ ſub cõi uoce multiplicē hēant rõnem.Q uid.n.magis ē gn̄ale ī rõne planetæ q̄ ut ſit bonus aut malus/hoc eſt fœlicitatis auctor/aut in

Quid bonus & malus planeta operetᷣ.

ſœlicitatis. Et tñ hoc quoqꝫ in ſyderibus firmū atqꝫ idē ſemꝑ nō ē. Sed in malo loco bonus planeta nocere/i bono malus ꝓdeſſe ab illis exiſtimatᷣ. Deniqꝫ Iuppiter ut ꝑ oibus unū dicā ī oriēte collocatus tā differt a ſeipſo cū paulū ſupra oriētē in eū quē uocāt duodecimū cæli locū cōmigrauerit/q̄ ignis differt ab aere aut ab aq̄: q̄ lepus ab aſino: aſinus ab elephāte: Nā ī oriēte maxia ſemꝑ bona ī duodecima domo quæ attigua eſt oriēti magna ſępe mala decernit/illud Ioui maxie ꝓpriū opes ut largiatᷣ atqꝫ diuitias/tñ tertio octauoqꝫ collocatus frequēter primoniu diſſipat/cū ſua natura nobiles faciat & ſapiētes. Octauū locū ſi tenuerit faciet ignobiles: & quoꝝ furor ad iſaniā/ut Mr̄nus ait euadat. Poſtremo qd magis ē Iouis ꝓpriū q̄ ut bn̄ficū ſydus exiſtimetᷣ: cū & fortunator planetaꝝ: & magna cæli fœlicitas noietᷣ. At tertio loco cōſtitutus/neqꝫ bonus inqt Mr̄nus ē neqꝫ malus. Sexto ēt loco collocatus maxia ēt

Maternus

mala decernit: cuius rei reddēs rōnē Mr̄nus adiicit Locus. n. ſextus habet malitiæ ꝓpriā ꝓrogatiuā: & quęcūqꝫ ſtella in ipſo loco fuerit. i. ſexto ad decernēda mala maximas uires ex loci uitio mutuabitᷣ: hæc ille.

Cōfutatō

Quæramus igr̄ ab aſtrologis un̄ tāta tā ſubita/tā ꝑpetua in diuinis corꝑibus ſit diluuio: q̄ ꝓ firmitate īmutabilitateqꝫ ſuæ ſubſtātiæ naturæ ꝓpriæ tenaciſſima ſuiqꝫ ſemꝑ ſimilia iure crederētᷣ. Sane duo tm̄ fingi mōi pn̄t qbus id fiat. Alter ut locis illis inditas uires ac ptātes uarias intelligamus q̄s ſubiectis ſyderibus influāt: qđ allata Materni uerba uidentᷣ ſignificare. Alter ut nec qdē accipe aliūde neqꝫ affici aliter atqꝫ aliter ipſum planetā exiſtimemus. Sed quēadmodū ꝓ diuerſa ad terrā expoſita ſyderis hitudine ꝓiectus radiorū uariatᷣ. Variari quoqꝫ inde credamus radioꝝ uim & efficiētiā. Vtrū maluerint dicere inſaniæ coarguētᷣ. nā ſi fluere a loco uires hmōi ad planetas rn̄deāt: īterrogabimus

Loci diffinitio Ariſtote. de phyſico auditu

de loco qdnā ſentiāt: an qđ ueteres aliq/locū eē ſpaciū nudū a corꝑibus ſeparatū: An qđ Ariſto. ultimā ſupꝑficiē corꝑis ābiētis: Si ſpaciū ac interuallū/fateantᷣ cū eiſdē ēt pbis nullas hmōi īteruallū hr̄e uirtutes ac ꝓprietates qn̄qdē formas naturales nō meros dimēſus/& nudā ītercapedinē cōſequūtᷣ: Si corꝑis ambiētis ultimā ſupꝑficiē/ pōt qdē huic loco aliq̄ uis ineē q̄lis. ſ. corpori cuius ē ſupꝑficies a q̄ deīceps ābitū corpus afficiatᷣ Sed q̄ nā iſta corpa: quoꝝ extremū ſydeꝝ locus exiſtimabitᷣ: Certe q̄cūqꝫ illa dicātᷣ/ſiue extimus oīum globus: ſiue ſyderi unicuiqꝫ iūctus & ꝓximus: nulla erit pars hmōi corpoꝝ quæ & oriētē & occidētē & ſummū cæli ac imū & cætera loca unius diei reuolutiōe nō ābiat: q̄re ſi uirtus ab illis ptibus erit/ nō erit eadē uirtus ſemꝑ oriētis neqꝫ eadē occidētis. Sed ꝓ natura pn̄tis illius corꝑis inibi collocari uirtus quoqꝫ ipſa mutabitᷣ. Poſtremo hoc ab illis dici non pōt: qm̄ ſigna. xii. q̄ alia p̄ter domos in ipſis domibus eſſe dicuntᷣ/ſicut planetæ in domibus & in ſignis: ea inq̄ ſigna/ſumma oīum ſphæra ab illis deſcribuntᷣ: quæ & ipſa quēadmodū & planetæ a domo in q̄ ſunt uires naturāqꝫ mutuari dicuntᷣ: nā dicūt Arietē nō eadē facere ī oriēte quæ facit in occidēte: atqꝫ idē de aliis ſignis quæ in octaua ſi nulla ſupꝑior/ aut ī ea quæ ſūma exiſtimatᷣ ſphæra accipiuntᷣ. Hæc igitᷣ cū nullo corꝑe ambiantᷣ/ nō ē ubi uirtutē iſtā domoꝝ cogitemus ꝓterq̄ ímobili ſpatio & interuallo/ qđ corꝑibus occupatᷣ. Id uero aut nihil eſt/ſi credimus Ariſtoteli: aut ſi eſt aliqd/nullius tn̄ uel efficaciæ uel ꝓprietatis caractere ē inſignitū. Quare diuerſas in iſtis locis/ hoc ē ī ſitu diuerſo ſignoꝝ & planetaꝝ uirtutes cogitare: qbus inibi poſita ſydera afficiantᷣ/ab oī rōne penitus eſt alienū: Neqꝫ. n. abſona minus & deridicula dicēt ſi altera pte defenſionis utentᷣ: qa. ſ. ꝓ ſitus diuerſitate alia facie nos planetæ reſpiciūt atqꝫ illoꝝ in terras aliter radii demitūtᷣ/hinc faciāt effectus naſci diuerſitatē. Quā. n. hoc ſit abſurdum quí

ſurdũ q optices pħiæq; rudiméta uel delibauerit facile intelliget:cũ nemo:ſit q ne-
ſciat effectus q̃litaté ꝑ radii q̃litate/proq; natura corporis irradiantis nõ pro diuer-
ſa radii circulatione diſtingui. Hæc ut idé magis aut minus fiat in cã eſſe põt. Solis
radius quocũq; mõ quocũq; ſitu in nos deiiciat̃ ſp calefacit/ ſemp illuminat ueꝝ/cũ
uel ꝓximis uł ad lineã/magis illumĩat magis calefacit. Cũ uero obliq̃tus uel fractus
aut e loco remotiore deſcẽdit/eadẽ q̃dẽ quæ rectus quæ ꝓpinquus:ſed minus eadẽ
facit. Nec alia q̃dẽ in effectu fieri poteſt diuerſitas:q̃ quæ ipſam intẽtionẽ remiſſio-
nẽq; caloris luminiſq; cõſequit̃. Inſanũ igit̃ dogma aſtrologoꝝ putãtiũ & ſigna cę
li duodecim & planetas hic q̃dẽ poſitos fratres nr̃os ꝓbeare/uel miſeros facere pau
lum inde cum ꝓceſſerint in frẽs nullam hr̃e uim/nullã ſignificationem. Sed diuitias
aut dare aut eripe:alibi q̃dẽ conciliare amicos:alibi ſuſcitare nobis aduerſarios. Ni
hil q̃dem aut ſigni aut planetæ natura mutata ſed ſola facta ſitis uarietate. Hæc aũt
quẽadmodum etiam diximus ſiue radios faciat nobis ꝓximiores/ ſiue potentius in
terrã rapiat:ſiue orienti ſociet uel diſiungat:ſiue terræ uaporib⁹ magis minuſue imi
ſceat:põt forte radii uim uel acuere uel hebetare:naturã mutare certe nõ poteſt. q̃-
re nec res quã radius operat̃/ ſed effectus ſpẽ nõ mutatã eius aliq̃ forte diſpõnẽ uel
firmius & efficacius q̃dẽ/uel imbecillius forſan opabit̃/quãdoq̃dem uirtutes & ꝓ-
prietatis/uel q̃les elemẽtoꝝ/uel quæ magis occultæ/naturã rei ſpẽmq; ſequũt̃:qua
re illa in aliam nõ mutata ipſæ quoq; mutari ut aliæ atq; aliæ ſint nullo mõ poſſunt.
Quod ſi tñ exptos ita ſe rñdeãt/aliqua fides forſitã hẽret̃/ uel ſi ſup his poſſet expe
rimẽtũ compari quod infra reuincet̃/uel in eãdẽ ſñiam ĩter ſe cõuenirẽt: ſed cũ locis
eiſdẽ diuerſas diuerſi aſcribãt ꝓprietates ſuis ipſimet inuicem obſeruationibus adi-
mũt teſtimonii fidelis auctoritatẽ. Arabes ẽt Latini ueſtigiis Arabũ inſiſtentes ſer-
uoꝝ qualitatẽ ĩdicari a ſexto loco contẽdũt Aegyptii & Ptolemęus ab eo q a ſexto
maxime oĩum diſtat/hoc eſt a duodecimo ualitudinem aduerſam ſiue uitium illa ſi-
ue morbus:nõ tã a ſexto quærit loco Ptolemæus q̃ a ſeptimo & primo/qm̃ illo nun
quã utit̃ ĩ apoteleſmatis his uero utit̃ ſemp cõtra uulgus aſtrologoꝝ iſtis omiſſis a Arabes &
ſexto ſignificationẽ omnẽ huiuſmodi quærunt qui cuiq; futuri ſunt filii/ Arabes & Latini
Latini de quinto loco pronunciant. Ptolemæus a decimo & undecimo/ & cũ cuiq; Aegyptii
uita nihil protenditur quinto pariter utitur & quarto. Quod itẽ Paulus alexandri & Ptole.
nus obſeruat. Mallius ab oriẽte natorũ fortunã & parentum uota ſuſpẽdit. Porphy Diſcordia
rius ex decĩo ſignificari præcipue filios ait:qm̃ ex ea parte ĩ corpora aĩæ demittun- in filiis
tur:atq; ita belle fabulã fabuſa cõfirmat. Parẽtũ fortunã de nullo loco accipit Ptol. Ptole.
Arabes a quarto a ſexto/ẽt Heliodorus. Alii ut refert Abẽzagel ẽt a nona. Secũdus Paulus
locus Alexandrino precipuẽ quidem περιπρατο λογον:& ſubitas ſpes ſignifi- Mallius
cant/apud iuniores hoꝝ fere nihil:ſed diuitias q̃rũ tñ a Ptolemæo in apoteleſmatis Porphy.
nec a ſecũdo nec ab alio quoquã duodecim locoꝝ ullũ iudiciũ :tũ de illis Heliodo Abenza.
rus ẽt a tertio accipiat ſignificationẽ. De cõiugio prædicũt fere oẽs ab occidente: Heliodo.
Heliodorus a medio ẽt cælo:Ptolemæus negligit utrũq;. Peregrinatiõẽs a nona ter In coniu-
tia regiõe diiudicãt. Heliodorus ẽt a ſeptima exploraturus hæc Ptolemæus & hãc gio.
& illas ꝑiter cõtẽnit. De parẽtæ a q̃rto loco Heliodorus/Maternus a .x. a neutro iu- In pegri-
dicat Ptolemæus. Amicos ꝓuidẽt undecĩo: Heliodorus ẽt a tertio: Ptolemæus nec natiõibus
ab undecĩo nec .x. Religionẽ a nono reliq. Itẽ Mallius a ſeptĩo/quẽ & portũ Plutõ- In parẽti-
nis uocat: Scdæ domus apud Aegyptios cognomẽtũ: Idẽ Saturnũ q̃rto præficit bus.
loco cõtra ſñiam alioꝝ .xii. præficientiũ. Quod ſi Malliũ euoluamus q ſe ueterum ait In amicis.

In religio ne. dogma aliqñ imitatũ/quoq; nullus antiqor extitit apud Latinos rex cæleſtiũ (uel ut uerius dixerĩ fabulax enarrator ſuenimus de locis.xii.rẽ ab oĩ q̃ nũc referat opĩ nione ita diuerſam/ut oĩs p̃dicẽdi rõ penitus ĩmutet. Q d ĩ occaſu collocarit Martẽ cui primã ſub occaſu ſedẽ alii decreuerũt. Q uid alia illa tradita a Mallio cæli loca. xii.nõne ab oĩ q̃ nũc ĩ manibus aſtrologia diuerſa? nõne rõne oẽm uariãt p̃dicẽdi?

Pria domus.
Fortunæ (inquit) ſors prima data eſt:hoc illa per artem.
Cenſetur titulo/quia proxima continet in ſe
Fundamenta domus domuiq; hærentia cuncta.
Q ui modus in ſeruis/qui ſit conſenſus in aruis:

Secunda
Q uanq; datum magnas operum componere moles
Vt uaga fulgentis concordant ſydera cæli.
Poſt hanc militiæ locus eſt:qua quicquid in armis
Q uæq; peregrinas interuerſantibus urbis
Accipere aſſueuit:titulo comprehenditur uno.

Tertia.
Tertia ad urbanos ſtatio eſt numeranda labores.
Hoc quoq; militiæ genus eſt ciuilibus actis.
Compoſitum fideiq; tenet parentia uincla
Format amicitias & ſæpe cadentia fruſtra
Officia & cultus contingant premia quanta
Edocet appoſitis cum mundus conſonet aſtris:

Q uarta
Iuditiorum opus in quarto natura locauit
Fortunamq; fori:fundentem uerba patronum
Pendentemq; reum lingua:reſtorumq; loquentis
Impoſitum & populo nudantem condita iura.
Atq; expenſa ſua ſoluentem iurgia fronte.
Cum iudex uero nihil amplius aduocat ipſo
Q uicquid propoſitas inter facundia leges
Efficit.hoc totum partem conceſſit in unam.
Atq; utcunq; gerunt dominantia ſydera manat.

Q uinta
Q uintus coniugio gradus eſt per ſigna dicatus.
Et ſocios tenet & comites:atq; hoſpitis una
Iungitur & ſimilis coniungens fœdus amicos.

Sexta
In ſexta diues numerant copia ſede
Atq; adiuncta ſalus rerum:quarum altera quanti
Contingat uſus monet:altera q̃ diuturnis
Sydera ut inclinant uires & templa gubernant.

Septima
Septima cenſetur ſæuis horrenda periclis:
Si male ſubſcribunt ſtellæ/per ſigna locatæ.

Octaua
Nobilitas tenet octauam qua conſtat honoris
Conditio:& famæ modus & genus:& ſpetioſo

Nona
Gratia prætextu:nonus locus occupat omnem
Fatorum ſortem dubiam/patrioſq; timores

Decima
Omniaq; intrantum mixta nutritia uerba.
Huic uicinus erit uitæ qui continet actum.
In quo ſeruorum mores & qualibus omnis

Formetur domus exemplis quoq; ordine certo.
Ad ſua compoſiti diſcedant munera ſerui.
Præcipua undecima pars eſt in ſorte locata. Vndecia
Q uæ ſummam noſtri ſemper uireſq; gubernat.
Q uæq; altitudo conſtat nunc libera morbis
Nunc oppreſſa monent & mundum ſydera cunq;
Non alias ſedes tempuſue genuſue medendi
Q uæ ſibi depoſcat:uel cuius tempore preſtet
Auxilium:& uitæ ſuccos miſcere ſalubris.
Vltimus & totam concludens ordine ſummam Duodecima
Rebus apiſcendis labor eſt qui continet omnis
Votorum effectus & quæ ſibi quiſq; ſuiſq;
Proponit ſtudia atq; artis hæc irrita ne ſint
Seu ferat officium:nutus blanditur in omnis
Aſpera ſiue foro per litem iurgia tentet:
Fortunamue petat pelago uentoſq; ſequatur.
Seu cererem plenam uincentemq; horrea meſſem.
Aut repetat bacchum per pinguia muſta fluentem.
Hac in parte dies atq; hæc momenta dabuntur.
Si bene conuenient ſtellæ per ſigna ſequentes.

Hactenus Mallius cuius ſniam liquet qdē ab omni quæ nunc in uſu aſtrologia diſcepare. Sed tñ a nemine puto adhuc intellectā ex his q ſe Mallii faciunt īterpretes & ſectatores. In hac igit̃ tāta opionū uarietate quæ fides expimēti/cum & alia maior accedat qñq dē initii fineſq; domoꝝ/quonā mō partiri oporteat nōdum cōſtitutū. Sed alii aliter ſentiāt ut alio libro declarauimus/qđ eē tñ exploratum oportuit priuſq̄ factura expimētū obſeruatio de illoꝝ ꝓprietatibus inſtitueret̃. Tm̄ abeſt/ut certa/facta/ut demum aliqua prætendi obſeruatio poſſit quæ ueris nos cogat & trahentibus in aſſenſum rōnibus declinare. Nos qcqd Ptolemæus cęteriq; crediderint euidētia rationū ad hæc cogēte ridiculū falſumq; concludimus aut locis iſtis ineſſe aliquas ꝓprietates/aut p eoꝝ diuerſitatē mutari defluxū efficientiamq; planetarū.

Caput IIII. De duodecim ſignis/ q̄ ficta a mathematicis ſint ad ſupputādi facilitatem. Item circa eadem multipliciter aſtrologos aberraſſe.

ITa uero ſignorum iſtā diuiſionē & confinia ſeruāt/ q̄li naturæ legibus pręſcripta ut plus putēt hr̄e cōmertii duos planetas & ſi uigīti partibus diſtēt mō ſigno in eodem collocent̃/ q̄ ſi alter poſtremas ptes teneat Arietis alter in Tauri initiis inueniat̃/q̄q̄ illi uaſtiſſimo ſpacio dirimuntur. Inter hos autem nec trāſuerſi qdē digiti cadit interuallū. Q uod ſi quis numeꝝ iſtū ſignorū a natura eſſe cōtēdat/nec fictū a mathematicis ad ſupputādi facilitatē/ ſed philoſophica ratione ſtabilitum q̄lē affert Albumaſar/ut.xii.ſigna ꝓpterea ſint q̄ elemēta ſunt quattuor: quorū quodlibet in tres ptes diuidat̃/medias/ primas & poſtremas: poſſem eqdem rñdere nihil minus ridiculā iſtā rationem & friuolā eē/q̄ illa ſit mathematica. Sed hmōi omnino coniectura motos non fuiſſe auctores iſtius diuiſionis: ſicut Haly & Auenazrę ſuperius teſtimonio declarauimus/ita facile demōſtrari rationibus pōt. nā & ꝓcedat in ſignis iſta cōiectura/qd de ſignoꝝ i ptes trigīta diſtributione? q̄d de partiū in ſexaginta minutias portione dicet̃;q̄ ſup his afferent pbicā rōnē? aut quo

Cōtra Albumaſarē Haly Auenazr

modo purgabũt factũ a mathematicis nullas ibi naturæ ꝓprietates extimantibus: ſed quærentibus nũeros ad ſupputãdũ magis opportunos. Vnde lapſus aſtrologis uel occaſio certa fallẽdi ſup his decernẽtibus q̃ſi uires hẽrẽt oĩo ſepatas nec arbitriũ illa: ſed natura potius inuicẽ diuiſiſſet. Notũ.n. ut uarias ꝓptietates uariis eiuſdẽ ſigni cũ ptibus tũ minutiis aſcribant. Vnde alias ptes lucidas: alias tenebroſas: alias Soli: alias Marti: alias aliis planetis cognatas p̃dicant: ita quoq; de ipſis minutiis fa
Aeſculapius bulãtes/ut ſcripſerit miriogeneſim Aeſculapius q̃ celauit Mĩnus uti myſteriũ/ĩ q̃ ꝓdiderit q̃ defluxus hẽret minutia quæq; ꝓprietatẽ q̃ ſcdam ptitionẽ ut ſola uolũtas
Maternus fecit ſupputãtiũ/ita ipſa totius Zodiaci ĩ.xii. ſigna prĩcipalis diuiſio/ originẽ aliũde nõ accepit: q̃bus utcũq; diuiſio eoꝝ intelligat̃ efficatiã ẽt nullã eſſe declarauimus/ ut ĩſania aſtrologoꝝ hinc illa cõfutet̃/putãtiũ ꝓ ſigni cõditiõe/qđ q̃ſq; planeta peragrauit/illũ ĩmutari. Nã domus & altitudĩes planetaꝝ penes iſta ſigna cõſtituũt: nõ penes imagines q̃ nos libro ꝓxĩo poſſe tm̃ cogitari & nihil hr̃e ſoliditatis oñdimus: ut ꝑpea forte Chaldæi q̃ ſignis nõ utebãt̃ nullas ẽt fecerint domos plãetaꝝ: neq;.n. apud eos Leo Solis domiciliũ: aut Lunæ Cãcer/ aut Libra Veneris/& Taurus: aut Iouis Piſces & Sagittarius: atq; ita de reliq̃s. Sed altitudines ſolũ ſydeꝝ obſeruant nõ ad ſigna relatas ſed ad imagĩes/ ut nihil apud eos Saturnus in Capricorno / nihil poſſideat ĩ Aq̃rio. Sed ĩ Libra tm̃mõ & Scorpio ius obtinet. Nã hæc ſigna q̃q̃ duo/ una tñ imago apud Chaldæos iudicat̃: alioq̃n Ptolæ. & alii ſi domos planetaꝝ qđ nõ faciũt referãt ad imagines/rõ nõ q̃drabit: nã cũ ſtellis imaginẽ Tauri cõſtituentibus plurimũ hẽt Mars affinitatis/ita ut plus ẽt nullus planetaꝝ/q tñ in Tauro deiici dr̃. domos igit̃ altitudines/fines/triãgularitates/monomirias/decanos / hydropoſopias: & reliq̃s planetaꝝ hmõi cũ Zodiaci ptibus affinitates a ſignis iſtis accipiũt: tñ uim aliquã ad planetas deuenire nõ poſſe/ſi res penitus ſint imaginariæ/nõ naturales: nõ efficaces: ſatis ut puto dare cõprobatũ eſt: ut demirari liceat illos q de planetaꝝ ſiĩitudine cõmunire aſtrologicã opĩonẽ uoluerũt ita planetas Zodiaci q̃litates redolere dicẽtes in quo reꝝ ſemina ſunt diſpſa/ut terræ ſaporem referunt plãtæ. Multũ.n. diſſimilis iſta ſimilitudo q̃ñq̃dẽ e terra plantæ nutriant̃ ꝓptereaq; ſaporẽ eũ referũt terræ planetæ de Zodiaco nõ alunt̃/q̃q̃ lucet ibi aĩaliũ oẽ genus: nec ſolũ Zodiaco nõ affixi/ut terræ ſtirpes & uirgulta: ſed ĩmẽſo diſiuncti chaſmate & in
Panætius teruallo. Vñ potiſſimũ eos Panætius Plotinuſq; deridẽt/q ex tãta ſpacii intercape
Plotinus dine a Zodiaco ad ſydera cõtagionẽ putent poſſe ꝓuenire. Nos nõ tã a ſpacio qđ ĩmẽſum ĩteriacet cõmouemur q̃ a natura reꝝ ipſaꝝ/cũ uera corpora & naturalia affici ab imaginariis/& lucẽtia ſydera a nõ lucẽtibus (ut nõ dixerĩ nullis) ĩmutari nul
Vnde decepti lo mõ poſſint. Sed facile eſt uidere q̃d hic ẽt eos decepit: nã q̃m ĩ Leone poſitus Sol uiolẽtius terras calefacit: & ueniẽs idẽ ad Arietẽ q̃ſi mũdũ ĩſtaurat uiſum illis cum Leone cũq; Ariete cognationẽ hr̃e: q̃m pagrãs illa ſigna fortior reddit̃ / & uim eius maiorẽ quot annis expiamur: Hinc Leonẽ Solis domiciliũ Arietẽ regnũ ſtatuerũt: q̃ ducti ĩ Sole cõiectura/ſiĩe putauerũt ĩ ſignis aliis decernẽdũ/ut in alio q̃dẽ ſigno plus poſſent: ĩ alio minus: & belliſſima q̃dẽ rõne diſtribuerũt cuiq; planetæ duas domos p̃ter Solẽ & Lunã: quoꝝ cuilibet una ſatis regia foret. Nã de Sole cũ decreuiſſent ob cãm allatã ut Leonẽ pro domo ſortiret̃/in quo æſtu flagranti ſuas maxĩe uires exerceret. Viſum eſt rõnabile ut ꝓxĩa Lunæ domus putaret̃ ad nos magis accedens. Sed circulus eius nobis ẽt maxĩe ꝓximat: q̃re Cãcrũ Lunæ domiciliũ aſſignarũt: tñ pro ſitu ſphæraꝝ in q̃bus planetæ deferũt̃ duas cuiq; diſtribuerũt/ut rinq;. alteram.

alterá/ut Mercurio qui cõterminus Lunæ credit́: hinc Geminos/inde Virginẽ: Veneri hinc Tauꝝ: íde Librá: hinc Arietẽ inde Scorpiũ Marti cõdonarẽt: Ioui Piſces & Sagittariũ: Saturno Aq̃riũ & Capricornũ. His pſuaſionibus nec rhetoricæ quidẽ ꝓbabilitatis ſua dogmata fũdauerũt tradita a poſteris tãta auctoritate/ut maiora uix ẽt oracula ſuſcipiant́. In q̄bus primũ uñ reliqui pendẽt uide q̃ ſit criminoſum quãq; plenũ & ignorãtiæ & tarditatis: Nã ꝗ Sol in Leone magis nos calefaciat/nõ ex natura ſigni ꝗ ꝓgrat: ſed ex ſitu poſituq; cõtingit/ꝗ ex eo loco rectius terrã ferit nr̃is regiõibus ꝓximã magis. Alioq̄n ſi recepta de ſigno q̄litas hoc efficeret/ faceret idẽ apud oẽs gentes/cũ eadẽ ſigna ſint etiã apud oẽs. Veꝝ ille quo tp̄e urit terras ſitas ad Aq̄lonẽ poſitus in Leone friget apud eos q̄ meridiẽ incolunt/apud quos feruet ueniẽs ad Aq̃riũ: ſub quo nobis glaciẽ & aquaꝝ imbrẽ effundit. ſ. q̄m quãto magis ad nos accedit/tãto magis ab illis elõgatur/ & cõtra ad eos iter inflectit quotiẽſcũq; a nobis ille digredit́. Q đ ſi nõ tã iſto q̃ aliis adductos experimẽtis ſe cõtendãt/ q̄bus alibi aliũ magis minuſue poſſe planetã obſeruatũ ſit. Forte aliq̃ fides ſi ſup his cõſona tradidiſſent ueꝝ artis iſtitutores: uñ ẽt nouis ꝓfeſſoribus expimẽta Galdęorũ dico magros q̄ patẽtibus i cãpis tot prædicant milibus ãnoꝝ obſeruare cæleſtia/ nullã domibus iſtis ut ſupra dicebamus fidẽ adhibuerũt. Cur nã igr̃ illi tã ſedulis/tã diuturnis obſeruationibus nũq̃ Martẽ in Scorpio fortẽ deprehẽderũt/imbecillũ in Tauro: Saturnũ potentẽ in Capricorno/debilẽ in Cãcro: qđ de reliq̄s dictũ pariter intelligat́: & cũ idẽ ſignũ tot finibus diuidat́: tot præterea decanis: tot apud Aegyptios monomiriis: apud Chaldæos dodecathemoriis: nec de finibus ulla ſit iter eos concordia: decanos negligat Ptolemæus/quos aliter Indi: Aegyptii aliter partiuntur: monomirias neſciãt Arabes: irrideãt Græci Aegyptii i oĩ prædictione utãtur. Mitto uſum dodecathemoriorũ q̄ pluribus apud Chaldæos tñ ut ſcribit Mr̃nus p̄ſtet planeta i ſuis finibus quæ i domicilio præſtat i decano quæ in finibus & domo largit́ aut his certe q̃ ꝓxima atq; ſimillima: cũ hæc inq̃ ita ſe hẽant quæ fidelis & cõcors eẽ p̄t expiẽtia quanã p̄te Zodiaci q̄s planeta itineret́ uel exulet: ſiue potẽs aut debilis inueniat́: Adde uarias de ſignis opiones cũ uel ad nonũ orbem referũt́: aut octauo potius deſcribunt́/& eadem parte Saturnũ alius uelit/alius Iouẽ/alius aliũ ex planetis dñari. & hic q̄dẽ his ſignis quæ moueri putãt utuntur/alii his quæ non mouent́. Super quibus opinionibus ita nihil decretũ nihil præiudicatũ ẽ: ut Abraam in lib. de natiuitatibus duplex fieri thema præcipiebat/ alteꝝ quidem ad mobilia ſigna/alteꝝ ad imobilia: qua thematis uarietate tota prædictionum ratio uariatur. Sic omnis experimenti autoritas infirmat́: ꝗ nec ullum haberi poſſe ſuper his rebus/aut ſi poſſet haberi nondum habitum eſſe poſtea demonſtrabitur.

Destruit fundemẽtum.

Abrraam

Capur V. Quæ ſi aſtrologorum de aſpectibus ſententia/ & qua paꝝ rationalis.

Confutanimus iã de ſignis deq; .xii. cęli locis aſtrologoꝝ opionẽ reſtat tertius modus quo ꝑmutari uirtutes defluxuſq; fabulãt́/ q̄ de aſpectibus uulgo noiat́. Putãt. n. Saturnũ ſi uerbi gr̃a a Ioue .lx. p̄tibus diſtet hoc eſt duobus integris ſignis aliter iferiora afficere atq; mouere/ q̃ ſi p. xc. ab eodẽ ſydere diſtaret: qđ ẽ triũ ſignoꝝ iteruallũ & i priore q̄dẽ diſtãtia aiũt Saturnũ Iouẽ hexagona radiatione cõſpicere/quã ſextilẽ dicũt aſpectũ: q̄a ſpaciũ interiectũ ſexta p̄s Zodiaci ẽ/in altera ex q̃drato ſe contueri: q̄m q̃rta Zodiaci ab inuicẽ dirimunt́. Similiter alias eſſe utriuſq; ſyderis ꝓprietates ſi alter ab altero. C. & .xx. p̄tibus abſit. Vñ trigona radiatio/hoc ẽ trinus aſpectus emergit. Alias ſi ſimul ex diametro opponunt́/

uel in eodē ſitu uel loco cōueniūt:& qđ de Ioue diximus & Saturno idē de oībus di
ctum intelligať/ut pro uaria ſemp eorꝫ inter ſe diſtātia uirtus eorꝫ & efficientia per
muteť:atqꝫ adeo qdē pmuteť/ut cū certis qbuſdā diſtāt īteruallis/ hoc ē trigono uľ
hexagono ſit eorꝫ defluxus oīs bonus & ſalutaris.Rurſus alia q̄dā diſtātia cōſtituti
hoc ē uel q̄drāgula uel oppoſita uires habeāt radiorꝫ maxime noxias/ aut certe ſem
per parū beneficas mutariqꝫ itē ex iſta interuallorꝫ diuerſitate nō ſolū defluxus bo
nitatem & maliciā ſed efficiēdi quoqꝫ ſpēm & rōnē.Hæc ſunt de aſpectibus plane
tarꝫ aſtrologorꝫ delirameta/quæ ſtatim audita hō pbus nullo ēt coarguēte dānabit
cū nulla poſſit rōne defendi ex ſola diſtātiæ īteruallīqꝫ diuerſitate/ duarꝫ ad idē con
ſpirantiū cauſarꝫ naturā & ꝓprietatē adeo cōmutari. Illud aūt quæro primū ab eis
hæc q̄ de aſpectibus dicunt ad ipſos ne planetas an ad planetarꝫ tm̄ effectus uelint
Bipartitū referēda?hoc eſt cū radiis quadrangularibus laceſſiri Ionē a Marte foueri Venerē
argumētū trigona Iouis radiatione loquunť/ipſa corpora intelligāt planetarum hmōi aut bo
nis aut malis affectionibus ꝓmoueri.an illa qdē nihil inuicē pati nihil ſentire hmōi
mutationum. Sed qđ erga nos faciāt & quonā pacto ſubiecta corpora moueant tā
li loquendi genere ſignificari.Siue.n.hoc potius ſiue illud rn̄deant mille undiqꝫ la
Qđ pla/ queus mille anguſtias incidūt.Nā ſi putāt planetas inuicē moueri & quaſi amiciti
netæ ſe in' as & odia exercentes nūc ſe amico fouere cōplexu:nūc mucronibus radiorum ho
uicē non ſtilem in modum perſequi atqꝫ inuadere.Reclamabit non ſolum diuinus Iob apud
lędant. quem legimus deum facere pacē in excelſis ſuis:Sed cum ſuo Ariſtotele Peripathe
Iob ticorꝫ uniuerſa familia apud quā/certū eſt corpora ſuperiora locorū ſola uarietate
Ariſtote. mutari.Qualitates illas ſub Luna exceptas nec accedere illuc ullas neqꝫ decedere.
Quod ſi ꝓrſus cōcedere illas uolūt certe qđ ad noxias attinet qualitates ſi conce
dant explodēdi ab omni philoſophorꝫ cœtu uideneť/ cū ignorare omnino naturam
cæleſtis patriæ uideanť q in ea eē putāt qđ iniuriā facere poſſit uel ſubſtinere:q̄re ſi
qua in ſyderibus paſſio eſt admittēda/ nō alia ſaltē q̄ quæ pfectio potius eſt dicēda
q̄ paſſio aut cū a Sole Luna illuminať/quæ nō alia rōne ab eo tūc patiť/q̄ ab eo pati
tur aliqs a quo bn̄ficiū accipit.Lædi igiť ſtellā a ſtella uel obſideri uel infici uľ debi
liorem deterioremue fieri: & ex benefica noxiā/ ex potēte infirmam reddi:tam eſt re
motum ab omni ueritate/q̄ ab omni malo remota eſt oīs natura cæleſtium.Quod
ſi pati iniuriam ſydera pōt certe quæ ſunt nobiliora pfectioraqꝫ ab ignobilioribus
pati eam non debent/ut illud ſaltē colligať nō oīa ab oībus affici mutuo poſſe atqꝫ
moueri/ſed quædam a quibuſdam ut alia qdem agant tm̄ aliq̄ patianť.alioqn illud
Sol quid qūo nō erubeſcunt/ Solē dn̄atorē regemqꝫ planetarꝫ & ſicuti luminis ita ptātis ſum
polleat. mum cæleſtiū fontē:ſic tn̄ in numerꝫ ordinēqꝫ redigere/ut ipſe quoqꝫ aliorū radiis/
aut uictus langueat/aut parꝫ ſalutaris euadat/ & cū oīs ab eo planetarꝫ uirtus deriue
tur de proprio(ut dici ſolet)telo patiať.Sed mittamus hæc oīa quæ illis forte ab
ſurda nō uidentur/ & de planetis ut uolunt ſtatuamus illos affici atqꝫ moueri:Illud
rn̄deāt quānā hēant rōnē ut quæ proxima ſydera ſint nihil ſe moueāt eadē facta re
motiora ſentire ſe inuicē & pati mutuo īcipiāt:ita.n. de aſpectibus cū loquūť ſolēt
deffinire.Nā ſi Cācrū teneat Iuppiter Mars Leonē/inter quæ ſigna nihil interiacet
aſyndeta eē dicūt ſydera Iouis & Martis/hoc ē nulla radiorꝫ ſiue aſpectuum copu
latiōe cōiūcta: tū uero cū Mars ꝓcul magis factus a Ioue ad Virginē cōmeauerit/
& Martis Iouē/& Iouis Martē participare putabūt.Quo quid abſurdius dici pōt
aut magis remotū ab oī phīa?cū illud ſit uulgatiſſimū/oē qđ agit ī aliud q̄to proxi
mius eſt

mius ē patiēti tāto agere illud efficacius. Hoc igr̃ qđ iuniores aſpectũ uocãt cũ nõ
ſit aliud q̄ radiatio: ſic ẽt a ueteribus nũcupata/ hoc ē luminis ſui atq; uirtutis in aliũ
ꝓpagatio (& ut ſic dixerim elucidatio quædã) quõ nulla in corpora quæ ſunt pro-
xima/ efficax uero erit in remotiſſima: ut qdnã illis pſuadet pinde atq; a remotiore
propinquioreue diſtãtia radius extra fundat/ ita illũ euadere alterius alteriuſq; na-
turæ: Cum nõ poſſit (ſi uerã ſeqmur ratione) alia inde diuerſitas prouenire q̄ debi-
lius fortiuſue patiēti planetæ radius infingat. Cur aũt ꝓprietas etiã eius cõmutet
cauſa nec fingi nec excogitari põt. Nã & ſi pro iterualli diuerſitate aut numerus p-
tium interiacentiũ uariet/ aut ipſi inter ſe planetæ diuerſam põnis figurã ſortiant:
illa tñ inefficientia rerũ naturaliũ ꝑ numerorũ & figurarũ diuerſitate nõ uariatur:
qm̃ a nũeris & figuris naturales uirtutes nõ ꝓueniũt/ ſed a naturalibus formis pro
quaꝝ diuerſitate figuræ quoq; ipſæ ſtabiles & natiuæ non q̄les ex motu cõſurgunt
aduẽtitiæ: mouent & uariant. Neq; uero minores incidũt difficultates ſi diuerſita-
tem radiationis nõ in corporibus planetaꝝ/ ſed in eoꝝ effectu putent cõſiderãdã/ ut
.ſ. nihil pati abinuicẽ ſydera dicãt: ſed uariã iter ea diſtãtiæ rõnẽ illud efficere ut ra-
dii ꝓfluentes aliter miſceant/ pindeq; uarii ꝑ diuerſitatibus mixturæ effectus inde
proueniant. Nam hæc ſi reſpõdeãt primũ obiicere illud poſſemus auctoritate. Plo-
tini nõ poſſe radios cælit' diffluẽtes ita iuicẽ cõmiſceri/ ut noua uirt' aut forma ꝓue-
niat cum non ſint illi aut corpa/ aut liquores/ aut affixæ corpibus q̄litates: quarum
more nec in corporibus ſuſcipiunt/ ut .ſ. uel inde inficiãt/ uel pro ſubſtantiæ condi-
tione ex hitu ſuo aliquo mõ pmutent: quare philoſopho illi ſat ueriſimile non acci-
dere radiis quod plurimis qualitatibus/ ut ex aliqua concretione ſiue mixtura in ali-
am formam ex omnibus coaleſcentẽ aliqñ cõmutent: qđ etiã nõ ſine interitu cõflu-
entiũ ad idẽ ſimpliciũ particulariũq; q̄litatũ ſolet euenire/ qm̃ in radiis nõ facile qs
cogitabit. Veꝝ demus nos illis radios cõmiſceri mõ nobis demonſtrẽt quõ ex eo ra-
dii aliter miſceant q a ſyderibus cõfluunt aliter atq; aliter inter ſe diſtantibus. Sola
enim (quod ſupra dicebamus) diuerſitas inde hæc põt ꝓuenire/ ut q a ꝓximis ma-
gis iũctioribuſq; corporibus emanabũt hi melius intimiuſq; miſceant/ cõtra diffici-
lius cohæreant q a ſeiũctis magiſq; remotis ꝓficiſcant: qđ tñ illis non placet q in-
ter radios planetaꝝ in attiguis ſignis collocatoꝝ cõmertiũ nullũ faciũt: faciũt aũt
inter eos maximũ qui de ſyderibus uaſta immẽſaq; cæli regione ſeiunctis emanaue-
runt. Præterea ſi ratio uel diametræ oppõnis/ uel quadrangularis/ triangulariſue fi-
guræ diuerſitatẽ facit in ꝓprietate radiorũ nõ poterit hoc defendi niſi corpora pla-
netarũ mutere cõditionem ex illa figurarũ uarietate dicamus: qm̃ radii uirtus atq;
proprietas nõ aliunde. eſt q̄ a natura corporis irradiantis. Nec iſta uarietas figuraꝝ
alibi eſt q̄ intra corpora ipſa de qbus radii ad nos deſcẽdunt: q quãto inde magis re-
cedunt tanto illam minus hitudinem figurarũ inter ſe conſeruant: donec terram cõ-
tingentes coeant in conum: ut q ab oppoſitis fontibus ꝓfluxerunt in unitatẽ coali-
tus apud nos cõfluãt: q̄re cũ miſcent nec triangulis iam nec q̄drãgulis inter ſe ſche-
matis cõplicãt/ ut poſſit rõ cõmixtionis de ſchematũ iſta uarietate mutari. Sed erit
aſtrologis eo diuertendũ/ ut in radiis dicã talẽ eẽ ꝓprietatẽ qua ſydera a qbus ema-
narunt tali inter ſe ipſa figurarũ hitudine cõponebant: atq; ita poſtremo uel ſydera
pro uarietate dicẽt cõfigurationũ naturã uariare/ qđ eſt cõfutatũ/ uel ſi ipſa non ua-
riant ꝓfluentiũ quoq; ab ipſis radiorũ uirtutẽ eãdẽ imutatãq; eſſe iuiti cõfitebunt.

Aſpectũ nihil alid' eſſe q̄ radiationẽ.

Q đ diuerſę radiationes diuerſos effectus nõ ꝓducant.

Vbi ſit figurarum uarietas

Caput VI. Variæ aſpectuum rationes recitantur & confutantur.

VEteres quos Maternus imitat̃ ratioñe aſpectuum attulerũt ex numeris ut numero illo partium inter ſe/ſydera ſepata iũcta dicerent̃/q in aliquem nu meꝝ ductus uniuerſas cæli partes numeraret. Centum igit̃ & octuaginta partiũ interuallo diametram fieri radiationem:qm̃ iſte numerus duplicatus ĩtegrũ numerũ trecentaꝝ &.lx.partiũ efficit. Pariter trigonũ cx.C.&.xx.ptibus conſtaret qm̃ has partes ſi triplicaueris rurſus ptes abſolueris cæli oẽs.Quadrata radiatio p

Cõfutatõ tes exigit nonagita/qs ſi duplicaueris ſummã colligas trecẽtaꝝ &.lx. Exagonus.lx. partibus cõputat̃/quæ ſunt ſexta ps omnium partiũ.Sed dormirãs nimis hæc ratio nimiſq; ſupina,nã eadẽ rõne inter duos &.lxx.gradus aſpectum faciũt: qm̃ qnquies multiplicati tercentos &.lx.gradus abſoluũt:faciãt idem in qnq; &.xl.cũ ſit nume/ rus hic omniũ graduũ cæli pars octaua. Sed habent inquit Aboaſar numeri illi ali am prærogatiuã qm̃ nõ modo cæli partes ſed numeꝝ quoq; ſignoꝝ numerant mul tiplicati,nã in exagono duo ſigna: in trigono q̃ttuor: in tetragono tria: in diametro ſex cõputat̃.nã & bis ſex/& ter quattuor/& quater tria/& ſexies duo ſignorum duo

Reproba tiorõnis Ptolemæi mathema ticæ. decim numerũ cõficiũt. Sed friuola quoq; iſta cõfirmatio.nam ſimili ratione quæ diſtauerint partibus.xxx.erũt inuicẽ ſydera cõfigurata:quia partium numeꝝ ſi re/ ſpexeris duodecimã partiũ cęli/partẽ habebis:ſi ſignoꝝ coꝝ quoq; duodecimã por tionem.Poſtremo cauſæ de geometricis a Ptolemæo figuris allatæ ꝓpoſitũ/nõ con cludunt/q̃nqdẽ & figuraꝝ iſtæ cõcinnitates diuerſas in rebus naturalibus ꝓprieta

Auérodã tes nõ efficiunt.Sed q eis utunt̃ errorẽ illũ incurrũt ab ariſtotele cõdẽnatũ/ut ma thematice phyſicas res ptractent. Quod fortaſſe uidẽs Auérodan aít Ptolemæus poſt mathematicã ſup aſpectibus rõnem allatã attuliſſe aliã ex natura. Eſt aũt ratio

Rõ natu/ ralis Pto. quã affert huiuſmodi exagonã trigonãq; radiationem eſſe beneficã qm̃ a ſignis ſint generis eiuſdẽ/aut maſculis.ſ. aut fœmineis: hoc eſt planetæ illis inter ſe ſchematis colligati ita diſponunt̃/ut ſi alter in ſigno fœmineo alter quoq; ẽ ĩ fœmineo:ſi alter ĩ maſculo/& ĩ maſculo piter alter cõtra q̃dratã oppoſitãq; radiationem eẽ maleficas:

Prima rõ qa e diuerſoꝝ geneꝝ ſignis emergũt.Hæc eſt rõ Ptolemæi ñ ſolũ ĩfirma ſed ſe ipſam

Secunda. met tollẽs:tũ qa ſigna iſta ꝗ uera nulla ſunt/qd ſequẽtibus libris apiemus.tũ ſi aliq̃ ſunt illis tñ q̃litatũ aut ſexuũ notis iſignita nõ ſunt / ut hæc maſcula illa fœmiea alia

Tertia' ignea/alia aerea dici poſſint:qd ſupius ẽt ſatis ẽ cõprobatũ.Poſtremo q̃cũq; ſint illa

Quarta cõditiõe demutari ab illis plãetas nõ p̃nt:qd̃ ĩfra demõſtrauimus.Nũc ſup his litẽ nul lã faciam'.Sed ut iſta ſicuti oĩa ſecũ pugnẽt euidẽtiſſime demõſtremus. Q̃m̃ ſi uerũ ẽ qd aſſumit̃ erit oppoſita radiatio q̃ malefica maxĩe exiſtimat̃ bonis ãnũerãda cũ ip ſa quoq; nõ alibi q̃ in ſignis eiuſdẽ gñis eueniat.Sũt.n.Aries & Libra gñis eiuſdẽ:Cã cer itẽ & Capricornus/& reliq̃ oĩa q̃ ex diametro ſe cõtuẽt̃.Q̃d ñ uidiſſe Ptolemęũ oppido p̃ q̃ miꝝ ẽ/ut ĩ re tã apta tãq; expreſſa hõ alioqn ingenioſus hallucinaretur.

Quinta Qui ſi ſuoꝝ ẽt alibi dictoꝝ fuiſſet recordatus:uidiſſet nihil procedere illã rõnẽ ſed eius p̃ceptis eẽ cõtrariã.Nã tertio ipſe libro eiuſdẽ opis putat iter ſigna nõ ſolũ eiuſ dẽ ſexus/ſed ẽt q̃litatis/nõ exagonã hoc ẽ bonã ſed q̃dratã hoc ẽ malã iterdũ eẽ cõfi gurationẽ/ut cũ obliq̃ hoc ẽ breuiũ tpoꝝ ſunt piterq; ea quæ ſunt gñis diuerſi nõ q̃/ dratã hr̃e/ſed exagonã potius affinitatẽ/ita ut Gemios & Aq̃riũ q̃drata ſit illa radia tione cõpoſiturus:exagona uero Taurũ & Aq̃riũ.Q̃d̃ ſi ẽ ueꝝ q̃uo cõfigurationũ aut bonitas aut malitia de ſignoꝝ affinitate diſcordiaue conſurgit̃/quæ difficultas omnibus ẽ ſubeũda/q ſpatia radiationũ nõ ꝓ ſigniferi:ſed ꝓ æq̃toris ptibus metiũt̃ qd maxima pars aſtrologorũ obſeruat:q tñ oẽs(ut ſunt mirum ĩmodũ ĩcõſiderati)

cũ de malitia

cū de malitia bóitateue aſpectuū illis rō eſt reddēda/nō aliūde magis q̄ ſp de iſta ſi
gno2ꝝ uel cognatōe uel diuerſitate rōcinanť.Aboaſar aliā affert rōnē ut putat natu Alia rō
ralē ſup aſpectus:opponē inqēs confirmari/de lumis plenitudie quā aſſeqť Lūa cū Aboaſar/
opponiť Soli.Quadratā ui apparere ī motu planeta2ꝝ ab apſide a q.xc.diſtantes
gradibus curſū mutāt:Trigonū uideri ī planetis ſupioribus q a Sole.xx.&.C.ptib⁹
remoti retrocedūt ſi prius erāt directi uel dirigūť ſi prius erāt retrogradi.Exagoni
q̄titas cōuenit inqt medietati diametri circuli: tū q̄titati diſtātiæ domo2ꝝ Veneris a
domibus lumiariū.Sic cētonē ex mille pānis unū male cōpaginauit opponē quæ/
rit a Luna/q̄dratū ab apſide.Trigonū a ſupioribus:exagonū a Venere & male oīa
ab oībus.Nā quæ rō/ut qm̄ p diametrū Luna lumie Solis impleť/oēs planetæ nō Cōfutatō.
ſolū ad Solē ſed iter ſe ēt hac diſtātia copulēť?Et ſi ſupiores Solis trigono curſum
mutāt:cur hēbit hoc interuallū uim cōmutādi uires planeta2ꝝ non ſolū ſupio2ꝝ ſed
ēt inferio2ꝝ/nec ad Solē tm̄/ſed iter ipſos planetas acceptum.Quid q̄ nec illud per
petuū ī ſupioribus.Mars.n.ut ſcribit Paul⁹ & Porphyrius īterdū cū a Sole q̄ttuor
& octuaginta ptibus diſtat ī antecedētibus collocatus/ſiſtit ſe/ut retrocedat nō ſolū Paulus
trigono expectato:ſed nec expleto tetragono.Quod ſi de illa etiā ſupio2ꝝ in Solis Porfy.
trigono mutatiōe uim trigoni collegerūt:erat potius īter malas q̄ inter bonas ra/
diati ōes numerādus:q̄nq̄dē planeta oīs in ſupior in Solis trigono ē infœlix ſi credi Alia rō
mus Paulo & Heliodoro.Omnes.n.inquiunt ἀστερες στηριζον τες κακοι:hoc aſpectuū
eſt planetas oēs ſtationarios malos & infœlices eſſe/ſiue in prima ſtatione ſint ſiue a qbuſdā
in ſecūda.Sed euidentioris hæc oīa leuitatis/q̄ ut pluribus redarguantur.Excogi/ neoteri/
tata poſtremo neotericis qbuſdā de muſicis cōlonantiis alia rō ex qua radios pla/ cis exco
neta2ꝝ tum concinere inuicē/tum diſſonare armonia2ꝝ quadā ſimilitudine tradunt. gitata.
Eſt.n.inquiūt apud muſicos cōprobatū rōne & expientia tertiam uocē & q̄ntā pri/
mæ conſonare:q̄rtā uero & ſeptimā nequaq̄.Quid ſi igiť ēt paribus ſpaciis inter ſe
planetæ diſtantes nūc bene/nūc male conſoni inuenianť.Exagona radiatio tertiæ
uoci rñdet:trigona q̄ntæ:q̄drata q̄rtæ cū ibi tot ſigno2ꝝ quot hic uocum medient in
terualla.Sed hæc utiq̄ bella ſunt habentq̄ ſpeciē ꝓbabilitatis apud eos q pꝛiam
de limine ſalutauerūt.Nos uero ut omittamus iſtas in tā diuerſis re2ꝝ generibus ſi/
militudines:efficaciā rōnē declarabimus nō hr̄e atq̄ cōparationē & ſimilitudinem Cōfutatō
non ꝓcedere.Nā apud muſicos q̄dē uox uoci cuilibet ſi nō conſonat diſſonat:apud
aſtrologos multa ſpacia(ut ſic dixerim)ſibi ſūt muta:hoc eſt neq̄ cōſonāt inuicem
neq̄ diſſonāt:ut gratia exēpli uos ſecūda nō minus inter diſſonantes annumerať a
muſicis q̄ q̄rta/ſeptima uel undecima.At uero apud aſtrologos ſecundū ſignū cum
primo nō diſcordē/ſed nullā uocē emittit.Quintū uero & ſeptimū aliquā quidem
uocē/ſed non concordē.Præterea maior illa etiā diuerſitas q̄ ſexta uox apud muſi/
cos:æque atq̄ tertia cōſonat:& apud aſtrologos ſextū ſignū a prio penitus ē diſtin
ctū.Tū ī muſicis uox octaua q̄ſi eadē conſonat:ſignū octauū primum nō agnoſcit:
nec pōt cōiūctionis ſpēm uox octaua referre quā poti⁹ eiuſdē toni uoces repn̄tat:
q̄re in hac tā bella ſimilitudine plus oīno diſſimilitudinis q̄ ſimilitudinis inuenitur.

Caput VII Quid eos deceperit:nec de aſpectibus experientiā habitam.

VEerūeniuero nec hmōi q̄dē rōnibus ſunt adducti q dogma primitus illud
cōmēti ſunt:ſed expoſita quædā ex Luna illos magis coniectura decepit.
Cū.n.a Sole lumē mutuātē/pro diuerſa ad Solem pōne/ſiue illa ꝓxia eēt
magis/ſiue recederet uariare figurā cōſpicarenť.Trāſtulerūt idē ad reliquos pla/

netas/ut oẽs pro diuerſa nõ ſolũ a Sole/ſed ab ĩuicẽ quoq; diſtãtia/conditionem ſta-
tũq; cõmutarẽt:in quã opionẽ nõ aliũde eos deductos hinc facile aĩaduertas.Qꝺ
nec plures aut pauciores/nec alias planetaꝝ ĩter ſe cõfigurationes ſtatuerũt/q̃ quot

Q uinq; ſchematiſmi Lunæ ad Solem.

q̃leſq; Luna ſubire ad Solẽ in ſigni magis diuerſitate deprẽdit.Sũt autem Lunæ ad
Solẽ ſchematiſmi quq; celebrati cũ aut ſoli contũcta:aut cornicularis aut diuidua:
aut prætumida aut plena cõſpicit:qbus totidẽ in planetis rñdẽt excogitatæ ab illis
cõfigurationes:Cũ aũt ſũt ſimul:aut exagona aut q̃drãgula:aut triãgula:aut oppo-
ſita ſe radiatiõe cõſpiciũt.Rñdet.n. cõiũctio cõiunctioni:tum exagona radiatio fi-
guræ corniculari quæ tũc primũ in Luna cõſpicit cũ.lx.a Sole partibus diſtat:uo
caturq; a Græcis conoides:q̃rũ partiũ nũero exagona quoq; ĩter planetas ab illis
radiatio cõſtituit.Luna itẽ tũc eſt diuidua:Græce dicotomos appellat:cũ inter eã
& Solẽ.xc.ptes interiacẽt:quo ſpacio cũ ipſa quoq; ĩter ſe ſydera dirimunt:q̃drata
cõponi figuratiõe ab illis dicunt.Trigonicã radiationẽ de Lunæ prætumida ſimi
litudine duxerũt:quæ illa tũc primũ figura conſpicit:cũ.C.&.xx.partibus a Sole
remouetur:uocaturq; a Græcis αμφικυρτοσ:nos prætumidã & gibberoſam poſ-
ſumus appellare:oppõnem ipſam plenilunio rñdere nemo nõ ĩtelligit:& qm̃ Luna
pro diuerſitate figuræ diuerſimode quoq; ſolet corpora ĩmutare:Statuerũt idẽ de
oĩbus planetis:ut.ſ.pro iſta ĩteruallorꝝ ĩter ſe uarietate uariis quoq; modis res infe-
riores afficerẽt.Cuius utiq; cõſequẽtiæ cõiectura(ſi quẽadmodũ puto)ſũt addu-
cti/facile põt q̃tũ decipiunt ĩtelligi:ſi qdẽ Luna pro diuerſa ad Solẽ diſtãtia uti fi-
gurã ita influendi ꝓprietates ĩmutat:qm̃ a Sole lumẽ accipiẽs plus minuſue ab eo
qua pte nos reſpicit ꝓpoſitus habitudiniſq; ad eã cõditione illuminat.Atq; inde fit
naturali ratiõe/ut ꝓ lucis uel incremẽtis uel decremẽtis nõ ſolũ alia ſe nobis effi-
gie repñtet.Sed aliter quoq; noſtroꝝ & alioꝝ itẽ corporꝝ corporales q̃litates im-
mutet.Q uis.n.diſſolui neſcit corporꝝ hũiditates a calore?Q uis rurſus lucẽ cãm
eſſe caloris?Vnde apte colligit quo plus Luna lucis habuerit magis inferiorꝝ qb9
ꝓxia eſt corpora calefieri/& cõſequẽti rõne/quæ ĩ eis ſunt hũiditates magis lique-
ſcere & reſolui:quo pacto illud erit uerꝝ Ptolemæi enũciatũ a prio Lunæ q̃drãgu-
lo uſq; ad ſecundũ hũiditates corporꝝ affluere:qa.ſ.p id tẽpus Lunæ ptes ad terrã
uergẽtes affluẽtiori lumĩe potiunt.Hic illa ſtudiis agricolaꝝ cõprobata expimen
ta cæſam materiã cũ ĩplet lumine Luna/cito cõputreſcere:quæ contra cedit Luna
deficiẽte a carie ĩmunẽ/& putredinis uitio conſeruari.qa.ſ.putrefactioni maxime

Reflexio argumẽti ĩ argumentatẽ.

opportuna hũiditas ẽ:quæ quẽadmodũ dixi ꝓ auctu decremẽtoq; luminis Lunæ
& creſcit ſimul in corporibus/& decreſcit.At uero de iſtis Lunæ mutationibus quę
ſola uiciſſitudini huiuſmodi lucis ẽ obnoxia ad plãetas & ꝓprio & ĩmobili ſemper
lumine præfulgẽtes eadẽ trãſſere oppido pq̃ inſanũ:cum potius ex cõtrariis liceat
argumẽtari:ſi Luna quoniã ex ſitus diuerſitate plus magiſue illuminat ꝓ luminis
modo diuerſimode nos immutat conſeq ut planetaꝝ ſicuti lumen/ita ꝓprietas in-
fluendi nõ mutet/quæ p uaria uel ad Solem uel ad ſeipſos diſtantiæ rõne/nec pau

Ad expimẽta nõ poſſe aſtrologos ꝓuocari.

perent lumine nec diteſcant.Sed eodẽ modo nos terrenaq; alia ſemper intueantur.
Siue igit iſta ut nos qdẽ ſuſpicamur ſiue q̃s primũ inceſſuimus moti coniecturis/
in iſtã opinionẽ ſint adducti/patet leuiſſimis eos niti derìdiculiſq; rõnibus:quibus
ſi forſitan minus cõfidẽtes experiẽtiæ fidẽ allegent qꝺ unicũ eſt ꝓfugiũ deſtitutis
a rõne poſſumus nos æque ad expientiã ꝓuocare/qua quotidie eoꝝ apoteleſmata
reuincunt.Sed illud unũ rñdeant quæ ſup his habitu uera fideliaq; experimenta/
de qbus

de q̄bus tāta apud eos ē cōtrouerſia: ut quo loco q̄dratū alius ſtatuerit: ali⁹ trigonū eſſe cōtēdat. Et qđ hic qdē facit exagonū/ſit q tetragonū eē uelit: imo trigonum ſit alicui/qđ tñ aliis erit dyametrū: de q̄ re qm̄ infra late diſſeref iad eū locū lectorem delegamus: nunc illud & admonentes nō modo ī pręſcribēdis finibus radiationū: Diſcordia
Sed de ipſaꝝ quoq; natura pleraq; eos diſſetre/adeo ut ſcribant Paulus & Heliodorus exagonū qđ inter ſigna nō ē æque uel ab æquinoctiis uel tropicis diſtantia Paulus
naturā oppoſitiōis habere. cū nec oppoſitionem eſſe maleficā/ſed inter bonos aſpe- Heliodo.
ctus maloſq; mediate/pariter Ptolemæus nec eē q̄dratū malū nec trigonum bonū putat: ut liqueat ſatis nullā auctoritatē expiētiæ pr̄ocinari: cuius ī tā diuerſis opionibus æq̄li fide/æq̄li auctoritate magiſtri/patrociniū q̄ſq; ſuffragari ſibi contendit.

Capvt VIII. Quæ de obſeſſione dicunt pugnare his quæ de aſpectibus.

SVnt aūt p̄ter figuras iſtas q̄s diximus & aſpectus/aliæ ſyderꝫ cū īter ſe/tū ad Solē pōnes qb⁹ affici uires & mutari ꝓprietates reꝝ putēt: īter q̄s ēt q̄ prioribus illis uideant repugnare: Nā planetā obſeſſum dicūt quotiens utrinq; radii maloꝝ ſyderꝝ eū circūſtent/quā habitudinē Gręci uocāt εμπεριχεσιν ut ſi Iuppiter Librā teneat/Mars Virginē/Scorpiūq; Saturn⁹: aut inibi ēt Ioue collocato/Mars ex Tauro in Virginē/Scorpiūq; radios iaculat/tūc. ſ. Iouē obſeſſū ap- εμπεριχεσιο
pellabūt. Ego igit illos īterrogo/moueāt ne planetæ efficiātq; ſe inuicē ī hærētib⁹ ſignis ꝓximiſq; locati? Si negāt tollit empicheſis: qm̄ radius Virginē attingēs ī Libra poſito ſyderi nō nocebit. Sicut nec miſſus ad Scorpiū qm̄ Scorpius Virgo Libræ ꝓxia ſigna ſūt/ſi cōcedūt/aſpectuū rō nulla ē tota īde depēdēs ut putem⁹ ex certis īteruallis afficeri ſe plāetas: ex aliis nihil īuicē pati/qđ ſi r̄ndēt ī obſeſſione aliter euenire: qm̄ utrinq; radii ſūt/id potiſſimū dicūt unde eoꝝ īſania manifeſtet: q̄ſi ut ſolet hoīb⁹ euenire: fugiēti nō noceat a tergo īſeq̄ns hoſtis/mō pateat ex aduerſo liber R̄nſio.
cāpus ad euadēdū: q tñ ab īſeq̄nte cōprendat ſi cōtra ſtet alius fugæ obſtruens uiā Cōfutatō
ſ. hoc exēplo ſi uirginē occupet: Mars Iouē nō attingit ī Libra collocatū: quē tñ īde attinget ſi cōtra Iouē ī Scorpio ſteterit Saturnus. Qđ igit hoc genus cōſentientis ſecū diſciplinę/ut ſigna ꝓxima uoces aſindetę apoſtrophę/q̄ ī illis poſita ſydera nullā īuicē habeāt cōīonē: nec ī alteꝝ aliq̄d ꝓfluat ab altero: & tñ obſeſſū dicas planetā q̄ ex ꝓximi ſignis maleficis radiis īfeſtet: neq;. n. ſi Saturnus auferat lædi Iouē cōcedes a Marte: adiecto Saturno/ id qdē cōcedas/ p̄ſerti cū adueniat eo mō Saturnus quo nec lędere ipſe Iouē pōt. Sed ita ē certe ut dicebamus ſimilitudo eos īduxit hominis circūſeſſi cui circunſtantibus inimicis exitus nullus eſt ad ſalutem.

Capvt IX Planetas ſub ſolis radiis cōſtitutos non male affici: aut ut dicunt aſtrologi comburi.

NOnne ēt delirāt ī Planetis ad ſolē cōpatis quos ſub radiis cōſtitutos ineſficaces & male affectos eſſe uolunt/q̄ſi ſydera quoq; lucē ſolis non ferāt/ & ueluti capita infirmiora ſi nimis ſolent ægreſcant. Atqui lumē oē cæleſte pręcipueq; ſolare beneficū eſt: nec ſi rebus terrenis inimicū eſt aliqñ/aliter q̄ Prima rō
materiæ uitio id cōtingit: materiæ uitiū hoc in ſyderibus nullū eſt: q̄re lumine ſolis quo magis pfruunt uegetiores & magis efficaces euadunt/pręſertim cum ad ſydera ſol cōparatus cauſæ uniuerſalis habeat rōnē/cuius eſt ꝓpriā naturā pticulariū nō labefactare ſed cōfirmare. Qđ ſi Luna ſilente deſtitui bñficio eius īſeriora uidē Scđa
tur/alia rō: qm̄ pte q̄ nos reſpicit ſoli copulata lumine ſpoliat: t reliquis planetis luce ꝓpria nitētibus idē nō accidit ut ꝓpterea cū radii ſolis circūfundunt in permuta-

dis inferioribus minus poſſint. Q d' ſi ꝑtinaciter hoc defendāt opprimi exhauririq;
Tertia ſyderꝝ ꝓtātē/debet hoc magis euenire quo potētiores ſūt quoq; ꝓximi magis Soli
fuerint planetæ/quoꝝ utrūq; ſolēt negare. Nā ſiquidē ꝑtiliter & eiſdem penitus in
minutiis planeta Soli congrediť efficaciſſimū fieri uolūt. Tū in Ariete atq; Leone
radiis occupato ſydere Solē nō nocere: qb⁹ tn̄ i locis potētiſſimū Solē eē decernūt.
Nā excipit iquiūt ſtellā apud ſe/qn̄ Aries altitudo/Leo domus eſt Solis: hoſpiti āt
iniuriā nemo intulit bonus: q̄ſi (qđ ubiq; peccat) hūano more tractēť iſta cæleſtia.
q̄ſiq; Sol ſi naturali neceſſitate/ſed arbitrio quodā & lucē extra ſe fūdat & calorē.

Caput X Si rationē atq; etiā quorundā aſtrologoꝝ auctoritatē ſequi uolumus planetas retrogradientes/fortiores uideri q̄ directos.

DEniq; aſtrologoꝝ decreta q perſerutabiť: uidebit oīa uel ab humana q̄dā
ut diximus/ſimilitudine cōtra reꝝ cæleſtiū & naturā & dignitatē nō ꝓbi-
ca rōne ſed poetica fere licentia eē deducta: uľ a fabulis meris arbitrariiſq;
cōmētis/ut q̄ ꝓdūt ſup imaginib⁹ de qb⁹ ifra diſſeremus: uľ poſitionū q̄rūdā mathe-
maticaꝝ occaſiōe/qbus cū recte utanť mathematici/ad iſtā diuinādi ꝓfeſſionē per
Vbi potiſſimum aſtrologorum error inueniatť uerſe genethliaci trāſtulerūt. Q d' i Zodiaci diuiſiōe maxīe peccauerūt. Sed đ hac
qdē diuiſiōe ſuo poſtea loco diſputabiť. Nūc illud ex eo gn̄e ē q̄ planetaꝝ efficiētiā
putāt uľ iminui uľ roborari: ſed & ſpeciē ipſā uariař reꝝ efficiēdaꝝ ꝓ illis motuū di-
uerſitatib⁹ q̄s excogitāt mathematici: ut nūc qdē directo curſu ꝓcedāt/nūc retro-
gradiāť/nūc ſtatiua tarditate ſubſiſtāt. Debiliter. n. faceř qd' facit planetā cū retro
gradiť: efficaciter cū ꝓcedit. Sed & proſpeꝝ eſſe interdū cū dirigitur/qui ſit noxius
idē ſi retroceſſerit: in qua re uidēs quod aduerſus aſtrologos dici poterat/Heliodo
rus mouit quæſtionē contra ſeipſum in libro cōmentarioꝝ in Paulū alexandrinum.
quā non aliis magis q̄ ipſius uerbis explicabo ſolutionem aſcribens qua ſe putauit
quæſtionem diſſoluere cū adaugeat eam potius uerba eius græce ſunt hæc.

Nos ita uertimus in latinū uerbū pene uerbo reddētes. Illud aūt ſcire neceſſarium/
q̄q̄ planetæ moueri dicanť inæqualiter re uera: tn̄ in cæleſtibus nihil eſt inæquale:
nihil inordinatū/qn potius oēm ordinē oēm æqualitatem in illis inueniri. Sed hoc
ad noſtrā fit eſtimationē ut appareant inæqualiter moueri iterdūq; ēt ſtare: ipſa. n.
reuera neq; ſtant neq; motum unq̄ retardāt aut retroagūt. Sed accidit ut appeat ita
Ptolemę fieri ab illis ob eccentrioꝝ & epicycloꝝ poſitionē: ſup qbus moueně ut Ptolemæus
in ſua cōpoſitione nos docuit. Et ſi qs obiiciat qūo igiť apoteleſmata ſunt diuerſa:
Obiectio ꝓpterea q̄ eoꝝ motu aliq̄d uel accedat uel decedat/aut qm̄ ꝓſtare dicanť: ſiqdem
uere neq; ſtant: nec inæq̄liter moueně. Rn̄demus apoteleſmata hoc eſt aſtrologoꝝ
Reſpōſio reſpōſa non fieri ꝓprie ob illā motuū uel inæq̄litatē uel ſtationem. Sed qm̄ accidit
tūc planetas delatos i epicyclis/aut terræ fieri proximiores: aut a terra remoueri:
hæc Heliodorus: a quo illud nō mō cōceſſū ſed atteſtatū & cōfirmatū accipimus/
Heliodorus ſtatiōes planetaꝝ nihil efficere q̄ten⁹ qdē ſūt ſtatōes hoc ē planetaꝝ efficiētiā nihil
imutare. Pariter neq; retroceſſiōes neq; directiōes q̄tenus ſūt hmōi. Veꝝ ex his di-
uerſa ꝓnūtiari qd' accidat i his motuū differētiis: aut terræ ꝓximare planetas: aut
magis elōgari: q̄ſi illud dixerit naturalē hr̄e hoc rōne ut aliter nos imutent cum ſint
ꝓximi/aliter cū remiſſi. Q d' utiq; & nos cōcedims ueꝝ ſi ꝓpea rectos ſtantes repe
dāteſq; planetas obſeruāt. cōtrarium erit dogma ſtatuendū ut. ſ. repedātes planetæ
eſſent efficatiores q̄ cū directo curſu feruně: ibecilliores aūt cū ſunt recti: ſi qdē ſo-
la i his

la ĩ his maior minorue a terris elõgatio obſeruat̃.Nã ut ſcribit Haly exponẽs Pto/ Haly
lemæũ utiq; rõ oĩs atteſtat̃:ut q̃to terræ ꝓximior eſt planeta fortius nos ĩmutet af/
ficiatq; potentius/omnis aũt planeta cũ retrocedit terræ proximat magis/econtra
rectus a terra diſtantior fit.Debuit igit̃ fortior retrocedens planeta exiſtimari:nõ
quẽadmodũ ipſi decreuerunt debilis & infirmus.

Caput XI Caput & caudã interſectiones eſſe imaginariorum circulorum nulla naturali ui præditorum quibus in predicendo antiquiores uſi non ſunt:nec in eorum uiribus concordant recentiores.

CApur quoq; draconis & caudã q̃bus tribuit tm̃ turba aſtrologoꝝ quis nõ
uideat res inanes & cõmẽticias eſſe?Sed qđ antea diximus hic aſtrologi
ſæpe lubricãt ĩ errorẽ ꝙ quæcũq; repiũt a mathematicis ãnotata neceſſa
ria motuũ metiẽdoꝝ methodis iis oĩbus abutũt̃ ĩ prædicẽdo:q̃ſi pariter eẽnt natu
ralia & influẽdi prædita ptãte:cũ tñ aliter longe ſe res hẽat/qñ illi pleraq; & cõmi/
niſcunt̃ & fingũt ĩ cælo mathematicis nũeris & mẽſuris deſeruiẽtia/nulla tamen na
turæ alioqn ſtabilitate fũdata.oñdimus hoc ĩ ſignis quæ non mobilia cogitat Pto.
ĩtercepta ſolſtitiis & æquinoctiis oñdemus ĩ ſignoꝝ ptium minutiaꝝ dione:nũc in
capite & cauda idẽ appebit neq;.n.aliud ſunt q̃ ĩterſectiones duoꝝ circuloꝝ:q̃ me/ Quid caput & cauda.
ra pũcta:q̃ nexus lineaꝝ duaꝝ mẽte cõceptaꝝ:a mathematicis ĩtroducta/ut ecly/
ptica loca diſcernãt. ibi tñ nulla uirtus nulla q̃litas efficaciaue naturalis: ut.ſ.tranſ
ferri aliqũo poſſit ad genethlicã.Certe aliter nequeũt q̃ ut inibi poſitus aliqs pla/
netaꝝ/pro loci cõmodo uel incõmodo melius aliqd peiuſue decernat:ipſa uero ꝑ
ſe ſeorſumq; notata uim hr̃e regendi ꝑmutandiq; corpora nullã pñt.Vidit hoc & in
ſignis aſtrologus Abraã auenazra/q libro primo rõnũ aſtrologicaꝝ ita ſcribit:Di/ Abraã auenazra
xerunt itẽ exaltari caput draconis in Geminis:caudã in Sagittario.Sed hoc uanũ
eſt/quoniã caput & cauda nec bonũ ſignificant/nec malũ.Sunt enim connexiones
duoꝝ circuloꝝ:obſeruatur tñ Luna cũ eſt in eis:quoniam in capite poſita ob eam
cãm magis uigorat̃:quia nobis eſt ꝓpinqor/contra debilior eſt in cauda:quoniã in
ea uergens ad meridiẽ a nobis elongat̃.Idẽ accidit reliquis planetis cum ĩ capite &
cauda repiunt̃/excepto Sole cui nulla in alterutrã ptẽ declinatio eſt.Cũ aũt ſeor/
ſũ caput & caudã notatã in tabulis legis ſcias neq; nocere illa neq; ꝓdeſſe:q̃uis plu
res aliter oppinent̃.hæc ille.Sed neq; Ptolemæus illis utit̃ unq̃ ĩ prædicẽdo/neq;
ueteres uſos intelliges ex Materno apud quẽ nulla mentio caudæ capitiſq; draco/ Maternas
nis.Quod ſi de illis aliqñ ueteres loquunt̃ non aliter q̃ de loco quodam & poſitu.
Vnde & diuerſa fuit apud eos opinio:quoniã antiqoribꝰ malus uterq; locus uiſus
eſt ob eclypticã.i.uiam.ꝓpterea q; inter infœlicia loca utrunq; pariter ſtatuerunt.
Heliodorus in tractatu περὶ τέκνον.i.de filiis ſi loca inquit filios ſignificantia ab in Heliodorus
fortunantibus planetis & eclypticis nodis:hoc eſt capite & cauda libera fuerit fœ
lix eſt.Recentiores ſi caput in loco fuerit filioꝝ:filios ſicut nouellas oliuaꝝ in cir/ Neotericorum ſententia
cuitu menſæ ꝓnunciabũt/ducti alia coniectura quã ſupra retulimus ex Auenazra
quod in capite ꝓpinquiores nobis planetæ ſint efficaciores.Veꝝ ꝓcedit iſta ratio
cum in capite aliqs eſt planeta:quãq̃ citra caput ad nos declinans debet eadẽ rõne
fortior exiſtimari.Sed cũ nullũ in eo ſydus ĩuenit̃/quid põt uel dare uel auferre?
Sola ſiquidẽ a nobis mente deſignatus.Nã qđ quidã inibi a Luna derelinqui uir/
tutem quandam ſuſpicant̃/aſtrologoꝝ nemo dixit/tum non phyſicũ eſt ſi naturam
cæleſtium lumẽq; cõſideres/nec aſtrologicũ/qm̃ caudam Luna æque perambulat.

Diſcordia aſtrologorum

Alchabitius.

Tantũ igiť ſitus meraq; poſitio/de qua tñ & Arabes & Latini quaſi de ſydere quodam tandem decreuerunt/ita ut annos quoq; addere nitę caput iſtud exiſtiment:& partẽ ætatis quãdam gubernare:& in Geminis exaltari:& naturã hr̃e Veneris atq; Iouis/contra caudã Martis & Saturni. In qua re uidemus quantũ ab ipſa ueritate diſſentiãt. Sed mir̃ quantũ etiã a ſeipſis qñ q; nexum cõpulãque totius quaſi cæleſtis fœlicitatis dixerunt. Alibi tñ cum bonis bonũ eſſe dicunt/cũ malis malum augere eum qcqd inueniat. Alibi ſup eo quaſi de malo prorſus loquunť. Nam Alchabitius apud quẽ & leges quæ mox retulimus/inter infortunia planetar̃ hoc quoq; cõmemorat/ſi fuerint cũ ſuis capitibus. Hẽt enĩ qlibet planeta ſuum caput & ſuam caudã apud Arabes genzauar appellatã:aut cum capite fuerint caudaq; draconis: quæ capitis caudæq; Lunæ ꝓpria cognominatio i qbus pręſertĩ ipſa tã male ſe habuerint q̃tũ i capite. Idẽ in lib. de natiuitatibus applicantẽ capiti Luna climatericã facit locis.ſ. uitæ principalibus caput pariter iſtud & caudã connumerat. Abraã ut retulimus/uigorari in capite locatã Lunã affirmat. Vidimus Heliodor̃ ſupra cum infortunalibus ea ſtellis nũerare. Idẽ in tractatu de climatere Soli Lunę horoſcopo partiq; fortunæ ea cõnumerat:ut quæ de iſto capite ꝓtulerũt nullo capite aut certe corde ꝓtuliſſe uideantur:ubiq; tamen malicioſi caput draconis uocitantes quo maiori cũ reuerentia quaſiq; numinis auctoritate credulis auribus inſonaret.

Caput XII Origo antiſiorum:neq; eis in præſagiẽdo uſum Ptolemęum: & quãtum in his Maternus & Haly aberrauerint.

Vnde antiſia Hypparcus.

Reprobatio antiſiorum

Maternus ignorantiſſimus totius mathematicę ut alibi

Antiſiis nõ utitur Ptolo. in iudicãdo

MAthematici cuiuſdã dicti occaſione ſup antiſiis pariter errauerũt. nã qm̃ gradus in qbus Sole cõſtituto dies dieb⁹/& nox noctib⁹ ſunt æq̃les Hypparcus & ueteres ab r̃ndente utrinq; ſibi dier̃ & noctiũ æq̃litate antiſios dixerũt q̃ſi dixeris ex aduerſo æq̃les/diuinaculi nr̃i gradus iſtos æq̃les eẽ dixerũt/uirtute & ptãte q̃ ſupina ignorãtia nemo nõ cognoſcit:ut ab æqualitate quæ Sole illos pagrãte dier̃ noctiũq; cõtingit ad uirtutis æq̃litatem ſe trãſtulerint. Sed accuſare præ oĩbus Maternũ libet iſti⁹ erroris ꝓpagatorẽ/q̃q̃ ut ignorãtiſſimo toti⁹ mathematicæ uenia cõdonãda eſt. Is Ptolemæũ ait ſummã decretor̃ antiſiis tribuere. Nec miror nã cũ totũ Maternũ euoluerim diligenter nuſq̃ lecti a ſe Ptolomæi mihi fecit indiciũ:qď igiť attinet ad antiſia illis in decernẽdo in ꝓnũciãdo nunq̃ utiť Ptolomæus:ſiue cẽtũ enũtiata/ſiue apoteleſmata eius requiris: Tm̃ p̃rio libro apoteleſmatũ ubi ſnĩas aliorum πέριτησ συν τοκφασ τον ιοσθοιων: hoc eſt de affinitate cõſenſuq; ſignor̃ iter ipſas inſtitutiões enarrat his uſus ẽ uerbis. Rurſus æq̃lis eẽ ptãtis aiũt quæcũq; altero tropicor̃ ęq̃liter diſtãt:qa i illis poſitus Sol æq̃les dies diebus/& noctes noctibus facit. hoc ubi dixiſſet q̃ſi deinde oblitus:ut q.ſ. nõ ꝓbabat/nũq̃ reuocat in mediũ:nũq̃ meminit non ſolũ nõis antiſior̃:qď alioqn nuſq̃ apud eũ/ſed nec rei ipſius/hoc ẽ iſtius æque a tropicis remotar̃ ptiũ affinitatis atq; cõſenſus:nã qď in cẽtũ enũtiatis quodã loco dicit planetã ſæpe ibi uires ſuas extẽdere ubi nõ ẽ uelle trãſferre ad antiſias & dodecathemoria nimis coactũ & licẽtioſum/præſertim cũ in oĩ ſua diſciplina Ptolomæus alter̃ rideat:hoc eſt dodecathemoria & quæ hoc genus alia ſũt:alter̃ negligat/hoc ẽ de qb⁹ loqmur antiſia:eo uero præcepto nec aliud uoluit uobis indicare q̃ σχηματοιτοσ ραφιον hoc eſt configuratiõis radiationiſq; ptãtẽ p quã & molta & efficaciter faciunt ex ſnĩa aſtrologor̃ præſertimq; Ptolomæi planetæ qbus locis minime ſũt ſere. n. aliud ipſe in conſtellatiõibus q̃ phaſes & ſchemata nõ obſeruat:aut certe nihil aliud magis. Sed nec

q̃d antiſia

Mater-nũ nõ in-tellexiſſe quid ſint antiſia.

qd antiſia ſibi uellẽt Maternus nõ ĩtellexit: quorũ latentẽ rõnem alibi ſe explicaturũ pmiſit/q̃ſi aut nõ expoſitã rẽ cuilibet mathematico aut quę tribus uerbis explicari nõ poſſit: ſed ignorãtiã eius inde deprẽdas/ꝙ nimis impite loquẽdi morẽ ipſũ uſurpat/Martẽ quto gradu in Geminis conſtitutũ antiſiũ mittere in Cancrũ quo pacto nõ loqueret ſi qd eſſet antiſiũ iſtud ĩtelligeret. neq. n. radius aut lumẽ eſt antiſius q mittat/neq; aliud dicto eſt antiſiũ mitti ab aliquo planetarũ/q̃ mitti gradus in quo eſt æq̃litatẽ: q̃re pit ſic potius loquerẽt/epochã Martis hoc eſt partẽ quã occupat: antiſiã eẽ tali pti Geminorũ: aut qđ idẽ ualebit eſſe Martẽ in antiſio Geminorũ. qui aũt in Geminos Martẽ antiſiũ dixerit iaculari exibilabitur a mathematicis & irridebit. Sed Abẽzagel ẽt multiplicitet lapſus q prĩo libro ſuarũ cõmẽtationũ aphoriſmos explicãs quoſdã/tã gradus æq̃liter ab æqnoctiis elõgatos/q̃ q pariter diſtãt a tropicis Cãcro. ſ. & Capricorno æq̃lis eẽ potẽtiæ ſcribit. Neq. n. hoc de diſtantia ab æqnoctiis dictũ a ueteribus/ſed a tropicis tm̃/qbus antiſiorũ nomẽ impoſitũ eſt:

Error Abẽzagelis.

Nec Abẽzagel debuit hoc nõ uidiſſe/q̃nq̃dẽ deſcripti utrinq; ab æqnoctiis circuli ſunt quidẽ æquales. Neceſſe enim ab illis æque diſtãtes paralellos æquales inuicẽ eſſe/ue rũ nõ hemicyclia inuicẽ æqualia/qđ in æque remotis a tropicis accidit. Vnde antiſiorũ ille cõſenſus. Errat itẽ illud cũ multis ꝙ habitudinẽ gradus ad antiſium gradũ numerat inter eos quos aſpectus uocant: unde colligũt ſydus in altero eorũ poſitũ uim hr̃e etiã in altero/ſi in exagonis locis/& tetragonis & trigonis & oppoſitis habet. Natus autem hinc error ꝙ quæ græci σχηματα uocant: hoc eſt figuras barbari/& noſtrates aſpectus uocãt. Apud græcos aũt aſpicere ſe ſigna dicunẽ: nõ quæ inuicẽ cõfigurantur: hoc eſt ut noſtri dicunt aſpiciunt: Sed quæ græce ακτωυ φοωισηκοσων: hoc eſt ab his punctis emergunt & occidunt: id qđ in ſignis cũ accidat æque a tropicis ſepatis (ſunt. n. in eodẽ paralello) ppterea ea ſigna quæ antiſia qdã maxima pars aſtrologorum βλεποντα: hoc eſt uidentia nũcupãt Arabes: deinde & latini in eã ſignificationẽ accepunt: in qua noie aſpectus ipſi abutuntur. Atq; ita qđ euenit/ſæpe error in dictionibus errorẽ parit in reb⁹. Sic ſatis declaratũ uariã in fatis explicãdis (ſi qua fata cõcederent) apud aſtrologos antiſiorũ obſeruationẽ: tũ quãta ſup his etiã & Arabes & latini/cõtra ſententiã ueterũ ſomniauerunt.

Error nrõ tũ & barbarorum aſtrologo tum.

Sæpe error in dictiõib⁹ errorẽ pit ĩ rebus.

Caput XIII In præcipiẽtib⁹ & obediẽtib⁹ ſignis pariter deceptos aſtrologos.

EX hoc genere illa etiã eſt obſeruatio germanæ uidelicet hebetudinis uel fallaciæ de præcipiẽtibus ſignis & obedientibus. Nã cũ mathematici ſigna in qb⁹ ſol poſitus dies efficit noctibus longiores collata ſignis in qbus æqua pportione lux tenebris uincitur προσταττοντα: hoc eſt præcipientia uocaſſent: & quæ ex aduerſo portendunt tenebras ſupra diem υπακουοντα: hoc eſt obediẽtia genethliaci nois argumẽto moti decreuerũt eũ ĩ cuius genitura ſignũ pręcipiẽs horoſco paret fore illi ut ĩparet/q ſignũ obediẽs genituræ/ hr̃et horoſcopum/ q̃ſi illa præcipiẽtis obediẽtiſq; cognominatio mathematicis ĩſtituta/ iſtuc ptineret/ neq; in ea tãtũ mõ dierũ & noctiũ ſub illis ſignis accidens inæqualitas foret ĩdicata.

Ca. XIIII. Cõfutatio rõnũ q̃s de planetarũ exaltatiõib⁹ qdã aſtrologi aſſignauere.

Laus Plynii. Li. ii. ca. xyi.

SEd & iſta de planetarũ altitudinibus uel exaltationibus opinio unde emanauerit/utq; pariter mathematica q̃dã occaſione huc præcipites ierint admonuit me naturalis hiſtoriæ ſcriptor ille diligẽtiſſimus/cui oĩs debet antiqtas: oĩs poſteritas: q alterã a barbarie a morte alterã uindicauit. Is igitur libro ſecundo ptractãs illã q̃õnẽ/cur eadẽ ſydera alias altiora/alias ĩferiora uideantur poſt

alta quædã ita ſubiicit. Altera ſublimitatũ cauſa qm̃ a ſuo centro abſidas altiſſimas
habent in illis ſignis Saturnus Libræ parte uigeſima/Iuppiter Cancri decimaqnta
Mars Capricorni uigeſima octaua/Sol Arietis decimanona/Venus Piſciũ uigeſi
maſexta/Mercurius Virginis decimaqnta/Luna Tauri quarta. hæc ille. Vnde fa-
cile qſq̧ colligat nõ tardiſſimus aut ita olim fuiſſe aut putatũ ſyderali ſcientię tunc
uacãtibus poſita ſydera in ptibus memoratis altiſſime a centro ſuarum abſidum ſũmo
ueri. q̃re & gradus illi ſiue partes altitudines planetarum dicebant̃. Vnde data occa-
ſio genethliacis/ut ſeruato altitudinis nõie/q̃ſi tñ nõ loci foret altitudo/ſed naturæ
& ptãtis abuterent̃. Neq̧ enim alias dicũt aſtrologi exaltari planetas q̃ in his pti-
bus ubi ex uetere aſtronomia putatos altiſſime a ſuis centris diſtare eos oñdimus:
q̃q̃ illud lectorẽ ſcire oporteret in uulgatis codicibus Plynii mendã inueniri: & uer
ba quæ deinceps ponunt̃ pmutatis numeris inoleuiſſe quãdo nota denarii debita
Error in Materno Porphyrius. Veneri ad Solẽ eſt tranſlata/ut in ſole uigeſimanona pars pro decimanona in Ve-
nere decimaſexta pro uigeſima ſexta pperã legatur. nam & uitium in Materno/ubi
Venerẽ legimus in uigeſimaſeptima parte Piſciũ exaltari. Scribendũ enim eſt ſex-
tã atq̧ uigeſima ex Porphyrio. Illud quoq̧ nonnihil uariat q̧ Lunę quartã partem
Tauri aſtrologia uetus aſſignat ſecuta ætas tertiã ſiue opinionis eſt diuerſitas: ſiue
culpa librariorum in iſta numerorum notatione ſæpiſſime allucinantiũ/ſimiliter in Sa-
turno nõ prima atq̧ uigeſima/ſed uigeſima legi oportet auctore eodẽ Porphyrio.
Neq̧ uero iã dubito bonis mentibus palã factũ/quomodo in aſtrologiã diuinatri-
cem planetarum exaltationes irrepſerint: Sed cum ad poſteros dogma perueniſſet &
theoricæ ſyderum diſciplinæ mutatione ratio illa dogmatis eẽt antiquata; Poſteritas
alias ſibi rõnes cogitauit qbus putaret opinionẽ prioribus illis eſſe pſuaſam/& alii
qdẽ alias/ut in mẽdacio plurimũ contigit uerum leues & deridiculas. Ptolo. in Arie-
Rõ Ptol. Cõfutatõ te inqt/Sol exaltat̃: qm̃ ad eũ cũ puenit: incipit eius uis magis apparere. Verum (qđ
de domibus ſupra loquẽtes diximus) id nõ efficit ſigni q̃litas & natura/ſed ſitus. nõ
qa pagrat Arietẽ/ideo fortior eſſe incipit: ſed qm̃ ppinquare incipit nobis. q̃re non
ſi tuis teporẽ hortis infundit ueniẽs ad id ſignũ ſperãdũ ut ad regnum etiã euehat:
qm̃ in ſua ſit poſitus altitudĩe: in q̃ aliis utiq̧ regionibus deſceret a qbus diſtat̃ ma
gis in Ariete & pximare magis ſub Libra illũ contingit. Sed uideamus de reliqs ẽt
planetis Lunæ ſublimitas Taurus: qm̃ ſi cũ ſole iungat̃ in Ariete appebit uis eius
primũ in Tauro. O efficaciſſimã rõnẽ q̃ſi ſi Soli in Tauro cõgrediat̃ non idẽ cũ Ge
minis ſit euẽturum: & ſi in Geminis coeat apud Cancrũ: & ſi ĩ Cãcro/idem ſub Leone
atq̧ ita de reliqs oĩbus: ut demirari liceat Ptolomæũ quẽ nõ puduerit iſta cõſcribe
Cõfutatõ re. Verum aliæ ſunt ẽt rõnes/qm̃ Luna pxĩa Soli eſt & trigonum Lunæ laterinũ. Sed
nõ pximã Solis Lunã putat Ptolomæus: nec debem' ex trigono cõiectare ſublimi
tatẽ/nec ex domo/uel trigonũ uel altitudinẽ: uel ex aliquo eorum terminos uel deca-
nũ: qm̃ ĩpmixta ſunt hæc ita ut cuilibet ſua in re ppria auctoritas debeatur. Præte-
rea ſi trigoni mouet argumentũ/cur nõ potius in Geminis Mercurius exaltabit̃ q̃
in Virgine: ubi & illud quadrabit ut ſit pximus exaltationi Solis a quo parum ab
Aboaſar eſſe ſolet. Id qđ in iſtarum quoq̧ exaltationũ rõne ſeruare conat̃ Aboaſar. Sed conue
nit inqt Ptolomæus Virgo Mercurio: qm̃ ſiccus eſt & ſub Virgine ſiccitas autũna
De Martis exaltatione. lis appet. Verum diximus iã de ſignorum natura nõ pficiſci iſtã q̃ttuor tẽporum mutatio
nẽ: q̃re poſitus Sol in Virgine faciet aliis regionibus/qđ apud non facit poſitus in
Tauro. Præterea ſi hoc obſeruabat̃ cur non in Cãcro regnare Mars ſtatuebat̃: ſub
quo.ſ.

quo.ſ.æſtuat mũdus/ſicut ſub Virgĩe iã areſcit. Eſt aũt Mars planeta feruẽtiſſimus
quẽ tñ in Capricorno uolunt exaltari/ſub quo frigore/gelu/glacieq́ diſtringimur.
Ver̃ ad Meridiẽ inquiũt uergit Capricornus:eſt aũt ps meridiana calidior.Hoc ẽ
qđ uobis obiectamus aſtrologi iſtã.ſ.leuitatẽ & incõſtãtiã rõnũ urar̃(Si tñ rões
iſtæ dicẽdæ ſunt)nã de ſigno eodẽ ꝓ cõmodo ꝓq́ arbitrio uro nunc q̃ſi de calido/
nũc q̃ſi de frigido diſſeritis.& mox idẽ nec calidũ iam nec frigidũ/ſed hũidũ potius
uel ſiccũ appellabitis in ptitione ſignor̃.Capricornũ terrenum facitis/q̃re ſiccũ:ad — De Iouis
Martẽ cũ trãſfert/inter feruẽtia cõputat:& cum Satutni domiciliũ dicit ſyderis.ſ. — ſublimi-
gelidiſſimi niues & pluuiæ ſub eo fieri memorant.Q đ ſi Capricornus q̃ſi calidũ ſi — tate.
gnũ Marti cõdonat/debet ſimili rõne Cancer frigidiſſimus numerari:q̃re Iouẽ ꝓ-
fecto regẽ nõ hẽbit/uiuifico ut dicũt calore præpotẽtẽ.Ver̃ præſto ẽ latebra ĩ quã — Ptole.
ſe cõdãt.Nã ſuſcitat inq̃t Ptolemæus Iupiter uentos aquilonares:quare ſignum ad
aquilonẽ poſitũ illi cõuenit.At cõfugere primũ aſtrologi alii huc nõ pñt:q negant
huiuſmodi uentos a Ioue ſuſcitari.Præterea nec Ptolemæus excuſat:q ſimili rõne
in occidẽtẽ debuit mittere Martẽ nõ in meridiẽ cũ occiduos uẽtos non auſtrales a
Marte putet excitari.Mitto Geminos & Leonẽ ad boreã inclinare/cur non igr̃ po-
tius Leo exaltatio Iouis?Nõ conuenit inq̃t Auẽrodã/calor Leonis Ioui/imo uero
magis q̃ frigiditas Ganceri.Adde q̃ Leo trigonũ Iouis ſignum diurnũ & maſculum
Iuppiter item maſculus & diurnus.Cancer inter fœminea nocturna aquatica deſi
gnat/quæ a Iouis natura cũcta amouẽt.Cõuenit igr̃ oĩo magis illi Leo q̃ Cãcer.
De Venere & Saturno nihil minus delirant ut ſit Libra Saturni ſublimitas:q̃m So — De exal-
li cõtrarius eſt Saturnus:Venus in Piſcibus exaltet q̃m humida eſt/& ſub Piſcibus — tatiõe Ve-
ueris hũiditas incipit.At.n.ſæpe iã diximus nõ ſignor̃ naturã cõſeq tpor̃ iſtas q̃li- — neris &
tates:ſed accedẽtis Solis & recedẽtis põnẽ.De Saturno ut ſolẽt pro commodo lo- — Saturni.
quũt.nã hic qdẽ oppoſitũ Soli faciũt alibi σὺνουρετυν:hoc eſt eiuſdẽ conditionis
eſſe prædicãt:q̃te ab utroq́ ſignificari patrẽ:utrũq́ eſſe orientalẽ.Sed uterq́ maſcu
lus:uterq́ diurnus.Sed nimis ꝑfecto multa dictuti ſi alia hmõi particulatim cũcta
ꝓſequimur:q̃bus alii parũ cõſiſi nouã excogitauerũt rõnẽ utiq́ breuiorẽ ſed oĩno
inefficacẽ eſſe eni triquetra uel exagona domiciliorũ exaltatiões planetis præterq̃
in Mercurio.Q uod ſi quæras cur in Luna Venere Marteq́ exagona/triquetra in
aliis maluerint.Rñdẽt trigonũ diurnis potentioribuſq́ planetis magis conuenire:
nocturnis aũt qui ex hæreſi Lunæ ſunt q̃ Arabes aiz uocãt:διατοασθενεστησ
ακτινοσ:hoc eſt de radii imbecillitate & exagonũ.Verum fallunt ĩ Marte q̃n non — Repro-
q̃m imbecillus ideo nocturnis ãnumerat:ſed potius ut uigor & efficacia radii Mar — batio.
tialis nocturno frigore retardetur:nec ex hæreſi Lunæ dici põt qui ſit maſculus pla
neta:q̃q́ utraq́ q̃litate a Luna diſcordent:& contraria oĩno atq́ Luna rõne noctur-
nus exiſtimet:nã illa qdem ob naturæ ſimilitudinem:Mars ob diſſimilitudinẽ/Lu-
nari & Cancro aduerſus in Capricorno ſicut oppoſitus Tauro in Scorpione.Sed
ꝑcedat iſta coniectura illud rñdeãt:cur dextra potius triquetra q̃ ſiniſtra?cur ſini-
ſtra potius q̃ dextra?imo cur in Ioue qdem ſiniſtrũ?in Saturno & Sole dextrũ?&
cũ habeãt domos duas planetæ:cur ab altera potius q̃ altera trigonũ eſt acceptũ?
ut cũ in Sagittario & Piſcibus Iuppiter hoſpitet:cur potius in Cancro q̃ in Leone
debeat exaltari?præſertim cũ plus hẽat cũ Sagittario affinitatem/ut aſtrologi di
cũt/plus itẽ(qđ antea dicebamus)& plus lõge q̃ Cãcer illi Leo cõueniat.Poſtre-
mo ut hmõi oẽs cõiecturas fictas a poſteris ĩtelligas/nec oĩno fuiſſe q̃bus primi in

ſtitutores huius dogmatis fecerint fũdamẽtũ:hinc cognoſcas ꝙ rõnẽ nõ reddũt cur
non tali in ſigno/ſed in tali ipſius ſigni parte planeta dicat̃ exaltari:cuius cãm ſupra
Aboaſar ex uetere aſtrologia demõſtrauimus:Quapp Aboaſar difficile hoc inuenire fuiſſe
dicit uniuerſitati aſtrologoꝝ:& ipſe ne oĩno nihil loqueret̃ multa anxius ſup hac
re nimis peruerſa/& fabuloſa ſubtilitate diſtorſit.Quare liquet indubie occaſione
quã diximus ueteris diſciplinæ putãtis ĩ his gradibus a ſuis cẽtris diſtare maxĩe pla
netas receptũ hoc dogma a genethliacis đ altitudinibus planetaꝝ: quaꝝ q̃ uana ſit
obſeruatio nemo iã nõ intelligit:nõ ſolũ ꝙ ad naturã poteſtatẽq; tranſtulerũt quæ
fuerit loci ſituſq; cognominatio.Sed qm̃ in ea re uetus aſtronomia forte fallebatur
nimis ĩter primordia fallax & paꝝ explorata:& ut uera illi tunc decreuiſſent ratio
Apogea poſteritati illa nõ cõgruit ꝑmutatis abſidibus & quæ apogea dicũt̃ ſydeꝝ errãtiũ.

Caput XV Rationes aſtrologorum de trigonis & trigonocratoribus:atq; obiter de ſignorum ſexu confutantur.

NEq; uero putemus aſtrologos occaſione tm̃mõ accepta delirare oculatio-
res q̃ ut deuiare ſine duce non poſſint.Præuaricant̃ ſæpiſſime ubi nullus
eſt obuaricator.Nã de iſtis qdẽ exaltationibus mathematicis fere debent
quod inſaniũt:q̃q̃ ſibiipſis magis/ne qua eos iniuria/defraudemus.At quæ trigona
uocãt uulgo triplicitates/ipſi pepererunt neq; eos hoc loco q̃q̃ matheſis iuuit:quæ
qm̃ res inde depẽdet: ꝙ ſigna quædã ignea faciũt:quædã terrea:quædã aerea:quæ
dã aquea:reddere prius ſup his rõnẽ eos cogemus:& qũo hoc qdẽ hui⁹ planetę tri-
Nõ poſſe elementarias q̃litates ſignis aſcribi. gonũ:illud illius bene diffiniãt examinabimus..Dicite igit̃ uiri ſapientiſſimi inter-
preteſq; cæleſtiũ qua rõne elementoꝝ iſtas qualitates in cælo ſignis diſtribuiſtis?
Auenrodan magnus in ueſtra diſciplina ſignoꝝ naturã uel ad Solem refert uel ad
ſtellas:ad Solem ut talis ſigni naturę dicat̃/q̃le opus eſt Solis id ſignũ permeantis:
quo pacto mobilia ſigna æquinoctia uel ſolſtitia:reliq̃ fixa uel communia dicunt̃:
Ad ſtellas ſi hoſpitantiũ inibi ſtellaꝝ uirtutes ſigno attribuunt̃.Neutrã rõnẽ uideo
q̃drate ueſtræ partitioni:nã ſi Solis opa ſequamur/igneus erit Cãcer/non Aq̃rius:
ſicut aqueus Sagittarius magis q̃ igneus:non igneus Aries ſed aereus/Taurus hu-
more atq; calore potius abundabit q̃ frigore & ſiccitate:atq; cõditio ſignorum fere
omniũ cõmutabit̃:quæ nec erũt ꝑpetua (qđ uos uultis) Si refert̃ ad ſtellas identi
dem ſuis ſedibus migrãtes:an Alchindi rõ potior exiſtimãtis cũ ĩ Zodiaco q̃ttuor
ſint ſigna principalia/duo æqnoctialia/duo ſolſtitialia his q̃ttuor primas elemen-
toꝝ quattuor qualitates aſſignari/igneã Arieti/aqueã Cancro/aereã Libræ/terreã
Cõtra rationẽ Alchindin Capricorno.Tum qa trigona radiatio locis cõgruẽtibus incidit,ideo ſigna cuilibet
ſigno utrinq; triãgula/naturã ſimilẽ iure ſtatuuntur ſortita.Sed neq; iſta rõcinatio
quadrat:qm̃ in referẽdis ad ſigna q̃ttuor ꝓprietatibus elemẽtoꝝ/duplex potuit ei⁹
ordinis eſſe rõ/altera pro cognatiõe ſigni & elemẽti:altera pro ſitu ipſoꝝ elemento
rũ:ut primũ primo tribueret̃:ſecũdũ ſecũdo:atq; ita deinceps.Si primum obſerua
rũt ut calida calidis:frigida frigidis rñderent:ignẽ ut dixi Cancro dare debuerunt:
Ratio Alchindi. aerẽ Arieti.Si alterã aerẽ Cãcro:q ſecũdus eſt ab igne.Sed oppoſita inq̃t Alchin-
dus/calor frigiditas/danda igitur ſigno tpis ſecundi/hoc eſt Cãcro/imo/ideo Libræ
Cõfutatõ quæ opponit̃ Arieti:q; ſi præponendã aquã aeri dicãt/qm̃ ſit efficacior iam ſeipſa
natura faciẽt ſapiẽtiores.Præterea ſi agẽs qualitas qualis frigiditas/non qualis hu-
miditas patiẽs Cãcro cõuenit qũo ab eis ĩter fœminea ſigna nocturnaq; deputat̃?
nõ potius inter diurna & maſcula? quod obſeruãt & in planetis/nõ aliunde magis
rõnabiliter

rõnabiliter ſexũ in cæleſtibus agnoſcentes q̃ penes agẽtes patiẽteſq; q̃litates: ꝓpterea q; Iouẽ Solẽ & Martẽ in q̄bus calor Saturnũ in quo frigus excellat mares appellauerunt: Lunã & Venerẽ fœminas q̄m hũidæ ſint. Sic igiť aq̃ & ignis mares ẽt ab Aegyptiis dicebanť ob cãm memoratam: aeratq; aq̃ fœminæ: ita quæ aquea ſigna ſtatuerũt/debuerũt aſtrologi maſculis annumerare/nõ fœminis: qd' ĩ oibus tñ pariter fecerũt: Cãcro.ſ. Piſcibus/Scorpiõe: aerea cõtra maſcula decreuerũt/cũ ſit tñ hũiditas aeris q̄litas ꝓpria: Pugnat igř in his ſecum aſtrologia: & ſeipſam euertit ut ubiq; tñ delirans. Namq; ut a ꝓpoſita re nõ tñ ab re digrediamur/quæ leuiſſima iſta nugamentaſ diſcernere ſexũ in cæleſtibus/tali præſertim coniectura qua moti ſex ſigna maſculina/ſex fœminina ſtatuerunt/ut primum marẽ/ſequens fœminam: atq; ita p uires ſemp alteꝝ uiꝝ alterã fœminã. Nã ſi erat hoc faciẽdũ debuerat pro natura ſignoꝝ fieri: nõ q; fatali & uana iſtiuſmodi conſequentia/primi.ſ. & ſecundi/ atq; ita deinceps: qd' quã hẽat rõnẽ audi ex Ptolemæo. Nox inq̄t diẽ ſeq̄ť/& fœminæ hęrent uiris: debet igiť ſigno maſculino fœmineũ ꝓximũ ſtatui. Contra quam rõnẽ nõ ẽ utiq; diſputãdũ ſed ridendũ/niſi illud forte ſeriũ eſt ut uideamus prior ne die nox/an nocte dies/ut fortaſſe nocturna ſigna debuerit anteponi: q̄a potius dies noctẽ ſequať q̃ nox diẽ. Scriptũ eſt enĩ factũ eſt ueſpe & mane dies unus q̄pp Hebræi tpoꝝ initia a nocte ſtatuerũt ueꝝ occupatiores q̃ ut nugari liceat multis uerbis. Q uãq̃ apud ipſum etiã Ptolemæũ multũ hẽat momenti ſexuũ iſta diuerſitas/ apud quẽ refert non paꝝ in maſculis/an in fœmineis ſignis planetæ inueniantur. Q uod ſi cõptũ expimẽtis dogma contendãt quæro q̄bus ſuis an ueteꝝ? Si ſuis cauos nõ hñt/ut tãta ſit auctoritas: ſi antiquoꝝ/at ex antiquis magna pars aliter ſentiebat/multi ordinẽ ab horoſcopo faciebãt ut eſſet exoriẽs ſignum ſemp maſculinũ atq; diurnũ: reliq̃ cõſequẽti ordine p uices diuiderenť. Alii q̄ttuor q̄dẽ ſigna diurna fecerũt Arietẽ/Cãcrũ/Leonẽ/& Sagittariũ: q̄ttuor nocturna/Gemios/Libram/ Capricornum/& Aquarium. Q uattuor ꝓmiſcua/Taurũ/Virginẽ Piſces/& Scorpionẽ qui receptã opinionẽ explodebãt antiq̄tas. Vnde illud ex uetere aſtrologia:

Sunt quibus eſſe diurna placet quæ maſcula ſurgunt.
Fæminea in noctem latis gaudere tenebris.
Q ui non multa ſibi nullo monſtrante loquuntur.

Q uo in loco miꝝ q̃tũ delirat triuialis q̄dã iſtius poetæ interpres lõge itẽ illi rõnabilius (ſi q̄dẽ cũ rõne aliq̃ñ eſt inſaniendũ) qui oĩa pariter ignea atq; aquea diurnã appellauerũt: reliqua ſex nocturna terrea.ſ. aerea. Itẽ ſi qd' placet Ptolemæo maſculũ & diurnum ſe conſequuntur/erunt maſcula illa/iſta fœminea. Sic ille cecinit:

Nãq; Sagittarii ſignum rapidiq; Leonis
Et ſua reſpiciens aurato uellere terga
Tum Piſces Cancer & Cancri Scorpion ictu
Aut uicina loco diuerſa aut partibus æquis
Omnia dicuntur: ſimili ſub ſorte diurna
Cætera nec numero conſortia nec uice ſedis
Interiecta locis totidem nocturna feruntur.

Fuerunt & qui aliter ſentirent quare ſubdit.

Q uin etiam ſex continuas dixere diurnas.
Caſtoris eſſe uices quæ ſunt a principe ſigno
Lanigeri ſex a libris nocturna uideri.

Non eſſe alia ſigna maſculina & alia fœminina.

Vide inſulſam Pto. rõnẽ

Legiť hic uerſus mẽdoſus uulgo ut plerãq; alia caſtigauit Politian⁹ cuius in libris emẽdãdis fides ꝓbata: ſumma diligẽtia rara eruditio.

Deſinãt igr̃ fidẽ allegare ueterꝝ obſeruationũ a q̄bus tã diſſidẽt ſæpe q̄ tota aſtrolo
gia diſſidet a ueritate. Obiici aũt illud etiã poterit ſi maſculum ſignũ principe loco
ſtatuẽdũ indicarũt futuꝝ in ĩcerto quodnã primũ & maſculũ ſignũ/quẽadmodum
& ĩcertũ quodnã ſignũ initiale ut ſupra declarauimus. Aliis.n. Cãcer: aliis Capri
cornus p̃ria uidebant̃: quoꝝ tñ utrũq; fœmineũ apud iſtos. Sed forte nec tã multis
eludi fabulas oportuit: q̄q̄ opæpretiũ obiter iſtã fabulã cõfutaſſe diſcernẽdi cæle
ſtia ſigna p ſexus/quo nos ideo diuertimus: ut in Cãcro pugnare illos ſe cũ oñdere
mus: quẽ aqueũ facerẽt & fœmineũ cũ ſit tñ frigiditas inter agentes qualitates non
paſſiuas. Q̄ď ſi prima partitio illis det̃ in ſignis tropicis & æquinoctiis non ꝓcedet
in aliis ſignis ratio diſtributiõis: circulo eñi demõſtrãt q̄ eſt flagitium in dialectica
q̄ñq̄dẽ cũ hoc loco ꝓbãt trigona ſigna eiuſdẽ naturæ/aſſumũt argumentũ: q̄m tri
gona radiatio cõſentientiũ inuicẽ eſt locoꝝ & rurſus ꝓbaturi trigonã radiationem
Ratio Abraam auenazræ. cõſentire aſſumũt q̄ eiuſdẽ naturæ incidat locis. Sileat igitur iã Alchindus. Reliq̃
eſt ſñia Abraã auenazræ ducentis rõnem iſtaꝝ q̄litatũ a figuris imaginũ & effigia
toꝝ inibi aĩaliũ ꝓprietatibus, ut Piſces/Cancrũ/& Scorpionẽ/frigida uocenturq;
aq̄tiliũ noĩa effigiẽq; repręſentent. Leonis ſignum calidũ ob naturã Leonis: atq; ita
de reliq̃s. Sed iſta quoq; rõ aut nulla ſi nullæ imagines ut demonſtrauimus: aut fal
ſa ſi aliquæ ſunt imagines/in q̄ cũ ſignis imagines cõfundunt̃: quod ſupra ẽt repro
bauimus. Deniq; cũ figuræ loco uarient̃ erit iſta diſtinctio ſignoꝝ tẽporaria: nõ q̄d
aſtrologi oẽs uolũt & ipſe ẽt auenazra/imobilis & ꝑpetua: neq; Aries igneũ ſignũ
erit nr̃a tẽpeſtate. q̄ñ totũ imago fere Piſciũ occupauit in q̄ntã & uigeſimã eius ꝑtẽ
Trigonocratores quos dominos uocant triplicitatũ nihil eſſe. Arietis imagine iã delata. Q̄ď ſi nulla ſunt trigona nulli ſunt & trigonocratores:
hoc eſt dñi ut dicũt triplicitatũ. Q̄uãq̄ ẽt ſi illi cõcedant̃: de his tamẽ/ut ſolẽt/extra
rõnẽ ẽt definiũt. Neq; enim denegabũt/ſi quo in ſigno planetæ alicui bene ſit/male
eſſe in eo q̄ď per diametrũ illa aduerſat̃: patet ĩ domibus hoc planetarum: patet in
exaltationibus. Q̄ď ſi eſt apud eos maxime cõfeſſum: q̄ũo obliti dogmatis aſtro
logici in oppoſitis trigonis tres planetas eoſdẽ regnare uoluerunt: in terreo.ſ. & in
aqueo Martẽ Venerẽ & Lunã. Taurus opponit̃ Scorpioni: Virgo Piſcibus aduer
ſatur: e Cancri regiõe reſidet Capricornus: & tñ in Tauro/Virgine/& Capricorno
qui dñant̃: iidẽ in Cancro Piſcibus Scorpiõe trigonica oẽs regnãt ꝑtãte. Nec ſi tñ
aſtrologos roges cur deiiciat̃ Mars in Cancro aliter r̄ñdebũt q̄ q̄m iidẽ exaltat̃ in
Capricorno: & cur infeſtet̃ ille in Tauro: q̄m domiciliũ dicẽt/habet in Scorpione.
Pugnãt igit̃ hæc inuicẽ oĩa & mutuo falſitatis ipſa ſe redarguũt. Adde quod ĩ prima
Albuma. triangularitate Albumaſar Alchabitius oẽſq; Latini dñari Saturnũ cũ Ioue Soleq;
Alchabi. decernunt: in q̄ tñ Saturnus exulat in Leone: deiicit̃ in Ariete: in Sagittario nihil
ſuũ agnoſcit. Veꝝ inquient diurnus quẽadmodũ Iuppiter & Sol: Veꝝ ẽt frigidus
cũ uterq; illoꝝ calidus hẽat̃. & ſi cũ agebat̃ de exaltationibus Saturno Libram aſſi
gnabãt tñ ob eã cãm q̄ naturæ Solis opponeret̃, Cur regnũ in Ariete: cur in dño
triplicitatis cõtra naturã ipſoꝝ ſignoꝝ Soli aſſociat̃: q̄ſi naturæ Solis congruẽtiſ
ſimus: Plura ſũt hoc genus: ſed ꝑleq; ſingula forte ſupuacuũ certe moleſtũ mihi &
nauſeabũdũ. Q̄ď ſi ad fidẽ hic ẽt expimenti/rurſus ego ad diſcordiã hm̃õi experi
Albuma. Alchabi. Latini. mentoꝝ/q̄ñq̄dẽ Aegyptii duos tñ faciũt trigonocratores: ut ex monomeriis licet
intelligere. Reliq̃ tres cõſtituũt q̄ deinde inter ſe diſſidẽt. nã in primo quidẽ trian
gulo dñari Saturnũ Albumaſar/Alchabitius/Latini uolunt: Ptolemæus Martem.
Contra in ſecũdo Ptolemæus Saturnũ: Arabes & Latini fere oẽs Martẽ: in quarto

dño eũ facit

dño eum facit Ptolemæus.ſ.Martē/ſuppares duos quaſiq; ſecundarios dños/nocte Lunam/Venerē interdiu. Alii Martē cū Venere æquāt in principatu:nec Martem imparē niſi noctu uolunt:Venerē interdiu/tum Lunæ ſcda noctu dieq;:auctoritas apud eos:recētiores/Arabū opīonē & Latinoꝝ expimētis aiūt cōfirmari/Auērodan ipſe(ne commemorē Græcos)oēs effectus aſtipulari ſuię affirmat Ptolemæi. Mitto plurima in qbus ſup iiſdē triāgulis digladiant:qm ſupra actū eſt de illis:patet aūt hinc magnas ēt cōiūctiones diſſolui qtenus pēdēt a migratiōe trigonica ne cōmemorē alia dogmata aſtrologoꝝ ab his maxīe trigōis fidē originēq; ducentia.

Ptole.

Recētiores Auērodan.

Caput XVI De faciebus:terminis:dodecathemoriis Babylonioꝝ:nouēnis monomiriis q̄ parum conſtent teſtimonio etiam ipſius Ptolemæi.

Reliquū facies fineſq; cōfutare ut de oī ſit dictū cū ſignis affinitate planetaꝝ. Nā iā domos euertimus:exaltatōes deiecim⁹ trigona obliterauimus: nullū tū negociū in his cōfutādis/nā facies nullæ/ēt apud Ptolemæū:ſic ēt Græcis quoq; q & decani. Sed & decani qdē ſignoꝝ:facies autē planetaꝝ. Has igr facies Ptolemæus aſpnat indignas ratus de qbus hēret mētionē & qbus unq̄ in apoteleſmatis uteret:qs cū nullis aſtruere illi poſſint rōibus/poſſent forte prætēdere expiētia:niſi illos cōcordia hoc quoq; loco dſereret. Alias.n.Indi/alias Babylonii quos Arabes imitant:alias Mſnus planetaꝝ facies eſſe uolūt. Primus Tauri decanus apud Babylonios faciē gerit Mercurii:Veneris apud Indos:Iouis apud Maternū:Secūdus his qdē Lunæ:aliis:Mercurii:aliis Martis:Primus Geminorum Chaldæis Iouis:Indis Mercurii:Mſno Martis:quos ne pſequar oēs particulatim Babylonii methodū iſtā ſunt ſecuti:ut primū qdē decanū pricipia.ſ.Arietis Marti darēt:qm ea domus eſt Martis:tū pro ordine ſphæraꝝ ſequētes ſequētibus planetis primā decuriam cuiuſlibet ſigni pſfamilias/hoc eſt dño domus reliqs duas dñis ſignoꝝ eius triāguli. Materni cōmētū penitus arbitrariū ueterē tm traditionē prętēditq̄ cum aliqs pſirat illud ēt cognoſcat non ueris obſeruationibus aut fide expimētoꝝ hæc illos dogmata decreuiſſe:Sed infirmis hmōi leuibuſq; coniecturis fidē expientiæ:de qbus deq; ipſis ēt expimētis latiſſime inferius poſtea diſputabimus.

Apud Prol. multæ ſūt facies.

Variæ facies uarioꝝ.

Primus Tauri decanus.

Secūdus.

Primus Geminoꝝ

Sicuti aūt Aegyptii decanos excogitarūt in tres ptes ſignū diuidentes:ita Babylonii dodecathemoria ſignū in ptes duodecim diſſecātes hoc utentes illi dodecathemorio:nō eo qd' Maternus illis aſcribit:auctores Mallius & Porphyrius meminit ēt Ptolemæus ſed irridēs:atq; iſta dodecathemoria uocari τοπους:hoc eſt loca. Albumaſar itē & Auenazra & Hiſpalēſis huius tm dodecathemorii meminerunt: nō eius quē Maternus & Alchabitius & Heliodorus tradūt:de quo nos poſtea ſuo loco dicemus. Saxoniēſis in cōmētariis i Alchabitiū nois affinitate decept⁹ utrūq; cōfundit:Indi ſua quoq; ipſi figmēta cōminiſcentes in nouem ptes ſignū quodlibet diuiſerūt.ſtatuentes primā partem eſſe dñi ſigni:qd' ex eo trigono mobile fuerit:ut prima quidem nona pars Arietis Martis ſit:nam Aries mobile ſignum:prima uero Leonis rurſus Martis:qa ſignū ex igne a triāgularitate mobile Aries eſt. Sequentes aūt ptes ponunt de ſerie ſequentium ſignoꝝ:ut ſi primus ſit Martis cuius Aries domus eſt.ſecūda ſit Veneris:tertia ſit Mercurii:q illa Taurū:hic Geminos domum hēat. Aegyptii rurſus in ſingulas ptes ſingula numerauerūt:quas uocauerunt monomirias:aſſignaueruntq; illas planetis per ordinem trigonoꝝ:ita.ſ.ut cuiuſlibet ſigni pars prima eſſet monomiria planetæq dñs ſit trigoni illius:nocturnus quidem ſi geneſi ſit nocturna:diurnus ſi diurna:ſecūda pars dñi ſecūdi eiuſdem trigoni:ter-

De dodecathemoriis Babylonioꝝ.

Porphy.

Albuma.

Auena.

Hiſpalē.

Error Saxoniēſis.

De monomiriis Aegyptioꝝ.

Cōfutatō omnium iſtoꝝ per uerba

tia dñi trigoni ſigni ſequentis atq; ita deinceps:ita tñ ut idem planeta uno decurſu bis monomitiā non ſottiretur:quas oēs anatomias & diſſectiones non aliis q̄ ipſius
Ptol. Ptolem.uerbis cōfutabo:qui omnia iſta οφυσσικον αλλα κεολοϕον λογον habere dixit:hoc ē nō habere phyſicam ullam ratione:ſed uanā oſtentatione:nec po/
Quare Aboaſar magnus in aſtrologia. terat rectius ſuper his definire.nam quāto iſta prius habēt temeritatis & maiore lícētia confingunt:tanto rudibus & impitis mirabiliora maioraq; uident.Nec aliud fuit in cā cur Aboaſar magnus in aſtrologia hītus ſit uir alioqn neſcius mathematicæ:q̄ q illi nihil pa℞ōnabile uiſum:ſed coaceruauit oīum ſimul fabulamēta:nihil reiiciēs nec aſpnatus:q̄re pluta q̄ alii uidet ſecreta ꝑdidiſſe:qa fabulas.ſ.plures cōmemorauit.Reliquū ē de finib⁹ quos nō aliter qdē breuiter cōfutabo/q̄ ex diſcordia ipſo℞ adhuc de finibus inter ſe litigantiū.alios.n.Ptolemæ⁹ præſcribit:alios Aegyptii:alios Babylonii:alios Indi:alios neſcio qa aſtrolog⁹ cui⁹ meminit Albuma.
Albuma. ex cuius ſnīa in magno ītroductorio ꝓmit mira iuniores Aegyptiis adhærēt/Græci Ptolemæū ſequūt:& cū eis Auērodā:alii ſuos quoq; habēt ſectatores:Quare nō ſolū ſigna ipſa nulla:ſed iſtæ quoq; ſi ſigna aliqd eēnt planeta℞ cū ſignis affinitates:ubi eqdē domus:alibi regnū:alibi fines habeāt:friuolæ/fabuloſæ/pugnātes/cōmētitiæ ſūt:neq; ſolū latini diſſentiūt ſup his:ſed ī ipſa℞ inuicē collatōe. nam uulgo primas partes dant domui:ſcdas exaltationi:tertias finibus:q̄rtas triplicitati:qntas faciei:
Ptole Ptolemæus primo loco domū:ſecūdo triplicitatē ut placet Haly:tertio exalta
Haly tionem:q̄rto terminū locat:faciē ꝑtermittit.Chaldæi domos non habēt:Aegyptii monomitias oīb⁹ addūt/nouenas Indi:Babylonii dodecathemoria:triplicitatē cū
Maternus domibus non ponunt/Maternus plus tribuit altitudini q̄ finibus:plus finibus itē q̄ domibus.Gaudēt.n.inquit ſtellæ principe in loco in altitudine ſua poſitæ:Secundo loco in finibus ſuis:Tertio in domibus ſuis. Vaniſſima igit dogmata aſtrologorum quæ nec rōnibus firmāt nec expimētis:qñ in illis nugant:in iſtis nō cōcordāt.

Caput XVII De gradibus fœmineis/lucidis/tenebroſis & aliis id genus q̄ eos cōtempſerit Ptolemæus: neq; in eis cōueniant alii aſtrologi.

Confutauim⁹ eas diuiſiões ſignorum q̄s referūt ad planetas:ut hic qdē exaltet Mars alibi Sol.Hæc ſit huius facies/altera alterius:hæc huius monomitia:illa illius.Similiter trigona: fines:nouenas:dodechathemoria:nūc ea forēt tractāda quæ de gradibus ipſis abſolute tradiderūt:ut hi qdē lucentes:alii tenebroſi:alii fortunates: alii ut dicūt puteales:alii ualitudinarii:quos uocant alzemena:alii maſculi:alii fœminei:Sed ſupra ſatisfactū eſt magna ex parte:nunc illud addiderimus:Oīa hæc quoq; cōtēpſiſſe Ptolemæū cuius interpres Auērodan/tñ illis uidet cōcedere:ut hæc obſeruēt ſi ueritatem expimētis ī his eē deprehēderint. Sed quæ fides erit expimētis cū de gradibus maſculis & fœmineis ſex ferant opiones.
Firmicus Aliter.n.eos leges apud Firmicum deſcriptos:aliter apud Albumaſarem:aliter
Albuma. apud Auērodā:Aliter in Alchabitio: Variat Abraā in pleriſq; tū ab oībus his peni
Auērodā tus diſcordāt q duodecimā cuiuſq; ſigni ꝑtē nūc maſculā faciūt:nūc fœminam uici
Alchabi. bus alternis:primas partes ex ſigni genere ſtatuēres. Mitto q gradus duodecim ex
Abraam triginta ī ſexu ſigni ponūt/ſequētes totidē in oppoſito tū reliquos ſex æq̄ portione pariter partiunt.De lucidis & tenebroſis/& obſcuris alia opio primū apud ueteres ex poſitione ſtella℞:qm̄ eā ꝑtē lucidā uocabāt in qua erat ſtella/ꝑpetuūq; id crediderūt:qm̄ putabāt ſtellas nō moueri:quare errabāt ſi Hypparco/Ptolemæo/& reliquis aſſentimur poſteri dogmatis origīe nō ꝑſpecta:q̄q̄ ſtellas moueri cōtēdūt:eoſdē tñ gradus

dẽ tñ gradus lucẽtes: eoſdẽ tenebroſos quos priſci determinãt: in qua re quãta nata
apud eos cõfuſio: q̃taq; pueſitas rex & dictionum/ſupius explicatũ eſt: ut nihil poſ
ſet eſſe minus q̃ uera ſup his apud eos expiẽtia. Erratum idẽ ab eis in gradibus quos
augẽtes fortunã dicunt: ibi quoq; declarauimus: quos & aliter magna ex pte apud
Alchabitium: aliter apud Albumaſarẽ: aliter apud Auenazrã inuenies annotatos.
Eadẽ diuerſitas in putealibus: quos nullus uetex poſuit: nec põt nõ mẽtiri Aboaſar Mendaci
Aegyptiox ſe ſeq ſnĩam dicẽs/qñ illos enarrat: quãdoqdem ex illis plurimos quos um.
Aboaſar puteos facit Epheſtion Thebanus totius Aegyptiæ aſtrologiæ pitus iter Aboaſa.
lucentes gradus enumerat: ut Arietis ſextũ gradũ: & Tauri quintũ: & trigeſimum Epheſtiõ
Geminox: & uigeſimũ ſecundum Cãcri: & in aliis ſignis alios multos: qd q; dorien- Tebanus
ſis quidã aſtrologus qui ſe uocauit pſcrutatorẽ de iſtis graduũ ꝓprietatibus aliter
oĩno ſentit q̃ omnes ueteres: nec pro ſuo dogmate aliud q̃ expiẽtiæ fidẽ allegat: q. ſ.
ueterum dictis euenta nõ rñdeant: Rñdeant ſuis: uana igit̃ infidelis/inconſtans iſta
quoq; obſeruatio graduũ diuerſox/non ſolũ a nobis ſed a Ptolemæo quoq; dãnata.

Cap. XVIII. Partes unde ortæ & q̃tũ i eis dimetiendis ſecũ pugnẽt aſtrologi.

IAm ptes q̃bus utunt̃ in oĩ pdictione nõ ne mex ſigmẽtũ res uana: dogma
uoluntariũ: numera inqunt gradus inter hũc planetã & illũ interceptos:
& cũ totidẽ ab horoſcopo gradus pcenſueris ubi numerus deſinet/ps erit
ibi rei cuiuſpiã ſignificatrix/nõ aliter obſeruãda q̃ planetæ/q̃ ſtellæ: quo pcepto qd Cõfutatõ
fingi põt delirius? nõ ſolũ q; uirtus in cælo naturalis ubi nulla ſtella ubi nec lumen/
nec alia q̃litas naturalis: ſicuti nulla utiq; i eo gradu ad quẽ numerus ille terminat̃.
Vex qm̃ iſta dinumeratio ad libidinẽ quoq; fingit̃/nec ullã habere põt phyſicã rõ-
nẽ. Aboaſar nugaciſſimus reddere cãm uoluit hmõi ptiũ: qđ antiquox fecerat nul
lus: Sed ita tñ aliqd dixit/ut in ſumma loquacitate nihil loquat̃. Nã uerbox eius ſũ Ratio
ma tãdẽ hæc eſt: cũ fuerint planetę duo ſignificãtes eãdẽ rẽ diſtãtia q̃ eſt iter eos ha Aboaſa.
bere uim quoq; ſignificãdi. ſed illã ab horoſcopo dimetiendã: qm̃ q̃ uẽtura ſunt bo-
na malaue ſciant̃ cognitio loco ad quẽ rex ſuarum ſignificator ꝑuenit ab horoſco
po: quare gr̃a exẽpli: ſi cũ Sol atq; Saturnus ſydera ſint parentũ/ interuallũ quo ĩnui
cẽ dirimunt̃ ab aſcendente numerandũ/ & in gradu q̃ fuerit numerus eius futurã ſi
gnificationẽ ſup parẽtes/ut in quo Solis Saturniq; poteſtas in quẽdã modũ q̃ſi co-
pulet̃. hæc eſt ſubtilitas Aboaſaris ĩ qua ſupponit̃ qđ negat̃/quodq; in primis a no
bis irridet̃/ eẽ. ſ. illi diſtãtiæ talẽ uim ut ſimilis interualli finis ducti ab aſcẽdẽte uim
aliquã habeat efficiẽdi. hoc quã habeat rõnẽ redder̃ debuit/qđ cũ minime faciat nõ
eſt illa opinionis rõ ſed narratio: q̃ nõ ſolũ ut uidimus eſt inefficax: qm̃ de quo quæ
rit̃ nihil ꝓbat: ſed eſt falſa repugnans principiis aſtrologorũ: qñ ptiũ auctores (ut
mox diximus) primas partes fecerunt ipſox planetarũ nõ rerũ & euentorũ: ſed fu
it a poſteris poſtea id excogitatũ. In ptibus aũt planetarũ Aboaſaris rõ quẽ habeat
locũ dicẽtis partes accipi ab interuallo duorũ planetarũ eãdẽ rẽ ſignificãtiũ pſer-
tim q; nullius planetæ præterq̃ Solis & Lunæ p ſe diſtãtia accipit̃ apud Hermetẽ: Hermes
qui auctor ptius harũ partiũ fuit in eo libro cui nomẽ fecit πανάρετον. ſed a plane primus au
ta cuius pars quærit̃ & parte alterius luminariũ. Capit enim Venereã partẽ a pte ctor ptiũ
Solis & Veneris: ubi deceptos Aboaſarẽ & Alchabitium primo libro notauimus. Aboaſar
Mercurii a parte Lunæ q̃ fortunæ dicit̃ ipſoq; Mercurio ubi illi quoq; aberrauerũt Alchabi.
Martis a Marte parteq; fortunæ: Iouis a parte Solis & Ioue: Solis & Lunæ ab inui
cẽ/ut eſt oĩbus manifeſtum: Nec alias res ſignificari uult per partes: q̃ quæ quiſq;

planeta cuius eſſe dr̃ pars ſignificat. Adde q̃ rerꝫ partes nõ accipiunť a planetis eas res apud aſtrologos ſignificãtibus. Q̃ ñq dẽ Mars fratres ſignificat apud oẽs: & tñ ps fratrũ a Ioue atq̃ Saturno: nũq̃ aũt accipiť a Marte. Et ueteres oẽs ptẽ coniugii corrogant a Saturno cui planetæ cũ nuptiis nullũ cõiugiũ eſſe uoluerũt. Cõmẽtũ igiť illius Aboaſaris nõ mõ leue & nugatoriũ ſupponentis id.ſ. de quo diſputať: Sed ab opĩone auctorꝫ iſtius dogmatis de quo diſputať alienum. Q uos aliud mouit q̃ qđ iſte nugator poſt tot ſęcula ſomniauit. Fuit enim erroris huius occaſio prĩa talis. Viſum antiqorib' oriẽtẽ gradũ/hoc ẽ horoſcopũ Soli rñdere: q̃re cũ Luna ꝓpemo dũ Soli ſupra exiſtieť/alterꝫ eẽ horoſcopũ uoluerũt Lũæ proportõe rñdẽs/nec alio loco potius ſtatuẽdũ iudicarũt q̃ q̃ tñ diſtaret ab oriẽte q̃tũ Sol in q̃libet genitura diſtaret a Luna cũ locum κληρουτυχησ .i. ſortẽ fortunæ uocauerunt ob eã q̃ paulo poſt cãm cõmemorabimus. Docet hoc ipſe Ptolemæus apoteleſmatũ libro tertio cõmonefaciens quoq̃ illud omnẽ antiq̃tatẽ cõueniſſe/ut ab horoſcopo tm̃ pars fortunæ diſtaret/q̃tũ a Sole Luna: nec uariare ſnĩam eorꝫ q in nocturnis genituris a Luna potius cõputãt ĩ Solẽ: qm̃ iidẽ ab aſcendẽte ad antecedẽtia ſigna ſe cõuertũt: q̃re deſinũt eo loco quo & illi q a Sole ad Lunã ſupputãtes ꝓ ſignorꝫ cõſequẽtia nũerãt cãm noĩs ſuſpicor talẽ nã cũ duos q̃ſi horoſcopos feciſſent alterꝫ Solis/alterꝫ Lunæ illi qdẽ: hoc ẽ uero atq̃ ſolari: corporis atq̃ sl ſortẽ tribuerũt: iſti uero Lunari & aduẽtitio ſortẽ fortunarꝫ: hoc ẽ rerꝫ earꝫ q̃ extra nos ſunt: ut a primo noſ ipſi: a ſecũdo q̃ nr̃a ſunt fatũ ſortirenť: q̃re Lunaris horoſcopus ſors fortunæ nũcupatus neq̃ ex alia re magiſq̃ ex ipſa/de fortunis iudicat Ptolemæus. Nã uulgo ſortes iſtæ ptes dicunť: lo ea uero apud Maternũ. Hoc cũ receptũ iã foret Hermes qdã Aegyptius parꝫ ſpectata prioris iſtituti rõne putauit a pari exẽplo oĩum planetarꝫ ſortes faciẽdas atq̃ ita Saturni & reliquorũ ſortes cõſtituit ĩ libro cui titulus πανα ρετον: uocauitq̃ partẽ Solis αγατον Δαιμονα: hoc eſt bonum deũ ſiue dæmonẽ/iouis νικην .i. uictoriam Mercurii αναγκην .i. neceſſitatem Veneris: ερωτα .i. amorẽ Martis τολμαν .i. audaciã Saturni: νεμεσιν .i. nemeſin/in qbus ordinãdis hãc methodũ obſeruauit/ut unã q̃q̃ ptẽ accipet a diſtãtia ipſius planetæ cuius eſt ps ad ptẽ aut Solis aut Lunæ: Solis qdẽ ĩ uenere & Ioue/Lunę in cæteris & ubi Solis ptẽ foret utẽdũ ab eo cõputus fieret in diurna genitura: in nocturna uero a planeta ad ptẽ: cõtra fieret ubi fortunę utiť ptẽ: ſed & oĩum duci numerꝫ ab horoſcopo iuſſit: q̃a id factũ uidit ab antiq̃s in fortunæ pte: cuius exẽplo reliq̃s cogitauit: parũ aia aduertẽs eã (q̃liſcũq̃ ſit cõiectura) q̃ moti ueteres Lunæ ſortẽ ſtatuerũt nõ cõuenire in reliq̃s planetis: qbus cũ Sole nõ ea uel paritas uel cognatio: ut illi aliq̃d uice horoſcopi rñdere ſit neceſſe quẽadmodũ Soli oriens correſpondet: uerꝫ utinã iſtis finibus hæc ſe fingendi licẽtia cõtinuaſſet. Nã Paulus alexãdrinus Hermetẽ quẽ diximus aliquot ſæculis Iunior addidit ptibus planetarꝫ ptes q̃ttuor nõ iã ſyderꝫ/ſed rerꝫ parẽtũ.ſ. filiorꝫ fratrũ/ & cõiugii: qđ ſuẽtũ occaſio fuit p̃terea ita delirãdi: ut ĩnumerꝫ numerꝫ effingẽtes fere q̃ſ q̃liarꝫ ptẽ in cælo deſignarẽt: Nã & cicerꝫ & fabarũ/ & lẽtis/& ordei/ & ceparum & mille rerum hmõi ptes apď Arabes oẽs & latinos legis auctores Chaldæos nullis uſos ptibus nõ tã moueor ut credã qm̃ inuẽtũ fuit Aegyptiorꝫ q̃ qm̃ porphyrius ĩ ſtitutiões ſcribẽs Apoteleſmaticas ex Chaldæorũ ſnĩa/ptiũ nuſq̃ meminit: Ptolemęus p̃ter fortunę ptẽ reliq̃s oẽs abominať: q̃q̃ rectius ẽt illã cõtẽpſiſſet cũ horoſcopũ Lunæ & q̃cq̃d ĩ eo cõminiſcũť. uanũ & arbitrariũ ſit. Sed uẽ erratũ illi ueniabiliter cũ ad ea reſpiciť in quæ de unius ptis exẽplo/aſtrologorꝫ licẽtia futili temeritate/ꝓ lapſa eſt.

Vñ nomẽ ſortis & fortunæ

Hic Taxatur Hermes ægyptius ĩ lib. quẽ πανα ρετον. inſcripſit

Paulus alexandrinus addidit q̃ttuor partes.

Innumerus numerus ptium

Chaldæos ptibus nõ uſos.

Porphy.

lapſa eſt. Qui cur diſtãtias ſeruẽt planetaꝝ duoꝝ/curq; illã numerẽt ab horoſcopo cã iã patet: qm̃. ſ. ita factũ in fortunæ pte reperunt/in quo ſcm̃ id a ueteribus: qa q̃ſi horoſcopus quærebať/q̃re in ea diſtãtia fuit collocãda ad oriẽtẽ/ĩ q̃ Sol a Luna mo nebať/poſtea originẽ dogmatis neſciẽtes ſuas ibidẽq̃ les nartat Aboaſar fabulas cõ fixerunt. Qui ſi potius expimentis q̃ rõne motos ſe dicãt rñdebo ꝙ hactenus ſemp feci nõ eẽ expimẽtis auctoritatẽ/ſup q̃bus eq̃li hoĩes auctoritate nõ cõcordãt. Eue/ nit aũt & hoc in ptibus ut ĩ oĩ dogmate aſtrologoꝝ. Et primũ ipſam fortunæ ptẽ ali us fere ſp alio loco ſtatuit. Qm̃ Ptolemæus ſeu diurna fuerit genitura/ſeu nocturna cõputãdã a ſole ad Lunã ꝑcipit: alii a nocturna gẽitura cõputãdũ a Luna ad Solẽ af firmãt ptẽ Veneris. Heliodorus & Mr̃nus a pte dęmonis ad Venerẽ interdiu nocte cõtra Alchabitius ſequẽs Aboaſarẽ a pte fortunæ ad ptẽ dæmonis ĩ nocte. Interdiu a dæmone ad fortunã. Abẽzagel a Venere in fortunã/ & die & nocte piter accipit. Parentũ ptẽ Arabes in diurna a Sole in Saturnũ: in nocturna natiuitate a Saturno in Solẽ accipiunt/Heliodorus ſi Saturnus radiis occultetur ſi nox fuerit aut dies a Marte pgit ad Iouẽ. Partẽ fratrũ Mr̃nus nocte a Ioue in Saturnũ. Græci nocte ſed interdiu a Saturno in Iouem. De cõiugio diſſonant miꝝ ĩmodũ: Nã ſi mariti Sortẽ ingras Alchabitius ſemp a Sole numerat in Venerẽ Heliodorus ĩ Venerẽ q̃dẽ ſed a Saturno. Maternus ex antiquoꝝ ſnĩa iubet ut interdiu quidem a Saturno eamus ad Venerẽ nocte uero a Venere incohemus/ſe uero q̃d alii quoq; præcipiũt multis in genituris ꝓbaſſe teſtať/ut in diurna nocturnaq; genitura a Sole ad Lunã ſemper cõputeť. Q̃d ſi fœminæ geniturã pſcrutemur/Iubet Maternus interdiu a Marte in Venerẽ cõputari nocte a Venere ad Martẽ; Alii ſemp a Venere in Saturnum: quã Abẽzagel Vellii: Alchabitius Hermetis ait eẽ ſnĩam. Abẽzagel ꝓbat ut a Luna in Martẽ ſemp accipiať. Alii ſemp a ſole in Martẽ ſic ĩ reliq̃s diſſidẽt/ ſed tediũ oĩa ꝓſe qui. Partẽ pegrinationis Arabes a dño nonæ in minutias primas ipſius græci a So/ le in Martẽ. Partẽ hæreditatũ illi q̃dẽ a Saturno in Lunã: hi uero a Saturno in Ve/ nerẽ. Seruoꝝ illi a Mercurio in Lunã: hi a Marte in Lunã. Partẽ mr̃is antiq̃ oẽs a Sa turno in Lunã cõputant: numeꝝ deinde ab horoſcopo pcenſentes: ut in oĩbus face re ueteres cõſueuerũt. Arabes eã a Luna quærũt in minutiã primã octauæ domus: ſupaddũtq; tot gradus quot Saturnus ex ſigno in quo eſt perambulauerit: & quãtã cũq; cõputus fecerit ſummã tãtã ab initio ſigni ĩ quo ẽ Saturnus p ſequẽtia deinde ſigna. Sed nõ tã ocioſi/ut oẽs eoꝝ fabulas memoremus: illud certe cõſtare cuilibet poteſt non niti fidelibus expimẽtis: quæ ſibi q̃ſq; ꝓ arbitrio dogmata confinxit.

Aboaſar

Ad expimẽta aſtrologos non poſſe cõfugeř ob auctorũ diſſidentiam

Sẽtentia Heliodo. & Mr̃ni.

Snĩa Alchabitii & Aboa.

Alia Abẽzagelis.

Sentẽtia Arabum.

Alia Heliodorus.

Caput XIX. Dodecathemoriorum ſententia exploditur & auctores eorũ Aegyptii cum ſuis quoq; climatericis annis reiiciuntur.

PAr inſania Dodecathemorioꝝ pariq; rõne q̃ ptes exibilãda/nõ aũt Dode/ cathemorion illud intelligo: cuius ſupra meminimus: q̃d eſt ſigni cuiuſli/ bet ps. xii. Sed q̃d tradiť a Materno Græciſq; ſcriptoribus in hunc modũ. cuiuſcũq; inquiũt ſtellæ uolueris Dodecathemorion quærere ptẽ eius duodecies cõputa: ſiue illa ſigni in quo eſt planeta pars decima ſiue quinta/ ſeu quouis alio nu mero fuerit: tã q̃tas ſumma cõputationis cõfecerit diuides eas ſingulis ſignis trigin ta diſpartiẽs. Sed a ſigni primordio ſumes initiũ in quo ſtella eſt cuius Dodecathe/ moriõ q̃ris: & ĩ quocũq; ſigno poſtremus ueuerit nũerus ipſe tibi partẽ Dodecathe morii oñdit. Exẽplũ huius pone Solẽ ĩ Arietis pte q̃nta & Minutiis. v. ſi q̃nq; duo/ decies moltiplicaueris erũt ptes ſexagita minutiæ unã faciẽt ptẽ atq; ita erunt par/

Quid Dodecathemoriõ de quo hic agitur

Exẽplum.

tes ſexagitaunæ. Dabis Arieti ĩ quo Solẽ eẽ diximus/trigita: Tauro trigita dodeca
themoriõ ĩ prima geminoꝝ ĩueniet. hoc ĩuẽto qd uauũ magis aut futile põt excogi
tari: cũ p nũeros iſtos nulla tñ uis Planetę: nulla q̃litas eã ĩ ptẽ trãſmittat. Q ď ſi ob
ſeruatũ dr euẽtis tã reſpõdere/obiiciã Paulũ alexandrinũ auctorẽ grauiſſimũ apud
ægyptios/quoꝝ illud potiſſimũ fuit ĩuẽtũ/q talẽ obſeruationẽ deprẽdi falſam atte
ſtať qa nouã ipſe methodũ ĩtroduxit cõtra ueteꝝ oĩum opĩonẽ ut nõ duodecies p
tes ille multiplicarẽtur/ſed terdecies. ſ. illi cõputatio antiqua nõ ſuccedebat/utpote
falſa & cõmenticia. Et qm̃ aliqñ terdecies multiplicãdo eueniebat ei qď quærebat/
more aſtrologoꝝ ex uno ſucceſſu dogma ĩſtituit. Hęc ſunt illa myſteria ęgyptioꝝ:
quorũ ſnĩas uelut oracula ſupſtitioſum uulgus adorat quoꝝ doctrina ne dũ hẽt ali
qd diuinitatis. ſed ridicula etiã ſemidoctis. Nã ſi q̃ foret aſtrologia nihil minus ægy
ptii q̃ aſtrologoꝝ nomẽ mererẽť/q & reꝝ quæ ſunt in cælo ueraꝝ & naturaliũ/hoc
eſt ſydeꝝ & ſtellaꝝ motus ignorabãť/ut ĩfra dicemus: & in ꝑdicẽdo plus iſtis falla
cioſis ſomniis utebãť/q̃ ſtellis & plãetis. Scribit Heliodorus Mercuriũ trimegiſtũ:
q ptes Planetaꝝ prius ĩuenit uiã apuiſſetuñ p ſolas illas ptes nullla alia re ſpectata
pnũciari poſſit de oĩbus pariter monomeriis & dodecathemoriis miꝝ quãtũ in oĩ
prædictione tribuebãť: unde eos oblique notãs Ptolemæus prudẽtiſſimus aſtrolo
goꝝ ait ſua ſe dogmata traditurũ υνδιακληρον καιαρισ αων αναιτιο λογητεον
q̃ ſint oĩa μεριττεσουσωτων πολλων φλυα ροιμενα και αναποδεικτον εχοντας λο
γον: hoc eſt nõ p partes & numeros inefficaces & cauſæ rationem nõ habẽtes: quæ
ſuperflue multi nulla ad pſuadendũ rõne fabulantur: cũ autẽ numeros dicit: & quæ
reprẽdimus dodecathemoria notat: & qui climatericos ãnos faciũt ex numeroꝝ ſo
la obſeruatione: ut eneadicos & hebdomaticos. unde multis moleſta ſenibus ſupſti
tio ſuper anno ſexageſimotertio: qm̃ peius angui tygrideq; formidant. ſed peccat
in his uulgus errore ueniabili/qui philoſophi eſſe uolunt quis excuſauerit.

Cõſutatio Paulus alexãdrinus quia falſa hæc ďprẽdit aliam excogitauit cõputationem.

Cõtra ægyptios.

Pro. aſtrologoꝝ prudẽtiſſimus.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI SEPTIMI INCIPIVNT.

Caput primũ. Quid hactenus diſputatũ: & quid in hoc libro diſputandum.

Cõtinuatio huius libri cũ p̃cedẽtibus

HActenus nulla eẽ aſtrologia demrãbať ablata ſydeꝝ effi
ciẽtia qď ex p̃hĩa: ex ſydeꝝ dignitate: cõditiõe reꝝ ĩferio
rũ: & fide expiẽtiæ rõnabilr̃ dici a nobis oñdebamus. Tũ
ſi illa efficiãt qď opinãť aſtrologi: q̃re hęc tñ aliter faciãt q̃
ſit ab illis excogitatũ/ ꝓbauimus nullã de iſta efficiẽtia &
cõſequenter de futuris rebus cognitionẽ illis eẽ poſſibilẽ.
Nũc illď nobis agẽdũ ut ſi fieri cęlitus hæc cõcedamus: &
qũo ab illis ẽ cõfectũ hoc ẽ ab hora primordiali ſortiri res
oẽs fata ſua de cælo: qď tñ cuiuſq; rei ſit fatũ ſciri ab eis nõ
poſſe declaremus. Eſt ãt hoc illis primũ neceſſariũ ſi aſſe
qui debẽt ut quæ ſit cuiq; hora fatalis certiſſime hẽant exploratũ: qď nec ſciri poſſe
aut ſcitũ certe ab eis nõ eẽ pñtis libri diſputatiõe docebimus. Et qm̃ rerũ uariaꝝ pri
cipia uaria ſtatuunť: de pricipio hoĩs primũ diſputabimus: & illud eẽ ĩ ambiguo de
clarantes: & oĩno qualeunq; ſit/illud certe non eſſe quod ab aſtrologis exiſtimatur.

Ca.put II. Ambiguã eẽ horã fatalẽ ſi q̃ eẽt in oĩbus rebus q̃ nõ momẽto ſed tẽ
pore abſoluunť & in hoĩbus maxime: in q̃bus genitura paꝝ roboris habere uideť.

Eſt ãt in

EST aũt in decernẽdo prĩcipio cuiuſcũq; rei q̃ nõ momẽto ſed tpe cõſumat̃
qõ ĩextricabilis/an ſit fatale illi tps quo primũ opifex facere illã aggredit̃ Quæſtio
quãcũq; demũ cãm efficiẽtẽ ſortiat̃. An potius cũ abſoluit̃: an cũ nõ tota circa uitiũ
qdẽ ſimul exigit̃ ſed p ptes ſint ptiũ diuerſarũ facta quoq; diuerſa.q.c.q.d.n.dixerimus rei
ſuã hẽt rõnẽ q̃ cõfirmet̃. Nã ſi fœliciter manus opifex admouerit qũo eẽ põt opus Fatũ ſorti
ĩfœlix q̃d' fœliciter opifex opat̃? cũ ea ſit demũ & opãtis & opatõis fœlicitas ſi opa ri rẽ cũ fie
& bñ & ex uoto opãtis euẽiat. Tũ ſi fatũ efficiẽter nõ ſignãter tm̃ ẽ a ſydaribus/qñ ri incipit
potius fatũ accipe res ſuũ debet: q̃ cũ ſydera illũ ĩtercedẽtibꝰ aliis cãis efficiũt? Vi
det̃ igr̃ factũ ex ea hora pẽdere q̃ rẽ facere primũ opifex eius aggredit̃. Cõtra fatũ
quo pacto accipiet res priuſq̃ ſit? aut qũo eẽ dicet̃ a nobis cũ primũ incipit fieri ut
aliqñ ſit? Deniq; ex ſpẽ & q̃ momẽto aduenit ultio cõſtituẽte forma res illud eſt q̃d
eſt. Q̃d' igit̃ illi potius fatale momẽtũ q̃ quo eẽ primũ ĩcipit q̃d ẽ/& ſeorſũ a cã a q̃
fiebat/ſua cõſtare põt natura & firmitate? nõ igit̃ de hora q̃ fieri/ſed q̃ eẽ incipiunt
res fata rerũ rõnabiliter auſpicabimur. Rurſus ſi aliæ alio tpe ptes abſoluent̃: cur
nõ q̃q; decretũ ſuæ fortũæ de ſuo tpe adipiſcet̃? maxĩe cũ expiẽtia cõprobet̃/aliter
uariis eiuſdẽ rei ptibus euenire: nã & ĩ corpe eiuſdẽ hoĩs alia interdũ mẽbra recte ſe
hẽbũt: alia male: & aliq̃ ps eiuſdẽ urbis ruinis & ĩcẽdiis erit obnoxia: cum nihil eiuſ
modi reliq̃s ptibus accidat: cur nõ igit̃ rõnabilius unũq̃dq; moueri & gubernari a
ꝓpria cõſtellatiõe: q̃ de p̃terito quodã prĩcipio & fortaſſis abolito trahere res ſeq̃n
tes fati cõditionẽ. Et hæc qdẽ ĩ uniuerſum de rebus oĩbus dicta ſint: nũc particulari
ter eadẽ in hoĩe examinemus: de cuius fatali primordio (ſi aliq̃d ẽ hmõi) multa & ĩ
extricabilis neceſſario ãbiguitas naſcit̃. Quid enim potius ſtatuemus cũ tã multa Quæ ho-
eius prĩcipia/eaq; oĩa digna principatu cõſpiciãt̃? an q̃ ĩter oĩa primũ tpe ẽ pũctũ ra fatalis
illd̃ fatale tpis arbitramur quo uir fœmĩq; primũ cõgredit̃: an nõ illud qdẽ. ſed cũ ſe hoĩs dici
men de mare accreſcit in uterũ? an potius hæc qdẽ q̃ſi p̃ludia/ & neceſſario añcedẽ mereat̃ ua
tia. Primũ uero humanæ formationis initiũ ſtatuemus cũ adorit̃ uis ipſa ſeminalis ria princi
puriſſimã ptẽ excremẽti muliebris eãq; cõſtituit/hoc ẽ cogit in fœtũ: quẽadmodũ a pia hoĩs.
coagulo lac unit̃ & cõdẽſat̃? An neq; hoĩs adhuc initiũ ſed cũ ĩ cõceptu ptes corpis
oẽs ptãte inſunt? an cũ mẽbranulis iã ſiue ſecũdis circũ obducit̃? an hoĩem exordi
ri natura ĩcipit qñ cor primũ actu ſecernit̃/cuius uirtute q̃d gignit̃ iã q̃ſi filius a pa
tre emãcipatus a ſeipſo incipit gubernari/ut naturæ interpres Ariſto. docuit. Huic Ariſt. natu
enim prĩcipio uis magna auctoritaſq; debet̃: cũ & cor primũ ſit q̃d format̃: & ĩ cæ- ræ inter-
teris ptibus diſtinguẽdis cũ motus oĩum: tũ incremẽtũ a corde diſtribuit̃: ut (ſi no- pres.
bis eſt cũ aſtrologis fabulandũ) quẽadmodũ cordi inſita uirtus: totũ deinde reliq̃s
coagẽtibus explicat hoĩem: ita hauſta prima in corde ſolaris uirtus totã deinde ex-
plicet fati ptãtem. An potius hinc qdẽ cordis & uitæ fatum p̃cipale: ſed mẽbri cu
iuſlibet diſpoſitio ex hora potiſſimũ qua diſponit̃/priuati ſubit ſuiq; fati cõditionẽ.
Cõſiderãtibus enĩ recteq; oĩa pẽſitãtibus illud ualde apparet rõnabile: ut ſi gr̃a uer
bi luminaria ut dicũt oculis p̃ſunt/ex luminarium diſpoſitione cũ oculi diſponunt̃
eoꝝ potius habitus mixtioq; depẽdeat/q̃ uel ex ea quæ pridẽ cũ ſemẽ ĩpleuit uterũ
anteceſſit/uel poſt ſecutura ẽ cũ pridẽ oculis abſolutis/ extra uterũ mr̃is ĩfans ẽ p-
diturus/id q̃d de reliq̃s mẽbris pari rõne dictũ intelligat̃. Q̃d ſi poſthabitis oĩbus
bis quæ diximus: aliud auctoritate efficaciaq; præſtantius initiũ inueſtiget̃: q̃d nã
rõnabilius proferemus q̃ quo anima fœtui participatur qm̃ tũc eẽ incipit homo: &
ſubſtantiæ integrã rõnẽ cõſecutus/tunc ex materia ſua formaq; cõſiſtit? Et ſi fatũ ex

hora ꝓficiſcit̃/qua res primitus eſt/nulla utiq; potius fatalis hora hoïs exiſtimabi
Nouus modus principii ex pluribus mixtiſ
tur. A qua ſi tñ opinione recedendũ eſt/illud magnã habebit probabilitatẽ/ut quæ
corporis ſunt ad ſeminale principiũ referant̃/quæ aĩæ ad ipſam aĩationẽ: quæ ſunt
externa atq; fortunæ ad id forte momẽtũ/ quo hũc eãpũ in quo ludit fortuna clau
ſtra uteri egreſſus hõ pmũ ĩgredit̃. Deniq; ex hac tã uaria atq; nodoſa de huma
no pĩcipio ambiguitate extricabũt ipſi ſe forte q ſunt diuini pħia quæ tñ rõnibus
nitit̃ explicare ſe recte nullo mõ põt:quæ ſi ẽtñ aliqd affirmatura nihil minus affir
mabit q̃ q; aſtrologi decreuerũt uti ex hora natiuitatis naſcẽtis hoïs fata dependeãt
in quã opinionẽ nec rõne aſtrologi ſunt adducti.Sed qa hoc principiũ aſſeq̃ magis
poſſe uidebant̃:ideo primas illi pres cõceſſerũt.Q uare & poſt geniturã dare aliqd
ſolẽt cõceptiõi:qm̃ ſperẽt de ea nõnihil iterdũ etiã poſſe cognoſci. Reliq̃ quæ ſunt
potiſſima certe principia/pſertim cum animat̃ fœtus ex aſſe reiecerũt. quare.l. illis
ex aſſe hoc ẽ penitus ſunt ignota:nec ſi inde pẽdere hoĩum fata cõceſſerint:poterũt
ſibi diuinandi de fato aliqd arrogare. Verum ut reliqua prætermittamus geniturã
cõceptui & fœtus animationi qua ratione præponant̃ quãdoquidẽ ſi primas in fa
to cõſtituẽdo partes initio illi demus:quod maxime tẽpore primum eſt/nõ eſt pri
us principium principio ſeminali ex quo oĩa alia proficiſcũtur:ſi nõ tã primũ ıpe q̃
efficacia dignitateq; præponitur/tẽpus animandi fœtus oĩbus erit præponẽdũ:ge
nitura & poſterior oĩbus & efficaciæ aut nihil aut paꝝ habet quæ nec hoĩem inco
hat/nec facit/nec abſoluit:ſed incohatum & iam abſolutum ipſa ſolum oſtendit.

Caput III. Ptolemæum plus conceptui q̃ genituræ tribuiſſe/ cui neq; ali
quid tribuendum eſſe Ptolemæi ratio conuincit.

Ptolemæ. plus dediſſe conceptui q̃ genituræ.

QVod ſi uerba ipſius Ptolemæi grauiter pẽſitẽt̃ uidebimꝰ eũ ui rõnis addu
ctũ/plus dare cõceptui q̃ genituræ:q̃q̃ ut faueat ꝓfeſſioni de efficacia ge
nituræ multa aſtruere ſit conatus:uerba ipſius in tertio apoteleſmatũ ſunt
hmõi cũ pĩcipiũ tpale hoïs aliqđ ſtatuat̃ natura qdẽ illđ erit pĩcipiũ eũ ſemẽ ute
ro genitali admittit̃:potẽtiã ãt & ſcđm accidẽs cũ hora partus ĩfans egredit̃ q igit̃
horã admiſſi ſeminis caſu uel obſeruatione deprehẽderint illã ſeq potius eos decet
in ꝓprietatibus corpĩs aĩæq; dignoſcẽdis: efficiẽtibus eo tpe ſtellarũ configuratio
nibus cõſideratis.Cũ.n.ſemel a principio ſemẽ ex ãbiẽtis aeris affectione certa qli
tate diſpõnit̃:licet p cõſequẽtis cõformatiõis tpa uariet̃: qm̃ tã ꝓpriã cognatãq; tã
tũ materiã naturaliter ſibi aſciſcit cũ actũ fuerit magis etiam primæ ſuæ q̃litatis di
ſpoſitioni aſſimilabitur. Hæc ibi Pto.ad uerbum. ubi mihi uidet̃ q̃ expreſſiſſime &
aſſeuerate nulla interiecta dubitationis particula ꝓnũciare primum & naturale &
efficaciſſimum hoïs principiũ/eẽ ſemĩs admiſſionẽ:atq; huic potiſſime inhærẽdum
cũ agnoſcitur ĩ prænoſcẽdis hoĩm uiciſſitudinibus tam quæ ad corporis/ q̃ quæ ad
animã attinẽt.quod ubi etiam aſſeruit tũc quæ uidebantur obiici poſſe de ſeminis
ꝑmutatiõe accurate anxieq; diſſoluit. Veꝝ qm̃ ſciebat artẽ piclitari ſi aliũde ꝓnun
ciari de hoïs fato ꝑnegaret/adiecit his quæ diximus in hũc modũ.q aũt horã igno
rãt principii ſeminalis quæ plerũq; ignorat̃ illos neceſſariũ eẽ ſeq principium nati
uitatis.Pẽſemus aũt hæc & priuſq̃ alia ſubiũgamus: in qbus ſolũ utẽdũ ait hora ge
nituræ cũ hora cõceptus ignoratur/& de hora qdẽ conceptus dixit:q; adhærere illi
αναγκαῖον
cõuenit.ita enim Græce ſcribitur [illegible] de hora natiuitatis non conuenire di
xit:ſed αναγκαῖον:hoc eſt neceſſariũ/eſſe/ quaſi neſcientibus horã hominis conce
pti:& tamen uolentibus de eius fato diuinare ad natiuitatẽ neceſſario eſt cõfugien

dũ ut luce

dũ ut luce clarius appareat nõ uolẽrẽ ſed coactũ neceſſitate in hãc ſniam deſcẽdere
Ptol. ut hora geniturę q̃ſi ſecũda (ut dicit) poſt naufragiũ tabula utat: & hactenus
qdẽ ꝑ rõne locutus mox ne deſerat ꝓfeſſionẽ conat̃ q̃tũ põt hoc quoq; de genitura
pricipiũ ualidũ demõſtrare: q̃re de eo ita ſubdit. & hoc ẽt ẽ maximũ principiũ atq; Verba
hoc ſolo a prĩo deficiẽs q ex cõceptu ea ẽt pñt ꝑcognoſci quæ añ prũ eueniũt. Por Ptole.
ro ſiqs hoc qdẽ principiũ dicat illud ἀρκα Ταρσην.i. poſt principium erit qdẽ illud κατασ
ab hoc tpe ſecundũ: ſed fortaſſe erit ptãte pfectius: fere.n. iure hæc humani ſeminis σησ
generatio nõ negabit/ illud aũt hoĩs/ cũ multa tunc accipiat infans quæ prius non
hẽbat cũ erat in utero: & ea naturæ hoĩs ꝓpria: q̃uis itẽ qđ hora ptus nõ circũdat ni
hil uideat conferre ut q naſcit talis aut talis ſit/ facit tñ ut ſubcognatã circũdãtis cõ
figurationẽ ꝓdeat in lucẽ: q̃m natura poſtq̃ eũ pfecit tm̃ ad exeũdũ ĩpetũ dat/ cũ di
ſpõ eſt ſimilis figuræ illi quæ a pricipio fœtũ formauit: qa rõnabile & hax quoq; re
rũ ſignificationẽ hẽe diſpõnẽ ſtellax hora natiuitatis/ nõ qa ſit effectrix illax: ſed qa
ex neceſſitate ſecũdũ naturã ſimilis eſt illi ptãte quæ efficit. hæc Ptol. a nobis fideli
ter recitata in qbus illud primũ eſt uidere oĩo eſſe falſum qđ ait interpres Auẽrodã Error
dubitãter loq Ptol. in prioribus uerbis ubi de efficacia cõceptus ediſſerit/ aſſeuera- Auẽrodã
te in his poſtremis ubi hora natiuitatis ſignificãdi uim hẽe demõſtrat: cũ cõtra poti
us ibi qdẽ oĩa affirmet/ nihil excipiens/ nihil dubitãs/ hic nihil nõ adiecta dubitatio
nis pticula loquat/ nũc fere/ nũc fortaſſis interponens: & cũ deniq; totã ſuã diſputa
tionẽ terminaturus nõ aliã habet rationẽ q̃ fati ſignificatricẽ horã geniturę defen-
datq̃ ut ſimilẽ eã principio ſeminali eſſe ſuadeat. Tantũ abeſt ut auctoritatẽ decer
nẽdi q̃lis ſit futurus q naſcit neget eſſe in cõceptu/ ut nõ plus ſup hac re cõcedat ge-
niturę/ q̃ ut cõceptui ſimilis & cõſentiẽs inueniat. nã illa qdẽ opinio apud aſtrolo-
gos inuulgata credita etiã ab interprete Ptolemæi: ut ſignificet ſolũ hora cõceptus Taxatur
quæ in utero matris fœtui accidũt/ de falſa intelligentia dictox Ptol. nata/ facile in opĩo uul-
telligit/ q nõ ea ſolũ ſignificari per cõceptũ dixit: ſed ẽt illa quæ genitura nõ poſſit. gata.
Præſtat inqt hoc Ptol. cõceptus geniture q per illũ etiã ea quæ ſunt añ partũ poſ
ſunt præuideri. Q d ſi illa tm̃/ nũq̃ erat etiã apponẽdũ nec ꝓpterea ꝑſtare primum
principiũ ſecũdo exiſtimãdũ cũ lõge ſit maius ſpaciũ totius uitæ: q̃ rudis adhuc na
turæ informiſq; fœtus rudimenta gubernare. Q uapp ſi Ptol. in illis dubitanter hæ
ſitanterq; ꝑlatis uerbis cõfidat ut ſit principii ſecundi uirtus/ fortaſſe primo effica-
cior: & hoc fere ſeminis humani illud hoĩs potius ſit principiũ: nõ ſolũ a ratione ſed
a ſeipſo planẽ diſſentit. A ſeipſo quoniã/ ut dicebam/ nõ potuit in principio naſcẽdi
auctoritatẽ fati defendere/ niſi excogitata cum principio ſeminali natiuitatis affini
tate/ & cũ poſtea de ſexu aliiſq; naſcentis cõditionibus præuidẽdis præcepta tradit:
ea ex conceptu magis q̃ ex natiuitate ait præcognoſci. A rõne cũ ꝓpter multa quæ
ſupra diximus: tũ q̃re ualde extra rõnẽ eſt/ ut cõceptũ principiũ ſeminis natiuitatẽ
hoĩs dicamus/ q̃ñqdẽ cũ ſemẽ utex ĩplenit/ nõ fieri ipſum ſed incipit aboleri cũ hoĩ
fabricãdo natura manus admolit: q̃re illud ſicuti hoĩs generãdi/ ita corrumpendi ſe
minis eſt principiũ. q ſi principiũ hoĩs uoces natiuitatẽ: q̃re multa tunc primũ hẽt
quæ in utero nõ habebat: at nõ illa ptinẽt ad ſubſtantiã quæ iã facta & abſoluta eſt:
ſed ad geſtiones opex: tm̃mõ nõnullox: quæ nec hoĩs ꝓpria/ a qbus ſi fatũ hoĩs au-
ſpicemur/ multo poſt ortũ tpe/ fatũ oriet: ut cũ.ſ. fati nõ iã infans incipiet: cum co-
gitare: deliberare: rõcinari: nã ſtatim qdẽ natus nihil habet hoĩs ꝓpriũ præter eiu-
latũ: nõ igit his tam.ſ. ſi fallis & friuolis/ aſtrologorum prudentiſſimus Ptol. inſiſte-

ret:q̄q̄ ea ne oīno deſertor ꝓfeſſionis prævaricatorq; putaret́ ꝓtulerit dubitante r.
Neq; uero hæc ſolū q̄bus cóceptui genitura præponit́:ſed quæ aliquā uim in fato
decernēdo aſtruūt genituræ:minus hr̄e poſſunt firmitatis.ſumma.n.totius uirtutis

Cōfutatō Haly.

ad cōſenſum refert́ qui ſit inter natiuitaté atq; cóceptum: atqui nam iſte cōſenſus:
quæ ſimilitudo? R̄ſidet Haly Solē hora genituræ in ſigno ſemp̄ inueniri:quod aut
ſeptimū aut nonū aut decimū ſit ab eo in quo fuit hora conceptus. Hæccine igitur
illa ſimilitudo? O ridiculam uanitaté quaſi aliqd̄ tēpus alicui tēpori hac rōne non
cōſentiat q̄re.ſ.Sol quocūq; tpe á ſigno in quo alias fuit aliquo ſemp̄ ſignoꝝ nume
ro neceſſario diſtat.An probabilius qd̄ affert́ de Luna? cuius locus cum naſcimur
horoſcopus ſit cōceptionis:& qui tūc Lunæ locus horoſcopus ſit/ deinde natiuita
tis:atqui hoc falſum cōfictumq; ab aſtrologis poſtea demonſtrabit́. & Haly Auen
rodan in tractatu præſentis quæſtionis exponens Ptolē. ut ueꝝ interdū ita falſum
interdū ait a ſe deprehēſum. Veꝝ age ſit ueꝝ nulla potius uia fictus ille conſenſus
utriuſq; horæ euidētiuſq; coarguet́:qm̄ ſi ex regula illa aſtrologoꝝ cōceptus horā
inueſtigaueris:& thema ad id tēpus tibi conſtitueris inuenies cæli ſtellarūq; diſpo
ſitionē ab ea ſemp̄ eſſe diuerſam:aliarūq; reꝝ oīno ſignificatricē:quæ hora natiuita
tis ſupputantibus apparebit.ſed q̄d plura in nugis confutandis uerba prodigimus

Haly effi caciā fati dicit eſſe in hora cōceptus

Haly īſignis aſtrologus in lib.quē ſcripſit de electiōibus apte cōfitet́ efficaciā fati
decernendi eſſe in horā cōceptus.Sed qm̄ hæc ignoret́/iccirco ad horā natiuitatis
aſtrologos confugiſſe. Et ipſi cū urgent́ de ortu Geminoꝝ quoꝝ diſpar ſit fortuna
ſolēt dicere interdū diuerſitaté cōceptuū illoꝝ fortunā uariare: cū tn̄ ſi hora conce
ptus ea ſolū diſponit quę accidūt itra uteꝝ illud potius ſequit́ ut poſſit eoꝝ quoꝝ
conceptus diſpar compar quidē eſſe fortuna: ſed natiuitas nullo modo eſſe poſſit.

Ca. IIII. Vniuerſalia fata q̄bus uiis aſtrologi ueſtigēt & q̄ parꝝ rōnalibus.

DIximus de initio fati particularis q̄ ſit incertū:& q̄ falſa rōne ab aſtrologis
cōſtitutū:reſtat dicere de uniuerſali:unde.ſ. fata urbiū/gentiū/ regnorum
& in uniuerſum mūdi ꝓnūcient́/q̄ hoc quoq;(ſi aliqd̄ eē cōcedat́.)in am
biguo tn̄ & incerto ſit.& a noſtris aſtrologis perperā deſinitū. Solēt autē

Triplex aſtrologorū uia uniuerſalia ꝑſagiendi.

ad uniuerſales prædicēdas mutationes triplici fere uia ꝓcedere:aut ex magnis ſy
deꝝ ſupiorū uel luminariū eclypticis cōiunctionibus: aut ex cæli diſpōne cum pri
mas Arietis minutias Sol ingredit́:quod quaſi principium anni ſtatuerunt:aut ex
principiis urbiū regnorū:gētiūq; peculiaribus: hoc ē ex hora qua urbs ædificata:
uel regnū inſtitutum:uel lex genti data qua uiuit/quaq; gubernatur:quæ omnia q̄

Inſania aſtrologorum & impietas.

ſint friuola magna ex parte ſupra eſt oſtēſum:nō ſolū ubi tota depulſa eſt ſyderum
efficiētia ſed ēt cū totā ꝑdicēdi ex magnis cōiūctiōibus rōnē infirmauimus:& ſiue
ab illis/ſiue a defectibus luminariū/lōgo poſtq̄ accederūt tpe expectat́ aliqd uanū
declarauimus:tū īpietatē inſaniāq; deteximus aſtrologoꝝ: & legē cæli fato & fato

Vrbis fata nō rōnabiliter a iactu primi lapidis auſpicari.

ſuæ legis gētes ſubiiciētiū:necnō q̄ ſit uanū/uel urbis ædificate uel accepti regni s
q̄ſi rei naturalis diē natalē decernere. Nūc & ſi oīum reꝝ fatū aliqd eē cōcedamus
ſumus oſtēſuri de fatali principio harꝝ reꝝ nihil certū aut poſſe deffiniri:aut hacte
nus eē ab aſtrologis definitū.Primū qdē ī auſpicādo urbis fato a iactu lapidis qua
rōne mouent́? qn̄q dē iā ciuitatis potius q̄ urbis fata ꝑſcrutant́:illud momentū po
tius obſeruādū quo urbs ædificata cœpta eſt habitari/& ſuis legibus regi & conti
neri. De regis itē fortuna magna inter eos diſcordia cū alii putēt ex hora illam pen
dere qua rex inſtituit́ ſiue decernit́. Alii cathedrā potius ſiue coronationē putant
inſpiciēda.

inſpiciendá.ſed hæc quaſi minutiora prætermittamus:cũ ẽt Haly fata gẽtiũ urbiũ & regnoꝝ nõ tã ab his ipſis quæ dicebamus/q̃ a principis magnaꝝ uniuerſaliumq; cõſtellationũ credat depẽdere: de quibus cũ illis collato pede mox diſputabimus.

Magna diſcordia inter aſtrologos de regis fortuna.

Caput V. Aſtrologum non poſſe p̃dicere quanã orbis regione fatũ aliqđ euenturũ ſit:quoniã incertũ apud ipſos quæ cui ſigno uel planetæ regio ſubiiceat.

Si magnæ q̃s uocãt cõiunctiones: ſi defectus Solis & lunæ q̃tas aſtrologi fabulant̃ cient mutationes illud nũc cõtẽdo: uere tñ de illis ab aſtrologis nihil poſſe prædici:neq; tñ illis cõiecturis quæ obiici pñt horoſcopũ magnæ cõiũctionis ĩcertũ/an ſit ꝑprius aut ipſius anni quo uertẽte illa cõtigerit: arbitrariæq; illos in defectu luminariũ principium mediũq; obſeruare/ tpibus reliquis inobſeruatis: tũ ẽt ſolius principii hita rõne: cõdonent̃ illis hæc omnia:nec ſup his litẽ ullã faciamus alibi premere eos poſſumus efficacius:uñ oĩmoda hmõi prædictionum incertitudo demonſtret̃.ſunt.n.eaꝝ q̃ttuor capita: primũ ut prædicat̃ qd ſit futuꝝ.ſecũdũ quo in genere reꝝ: tertiũ quonã tpe:q̃rtũ apud q̃s gẽtes & in qbus locis ac regionibus.Q đ ſi nulla fere reꝝ mutatio eſt nullus caſus uel ꝓſper uel aduerſus qui nõ aliqua mundi parte apud aliquos populos accidãt quocũq; tempore ueniat/erit omnis hmõi uana futiliſq; prædictio/niſi poſtremũ hoc habeant exploratum/quonã.ſ.loco quaq; pte terraꝝ admirabiles ille mutatiões euẽturæ ſint. De hoc aũt ita definiũt ut ĩ regionibus illis expectet̃ quæ ſint ſigno ſubiectæ:apud quod talis uel cõiunctio ſyderum uel luminarium defectus contigerit: nec ſolum quæ ſigno penitus eodem ſed uel eodẽ uel ſigno ſaltẽ eiuſdem triplicitatis: Hæc eſt omnium aſtrologoꝝ ſuper hac re indubitata ſententia. Vnde illud colligirur/ nihil poſſe de fato alicuius regiõis uere prædiuinari niſi prius cõſtiterit: cui nã ſigno/cui plantæ regio illa ſubiiciatur.ſicut nec de hominis põt fato prænunciari ſi tempus genituræ fuerit ignotũ.Q uod ſi de ſubſignis planetiſq; diuerſis terraꝝ diſtributione oĩa apud aſtrologos ſint incerta patet euidentiſſime prædictiones eoꝝ de hmõi rebus neceſſario fore q̃ incertiſſimas. Illud uero q Ptol. & Albumaſaris libros legerit accurate facile ĩtelliget:cũ nullũ ſit dogma in quo ſibi minus aſtrologia cõſentiat.Ptol.in.lib.apotelеſmatũ igneã triplicitatẽ præeſſe dicit ſeptẽtrioni:terreã meridiei:aereã oriẽti: aqueã occidenti:Q đ ſecutus eſt Iulius firmicus opionũ ueterũ æmulator.Idẽ uero Ptol.ſecũdo lib.eiuſdẽ opis/uel aliter explicare/uel imutare nõ nihil/eã uidetur partitionem/igneã triangularonitatẽ/n tam ſeptẽtrioni q̃ his terris præficiens/quæ ſitæ ſeptẽtrionem & occidentẽ:terream his quæ inter orientem & meridiem:his uero quæ inter ortum & ſeptẽtrionem aeream aqueam ĩter occaſum collocat & meridiem.A qbus oĩbus ea tñ diſtãt quæ Albumaſar ſcribit q̃tũ diſtat oriẽs ab occidẽte.is.n.ſexto lib.magni introductorii igneã triplicitatẽ nõ ſeptẽtrioni/ ut Ptol.ſed oriẽti uoluit dñari:ipſi qdẽ ſeptẽtrioni: cui.ſ.igneã præficit Ptol.ipſe aqueã dñari cõtẽdit:& quã oriẽti Ptol.aereã ipſe cõtra præficir occidẽti:Idẽ tenet Paulus Alexandrinus in inſtitutionibus artis apoteleſmaticæ.Sed ipſe idẽ Albu.q̃ ſi ſui oblitus.lib.primo de magnis cõiunctionibus:tã diuerſa ab his ſcribit quæ ſcripſerat in ĩtroductorio q̃ illa erãt diuerſa a dogmate Ptol.Nã ibidẽ nõ igneã ut Grę ci cũ Ptol.atq; Mr̃no:nõ aqueã ut ipſe alibi. Arabeſq; ꝑmulti:ſed aereã præficit triplicitatẽ:& quã ibi ſeptẽtrioni aqueã dederat tũ oppoſitæ aſcribit regioni hoc eſt meridianæ:occidenti ãt nec aqueã ut Ptol.nec ut ipſe alias aereã ſed terreã ait dñari:qbus ſentẽtiis qdnã põt eẽ pugnãtius:q̃rũ ſe arbitriũ qſnã faciet̃ cum nec rõ hic

Rõnes p̃termiſſæ.

Q uattuor capita huiuſcemodi prædictionũ.

Q uo pacto ſecundũ aſtrologos cognoſci poſſit in q̃ mũdi pte effectus aliqs ſit expectandus.

Diſcordia aſtro.de dñatu planetarũ ac ſignorum ſup mũdi regiones: Opinio Albu.

Alia opi. ipſius Albuma.

Henricus poſtremã Albumaſaris approbat ſentẽtiam Alchabi. Abraam Zael. Saphar Meſſala

poſſit nec expiẽtia mõſtrare ueritatẽ. Henricus macliẽlis poſtremã hanc Albu. opinionẽ ait eẽ ueriſſimã & expimentis q̃ plurimis cõprobatã. Cõtra Alchabi. & Zael iſraelita: & Abraã auenazra: & Saphar ĩ iſagogicis & Meſſala/illã ꝓbãt quã ſcripſit in introductorio. Haly auẽrodã utraq; reiecta Ptol. ſniam oĩbus añponit. Mitto q̃ ipſi ſup his ueteres ĩter ſe diſſentirent/ Aegyptii ab Hypparco: ab Hypparco Ptol. id aliq̃bus exẽplis declarabo. Arieti.n. Aegyptii antiquã Babylonẽ/& Arabiã Aegypto cõterminã. Ptol. Britaniã: Gallatiã Germãiã: Haſtarniã & Paleſtinã ſubiecit Hypparcus & antiquiſſimi aſtrologorũ exactiore q̃dẽ rõne: aliis.n. ſigni partibus alias regiones ſubiecerũt: atq; ita ſiniſtro q̃dẽ Arietis hũero Babyloniã: dextro thraciã τωσ τηθει Armenianæ τοισ πλευραισ Arabiam ægypto cõfinem τω δεϱα χειχαινο τω Perſida & Cappadociã & Meſſopotamiam: & Syriam & rubrũ mare: atq; ita in cæteris ſignis eſt diſcordia: Aegyptii Hipparcus: Ptolemæuſq; diſcordãt nõ minus q̃ a Ptol. etiam Albuma. & a ſeipſo. unde luce clarius cõſtat nihil poſſe ab aſtrologis certi ꝓnunciari: ubinã gẽtium atq; terraꝝ caſus aliquis ſit uenturus cum de ipſa ſub ſignis gentium terrarumq; diuiſione nihil habeãt certũ uel exploratum.

Caput VI. Non poſſe initium unum conſtitui de quo totius anni pendeant fata: tum uaria a uariis anni ſtatui principia & iuxta Hebræos annum potius autumno q̃ uere incohare.

RElĩquũ ut de initio ãni dicamus quod nõ poſſe unũ cõſtitui ex quo totius anni ſtatus prędicatᷣ tñ expreſſe firmat Ptol. ut nullius potius q̃ ipſius uerbis hoc ſim cõprobaturus. Is igitᷣ lib. apoteleſmatũ ſcđo ita ſcribit. In circulo nullus cogitare principiũ ſimpliciter poterit. in Zodiaco ãt ea utiq; q̃s principia iure conſtituet: quæ equinoctiis atq; ſolſtitiis determinantᷣ: quæ ſunt quattuor duo.ſ. æquinoctialia & duo ſolſtitialia: uerum hic locus hæſitationi an aliquid hoꝝ quattuor ſit præponendũ. Nam ſi ipſam q̃dẽ ſimpliciter circularẽ naturam ſpectes nullum eoꝝ ſingularis principii priuilegiũ obtinebit. Vtuntᷣ ãt q̃ de his ſcripſerunt/aliquid ſupponẽtes: diuerſimode uno quoq; illorũ quattuor q̃ſi prĩcipio moti ab aliq̃bus eoꝝ ꝓpria rõne naturaliq; cõſenſu: hẽt.n. unaquæq; illaꝝ ꝑtium aliquid peculiare & excellẽs/uñ ſibi principii & noui anni auctoritatẽ uideantᷣ uẽdicare: ut uernũ eq̃noctiũ q̃đ tũc primũ dies nocte ĩcipit lõgior fieri: & q̃a tẽpus id anni abũdat hũiditate: quæ qualitas & natura (ut ſupius diximus) ĩ oĩ principio generãdaꝝ reꝝ plurima ẽ Aeſtiualis ſolſtitii prærogatiua hæc eſt: ꝙ tũc maxime dies in ſuo q̃ſi faſtigio cõſumationeq; ꝑducitᷣ: tũ uero apud Aegyptios & inũdat nilus & canicula exoritᷣ. In autũnali æq̃noctio fructus oẽs colliguntᷣ & terrę ſemina iaciuntᷣ ĩ brumali ſolſtitio poſt decremẽtũ incipit dies tũc primũ augeri. Quod aũt mihi conuenientius & naturæ conſonũ magis uidetᷣ: hoc eſt ut in obſeruatione reꝝ anni quattuor illis principiis utamur obſeruantes quæ añ illa ꝓxime fiũt Solis & Lunæ uel coitus uel opponẽs: & præſertim eclypticas: ita ut ex principio q̃đ ſumitᷣ ac Ariete uer q̃le futurũ ſit præuideamus. ab eo uero q̃đ a Cãcro ęſtatẽ: a Libra autũnum: hyemẽ a Capricorno: hæc ibi Ptol. ad uerbũ. E q̃bus apparet & creditum ab eo & cõprobatũ nullũ ueꝝ initiũ poſſe cõſtitui. Ex quo totius anni ſtatũ præuideatur/ut

Error Auẽrodã & recentiorum.

nõ poſſim ſatis mirari & Auẽrodã eius ĩterpretẽ: & iuniores aſtrologos ĩdẽtidẽ p̄dicãtes plus tribuere Ptolemæũ ĩ ãno exordiẽdo ueris æq̃noctio/q̃ uel autũni principio uel ſolſtitii. nã quẽadmodũ uernũ æq̃noctiũ q̃d nõ hr̃e dicit unde prĩcipii priuilegiũ mereatᷣ facit idẽ nihil ſecus ĩ reliq̃s. & poſtq̃ oĩbus initialẽ eẽ auctoritatem oſtẽdit: tũ

oſtẽdit:tũ nõ aliud q̃dem alio plus hr̃e momẽti:ſed æque oĩa obſeruãda eẽ decernit hoc & magis cõueniẽs & naturalibus cõſonũ aſſeuerãs q̃ ut unũ ex illis reliq̃s ſuperbius obſeruet. Q ñq̃dẽ unũq̃dq; ſuã hẽt rõnẽ cur principiũ aliq̃d ãni iure exiſtimetur. Q uo factũ ẽ ut diuerſę ẽt gẽtes aliæ ab alio ex his initiis ãnũ exordirent. Aegyptii ab æquinoctiali ſolſtitio: Romani ab hyemali: alii ab autũnali: hoc ẽ ab ingreſſu Solis in Librã eã ẽt horã obſeruãtes q̃ uigeſimã Scorpii ptẽ pagrabat plurimũ ĩ ea efficaciæ momẽtiq; putãtes ad ſtatum & mutationes aeris prædicẽdas: q̃d Saphar & Aoniar ſunt ſecuti: nõnulli itẽ ex ſnia Aegyptioꝝ uolũt illa q̃ttuor pricipia cõſiderãda: ſed nõ ita ut oĩa in oĩbus obſeruent: uñ cũ Sol q̃dẽ Arietem ingredit ipſius Solis ſtatũ cõſiderant: cũ uero Cãcrũ Iouis: cũ Librã Saturni: cũ Capricornũ Martis q̃ hæc oĩa ſydera in eis ſignis regnare exiſtimentur.

Varia apud uarios anni iudicia.

Albu. aliud ſibi ſomnium eſt cõmẽtus: ut ſi quũ Arietis primas minutias Sol inuadit horoſcopus inuenit ſignũ fixũ ex eius horæ cæleſti diſpõne de toto anno q̃dẽ recte ꝓnunciet ſi cõe ſit ſignum duo principia anni ſtatuant/ſi mobile quattuor quæ ꝓrſus uana & arbitraria ſicuti nec rõne/ita nec ueterũ uel auctoritate uel experimẽtis fulciunt.

Albumaſaris commentum.

Q d' ſi q̃s forte ex mũdi creatione opionionẽ aſtrologorũ uelit cõfirmare: ut ꝓpterea ex ingreſſu Solis in Arietẽ futura fortuna cognoſcat: q̃m per id tẽpus mũdum Deus creauerit: ut nõ ſint aliud annorum cõuerſiones q̃ reuolutiões mũdanæ genituræ: is uero facillime ſtatimq; reuincet: q̃ñq̃dẽ ſi mũdi ſeq̃mur geniturã tã erit incertũ q̃ ſit anni principiũ ſtatuẽdũ/q̃ etiã eſt incertũ quonã tpe anni mũdus fuerit iſtitutus. Neq; enim apud Hæbreos/a quibus mũdi creationẽ accepimus q̃cq̃ ſup hac re certũ & definitũ eſt: ſed alii uere: alii autũno exortũ cõtẽdunt: & ſi altera opĩo eſt ꝓferenda/eo potius declinãt ut in autũno cõditũ credãt. Nã q̃d' ſcriptũ eſt eodẽ mẽſiũ in quo phaſe celebrabat primũ mẽſem in anni mẽſibus futurũ/id rõne ſolẽnitatũ celebrandaꝝ dictũ uolunt: quare ſi illa maxima prima & ꝓcipue eſſet ſolẽnitas/qua coꝝ exitũ de Aegypto/q̃d' primũ dei in populũ beneficiũ/cætera ſint ſecuta. in reliq̃s aũt rebus oĩbus a Septẽbri initiũ faciebant: q̃d multis tũ ſacraꝝ lraꝝ locutionibus: tũ antiq̃s cõſuetudinibus iudæoꝝ uidet cõprobari. Scriptũ. n. in exodo ẽ/ſcenopheigia: hoc eſt in feſta tabernaculoꝝ celebrari ĩ exitu anni: ea uero medio Septẽbri celebrãtur.

Annũ rõnabilius ſecũdum Hebræos incohare autũno q̃ uere.

Et in libro Neemiæ ſcribitur & factũ eſt in mẽſe caſleu is ẽ apud Chaldæos q apud nos decẽber ãno. xx. tũ. ſ. factũ ẽ in mẽſe niſan/hoc ẽ Aprilis ãno. xx. q ſi menſis niſan ĩ. Aprilis caput ãni eẽt nõ uigeſimo ãno: ſed primo ac uigeſimo erat ſcribẽdũ. Præterea cũ lege caueret ne ſeptimo ãno q. ſ. erat ſabbatũ ãnoꝝ aut meterẽt agros/aut ſeminarẽt ſi caput ãni erat Aprilis ſequebat/ut q̃d p Octobrem ſexti anni ſeminauerant id æſtate ſequenti metere nõ liceret: q̃re hæc. ſ. æſtas ad ſeptimũ annũ ptinebat ſi eius exordia a uere ſumebant: q̃d' ſi erat/credita ſexto anno terrę ſemina deperibant: quod incõmodũ nõ ſequebat a Septẽbri annũ iſtituẽtes. Mitto quæ Lerſienſis in cõputo ſcripſit & Beda in lib. tẽpoꝝ: & Ioſephus in primo antiquitatũ: & Hieronymus in epiſtola de ſolẽnitatibus: q̃ Ezechielẽ ẽt exponens Octobrem dicit primum eſſe menſem: Ianuarium uero quartũ: e quibus omnibus liquet ſiue ex mundi creatione aliquid coniectemus: ſiue aſtrologorum ueterum rationem auctoritatemq; ſequamur oĩno aſtrologos aberrare/qui ex ingreſſu Solis in Arietem de totius anni fato pronunciari poſſe contendunt.

Lerſienſis
Beda.
Ioſephus
Hierony.

Caput VII. De directionibus aliiſq; modis/ quibus tempora futurorum definiunt q̃ parum conſtent/q̃ue in his aſtrologi inter ſe diſcrepent.

SIcut errãt in fatis anni auſpicãdis (ſi qua fati cõcedat̃ auſpicatio) ita in tẽ
pore definiẽdo quo illud ſit euẽtuꝝ qđ initialis hora ꝓmiſit. utunt̃.n.hac
quoqꝫ in re friuolis/falſis/uanis ſuppõnibus & methodo naturali/nihil cõ
ueniẽtibus iter quas illa prima & potiſſima eſt de planetaꝝ partiũqꝫ Zodiaci dire-
ctionibus.(Sic.n.libet eas uocare) quo magis ab his q̃bus cũ diſputamur itelliga-
mur.Illæ igit̃ q̃ falſis nitant̃ ridiculiſqꝫ fundamentis breuiter aperiemus declarata
Conceſſio prius ex propoſito aſtrologoꝝ opĩone. Eſto igitur genituræ alicuius horoſcopus
Leonis.p.q̃ntadecima.Satur.in Virginis.p.ſexta collocet̃/ patet Saturnũ horoſco
po/nec aſpectu nec alia re copulari:quare nõ debet illi nocere: uerũtñ opinant̃ per
uẽtuꝝ aliq̃ñ ex directione horoſcopũ ad Saturnũ:& quo anno illuc ꝑueniet ex Sa
turno morbi ꝑiculũ nato īminere:ꝑuenire aũt aĩũt hac rõne:q̃m ſingulis ãnis ſingu
læ nobis ſignoꝝ ꝑtes attribuunt̃ pro anaphorarũ tñ ꝓportione: ſed hoc nihil ad rẽ
Rationes aſtrologorum. de qua nũc agit̃.Dicũt ergo primo anno uitæ ipſum deberi gradum in quo eſt ho-
roſcopus:quare ſi in eo gradu planeta bonus aut corpore aut radiis fuerit/eo anno
ſua bona largiri:cõtra ſi malus mala: ſecundo anno ſecundum a primo gradu reſpõ
dere:tertio tertiũ:& ſi deinceps. Quare ſi Saturnus exempli gratia/primam & ui-
geſimam partem ab horoſcopo occupauerit cum primo & uigeſimo ætatis anno
pars illa reſpondeat fore ut annus ille Saturni radiis infeſtet̃:Cum uolũt igit̃ quo
nam anno bonũ malũue aliquod euenturum ſit nato præuidere/dimetiuntur gra-
dus inter loca principalia geniture & corpus aut radios boni maliue ſyderis inter
ceptos:& pro numero graduũ de annorum numero præſcribunt:poſt quẽ euentus
ille debeat expectari:hæc eſt eorum poſitio in directionibus:ex quibus & uitæ ſpa
cium Ptol.& caſus omnes uiceſqꝫ fortunæ aſtrologorum turba pronũciat: quibus
quid poteſt leuius? q̃d magis irrõnabiliter cogitari? nam illa primum ad annos gra
duum diſtributio:põt ne magis ex libidine fingi? nullo fundo ſciæ rõniſue cõcepta
maxime cũ interdũ annos/interdũ dies (ut.ſ.eis ſubuenit) a gradibus iſtis dicant in
dicari.Et hẽret hoc forſan aliq̃nã ꝓbabilitatẽ ſi partitio ipſa graduũ eſſet a natura:
illa uero ex arbitrio tota pẽdet mathematicoꝝ: ſigna in triginta potius q̃ in.xx.ptes
nõ ob aliud diuidẽtiũ q̃ ꝙ numerus ille diuiſiõibus arithmeticis eſt accõmodatior:
ut teſtimonio ipſo aſtrologorũ ꝓximo libro nobis demr̃abit̃. ſed qũo mihi nocere
poterit Saturnus in ſexta Virginis pte (ſicut erat acceptũ) cũ naſcebar ĩuẽtus/ẽt ſi
Reſpõſio illis demus primo & uigeſimo ętatis ãno eius influxum ad me pertinere:nam q̃ñ ad
me ꝑtinebit Saturnus:illic non erit:& q̃ñ ibi erit Saturnus/pars illa ad me nõ ꝑtine
bit:qui ſi forte quẽadmodum a peſtilentia infectæ ueſtes uenenum ad aliq̃đ tẽpus
nõ amittũt:ita ꝑtibus cæli ẽt euenire dicãt ut receptã a malo ſydere cõtagionẽ diu
retineant:ꝓpterea qꝫ gradus ille iam tũ cũ naſcebar infectus a Saturno/poſt multos
Cõfutatõ etiã annos uim noxiam illam in me refundat: perbelle põnẽ ſubtiliterqꝫ defendent:
Prima rõ & ſiqdem cũ philoſophis eſſet ſermo iuberẽ meminiſſe luminis affectionẽ ſubiecto
Auicenna in metheoris. nõ hærere ſed abire cũ corpe a quo diffundat̃.Cæleſtium aũt oĩum impreſſionũ ut
in metheoris ait Auicẽna/& uehiculũ lumẽ ẽ:& fomẽtũ.Sed ipſi mihi reſpondeant
cum ad eundem gradum tot annis itermediis alioꝝ accurſus ſit planetaꝝ/an ſuper-
Secunda uentu luminũ ſalutariũ inolitũ illud uirtus putẽt aboleri poſſe uel iminui. Præter-
Tertia ea ſi ꝑdurãt in cæli regionibus a planetis acceptæ ſuſceptæqꝫ qualitates/nec ad exi-
Quarta guum ſpacium tpis cõſeruant̃.nõ erit in factis diiudicãdis tm̃modo obſeruandũ qs
quo cæli loco uel ãno reuoluẽte/uel hora geniture/ planeta inueniat̃: ſed qui eadẽ
loca ꝓcedentibus

loca præcedĕtibus ĕt ãnis pagrarint. Poſtremo cõmẽtũ illud dirigẽdi aliud non eſt
ꝗ ſubiicere res nõ ſolum cõſtellationibus his quæ ſunt ſed quæ eſſe ĕt poſſent. nam
quid aliud eſt dicere Lunam quæ me naſcente exagonis radiis a Sole feriebatur: in
fortuniũ tñ aliqñ inibi pariturã ex ꝗdrato Solis aſpectu: ſub quo illa qdẽ nõ fuit cũ
naſcebar: ſed fuiſſet ſi pluribus cæli ptibus interiectis ꝓcul a Sole magis cõſtitiſſet
quas partes per quas. ſ. a quadrata radiatione diſtabat cũ pegerit poſt tot annos ab
ea illa ibi calamitas infligeť. At cõſtellatio iſta ſub ortu meo nõ fuit/ & ſi poſtea ali-
quando eſt futura: nihil tñ ad me cui ſi fatum aliqđ eſt præterita illud cæli diſpõ de
dit. Patet igiť ꝗ abſurda ꝗ falſa/ ꝗ incõlona ſit poſitio dirigẽdi ꝗ q quottidie utuntur
aſtrologi: quod/ nã hñt fundamentũ undeꝗ ſit deducta: nõdũ forte ut opinor in cõ
ſiderationem examenꝗ reuocarunt: utunť autem præter directiones in euẽtorum
tpibus præuidendis dominatu planetarum quos ordine quodã impetium uitæ ſu-
ſcipere cõſixerunt: hinc centra Chaldæoꝶ: fridariæ Perſaꝶ: Indoꝶ nouenæ tecates Alii modi
Ptolemæi: aphoriaꝗ occurſorꝗ hinc: decẽnia Aegyptioꝶ: cronocratores Arabũ: quibus
& quæ alia hoc genus alii alia pro libidine ſomniarũt quę oĩa peccãt hoc incõcinũ aſtrologi
quod de ſyderibus ita definiũt: ut hic quidem tot annos planeta nos regat: quo tem tpa euẽto
pore conſumato/ ſuccedẽti planetę uel pro ſphęrarum uel pro climatis ordine qua rũ ꝓuideri
ſi p manus gubernacula tradit: qui rurſus p cõceſſum ſibi tẽpus adminiſtrata iuriſ- poſſe pu-
dictione/ credat ſyderi proximo ius & poteſtatẽ: quod qdẽ ab omni eſt naturali rõ- tant.
ne penitus alienum. Nã qđ hoc potius ꝗ aliud ex eis hoc tpe inferioribus dñeť/ nõ
alia põt cã rationabiliter aſſignari ꝗ aut materiæ diſpõ huius potius ꝗ alterius im-
preſſionibus opportuna: aut ſyderis ipſius ad nos efficacior habitudo: ut ſup terrã
ferať aliis ſub terra collocatis/ aut uergẽs ad aqlonẽ regionibus nřis fiat ꝓximior/
aut rectiores radios in terrã iaculeť: & ꝗuis cũ aſtrologis ſentiremus de bona mala
ꝗ reꝶ cõditione pro locoꝶ/ ſignoꝶ/ radiationum diuerſitate eius planetæ qui plus
cæteris in cęlo p id tempus auctoritatis & ptãtis obtineat: hoc eſt ſolum quod dici
ex naturali methodo põt. At reliqua ficta & fabulę ſunt ut Iouẽ dicamus nunc prę
eſſe terrenis: quare annis præcedẽtibus præfuit Saturnus: quẽ ex ſphærarum ordi
ne Iuppiter ſequiť & Taurum: hoc anno dñari: qm̃ præcedenti Aries dñabať qua
ſi terrenoꝶ & magiſtratuũ uices in ſyderibus inuenireņť. Quod ſi ita dicãt expien
tia cõprobatum poſſet eſſe aliqua fides ſi de iſta inter ſe diſtributione tẽpoꝶ cõueni
rent. Sed cũ alius Lunæ alius Marti alius Ioui eoſdẽ annos attribuat nõ ne oĩbus pi
ter experimẽti fides abrogãda: quã pro ſua qſꝗ opĩone ĩ tãta opĩonũ uarietate ptẽ
dat: Aegyptii quos ſequiť Firmicus uitæ adminiſtationem cuilibet ſyderum dant Opĩo Ae
equa partitione annos. x. & menſes. ix. hoc ordine: ut ĩ diurna genitura primum de- gyptiorũ
cẽnium Sol accipiat in nocturna Luna: poſt quod decẽnium/ qui in genitura per ſi- & Mřni.
gnorum curſum in ſecundo loco fuerit inuentus/ tertius qui poſt ſecundum fuerit/
& ſimili modo cæteri. Sed quicunꝗ decẽniũ ſortitus fuerit/ licet ſit totius tpis dñs/
oĩbus tñ ſtellis tota decẽnii ſubſtantiã diuidat a ſe incipiens/ & poſt ſe illis tradens
qui ſint per ordinẽ poſiti. Primo aũt illi quicunꝗ in themate ſecundus fuerit inuen
tus. Eſt aũt ſumma ãnoꝶ quos planetæ ſeptẽ moderanť ex eoꝶ ſententia quinꝗ &
ſeptuaginta ternis menſibus adiectis/ qbus cõſtitutis ad primũ rurſus planetã redi
tus fit: perſæ eũdẽ qdẽ ãnoꝶ numerũ colligũt & a Sole ſimiliter ſi quis natus inter
diu fuerit: a Luna ſi noctu exordianť: faciẽtes ĕt ipſi unũ qdem tporum dñium prin
cipalẽ: ſed alios tamẽ in dñatu uicaria ſucceſſione participes: quã diſtributionẽ uo-

cant fridariã:unde illa uulgata īter iuniores aliquẽ eſſe fridariæ Iouis pcipẽ: mul
tum uero diſcordāt ab Aegyptiis:nã in ſucceſſu planetaꝝ nõ loca thematis genitu
ræ ſed ſphærarum ordinẽ obſeruāt Solẽ mediũ faciẽtes. Præterea nõ cuiq; planetæ
æquale tẽpus aſſignant:ſed Soli qdẽ annos decẽ/Veneri octo/Mercurio tredecim/
Lunæ nouem/Saturno undecim/Ioui duodecim/Marti ſeptem/capiti tres/caudæ
duos:quod quã hẽe poſſit rationẽ ipſe quoq; Auenazra i libro reꝝ aſtrologicaꝝ fa
tetur ſe neſcire. Cõtra uero in aſciſcẽdo pcipe dñatus æquã cuilibet planetaꝝ por
tionẽ dant pſæ ita ut princeps planeta ſeptimã ſui tpis ptẽ ſolus gubernet: ſecundã
cum planeta a ſe ſecundo:tertiam cũ tertio. Aegyptii uero inæqlem hanc faciunt di
ſtributionẽ decernentes Soli qdẽ mẽſes nouẽ & decẽ:Saturno triginta:Ioui duode
cim:Marti quindecim:Veneri octo:Mercurio uiginti:Lunæ uigintiquinq;:quã rur
ſus ſubdiuidunt:ut Saturno ex triginta ſuis menſibus dies ſex reliquis planetis im-
partiatur/atq; idem de ſuis cæteri menſibus faciant:ut docet Epheſtion: & Mater-
nus ignorauit. Sed illud fuit diſſidium Perſis & Aegyptiis/q illi caput & caudã an
numerãt cronocratoris/Aegyptii nõ faciunt. Ex quibus oĩbus paret poſt primum
Opinio Ptole. decẽnium/raro eundem fore annoꝝ gubernatorẽ apud Perſas:& apud Aegyptios.
Ab utriſq; uero diſſentit Ptol. ętatũ dños faciens:ut quaternos primos annos Luna
gubernet:Mercurius decẽ ſequẽtes. Tamẽ ordine qdẽ cõſequẽti: Venus qdẽ octo:
Sol nouẽ:Mars quindecim:Iuppiter duodecim:Reliquum uitæ Saturnus:qui ta-
men cũ exactã peculiarẽq; unicuiq; genituræ tpoꝝ diſtributionẽ inqrit/Cronocra
toris illis qdem principalibus addit annuos/mẽſtruos & diurnos. Sed in illis Ptole
mæo totius fati cardo uerſat:ubi taxat eos q unũ faciunt uitæ cronocratorẽ/Aegy
ptios inuẽs/& Dorotheũ atq; illi ſniæ Ptolemæi. ſiquis accedat diuerſiſſima ſemper
in diſtribuendis tẽporibus ab Aegyptiis Perſiſq; definiet:quo magis libeat irridere
Error inſignis aſtrologorũ noſtræ ætatis. noſtræ ætatis aſtrologos q nõ intelligentes eõdẽ:tecates Ptolemæi & cronocrato-
res:quo Perſaꝝ fridariæ:Aegyptiorumq; decẽnia ptinẽt/uti ſimul his oĩbus uolue
runt:qſi nõ diuerſæ atq; cõtrariæ ſint ſuper eadem re. Sed de rebus diuerſis opinio-
nes inter ſe minime congruentes:Indoꝝ aſtrologia nec fridarias nec decẽnia/nec te
cates nec cronocratores nouit:ſed unam nõ in ſeptem ut illi:ſed in nouẽ mẽbra par
titur:de quibus hic ordine pro locorum thematis diſpõne pnunciat ut primam an
norum partem regant cõſtellatiões ad duodecimam domum ptinẽtes. ſecũdã quæ
ad horoſcopum:tertiã quæ ad ſecũdã domũ:quartã uero quæ ad nonam: quintam
quæ ad decimam:ſextam quæ ad undecimam: ſeptimã quæ ad ſextam octauã quæ
ad ſeptimam nonã quæ ad octauam. Nec ſolum ab aliis in iſta tẽporoꝝ diſpenſatio
ne:ſed in ipſa domorũ partitione diſcordant ad ſigniferi gradus(quos æquales uo-
Arabum opinio. cant)illas diuidentes Arabes Andrugazarem imitantes per trigonocratores qſi di
xeris triãgulatores:hoc eſt dños triplicitatũ:tres uitæ iudicant ptes:ut de rebus ab
unoquoq; locoꝝ duodecim ſignificatis:quis ſit primæ atq; futuris ſtatus/ex primo
triplicitatis dño iudicent:qs mediæ ex ſecundo:quis poſtremæ de tertio:q, ſi trigo-
ni unius duo tãtum domini ſunt ut alio libro dicebamus: aut unius forte genituræ
unius diſpoſitor:qq̃ alius in diurna/alius in nocturna erit magna pars uitæ ſine gu
bernatore. Sed nec ulli ſunt iſti trigonocratores: & ſi ter mille eſſe concedantur ea
Opinio Chaldeorum in uita regenda uicaria ſibi ſucceſſio/penitus eſt deridicula. Sed ab his oĩbus Chal-
dæorũ inuẽta plurimũ diuerſa q nec tecatibus:nec decẽniis:nec fridariis: nec noue
nis Indorũ:nec trigonocratoris:ſed genituræ cardinibus utunt. Primã uitæ partẽ

ex primo cardine indagantes:mediam ex faſtigio ſummi cæli:poſtremã ex occiden
te:tum uero de morte:de his ẽt q̃ poſt mortẽ eueniũt ex q̃rto thematis loco pronũ
ciabant.ſed ẽt trimẽbrẽ illã priorẽ diuiſionẽ ita iteꝝ partiebant̃ ut apoclima quidẽ
horoſcopi(quaſi decliuiũ dixeris)& partus dolores ĩdicarẽt & quæ accidũt matri
dum ureꝝ gerit:ipſe horoſcopus ipſam natiuitatem & primos ſtatim annos ab illla
horoſcopi epanophora qđ eſt reliquum poſtremum primæ ætatis. Rurſus medii
cæli apoclima primas ptes mediæ uitæ: medias ipſum medium cælum:poſtremas
eius epanophora:ſimiliter faciebãt & in q̃rta itẽ domo:ut declinãs domus ab ea an
tecedentia proxime mortẽ:ipſa quarta domus mortẽ:epanophora quæ poſt mor-
tem pñt euenire ſignificaret:q̃s opiones explicandas mihi ꝓpoſui/ſimul ut opionũ
pugnãtia cognoſceretur:ppeaq; nec ulla fides eſſet expimẽti:ſimul uanitas dogma
tum arbitraria leuiſſimia inixa cõiecturis deprẽderetur: Nam qui dabimus primã
uitæ partẽ orienti:mediam ſummo cælo/quandoqdem ætas media primæ ſuccedit
medium cæli orientem nõ ſequitur: ſed præcedit. Sed in opinionibus iſtis confutã
dis laborandum nõ eſt quæ ipſe ſeipſas inter ſe confutant & elidunt Qđ ſi pgã nar
rare omnium ſomnia uix uſq̃ illi fines. Meſſala a Sole oriẽtali primã uitæ medieta- Opinio
tẽ gubernat/ab occidẽtali ſecundam: Hemus aliter illam qdem planetis dat in he- Meſſalæ
miſphęrio ſuperiori collocatis ſiue illis orientalibus ſiue occidẽtalibus hanc oĩbus Opinio
hiſq ſub terra. Vellius alio figmẽto Lunæ aſcribit primam ptẽ alterã dño ſecundæ Hemi.
domus. Albumaſar fabuloſiſſimus illã ad ptẽ fortunæ hanc ad dñm partis ait refe
rẽdã. Alii & aliter ſed nõ oportet oĩa ꝓſequi lege ephęſtionẽ in libro apotheleſma-
tum. Ptolemæi. Lege Abẽzagelẽ:& præter q̃s narrauimus/multas alias ibi cõpies/
pugnãtes inter ſe ſuper hac re opiones. q̃re.ſ.pro libidine ſuam ſibi quiſq; fabulam
cõponit. Quibus demũ nimis creduli quaſi oraculis & ꝓphetaꝝ rñſis/fidẽ mãcipã
tes/circulatoribus nugaciſſimis & fallaciſſimia ſpes/ metus anxietates/ lætitias/&
quod eſt pernitioſius uitæ totius inſtitutionem & gubernacula credimus.

Caput VIII. Sicuti aſciſcunt in efficacia/ita omittere neceſſiaria & quan-
tum errent de ſtellis fixis.

SIcut aũt aſciſcũt cõmentitia multa qualia cõmemorauimus/ quorum ſicu
ti natura nulla/ita nullus influxus/ſigna.ſ.domus/imagines/ caudam & ca
put/partes/dodecathemoria/nouenaria/ aliaq; hoc genus: ita multa præ-
termittunt in primia neceſſaria/& multa ſup hiſqbus utunt̃ falſa pugnãtiaq; decer
nunt. Sicut.n.quæ lumine carent inefficacia:ita nullũ in cælo lumen inefficax. Ipſi Error
uero cum ſtellæ pene inumerabiles in octaua ſphæra refulgeant/ mille tñ utunt̃ aſtrolog.
adiectis duabus atq; uiginti. Quod cum eis obiicitur/alii aliter ſoluunt. Petrus apo p̃termittẽ
nenſia in elucidario hoc inquit difficultatem artis oſtendit nõ impoſſibilem tamen riũ ĩfinitaſ
eam eſſe demonſtrat:quod reſpondens id quidem uidetur concedere cognitu illas fere ſtel-
eſſe neceſſarias/ſi fatalis perfecte conſtellatio comprehẽdẽda eſt: & quoniã hoc ſit las fixas
difficile ideo quę profitetur id artem eſſe difficilem:ſed nos illud contẽdimus/& fie
ri non poſſe ut oẽs deprehendantur:& ſi fieri hoc poteſt aſtrologos tamen qui nõ
dum hoc effecerunt ex cælo futura uere non prædicturos. Alii tutiore quodam ꝑ- Defenſio
fugio ſe cõdentes/inefficaces aiunt illas quas omittunt. Maiores enim omnes quæ aliorum.
q; decernendi fati habent poteſtatem/aſtrologis exploratas reliquas prętermiſſas: Reproba
in quibus ob corporum exiguitatẽ nihil fere momenti ſed ex his latebris facile eiu tio.
untur.nam ſi ſtellas has nunq̃ obſeruauerunt/de earum natura quid poſſunt aſſeue Prima rõ

Secunda rate faciãt/nõ faciãt/immutent nõ ĩmutent? & ſi de corporis paruitate perſuaſos ſe
Tertia rñdeant:quodnã corpus in cælo terrę cõparatũ exiguum reputabit? uel ut rectius
dixerim cõparatum illis quæ in terra collocata de cælo putant gubernari: qđ item
inefficax & imbecille? ſi cæleſtium corpoꝝ & terrenoꝝ naturam inuicem cõferas ĩ
quaꝝ altera nihil nõ ſublime potens/& magnũ:in altera nihil nõ humile infirmum
Q uarta & minutum. Adde ꝗ multæ forſitan ex his ſtellis quas ob paruitatẽ aiunt eſſe poſt
habitas & Mercurii & Lunæ globbo non uincuntur. Nam minimæ ex his quas ob
Q uinta. ſeruant Marte maiores Venereq́ putanẽ. Præterea ſi forſan ſingulæ ſtellæ minutio
res nõ magnas habeant uires:multaꝝ tamen id genus cætus atq́ cõcurſus habebit
plurimũ poteſtatis:ut ſi quæ lacteum orbẽ illũ tot luminibus denſum efficiunt ſin
Sexta. gulæ parũ poſſint ſimul omnes quo pacto parum poſſe putabunt? Cæteꝝ ſæpe in
muſica melodia ſi uocula parua ſubtrahatur/ſoluitur cõcentus dum quæ per ſe pa-
rum exaudiretur facit ut reliquæ modulatius oẽs exaudiantur:cælorũ ornatus to-
tus inuicem nexus atq́ conſentiens: nihil habet quod ceſſet/ quod ſuperuacuum/
quod inutile ſit:quare quãcũq́ uel minimã partem ademperis:periit ſtatim ꝗ totã
integritas faciebat. Inter helciarios ut poteſt haud fortis homo tractũ adimere ut
illius ſi deſit manus non trahatur:ſic poteſt unius ſtellæ tantũ ignoratio/ ueritatem
fati labefactare:necdum ut numero pene ĩnumero ſine piaculo ab illis prætermit-
Bonatus tãtur. Bonatus hæc forte (ſi tamen peruidebat) extimeſcẽs/ Aſtrologus inq̃t utitur
q̃ leuiter ſtellis omnibus:q̃uis nominatim oẽs non explicet. utitur enim ſignis duodecim ſub
dicat aſtro quibus fere oẽs ſtellæ cõprehẽdunẽ. At qs hoc dixerit necdum aſtrologus ſed lym
logum uti phaticus? qñ ſigna quæ uocanẽ duodecim graduũ hñt latitudinẽ extra quã ſtellæ
omnibus utrinq́ ĩnumerabiles. ꝗ ſi quę inter eaſdẽ lineas/ſigno cuilibet coextẽdunẽ/uirtutis
ſtellis. eiuſdẽ eẽ rñdeat. Primũ quætã de rebus ignotis quõ aſſeueret? Q uod ſi ꝓptiũ hoc
R eſpõſio eſſe dicat aſtrologoꝝ nõ repugnabo/& ꝓuocabo ad ipſos aſtrologos apud quos ali
Cõfutatõ ud imagines ipſæ prætẽdũt ſignis coorientes:aliud ſigna quibus cooriuntẽ. Alioq̃n ſi
gna q̃bus utunẽ ĩmobilia ſunt/imagines locum mutant. Erit igitur alia atq́ alia na-
Alia leui- tura eiuſdem imaginis aliis ſignis identidem loco ſignoque reſpondens. Sed & ipſe
tas Bõati Bonatus inſaniam reſponſionis puto animaduertens ſtatim alio eſt digreſſus/ cũq́
cerneret pernegari nõ poſſe ſtellarum omnium cognitionẽ ad rem aſtrologicã per-
tinere:quarum omnium tamen cognitionẽ aſtrologi non haberẽt:quid tum inquit
ſi totam neſciamus aſtrologiam prædicatores chriſtiani diuina oĩa neſciũt:de qui-
bus tamen quottidie ad plebem cõcionãtur. In qua rę uide q̃ parum bonus iſte Bo
natus decipiatẽ. Siquis enim inquit at ſyderum naturã gratia cognitionis/quod phi
loſophi eſt/uno ſydere cognito aliquid eſt conſecutus:ſi quod aſtrologus ꝓfitetur:
nõ tã ſyderꝝ quærit q̃ futuroꝝ in ſyderibus cognitionẽ:nihil fecerit ꝓrſus uiſi cogni
tionẽ eoꝝ ſyderꝝ habeat unde futura poſſint præuideri:ſed præuidenẽ ex his ex q-
bus fiũt:fiũt autem ex omnibus:igitur etiam ex omnibus præuidenẽ. omnes igitur
qui non cognouerit nouerit forte aliquas:futura de ſtellis nunq̃ præuidebit. Exem
Exẽplum plum in medicina philoſophiaq́: quærit philoſophus herbarum poteſtates ut eas
in phĩa & intelligat:Q uærit medicus ut earum uirtute morbis medeatur: ſi uel unam philo-
medicina ſophus cõpererit aliqs erit philoſophus:ſed imperfectus:quoniam quaꝝ quærit re
rũ notitiã aliquã habet. At decem ſupponamus: aut quo numero mauis ſpecies her
barum: ita pellẽdis oĩbus morbis neceſſarias: ut una ſi deſit curari corporis uitium
nullum poſſit:earũ ſi nouem calleat quiſpiã & unã neſciat. non ſolum medicus non
abſolutus

abſolutus/ſed medicus nullus erit:qñ aliquã qdẽ notitiã/ſed curationẽ nullã põt pſ-
ſtare quã medicus profitetur.ſic aſtrologus dici non poteſt qui de unius ſaltem ho
minis fato dicere inſpecta genitura nõ poteſt.Q uod ſi de mixta oĩum ſyderum af-
flatione conficitur/qũo præuidebit:qui & ſingulæ ſtellæ quid nã efficiãt & omni-
um ſociata temperatura quid pariat/nõ cognouerit.De theologia autem alia ratio
quia ſicut perfecte ſciri nõ eſt poſſibilis/ita nec neceſſaria: ut credere:ut ſcire: ut ſua
dere de ea multa poſſimus:de qua ut oĩa ita nihil cognoſcere ferme eſt impoſſibile:
neq; enim oculatis minus negatum Solem nõ uidere/q̃ & penitus introſpicere:ſed
iam nimis multa in confutandis nugis illiteratiſſimis circulatoris.

Ca IX. Dogmata aſtrologoꝝ de ſtellis fixis pugnare tũ iter ſe: tum cũ ueritate.

SEd nec illud aſtrologi tñ peccant ꝙ ex ſtellis plurimas neſciũt: Veꝝ ſup
his etiã quas hr̃e ſe putãt exploratas/pugnantiſſima & falſa dogmata ſta-
tuerũt:eſt enim(ut declarabo)qñ ſtellas planetis efficaciores: eſt qñ mi-
nus potentes efficaceſq; decernũt:in qua re tũ pugnãt ſecũ tum utrobiq; a ueritate
diſſentiũt:ordinariã ut ita dixerim fœlicitatem proq; captu cõditioneq; naſcentis a
bono planetaꝝ ſtatu pollicentur a non erraticis ſtellis ut inquit Ptolemæus παρα-
δοξοσ ατυχιασ:hoc eſt opinione omni maiores fœlicitates expectant.ego uero
tum Proclo ſup Timeũ Platonis:tum rõne aſſeuerante maiora a planetis q̃ a ſtellis
fixis præſtari poſſe cõtendo.neq;.n.ſedes ipſa ſublimior ſublimiorem naturam non
errantiũ indicat:cũ moderator omniũ Sol:ſi nõ omnes excepta Luna certe ſupra ſe
multas habeat ſtellas collocatas.Cæterũ cur præſtare planetas fixis iudicemus ar Prima rõ
gumento ſit illud:ꝙ uni qdẽ planetæ multæ ſphæræ multis fixis una tñ ſphæram
deſeruit:ut ipſaꝝ ſtellarum agmen uniuerſum unius ſyderis uincat poteſtatẽ.ſingu
læ tñ ſtellæ planetis ſingulis aequare nõ poſſunt. Q ď ſi magnitudinem corporũ ſpe
ctes/Sol extra cõtrouerſiã omnibus maior:maior oĩbus itẽ Iuppiter & Saturnus ſi Secunda
principaliores quaſdã exceperis:q̃q̃ nec de corpoꝝ uaſtitate potentia maior intel-
ligitur.Neq; enim exploratum Saturno Ioué potentiorẽ q̃q̃ ſit maior:& cũ omniũ
ſydeꝝ minimus ſit Mercurius:habet tñ(ut ipſi uolũt)in omni genitura plurimum Tertia
poteſtatis.Nec itẽ Lunæ Venerẽ anteponunt:q̃q̃ ab ea uaſtitudine corporis exce
datur.Deniq; illa lucida ſita ad cor Leonis quæ a latinis regina:a Græcis baſiliſcus Q uarta
dicitur:q̃q̃ non primæ magnitudinis: primæ tamen ab eis auctoritatis poteſtatiſq;
cenſet:quã.ſ.nobiliorem certe faciãt: qm̃ a Solis itinere nõ deflectit:eadẽ rõne pla
netæ ſtellis nobiliores qui minus utroq; uerſum ab eadem uia declinãt. Accedit te Q uinta
ſtimoniũ antiq̃tatis planetas coſmocratoras nũcupantis:quaſi dixeris mundi dñã-
tores:qua ſtellas appellatiõe minime dignabant.Sed utinam dogma ſaltem tuerẽ
tur:nec ſæpius de eiſdem quas mirabilium faciunt operum effectrices quaſi de in-
firmis & imbecillibus loquerẽt:nã efficere nihil aiũt:niſi uel cardines aut domoꝝ
initia ſaltẽ occupent:uel luminarium alteri copulent.atq; ita cui tm̃ ſupra tribue-
bant:hic eaꝝ uirtuti adeo detrahunt:ut per ſe nihil illæ efficiant niſi loci uigore uel
potentiſſimi ſyderis adminiculo fulciant:cuius rei nec cauſam nec ꝓbabilẽ ullam
afferunt rationem ſed ex falſa cuiuſdã ueteris dicti intelligentia forſitan lapſi ſunt. Q ũo la-
Nam ueteres ut Maternus docet de ſignis dicebãt cũ nuda ſyderibus inueniebant pſi aſtrolo
efficaciã nõ hr̃e præter ea quæ cardines quattuor occuparent.hoc illi qď de ſignis gi.
ſydeꝝ mãſionibus & hoſpitiis docebat:ad ſingulares ſtellas etiam tranſtulerũt:niſi
potius aſtute dogma ſtatuerunt:ne ſi ab oĩbus ſtellis fati ratio foret explicanda mi

ſere inextricabili cura torquerent: quã ab hoĩe poſſe ſupari: nec facile credulis pſua
derẽt: alioqn quænã tõ opĩonis? an quia loco remotiore? ſed quãto nobis ꝓpinqui
or eſt Saturnus? aut quæ cardinis tanta prærogatiua: ut in eo nõ ſolũ nõ faciãt: ſed
faciant admirãda? nihil obſtante uaſtitate diſtãtię: mox ab eo eũ paulũ declinarint:
aut ad eũ nondũ attigerint faciant oĩno nihil eũ uel locus undecimus ad faſtigia cæ
li ſe erigens: quarto loco ſub terræ mediũ ſito potentior ad agendũ eſſe uideat. Sed
ita eſt certe ut dicebamus: deterruit eos labor: nec difficilẽ adeo uideri artem uolue
runt: ut impoſſibilis facile poſſet iudicari. nã quã ſolent afferre motus tarditatẽ/tar-
ditati nihil ſuffragat: cum radius ſtellæ tanto fortius affigatur hæreatq; cõſtantius
quãto eo in loco unde demittit diuturnius ſtella ipſa cõmoratur: quid ꝙ hæc ẽt ſe-
cũ pugnant. cum de ſydere tardiori dogma ſit dare ſero quæcunq; det: uetũ diu du-
rare & permanere quæ dederit. Contra de non erraticis decernunt/illas motu tardiſ
ſimo ſolent dicere maximas quidem afferre fœlicitates: ſed quas poſtremo calami-
tatibus claudãt: quare nec morantur diu munera: ſicut nec diu conſeruantur: ſed ſi-
cut ſemper a ueritate ſic a ſeipſis ubiq; diſſentiũt: q̄q̄ nos etiam oĩa non ꝓſequimur.
Poſſet enim & qſpiam eos interrogare: cur ſicuti planetarũ inter ſe: ita cum ſtellis &
inter ſe ſtellarum interuallum aſpectus non conſiderarent: quod Ioannes de Regio
monte aduertens ait poſſe aſpectus illarum eſſe forſan aſpectibus planetarum per-
fectiores: ꝙ non ſicuti hi fugaces & momentanei ſed ſtabiles potius atq; perpetui
poſſent & alia ſuper his obiici: ſed cõſequentia percurramus.

Rõnibus error manifeſtatur

Ca. X. Falli ẽt aſtrologos ĩ planetis: reperitioq; eorũ quæ hactenus diſputata.

QVam multa de ipſis ẽt planetis fallunt/ſatis ſupius eſt demõſtratũ: cũ nec
eorũ ꝓprietates (id qđ uident errare in nõ erraticis) uireſq; nõ ſolũ intẽdi
atq; remitti/ſed alias fieri potiuſq; diuerſas identidẽ putãt ꝑ locorũ uarieta
te ꝑ cõditione ſignorũ/ꝑ ſchematiſmis: multipliciq; hitudine inter ſe oĩum: ꝑq; mo
tuũ ipſorũ uaria denoĩatione: uel ſtantiũ uel ꝓcedẽtiũ uel repedantiũ quæ ꝓcul ab
oĩ uero: ꝓcul a rõne dignitate naturaq; cęlicarũ rerũ dici/clariſſime (niſi fallor) oñdi
mus. Illud quoq; taxantes ꝙ planetas & ſigna pariter illa duodecim dñari ꝑ uices: &
tradita q̄ſi ꝑ manus admĩſtratione iure ſucceſſionis quodã impia diuerſis rebus tẽpi
buſq; ꝑſcribũt: exhumanis uidelicet ipſa quoq; cæleſtia nõ tã metiẽtes certe q̄ mẽti
entes: riſimus ꝑterea & cũ Plotino & coætaneis expũximus ꝙ effectũ expectare ali
cuius planetæ tot ãnis iubẽt quot forte ab aliquo loco/ſigni ꝑtibus ille diſtabat mil
le ſup hoc falſa & nullo ſciæ fundo cõcepta cõminiſcẽtes: q̄re ſupiorẽ oẽm diſputa-
tionẽ ita colligamus uideri qdẽ aſtrologos dicere ꝓbabilia cũ regi inferiora dicũt a
cæleſtib⁹: ſed dep̄hẽdi mox falſos/uanos/deteſtabiles: hoc eſt neq; pios neq; ꝓbos cũ
a cauſis uniuerſalibus res ꝑticulares: malas a bonis a magnis exiguas: ab ordinariis
temerarias: a corporalibus incorporeas: a neceſſariis arbitrarias: a naturalibus arti-
ficioſas: a ꝑſentibus iam præteritas: a præteritis iã præſantes effici poſſe credunt ꝑ
dicant/aſſeuerant. Si oĩa iſta fierẽt a cælo nullas tñ eorũ minus q̄ cæleſtes eãs aſtro-
logos aſſignare cũ taceant uerorũ quæ ſunt ĩ cælo ſyderũ atq; ſtellarũ uires de rebus
tñ nõ ueris multas accipiãt ꝓprietates/& cũ eorũ exiguã teneant ꝑtem adiicere ipſi
multa cõmẽtitia q̄lia lib. ꝓcedẽti cõmemorauimus/loca/domos/imagĩes nodos/an
tiſia/ptes dodecathemoria/res fictas/ieffi caces imaginarias: nulla naturæ ſoliditate
q̄bus ſi quaſi naturæ uera ſoliditate cõſtantibus: proptereaq; nos regẽtibus põt ſapi
ens hõ fidem adhibere: fateor ꝓculdubio me nondũ intellexiſſe qđ ſit eẽ ſapientem.

Plotinum quoq; aduerſus aſtrologos cõtendere

Ioanni-

IOANNES PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI OCTAVI INCIPIVNT.

Caput Primũ Incertum eſſe numerum corporum ſuperiorum/penes quæ iuxta aſtrologos fati decernendi poteſtas eſt.

INter oĩa quæ ſcire eũ oportet/q ſciam ſyderũ ꝓſitetur fere facillimum id põt exiſtimari/de quo mox diſputabamus:ut quæ ſcilicet ſit uniuſcuiuſq; rei hora fatalis diiudicet̃: qđ ſi nec ſunt aſſecuti neq; aſſeq aſtrologi pñt:difficiliora quo pacto ſperabuntur? Q uanto enim id difficilius operæq; maioris:ita numerũ corporũ ſuperioꝝ a qbus uis fati ad nos puenit/habere cõprehenſum: ut in fatali conſtellatione deſcribenda/ non aſciſcatur aliquid cõmentitium: & nihil uerũ & efficax omittatur. Erit enim alioqn hoc utile & cognitu illis neceſſariũ & cognoſci tñ nõ poſſe præſentis libri diſputationibus aperiemus: ut nõ ſolũ prædici ab illis uera nõ poſſint: qm̃ & motus ſitusq; ſtellarũ ad liquidũ nõ puident: & eaꝝ oẽs minime habeãt exploratas: qđ ſequẽtibus libris obiiciemus: ſed qm̃ neq; illud cõſtat eis adhuc quænã iſta ſint corpa quorũ poſitus inſpiciendus atq; ꝓprietas idagãda: tm̃. ſ. abſunt: ut quæ artis eoꝝ pfeſſio pollicet̃ oĩa ſint cõſecuti: ut ẽt neſciãt quænã iſtæ ſint res quaꝝ ſcĩa ipſis eſt neceſſaria. Nam ſi falli dicant nos aut per calumniam hæc obiicere cõpellabo ego eos uoce diuina/ rogaboq; uti de numero mihi ſtellarũ aliqd dicãt: qđ cũ eos pcũctor non ſolũ intelligo ſtellas ab eis quæ uideantur numero nõ comprehendi: ſed nec cõſtare an præter eas quas intuemur/ aliæ etiã ſint in cælo: cum ſenſum tũ rõnem noſtrã aufugiẽtes. Phauorinus phus in elegãti illa ſua aduerſus genethliacos apud Gelliũ orõne mirari ſe dixit cui q; ꝓ pcepto liquet̃ planetas: quos Nigidius errones uocat nõ eẽ plures q̃ uulgo exiſtimant̃/ poſſe. n. fieri ut & alii qdã planetæ pari ſint ptãte: quos tñ cernere hoĩes nõ poſſint/ pp exuperãtiã uel ſplẽdoris uel altitudinis. Certe ſi quẽadmodũ inquit Alpetragius rerũ cæleſtium hõ ſapientiſſimus adhuc motus in cælo eſt q neſcit̃: põt & corpus inibi eſſe cui potiſſimũ motus ille cõueniat nulla artis adhuc obſeruatione deprehẽſum. Atteſtãtur tũ multi tum uarii corporũ ſuperiorũ a iunioribus motus excogitati ueteribus (ut ipſi putãt) ignoti & longa tãdem obſeruationũ diuturnitate deprehẽſi: quoꝝ exẽplo redditur manifeſtũ poſſe alios ẽt motus ſua uel tarditate uł obſcuritate/ aut alia ſpecie mathematicos adhuc latet̃/ quos ſit poſteritas ipſa diuturniorib᷒ obſeruatiõib᷒ aliqñ cognitura: nolo facere đ epicyclis ecẽtricisq; ſermoné deq; ſphæraꝝ planetis deſeruiẽtiũ multitudine apud oẽs aſtronomos tamen icerta qm̃ forte penes hæc corpa poteſtatẽ i fato decernẽdo eẽ diffitebũt̃. De ſphęris ſupra planetas q̃ta ſit ãbiguitas: quãq; inde aſtrologia iſta diuinatrix icerta efficiat̃ minime ẽ ſillẽdũ: alii. n. orbẽ octauũ q ſtellis ñ erraticis illumiat̃ extimũ faciũt alii ſupra eũ nonũ collocarũt: alii ẽt decimũ. Aegyptiorũ & chaldæoꝝ aſtronomi ſupra orbẽ octauũ nihil eẽ arbitrati ſunt: quos ſecuti ſunt Plato & Ariſto. & Hypparcus & Ptolemæus: qđ forte iuniores nõ putabãt: ſed ita ſe res hẽt. Nona ſphæra aput Ptolemæ ũ nullã ẽ: qđ facile ex eius magna cõpoſitiõe põt itelligi. Multi ãt ob id fallunt̃ q putãt eos oẽs in noni orbis opinioné icidere neceſſario: q ſphærã octauã ab occaſu in orientẽ moueri habeãt exploratũ: q̃re cũ id & Ptolemæus & Hyp-

Phauorinus aduerſus genethliacos.

Gellius

Alpetragius.

Aegyptiorũ & chaldeorũ opinio.

Cã erroriſ neorerico rum.

parcus cõſiteant̃/nihil ãbigũt ipſi:qn noni orbis inuentũ illorũ ẽt fuerit a qbus ille
motus primũ fuerit annotarus. Accedit ꝙ Ptolemæus & mobilibus & ĩmobilibus
ſignis utit̃:cũ & imagines ſphærę octauæ mobile faciat:& ad ĩmobilia ſigna locare

Alia cã.

ferar planetaꝝ. Q uare illis indubium certũq; uidet̃ præter ſigna octauæq; mouẽt̃
alia eſſe ſigna apud Ptolemæũ quæ nõ mouent̃ ꝑterq̃ motu totius mũdi:atq; ea nõ

Ptolemæ um ĩmobi lia ſigna in octaua de ſcribere.

alibi q̃ ĩ nona ſupra octauã ſphærã cogitata. Verũ lõge plurimũq; fallunt̃:nam &
motus ſtellaꝝ ab occidẽte in orientẽ in noni orbis ſnĩam neceſſario non adducit. Et
qđ mouet de ĩmobilibus ſignis eo maxime declarat̃ ſolo orbe octauo contentũ fu-
iſſe Ptolemæũ:qđ miror ab iſtis aĩaduerſum intellectũq; nõ fuiſſe Ptolemæus enĩ
hæc ĩmobilia ſigna in ipſamet ſphæra octaua deſcribit:qđ nõ faceret ſi ſuperiorẽ ali
am excogitaſſet:uerba eius in ſcđo magnæ cõpoſitionis libro hæc ſunt. Abutemur
aũt ſignoꝝ noĩbus in ipſis duodecim obliqui circuli ꝑtibus:& q̃ſi eoꝝ initia a tropi
cis æquinoctialibuſq; punctis capiant̃:ſic dodecathemorion:hoc eſt duodecimã ꝑ
tem quæ a uerno æquinoctio eſt ad totius ſphæræ ſequentia Arietẽ uocabimus:ſe
cundã Tauꝝ ſimiliterq; deinceps ſecũdũ traditũ a nobis ſignoꝝ duodecim ordinẽ.
Hæc ait Ptole. q eadẽ ẽt docet primo libro apoteleſmatũ/partes zodiaci ad quas
planetæ referunt̃ ſolſtitiis & æquinoctiis incohari determinariq; principes:quæ
quattuor pũcta qm̃ ſtata immota ſunt: iõ ipſa quoq; ſignoꝝ ꝑtitio ab ipſis inſtituta
ſtata & ĩmobilis eſt;q̃q̃ imagines a quibus ad illa noĩa ſunt tranſlata iugiter moue
ant̃;& pro tẽporis curſu uariis locis earum fines initiaq; reperiant̃: nõ igitur ſigna
hæc ĩmobilia apud Pto. ſunt in ſphæra ſupiore:ſed a q̃tuor fixis & ĩmobilibus ſphę
ræ octauæ punctis deſcribunt̃:ſupra quã alia ſi cogitaſſet nunquam magnum hoc

Ioãnes ſa xonienſis irridetur

inuẽtum in magna ſua compoſitione tacuiſſet. Libet autẽ irridere Ioannem ſaxoni
enſem:qui in ſuis in Alchabitium expoſitiõibus nititur comprobare utendũ ſignis
nonæ ſphæræ ex ſententia Ptolemæi:effertq; in cõfirmatione m ſuæ opinionis uer
ba quædã Haly interpretis Ptolemæi de gradibus lucidis & tenebroſis:quę ipſe nõ

Alphon ſus primuſ loca plãe taꝝ ad no nã ſphæ rã ſuppu tauit.

Haly/ſed Ptolemæi uerba eẽ putauit:ſunt ãt ea expoſitoris uerba nõ auctoris: qđ
nõ ſolũ ex græcis exẽplaribus:ſed ex uulgata etiam tranſlatione quilibet facile põt
intelligere:uide quæ iſtis poſſit de cæleſtibus fides adhiberi:qui in ſuis auctoribus
euoluẽdis ſomniculoſis adeo & cecutientibus oculis deprehẽdunt̃. Q uid ꝙ nõ ſo
lũ Ptole. ſed nullus eũ plus mille annis ſecutus nono orbe uſus inuenit̃. Primus Al
phonſus loca planetarum ad nonã ſphæram ſupputauit cui neotherici omnes ad-
hæſerunt ueteres octaua tãtũmõ utebãt̃:quã ẽt Leo hebræus & Proclus Platoni-
cus excellẽtiſſimi mathematici ſupremã oĩum eẽ cõtẽdũt. a qua ſnĩa iuniores diuer
ſi non uaniſſima cõiectura aſtruũt aliũ orbẽ octauo eẽ ſupiorẽ qm̃ duo motus ad ꝑ

Rõ qua iuniores moti ſunt

tes maxime oppoſitas eidẽ corpori ineẽ ex ſe nõ pñt:q̃re cũ ſit deprehẽſum uera ob
ſeruatione nõ erraticas ſtellas ab occidẽte moueri in oriẽtẽ: rurſuſq; ea ſphęra cũ re
liqs ab oriẽte uoluat̃ in occaſum putãt cõſici neceſſario:ut prior ille motus q mul-
tis annorũ milibus una reſtitutione cõplet̃:naturã ꝓpriã ſphæræ ſtellaꝝ cõſequat̃:
alius q diei unius ſpacio cõſumat̃ ſicuti erroĩbus ita ſphæræ octauæ ab alio atq; iõ
ſupiore globo cõmunicet̃:oĩa ſecũ ab oriẽte in occaſum rapiente aſtra quæ ꝓpriis
eoꝝ motibus ab occaſu ferunt̃ ĩ oriẽtẽ. Q uæ nõ de nihilo nata ſuſpitio ab aliis tñ
elidit̃ multipliciter. Sunt.n.q negẽt moueri ſtellas ab occidẽte in oriẽtẽ:q̃q̃ & oc-

Variæ ſo lutiones

culati certe hoĩes & mathematici ſunt q motũ diurnũ ætheris eẽ dicãt ꝙ ſit unũ nõ
diuiſum in ſphęras ſed ꝑpetuũ:ſtellas ãt oẽs fixas q̃ erraticas ꝓpriis motibus ab oc

caſu ferri

caſu ferri in ortum. Leo hebræus iſeriori cuidã ſphæræ non ſupiori eũ motũ refert Prima.
acceptũ. Alii totũ cælũ q̃ſi aĩal q̃ddã ex oĩbus ſphæris ueluti mẽbris cõſtituẽtes aliũ Secunda
eẽ modũ dicũt:q toti cęlo a motore quodã uniuerſali alios q ſingulis ſphæris ꝑ eoꝝ Leo he-
diuerſitate diuerſus/ a ꝓpriis eoꝝ diuerſiſq; motoribus debeat̃. Eũ igit̃ quẽ diurnũ bræus.
appellamus cũ ſit cõmunis aliis ſphæris nõ octauæ eẽ magis aut alteri⁹ cuiuſq̃ q̃ cæ Tertia
teraꝝ:ſed cæleſtis uniuerſitatis a cõi quodã exiſtit motore. ꝓpea nec fingi aliũ orbẽ Quarta
oportere cuius ille ſit ꝓprius/nec ſeq eiuſdẽ ſphærę duos eẽ ꝓprios motus:cũ alter
ex cõmuni cũ reliquis cæli ptibus: alter ex ꝓpria natura nõ ab eodẽ motore tribua
tur. Nos hæc oĩa in mediũ cõſtituamus ſolũ id affirmãtes nihil indubitati certiq; ſu
per his poſſe aſſeuerari:ſed tota ad ꝓbabiles locos & trãſlatitios diſputatio redit/q
multi utrinq; cũ ſint in ambiguo tandẽ i icertoq; nos relinquũt. Q d ſi rationi puta
mus cõcedẽdũ q̃ nonus orbis cõfirmat̃: erit & illis aſſentiẽdũ q decimã ſupra nonã
excogitarũt cũ ſit pene eadẽ rõ dogmatis utriuſq;. illi enim ut ptinaciter hoc defen-
dãt plus uno motu uni ſphæræ ex ſe nõ cõcire/nonã itroduxerũt/ꝙ duplici motu
ſphærã octauã uolui deprehẽdiſſent:hi triplici motu deprehenſo eadem ducti con
iectura decimã introducũt. Q d' Alphõſus: Cãpanus: Leopoldus: Meſſala credide Alphon-
runt:q hanc etiã opinionẽ q̃q̃ falſo ſicut & ſecutus eam Albertus referunt ad Ptole. ſus Cam-

Caput II. Si ſupra octauam ſphæram alia ſit fallam eſſe ueterem aſtrologi panus.
am ſi nulla nouam:quam etiam ſi ſit noua ruere omnino neceſſe eſſe. Leopol.

EX hac ãt tam uaria tãq; multiplici opinionũ uarietate q̃ incerta reddatur Meſſala
aſtrologia diuinatrix facile eſt perſpicere. nam ſi ſupra octauam duæ aliæ Ruet om
ſphæræ ſunt:falſa eſt omnis ueteꝝ aſtrologia qui potentiſſimis cæli parti nẽ ueteꝝ
bus ignoratis inutilibus & imperfectis obſeruationibus ſunt innixi:qm̃ ſphæræ il- aſtrologi
læ inefficaces eſſe non poſſunt: quarum ſuprema motus rapiditate/utraq; loci ſub am ſi duæ
limitate & uaſtitate molis reliquas antecellit: ſi rurſus nulla ſphæra præter octauã ſphæræ
nulla etiam iuniorum omnis aſtrologia:duodecim ſigna in nono orbe deſcribens:q ſint.
ſi eſt nullus/ quamnam habebit in fato decernendo auctoritatem quamquam ſiue
aliqua eſt ſiue nulla ſphæra nona omnis noſtræ ętatis aſtrologia uacillare cognoſci
tur:nec ſolum inconſtantia dicere ſed controuerſa atq; pugnantia. Nam illud mihi
reſpondeant:putent ne afflatus ad nos ab omni cœlo prouenire? an ſolũ ab his par
tibus quæ conſpicuo lumine coruſcant? Primum ſi concedant ea ratione non ſo-
lum planetæ:ſed quæ planetas deferũt orbes i pticipatũ fatalis decreti recipientur:
quos illi tñ ita nõ obſeruãt:ut apud quos putẽt nihil eẽ efficaciæ i pmutãdis iferio
ribus. Alteꝝ ſi rñdeãt Solis. Luim hmõi/ineẽ ſyderib⁹ cõſpicui lumĩs radio refulgẽ
tibus:erit ẽt his ↄcedẽdũ ſphæræ nonæ defluxus nullos huc ꝑuenir̃; q uel nulla uel
inuiſibili luce prædita/nec ſyderalibus radiis: nec luminũ ulla uarietate diſtiguit̃.
ſed aut tota diaphana eſt:unde aqueũ cælũ & criſtallinũ nuncupata aut tenui luce
raraq; diffundit̃; q̃lis ẽt ineſſe reliq̃s globbis & põt & a q̃ plurimis exiſtimat̃. Q ua-
ꝓp aut ſphæra oĩs obſeruãda:aut nona illa ẽt ſi ſit aliqua cõtẽnenda: qd credidit Bo Bonatus
natus affirmans/nihil qd ſupra octauã ſphærã colloceẽ/ad aſtrologũ ptinere. Et tñ
in ea duodecim ſigna ab oĩbus deſcribũt̃: quæ nõ mõ aliquã ſed potiſſimam habent
in anni cõſtellatione auctoritatẽ: nõ ſolũ ad hæc quæ ſuis uiribus largiunt̃: ſed qm̃
in pmutãdis uiribus planetaꝝ primæ illis ptes ab oĩbus delegant̃. Q uare quocũq;
ſeſe uertant laqueos icidũt inextricabiles: dũ aut multas omittũt ſphæras nõ omit-
tẽdas: aut in una admittẽda quæ ſit inefficax: oĩs cõſtellationis adulterãt ueritatẽ ꝙ

ſi hinc forte ſe extricarent:oĩno tenebũtur uinculo inenodabili & cũ ſphæræ nonæ
uirtutis affixæ & efficaciæ q̄tũ uelis ineſſe cõceſſerimus: nulla præterea de ſphęris
aliis lite ſuſcitata nihil minus falſiſſima oĩs iuniorꝶ prædictio conuincet̃: cũ negari
nõ poſſit uirtutẽ & ꝓprietatẽ illius ſphæræ ab octauę influxibus eẽ diuerſam:quã
tñ illi quaſi eãdẽ exiſtimãtes nõ alia de nonæ ſignis tradiderũt/q̄ quæ de ſignis octa
uæ tradita eſſent ab antiquis:magna certe uel hebetudine uel malicia ſi uel nõ uide
runt diuerſarũ ſphærarũ eandẽ naturã eẽ nõ poſſe:uel hoc uidentes uoluerunt hoc
tamẽ aliis pſuadere. Satis enim apparet uériſimile q͛ decipi alios ꝓcurauerint. quo
niam ſphæra nona excogitata/ſi de orbis alterius influẽtia erat agẽdũ ceſſare mul-
tis ætatibus eorꝶ ꝓfeſſionẽ erat neceſſe/dũ.ſ. pluribus expimentis natura tũ primũ
inuẽti orbis approbaret̃. qđ eruſcatiores hoĩes & ambitioſi minime patiebãt̃: qua
re trãſlatis ad ptes nonæ ſphæræ iiſdẽ nominibus q̄bus ptes octauæ ueteres appel
larunt:quaſi cum noĩe ipſa quoq; natura cõicaret̃:eadem ꝓrſus de illis quæ de octa
ua priores dogmata ꝓdiderũt. Sic Arietẽ Tau. Gemi. Can. & reliqua ſigna in ſphæ
ra nona ipſi deſcribunt & eadem facere aiunt:quę ſignis eiuſdẽ quidẽ appellationis:
ſed alterius ſphæræ fieri antiqui ſcriptũ reliquerũt:totã.ſ. impoſturã ſolo conſortio
nominũ defendẽtes:in quã re ſiq̄dẽ fallũt flagitiũ eſt: ſi falluntur inſania: cũ non ali
ter errent:q̄ ſi nomine Iouis ad Saturnũ tranſlato/Saturnũ factũ Iouem exiſtimẽt
& cum de Saturno ſit uaticinandum:ea pronunciẽt / quæ protendere Iouẽ ueteres
tradiderunt. Neq; enim minor putanda inter orbem octauum nonumq; diuerſitas
quam inter Iouem & Saturnum:ſi & motus eorum:& lucis: qualitatem quibus cæ
leſtia in primis deſcernuntur eſtimemus. Apparet enim inter illos duos planeta ſo
lũ diuerſitas q͛ alter altero tardior: quodq; alterius lux alterius luce uel nigrior uel
candidior. At quanto maior illorum orbium diſtãtia quorum hic quidem ſua natu
ra tardiſſimo motu:ille omniũ rapidiſſimo transfert̃: hic tamen multiplici agmine
ſtellarum radians & conſpicuus:ille aut nulla aut inuiſibili luce ſubobrutum ocu-
loſq; nõ cadit. Deniq; ſi partium eiuſdẽ ſphæræ atq; etiam minutiarum diuerſiſſimã
dicunt efficaciam:quoniam pacto ſphærarum diuerſarum eadem erit? & ſi ſphæris
duabus eadem natura:nonne alteram fruſtra naturæ opifex deus effecit? Et ſi uelu
ti dixi/nec motu/nec luce/nec ſitu/nec mole conueniunt:quæ illis pręterea commu
nio eſt naturæ? circũſpiciatur undiq; machina uniuerſi:& in omnibus globbis ele-
mentorum uel cælorum manifeſta diuerſitas ſemper apparebit. Quare ſi non cæ-
teris excogitatus orbis nonus aliq̄s ẽ neceſſario alterius ẽ naturę ab octauo:atq; ita
quæ de huius ſignis & ptibus Ptole. & alii antiq̄ores p̄ceperunt/ſignis ſphæræ no-
næ aſcribi conuenireq; non poſſunt:quod cum faciãt tamen omnes iuniores/ eorũ
uaticinia(etiã ſi ueram artẽ ꝓfiteantur non niſi caſu incidere poſſunt in ueritatem.

Nõ mino rem eẽ di- uerſitatẽ i ter nonã & octauã q̄ inter Iouem & Saturnũ

Caput III. Differre imagines a ſignis q̄q̄ nominibus conueniant.

Verꝶ enimuero de ſphærarũ numero q̄cq̄d ſtatuat̃/ſigna ipſa duodecim: qui
bus & ueteres & neoterici tm̃ tribuerũt ut in eis totius aſtrologicæ prædi
ctionis ſumma cardoq; uerſet̃:ea nos ficta/nullaq; eẽ breuiter demõſtrabi
mus. Tũ ſi illa ſint uera/falſa tñ aſtrologos ſuper his & pugnãtia dogmata tradidiſ-
ſe:quare quæ pẽdẽt ab illis ad diuinatiões(pẽdẽt aũt oẽs)eas ꝓrſus eẽ fallaces. Sed
admonere antea lectorem oportet/aliud ſigna eẽ duodecim/aliud imagines: q̄q̄ nu
mero nomineq; conueniãt. Dico aũt hæc omnino eẽ diuerſa/etiã apud eos qui nona
ſphæra uel ignorata/uel neglecta/in eadẽ ſignorum faciunt diuiſionem:in qua ima

ginum quoq;

ginum quoq; formæ cogitantur. Signa.n.immota fixaq; cõſtituunť æquinoctiis interceptа/atq; ſolſtitiis.ita ut Arietis q̃dẽ quod ẽ ſignum/ initia a uernali æqnoctio ſemp accipianť. Arietis autẽ quæ eſt imago/alio tempore initia alibi ſupputenť:ſicut ſtellæ a quibus effingiť ab occaſu ad ortũ iugiter deferunť. In q̃ re lapſi magna pars aſtrologoꝝ putantiũ qui ad octauã ſphærã referunt planetas eos ſignis mobilibus uti neceſſario. Neq;.n.uerba Pto.prio lib.apoteleſ. contrariũ ꝑcipiẽtis intellexerunt quæ latina hmõi ſunt:illud annotatione dignũ nõ ꝑtermittamus: qm̃ & dodecathemorũ(hoc ẽ ſignoꝝ duodecim)finiũ ſeu terminoꝝ initia a tropicis & æqnoctialibus pũctis facerẽ rõnabile ẽ:qđ ẽt ſcriptores maxie ſignificarũt. Ex his enĩ q̃ ſupra diximus patuit/& naturas/& uires & cognatiões eoꝝ ex tropicis & æqnoctialibus principiis:& nõ ex aliquo alio cãm hr̃e: quare ſi alia principia ſtatuamus aut nõ uti illoꝝ naturis ĩ ꝑdictionibus cogemur: aut utẽtes excidere a ueritate zodiaci interuallis:a q̃bus illoꝝ uires ꝓueniũt omiſſis & ꝑmutatis. Hæc Ptolemæus:cuius ſnĩa prius aperiẽda fuit q̃ cõfutanda/qm̃ paꝝ uel intellecta uel animaduerſa a q̃ plurimis eſt. Pateť igiť pria diuerſitas imaginũ & ſignoꝝ ꝙ illæ quidẽ mouenť : iſta autẽ nõ mouenť:& ſi in octaua ſphæra deſcribanť:altera eſt euidẽtiſſima ꝙ imagines inæqualẽ habent magnitudinem:ſigna inuicem ſunt æqualia. ſignorũ enim unumquodq; triginta cõtinet partes imaginum:aliæ pauciorum aliæ plurium per ſpacia protẽdũtur. Q uoniã igiť aliud ſigna aliud ſunt imagines ꝓpriis utraq; rationibus confutabimus: Et primum illud de ſignis ꝑcunctabimur quæ illis ratio demonſtrauerit duodecim ibi eſſe naturas diſtinctas uiribus & ꝓprietatibus/atq; his neq; plures neq; pauciores. Abraam auenazra in principio libri rationum aſtrologicaꝝ aliqua inquit dicuntur de ſignis quæ probanť aliqua ex arbitrio ſtatim declarãs: quænam iſta potiſſimum quę arbitraria proferunť/diuiſionis zodiaci meminit. Diuiſiones enim ait ſignorum cur tantũ in partes trecentas & ſexaginta: quoniã hic numerus diuiſionibus eſt accõmodatior. Idem quoq; ſcribit Haly Auerodan apotheleſmaticos libros Ptolemæi exponens: Diuiſimus circulũ in partes duodecim quæ ſigna nuncupantur:& unũquodq; ſignoꝝ in partes triginta quæ dicuntur gradus: & partem quãlibet trigeſimã ĩ minutias ſexaginta: qm̃ hi numeri diuiſionibus idonei magis reperiunť. Q uibus igitur potius q̃ eorũmet uerbis eos redarguã? ita naturæ reꝝ & cõſequẽtiæ rõnis ignaros:ut qm̃ q̃ aſtroꝝ motus metiunť circulũ in duodecim ptes diuiſerunt ob numeri ad diuidẽdũ oportunitatẽ hinc ipſi dogma cõſtituerint ptes illas duodecim uires & ꝓprietates hr̃e diuerſas:q̃ſi eoꝝ diſtinctio non arbitrio mathematicoꝝ:ſed a natura cæli exorta ſit:acciditq; ſi in octaua ſphera deſcribanť:ut Ptolemæus:ægypii ſignorũq; oẽs magiſtri uoluerũt:ut res nulla ſoliditaſq; naturæ illis reſpõdeat:ſed cogitari tãtummõ & mẽte cõcipi poſſint. Q uare & Origenes ĩbutus doctrina ægyptioꝝ ſigna iſta ĩtelligibilia & rõne tm̃ ꝑceptibilia nũcupauit. Neq;.n. aliqua ẽ pars ſphæræ octauæ/q̃ uel æquinoctiũ uel ſolſtitiũ ſp fiat:ſed alia atq; alia ſi queãdmodũ putãt ab occaſu in ortũ ꝓprio motu ſphæra iſta deferť. Q uapp pũcta in q̃bus fieri ſemp uel æqnoctiũ uel ſolſtitiũ intelligimus re q̃dẽ nulla a ſola nr̃a cogitatione depẽdẽt quæ poſſint utiq; mathematicis ad inueniendos motus ſupputãdaq; loca planetaꝝ deſeruire:ſed uirtutũ origines & ĩfluxũ aliquoꝝ pricipia ſtatui nõ poſſint:qđ fortaſſe caldæi cõſiderãtes imaginibus ſolis nõ ẽt ſignis ĩ ꝑdictiõibus utebãť:uñ maxia huius artis ĩfirmitas & incõſtãtia ualde cognoſciť:qñ ea q̃ pria & ualidiſſima eius fundamẽta cõſenſus putat aſtrologoꝝ:ea ta

Secunda differẽtia

Nulla rõne demonſtrari.xii. eſſe ſigna uiribus diſtincta.

Origenes

Maximũ argumẽtũ incõſtãtię huius artis

mẽ Chaldæi ꝓfeſſionis fautores & in futuroꝝ ꝑdictiõibus celeberrimi/nulla exiſti
marunt. Haly auẽrodan aliq̃ ex pte hęc aſaduertẽs:ſigna inq̃t mãſiones ſunt q̃ nihil
opant̃:opant̃ ãt ſtellæ fixæ quæ ſunt ĩ eis:tũ quare ſol ea ſingulis annis oĩa pcurrit
& ex opatiõibus q̃s in eis cõſtitutus ſol operat̃ noĩa accipiũt:qm̃ itẽ ſtellarum fixa
rũ quæ ſunt in eadẽ ſigni pte uel centũ ut antiquiores uel ſeptuaginta ut iuniores/ſi
uirtus pmanet erit toto eo tpe & uis illius ſigni uirtus eadẽ quæ ſtellæ inibi cõmo-
rantis:q̃ ad ptẽ aliã trãſlata uirtus quoq; ad ptẽ illã trãſferet̃. hęc ille:cuius qdẽ opi
nio tũ ex allatis:tũ ex aliis alibi eius uerbis hæc fuiſſe cognoſcit̃:ptes qdẽ ipſas zo-
diaci ſi ſtellaꝝ influxus excludant̃ efficiẽdi uim nullã hr̃e:cũ ãt huius qdẽ ſigni talẽ
alterius aliã eẽ proprietatẽ & influẽtiã dicũt duplici hoc rõne hr̃e ueritatẽ:aut qm̃
ſtellæ in ea tunc ſigni pte cõuenientes tali poteſtate ꝑditæ ſunt:ut quæ hoſpitii dici
tur hoſpitis ſit efficacia:aut qm̃ ſol ad ſignũ illud pueniens talia operat̃:quo pacto
æqnoctialia ſigna & ſolſtitialia aries.ſ. Cãcer Libra & Capricor. mobilia dicunt̃ q̃
re in eis ſol cõſtitutus anni tẽpus ĩmutat:cõtra quæ his ꝓxima ſunt fixa quare quo
anni ea tpe pagrat ſol aeris ſtatus qualitaſq; nõ mutat̃. Similiter ait Ptole. arietẽ fa-
cere tonitrua & corruſcationes nõ ob aliquã uim ĩ ea pte zodiaci ſitã:ſed qa ſole po
ſito in Ariete æqnoctiũ uernũ ẽ:quod anni tempus ex ſua qualitate mutationes hu
iuſmodi aeris ciet. ſolis.n. calor ad nos accedens ꝓxime/antecedẽtis hyemis humi-
ditates diſſoluẽs multos ſurſum eleuat uapores:ex q̃bus cõpacte nubes mutuis col
liſionibus qñ inter ſe cõcurrũt corruſcationes emittũt. Hæc eſt Haly Auẽrodan de
ſignorũ poteſtate ſentẽtia:qua magis cõfirmari nõ põt:quod nolebamus zodiaci.ſ.
partes æqnoctiis interceptas atq; ſolſtitiis in quibus uim principalem cõſiſtere ait
Ptolemæus:quibuſq; aſtrologi oẽs præter chaldæos utuntur:eas efficiẽdi uim nul
lã habere. Nam opĩonẽ Ptolemæi Auenrodan dum exponere cupit & declarare ſti
lo ut ita dixerim ĩamne ueritatis ĩmerſo obliterat uel inuitus penitus & expungit.
Aſſerit enim circuli partes nihil efficere:& quæ fieri ab eis putantur ea operatione
uel ſolis uel ſtellaꝝ in illis partibus agẽtiũ excitari:At uero ægyptii & Ptole. & oĩs
turba aſtrologoꝝ perpetuas & ĩmobilis ſignis aſcribunt proprietates quæ nec So
le nec ſtellis inde diſcedẽtibus exoleſcũt aut permutant̃:alioqn debuit alia Pto. tra
dere de natura ſignoꝝ q̃ quæ ꝑdita olim erant ab ægyptiis. Sed alia ẽt poſteriores
q̃ quæ ſcripſit Ptolemæus ſi migrantibus ſtellis uirtus quoq; ſignorum pmutatur:
cum ne ſyllaba tũ cõmutata eadẽ de natura ſignoꝝ ꝓdant ut ab eis qui pridie ſcri-
pſere:quæ ẽt apud Petoſiras & Gechipſo cũ tñ illud debeat euenire/ ut quæ arietis
alias erant ſint quandoq; Tauri ꝓprietates:& quæ Scorpii fuere ſint aliquãdo Sa-
gittarii:atq; ita de reliq̃s qñquidẽ ſtellæ olim in ariete curſum agentes nunc in Tau
rum prætergradiantur:& quæ Scorpium olim occupabãt/ad Sagittarium tractu
tẽporis cõmigrabũt. Iam de ſole qd̃ dr̃ Ieſu bone q̃ uanũ & nugatorium/ ut ſigno ui
delicet attribuat̃ qd' ſole inibi collocato nõ ſigni ſed ſolis uirtute proficiſcit̃ qd fer-
me pinde eſt/ac ſi cathedrã dicãt aſpirare uim diſputandi q; in ea ſedens pħus ſole-
at diſputare pariterq; a ſcabello:& in eo ſedẽte ſperẽt ſyllogiſmos:ſic.ſ. qm̃ in ariete
poſitus ſol tonitrua ciet & hyemis gelu tẽperie ueris ĩmutat/planetarii decernunt
cũ fuerit Luna in ariete tonitrua expectãda:& oĩbus ĩ rebus arietẽ eẽ mobilitatis au
ctorẽ. Nec aduertũt ſi tonitrua fiũt in Ariete ſole collocato/ nõ idẽ ſeq̃ de Luna reli
q̃ſq; planetis:qñ illud nõ a ſigni natura ſed a calore fit ſolis uaporoſos halitus in ſub
lime tollẽte materiã nubiũ:& de qua tonitrua & cætera id genus poſtea procreen-
tur:quæ uis

Qua rõne tonitrua & coruſcatiões ſm Prolē.

tur:quæ uis in calore ſydeꝝ alioꝝ qm̄ nō eſt nō fiet ab illis qđ fit a Sole:q̄q̄.ſ.in eo-
dē ſigno collocatis. Nā qđ hoc ēt ſol in ariete magis faciat q̄ in aq̄rio:nō de ſignorū
eſt ꝓprietatibus/ſed de loci pōne:q̄re.ſ.in ariete ꝓximior eſt nobis:quaꝛ quæ apud
nos ſunt radiis eius per id tēpus magis afficiūꝛ ꝓpterea in eodē poſitus ſigno diuer
ſis ī regionibus aliā p id tēpus efficit. Sed prima dialectices neſciunt rudiméta in q
bus docemur diſtinguere qđ eſt per ſe/ ab eo qđ eſt ex accidenti. Sed utinā tm̄ non
eſſent dialectici:ac non plane ut pueri delirarent. nā quis illud nō potius inſaniam
uocet q̄ errorē:ut qm̄ poſito Sole in Ariete (ne ab eodē diſcedamus) tēpus āni mu
taꝛ. ꝓpterea putēt qcq̄d incohaueris Luna ibidē poſita:ſtatū firmūq; nō futurū:ſed
fluxū atq; mutabile. Et qm̄ dū Leonē occupat ſol æſtatis.ſ.medio nō mutaꝛ ſed du-
rat eadē aeris qualitas. ꝓpterea eē fixū ſignū leonē:q̄re quæ ſub eo qs auſpicaꝛ diu
turna īmotaq; futura. Vnde illud mirabile dogma Luna Leonē peragrāte nec īdue
re primū ueſtes nec incidere oportere:q̄re ob fixi ſigni q̄litatem ueſtes illæ ſunt diu
pennaturæ:qua ſignificatione uidetur aut morbus aut mala alia eā ſignificari:ꝓp q̄
illis uti non poſſis q̄nquidē q̄bus utaris hæ ueſtes nō cōſumi diuq; ꝑdurare nō poſ-
ſunt:quis hæc audiens poſſit nō putare uel ad riſum ficta a fabulātibus uel amenti
um deliramēta:aut quibus illi iā artibus ab erroribus remouebunꝛ/q̄bus talia poſ-
ſunt/nō ſolū nō abſurda uideri ſed uera. Solēt āt p̄hi q̄n cū illis diſputatur qui nihil
erubeſcunt:& primis ēt dignitatibus pria frōte reſiſtunt cogere ad ſui euerſionem:
hoc ē ad ea quæ dicūt nō tā firme ꝓbare q̄ cōtradicere. Et nos igitur eadē uia iſtos
aggrediamur:qm̄q; abſurdū eis nō uideꝛ habere ob id arietem uim faciēdi res mo-
biles:quare ſol ad eū accedēs āni tēpus imutat. Illud ſaltē ab eis impetremus: ne q̄ſi
nati ſub ariete loco ſe moueant:ſed dogma teneant & tueantur. Quod ſi faciant eos
ſic interrogamus:ſigna hæc quæ mobilia/fixa/duplicia uocāt imobilia ſintꝛ an cum
imaginibus pariter moueanꝛ? ſi mobilia reſpōdeant/iam a ſuis ſignis ipſi quoq; mo
uenꝛ:quādoquidem æſtatem/autūnū/ hyemē uer initiare nō mobilium ſignorum
ſed īmobilium eſt:& quas ipſi dant ſignis ꝓprietates: ut mobilia fixa duplicia ſint
a prædicta uarietate tēporis ducūtur: nō igiꝛ aliia cōpetūt ſignis q̄ quæ dictis in lo
cis imota ſp̄ in circulo cogitanꝛ. Qđ ſi imobilia eſſe dicūt:ſeq̄tur ut cū imaginū lo-
co nō cōueniāt:quæ cū ſuis ſtellis identidē loco pmutata ſint (quod ſi eſt) quonam
pacto ꝓprietates ab imaginū ſola figura deriuatas aliis ēt ſignis attribuūꝛ? & Arie
tē q̄dē quē mobilē/æquinoctialē/breuiū tēporū uocāt/quę ſunt īmobilis ſigni cōdi
tiones:mox & quadrupedē dicunt/oculis lāguidis libidinoſum/ quæ nō iā ſigni ſed
imaginis ſunt/nomine q̄dē eodē:ſi natura/loco/ꝓprietatibus/differētis. Et ne pticu
latim ſingula ꝓſequaꝛ oīs turba aſtrologoꝝ eū ſigna ptiūtur/ut hæc cōia/ hæc fixa/
hæc mobilia ſint:rurſus alia recta alia obliqua:quæ ſunt (ut dixi) nō mobiliū ſigno
rum cōditiones. Itē differētiis hiis utūtur alia humana/alia ſunt ferina/alia aquati-
ca/alia terrena/alia muta/alia uocalia/hæc ſterilia/illa fœcūda:quæ omnia ſunt ima
ginum nō ſignoꝝ:q̄a nullā hæc circuli poſitionem/ſed naturam imagynis/ formam
effigiemq; ſequunꝛ. Quæ hęc igitur tāta eſt tarditas uel ſomnolētia? ut miſcere res
diuerſas/atq; confundere ſola deceptos noīum cōīone nō naturæ uideanꝛ? Nam &
illud quoq; ut hoc calidū/illud terrenū aliud aereū/aliud aqueū/ſignū ſit acceptū q
dem eſt ex imaginibus/eadēq; temeritate ad ſigna trāſlatum:q̄n ſi ſtatus circuli ex ī
mobilibus punctis cōſideretur/aries potius aerem erit iudicādū/hoc eſt calidum &
humidum q̄ igneū.i.calidum & ſiccū cū eo uer aperiatur calidæ humidæq; qualitꝭ.

Ignari dialecticæ aſtrologi delirāt ut pueri qđ idē alius eiſdē obieeit & fere ī ſingulis diſputationibus.

Vide Exclamationem

tis:quin & Prole.reddens rōnē cur in circulo cuius initium nullum/ ſumere ab arie
te anni exordia cōſueuerimus.Reſpondet qm̄ in prima rerū oīum ætate abūdat hu
miditas/quæ eſt qualitas ueris quod īcohamus ab Ariete.Sic igit̄ o Ptolemeę ſi pri
mū ſignū Aries eſt:quare humiditas primæ ætati debet̄:putas ne ſiccū ſignū an hu
midū eſt?ſi ſiccū nō igit̄ primū:ſi humidū cur ignitū dr̄ a uobis? Deniq; iſtæ(quod
uolebā/pbare)frigidi/ſicci/calidi/humidi/differentiæ ſignis diſtributæ: ab imagi-
Auenazra nū potius conditione q̄ a ſignis uident̄ acceptæ:qd̄ et Auenazra in libro rationum
aſtrologicarum confitetur.Sic.n.Cancrū:Scorpium: Piſces:frigida ſtatuerunt/ alia
liū quorū hñt appellationem natura pēſitata:Arietē Leonē: Sagittarium calida/ea
dem rōne Geminos & Aq̄rium ob effigiē humanā aerea:quæ in hoīe qualitas plu-
rimum dominatur.Sic terrea Taurū & Capricornū & Virginē: tū ob uim ſexus tū
ſpicæ quā manu geſtat ratione:ſumpta uim igitur hac ab imaginum diuerſis pprie
tatibus:ſignis attribuerunt;in qua re bonus Ptolemæus nō ſolū dormitat ſed laſſim
ederinat:ut in eodem cōtextu a ſigno ad imaginem ſe trāſferat:quod ita plane de-
monſtrabo & ſimul errorem Haly inexpiabilem in ex exponēdis Ptolemæi uerbis
uerba igitur eius ſecundo libro Apotheleſmaton hæc ſunt: Arietis dodecathemo-
rion(ſic ſigna uocat)uniuerſaliter quidem eſt βροντωδεσ κου χελαζωσεσ.i.
κοινσροσ δεεντοσαλλον αποτασ
τόνκατεσατονδιπλατων ανατεσ τερων ιδιοτητοσ: Hoc eſt pticulatim autem hæc
magis & minus fiunt pro natura & pprietate ſtellarum quæ ſunt in eo & ſubdit nā
præcedētis qdē eius ptis ībres & uētos faciūt/mediæ aeris temperiē/ultimæ æſtum
& peſtilentiam: Tū quæ ad aquilonē inflectunt̄ æſtū & corruptionē: q̄ ad meridiē
glatiales & ſubfrigidæ ſunt.hæc ego Ptolemæi uerba ita accipio:ut qd̄ de Ariete in
uniuerſum pnūciat inibi ad īmobile ſignū referat̄:qd̄ negari nō pōt: qm̄ ipſum eſt
in quo fit æquinoctium & Ptolemæus eā ob cauſam βροντωδεσ dixit eſſe & χαλα
ζωδεσ:q hæc omnia uernū ante tēpus ſolet excitare:tū quę adiicit cōſequēter de
diuerſa partium eius efficientia p natura ſtellarū inibi exiſtentiū: credit qdē Haly
de ſigni etiā partibus dici: ut mox declarabo:ſed luce clarius ex ipſo Ptolemæo de
imagine dictū eſſe declarabo:& q̄tū erat Pto. in dogmate ſtatuēdo/ tm̄ erraſſe in ex
ponēdo Ptolemæo ipſum Haly:Putat igitur ille dicta Ptolemæi ſic accipienda: ut
ſtellæ q̄s illis ineſſe ptibus dicit fuerint eo tpe quo ſcribebat ī illis ptibus eius ſigni
de quo loqtur:atq; eā tūc fuiſſe illius ſigni pprietatē: q̄ mutatis ad locum aliū ſtel-
lis ſucceſſione tpis alio transferat̄: quæ utiq; Haly interpretatio pbabilis appare-
ret:ſi qd̄ facit in Ariete ī aliis ſignis feciſſet Ptole. Et ſtellaꝝ q̄s in illis ptibus ponit/
noīa nulla ptuliſſet:ſed cū in Tauro explicet quaſdā ſtellas noīatim: & ſuum ſimul
& ſui errorē īterptetis manifeſtat:qm̄ ſtellæ illæ tpe Ptolemæi in ea ſigni parte non
erāt in q̄ eas ordinat:ſed in parte potius imaginis:ī qua.ſ. ſunt & erūt & fuerūt. Ver
Verba ba eius de Tauro hæc ſunt. Tauri ſignū uniuerſaliter q̄dē utrāq; affert aeris qualita
Prole. tē:ē tn̄ ſubcalido particulatim āt antecedētes quidē eius ptes præſertimq; ubi plya
Pleyades des ſunt/terræmotus & uentos/& nubes exſuſcitant:ſequētes ubi ſunt Hyades cor
Hyades ruſcationes & fulmina faciunt. Age igitur a Ptolemæo de imagine hæc dici q̄s non
Vergiliæ uideat? in eius antecedētibus ptibus Plyades ſunt quas uergilias noſtri uocāt:in ſe
quētibus hyades pro quibus in uulgata tranſlatione aldebaran legit̄:q̄q̄.n.in uerti
ce & cornibus totoq; capite hyades ſunt:plyades āt īter finitionē corpis eius & cau
dā Arietis quē uocāt locū abſciſſionis:illæ tn̄ ſequētes hæc añcedētes obtinēt par-
tes:quoniam

res:quoniam Taurus auerſu occidit & exoritur. At uero ad ſigna hæc ſi referantur nulla erit ueritas dictis q̄nquidē tp̄e Ptolemæi nō erāt pliades in ſigno Tauri ſed in Ariete:ut ex magna eius cōpoſitione agnoſcere cuius prōptū eſt: q̄ cū debuerit Haly legiſſe nec eūdē fuiſſe utriuſq; operis auctorē dubitauerit non poſſum ſatis mirari in re tam apta hallucinatū:ut dicta Ptolemæi de locis ſtellarum in ſignis expoluerit:& pliades per id tēpus in primis ꝑtibus Tauri fuiſſe ſcriptū reliquerit:quē errorē ēt Haly & Leopoldus & Aſcadēſis in ſumma quā uocant anglicanā: & deniq; poſtoriores ut Bonatus ſunt ſecuti. Sed maior error hoꝝ q; ſeqnātur Haly dicētē Pto. locutū de ſtellis poſitis ī illis ꝑtibus ſigni:& tñ nō mutātː ſed dicūt idē quod Pto. cū ab eo tp̄e ſint mutatæ plus uiginti gradibus. patet igiť quod ꝓbare uolebamus contradicere ſibi aſtrologos imprudender qui ſignorum imaginumq; proprietates (ſi quæ ſunt illæ) quaſi loco/natura/partibus non differant: inuicem miſcent.

Capur V. Chaldæoꝝ imagines mera eē figmēta. quidq; ad eas fingendas illos introduxerit: atq; errorē artificiolarū imaginum & alios plures inde pullulaſſe.

VEꝝ age ſignoꝝ nulla ſit uirtus: an imagines ipſæ aliqd ſunť forſitan enim hic delirare aſtrologi non uidebunť: nec inniti ficticiis rebus & arbitrariis quando illas imagines ſuis quamq; luminibus/ſtellis/radiis/ ꝑ ſtellarum natura poteſtatis hr̄e plurimū qs negabiť Ego uero aſtrologos delirare hic ēt nihil dubito: qm̄ & ſi ſtellæ de qbus imagines fabricantur: & ueræ & naturales ſunt ipſa tñ de ſtellis imaginum conſtitutio/nec uera nec naturalis/ſed falſa proq; libidine fabricātiū penitus imaginaria & ſine aliqua ſpē eſt ꝓbabilitatis. qs enim ſtatim non iudicabit: ut ſi magna eſt uirtus unius ſtellæ multaꝝ in unū pariter cōſpirātium ēt nō ſit maximaťSed rediēs ad ſe rō/nullā inibi eē uidet præter fictā a nobis ſyderū conſpirationē. nam mixtio per coalitum certe ibi nō eſt: qūo igiť coeunt multæ ſtellæ ī unā proprietatē/& naturæ diſtinctæ: & magnorum ſpaciorū īmēſa uaſtitate diſtinctæ ſcio qd reſpōdebūt in unius imaginis illa effigiem cōuenire/quod ſit argumentū alicuius occultæ ēt affinitatis: ut quēadmodum ex una ſpēi cuiuſdam figura deliniať/ita una ſit in his ex illis oībus eiuſdē rei natiua ꝓprietas. at uero hoc aliqd forte eſſet: q̄q̄ nec efficere (qđ uolunt) ſi imagines iſtæ ueriſſimis ibi notis expreſſæ abſolutæq; uidereť: cū aūt pro arbitrio ut declarabo noſtro finganť: nec potius ibi canes & lepores (ut ipſi uolūt) q̄ tygrides & elephātes cuiq; ſibi formare cōmodū ſit: patet q; de figura ſumiť argumētū eē ut cætera ſolēt aſtrologorū uanum & arbitrarium & fabuloſum. Q đ ſi nō ꝓ libidine aſpiciētiū/ſed ꝓ natura cōſiſtere ibi illas figuras cōcēdūt: nō tā ad experimenti fidem prouocabo q̄ ad ipſorūmet aſtrologorū & rōnes & teſtimōia. Abraā. n. auenazra magnæ apud illos auctoritatis in editione ſecūda de aſtrologicis rationibus (Cōſcripſit. n. de eadem re libros duos) de imaginibus iſtis redditurus rōnē. uerbis ita ſcribit.

Auenazrā ſcripſiſſe duos libros de rōnibus quibus aſtrologi utūť.

Q uæ nos ita ad ſenſum uertimus in latinū uulturē cadentem uocat Ptole. lyrā nec mirū qm̄ ſicut unuſquiſq; mutare ſibi figurā pōtːita & nomen. cælum. n. ſphæricum eſt quare nihil eſt in eo cur hoc loco potiuſq̄ alio exordium ſtatuas alicuius rei: ſed quēadmodū aliæ aliis ſtellis pro oculoꝝ arbitrio cōiūguntur: ita diuerſæ fiunt imagines. nos igiť eo mō eas narrabimus quo traditæ ſunt: hæc ille. q uerius & efficacius opinionē meā confirmare non poteſt: qm̄ ſi principiū nuſq̄ aut finis eſt in circuli ꝑtibus: potes a quacūq; malueris ſtella tibi imaginē incohare: & in quacunq; uolue

ris ēt deſinere.nec dubiū ꝓ initii & termioꝝ quos tibi p̄ſcripſeris diuerſitate:pq; nu
mero ſtellaꝝ q̄s uel aſciueris uel excluſeris uarias inde imagies te cōflatuꝝ:p̄ſertim
cū ex his ēt ſtellis alias alius formas ſibi rep̄ſentet:ut ī uulturæ & lyra Abraā decla

Vario uarias ſibi imagines eodē in loco fabricaſſe.

rauit/& in aliis piter pores declarare.neq;.n.ī ipſaꝝ q̄ magis celebrate zodiaci ima
ginū numero cōuenere:ſed cū alii duodecī chaldæi tn̄ illas undecī fecere/ex libra &
Scorpio unā cōſtituētes.nā qd ꝓhibet cū oībus ī pictura iſta cæleſti qdlibet audiē
di cōceſſa ſit æq̄ ptās:& ip̄e ēt Albuma.q in oībus rōnes dogmatum aſtrologiæ red
dituꝝ ſe ꝓfitet̄/cū uenit ad imagies aliā nō attulit rōnē/q̄ q̄ Arat⁹ illas ita deſcripſit

Albuma. Aratus Cicero

q̄ſi nō ille ſit fabuloſiſſimus:q ut Cice.inq̄t aſtrologia ſcripſit aſtrologiæ penit⁹ igna
rus:ꝙ ſi ſphærā Arati cū barbarica ſphæra cōtuleris:diſſentire plerūq; & diſſonare
īuicē illas uidebis:q̄re.ſ.ſint ad libidinē fictæ & nulla doctrīæ uel rōnis ſoliditate nī

alephbetarium hebræi in cælo pingūt

tāt̄:hebrçoꝝ magiſtri ſicuti imagies ſuas aſtrologi ita ſuū ī ſtellis alephbetariū:hoc
eſt ſuæ līguæ notas & elemēta īuenire cōtēdūt:nec ſi credulos oculos nāciſcāt̄/min⁹
hoc pn̄t illi ꝓbabilitet/q̄ de imaginibus aſtrologi p̄ſuadere.qd plura ibi oēs formæ/
oēs effigies:q̄re nullæ ibi formæ/nullæ effigies oēs ptāte & arbitrio hoīum:natura
& ueritas actu nullæ. Q đ ſi ibi ſaltē noſtri diuinaculi auguſtaꝝ quædā rerū & ſub
limioꝝ ſimulacra cōfixiſſent:facilius ego qdē īducerer ut nō tā eoꝝ & cōtra naturā
q̄ dei opa mihi uiderēt̄.Sed cū illius cōſiliū & ſapiētiā aīaduerto nō uideo:cur illud
diuinitatis tēplū:illa atria cæli/melioribus nō potuerit aut noluerit imaginibus īſi
gnire q̄ irrōnaliū aīantiū/mōſtroꝝ/uel reꝝ etiā uita carentiū.qd.n.ibi p̄ter urſas/dra

Vide præcellētē inſaniam.

cones/lepores/canes:& quæ inaīa ſunt uti ſagittas/naues/triāgulos.Adde capita ab
ſciſſa tabo ſanieq; diſſluētia:& relegatā ad ſuppliciū uirginē: ut hydrā & centauꝝ p̄
termittā qđ ſi natura nō patit̄:cur eoꝝ in cęlo exēplaria ſibi deſcripſit? Eqdē maius
oī īſania puto adduci aliqn̄ ut credamus naturæ hæc īſtituto/& dīno cōſilio ibi etiā
forata.Puderet bonū ātiſtitē aut magnanimū regē meliores picturas ī tēplo ī regia
nō hr̄e.Alioqn qđ cōſiliū īſtituētis iſta naturæ? an ut p imagines has ſupiores īferio
ra gn̄is eiuſdē corpa gubernaret? & p lyrā qdē cæleſtē afflaret qbus uellet hoībus
muſicā melodiā:p aīalia q̄ ſūt ibi ea q̄ apud nos ſt̄ gn̄anturq; quotidie corrūpūt̄: &
gn̄aret ipſa & cōſeruaret:ne mōſtra ſunt opptūa q̄ nulla ī nā ſunt? īnūera aīalia ibi n̄
deſcribi q̄ nulla deſcribunt̄? Nā qđ canū urſarūq; ſit priuilegiū/ut duos hēant ī cæ
lo ſiue rectores ſiue antiſtites: elephāti tygrides & īnumerę ſpēs aīaliū nullū hēant
in cælo numē p qđ reggant̄? ſed nimis multa de his cū illis/q̄ nō ſolū ē turpe credeř
pȟo/ſed cōfutare ēt īdignū.Q đ ſi qs me pcōtet̄/cur in iſta fingēdi licētia ad has po
tius imagines q̄ ad alias fautores aſtrologiæ deſcēderit.Rn̄debo illū rōis hr̄e qōnē/
q̄ fruſtra deſiderat̄ in his rebus q̄ nulla rōne cōſtitute ſunt. Q uid tn̄ ī pleriſq; eos in
duxerit facile ē uidere.Puto.n.imaginū noīa q̄ zodiaci ptibus aſcribūt̄ ab opibus ſo
lis eē deriuata q̄ potiſſimū fiūt cū ī illis ptibs īuenit̄:ut gr̄a exēpli Cācri nomē hūe
rit ps ea ſigniferi ī q̄ ſol collocat⁹ Cācri more regredit̄:q̄ ꝓxia ē leo pp ęſtus īmodici
exupātiā:ſicut Taurus ps alia nūcupata ꝙ ad eā ſol cū puenerit terra bobus arat̄:q̄
Gemini ſequūt̄:q̄re tūc gemināndo oīa gemināt̄:ſub Virgīe terra exuſta Solis ardo
ribus nihil parit:& ſub Ariete uelleř floꝝ cāpi ueſtiūt̄ q̄ rōe capiti ēt de capilamēti
ſi͞litudine aīal illud p̄fecerunt:Libra noctes & dies in librili appenſas inuicē æquat
cum ad Scorpium Sol peruenerit/tum primum aer frigore pungit:mox ſub Sagit
tario & frigorum uehementiorum & uentorum aculeis nos laceſcens:in Capricor
no rō manifeſta:q̄re inde Sol iſtar caprę aſcēdere rurſus īcipit:in Aq̄rio & Piſcibus
pluuias

pluuias piſcibus affati effundés:potuerũt hmõi illi ſĩlitudibus adducti has poti⁹ q̄
illas ĩ uariis cæli ptib⁹ imagĩes fabricar̃/trahẽtes facile ſtellas ĩ effigiẽ naturę illi⁹cu
ius illi pti nomẽ ob aliq̄ cãm ĩpoſituri eẽnt. Acceſſere figmẽta poetaꝝ uł ad uolupta Quid ui-
tẽ uel ad grãm multa cõfingẽtiũ:ſicuti Conõ Aegyptius mathematicus uidit prius dent Co-
mõſtra & ex beroniceo uertice cæſariẽ.ſed nec opeptiũ rimari diligẽtius & explora nõ ægy-
re ĩſanias alioꝝ/dũ ſatis ſupq̃ cõſtet nolẽtibus delirarae ñ eẽ naturæ ƀ opa:ſed fingẽ- ptius
tiũ nugas uł ſõniãtiũ deliramẽta:ſic ut tãdẽ recte đ his ĩuẽtis diffiniã a corrupta pħia
& poetaꝝ fabulis ſunt exorta:qb⁹ tñ q̄ſi rebus ueriſſimis & digito (ut ſic dixeri) dei
foratis tm̃ aſtrologi oẽs tribuũt:ut uix credibile ſit/ĩ q̄s ſupſtitões hæc illos ĩſania p
duxerit. Ne des farmacũ ĩqũt Luna ĩ Tauro collocata qm̃ aĩal illđ rũinat:qr̃ phar
macũ faciet ut euomat̃:cũ domũ ædificaueris caue ne Scorpius q̄rtũ locũ obtine-
at:qm̃ multi ĩ illa domo Scorpii abũdabũt. Qui corõa oriẽte ꝑcreabit̃ erit rex q ly
ra muſicus:& mille alia hoc genus e qb⁹uideas illis eẽ pſuaſiſſimũ haꝝ oĩum reꝝ ue
ras effigies & naturas eẽ ĩ cælo/a qbus ad nos mirabile defluãt ĩ decernẽdo fato prã
tes. Deniq̃ illa fabricãdaꝝ imaginũ ſupſtitio tota p iſta ĩſania pullulauit:ut forata.ſ.
in metallo aliquo ſimili imagĩe:a cæleſti illa uirtutem afflati metallo opinentur:q̄
tamen nec ſunt in cælo/nec ſi eſſent ob illam tamen ibi ſculptam imaginẽ illic deſcẽ
derent:& ſi deſcẽderet:haud quicq̄ tamen ut probat Auerrois aduerſus Algazelem
nobis inde proficeretur. Sed de his latius peculiari tractatu poſtea diſſeremus.

Caput VI. Inuiſibiles imagines neq̃ ſenſu neq̃ ratione cognitas eſſe pu-
gnareq̃ inter ſe earum auctores:qui nõ Chaldæi aut Indi/ ſed arabes tantum fuere.

DEmirari utiq̃ aliqs poſſet inſaniã aſtrologoꝝ ĩ fabricãdis q̄s hactenus ĩceſ
ſuimus fabuloſiſſimis imagibus:niſi alias multo magis ridiculas ſomniaſ-
ſent. Tradũt.n. in uno quoq̃ decano ſiue facie cuiuſlibet ſigni imagines eẽ
q̄ſdã/ĩuiſibiles illas qdẽ/ſed ueriſſimæ nãæ ſoliditate cõſtãtes. q̄s q audiũt
nõ diſfluere ĩ riſum nõ pñt. Sũt.n.hmõi.ĩ pria ĩqũt facie cãcri aſcẽdit formoſus iuue
nis bñ amictus/ſ3 ĩ facie eius & digitis ñ nihil hñs obliqtatis corpe reliquo ſiſ̃i equo
atq̃ elephãto/pedibus albis/ſup̃ ſe uarias frugũ ſpẽs & ſolia arboꝝ ſuſpẽdẽs. In pria
facie Leõis aſcẽdit arbor altiſſime radicis/cuius ramis ĩſidet canis/& uir amictus ue
ſtibus nobilibus qdẽ ſ3 ſordidis/ lachrymabũdus/& de parẽtibus ſuis triſtis his ſiſ̃es
alię ĩ aliis ſignoꝝ decanis ab illis deſcribũt̃/q̄ꝝ oĩum utpote reꝝ efficaciſſimaꝝ me Aboaſar
minit Abo.ſexto lib.magni ĩtroductori.meminit Auenaz.ĩ eo lib.cui titulũ fecit Auenaz-
hoc eſt initiũ ſapiæ:meminerũt Petrus apponẽſis:Michael ſcotus:& Petrus ap
aſtrologi arabes latiniq̃ ꝑmulti:de qbus ego cũ olĩ nõ nihil audiuiſſẽ/putabã p has ponenſis
imagĩes illos ĩdicare/qdnã ſigni cuiuſq̃ decanus oparet̃:nõ q̃ ĩ mibi hoc ẽ ĩ cęlo figu Michael
ras eẽ opiarẽt. At eoꝝ adiẽs libros lõge ſec⁹ eẽ agnoui. Putãt.n.& aſſerũt & cõtẽdũt Scotus
has ĩ illis decanis imagĩes eẽ ueriſſime opeꝝ apđ nos mirabiliũ effectrices. Quĩ ait
Albu.opant̃ qdẽ ĩĩterdũ q̄ ſũt ſiſ̃ia ſuis formis:ſed ſæpe & alia pẽitulq̃ diuerſa. Et q̄
dẽ ſi liceẽs hoc dogma ſtatuiſſẽt/adducerer aliquo mõ ut ſubdubitarẽ patuiſſe oculis
eoꝝ:q̄ nr̃os obtutus effugerẽt. Iſtis ãt hoibus tã admirãda myſteria ꝑpallãtibus nõ
ĩuenio fidẽ qdnã poſſit aſtruere:cũ nec hẽant oculos alios q̄ quos hoies ſolẽt:hoĩes
ãt nõ uidẽt:nec raptos cũ ab apłoĩ cælũ eos legamus:nec ĩ terra locatis rõ ulla po-
tuerit iſta demõſtrare. Erubeſcãt ãt q̄ ſe uocãt pħos:nec iſta pudet tñ eos nugamẽta
cõſcribere q̄ uix bimulo ĩfanti fabulãs anus pſuaderet. Adde q̃ nec eaſdẽ oẽs:ſed ali
as alii ſibi imagĩes cõminiſcũt̃. Hic qdẽ ĩ pria arietis facie mulierẽ qt aſcẽdit fulgorẽ

reſplédẽs:& cauda piſcis marini. Alius ñ formoſam ibi mulierẽ:nõ piſcẽ:ſed æthio-
pẽ eẽ ait:de cuius tñ oculis ãbigit̃ nigri ne an rubẽtes potius:ſed q̃ pcera certe ſtatu
ra/& albã clamydẽ ĩduat̃. In tertia facie geminoꝝ oritur inqũt q̃dã/fiſtula aurea/&
canis latrãs & delphinus. Alii cõtẽdũt nihil hoꝝ inibi eẽ:ſed uiꝝ petẽtẽ arma q̃bus
ſe induat:clipeo munitũ/ĩſtructũq; pharetra. In tertia facie Scorpii equũ aiũt Ara-
bes eẽ leporẽ. Indi nec equũ nec leporẽ:ſed canẽ aprũ & Leopardũ. Alii nullã beſtiã
ſed uiꝝ in genua curuatũ forte (ſi licet myſteria interpretari) p aſtrologis deo ſup-
plicãtẽ:ut eos aliq̃n reddditura mẽte liberet ab ĩſania. q̃d.n. aliḋ p̃terq̃ ĩſanos (qui ſal
Irriſio latioſis adeo nugis nec poſſibilib⁹ uacẽt credãt aſtipulẽt̃. Vidẽs hæc Abraã iudęus
Abraæ atq; aſtrologus ĩ lib. de natiuitatib⁹ ridiculas potius q̃ ueras imagines iſtas eẽ confi
tet̃. ſed nec queq̃ inuenio p̃ter arabes hoĩes ſp fabuloſiſſimos:& q eos ſecuti ſunt La
tini fidẽ illis adhibuiſſe. Nihil de illis ægyptii:nihil chaldæi:nihil græci:nihil latini
ueteres aſtrologiæ ſcriptores. Nã q̃ḋ ait Albu. Indos ægyptios/babylonios/iſta tra
didiſſe/falſus facile deprehendit̃:de ægyptiis.n.& Chaldæi ẽ uñ intelligamus talia
apḋ eos deliramẽta nulla fuiſſe. uñ conici põt de indis eũ piter mẽtiri:q̃q̃ nõ ita põt
ut de illis reuici/cũ nulla extẽt a fide dignis auctoribus tradita nob̃ indoꝝ monumẽ
ta. Sed hoc peculiar̃ arabũ ẽ:ut q̃ſcũq; ipſi fingũt cõmẽtatiões/pſcribãt illis auctoꝝ
nõia illuſtriũ q̃les multas ĩ p̃rio diſputationũ iſtaꝝ libro cõmẽorauimus. Cũ igr̃ ex
tẽt Petoſiris q̃dã adhuc apḋ Aegyptios aſtrologiæ magr̃i. Cũ extẽt p̃ter Maternũ/
Epheſtiõ Epheſtiõ cõmẽtatorq; Thebanus & Paulus ex alexãdria ægyptiaca oẽs aſtrologię
Theba ĩterp̃tes facile ex ille cognoſcit̃ nullã de iſtis imagibus ĩ ægypto mẽtionẽ. Patet idẽ
nus de chaldæis auctore Tenyro Babylonio q ſcripſit apotelesmata decanoꝝ & coorié
Tenirus tiũ cũ illis imaginũ patet Porphyrii & teſtimonio q ex ſnĩa chaldæoꝝ aſtrologicas
Babiloni- ſcripſit ĩſtitutiones:ut mittã Malliũ & Mr̃nũ utcũq; nobis & chaldæoꝝ dogma re-
us. ferẽtes:de græcis auctoribus ſoli pñt dubitare q græca nõ legerũt. neq;.n. uſq̃ apud
græcũ ullũ ſcriptorẽ mẽtio de iſtis imagibus. ut accuſar̃ magnope Haly debeamus
q iſtũ errorẽ aſcripſit Pto. nã cũ uerbo q̃nto & nonageſimo libri cui titulus fructus
dicit Ptol. hoc ẽ q̃ ſingulis ſignoꝝ decanis cooriunt̃ nati uolũtatẽ ĩdica
re:& quãnã artẽ ſit ptractaturus:expoſitor Haly p coorĩẽtes imagĩes ĩuiſibiles iſtas
de q̃bus diximus putat ĩtelligi:neſciẽs q̃nã apḋ græcos hoc ẽ coorĩẽtia dicã-
tur. uocãt̃.n. apud eos hoc nõie ſex ille atq;.xxx. extra ſignifeꝝ imagines q̃rũ.xv. ad
auſtrũ:una atq;.xx. uergũt ad aq̃lonẽ de q̃rũ p̃prietatibus & natura p̃rio lib. apote
leſmatõ ſcribit Pto. q nec eo loco nec alibi uſq̃/aliaꝝ unq̃ imaginũ meminit p̃ter eas
q̃s fabricant̃ ex uiſibilibus ſtellis:aduerſus q̃s ſupiore capite diſputauimus utit̃ aũt
eadẽ dictiõe in ſequẽti uerbo cũ cõſiderãda ĩ defectibus lũinariũ
.i. coorĩẽtia q̃ eãdẽ ſnĩam ſcḋo lib. apoteleſmatõ tractãs indicat ex quo
gñe iſta ſint q̃ coorĩẽtia dicãt̃. Ex q̃bus cũ ait nati uolũtatẽ artẽq; ĩdicari quã ſit p̃feſ
ſurus:id docet q̃ḋ Mallius Mr̃nus græciq; ſcriptores explicarũt:ut q naue coorĩẽte
naſcit̃ nauta ſit futurus:q lyra muſicus:q emotho auriga/atq; ita de reliquis: Sed &
Porphy. ĩ iſagogis typũ hoc eſt figurã & formã Τωνιω Ζωων:hoc ẽ aĩaliũ q̃ ſunt ĩ zo
diaco .i. coorĩẽtiũ .i. ex aſtroꝝ cõpõne ait cõſta
re. uñ ĩtelligimus coorĩẽtia hæc quæ dicũt̃/nõ alias eẽ imagines q̃ quæ ex ſtellis cõ
ſtituũt̃:in quo declarãdo fui p̃lixior:q̃a audio Trapezuntiũ græcũ hoĩem (neq;.n.
eius liber ad nos puenit) ſed ita audio ĩ cõmẽtariis eius ĩ cẽtiloquiũ Pto. expõnẽ Ha
ly eẽ ſecutũ. A quo errore barbarus Albu. potuit eos deflectere:q̃ nullas p̃ter uiſibi
les & cõſtitutas

les & conſtitutas ex ſtellis imagines ad auſtrū aq̄lonēq; ſitas/decanis exoriri ex ſnīa Ptol. affirmat. Libet aūt ad mētē reuocare: qđ q̄nto lib. aduerſus illos dicebamus q natū dñm Ieſum dicūt oriēte p̄rīa facie uirgis in q̄ uirgo ſit lactās puerū q uocet̃ Ieſus. cōſtat enī imago hæc uirginis puerū lactātis ex his fabuloſis imagibus q̄s irriſimus. q̄q̄ nec talē ibi imaginē: ſed aliā quādā ut narrat Albu. Indi cōminiſcunt̃: qđ in uētū q̄ uanū & ridiculū ſit q̄ſq̄s aīo ſatis ꝑpenderit: pudebit eū aſtrologicis iſtis delira mētis/euāgelioꝝ ueritatē uelle aliq̄ñ cōfirmare: qđ nō alia rōne a dæmone eſt ꝓcuratū/q̄ ut q̄ſi amica fautrixq; religiōis peſtis iſta recipet̃. Sed habeant ipſi ſua ſibi nugamēta: q̄b⁹ accerſitis nō cōfirmat̃ ueritas xp̄iana ſed īfirmat̃ potius ετq; polluit̃.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI NONI INCIPIVNT.

Caput Primum Epithoma eorum quæ hactenus confecta: & quid ſequentibus libris agendum undeq; auſpicandum.

DEmſratū ē hactenus aſtrologiā nullā eē: q̄ iſta de q̄bus ꝓnūciet̃ a cælo nō depēdeāt/p̄terq̄ p acc̄ñs/aut tāq̄ a cā remota & uli: q̄ꝝ neutra cognitionē ꝑticularē euētoꝝ parit. Declaratū ē itē ſi de cęlo fierēt iſta ñ tñ q̄uo aſtrologi opināt̃: hoc eſt a momēto quodā initiali: tū ſi det̃ hoc quoq;/ certe non ab his cāis q̄bus utūt̃ ī p̄dicēdo q̄ꝝ nullā ſi certū hēamus examē uera & naturalis. Nā q̄q̄ ſtellis utāt̃ & plāetis/ augēt minuūt/mutāt/ ꝓ locis/ſignis īteruallis & cæteris id genus q̄ falſa & inefficacia eē declarauimus. Quaꝛ̃ uel malas cās itroducūt: hoc ē fabuloſas/ul̃ ī ficiūt bōas admixtōe malaꝝ: nūc illđ nobis agēdū ut declarem⁹ ſi cūcta iſta cōliſterēt eē tñ hmōi q̄ cognoſci ab illis nō poſſint/aut ſi poſſint cognoſci nōdū hītā tñ eoꝝ cognitionē. Tria ſt̃ āt cognitu neceſſaria ſi de rebus futuris uera p̄dicēda ſūt. Primū illud ut hora initialis rei cuiq; fideliter teneat̃. Scđm ut ſtatū cæli ſydeꝝq; pōnē ad eā horā exacte cōprehēdamus. Poſtremū ut illa cæli ſyderūq; pō quidnā faciat rōībus ueris/ aut nō fallacibus obſeruatū expimētis ītelligamus. Hoꝝ nihil poſſe cognoſci: aut q ſciuerit hactenus ñ extitiſſe duobus ſequētibus libr. apiemus. Exordiemur āt ab hora primordiali cuius cognitio in primis neceſſaria nec conſtitui reliqua recte poſſunt ſiquid in ea uel ambigatur uel erretur. Ea uero uel hominum ſiue gniturarum uel urbiū atq; regnorum/ uel anni conſtellationes auſpicantur nos a geniturīs initiū faciamus.

Ca. II. Aſtrologū certā gēiturę horā neq; ſp ſcire poſſe: neq; p uerā regulā explorar̃.

MOmētū quo q̄s naſcit̃/exploratū hr̄e aſtrologus ñ pōtnīſi forſan accictus cū ꝑdit īfans aſtrolabio/cęleſtia metiat̃: ſed hoc fit q̄ rariſſime: nec fieri nobis uolētibus ſp pōt ut noctu: aeꝛ̃ nubilo: mathematico nullo: ueꝝ cū ſit labi quoq; facillimū: ut teſtat̃ Auē. ī cōmētariis ſup Pto. nā ſi nō ſit exactiſſimū inſtrm̄/q̄le forſitan nūq̄ ē qđ inſpectione momēto egreſſiōis ad liquidū r̄ndeat: rō ꝑtilis horoſcopi uacillabit. Veꝝ ut ſi uera p aſtrolabiū horæ pſcrutatio/rariſſime ut dicebamus fieri hoc cōtigit: illđ frequēs fereq; ꝑpetuū ut parētes dn̄s ue geniturę/talē fuiſſe natiuitatis horā dicat aſtrologo: cui fidēdū ñ eē nec aſtrologi diffitēt̃/ fallax enī plerūq;: q̄re dr̃ apđ eos hora extiata ſiue ſuſpecta: de q̄. ſ. ſuſpicio certitudo nulla. nā ſolaria mētiūt̃ & horologia q̄dē ſi nihil fallāt. ea tñ q̄ mediis horis cadūt interualla ñ demr̃ant. adde q̄ horæ uulgares initiū ab occaſu Solis nō hn̄t: qđ mathe

maticaꝝ tō poſtulat.neq; cū aer icipit obtenebrari:qđ euenit ſole ſubfinitōtē dudū
iā demerſo/ꝑſerti i ſignis obliqs ſole collocato:q̄ cū morā ī occidēte trahāt lōgiotē ī
terdū nox unā horā exegerit priuſq̄ aer obtenebreſcat. Deniq; cōſitēt hoc nobiſcū
aſtrologi:ſed remediū adhibuere ne ꝑpea diuinatio piclitet.Nā & ſi illa ñ ſit uera q̄
uocāt horā extiatā:niſi tñ a uero plurimū diſtet hr̄e ſe methodū dñt ueræ īueniēdæ
q̄re nihil obeſſe priorē illā īcertitudinē nos ſi ſape iſti poſſent id tm̄ obiiceremus ar-
tē ſiue ſciam dari nō poſſe quo ſctā ſit nec ne/res pticularis q̄ piā cognoſcat.ñ igr̄ eē
methodū q̄ reddāur certiores quo momto Ioā.aut Pau.editus ſit ī lucē:ſed iſta ñ ui
dēt eis abſurda/forſitā neq; illđ eē q̄libet nedū die ſed hora pticulas mltas tpis:qbus
certa regiōe naſci nemo pōt/cōſeq hoc facillie demrāt. Nā ſi natus ego pria noctis
hora dicor a parētibus/& methodo cōuēir horā negat aſtrologus:q̄re ſerius aut citi
us me fuiſſe natū rogo nūqd alius ſub eadē cæli īcliatiōe pria noctis hora naſci po-
tuerit:qđ ſi negāt fieri potuiſſe:ſeqt qđ dicebā ut multæ ſint horæ cuiuſlibet ptes:q
bus locis qbuſdā naſci hō nō pōt:dico āt multas horæ cuiuſlibet ptes/qm̄ nullū ſet
tp̄s gēituræ datū a cōſulētibus regulis q̄drat aſtrologoꝝ/ſed mutat ab illis ſp in ptē
uel añcedētē horæ/ul̄ ſubſequētē:ſi potuiſſe aliū naſci p id tp̄s ī ea regiōe ɔcedūt:q̄q̄
ego tūc mīme nat⁹ ſim:natus igit pria hora noctis dicat Anto.atq; illđ īterrogo ſi q̄
uerā iā ſtatuimus horā ſuæ natiuitatis Anto.portigat aſtrologo uerā ille ſit arbitra
tur⁹ an falſā:ſi uerā debuit eadē rōe meā cū offerebat uerā arbitrari cū eius metho
do nō magis nūc cōuēiat q̄ cū Ioā.eā offerebat:ſi falſā uerū ſtatuebat ea hora nat⁹
Anto.falſū ergo dogma p qđ hora uerīſſima q̄ſi falſa reputat.Præterea q ꝑceptū h̄
gen⁹ tradiderūt ſignū aiūt mutari nō dēre:qđ extiata hora demrāt:ſ; ei⁹ ſigni ptē me
thodo declarari:q potiſſimū ſit ī horo.neq; extiata hora de ſigno ſæpe mētit cū po
ſtrēis ꝑſerti aut primis ſigni ptib⁹ aſcēdētib⁹ hō naſcit:tūc igr̄ method⁹ nō emēdabit
errorē ſ; ɔfirmabit:p; his rōib⁹ uiā nō eē horoſcopi ueſtigādi cū ē īcertus.Nūc illđ
oñdamus ſi q̄ forſitā poſſet excogitari:q̄s tñ aſtrol.tradiderunt aptiſſime eē fallaces.
Cap.III.Pro.dogma qđ almuſeli ſeu aīodar uocāt & auctoritatib⁹ & rōib⁹ cōfutat.

PTolemæus tertio apoteleſmatō lib.dogma tradit hmōi.Præcipit obſerua
ri nouiluniū ꝓxīe gēitura ꝑcedēs/aut pleniluniū.Tū planetā q̄ pte coitus
fuit uel oppō auctoritatis plus hñtē:deniq; themate iā diſpoſito cui cardi
ni ꝓprior ille plāeta fuerit ſtatui locū illū ad nūeꝝ quē ī ptibus ſigni plāeta ille dña
tor obtiuerit hūc cardinē cōfingūt totius gēituræ:hoc fundamētū totius apoteleſ-
maticæ aſtrologi oēs decernūt.hoc illud decretū qđ almuſeli uocāt/īterdū Aīodar.
In quo quātū peccēt iuniores ſnīam Ptol.ꝑperā īrelligētes ſupius.Nūc ipe Ptol.ex
cutit cui poſſum īprimis magnas auctoritatū molles opponer.Nā Abraā iudæus
ait ſe multas genituras obſeruaſſe cū exactiſſimis aſtrolabiis ī his regiōibus q̄rū lō
gitudo latitudoq; cōfeſſa & explorata:nec tñ īuēiſſe de plāetis aliquē cuius gradus
ex ſignis q̄ occupabat atq; miutiæ/rñderēt gradibus & miutiis oriētis aut medii cæ
li nec pl⁹ hora dimidia uariaret a iā cōpta ſenſu uerīſſima hora natiuitatis.Ridicu-
li uere q dñt iudicio nō ſcripſiſſe hæc aī Auenaz.q̄ſi lis illi cū Pro.de regno:quo fuit
annis ēt nōgētis poſterior q̄ſiq; ī āno cōſtituēdo ī ānoꝝ datore: & pleriſq; aliis Pro.
ſnīam aliis ñ añpōat.Sed & Alchabitius ꝓprio cōmētatio ſcribit ſe demrāſſe nullo
pacto p eā rōnē gradū oriētē ueꝝ poſſe repiri.Hēricus batēſis Alberti magni diſci-
pulus ſuā examinās gēiturā:q̄q̄ noīe diſſimulato ſeruū dei ſe noīans.mittamus inqt
Aoniar animodar Pro.a ſapiētibus reprobatū: alii dogma nō expungunt ſed caſtigāt ut Ao

niar non

niat nũ nihil a Ptol:diſſentiens. Alii ſup eius intellectu digladiant̃:cũ illud inq̃ritur cuinam loco ꝓximior ſit planera:ſunt q quantitatẽ diſcretã obſeruandã uelint ſunt qui continuã ut Antonius de mõte ulmo: Verꝫ omiſſis auctoritatibus aduerſantiũ Ptolemæo ſolitus ego dogmatis falſitatẽ ita declarare. Naſcat̃ Lucius Romæ: Florentiæ Fabius eadẽ hora eodẽq; momẽto liquet aſtrologis non eũdem futurum horoſcopum utriuſq; ob diuerſam cæli inclinationẽ ſub qua naſcunt̃: & tamen ſi rõnẽ ex Ptolemæi præceptis ineamus eundẽ utriuſq; horoſcopũ faciemus cũ utraq; regione pleniluniũ añcedens/ſiue nouiluniũ eadẽ cæli pte cõtigerit: quare idẽ quoq; dominator q themate in utroq; gradũ ſigni poſſidens eundẽ/iiſdẽ numeris cardines in utraq; genitura definiet. Sed hoc euidentia rei ſenſuq; reuincet̃ dogma igitur falſum quod miror Prole. mathematicum ſummum non peruidiſſe.

Caput IIII. Inueſtigationẽ partilis horoſcopi per conceptum/ Ptolemæo falſo ab Arabicis Aſcribi:irrationalem eſſe:& a multis aſtrologis reiectam.

Aliud dogma iuniorum

APud iuniores inuenta eſt alia rõ ueſtigãdi ex hora cõceptus horoſcopi cui plurimũ tribuunt. eſt aũt hmõi ponũt q̃ſi cõfeſſum ex ueterũ traditione:ꝑ ſertimq; Ptolemæi uerbo prio & q̃nquageſimo libri centũ enũciatorꝫ Lunæ locũ in natiuitate fuiſſe horoſcopũ in cõceptu. Cõtra/locũ Lunæ in cõceptu horoſcopũ eẽ natiuitatis:hoc poſito methodũ tradunt qua putant poſſe deprehẽdi locũ Lunæ cũ ſemen uterꝫ ĩpleuit:quo repto ſimilẽ quoq; gradũ colligũt hora natiuitatis aſcẽdete:Fuit aũt eis erroris occaſio mẽdoſa trãſlatio librorꝫ Ptolemęi:qm̃ nuſq̃ ille de gradu hoc ſcripſit uerꝫ de ſigno tm̃ uerba eius loco ſuperius memorato ſũt hec ἐνδα:& quæ ſequuntur.

Occaſio erroris eorꝫ:Mendoſa tranſlatio.

Latine ita ad uerbũ ubi eſt tpe natiuitatis illud ſignũ cõceptus horoſcopũ ſtatuas:ubi fuerit in cõceptu illud fac horoſcopũ partus uel eis oppoſitũ. nõ putauit igit̃ Pto. hac uia ptiliter poſſe horoſcopũ inueniri:quare ĩ libris apoteleſmaton ubi hoc inq̃rit nullã placiti huius facit mẽtionẽ:alioq̃n ſi de gradu intellexiſſet:qđ ex eius uerbis falſum oſtẽdimus/ facillimũ quoq; exiſtimaſſet in cõceptu horã ĩuenire quã hodie nullo magno negocio iuniores q̃buſlibet deſiderantibus reddũt/uſi methodo quã Ptolemæi eẽ uolũt: qũo igitur ipſe Ptol. apoteleſ. lib. tertio principiũ ſeminale ἐπιπλεον:hoc eſt plerunq; ſeu maxima ex pte ait ignorari:& cũ in eius cognitionẽ deuenit̃ id aut συμπτώματι: hoc eſt aut caſu. ſ. fortuitoq; aut obſeruationem debuit certe addere aut ἐντέχνως: hoc eſt artificioſe ſiq̃dẽ arbitrabat̃ arte aliqua & uia iſtud poſſe deprehendi: qũo ãt ait caſu cognoſcit̃ aut obſeruatiõe declarat græcus interpres caſu cũ accidit mulieri recepti ſeminis ſenſum fieri ut Cleopatra docet:obſeruatione ſi cõſulto uir illđ tẽpus ãnotat quo ſemel fœię cõgreſſus deĩceps abſtinuerit:tũ fœcũdũ fuiſſe cõgreſſu mẽſes declarauerit. ꝑter hæc aliã eẽ uiã tẽpus illud ad liquidũ explorãdi ueterꝫ nemo ꝓdidit nedum ex eo natiuitatis horã uoluerint inueſtigare. Nam qđ Arabes dicũt Hermetẽ hoc ꝑcepiſſe/fabuloſum ẽ:ſicut alia multa(quod primo libro notauimus) mẽdaciſſime ad eundẽ referunt auctorẽ:qđ enim Aegyptii ſuper hac re tradiderũt:Epheſtion refert & Porphyrius q hoc ipſum ꝑceptũ qđ legit̃ in Prol. Petoſiris Aegyptii inuentũ fuiſſe his uerbis ὁ Λεπετοσειρις & quæ ſequunt̃

Prole.

Nullus ueterꝫ tradidit uiã ueſtigãdi ſeminis ſuſceptionem.

Epheſtiõ Porphy.

Petoſiris ãt inq̃t ſignũ in quo Luna fuit tpe cõceptus illud in partu horoſcopũ eſſe aut eius oppoſitũ. qđ aũt Lu

Petoſiris

na tpe ptus occupauit illud cõceptus horoſcopum fuiſſe. ſed eodem loco Porphyrius duos alios refert modos ex Antiochi quorũdamq; alioꝝ ſnia ſigni ueſtigãdi: in quo fuit Luna hora cõcubitus/de gradu nũq̃ facta mẽtione: qn ipſum quo ſcribunt hoc caput περὶ σπορᾶς μονοσπόρου inſcribit: hoc eſt de ſigno ſeminali lunæ qđ illđ ſignãt: qđnã ſignũ Luna tenuerit eũ loco genitali ſemen amiſſum ẽ Epheſtiõ quoq; thebanus tres alias ab his diuerſas: quaꝝ Porphyrius meminit/ægyptiorũ methodos narrat/qbus hoc idẽ iueſtigarẽt: quodnã.ſ.ſignũ hora cõcubitus aſcenderet: ubi uerbis expreſſis admonet nos ephestiõ nõ pueniri p eas uias ad ptilẽ horoſcopũ: ſed eũ παχυμερῶς indagari: hoc eſt craſſa (ut pici ſolet) mineruã. gradus uero determinãdi unicã eẽ rõnẽ quã tertio lib. a potelesmaton tradiderit Pto. Eſt ãt ea quã capite ꝓximo cõfutauimus: ueꝝ ut diximus i errorẽ lapſi iuniores/qm̃ in Ara-

Error iuniorum

bica trãſlatione quã latini ſequũt/iterpretes gradũ ꝓ ſigno pperã poſuerũt. Cæterũ qcqd ſcripſerint auctores quænã rõ dogmatis: aut q̃ potuit hoc obſeruatiõe dephẽdi? Reſpõdet inquit ſupputatio: qm̃ ex loco lunæ hora natiuitatis quot diebus in utero iſans fuit hora natiuitatis intelligit: quos ſi retro numeres i cõceptus horã deuenies: atq; p id tẽpus lunæ locũ inuenies eũ q tpe natiuitatis aſcẽdet. Veꝝ illud interrogo qs nos doceat ex loco lunæ tẽpus mãſionis i utero definire? nõ hoc Pto. nõ ueteꝝ qſpiã: nõ ueſtes ẽt Hermes ꝓdidit: qđ reſpõdeatis aliđ nõ eſt q̃ ita definiri mãſiones illas oportere ſi ueꝝ ſit dogma de pmutatiõe aſcẽdẽtis & loci lunæ in con-

Reprobari dogma experimẽtis.

ceptu & natiuitate: circulo igit demõſtratis ueritatẽ dogmatis ꝓbantes/q; eueniat ita mãſionibus obſeruatis/& mãſiones obſeruari ita debere: q̃re dogma ueꝝ aliter ñ erit.ſ.ita facile ſit cuiq; dogmata cõfirmare. Q đ ſi forſan audetis expimẽto id aſſeuerare ſimul obſeruato collatoq; inuicẽ tpe natiuitatis atq; cõceptus: ipune uobis mẽtiri licet acta re ſine arbitris: ueꝝ ex ueſtris q ſe maxie cõtẽdũt exptos negãt ueritati rñdere pceptũ. Abraã eni Auenazra ſe qnqes id obſeruaſſe dicit ter ñ ſucceſſiſſe: qđ

Abraam Auenaz.
Hemanuel.
Sedis
Auẽrodã
Ioannes ſaxo.

nũc qđẽ i Martẽ: nũc i uenerẽ: nũc in Mercuriũ refert. Puto ſi decies id obſeruaſſet alios quoq; plãetas piter accuſaſſet. Nã Emanuel Hebræus Auenazræ ſectator bis expeitus ſemel a uero tpe natiuitatis p ſeptẽ dies repit uariare Aboaſar numẽ aſtrologoꝝ falli methodũ iſtã qnq; gradibus poſſe credit: ut Sedis eius Diſcipulus narrat: qđ ſi ẽ nihil nos iuuat qbus de gradu tm̃ ſollicito. Pariter & Aueurodã magnus apđ iſtos expoſitor Ptolemæi mẽtiri ſæpe illũ teſtat. Saxoniẽſis iterpres Alchabitii fallam & uanã penitus putat ſutilẽ quoq; affirmãs; fieri nõ poſſe ut p eã incertus gradus horoſcopi certus unq̃ reddat: qđ exẽplo ꝓpoſitæ geniturę late manifeſtat.

Caput V. Meſſalæ figmentum cũ aliis quinq; a Paulo alexandrino recitatis explorandi horoſcopi modis refutatur.

Figmentũ Meſſalle

HI ſunt fere modi q recepti magis aſtrologis: Meſſala figmtũ aliud cogitat: ſed exploſum ab oĩbus pſpectæq; uanitatis. Iubebat.n. lunæ tẽpus a nouilunio ad pleniluniũ: uel cõtra a plenilunio ad iterluniũ: q̃ſi horã unã exiſtimari: tũ utrũ illoꝝ antecederet geniturã qđ inter ipſum & tẽpus geniture ſpaciũ caderet: cõparari ad totã diſtãtiã Lunæ naſcẽtis & cõſumatæ: & qualis eẽt iteruallo ꝝ ꝓportio/eã ptẽ ſumere horæ tẽporalis: ita tñ ut illud obſeruaremus: ne qñ mas hora pari nec fœmina impari naſceret. Riſit ſecuta ætas expimẽto deprehendẽs eadẽ hora mares & fœminas naſci. Ego uero non tã placiti unius cogito uanitatẽ/q̃ hinc totũ Meſſallã illũ iudico. Nã ut labi errare decipi ꝓprium ſit hoĩs: attamen ſcribere tã pudẽda: niti rebus ridiculis: fabulas ponere quaſi dogmata: loq quæ rerũ paſſim

Vide pulchrã deductionem ſtultitiæ aſtrologorum.

euidentia confutet/nõ eſt hominis certe/ſi dos hominis propria ratio eſt. Sed nec tã
unum Meſſallam eſtimo q̃ de Meſſalla omnes aſtrologos: apud quos primi ordi-
nis eſt: nec temere in ea familia ſapientiores inuenies. Nam Antiſtites ſacrę iſtius di
ſciplinæ mirabiles Aegyptii/quanta ſup hac re fabulamenta cõmenti ſunt. Refert
Paulus Alexãdrinus methodos quinq; diuerſas a tribus iam memoratis quibus ad Quinq;
horoſcopi ueritatẽ ꝑtiliter indagandã utuntur/deus bone q̃ uanas/rudes/futiles/fal aliæ uiæ
ſas. Prima huiuſmodi reſpice inquiunt epochan Solis in diurna genitura/ Lunæ in Aegyptio
nocturna: & cuius planetæ fuerit monomiria/ fac eiuſdẽ planetæ monomiriã ſuſpe rũ a Paulo
cto gradui ꝓximiorem/uerum horoſcopum. Altera ſiue dies fuerit ſiue nox Lunæ recitatæ.
tantum epocham inſpicit cætera ſimilis. Tertia quæ Ptolemæo ſui dogmatis præ- Prima
buit occaſionem plenilunium uel interlunium ꝓximũ genituræ cõſiderat: tũ uero Secunda
deſpotem hoc eſt dominũ domus in quo cõtigit & onoeratorem hoc eſt ſiuitorem Tertia
dominum: uidetq; uter fortior in natalitia conſtellatione/ uter plus in ea poſſideat Quarta
auctoritatis: & ex iſto dinumerat gradũ aſcendentẽ. Quarta duntaxat inſpicit do-
minũ ſummũ gradus. ſ. in quo Sol & Lunæ poſtquã infans uero ꝓdit uel coeũt uel
opponunt: & quot fines in aſcendente ſigno poſſederit ille planeta tot gradus eiuſ
dem ſigni putant in oriente iam apparuiſſe. Poſtrema non ſolum genituram ſed cõ Quinta
ceptum obſeruat: hoc eſt quod utrũq; tempus uel plenilunium uel nouilunium an
teceſſit: tum graduum quibus illa cõtigerit dodecathemoria fieri iubet & obſerua-
ri: in quo planetarum cadant monomeriis: ut qui in themate melius ſe habuerit ar-
bitrium habeat horoſcopi metiendi ſcribens Heliodorus quo pacto inueſtigarẽt Heliodo.
tempus cõceptus: retrocedebant inquit a genitura per nouẽ menſes quaſi geſtandi
uteri tẽpus ſemper ſit æquale: ut rudiſſimi ubiq; diuiniſſimi iſti Aegyptii inuenian-
tur. Poſſem autẽ obiicere multa qbus peculiariter iſta dogmata peccant. Verũ illa
una ratio breuitati ſtudentibus ſatis eſt qua Pto. quoq; dogma reiecimus. nam quã
cunq; ſecuti fuerimus methodũ ex prædictis: ſemper eorum qui ſimul nati fuerint/
regione tamen diuerſa faciemus eũdem horoſcopum: quorum tamen omnibus ma
thematicis extra omnem controuerſiam conſtat eſſe diuerſum.

Caput VI. Initia urbium/regnorum/factionum/legum ignota eſſe/ nulláq; artem aſtrologos tradidiſſe qua poſſint inueſtigari.

LIquet ex his nũq̃ horã natalẽ præterq̃ caſu notã ad liquidũ eẽ: tum quod
aberret nullã poſſe p artẽ reſtitui. ſed cum ea uera non fuerit ueritas præ-
dictionis cõſtare non poteſt. Nihil igit̃ ueri dici poteſt a genethliacis qui
partilem horoſcopum cardinem genituræ cõpagem totius fati fundamentum toti
us apoteleſmaticæ/una uoce teſtantur. Neq; uero melior fides in urbium & regno-
rum initiis: quorum notitia ſcrupulari longe difficilior q̃ geniturarum/ quis enim
hæc prodidit? quis obſeruauit ſcriptor hiſtoriarum? quarum fides & diligentia ſi red
diderit diem urbis inſtauratæ/uel urbis conditæ utiq; magna nimis exiſtimabitur/
Romæ diem natalem coli mos fuit: ſed non plus inde conſtat aſtrologis q̃ in imp.
fuiſſe Lunam hoc eſt in Libra cum condebatur. In opiſtographis Pauli Florentini Paulus
medici & mathematici duplex repperi tempus annotatum inſtauratæ urbis Florẽ Floren.
tiæ: alterum anno gratiæ octingenteſimo primo alterum octingenteſimo ſecundo:
unde: ſyderum conſtitutio penitus diuerſa. Crediderim & multas uariari urbiũ cõſtel
lationes quæ uulgo feruntur fictas ex apoteleſmatis: quales ueterum fingit Iulius Iulius
Firmicus Paridis & Platonis/& aliorum/quod de mundi quam affert genitura/ipſe Firmi.

quoqꝫ teſtať. Præterea magni quoqꝫ eſſe mométi uolũt illud momẽtum quo noua inter populares: quo ciuilis diſcordia nata: quo gens extera regnum inuaſit: quo nouæ conditæ leges noua decreta fuerũt ꝓmulgata: quaꝝ reꝝ horoſcopũ quiſnã reddet nõ diuinator? cũ hæc tamen habere prius oporteat q̃ diuinemus. Deniqꝫ ut haberi momenta poſſint aliqua tẽpoꝝ iſtoꝝ/certe nõ denegabunt ea forte minus exacta/minus certa q̃ particulariũ geniturarum. quare ſi putant iſtas indigere caſtigatione/nec aliter eis fidẽdum multo hoc magis opus fuerit in illis: quas cum nulla ratione docẽt emẽdare: nã quas memorauimus methodos geniturís tñ hominum adhibenť. Erat igiť manca fallax omnis eoꝝ prænũciatio de fatis urbium & regnoꝝ quãdo de mométis illis primordialibus uolũt hæc depẽdere: quæ tamen aut ipſi penitus ignorant: aut nõ ſatis ex fide/ſatis ad unguem tradita receperunt. Non iam igitur homines morté/exilia/paupertaté/non excidium/urbes aut peſtilentiam uereantur/cum audaciſſimi nugatores æditis paſſim libellis annuis iſta minitantur.

Caput VII. Incertum adhuc eẽ apud aſtrologos quomodo domus diuidẽdæ: quantum earum uires extendantur: & quibus ſignis utendum.

REliquũ de principiis anni/magnarũqꝫ cõiunctionũ: & defectuũ dicere. nã momẽtũ quo fiũt obſeruãtes ĩde uaticinãť fata reꝝ publi. & uniuerſaliũ. Erit igiť declarandũ hmõi tẽpora citra lapſum erroris ab illis deprehendi nõ poſſe: uerũ hoc ex ſequẽtibus eluceſcet cũ incertos adhuc motus planetarũ nec inaccuſabili ſupputatione cõprehẽſos oñdemus: Hactenus igiť q̃ ſit incerta cuiliſbet rei fatalis hora diximus ſi ſunt horæ fatales rerũ q̃s aſtrologi maxime putauerũt: nã nullas eẽ fatales/& ſi quæ ſunt/alias eſſe q̃ putẽt ſupra demõſtrabamus. Nũc

Diſcordia aſtrologorũ ĩ domuum diuiſione.

illũ palã faciamus ẽt ſi tẽpora cõſequanť auſpicãdæ ꝓdictionis/quę tñ ſyderũ põs q cæli ſtatus ad eã horã/ſcire eos nõ poſſe. Primũ igiť opus thematis diſponẽdi ꝓfinitis duodecim locis quas appellãt domos: ubi q̃tis aſtrologi tenebris offundãť: q̃tũ inuicẽ digladienť re penitus incõperta nemo neſcit q libros mathematicorũ attigerit: alii ſex circulis iſta loca diſcriminãt quorũ unus ꝑ oriẽtis pũctũ circũuolutus & ſeptimũ facit cardiné & horoſcopũ: alius ipſe meridianus ætheris ſũma infimaqꝫ de

Abraam

liniat: alii q̃ttuor mediis locis ĩtercepti ꝑ q̃ttuor pũcta notaſqꝫ dicunť diuiſionũ arcus ſemidiurni & arcus ſeminocturni ĩ tres ęq̃les portiões: Sed & oẽs iſti circuli mũdi uertices ꝑmeant: quã opĩoné uulgo receptã ſupius coarguebamus. Abrãã Auenazra docet ĩ aſtrolabii cõpõne: tũ alibi quoqꝫ domos ita partiri ut ſex circulos deſi

Ioannes de regio monte

gnemus: quorũ unus orizon/alius ipſe meridianus: q̃bus q̃ttuor ſtatim cardines ſtatuunť. Alios q̃ttuor duci iubet ꝑ notas ſectiõis orizõtis & meridiani ac diuiſiõis partiũ æq̃toris cadẽtiũ inter oriẽté & meridianũ/ & diuiſiõis inq̃ in tres ęq̃s portiones. Hanc methodũ ualde ꝓbat auctoris tñ noĩe ſuppreſſo. Ioãnes de regio mõte ſubli

Ludouicus heremita exactiſſimus ſupputator.

mis ætate nr̃a doctiſſimuſqꝫ mathematicus/quãq̃ Cãpano tñ nõ ſatisfecit q nouã ipſe quoqꝫ ꝑtitionis iſtius attulit rõné/cætera ſimilis Auenazræ: ſed in eo plurimũ diuerſam/qꝫ ꝑ æquatore factitio quodã utiť circulo qué nũcupauit circulũ uerticalé uñ alius menſus aliiqꝫ locorũ fines emergũt: ſcripſit Ioãnes copioſe cõfirmationé huius dogmatis multis tũ mathematicis tũ ueterũ aſtrologorũ auctoritatibꝰ nitens. Alii & aliter partiũť: & Ludouicus heremita nr̃ diligẽs exactiſſimuſqꝫ ſupputator ſolitus é ꝓbare nullã ex methodis q̃s memorauimus Alchabitii dictis conuenire. Quid qꝫ eadé loca ꝑ zodiaci gradus quos æq̃les uocãt multi cẽſent diuidenda/uel hac tñ utẽtes uia (qđ plerũqꝫ feciſſe ĩdos ſupra quoqꝫ monuimus) uel utrãqꝫ diuiſioné

ꝗ diuiſioné piter recipiétes:tũ eã quæ ex anaphoris uariat̃ adequatoré tñ quæ gra
dus ſigniferi tm̃mõ reſpicit:qđ hiſpa. Abraã p̄ceptor Auenazræ & Henricus ualé Abraam
ſis obieruãt nõ minus ex loco ꝓnũciãtes ĩ quo planeta ſit facta p̱ ęquales gradus di hiſp.
ſtributõe/q̃ ubi cõi more diuiſionibus annotatis. Præterea ſi conſtaret ubi locorum Henricus
principia fineſq; ſtatuendi ſupeſt alia dubitatio quæ rurſus oĩa reuocat ad incertũ:
qm̃ non cõueniunt loci uirtuté & efficaciã intra ſpatium claudi loci deſignati. Sed
Ptolemæus ſupra illud ad antecedẽtes ſignoꝝ partes quinq; gradus exordit̃. alii tri
bus tm̃ ptibus illud extendunt. Aegyptioꝝ ſapiẽtes initiũ loci q̃ uulgo cuſpidẽ ap-
pellãt nõ initiũ/ſed mediũ eẽ q̃ſiq; cẽtrũ uirtutis uolebant:q̄re q̄ndeci ſupra gradus
loci illius eũ diffundi/& totidẽ citra:q̄s oẽs opiõnũ uarietates ſi paribus fere oẽs uł
rõnibus uel auctoritatibus cõitas aĩaduerterimus/ uel hac dũtaxat ĩcertitudie totã
ꝓnũciãdi p̱ aſtra rõnẽ(ſiq̃ ſit illa)ĩ ambiguo eẽ cõfitebimur. Nã uariatis locoꝝ diui
ſiõibus oĩs uariat̃ cõſtellatio/qñq̄dẽ(qđ ſupra reprehẽdebamus) mutãt ſtellę apđ
aſtrologos ꝑ loci mutatiõe/naturã ĩfluxũ/& ꝓprietatẽ:& qđ maximũ ẽ/illa loca pu
gnãti & cõtraria ĩprimis cõditiõe decernũt:quæ ſunt ſitu cõiuncta & cohærẽtia. nã
primo loco duodecĩo q deĩceps ſe hñt:qd magis põt eẽ diuerſum? qd ſexto & ſepti-
mo rurſus q̄nto & ſexto? undecimo itẽ & duodecimo:nono rurſus atq; octauo:atq;
ita de reliq̄s. ſæpius ãt quẽ alius mathematicus ſexto loco planetã collocabit/alius
in q̄nto eẽ cõtẽdet:qđ oẽm p̄dictionẽ penitus uariabit: & quẽ qdã in nono eẽ decer
net:alius ad octauũ dicet ptinere. Tota igr̃ iſta locoꝝ diſtributio radix & fundamẽ
tũ oĩs apotelesmaticæ remanet ĩ incerto. Sequit̃ eã cura ſignoꝝ q̄buſnã. ſ. uti debea
mus? ubi pplexa nec explicabilis q̃õ de mobilibus ſignoꝝ ĩmobilibus deq; ſphæra
octaua nona & decima:de q̃ re nõ ẽ nobis hoc loco dicendũ:qm̃ ſupra abunde ẽ p-
tractata. Iudæus Abraã duplex thema fieri p̄cipit:ut q. ſ. cõtrouerſiã diiudicari poſ Abraam
ſe non crederet. Erit autem incertum ex hac dubitatione quænam ſigna planetis de iudæ. du-
beantur:ſed ex ea quam ante tractauimus quænã loca:ſed omnis hinc pendet aſtro plex facit
logica pronunciatio:omnis igitur dubia/incerta inexplorata. thema.

Cap. VIII. Loca plãetaꝝ uerissime aſſeq eẽ laborioſiſſimũ deq; iſtoꝝ fallacia.

LOcis diuiſis ſigniſq; diſtributis ſupeſt labor epochas ſtatuẽdi ſyderꝝ & ſtel
laꝝ:hoc ẽ q̄bus gradibus & minutiis tã nõ errãtes q̃ errãtes ſtellę reperiat̃
indicãdi:qđ officiũ rudes & ĩpiti facillime putãt poſſe ſe p̄ſtare: doctiſſimi
hæſitãt & diffidũt:q̄bus. ſ. notũ/ quãta ſit difficultas aſſequẽdi uerissime loca plane
taꝝ:qđ ĩpoſſibile ne dũ laborioſum multis indicat̃. Andreas ſummarius grauis ma Andreas
thematicus ſuũ ita librũ exordit̃:motus ſtellaꝝ an ſciri poſſint neſcio/nõdũ eſſe ſci- ſũmarius
tũ/certiſſime teneo. Affert rõnẽ ſnĩæ ſuæ talẽ:qm̃ q̃ metiunt̃ ſyderꝝ motus/neceſſa-
rio prius locũ ſyderis definiũt:in quo illũ inſtrumẽti ope cõſpiciũt/ & loco ſtellę cõ
perto quaſi ſuppõne utunt̃ ad ipſam ſup eius curſu ſupputationẽ digerẽdam/ q; ſi lo
cus uere dep̄hẽdit̃: uera motus futura ſupputatio:nã mathematica rõne nitũtur:q̃
minime fallit̃:uerꝝ loci dep̄hẽſio fidelis uſq;quaq; nõ eſt/orgão ſimpliciter utiq; de
ficiẽte:neq;. n. põt q̃liſcũq; uaſtitas inſtr̃i mecanici ſatis eẽ diuiſiõibus actu ſenſuq; p
ceptibilibus q̃ ſũt errori uitãdo neceſſariæ:ſi diſtãtiæ ſtellæ cuiuſlibet ab obſeruan
tis loco:tũ ꝓportiõis illius q̃ ambitus uniuerſi/inſtr̃i ambitũ excedit rõ hẽat̃. quãt
cũ hĩtudinẽ partiũ iſtr̃i corpis pexigui/ad totius ptes tanq̃ ad res ĩmẽſas neq̄at ſen-
ſus aſſeq locus ſyderis obſeruari ſine fraude nõ poterit. Verꝝ forte latebit error/ ſed
ætatis ſucceſſu fiet euidẽtior/ſydere ſemp a uero loco ſingulis reſtitutiõibus magis

Cõfirmatio per ſententiam Haly.

Abraam iudæus

Aſtrolabia quorũ diameter nouẽ palmorum.

Error quadraginta & duarũ minutarũ

Oculos multis modis falli poſſe.

Leo excogitauit nouum inſtrumẽtũ

recedẽte. Cõfirmat hoc Pto.q hanc ob cãm de fallacia inſtrumentoꝝ iubet ducẽteſimo quoq; anno aſtromicos numeros inſtaurari: q; eo ipis tractu ueteris obſeruationis culpa retegaẽ:quare nouis obſeruationibus caſtiganda:quæ nec ipſe futuræ ſint inculpatæ:ſed citra tñ errorẽ q iũc ſenſu deprehẽdaẽ:quę cũ rurſus exactis multis euolutiõibus aberrabũt inſigniter/noua/q̃ maxie fieri põt/rurſus caſtigatione redigenẽ ad ueritatẽ:ſic tabulæ Pto. principis aſtrologoꝝ multis retro annis habitæ ſunt inutiles:& eni ſtudia recentioꝝ obſeruationes identidẽ corrigunt:qm̃ ut p̃diximus/nulla tã ſolers/tã ſubtilis iſtrumẽti cuiuſcũq; fabricatio:nulla itẽ tã uaſta magnitudo q̃ locũ ſyderis iculpata fide renũciet. Refert Abraã iudæus in lib.ſup opæ tabularꝝ de duobus aſtrolabiis ſumma rõne cõfectis:tũ magnitudinis tãtæ:utriuſq; diameter nouẽ palmis extẽdereẽ:& cũ duo fratres Berſechit iſtrumẽtoꝝ cõpoſitores ſimul igrediẽte Sole in Arietẽ/Solis altitudinẽ obſeruarẽt:nõ idẽ utrũq; retulit inſtrumẽtũ:ſed duobus minutiis inuicẽ uariatũt. Hẽricus baten.macliuiẽſis in hac arte p̃cipuus ut I oĩ mathematica.ſcripſit eni ſup aſtrolabii cõpõne nobilẽ tractatũ/putat uł ipoſſibile/uel ut inqt ꝓximũ ipoſſibili fieri inſtrumẽtũ nullo mõ fallax:& cũ ẽt Pariſiis refert ſe uidiſſe/ duobus arte mira diſpoſitis maximis quadrãtibus altitudinẽ ſolis maximã I meridie.ſ. æſtiualis ſolſtitii obſeruatã:& altero qdẽ inſtrumẽto/ptibus deprehẽſam q̃ttuor & ſexaginta/minutiis uero duabus & q̃dtaginta. Altero totidẽ ptibus ſed minutiis nullis:quare fuit error I alterutro minutiaꝝ duaꝝ & quadragita. Vide q̃ falli poterũt ẽt q naſcẽtis horoſcopũ colligũt iſtrumẽto: qd̃ admonitos quoq; nos ab Auenrodã ſupra ſumus teſtati. Batẽ itẽ quẽ mox citauimus I naturaliũ reꝝ ſpeculo multis mil libꝰ uerſuũ ꝓbat nec Pto. nec Ieber:nec Albategni quãtitatẽ diametroꝝ Solis & Lunæ certius idagare q̃ p defectus:nã fidẽ iſtrumẽtorũ ſup ea re fore ſuſpectã. Mitto q̃ multis modis in magna cõpõne docet Pto.& Aliacen.lib.ſeptio de uiſu falli oculos poſſe ſup ſtellaꝝ locis obſeruãdis.nã ut aer ſerenus & inubilus hẽaẽ:qd ꝓhibet uẽtũ flare q nõ ſentiaẽ? At ſcribit pĥus Ariſt. euro flante uideri ſydera maiora. Leo hebræus uir inſignis & celeber mathematicus q̃ſi ueteribus parũ fidẽs excogitauit nouũ iſtrm̃:cuius uidimus canones mathematica ſubtilitate p̃cellẽtes:uerũtñ eo duas nõ erraticas bis eodẽ ãno cũ obſeruaſſet/diſcrepaſſe priorẽ ab alẽa obſuationẽ duobꝰ gradibꝰ dicit:qd̃ I aeris ſtatũ putat referẽdũ.

Caput IX. Variæ ſententiæ de planetarum motibus: anni inęqualitate: & maxima ſolis declinatione.

Ob antiquorum.

Alia opio

Op.Hyp.

Op.Pto.

Op.Alb.

HInc nata eſt forſitan inter auctores tantaꝝ diuerſitas opionum de motibus ſydeꝝ:qm̃ ſi loca nõ fallentibus inſtrumentis uera deprehendiſſent:in metiẽda ut dicebamus mora reſtitutiõis non aberraſſent nec diſſonaſſent inuicẽ. Ptol.in magna cõpõne motũ ſolis uocat manifeſtiſſimũ oium/quoq; cæteros ueluti notiore metiri debeamus:hic uero q̃ parũ certe ſit exploratus nihil certius nobis oñderit/q̃ q̃ pugnãtiſſime ſup eo a principibus aſtronomiæ ſint ſcriptæ traditiones. Antiqores Hypparco ſolis reſtitutionẽ q̃ cõficiẽ ãnus trecẽtis ſexagita quinq; diebus cõſtare uoluerũt plus q̃rta pte unius diei. Alii tñ q̃rtã ptem ſupaddiderunt. Hypparcus ab Alexãdri morte ãno cẽteſimo ſeptuageſimo octauo ſcribens ex ſuis & chaldęorũ obſeruationibus minus q̃rta pte diei adiiciendũ ſupputauit/uerũ quãtũ illud eẽt qd̃ deficeret ad liquidũ nõ exegit. Poſterior eo Pto. annis ducẽtis octuagintaq; trecẽteſimã eẽ illã diei ptẽ diffiniuit. Albategni poſt Pto. annis: dccxliii. obſeruãs cæleſtia motũ ſolis iuenit uelociorẽ,qa deficere a q̃rta illa ptep centeſimã & ſextã

& ſextã diei ptẽ. Thebit annum cõſtare dixit:ccclxv. diebus horis ſex. m̃. ix. gra. xii. Op. The-
Tũ illa magna diuerſitas ꝙ alii putãt ãnos oẽs æq̃les ut Pto. Alphõſus. Alii inęqua bit.
les: ut Azerchel: Baten: Iſaac Iſraelita: quos ſequunť & alii ex iunioribus: quare ci- Pto.
tius ĩterdũ/ĩterdũ ſerius redire ſolẽ ad locũ unñ digreſſus ẽ/ cãm inæqualitatis eſſe ꝙ Alphon.
ſphæra octaua nõ ab occaſu ſp ad ortũ/ut putãt Pto. & multi: ſed ab oriẽte ĩterdum Azerchel
ferať ad occaſuꝫ: q̃re illius motu cũ ad eãdẽ ad quã ſol reflectiť/ pcẽ/ſolis motũ fieri Baten
ueloriorẽ: cũ ad cõtrariã tardiorẽ: hic diuerſis tpibus annũ nũc ꝓductiorẽ nunc bre Iſaac
uiorẽ obſeruatũ. Et quẽ citauimus Iſaac eo lib. cui titulus ieſodolã/ q̃ſi dixeris ſæcu Sententia
li fundamẽtum tpe ſuo: ſcripſit aũt ãno gratiæ. Mcccx. q erat ãnus mundi hebtæus. Iſaac de
MMMMM dcc. putauit ãnos ad ſummũ breues/ita ut breuiari magis non poſſent: annis ſui
ſed iã tẽpus appere ut ſphæræ octauæ motu paulatius ꝓduci ĩcipent. Inter illũ aũt temporis
qui poſſet eẽ lõgiſſimus & eũ cõtra q breuiſſimus/mediã moram eẽ dierꝫ. ccclxv. & Ann' me-
horarꝫ: qnqꝫ: tũ diuiſa hora in ptes mille octuagita ptiũ hrẽ nõgẽtas' nonagita ſex tũ diocris.
mĩutiarꝫ. xlviii. quarũ quælibet ſit. lxxvi. ps unius ex illis mille & octuagita ptibus: Vide in
quã ſcrupularẽ ſupputationẽ memini ẽt me legiſſe apud uetuſtiſſimũ, hebræorum conſuetã
ſcriptorẽ rabi adabaraba Adã Abraæ filiũ. Deniqꝫ q̃ ſit ſolis motus ĩ ambiguo ſolis ſupputa-
defectus oñdũt q̃ præcedũt tẽpus ĩ tabulis ãnotatũ plus dimidia pte horæ: quod & tionem.
Andreas ſumarius tradit: & euidẽtia ſenſus quotidie declarať. Henricus quoqꝫ ma- Adaba ue
cliuẽ. in lib. quæ inſcripſit ſpeculũ rerꝫ naturaliũ aſſerit ĩ defectibus deprehẽdẽdis tuſſimus.
ſeu locũ ſeu horã/ſiue quãtitatẽ ĩſpicias erratuꝫ q nũeros motuũ tã Pro. q̃ Albate- Paulus
gni fuerit ſecutus. Paulus Florẽtinus ĩſignis mathematicus cũ obſeruaſſet ingreſſũ florẽtinus
ſolis ĩ Arietẽ diligẽtiſſimis annotationibus inuenit eũ tpe in tabulis definito tertia Alliacẽſis
pte horæ ueloriorẽ. Tradit & Alliacẽſis ĩ elucidario cũ ãno dñi. Mccclxiiii. ſolis in
greſſus inæq̃noctiũ uernũ Pariſiis obſeruaretur deprehenſum Alphõſi tabulas ex-
cideret a ueritate. Quod ſi in tanta luce cecutiunt hoc eſt in motu ſolis omniũ ma-
nifeſtiſſimo/ubi ſiquid erretur/errare quoqꝫ in reliquis ſit neceſſe: quid de motu erit
mercurii/q ſe nunq̃ mortalium fere oculis oſtendit: quẽ Soſigenes præceptor Ale-
xandri ex aphrodiſiade non plus duabus & uiginti ptibus poſſe a ſole diſtare tradit:
Theõ Paulus/Heliodo. Porphy. tribus & uiginti: Pto. etiã octo atqꝫ uiginti: de cu- Variæ
ius planetæ motu inſignis quidam mathematicus fatebať nihil a ſe compertũ. Por opiones
ro martẽ ptes fere una utriiſqꝫ triginta tardiorem eẽ q̃ putarent: quod ipſe deptehẽ de diſtãtia
diſſet in q̃ re tamen ſtudiis poſteriorum eſſet exactius inuigilandũ. Idẽ maximã ſo- mercurii a
lis declinationem ab æquatore prodidit a ſe obſeruatam ptibus tribus & uiginti mi ſole
nutiis. xxx. quã tum Pto. iiſdem partibus ſed minutiis una & quinquaginta Albate Pto. Alb.
gni. xxxvi. & . xxx. Archazel plus tertio & uigeſimo protulerunt. Deniqꝫ Abraam Archazel
Auenazra ſummus mathematicus in ſexto de reuolutionibus affirmat inueniri par Abraam
tem non poſſe quæ ſit in horoſcopo cum ptem Arietis primam ſol ingreditur. qua- Auenaz.
re. ſ. tempus quo peruenit ad Arietem/nec certa ut ait motus ſupputatione: nec ali- Auẽrodã
quo gñe inſtrũ ad liqdũ deprehendať. qd Auẽrodan ẽt exponens Pto. apte cõfiteť.
Idẽ ſæpe citatus Auenazra qcqd exqſita rõe foret ſupputaturus/Tria canonũ gña
ut ſcribit/adhibebat: Ptolemæi pſarꝫ & idorꝫ ꝙ uariarent inuicẽ oẽs & ad loca diuer
ſa planetas determinarẽt. Plutarchus Pto. poſterior & Emilio Romano mathema- Plutar.
tico ſummo ſub Traiano cõtẽporaneus/ĩ ꝓblematis rerꝫ romanarꝫ hoc quoqꝫ inqt Emilius
tpe quo ad ſummã aſtrologiæ ꝑuentum eſt: inæqualitas tñ temporum/mathemati-
corum peritiam uicit: & eorum numeros ac ſupputationes ſæpiſſime fallit ac fugit.

Caput X. Vnici gradus errorem immo & ſolius minutiæ/ multos interdũ errores parere: nec per reuolutiões uel annorum uel geniturarũ: aut per magnas cõiunctiones aſtrologum poſſe iudicare.

EX hac aũt cæleſtiũ motuũ incertitudine q̃s nõ totã labefactari uidet diui/
Mutãtur natricẽ aſtrologiã? quã ſi labat uno gradu cadere tota ueritate ſit neceſſa/
fines. rium: fiet.n.mutata ſigni pte qua ſydus repit: & fines ſæpe permutari: qui
Exaltatio bus parem uim domibus/alii maiorẽ/ maximã oẽs cõſitent & interdũ exaltationes
nes. q̃s determinatis ptibus perſcrip erũt: certe monomiriæ ſemp uariabũt: & nõnũq̃ cõ
Monomy finia decanoꝝ: & ſi planeta poſtremas ſigni teneat partes/ fieri poteſt ut error unius
riæ. partis a ſigno transferat ad ſignũ: & quæ foret in tauro luna fiat in geminis/ cum ſit
Decani. fœlix in tauro in geminis infortunata. Tamen a maſcula pte mutabit ad fœmineã/
Signum a lucida ad opacam: ab opaca ad tenebroſam: a puteo ad altitudinem: a plenis par/
Aeſculapi tibus ad inanes: a morboſis ad fœliciſſimas Poſtremo cum ſit graduum oĩum apud
us. aſtrologos differens inuicem ꝓprietas immo etiam minutiaꝝ quaꝝ diſcretas pro/
prietates in myriogeneſi tradidit Aeſculapius/ quomodo uariato loco planetæ gra
du uel minutiis multum ab errore nõ mutabit uirtus ſyderis & influxus? & quẽad/
modum error gradus interdũ uariat ſignũ ita minutię error interdũ uariat gradum
ſed & locis q̃nq; fallet ob gradus unius lapſũ ut q̃ forte ſit in occidẽte ſub terra collo
cetur: & qui ptinet ad horoſcopum ĩ.xii. locis tenebris retrudat: in dodecathemori
is error unius gradus.xii. faciet gradibus aberrare: nec ſi ſyderis epocha perperã ha
beatur ſortium ulla (quas uocant ptes) recte ſtatuetur. Adde fallaciam in radiatio
nibus ex unius tm̃ ptis uarietate cũ aliqd ſi ptilis ſit radiatio faciat aliud applicans/
aliud uero defluens. Adde peccatũ oĩum grauiſſimũ dirigẽdis ut dicunt radiis pla/
netarum/ ſi parte una labat aſtrologus unde anni unius error eueniet. Sed hæc ſum
ma atq; maxima ꝓpeq; flagitia in iſta profeſſione: quæ tñ ſi cõpes aliis erratis pua ui
debunt/ quæ tũ eos ĩcurrere ſit neceſſe cũ horas initiales ex motibus capiũt planeta
Pricipiũ rũ/ quod ſuperius dicturi diſtulimus in hunc locũ. Sit igit ãni principium ad ingreſ
anni. ſum ſolis in primas arietis minutias ſtatuẽdum/ porro ſi quemadmodũ uidimus ho
ra dimidia plus ibi falluntur cõſtellatio penitus erit diuerſa tãta.ſ. eueniet uariatio.
Nec minus idẽ eueniet ſi nõ ab ingreſſu ſolis ĩ arietẽ q̃ a plenilunio ſiue interlunio
Error antecedenti annũ auſpicentur. Nec uideo cur Auenazra pariter & Auenrodan il/
Auenaz. lic quidẽ errorem uitari poſſe non putent/ hic uero putent cũ deprehẽdi coitus ho
& Auen. ra ad liquidũ nequeat/ niſi moto ſyderis utriuſq; recte teneatur/ qd Auenazrę Macli
nẽſis etiam obiectat: pariter ãnuas geniturãꝝ reuolutiones cum a reditu ſolis ad lo
cũ eũdem ordinatur quomodo pperam nõ definiẽt inexplorato tpe reſtitutionis?
Aſcendẽtia quoq; magnarum coniunctionum q̃ recte ſtatuent non exacte compre
henſis motibus Iouis & Saturni a quorũ perfecta cognitione tm̃ putat abeſſe nos
Abraã ut magnũ eẽ ꝓnunciet ſi uel diem ſciamus q̃ debeãt ſimul ĩueniri: cuius ſnĩæ
Saxoni/ Saxoniẽſis accedit q̃ ppea fctm̃ dicit uti aſcẽdens magnæ cõiũctionis nõ illd̃ hẽat:
enſis. qd̃ hora magnæ cõiũctionis aſcẽdit: ſe qd̃ ãni uertẽtis initio quo illa cõtigit aſcen/
debat. Sic errorẽ errore tuent. Veꝝ cõiũctionis aſcẽdẽs nõ deſinit eẽ quod eſt ppea
quod a nobis ignorat: q̃re potius erat dicẽdũ ſciri a nobis nõ poſſe qd cõiunctio ſit
factura: q̃re ſciri neq̃ horoſcopus/ q̃ qa uerus ignorat alium fingere minime uerũ.
q̃d.n. cõiunctioni cũ horoſcopo ãni tot forte mẽſibus ãngreſſo? aut q̃ rõ ut aſcẽdẽs
deficiẽtiũ luminariũ obſeruemus cõiũctionis nõ obſeruemus? Deniq; ut uim cõce
dat hic in

dać hr̃e in cõiũctione aſcẽdẽs anni/tñ nõ negabũt/aut paris/aut maioris eſſe momẽ
ti ꝓpriũ aſcendẽs a quo diuerſa cũ oriatur penitus cõſtellatio quã ignorant neceſſe
ſit eos ĩ prædicẽdis cõiũctionis effectibus uacillare. Mitto ꝙ aſcendẽs ãni auctore
eodẽ Auenazra pariter ẽ ĩcertũ. Ex q̃bus oĩbus patet error pudendus Aboaſaris:q Auenaz.
prio li.maioris ĩtroductorii dixit nõ referre ſi gradu uno erret aſtrologus ĩ quo uer
bo ſe plane neſcire quã defendebat aſtrologiam oſtendit ut non iam illud uerũ qđ
dicitur accuſari eam a multis ob Ignorantiam cum potius non damnetur niſi peni/
tus introſpecta non collatur non ametur niſi procul & de limine ſalutata.

Caput XI. Diſſidentes ſententiæ de motibus octaui orbis:diſtantia capitis arietis octauæ a capite arietis nonæ:& auge ſolis.

QVid ꝙ hactenus tm̃ de planetaꝝ motu dicebamus q forſitã magis explora
ti:ſed hærẽtiũ ſydeꝝ motũq́s fideliter reddetᷣ q̃bus eẽ uim magnã immo
præcipuã & admirabilẽ confiteᷣ oĩs aſtrologia: q́s inq̃ recte collocabit in
themate ſtellas fixas: aut q́s denegabit errorẽ unius gradus oĩno nõ hr̃e momẽtũ:
qñ tm̃ unus ẽ gradus in quo credunᷣ efficaces hoc ẽ uel cardinũ uel luminariũ:ſed
habemus inq̃unt oẽs ĩ aſtrolabiis:ĩ nũeroꝝ tabulis paſſim uulgoq́ deſcriptis:hoc.ſ.
eſt qđ admonebã cũ ſup his cœpimus diſputare facillima hæc uideri aſtrologis tri/
uialibus quoꝝ doctrina de paucis oĩo ſcedulis: ueꝝ doctoribus & piitis inextricabi
lia/q cũ lr̃as paulo remotiores adierint puident æq̃li auctoritate magiſtros ſup his
tm̃ diſſentire/quãtum diſtat oriẽs ab occidẽte:Aegyptii chaldæi uetuſq́ oĩs deniq́
ſnĩa ſtellas erraticas uno tm̃ moueri motu putãt quẽ uocamus diurnũ:Hypparcus Op.
aliũ ĩtroduxit q̃ rapenᷣ ſicut errãtes ab occidẽte ĩ oriẽtẽ. ſic hæc igiᷣ pria cõtrouer Hyppar.
ſia moueanᷣ ꝓprio motu nec ne.Recẽtiores cõtrouerſiam nullã dicẽt:qm̃ nõ ſit mi
rũ a iunioribus obſeruatũ:qđ ueteres nõdũ poterãt deprehẽdiſſe. Veꝝ ſunt ẽt ex iu Proclus
nioribus q ſnĩam ueteꝝ tueãᷣ: q́q nõ dubitẽt falli q ꝯtra exiſtimauerũt.Proclus po omnis ma
ſterior lõge Pto.piitiſſimus fuit oĩs mathematicæ qđ eius cũ aſtrologicæ ſuppões: théaticæ
tũ de ſphæra tractatus & de aſtrolabii cõpõne:cõmẽtaria ſup Euclidẽ q̃q́ alia ſcri/ pitiſſimus
pſit multa/facile declarãt.Is ĩ cõmẽtariis ſup Thimæũ qđ & alibi facit Hipparcum Proclus
Ptolemæũq́ retaxat q putauerint ſtellas nõ erraticas circa polos ſigniferi uolui ad taxat
oriẽtẽ poſt cẽteſimũ quẽq́ ãnũ una pte pacta:ſed potius accedẽdũ ægyptiis & chal Prol.&
dæis q diuturnis obſeruatiõibus nihil hmõi ꝓdiderũt pſertim ita ſenſibus atteſtãti/ Hyp.
bus antiquæ traditiõi:ut nõ poſſit accedere Ptol.q nõ ſit exoculatus. Nã ſi moueᷣ ĩ
qt ſup polos zodiaci qũo putãt Hyp.& Pto.neceſſariũ fuerit ĩ his locis nõ paꝝ uer
gi urſam ſub occaſum:q̃ tñ ab Hõeri uſq́ tpibus ĩoccidua dicta ſit & Canopũ opor
teat ãplius nõ uideri cũ faciat ea ſtella degẽtibus ĩ tertio climate breuẽ piodũ ſupra
finitorẽ:his ãt q Rhodũ ĩcolũt radat oriẽtẽ/ut ſcribit Poſſi.cũ igiᷣ arctos eadẽ nũc Poſſidoni
appet:ĩoccidua q̃ tot rtro ſæculis ſp appebat: & Cano.eãdẽ ſeruauerit põnẽ depħẽ us.
di falſum ſenſus euidẽtia:quẽ recẽtiores hærẽtiũ ſtellaꝝ motũ ĩtroduxerũt:q ſi for/
ſan obiiciãt ſupputatiões motuũ planetaꝝ colligi recte teſtiõio ſenſus ab his q in
nũeris digerẽdis & ĩ canõis expõne fixaꝝ motũ aſſumũt:duplr ait dilui obiectionẽ: Duplex
Primũ ꝙ hi quoq́ q fixaꝝ motũ illũ omittũt ĩ ſupputãdis motibus planetaꝝ cõſo/ reſponſio.
na dñt appentibus & de ſydeꝝ reuolutionibus canones ſtatuẽtes quãq̃ nõ errãtes ĩ
mobiles faciũt:ad ueriſſimæ tñ rõnis exeũt cõpetẽtiã:deĩde qđ notũ ẽ ex falſis ſup/
putatiõibus colligi ueꝝ:q̃re ſenſui tñdere qđ colligiᷣ/fidẽ ñ facere ueritatis ĩ ſuppu Abraam
tatiõibus.Hæc doctiſſimus ille pħus & mathe.Abraã Auenaz.cũ ſæpe meminerit Auenaz.

utriuſq̧ ſnīæ:quaꝝ altera mobiles ñ erraticas:altera facile ĩmobiles:quā Indis aſcri
bit:nūq̄ præiudicat:ſed ĩ medio rē relinqt: ut in lib.de genituris duplex fieri thēa ꝑ
cipiat/alteꝝ quaſi mouerent̃:alteꝝ q̄ſi nō mouerent̃.Et quāq̄ ſup his ego nihil de-
finio ꝑter hoc unū nihil poſſe certū d̄finiri:uerīſſimū tñ illđ/opīoni ueteꝝ hoc faue
Pro. re:qđ aſſertores dogmatis oppoſiti nihil īter ſe cōueniūt.Nā Ptol.qdē poſt Hip.ab
Hippar. occidēte moueri uerſus oriētē ſp putat.Arzachel maurus cū ꝓceſſerint certū ſpaci
arzachel um regredi ab oriēte uerſus occidētē qđ Iſaac ſeqtur iſraelita uerīſſimis dicēs expiē
Iſaac. tiis obſeruatū.Thebit benchorath iſtū motū expūgit alio cogitaro q uerſus auſtꝝ
Thebit uergat & aqlonē recētiores inuentū Thebit ꝓbātes admittūt et opīonē Pro.triplici
ſphærā octauā motu diſcerpentes.Tū q ſentiūt cū Pro.ꝓgredi illas ad orientē neq̧
curſum mutare digladiant̃ tñ de uelocitate curſus: id falſum putātes qđ tradiderat
centū annis expleri ptē unā.Nā Auē.Moſes ægyptius:Auenaz.poſt ānos ſeptuagī
Albate. ta ptrāſiri ptis unius ſpatia tradūt.Albategni poſt annos ſex & ſexaginta ut fere ſex
Pau.Flo. qualtera ꝓportiōe fecerit eas ueloclores q̄ Ptol.Paulus Flo.eas ocius uolui q̄ dixe
rit etiā Albategni/aſſeuerabat:has opīones qs diiudicabit? Deprehēdimus inqunt
iuniores fidelibus inſtrīs eaꝝ loca q̄re falli nō poſſumus:Quidnā igit̃ illos ueteres
fefellit/qbus inſtrā non defuerūt/nec minor artis peritia q̄ uobis?uulgatū hac tēpe
Auenaz. ſtate mobilē arietē ab īmobili uigintiqnq̧ ptibus diſtare.Sed Auenazra libro rerū
aſtrologicarū octo partiū tradit cū ſcribebat fuiſſe diſtantiā:ſcripſit.n.anno gratiæ
milleſimo cēteſimo qnquageſimo tertio.q̄re nr̃a fere tp̃a trecētis & quadragīta plus
minus annis anteceſſit.Proinde ſi motū quem tradit Albategni q cæteris ocior imi
temur non plus annis q ab Auenazra ad nos abiere aſtra gradibus qnq̧ ꝓceſſiſſent:
q̄re foret hodie diſtātia nō ut aiūt graduū.xxv.ſed tredecim.an fallebat̃ igitur Aue
Moſes nazra?cui rō tū organū ſuppetebat.Moſes ęgyptius in eo lib.cui titulus miſmetho
ægyp. ra quaſi dixeris græce Δευτερωσιμ: latinæ ſecūdā legē/īter initia primæ ptis ait tē
pore cathacliſmi cōcordaſſe mobilē arietē cū imobili.Tū poſtea ſp motam ſphærā
octauam uerſus orientē ſeptuageſimo quoq̧ āno gradu uno.Cum igit̃ inūdauerint
Tēpus di terras aquæ āno mūdi milleſimo ſexcēteſimo qnquageſimo ſexto nūc agant̃ ab or
luui. be cōdito :ut uerior docet ſupputatio(Neq̧.n.refert hic ad liquidū rē exigere)an
Anni a norum quinq̧ millia adlectis fere trecētis erūt a diluuio ad nos anni fere triamilia
mūdi ini- ſupra ſexcētos aut circiter.Quare mota erit octaua ſphæra tot ānis gradibus plus
tio. minus duobus & qnquaginta:q̄bus diſtaret mobilis Aries ab imobili.Iſaac iſraelita
ſcribit̃ cōcurriſſe ſimul utraq̧ ſigna āno q fuit uobis a Chriſto uato qngēteſimus &
ſexageſimus:Petrus alliacēſis ĩ elucidario tradit id eueniſſe āno Chriſti ducēteſimo
Angelus & ſexageſimo:q̄ ſupputatio p ānos trecētos a priori ſupputatioue diſcordat.Auge-
mantua. lus mātuanus & plærīq̧ recētiores idē fuiſſe cōtēdūt āno grãæ qutodecimo paucis
Iſarith. mēſibus ſupadditis.Idē refert Iſarith quēdā iuuiorē cū ſupputaſſet loca Solis & Lu
nę ad octauā ſphærā deꝑhēdiſſe uouiluuiū mēſis martii exactis a mūdo ānoꝝ qnq̧
milibus ducētis uigintiq̄ttuor ꝓpe decimā q̄rtā ptē piſciū. Se uero Angelū uouilu
Tabulæ niū id ſupputātē ad imobilia ſigna ſiqdē tabulis Emauuelis utebat̃ q̄s inſcripſit ba-
Emanue. al Cuaphaim deprehēdere illud iu uigeſimo octauo gradu piſciū: ſi Alphōſi tabu-
lis. las ſequeret̃ in uigeſima ſeptima pte minutiiſq̧ q̄tuordecim. Vñ colligeret̃ diſtaſſe
mobilia ſigna ab imobilibus gradibus tredecī uel q̄ttuordecim.Scripſit āt iſte pau
cis annis añ nr̃am ætatē q̄re ſibi mirabile ait eē qđ Ozonīēſes tabulæ tradāt ſitā īter
Arietis cornua ſtellā quæ.ſ.Arietis mobilius ē pricipiū ſemotā ab imobili ariete an

no grã

no gſæ milleſimo trecēteſimo ſexageſimo gradibus uiginti q̄ttuor & minutiis q̄nq̄ginta ſeptē: p quæ tp̄a īuenio aut ānis ſupra fere quadragīta: tum Iſaac illū: tū Rogerium baconē floruiſſe: quoꝝ uterq; nō plus gradibus decē ætate ſua putauit īmobilem Arietē a mobili uariaſſe: nā uterq; ſecutus eſt Azerchelē qui maximā inter eos diſtantiā q̄ poſſet euenire tot ptiū exiſtimauit. ſ. decē: ad quarū finē puentū ſua tēpeſtate pdidit Iſaac. Quare tēpus aſſerere & pximare rurſus inciperent retrouerſus occidentē motu reuoluto. Sic igr̄ colligamus aut nō fallunt organa thematica: aut fallūt: ſi nō fallunt quomodo Iſaac & Rogerius ſtellas obſeruātes mobilis Arietis nō plus ptibus decē ab æquoctio ſummotas iudicarunt? quæ tn̄ ſi tabularū ozoniēſium: ſi recētiorū uera ſnīa plus tribus & uiginti ptibus iſtinc mouebantur: ut pateat error graduū tredecim ſi fallūt: unde noſtri cognoſcūt ſe non falli principibus in hac arte uiris tanta opinionū uarietate diſſentiētibus? inter quas utiq; ſiqs putat ſe poſſe diiudicare bruto magis iudicio/ q̄ ut de cæleſtibus iudicet. De locis igr̄ non erraticarum qui ſentētiam proferat caſu forte nō errabit/ aſſequi hoc rōne minime poterit. Sed nec illd̄ prætereūdū quod Proclus & Ptolemęus negat apogeō & epigeō Solis moueri. Eſt aūt qd̄ appellant barbare augē & oppoſitum augis recentiores uolunt/ quos retaxat hebræus Leo/ uerā ſnīam Ptolemæi defendens. Mitto ſup æq̄tione dierū q̄ neſciāt/ q̄ digladienr̄: unde horoſcopi colligēdi maxīa incertitudo.

Quo tempore Iſaac & Rogerius Bacon floruerit

Epilogus rationis

Proclus. Ptole. Leo heb. conſentit Pro.

Caput XII. De directionibus q̄ multiplices aſtrologorum ſententiæ.

HIs oībus ſupereſt opus īextricabile ſup radios cōponendos & q̄s apheles uocat Pto. atq; peripachos uulgo directiones exacte dinumerādas. Nam mutuis utrobiq; uulneribus cōfodiūt ſe mathematici: nec niti æq̄lē ita aduerſus auctoritatē/ uel arbitrari rē quāq; uel tot ætatum experiētia potuit. Recētiorū opīo ē exactiſſimā radiationem ex anaphoris rectis/ obliquis mixtis/ p locorum uarietate cōponi. uerum illud eueniet ut ſiquis edatur in regione cui ſupra finitorē uertex exaltetur gradibus. xlviii. & pars prima Capricorni ſit in horoſcopo trigona radiatio ſit futura in partibus Cancri: quē tn̄ ex diametro ſcimus opponi Capricorno. Henricus batēſis obſeruat eā cōfigurationem planetaꝝ rōne locoꝝ: ut trigonus ſit horoſcopo qui locū quintū tenuerit nulla interim habita ſigni rōe atq; ita de reliquis. Albategni per zodiaci gradus numerat īteualla quos æquales uocāt niſi ſidus ad latus altrinſecus declinauerit: q̄q̄ parū ob id numerus uariatur. Neq; enim plus triginta minutiis etiam ſi decē partibus declinauerit: hanc ſecutus eſt methodū Ioannes de regio monte: quā tradidit & Abraam princeps p̄ceptor Auenazræ. Quod ſi dicas experimētis eſſe deprehenſum per anaphoras ſchemata cōponēda eē reſiſtet Auenazra diu multis obſeruationibus īfinities dicet ānotatum per æq̄les gradus eē cōſtituenda: ſunt qui rectas anaphoras ſemp uſurpent: quod obiici falſo Pto. ſupra declarauimus. Adde ꝙ latitudinē nō obſeruat Pto. pręterq̄ in planetis copulatis. Abenzagel aūt in oī radiatione præterq̄ in diametro. Aboaſar & in diametro qd̄ illi calūniātur. Mitto q̄ta diſſentiāt quodā uſq; radiatiōis uis extēdatur: ſunt q̄ gradibus tribus: ſunt q potius qnq; ſunt ī Luna q ad. xii. uſq; ptes: ſunt ēt q̄ ad tredecī ut Porphy. ait: Par q̄ō mathematicis īnexplicabiliſq; diſſenſio ſup directionibꝰ (ut cū eis coꝝ more loquamur). Nā ægyptii qdē anaphoris regionis ſemp utebātur. Dorotheus ī dirigēda prima parte rectis ſemp aſſenſionibus: quod expiētiæ reſpōdere ſæpiſime Abraā teſtar̄. Ptole. & fere poſteriores ī oriente poſito ſydere & occidēte per regionis aſcēſiōes: poſitis quatro loco uel decimo per æquatoris: me-

Op. recentiorum.

Rō aduerſus ipſam

Op. Albategni.

Ioannes de monte regio.

Abenzagel.

Aboaſar

Porphyrius.

Dorothe.

Abraam

Pro.

Almeon diis locis uero per admixtas. Idem ſentit Almeon capi. ſeptimo tractatus quarti de
Opinio directionibus: Aboaſar per zodiaci dirigir gradus. ſic enim octaua differentia ſecũ
Aboa. di tractatus libri de magnis coniunctionibus dirigit Lunam ad locum cõiunctio-
Auenazra nis ſyderum infortunanriũ. Idem ſentit Auenazra libro cui titulus initium ſapien-
Alia opi- tiæ confirmans auctoritate ẽt Albategni. Sunt qui putant utroq; modo tam radios
nio. extendendos q̃ ſydera dirigenda. ſ. per ſigniferi gradus & anaphorarũ proportionẽ:
Ioannes quod uidet Ioannes hyſpalenſis in iſagogis ſuis uoluiſſe. Nã ſecũda pte ſui quadri
hyſp. partiti capite ſup prima domo idẽ eſt executus. Alii extendunt qdẽ radios p zodia-
Alia Auẽ ci gradus: dirigũt autem per aſcenſiones qđ Meſſalæ necnõ Pto. uidetur Auẽrodan
rodan. aſcripſiſſe. Contra Abraã iudæus eandẽ affert rõnẽ operis utriuſq; q̃te ſchemata cõ
Abraam ponãt p æquales gradus per eoſq; dirigendũ ſit. Mittã quã diſcordant ad quã partẽ
Iudæus planeta ſit ducendus: ubi quid ab aliis Ptolemæus diſſentiat in apoteleſmatis eſt ui
Alia di- dere: tũ nõ nihil Auẽrodã explicãte: ſed nec illud hoc loco ptractamus quãta ſit dif
ſcordia ficultas his qui putant aſcenſionibus mixtis utendum in dogmatis executione. Nã
Auẽrodã Ptolemæũ id parũ recte uel ſufficienter precepiſſe doctiſſimi iudicarũt. Paulus ale
Paulus manus inſignis mathematicus q nũc apud Guidonẽ urbini ducem principẽ littera
alemanus tiſſimũ uiuit/ſcripſit aliqñ ſe nunq̃ uidiſſe q ſydus ad locum triangulũ recte dirige-
Guido ret: qn ẽt (qđ ſupius erat dicẽdũ) negat in latitudinibus planetarũ fideles eẽ tabulas
urbini quæ ferunt. Ex qbus oĩbus in capeſcẽdis horis initialibus ſiue geniturarũ/ſiue urbiũ
dux. ſiue cõſtellationũ: tũ in themate diſponẽdo ſiue cardines ſtatuant: ſiue loca pfinian
tur ſeu ſigna diuidant: ſeu ſedes ſyderibus/uel hærẽtibus/ uel errãtibus tribuantur:
ſeu ſchemata cõponant: ſiue apheſes numerent q̃ta patet erroribus ianua quum ad
huc ueritas ſup his & mathematica certitudo ĩ Heracliti antro lateat inexplorata.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS LIBRI DECIMI INCIPIVNT.

Caput primum. Epilogus eorum quæ hactenus confecta: & quid in ſequentibus agendum ſit libris.

MVltis iã gradibus aſtrologicã rem deiecimus dũ nec cælo pendere
fata inferiorũ oĩum declaratũ eſt: nec ſignificari: nec ſi dependeant
Quid aliter potius q̃ p naturæ cognatiõe quorũ utrũq; cõfirmabat ex p
egerit ha- petua & ſtabili conditione cæleſtium quæ ſui par ſemper/ ſuiq; ſi-
ctenus in- milis non mutat: ut fingũt iſtar Cameleõtis ui locorum uel diſtan-
diſputatio tiarũ. Deinde qa qđ cælum faceret uel indicaret id intelligi a no-
ne. bis poſſe negabamus: tũ qa nec horas illas fatales quænam eſſent nec in choro cæle
ſti penes quos fati decernẽdi poteſtas collocata cognoſcere noſtræ ſit imbecillita-
tis: Certe q̃cũq; ſuper his illi tradiderũt exorbitant penitus a rõne. rerum. n. fecerũt
primordia q̃ nõ ſũt priordia ueris omiſſis: & cæleſtiũ potentiſſima uł neſcientes uł
negligentes utũt ĩ pdicẽdo cõmẽtitiis cauſis & fabuloſis: qbus ut nulla ueritas ibe
ret/ita nulla ptãs aliquid efficiẽdi. Poſt hæc tertio declarabat ſi nihil in iſtis q̃ dice
mus offenderint nõ modo non contigiſſe ſperatum: ſed potius aperiri q̃ ſit impmea
bile/nec hũano ueſtigio ptrãſibile: qđ ẽ illis cõficiẽdũ: ut. ſ. initiales horas indagẽt
& cæleſtiũ q̃s finxerũt carũ/ſtatũ ac põnẽ omnẽ momentis ſingulis aſſequãtur: quo
rũ neutrũ ſciri poſſe lib. proximo diſputabamus. ſed hæc ẽt ſi præſtiterit tñ abeſt ut
ſuum

ſuũ munus ĩpleuerint:ut nec dũ ſuũ officiũ ſint aggreſſi. nã labor ille proprius aſtrologi themate iã cõſtituto (qđ opus ẽ mathematici) qd explorata cõſtellatio faciat indagare. inter oĩa eſt difficillimus hæc ſi darentur rõne cõſtare ſciẽtia foret aſtrologia ſi experimentis ars ſi nec ratione nec experimentis nec ars utiq̃ nec ſcientia/ſed temeritas incõſtabile præſtigium: circulatorẽ figmentum fabuloſiſſimum. primũ igitur rationis auctoritatem:tum fidem experimenti aſtrologis eripiemus.

Caput II. Rationes aſtrologorum inanes eſſe & ridiculas.

GEneralia quædam de ſyderibus Ariſto. Plato/cæteri philoſophi/nixi rõnibus tradiderũt ſubſtantiã ſempiternã/ motũ circularẽ/ reliquaq̃ id genus Aſſimili ueꝝ ꝓprias ſydeꝝ ꝓprietates nuſq̃ ꝓdiderunt/ nihil ſup eis/quæ phyſica deſtructio dici poſſet/indicãte rõe:alioqn rerũ corruptibiliũ quas tractamus q̃s ꝓxime ſenti/ p̃cognitio mus:quas intimius noſcimus:dotes peculiares ab euentis tãtũmõ effectiſq̃ cognoſcimus. nis ſydera q̃s aũt aſtrologi rõnes cõfinxerunt ſua dogmata ꝓbaturi/ tñ abſunt a rõne his: ut nihil poſſit irrationabilius cogitari:neq̃ enim ſolum non demonſtrãtes aut rhetoꝝ etiã enthimematis inferiores/ſed falſę futiles/pugnãtes/uitioſæ/ridiculæ:quod excutientes/ordine ſingulas palam faciamus.

Caput III. Duplex principium quo aſtrologi decernũt quæ domus ſit fortior falſum eſſe:utq̃ ſit uerum/non tamen ex eo id colligi quod uolunt.

EXordiemur a rõnibus q̃bus locoꝝ ꝓbãt ꝓprietates: quoꝝ tñ & nullas ꝓprietates & iterualla ſciri nõ poſſe ſupra declarauimus. Primũ ãt agemus de quãtitate uirtutis locoꝝ. Secũdo de qualitate đclarãtes illud ubiq̃ pricipia q̃bus nitũtur eẽ falſa: neq̃ tamen colligi ex illis ſi ſint uera (quod uolunt) Eſt aũt duplex quaſi ꝓloquiũ quo definiunt q̃s quo loco ſit fortior/quo debilior: unũ eſt loca illa præualere quę nectant̃ horoſcopo radiationis affinitate ſiue trigonę.ſ. ſiue q̃drãgulæ/ſiue ſexãgulæ. Cõtra pigra deiecta quæ nõ cõiũgãt̃: Alteꝝ cardines quos uocãt ãgulos priæ ptãtis eẽ:ſecũdo loca cardinibus ſuccedẽtia: tertio quæ declinãt ab eis græce dicũt̃ ἀποχλίματα barbari cadẽtia dicũt. Primũ igr̃ iſta pricipia falſa/aut ſi cõcedant̃: quę tñ intelligũt ex his tũ iter ſe: tũ principiis iſtis pleraq̃ repugnãt. Principiorũ falſitas ita demõſtrat̃ efficacia locoꝝ nõ põt alio referri q̃ ad habitudinẽ loci ſupra finitorẽ: ut in eo ſitu putet̃ ſtella quęlibet efficacior: i quo poſita ſupra nos fortius operat̃. Hæc p̃hus ſtati dabit naturali rõne pſuaſus. hoc dare cogit̃ & aſtrologus: qm̃ uirtus iſta locoꝝ uel a natura petit̃ ipſius ſpacii: uel ex iſta q̃ diximus habitudine ad nos: a ſpacio deriuari nõ põt nõ mõ: q̃a nulla iſtius ſpacii uis natura eſt: ut ſupra mõſtrauimus: ueꝝ qm̃ iſtud ſi dixeri erit idẽ horoſcopus eadẽq̃ locoꝝ ptitio q̃cũq̃ regione cõſtituenda ſiquidẽ ſpacii ptes determiatæ ſuas habuerint ꝓprietates q̃bus inibi poſitas ſtellas afficiãt: q̃re nõ uariabunt̃ ex cælo ſed erũt oĩbus eædẽ: hoc ãt toti penitus aſtrologiæ repugnat quę ſydus eadẽ ſpacii pte collocatũ mihi q̃dẽ decernet i aſcẽdẽte: aliis ſcđo loco: aliis duodecimo: aliis tertio: aliis undecimo: ꝓ cæli.ſ. iclinatione diuerſa: quæ nõ eſſet ſpectãda: ſed natura ſpacii quã cõſequerent̃ iſtæ ꝓprietates nõ habitudinẽ illius ad nos: nã ꝓ cæli deuexione nihil illa mutat̃: hæc ſemp alia ſit & alia. Q đ ſi locus cõcedit̃ efficacior i quo ſitus planeta fortius agit in nos/cõcidũt ſtatim illa fundamẽta de angulis & horoſcopo: primũ q̃cunq̃ locus ſuo terra debilior erit oĩbus q̃ ſupra terrã: nec q̃ntus aut q̃rtus erit duodecimo uel octauo p̃ferendus: tũ inter eos q̃ ſupra terrã q̃cũq̃ magis aſcendet ſupra finitorẽ potẽtior exiſtiabit̃: quare duodecimus primo præuarebit: cõceſ

Ordo proceſſus.

Oſtenſio falſitatis principiorum

Aſchedē-ſis

Meſſalæ firmici Aboaſa-riſq; opio nes de an-tepoſitio-ne oriētis. Ptole. & Auenazrę repugnaт̄.

ſit Aſchedenſis aſtrologus auctor ſummæ quā uocant anglicanā plus credēs ratio
ni prorſus indiſſolubili q̃ aſtrologoꝝ oīum auctoritati. Sed Ptolemæus quoq; rō-
nem uidit quā fere ſecutus apoteleſmaton lib. primo ſtatuit omnium fortiſſimum
eſſe locum medii cæli/q; inibi poſiti radii planetaꝝ potentiſſime nos afficiunt:pro
ximum illi uirtute locū undecimum propter eam rationem:debiliſſimos autem eē
planetas qui mediant inter occidentem & imum terræ. Repugnant hæc autem cæ
teris aſtrologis : quorum maxima pars orientem cæteris locis anteponit : ut
Meſſalla : Firmicus : Aboaſar : quamq̃ Auenazra ſentit cum Ptolemæ. quare
non cardines omnes primos facit : uerum locum undecimum omnibus ante-
fert præterq̃ ſummo. Poſtremo ſi dicta tuentur planetam quinto loco faciens de-
biliſſimum quando medius eſt inter quartum locum & ſeptimum:quoq; libro ſup
annorum ſpacio loquēs omne quod ſupra terram præfert his quæ ſub terra: ſed ob
litus eorum quæ prius dixerat orientem loco præponit undecimo. Tum ſecutus
aſtrologos abiicit.xii.nimis futili certe falſaq; ratione:quoniam inq̄t ſpiſſior & ob-
ſcurus terræ uapor ex humiditatibus halans illis uim deſcendētem turbat & infir-
mat:certe ſi ratio ualet natus aere caliginoſo naſcetur ſemp̄ infœlix cui planetæ ſub
tenebris omnes erunt quaſi duodecimo loco collocati. Præterea cur non magis id
patiaт̄ in oriēte poſitū ſydus? An plēs halitus luce facta ſuperius quæ potuit uapo
roſos fumos attollere:diſſipare nondum potuerit? Verum in ſole forſitan hoc pro-
cedit:ſed meridie quæ nam ſtella duodecimo loco reſidens aere uaporoſo præpe-
dietur:rectius igitur primo libro tantum illud ſpectauit medium cælum fore po-
tentiſſimum inter alia loca ille intenſior uel remiſſior qui magis faſtigio minuſue
propinquaret:hoc eſt ſolum quod dici naturaliter poteſt:ſi naturalium tantum ui-
rium penſemus efficaciam:nam proprietatem alicuius influxus habere forſitan lo
cus pōt occidente/quam cæli medium nō habeat(ſi quas habuerit huiuſmodi dif
ferētias)uerum quod planeta facturus eſt ut fortiter faciat quid aliud erit in cauſa
q̃ ptās diffundēdi radios in finitorē. Nimis igiт̄ ſtulte ſtellā fixā in quarto loco po-
tentem ſub imo.ſ.terræ latitantē/quæ ſi fulgeat ſūmo ſero cælo/cardinem in parti-
bus non attingat uirium nihil ſit habitura:planetam loco duodecimo non eſſe uita
lem qui ſit tamē in quinto collocatus cū lōge rōnabilius q̄ntus locus ſedes tenebra
rum q̃ duodecimus poſſit appellari nemini uſq̃ perſuadebit fortius affici nos a So-
le cum procul ab oriente diſtat adhuc gradibus.xxv.q̃ cum lapſus uno gradu mer-
gatur in occaſum:cum tamen ad aſcendentem ibi pertineat / hic ad locum ſextum:
multo minus niſi ſenſu carentibus perſuadebunt eſſe potentiorem quarto loco ſub
media.ſcilicet nocte/q̃ ſi octauum uel duodecimū locum occupauerit.nam colliga
tio trigona cum horoſcopo reprobatur ex ſuperioribus ubi de radiorum diximus
interuallis:ut ſi rectam ſequi rationem uelimus plus ad horoſcopi uim attinet eius
anaphora q̃ tot ſpaciis diſtans bona fortuna. Quot ſi colligatio talis habet momē-
tum:cur non iun cardini meliori locus erit potentior? Eſt autem ratione docēte tū

Secunda Oſtenſio diſſenſiōis inter prin cipia & de creta.

uariis aſtrologis aſtipulantibus cardo ſummus omnibus melior. Igitur ſextus lo-
cus illi triangularis debet bonis adnumerari:qua ratione nonus ex aſcendentis affi
nitate. Hactenus falſis principiorum nunc principiis decreta diſſentire. neq; enim
ſemper octauus malus ſi propterea malus q; diſiunctus ab abſcendente : cum plæ-
rūq; locatus ibi planeta trigono radio foueat orientem. ſimiliter & ſecundo loco ſe
xagona radiatio nonnunq̄ uenit ad horoſcopū:q̄re q̄d colligunt eſt perpetuum ni

ſi loca

ſi loca per gradus zodiaci diuidantur / hoc autem non recipiunt igitur nihil colli-gũt. Illud itẽ ſpondeant cũ affinitas aſcendentis & anguli bonũ faciat locũ ſufficiat alterum priuilegium/an utroqꝫ ſit opus. ſi alterum bonus erit octauus locus ſucce-dens occidẽti:ſi utrũqꝫ malus ſecundus diuulſus ab aſcendente. Scribit item Helio dorus ex Pauli cæterorũqꝫ ſententia malos infortunanteſqꝫ planetas in decliuiis ue hementius lædere & nocere/ ꝙ ſi locus infimus ſua natura quodque dicere ſolent απρακτος tam malos debet radios hebetare quam bonos.

Heliodorus.

ἀπρακτος

Caput IIII. Argumentationes aſtrologorum quibus ſua roborant dogmata ad quinqꝫ fere genera redigi/infirma quidem & inefficacia.

EXcutiamus nũc errores ꝗbus locoꝝ ꝓprietates ꝓbãt: ut hic qdẽ fratres ſignificet alius parẽtes: amicos alius: hic mortẽ: alius inimicos: ueꝝ ne ſæpius eadẽ repræhẽdã/gñia quædã prius refellã argumẽtãdi: ꝗbus utũt aſtrologi qcqd ſunt ꝓbaturi. Tũ particulatim cuiuſqꝫ dogmatis euertẽtes fundamẽta/tñ admonebimus e quo gñe iã taxatoꝝ ducat̃ argumẽtatio: ꝓpriis uero locis hoc agetur ut datis principiis & forma rõcinãdi nõ cõſeq tñ quæ putãt oſtẽdamus. Sũt aũt fere capita qnqꝫ ad quæ redigas oẽm aſtrologicam ꝓbationẽ. Primũ locus dici põt ab ordine numerorũ: ſcdm a parabolica ſimilitudine. tertium a mathematicis: quartum ab aſtrologicis principiis. quintum a dialecticis: Ab ordine numeroꝝ ſic argumentantur. Clima primũ ſubiacet Saturno: Ioui: ſecũdum: tertium Marti: quia Saturnus primus planetaꝝ: Iuppiter ſecũdus: tertius Mars. Loca ſunt. xii. ſigna ſunt. xii. Primum igit̃ ſignum primo loco reſpõdet: ſecundum ſecũdo: atqꝫ ita deinceps. Sed tertiũ ſignũ Geminoꝝ: tertius igit̃ locus fratres ſignificat quaſi geminos. Similiter primus planeta prĩo loco rñdet: ſecũdus ſecũdo: tertius tertio. Sed Iuppiter ſydus ſecũdum diuitias ſignificat: Erat igitur loco ſcdo ſup diuitias ſignificatio. hæc methodus a numeris ducta faciliter confutat̃. Siqdẽ cũ philoſophis/cũ dialecticis ſermo ſit: nã nõ mõ nõ cogit: ſed nec colligit: nec ſolũ nõ pſuadet ſed nec ſuadet. Primum igit̃ futilis nimis inſanaqꝫ ſuppoſito: primũ gñe quoqꝫ primo gñis alterius naturæ cognatiõe cõſẽtire: Primũ ignis elemẽtũ primus plãetaꝝ Saturnus qd ab igne diuerſũ magis aſtrologis ẽ Saturno? Mars tertius plãetaꝝ: aq̃ tertiũ elemẽtũ: nõne diſſidet Mars ab aq̃ q̃tũ ab aq̃ diſſidet ignis? Aries primũ ſignũ: Saturnus primus planeta: neqꝫ tñ aſtrologis hẽt Aries cũ Saturno ꝓportionẽ nõ regnat in eo nõ dominat̃ imo deprimit̃. fallax igit̃ ſuppoſitio rudis & iperita: quæ ſi uera foret nihil minus eſſet incerta: nõ tã ꝙ icertũ ſit ne a Luna Saturnũ uerſus aſcẽdẽdũ: an potius a Saturno deſcendẽdũ ad Lunã: cũ ſua q libet rõne ſit primus ordine planetaꝝ q̃ ꝙ mediorũ ſitus & ordo penitus i ãbiguo. Manet. n. adhuc ſub iudice lis antiq̃ Sol a Lũa ſecũdus an medi⁹ magis ſit: creditus ẽ ægyptiis Lunæ ꝓximus: medius a chaldæis: mediũ quoqꝫ putat Pto. & turba recẽtioꝝ: Veꝝ nõ mõ Ieber acutiſſimus mathematicus ſed & ipſe Theõ iterpres græcus Ptolemæi diſſentiẽs a magrõ putat ſupra Lunã ſtati collocãdũ. Q d Plato qd Ariſt. ẽt affirmarũt. nec mirũ ſũmos auctores i ea re diſſentire: ſup q̃ rõnes utrinqꝫ trãſlatitiæ multæ/certa nõ põt ulla cogitari. Nã parallelares ubi ſuſtuleris hoc ẽ obtutus diſcrimina/matheſis nihil indicat e duab⁹ ſtellis utra ſupior: nec de Sole dũtaxat ãbigit̃: uerũ ẽt de Venere de Mercurio: qm̃ de Marte Ioue & Saturno cõſtat inqt Sũmarius oẽs ſupra Solẽ: quo tñ ordine nec ſcitũ nec ſciri põt: qd multa. i. (ut loquũt̃) aſpectus eſt diuerſitas prꝫterq̃ rões q̃ſcũqꝫ feceris ex cõmunibus erũt uane & dialecticæ nõ ex ꝓpriis certæ & ma

Diſpoſitio confutationis Aſtrologorũ oĩs rõ ubinã reſoluat̃.

Primũ genus rõnis

Quæſtio de ſole ſed auctores graues utrũ det̃ medius uel ſecundus a luna

Summarius.

thematicæ. Qualis illa Ptolemæi de ſole cõuenienter īter planetas medium ponit
Rõnem quoniã ſummouentur ab eo quidã longitudine loci: quod Saturnus & Iuppiter &
Pto. eſſe Mars faciunt: quidam ſequuntur eum ſemper ut Venus atq; Mercurius: friuola cõ
friuolã & iectura nec procedens: quoniã Luna digredit̃ ab eo q̃tũ ſuperiores: nõ igit̃ medius
Alpetra- inter digrediẽtes ab eo & nõ digrediẽtes. Alpetragũ ratio pariter debilis ut ſint mõ
gii debilẽ tu ueloeiores inferiores. quãquã qui uidentur, ueloeiores ꝓbat eſſe tardiores Sic
.n. locus Veneris Solis & Mercurii locis ſuperior erit: qđ nõ fore oẽs æqualiter re-
ſiſtunt: plus niti uidet̃ euidẽtiæ ueterũ ratiocinatio Solem ꝓximũ Lunæ decernen
tiũ: quoniam Veneris interiectu Mercuriiue nũq̃ nobis eripiatur. Sed hæc quoq;
multipliciter ſoluitur: ut quod cõtingat id in Mercurio paruitate: contingat in Ve
nere: quia proxime Soli radiis occupatur & intercipitur. Quare radiis obſtruere
uiam nõ poteſt ad nos deſcendẽtibus quod remotior Luna poteſt. Quid q; forte te
nuia nec Lunari denſitate terroſa radiis nõ obſiſtunt. Habeant itẽ proprium lumen
quod cũ uice ſolaris erepti reddũt nõ eripiunt lumen ſed cõmutãt: quare defectus
Vide Ma nõ percipitur. Auerrois ĩ paraphraſi magnæ cõpõnis Ptolemæi dicit ſe quõdam in
gni Auer- Sole duas q̃ſi maculas nigricãtes annotaſſe cũq; numeros digeſſiſſet per id tempus
roys adno inuentũ Mercuriũ Solis radiis oppoſitum. Recte igit̃ Moſes ægyptius ex Abuba
tamentũ cheſis quoq; teſtimonio ſitũ & ordinẽ planetaꝝ incertũ ꝓnũciauit. Nã Lunam qui
Moſes dem ſcimus oĩbus īferiorem cæliq; ueſtibulũ pp maiorẽ aſpectus diuerſitatem quæ
ægyptius minorem indicat neceſſario habitudinẽ ſemidiametri terræ ad ſphæræ ſemidiame-
trum quomodo uero tres aliæ ſe habeãt/ Sol/ Venus/ Mercurius/ incertũ. Similiter
notũ quattuor has ſtellas nobis ꝓximiores aliis tribus: ſed illaꝝ inter ſe trium ſitũ &
ordinẽ rõ non demõſtrat. Cũ igit̃ genethliaci nitũtur ordini hmõi cõſeqnẽtiæ prin
Scđm ge- cipio nituntur primũ q̄dem falſo: tũ ſi uerũ foret incerto: licet aũt de ſignis idẽ obie
nus ctare quando (quod ſatis demonſtrauimus) in zodiaco nullum aut quatuor æque
principia ſint. Dictum de primo genere argumẽtationis: a parabolica ſimilitudine
ſic probãt: decimus locus in edito cæli uertice patet. quartus latet in imo terræ. Cũ
igit̃ magis cõptũ cuiq; de matre ſit q̃ de patre: cõuenit ut p decimũ locũ mater iudi
Tertium cetur. pater aũt p q̃rtũ: qui modus non eſt aliter q̃ ex ſuo titulo refutãdus. Nã quæ-
genus cũq; de iſtis ſĩitudinibus argumenta petunt̃ nõ ſolũ pħis ſunt indigna docentibus:
ueꝝ nec dialecticis apta uel utilia diſputantibus: q̄n nec rhetoꝝ pſuaſionibus com
moda/ & uanæ fere poeticæ luſum potius p̄ſeferunt q̃ ſeriæ cuiuſq̃ probationis ido
neã auctoritatẽ a mathematicis argumẽtari eos dicebã cũ bene decreta mathema-
Quartũ ticis male uertunt ad ſuas prædictiones q̃lia q̃ ſuperius de zodiaci in ſigna: ſignorũ
genus in ptes: ptiũ in minutias diuiſionẽ dicebamus. Itẽ cũ quod recta quędã alia obliqua
Quintũ ſigna illis dñr/ ob aſcẽſionis moras inæq̃les ipſi trãſferũt ad naturã rectitudinis & ob
genus liquitatis ĩ moribus. Ex aſtrologicis colligunt quotiẽs aſtrologicũ aliquod dogma
principium faciũt alterius dogmatis cõfirmãdi. dialecticis utunt̃/ ſi q̄n cões & pro
babiles quoſdã ex natura uel prima pħia ꝓpões aſſumũt. Sed id q̃ rariſſimũ. Neq;
.n. memini apud eos legiſſe me rõnẽ quæ fidem dialecticæ probabilitatis afferret.

Caput V. Rationes a parabolica ſimilitudĩe ductæ: quibus domorum pro
bant proprietates refelluntur.

HAec dixerimus in uniuerſum nũc ad referenda particulatim fabulamenta
deſcẽdamus (nã ſic uerius dixerĩ q̃ argumẽta) q̄bus locoꝝ ꝓprietates aſſe
uerant: uęohantes ab illis q̃ ſumunt̃ a & ſitu cõditionibus ſignoꝝ. Eſt aũt

locus a

locus a parabolica ſimilitudine ꝑ hũc modũ:pater amat filios:& qntus locus ami-
ca radiatione:qa triangula nectiẽ horoſcopo:qntus igiẽ locus filios ſignificat. Ve
ſit igiẽ modus argumentãdi bonus q̄ tamen plane eſt ridiculus/oñdamus nũ recte
colligi quod contendũt. Primus inqunt locus naſcentẽ ſignificat ipſum:qm̃ de tene
bris ꝓdit in lucem. Itẽ horoſcopus ecce parabolica ſilitudo de q̄ reddunt & ratio-
nẽ cur idẽ locus:itinera modica repñtet:ut cũ de uico eiuſdẽ urbis ad alium de ur-
be ad ſuburbium:de domo itur ad pomerium. Nã uolunt hoꝝ quoq; motuũ cãm
in ſyderibus eſſe quæ primi loci diſpõne portendanẽ ut ait Bonatus. Præterea ui- Bonatus.
deamus an in reliqs locis ſimilitudo ꝓcedat. Eſt ſecundi ꝓprietas ſup diuitiis:qm̃
nihil aiunt hoĩ magis ꝓximum:igiẽ hærens prio ſecundus locus diuitias ſignifica-
bit. Neceſſaria ratio penes eos quibus nihil potius eſt diuitiis ueꝝ hoĩ proximiora
& intimiora multa:puta dotes aĩ & corporis ſapiã & ualitudo:quare debuerunt po
tius hæc a ſcđo loco ſignificari q̄ a ſexto uel a nono:qđ ꝙ iter externa quoq; pentes/
uxor/amici/ filii/ gloria/ pecuniæ prȩferuntur: ut potiora ut proximiora/ præterq̄
apud unum hoĩum genus q̄ ſe uocãt aſtrologos. Tũ locus idem cur epiſtolas quo-
q; notat ut ait Zael iſraelita præter forte in geniturís notarioꝝ:q̄bus ſemper hæ- Zael
reãt ſtilus & pugilaria:Iã ꝑgamus ad reliq̃. Tertio fratres indicari uolunt/quinto fi iſraelita
lios diximus/cãm cur hic filios ſimilis fratꝝ eſt ratio quoniam locus tertius exago
na radiatione iũgiẽ aſcendenti:quoniam igitur exagona copulatio amica:ſed me-
lior eſt triangula ꝓpterea filiis hæc quos amamus magis illa fratribus datẽ:& ean-
dem ob cãm locus undecimus eẽ amicoꝝ:quem pariter ex ſexãgulo reſpicit aſcen
dens. ueꝝ eos interrogo cur non locus nonus filios ſignificabit cum ſit & ipſe trian
gularis horoſcopo? Rñdebunt qm̃ cadit. rogo igiẽ iteꝝ melior tertius an undeci-
mus? & pater eadẽ rõne undecimũ præferendũ qm̃ cadit tertius::cur non igiẽ ter-
tius amicoꝝ undecimus fuit fratrũ? niſi ꝑuertẽtes ordinẽ naturæ putẽt amicos fra-
tribus præferendos. Illud quoq; de filiis alio dicto ꝑturbatẽ:nã parẽtes quarto dñt
iudicari:ſed inter quartũ & aſcendẽtẽ tetragonus eſt aſpectus quo nullus inimici-
tiæ magis iudex:qũo igiẽ naſcentẽ naſcentiſq; filios amica radiatione componunt
eundẽ tñ cum ſuis parentibus inimica? Præterea placet Pro. græcis oĩbus & Auen Ptole.
rodã potius a decimo loco illos iudicari q̄ a qnto:qđ Porphyrius ideo rectũ ꝓbat Auẽrodã
quia inde aĩæ in corpa demittanẽ. Sed Porphyrii fabulæ fabulã poſſumus oppone Porphy.
re:quia ꝓhibenẽ aĩæ per cancrũ labi deorſum per capricornũ aſcendere. Eſt autem Deſcẽſus
cancer ſignũ aq̃lonare cui rñdet apud Pro. imũ terræ nõ ſũmum:ſed a quarto quoq; &aſcenſus
pariter & undecimo prædictionẽ de filiis auſpicanẽ. Q uid ꝙ Alchabitius & hæ- animarũ.
breus Andragazar ad qntũ locũ legatos uolũt ꝑtinere: & qđ Vellius ait rumores Alchabi.
& nuncios addunt & famã quæ poſt cineres:& qđ Adla ſcribi ueſtimenta:quanã Andraga
igiẽ iſta rõne? nullã. n. reddunt: illud ualde irrõnabile ꝙ ſextũ locum quem uocant zar
απροκτον:quaſi dixeris torpidũ ceſſantẽ inertẽ/inefficacẽ/ſeruis attribuunt:quoꝝ Vellius
tñ & labor & induſtria dñoꝝ nutrit ociũ & ignauiã. Sed uide pulcherrimam quam Adla
ſuper hoc dogmate facit rationem Auenrodã:ſeptimus inquit locus pares ſignifi- απροκ-
cat ſubiecti uero elonganẽ a paribus (uerba ſunt ipſius) quantum ſexta domus a ſe τον
ptima elongaẽ:ſextã igitur poſuerunt pro domo ſubiectoꝝ:hæc ille:quæ ridenda Irriſ o po-
ſunt potius q̄ confutanda ne nimis ab Ariſtotele coarguamur. Nã de ſeptimo qđ ſitionis
dicunt pares ſignificari uide q̄ ipſi minime ueracia minime cõſentiẽtia putent ſuper Auẽrodã
illa. Referunt enĩ ad eundẽ locum uxorem/ſocios & aptos hoſtes:q̄bus quid eſt pu

Abraam gnantius. Sed defendit Abraã in hũc modum quoniam ſeptimus inqt locus oppo
nitur primo lites:& bella ſignificat:quoniã rurſus deſcendit aſcendẽte horoſcopo ſi
gnificat uxorem. Poſtremo quare mora deſcenſus eius æqualis eſt tempori aſcen-
ſionum primi loci:quæ nonnulla conuenientia eſt. ideo ſignificat æquales/ & ſoci-
os: ſic omnia facile confirmabuntur cum nulla ſit res quę ſimilitudinis alicuius iſti
uſmodi argumento/cuicũq; alteri ſimilis & diſſimilis fingi non poſſit. ubi enim non
ſuccedit? ſi de rebus oppoſitis ab eodẽ ponũt indicia q̃ſi cõueniãt. Sed cõueniũt in
quiet hac ratione ꝙ tpa emerſus in aſcendente caſuſq; in occidente ſunt æqualia. Fa
teor bene dictum ſi id quoque concedas eodem exemplo ſimilem eſſe igni aquam
quoniam tot partes poſſideat aqua frigiditatis quot ignis habeat caliditatis. Tam
enim puto forſitan opponuntur (quod non ſit dictum ſcrupuloſiſſime) deſcenſus
atq; aſcenſus/q̃ calor atq; frigiditas. Nonne certius uxor ad ſecundum locum perti
net proxima uiro ſemper illiq; ſuccedens quaſi ſuppar: & ſecunda præſertim cum
uelint etiam ex ſignis alterum eſſe marem alterum fœminam: quoniam ut inquit
Pto. Pto. fœminæ uiris inhærent. Sed & reddant rõnem cur idẽ locus fures fugitiuoſq;
Vellius ſignificent (ut Vellio placet) & emptiones quoq; ac uenditiones;& qd alii tradunt
itinera mediocriter lõga. Tũ qd ſcribit Bonatus cultũ purę diuinitatis p̃ſciẽtiamq;
Bonatus futuroꝝ. Certe mors iſti loco rectius debebat q̃ octauo cũ piterhie a luce deſcẽdat
Auenaz. ad tenebras:ſicut i aſcẽdẽte de tenebris itur ad lucẽ. Sed nõ placuit inqt Auenazra:
qa nõ nihil eſt ſiſis aſcẽdẽti:tali.ſ.ſiſitudine q̃ nos aquã ꝑbauimus eẽ ſiſem igni. Sed
Dorothe. Dorotheus quoq; ex hoc potius de morte iudicabat q̃ ex octauo dñm loci ad id ob
ſeruãs. Illud itẽ rñdeãt cur octauus locus bella ſignificet apd Aboali: & qd ſcribit
Aboali. Alchainil uillicationẽ. Qd alii uolũt ẽt uſuras:dicũt: hr̃ditates hic ẽt ꝓuideri. Ego
Alchainil nõ uideo quõ cõueniãt hæres & mortuus:melius igr̃ ſi mortẽ octauus locus iudica
bat:hr̃ditatẽ/nonus ſignificaſſet q ſuccedit octauo:ſed relatas ad octauũ hr̃ditates
Auenaz. ait Auenazra qd loco ſcdo ꝓportiõe rñdet ad quẽ ptinẽt facultates.ſ.hæc eſt illa ſæ
pius iã irriſa cõcordia reꝝ oppoſitaꝝ. nã q oppoſitis locis erit ſiſitudo p̃ter diſſimili
tudinis? Quod ſi ſuper eis quaſi ſimilibus ſp loq̃rent ignoſcendus forſitã error/ſed
nunc quaſi ſimilibus:nunc ut maxime diſſimilibus:& quidem ueris oppoſitis utun
tur:ut.ſ.eis ſubueniat. Sic quaſi contraria loca ſumuntur dum ſecundus & porten-
dit quibus nutrimur/& uitam conſeruamus:octauus mortẽ exiliaq; ſignificat: mox
idem hæreditates & cenſum quaſi ſecundo ſimilis & affinis:omnino qui moriuntur
hæredes faciunt non fiunt niſi forſitan cæli/ quod cælo certe non ſubiicitur. Eſſent
Facte di- alia obiicienda:ſed uereor nugas confutando/ne fiam ipſe quoq; nugator: Præter-
ctum. mitti de nono loco quod dicunt nullo modo poteſt, unde tantum ꝙ rideat habet le
ctor ut faſtidio multiloquii nonnihil ſubleuetur. Nonus ait locus itinera longa ſi-
gnificat:audi rationem quoniam ſol decimo loco poſitus ad nonum deſcendẽs mo
Auenaz. uetur. hoc ſcripſit Auenazra lib. rationum primo atq; ſecundo; ubi opus omnino
chachinnis potius q̃ ſyllogiſmis quaſi in omnibus locis ab uno tranſiens ad aliũ ſol
non moueat. Quid ꝙ cũ eo motu ſol deſcendat puto non ſignificabit locus nonus
itinera quibus montes & eminentia loca conſcendamus. Quis enim non iocet liti
gans cũ ridiculis? adde illam quoq; ſup duodecimo loco fabulã ſignificari per eum
aĩalia quibus uehimur qm̃ iunctus ſit aſcendenti quotiens idẽ ſignum utroq; loco
protendit: Alibi uero per eũdẽ locum tenebras aiunt carcereſq; portẽdi: qa maxĩe
diſtat ab aſcendẽte a quo.ſ.eſt duodecimus;ſic iã parũ ſuiq̃ ueri memores metiũtur

in quibuſlibet

in quibuſlibet. Quod ſi iunctũ eum locũ dñt horoſcopo tũ eſſe/cum idẽ ſignũ ſedẽ
utranq; occupat: diſiunctũ cũ diuerſa ſunt ſigna: ſequitur illud ut nec aĩalia quibus
uehimur/nec carceres/ille locus ſemp ĩdicet: imo nũq̃ hæc ſimul ſed illa cum idem
utrobiq; ſignũ: hos aũt cũ ſigna ſũt diuerſa: quod nullus tamẽ putat aſtrologorum.

Capur VI Confutatio rationũ Auenrodan de proprietatibus ſignoꝝ quæ
ab ordine & conſequentia ſignorum ſumuntur.

HAec ſũt a ſitu conditioneq; locoꝝ parabolica quadam ſimilitudine ductæ
rationes: Auenrodã primo lib. apoteleſmaton ab ordine cõſequentiaq; ſi Auenro.
gnorũ argumentat̃ ut primũ ſ. ſignũ primo loco reſpondeat: ſecundũ ſecũ
do: & pro natura dñi ſigni rñdentis natura quoq; loci iudicetur: ſic per tertium lo-
cũ fratres indicari & itinera breuia: quoniam Gemini quoq; tertium ſignum quoꝝ
dominus eſt Mercurius. Itẽ idem inquit ſuper res mixtas habet influentiam quare
fratres ſignificabit: & curſu ſolis ꝓximus hæret ſemper: quare breuia ad eũ itinera
pertinebunt. Sed nec alius quiſpiã aſtrologorum nec ipſe quem ſequitur Pto. Mer Cõfutatio
curium facit fratrum ſignificatorẽ. Sed nec ulla rõ eſt ut breuibus pręſit itineribus: a maiori
quoniam curſum ſolis imitetur. nam ſi propterea hoc ꝙ ueloci motu reuoluat̃ nõ
magis ad Mercurium q̃ ad Solem & Venerem hoc pertinebit: quorum oĩum cur-
ſus ferme ſunt æquales. Veniamus ad quartum cui rñdet cancer patrem inquit ſi-
gnificat: quoniam ſol patribus præeſt: uis autem ſolis appet in cancro. Vide q̃ ua-
nas q̃ friuolas arripiunt coniecturas. Nam in aliis quidem domino ſemp utitur do
mus: hic autem ad eum confugit qui nullã hẽt in eo ſigno auctoritatem. Neq; enĩ
ſol in cancro uel regnum habet uel hoſpitium uel trigonũ uel decanum. Quoniã
uero nec domina domus Luna/nec Iuppiter ſigni rex/ſignificato patrum deſeruie-
bant ad ſolem ſę conuertit: quoniam maxime in cancro poſitus calefaciat: quod ut
ſæpe iam diximus non de ſigni natura ſed habitudine ſolis ad terram contingit: alio
quin quæ cognatio ſolis ſi principia ſequimur aſtrologorum cum ſigno humido
frigido fœminino: in quo ut pauloante monuimus nullam hẽat dignitatis alicuius
prærogatiuam. Præterea cum Saturnus eodem in loco dominetur: ut ibidem dicit
Auenrodan quomodo etiam ſol dominabitur? quorum naturã putant oppoſitam Auẽrodã
faciunt domos & regias etiam oppoſitas. Aut quomodo & illud conſonat quod ibi
loquitur? ut illi loco Saturni natura reſpondeat. Quapropter in hæreditates oc-
cultaq; protendatur: Cui tamen ut quarto competit ſignum cancri in quo Satur-
nos a domo procul exilium patitur. De octauo & nono loco non minus falſa pu-
gnantiaq; comminiſcitur. Scorpius inquit octauum ſignum cuius dominus mars
quia mortem ſignificat: uerum non qualem facit mars apud aſtrologos ſed Satur-
nus potius: nam ſicut inqunt uenena ſignificat & pigritiã ac inertiã: ut ait Aboaſar: Aboaſar.
quare a græcis etiam appellat̃ αργοσ: quod naturæ martis minime conuenit. No αργοσ
nus locus ac Iouẽ refert̃: q̃re nonũ ſignũ ẽ Sagittarius: ꝓpeaq; dr̃ religionũ iudex &
ſapiẽ pro natura Iouis. Sed cur non eadẽ rõne locus. xii. cui piſces rñdent æq̃ do-
mus Iouis atq; Sagittari⁹ & ſi gratior Ioui domus ẽ Sagit. tñ ſi uera iſta ſuppõ deq̃
rõ mutatiõis hmõi ducit̃: ut loco ſ. natura planetæ rñdeat q̃ in ſigno cõpari dñetur: Auẽrodã
non debuit locus. xii. oĩum eẽ miſerrimus: cui ſignũ aſcribit̃ domus planetæ oĩum infirmita
fœliciſſimi. quãq̃ methodi infirmitatẽ ſatis ipſe cõfirmat Auen. q qm̃ non ꝓcedere tẽ cogno
eam uidit ĩ oĩbus uſus ẽ tm̃ ea in qnq; locis: in reliqs confugit ad rõnes quas ꝓxio uit dog-
capite confutauimus. Nos aũt nec in illis quinq; ſequi quod putauit oſtendimus. matis.

Caput VII Contra rationes earũdem proprietatum quas Aboaſar ex ordine accipit planetarum.

ABoaſar iſtas locoꝝ proprietates a planetaꝝ colligit ordine:ut prim⁹ prio detur:ſecũdus ſecũdo:terti⁹ tertio. Proq̧ planetæ cõparis numeri ꝓprieta
Inconueniens ex dogmate Aboaſaris te ꝓprietas quoq̧ loci decernať. Sed grauiſſimũ ſtatim ĩcidit ĩcõmodum: ut eidẽ planetæ teꝝ oppoſitaꝝ loca attribuanť Saturno primus & octauus: Ioui nonus atq̧ ſecundus: Veneri qntus & .xii. Eſt enim primus locus uitæ locus: octauus mortis: quomõ igitur primo pariter & octauo præerit Saturnus. poſtq̃.n. pro nũero planetarum ſeptem loca percurſa ſunt redeũt ad primum: quare Saturnus ĩcidit in octauum: quod oẽs conſitenť. Item nonus eſt fidei ſapiæ religioniſq̧ ſignificator: ſecundus diuitiarum: ſed deus & mamona non conſentiunt. Adde ꝙ ibi ſicut
Aboaſar. aliis quoq̧ locis ait Aboaſar Iouem futuri ſæculi fœlicitatem ſignificare/quæ per fidem & ſapiam acquiritur. Venerem aũt fœlicitatẽ iſtius ſæculi: igiť cũ diuitiæ ad iſtius non ad uenturi ſæculi fœlicitatem ꝑtineant potius a Venere q̃ ab Ioue ſignificabuntur: nec ad locum ſecundum cui Iuppiter numero competit: ſed ad quintum cui uenus datur referenť: præſertim ꝙ & ipſi ſolent oppoſitas domos Iouis & Mercurii dicere quoniam ſapientia cuius auctor ſit Mercurius dignitatibus & diuitiis Iouiis aduerſeť. Hinc qñq̧ calumniam repellentes qua ſæpius inceſſuntur. ꝙ. ſ. per futurorum præſcientiam & cæleſtium uirtutum deductionem naturæ fere totius domini/iuuant tamen plerunq̧ pauperes & ignobiles. eſſe enim in hoc fatum dñt ſapiẽtũ ne diteſcãt: quia Mercurio Iuppiter aduerſeť. Quomõ igiť Iouem nũc ut diuitiaꝝ ita ſapiæ faciũt auctorẽ? ſed in Venere quoq̧ magis abſurditas deluceſcit: q̃ ſicut qntũ locũ ita pariter incidit in .xii. quoq̧ alter letitiæ uoluptatis: alter carcerum & mœroris & tenebraꝝ locus dicitur: quibus qdnã põt eſſe pugnantius? ex
Irronia cogitarunt quidã belliſſimam defenſionẽ: nã qm̃ ſolet uoluptates conſequi pœnitentia: dñt ueneri utrũq̧ locũ conuenire tam gaudii. ſ. q̃ doloris: puto defendent ita quoq̧ pariter: ut quoniam uitã ſequitur mors ab eodem planeta utrũq̧ ſignificari. Nec dubito pari ratione dictutos ad Martem bella paceq̧ pertinere: quoniã ſemꝑ
Notandũ bella ſequitur pax: ſicut pluuiam quoq̧ ſerenitas: pluuia ſerenitatẽ. Verũ ne putẽt extra omne gaudium ſibi ſemper mœrendum aliquando mœreant/ admonere illos uolo non omnis lætitiæ comitem eſſe mœrorẽ: ſed quæ præter modũ fuerit & rationem: hæc autem a quinto loco ſignificari nõ dicent ſi ſuorum principioꝝ mœrores ſunt. nã ad quintũ hæc referunť quoniã iuuẽt/foueãt: refocillent ſicut locus qntus iungiť aſcendenti per quod naſcentis hoĩs uita ſignificať. Immodica uero uoluptas quã pœnitẽtia dolorq̧ ſequuntur non eſt uitæ fomẽtum ſed pnities: ſed nimis ſerio loquimur in confutandis nugis. De Marte uideamus Aboaſaris rationẽ & finẽ faciemus fratres inqt ſignificat & ſorores: quoniã ex illius ſunt parentibus: rõ dogmatis hæc quoniã primo loco quo genituræ dñs iudicať aſcribiť Saturnus: ſecundo igiť Iuppiter qui ſecundus eſt planeta. Tertio Mars pro ſphæraꝝ ordine tertius. Sed ex eodẽ genere ſunt Mars atq̧ Saturnus: qa uterq̧ malus & noxius eſt. Significabit ergo tertius locus quę ſunt gñis eiuſdẽ cũ eo q naſciť: q̃ te fratres atq̧ ſorores. Hæc no
Abuaſaris accuſatio ſter Aboaſar qui niſi ſcripſit ebrius hæc certe ſcripſit inſanus. Qui. n. diſſimilis magis planetarum Marte & Saturno? ille ignis: hic terra: ille feruore furit: hic torpet frigiditate: ille nocturnus: hic diurnus: & omnes ſi percurres nullũ inuenies ĩfluxũ Martis Saturni ĩfluxibus cõuẽire. Præterea cũ filii quoq̧ ſi res ſint parẽtibus aut nõ

debuerunt

debuerũt a q̄nto ſignificari cui Venus aſcribit̃:aut erit dicendũ Saturnũ cũ Vene/
re quoqꝫ cõuenire:narrauimus rõnes aſtrologoꝝ q̄bus locoꝝ ꝓprietates ꝓbãt ĩ eo
forſitã magis arguẽdi ꝙ nimis diligenter q̄ ꝙ paꝝ illas uere taxauerimus/ductas te
nui quadã ſimilitudine reꝝ:ſed quãuis nullo negocio cõfutẽt: hñt tñ ex ueteꝝ tra/
ditione ſcribentiumqꝫ teſtimoniis potius inficiandã q̄ negligendam auctoritatem.

Caput VIII. Gaudia planetarum cum domibus ruere.

HInc omnia ſubuertuntur de gaudiis planetarũ quoniam locorum ꝓprie/
tatibus denotantur nam gaudere planetã quẽqꝫ uolunt eo loco cuius pro
prietati planetæ proprietas eſt ſimilis. Sic Venerẽ quinto loco:quia gau/
dia filios uoluptates quẽadmodũ Venus ſignificet: ſic & alios aliis locis eadẽ rõne
quod ex Auenazræ lib. tertio rõnum & Aboaſaris introductorio licet intelligere
Quãq̄ ſi ſequamur hanc ĩtẽtionẽ Mercurio magis tertius locus aut ſextus cõuenie
bat q̄ aſcendens:lunæ magis aſcendens aut occidẽs ꝙ tertius: magis ſoli decimus q̄
nonus:Ioui potius nonus itẽ ſecũdus q̄ undecimus:Marti ſeptimus q̄ ſextus:Satur
no quartus q̄ duodecimus. Quæ poterit quilibet munera locorum planetarum cõ Abenzag.
ditionibus conferens animaduertere. Abenzagel ait ſigni cuiuſlibet partes alias eẽ
calidas & ſiccas:alias frigidas & humidas:alias frigidas & ſiccas:alias calidas & hu
midas/alias medias ſiue mixtas: quare de partibus ſuæ naturæ uigorari quemlibet
planetarum. Medias autem ſiue miixtas conuenire Mercurio: uerum non recipe/
ret iſtam rationem Pto. & alii qui Venerem calidam & humidam eſſe uolunt qua/
re partes humidę & frigidæ nulli planetarum conueniẽt. Præterea cũ Mars in Arie
te tantum quinqꝫ partes poſſideat erunt tantum in Arietę ſi uerus Abenzagel par
tes quinqꝫ calidæ & ſiccæ reliquæ conditionis alterius & a natura ſigni diuerſæ qui
tum natura calida ſiccaqꝫ decernitur. Similiter erunt in Tauro plures aereæ partes
longe q̄ terreæ:ſic in aliis eueniet. Fallax igitur Abenzag. ratio:nec ſi uera noſtram
tamen explicat quæſtionem quando relinquetur incertum quæ partes calidæ quæ
ſint frigidæ:quia non erit certum quæ cui planetarum potius debeantur.

Caput IX · Rationes Ptolemæi de planetarum domibus deſtruuntur.

NVnc agendum de ſignis:& quidẽ ſup his multas iã rõnes eorũ euertimus:
ut q̄bus ꝓbant ſigna eſſe. xii. ſed nec plura nec pauciora. Tamen principiũ
ſignorum ſtatuendum ab ariete: diuiſionem præterea illam in aquea/ ter/
rea/ignea & aerea:cur item hoc illius planetæ uel exaltatio uel trigonum/
hoc alterius:reſtant alia de quibus nunc dicemus a planetarum domibus ordiẽtes.
Neqꝫ enim ſi concedatur cum ſignis diuerſis affinitatem huiuſmodi eſſe planetaꝝ:
ut hic quidem ſub ſigno tali poſitus infirmetur:ſub alio fiat fortior: horũ tñ ſignoꝝ
differentiã nulla rõne poſſe nos cõſequi: quoniam non põt aliter hoc fieri q̄ ꝑ natu
ra ſtellarum eiuſqꝫ ſigni ut ſupius diximus. Sed naturã ſtellaꝝ nobis ratio nõ demõ/
ſtrat. Igitur nec ſignorum cũ ſyderibus affinitatem: ꝙ ſi ſpatia cæli potius q̄ ſtellas
cõſeq dicatur nihil minus inexplorabilis erit ſyllogiſmo q̄ occultæ cæteraꝝ reꝝ ꝓ Tres rões
prietates. Pto. de domibus ſolis & lunæ nitit̃ una rõne tm̃:de reliquoꝝ domibꝰ tri Ptole. de
plici. Pria ſumit̃ a natura ſignoꝝ. Secũda de ꝓportõe cõfigurațõis ad domos lumi domibus
narium. Tertia de numero cõſequẽtiaqꝫ ſphæraꝝ. primã primitus excutiamus. Eſt planetaꝝ
autem eiuſmodi Capricornus & Aquarius hyemalia ſigna ſunt quia frigida:Satur Rõ. Ptol.
nus quoqꝫ planeta frigidus. igit̃ illi recte cõueniunt. Peccat aũt multipliciter argu peccat
mentũ. Sed prio quia debet in natura ſigni ſpectari potius qđ conuenit ex ſe q̄ qđ multiplr.

ex accidēti. Cōuenit aūt ex accidenti ſignis illis frigiditas: q̄re dūtaxat ea rōne q̄ poſitus ſol in illis frigoris cauſa eſt per accidens: dum.ſ. mouetur longius a nobis. Cū uero de illis pro ſua natura decernitur alterum apud ipſos aſtrologos terreum: alterum eſt aereum: quæ qualitas Ioui potius cōuenit q̄ Saturno qui frigidus & ſiccus omnibus aquarii qualitatibus aduerſatur. Præterea ſolent aſtrologi cum diuerſa diuerſis ſtellis aſſociant ſi malæ ſunt ſtellæ dare illis quæ potius earum naturæ diſſentiāt q̄ quæ cōſentiant: ut eorum natura.ſ. mala contrarii mixtura temperetur: ſic Diurnū Saturnū Martē nocturnū faciunt: cū tamen calore Martis frigida nox: frigore Saturni calidus dies nō conſentiat: ut inde qualitas utriuſq; noxia refrenetur

Ptol. feruor in Marte: torpor in Saturno. Dicant igitur an in ſignis planetæ malo reddēdis hanc quoq; ſequi uelint rationē? an cōtrariā potius? Equidem Pto. contrariam ſequi uidetur ſententiam nunc methodi quam ſupra ſeruauerat in nocturnis diurniſq; diffiniendis. Ve℞ liceat illi diuerſis in locis eadē non ſentire modo in eadē ſerie uerborum ſibi non repugnet. At ſi naturæ Saturni cōſonum ſignū domū faciat/

Rñſio. a quarius excluditur. ſi diſſonum/foras mittit Capricornus. Dicet Pto. ad illas ſe reſpicere ſignorum qualitates quæ de ſolis operibus illis debentur: ſignū autem utrū q; tam capræ q̄ aquarii frigidis numeratur: quod Saturniæ qualitati cōcordat: nos extra rōnem fieri contendimus/ſed admittamus/nec tam colligi quod putat declaremus.

Cōfutatō Reſpōdebit enim hoc forte ſuper Saturno ſuper aliis planetis non ſuccedet nam Venetis domus Libra/Taurus/Libra ſignum antūnale: quare ſiccum & frigidum: ſicut aquarius frigidum quidem hyemale. Repugnat igiť Veneri Libra quæ pluribus quidem calida rurſus omnibus humida definiť. Nec parum demiror Ptolemæum qui dixerit hæc Veneri ſigna conuenire: quoniam ſit quaſi dixeris gn̄atiua maximeq; fœcūda. Nā poteſt hoc dici de Tauro: de Libra dici nullo modo poteſt. In Ioue quonam pacto ratio quadrat? cui nulla cōio cum Piſcibus & Sagittario. Si quidem anni tempus ſub iſtis ſignis æſtimatur/alterum finit hiemē: alterū autūni finis. Igitur illud p̄ frigiditatem repugna

Ptole. bit Ioui: hoc ēt p̄ ſiccitatē quāq̄ nec piſcium humiditas a quea uitali Iouis humori conuenit. Pto. ad iſtā ſe refert cōcordiā: q̄ utrūq; illo℞ uētos facit & uim quoq; habet genitalē: quare cum illis Iouem cōſonare planeiā tēperatum. Quæ dum teſello putarē ſupuacuā operā facere: niſi potuiſſet hæc prodere Pto. cuius facile poteſt

Auērodā auctoritas imperitis imponere. alioqn his ſimilia quæ ſolēt interdū litterati p ioců ludētes inter ſe dicere uentos ſuſcitant: Igiť Ioui ſimilia. Rationē reddit Auērodā: quoniam re℞ uiuentium geniture ſeminibuſq; præeſt Iuppiter. quorum uapores

De delira mtū aſtro logorum. halituſq; uentis nonnihil ſimiles ſunt. O mirabilem ſapientiam qua poſſunt etiam humidis ſicca ſimilia defendi. Nam uentos quidem philoſophi(niſi fallor) omnes ſiccos faciunt contra genituram omnem humidam: ſed & fœcunda ſigna: quoniam poſito in illis Sole ſemina germinātq; res exoriuntur. O ſi potuiſſent ad humanū ſemen deferri/cōmodius omnino accidiſſet hoc eis ab Ariete. Sed non poterant Ioui dare quem Mars occupauerat q̄q̄ omnino iniuria. Quid.n. illi cum primo uere? cuius nullus calor/& genitalis humorq; prolificus cū torrida Martis ſiccitate nihil participat. Inuaſit audacia pari ſcorpium nullo etiam iure/ frigidum.ſ. ſignum & autūnale. Nō igiť iſtā ſi ſequamur rationē ſatis æqua partitio fuerit iſta domorum. Examinemus alias a cōfigurationibus luminarium & a ſphærarum numero ſuſceptas. Verū qm̄ per habitudinē colligūt ad luminariū domos excuti prius oportet rōnē qua domus

qua domus ipſę luminarium ſtatuantur. Eſt autem huiuſmodi illa quam Ptolomæ Ratio
us affert. Cancer & Leo de duodecim ſignis oı̄um maxı̄e uergūt ad aquilonem pro ptolomæi
ximantq́ꝫ uertici capitum noſtrorum propterea duabus maximis & principalibus
ſtellis: hoc eſt luminaribus data ſunt: Leo Soli quoniam maſculum ſignum: Can
cer Lunæ fœmineum. Primum igitur falſum quod aſſumitur: nam ſigna nobis uici
niora/Cancer & Gemini/non Cancer & Leo: deinde ſi ſit uerum q̄ ratio docet maio
ribus ſyderꝝ ſigna cōuenire nobis proximiora? Potuerunt hoc dicere ueteres hac ſi
militudine ꝙ & illa proximiora nobis inter planetas. Sed Pto. dicere non pōt/qui
medium facit ſolem omnium planetarum. An ideo factum quoniam in Leone Sol
magis calefacit? Verum ſæpius dictum ex ſitu id euenire/non de ſigni proprietate.
quare gentibus aliis facere Solem in Libra quod nobis facit in Leone. Quod ſi ui
rium ſyderum cæterorum ſenſus ita ueros & rationes: ut ſolaris caloris haberemus
experiremur de reliquis idem quod de Sole/magis affici nos ab illis accedentibus
ad Leonem q̄ quia procul a nobis in aliis ſignis inueniuntur. An aliis igitur rationi
bus Sol cū Leone concordat? ſane quod calidum ſignum & ſiccum/quod maſculū
item eſt non eſt proprium Leoni/ſed Arieti cōe & ſagittario. Reſtat una conditio
cuius meminit ille grauiſſimus Aboaſar. Nam quemadmodū inquit Sol medius Ratio
planetarū: ita Leo medium ſignum æſtatis hac niſi ratione ligarer non erā conceſ Aboaſa.
ſurus apd̄ Leonē meli⁹ phæbū q̄ apud alias cęli beſtias hoſpitari. Sed ꝑualit Aboa
ſar uere præſidium & dulce decus aſtrologorum: qui de Lunæ quoq́ꝫ cum Tauro
cognatione pulcherrimam rē cogitaui. Nam Pto. attulit ad diſtantiā ꝙ inter ſigna Alia eiuſ
proxima nobis eſt fœmininū. Nō cōtentus Aboaſar aliud addidit ꝙ ſignificet Lu dē rō q̄re
na rerum initia. Sit autem Cancer æſtatis initium: cui demonſtrationi q̄s non cōceſ cancer lu
ſerit? Hoc non uidit Auērodā uſus alia rōne: qd̄ ꝓxime. ſ. ſolis ædibus ædes lunæ næ dom⁹
merito collocentur: qa Luna ſequatur ſemper Solem. Sed uiderit q̄ de Venere & Auērodā
Mercurio rectius hoc dicatur: quoꝝ ēt ædes ꝓximas Soli natura fecit ſi credimus
Pto. cuius interpres Auenrodā quē citauimus. Cæterum ſint iſtæ domus luminari
um quę ratio ſuper aliis diſtribuēdis Pto. hāc affert ı̄primis ut domus ſyderꝝ malo
rū q̄lia Mars atq́ꝫ Saturnus inimica radiatōe lūinariū domos aſpiciāt: domus uero
bonoꝝ ut Ioui. & ueneris amica: Mercurius illis ꝓximus ſtatuat̃. Recte igit̃ Mar
ti datum Scorpiū & Arietem quadrangulares Cancro atq́ꝫ Leoni. Saturno Capri
cornum & aquarium/illis oppoſitos: Ioui triquetra illis ſigna Piſces Sagittarium:
exagona Veneri Libram & Taurum: proxima Geminos Virginemq́ꝫ Mercurio.
Sed nec uerum quod aſſumit̃ nec ex aſſumptis recte colligitur. Nā domum ſtatui
eā rōnabiliter dicimus in qua planeta poſitus bene ſe hēt: ſed noxia Marti Soliq́ꝫ Cōfutatō
pariter illoꝝ radiatio q̄drāgula: noxia itē oppoſitio Saturno/tū pp oppoſitiōis ad
uerſitatē: tū pp retrogrationē. Qd̄ ſi uerū illd̄ qd̄ ipſe tradit Pto. fœlices oēs plane
tas in ea diſtātia ſūmotos a Sole ı̄ q̄ dom⁹ eoꝝ a Solis domibus diſtāt: qd̄ gręci uo
cāt ἀποῤῥοίαν: arabes almugeā: ſeq̄ret̃ & Saturnū oppoſitū lūiarib⁹/& Mar
tē illis q̄dratū eē fœlices: cōtra ſnīam oı̄um aſtrologoꝝ de talibus ſchematis ı̄fortu
nia calamilateſq́ꝫ magnas decernētiū Poſtremo uō q̄drare principio qd̄ colligitur
euidēs ē: nā cū dicūt has uel illas domus triquetras uel q̄drāgulas eē domib⁹ ſic ac
cipiūt: ut cōparēt̃ ad Leonē: quæ inter eū & Capricornū ꝑ ſignoꝝ cōſequētia ſūt:
ad alteꝝ ordı̄e cōuerſo quæ iter Cācꝝ & Aq̄riū: quare altera Solis altera Lūæ me
dietas & ı̄periū dr̄: alioqn domus Veneris tā quadrāgulæ q̄ triangulæ dici poſſent.

cũ ſit Libra q̃drata Cácro/Leoni Taurus:& martis domus triquetræ forét Scorpi-
us Cácro/Aries Leoni. Igit́ ad domũ cuiuſq; luminaris cõparı debet domus colla-
teralis & quaſi ſub ſyderis ditione locata. Q đ ſi fiat falſiſſimum deprehendetur/op
poni luminaribus ut ait Pto. domos Saturni: qm̃ nec aquarius Cancro: nec Leoni
Capricornus opponitur. Q uapropter domosq̃ Saturni nemo dixerit cum ex dia
metro luminaria reſpiciant: ſe q ſextũ a Sole uel octauũ a Luna locũ teneant: quod
Auenro-dan. Rõ — Auérodá quoq; confitetur. Alia ratio penes orbium numerum ſumitur: ut cum de
Leone Cácroq; definitum eſt: tum proximioribus Soli Lunæq; planetis in ordine
Pto. penes numerum orbium ſumpta. — ſphærarum proximores domus aſcribebantur: ſic Mercurio ſtatuunt hinc Gemi-
nos inde Virginem dari: tum Veneri quæ ſequuntur: proxima marti: deinceps Io-
ui poſtremam Saturno: has omnes ab iſta ſphærarum cõſequentia ductas argumé
tationes falſas: tum ſi uere forent incertas eſſe declarauimus. Recte igit́ Auenazra
Auenazra — lib. ſecũdo rationũ: Q uæſiui inquit in libris ſapientũ de ſignis rõnes domorum nec
nec reperi in eis aliquid bonum: Tantum ad fidem experimétoꝝ ſe conuertũt: hæc
ille: nos hoc libro: rationes: proximo aſtrologorum experimenta labefactabimus.

Caput X. Facierum & finium rationes iam eſſe reprobatas.

Diuiſio facierum — FAcies planetarum q̃bus oẽs utunt́ a conſequentia ſilr̃ orbiũ diuidunt́ nã
prías arieti ptes decernẽtes dño domus dãt ſequẽtes ſeq̃ntib9 iuxta ordiné
Alia diuiſio indoꝝ. — ſitus & ſphærarum Soli. ſ. primas a Marte ſecundas Veneri: atq; ita dein-
ceps. Indi primas dabant domino domus: alias duas dominis ſignorum eiuſdem tri
goni: q; ſi trigona ſatis confutauimus & quæ ſup orbiũ numero argumentantur: nõ
eſt opus aduerſus hmõi rões/nouis rõnibus. Super finibus adeo nõ cõueniunt: ut
quinq; ſuper eis fecerint opiniones. quare rões alterius alter arguit & irridet. Ita
uero ſunt oẽs debiles & infirmæ: ut ſuos quiſq; cõfines nouo quodã iure mutet & in
uadat alienos. Ex ordine trigonoꝝ chaldæi fines ſuos ordinarũt ut trigona ſigna ſilr̃
ptirét. Eſſet át modus ptitiõis ut prías ptes trigoni dñs occuparet tũ ſubſequẽtes q
ſequẽtibus in ſignes hét trigoni ptãte: numeris ſemp ab octo decreſcentibus ad q̃t-
Aegyptii Ptolemæ. — tuor. Aegyptii qđ illis obiicit Pto. nullũ ſeruãt methodi tenoré: nũc adeũt trigona:
nũc reges: nũc patres familias: ordientes interdum ab his qui nullam in ſigno poſſi-
dét auctoritaté: ut a Mercurio in Capricorno Pto. aliã probat diuiſionem: cuius le-
gere rationé cuiq; prõptũ libro primo apoteleſmatõ: pendet auté a dominis domus
exaltationis & trigoni: quam probare non debuit tamen Pto. niſi reprobat ſeipſum
quandoquidem illius auctor diuiſionis exaltationem trigono præponit: trigonum
domui. Ptol. uero præponit omnibus domum. poſtremamq; exaltationem: quæ in
illa diuiſione cunctis antefertur. Indi maſcula ſigna ſimiliter per omnia diuidunt: &
fœminea pariter eodem exemplo: ſed exempli in utriſq; ratio nulla cognoſcitur Aſo
Aſotol. — tol dedit luminaribus etiam terminos/cuiq; planetæ totidem partes: primas autem
domino domus prophætarum ordine, reliquas reliquis. Nos cum iſtud iam funda-
mentum & ſimiliter domos/exalationes/trigona/ſuſtulerimus uel ſiquid ſunt incer
to eſſe probauerimus: concidit omnis ratio finium definiendorum (ſi qui fines eſſe
concedantur). Præterea ſi de trigonis: domibus: altitudinibus ueritas foret explora
ta: non tamen exploratum hoc modo potius q̃ illo fines decernendos: unde nata ua
rietas opinionum dum aliud aliis magis probabile uiſum eſt.

Caput XI Q uod cui membro ſignum dominetur uarie a uariis determina ri & ab omnibus parum rationabiliter.

Q uod itẽ

QVod itē caput Arieti tauꝝ collo ſignis aliis ſimilia mēbra ſubiiciunt ab illo quoq; iā ſępe ſugillato nūeroꝝ ordine trahunt originē: ut primū. ſ. ſignū priæ corpis parti præficiat̃ ſecundum ſecundæ: tertiū tertię: q̄uis illa quoq; peccāt in hac ꝑtitione: non tā q; Arietē primum faciūt ſignoꝝ: q; ſigna. xii. ueluti ex confeſſo rē tā ambiguā ne falſiſſimā dixerim: q̄ q; corpis ptes quaſi principales tot fieri rō nulla pſuadet Ariſt. ſeptē fecit Nicomachus. x. cur. xii. ipi reddāt rōnē: uidēt rē poti⁹ abſurdā hūeros/brachia/manus/ī unā cogeř ptē ſigno, uni ſubiectā: tā & pedes tibiis/tibi as geniculis/& genicula femorib⁹/uti ptes q̄tuor magnas/q̄tuor ſignis ſubiiciendas. Prætterea facturis diſtributionem huiuſmodi potius calida calidis: frigida frigidis erant comparāda: q̄ ſecunda ſcdis: tertia tertiis: hac eſt potius obſeruanda naturæ cōmunio. q̄ ſitus & ordinis enumeratio: nec forſitan riderentur pedes piſcibus ſubiicientes: qui ſoli pedibus inter cæleſtia carent. Caueant igitur medici ne tā futili aliquando dogmate perſuaſi/metuant uenam incidere brachioꝝ ſi res poſtulet/Luna Geminos peragrante: quoniam brachiis Gemini præſunt nec ſalutare remedium ducti uana ſuperſtitione morentur. Non Hyppocrates: non Galenus non Aui. non Paulus non Oribaſius: aut hoc ipſi fecerunt: aut alii ut facerent conſtituerūt: non q noſtra (quod alibi diximus) tempeſtate/fœliciter & prudenter hanc artem exercuerūt: quare ceſſet oīs hoc genus inſana ſuperſtitio: quę ſi nullā probatur habere rationem: nec robur habere pōt experimenti. Tum quia ueritas nulla conſonat mendacio: tum ꝓpter ea quæ ſummus libro ſequenti plurima ꝓbaturi: tum ob ipſam ponentium hæc inter ſe contrarietatem. Nam dat ſagittario teſtes Auenazra: dat Aboaſar illos Scorpioni: dat Alchabitius Virgini: diaphragma: quem latine ſeptum tranſuerſum. Porphyrius Leoni cui etiam uentremi quod Arabes Virgini: ſunt q genua Sagittario: quæ tamen arabes & latini Capricorno: Heliazer garnozenſis uir hebræus in li. de anima Cancro manus & pedes aſſignat: cū tñ alii Gemīs manus: pedes piſcibus reddant. libræ rurſus ille crura pedeſq; et alia tñ rōne q̄ Cācro ſubiicit: Cācro. n. q̄tenus. ſ. gradiēdi functionem īplent: libræ ꝑ hāc ſimilitudinē: q̄re dū fit īceſſus attolūt̃ & deprimunt̃ inſtar libræ: Cæteri libræ nihil tale: ſed aquario crura: piſcib⁹ pedes: libræ uero tā nates q̄ renes & lūbos ſubiiciāt Scorpioni fel rñdere ait Heliazer/naturam Sagittario ſed alii Scorpioni dāt ueręda. Quod ſiquis dicat aſtrologis obſeruatū nunquā tutto ferrū admoueri mēbro cuius ſigno Luna ꝑ id tēpus inſederit: primū in tanta incertitudine quodnā ſigno mēbrū ſubiici dicat̃ experimētū cōſtās & cōfeſſum haberi non pōt. tamē ut cūq; forſitā contigerit ſapiēs tamē uir oppoſitum obſeruauit. Scribit. n. Nicolaus orē grauis philoſoph⁹ & mathematic⁹ plerūq; ſe uidiſſe factā ſalubriter ī pede ſanguis miſſionē cū Luna foret in piſcibus: & ī brachiis itē cū geminos illa ꝑagraret.

Ariſt. ſeptē facit ptes corporis. Nicolaus. x. nota me dice

Omnium doctorū ſtudia ab hoc diſſentire

Aboaſar Alchabi. Porphy. Heliazer

Heliazer

Nicolaus orem.

Caput XII Rōnes aſtrologoꝝ quib⁹ ꝓprietates ſignis abſolutę cōuenientes aſtruuntur: & quod de ſupradictis ſint reiectæ.

DIximus de ꝓpietatib⁹ qb⁹ ad nos & ad planetas ſigna referūt̃: reſtāt q̄ ſimpliciter illis cōpetūt & abſolute: q̄s illi de triplici gn̄e ꝓbatiōis aſſumūt. primū a cōfutata iā cū plāetis ducit̃ affinitate: ſcdm a figura cognominis aīalis. Tertiū ab his quæ ſub eis poſitus ſol opat̃. Ab affinitate cum planetis argumētāt̃ cū talē naturā ſigni faciunt q̄lis quoq; planetæ q dn̄atur in eo ſigno: ut cum Arietē dicūt latebras latronū maleficorūq; hoīum ſignificare: qm̄ Martis ē domus id genus hoīum ſignificātis: ab ope Solis cū mobilia ſigna fixa cōiaq; decernūt. Ex

Primū genus ꝓbationis

Secundū q̄bus Sol anni tēpus aut mutat aut firmat:aut q̄litate ꝑmiſcua tēpat. A figura cum alia mites mores/alia ferios afflare naſcētibus dicūt q̄ hæc omniū gerūt imaginē: ut aq̄rius gemini:uirgo:alia beſtiaꝝ:ut Leo: Taurus:capricornus. Item hæc eē pulchra illa deformia:nā pulchra uocāt quæcunq̄ ſub hoīum ſpem cogitantur præter aquarium:quoniam ſit Saturni ſenis hoſpiciū quaſi non ſenex etiāq̄ deformis pulchro pnoſſit hiſpitio uel egere uel delectari/pariter quæ ſint bruta effigie:ut Taurus:& ſimilia ſemiuocalia uocant uocalia quæ humana: muta quæ ſpēm referunt aquatilium: quod genus uiuentiū uocem non habeant. Rurſus & aquatilia multæ prolis humana ſpē ſterilia. Reliqua mediæ ſtatuūt conditionis/ꝓ natura.ſ.aiantium quarum fere creduntur imagines. Quos modos poſitionum ſuperius diſputa

Cōfutata hæc eſſe. ta ſatis euerterunt. Cum enim de planetæ domiciliis & ingenio faciunt coniecturā argumentantur ab aſtrologicis:quæ nos pauloante cōfutauimus: cū ab opere quo

Tertium q̄ ſolis argumentantur q̄tum uel fallant uel fallantur oſtendimus:q̄nquidem non eſt natura ſigni putanda quod opus eſt ſolis in ſigno locati/nō pro ſigni natura/ſed pro ſitu ad terra diſtātiaq̄ taliter operantis. Præterea quod in anni tpibus Aereiſq̄ mutationibus cum euenit fallaciſſima coniectione transfertur ad alia: ut quia ſignum mobile aries tempus uariat faciat quoq̄ I eo naſcentis ingenium mobile:nō perſeuerans:factum ad inchoandum potius qua ad abſoluendum. Nec ſolum errāter ab aeris qualitate ad euenta diuerſa proprietateſq̄ ſe uertunt ingeniorum:ſed in ipſis Aeris mutationibus fieri putatur in ſydeeribus aliis quod in Sole ꝑſpicitur ut quare Sol poſitus in Ariete uernum faciens æquinoctium ciet fulgura:ſuſcitatq̄ tonitrua: putemus in Ariete Lunam poſitam idem facturam: Nec alium de lapſus in errorem q̄ q̄ ad ſigni referunt naturam. quod a Sole pro ſitus prouenit uarietate.

Imagines uñ habuerint ortū De figuris imaginū diximus abūdāter libro octauo q̄ ſint nullæ/uanæ/q̄ commenticiæ. Nō opera dei ſed hoīum:nō a naturæ rōne ꝑfecta:ſed poeticæ mētis temeritate conficta: Sed ut ille ueriſſime nuſq̄ tamen aſtrologi magis falſi q̄ cū ex illis ſignorum proprietates eliciunt quādoquidē a ſignis ut ſupra late demonſtrauimus: etiam in octaua ſphæra differunt imagines non modo ſitu mobilitateq̄ ſed & partiū mobiliſq̄ dimenſu & quātitate. Deniq̄ nimis inerti futili ſupinaq̄ tarditate:repugnāt dū eorūdē ſignorū & ab opere Solis & imagine cōditionē inquirūt. Et enī illud aperte ſignis immobilibus ex cōi eoꝝ cōſenſu:mobilibus iſta conueniunt.

Caput XIII Taxatur Pro. de planetis loqués ac ſi ex elemētis cōſtatent/rationeſq̄ alioꝝ quibus planetaꝝ probāt qualitates pariter cōfutātur.

HActenus de ſignoꝝ rōnibus q̄ iſigniter ſint irrōales: I planetis eadē falſitas imo maior/maiorq̄ temeritas. Oſtēſuri nos ſupi^o Pro. male philoſophatū de erronib^o ea potiſſimū īdicauimus:q̄bus naturā planetaꝝ īqrit. Nā q̄ſi planetæ cōſtēt ex elemētis:aut ex paſſiōibus cōſtēt elemētoꝝ:nō ſolum ſeſe inuicē uel calore uel frigore ꝑmutātes:ſed a terræ quoq̄ uaporibus ꝑmutatī:ſic de eis ſer

Sermo Pro. monē facit Pro. Luna īq̄t hūida ē q̄m terræ ꝓxia ſurſū ad eā terræ uaporibus aſcendētibus hūeſcit. Saturni ſtella frigida ē ip̄mis & modice ſicca: friget ꝓcul a Sole poſita. Areſcit ꝓcul a terræ uaporib^o exaltata. Mars ſolis uicinitate torridus ex ſiccat. Iuppiter medius iter frigus Saturni martiſq̄ feruorē tēpatus euadit. Q̄m uero ſup calidas ſphæras terē Martis atq̄ ſolis:iō p̄cipue caleſacit: Venus hūida ē æq̄ atq̄ Lūa:nā lumīs ſui copia multos ſibi terræ uapores aſcicit. Hēt itē a Sole cui ꝓxima uim caleſaciēdi. Mercurius & a Sole cui ſemp hæret hēt exſiccādi proprietatē:&

tem: & a terræ uicinia Lunæq; confino hūectandi uires:. Sic primo lib. apotelesma ton rōcinatur Pro. Cui ſi perſuaderi non pōt a peripateticis liberum eſſe cælū ab iſtis affectionibus: ſaltē ex numero eorum quæ ipſe demonſtrauit/ illud intelligat: plus a Luna diſtare terram q̄ ut poſſint ad eā terræ uapores halituſq; prouenire. q nec ſupra ſexdecim ſtadia putantur a phyſicis ſurſum tolli ne dum ad Lunā/ ad Venerem/ ad Mercurium incolūes attolantur. adde Venerem de ſolis uicinitate futuram magis ſicca q̄ de terræ nebulis hūidā ſiquidē Soli iūctior eſt q̄ terræ: nec cum Solis potētia uis humoris terreni pōt cōparari. Adde etiā Mercuriū terræ ꝓximio & a Sole ꝓpterea diſtātiorē/ plus ſiccū eē q̄ humidū. Q ūo igiť cōſentit ſibi Veneris humiditatē cōferēs Lunari igne tam uicino tā paꝝ ex caleſcētē: ut frigida multis exiſtimeť. Et ſi riget Saturnus a Sole minus elongatus: nōne tota ſtellaꝝ hærentiū multitudo cū diſtantior ſit a Sole torpida frigoris glacie diſtringeť? cū tñ inter eas igneæ multas eſſe naturæ ꝓnūcient. Igiť rō Pto. nō mō falſa ſed nec cōſona ſibi qđ in falſis plerūq; rōnibus uſu euenit. Alii de planetarum coloribus argumentantur: quod in Marte quoq; tetigit Pto. Dicunt igř hi mētiri philoſophos elementa putātes nullo colore ſaporeue participare. Sed aquæ colorem albū/ dulcedinem ex ſaporibus conuenire. terræ fuſcum colorem & ſaporem amarū: quod alii tñ negant dulcem potius contēdentes: nec ſi foret amarus terram quicquā germinaturā. Tum in igne ſaporem confitentur nullum/ colorem uero rubeum: aerem dicūt tam coloris q̄ ſaporis ex ꝑtem: admittere aduentitios uarioſq; colores: in planetis nullos quidē ſapores ſed colores eē multiplices: ex quibus illorum facile naturam poſſumus explorare. nam fuſcedinem in Saturno terrenam oſtendere proprietatem/ & a trebili conuenientem. In marte ruborem igneæ qualitatis & bilis rubre teſtimonium facere: Venerem croceo & albo radiantem: ex croceo calidam intelligi humidam ex albo: quæ quoniam nec pares ſunt qualitates indicari naturę temperamentum qualis eris ſanguiniſq; cōditio: de Ioue ſimilem fieri coniecturam: in Luna quod albicat humiditatem oſtēdi: quod fuſcedinis aliquid habet frigidam demōſtrari: Mercurii quidem colorem identidem permutari qui nunc uiridis uideatur: nunc fuſcus: nūc in alium quoq; uertatur aſpectum: ueruntamen magis fuſcum adamare: quare terrenæ ſiccitati reddi conformiorem: ſic illi ratiocinantur nimis utiq; præter rationē nam conſequuntur colores elementorum mixtionem quæ nulla eſt in cæleſtibus: nec colore dicuntur ab Ariſtotele participari cæleſtia: niſi quatenus lumen color in quidam eſt: neq; uero ſi color indicat mixti aliquam proprietatem: indicabit & lumen naturam corporis præfulgētis/ ſiquidem cōiectura fit de colore q̄ uariis pro mxture uarietate puteť emergere. quare cum non erit aliud color q̄ luminis euidētia magis aut minus clari nō de compoſito/ ſed de ſimplici corpore manans/ nullum faciet nobis indicium corporis illuminantis. Q uid q; certa nobis indago cæleſtibus explorandis ex eorum colorib⁹ nulla foret/ etiam ſi ueris coloribus prædita eſſent interiectu tam uaſti quodq; magis obturbet tam multiformis ſpacii fidem coloris penitus auferente. Nec uolui obiicere illis Pla. ſcribentem in phædone non eſſe quæ uidemus/ nos ſyderum corpora ſed radiorum quaſdam reflexiones in Aere ſymilem ſyderi ſpeciem referentes/ ſicut in profundo uitam agentes piſces uident in aquæ ſuprema facie non ſydera ſed imagines ſyderum qualiq; dixerim rediosſas umbras. Veꝝ ſiue hoc ſiue ipſa ſydera contuemur/ nemo neſcit initiatus ſacris philoſophiæ uariari colores mirū immodū rerūq; uideť interuētu corpoꝝ multifor-

Nota.

Diſcordia phyſicoꝝ

Ariſtote.

Plato

Galenus miũ.Deniqꝫ dubiũ apud medicos/an qđ putat Galenus ex odore/colore/ſapore ta
Auerroys ctu/cognoſci uires & ꝓprietates herbarum poſſint.Idqꝫ multis tũ Auerroys ratio
nibus:tũ experimẽtis falſum demõſtrari: porro de ſolo cõſequi nos id poſſe colore
nemo ſuſpicatus eſt:rerũ inquã illaꝝ quæ ſub oculos/ ſub obtutũ hr̃e dies integros
poſſumus/nõ motu/nõ ſpacio/nõ lumis multitudine cõiectantis idustriã ſtudiumqꝫ
Error iterpellãte.Quis igit̃ de cæleſtibus hoc audiat polliceri ? quãq̃ colores corporum
Auenro. illorũ ueriſſime quoqꝫ nobis imixti/ ſinceri/puri renũcient̃. Calcis candor a niue ſe
renõ uincit̃/cũ ſit tñ i calce plurimũ caloris:in niue cõtra plurimũ frigiditatis. Er
rat ãt Auẽrodã nimis ipudẽter:q falli nos qdẽ in terrenis rebus colore credit/in cæ
leſtibus minime:qm̃ illa mixta ſint ex elementis cæleſtia nõ ſint mixtà. Nã hinc ma
xime ſcimus de cæleſtiũ natura fidẽ adhibẽda nõ eẽ coloribus/qm̃ ex elemẽtis non
ſunt mixta:cũ tm̃ poſſit idicare naturã corpis color q̃rũ mixturæ nobis idicat mo
dum.Præterea(quod mox dicebamus)interiecta rã uaſta regione corpoꝝ multi
tudo/nõ põt qcũqꝫ fingant̃ ibi colores nõ ꝑuertere iterpollare: quod uel ipſa demõ
ſtrat ſuper iſtis coloribus nata uarietas opinionũ. Negat.n.Aboaſar tales cæleſtes
Variæ ſen colores planetaꝝ eſſe q̃les narrauimus ſupra/creditos ab hisq de coloribus ſydera
tentiæ de iudicarunt quippe ſtellã Saturni plũbi potius referre colorẽ q̃ q terræ fuſcedinẽ re
planetaꝝ preſentet:nec albedinẽ eẽ i Ioue:nec irẽ Veneris eẽ ꝓpriũ candorẽ:tũ ſi Mars ideo
coloribus calidus dr̃ q̃re rubeus eſt multo ſoli rubrum colorem magis deberi q ſit Marte cali
dior.Albã Lunã neminem putaturum qui nõ careat oculis: nõ nihil diuerſa uiden
tur quæ de coloribus planetaꝝ ex ueterum monumentis in naturali ꝓdunt̃ hyſto
ria:ubi cãdidus Saturnus Iuppiter clarus: Venus nũc cãdẽs cũ Lucifer dicit̃:nunc
fulgẽs cũ ueſperi nomẽ hẽt:Mercurius radians Luna blando colore deſcribit̃:oino
qđ dr̃ in Mercurio uariare illũ coloribus:quare naturæ quoqꝫ multiformis & muta
bilis eẽ de fallaci naſcit̃ euidẽtia.neqꝫ.n.q Mercurius hmõi ſit hoc cõtingit: uerum
qm̃ ſoli ꝓximũ ſemper magna ex pte uidet̃ ꝓpe finitorem qua / cæli parte multipli
ces(ut teſtat̃ Ptolemæus)halitus hũiditateiqꝫ terrenæ uerſipelles aſpectus/ & co
lores ſtellaꝝ multiuagos repræſenrãt.Nulla igit̃ iſta de coloribus ait Aboaſar cõ
mẽtatio/ꝓbabilitatis fide colorat̃:a qua tñ ut ait Aboa.aſtrologoꝝ uniuerſitas pen
det.Aboaſar ipſe reiiciens memoratas rõnes putat ex primis q̃litatibus quas plane
tæ ꝓducũt eoꝝ naturã poſſe cognoſci:qđ etiã Pto.admõuit:quare Saturnũ aucto
rẽ frigoris & ſiccitatis expimẽto deprehendi: nã uigere i corporibus has qualitates
cum fuerit ipſe gubernator anni:ſic de marte de reliquis obſeruatũ. Quas qſqꝫ cor
poribus elemẽtariã influat affectionẽ.Ex his uero de tota natura planetæ cõiecta
ri ſiq dẽ cũ frigus & ſiccitas opa Saturni uitæ ſint aduerſa/maleficũ ſydus Saturnus
infœlixqꝫ decerni:maleficũ quoqꝫ Martẽ ob æſtũ caloris adurẽtis imodicæqꝫ ſicci
tatis:cõtra Iouẽ & Venerẽ ſtellas eſſe bñficas ob caloris naturã & humidi:qbus q̃li
Cõfutatõ tatibus uita cõſeruat̃:ſic in aliis argumẽtat̃.Ad quatuor deniqꝫ illas q̃litates oĩa re
erroris ferens frigus/humorẽ/calorẽ/ſiccitatẽ:Sed hmõi rõ pudet ab experimẽtis. Nam fri
Aboaſa. goris effectiuum Saturnũ potius q̃ caloris nõ ꝓbat rõne: qđ paulo ante confutatã
Abẽzag. facere conabant̃/uerũ experimẽto/quaſi cõptũ ſenſus euidẽtia quod falſiſſimũ pu
Alchabi. tãt multi philoſophoꝝ aſſerẽtes nullã ſtellã frigoris & ſiccitatis eſſe productricem
Aboaſar. quaſiqꝫ conſtet inter eos quæ cuius qualitatis ſtella ſit opifex: quod tñ ambiguũ in
Ptole. Luna & Venere eſt. Venerẽ.n.frigidã & Abenzagel & Alchabitius: Aboaſar cum
Ptolemæo calidã putat:Lunã Pto.calidã/cæteri frigidã:de Mercurio quoqꝫ nõ cõ
ueniunt:

ueniunt: Tũ ſi de planeta gubernante annũ (ut Aboaſar uult) facta eſt obſeruatio/ quomodo poſſunt in ea cõuenire? cũ tãta ſup anni dño deligẽdo ſit ambiguitas opinionum: ut tot fere ſint futuri domini quot aſtrologi pronunciauerint.

Caput XIIII Si concedamus planetas primas efficere qualitates: non eẽ propterea concedendum alios noxios eſſe: alios ſalutares.

Caeteꝝ ſiue talibus expimẽtis/ſiue primis aducti rõnibus cõcedimus quæ de primis q̃litatibus dicũt: nõ plus efficiẽ: q̃ ĩfluxus ſydeꝝ exploratos in ꝑmutãdo aeris ſtatu nõ corpoꝝ ꝑ iſtiuſmodi primas affectiones: ueꝝ nec ſalutares has eſſe ſtellas alias noxias: nec quæ ꝓpriæ peculiareſq; ſydeꝝ dotes inde colligi põt. Primum ſi naturã terræ Saturni ſtella: ſi Martis ignem repñtat: cur aut ille malus/aut hic: ſi nec terra mala nec ignis malus: ex q̃bus inumeri uitæ uſus ſine q̃bus natura cõſtare nõ poſſit. Nã in uiuẽtiũ quoq; corpib' bilis atra rubraq; nõ ſũt noxiæ ſed neceſſariæ/nec mĩo' utiles q̃buſdã muneribus ſubeũdis q̃ uel ſanguis uel pituita: ꝙ ſi nocere dicaẽ exceſſu/nocent eo mõ ſanguis & pituita ſi ſupra modum excreuerit. Q̃ ſi de mũdo uniuerſali rõ ꝑticularis mũdi quẽ hoĩem appellamus rite ueſtigaẽ/iniuria cognoſcemus aſcribi ſtellis/exceſſum cuiuſpiã q̃litatis in humano corpe. Nã ꝙ elemẽta maneãt ĩtra fines & præſcripto iure contenta negociũ mũdi nõ faceſſant a cæleſti natura creditẽ eẽ regẽte & moderãte fluxibilem & erraticã materiã reꝝ corruptibiliũ. Cur nõ igr̃ eadẽ rõne cæli potius fuerit/cõtinere frenareq; q̃litates in nr̃o corpe ſub cõtinuã uitæ diſpõnẽ q̃ alteri' excitatu ſupfluo reliq̃s ꝑdere totũq; labefactare? Quare ſi præeſt atræ bili Saturnus cũ nihil a cælo nõ ordiatũ nõ uiuificũ emanet/non excitabit illã ad exitiũ aĩalis: ſed moderabitur ad cõſeruationẽ: nec habebit a ſtella ſua bilis atra quo magis & uiolẽtius agat: ſed quo moderati' atq; uiuacius. Eſt. n. iſtoꝝ materia quædã cõgeries elementoꝝ/efficiẽs cã cælũ: ſed efficiẽs in unũ cogit quæ miſcenẽ: ac ſub uni' coionis pace oĩa tempat aliud alia cæli ꝑte mouẽs: ſi diuerſis iſta ſtellis ſubiiciantur: oĩbus uero ſimul cũ cælo ſtellis ad armoniã totius unanimiter cõſpirãtib'. Proinde nemo fallatur ut cũ rubræ bili Saturnũ præfici audierit in ſubiectã ſibi q̃litatẽ fieri q̃cq̃ a ſtella ſuſpiceẽ: q̃d ordini bono uitæq; nõ cõueniat/cũ nõ minus cõpeſcere tumultuãtẽ/q̃ ſuſcitare torpẽtẽ itelligi debeat cæleſtis præfecturæ munus: nec mors a cælo ſed a natura: cũ uitio ꝓprio quæq; q̃litas ita degñauerit/ut præfecti ſyderis diſciplinã nõ ſuſtineat: ſed uel euageẽ ĩmodica uel remiſſa deficiat: hoc eſt ꝙ ſemel iterũq; lectorẽ admonui nõ eſſe ꝓfeſſionẽ cælo magis iniuriã aſtrologica ſupſtitione/quæ q̃cq̃d a nobis fit præter rõnẽ culpa uoluntatis: q̃cq̃d in natura euenit præter ordinem uitio temerariæ labiliſq; materiæ id totũ ſyderibus ambit ĩputare: nec putat illoꝝ ſaluã dignitatẽ/ſi nõ illis indigniſſima quæq; accepta referamus. Ita igiẽ ratio colligatur nõ nocere corporibus ſed ꝓdeſſe q̃ttuor q̃litates cũ ſint modicæ & tẽpatæ: ſed non aliter eas a ſtellis ꝓuenire. nõ igiẽ ꝙ ab eis ꝓueniant/ſtellas noxias dici poſſe. Primũ neq; Mars neq; Saturnus ideo mali dici pñt: q̃m bilem hic q̃dẽ atrã ille rubeã ſuſcitet in corpibus: q̃n neutra/ſi fines modũq; nõ excedat uitæ noxia/cui potius eſt neceſſaria. Tm̃ uero abeſt ut exuberet/exitialiter auctore cælo: ut non aliũde intra modũ præſcriptũq; cõtineaẽ: de qua re diximus abũdãter libro tertio: quo loco ꝓbauimus mala corpis cælitus nõ ꝓuenire. Q̃ ſi q̃litates hmõi uigoraret cælũ/& ultra modũ nõ ſtatim ſequereẽ etiã malos planetas oĩbus Martem & Saturnũ: ſed eſſent aliq̃bus exceſſus iſti ſalutares: Nã & frigidũ ſemẽ radii Martis tempareẽt. Et

Mors nõ a cælo ſed a natura.

Nullã ꝓfeſſionem eſſe magis iniuriã cælo q̃ aſtrologiam.

pluſ excaleſcẽs frigore Saturni ad cõpetẽtiam redigeret. Q uare nõ poſſet aſtrologus eum cuius in genitura uidiſſet præpotentẽ Saturnũ atræ bilis incõmodis adiudicare. nec quẽ præ cæteris Mars afflaſſet æſtibus coleræ obnoxiũ pnũciare/ niſi qualis natura illis hos illi ſcripſiſſet: uel uſus hẽret exploratũ. Q d cũ ille neſciat nec ueſtiget. Sed de iſtis tm̃ exceſſibus q̃litatum bonã malãq; fortunam examinet: patet eum in dubio ſemp uerſatuꝝ. Patet itẽ illud qđ dicunt fortunator planeta mutatur interdum in infortunatorem. & infortunator in fortunatorem. Nocet. n. Iuppiter quãdoq; & pdeſt Saturnus/ nõ aliter hoc accidere/ q̃ pro materiæ cõditione. nõ aũt p locoꝝ diſtantiaꝝ ſignorumq; uarietate: quæ ſi forent in eã mutationis hmõi/ peſſime ſuper ea decretũ foret ab aſtrologis ſiqdem põnem de primis qualitatibus tuent. Nam Mars in Ariete uti magis calefaciet ita magis nocebit/ quod ipſi pernegant nam Mars inquiũt domũ ſuã nõ euertit: & uniuerſaliter quælibet uel domum/ uel finem uel altitudinem ſtella poſſidens fœlix illis exiſtimat: calefacturum uero magis Martẽ in Ariete quis dubitet? ſiquidẽ Aries ut uolũt igneũ ſignũ eſt: pariter in Capricorno Saturnus noxius in Ariete fœlix erit putãdus cõtra illoꝝ opĩonem qñ de Capricorno Saturni frigus & ſiccitas qbus nocere putat intenduntur & calor Arietis illius rigorẽ moderabit. Fœlicior. n. erit cũ retroceſſerit quod nõ putãt: q̃ cũ recto curſu ſe mouerit: quoniam ut Alchindus ait/ cũ regredit magis calefacit.

Alchidus

Eadẽ rõne Mercurius ĩ Virgine nimia ſiccitate nos lædet: & Solis calor ex Leonis calore uiolẽtius q̃ oporteat nos ĩuadet: moderatius uero ſalutari/ uſq; nos afficiet ſi frigidi ſigni mixtõe tẽpatus in nos eius radius diffundet. Ita multipliciter iſta de primis qualitatibus accepta rõ nõ mõ ueritati ſed aſtrologoꝝ dogmatis repugnat. Sunt. n. præter ea quæ diximus adhuc multa quæ illis obiiciamus: ut ſi quæramus cur nõ ſtella ſit aliq̃ dñans pituita: ſicut ĩpat atræ bilis Saturnus: Mars rubræ Iuppiter ſanguini: Cui ſi Lunã aut Venerẽ dñari dicãt/ Venus & Luna planetis infortunãtibus erũt enumerãdi/ cũ nõ minus exuberans pituita uitæ noceat q̃ atra bilis & rubra porro ſi Luna q̃lis a Ptolemęo definiat/ infœlicis hr̃e præ oĩbus aſtri rõne uidebitur. Eſt. n. (ut illi placet) parui caloris humiditatis uero multæ: qua tpatura nihil putrefactioni magis obnoxium. quare ſi noxius & ſalutaris planeta de primæ q̃litatis influxu iudicatur/ erit noxia Luna ſoluẽtis & corruptricis mixtiõis effectrix/ & longe noxia magis q̃ Mars atq; Saturnus/ q; ſi nõ optimas naturales tñ infundũt qualitates/ quæ ſolum nocent non moderatæ: ueꝝ q; a Luna deſcendit ipſa ſua rõne eſt ĩmoderatũ p caloris ĩbecillitatẽ fluẽte hũido neq; cocto ſatis neq; coacto: Q uã tamen & Ptolemæus ipſe fortunantibus ſtellis annumerat ueterum nixus auctoritati & Aboaſar etiam Ioue fœliciorem eſſe contendit. A quo libenter id quoq; ſciſcitarer: cum ſit Marte calidior Sol/ adiunctaq; ſiccitate: Mars infortunatior & inter ſydera fortunãtia primus Sol exiſtimatur: Ita enim definit Aboaſar principe loco inter auctores fœlicitatis ſtatuens Solem ſecundo Lunã: tertio Iouem: Venerem q̃rto: q̃to Mercuriũ: de quo ſibi uidet diſſentire cum Mercuriũ ſua natura ſiccum eſſe uelit: & terræ naturam ſæpe magis q̃ aliorum. Q uare ſi principia ſua ſequatur: debet illum inter noxia numerare. Diſſentiunt autẽ alii cũ inter ſe ẽt cũ ab ipſo quoq; Aboaſar plurimum: nam magna pars Lunam/ Solem/ Mercurium medios faciunt inter nocẽtes atq; bñficos: quos ut uidimus oẽs bñficos facit Aboaſar. Heliodorus & Paulus inter ſalutares quoq; Mercuriũ ãnumerãt. Ptolemæus Lunã ſalutarẽ: ſed Mercuriũ & Solẽ mediæ cõditionis facit ut uel iſta eoꝝ inter ſe diſcordia non parũ opĩonem

Ptole.

Ptole.

Aboaſar

Heliodo.

Paulus

opinionem iſtam euertat:& artis incertitudinem palam faciat. Adde futurum ſi ue
ra illa ſuppoſitio de primis q̃litatibus:ut ex.xii.ſignis cæleſtibus citra cõtrouerſiam
ſex infœlicia & infortunantia ſint/omnia.ſ.ignea:omniaq́ terreſtria:cum illis abun-
dent hæ qualitates propter quas Martem atque Saturnum infœlicitatis accuſant.
Sed & nouem potius q̃ ſex cum in aqueis quoq́ cum frigiditate ſicut putant exitia
lis humiditas/ etiam non qualis ſit aeris ſignis qualiſq́ in Ioue Venere & planetis
aerea hoc eſt uitalis atq́ prolifica:ſed aquatica fluxaq́ dominet̃. Id quod abſurdũ
duplici ratione.nam cælum primum omnium corporum maximeq́ beneficum ma
xima ſui parte damnabitur:& fœlicibus aſtris infœlicia ſigna domus erunt: ut Ioui
Piſces & Sagittarius: Veneri Taurus: quæ debent tamen pro naturæ cognatione
diſtribui.Deniq́ ſi fortuna hos planetas uocant illos infortunia quoniam de primis
qualitatibus quæ uitales/ magis ab his proueniant:contraq́ corruptrices & noxiæ
ſunt ab illis:non plus tamen(ut cum eis benigniſſime decidatur) efficient q̃ ad cor
poris habitum iſtam uel fœlicitatem uel infœlicitatem pertinere:qui de primis il-
lis qualitatibus temperatur & conciliatur:Cæterum ad externa fortuitoſq́ ſucceſ-
ſus id etiam deriuari quonam pacto defendent? ſi non illa ſunt infirmiſſima: quæ ſu
perius contra iſtam opinionem adduximus.Poſtremo ut nihil ſint omnia quæ nũc
diximus dubium non eſt nimis parum perite parumq́ conſiderate facere qui de in-
fluxibus ſyderum penes has primas qualitates reddere rationem uolunt: quod ta-
men nullus nõ aſtrologus facit:nec qui ſe dogmatis huius artis naturales cauſas af-
ferre poſſe gloriantur/alio tandem ſe conuertunt q̃ ad elementales huiuſmodi affe
ctiones.At uero ſiqui proprii particulateſq́ ſyderum ſunt afflatus:hi non huiuſmo
di qualitates/ſed occultas uereq́ cæleſtes uniuſcuiuſq́ ſtellæ ꝓprietates conſequũ
tur:ad quas etiam ſolent in terrenis rebus referre quæcunq́ ſupra elementalem na
turam/infra corporis tamen terminos/attollere ſe uidentur:in quibus multas inter
dum uidemus dotes atq́ uirtutes non ſolum de mixtione qualitatum elementaliũ
non prouenientes ſed diſſentientes etiam ab illa.Quemadmodum mirobolani qui
dem temperatura frigida & ſicca plus ad mortem facere uidet̃ur q̃ ad uitam:in quo
tamen ſecretioris naturæ priuilegio ad uitam prorogandam uegetandamq́ mirabi
lis eſſe creditur efficacia.Multo magis & Iuppiter & Saturnus & natura omnis ſu-
perior ſiquæ putant aſtrologi influunt nobis/ etiam ſi hic quidem planeta frigidus
& ſiccus/ille calidus humiduſq́ cenſeatur: multa tamen ea quæ præcipua non per
has qualitates ſed per alias radiorum ſuorum occultas uires agere ſunt putandi.
Tum quare illorum naturæ magis hoc congruat: Tum ꝙ opera ad eos relata aſtro
logis non poſſunt ut demonſtrauimus ad qualitates illas affectioneſq́ referri. Q d'
ſi eſt patet ratione illas deprehendi non poſſe:quod hoc loco probandum ſuſcepi-
mus.Reſtabit experientiæ uia:de qua libro ſequenti late diſputabitur.

Caput XV Rationes aſtrologorum de dominis dierum & horarum : an-
niſq́ planetarum inefficaces eſſe:tum aſtrologos ſæpe uti dimonſtratione circulari.

COnſutauimus omnem modũ quo ſe planetarũ uniuerſales proprietates
probare poſſe confidunt : ut a locis ſphærarum & terræ ſitu:uel a colori-
bus ſtellarum uel influxu primarum quattuor affectionum : reſtant argu
mentationes quibus nonnullas particulares magis planetarum colligunt cõditio-
nes:hæ uero uel a parabolica ſimilitudine:uel ab aſtrologicis: uel a ſphærarum or
dine eliciuntur:a ſphæris ut in dominatu dierum & horarum:nam horam diei pri-

mæ gratia exempli dantes ſoli:dant reliquas planetis:qui deinceps ex ſphærarum
poſitione ſuccedunt atq; hinc dierum diſtributio naſcit̃ ut illi planetæ dies aſcriba
tur cui facta ordinem præcedentem horaria diuiſione primæ diei hora contigerit.
Hæc autem ſuperioribus ample confutantur:ubi q̃ futilis iſte modus argumentan
di:q̃ rurſus in ambiguo poſitus adhuc orbium ordo:q̃ in cæleſtibus uane cogitata
imperandi ſucceſſio declarauerimus:præter quę poſſumus illud quoq; aſtrologos
percunctari:quænam ratio Chaldæis & Aegyptiis/auctoribus huius ſuperſtitio-
nis primam totius temporis diem demonſtrauerit? Neq; enim uti poſſunt auctori
tate legis moſaicæ niſi credant eidem aſtrologos cum omni diuinatore prorſus ex
terminandos. Ab aſtrologicis ratiocinantur cum tot uitæ annos largiri planetam
Cõfutatõ quempiam dicũt:quoniam tot in Zodiaco fines poſſideat. Eſt enim tam incertum
quod de finibus ſumitur quaſi confeſſum: q̃ q; inde de annis eſt comprobandum:
q̃q̃ tamen ſi uerum quod de finibus uolunt:nulla tamen auctore Ptole. ratio conſe
Anni prin quentiæ:ut per tot eſt nos uiuendi nobis ſpacia decernantur. Peccant aũt & in his
cipium. ſępe q; q circulo ꝓbāt/alibi de annoꝝ nũero finiũ numeꝝ:alibi ex finib⁹ annos col
ligẽtes. Ab Ariete annũ auſpicant̃:qm̃ primũ ſit ſignoꝝ:q; ĩn pͥmum eſſe in conti
nuo circulo ſolẽt inde mõſtrare/q; initiũ ab eo tp̃is ordiamur: ſic & locum ſecundũ
Ioui reſpondere:quia rem faciat portendat:& Iouem rem facere atq; portẽdere q̃a
ſecundo loco reſpondeat argumentantur. Ad hoc exemplum plurima inuenies in
Quare eorum libris:ſed & longe magis ridicula præſertim ſi in Aboaſaris incidas libros
Luna an- apud quem nuper hoc legebam Lunam Largiri annos centum & octo: Sol annos
nos.cviii. centum & uiginti:nam deficere Lunam a uita Solis annos duodecim quippe quæ
Sol.cxx. uim non habeat niſi poſtq̃ a Sole gradibus iam doodecim fuerit elõgata:ut iam ni-
largiatur hil ſit mirum gloriari Aboaſarẽ ſe dogmatis aſtrologici plene reddidiſſe rationem
ſecũdum. Cum nihil ſit adeo irrationale quod non ei ratio uideatur. Par inſania cũ annos bre
Aboaſa. uiores Solis decem & nouem ideo eſſe dicunt: quoniam per hũc numerum medio
Anni mi- motu luminaria coniunguntur:ubi nihil omnino commune:nihil connexum:nihil
nores So ſequens antecedentibus cum ſequentibus:hi tamen ita argumentantur: poſt hunc
lis quare annorum numerum coeũt Sol & Luna medio motu. igitur totidem annos dat Sol
.xix. cum pauciſſimos dat:ſimile enim ac ſi dicatur homo duobus oculis naſcit̃ ideo ex
duobus quoq; parentibus naſcitur. Parabolica ſimilitudine ſic utuntur: Luna cæli
ianua eſt. igitur os ſignificat:eſt enim ianua fere os domus & os cibi ac ſermonis ia-
nua. barba item ad idem attinet ſydus quod inſtar Lunæ identidem renouat̃. Subii
ciuntur autem aures Saturno:quoniam ſublimes tenent in capite partes ſicut in cę
lo ipſe Saturnus qui eadem ratione quoniam. ſ. eſt ſupremus proceros homines pa
rit:quod illius tamen naturæ non conuenit ſiquidem ſiccus frigiduſq; decernitur.
Hæ ſunt rationes aſtrologorum quibus cæleſtia ſua dogmata fulciuntur: quas nõ
ego rationes ſed uel errandi uel ludendi uocauerim occaſiones:quibus auditis tam
patet uanitas dogmatis q̃ ſolet ueris auditis firmitas innoteſcere. Quare ſatius il-
lis fuit hæc uelo aut ciſta quaſi orgia tegere/ſuſpitionem miſterii relinquẽtes q̃ dũ
rationales uideri uolunt ſuis ipſimet rõnibus quaſi propria manu accuſationi ſuæ
ſubſcribere:cũ non ſit aliud eas audire q̃ q̃d aſtrologos in errorẽ duxerit ĩtelligere.

Ioannis

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI VNDECIMI INCIPIVNT.

Caput primum Ex his quæ hactenus ſunt probata patere aſtrologiam experimentis non eſſe comprobatam: tum idem multis rationibus probari.

SI naturã cæleſtiũ cõſequi rõne nõ potuerũt: qđ demõſtrauim⁹/an potuerũt expiẽtia? Et q̃q̃ cur ita fiat ignorẽt: ita fieri tñ obſeruationibus didicerũt/ut ſi nõ poſſit aſtrologia ſciæ nomẽ/ poſſit tñ & artis/& ueræ traditionis hr̃e ꝑrogatiuã. Quare uera quoq; ꝑdicere ſiue id ſyllogiſmis ſiue expimẽtis ſit cõſecuta. Neq;.n. ĩtereſt ad diuinãdũ mõ ſit cõſecuta. Solẽt ãt aſtrologi: ſicut oĩs ars ꝓdigioſa expiẽtię ꝑ̃imũ titulo ſe defendere: in quã uelut aſylũ ſe recipiunt/quotiẽs ſupra fidẽ ꝑterq; rõnẽ aliquã uel loquũť uel pollicenť: oĩbus ſtatim ſe laqueis oĩum rõnũ putãtes extricari ſi ſe ita dicãt expťos. Hoc igiť ꝑfugiũ illis adimemus: qđ aliquod eſſe putãt q & labiis loqui & auribus audire magis q̃ corde cõſueuerũt: Nam ſiqs exploratum meditatũq; hẽat qd ſit expiẽtia: Tũ qbus uiis ſup influxu ſydeꝝ cõparari ꝓſitis ne utiq; dubitabit ſydeꝝ uires peculiares ꝓpriaſq; opatiões tã eſſe expimẽtis q̃ rõnibus hoĩ impſcrutabiles. Et qdẽ patere põt hoc ſatis ex ſupioribus: qm̃ ſi uel nullũ e cælo fatũ: aut ſi qđ iã fatũ nõ ex hora initiali: ſed a materiæ cognatione depẽdet: patet expimẽtis nullã uiã relinq/qñ q̃ quẽq; ſtella imprimis afflauerit: tã tibi erit icertũ/q̃ ꝓrſus ignota priæ illius materiæ cõditio ſingularis: ſed & horam ſeminalẽ ſiqs fatalẽ faciat/ipſi nõ negabũt aſtrologi nimis abditã fore obſeruationis opportunitatẽ. Verũ ut tẽpus quoq; genituræ ſit ſatis obſeruatũ: quonã pacto fidelis obſeruatio fuerit? ſi nec exploratũ ut declarauimus quot & quæ cauſæ cæleſtes obſeruandæ: nec eaꝝ quas putant hr̃e cõprehẽſas: quæ ſit forma: qs habitus: quæ poſititio/ poſſint ſingulis momentis ex ſide determinare: tum ipſam quoq; horã genitalẽ nec hr̃e exactã a dño genituræ nec qđ aberrat aliqua methodo caſtigare poſſunt. Porro ſiqd in his deliquerint (ubi delinquere ſemp eos oñdimus) cadet neceſſario totius obſeruationis auctoritas: nũc ſi nõ delinquãt ẽt in illis/fieri tñ expimẽta ſup cæleſtibus libro pñti nulla poſſe mõſtrabimus. Demus igiť genethliacis: ut horã genituræ fideliter teneant: & ſtatũ cæli ad eã horã q̃ fideliſſime rogo quale cæli decretũ talis cõſtellatio faciat uel ſignificet quonã pacto ſe putãt expiẽtia cõſecutos? ſiqdẽ expiẽtia multiplici eiuſdẽ rei & ſæpius iterata obſeruatione colligiť: eadẽ uero cõſtellatio aut nũq̃ ut ꝓbant doctiores: aut qđ ueteres crediderunt: nõ niſi poſt multa milia ſæculoꝝ eadẽ eſt reditura. Rñdebũt fortaſſe ꝑticulares redire cõſtellationes iterariq; ſæpius ẽt ſi totius & abſolutæ cõſtellationis redintegratio nõ contingat: poſſe igiť ſe notitiã particulariũ illaꝝ repetitis obſeruationibus adipiſci: uñ collectis expimentis ex fide futura pñũcieť. Id qđ ita declareť exẽplo. Naſciť aliqs Ariete horoſcopante poſita inibi ſtella Martis/& ſeptimũ cardinem occupante Saturno. Tũ aliis ſuo mõ diſpoſitis naſceť alius cætera qdẽ diſſimili genitura: ſed qđ ad Martẽ attinet & Saturnũ ſimile: poterit aſtrologus/q̃q̃ non totius cõſtellationis particularis/tñ illius bis facere obſeruationẽ. Quod cũ ſæpius euenerit ſæpius iterata obſeruatio faciet expimẽtũ: ſic ſe illi fortaſſe defendunt/ſed paꝝ uere paꝝ cõſone etiã ſuis principiis. Tũ qa particula-

Quo nã faciei uelamine in apertũ ꝓdire audẽt aſtrologia

Exemplificatio.

Cõfutatõ

tis eadẽ cõſtellatio in alio toto aliud operatur:tum ꝙ ſubſtãtia totius decreti/ nõ tã a partibus prouenit/ꝗ a tota:hoc eſt ab omniũ ſimul partium harmonia/peculiare/ & proprium aliquid efficiente/quod nulla ſeorſum pars/ſed neꝗ omnes ſimus efficient.Siquidem aliud ſunt omnes partes aliud quod ex omnibus de mixturæ proportione diſſultat.Erit igitur imperfecta talis obſeruatio quã ſua colligũt expimenta. Nam imperfecta quæ totum nullo modo fallax quæ eandem ptem non in eodẽ toto conſiderat.quæ rõ nõ ex aliis magis ꝗ aſtrologoꝝ præceptis robur habet/ aſſeuerãtium pro mixturis ſtellarum omnia fieri nec a propriis earum uiribus ſed a cõplexu ſiľ uniuerſatũ/& ſocietatis coalitu fieri.fati ſortitionẽ. Nõ igř ſi ĩ una uľ altera genitura cum Mars atꝗ Saturnus in cardinibus primis ex diametro ſe reſpexiſſent dñm genituræ calamitatibus diſtrahi uideris:poteris ꝗſi facto expimẽto/cum alias idẽ acciderit calamitates denũciare:Cum nihil repugnet eã conſtellationẽ ſub alia ſyderũ aliorũ tẽperatione/ita cõuenire:ut uel noceat nihil/uel forte ẽt poſſit/omnino aliud efficiat/ꝗ qđ in aliis genituris ex radioꝝ diuerſis mixtionibus fecerat:ut ſi cũ aſtrologis ſentiamus fieri fato res humanas:huc referri poſſet qđ expiẽtia quotidie deprehẽdiť infœliciũ oĩum fœliciſſimas eẽ genituras:& fœliciũ cõtra/ infœliciſſimas.q̃re.ſ.ꝗꝗ particulares cõſtellationes aut bonam ſortem: aut malam portẽdere/uideanť ex præteritis obſeruationibus:ipſa tñ totalis tẽpationis harmonia nõ alias niſi nõ cognita:nõ explorata/ facere aliud nunc põt:ꝗ ꝙ ille alias uel ſeorſum uel in alia mixtiõe portenderant.Hoc animaduertẽtes antiquiſſimi aſtrologorũ nõ aliter huius artis dogmata tradebant/ꝗ ſingulares a ſe obſeruatas genituras pticulatim exponẽtes.& cũ cũctis demũ cõparãtes: ut nõ tã qđ Saturnus aut Iupp. ſed qđ cõſtellatio talis tota pepiſſet iudicarẽt.Q đ Maternus exẽplo Aegyptiorũ ſexto libro ſuarũ cõmẽtationũ aliquo modo ẽ aſſecutus.Accuſat aũt illos Pto.ꝙ ad methodũ artẽ nõ redegerint:ꝙꝗ rẽ infinitã & incõprehẽſibilẽ ꝓſequerenť. Q uate ſeipſe ad uniuerſalia præcepta & ſimplices uires ſyderũ explicãdas cõuertit: putans illis cognitis poſſe genethliacũ ſua demum cõiectura de particulari mixtione iudicare.

Sed ꝗꝗ accuſat iure ueteres aſtrologos:ipſe tamen non minus iure eſt accuſandus: Viderunt.n.illi recte qđ facto eſſet opus.Sed errauerũt exiſtimãtes id eſſe tale qđ fieri poſſet:cũ infinitũ ſit illud/nec ad artẽ nec methodum redigi poſſit: Tum nullus ex eo uſus:nũꝗ.ſ.eadẽ reſtituta conſtellatione.Ita autẽ Ptol.potius quid poſſet/ ꝗ qđ oporteret fieri exiſtimãs nimiũ aberrauerit/ſi de præceptis illis ſimilibus ueras fieri poſſe prædictiones putauit: ut hinc forte cõtigerit quod ſcribit Auenazra præcepta Ptolemæi nũꝗ euẽtis expimẽtiſꝗ cõſentire.Sed ꝓpterea minus culpandus Ptolemæus:ꝙ quẽadmodum libro ſecũdo oñdimus:& opinabilem & cõiectu ralem:& dubiã:& fallacẽ hãc eſſe artẽ plane cõfeſſus eſt. Ita igiť in medium allato themate genethliacũ urgeamus.Hic eſt aliquid o Genethliace: ſi tibi cætera concedantur/in efficiẽdo potens atꝗ ptæcipuũ/ꝓprius.ſ.harmoniæ totius effectus: a quo maxime proprie nati fortuna dependet:cuius tibi notitiã/cũ nec ratio fecerit/ nec obſeruatio/quomodo fati poteris explicare ueritatẽ.Falleris enim ſi non aliud putas totius efficientiã ꝗ collectiones eorũ quæ ſingulæ partes efficiant. Erit hoc enim in coaceruatis & hærentibus tm̃ uel corporibus uel qualitatibus:non autem ubi miſcentur & haleſcunt in aliã formã:quod in radiis ſyderũ credit omnis aſtrologia.Sicut igiť thæriacæ ꝓprietatẽ non eſt expertus: qui rerum uires ex quibus conficitur obſeruauerit:ita nec cæli agmen præſcus intelligit/quid efficiat qui ſe or ſum de

Margin notes: Maternus · Ptole. · Ptol.accuſandus eſt · Auenazra · Exẽplum.

ſum de partibus eius habuerit alias expimentũ.cũ nõ ſolum partis ad partẽ:hoc eſt
ſyderis ad ſydus:ſed oĩum oĩno ſyderũ ĩter ſe ſtatus & hĩtudo id efficiat maxĩe qđ
naſcẽtis eſt ꝓpriũ: ſicut eius quoq; indiuidua ꝓpria quæ natura nõ de confluuio gi
gnitur accidẽtiũ:ſed in incõmunicabilis eſt/ uel ſubſtãtiæ peculiaris priuataq; ſorti
tio.Q uid ꝙ nec unius etiam ſtellæ notitiã conſequi poſſunt experimento: cũ nihil Ratio.
ulla ſeorſum:ſed cum aliis omnia ſemp operetur:quo non ſolum id fit ut tm̃ quæli
bet poſſit ex habitudine ad alias definiri: ſed ut nullo modo poſſit ab aliis ſeparata
cognitione diſcerni.Nam a tota quidem conſtellatione uidebis ſeriem talis uitæ:&
euenta talia ꝓuenire: uerum agentibus illa oĩa omnibus: ſtellis quæ cuius rei ſtel
la fuerit auctor ſcire nõ poteris:niſi ſeorſum cuiuſq; ſtellæ naturã:uel ratiõe uel alia Solutio
prius uia deprehenderis.Q uod ſi te dicas ita obſeruaturũ: ut quoꝝ uideris hoſum
aliqua fata ſimilia:qua parte illorum decreta conſonauerint/inde maxime rem pro
uenire illam argumenteris ea facta præcipue ſæpius obſeruatione.Reſpondeo ni Confutatio.
mis fallacem hanc eſſe uiam coniecturandi:tum quoniã ſimilis ſtellæ ſtatus rem di
uerſam efficere poteſt in mixtura diuerſa/& diſſimilis poteſt eãdẽ:tum qa ſors eadẽ
poteſt eãdẽ cauſam nõ habere:cum ex ſentẽtia aſtrologorum ſint eiuſdem effectus
in cælo cauſæ pene innumerabiles. Erit aũt exemplo totũ hoc dilucidius: naſcitur
Petrus Ioue poſito in Piſcibus:naſcitur Paulus Ioue ſimiliter ſe habẽte:reliqua om
nino diſſimili conſtellatione uiuunt diſpari ſorte:moribus:ingenio:ualitudine:tan
tũ pari fortuna in opibus cumulandis.An hinc licet cõiectare datorẽ diuitiarum eſ
ſe Iouẽ loco ſecundo in piſcibus collocatũ? Minime certe licet.Nam quod illis cõ
mune fuit in fato/diuitiaꝝ.ſ.copia potuit a diuerſis cauſis cæleſtibus ꝓuenire non
a cõmunibus:& ſi in alterius genitura dominus horoſcopi ſoli cardinem occupan
ti uim fuerit elargitus altero in lucẽ prodeunte pars fortunæ tenuerit orientem do
mino ſuo benigna radiatõe cõiuncta:uel in altera quidẽ Geneſi planeta fortunator
primo cardine fulſerit:in altera Mercurius eo loco ſitus fortunãti planetæ cardina
liq; uim ſuam fuerit mutatus: Sed & ſi Venus naſcente Petro quinto reſidens loco
in primo habuerit ptãtẽ Paulo uero naſcente luminaria nullis humilitatibus debi
litata amicabiliter ſe reſpexerit. erit ex opione aſtrologoꝝ nõ ab eadẽ ſtellaꝝ facie:
utriq; tñ diuitiaꝝ eadẽ fortuna: põt ſors uaria eius rei diuerſis euenire:cuius tamen
opifex ſtella in genituris illorũ põne ſimili fuerit. Tũ ꝙ nõ põt idẽ oĩno unius ſtel
læ habitus eẽ niſi ſit eadẽ penitus tota cõſtellatio. Tũ qa potuit ĩ alterius themate
cõtraria uis adeſſe talis ibi ſyderis efficiẽtiã/uel obruẽtis/uel hebetãtis.Patet igitur
ex coniunctio ꝓmiſcuo ſtellaꝝ afflatu diſcernere nos nõ poſſe quacũq; obſeruatio
ne quid quę ſtella potiſſimũ largiat̃.Q uare nec uires naturaſq; ſydeꝝ expimentis Rõ tertia
cognitas definire. Accedit alia ratio difficultatis inexpugnabilis ẽt ſi ſeorſum age
ret unaquæq; ſtella qđ agit:qm̃ cũ illaꝝ effectus inuertere iter pollare.fruſtrari cõ
ditio uel alterius ſyderis uel inferiorũ circũſtãtiũq; cãꝝ multipliciter poſſit:nemo
nõ ꝓdigus præcepſq; iudicii ſic aſſeuerabit hæc euenire ea ſtella ſic ſe habẽte:igr̃ cũ
ſe alias hũerit ad eũ modũ ſimilis quoq; euẽtus erit expectãdus.Nam erat illa ſorte
ſua natura diuerſam rẽ paritura:ſed mutauit opus priuati fati uel fatũ uniuerſale re
gionis ãni/uel prĩcipiis/uel ciuitatis/uel familiæ/uel cõtubernii:uel añcedẽs:ut pa
rẽtũ/auoꝝ/attauorũ/uel arbitriũ nati/uel aeris diſpõ/p quẽ cęleſtes ad nos influxus
traiiciũtur:uel materia cõtumax: uel ꝓximior cã nõ cõmoda:nõ idonea/ſupioribus
motionibus.Hæc cũ oĩa ut uolũt ĩmutare ſtellarũ efficientiã poſſint/ qũo tuta erit

Cõfutatio tacitæ ſolutionis. quõ tuta erit argumẽtatio:ſi de eo qđ euenit ſtellaꝝ naturã interpretemur?ptæ ſertim eũ ſint ea q̃ diximus/ita ſemp annexa ſtellaꝝ opationibus ut nõ poſſit ad ſtellã q̃ſi initiũ referri:qđ obtigiſſe ſæpius annotauerimus:Illud falli uidenť inexpiabiliter/ꝙ quæ ſuis exẽpli grã/in regionibus/uel Aegyptii uel Chaldæi uel Arabes obſeruauerũt putãt uniuerſalis dogmatis hr̃e rõnem. Hoc eſt in oĩ pariter regione ualitura/eũ tñ accidere oĩno aliter ſit neceſſe/ſiqđẽ ea ſunt uera quæ traduntur ab eis quæꝗ uſus & uitæ fides ipſa demõſtrat. Nã in aeris mutationibus id uidemus pmanifeſte ab eadẽ cõſtellatione eieri alibi alias tẽpeſtates hic placidas/ibi uiolẽtas:hic fieri niues:ibi ſerenitatẽ:alibi uẽtos:alibi pluuias. Nimis igiť eſt incõſequẽs in hũanis corpibus pariẽdis:in ſucceſſibus negocioꝝ(ſiquidẽ fiũt iſta de cælo)non aliud pro diuerſo cæli curuamine/q̃q̃ ſtellas eaſdẽ/in diuerſis locis opaturas.Obiecit hęc

Phauorinus. illis ẽt Phauorinus qđ nos Pauli alexãdrini auctoritate cõfirmabimus. Is enim in iſagogis apoteleſmatõ fœlices ĩ Aegypto genituras eẽ ſcribit eas potiſſimũ cũ aq̃rius pꝛincipalia obtinẽs loca bñ fuerit affectus:qm̃ ſit aq̃rio ſubiecta Aegypti regio:

Paulus alexandrinus. ut hic illud fortaſſe mercuriũ in aquario fœliciter Aegyptioꝝ igeniis aſpirare/ueꝝ in oĩ domo ſaturni humiliari mercuriũ/ac male ſe hr̃e ꝑditũ a Materno. Patet igiť teſtimonio ſingularis aſtrologi nõ ualituras in oĩ regiõe pariter eaſdem obſeruationes(ſi quæ fieri poſſent in aliqua regione fideles)quod non contingere rationibus

Hyppocrates. multis iã demonſtrauimus.& ſi pater medicoꝝ Hyppocrates fallax in medicina dixit/experimẽtũ/nemo nõ indoctiſſimus in aſtrologia negauerit eſſe fallaciſſimum.

Cap. II. Si q̃ expientia hr̃i de aſtrologicis dogmatis poſſit eã nõdũ eſſe habitã.

AGebamus hactenus hoc ipſum ut ꝓbaremus nulla tpis diuturnitate nulla hoĩum quorũcũꝗ uel iduſtria uel doctrina de ſecretioribus ſydeꝝ uiribus expimẽtũ poſſe cõparari. Nũc ſiqđẽ id forte minus eſt pſuaſum:uel hoc ſaltẽ euidẽtiſſime demõſtrabimus:ſi q̃ cõparari talis poſſit expiẽtia nõdũ tñ eſſe cõparatã:nã prioribus rõnibus illud certe cõfectũ eſt:ut notitiã fateamur hmõi oĩum reꝝ eſſe difficillimã/quæꝗ pfici multis ætatũ reuolutionibus nõ poſſit.Igiť ea primũ aſtrologoꝝ mẽdacia refutabimus qbus ſe paꝝ chriſtianæ parũ perite/parũ uere tot miliũ ãnorũ hr̃e ꝑdicãt obſeruatiões:tũ eas q̃ſcũꝗ hñt ex eoꝝ dictis fallaces

Phauorinus. eſſe declarabimus.Phauorinus pħus apud Gelliũ/nõ ẽ inqt iſta chaldæoꝝ diſciplinatãtæ uetuſtatis quãtę uideri uolunt.& Panetii ſecutus auctoritatẽ Cicero/nã qđ

Cicero. aiunt:quadragita ſeptuagita milia annorũ in periclitandis experiundiſꝗ pueris q̃ cũꝗ eſſent nati babylonios poſuiſſe fallunt. Neminẽ enim habemus auctorẽ q aut fieri dicat aut factũ ſciat:Hæc ille:Nos altius ordiẽtes impudẽtiã illorum coarguamus:& ſiue mũdus æternus ut pħi qdã uolunt/ſiue factus ex tẽpore:ut diuina ueritas docet:hoc teſtatiſſimũ relinquamus/nullas quatuor milibus annis antiquiores obſeruationes potuiſſe ad iſtos peruenire qui de aſtris ſcientiã tradiderunt.Certum enim pħis qui æternitatẽ mũdi crediderũt magnis quibuſdam elementoꝝ mutationibus & ſiceeſſere maria/& terras inũdari quaſiꝗ terrarũ & hoĩum ſedibus cõmutatis fieri oceanũ ubi erat terra:& terrã q̃ parte erat oceanus:Nec ſolũ ſacri hiſtorici:

Plato. ſed & Plato pħus/& externi ſcriptores/eluuionũ huiuſmodi exuſtionũꝗ item ſæpe meminerũt:nihil aũt intereſt mundi nouitas/an mutatio prætéritaꝝ reꝝ memoriã nobis adimat.Hæc igiť q̃ uetuſta cæleſtiũ obſeruationum eſſe potuerint ex hiſto

Varro. riis examinemus.Varro doctiſſimus Romanoꝝ q̃ poterat uetuſtiſſimã cõtextutus hiſtoriam a regno ſicciniorꝝ exorſus eſt huic regno uel paulo ſuperior/uel cõtẽporaneus Trogus

neus Trog' a Nino ipſo fecit exordiũ:q cũ Zoroaſtre bellauit:fuitq; Abraã patri
archa paucis ãnis antiqor:unde fabuloſi deprehendunt q Zoroaſtrẽ ſcribũt quin
q; milibus ãnoꝝ ante troianũ bellũ claruiſſe:cum nec tot ab Abraã ad noſtra uſq;
tempora ſupputent:quęnã igit cã cur & Trogus & Varro ꝓfeſſi hiſtorias ſcribere
uetuſtiſſimas altius tñ orſi nõ ſunt:præter reꝝ aliquaꝝ
mundi uel nouitate/uł certe inouatione/aut nullas aut penitus oblitteratas: nã q̃q̃
illi ſcribere ueteres atq; adeo primas hiſtorias uoluerũt/ueras tamẽ ſcribere uolue
runt/nõ fabuloſas quales Herodotus & Diodorus:quorũ ſolent interdũ dictis ro-
borare obſeruationes tot miliũ ſæculorũ imprudẽtiſſimi fabulatores:quaſi Diodo
rus inſcriptione ſua:Herodotus cõſenſu omniũ litterarum nõ habeatur fabuloſiſſi
mus.Sed hæc ueluti mittamus eſt in re noſtra Porphirii teſtimo
niũ euidentiſſimũ:qui quidẽ quas Calliſthenes ex Babylone tpibus Ariſtotelis &
Alexandri Chaldæorum de aſtris annotationes in græciã miſit/& mille ait & non
gentorum trium annorum obſeruationem duntaxat cõtinuiſſe quos annos ab Ale
xãdro retro ſi nũeres in Abraã pñarchę uel paulo ſupiora tpa deſinere eos cõpies.
Hyppatcus & Pto.principes aſtronomiæ:ubi pro dogmate ſtatuendo uterum ob
ſeruationes afferunt nullas:afferunt ipſi uetuſtiores his quæ ſub rege Nabuchodo
noſor apud Aegyptios Babylonioſue fuere/poſt cuius regnum ſexcenteſimo fere
anno fluruit Hyppatcus a quo ad noſtra hæc uſq; tempora anni nõ plus mille ſex
centis aut circites fluxerũt.Mendaciter igit & fabuloſe tot ſæculorum habere ſe ia
ctant obſeruationes/eas uero quas habent neceſſario eſſe falſas ita facile demõſtra
tur.Aut enim cœptæ ſunt a tẽporibus Ptolemæi:aut ab his excidere qui Ptolemæ
um anteceſſerunt.Siquidem poſt Ptol.cœpit iſtius obſeruationis tenor non fuit ſa
tis hoc temporis ad obſeruationem perficiendam quod nec ipſi negabũt: ſi nititur
experimentis antiquorum:quæ.ſ.uel Agyptii tradiderunt uel chaldęi: quis rurſus
dubitabit eſſe fallacem: quando fidelis obſeruatio de cæleſtibus eſſe nõ poteſt apđ
eos qui motus cæleſtium recte nõ tenuerint.In his uero chaldæos pariter & Aegy
ptios aberraſſe plurimum nemo neſcit q mathematicorum libros attigerit. Taxat
eos ubiq; Pto.in magna cõpoſitiõe:Taxat Hypparcus/nec facile quiſq̃ crediderit
q̃ ſero de cæleſtium motibus ſapere aliquid rectum uita cœperit:ſolis defectus pri
mus Thales prædixit Eudenio auctore & Callimachus dicit q primus inuẽtor fu
it minoris urſæ qua Phænices nauigant:Idem annum in trecentos ſexaginta quin-
q; dies diuiſit:obliquitatem Zodiaci primũ ſyderalis ſciẽtiæ rudimẽtũ excogitatã
Plutarchus aſſerit a Pythagora: q̃q̃ eã Euripides quidem chius Pythagora iunior
inuentam primitus a ſe glorietur:ꝑtiuſq̃ Solon floreret in græcia: floruit autem an
te tempora Chriſti annis fere ſexcentis nemo non putabat lunarem menſem trigin
ta eſſe dierum. Primus Solon errorem hunc emendauit ut ſcribit Proclus in Thi-
mæũ Platõis.Quod ſi tã inſigniter in lunari motu tam facili familiaritq; nobis erra
bant/quid de motibus ſyderum aliorum occultioribus tardioribuſq; ſit putãdũ.ſed
nõ eſt opus hic coniectura.Legat Ptolemæi liber cui titulus magna cõpõ/ patebit
q; citra ſuſpitiõnem ueteres omnes in cæleſtium motibus toto ut dicitur cælo peni
tus aberraſſe de motu quem dicebamus ſyderis proximioris/nihil non modo uerũ
ſed nec proximum uero deprehenſum ab antiquis ibi cognoſces: Hyppatcus pri-
mus in Rhodo inſula ducenteſimo fere ante Chriſtum anno Lunæ curſum uerius
obſeruauit: Sed nec tamen ad liquidum quare corrigitur a Ptolemæo qui proxi-

Trogus
Nota errorem ſupputatiõis.
Herodo. diodorũq; fabuloſitate notari
Porphy.
Hyppar. Ptol.
Eudenius
Callimacus.
Plutar.
Eurypides chius
Proclus.
Ptole.
Quo tpe Hyppar.

mus quidem Hypparco acceſſit ad ueritatẽ:ſed ita ut nõ attigerit ab Hiſpanis.dein
de aſtronomis emendatus/ in Solis motu quo cæteros metiuntur adhuc quoq; ce-
cutiunt ne dum illum antiquitas ſit conſecuta:ſed ægyptii plus nimio exorbitarunt
fieri ſolis reſtitutionem putantes poſt trecentos ſexaginta quinq; dies & quartam
diei partem adiecta atq; trigeſima:nam nec quartam impleri uerio
res deinde obſeruationes docuerunt:Q uomodo igitur fidelia fecerit experimenta
ſuper anni fato ſapientia ægyptiorum ſupereius initio tantum delinquens ibi quo-
Theophilus. q; ridiculi q; annum auſpicabantur:ut Theophilus tradit cum primum Aegyptum
Nilus inundabat: Anaximander ut ſcribit Phauorinus in omnimoda hiſtoria pri-
Phauorinus. mus Gnomonem inuenit: quo conuerſiones ſolis & æquinoctia notaret aſtrolabi
um Ptolemæi inuentum eſſe nemo neſcit qui ei⁹ libros legerit:primus Pythagoras
Parmenides. idem ſydus eſſe dixit ueſperum atq; Luciferum auctore Parmenide Pythagoras
Chriſtum quingentis annis non anteceſſit.Sed redeamus ad motus adeo parum an
tiquis exploratos/ut de motibus quinq; planetarum prȩter ſolem & lunam:ita pau
Hypparcus. cas extare ueterum obſeruationes dixerit Hypparcus:ut nec aliqd ſuper eis quod
fidẽ faceret a ſe quoq;/compertum poſſet affirmare.Primus Pto. aliquid ſibi de iſtis
certum uiſus eſt dicere: q̃q̃ ſecuta ætas multis eum in locis pro temporis beneficio
caſtigauerit.In aſcenſionibus quas anaphoras Græci uocant ſignorum dinumerã
dis quantum exciderent a ueritate quicunq; in Aegypto per ſydera diuinabant: &
Ptol. primo apoteleſmaton Ptolemæus & Apollinarius in commentariis
Appollinarius. teſtatus eſt:& Apollonius ex laodicea quinq;
libris opere dicato illorum errata ſugillauit.Q uis igitur hæc conſiderans dubita-
Apollonius. uerit? nullum apud Aegyptios uel Chaldæos de aſtrorum influxibus experi-
tum haberi uerum potuiſſe:ſiquidem nec ſignorum aſcenſiones unde maxima pars
huius artis dependet:nec planetarum motus haberent exploratos: quas quid quo
loco quis planeta faceret expiri fideliter poſſent/cum ſemper eſſent in eo loco pla
netæ quo ipſi eos minime putabant:ut non erraticas ſtellas prȩterea quarum mo-
tus omnino/ſi Ptolemæo credimus illis fuit ignotus.Q uod ſi illi errarunt/ut indu-
bie liquet/errant Græci qui illos errant Arabes qui Græcos:errant Latini qui Ara
bes Græcoſq; ſequuntur: & ex eorum regulis hac expertis euentura pronunciant.
Neq; enim quicq̃ putant maiori ſe prodere auctoritate/q̃ q; Chaldæorum & Aegy
ptiorum auctoritate confirmant. Hinc Aeſculapios & Hermetes: & Notepſos/&
Petoſires/uana omnino nomina quaſi ne pulas lectoribus ſpargunt/ quaſi non fue-
rint iſti rudiſſimi ſcientiæ quam profitebãtur ſi uera nobis Hypparcus & Ptolemȩ
us auctores aſtrologiæ præcipui tradiderunt:Q uid igitur Ptolemeus apoteleſma
ton lib.primo quaſi fidem dictis facturus ad antiquorũ experimenta ſe conuertit?
quæ uix ipſe ſuo tempore uera potuit exordiri ſyderali ſcientia/tunc primum tole-
Petrus appo. rabiliter indagata Petrus apponenſis aberrantem Galenum in lunæ motibus ſic ex
cuſat.Hæc exacte non ſcripſit Galenus nondum.n.erant comprehenſa:nec fuit ta-
Galeni Ptolemæi q; tempus. men Galenus Pto.prior/ſed contemporaneus: quare totam nos ita diſputationẽ cõ
cludamus ſi quæ ſcripta eſt aſtrologia experimentis ueterum nititur/fallax eſt/quia
illis ratio defuit/cum neotericis iſta quoq; ſint in ambiguo ut ſupra oſtendimus: ne
dum antiquitati fuerint manifeſta/ ſi iuniorum adhuc fallacior quibus & ratio pa-
riter defuit & tempus.

Ioannis

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASROLOGOS LIBRI DVODECIMI INCIPIVNT.

Caput primum. Non eſſe adhibendam fidem aſtrologiæ quaſi reuelatæ.

SI fabulamentis aſtrologorꝫ nec patrocinaṫ/nec fides eſſe Rō prima
poteſt ab expimẽtis:qd iam ſupereſt:cur ſe illis hō ſapiẽs
dedat? an oracula putabunṫ:& quę uelut parꝫ tõnalia cõ
futauimus/ea uelut diuina ſuſcipiemus: aſtrologos imita
ti/q ſi qd fit ab hoibus pter rõnẽ referũt ad ſtellas. Pari ne Rō ſcda
igr̃ nos exẽplo hoium deliramẽta referemus ad eos? At
q ſi forte pſuaſio hæc aliquẽ cæpit:ſciat nõnihil ſibi pdeſ
ſe diuas hmõi reuelatiões/qñq dẽ ut uidimus tãta ſit in de
cretis aſtrologiæ diſſẽſio:nec reuelatũ ſit adhuc chaldæo
rũ ne aſtrologia:an poti⁹ ęgyptiorũ:an iudæorũ:an Ptolemæi;an arabũ illa ſit quã
mũere ſingulari dii nobis benemerẽtibus aſpirauerũt. Nihil igr̃ iſta nos iuuat diuã
bñficẽtia dũ in colluuie nr̃orꝫ mẽdaciorꝫ latet illa de cælo ſuſcepta cælit⁹ ueriſſima
ſapiã. Nec lydius aliqs lapidis ide demiſſus quo legittĩa poſſit ab adulterina diſcer Rō tertia
ni:qđ ſi mihi ſermo cũ xpianis quærã putẽt a deo reuelatã/aut a dæmone potius/a
deo dici nõ põt:ſiqdẽ illã lr̃æ ſacræ diuiæ uocis iterp̃tes iterdicũt:ſi tñdeãt a dæmo
ne nulla fides dæmoni quẽ mẽdacii patrẽ deus appellauit. Hinc illorꝫ inſania cõfu Rō q̃rta
taṫ q diuinitus hãc ſciam ſicut alias oẽs Adæ collatã ſabulanṫ a quo p manus deue
nere ad Noe:Cuius filiũ Ionicũ referat Methodius multa futura p hãc artẽ p̄dixiſ Methodi⁹
ſe:tñ p filios Noe ſupſtites Cathacliſmo ad Abraã pr̃iarchã q docuerit eã ęgyptios
teſte Ioſepho:& ab ægyptiis ad græcos/a græcis ad latios deuolutã. Sic pbellã iſti
ſibi ſucceſſionẽ cõminiſcũṫ illaqueãdis rudibus opportunã: ſed doctioribus ubiqꝫ
falſam atqꝫ mẽdacẽ. Nã de Adã qđ dñt niſi hoc quoqꝫ reuelatũ/quo teſtimonio pro
bant. An qđ credimus illũ dei munere ſcias oẽs caluiſſe ſequiṫ hanc quoqꝫ Certe ſe
queretur ſi hæc quoqꝫ foret ſcia/ſi non uana/nõ falſa:nõ ridicula: non repugãs prin
cipiis uerarum doctrinarum/non deo ut dicebamus:ſed nec inuentore hoie digna;
Ad Ionicũ ueniamus:Scribit q dẽ de hoc Methodius ſed idõeus parꝫ auctor. Neqꝫ Methodi
enim ille eſt cuius meminit inter uiros illuſtres diuus Hieronymus hic parcharen nus auctor
ſis fuit/ille alius oĩno/citatus iterdum a Petro cõmeſtore/in quo nemo mediocriter ignobilis
eruditus delectũ bonorꝫ auctorꝫ non deſiderat. Sed nec Methodius dicit eum præ inaniſqꝫ
dixiſſe quicquã/cæterum ſuper iſto Ionico quid ualere põt ignobilis ſcriptoris au eius do
ctoritas? cum & Moſes ipſe pppheta/tres tantum Noe filios numeret:Sem:Cham: ctrina.
& Iaphet. Nec Ioſephus alium quẽquã præter hos noiet.nec Philon/nec hæbreus Ioſephus
quiſquã/uel annaliũ cõditor/uel moſaicæ legis expoſitor/Abraã ægyptiis aſtrolo Philon
giam tradidiſſe Ioſepho credamus:ſed non diuinatricẽ ſuperſtitioſam frequentio
rem apud idolatras q̃ apud ueri dei cultores qui deus Abraam nũcupatur/a Moſe
& a prophætis ſugillatã:qui ſe tamen Abraæ traditionẽ & præcepta ſequi profite
bantur. Verum illam potius mathematicam de ſyderum motibus/molibuſqꝫ ſcien Qualis
tiam:cuius uſus frequẽs hæbreis & neceſſarius/pro ſtatis cerimoniarum tempori fuerit
bus obſeruandis cuiuſqꝫ ſtudio delegatum Hyſachar tribum/hebræorum monu aſtrologia
mentis pditũ eſt. Hæc nõ ſine arithmetica diſcitur:qm̃ tota fere numeris conſtat & abraæ.
menſuris/quã ſimul cũ aſtrologia ægyptiis demonſtraſſe Abraã/ſcribit Ioſephus Ioſephus
qui ſi diuinatricem potius iſtã intellexiſſet/falſus oĩno eſſet/ſiquidẽ ait hanc aſtro

logiam:quã primus ægyptiis Abraã indicauerat a chaldæis ægyptios accepiſſe.
Liquet aũt ex ſupioribus ſuam ſibi ægyptios ad prædicendum aſtrologiam feciſſe
cui nihil fere cum dogmatis chaldæoꝶ ſit cõe:ſed in ea quæ de ſyderũ motibus eſt/
paucos ſe chaldæos exercuiſſe abſq; eis ad alios defluxiſſe docet Pto.in magna cõ-
positione/non aliã igit̃ q̃ mathematicã iſtã Ioſephus intellexit. Irridendus autem/
Aboaſar qui ſuo loco filios Noe I chaldæã cũ ueniſſent hãc ait diſſeminaſſe ſciẽtiã/
quam cælitus habitã chaldaicã ipſe de finibus planetaꝶ reiicit opinionẽ. Sed non
fuit in confutandis his nugis tñ operæ inſumendũ/cũ nemo nõ intelligat niſi tar-
diſſimus/hæc deliria eſſe hoĩem ſuis ſomniis fidẽ ſic mancipantiũ: ut quæ nulla ra-
tione protulerunt/ab Adam repetita auctoritate cõfirment. Nã illud rñdeant cur
non aliæ quoq; artes atq; ſcientiæ per iſtam ad nos ſucceſſionẽ deuenerint:ſed inge
niis poſteriorũ excogitatæ ſtudii ſecuta diligentia cõſumatæ ſunt:An in una aſtro-
logia quaſi utiliore diuinæ hoc nobis prouidẽtiæ munus obtigit? Verũ quod non
ſolet dormitaſſet illa prouidentia/non aĩaduertens fruſtra nobis ſeruari hanc diui-
natricem/niſi mathematica quoq; ſeruaretur/ſine qua uti recte illa non poſſumus.
Neq;.n.prodeſt ſyderũ uires & naturas habere cõpertas/niſi poſſis exacta ſupputa
tione notare ſingulis horis ſyderum habitus/formã/& poſiturã. Quod cũ ſola ma
thematica prĕſtet/debuit hæc quoq; ad nos a prĩo patre hæreditaria traditione de
uolui/ſi tam ſalutaris diuinationis uſum deeſſe uitæ diuina prouidẽtia noluit.

Ptolæme[9]
Aboaſar
Quinta ratio.

Studium Aſtrologiæ quõ ſe debet habere

Caput II Quales ægyptii atq; chaldæi apud quos nata aſtrologia.

SIc reiiciuntur qui nugalia hæc tam indigne de cælo tã mendaciter ficta:
quaſi de cælo tñ habita uenerant:quæ cum quis leget introſpectans tam
plane uidet uim eius/ut non relinquat̃ ulla ſuſpitio cæleſtis inſpirationis
id qđ ex iam dictis hebetiſſimo cuiq; ſatis euidẽs puto. Verũtamen non inutile fue
rit ſub uno q̃ſi conſpectu reputare lector quõ nata peſtis iſta mundo ſe diffuderit:
hoc ẽ qbus auctoribus orta:qbus pſuaſionibus recepta:q̃ auctoritate confirmata:
quibus fomentis aucta pſeuerauerit in hanc diẽ: Nã hoc quoq; ad abrogãdam illi
fidẽ detegendãq; illius uanitatẽ nõ oĩno erit inefficax. Nata igit̃ de chaldæis ægy-
ptiiſq; parentibus de qbus dicendũ aliqd priuſq̃ de uanitate ipſorum iſta dicamus.
Fuit igit̃ utraq; gens duarum rerum in primis ſtudioſa atq; pita idolatricæ religio-
nis/& mathematicæ. Ad hãc loci opportunitate inuitabant̃:nam patentes campos
& planicies latas/habitabant:unde ſyderũ facilis ueriorq; ꝓſpectus:in illã hoc eſt.
uanis ſupſtitioſiſq; cerimoniis/cur præ cæteris gentibus occuparent̃ honorarentq;
cum antiqtate factũ pp quã primi deorũ cultus exercuerunt qualiſq; parentes aliis:
& neceſſario magiſtri religionis fuere:Tum qđ alibi quoq; monſtrauimus pp impe
ritiam ſapiæ phyſicæq; rõnis:& ruditatẽ ingeniorũ. Nã mathematica qdẽ ſapientes
non facit:quare ueteribus pueroꝶ ſtudiũ fuit: quin potius ut modice eũ rõneq; gu
ſtata uiã ſtruit phiæ/ita ſiqs ei ſoli totum ſe tradiderit occaſiones erroꝶ in phia ma-
ximas parit Ariſtotele teſte. Fuerunt igit̃ ægyptii atq; chaldæi/quantũ equidẽ aſſe
quor coniectura paꝶ facto ad ſapiam ingenio id qđ in hoĩbus earũ regionum nunc
quoq; conſpicit̃:quibus ſi cultũ ſtudii caſus ademiſſet:naturam tñ adimere non de-
buiſſet. Neq; uero nos fallat quod me quoq; adoleſcentem olim fallebat/ celebrata
ueteribus etiãq; Platoni ægyptioꝶ ſapientia & chaldæoꝶ:quos adiiſſe Pythagorã
& Democritũ/Eudoxũ/Platonẽ/alios cõplures nõ ob alíđ q̃ cõparãdæ ſapiæ gr̃a/
memoriæ ꝓditũ eſt. Nã celebre quidẽ illud atq; diuinũ ſapiæ nomẽ de ſola ſibi ce-
rimoniarum

Chaldaicæ ægyptiæq; gẽtes quib[9] diligenter ſtuduerit.

quid agãt mathematicæ ad phiam.

Solutio dubitationis.

rimoniarũ/& colẽdorꝫ deorꝫ cognitione uendicabãt qui fuit apud oẽs gentes/apud omnes etiã bonos philoſophos hæc ſemp ꝑſuaſio ſummã ſapiẽtiã in religione cõſiſtere. Quare Plato/Pythagoras/aliiq́ cõplures hoc quidẽ recte uidẽtes ueriſſimã philoſophiã in diuinorꝫ eſſe notitia/cũ fama eſſet ægyptios huius imprimis eſſe peritos ad eos deſcẽdebãt auiditate diſcẽdi/q̃cquid apud illos occultius ſanctiusq́ uideretur: Deſcendebãt etiã ut mathematicã diſcerent: quẽ quos mõ memorauimus auide cõbiberunt: Pythagoras ille/Democritus & Eudoxus. Verũ tñ ille titulus ſapiẽtiæ prærogatiuaq́ ſecretioris diſciplinæ nõ aliũde chaldæis ægyptiiſq́ q̃ de magiſteriis doctrinaq́ numinũ colendorꝫ: quã auditam ab illis ꝓbauerint nec ne boni philoſophi alibi diximus: hoc tñ aſſeueramus naturalis primęue philoſophię quę rõnibus demõſtrat̃/nihil græcos philoſophos quicũq́ recte philoſophati ſunt ab ægyptiis accepiſſe: ſed quæ ad cerimonias mathematicaq́ ſpectarẽt: cuius rei uel illud ſit argumento: Quod ſi aut de mathematicis/aut myſteriis agitur Chaldæos citari & Aegyptios uidemus eorũq́ ſentẽtias afferri ſemper in medium: in p̄hiæ rõnibus apud Platonẽ & Ariſtotelẽ illorꝫ nomina nulla ſunt. Quod ſi philoſophatũ in ægypto Thaletẽ dicas nõ negabo: ut qui ob eis ẽt didicerit aquã eſſe rerũ principium in quã opinionẽ nõ ob aliud puto ductos ægyptios q̃ q̊ de nili inundatione beari ſuã regionẽ & fieri fœcũdam uidebãt: Vñ ab illius quoq́ exitu per ægyptum annũ auſpicabant̃. Erãt.n. ꝑfecto rudiſſima ingenia ꝑpeaq́ ſupſtitionibus idonea: Quas nihil magis q̃ ingenii uiuida uis accedẽte doctrina reiicit & aſpnat̃: ita faciles erãt q̊ a dæmõibus ẽt ad oẽ genus inſaniæ ꝑducerent̃: q̊ ſi nõ erat eis religio aliđ q̃ ſupſtitio qđ ex magna pte Iãblicus cõfitet̃ i malorꝫ eos dæmonũ cultu occupatiſſimos fuiſſe cõfirmãs: ſeqtur eũ nomẽ illis ſapiæ de religiõs nõie foret: q̃to ſapientiores ferebant̃/tãto fuiſſe illos iſipiẽtiores: q̃q̃ ut ſupius dicebat̃ illorꝫ cõmercium græcis p̄bis magis ſp fuit i mathematicis/q̃ illis fui i ſupſtitiõibus. Thales i epiſtola ad Pherecydẽ i ægyptũ inqt/ego eſt Solõe deſcẽdi ut ſacerdotes & aſtronomos uideremus/nil de p̄hia. Idẽ ab eis ſe didiciſſe geometriã. Demetrius dicit Democritũ ad ægyptios iſſe ut geometriã diſceret: Interdũ Democritus & Platoni & prudẽtibus mõſtroſus ẽt Pythagoras dictus Sed iculpatũ illud Platõis ingeniũ exhibẽs qđ fuit ſatis ſæculoq́ neceſſariũ antiqtati honorẽ & titulo religionis/de cætero ſuã maſſã ægypti fermẽto nuſq̃ temerauit. Et ſic Eudoxus quoq́ i uera ægyptios eſt ſecutus aſtronomia i diuinatrice ꝓterea illis nõ cõſenrit. Verꝫ ne lõgius digrediamur ita cõcludim̃s ægyptios & chaldæos occupatiſſimos in idolatrica ſupſtitiõe plurimũq́ mathematicis deditos/in reliq̃ ſe p̄hia parꝫ exercuiſſe. Nec quẽq̃ moueat qđ Auerrois ait apđ chaldæos olim ꝑfectã fuiſſe p̄hiam: nã de chaldæis ipſe nõ loqt̃/quorũ mẽoria uel monumẽta ad nos ꝑuenere: ſed ex illa opĩone quæ mũdi credẽs æternitatẽ infinities ait has artes & abolitas & redditas apud diuerſas gẽtes: nec nobis ẽt fraudi fuerit in uniuerſum chaldæos non ꝓbaſſe ex q̊bus Abraã fuerit uir diuinus. Neq́.n. Abraã chaldæus. ſed q̃q̃ ex regionũ uicinia chaldæus: iterdũ noiet̃: & dictũ ẽ Platonis i ea gẽte quæ plurimũ mala ẽ ſiqs bonus naſcat̃: eũ eẽ q̃ optimũ. Nec ipſe Abraã tam naturæ q̃ diuinæ grãe obtinuit priuilegiũ: Sed redeamus ad aſtrologiã: in quare Aegyptios & chaldæos quidnã adduxerit facile eſt uidere poſt q̃ de illorũ ſtudiis & ingeniis ſatis multa diximus.

Caput III Quid Chaldæos Aegyptios in hanc opinionem induxerit fieri fatores humanas & de ſtellis poſſe præuideri.

Sapientia qdẽ nomẽ ſibi altiſſimũ uẽdicauit cum apud Platonẽ tum Ariſtotelem in methaphyſice. ſ. humanarꝫ diuinarũq́ rerũ cognitionẽ ideo Plato Pytha. Demo. & reliq̊ mathema. quoq́ ꝑquiſiuer. Iãblicus.

Thales.

Demetri᷑

Dictorũ cõcluſio.

Auerrois Ibi.n. auerrois dicit p̄hiam potiſſimum ſæpiſſime corruptã fuiſſe.

SOlent quicūq; in aliquā diſciplinā ſe totos ingurgitarūt oīa ad illā refer/
re q̄ libentiſſime:non tam pp ambitionē:ut ſcire per illā oīa uideant:q̄ q̄
ita illis uidet̄ quibus.ſ.uſu uenit quod per niues iter agentibus:nā cætera
quoq; illis alba uideri ſolēt:cādoris habitu in oculos iā recepto:reliqua in ſe tranſ/
formāte:ſic amātibus perdite qcq̄d occurrat amatæ/aut faciem aut oīno aliquid re
fert ſub ditionē unius imaginis tota imagiaria amātis faculeate redacta.Q ui Theo
logus eſt:nec aliud q̄ theologus ad diuinas cās oīa refert:Medicus ad habitū cor/
poris:Phyſicus ad naturalia reꝝ principia/Mathematicus ad figuras & nūeros qd̄
phytagorici factitabāt:hac rōe cū eēnt ueteres chaldæoꝝ in cæleſtiū motib⁹ metiē
dis & ſtellaꝝ curſibus obſeruādis iugiter aſſidui:nec aliud qcq̄ eoꝝ magis ingenio
detinerēt/oīa illis erāt ſtellæ:hoc ē ad ſtellas libēter oīa referebant id qd̄ de ægyp/
tiis dictū pariter intelligat̄.Cū igit̄ ad hāc ex pſeſſione ꝓpenſionē accederent cōie

Nota.

cturæ quas libro tertio narrauimus & cōfutauimus:ut corpa īferiora moueri a ſu/
perioribus.nō poſſe ſtellas uires ad influēdū maximas nō hr̄e:uideri in ſole & luna
quātū nr̄is corpibus aeriq; dn̄ent̄:& ſimilia cū occurrerēt aīs ad eē partē iā īclinatis
tis/facile adducti ſunt:ut quæcūq; acciderēt hoībus ſiue corpis ſortes:ſiue aī:ſiue

Vt.n.dicitur ab ariſtotele in ethicis fœlicitas in his tribus cōſiſtebat

fortunæ:de cæleſtib⁹ cāis crederēt ꝓuenire:Q uib⁹ quoq; cognitis & exploratis fu
tura reꝝ oīum euēta præcognoſci.Neq;.n.adeo pſpectæ illis res phyſicæ:ut q̄ uni
uerſalis cā differret a pticularib⁹:qd̄q; illius & haꝝ eēt officiū/ſatis itelligerēt:quid
ſubſtātiæ cæleſti cōueniret:qd repugnaret:qd eſſe quod p ſe dr̄ apud dialecticos:
qd qd̄ ex accidēti quāta diſſimilitudo inter naturæ opa & artis:quid poſſet eſſe ſi/
gnū alterius:huius tn̄ cā nō eēt:ut his rōnibus excitati:nec:quaſi ceſſantibus ꝓxi/
mis cāis cōi cauſæ particulares diuerſitates aſcriberēt:nec q̄ſi deo cæloq; parū bo/
nis/& culpas aſtris piter ſuas iputarēt.& pœnas tam aīæ mala q̄ corpis/īde deriuan/
tes:nec quaſi natura corpis itelligeret/īcidētiū ſimul temere cāꝝ ad eā concurſus
referret̄:nec uelut ad intima reiq; ſubſtātiā arte ꝑuadente nouas a cælo influi uires
in artis opibus exiſtimarēt:aut ſi nō fierēt hæc a cælo/crederēt tn̄ poſſe ſignificari
q̄q̄ nec ſi inuicē/uel effectus uel cauſæ:nec ab eadē origine eodē mō utraq; ꝓueni/
rent.Hæc oīa illi cū ignorarēt paꝝ adhuc pfecta phīa patūq; illis etiam indagata/
qd miꝝ ſi tot cōtra trahētibus in errorē inducebant̄ primū cōiecturis q̄s diximus
ineefficacibus illis quidē:ſed uulgo rudibuſq; phīæ magnæ ꝓbabilitatis:tum aſſi/
dua illa cū ſtellis cōſuetudine quaſiq; familiaritate:q̄bus oībus accedebat īnata ſci

Vn̄ Ariſt. primo metha.inq̄t oēs hoīes natura ſcire deſiderant.

endi futura hoībus curioſitas.Nā quæ fieri poſſe cupimus eadem facile poſſibilia
credimus:Accedebat ſæculi uitiū & in hoīum mētes alte dedita p id tēpus perſua/
ſio diuinādi:cuius mille mōs & ſpēs iſto lōge minus ꝓbabiles/& inſaniæ plus ha/
bentes auidiſſime cōſectabant̄:ut pyromātias/geomātias/aſtragatomātias/& cæ/
tera id genus anilia nugamēta:inter quæ poterat error aſtrologoꝝ ſapia ſūma exi/
ſtimari.Adde q̄ idolatriæ cui erāt obnoxii mire cōſentiebat:ut quos deos colebāt
eos auctores oīum reꝝ arbitrarent̄/nō bonaꝝ mō ſed malaꝝ.Nā erat in idolatrica
hoc quoq; diſciplina alios eē deos bn̄ficos/alios noxios/ut uel hinc cōtra rationem
phīæ ſtellas alias bonas alias malas exiſtimauerint.Adde gloriæ & quæſtus occa/
ſionē quā paratā ſibi uiderūt aſtronomi ſi de curſibus cæli quos de magno labore/
ſed exigua mercede forſitā indagarēt putarentur futura præuideri:quibus omni/
bus adiice fraudes demonum improborum tunc maxime mundo imperitantium
qui ꝓcliues in hunc errorē ex cauſis memoratis illoꝝ aīos/occultis magis inſtiga/
tionibus

tionibus impellebant:cū iudicia peruertētes oīno mentium ſibi mancipataꝝ : tum illorum prædicta nōnunq̄ confirmantes uel ad prædicendū illos mouentes:quod euenturum:uel exequētes quod ab illis erat p̄dictū.Hæc oīa ſimul in cauſa fuiſſe non dubito/cur primū apud ægyptios & chaldæos hoīes ſupſtitionibus & idolatriæ deditos/in cæleſtiū motibus occupatiſſimos:phiæ parum peritos : opinio naſceret̄ ex ſyderꝝ ſtatu futura præuideri.Recepit opinionē ſæculū facile ob curioſitatē & īperitiā:cōfirmarūt aſtronomi libētiſſime ſpe quæſtus & gloriæ cōparādæ.

Cap.IIII.In ea quæ obſeruāda in p̄dictionibus ſtatuerūt quo pacto inciderit.

VIdimus apud quas gentes/ & qūo primū natus hic error fieri cælitus res humanas:uel indicari:qūo rurſus in hæc aſtrologi dogmata q̄bus utunt̄ in p̄dicēdo deuenerint facile eſt uidere.Nō.n.ut demōſtrauimus ueris ad hæc rōnibus ducti/nā qui poſſent? cum nō ſit ratio uera mendacii : Tū rerū quoq; nobis & loco & natura cōiūctiorū ꝓprietates aliter q̄ ab operationibus nō exploramus:Sed nec īducti expimētis alioquin ceſſare eos oportuit multas ſaltē ætates a prædicēdo/cum extra controuerſiam diuturnis duntaxat obſeruationibus & ſæpius repetitis experimēta huiuſmodi pficiāt? Quid igr̄ cōiecturas ſecuti ſūt partī a mathematicis q̄bus incūbebāt? partim a parabolicis q̄buſdā ſimilitudinibus ſūptas q̄bus nihil poterat cogitari fallatius:ſed uel fallebāt ipſi rudes phiæ & dialecticæ:uł falli poſſe putabāt imperitū uulgus:nec ꝓperantibus ad diuinādi q̄ſtū & gloriā tā ſatiſfaciebat:q̄ uerisimilior/q̄ q̄ facilior uia atq; paratior:ſic primū ſtatuerūt fata hoīum iſta de natali hora pēdere:tū q̄m id fere uulgo uidet̄ hominē fieri cū naſcit̄. Tū q̄ alia principia uel cōcipiendi fœtus uel aīandi poſita magis erāt in īcerto q̄ ut forēt obſuāda ī p̄dicēdo:a mathematicis ſic accepta primū q̄m mot⁹ ſyderū metiētes ī duodecī ptes obliquū orbē diuiſerūt numerādi facilitate rurſuſq; eadē rōne quālibet partiū in trigīta/ & trigeſimā quāq; ī ſexaginta ſuſceperūt hanc diuiſionem quaſi natura nō arbitrio factā:& quot iam partes ipſi finxerant ſibi tot influxuū uires & proprietates diuerſas eſſe decreuerunt:tum pro numero ſignoꝝ duodecim loca diueſere ſex ſupra finitorē : ſex infra : ſicut ſex quoq; ſigna ſub terra ſex ſupra ſemp reuoluuntur:Ita magno errore definitū obſeruandū in primis/ſub quo loco quo ſigno planeta collocaret̄:alias.n.ad influendum pro loci ſigniq; uarietate uires adipiſci: poſt hæc quaſcūq; in motibus diuerſitates notarūt eas ī operationibus quoq; ſtellarum notandis iudicarūt quaſi efficientiæ quoq; uis īde ſpecieſq; uariaret̄:Sic aliud facere planetam decreuerunt cum rectus incederet:aliud cum repedaret:aliud cum ſubſiſteret : tum pro ſyderum inter ſe uel coniunctione uel diſtantia fieri ab illis res diuerſas.Obſeruarunt autem in primis diſtātias quaſdam:quas cum motus nonis metiebantur inſigniores nōnullos mutationibus deprehenderant:ut trigonū interuallum:quod in eo Saturnus & Iuppiter ſoli configurati ſemper retrocederent: ſicut interdum mars in quadrangulo/Mercurium & Venerem ultra ſexangulum remoueri a ſole nunquam uiderent. Cogitauerunt igitur iſtas ſyderum eſſe diſtantias obſeruandas/cum inter ſe trigona uel exagona uel quadrata radiatione ponerentur : ſed & oppoſita cuius euidens ratio eſt præſertim q̄ in his quoq; configurationibus lunæ ſchemata ad ſolē mutari conſpiciebant & corniculare fieri in ſexangulo/diuiduā in q̄drato: prætumidā in triangulo: plenam in diametro:ſicut itē cū circuloꝝ quorūdā ad uiam ſolis interſectiones fuerāt imaginati rem neceſſariā in motibus metiēdis:ſe d uanā in influentiis:ita has quoq;

Diuinādi norma hic notatur & quęcunq; ab aſtrologis obſeruantur.

fatoꝝ decretis adhibuerũt caput caudãq; appellãt:q̃ſi deniq; uires afflatuſq; radio
rum mathematicas has quãtitates ſitus/loca/puncta/diſtantias:nõ qualitates natu
raſq; radiorum cõſequerẽtur.Sed hũc illi errorẽ nec aiaduertebãt ignoratiõe phy
ſicæ:nec poterãt euitare ſi ſingulis momẽtis alias in cælo cõſtellatiões eẽ uolebãt.
quæ naſcentium identidem hominũ uitam fortunam mores ingenia uariatent.

Caput V Quid obſeruãda illa indicarent:q̃bus coniecturis definierunt.

SIc a mathematicis q̃d obſeruandũ foret acceperunt intẽtione pueſa quę
fuit antiq̃s(ſi credimus Ariſtoteli)erroris quoq; occaſio dũ res naturales
quaſi mathematicas iudicãt.Reſtabat poſt hæc iueſtigandũ q̃d hæc ipſa
ſignificarẽt uel efficerẽt ſigna:ſydera:motus:aſpect⁹:cũ uel hoc mõ uel illo diſpoſi
ta inuenirent:hic coniecturis egerunt leuiſſimis & fallaciſſimis quas narrabimus.

De cõpoſitis:elemẽtorũq; mixtione ęgiptios dubitaſſe. Plato.

De ſignis ita primũ cõmenti ſunt:erat ęgyptiis indubitatum oĩa conſtare ex q̃tuor
elemẽtis.Cũ igiť ſigna iã duodecim accepiſſent occaſione quã diximus uiſa illis p
bella cõmodaq; partitio:ut hæc quoq; p quatuor elemẽta diſtinguerẽt:q̃bus ter re
plicatis ſignoꝝ numerus iplebať.Et q̃m prima fuiſſe corpa ignẽ terrãq; opinaban
tur:utpote centrũ & circũferentiã.Nã ignis illis erat ſupremum corpus/tum inter
media adueniſſe aerẽ & aquã:ut etiã Plato oñdit in thimæo.Iccirco primum ſigno
igneũ ſtatuerũt:ſecũdum terreũ/tertiũ aereũ:quartũ aqueũ.Tum redeuntes ſimili
conſequentia q̃ntũ igneũ:ſextũ terreũ:atq; ita deinceps.Hinc euenit ut quæ trigo-

Trigonũ unde.

no itetuallo diſtarẽt/tribus.ſ.mediis ſignis iterceptis eadẽ natura cenſerenť:quia.ſ.
quintum ſignũ ad naturã primi reuertebať:quæ uero ſexangulo partim quidẽ affi
nia/parti diſcotdia forẽt:ſed affinia magis:q̃m primũ igneũ tertiũ erat aereũ.Quę
uero tetragono penitus aduerſa ſi ignis & aqua penitus diſcordant:ſic figmentũ ut
trigona radiatio bona foret:quadrata mala:ſexangula fere media:ſed quadrata me
lior oppoſitionem quoq; malam fore.ꝙ ita poſita ſydera ex aduerſo ſe contuentur:
Aliqui tamen mediã hanc etiã uolũt ſignorum qualitates in ea ſicut in aliis aſpiciẽ
tes.Eſt.n.inter ſigna quę altera quidẽ qualitate cõueniũt/altera diſcordant.Patet
hinc ut ſe inuicẽ iſta placita pepererũt:& quæ ſeorſum audita ſuſpitionẽ cuiuſpiam
rationis relinquũt/origine patefacta ſtatim contẽptibilia fiũt.Nã ſi illud primum
fundamentũ nutãs & imbecillũ numeris.ſ.ſignoꝝ duodenariis arbitrio ſupputan-
tiũ(ut aſtrologi cõfitenť)iductũ ſit quæ ſuper ędificanť oĩa ruinoſa:ſunt aũt pluri
ma ex ea una radice pullulantia:nam & trigona inde quæ magnã ſibi aſtrologię uẽ

Trigonocratores unde.

dicãt partẽ/unde trigonocratores/hoc eſt dñi/ut dicunt/triplicitatũ/a q̃b⁹ rationẽ
de finibus chaldęi poſteriores acceperũt/ ęgyptii monomirias/arabes a magnis cõ
iunctiõibus maxima dogmata.Ptolemæus & oẽs(q̃q̃ alii aliter)diſtributionẽ par
tium mundanaꝝ regionumq; ſub ſignis:ut hoc uidelicet trigono orienti/illud occi
denti/aliud auſtro/aliud aq̃loni darent:unde prędictiones de anni fato magnopere
pendent/ut ſciamus qua q̃d regione ſit uenturum.Sed redeamus ad alias ſignorum
ꝓprietates:Nam myſterium diſtictionis in elemẽta ſatis deteximus deducto uelo
tãtũ nugas ibi meraciſſimas deprehẽdim⁹.Excogitarũt igiť alia quidẽ ex his quæ
ſubter labẽs ſigna Sol in illis operatur.Inde illa diuidẽtes in fixa mobilia/cõia/alia
ex noĩe p̃iũ circul q̃ſi reꝝ illarũ nõ imagine mõ ſed uiribus ſimiles naturaq; forent.
nã alia hũana ſigna dixerũt:alia bruta ꝙ hoc ſignũ Aq̃riũ iuuenis ipſe figuratus:
illud Aries diceretť:ſic oĩa fere nata dogmata de ſignis uel ab opere Solis uel a noĩe
imaginũ/uel a diuiſione per elemẽta quæ ſtati iudicat unitatẽ cũ audire

cõfutata

cõfutata ſint. Naturã planetaꝝ a coloribus iudicarũt qđ Aboaſar
teſtať/hãc eẽ cõiecturã dicẽs uniuerſitatis aſtrologoꝝ:& hinc ẽt ſixaꝝ:nã oẽs rubẽ
tes dixerũt eſſe de natura Martis ut oculũ Tauri: cor Scorpii/ea uero q̄ irrõnalia q̄
falſa ſatis iam demõſtratũ. Affinitates planetaꝝ cũ ſignis ſic paulatĩ introduxerunt
exaltationes apud Chaldæos:primũ ut reor inuẽtę de quo ſcripſimus.lib.viii.ꝗ in
gradibus illis poſitæ ſtellę a cẽtris ſuaꝝ abſidũ erãt remotiſſimæ. Addiderũt Aegy
ptii domos de Leone primũ accepta cõiectura ſub quo uis Solis creſcere uidebať.
ab eo prĩcipiũ faciẽtes reliq̃ ſigna planetis aliis pro ſphærarũ ordine ut uidimus di
ſpartiti ſunt. Trigona qd ĩtroduxit diximus.terminos & decanos & dodecathemo
ria & nouenas & monomirias diuiſio ſignoꝝ fecit/q̄ cũ uaſtiora uiderenť:q̄ ut aliis
excluſis in unius tm̃ planetæ dictionẽ cõcederenť/lineauerũt in partes uarias mul
tifariam.& has quidẽ fines eẽ unius ſtellæ/illas alterius uoluerũt: qđ qm̃ alia qſq;
cõiectura decernebat/hic natæ de finibus opiones qnq; de qbus adhuc ſine ſine di
gladiantur.alii in decanos ſigna partiti ſunt hoc eſt in tres partes:alii in nouẽ:alii in
.xii.ſed pro arbitrio oẽs nulla rõne:nã qs rõnẽ dicat.xii.partes ſignũ quodlibet diui
dendum:qa ſigna.xii.ſunt:aut in tres partes ob ternarii pfectionẽ: aut in nouẽ: qm̃
nonũ ſignũ cũ primo qualitate cõcordat/Sagittarius.ſ.cũ Ariete: Capricornus cũ
Tauro:atq; ita de reliqs.hæc ẽt Ptole.q̄q̄ aſtrologus cũ legiſſet irriſit. Illi uero diui
ni uiri Aegyptii Indi Chaldæi q̄ſi primã phiam amplexabanť. Veniamus ad loca
quoꝝ ꝓprietates ex ſimilitudine q̄dã definierũt:ut qm̃ cæli medium locus ſubli-
mis quæ putanť eẽ ſublimia ſignificaret/Impia/regna/ptãtes/quaſi nõ deſcẽdat in
tus potius homo q̄ aſcẽdat.oriẽs naſcẽtẽ indicaret ex utero ꝓdeũtẽ ſeptimus locus
aduerſarios quia prio opponiť:Duodecimus carceres & tenebras: qm̃ ad eũ locũ
Sol cũ puenerit ſuſcitatis uaporibus nec diſſolutis aer ueluti tenebreſcit. Sed non
oĩa ꝓſeq oportet quæ ſupra cõmemorauim⁹/tm̃ ſatis ad memoriã reuocare qũo ſy
dereæ iſtius cæleſtiſq; diſciplinæ gradatĩ oracula ꝓdierũt quæ ſint ſibi inuicẽ mire
cõnexa fabula fabulæ ubiq; manũ porrigẽte. Sic.n.cũ trigonũ & exagonũ interual
lum bona determinaſſent/rurſuſq; planetas bonos Venerẽ & Iouem/ſed & Solẽ &
Lunã qm̃ bonis boni gaudent/gaudere dixerũt Iouẽ in.xi.loco Solẽ in.ix.quoꝝ al
ter exagonus/alter trigonus eſt horoſcopo:Lunam in.iii. Venerẽ in.v.qui ab aſcen
dẽte ſimilibus diſtãt ĩterualls/dederũtq; melioribus ac potioribus Ioui.ſ.atq; Soli
loca ſupra terrã infirmioribus uero quæ ſub terra:ſed & Martẽ eadẽ rõne ſexto lo-
co gaudere/Saturnũ.xii.uoluerũt qm̃ ſunt hæc loca mala ſicut illi quoq; planetæ
mali.nec dubito pro natura deinde horum planetaꝝ multas ipſis locis ab eis tribu
tas proprietates ut nono uaticinia quæ Sol dare crediť; Tertio breuia itinera ſicut
breuius oĩbus ſtellis ſpatiũ circuit Luna:Mœrorẽ.xii.pro cõditiõe Saturni. & clan
cularios inimicos:Sexto ſeruos & morbos/ob naturã nocẽtis ſed efficacis agiliſq;
planetæ:Quinto gaudia filios uoluptates ob Venerẽ/quã & præſulẽ haꝝ reꝝ nõ
alio magis iudicio ſtatuerunt q̄ de ſtellæ nitore/radiis: & pulchritudine:unde illud
alma ſupne nectareũ ridens q̄re credita antiqs elegãtiaꝝ & uenuſtatis dea talibus
uſi demõſtrationibus quaſi filiæ araneæ rete præſtigioſum cõtexuere.qđ ſi procul
aſpicias fallat mẽtita filoꝝ magnitudine & illecebra textus nouitatiſq; lenocinio/ſi
cõminus intuere cõtẽnax/ſi rãgas manu diſrũpas atq; diſſoluas. Auxere nepo-
tes inuentũ patrũ quoq; fuit figmentũ antiqus eo robuſtius latẽte magis originis
fraude/quodq; euenit ſemp auctoritatẽ ætate cõciliãte. Neq; uero nos oĩa diximus

Aboaſar planetarũ nã uñ ſit & alia notanda

De ſinib⁹ aſtrologorũ maxia quæſtio.

Locorũ ꝓprietates unde

Nota planetarum gaudia

tm̄ inuētiōis methodū hoc eſt erroris lubricū demōſtrauim⁹:cætera uero ad id exē
plū leuiſſimis.ſ.oīa cōiecturis/& tenui nixa diſſimillimaq; ſiſītudīe/ēt re℞ terrena℞

Retroceſſio.

qualia ſūt illa fœlices eē planetas cū ꝓcedūt īfauſtos cū retrocedūt/cūq; ēt ſtaī cre
dunt:q̄ſi negēt retroçedētes:qd' ꝓmiſerāt:expediāt ꝓcedētes quod pollicent:mo

Defectus luminarium.

rentur ſubſiſtētes quod largiunt.Deficiētem Solē & Lunā parere magnas calami
tates.Nā hæc ī primis terrificāt ignota cā/q̄ſi uel deſerētibus nos deis uel abrogāti
bus.ī apogeo poſitis ſtellis naſcētē exaltari/qm̄is locus ēt ſit altiſſimus:ptes Lunæ:
tā alio℞ deīde ſyde℞: poſtremo & auenæ:& faba℞ qs īuexerit.error explicatū.lib.
viii.Poſtq; aūt hmōi cōiectamētis hæc dogmata fūdauerūt cœpunt geneſes obſer
uaī naſcētiū:& ſi ſemel aut ite℞ caſu dogmata rn̄diſſet expimēto nulla iā fides nlla
maior erat auctoritas:ut ſi forte gr̄a uerbi nat⁹ aliqs Marte Scorpiū occupāte bel-
lo claruiſſet/īdubiū hēbat Scorpiū eē Martis domiciliū/q̄ſi nō lōge ſit aliđ Marte
ſic poſito aliđ a Marte bellicoſū naſci:q̄ ſiq; ut diximus expiri fidelr qcq̄ poſſēt ī cæ
leſtiū motibus tāta delinquētes.Annotabāt igī ēt q̄ euenerāt dn̄o genituræ cuiuſ-
piā themate & regulas īde canoneſq; cōdebāt:qm̄q; nō erat hæc uia uero℞ expimē
to℞ ſed illis pro rōne caſus atq; temeritas/ideo & aliis/& iiſdē ēt alias obſeruātibus/
aliter cōtingebat:quo factū ut tot euaſerint pene aſtrologiæ/quot erant obſeruan-
tes:unde illa cōfuſio pugnātiaq; opīonū quas ꝓximo libro late ſumus executi.

Caput VI Quibus fomentis aucta & quomodo propagata ſit.

SIc de nugacibus orta cōiecturis fallacibus adoleuit expimētis/fota ſęcu-
li uitio:nutritaq; hoīum curioſitate:nullo nō auido futura de ſe ſciēdi:atq;
ea/e/cælo ueriſſime peti:quotus.n.qſq; de populo de ſcholaſticis ēt q̄ nō
recte de cælo petūt iſta/cognoſcat? accedebāt prīcipū ſtudia nihil nō credētiū ob
impitiā:nec nō ſpantiū ob cupiditatē:qb⁹ ſi qn̄ de cælo fœlicitas ꝓnūciabat.(ꝓnū
ciabat āt ſp)tā uolebāt euerti aſtrologiā q̄ ne iſtā quoq; fœlicitatē.ṗdicebāt inter
dū uera/nūc temeī:nūc aſtute:nūc dæmōe ſuffragāte/modis quos explicauim⁹.qđ

Per apollinē aſtrologicum dogma cōfirmatū eſt.

cui ēt nō ſuccedat multa ṗdicēti? Tn̄ uero plauſus acclamatiōes/& tn̄ mille menda
cia ſtati obruebat obliuo.ſed & multa illis fides auctoritaſq; ab oraclis nō mō ꝓbā
tib⁹ iſtā artē:ſed exercētibus.Interrogatus apollo nūs an fœmia naſceret? fœmina
rn̄dit:qm̄ ī cōçeptu ad Venerē Lūa ferebat.qđ uero mai⁹ teſtimōiū ꝓfeſſiōi q̄ deos

Dęmonis nomen eē uſitatum.

hr̄e auctores? nouerūt.ſ.īprobi dæmōes ſic nō ſolū a nr̄is/ſed a Platonicis quoq; nū
cupati/nouerūt inquā ſubuna ſupſtitōe quātū mūdo ueneni ꝓpinarētq' cū altius
in uenas penetraſſet primū qdē fidē adimeret religiōi/ſūmo hoīum bono/q̄ſi de cæ
lo pēdēte fatali neceſſitate q̄ſi nulla miracula:nulla diuitus ṗcognitio futuro℞: ſed

Cūctas artes liberales/ut Theo. ph̄iam. & medi.tū & religionē hac ſupſtitionc cōtaminari oñdit

ui cōſtellationū oīa ꝓuenirēt:tū uitiis patrociniū faceret cælitus in nos deſcētibus
atq; adeo fortaſſe bonis ſiquidē quæ a natura bona oīa ſunt)inficere demū bonas
artes medicinā & ph̄iam ut q̄s nō euerteret/ſicut nec theologiā/ cōtaminaret tamē
& ph̄iam qdē a rōnibus ueris ad fabulas:medicinā a naturalibus efficacibuſq; reme
diis ad uanas obſeruatiōes/& anilia delиramēta cōuerteret:fieretq; una peſtis puer
ſæ ſupſtitiōis & corpi & aīo ſimul exitialis.uidebāt peſſum ire prudētiā ꝓ q̄ iā cōſu
leretur aſtrologia qd agēdū:quo tpe:qua rōne ſedēs in ipſa ſtolidiſſima uanitas ui/
tæ clauū ī manu teneret.poſtrēo ſpabāt fore qđ euenit q̄ de una de cælo mathema
ticiſq; ſupputatiōibus captaret auctoritatē/reliq℞ ſupſtitionū minus fraudē diſſi-
mulatā/minus fucatā infirmitatē/obtegeret.nec uanæ putarent quæ cæleſtis do-
ctrinæ ſeq̄ces appēdices/& alūnæ forent.neq;.n.ulla eſt ut oñdimus.lib.prio quæ
qdē

ꝗdē aſtrologiā uel ſociā/uel parentē/uel ducē non agnoſcat. An non digna res igiť
pro q̄ ſe quoq; facerēt aſtrologos dæmones nocētiſſimiť nihilq; nō ꝓcurarent/quo
magi indies peſtifera pſuaſio ſenſus hoīum ſtudiaq; poſſideret: nam uſos dæmones
in oraculis aſtrologoꝝ regulis/credēdū ob aliđ q̄ ut fallerēt ideſt fallaciæ fidē fa-
cerēt: qs addubitet ēt Porphyrianusť qñ ipſe Pophyrius tūc mētita dicat oracula
cū aſtrologicis nixa dogmatis rñdebāt qđ nō eueniſſet ſi uera foret. futuriq; præ-
mōſtratrix qñ ī ea latere dæmones pitiſſimos reꝝ naturalium/nihil poterat. his fo- porphy
mētis adulta præſidiiſq; multa Aegyptios & Chaldæos penitus occupauit/pepitq; rius
ſtatim apud eos ſupſtitioſam medicinā. ſcripſit. n. Necipſus ī Aegypto. q decanus
quē morbū faceret: cuiuſq; rurſus decani ptāte curareť: rē habitā in arcanis interq;
myſteria q̄ſi nō arbitraria ut demōſtrauimus iſta partitio decanorū irriſaq; & negle Necipſus
cta penitus a Ptolemæo hinc ſtatim emenſa magia/quæ nō eſt aliud q̄ cōplexus ido Medicinę
latriæ aſtrologiæ ſupſticioſeq; medicinæ quæ ſicut alias quoq; ſupſtitiōes in libris ſupſtitio
de uera fide aduerſum ſeptem hoſtes ſingulatim confutauimus. ſæ ortus

Capur VII Q uomodo ab Aegyptiis ad alios Aſtrologia deuenerit.

AB Aegyptiis & Chaldæis ad Græcos aſtrologia deuenit: ſed per auctores
ignobiles. Nā excepta domibus circulatoꝝ: lyceiū & academiā nō ītrauit
Sed nec in porticū: quoq; licet ꝓcurāte thale cōcorditer admiſſa nec qui Maia
poterat atomis & uacuo aſtrologiæ tñ credere potuit Epicurus. Primus cēteſimo quid ſit
& q̄dragesimo poſt Chriſtū āno bene audiēs ī litteris eā coluit Ptole. ſed parcius q̄ Graiorū
cæteri/ita ut nō tā inſaniæ iſti fauere q̄ modum ponere uoluiſſe uideať: ut cūq; au- ſcholas
ctoritas unius hoīs ſemp mathematici/raro philoſophi. tot contra in mathemati- huiuſmo
cis phiaq; hoīum clariſſimoꝝ obſtātibus præiudiciis relabiť. Rapuit nomē Ptole. di ſupſti
Græcos aliquos in errore/alioqn ad ſupſtitione ꝓpēſos ut Porphyriū cuius nimiā tionem
in cultu dæmonū oderē curāq; ſuperſtitionū & præceptor Plotinus/& diſcipulus nō ſenſiſſe
Iāblicus dānauerūt. A Græcis ad arabas maiori tñ auctoritate deuoluta mirantib⁹ Nota
illis qcqd a græcis ſcriptū īueniebāt/& ī noib⁹ Aegyptioꝝ & Chaldæoꝝ uanā illā
antiqtatis ſpēm ſuſcipiētib⁹ ſicut āt accepiā illā a barbaris repurgauit ꝓ uirib⁹ cir-
cūciditq; Ptole. prudētiſſimus aſtrologoꝝ/ita acceptā a Græcis/Grāmaticus qdā Aboaſar
Aboa. & ſcriptor hiſtoriæ refert nugis & fabulis inumerabilib⁹/fecitq; aſtrologiā dedecus.
pene tāto peiorē aſtrologia Pto. q̄to bōis artib⁹ peior ē aſtrologia/factus homo ad
inanē loq̄citatē/nec mō phiæ/ſed aſtronomiæ quoq; fere penitus inſolēs/ſugillatus
a doctiſſimo quoq; aſtrologoꝝ: multitudini gratus apud quā magnus q plura dixe
rit/nō q meliora. Creuit āt p ea tpa ſtudiū mathematicæ ſicut toti⁹ quoq; phiæ di- Nota.
ſciplinaꝝq; oīum ī Hyſpania/in q̄ cū regnaret Alphōſus ī nūeris mathematicis & Q ua uia
cæleſtiū motuū ſupputatiōe diligētiſſimus. amaret quoq; diuinatricē uanitatē alio ad Itala re
qn phiæ ſtudiis nō ībutus & ī eius gratiā Arabū & Græcoꝝ multa ei⁹ artis monu- gna hæ-
mēta ad nos puenerūt/p Ioānē præſertim Hyſpalēſem & Michaelē Scotū ſcripto cars pue-
rem nullius pōderis multæ uero ſupſtitōis. Amplexat⁹ hæc primū Albert⁹ utpote nerit.
noua/natus. n. p ea tpa ſed puto nō tā ſenex ꝓbauit q̄ iuuenis: ſicut & magica adole Nota.
ſcēs cum uulgaſſet matura ætate deteſtatus eſt ſctiſſimā ī cœnobio & iculpatā uitā
degēs. Factū tñ tpe ꝓcedēte eū diuturnitate traditiōis: tū multitudine ſcriptoꝝ &
q̄dā cū mathematica aſtronomia/tā noīs q̄ ſubiectaꝝ reꝝ affinitate: ut fere in con-
trouerſiam iam ueniret an ſine fallacia ſciētiať an ſuperſtitio foretť uerum licet tam
multis ſæculis a multitudine excepta cuius proprium nihil ſapere a ſupſtitioſis ex

culta/quorum ſcire delirare eſt:curioſis quęſita nullo iudicio uiris ita ſemper ut pri
moli.monuimus a prudentibus a philoſophis ſanctiſſimis uiris irriſa cõfutata pro
fligata fuit.Nam quo tempore cum idolorum cultus in Aegypto atq; Chaldęa cũ
q; omnium uanitatum inſania adoleſcebat/apud Hebræos ueri dei cultores per
Diogenes Moſem/per Eſaiam:per Hieremiam per alios prophetas:uoce/ſcriptiſq; dannaba-
Teodoretus tur in Græciam cum uenit Pythagoræ non placuit auctore & Diogene & Theo-
doreto.Platonici & Periphathetici ne dignam quidem putauerunt de qua uerba
Eudoxus aliquando facerent:facerent:ut quam inter artes circulatrices haberent. Eudoxus
Gnidius legiſlator prudentiſſimus (ſcripſit enim leges ciuibus ſuis) idem magnus
ſub Platone philoſophus mathematicis uero princeps ætatis ſuæ omniũ conſenſu
nullo modo credendum aſtrologis affirmauit:ſcriptumq; reliquit fecerũt idem ali
Quãtum paruifacta ſit aſtrologia quot poſt annis Caſſander ac Archelaus inſignes mathematici:fecerunt Panetius
& Carneades graues ueriq; philoſophi.Romam quotiens ueniebant uel ex Aegy
pto:uel ex Babylonia diuinatores iſti:totiens eos Romana illa prouidentia ſeuer
ſimis legibus urbe ſubmouebat:ſic ſub Tiberio:ſub Vitellio:ſub Diocliciano:ſu
Conſtantino:ſub Gratiano:ſub Valentiniano:ſub Theodoſio:uel deſerere profeſ
Mouet dubitationem ſionem uel pœnas dare profeſſiõis coacti ſunt.Hadrianus horum præſtigiis cur
delectatus ſatis manifeſtum/nam propenſione q̃dã naturæ Aegyptũ ſic adamaui
ut nihil Aegyptia cum poſſet illi non placere:quo tẽpore tamẽ Phauo.illos aper
Plutarchus oblique grauiſſimo uit iudicio ſugillauit.Mox ſub Ptole.cum paru
uiſa eſt honeſtari ſtatim & Plotini magni Platonici:& Alexandri aphrodiſiadæ i
gnis peripathetici & Origenis in omnibus diſciplinis eminentiſſimis/iudiciis inf
mata eſt.Cũ ad Arabes uenit:detinuit q̃dẽ Abẽzageles/& Aboaſares/nec diale
cos hoĩes:nec p̃hos Auerroes & Auicen.non detinuit.ubi uero in Academia Pa
enſi primitus apparuit uix impetratum a curioſis q̃n internitioni data ſub ignib
Nota deliteſceret:cumq; aliquot poſt annos honeſtare eam Rogerius Bacchon & alii
dam conarentur:Reſtiterum eis uiri doctiſſimi Guielmus Aluerni⁹ epiſcopus P
ſienſis:& poſt eum Nicolaus Oreſm⁹ mathematicus excellens:& Henric⁹ ex A
& Ioannes Caton:& Brenlanlius Britannus aſtrologiam non ſolum qua parte
dit religionem/ſed plane totam/ut uanam falſamq; deteſtantes:q̃re nõ ita unq̃ a
nomẽ obtinuit ut ĩ præſcriptũ abierit.Nã ſemp aliq̃s ueritatis pronus obnũcia

Disputationum aduerſus aſtrologos prædicendi diuinandiq; faculta
tem profitentes Ioannis Pici Mirandulæ liber duodecimus explicit
nuper caſtigatiſſima lima emunctus atq; curatus.

Impreſſum Venetiis per Gulielmum de Fontaneto de Monteferra
to.Anno Domini.M.D.XIX.Die.XXII.Martii.

Regiſtrum huius Operis.

A a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z
& ꝰ ꝶ A B C D E.

Omnes ſunt quaterni pręter r qui eſt duernus & A D E qui ſunt quaterni
Quint.XXV.Car.IIII.